

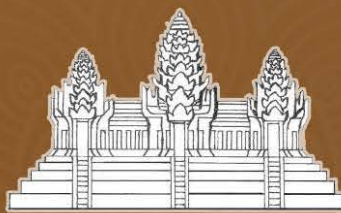
ព្រះ
ព្រះក្រមវិជក

ព្រះបាទសីហនុ
ព្រះករុណា

ភាគ៣៥

ប្រាំបីរយ ៥២

ពុទ្ធសករាជ ២៥៥៣

ច្បាប់ពិនិត្យ សេរីភី២

ព្រះ

សុត្តន្តបិដក

និង

បរមត្ថនិបនី អដ្ឋកថា

សេចក្តីប្រែជាភាសាខ្មែរ

ខុទ្ទកនិកាយ

ខុទ្ទកធាតុ ធម្មបទគាថា ឧទាន

បឋមភាគ

៣៥

ធានីប្រែ ៥២

បោះពុម្ពលើកទី ១ ពុទ្ធសករាជ ២៥៥៣

ក្បាលទី ៣៥
សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ
ឧទាន

សូមនមស្ការ ព្រះមានព្រះភាគជាអរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធ អង្គនោះ

ពោធិវគ្គទី ១
បឋមពោធិសូត្រ

[៣៨] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ បានត្រាស់ដឹងជាដំបូង ទ្រង់គង់នៅក្បែរគល់ពោធិព្រឹក្ស ទៀបឆ្នេរស្ទឹង នេរញ្ជរា ក្នុងឧរុវេលាប្រទេស ។

សម័យនោះឯង ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់ដោយបល្ល័ង្កតែមួយ សោយ វិមុត្តិសុខអស់មួយសប្តាហ៍ (៧ ថ្ងៃ) ។ លុះអំណឹះសប្តាហ៍នោះហើយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ចេញអំពីសមាធិនោះ ទ្រង់រំពឹងក្នុងព្រះហឫទ័យចំពោះ បដិច្ចសមុប្បាទធម៌ ជាអនុលោម គឺពិចារណាបណ្តោយ អស់រាត្រីបឋមយាម ដោយប្រពៃថា កាលបើបច្ច័យនេះមាន ផលនេះក៏មាន ផលនេះរមែងកើត ឡើង ព្រោះការកើតឡើងនៃបច្ច័យនេះ គឺសង្ខារទាំងឡាយ កើតមាន ព្រោះ អវិជ្ជាជាបច្ច័យ វិញ្ញាណ កើតមាន ព្រោះសង្ខារជាបច្ច័យ នាមរូប កើតមាន ព្រោះវិញ្ញាណជាបច្ច័យ សឡាយតនៈ កើតមាន ព្រោះនាមរូបជាបច្ច័យ

ផស្សៈ កើតមាន ព្រោះសឡាយតនៈជាបច្ច័យ វេទនា កើតមាន ព្រោះ
 ផស្សៈជាបច្ច័យ តណ្ហា កើតមាន ព្រោះវេទនាជាបច្ច័យ ឧបាទាន កើតមាន
 ព្រោះតណ្ហាជាបច្ច័យ ភព កើតមាន ព្រោះឧបាទានជាបច្ច័យ ជាតិ កើតមាន
 ព្រោះភពជាបច្ច័យ ជរាមរណៈ កើតមាន ព្រោះជាតិជាបច្ច័យ សោក បរិទេវៈ
 ទុក្ខ ទោមនស្ស ឧបាយាសៈ ក៏រមែងកើតព្រម ការកើតឡើងនៃកងទុក្ខទាំង
 អស់នោះ រមែងមានយ៉ាងនេះឯង ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់
 សេចក្តីនុ៎ះហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺនូវឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

ធម៌ទាំងឡាយ រមែងប្រាកដដល់ព្រាហ្មណ៍ អ្នកមានព្យាយាម
 ញ៉ាំងកិលេសឲ្យក្តៅ អ្នកដុតបង្គំនូវកិលេស ក្នុងកាលណា
 សេចក្តីសង្ស័យទាំងឡាយ ទាំងពួងរបស់ព្រាហ្មណ៍នោះ រមែង
 អស់ទៅ ក្នុងកាលនោះ ព្រោះដឹងច្បាស់នូវធម៌ ព្រមទាំងហេតុ ។
 សូត្រទី ១ ។

អដ្ឋកថា

ខុទ្ទកនិកាយ ឈ្មោះ បរមត្ថធិបទី

អធិប្បាយ ឧទាន

នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស

បទច្រាវតូ

ខ្ញុំសូមនមស្ការព្រះលោកនាថ ដែលប្រកបដោយព្រះមហាករុណា ជាអ្នកដល់នូវត្រើយសាគរ គឺញាយ្យធម៌ ទ្រង់សម្តែងធម៌ដ៏ល្អិតជ្រាលជ្រៅ មានន័យដ៏វិចិត្រ ។

ខ្ញុំសូមនមស្ការព្រះធម៌ដ៏ឧត្តម ដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់បូជាហើយ ដែល ជាហេតុនាំសត្វ ដែលដល់ព្រមដោយវិជ្ជា និងចរណៈ ចេញចាកលោក ។

ខ្ញុំសូមនមស្ការព្រះអរិយសង្ឃ ដែលសម្បូរដោយសីលគុណជាដើម តាំងនៅក្នុងមគ្គ និងផល ជាបុញ្ញកេត្តដ៏កំពូល ។ បុណ្យណា ដែលកើតអំពីការថ្វាយបង្គំព្រះរតនត្រ័យ សូមឲ្យខ្ញុំព្រះករុណាជាបុគ្គលមានអន្តរាយ ដែលតេជះនៃបុណ្យកម្ចាត់ហើយ ក្នុងទីគ្រប់អន្លើ ។

ព្រះមហេសី អ្នកស្វែងរកនូវប្រយោជន៍ ទ្រង់សម្តែងឧទានណា ដោយ

និទាននោះៗ ដោយអបទានដ៏បរិសុទ្ធ ព្រះធម្មសន្តិហកាចារ្យ កាលលើក
ឧទានទាំងអស់នោះមក ជាពួកតែមួយ ហើយចង់ក្រង ឲ្យឈ្មោះថា ឧទាន
ដែលជាគ្រឿងសម្តែងសេចក្តីសង្វេគ និងបាមោជ្ជ ក្នុងធម៌របស់ព្រះជិនស្រី
ប្រដាប់ដោយគាថា ដែលមានសោមនស្សញ្ញាណជាសម្ពុដ្ឋាន ។

ខ្ញុំធ្វើកិច្ចពណ៌នាអត្ថនៃឧទាននោះ ធ្វើបានដោយលំបាក ព្រោះត្រូវប្រើ
ញ្ញាណដ៏ជ្រាលជ្រៅ ឈមចុះក៏ពិត តែទោះជាដូច្នោះ ព្រោះសត្តសាសនៈ
មួយអង្វើដោយសំវណ្ណនាគង់នៅ ការវិនិច្ឆ័យរបស់បុព្វាចារ្យអ្នកសីហឡ ក៏
គង់នៅដូចគ្នា ដូច្នោះ ទើបខ្ញុំទាញយកសត្តសាសនៈនោះ ឈមចុះកាន់និកាយ
ទាំង ៥ អាស្រ័យន័យបុរាណអដ្ឋកថាដ៏បរិសុទ្ធល្អ មិនលាយឡំគ្នា ទាញយក
លទ្ធិរបស់ព្រះមហាថេរៈ ដែលនៅក្នុងមហាវិហារ រៀរអត្ថដែលជាន់គ្នាដដែលៗ
ចេញ សម្តែងតែអដ្ឋកថាឧទាន តាមកម្លាំងឲ្យល្អ ដូច្នោះ ខ្ញុំសង្ឃឹមការតាំងមាំ
នៃព្រះសុទ្ធម្ម ចែកអត្ថនៃឧទាន សូមសាធុជនទាំងឡាយ ទទួលយកដោយ
ល្អហោង ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **ឧទានំ** សេចក្តីថា ឈ្មោះថា ឧទាន ដោយ
អត្ថដូចម្តេច ដោយអត្ថបន្លឺចេញ ។ ដែលឈ្មោះថា **ឧទាន** នេះ គឺអ្វី គឺការ
បន្លឺដែលតាំងឡើងដោយកម្លាំងរបស់បីតិ ។ ឧបមាដូចវត្ថុដែលគប្បីរាប់ មាន
ប្រេងជាដើម យ៉ាងណា មិនអាចរាប់យកប្រមាណបាន រមែងហូរទៅ វត្ថុ
នោះ ហៅថា **អវសេក** គឺហូរចុះ ម្យ៉ាងទៀត ខ្សែទឹកណាមិនអាចដក់ក្នុងអូរ
តែងហូរទៅ ខ្សែទឹកនោះ ហៅថា **ឱយ** គឺជំនន់ទឹក យ៉ាងណា វត្ថុណាដែល

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយខុទ្ទកបិដកៈ គាថាធម្មបទ

៦

តាំងឡើងដោយកម្លាំងបីតិ ផ្សាយទៅដោយកម្លាំងវិតក្ក មិនអាចតាំងនៅក្នុង
ហឫទ័យបាន ក៏ដូច្នោះ ការបន្ធូចេញដីវិសេសនោះ ជារបស់ក្រែលែង តាំង
នៅខាងក្នុងមិនបាន ចេញទៅខាងក្រៅតាមវចីទ្វារ មិនអាចដើម្បីនឹងទុកនៅ
ហៅថា ឧទាន អាការនេះ រមែងបានដោយអំណាចសេចក្តីសង្ខេបក្នុងធម៌ ។

ឧទាននេះ ទីខ្លះប្រព្រឹត្តទៅដោយអំណាចចងជាគាថា ទីខ្លះ ប្រព្រឹត្តទៅ
ដោយអំណាចវាចា ។ លក្ខណៈឧទានឯណា ដែលលោកពោលក្នុងអង្គកថា
ទាក់ទងដោយគាថា ដែលសម្រេចមកអំពីសោមនស្សញ្ញាណនោះ ពោល
ដោយចំណែកច្រើន ។ ដោយច្រើន ឧទាន លោកពោលដោយការចងជា
គាថា និងតាំងឡើងដោយអំណាចបីតិ និងសោមនស្ស ។ តែឧទានក្រៅអំពី
នេះ រមែងបានក្នុងប្រយោគជាដើមថា អត្តិ ភិក្ខុវេ តទាយតនំ យត្ត នេវ
បឋវី ន អាទោ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អាយតនៈនោះ រមែងមានពិត ដីមិន
មាន ទឹកមិនមាន ... និងបានក្នុងប្រយោគជាដើមថា សុខកាមាធិ ភូតានិ
យោ ទណ្ណន វិហ័សតិ បុគ្គលណា កាលស្វែងរកសេចក្តីសុខ ដើម្បីខ្លួន
ហើយបៀតបៀនពួកសត្វ អ្នកប្រាថ្នាសេចក្តីសុខដោយដំបង ... និងបានក្នុង
ប្រយោគជាដើមថា សចេ កាយថ ទុក្ខស្ស សចេ វោ ទុក្ខមប្បិយំ បើអ្នក
ទាំងឡាយ ខ្លាចសេចក្តីទុក្ខ បើសេចក្តីទុក្ខ មិនជាទីស្រឡាញ់របស់អ្នកទាំង-
ឡាយទេ ... ។ ឧទាននោះ ដូចពោលមកនេះជាដើម មាន ៣ យ៉ាង គឺជា
សព្វញ្ញាតុកាសិត ១ ជាបច្ចេកតុកាសិត ១ ជាសាវកកាសិត ១ ក្នុង ៣
យ៉ាងនោះ បច្ចេកតុកាសិត មកក្នុងខត្តវិសាណសូត្រ ដោយន័យជាដើមថា

បុគ្គលជាក់អាជ្ញាចោលចេញ ចំពោះពួកសត្វទាំងអស់ មិនបាន
បៀតបៀននូវសត្វទាំងនោះ សូម្បីសត្វណាមួយ មិនគប្បីប្រាថ្នា
នូវបុត្រ តើគប្បីត្រូវការសម្លាញ់អំពីណា គប្បីត្រាច់ទៅតែម្នាក់
ឯង ដូចកុយរមាស ដូច្នោះ ។

ឯសាវកកាសិត មកក្នុងថេរគាថា ដោយន័យជាដើមថា

រាគៈទាំងពួង ខ្ញុំលះចោលហើយ ទោសៈទាំងពួង ខ្ញុំក៏ដកចោល
ហើយ មោហៈទាំងពួងរបស់ខ្ញុំ ក៏ប្រាសចេញហើយ ខ្ញុំជាបុគ្គល
ត្រជាក់រលត់ទុក្ខហើយ ដូច្នោះ ។

និងមកក្នុងថេរីគាថាដូច្នោះថា

ខ្ញុំជាអ្នកសង្រួមដោយកាយ ដោយវាចា ដោយចិត្ត បានដកតណ្ហា
ព្រមទាំងឫស (ឬព្រមទាំងអវិជ្ជា) ជាអ្នកមានចិត្តត្រជាក់
សម្រេចអនុបាទិសេសនិព្វានធាតុ ដូច្នោះ ។

ឧទានទាំងនោះ ជាឧទានរបស់ព្រះថេរៈ និងព្រះថេរីទាំងនោះតែម្យ៉ាងក៏
មិនមែន ដោយពិត ជាប្រភេទសីហនាទក៏មាន ឧទានដែលទេវតា មាន
សក្ត្យទេវរាជជាដើមកាសិត មានពាក្យជាដើមថា អហោ ទានំ បរមទានំ
កស្សបេ សុប្បតិដ្ឋិតំ ។ និងឧទានដែលមនុស្សទាំងឡាយ មានសោណ-
ទណ្ឌព្រាហ្មណ៍ជាដើមកាសិត មានពាក្យជាដើមថា នមោ តស្ស ភគវតោ
ជាឧទានដែលលើកឡើងកាន់សន្តិទាំង ៣ ដង ឧទានទាំងនោះ មិនបំណង
យកក្នុងទីនេះ ។ កាសិតទាំងឡាយណា ដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធត្រាស់ចំពោះ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយខុទ្ទកបិដកៈ គាថាធម្មបទ

ព្រះអង្គឯង ជាពុទ្ធវចនៈ និងកាសិភព្វកណា ដែលព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សំដៅយក កាលទ្រង់ចែកសម្តែងបរិយត្តិធម៌ចេញជា ៩ យ៉ាង ដែលត្រាស់ថា ឧទានកាសិភនោះឯង ព្រះធម្មសន្តិហកាចារ្យចងក្រងថា ឧទាន ។ ឧទាននោះឯង ក្នុងទីនេះ កាន់យកដោយភាពជាវត្ថុដែលគប្បីពណ៌នា ។

ឯគាថាណាដែលព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សម្តែងដោយគាថា មានជាដើម ថា អនេកជាតិសំសារំ ដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយអំណាចឧទាន ត្រង់មណ្ឌលនៃពោធិព្រឹក្ស និងគាថាឧទាន ដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទាំងឡាយរាប់សែនអង្គ មិនលះចោល តែក្នុងកាលតមក គាថាទាំងនោះ ព្រះធម្មសន្តិហកាចារ្យទាំងឡាយមិនបានចងក្រងក្នុងឧទានបាលី ចងក្រងទុកក្នុងធម្មបទ ព្រោះព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់សម្តែងដល់ភិក្ខុដែលជាធម្មកណ្ណាគារិក ។ ពាក្យឧទាន ថា អញ្ញាសិ វត ភោ កោណ្ណញោ អញ្ញាសិ វត ភោ កោណ្ណញោ ដូច្នោះ ដែលព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ឲ្យមានសំឡេងកងរំពង អាចប្រកាសដល់ទេវតា និងមនុស្សទាំងឡាយ ក្នុងមុនលោកធាតុនោះ ជាហេតុកើតអំពីការពិចារណាដល់សេចក្តីលំបាករបស់ទ្រង់ មានផល ព្រោះអរិយមគ្គ តាមដែលទ្រង់សម្តែងដែលជាចំណែកមួយរបស់ធម៌ដែលទ្រង់សម្រេច ជាមគ្គដែលព្រះថេរៈសម្រេចមុនជាងសាវ័កទាំងពួង ក្នុងបណ្ណសាវ័កទាំងឡាយ ក្នុងកាលចប់ទេសនា ព្រះធម្មចក្កប្បវត្តនសូត្រ និងជាហេតុកើតអំពីការពិចារណាសម្មាបដិបត្តិរបស់ភិក្ខុទាំងពួង ក្នុងបឋមពោធិកាល ត្រឹមតែជាឧទានដែលកើតអំពីបីតិ និងសោមនស្ស ដូចពាក្យជាដើមថា សម័យមួយ ភិក្ខុទាំងឡាយធ្វើឲ្យ

តថាគតត្រេកអរហ្មត្រ មិនជាពាក្យប្រកាសការប្រព្រឹត្តទៅ ឬវិលត្រឡប់មក
 ដូចពាក្យជាដើមថា យនា ហវេ ទាតុកវន្តិ ធម្មា ធម៌ទាំងឡាយ ប្រាកដ
 ដល់ព្រាហ្មណ៍អ្នកមានព្យាយាមដុត ញ៉ាំងកិលេសឲ្យក្តៅ អ្នកដុតបង្អង់នូវ
 កិលេស ក្នុងកាលណា ព្រោះដូច្នោះ មិនគប្បីឃើញថា ព្រះធម្មសង្គាហ-
 កាចារ្យចង់ក្រងទុកក្នុងឧទានបាលី ។

ឧទាននេះ ទាក់ទងក្នុងសុត្តន្តបិដក ក្នុងបណ្ណាបិដក ៣ គឺវិនយបិដក
 សុត្តន្តបិដក អភិធម្មបិដក ទាក់ទងក្នុងខុទ្ទកនិកាយ ក្នុងបណ្ណានិកាយ ៥ គឺ
 ទីយនិកាយ មជ្ឈិមនិកាយ សំយុត្តនិកាយ អង្គត្តនិកាយ និងខុទ្ទកនិកាយ
 សង្គ្រោះចូលក្នុងឧទាន ក្នុងបណ្ណាសត្តសាសនៈមានអង្គ ៩ គឺសុត្តៈ គេយ្យៈ
 វេយ្យាករណៈ គាថា ឧទាន ឥតិវុត្តកៈ ជាតក អព្ពតធម្ម និងវេទល្ល សង្គ្រោះ
 ចូលក្នុងធម្មក្ខន្ធបន្តិចបន្តិច ក្នុងបណ្ណាធម្មក្ខន្ធ ៨៤០០០ ធម្មក្ខន្ធ ដែលព្រះ-
 ធម្មភណ្ឌាគារិកប្តេជ្ញាយ៉ាងនេះថា

ខ្ញុំរៀនអំពីព្រះពុទ្ធ ៨២០០០ ធម្មក្ខន្ធ អំពីភិក្ខុ ២០០០
 ធម្មក្ខន្ធ រួមជា ៨៤០០០ ធម្មក្ខន្ធ ។

ពោលដោយវគ្គមាន ៨ វគ្គ គឺពោធិវគ្គ មុច្ចុលិនូវវគ្គ ននូវវគ្គ មេយិយ-
 វគ្គ មហាវគ្គ ជចន្តវគ្គ ចូឡវគ្គ បាដលិគាមិយវគ្គ ។ ពោលដោយសូត្រ
 សង្គ្រោះជា ៨០ សូត្រ ។ ពោលដោយគាថា សង្គ្រោះជាឧទានគាថា ៩៥
 គាថា ពោលដោយភាណវារ ប្រមាណ ៩ កន្លះភាណវារ ។ ពោលដោយ
 អនុសន្តិ មាន ១ អនុសន្តិ គឺបុច្ឆានុសន្តិ ក្នុងពោធិសូត្រទាំងឡាយ ។ ក្នុង

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយខុទ្ទកបិដកៈ គាថាធម្មបទ

សុប្បពុទ្ធសូត្រ មាន ២ អនុសន្និ គឺបុច្ឆានុសន្និ និងយថានុសន្និ ។ ក្នុងសូត្រ
 ដ៏សេស មានអនុសន្និតែ ១ ដោយអំណាចយថានុសន្និ តែអជ្ឈាសយានុសន្និ
 មិនមានក្នុងទីនេះ ។ មានការសង្គ្រោះអនុសន្និ ៨១ ដោយប្រការទាំងពួង
 ដោយប្រការដូច្នោះ ។ ពោលដោយបទ មាន ២១១០០ បទ ។ ពោលដោយ
 បទគាថា មាន ៨៤២៣ គាថា ។ ពោលដោយអក្ខរៈ មាន ៦៧៣៨២
 អក្ខរៈ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលពាក្យនេះថា

ឧទាន ពោលដោយសង្ខេប លោកប្រកាសថា មាន ៨០ សូត្រ
 ៨ វគ្គ ៩៥ គាថា ចំណែកកាណារាពោលដោយប្រមាណ មាន
 ប្រមាណ ៩ កាណារាភន្ទៈ មានអនុសន្និ ៨១ បុគ្គលមានបញ្ញា
 ឃើញប្រចក្ស សម្តែងបទឧទានទាំងនេះ គណនាបាន ២១១០០
 បទ ។

តែកាលពោលដោយបទគាថា លោកសម្តែង ៨៤២៣ បទគាថា
 ប្រកាសអក្ខរៈ ៦៧៣៨២ អក្ខរៈ ដូច្នោះ ។

បណ្តាវគ្គទាំង ៨ នៃឧទាននោះ មានពោធិវគ្គជាខាងដើម ។ បណ្តា
 សូត្រ មានពោធិសូត្រ ជាសូត្រទី ១ ពោធិសូត្រនោះ មាននិទានដែល
 ព្រះអានន្ទពោលក្នុងគ្រាមហាសន្តិវិទី ១ មានពាក្យជាដើមថា ឯវម្មេ សុតំ
 ដូច្នោះជាខាងដើម ។ មហាសន្តិវិទីខាងដើមនោះ លើកឡើងកាន់តន្តិកាសាក្នុង
 វិទយបិដកនោះឯង ក្នុងទីនេះ កថាមគ្គដែលគួរពោល ដើម្បីការឈ្លាសក្នុង
 និទាននោះ លោកក៏ពោលក្នុងអដ្ឋកថាទីយនិកាយ ឈ្មោះ សុមង្គលនិលាសិនី

នោះឯង ព្រោះដូច្នោះ គប្បីជ្រាបដោយន័យដូចពោលក្នុងអដ្ឋកថា ឈ្មោះ
សុមន្តលវិលាសិនី នោះចុះ ។

បទច្រានតូច ចប់

អធិប្បាយ ពោធិវគ្គទី ១

បឋមពោធិសូត្រ

[៣៨] ក្នុងពោធិសូត្រនេះ ពាក្យថា ឯវម្មេ សុតំ ជាដើម ត្រឹមតែ
ជានិទាន ។ បណ្តាបទទាំងនោះ សព្វថា ឯវំ ជានិបាត ។ បទថា មេ
ជាដើម ជានាមបទ ។ បទថា វិ ក្នុងបទថា ឧរុវេលាយំ វិហារតិ នេះ ជា
បទឧបសគ្គ ។ បទថា ហារតិ ជាបទអាខ្យាត ។ ការចែកបទទាំងអស់
គប្បីជ្រាបដោយន័យនេះជាលំដាប់ដំបូង ។ តែកាលពោលដោយអត្ថ ឯវំ
ជាលំដាប់ដំបូង មានអត្ថច្រើន ប្រភេទដូចជាឧបមា គឺប្រៀបធៀប ឧបទេស
គឺណែនាំ សម្បហំសនៈ គឺលើកសរសើរ គរហណៈ គឺតិះដៀល វចន-
សម្បជិត្តហណៈ គឺទទួលពាក្យ អាការ គឺអាការ និទេស្យនៈ គឺឧទាហរណ៍
អវធារណៈ គឺរារាំងសេចក្តីដទៃ បុច្ឆា គឺសួរ សនមត្ត គឺអត្តនៃ សនំ សព្វ
និងបរិមាណ គឺប្រមាណជាដើម ។

ពិតហើយ ឯវំ សព្វនោះ មកក្នុងឧបមា ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមយ៉ាង
នេះថា ឯវំ ជាតេន មច្ឆេន កត្តត្ថំ កុសលំ ពហុំ កុសលដែលសត្វកើត

មកហើយ គួរធ្វើឲ្យច្រើនយ៉ាងនោះ ដូច្នោះ ។

មកក្នុងឧបទេស ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា ឯវន្តេ អភិក្កមិតតំ ឯវិ
បដិក្កមិតតំ អ្នកត្រូវឈានដើរទៅមុខយ៉ាងនេះ អ្នកត្រូវថយក្រោយយ៉ាងនេះ
ដូច្នោះ ។

មកក្នុងសម្បហំសន គឺលើកសរសើរ ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា ឯវមេតំ
ភតវា ឯវមេតំ សុគត បពិត្រព្រះដ៏មានព្រះភាគ ហេតុន្ត៍ យ៉ាងនេះហើយ
បពិត្រព្រះសុគត ហេតុន្ត៍ យ៉ាងនេះហើយ ដូច្នោះ ។

មកក្នុងគរហណៈ គឺការតិះដៀល ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា ឯវមេវ
បនាយំ វសលី យស្មី វា តស្មី វា តស្ស មណ្ឌកស្ស វណ្ណំ ភាសតិ
មេចង្រៃនេះ ធ្លាប់តែអីចឹងៗ ហ៊ានពោលសរសើរសមណៈត្រងោលក្នុងទី
ផ្តេសផ្តាស ដូច្នោះ ។

មកក្នុងវចនសម្បជីគ្គហៈ គឺការទូលពាក្យ ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា
ឯវំ កន្តេតិ ខោ តេ ភិក្ខុ ភតវតោ បច្ឆស្សោសុំ ភិក្ខុទទួលពាក្យនៃព្រះដ៏
មានព្រះភាគថា ករុណាព្រះអង្គ ដូច្នោះ ។

មកក្នុងអាការ ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា ឯវំ ព្យា ខោ អហំ កន្តេ
ភតវតោ ធម្មំ ទេសិតំ អាជាធាមិ ខ្ញុំបានដឹងច្បាស់នូវធម៌ដែលព្រះមាន
ព្រះភាគទ្រង់សម្តែងហើយក៏យ៉ាងនោះដែរ ដូច្នោះ ។

មកក្នុងនិទេស្សនៈ គឺឧទាហរណ៍ ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា ឯវា តំ
មាណវក យេន សមណោ អាណន្តោ ។បេ។ អនុកម្មំ ឧទានាយ ម្ហាល

មាណព ចូរឯងមកនេះ ចូរឯងទៅរកព្រះសមណៈឈ្មោះអានន្ទ លុះចូលទៅ
 ដល់ហើយ ចូរសួរនូវអាការមានអាពាធតិច មានរោគតិច ក្រោកទៅមកបាន
 រហ័សរហួន មានកម្លាំងនៅជាសុខសប្បាយ នឹងព្រះសមណៈឈ្មោះអានន្ទ
 តាមពាក្យរបស់អញថា សុភមាណពជាកូនតោទេយ្យព្រាហ្មណ៍ផ្តាំឲ្យសួរនូវ
 អាការមានអាពាធតិច មានរោគតិច ក្រោកទៅមកបានរហ័សរហួន និងកម្លាំង
 និងអាការនៅជាសុខសប្បាយ ចំពោះព្រះអានន្ទដ៏ចម្រើន រួចហើយ ចូរឯង
 និមន្តថា សូមលោកម្ចាស់អានន្ទ អាស្រ័យនូវសេចក្តីអនុគ្រោះ និមន្តមកកាន់
 ទីលំនៅរបស់សុភមាណព ជាកូនតោទេយ្យព្រាហ្មណ៍ឲ្យទាន ដូច្នោះ ។

មកក្នុងអវធារណៈ គឺរាវន៍សេចក្តីដទៃ ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា តំ កិ
 មញ្ញថ កាលាមា ។ បេ។ ឯវំ នោ ឯត្ថ ហោតិ ម្ចាលកាលាមក្សត្រិយ៍
 អ្នកសម្គាល់ហេតុនោះដូចម្តេច ធម៌នេះ ជាកុសល ឬជាអកុសល ។ ជាអកុ-
 សល ព្រះអង្គ ។ ជាធម៌ប្រកបដោយទោស ឬមិនប្រកបដោយទោសទេ ។
 ជាធម៌ប្រកបដោយទោស ព្រះអង្គ ។ ជាធម៌ដែលអ្នកប្រាជ្ញតិះដៀល ឬអ្នក
 ប្រាជ្ញសរសើរ ។ ជាធម៌ដែលអ្នកប្រាជ្ញតិះដៀល ព្រះអង្គ ។ ធម៌ទាំងនេះដែល
 បុគ្គលសមាទានពេញលេញហើយ រមែងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីមិនជាប្រយោជន៍
 ដើម្បីសេចក្តីទុក្ខ ឬមិនប្រព្រឹត្តទៅទេ ឬក៏ក្នុងដំណើរនោះ ដូចម្តេចទៅវិញ ។
 បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ធម៌ទាំងនេះ ដែលបុគ្គលសមាទានបរិបូណ៌ហើយ
 រមែងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីមិនជាប្រយោជន៍ ដើម្បីសេចក្តីទុក្ខ យើងខ្ញុំក៏យល់ក្នុង
 ដំណើរនោះដូច្នោះដែរ ដូច្នោះ ។

មកក្នុងបុត្រា គឺពាក្យសួរ ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា ឯវំ សុ តេ សុន-
 ហានា សុវិលិត្តា កប្បិតកេសមស្ស អាមុត្តមាលាភរណា ។ បេ។ សាច-
 រិយកោតិ ។ ឥសីទាំងនោះបានដូតទឹកដ៏ស្អាត លាបស្រឡាបដោយគ្រឿង
 ក្រអូបសាយល្អ មានសក់ និងពុកមាត់កាត់ស្រេចហើយ ពាក់កម្រងផ្កា និង
 គ្រឿងប្រដាប់ ស្លៀកសំពត់ស ជាអ្នកឆ្លែតស្តាប់ស្តាប់ មានគេផ្តាប់ផ្តនបម្រើ
 ដោយកាមគុណ ៥ ដូចជាខ្លួនអ្នក ព្រមទាំងអាចារ្យ ក្នុងកាលឥឡូវនេះ
 យ៉ាងនេះដែរឬ ។

មកក្នុងឥទមត្ត គឺអត្ថនៃ ឥនំ សព្វ ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា ឯវំ-
 គតានិ បុថុសិប្បាតនានិ ពុំនោះសោត សិប្បៈសម្រាប់បង្កើតផល មាន
 ប្រមាណច្រើនឯណានីមួយដទៃទៀត និងដូចប្រយោគមួយទៀតថា ឯវំវិដោ
 ឯវំមាគារោ អាការនេះ មានប្រការយ៉ាងនេះ ដូច្នោះ ។ ពិតហើយ ពាក្យថា
 គត មានការហៅថា ប្រការ ។ ពាក្យថា វិដាការ ក៏ដូចគ្នា ។ ពិតហើយ
 សត្វលោកពោល គត សព្វ ដែលប្រកបនឹង វិធន សព្វ ក្នុងអត្ថថា ប្រការ ។

មកក្នុងបរិមាណ គឺប្រមាណ ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា ឯវំ លហុបរិ-
 វត្តំ ឯវំមាយុបរិយន្តោ មានការផ្លាស់ប្តូររហ័សជាប្រមាណ មានការអស់
 អាយុជាប្រមាណ ដូច្នោះ ។

ដោយ ឯវំ សព្វ ក្នុងពាក្យថា ឯវំ វិតត្តិវតំ នោ តុម្ពេហិ ឯវំមាយុ-
 បរិយន្តោ។ ឯវំ សព្វដែលឈ្មោះថា មានអាការជាអត្ថបុណ្ណោះ ព្រោះពោល
 អាការសួរ និងអាការប្រមាណមិនមែនឬ មិនមែន ព្រោះមានសេចក្តីប្លែកគ្នា

ឯវំ សព្វក្នុងទីនេះ ប្រាប់ត្រឹមអាការ លោកបំណងយកថា មានអាការជាអត្ត
 តែ ឯវំ សព្វ ក្នុងពាក្យជាដើមថា ឯវំ ព្យា ទោ ប្រាប់ការប្លែកគ្នានៃអាការ
 ឯវំ សព្វទាំងនេះ ដែលឈ្មោះថា ប្រាប់ការប្លែកគ្នានៃអាការ ព្រោះប្រាប់អាការ
 នៃពាក្យសួរ និងអាការនៃប្រមាណ ព្រោះអធិប្បាយយ៉ាងនេះ ឧទាហរណ៍
 ជាដើមថា សត្វកើតមកដូច្នោះ ទើបនឹងត្រូវ ។ ក្នុងសេចក្តីនោះមានអធិប្បាយ
 ដូច្នោះ សត្វ ឈ្មោះថា មច្ចៈ ព្រោះគប្បីស្លាប់ជាសកាវៈ ត្រូវតែបំពេញបុណ្យ
 ឲ្យច្រើន ដូចគំនរផ្កា ព្រោះគួរដល់ឋានៈ ដែលជាគំនរផ្កា ក្នុងគាថានេះថា

យថាបិ បុប្ផរាសិម្ហា កយិរា មាលាគុន្ទេ ពហូ
 ឯវំ ជាតេន មច្ចេន កត្តតំ កុសលំ ពហុំ ។
 មាលាការ ចេះធ្វើសំណុំនៃកម្រងផ្កាអំពីគំនរនៃផ្កា (ផ្សេងៗ
 គ្នា) ឲ្យច្រើនបាន យ៉ាងណាមិញ កុសលដែលសត្វកើត
 មកហើយ គួរធ្វើឲ្យច្រើនយ៉ាងនោះ ។

ព្រោះតាំងឡើងចាកហេតុនៃការបំពេញបុណ្យ មានទានជាដើម មាន
 កើតក្នុងមនុស្ស ការគប់រកសប្បុរស ការស្តាប់ព្រះសទ្ធម្ម ការធ្វើទុកក្នុងចិត្ត
 ដោយឧបាយ និងការសម្បូរដោយកោតៈជាដើម ព្រោះប្រកបដោយគុណ
 វិសេស មានការស្អាត និងមានក្លិនក្រអូបជាដើម ព្រោះដូច្នោះ កាលពោល
 ដោយមិនប្លែកគ្នា និងមានគំនរផ្កា និងសំណុំផ្កាជាគ្រឿងប្រៀបធៀប ។ ការ
 ប្រៀបធៀបគំនរផ្កាទាំងនោះ លោកពោលដោយកំណត់មិនពិតប្រាកដដោយ
 យថា សព្វ ពោលដោយកំណត់ពិតប្រាកដ ដោយ ឯវំ សព្វទៀត ។ ឯការ

ប្រៀបធៀបនោះ កាលកំណត់ចុះទៅដោយអត្ត ក៏ត្រឹមតែជាឧបមាប៉ុណ្ណោះ
ព្រោះដូច្នោះ ទើបលោកពោលថា ឧបមាយំ អាគតោ មកក្នុងឧបមាដូច្នោះ ។

ម្យ៉ាងទៀត អាការ គឺការដឹកនាំក្នុងការដល់ព្រមដោយមារយាទដ៏សមគួរ
ដល់សមណៈ ដែលលោកទូន្មានដោយន័យជាដើមថា គប្បីឈានទៅយ៉ាងនេះ
គឺដោយអាការនេះ ពោលដោយអត្ត គឺឧបទេសនោះឯង ព្រោះហេតុនោះ
ទើបលោកពោលថា ឯវំ សព្វ មកក្នុងឧបទេស ក្នុងប្រយោគជាដើមថា អ្នក
ត្រូវឈានដើរទៅមុខយ៉ាងនេះ អ្នកត្រូវថយក្រោយយ៉ាងនេះ ដូច្នោះ ។

ក្នុងពាក្យថា ឯវមេ តំ ភគវា ឯវមេ តំ សុគត នេះ គប្បីជ្រាបដោយ
ន័យដែលពោលថា ការសើច គឺការធ្វើនូវការសប្បាយចិត្ត បានដល់ ការ
ត្រេកអរដោយប្រការនៃគុណ ដែលមានក្នុងសេចក្តី ដែលបុគ្គលដឹងអត្តតាម
ដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហើយ មិនធ្វើឲ្យឃ្លៀងឃ្លាត ។ ក្នុងពាក្យថា
ឯវមេវ បនាយំ នេះ គប្បីជ្រាបដោយន័យដែលពោលហើយថា ជាអាការ
នៃការតិះដៀល ។ អាការ គឺការតិះដៀលនោះ រមែងដឹងបានថា លោកប្រកាស
ដោយ ឯវំ សព្វ ក្នុងទីនេះ ដោយប្រៀបធៀបជាមួយ ទុំសន សព្វ សម្មត
ថា មេចង្រៃជាដើម ។ គប្បីជ្រាបថា អាការ គឺការប្រៀបធៀប លោកពោល
ដោយប្រៀបធៀបសព្វ មាន បុព្វរាសិ សព្វជាដើម ដែលលោកពោល
ដោយឧបមាជាដើម ដូចក្នុងអាការតិះដៀលនេះ ។

ដោយពាក្យថា ឯវញ្ច វនេហិ នេះ លោកពោលថា អាការ គឺការពោល
ដែលគប្បីពោលក្នុងឥឡូវនេះថា ខ្ញុំពោលអាការយ៉ាងណា ចូរអ្នកពោលនឹង

សមណៈអានន្ទដោយអាការយ៉ាងនោះ លោកសម្តែងខ្លះ ដោយ ឯវំ សព្វ
នោះ ទើបមាននិទស្សនៈជាអត្ថ ។

ក្នុងបទថា ឯវំ នោ នេះ ព្រោះកាលតាំងនូវពាក្យសួរថា មិនមែនយ៉ាង
នោះឬ ឬថា ក្នុងសេចក្តីនោះដូចម្តេច ដោយអំណាចការកាន់យកតាមការ
អនុមតិ ដើម្បីឲ្យដឹងការធ្លាក់ចុះដោយការវៈដែលធ្វើតាមដែលពោលហើយនោះ
នាំវត្ថុដែលមិនជាប្រយោជន៍ និងទុក្ខមកឲ្យ ទើបឆ្លើយថា ក្នុងសេចក្តីនោះមិន
ដូច្នោះឡើយ ការសន្និដ្ឋានអាការ ដូច្នោះ រមែងដឹងបានថា លោកឲ្យជាក់
ច្បាស់ហើយ ដោយ ឯវំ សព្វ អាការដែលប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីមិនមែនប្រយោជន៍
ដើម្បីទុក្ខនៃធម៌ទាំងនោះ កាលកំណត់ពិតប្រាកដ មានអវិជារណៈជាអត្ថ
ព្រោះដូច្នោះ ទើបលោកពោលថា ឯវំ សព្វ មកក្នុងអវិជារណៈ ក្នុងប្រយោគ
ជាដើមថា ឯវំ នោ ឯវុត្ត ហោតិ ក្នុងសេចក្តីនេះ ។

លោកពោលដល់ ឯវំ សព្វទាំងនោះ ដែលចង្អុលដល់ការប្លែកគ្នានៃ
អាការយ៉ាងនោះថា មានអត្ថឧបមាជាដើម ព្រោះមានការប្រព្រឹត្តទៅ ដោយ
អត្ថវិសេស មានឧបមាជាដើម ។ ឯវំ សព្វ ក្នុងពាក្យថា ឯវុត្តន្ត នោះ
មានការទទួលពាក្យជាអត្ថ ព្រោះភិក្ខុទាំងឡាយ ដែលប្រកបក្នុងការជាក់ចិត្ត
ដោយល្អនូវការស្តាប់ធម៌ ពោលដោយអំណាចការដឹងចំពោះនូវការវៈដែល
ខ្លួនតាំងនៅក្នុងធម៌នោះ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកអធិប្បាយថា បទថា
ឯវុត្តន្ត បានដល់ សាធុ កន្តេ សុដ្ឋ កន្តេ ដូច្នោះ ។ ក្នុងទីនេះ ឯវំ សព្វ
នេះ គប្បីឃើញថា ចុះក្នុងអត្ថថា អាការ និទស្សនៈ និងអវិជារណៈ ។

ក្នុង ៣ យ៉ាងនោះ ដោយ ឯវិ សព្វ មានអាការជាអត្ត ព្រះចេរៈសម្តែង អត្តនេះថា បុគ្គលណាអាចដឹងព្រះតម្រាស់របស់ព្រះមានព្រះភាគនោះ ដោយ ប្រការទាំងពួង ដែលមានន័យផ្សេងៗ ដែលល្អិត កើតអំពីអធ្យាស្រ័យជា អនេក សម្បូរដោយអត្ត និងព្យញ្ជនៈ មានបាណិហារ្យផ្សេងៗ ជ្រៅដោយធម៌ អត្ត ទេសនា និងបដិវេធដែលមកប្រាកដតាមសោតវិញ្ញាណ ព្រោះសមគួរ ដល់ភាសារៀងៗ ខ្លួន នៃសព្វសត្វ ។ ខ្ញុំធ្វើសេចក្តីបំណង ដើម្បីស្តាប់ឲ្យ កើត ដោយប្រការទាំងពួង ក៏បានស្តាប់មកហើយយ៉ាងនេះ គឺខ្ញុំក៏បានស្តាប់ មកហើយ ដោយអាការឯណានីមួយ ។

ក្នុងទីនេះ មានន័យផ្សេងៗ ដោយប្រភេទអារម្មណ៍ជាដើម ពោល គឺ ឯកត្តន័យ នានត្តន័យ អព្យាបារន័យ ឯវិធម្មតាន័យ និងពោល គឺនន្ទិយា- វដ្តន័យ តិបុក្ខលន័យ សីហារិក្កិលិតន័យ ទិសាលោចនន័យ និងអង្គុសន័យ ឈ្មោះថា នានន័យ ។ ម្យ៉ាងទៀត ន័យទាំងឡាយ មានបាលីជាគតិ ។ ន័យ ទាំងនោះ ឈ្មោះថា នានន័យ ព្រោះមានប្រការផ្សេងៗ ដោយអំណាចបញ្ញត្តិ អនុប្បញ្ញត្តិជាដើម ដោយន័យដែលជាចំណែកនៃសង្គិលេសជាដើម និងន័យ ដែលជាលោកិយជាដើម និងន័យដែលលាយគ្នាទាំង ២ នោះ ដោយអំណាច កុសលជាដើម ដោយអំណាចខន្ធជាដើម ដោយអំណាចសង្គហៈជាដើម ដោយ អំណាចសមយវិមុត្តិជាដើម ដោយអំណាចថបនៈជាដើម ដោយអំណាច កុសលមូលជាដើម និងដោយអំណាចតិកបដ្ឋានជាដើម ។ ឈ្មោះថា ល្អិត ដោយន័យផ្សេងៗ ព្រោះល្អិតសុខុមដោយន័យទាំងនោះ ។

អាសយៈនោះឯង ឈ្មោះថា អធ្យាស្រ័យ ។ អធ្យាស្រ័យនោះ មាន ច្រើនយ៉ាង ដោយការផ្សេងគ្នានៃការៈ មានភាពជាបស់ទៀងជាដើម និង ដោយការផ្សេងគ្នានៃភាពដែលសត្វ មានកិលេសដូចគ្នា ក្នុងភ្នែកតិចជាដើម ឬមានបែបជាអនេកជាដើមថា អធ្យាស្រ័យរបស់ខ្លួនជាដើម ឈ្មោះថា អនេកធារាសយៈ។ នោះ ឈ្មោះថា អនេកធារាសយសមុដ្ឋាន ព្រោះមាន សមុដ្ឋានជាហេតុកើតឡើង ។

ឈ្មោះថា សម្បូរដោយអត្ត និងព្យញ្ជនៈ ព្រោះប្រកបដោយបទនៃអត្ត ៦ យ៉ាង គឺសង្ហាសនៈ (ដូចគ្នា) បកាសនៈ គឺប្រកាស វិវរណៈ គឺលម្អិត សេចក្តី វិកជនៈ គឺចែក ខត្តានីករណៈ គឺធ្វើឲ្យរាក់ និងបញ្ញត្តិ គឺឈ្មោះ និងប្រកបដោយបទនៃព្យញ្ជនៈ ៦ យ៉ាង គឺអក្ខរៈ បទព្យញ្ជនៈ អាការ និរុត្តិ និងនិទ្ទេសនៃសម្បត្តិរបស់អត្តនៃសីលជាដើម និងសម្បត្តិនៃព្យញ្ជនៈ ដែលធ្វើនូវការជាក់ច្បាស់នៃអត្ត មានសីលជាដើមនោះ ។

ឈ្មោះថា មានបាដិហារ្យផ្សេងៗ ព្រោះមានបាដិហារ្យផ្សេងៗ ឬច្រើន ដោយការផ្សេងគ្នានៃឥទ្ធិប្បាដិហារ្យ អាទេសនាបាដិហារ្យ និងអនុសាសនី- បាដិហារ្យ និងដោយការផ្សេងគ្នានៃអារម្មណ៍ជាដើមរបស់បាដិហារ្យណាមួយ បណ្តាបាដិហារ្យទាំងនោះ ។ ក្នុងសេចក្តីនោះ មានអត្ថថា ឈ្មោះថា បាដិហារ្យ ព្រោះកម្ចាត់ធម៌ដែលជាសត្រូវ គឺព្រោះកម្ចាត់កិលេស មានរាគៈជាដើមដែល ជាសត្រូវ គប្បីកម្ចាត់មិនមានដល់ព្រះមានព្រះភាគ ។ កាលចិត្តប្រាសចាក ឧបក្កិលេស ប្រកបដោយគុណ ៨ ប្រការ កម្ចាត់បង្ខំនូវធម៌ដែលជាសត្រូវ

បានហើយ បុរិសាសន្តិកសម្តែងប្បទិទាន សម្រាប់បុប្ផជន ក៏នៅប្រព្រឹត្តទៅបាន
 ព្រោះដូច្នោះ កាលពោលដោយវេហារដែលប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងការសម្តែងប្បទិ
 នោះ ទើបមិនអាចនឹងពោលបានថា បុរិសាសន្តិកសម្តែងនេះ ។ បើព្រះមានព្រះ
 ភាគប្រកបដោយព្រះមហាករុណា នៅមានកិលេស ដែលនៅក្នុងវេនេយ្យសត្វ
 ជាសត្រូវសោត ព្រោះកម្ចាត់កិលេសដែលជាសត្រូវនោះបាន ទើបហៅថា
 បុរិសាសន្តិក កាលបើដូច្នោះ ទើបសេចក្តីនោះ ត្រឹមត្រូវ ។

ម្យ៉ាងទៀត ពួកតិរិយជាសត្រូវចំពោះព្រះមានព្រះភាគ និងព្រះសាសនា
 ព្រោះកម្ចាត់ពួកតិរិយនោះបាន ទើបហៅថា បុរិសាសន្តិក ។ ពិតហើយ តិរិយ
 ទាំងនោះ ត្រូវទ្រង់កម្ចាត់ គឺបណ្តេញចេញដោយឥទ្ធិប្បាដិហារ្យ និងអាទេសនា
 បុរិសាសន្តិក និងអនុសាសនីបុរិសាសន្តិក ដោយអំណាចការកម្ចាត់ទិដ្ឋិ និងដោយ
 មិនមានសមត្ថភាពក្នុងការប្រកាសទិដ្ឋិ ។ ម្យ៉ាងទៀត សព្វថា បដិ នេះ រមែង
 ឲ្យដឹងអត្ថរបស់សព្វថា បច្ឆា នេះ ដូច បដិ ក្នុងប្រយោគជាដើមថា តស្មី
 បដិបរិដ្ឋម្ហិ អព្វោ អាគច្ឆតិ ព្រាហ្មណោ កាលព្រាហ្មណ៍នោះចូលទៅ
 ទើបព្រាហ្មណ៍ម្នាក់ទៀតមក ។ ព្រោះដូច្នោះ កាលចិត្តតាំងមាំ ប្រាសចាក
 ឧបកិលេស បុគ្គលធ្វើកិច្ចហើយ គប្បីនាំទៅ គឺឲ្យប្រព្រឹត្តទៅក្នុងកាលខាង
 ក្រោយ ព្រោះហេតុនោះ ទើបឈ្មោះថា បុរិសាសន្តិក ។ ម្យ៉ាងទៀត កាល
 ឧបកិលេសរបស់ខ្លួន ត្រូវមគ្គដែលសម្បយុត្តដោយឈានទី ៤ កម្ចាត់ហើយ
 ការកម្ចាត់ខាងក្រោយ ឈ្មោះថា បុរិសាសន្តិក ។ ម្យ៉ាងទៀត ឥទ្ធិប្បាដិហារ្យ
 អាទេសនាបុរិសាសន្តិក និងអនុសាសនីបុរិសាសន្តិក ដែលប្រាសចាកឧបកិលេស

សម្រេច កិច្ចហើយ គប្បីឲ្យប្រព្រឹត្តទៅទៀត ដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់សត្វ
 ម្យ៉ាងទៀត កាលឧបក្កិលេសរបស់ខ្លួនត្រូវកម្ចាត់ហើយ ការកម្ចាត់ឧបក្កិលេស
 ក្នុងសន្តាននៃបុគ្គលដទៃក៏មាន ព្រោះដូច្នោះ ទើបឈ្មោះថា មានបាដិហារ្យ ។
 បាដិហារ្យនោះឯង ជាបាដិហារ្យ ។ ម្យ៉ាងទៀត កាលពោលដោយបាដិហារ្យ
 បាដិហារ្យតែម្យ៉ាងដែលមានក្នុងពួកនៃឥទ្ធិប្បាដិហារ្យ អាទេសនាបាដិហារ្យ និង
 អនុសាសនីបាដិហារ្យ លោកហៅថា បាដិហារ្យ ។ ម្យ៉ាងទៀត ឈានទី ៤
 និងមគ្គ ឈ្មោះថា បាដិហារ្យ ព្រោះកម្ចាត់ធម៌ដែលជាសត្រូវ ។ គប្បីជ្រាប
 អត្ថថា បាដិហារ្យ ព្រោះកើតក្នុងឈានទី ៤ និងមគ្គនោះ ឬជានិមិត្តក្នុងឈាន
 ទី ៤ និងមគ្គនោះ ឬមកអំពីឈានទី ៤ និងមគ្គនោះ ដូច្នោះ ។

ព្រោះការរព្វកដោយធម៌ អត្ត ទេសនា និងបដិវេធ ពោល គឺបែបផែន
 អត្ត ទេសនា និងការត្រាស់ដឹង ឈ្មោះរបស់បែបផែនជាដើមនោះ ឬពោល
 គឺហេតុ និងផល ដែលកើតមកអំពីហេតុ ទាំងហេតុ ទាំងផល បញ្ញត្តិ និង
 បដិវេធ ដែលជាការៈ ដែលសត្វមិនបានសាងសន្សំកុសលសម្ភារៈ មិនមាន
 ទីពឹង និងស្នង់ដឹងបានលំបាក ដូចមហាសមុទ្រដែលសត្វទាំងឡាយ មាន
 ទន្សាយជាដើម មិនអាចស្នង់ដឹង ព្រោះដូច្នោះ ព្រះតម្រាស់របស់ព្រះមានព្រះ
 ភាគ ឈ្មោះថា ជ្រៅដោយធម៌ អត្ត ទេសនា និងបដិវេធ ព្រោះប្រកបដោយ
 ការៈដែលជ្រៅ ៤ ប្រការនោះ ។

ការប្រកាសធម្មទេសនា របស់ព្រះមានព្រះភាគតែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ ប្រព្រឹត្ត
 ទៅក្នុងមួយខណៈ រមែងគួរកាន់យកបាន មិនមុន មិនក្រោយ ដោយកាសា

រឿងៗ ខ្លួន នៃសត្វទាំងឡាយ ដែលមានភាសាផ្សេងៗ គ្នា ។ ពិតហើយ ពុទ្ធនុកាតនៃព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ ជាអចិន្តេយ្យ ព្រោះហេតុនោះ គប្បីជាបថា ប្រាកដតាមសោតប្បសាទរបស់សព្វសត្វដោយសមគួរដល់ភាសារឿងៗ ខ្លួន ។

ដោយ ឯវំ សព្វ មាននិទស្សនៈជាអត្ត ព្រះថេរៈកាលនឹងដោះខ្លួនថា ខ្ញុំ មិនមែនព្រះសយម្ហូ ព្រះសូត្រនេះ ខ្ញុំមិនបានធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ឯង ទើបសម្តែង លម្អិតសូត្រទាំងមូលដែលគប្បីពោលក្នុងឥឡូវនេះថា ខ្ញុំបានស្តាប់បទហើយ យ៉ាងនេះ គឺសូម្បីខ្ញុំក៏បានស្តាប់មកហើយយ៉ាងនេះ ។

ដោយ ឯវំ សព្វ ដែលមានអវិជារណៈជាអត្ត ព្រះថេរៈកាលសម្តែង កម្លាំងនៃការទ្រទ្រង់ចាំរបស់ខ្លួនដោយសមគួរដល់ការៈ ដែលព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សរសើរយ៉ាងនេះថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ បណ្តាភិក្ខុដែលជាសាវ័ក របស់តថាគត អានន្តជាកំពូលនៃភិក្ខុដែលជាពហុសូត ដែលមានគតិ មានសតិ មានធិតិ និងដែលជាឧបដ្ឋាក និងពាក្យដែលព្រះធម្មសេនាបតីសារីបុត្រ សរសើរយ៉ាងនេះថា ព្រះអានន្ត ជាអ្នកឈ្លាសក្នុងអត្ត ឈ្លាសក្នុងធម៌ ឈ្លាសក្នុងព្យញ្ជនៈ ឈ្លាសក្នុងនិរុត្តិ ឈ្លាសក្នុងអក្ខរៈខាងដើម និងខាងចុង ទើបឲ្យពួកសត្វកើតនូវបំណង ដើម្បីស្តាប់ថា ខ្ញុំបានស្តាប់មកហើយយ៉ាងនេះ ហើយព្រះសូត្រទាំងអស់នោះឯង ពោលដោយអត្ត ឬព្យញ្ជនៈ មិនលើស មិនខ្វះជាងគ្នា កាលបើដូច្នោះ ទើបមិនគប្បីឃើញដោយប្រការដទៃ ។ បទថា អញ្ញាថា គឺដោយប្រការដទៃ ចាកអាការដែលបានស្តាប់មកហើយ ចំពោះ ព្រះកត្តរបស់ព្រះសាស្តា តែមិនមែនដោយប្រការដទៃ ចាកអាការដែលព្រះ

មានព្រះភាគទ្រង់សម្តែងហើយ ពិតហើយ ទេសនារបស់ព្រះមានព្រះភាគ
មានអានុភាពជាអចិន្ត្រៃយ៍ ។ ទេសនានោះ បុគ្គលណាម្នាក់មិនអាចដឹងបាន
ដោយអាការទាំងពួង ព្រោះដូច្នោះ ទើបលោកពោលអត្ថនេះដូច្នោះឯង ។ ពិត
ហើយ កម្លាំងនៃការទ្រទ្រង់ចាំ គឺការមិនខុសក្លាំងភ្នាត់ចាកអាការដែលបាន
ស្តាប់មកហើយនោះឯង ។

មេ សព្វ ប្រាកដក្នុងអត្ថទាំង ៣ ។ ពិតហើយ មេ សព្វនោះ មានអត្ថ
ថា មយា ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា គាថាភិគីតម្មេអកោជនេយ្យំ កោជន
ដែលតថាគតពោលហើយដោយគាថា (ច្រៀង) ជាវត្ថុមិនគួរដល់ការ
បរិភោគទេ ដូច្នោះ ។

មេ សព្វ មានអត្ថថា មយ្ហំ ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា សាធុ មេ ភន្ត
ភគវា សន្និទ្ធីន ធម្មំ ទេសេតុ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ខ្ញុំព្រះអង្គសូម
អារាធនា សូមព្រះមានព្រះភាគសម្តែងធម៌ដោយសន្ធិបដល់ខ្ញុំ ដូច្នោះ ។

មេ សព្វ មានអត្ថថា មម ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា ធម្មទាយាទា
មេ ភិក្ខុវេ ភវថ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ចូរអ្នកទាំងឡាយយកធម៌របស់តថាគត
ជាមតិកចុះ ដូច្នោះ ។ តែ មេ សព្វក្នុងទីនេះ ប្រើក្នុងអត្ថ ២ យ៉ាង គឺ
មយា សុតំ និន មម សុតំ ។

តែក្នុងទីនេះ មេ សព្វទាំង ៣ យ៉ាង រមែងប្រាកដក្នុង ១ អត្ថប៉ុណ្ណោះ
ព្រោះប្រព្រឹត្តទៅក្នុងសន្តានរបស់ខ្លួន ពោល គឺកើតចំពោះក្នុងខ្លួន ដែលគប្បី
ពោលយ៉ាងនេះថា សកាវណា មិនជាប់របស់ដទៃ សកាវនោះ គឺអត្តា ក៏ពិត

តែក៏ដឹងបានមួយរំពេចថា ការផ្សេងគ្នានៃអត្តនេះ ពោល គឺការពិសេសនៃ
ករណៈ និងសម្បទានជាដើម ។ ព្រោះដូច្នោះ គប្បីឃើញថា មេ សព្វ
លោកពោលថា ប្រាកដក្នុងអត្ត ៣ យ៉ាង ។

សុត សព្វ ក្នុងបទថា សុតំ នេះ មានឧបសគ្គផង មិនមានឧបសគ្គ
ផង មានប្រភេទនៃអត្តដ៏ច្រើន ដូចជា គមន វិស្សុត កិលិន្ទ ឧបចិត
អនុយោគ សោតវិញ្ញាយ្យ សោតទ្វារានុសារវិញ្ញាត ជាដើម ។ ពិត
ហើយ ឧបសគ្គ រមែងធ្វើកិរិយាឲ្យវិសេសឡើងក៏ពិត តែបើមានឧបសគ្គ
សុត សព្វនោះឯង ក៏ចង្អុលដល់អត្តនោះ ព្រោះបញ្ជូនដល់អត្ត ព្រោះដូច្នោះ
ក្នុងការពង្រីកសេចក្តីនៃ សុត សព្វ ដែលមិនមានឧបសគ្គ ទោះកាន់យក
សុត មានឧបសគ្គក៏មិនខុស ។

ក្នុងពាក្យថា សុតំ នោះ សុត សព្វ មានអត្តថា គមន ដូចក្នុង
ប្រយោគជាដើមថា សេនាយ បសុតោ ទៅហើយដោយសេនា ដូច្នោះ ។

សុត សព្វ មានអត្តថា វិស្សុតធម៌ ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា សុត-
ធម្មស្ស បស្សតោ បុគ្គលមានធម៌ស្តាប់ហើយបានឃើញច្បាស់ ដូច្នោះ ។

សុត សព្វ មានអត្តថា កិលេសនេ កិលិន្ទា កិលិន្ទស្ស ដូចក្នុង
ប្រយោគជាដើមថា អវស្សតា អវស្សតស្ស (សុន្ទរិន្ទជាម្ចាស់) មាន
តម្រេក មិនគួរនឹងត្រេកអរឲ្យបុរសបុគ្គល ដែលមានតម្រេក ... ដូច្នោះ ។

សុត សព្វ មានអត្តថា ឧបចិត ដូចក្នុង ប្រយោគជាដើម តុម្ពេហិ
បុញ្ញំ បសុតំ អនប្បកំ បុណ្យ ឈ្មោះថា បានសន្សំ មិនមែនតិចឡើយ

ដូច្នោះ ។

សុត សព្វ មានអត្ថថា ឈានានុយុត្តា (អនុយោគ) ដូចក្នុង ប្រយោគជាដើមថា យេ ឈានបសុតា ធិរា អ្នកប្រាជ្ញឯណា ជាអ្នកប្រកប រឿយៗ (ខ្វល់ខ្វាយ) ក្នុងឈាន ដូច្នោះ ។

សុត សព្វ មានអត្ថថា សោតវិញ្ញេយ្យ ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា ទិដ្ឋំ សុតំ មុតំ រូបដែលឃើញ សំឡេងដែលបានឮ អារម្មណ៍ដែលដឹង ដូច្នោះ ។

សុត សព្វ មានអត្ថថា សោតទ្វារានុសារវិញ្ញាត ដូចក្នុងប្រយោគ ជាដើមថា សុតធរោ សុតសន្និច្ចយោ (ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ) ជាអ្នក ទ្រទ្រង់នូវពុទ្ធវចនៈ សន្សំនូវពុទ្ធវចនៈ ដូច្នោះ ។

តែក្នុងទីនេះ សុត សព្វនោះ មានអត្ថថា ឧបធារិតំ ដែលលោក ទ្រទ្រង់ ឬ ឧបធារណំ ការទ្រទ្រង់តាមក្រសែនៃសោតទ្វារ ពិតហើយ កាល មេ សព្វ មាន មាយា សព្វជាអត្ថ សេចក្តីថា ខ្ញុំបានស្តាប់មកហើយយ៉ាង នេះ គឺទ្រទ្រង់តាមក្រសែនៃសោតទ្វារ ដូច្នោះ ទើបគួរ ។ កាល មេ សព្វ មាន មម សព្វជាអត្ថ សេចក្តីថា ការស្តាប់របស់ខ្ញុំយ៉ាងនេះ គឺការទ្រទ្រង់ ចាំតាមក្រសែនៃសោតទ្វារ ដូច្នោះ ទើបនឹងត្រូវ ។

បណ្តាបទទាំង ៣ តាមដែលពោលមកនោះ ព្រោះហេតុដែល ឯវំ សព្វ ប្រើប្រៀបធៀបនឹង សុត សព្វ គប្បីបញ្ជូនដល់កិរិយា គឺការស្តាប់ ដូច្នោះ បទថា ឯវំ ជាពាក្យសម្តែងលម្អិតដល់កិច្ចនៃវិញ្ញាណ ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុង

សោតទ្វារ មានសោតវិញ្ញាណ និងសម្បជីច្ឆន្ទជាដើម និងនៃវិញ្ញាណដែល
ប្រព្រឹត្តទៅតាមមនោទ្វារ ដែលវិញ្ញាណខាងសោតទ្វារនោះនាំមក ។

បទថា មេ ជាបទសម្តែងលម្អិតដល់បុគ្គលអ្នកដល់ព្រមដោយវិញ្ញាណ
ដូចពោលហើយ ។ ពិតហើយ ពាក្យ គឺវាថាដែលជាបយោគគ្រប់ពាក្យប្រកប
ដោយអត្ថនៃ ឯវិ អក្ខរៈនោះឯង ព្រោះពាក្យទាំងនោះ មានអវធារណៈជា
ផល ។ បទថា សុតំ ជាបទសម្តែងលម្អិតដល់ការកាន់យកដែលមិនលើស
មិនខ្វះ និងមិនវិបតិចាការបដិសេធ ការមិនបានឮ ។ ដូចការស្តាប់ គួរ
ពោលថា សុតមេវ យ៉ាងណា ការស្តាប់នោះ ក៏ដូច្នោះ ជាការស្តាប់ត្រឹមត្រូវ
គឺជាការកាន់យកមិនខ្វះ មិនលើស និងមិនវិបតិច ម្យ៉ាងទៀត សំឡេងដែល
ចង្អុលដល់អត្ថ ដោយច្រុះបញ្ចាំងដល់អត្ថក្នុងលំដាប់នៃសំឡេង ព្រោះហេតុ
នោះ ក្នុងចំណែកនេះ ព្រោះ សុត សព្វនេះ មានអត្ថដែលលោកពោល
ដូច្នោះថា អសុតំ ន ហោតិ ប្រែថា ការបានឮមិនមាន ដូច្នោះ ទើបបទថា
សុតំ ជាបទសម្តែងលម្អិតដល់ការកាន់យកមិនខ្វះ មិនលើស មិនវិបតិច
ដោយបដិសេធការដែលមិនបានឮ ។ ព្រះថេរៈអធិប្បាយពាក្យនេះ ដូច្នោះ
ខ្ញុំបានស្តាប់មកហើយយ៉ាងនេះ ខ្ញុំមិនបានឃើញ ខ្ញុំមិនធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ដោយ
សយម្បញ្ញាណ ឬខ្ញុំមិនបានមកដោយប្រការដទៃ ។ ម្យ៉ាងទៀត ខ្ញុំបានស្តាប់
មកហើយនោះឯង ការស្តាប់នោះឯង ជាការស្តាប់ប្រពៃពិត ។ ម្យ៉ាងទៀត
ក្នុង ឯវិ សព្វ ដែលមានអវធារណៈជាអត្ថ ក៏មានអត្ថយោជនា គឺការប្រកប
សេចក្តីដូចពោលមកនេះ ។ សុត សព្វ ដែលសម្តែងដល់ ឯវិ សព្វនោះ

មានអត្ថពិតប្រាកដ ព្រោះដូច្នោះ សុត សព្វ ដែលចង្អុលដល់ ឯវិ សព្វ នោះ គប្បីជ្រាបថា បដិសេធការៈដែលមិនបានឮ និងជាការសម្តែងលម្អិត ដល់ការកាន់យកមិនខ្លះ មិនលើស និងមិនវិបរិត ដូច្នោះ គប្បីឃើញថា លោកធ្វើអត្ថយោជនានៃសព្វទាំង ៣ ដោយអំណាចនៃការស្តាប់ ហេតុនៃការ ស្តាប់ និងការប្រែក្តារនៃការស្តាប់ ។

ម្យ៉ាងទៀត បទថា ឯវិ ជាការប្រកាសការៈនៃវិញ្ញាណវិថីដែលប្រព្រឹត្ត ទៅតាមក្រសែនៃសោតវិញ្ញាណនោះ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអារម្មណ៍ ដោយប្រការ ផ្សេងៗ ដោយការកាន់យកអត្ថ និងព្យញ្ជនៈផ្សេងៗ ព្រោះធ្វើអធិប្បាយថា ឯវិ សព្វ មានអាការជាអត្ថ ។ បទថា មេ ជាបទប្រកាសអត្ថ ។ បទថា សុត ជាបទប្រកាសធម៌ ព្រោះវិញ្ញាណវិថីតាមដែលពោលហើយ មានបរិយត្តិធម៌ ជាអារម្មណ៍ ។ ពិតហើយ ក្នុងសេចក្តីនេះ មានសេចក្តីសង្ខេបដូចតទៅនេះថា ខ្ញុំមិនបានធ្វើកិច្ចដទៃ តែធ្វើកិច្ចនេះ ធម៌នេះ ខ្ញុំបានស្តាប់ហើយដោយវិញ្ញាណ- វិថីដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអារម្មណ៍ ដោយប្រការផ្សេងៗ ដែលជាតួហេតុ ។

ម្យ៉ាងទៀត បទថា ឯវិ ជាការប្រកាសអត្ថដែលគប្បីសម្តែងលម្អិត ព្រោះអធិប្បាយថា ឯវិ សព្វ មាននិទស្សន៍ជាអត្ថ ព្រោះត្រូវសម្តែងលម្អិត អត្ថដែលគួរសម្តែងលម្អិត ។ ព្រោះដូច្នោះ ព្រះសូត្រទាំងមូលគប្បីជ្រាបថា កាន់យកហើយដោយ ឯវិ សព្វ ។ បទថា មេ ជាការប្រកាសបុគ្គល ។ បទថា សុត ជាការប្រកាសកិច្ចរបស់បុគ្គល ។ ពិតហើយ កិរិយាដែល ស្តាប់ កាលបានដោយ សុត សព្វ រមែងបានដោយសោតវិញ្ញាណចិត្ត

ហើយក្នុងសេចក្តីនោះ រមែងបាននូវការបញ្ញត្តិដល់បុគ្គល តែក្នុងវត្ថុដែលទាក់ទងដោយធម៌ ដែលរៀបចំការបញ្ញត្តិដល់បុគ្គល រមែងមិនបានកិរិយា គឺការស្តាប់ ។ សុត សព្វនេះ មានអត្ថន័យសង្ខេបដូច្នោះថា ខ្ញុំនឹងសម្តែងលម្អិតព្រះសូត្រណា ព្រះសូត្រនោះ ខ្ញុំបានស្តាប់មកហើយយ៉ាងនេះ ។

ម្យ៉ាងទៀត បទថា ឯវំ ជាបទសម្តែងអាការផ្សេងៗ នៃចិត្តសន្តានដែលទាញយកអត្ត និងព្យញ្ជនៈផ្សេងៗ ដោយការប្រព្រឹត្តទៅនៃអារម្មណ៍ផ្សេងៗ ព្រោះអធិប្បាយថា ឯវំ សព្វ មានអាការជាអត្តនោះឯង ។ ពិតហើយ ការបញ្ញត្តិអាការថា ឯវំ នេះ ព្រោះអាស្រ័យអាការនៃការប្រព្រឹត្តទៅនោះៗ នៃធម៌ទាំងឡាយ ហើយទើបបញ្ញត្តឡើងជាសកាវៈ ។ បទថា មេ ជាការសម្តែងដល់កត្ត គឺអ្នកធ្វើ ។ បទថា សុតំ ជាការសម្តែងដល់អារម្មណ៍ ។ ពិតហើយធម៌ដែលគួរស្តាប់ ជាទីតាំងនៃការប្រព្រឹត្តទៅដោយអំណាចនៃកិរិយា គឺការស្តាប់របស់បុគ្គលដែលធ្វើកិរិយា គឺការស្តាប់ ។ ដោយហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ឈ្មោះថា សម្តែងនូវការយល់ព្រម នៃការទទួលអារម្មណ៍របស់អ្នកធ្វើ ដែលដល់ព្រមដោយកិរិយា គឺការស្តាប់នោះ ដោយចិត្តសន្តានដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយប្រការផ្សេងៗ ។

ម្យ៉ាងទៀត បទថា ឯវំ សម្តែងកិច្ចរបស់បុគ្គល ។ ពិតហើយ ឯវំ សព្វ មានការប្រកាសនិទស្សនៈ ឬអវិជារណៈ ដែលមានអាការកាន់យកធម៌ដែលបានស្តាប់ហើយជាសកាវៈ ជាការសម្តែងលម្អិតដល់កិច្ចរបស់បុគ្គល ដោយការនៃការកាន់យកបញ្ញត្តិថាបុគ្គល ព្រោះការខ្វល់ខ្វាយក្នុងធម៌នៃការ

ទ្រទ្រង់អាការនោះជាដើម ។ បទថា សុតំ សម្តែងខែកិច្ចរបស់វិញ្ញាណ ។ ពិតហើយ កិរិយា គឺការស្តាប់របស់អ្នកមានវាទះថាបុគ្គល មិនសំដៅដល់ វិញ្ញាណ ក៏មិនមែន ។ បទថា មេ ជាការសម្តែងដល់បុគ្គលដែលប្រកប ដោយកិច្ចទាំង ២ ។ ពិតហើយ ការប្រព្រឹត្តទៅនៃសព្វថា មេ ជាអារម្មណ៍ វិសេសនៃសព្វដោយចំណែកមួយប៉ុណ្ណោះ ឯកិច្ចរបស់វិញ្ញាណ ក៏គប្បីប្រជុំចុះ ក្នុងទីនោះឯង ។ ឯសេចក្តីសង្ខេបក្នុងសេចក្តីនេះ មានដូច្នោះថា ខ្ញុំបានស្តាប់ មកហើយ ដោយរោហារនៃចំណែកកិច្ច ដែលបុគ្គលដល់ព្រមដោយសោត- វិញ្ញាណកិច្ចបានហើយដោយអំណាចវិញ្ញាណ ។

ម្យ៉ាងទៀត បទថា ឯវំ និន មេ ឈ្មោះថា អវិជ្ជមានប្បញ្ញត្តិ បញ្ញត្តិ ក្នុងវត្ថុដែលមិនមាន ដោយអំណាចសច្ចិកត្តបរមត្ថ ។ ព្រោះប្រយោជន៍ទាំង ពួងដែលគប្បីសម្រេចដោយសទ្ធា ចាំបាច់បដិបត្តិដោយមុខនៃបញ្ញត្តិប៉ុណ្ណោះ ឈ្មោះថា ជាការខុសក្លាំងក្លាត់នៃបញ្ញត្តិទាំងពួង និងក្នុងបញ្ញត្តិ ៦ មានវិជ្ជ- មានប្បញ្ញត្តិជាដើម ព្រោះដូច្នោះ អត្ថដែលមិនពិតឯណា ដូចរបស់បញ្ចាត មានមាយា និងថ្ងៃបណ្តើរកូនជាដើម និងអត្ថ មិនមែនឧត្តម ដូចគប្បីកាន់ យកដោយអាការដែលស្តាប់តាមគ្នាមកជាដើម ក៏មិនមែន អត្ថនោះ មាន សកាវៈជាបរមត្ថ មានរូបារម្មណ៍ សទ្ធារម្មណ៍ និងរសារម្មណ៍ជាដើម និង មានការបែកធ្លាយ ការសោយអារម្មណ៍ជាដើម រមែងមានដោយសច្ចិកត្ត- បរមត្ថ អត្ថ គឺអាការជាដើមដែលពោលថា ឯវំ និន មេ មានកាវៈមិនមែន បរមត្ថ កាលមិនចូលជាមួយសច្ចិកត្តបរមត្ថ ឈ្មោះថា អវិជ្ជមានប្បញ្ញត្តិ

ព្រោះដូច្នោះ វត្ថុដែលលោកទាំងឡាយ បាននិទ្ទេសថា ឯវំ ឬ មេ នឹងមាន
 ដោយបរមត្ថបានដូចម្តេច ។ បទថា សុតំ បានដល់ វិជ្ជមានប្បញ្ញត្តិ បញ្ញត្តិ
 ដែលមាន ពិតហើយ វត្ថុណាមួយ ដែលបានដោយសោតវិញ្ញាណនោះ
 ដោយបរមត្ថ ឈ្មោះថា វិជ្ជមានប្បញ្ញត្តិ នោះឯង ។

ម្យ៉ាងទៀត បទថា ឯវំ ជា ឧបាទាយប្បញ្ញត្តិ ដោយអាស្រ័យធម៌
 ដែលមកប្រាកដតាមសោតទ្វារ ហើយទាញយកអាការ គឺការទ្រទ្រង់ចាំនូវធម៌
 ទាំងនោះជាដើម ។ បទថា មេ ជា ឧបាទាយប្បញ្ញត្តិ ព្រោះចាំបាច់ត្រូវ
 ពោលអាស្រ័យខន្ធ ដែលទាក់ទងក្នុងសន្តតិដីវិសេស ដោយការប្លែកគ្នានៃ
 ការធ្វើជាដើម ។ បទថា សុតំ ឈ្មោះថា ឧបនិធានបញ្ញត្តិ ព្រោះចូលទៅ
 កាន់យកទិដ្ឋិជាដើម ។ បញ្ញត្តិថា សុត សូម្បីប្រព្រឹត្តទៅក្នុងសទ្ធាយតនៈ
 ដែលរៀបចាកសក្ការៈ មានរូបដែលឃើញហើយជាដើម ចាំបាច់ពោលទាញ
 យករូបដែលឃើញជាដើម ព្រោះមិនសម្លឹងរូបដែលឃើញហើយ អារម្មណ៍
 ដែលដឹងហើយ និងធម៌ដែលដឹងច្បាស់ហើយ ក៏ដឹងច្បាស់ថា វត្ថុនោះខ្ញុំស្តាប់
 ហើយ ដូចក្នុងវេហារទី ២-៣ ជាដើម ចាំបាច់ពោលកាន់យកទី ១ ជាដើម
 បទថា សុតំ ក្នុងពាក្យថា អសុតំ ន ហោតិ នេះ មានអត្ថដែលលោក
 ពោលត្រឹមប៉ុណ្ណោះឯង ។

ក្នុងពាក្យទាំងនោះ ដោយពាក្យថា ឯវំ ព្រះថេរៈសម្តែងដល់ការមិន
 ភ្លេចស្មារតី ។ ពិតហើយ ការប្លែកគ្នាដោយប្រការនៃព្រះសូត្រដែលខ្លួនដឹង
 ច្បាស់ហើយ ព្រះអានន្ទកាន់យកក្នុងពាក្យថា ឯវំ នេះ ឈ្មោះថា ព្រះអានន្ទ

សម្តែងដល់ការមិនភ្លេចក្លាំងដល់ ឯវិ សព្វនោះ ។ ពិតហើយ បុគ្គលដែល
 មិនមានស្មារតី មិនអាចចាក់ធ្លុះដោយប្រការផ្សេងៗ លោកសម្តែងប្រការ
 ផ្សេងៗ និងប្រការដែលដឹងបានលំបាក ដោយអំណាចបច្ចុយាការថា ព្រះ
 សូត្រ ។ ដោយពាក្យថា សុតំ លោកសម្តែងដល់ការមិនវង្វេងក្នុងរឿងដែល
 បានស្តាប់មកហើយ ព្រោះអាការនៃរឿងដែលបានស្តាប់មកហើយ លោក
 សម្តែងតាមសេចក្តីពិត ព្រះសូត្រដែលបានស្តាប់មកហើយភ្លេចទៅវិញ បុគ្គល
 នោះ រមែងប្តេជ្ញាមិនបានថា ខ្ញុំបានស្តាប់មកហើយក្នុងកាលដទៃ ដូច្នោះ ពាក្យ
 សម្រេចនៃបញ្ញាក្នុងកាលក្រែលែងជានោះ រមែងមានដោយការមិនវង្វេង
 របស់ព្រះថេរៈ គឺមិនវង្វេង ឬដោយបញ្ញានោះឯងដែលកើតអំពីការស្តាប់
 ការសម្រេចនៃសតិ រមែងមានដោយការមិនវង្វេងដូចគ្នា ។ គប្បីជ្រាបអធិប្បាយ
 ក្នុងពាក្យនោះថា សតិដែលមានបញ្ញាជាប្រធាន អាចហាមសេចក្តីដទៃដោយ
 ព្យញ្ជនៈ ពិតហើយ អាការរបស់ព្យញ្ជនៈ ដែលគប្បីដឹងច្បាស់ ចាក់ធ្លុះ ជា
 អាការមិនជ្រៅពេក ការទ្រទ្រង់ចាំនូវសុតៈ តាមដែលបានស្តាប់មក ទើបជា
 ករណីយកិច្ចក្នុងសេចក្តីនោះ ព្រោះដូច្នោះ ទើបសតិមានការខ្វល់ខ្វាយក្រែលែង
 ជាន់ ចំណែកបញ្ញាជាតួគុណក្នុងការព្យាយាមរបស់សតិនោះ ព្រោះអធិប្បាយ
 ថា ជាប្រធានរបស់បញ្ញា ។ គប្បីជ្រាបភាពដែលបញ្ញាមានសតិជាប្រធាន
 អាចចាក់ធ្លុះនូវអត្តបាន ។ ពិតហើយ អាការដែលគប្បីចាក់ធ្លុះបាន ជាអាការ
 ជ្រាលជ្រៅ ព្រោះដូច្នោះ ទើបបញ្ញា មានសេចក្តីព្យាយាមក្រែលែង ចំណែក
 សតិជាតួគុណក្នុងសេចក្តីព្យាយាមរបស់បញ្ញានោះ ព្រោះអធិប្បាយថា ជាតួ

នាំនៃសតិ ។ គប្បីជ្រាបសេចក្តីសម្រេចនៃភាពជាធម្មកណ្ណគារិក ដោយ
អំណាចការតាមរក្សាយ៉ាងធម៌ដែលសម្បូរដោយអត្ត និងព្យញ្ជនៈ ព្រោះប្រកប
ដោយអំណាចនៃសតិ និងបញ្ញាទាំង ២ នោះ ។

ម្យ៉ាងទៀត លោកសម្តែងយោនិសោមនសិការដោយពាក្យថា ឯ
សេចក្តីសម្រេចដែលមិនវិបត្តនៃអត្តរបស់អាការ និទស្សនៈ និងអវិជារណៈ
ដែលពោលដោយបទថា ឯ នោះ ត្រូវបញ្ចាំងដល់ការចាក់ធ្លុះ មានប្រការ
ផ្សេងៗ ដែលនឹងពោលខាងមុខ ព្រោះមានធម៌ជាអារម្មណ៍ ។ ពិតហើយ ការ
ចាក់ធ្លុះដោយប្រការផ្សេងៗ ដោយយោនិសោមនសិការ មិនមាន ។ លោក
សម្តែងដល់ការមិនរាយមាយ ដោយពាក្យថា សុតំ ។ ការស្តាប់ព្រះសូត្រ
ដែលពោល ដែលចាត់ជាបករណ៍ ដោយអំណាចពាក្យសួរជាដើមថា បឋម-
ពោធិសូត្រ លោកពោលក្នុងទីណា រៀនការតាំងមាំចេញហើយ រមែងមិន
មាន ព្រោះចិត្តរាយមាយ ពិតហើយ បុគ្គលមានចិត្តរាយមាយ ទោះបីបុគ្គល
នោះពោលដោយសម្បត្តិគ្រប់យ៉ាង ក៏ពោលថា ខ្ញុំមិនបានឮ សូមអ្នកនិយាយ
ជាថ្មី ។ ដោយការដាក់ចិត្តដោយឧបាយក្នុងសេចក្តីនេះ រមែងញ៉ាំងអត្ត-
សម្មាបណិធិ និងបុព្វកតបុញ្ញតាឲ្យសម្រេច ព្រោះបុគ្គលដែលមិនបានតម្កល់
ខ្លួនប្រពៃ និងមិនបានធ្វើបុណ្យក្នុងកាលមុន មិនមានយោនិសោមនសិការ
នោះ ។ ព្រោះការមិនរាយមាយ រមែងឲ្យសម្រេចការស្តាប់ព្រះសទ្ធម្ម និង
ការគប់កសប្បុរស ព្រោះបុគ្គលដែលមិនបានស្តាប់ និងមិនសេពគប់កសប្បុរស
មិនមានយោនិសោមនសិការនោះ ដ្បិតថា បុគ្គលមានចិត្តរាយមាយ មិនអាច

ស្តាប់បាន និងបុគ្គលដែលមិនសេពគប់សប្បុរស ក៏មិនមានការបានស្តាប់ឡើយ ។

ន័យម្យ៉ាងទៀត លោកពោលថា នុ៎ះជាការសម្តែងលម្អិតចិត្តសន្តានដែលកាន់យកអត្ត និងព្យញ្ជនៈផ្សេងៗ ដោយការប្រព្រឹត្តទៅ ដោយប្រការផ្សេងៗ ព្រោះចិត្តសន្តាននោះ គឺអាការដែលចម្រើនយ៉ាងនេះ ជាគ្រឿងធ្វើប្រយោជន៍ អនុគ្រោះរបស់អ្នកដទៃឲ្យបរិបូណ៌គ្រប់យ៉ាង ដោយការឈមចុះកាន់សាសនសម្បត្តិទាំងមូល ដោយការកំណត់ប្រភេទអត្ត និងព្យញ្ជនៈនៃព្រះតម្រាស់របស់ព្រះមានព្រះភាគ រមែងមិនមានដល់បុគ្គល ដែលមិនតម្កល់ខ្លួនប្រពៃ ឬបុគ្គលដែលមិនបានធ្វើបុណ្យក្នុងកាលមុន ដូច្នោះ ដោយអាការដែលចម្រើនថា ឯវំ នេះ ព្រះថេរៈសម្តែងចក្កសម្បត្តិ ២ ខាងក្រោយរបស់ខ្លួន ដោយការប្រកបការស្តាប់ថា សុតំ ព្រះថេរៈសម្តែងចក្កសម្បត្តិ ២ ប្រការដំបូង ។ សេចក្តីពិត បុគ្គលនៅក្នុងបទេសដែលមិនសមគួរ ឬរៀរចាកការសេពគប់សប្បុរស រមែងមិនមានការស្តាប់ ។ ដូច្នោះ សេចក្តីបរិសុទ្ធនៃអធ្យាស្រ័យរបស់ព្រះថេរៈ រមែងសម្រេចដោយការសម្រេចនៃចក្ក ២ ខាងក្រោយ ។ បុគ្គលដែលតាំងខ្លួនទុកដោយប្រពៃ និងបុគ្គលបានបំពេញបុណ្យក្នុងកាលមុន រមែងជាអ្នកមានអធ្យាស្រ័យបរិសុទ្ធ ព្រោះកិលេសដែលជាហេតុមិនបរិសុទ្ធនោះនៅឆ្ងាយ ។ ហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា សម្មា-បណ្ឌិតំ ចិត្តំ សេយ្យសោ ទំ កតោ ករេ ចិត្តដែលតាំងទុកប្រពៃ គប្បីធ្វើបុគ្គលឲ្យប្រសើរជាងនោះ និងថា ម្ចាស់អានន្ទ អ្នកជាបុគ្គលបានធ្វើបុណ្យ

ហើយ ចូរប្រកបសេចក្តីព្យាយាម អ្នកនឹងជាបុគ្គលមិនមានអាសវៈ ដោយ
 ឆាប់រួសរាន់ ។ សេចក្តីសម្រេចនៃការប្រកប ព្រោះការសម្រេចនៃចក្ខុ ២
 ខាងដើម ។ ការប្រកបដ៏បរិសុទ្ធ រមែងមានដោយការដើរតាមទិដ្ឋានុគតិនៃ
 សាធុជន ដោយការនៅក្នុងបទេសដ៏សមគួរ និងដោយការគប់រកសប្បុរស ។
 ការសម្រេចដោយភាពជាអ្នកជំនាញក្នុងអធិគម រមែងមានដោយសេចក្តីបរិសុទ្ធ
 នៃអធិស្រ័យនោះ ព្រោះខ្លួនបានជម្រះកាប់ឆ្ការសង្គិលេស គឺតណ្ហា និងទិដ្ឋិ
 ក្នុងកាលមុនរៀបរយហើយ ការសម្រេចដោយការជំនាញក្នុងអាគម រមែង
 មានដោយសេចក្តីបរិសុទ្ធនៃការប្រកប ។ ពិតហើយ បុគ្គលមានកាយបយោគ
 និងវចីបយោគបរិសុទ្ធហើយ ឈ្មោះថា មានចិត្តមិនរាយមាយ ព្រោះមិនមាន
 ការក្តៅក្រហាយ រមែងជាអ្នកឈ្លាសក្នុងបរិយត្តិ ។ ដូច្នោះ ពាក្យរបស់អ្នក
 បរិសុទ្ធដោយការប្រកប និងអធិស្រ័យ ជាអ្នកសម្បូរដោយអាគម និងអធិគម
 ទើបគួរជាខាងដើមនៃព្រះតម្រាស់របស់ព្រះមានព្រះភាគ ដូចអរុណោទ័យជា
 បុព្វនិមិត្តនៃព្រះអាទិត្យរះឡើង និងដូចយោនិសោមនសិការ ជាបុព្វនិមិត្តនៃ
 កុសលកម្ម ព្រោះដូច្នោះ ព្រះអានន្ទ កាលនឹងតាំងនិទានក្នុងឋានៈដ៏សមគួរ
 ទើបពោលពាក្យជាដើមថា **ឯវម្មេ សុតំ។**

ម្យ៉ាងទៀត ព្រះអានន្ទសម្តែងការៈនៃសម្បត្តិ គឺអត្ថប្បដិសម្ភិទា និង
 បដិកាណប្បដិសម្ភិទារបស់ខ្លួន ដោយពាក្យដែលសម្តែងដល់ការដឹងច្បាស់
 ដោយប្រការផ្សេងៗ ដោយន័យដូចពោលហើយ ក្នុងកាលមុន ដោយពាក្យ
 ថា **ឯវំ នេះ ។** សម្តែងសការៈ គឺសម្បត្តិនៃធម្មប្បដិសម្ភិទា និងនិរុត្តិប្បដិ-

សម្មិទា ដោយការប្រៀបធៀប ឯវំ សព្វ ឬដោយពាក្យដែលសម្តែងដល់ការ
 ចាក់ធ្លុះប្រភេទដែលគួរស្តាប់ ដោយការសម្លឹងពាក្យដែលនឹងពោលដល់ ដោយ
 ពាក្យថា សុតំ នេះ ។ ព្រះថេរៈកាលនឹងពោលដល់ពាក្យដែលសម្តែង
 យោនិសោមនសិការថា ឯវំ នេះ ដោយន័យដូចពោលហើយ ទើបសម្តែងថា
 ធម៌ទាំងនេះ ខ្ញុំសម្លឹងដោយចិត្ត ចាក់ធ្លុះដោយល្អ ដោយទិដ្ឋិ ។ ពិតហើយ
 បរិយត្តិធម៌ ខ្ញុំសម្លឹងដោយចិត្ត ដោយន័យជាដើមថា សីលត្រាស់ក្នុងទីនេះ
 សមាធិត្រាស់ក្នុងទីនេះ បញ្ញាត្រាស់ក្នុងទីនេះ អនុសន្តិក្នុងទីនេះ មានប្រមាណ
 ប៉ុណ្ណោះ កំណត់ចាក់ធ្លុះដោយល្អ នូវរូបធម៌ និងអរូបធម៌ ដែលត្រាស់ក្នុង
 ទីនោះៗ ដោយន័យជាដើមថា រូបមានដូច្នោះ រូបមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ដោយ
 ទិដ្ឋិដែលប្រកបដោយការត្រិះរិះតាមអាការដែលបានស្តាប់មក ជាការអត់ធន់
 ចំពោះការសម្លឹងធម៌ ឬពោល គឺញាតប្បវិញ្ញា រមែងនាំហិតសុខដល់ខ្លួន
 និងដល់អ្នកដទៃ ។ ព្រះថេរៈកាលនឹងពោលពាក្យដែលសម្តែងដល់ការប្រកប
 ក្នុងការស្តាប់ថា សុតំ នេះ ទើបសម្តែងថា ធម៌ជាច្រើន ខ្ញុំបានស្តាប់ហើយ
 ទ្រទ្រង់ចាំហើយ រត់មាត់ហើយ ។ ពិតហើយ ការស្តាប់ ការទ្រទ្រង់ចាំ ការ
 សន្សំព្រះបរិយត្តិធម៌ ទាក់ទងដោយការផ្សំសោតៈស្តាប់ ដោយបទទាំង ២
 នោះ ព្រះថេរៈកាលសម្តែងសេចក្តីបរិបូណ៌នៃអត្ត និងព្យញ្ជនៈ ដោយភាព
 ជាធម៌ដែលទ្រង់ត្រាស់ល្អហើយ ឈ្មោះថា ឲ្យកើតការអើពើក្នុងការស្តាប់ ។
 ពិតហើយ បុគ្គលដែលមិនបានស្តាប់ធម៌ ដែលសម្បូរដោយអត្ត និងព្យញ្ជនៈ
 ដោយអើពើ រមែងជាបុគ្គលឆ្ងាយចាកប្រយោជន៍ដ៏ក្រៃលែង ព្រោះដូច្នោះ គប្បី

ឲ្យកើតការអើពើមុន ហើយទើបស្តាប់ធម៌ដោយគោរព ។

ដោយពាក្យទាំងអស់ថា **ឯវម្មេ សុតំ** នេះ ព្រះអានន្ទកាលមិនទ្រទ្រង់ ចាំធម្មវិន័យដែលព្រះតថាគត ទ្រង់ប្រកាសហើយសម្រាប់ខ្លួន រមែងឈាន ទៅកាន់ភូមិអសប្បុរស កាលប្តេជ្ញាខ្លួនថាជាសាវ័ក ឈ្មោះថា ឈានចុះកាន់ ភូមិសប្បុរស ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា រមែងធ្វើចិត្តឲ្យចេញចាកអសទ្ធម្ម និង ធ្វើចិត្តឲ្យតាំងនៅក្នុងព្រះសទ្ធម្ម ។ ព្រះថេរៈកាលសម្តែងថា សូត្រនេះ ខ្ញុំ ស្តាប់មកហើយទាំងអស់ ទាំងជាព្រះតម្រាស់របស់ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ ឯង ឈ្មោះថា រមែងដោះខ្លួនអានដល់ព្រះសាស្តា កាន់យកព្រះតម្រាស់ របស់ព្រះជិនស្រី ឲ្យបែបផែននៃធម៌ប្រតិស្ឋាន ។ ម្យ៉ាងទៀត កាលមិនប្តេជ្ញា ថា ខ្លួនឲ្យកើតឡើងឯង ដោយពាក្យថា **ឯវម្មេ សុតំ** កាលនឹងបើកផ្សារពាក្យ ដែលស្តាប់មកពីមុន ទើបគិតថា ពាក្យនេះ ខ្ញុំបានទទួលមកចំពោះព្រះកក្ក របស់ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ ជាអ្នកក្លៀវក្លាដោយវេសារជ្ជញ្ញាណ ៤ ដែល ទ្រទ្រង់នូវទេសពលញ្ញាណ ដែលតាំងនៅក្នុងឋានៈអ្នកអង់អាច អ្នកបន្ធិ សីហនាទ អ្នកឧត្តង្គឧត្តមជាងសត្វ ជាធម្មិស្សរៈ ជាធម្មរាជា ជាអធិបតី ក្នុងធម៌ ជាប្រទីបនៃធម៌ដែលជាធម្មសរណៈ ជាចក្រពត្តិនៃព្រះសទ្ធម្មដ៏ ប្រសើរ បុគ្គលត្រាស់ដឹងដោយប្រពៃ និងដឹងដោយព្រះអង្គឯង ក្នុងសេចក្តី នេះ អាត្មាអញមិនគួរធ្វើការឡើងចូល ឬការសង្ស័យក្នុងអត្ត ធម៌ បទ ឬ ព្យញ្ជនៈ ធ្វើកាតជាអ្នកមិនមានសទ្ធាក្នុងធម៌នៃទេវតា និងមនុស្សទាំងពួង ឲ្យវិនាស ឲ្យកើតសទ្ធាសម្បទាឡើង ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោល

ពាក្យនេះថា

វិនាសយតិ អស្សុទ្ធុំ សទ្ធុំ វឌ្ឍេតិ សាសនេ
 ឯវម្មេ សុតមិច្ឆេវំ វទំ គោតមសារកោ។
 សារីករបស់ព្រះគោតម កាលពោលពាក្យយ៉ាងនេះថា
 ឯវម្មេ សុតំ រមែងឈ្មោះថា ញ៉ាំងការមិនមានសទ្ធាឲ្យ
 វិនាស ញ៉ាំងសទ្ធាឲ្យចម្រើនក្នុងព្រះសាសនា ។

បទថា ឯកំ ជាការសម្តែងលម្អិតកំណត់ការរាប់ ។ ពិតហើយ ឯក
សព្វនេះ ប្រាកដក្នុងអត្ថថា អញ្ញ សេដ្ឋ អសហាយ និងសន្ស័រជាដើម ។

ពិតហើយ ឯក សព្វនេះ ប្រាកដក្នុងអត្ថថា អញ្ញ គឺដទៃ ដូចក្នុង
ប្រយោគជាដើមថា សស្សតោ អត្តា ច លោកោ ច ឥនមេវ សច្ចំ
មោយមញ្ញន្តិ ឥត្តេកេ អភិវាទន្តិ បុគ្គលមួយពួកពោលអះអាងដូច្នោះថា ខ្លួន
និងលោក ទៀង វត្ថុនេះប៉ុណ្ណោះពិត វត្ថុដទៃទេ ដូច្នោះ ។

ប្រាកដក្នុងអត្ថថា សេដ្ឋ គឺប្រសើរបំផុត ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា
ចេតសោ ឯកោទិការំ ការមានចិត្តឯក ផុសឡើង ដូច្នោះ ។

ប្រាកដក្នុងអត្ថថា អសហាយ គឺមិនមានសម្មាញ្ញ ដូចក្នុងប្រយោគ
ជាដើមថា ឯកោ រូបកដ្ឋោ ម្នាក់ឯងចៀសចេញហើយ ដូច្នោះ ។

ប្រាកដក្នុងអត្ថថា សន្ស័រ គឺការរាប់ ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា ឯកោវ
ទោ ភិក្ខុវេ ខណោ ច សមយោ ច ព្រហ្មចរិយវាសាយ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ
ខណៈ និងសម័យនៃការនៅ ប្រព្រឹត្តព្រហ្មចារ្យ មានតែមួយ ។

ក្នុងទីនេះ គប្បីឃើញថា ប្រើក្នុងការរាប់នោះឯង ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា បទថា ឯកំ ជាការសម្តែងកំណត់ការរាប់ ។ បទថា សមយំ ជាបទសម្តែងវេលាដែលកំណត់ បទថា ឯកំ សមយំ ជាការសម្តែងពេលដែលមិនកំណត់ពិតប្រាកដ ។ ក្នុងពាក្យថា ឯកំ សមយំ នោះ សមយំ សព្វ ប្រើក្នុងអត្ថ ៩ យ៉ាង គឺ សមវាយ គឺការព្រមព្រៀង ១ ខណៈ ១ កាល ១ សមុបា គឺប្រជុំ ១ ហេតុ ១ ទិដ្ឋិ ១ បដិលាភ គឺការបានចំពោះ ១ បហាន ១ បដិវេធ ១ ។

ពិតហើយ សមយំ សព្វនោះ មានអត្ថថា ព្រមព្រៀង ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា អប្បវ នាម ស្វេចិ ឧបសង្កមេយ្យាម កាលត្ថ សមយត្ថ ឧទាទាយ បើដូច្នោះ ចាំឃើងពិចារណានូវកាល និងសម័យ (កាលព្រមព្រៀម) សិនហើយ សឹមទៅក្នុងថ្ងៃស្អែក ។ អធិប្បាយថា បានកាលសមគួរ និងការព្រមព្រៀងនៃបច្ច័យ ព្រោះដូច្នោះ គប្បីជាបច្ច័យសមវាយ គឺការព្រមព្រៀងនៃបច្ច័យ ដូច្នោះ ។

មានអត្ថថា ខណៈ ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា អយំ ភិក្ខុវេ ឯកោវ ខណោ ច សមយោ ច ព្រហ្មចរិយវាសាយ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ នេះជាខណៈ និងសម័យនៃការនៅ ប្រព្រឹត្តព្រហ្មចារ្យតែមួយ ដូច្នោះ ។ អធិប្បាយថា ឱកាស ពិតហើយ ឱកាសរបស់មគ្គព្រហ្មចរិយៈ មានការកើតឡើងនៃព្រះតថាគតជាដើម ព្រោះជាហេតុឲ្យបានមគ្គព្រហ្មចរិយៈនោះជាបច្ច័យ អធិប្បាយថា សម័យ គឺខណៈ លោកហៅថា ខណៈ និងសម័យនោះតែ

មួយនោះឯង ។

មានអត្ថថា កាល ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា ខុណ្ឌសមយោ បរិឡា-
ហសមយោ សម័យក្តៅ សម័យ (កាល) សុះស្តាប់ ដូច្នោះ ។

មានអត្ថថា សមុហគីប្រជុំ ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា មហាសមយោ
បវនស្មី ថ្ងៃនេះជាថ្ងៃប្រជុំធំ ក្នុងជនព្រៃធំ ។ ពិតហើយ បទថា មហា-
សមយោ សេចក្តីថា ជាទីប្រជុំធំនៃភិក្ខុ និងទេវតាទាំងឡាយ ។

មានអត្ថថា ហេតុ ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា សមយោបិ ទោ តេ
កន្ទាលិ ។បេ។ សមយោ អប្បជិវិន្ទោ អហោសិ ។ ម្នាលកទ្ទាលិ អ្នក
មិនបានដឹងហេតុថា ព្រះមានព្រះភាគ គង់នៅក្នុងក្រុងសាវត្ថី តែព្រះមាន
ព្រះភាគ គង់ដឹងអាត្មាអញថា ភិក្ខុឈ្មោះកទ្ទាលិ មិនបានបំពេញសិក្ខា ក្នុង
សាសនារបស់ព្រះសាស្តាដូច្នោះឡើយ ម្នាលកទ្ទាលិ នេះឯងជាហេតុដែល
អ្នកមិនបានដឹង ពិតហើយ ហេតុនៃសិក្ខាបទ លោកបំណងយកថា ជា
សមយ ក្នុងទីនេះ ។

មានអត្ថថា ទិដ្ឋិ ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា តេន ទោ បន សមយេន
ឧត្តាហមាណោ បរិព្វាជកោ សមណមុណ្ឌិកាបុត្តោ សមយប្បវាណកេ
តិណ្ណុកាបិវេ ឯកសាលកេ មល្លិកាយ អារាមេ បដិវសតិ សម័យនោះ
ឯង បរិព្វាជកឈ្មោះឧត្តាហមានៈ ជាសមណមុណ្ឌិកាបុត្រ អាស្រ័យនៅក្នុង
អារាមរបស់ព្រះនាងមល្លកាទេវី ដែលមានសាលាមួយ មានជួរដើមទន្លាប់
ព័ទ្ធជុំវិញ ជាទីសម្រាប់ប្រឹក្សានូវទិដ្ឋិ (លទ្ធិ) ។ ពិតហើយ ត្រូវយំទាំង-

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយខុទ្ទកបិដកៈ គាថាធម្មបទ

៤០

ឡាយ អង្គុយត្រង់អារាមដែលមានសាលាមួយខ្លួននោះ ប្រាប់សម័យ
ពោល គឺទិដ្ឋិរៀងៗ ខ្លួន ព្រោះដូច្នោះ អារាមរបស់បរិព្វាជកនោះ លោក
ហៅថា ជាទីបង្រៀនទិដ្ឋិ ។

មានអត្ថថា បដិលាភ គឺការបានចំពោះ ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា

ធិដ្ឋ ធម្ម ច យោ អត្តោ យោ ចត្តោ សម្បរាយកោ
អត្តាភិសមយា ធិរោ បណ្ឌិតោតិ បរុច្ឆតិ។

បណ្ឌិត ជាអ្នកមិនប្រមាទ តែងបានចំពោះប្រយោជន៍ទាំងពីរ គឺ
ប្រយោជន៍ណា ក្នុងបច្ចុប្បន្នក្តី ប្រយោជន៍ណា ដែលមានក្នុង
បរលោកក្តី ធីរជន ឈ្មោះថា បណ្ឌិត ព្រោះការបានចំពោះ
នូវប្រយោជន៍ទាំងពីរនោះ ។

ពិតហើយ បទថា អត្តាភិសមយា សេចក្តីថា ព្រោះបានប្រយោជន៍
ទាំង ២ នោះ ។

មានអត្ថថា បហាន គឺការលះ ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា សម្មា
មាណាភិសមយាអន្តមកាសិ ទុក្ខស្ស ធ្វើនូវទីបំផុតកងទុក្ខ ដោយហេតុដែល
បានលះបង់នូវមានៈចោលដោយប្រពៃ ។

អភិសម័យ ឈ្មោះថា បហាន ក្នុងពាក្យថា អធិករណា គឺការធ្វើ
ឲ្យក្រៃលែង សមយ គឺការលះ រូបសម គឺការចូលទៅស្ងប់ អបគម
គឺការទៅប្រាស ។

មានអត្ថថា បដិវេធ គឺការចាក់ធ្លុះ ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា ទុក្ខស្ស

បីឡុនដ្ឋោ សង្ខតដ្ឋោ សន្តាបដ្ឋោ វិបរិណាមដ្ឋោ អភិសមយដ្ឋោ ទុក្ខ
 មានអត្ថថា បៀតបៀន មានបច្ច័យតាក់តែង ធ្វើឲ្យក្តៅក្រហាយ ប្រែប្រួល
 និងគួរចាក់ធ្លុះ ។ ពិតហើយ ការចាក់ធ្លុះ ឈ្មោះថា អភិសមយ ព្រោះចាំ
 បាច់ត្រូវចាក់ធ្លុះ ។ អត្ថ គឺអភិសម័យ ឈ្មោះថា អភិសមយត្ថ ព្រោះហេតុ
 នោះ ទុក្ខ មានការបៀតបៀនជាដើម លោកពោលសង្រ្គោះជាមួយគ្នា ព្រោះ
 ចាំបាច់ត្រូវចាក់ធ្លុះ ។ ម្យ៉ាងទៀត អត្ថដែលជាអារម្មណ៍នៃអភិសម័យ គឺការ
 ចាក់ធ្លុះ ឈ្មោះថា អភិសមយត្ថ ព្រោះហេតុនោះ ការបៀតបៀនជាដើម
 នោះឯង ទើបលោកពោលយ៉ាងនោះ ដោយភាពតែមួយ ។ ក្នុងអត្ថទាំងនោះ
 ទុក្ខសច្ច បៀតបៀនបុគ្គលដែលដល់ព្រមដោយទុក្ខសច្ចនោះ គឺធ្វើឲ្យចម្រើន
 មិនបាន ឈ្មោះថា បៀតបៀន ។ ការដុតរោល គឺការក្តៅក្រហាយដោយ
 អំណាចទុក្ខ និងភាពជាទុក្ខជាដើម ឈ្មោះថា ការក្តៅក្រហាយ ។

ក្នុងសេចក្តីនេះ សម័យ ឈ្មោះថា សមវាយ ព្រោះសេចក្តីសម្រេច
 ព្រោះមានហេតុដែលមានការធ្វើរួមគ្នា ប្រព្រឹត្តព្រមគ្នា គឺព្រមព្រៀងគ្នា ។
 សម័យ ឈ្មោះថា ខណៈ ព្រោះជាទីព្រមព្រៀងគ្នា គឺមកព្រមគ្នានៃមគ្គ-
 ព្រហ្មចរិយៈ ដោយបុគ្គលដែលទ្រទ្រង់ នូវមគ្គព្រហ្មចរិយៈនោះ ។ សម័យ
 ឈ្មោះថា កាល ព្រោះជាទីទៅព្រមគ្នា ឬជាហេតុទៅព្រមគ្នានៃសត្វ ឬនៃ
 សកាវធម៌ ដោយខណៈ មានឧប្បាទុក្ខណៈជាដើម ឬដោយសម្បយុត្តធម៌
 មានសហជាតធម៌ជាដើម ។ ពិតហើយ បើពោលដោយអត្ថ កាល មិន
 មានពិតដោយសកាវៈ គ្រាន់តែប្រព្រឹត្តទៅតាមធម៌ លោកហៅដោយការ

សមគួរដែលសម្រេចមកត្រឹមតែការត្រិះរិះ នៃការប្រព្រឹត្តទៅរបស់ធម៌ ដូច
អធិករណៈ និង ករណសាធនៈ ដូច្នោះ សម័យ ឈ្មោះថា **សមុបា** ព្រោះ
ទៅ គឺប្រព្រឹត្តទៅ ព្រោះការតាំងនៅនៃអវយវៈទាំងឡាយស្មើគ្នា ឬព្រមគ្នា
ដូចការប្រជុំ ។ ពិតហើយ ការតាំងចុះព្រមគ្នានៃអវយវៈនោះឯង ឈ្មោះថា
សមុបា គឺការប្រជុំ សម័យ ឈ្មោះថា **ហេតុ** ព្រោះជាទីទៅ គឺកើតឡើង
ប្រព្រឹត្តទៅនៃផល ក្នុងកាលមានការប្រជុំនៃបច្ច័យទាំងអស់ ដូចសមុទ្រជា
ដែនកើតឡើងនោះឯង សម័យ ឈ្មោះថា **ទិដ្ឋិ** ព្រោះទៅព្រមគ្នា គឺជាប់ទាក់
ទងគ្នាដោយការវះជាសំយោជនៈ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអារម្មណ៍របស់ខ្លួន ។ ម្យ៉ាង
ទៀត ព្រោះជាគ្រឿងប្រកបដោយការវះប្រកាន់មាំ គឺប្រព្រឹត្តទៅតាមការ
ប្រកាន់មាំនៃសត្វទាំងឡាយ ពិតហើយ សត្វទាំងឡាយ ត្រូវទិដ្ឋិសំយោជនៈ
ចងយ៉ាងស្អិតនោះឯង ។ សម័យ ឈ្មោះថា **បដិលាភ** ព្រោះការប្រជុំ ការជួប
ការប្រមូលចុះ សម័យ ឈ្មោះថា **បហាន** ព្រោះលះបង់ទៅ សាបសូន្យទៅ
ប្រាសទៅ ។ ម្យ៉ាងទៀត សម័យ ឈ្មោះថា **អភិសមយ** ព្រោះជាសម័យ
ក្រែលែងដោយការលះបានដាច់ខាត ដូចអភិធម្ម ដូច្នោះ ។ ឈ្មោះថា
អភិសមយ ព្រោះគប្បីដល់ គឺគប្បីសម្រេចដោយញាណចំពោះមុខ បាន
ដល់ ឈមចុះដល់សក្ការៈនៃធម៌ដែលមិនប្រែប្រួល ។ ឈ្មោះថា **អភិ-**
សមយ ព្រោះទៅ គឺសម្រេចនូវការត្រាស់ដឹងដោយការវះចំពោះមុខ គឺដោយ
ប្រពៃ បានដល់ ការឈមចុះកាន់សក្ការៈតាមសេចក្តីពិតនៃធម៌ ។ គប្បីជ្រាប
ការប្រព្រឹត្តទៅនៃ **សមយ** សព្វ ក្នុងអត្ថនោះៗ ដោយអាការយ៉ាងនេះ ។

គប្បីជ្រាបហេតុនៃការពង្រីកអត្តនៃ សមយ សព្វ បន្ថែម អភិសមយ សព្វចូលដោយន័យដូចពោលហើយនោះឯង ។ តែក្នុងទីនេះ សមយ សព្វ ឈ្មោះថា មានកាលជាអត្ត ព្រោះអត្តទាំង ៩ មានសមយៈជាដើមមិនមាន គប្បីជ្រាប សមយ សព្វនោះថាជា កាល ក្នុងការវះនៃពាក្យផ្ដើមរបស់ទេសនា ដូចជាទឹកនៃអ្នកសម្ដែង និងបរិស័ទជាដើម ព្រោះលោកបំណងយកកាល ថាជាសម័យក្នុងទីនេះ ដូច្នោះ ទើបព្រះថេរៈសម្ដែងថា សម័យមួយ បណ្តា សម័យដែលជាប្រភេទនៃកាល ដូចជាឆ្នាំ រដូវ ខែ កន្លះខែ កណ្តាលយប់ កណ្តាលថ្ងៃ ពេលព្រឹក ថ្ងៃត្រង់ ល្ងាច បឋមយាម មជ្ឈិមយាម បច្ឆិមយាម និងមួយរំពេចជាដើម ។

បើមានពាក្យសួរជ្រៀតចូលមកថា ព្រោះហេតុអ្វី ក្នុងទីនេះ ទើបលោក សម្ដែងលម្អិតដល់កាល ដោយមិនកំណត់ពិតប្រាកដនោះឯង ហើយកំណត់ សម្ដែងលម្អិតដោយរដូវ និងឆ្នាំជាដើមក៏មិនមែន ។ ឆ្លើយថា បណ្តាសម័យ មានឆ្នាំជាដើមនោះ សុត្រណាមួយដែលលោកពោលក្នុងឆ្នាំ រដូវ ខែ បក្ខ ឯ រាត្រី ឬចំណែកថ្ងៃណាមួយ ទាំងអស់នោះ ព្រះថេរៈដឹងច្បាស់ហើយ គឺប្រើ បញ្ជាក់កំណត់ដោយលម្អិតហើយ ។ ព្រោះហេតុដែលលោកពោលហើយយ៉ាង នេះថា ខ្ញុំបានស្តាប់ហើយយ៉ាងនេះ ក្នុងឆ្នាំនោះ រដូវនោះ បក្ខនោះ ចំណែក រាត្រី ឬចំណែកថ្ងៃនោះ បុគ្គលណាម្នាក់ មិនអាចចាំបាន សម្ដែងឯង ឬឲ្យ អ្នកដទៃសម្ដែង បានដោយងាយឡើយ ទាំងត្រូវពោលច្រើន ដូច្នោះ ទើប លោកប្រជុំអត្តនោះដោយ បទមួយប៉ុណ្ណោះ ហើយពោលថា ឯកំ សមយំ

ដូច្នោះ ។

ម្យ៉ាងទៀត ព្រះថេរៈសម្តែងថា សម័យមួយ ពោល គឺសម័យសម្តែងធម៌ បណ្តាសម័យទាំងនេះ ដែលមានប្រភេទនៃកាលច្រើននោះឯង ដែលជាការប្រកាសយ៉ាងក្រៃលែងក្នុងពួកទេវតា និងមនុស្ស សម្រាប់ព្រះមានព្រះភាគ មានជាអាទិ៍យ៉ាងនេះថា

សម័យដែលទ្រង់ចុះកាន់គភ៌ សម័យប្រសូត សម័យសង្ខេប សម័យទ្រង់ចេញអភិទេស្តម៍ សម័យទ្រង់ធ្វើទុក្ខកិរិយា សម័យឈ្នះមារ សម័យត្រាស់ដឹងអភិសម្មាធិញ្ញាណ សម័យប្រថាប់ជាជាសុកក្នុងបច្ចុប្បន្ន សម័យសម្តែងធម៌ និងសម័យបរិនិព្វាន ។

ម្យ៉ាងទៀត ព្រះថេរៈពោលថា សម័យមួយ សំដៅយកសម័យណាមួយ បណ្តាសម័យទាំងនេះ គឺសម័យបំពេញកិច្ចនៃព្រះបញ្ញាគុណ និងព្រះករុណាគុណ គឺសម័យបំពេញកិច្ចនៃព្រះករុណាគុណ ។ ក្នុងសម័យបំពេញប្រយោជន៍ចំណែកព្រះអង្គ និងប្រយោជន៍អ្នកដទៃ គឺសម័យបំពេញនូវប្រយោជន៍អ្នកដទៃ ។ ក្នុងសម័យព្រះករុណាយកិច្ចទាំង ២ សម្រាប់បុគ្គលប្រជុំគ្នា គឺសម័យសម្តែងធម្មកថា ។ ក្នុងសម័យសម្តែងធម៌ និងបដិបត្តិធម៌ គឺសម័យសម្តែងធម៌ ។

សួរថា ព្រោះហេតុអ្វី ក្នុងសុត្តន្តបិដកនេះ លោកធ្វើនិទ្ទេសដោយទុតិយារិកត្តិ ក្នុងអត្ថនៃអច្ចន្តសំយោគថា ឯកំ សមយំ មិនធ្វើដូចដែលលោកធ្វើនិទ្ទេសដោយសត្តមិរិកត្តិ ក្នុងអភិធម្មថា យស្មី សមយេ កាមារាចរំ កុសលំ

ចិត្តំ ឧប្បន្នំ ហោតិ ដូច្នោះ និងក្នុងសុត្តបទដទៃចាកអភិធម្មនេះថា យស្មី
សមយេ ភិក្ខុវេ ភិក្ខុ វិវច្ឆេវ កាមេហិ វិវិច្ឆ អកុសលេហិ ធម្មេហិ ដូច្នោះ
ក្នុងព្រះវិន័យ លោកធ្វើនិទ្ទេសដោយតតិយារិកត្តិថា តេន សមយេន ពុទ្ធា
ភគវា ដូច្នោះ ។ ឆ្លើយថា ព្រោះក្នុងព្រះអភិធម្ម និងព្រះវិន័យនោះ មាន
អត្ថយ៉ាងនោះ តែក្នុងព្រះសូត្រនេះមានអត្ថដទៃ ។ ពិតហើយ ក្នុងបិដកទាំង
៣ នោះ អត្ថនៃអធិករណសាធន ពោល គឺអាធារ និងវិសយ ក្នុងអភិធម្ម
បិដក និងក្នុងសុត្តនបិដក ក្រៅអំពីអភិធម្មបិដក និងអត្ថនៃលក្ខណៈ នៃ
ការៈដោយការៈ ពោល គឺលក្ខណៈនៃកិរិយាដទៃ ដោយកិរិយារមែងមាន ។
ពិតហើយ សម័យដែលមានកាលជាអត្ថ និងមានសមុហៈជាអត្ថ ចាត់ជា
អធិករណៈ ។ ម្យ៉ាងទៀត កាលនៃធម៌ មានផស្សៈជាដើម តាមដែលពោល
ហើយក្នុងអត្ថទាំង ២ នោះ មិនមានដោយបរមត្ថ ព្រោះត្រឹមតែជាការប្រព្រឹត្ត
ទៅនៃសភាវធម៌ ក៏ប្រាកដដល់ការៈនៃអាធារ ព្រោះធម៌ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុង
ខណៈនោះ មិនមានក្នុងកាលមុន និងដទៃអំពីនោះ ដូចប្រយោគជាដើមថា
បុព្វល្លោ ជាតោ កើតក្នុងពេលព្រឹក សាយល្លោ ជាតោ កើតក្នុងពេលល្ងាច
អត្ថថា សមុហៈ ផុតចាកចំណែកប្រកប សូម្បីមិនមានដោយបរមត្ថ ក៏រមែង
ប្រាកដដោយការៈនៃអាធាររបស់ចំណែកប្រកបទាំងឡាយ ដោយរូបសម្រេច
ត្រឹមតែការត្រិះរិះ ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា មែកត្រង់ដើមឈើ បាយ
ដំណើបតាំងឡើងត្រង់គំនរបាយដំណើប ។ កាមាវចរកុសលចិត្ត រមែងកើត
ក្នុងកាលណា និងក្នុងក្រុមធម៌ណា សូម្បីសម្បយុត្តធម៌ មានផស្សៈជាដើម

រមែងមានក្នុងកាលនោះ និងក្រុមធម៌នោះឯង ។ ក្នុងសេចក្តីនោះ មាន
 អធិប្បាយត្រឹមប៉ុណ្ណោះ ។ ម្យ៉ាងទៀត សភាវធម៌ មានផស្សៈជាដើមដែល
 ពោលក្នុងអភិធម្មនោះ លោកកំណត់ដោយការវែន **សមយ** សព្វ ពោល
 គឺខណៈសមវាយ និងហេតុ ។ ដូចលោកកំណត់កិរិយាទៅដោយការ ធ្វើការ
 រឹតទឹកដោះគោ ក្នុងពាក្យថា កាលមេគោត្រូវរឹតទឹកដោះហើយ នាយគោបាល
 ក៏ទៅ កាលមេគោមានទឹកដោះ នាយគោបាលក៏មក យ៉ាងណា ក្នុងព្រះអភិធម្ម
 ក៏មានន័យយ៉ាងនោះ កាលពោលថា **យស្មី សមយ** ជាការដែលយល់អត្ថ
 ដូច្នោះថា សម្រាប់បរមត្ថ និងរៀរសត្វក៏មិនបាន និងមិនមានសត្វក៏មិនបាន
 ព្រោះដូច្នោះ **សមយ** សព្វ លោកកំណត់កិរិយា គឺឧប្បាទក្ខណៈនៃចិត្ត និង
 កិរិយា គឺការសោយសភាវធម៌ មានផស្សៈជាដើម ដោយមិនមានកិរិយានៃ
 សត្វ ។ ម្យ៉ាងទៀត កាលសម័យណា កាលខណៈទី ៩ ណា កាលហេតុ
 មាន យោនិសោមនសិការជាដើមណា ឬកាលការដល់ព្រមនៃបច្ច័យណា
 មាន កាមាវចរកុសលចិត្តរមែងកើតឡើង សូម្បីសភាវធម៌ មានផស្សៈ
 ជាដើម ក៏មានក្នុងសម័យនោះ ក្នុងខណៈនោះ ក្នុងហេតុនោះ និងក្នុងការ
 ដល់ព្រមនៃបច្ច័យនោះឯង ព្រោះដូច្នោះ ទើបធ្វើនិទ្ទេសដោយសត្តមីវិភត្ត
 ដើម្បីច្របូកចំណុះអត្ថនោះ ។

ឯក្នុងព្រះវិន័យ **សមយ** សព្វ ដែលមានហេតុជាអត្ថ ដូចក្នុងប្រយោគ
 ជាដើមថា បុគ្គលរមែងនៅព្រោះហេតុនៃបាយ ព្រោះហេតុនៃការអញ្ជើញ និង
 មានករណៈជាអត្ថ ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា បុគ្គលរមែងកាប់ដោយពូថៅ

រមែងជីកដោយចប ។ ពិតហើយ សម័យក្នុងការបញ្ញត្តិសិក្ខាបទឯណា សូម្បី
 ព្រះធម្មសេនាបតីជាដើម ក៏យល់បានលំបាក សម័យនោះ ជាករណៈ និងជា
 ហេតុ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ជ្រាបការកន្លងល្មើស ទើបទ្រង់ប្រជុំភិក្ខុសង្ឃសាក
 សួរ និងតិះដៀល បុគ្គលដែលជាដើមហេតុ កាលទ្រង់បញ្ញត្តិសិក្ខាបទ ដោយ
 មិនកន្លងកាល ពោល គឺសម័យដែលប្រព្រឹត្តនូវរឿងនោះ និងមិនសម្លឹងដល់
 ហេតុនៃការបញ្ញត្តិសិក្ខាបទ ដូចបញ្ញត្តតតិយបារាជិកជាដើម ហើយប្រថាប់នៅ
 ក្នុងទីនោះៗ ព្រោះដូច្នោះ ទើបធ្វើនិទ្ទេសដោយតតិយារិកត្តិក្នុងព្រះវិន័យ ដើម្បី
 ឆ្លុះបញ្ចាំងអត្ថនោះ ។ តែ សមយ សព្វ ដែលមានអច្ឆន្ទសំយោគជាអត្ថ
 រមែងមានក្នុងទីនេះ និងក្នុងទីដទៃ ដែលមានកំណើតយ៉ាងនេះ ។ ពិតហើយ
 ក្នុងសម័យណា ឧទាននេះ កើតព្រមដោយហេតុដែលជាសម្មជ្ជាន ព្រះមាន
 ព្រះភាគគង់ប្រថាប់ដោយការពិចារណាធម៌ ដែលមានអរិយវិហារធម៌ជា
 ប្រធាន អស់សម័យនោះ ដោយចំណែកមួយ ព្រោះដូច្នោះ ទើបធ្វើនិទ្ទេស
 ដោយទុតិយារិកត្តិ ក្នុងព្រះសូត្រនេះ ដើម្បីឆ្លុះបញ្ចាំងអត្ថនៃឧបយោគ ដូច
 ក្នុងប្រយោគជាដើមថា មាសំ អន្លេតិ រមែងស្វាធាយអស់ខែ ។

ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលពាក្យនេះថា

តំ តំ អត្ថមបេក្ខិត្តា ភុម្មេន ករណេន ច
 អញ្ញត្រ សមយោ វុត្តោ ឧបយោគេន សោ វេន ។
 ព្រះអានន្ទពិចារណាដល់អត្ថនោះៗ ហើយពោល សមយ
 សព្វ ក្នុងសុត្តន្តបិដក និងអភិធម្មបិដក ដោយសត្តមិវិកត្តិ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយខុទ្ទកបិដកៈ គាថាធម្មបទ

៤៨

និងតតិយារិកត្តិ សមយេ សព្វនោះ ព្រះឧបាលីពោល

ក្នុងវិនយបិដកនោះ ដោយទុតិយារិកត្តិ ។

ចំណែកបុរាណាចារ្យទាំងឡាយ បានពណ៌នាថា និទ្ទេសនោះ ជាការ ផ្សេងគ្នាត្រឹមតែវាហារថា យស្មី សមយេ ឬ តេន សមយេន ឬ ឯកំ សមយំ មានអត្ថសញ្ញាណគ្រប់ៗ បទ ព្រោះដូច្នោះ សូម្បីលោកពោល ថា ឯកំ សមយំ ក៏គប្បីជ្រាបថា ឯកស្មី សមយេ ដូច្នោះ ។

បទថា ភគវា ជាពាក្យសំដៅដល់គ្រូ ។ ពិតហើយ សត្វលោក ហៅ គ្រូថា ភគវា ។ ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ ជាគ្រូនៃសព្វសត្វ ព្រោះជា បុគ្គលវិសេសដោយគុណទាំងពួង ព្រោះដូច្នោះ ទើបបណ្ឌិតថ្វាយព្រះនាមថា ភគវា សូម្បីបុរាណាចារ្យទាំងឡាយក៏ពោលថា

ភគវាតិ វចនំ សេដ្ឋំ ភគវាតិ វចនមុត្តមំ
គរុគារវយុត្តោ សោ ភគវា តេន វុច្ចតិ ។

ពាក្យថា ភគវា ជាពាក្យប្រសើរបំផុត ពាក្យថា ភគវា ជាពាក្យខ្ពង់មុខបំផុត ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ ជាអ្នកគួរ ដល់ការគោរព ដោយឋានៈជាគ្រូ ព្រោះដូច្នោះ ទើបបណ្ឌិត ថ្វាយព្រះនាមទ្រង់ថា ភគវា ដូច្នោះ ។

ក្នុងពាក្យទាំងនោះ ពាក្យពោលថា ប្រសើរបំផុត លោកពោលថា សេដ្ឋ ព្រោះដល់ព្រមដោយគុណដ៏ប្រសើរ ។ ម្យ៉ាងទៀត អត្ថ ឈ្មោះថា វចន ព្រោះបុគ្គលនោះពោល ។ បទថា ភគវាតិ វចនំ សេដ្ឋំ សេចក្តីថា អត្ថ

ដែលគួរពោលដោយពាក្យថា ភគវា នេះ ជាអត្ថប្រសើរ សូម្បីក្នុងពាក្យថា
 ភគវាតិ វចនមុត្តមំ នេះ គប្បីជ្រាបអត្ថដោយន័យដូចពោលហើយនោះ ។
 បទថា គារវយុត្តោ បានដល់ ឈ្មោះថា ប្រកបដោយភាពជាគ្រូ ព្រោះប្រកប
 ដោយគុណក្នុងឋានៈជាគ្រូ ឬឈ្មោះថា ប្រកបដោយសេចក្តីគោរព ព្រោះមាន
 ករុណា ឋានៈជាគ្រូជាពិសេស ភគវា នេះ គប្បីជ្រាបថា ជាឈ្មោះរបស់
 បុគ្គលវិសេសដោយគុណដែលឧត្តង្គឧត្តមជាងសត្វ និងគួរគោរពដោយឋានៈ
 ជាគ្រូ ម្យ៉ាងទៀត គប្បីជ្រាបអត្ថនៃបទថា ភគវា ដូចមកក្នុងនិទ្ទេសថា

ភតិ ភជី ភាតិ វិភត្តវា ឥតិ
 អកាសិ ភគ្គន្តិ គរុតិ ភាគ្យវា
 ពហ្វហិ ញាយេហិ សុភាវិតត្តនោ
 កវន្តនោ សោ ភគវាតិ វុច្ឆតិ ។

ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ បណ្ឌិតថ្វាយព្រះនាមថា
 ភគវា ព្រោះទ្រង់ជាអ្នកមានជោគ ជាអ្នកសេពទី
 ស្ងាត់ ជាអ្នកមានចំណែកដែលគួរទទួលបច្ច័យ ជាអ្នក
 ចែក បានធ្វើការកាច់នូវភគធម៌ ជាគ្រូ ជាអ្នកមាន
 បុណ្យបារមី ជាអ្នកអប់រំព្រះអង្គយ៉ាងល្អ ដោយ
 ញាយធម៌ដ៏ច្រើន និងជាបុគ្គលដល់ទីបំផុតភព ។
 និងដោយអំណាចនៃគាថានេះថា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយខុទ្ទកបិដកៈ គាថាធម្មបទ

៥០

ភាគ្យវា ភគ្គវា យុត្តោ ភគេហិ ច វិភគ្គវា
ភគ្គវា វន្តគមនោ ភវេសុ ភគ្គវា តតោ ។

ព្រះមានព្រះភាគ បណ្ឌិតថ្វាយព្រះនាមថា ភគ្គវា ព្រោះជា
អ្នកមានភាគ្យ ជាអ្នកកាច់បំបាក់នូវកិលេស ជាអ្នកប្រកប
ដោយភគធម៌ ជាអ្នកចែក ជាអ្នកសេពគប់ និងជាអ្នកខ្ចាក់
ការទៅនៃភពចេញបាន ។

អត្ថនៃបទថា ភគ្គវា នោះ លោកពោលក្នុងវិសុទ្ធិមគ្គ ដោយអាការ
ទាំងពួង ព្រោះដូច្នោះ គប្បីជ្រាបតាមន័យដែលពោលក្នុងវិសុទ្ធិមគ្គនោះ ។

ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា ភគ្គវា ព្រោះជួបនូវភាគធម៌ ឬខ្ចាក់ចោលនូវ
ភគធម៌ ។ ពិតហើយ ព្រះតថាគត រមែងគប់រក សមាគម សេព ធ្វើឲ្យ
ច្រើននូវបារមីធម៌ មានទាន និងសីលជាដើម និងខត្តិរមនុស្សធម៌ មានឈាន
និងវិមោក្ខជាដើម ព្រោះដូច្នោះ ទើបឈ្មោះថា ភគ្គវា ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា
ភគ្គវា ព្រោះសេពគប់ គឺប្រាថ្នាក្រែកលែងនូវធម៌ទាំងនោះឯងថា ធ្វើម្តេចឃ្នាំ
ធម៌ទាំងនេះ គប្បីកើតឡើងក្នុងសន្តានរបស់វេនេយ្យសត្វ ។ ម្យ៉ាងទៀត
ឈ្មោះថា ភគ្គវា ព្រោះខ្ចាក់ គឺខ្ចាក់ចេញនូវភាពជាធំ និងយស ពោល គឺ
ភគធម៌ មិនអាស្រ័យ ខ្ចាល់ចោលហើយ ដូចបុគ្គលខ្ចាក់នូវទឹកមាត់ចោល
ដូច្នោះ ។ ពិតហើយ ព្រះតថាគត សម្គាល់សិរីរាជសម្បត្តិ នៃស្តេចចក្រពត្តិ
ដែលនៅក្នុងព្រះហស្ត ភាពជាធំក្នុងទ្វីបទាំង ៤ ឬភាពជាធំក្នុងទេវលោក
និងយសដ៏រុងរឿង ដោយរតនៈ ៧ យ៉ាង ជាទីអាស្រ័យនៃចក្រពត្តិសម្បត្តិថា

ដូចត្រូវភ្លើងឆេះ ទ្រង់មិនអាស្រ័យ ទ្រង់លះបង់ យាងចេញមហាកិនេស្រ្តម៍
ត្រាស់ដឹងដោយប្រពៃ ដោយព្រះអង្គឯង នូវសម្មាសម្ពោធិញ្ញាណ ព្រោះ
ដូច្នោះ ទើបបណ្ឌិតថ្វាយព្រះនាមថា ភគវា ព្រោះខ្នាក់ចោលនូវភគធម៌ មាន
សិរីទាំងនេះជាដើម ។ ឈ្មោះថា ភគា ព្រោះទៅ គឺទៅព្រមជាមួយនក្ខត្ត-
ប្បក្ស គឺ ភា ទាំងនោះ គឺជាការស្អាតដែលអាស្រ័យលោក ដែលជាទីទទួល
ទ្រទ្រង់ ដូចជាក្នុងសិរីនេរ ក្នុងយុគន្ទរ ខត្តរក្សុទ្ធិប និងព្រៃហិមពាន្តជាដើម
ព្រោះជាទីតាំងនៅអស់កប្ប ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ខ្នាក់ គឺលះភគធម៌
ទាំងនោះ ដោយការលះឆន្ទភាគៈ ដែលទាក់ទងជាមួយភគធម៌នោះ ព្រោះឈាន
កន្លងការនៅរបស់សត្វ ដែលអាស្រ័យនៅក្នុងលោកនោះឯង កាលបើដូច្នោះ
ក៏គប្បីជ្រាបអត្ថនៃបទថា ភគវា ដោយន័យជាដើមយ៉ាងនេះថា ឈ្មោះថា
ភគវា ព្រោះខ្នាក់ចោលនូវ ភគធម៌ ។

ដោយហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ បណ្តាពាក្យទាំងនោះ ដោយពាក្យថា
ឯវម្មេ សុតំ ព្រះថេរៈ កាលពោលធម៌តាមដែលស្តាប់មក ទើបធ្វើសិរីនៃ
ធម៌របស់ព្រះមានព្រះភាគឲ្យប្រាកដច្បាស់ ព្រោះដូច្នោះ ទើបព្រះថេរៈល្អង
លោមជនដែលនឿយណាយ ដោយការមិនបានគាល់ព្រះសាស្តា ឲ្យបានជូរ
ស្បើយថា មិនមែនតែបាវចនា គឺធម្មវិន័យដែលព្រះសាស្តាបរិនិព្វានទៅហើយ
នេះ ជាសាស្តារបស់ពួកអ្នកឡើយ ។ សមដូចព្រះតម្រាស់ ដែលត្រាស់ថា
ម្នាលអានន្ទ ធម៌ណាក្តី វិន័យណាក្តី ដែលតថាគតសម្តែង
ហើយ បញ្ញត្តហើយ ដល់អ្នកទាំងឡាយ លុះអំណឹះឥត

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយខុទ្ទកបិដកៈ គាថាធម្មបទ

៥២

អំពើតថាគតទៅ ធម៌ និងវិន័យនោះ ជាគ្រូរបស់អ្នក
ទាំងឡាយ ។

ដោយពាក្យថា ឯកំ សមយំ ភគវា នេះ ព្រះថេរៈ កាលសម្តែងថា
ក្នុងសម័យនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មិនគង់ព្រះជន្មនៅ ទើបលើកឧទា-
ហរណ៍ ការបរិនិព្វានដោយរូបកាយ ដោយហេតុនោះ ព្រះថេរៈ ឲ្យជនដែល
ស្រវឹងដោយសេចក្តីស្រវឹងក្នុងជីវិតសង្ខេប និងឲ្យកើតឧស្សាហ៍ក្នុងព្រះសង្ឃម្នាក់
ថា ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ ទ្រង់សម្តែងធម៌មានច្រើនយ៉ាង ដូច្នោះ ទ្រង់
នូវទេសពលញ្ញាណ មានព្រះកាយស្មើដោយសរីរពេជ្រ ទ្រង់បរិនិព្វានហើយ
អ្នកដទៃគប្បីឲ្យកើតសេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងជីវិត ។

ម្យ៉ាងទៀត កាលពោលថា ឯវំ ទើបសម្តែងអាងយកទេសនាសម្បត្តិ
ព្រោះព្រះសូត្រទាំងមូលដែលពោលសម្តែងអាងដល់បទថា ឯវំ ដូច្នោះ ដោយ
បទថា មេ សុតំ នេះ ព្រះថេរៈសម្តែងសាវកសម្បត្តិ និងសវនសម្បត្តិ ព្រោះ
សម្តែងដល់ការដែលបុគ្គលសម្រេចបដិសម្តិទាជាកណ្ណាគារិក ដែលព្រះមាន
ព្រះភាគទ្រង់ស្ថាបនាក្នុងតំណែងឯតទគ្គៈ ក្នុងឋានៈទាំង ៥ ស្តាប់មកហើយ
និងព្រោះសម្តែងសេចក្តីនេះថា ព្រះសូត្រនោះឯង ខ្ញុំបានស្តាប់មកហើយ មិន
មែនមិនបានស្តាប់ទេ និងមិនមែននាំបន្តៗ គ្នាមកប៉ុណ្ណោះឡើយ ។ ដោយ
បទថា ឯកំ សមយំ នេះ ព្រះថេរៈសម្តែងដល់កាលសម្បត្តិ ព្រោះសម្តែង
ដល់ការដែលស្តាប់ដោយពុទ្ធប្បាទកាល ត្រូវនឹងសម័យដែលព្រះមានព្រះ
ភាគ ទ្រង់ប្រថាប់នៅត្រង់តំបន់ឧរុវេលា ។ កាលសម្បទា មានពុទ្ធប្បាទកាល

ដែលជាទីក្រែលែង ។ ដោយបទថា ភគវា នេះ ព្រះថេរៈសម្តែងដល់ទេស-
កសម្បត្តិ ព្រោះសម្តែងដល់ការវៈដែលទ្រង់ជាបុគ្គលវិសេស ដោយគុណដ៏
ឧត្តមជាងសត្វ និងជាគ្រូ ។

បទថា ឧរុវេលាយំ បានដល់ ជិតគំនរខ្សាច់ធំ អធិប្បាយថា ត្រង់
គំនរខ្សាច់ធំ ម្យ៉ាងទៀត ខ្សាច់លោកហៅថា ឧរុ ។ ព្រំដែន លោកហៅថា
វេលា ។ គប្បីឃើញអត្តក្នុងពាក្យនេះយ៉ាងនេះថា ខ្សាច់ដែលគេនាំមកព្រោះ
ប្រព្រឹត្តកន្លងព្រំដែន ឈ្មោះថា ឧរុវេលា ។

បានឮថា ក្នុងអតីតកាល កាលព្រះពុទ្ធមិនទាន់កើតឡើង តាបស ១ ម៉ឺន
នាក់នៅក្នុងប្រទេសនោះ ធ្វើកតិការត្តថា កាយកម្ម និងវចីកម្ម រមែងប្រាកដ
ដល់ជនដទៃ ឯមនោកម្មមិនប្រាកដឡើយ ព្រោះដូច្នោះ បុគ្គលណាត្រិះរិះដល់
មិច្ឆាវិតក្ក បុគ្គលនោះឈ្មោះថា ចោទខ្លួនឯងដោយខ្លួនឯង ចូរប្រើកន្លែងវាល
ខ្សាច់មកចាក់ក្នុងទីនេះ នេះជាទណ្ឌកម្មរបស់បុគ្គលនោះ ។ បន្ទាប់អំពីនោះ
បុគ្គលណាត្រិះរិះដល់វិតក្កនោះ បុគ្គលនោះ នឹងនាំខ្សាច់មកដោយកន្លែងស្លឹក
ឈើ ហើយចាក់ក្នុងទីនោះ ។ កាលបើដូច្នោះ ទើបកើតជាគំនរខ្សាច់ធំដោយ
លំដាប់ក្នុងទីនោះ ។ បន្ទាប់អំពីនោះ បច្ឆិមាជនតាជន ព័ទ្ធគំនរខ្សាច់ធំនោះ
សាងជាចេតិយដ្ឋាន លោកសំដៅយកទីនោះ ទើបលោកពោលដូច្នោះថា បទ
ថា ឧរុវេលាយំ បានដល់ ជិតគំនរខ្សាច់ធំ គប្បីឃើញសេចក្តីថា ត្រង់គំនរ
ខ្សាច់ធំ ។

បទថា វិហារតិ ជាបទសម្តែងការដល់ព្រមដោយវិហារធម៌ណាមួយ

បណ្ណាឥរិយាបថវិហារ ទិព្វវិហារ ព្រហ្មវិហារ និងអរិយវិហារ ។ ដោយមិន
 ប្លែកគ្នា ។ តែក្នុងទីនេះ បទថា **វិហារតិ** គប្បីជ្រាបថា ជាបទសម្តែងការ
 ប្រកបឥរិយាបថ ពោល គឺការអង្គុយក្នុងបណ្ណាឥរិយាបថ ដូចជាឈរ ការ
 អង្គុយ ការដើរ និងការដេក ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា **វិហារតិ** នោះ គប្បី
 ជ្រាបថា សម្តែងការដល់ព្រមនៃអរិយវិហារ ក្នុងឥរិយាបថទាំងនោះ ព្រោះ
 បុគ្គលកាត់នូវសេចក្តីលំបាកក្នុងឥរិយាបថ ដោយឥរិយាបថមួយ ហើយនាំ
 អត្តភាពទៅ គឺឲ្យប្រព្រឹត្តទៅដោយមិនទ្រុឌទ្រោម ព្រោះដូច្នោះ ក្នុងទីនេះ
 គប្បីជ្រាបអត្ថនៃបទថា **វិហារតិ** ដោយឥរិយាបថវិហារ ។ ព្រោះព្រះមាន
 ព្រះភាគទ្រង់នាំទៅ ទ្រង់នាំចូលទៅ ទ្រង់នាំចូលទៅជិត បានដល់ ឲ្យកើត
 ហិតប្រយោជន៍ច្រើនប្រការដល់សត្វទាំងឡាយ ដោយទិព្វវិហារជាដើម ព្រោះ
 ដូច្នោះ កាលពោលដោយទិព្វវិហារជាដើម គប្បីជ្រាបអត្ថយ៉ាងនេះថា នាំទៅ
 ផ្សេងៗ ។

បទថា **នន្ទា** សេចក្តីថា ឈ្មោះថា **នន្ទិ** ព្រោះហូរ គឺហូរទៅ ។ ការ
 ហូរទៅរបស់ស្ទឹងនោះ អធិប្បាយថា ស្ទឹងដែលហូរទៅ ។ បទថា **នេរញ្ញរាយ**
 សេចក្តីថា ទឹករបស់ស្ទឹងនោះមិនមានទោស ព្រោះដូច្នោះ កាលគួរនឹងពោល
នេលំជលាយ ពោលភ្លាត់ថា **នេរញ្ញរាយ** ព្រោះផ្លាស់ **ល** អក្ខរៈ ឲ្យជា **រ**
 អក្ខរៈ អធិប្បាយថា ទឹករៀរចាកទោស មានភក់ សារាយ និងចកជាដើម ។
 អាចារ្យពួកខ្លះពោលថា គួរពោលថា **និលជលាយ** ពោលភ្លាត់ថា **នេរញ្ញរាយ**
 ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះនោះឯងគប្បីជ្រាបថា ជាឈ្មោះរបស់ទឹកនោះ ដើម្បីសម្តែង

ស្ថានទីដែលព្រះមានព្រះភាគប្រថាប់នៅក្បែរច្រាំងស្ទឹងនោះ ទើបលោកពោល
ថា ពោធិរុក្ខមូលេ ដូច្នោះ ។

ក្នុងបទថា ពោធិរុក្ខមូលេ នោះ មគ្គញ្ញាណ ហៅថា ពោធិ ក្នុងប្រយោគ
នេះថា ចតុមគ្គេសុ ញ្ញាណំ ប្រែថា ញ្ញាណក្នុងមគ្គទាំង ៤ លោកហៅថា
ពោធិ ដូច្នោះ ។ សព្វញ្ញតញ្ញាណ ហៅថា ពោធិ ដូចក្នុងប្រយោគនេះថា
បច្ឆាតិ ពោធិ វរក្ខិ មេធសោ ប្រែថា តថាគតនោះ មានប្រាជ្ញាដ៏ប្រសើរ
ប្រៀបដូចផែនដី និងបានដល់ពោធិញ្ញាណដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ មានចំណែកដ៏ប្រសើរ
ក្នុងផ្លូវប្រាជ្ញា ដូច្នោះ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សម្រេចពោធិទាំង ២ យ៉ាង
នេះ ត្រង់ដើមឈើនោះ ព្រោះហេតុនោះ សូម្បីដើមឈើនោះ ក៏បានឈ្មោះ
ថា ពោធិត្រីក្ស ម្យ៉ាងទៀត ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ព្រះនាមថា ពោធិ ព្រោះ
ត្រាស់ដឹងពោជ្ឈង្គ ៧ សូម្បីដើមឈើ ក៏បានឈ្មោះថា ពោធិត្រីក្ស ព្រោះ
ព្រះអង្គកាលត្រាស់ដឹង ចាំបាច់អាស្រ័យដើមឈើនោះ ។ នៃពោធិត្រីក្សនោះ ។

បទថា មូលេ ប្រែថា ទីជិត ។ ពិតហើយ សព្វថា មូលេ នេះ ប្រាកដ
ត្រង់មូល គឺឫសគល់ ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា មូលានិ ឧទុរេយ្យ
អន្តមសោ ឧសិរនាឡិមត្តានិបិ ក៏រម្វើងឫសគល់ ដោយហោចទៅ សូម្បី
ប៉ុនចម្រៀកស្បូវភ្នាំង (ក៏មិនឲ្យសល់) ដូច្នោះ ។

ប្រាកដក្នុងហេតុដែលមិនទូទៅ ក្នុងប្រយោគជាដើមថា លោភោ អកុ-
សលមូលំ លោកជាឫសគល់នៃអកុសល ដូច្នោះ ។

ប្រាកដក្នុងទីជិត ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា យា ច មជ្ឈន្តិកេ កាលេ

ឆាយា ធរតិ ធិវាតេ បណ្ណានិ បតន្តិ ឯត្តារតា រុក្ខម្ងលំ ក្នុងពេលថ្ងៃត្រង់
 ស្រមោលដើមឈើផ្សាយទៅត្រឹមណា ក្នុងពេលស្ងប់ខ្យល់ ស្លឹកឈើជ្រុះ
 ត្រឹមណា ទីដែលស្រមោលផ្សាយទៅ និងទីដែលស្លឹកឈើជ្រុះនោះ ហៅថា
 ទីជិតគល់ឈើ ដូច្នោះ ។

មូល សព្វ ក្នុងទីនេះ ក៏បំណងយកក្នុងទីជិត ដូច្នោះ គប្បីឃើញអត្ត
 នេះយ៉ាងនេះថា ត្រង់គល់ គឺទីជិតពោធិព្រឹក្ស ។ បទថា បឋមាភិសមុទ្វា
 បានដល់ ជាបុគ្គលត្រាស់ដឹងក្រែកលែងគ្រាជំបូង អធិប្បាយថា មុនបង្កស ។

ដោយលំដាប់ពាក្យមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ព្រះថេរៈដែលជាភណ្ឌាគារិក
 កាលផ្ដើមតាំងពាក្យផ្ដើមនៃឧទានទេសនា ទើបជាការប្រកាសសម្ដែងអាង
 ដល់កាល ប្រទេស និងជាអ្នកសម្ដែងដល់កាល និងបទេស មួយអន្លើ
 ដោយគុណវិសេស ។

ក្នុងសេចក្ដីនេះ មានអ្នកចោទសួរថា ព្រោះហេតុអ្វី កាលធ្វើសង្គាយនា
 ព្រះធម្មវិន័យ ទើបពោលដល់ពាក្យផ្ដើម ។ គួរធ្វើការរួបរួមចំពោះព្រះ
 តម្រាស់ដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហើយ មិនមែនឬ ។ ឆ្លើយថា ដើម្បី
 ឲ្យព្រះធម្មទេសនាដល់ព្រមដោយការតាំងមាំ មិនញាប់ញ័រ និងជាទីតាំងនៃ
 សទ្ធា ។ ពិតហើយ ទេសនាដែលតាំងដោយបន្តគ្នាមកដោយកាល ប្រទេស
 អ្នកសម្ដែង និងវត្ថុជាដើម តាំងនៅអស់កាល មិនញាប់ញ័រ និងជាទីតាំងនៃ
 សទ្ធា ដូចការវិនិច្ឆ័យបញ្ញត្តិដែលពាក់ព័ន្ធដោយប្រទេស កាលអ្នកធ្វើហេតុ
 និងនិមិត្ត ព្រោះហេតុនោះឯង កាលព្រះមហាកស្សប ធ្វើការសួរក្នុងប្រទេស

ជាដើម មានពាក្យថា អានន្ទ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ឧទានដំបូង ក្នុងទីណា ព្រះអានន្ទជាធម្មកណ្ឌាគារិក កាលធ្វើការវិសជ្ជនាបញ្ញាទាំងនោះ ទើបពោល ពាក្យផ្ដើមនៃឧទាន ដោយន័យជាដើមថា **ឯវម្មេ សុតំ ដូច្នោះ ។**

ម្យ៉ាងទៀត លោកពោលដល់ពាក្យផ្ដើមជាការប្រកាសសត្តសម្បត្តិ គឺ សម្បត្តិនៃព្រះសាស្តា ។ ការសម្រេចជាព្រះពុទ្ធរមែងមាន ព្រោះព្រះមាន ព្រះភាគដ៏ជាតថាគត មិនមានការរចនា ការអនុមាន ការរៀននិកាយ និង ការគិតគ្រូរ ។ ដ្បិតថា ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ មិនមានការរចនាមុនជាដើម ព្រោះ ទ្រង់មានប្រមាណជាងកក្កដាព្រៃឃ្មុំ ព្រោះទ្រង់បានបំពេញព្រះញាណ ដែលមិនមានបច្ច័យណាមួយ រារាំងក្នុងទីគ្រប់អន្លើ ។ ការសម្រេចជាព្រះ ខ័ណស្រព រមែងមាន ព្រោះមិនមានការជាប់ជំពាក់ក្នុងអាចរិយមុដ្ឋិ គឺភាព ស្រពិចស្រពិល ធម្មមច្ឆរិយៈ គឺការកំណាញ់ធម៌ ពាក្យប្រៀនប្រដៅ និង សារឹក ព្រោះថា បុគ្គលអស់អាសវៈដោយប្រការទាំងពួង ក្នុងទីណាមួយ ក៏ មិនមានអាចរិយមុដ្ឋិជាដើម ព្រោះដូច្នោះ បុគ្គលដែលបរិសុទ្ធល្អ ធ្វើការ អនុគ្រោះដល់ពួកសត្វ ។ ដូច្នោះ ការសម្រេចក្នុងវេសារជ្ជញ្ញាណ ២ ខាង ដើម រមែងមានដោយការបរិសុទ្ធ និងបរិសុទ្ធល្អ ដែលចុះបញ្ជាំងដល់ការមិន មានអវិជ្ជា និងតណ្ហា ដែលប្រទូស្តទិដ្ឋិសម្បត្តិ គឺសីលសម្បត្តិ ដែលជា ទោសក្នុងការសម្ដែង និងប្រាកដច្បាស់ ដោយញាណសម្បទា និងបហាន- សម្បទា ម្យ៉ាងទៀត ការសម្រេចវេសារជ្ជញ្ញាណ ២ ខាងចុង រមែងមាន ព្រោះសម្រេចដោយការមិនមានការវង្វែងក្នុងអន្តរាយិកធម៌ និងនិយ្យានិកធម៌

នោះឯង ។ ការប្រកបដោយវេសារជ្ជញ្ញាណ ៤ នៃព្រះមានព្រះភាគ និងការ
 បំពេញប្រយោជន៍ចំណែកព្រះអង្គ និងប្រយោជន៍ចំណែកអ្នកដទៃ ជាការ
 ប្រកាសហើយ ដោយពាក្យផ្ដើម ព្រោះសម្ដែងព្រះធម្មទេសនា ដោយ
 បដិកាណដែលកើតឡើងតាមឋានៈ ដោយសមគួរដល់អធ្យាស្រ័យរបស់
 បរិស័ទដែលប្រជុំគ្នាក្នុងទីនោះៗ ។ តែក្នុងទីនេះ គប្បីប្រកបសេចក្ដីថា ដោយ
 ការប្រកាសការសោយវិមុត្តិសុខ និងមនសិការដល់បដិច្ចសមុប្បាទ ។ ព្រោះ
 ដូច្នោះ ទើបព្រះអានន្ទពោលថា ពោលពាក្យផ្ដើមដើម្បីប្រកាសសត្វសម្បត្តិ ។

ម្យ៉ាងទៀត ពោលពាក្យផ្ដើមដើម្បីប្រកាសសាសនសម្បត្តិ ។ ពិតហើយ
 ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់បំពេញកិច្ចទាំងពួង ដែលកំណត់ដោយព្រះបញ្ញាកុណ
 និងព្រះករុណាកុណ មិនមានបដិបទាដែលឥតប្រយោជន៍ ឬប្រាថ្នាប្រយោជន៍
 ផ្ទាល់ព្រះអង្គ ។ ព្រោះដូច្នោះ កាយកម្ម វចីកម្ម និងមនោកម្មទាំងមូលរបស់
 ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ដែលជាអ្នកបំពេញប្រយោជន៍ទាំងពួង ដែលប្រព្រឹត្តទៅដើម្បី
 ជាប្រយោជន៍ដល់អ្នកដទៃតែម្យ៉ាង ដែលត្រាស់តាមការប្រព្រឹត្តទៅ ឈ្មោះថា
 សាសនា ព្រោះតាមបង្រៀនសត្វទាំងឡាយតាមសមគួរ ដោយទិដ្ឋធម្មិកត្ត
 ប្រយោជន៍ សម្បរាយិកត្តប្រយោជន៍ និងបរមត្តប្រយោជន៍ មិនមែនជាពាក្យ
 រចនារបស់កវី ពុទ្ធចរិយានេះ លោកប្រកាសតាមសមគួរដោយពាក្យផ្ដើម
 ក្នុងទីនោះៗ មួយអង្វើដោយកាលទេសៈ អ្នកសម្ដែង និងប្រទេស ។ តែក្នុង
 ទីនេះ គប្បីប្រកបថា ដោយការសោយវិមុត្តិសុខក្នុងការត្រាស់ដឹងក្រែលែង
 និងដោយមនសិការបដិច្ចសមុប្បាទ ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា

ពោលពាក្យផ្ដើមដើម្បីប្រកាសសាសនសម្បត្តិ ម្យ៉ាងទៀត ការពោលពាក្យ
ផ្ដើម ដើម្បីសម្ដែងការៈដែលព្រះសាសនាជាប្រមាណ ដោយការប្រកាស
ការៈដែលព្រះសាស្តាជាប្រមាណ ។ និងការសម្ដែងការៈ ដែលព្រះសាសនា
ជាប្រមាណនោះ គប្បីជ្រាបតាមក្រសែន័យដែលពោលមកហើយខាងដើម ។

ពិតហើយ ដោយពាក្យថា **ភគវា** នេះ ជាការប្រកាសសេចក្ដីដោយ
ប្រការទាំងពួង ដោយការសម្ដែងដល់ការលះមន្ទិល គឺកិលេសទាំងពួង មាន
រាគៈ ទោសៈ មោហៈជាដើម និងការលះទោស មានទុច្ចរិតជាដើម ដោយ
ការសម្ដែងភាពដែលព្រះតថាគត ជាបុគ្គលឧត្តមជាងសព្វសត្វ និងដោយការ
សម្ដែងដល់ការប្រកបដោយគុណវិសេស មានព្រះបញ្ញាគុណ និងព្រះ
ករុណាគុណជាដើម ដែលមិនទូទៅដល់អ្នកដទៃ ព្រោះដូច្នោះ ទើបពាក្យនេះ
ជាពាក្យសម្ដែងត្រឹមតែជាប្រធាននៃការប្រកបពាក្យផ្ដើមក្នុងសេចក្ដីនេះ ។

គប្បីជ្រាបពាក្យដែលលោកផ្ដើមថា **ឯវម្មេ សុតំ** រហូតដល់ពាក្យថា **សមំ**
ឧទានំ ឧទានេសិ នេះជាពាក្យផ្ដើមរបស់ឧទាននេះ ។ ពិតហើយ ពាក្យនោះ
ជាពាក្យដែលព្រះសន្តិកាចារ្យពោលក្នុងគ្រាសង្គាយនា ដើម្បីប្រកាសកិច្ច
បដិបត្តិផ្លូវកាយ និងផ្លូវចិត្តរបស់ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ ចាប់តាំងអំពីដើម
តាមដែលទ្រង់បដិបត្តិមក រហូតដល់បន្ទីឧទាននេះ ។ សួរថា ពាក្យថា **សមស្មី**
សតិ សំ ហោតិ ជាដើម គួរជាពាក្យរបស់ព្រះមានព្រះភាគប៉ុណ្ណោះ ព្រោះ
អ្នកដទៃក្រៅអំពីព្រះសាស្តាហើយ មិនអាចនឹងសម្ដែងបដិច្ចសមុប្បាទបាន
មិនមែនឬ ។ ឆ្លើយថា សេចក្ដីនោះពិត ដូចព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ធ្វើបដិច្ច-

សមុប្បាទក្នុងព្រះហឫទ័យ ដោយការពិចារណាសកាវធម៌ត្រង់មណ្ឌលពោធិ-
 ព្រឹក្ស យ៉ាងណា ព្រះធម្មសង្គាហកមហាថេរៈទាំងឡាយ សង្គាយនាពាក្យ
 ផ្ដើមនៃឧទាននេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សម្ដែងក្នុងបដិច្ចសមុប្បាទ
 និងសីហនាទស្សត្រជាដើម ដើម្បីបណ្ដុះសត្វដែលជាដៅពង្សអ្នកគួរត្រាស់ដឹង
 បដិច្ចសមុប្បាទនោះ និងត្រាស់មនសិការដល់បដិច្ចសមុប្បាទ ឲ្យជាអត្ត-
 ប្បត្តិហេតុ ដោយអំណាចនៃការធ្វើតាមអាការនៃព្រះតម្រាស់ ដែលទ្រង់
 សម្ដែង ព្រោះហេតុនោះ គប្បីយល់ព្រមក្នុងសេចក្ដីនេះថា ពាក្យដែលពោល
 ជាពាក្យរបស់ព្រះសង្កឹតិកាចារ្យនោះឯង ក្នុងសូត្រដទៃក្រៅអំពីនេះក៏ដូចគ្នា ។

ក្នុងសេចក្ដីនេះ គប្បីជ្រាបសុត្តនិក្ខេបបទ គឺការតាំងព្រះសូត្រ ៤ ប្រការ
 គឺកើតដោយអធិស្ឋានរបស់ខ្លួន ១ កើតដោយអធិស្ឋានរបស់អ្នកដទៃ ១
 កើតដោយអំណាចពាក្យសួរ ១ កើតដោយការកើតរឿងឡើង ១ ។ ព្រះសូត្រ
 ច្រើនរយ ច្រើនពាន់ ក៏មិនកន្លងការៈ ១៦ យ៉ាង ដោយបដ្ឋានន័យ មាន
 សង្កិលសភាគិយន័យជាដើម យ៉ាងណា ព្រះសូត្រទាំងអស់នោះ ក៏ដូច្នោះ
 មិនកន្លងការៈ ៤ ប្រការ ដោយសុត្តនិក្ខេបន័យ មានអត្តជ្ឈាសយន័យ
 (អធិស្ឋានរបស់ខ្លួន) ជាដើម ។ ក្នុងសេចក្ដីនេះ ការតាំងព្រះសូត្រ
 ដែលកើតដោយអធិស្ឋានរបស់ខ្លួន និងកើតដោយអត្តប្បត្តិហេតុ រមែង
 មានប្រភេទនៃការទាក់ទងនឹងទីកើត ដោយអធិស្ឋានរបស់អ្នកដទៃ និង
 ដែលកើតដោយអំណាចពាក្យសួរ ព្រោះកើតដោយអនុសន្និនៃអធិស្ឋាន
 និងអនុសន្និនៃពាក្យសួរក៏ពិត តែការតាំងព្រះសូត្រដែលកើតអំពីអធិស្ឋាន

របស់ខ្លួន និងដែលកើតដោយការកើតរឿងឡើង ទើបមិនមានការទាក់ទងដល់
 គ្នានឹងគ្នា ព្រោះដូច្នោះ ទើបបដ្ឋានន័យ មិនមានចំណែកសេសសល់ឡើយ ។
 ម្យ៉ាងទៀត លោកពោលថា សុត្តនិក្ខេប ៤ ដោយអំណាចមូលនិក្ខេបនៃ
 និក្ខេបដ៏សេសមាន ព្រោះឈមចុះខាងក្នុងនៃបដ្ឋានន័យនោះ ។

ក្នុងសេចក្តីនោះ មានវចនត្ថៈដូចតទៅនេះ ការតាំងចុះ ឈ្មោះថា និក្ខេប
 និក្ខេបនៃព្រះសូត្រ ឈ្មោះថា សុត្តនិក្ខេប អធិប្បាយថា សុត្តទេសនា ម្យ៉ាង
 ទៀត ឈ្មោះថា និក្ខេប ព្រោះចូលទៅតាំងទុក និក្ខេប គឺព្រះសូត្រ ឈ្មោះថា
 សុត្តនិក្ខេប ។ អធិប្បាយរបស់ខ្លួន ឈ្មោះថា អត្តជ្ឈាសយ សុត្តនិក្ខេប
 នោះ ឈ្មោះថា អត្តជ្ឈាសយ ព្រោះមានអធិប្បាយនៃខ្លួនជាហេតុ ។ ម្យ៉ាង
 ទៀត ឈ្មោះថា អត្តជ្ឈាសយ ព្រោះមានខ្លួនជាអធិប្បាយ ។ សូម្បីក្នុង
 អធិប្បាយរបស់អ្នកដទៃ ក៏មានន័យដូចគ្នា ។ អំណាចនៃពាក្យសួរ ឈ្មោះ
 ថា បុច្ឆាវស សុត្តនិក្ខេបនោះ ឈ្មោះថា បុច្ឆាសិក ព្រោះមានអំណាចនៃ
 ពាក្យសួរ ។ ការកើតឡើងនៃអត្ថដែលជារឿងនៃសុត្តទេសនា ឈ្មោះថា
 អត្ថប្បត្តិ សុត្តនិក្ខេប ឈ្មោះថា អត្ថប្បត្តិក ព្រោះមានការកើតរឿងឡើង ។
 ម្យ៉ាងទៀត អត្ថប្បត្តិនោះឯង ឈ្មោះថា អត្ថប្បត្តិក ។ ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា
 និក្ខេប ព្រោះជាហេតុនៃការតាំងព្រះសូត្រ គឺអធិប្បាយរបស់ខ្លួនជាដើម ។
 ឯក្នុងការកំណត់អត្ថនេះ គប្បីជ្រាបអត្ថក្នុងសេចក្តីនេះយ៉ាងនេះថា អធិប្បាយ
 នៃខ្លួន ឈ្មោះថា អត្តជ្ឈាសយ អធិប្បាយរបស់អ្នកដទៃ ឈ្មោះថា
 បរជ្ឈាសយ ។ ឈ្មោះថា បុច្ឆា ព្រោះអ្នកដទៃសួរ គឺរឿងដែលត្រូវសួរ ។

ពាក្យរបស់បុគ្គលទទួលធម៌ ដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយពាក្យសួរ ឈ្មោះថា បុច្ឆាវស បុច្ឆាវសនោះឯង លោកពោលជាបុំលីង្គីថា បុច្ឆាវសិកោ ដោយ បំណងដល់សព្វថា និក្ខេប ។ ម្យ៉ាងទៀត អត្ថប្បត្តិនោះឯង ឈ្មោះថា អត្ថប្បត្តិក ។

ក្នុងសេចក្តីនេះ មានពាក្យសួរជ្រៀតចូលមកថា ព្រោះមិនប្រាថ្នាដល់ ហេតុ មានការចាស់ក្លានៃឥន្ទ្រិយជាដើមរបស់អ្នកដទៃ ទើបគួរមានការៈនៃ សុត្តនិក្ខេបមួយផ្នែករបស់អត្តជ្ឈាសយ ព្រោះប្រកាសទេសនា ដើម្បីតាំងបែប ផែននៃធម៌តាមអធ្យាស្រ័យរបស់ខ្លួនតែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ ឯសុត្តនិក្ខេបដែលកើត ដោយអធ្យាស្រ័យរបស់អ្នកដទៃ និងដែលកើតដោយពាក្យសួរ ប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងការកើតឡើងនៃអធ្យាស្រ័យ និងពាក្យសួររបស់អ្នកដទៃដែលជាហេតុឲ្យ ប្រកាសធម្មទេសនាដូចម្តេច ទើបមិនខុស ក្នុងការកើតរឿងឡើង ឬថា កាល សុត្តនិក្ខេប ដែលកើតឡើងដោយអំណាចពាក្យសួរ និងដែលកើតដោយការ កើតរឿងឡើង ប្រព្រឹត្តទៅដោយអនុលោមតាមអធ្យាស្រ័យរបស់អ្នកដទៃដូច ម្តេច ទើបមិនខុសក្នុងអធ្យាស្រ័យរបស់អ្នកដទៃ សេចក្តីនោះមិនចាំបាច់សាក សួរ ។ ព្រោះលោកកាន់យកការកើតឡើង ដែលជាហេតុនៃព្រះសូត្រ ដែល ផុតចាកអភិទីហារ និងការសាកសួរជាដើម និងការវិនិច្ឆ័យជាដើមរបស់អ្នក ដទៃ ព្រោះជាអត្ថប្បត្តិហេតុ ទើបកាន់យកសុត្តនិក្ខេប ដែលកើតដោយ អធ្យាស្រ័យរបស់អ្នកដទៃ និងដែលកើតដោយអំណាចពាក្យសួរក្នុងចំណែក មួយដោយឡែក ។ ពិតហើយ ហេតុក្នុងការសម្តែងគុណ និងទោស និងការ

កើតឡើងនៃអាមិស នៃព្រហ្មជាលសូត្រ និងធម្មទាយាទសូត្រជាដើម លោក
ហៅថា អត្ថប្បត្តិ គឺហេតុកើតឡើងឡើង ។ វៀរពាក្យសួររបស់អ្នកដទៃចេញ
អត្ថដែលលោកសម្តែងចំពោះអធ្យាស្រ័យឲ្យជានិមិត្តនេះ ប្រាកដថា បរជ្ឈា-
សយ គឺកើតអំពីអធ្យាស្រ័យរបស់អ្នកដទៃ ដែលលោកសម្តែងដោយអំណាច
ពាក្យសួរ នេះប្រាកដថា បុច្ឆាវសក កើតដោយអំណាចពាក្យសួរ ។

ក្នុងនិក្ខេប ៤ យ៉ាងនោះ ឧទានទាំងនេះ គឺពោធិសូត្រ ៣ សូត្រ មាន
បឋមពោធិសូត្រជាដើម មុច្ចុលិន្ទសូត្រ អាយុសន្ធិរោសជួនសូត្រ បច្ចុ-
វេក្ខណសូត្រ និងបបព្វសញ្ញាសូត្រ ចាត់ជាអត្ថជ្ឈាសយនិក្ខេប ។ ឧទាន
ទាំងនេះ គឺហុំហុំកសូត្រ ព្រាហ្មណជាតិកសូត្រ ពាហិយសូត្រ ចាត់ជា
បុច្ឆាវសិកនិក្ខេប ឧទានទាំងនេះ គឺរាជសូត្រ សក្ការសូត្រ ឧច្ឆានសូត្រ
បិណ្ឌបាតកសូត្រ សិប្បសូត្រ គោបាលកសូត្រ សុន្ទរិកាសូត្រ មាតុសូត្រ
សង្ឃិកេទសូត្រ ឧទានសូត្រ តថាគតុប្បាទសូត្រ មោនេយ្យសូត្រ បាជ-
លិកាមិយសូត្រ និងទេព្វសូត្រ ២ សូត្រ ចាត់ជាអត្ថប្បត្តិកនិក្ខេប ។ ឧទាន
ទាំងនេះ គឺបាលិលេយ្យសូត្រ បិយសូត្រ នាគសមាលសូត្រ និងវិសាខា-
សូត្រ ជាអត្ថជ្ឈាសយនិក្ខេបផង បរជ្ឈាសយនិក្ខេបផង សូត្រដ៏សេសទៀត
៥១ សូត្រ ចាត់ជាបរជ្ឈាសយនិក្ខេប គប្បីជ្រាបការប្លែកគ្នានៃនិក្ខេបនៃ
ឧទានទាំងនោះដោយអំណាចអត្ថជ្ឈាសយនិក្ខេបជាដើម ដោយប្រការដូច្នោះ ។

ក្នុងទីនេះ ឧទានពួកណា ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ចំពោះមុខភិក្ខុទាំង-
ឡាយ ឧទានទាំងនោះ ជាព្រះសូត្រតាមដែលត្រាស់ ភិក្ខុទាំងនោះទន្ទេញ

រត់មាត់ សម្លឹងបានដោយចិត្ត ត្រាស់ដល់ព្រះធម្មកណ្ណគារិក ឯឧទានទាំង-
 ឡាយណា ព្រះមានព្រះភាគមិនបានត្រាស់ចំពោះមុខភិក្ខុទាំងឡាយ ឧទាន
 ទាំងនោះ ខាងក្រោយ ព្រះមានព្រះភាគបានត្រាស់ដល់ព្រះធម្មកណ្ណគារិក
 ទៀត ។ គប្បីជ្រាបថា ឧទានទាំងអស់ដូចពោលមកនេះ ព្រះអានន្ទចាំបាន
 ទ្រទ្រង់ទាំងអស់ នឹងប្រាប់ដល់ភិក្ខុទាំងឡាយ ខាងក្រោយមក បានលើកឡើង
 កាន់សង្គាយនាថា ឧទាននោះឯង ក្នុងគ្រាធ្វើមហាសង្គាយនាលើកទី ១ ។

បទថា តេន សមយេន ក្នុងបទជាដើមថា តេន ខោ បន សមយេន
 ជាតតិយារិកត្តិ ប្រើក្នុងអត្ថនៃសត្តមិរិកត្តិ ។ បទថា ខោ បន ជានិបាត
 អធិប្បាយថា តស្មី សមយេ ប្រែថា ក្នុងសម័យនោះ ។ សួរថា ក្នុងសម័យ
 ណា ឆ្លើយថា សម័យណា ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ដឹងគ្រាដំបូង ប្រថាប់
 នៅត្រង់មណ្ឌលពោធិព្រឹក្សក្បែរស្ទឹងនេរញ្ជក ក្នុងតំបន់ឧរុវេលាបទេស ដរាប
 ណា គឺក្នុងសម័យនោះ ។ បទថា សត្តាហំ ប្រែថា ៧ ថ្ងៃ គឺមួយសប្តាហ៍ ។
 បទថា សត្តាហំ នេះ ជាទុតិយារិកត្តិ ចុះក្នុងអត្ថនៃអច្ឆន្ទសំយោគ ប្រែថា
 រហូត ។ ព្រោះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ពួនសំនំដោយសុខ ដែលកើតអំពី
 ផលសមាបត្តិ ដោយចំណែកមួយ ដោយមិនជាចំខ្សែអស់មួយសប្តាហ៍នោះ
 ដូច្នោះ ទើបលោកពោលទុតិយារិកត្តិ ដោយអំណាចអច្ឆន្ទសំយោគថា
 សត្តាហំ ប្រែថា អស់មួយសប្តាហ៍ ។ បទថា ឯកបល្លង្កេន សេចក្តីថា
 ដោយភ្នែកមួយប៉ុណ្ណោះ ទ្រង់មិនបានក្រោកឡើង សូម្បីត្រឹមតែម្តងឡើយ តាំង
 អំពីកាលដែលប្រថាប់គង់លើវិជិរាសនៈ ដែលជាអបរាជិតបល្ល័ង្កដ៏ប្រសើរ

ក្នុងកាលព្រះអាទិត្យមិនទាន់អស្គន្ត ក្នុងថ្ងៃវិសាខបុណ្ណមី ។ បទថា វិមុត្តិ-
សុខំ បដិសំវេទិ សេចក្តីថា ទ្រង់ប្រថាប់គង់សោយវិមុត្តិសុខ គឺសុខដែល
កើតអំពីផលសមាបត្តិ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា វិមុត្តិ បានដល់ វិមុត្តិ ៥ គឺតទ្ធន៍វិមុត្តិ
វិក្ខម្កនវិមុត្តិ សមុច្ឆេទវិមុត្តិ បដិបស្សន្តវិមុត្តិ និស្សរណវិមុត្តិ បណ្តាវិមុត្តិ ៥
នោះ ការរួចផុត ដោយផុតចាកធម៌ដែលជាសត្រូវនោះៗ ដោយអង្គនោះៗ
មានការបរិច្ចាគទេយ្យធម៌ជាដើម និងដោយអង្គនៃវិបស្សនា មានការកំណត់
នាមរូបជាដើម ដរាបស្មើនឹងអង្គនោះៗ នៅប្រព្រឹត្តទៅដោយមិនមានការវិនាស
ចាត់ជាបហាន ការលះ គឺការរួចផុតចាកមច្ចុរិយៈ និងលោភៈជាដើមដោយ
ទាន ចាកបុណ្ណាតិបុត្តជាដើមដោយសីល ចាកសក្កាយទិដ្ឋិដោយកំណត់នាម
រូប ចាកទិដ្ឋិដែលមិនមានហេតុ និងមានហេតុ មិនស្មើគ្នា ដោយការកំណត់
បច្ច័យ និងធម៌ដែលមិនមែនបច្ច័យ ចាកភាពជាបុគ្គលសង្ស័យ ដោយការឆ្លង
ផុតសេចក្តីសង្ស័យ ដែលជាចំណែកដទៃរបស់នាមរូបនោះឯង ចាកការប្រកាន់
ថាជាអញ ថាជារបស់អញ ដោយការពិចារណាដល់រូបកលាបៈ ចាកការ
សម្គាល់ធម៌ដែលមិនមែនមគ្គថាជាមគ្គ ដោយការកំណត់ថា មគ្គ និងមិនមែន
មគ្គ ចាកឧច្ឆេទទិដ្ឋិ ដោយការឃើញការកើតនៃនាមរូប ចាកសស្សតទិដ្ឋិ
ដោយការឃើញការរលត់រូប និងនាម ចាកការសម្គាល់ក្នុងវត្ថុដែលជាក័យ
ថាមិនជាក័យ ដោយការឃើញថាជាក័យ ចាកសេចក្តីសម្គាល់ថា គួរត្រេកអរ
ដោយការឃើញថាជាទោស ចាកការសម្គាល់រូបថា គួរត្រេកអរ ដោយការ

ឃើញរូបថា គួរនឿយណាយ ចាកភាពជាអ្នកប្រាថ្នាដើម្បីរួចផុត ដោយមុត្តិ-
 តុកម្យតាញាណ គឺការប្រាថ្នាដើម្បីនឹងរួចផុត ចាកការមិនព្រងើយ ដោយ
 ឧបេក្ខាញាណ ចាកការដែលជាបដិលោមក្នុងធម្មដ្ឋិតិ និងព្រះនិព្វាន ដោយ
 អនុលោមញាណ និងផុតចាកការៈ មានសង្ខារជានិមិត្ត ដោយគោត្រក្ខញាណ
 នេះឈ្មោះថា តទ្ធនវិមុត្តិ ។ ម្យ៉ាងទៀត ការរួចផុតដែលសម្គាល់ ដោយការ
 មិនកើតឡើងនៃនិវរណៈ មានកាមច្ចនុនិវរណៈជាដើម និងបច្ចនិកធម៌ ធម៌
 ដែលជាសត្រូវ មានវិតក្កជាដើម ដោយសមាធិ មានឧបចារសមាធិ និង
 អប្បនាសមាធិ ដរាបណាសមាធិនោះ នៅប្រព្រឹត្តទៅដោយមិនវិនាស នេះ
 ឈ្មោះថា វិក្ខម្កនវិមុត្តិ ។

ការរួចផុត ដោយអំណាចសមុច្ឆេទប្បហាន ដោយការដែលកើត
 ឡើងមិនបាន ដោយឥតសេសសល់ទៀត នៃការប្រកាន់ដោយកិលេសខាង
 សមុទយៈ ដែលពោលដោយន័យជាដើមថា **ទិដ្ឋិតតានំ បហាយ ព្រោះ**
លះទិដ្ឋិ សមគ្គក្នុងសន្តាននៃព្រះអរិយៈ ដែលតាំងនៅក្នុងមគ្គនោះៗ ព្រោះ
 លោកធ្វើអរិយមគ្គ ៤ ឲ្យកើត នេះឈ្មោះថា សមុច្ឆេទវិមុត្តិ ។

ការដែលកិលេសស្ងប់រម្ងាប់ទៅ ក្នុងខណៈនៃផលចិត្ត នេះឈ្មោះថា
 បដិបស្សន្ធិវិមុត្តិ ។ ចិត្តដែលរួចផុតចាកសង្ខារទាំងពួង ឈ្មោះថា ព្រះនិព្វាន
 ព្រោះរលាស់សង្ខតធម៌ទាំងពួង នេះឈ្មោះថា និស្សរណវិមុត្តិ ។ តែក្នុងទីនេះ
 លោកបំណងយកការរួចផុតដោយអំណាចនៃផលចិត្ត របស់ព្រះមានព្រះភាគ
 ដែលមាននិព្វានជាអារម្មណ៍ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា បទថា

វិមុត្តិសុខំ បដិសំវេទី សេចក្តីថា ជាអ្នកប្រថាប់គង់សោយវិមុត្តិសុខ គឺសុខ
កើតពីផលសមាបត្តិ ។

បទថា វិមុត្តំ បានដល់ ការៈដែលចិត្តរួចផុត ដោយអំណាចសេចក្តី
ស្ងប់រម្ងាប់ឧបធិក្កិលេស ។ ម្យ៉ាងទៀត គប្បីជ្រាបចិត្តនោះឯង ថារួចផុត
ហើយយ៉ាងនោះ ។ សុខដែលកើត ឬសម្បយុត្តដោយវិមុត្តិសុខនោះ ឈ្មោះ
ថា វិមុត្តិសុខក្នុងទីនេះ ។ សូម្បីឧបេក្ខា ក៏គប្បីជ្រាបថា ជាសុខដូចគ្នា ព្រោះ
ព្រះបាលីថា យាយំ កន្លេ ឧបក្ខា សន្លេ សុខេ វុត្តា ភគវតា បពិត្រ
លោកម្ចាស់ ឧបេក្ខានេះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ក្នុងកាលសុខមាន ។ សម
ដូចពាក្យដែលលោកពោលក្នុងអដ្ឋកថា សម្មោហវិនោទនីថា ឧបក្ខា បន
សន្តត្តា សុខមិច្ឆេវ ភាសិតា ឧបក្ខា លោកពោលថា សុខដូចគ្នា ព្រោះ
មានសេចក្តីស្ងប់ ។ ពិតហើយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ចូលអរហត្តសមាបត្តិ
ដែលប្រកបដោយឈានទី ៤ មិនចូលសមាបត្តិដទៃ ។ ម្យ៉ាងទៀត ការចូល
ទៅស្ងប់សង្ខារទុក្ខ លោកហៅថា សុខ ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា តេសំ
វូបសមោ សុខោ ការចូលទៅស្ងប់សង្ខារ ជាសុខ យ៉ាងណា ព្រោះបដិ-
បស្សន្ធវិមុត្តិ ដែលបានក្នុងអគ្គផល ព្រោះជាការស្ងប់កិលេស និងទុក្ខទាំង
មូល គប្បីជ្រាបថា សុខក្នុងទីនេះ ដូច្នោះ ។

ការៈដែលកិលេសរម្ងាប់ទៅក្នុងខណៈនៃផលចិត្ត នេះឈ្មោះថា បដិ-
បស្សន្ធវិមុត្តិ ។ ចិត្តដែលរួចផុតចាកសង្ខារទាំងពួង ឈ្មោះថា ព្រះនិព្វាន ព្រោះ
លះបង់សង្ខតធម៌ទាំងពួង នេះឈ្មោះថា និស្សរណវិមុត្តិ ។ តែក្នុងទីនេះ លោក

បំណងយកការរួចផុត ដោយអំណាចនៃផលចិត្តរបស់ព្រះមានព្រះភាគ ដែល
 មានព្រះនិព្វានជាអារម្មណ៍ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា បទថា
សុខប្បុជិសំវេទី សេចក្តីថា ជាអ្នកប្រថាប់គង់សោយវិមុត្តិសុខ គឺសុខកើត
 ដល់ផលសមាបត្តិ ។

វិមុត្តិសុខនេះ មាន ២ យ៉ាង ដោយការចែកការប្រព្រឹត្តទៅរបស់ផល-
 ចិត្ត គឺក្នុងមគ្គវិថី ១ ក្នុងកាលដទៃ ១ ។ ផលចិត្ត ៣-២ ខណៈ ដែលមាន
 ព្រះនិព្វានជាអារម្មណ៍ដែលជាផលរបស់វិមុត្តិសុខនោះ។ រមែងកើតឡើងក្នុង
 លំដាប់អរិយមគ្គនីមួយៗ ព្រោះលោកុត្តរកុសល មានវិបាកក្នុងលំដាប់ ក្នុង
 គ្រាដែលអនុលោមចិត្ត ២ ដួង កើតក្នុងជវនវារៈដែលអរិយមគ្គកើតឡើង
 ចិត្តដួងទី ៣ ចាត់ជាគោត្រកូចិត្ត ចិត្តដួងទី ៤ ចាត់ជាមគ្គចិត្ត បន្ទាប់អំពីនោះ
 ទៅជាផលចិត្ត ៣ ដួង ។ តែក្នុងទីនេះ ដែលអនុលោមចិត្តកើតឡើង ៣ ដួង
 ចិត្តដួងទី ៤ ជាគោត្រកូចិត្ត ដួងទី ៥ ជាមគ្គចិត្ត បន្ទាប់អំពីនោះទៅជាផល
 ចិត្ត ២ ដួង ។ ចិត្តដួងទី ៤-៥ រមែងប្រព្រឹត្តទៅដោយអំណាចអប្បនា ដោយ
 ប្រការដូច្នោះ ។ បន្ទាប់អំពីនោះ ប្រព្រឹត្តទៅមិនបាន ព្រោះជិតចំពោះកវ័ង្គចិត្ត
 តែអាចារ្យពួកខ្លះពោលថា សូម្បីចិត្តដួងទី ៦ ក៏ជាអប្បនា ។ ពាក្យនោះ
 លោកជំទាស់ ក្នុងអដ្ឋកថាហើយ ។ គប្បីជ្រាបផលចិត្តក្នុងមគ្គវិថី ដោយ
 ប្រការដូច្នោះ តែផលចិត្តក្នុងកាលដទៃ រមែងប្រព្រឹត្តទៅដោយផលសមាបត្តិ
 ដែលកើតឡើង ដល់បុគ្គលដែលចេញចាកនិរោធសមាបត្តិ លោកសង្គ្រោះ
 ដោយផលសមាបត្តិនោះឯង ផលសមាបត្តិនោះ ពោលដោយអត្ត ជាវិបាក

នៃលោកុត្តរកុសលចិត្ត ដែលមានព្រះនិព្វានជាអារម្មណ៍ គប្បីជ្រាបថា ជា អប្បនា ។

សួរថា ផលសមាបត្តិនោះ បុគ្គលពួកណាចូលបាន បុគ្គលពួកណា ចូលមិនបាន ។ ឆ្លើយថា បុប្ផជនទាំងអស់ចូលមិនបាន ព្រោះមិនទាន់បាន សម្រេច ម្យ៉ាងទៀត ព្រះអរិយៈថ្នាក់ទាបក៏ដូចគ្នា ចូលផលសមាបត្តិថ្នាក់ ខ្ពស់មិនបាន សូម្បីព្រះអរិយៈថ្នាក់ខ្ពស់ ក៏មិនចូលផលសមាបត្តិថ្នាក់ទាប ដូចគ្នា ព្រោះលោកស្ងប់រម្ងាប់ ដោយការចូលដល់ភាពជាបុគ្គលដទៃ ។ ព្រះ អរិយៈនោះៗ រមែងចូលផលសមាបត្តិរៀងៗ ខ្លួនប៉ុណ្ណោះ ។ តែអាចារ្យពួក ខ្លះពោលថា ព្រះសោតាបន្នបុគ្គល និងព្រះសកទាគាមិបុគ្គល មិនចូលផល- សមាបត្តិ ព្រះអរិយៈជាន់ខ្ពស់ ២ ពួកប៉ុណ្ណោះ រមែងចូលបាន ព្រោះលោក ធ្វើឲ្យបរិបូណ៌ក្នុងសមាធិ សេចក្តីនោះមិនជាហេតុ ព្រោះសូម្បីបុប្ផជន ក៏ ចូលលោកិយសមាធិដែលខ្លួនបាន ម្យ៉ាងទៀត នឹងពោលថ្វី ដោយការគិត ដល់ហេតុក្នុងសេចក្តីនេះ សមដូចលោកពោលក្នុងបដិសម្តីទាថា សន្ធិរុបេក្ខា ១០ កើតឡើងដោយអំណាចវិបស្សនា តើដូចម្តេច ។ គោត្រកុធម៌ ១០ ដូច ម្តេចខ្លះ កើតឡើងដោយអំណាចវិបស្សនា ។ ក្នុងការស្រាយបញ្ហា ដូចពោល នេះ លោកពោលដល់ការចូលផលសមាបត្តិ របស់ព្រះអរិយៈទាំងនោះថា ដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់សោតាបត្តិផលសមាបត្តិ ដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់ សកទាគាមិផលសមាបត្តិ ។ ព្រោះដូច្នោះ ទើបសម្រេចក្នុងសេចក្តីនេះថា ព្រះអរិយៈទាំងពួង រមែងចូលផលសមាបត្តិ រៀងៗ ខ្លួន ។

សួរថា ព្រោះហេតុអ្វី ទើបព្រះអរិយៈទាំងនោះចូលសមាបត្តិ ។ ឆ្លើយ
 ថា ដើម្បីនៅជាសុខក្នុងបច្ចុប្បន្ន ។ ឧបមាដូចព្រះរាជាទាំងឡាយសោយសុខ
 ក្នុងរាជសម្បត្តិ ទេវតាទាំងឡាយសោយទិព្វសុខ យ៉ាងណា ព្រះអរិយៈ
 ទាំងឡាយ ក៏ដូច្នោះ រមែងកំណត់កាលថា អញនឹងសោយលោកុត្តរសុខ
 ទើបចូលផលសមាបត្តិ ក្នុងខណៈដែលត្រូវការ ។

សួរថា ផលសមាបត្តិនោះ ចូលដូចម្តេច ឈប់ដូចម្តេច ចេញដូចម្តេច
 ឆ្លើយថា ជាបឋម ការចូលផលសមាបត្តិនោះ មាន ២ យ៉ាង គឺមិនមនសិការ
 អារម្មណ៍ដទៃអំពីព្រះនិព្វាន និងមនសិការដល់ព្រះនិព្វាន ដូចលោកពោលថា

ម្នាលអារុសោ (ការចូល) អនិមិត្តាចេតោវិមុត្តិសមាបត្តិ មានបច្ច័យ
 ២ គឺការមិនយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះអារម្មណ៍ទាំងពួង ១ ការយកចិត្តទុកដាក់
 ចំពោះនិព្វានធាតុដែលប្រាសចាកអារម្មណ៍ ១ ។

ក្នុងទីនេះ មានលំដាប់ការចូលផលសមាបត្តិដូចតទៅនេះ ព្រះអរិយ-
 សាវ័កដែលត្រូវការផលសមាបត្តិ ទៅក្នុងទីកំបាំង ពួនសំងំ គប្បីពិចារណា
 សង្ខារដោយឧទេយព្វយញ្ញាណជាដើម ។ បើលោកមានវិបស្សនាញាណដោយ
 លំដាប់ ដែលប្រព្រឹត្តទៅយ៉ាងនេះ ចិត្តតែងជាអប្បនាក្នុងនិរោធដោយអំណាច
 ផលសមាបត្តិ ក្នុងលំដាប់គោត្រកុញ្ញាណ មានសង្ខារជាអារម្មណ៍ ។ ផលចិត្ត
 ប៉ុណ្ណោះកើត មគ្គចិត្តមិនកើតដល់ព្រះសេក្ខបុគ្គល ព្រោះលោកបានបង្ហោនទៅ
 ក្នុងផលសមាបត្តិ ឯអាចារ្យពួកណាពោលថា ព្រះសោតាបន្នគិតថា នឹងចូល
 ផលសមាបត្តិរបស់ខ្លួនហើយ ចម្រើនវិបស្សនា នឹងបានជាព្រះសកទាគាមី

ហើយព្រះសកទាគាមីគិតថា អញនឹងចូលផលសមាបត្តិរបស់ខ្លួន ហើយ
 ចម្រើនវិបស្សនា នឹងបានជាអនាគាមី ដូច្នោះ អាចារ្យទាំងនោះ គប្បីត្រូវ
 តវ៉ាថា កាលបើដូច្នោះ ព្រះអនាគាមីក៏នឹងជាព្រះអរហន្ត ។ ព្រះអរហន្តក៏នឹង
 ជាព្រះបច្ចេកពុទ្ធ ព្រះបច្ចេកពុទ្ធក៏នឹងជាព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ដូច្នោះ ព្រោះដូច្នោះ
 ទើបវិបស្សនា ឲ្យសម្រេចប្រយោជន៍ តាមការត្រេកអរក្នុងចិត្តសន្តានតាម
 អធ្យាស្រ័យ ដោយហេតុនោះ សម្រាប់ព្រះសេក្ខបុគ្គល ក៏កើតតែផលចិត្ត
 ដូចគ្នា មគ្គចិត្តមិនកើតឡើយ ។ បើលោកសម្រេចមគ្គចិត្តដែលសម្បយុត្ត
 ដោយបឋមជ្ឈានសោត ផលចិត្តដែលសម្បយុត្តដោយបឋមជ្ឈានប៉ុណ្ណោះ
 កើតឡើងដល់លោក បើលោកសម្រេចមគ្គចិត្ត ដែលសម្បយុត្តដោយឈាន
 ណាមួយ ក្នុងបណ្តាទុតិយជ្ឈានជាដើមសោត ផលចិត្តដែលសម្បយុត្តដោយ
 ឈានណាមួយ ក្នុងបណ្តាទុតិយជ្ឈានជាដើម ក៏រមែងកើត ។

សួរថា ព្រោះហេតុអ្វី ទើបក្នុងទីនេះ គោត្រកុញ្ញាណមិនមាននិព្វានជា
 អារម្មណ៍ ដូចញ្ញាណដែលជាបុរេចារិករបស់មគ្គញ្ញាណ ។ ឆ្លើយថា ព្រោះ
 ផលញ្ញាណ មិនជានិយ្យានិកធម៌ ។ សេចក្តីពិត ធម៌ គឺអរិយមគ្គប៉ុណ្ណោះ
 ជានិយ្យានិកធម៌ ។ សមដូចពាក្យដែលលោកពោលថា ពួកធម៌ជានិយ្យានិក
 (ធម៌នាំសត្វឲ្យរួចចាកវដ្តៈ) តើដូចម្តេច ។ មគ្គ ៤ ជាអបរិយាបន្ននេះ ពួក
 ធម៌ជានិយ្យានិក ។^(១) ដូច្នោះ ញ្ញាណដែលជាអនន្តរប្បច្ច័យនៃសកាវធម៌
 ដែលជានិយ្យានិកដោយចំណែកមួយ ដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយសកាវៈ ដែល

១- បិ.៧៧ ទំ.២២០ ។

ចេញចាកទាំង ២ ចំណែក គប្បីចេញចាកនិមិត្តបាន ព្រោះដូច្នោះ ទើប
 គោត្រកុញ្ញាណនោះ មានព្រះនិព្វានជាអារម្មណ៍ត្រឹមត្រូវ ញាណដែលជា
 បុរេចារិករបស់ផលញាណ ដែលមានសភាវៈមិនចេញទៅ ព្រោះជានិយ្យា-
 និកធម៌ ព្រោះមិនកាត់កិលេស ដែលកំពុងប្រព្រឹត្តទៅ ព្រោះជាវិបាករបស់
 អរិយមគ្គនោះ ព្រោះបានចម្រើនមគ្គ ជួនកាល មានព្រះនិព្វានជាអារម្មណ៍
 ក៏មិនត្រូវ មិនគួរ ព្រោះអនុលោមញាណទាំង ២ ចំណែក មានអាការមិន
 ស្មើគ្នា ។ ពិតហើយ អនុលោមញាណក្នុងអរិយមគ្គវិថី ដែលដល់នូវការ
 បរិបូណ៌យ៉ាងឧក្រិដ្ឋ ដោយលោកិយញាណដែលជាគ្រឿងទម្ងាយគំនរលោកៈ
 ជាដើមដ៏ច្រើន ដែលមិនធ្លាប់ចាក់ធ្លុះបានយ៉ាងល្អ កើតឡើងអនុលោមដល់
 មគ្គញាណ ឯក្នុងផលសមាបត្តិវិថី អនុលោមញាណទាំងនោះ មិនមានការ
 ខ្វល់ខ្វាយក្នុងអរិយមគ្គវិថីនោះ ព្រោះកាត់កិលេសនោះៗ បានជាសមុច្ឆេទ
 កើតត្រឹមតែបរិកម្មនៃការដល់ព្រមដោយសុខ ដែលកើតអំពីផលសមាបត្តិ
 របស់ព្រះអរិយៈទាំងឡាយតែម្យ៉ាង ព្រោះដូច្នោះ ទើបអនុលោមញាណ
 ទាំងនោះ មិនមានការចេញចាកបច្ច័យណាមួយ ព្រោះញាណក្នុងទីបំផុតនៃ
 អនុលោមញាណទាំងនោះ ដែលមានសង្ខារជានិមិត្ត គប្បីមានព្រះនិព្វាន
 ជាអារម្មណ៍ ចាកការចេញអំពីសមាបត្តិ ព្រោះធ្វើពាក្យ អធិប្បាយដូច្នោះថា
 កាលសេក្ខបុគ្គលពិចារណាសង្ខារទាំងឡាយ ដោយឧទេយព្វយញាណជាដើម
 ដើម្បីនឹងប្រើផលសមាបត្តិរបស់ខ្លួន ផលចិត្តប៉ុណ្ណោះ កើតឡើងក្នុងលំដាប់
 វិបស្សនាញាណ មគ្គមិនកើត ។ ដូច្នោះ អត្តដូចពោលមកនេះឯង ទើបជា

ការបរិច្ចរហើយ ។ គប្បីជ្រាបការចូលផលសមាបត្តិដូចពោលមកយ៉ាងនេះ ។

ផលសមាបត្តិនោះ មានការតាំងនៅដោយអាការ ៣ យ៉ាង ព្រោះព្រះ
បាលីថា ម្នាលអារុសោ បច្ច័យដែលឲ្យអនិមិត្តាចេតោវិមុត្តិតាំងនៅបានយូរ
មាន ៣ ប្រការ គឺការមិនយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះអារម្មណ៍ទាំងពួង ១ ការ
យកចិត្តទុកដាក់ចំពោះព្រះនិព្វានធាតុដែលប្រាសចាកអារម្មណ៍ ១ ការបាន
តាក់តែងទុកពីខាងដើម ១ ដូច្នោះ ។ ក្នុង ៣ យ៉ាងនោះ ពាក្យថា ការបាន
តាក់តែងអំពីខាងដើម បានដល់ ការកំណត់កាល ក្នុងកាលមុនចូល
សមាបត្តិ ។ ផលសមាបត្តិនោះ មិនមានការចេញដរាបណា មិនទាន់ដល់
កាលកំណត់នោះ ព្រោះលោកកំណត់ថា នឹងចេញក្នុងពេលឈ្មោះនោះ ។

ម្យ៉ាងទៀត ផលសមាបត្តិនោះ រមែងមានការចេញទៅ ដោយអាការ ២
យ៉ាង ព្រោះព្រះបាលីថា ម្នាលអារុសោ បច្ច័យនៃការចេញចាកអនិមិត្តា-
ចេតោវិមុត្តិ មាន ២ ប្រការ គឺការយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះអារម្មណ៍ទាំងពួង
១ ការមិនយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះនិព្វានធាតុដែលមិនមានអារម្មណ៍ ១ ដូច្នោះ ។
ក្នុង ២ យ៉ាងនោះ ពាក្យថា ការយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះអារម្មណ៍ទាំងពួង
បានដល់ រូបនិមិត្ត វេទនានិមិត្ត សញ្ញានិមិត្ត សង្ខារនិមិត្ត និងវិញ្ញាណនិមិត្ត ។
ព្រះយោគាវចរមិនមនសិការមគ្គានុវនិមិត្តទាំងនោះ ក៏ពិត តែលោកពោល
យ៉ាងនោះ ដោយការរួមនិមិត្តទាំងពួង ព្រោះដូច្នោះ អារម្មណ៍របស់ករុណ្ណចិត្ត
ឯណា មានការចេញចាកផលសមាបត្តិ រមែងមាន ដោយមនសិការដល់
អារម្មណ៍នោះ។ គប្បីជ្រាបការចេញចាកផលសមាបត្តិនោះ ដោយប្រការ

យ៉ាងនេះ ។ លោកពោលថា **វិមុត្តិសុខំ បដិសំវេទី** ដូច្នោះ សំដៅយក
 ការចូល ការតាំងនៅ និងការចេញចាកផលសមាបត្តិ ដូចពោលមកនេះ
 នុ៎ះចាត់ជាអរហត្តផល ដែលរម្ងាប់សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយ មានអមតៈជាអា-
 រម្មណ៍ ជាសុខ ប្រាសចាកអាមិស ស្ងប់ ជាសាមញ្ញផលដ៏ឧត្តម ព្រោះហេតុ
 នោះ ទើបលោកពោលថា បទថា **វិមុត្តិសុខំ បដិសំវេទី** បានដល់ គង់
 ប្រថាប់សោយវិមុត្តិ គឺផល សមាបត្តិសុខ ។

សព្វថា **អថ** ជានិបាត ចុះក្នុងអត្ថនៃអធិការ ។ សព្វថា **ទោ** ជានិបាត
 ចុះក្នុងអត្ថនៃបទបូរណៈ គឺធ្វើបទឲ្យពេញ ។ ក្នុងសព្វថា **អថទោ** នោះ
 ដោយសព្វថា **អថ** ដែលមានអធិការជាអត្ថនេះ លោកសម្តែងដល់អធិការ
 គឺការកិច្ចដទៃចាកការសោយវិមុត្តិសុខ ។ សួរថា អធិការដទៃនោះ គឺអ្វី ។
 ឆ្លើយថា គឺការធ្វើមនសិការដល់បដិច្ចសមុប្បាទ ។ ម្យ៉ាងទៀត សព្វថា **អថ**
 ជានិបាត ចុះក្នុងអត្ថនេះថា បច្ចា គឺខាងក្រោយ ។ ដោយហេតុនោះ ទើប
 សព្វថា **អថ** នោះ ឆ្លុះបញ្ចាំងអត្ថដែលកំពុងពោលថា ដោយកន្លងទៅ ៧ ថ្ងៃ
 នោះ ។ បទថា **តស្ស សត្តាហស្ស** បានដល់ អង្គុយពត់ក្នុង ៧ ថ្ងៃ ។
 បទថា **អច្ចយេន** ប្រែថា ប្រាសទៅ ។ បទថា **តម្ហា សមាធិម្ហា** បានដល់
 ចាកសមាធិដែលសម្បយុត្តដោយអរហត្តផល ។ តែក្នុងទីនេះ អាចារ្យពួកខ្លះ
 ពង្រីកសន្តាហ៍ទាំងនោះឲ្យពិស្តារចេញទៅថា គប្បីសម្តែង ៧ សន្តាហ៍ រៀង
 ទៅដោយលំដាប់ ។ ខ្ញុំនឹងពណ៌នាសន្តាហ៍ទាំងនោះខាងមុខ ដោយគន្លងនៃការ
 សម្តែងដែលមិនខុសក្នុងភ្នាក់ ក្នុងឧទានបាលីនេះ ដោយខន្ធកបាវៈ ។

បទថា រត្តិយា ជាឆដ្ឋិវិភត្តិ ចុះក្នុងអត្ថដែលសម្ពន្ធដោយចំណែកផ្សេងៗ
នៃរាត្រី ។ បទថា បឋមំ ជាទុតិយាវិមុត្តិ ចុះក្នុងអត្ថអច្ឆន្ទសំយោគ ប្រែថា
រហូត ។ ពិតហើយ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ប្រកបដោយមនសិការនោះ អស់
បឋមយាមនៃរាត្រីនោះ ។

បទថា បដិច្ចសមុទានំ បានដល់ បច្ចយធម៌ ។ ពិតហើយ បច្ចយធម៌
មានអវិជ្ជាជាដើម ឈ្មោះថា បដិច្ចសមុប្បាទ ។ បើមានពាក្យសួរជ្រៀតចូល
មកថា សេចក្តីនេះ គប្បីដឹងបានដូចម្តេច ។ ឆ្លើយថា ដឹងបាន ព្រោះព្រះ-
តម្រាស់របស់ព្រះមានព្រះភាគ ។ ពិតហើយ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា
ម្នាលអានន្ទ ព្រោះហេតុដូច្នោះឯង ទើបជាតិនេះជាហេតុ ជានិទាន ជា
សមុទ័យ ជាបច្ចយនៃជរាមរណៈ ។ បេ ។ នោះ ជាបច្ចយនៃសង្ខារ គឺអវិជ្ជា ។
រួមសេចក្តីថា បច្ចយធម៌ មានអវិជ្ជាជាដើម ជាតួហេតុ ដូចលោកពោលថា
បច្ចយ ១២ គឺបដិច្ចសមុប្បាទ ១២ ។

ក្នុងសេចក្តីនោះ មានវចនត្ថៈដូចតទៅនេះ ឈ្មោះថា បដិច្ចសមុប្បាទ
ព្រោះអាស្រ័យ គឺបែរមុខដល់គ្នានិងគ្នា មិនបដិសេធការព្រមព្រៀងនៃហេតុ
ឲ្យបច្ចយដល់គ្នានិងគ្នាកើតឡើង ។ ម្យ៉ាងទៀត ការអាស្រ័យបច្ចយដែលគួរ
ជាបច្ចយ ដែលត្រូវអាស្រ័យគ្នាប្រព្រឹត្តទៅ ទើបកើតឡើងសម្ពន្ធគ្នា ដោយ
មិនរៀបចំនោះ ឈ្មោះថា បដិច្ចសមុប្បាទ ។ ក្នុងពាក្យថា បដិច្ច-
សមុប្បាទនេះ បានដល់ ហេតុដែលប្រកបដោយការអាចក្នុងការឲ្យកើតផល
ដែលនឹងដឹងបានដោយពាក្យដែលមានការកើតឡើងព្រមជាហេតុជិត មិនគប្បី

ជ្រាបត្រឹមតែអាស្រ័យគ្នាកើតឡើង ។

ម្យ៉ាងទៀត បច្ច័យ ឈ្មោះថា បដិច្ច ព្រោះគួរអាស្រ័យចំពោះបណ្ឌិត ។
ឈ្មោះថា សមុប្បាទ ព្រោះឲ្យកើតឡើងដោយប្រពៃ ឬដោយខ្លួនឯង បដិច្ច
នោះផង សមុប្បាទនោះផង ឈ្មោះថា បដិច្ចសមុប្បាទ គប្បីជ្រាបសេចក្តី
ក្នុងរឿងបដិច្ចសមុប្បាទនេះ ដោយប្រការដូចពោលមកនេះ ។

បទថា អនុលោមំ បានដល់ បច្ចយាការ មានអវិជ្ជាជាដើម ដែលលោក
ពោលដោយន័យជាដើមថា អវិជ្ជាបច្ចយា សង្ខារា ព្រោះអវិជ្ជាជាបច្ច័យ
ទើបកើតមានសង្ខារ ។ លោកហៅថា អនុលោម ព្រោះធ្វើកិច្ចដែលខ្លួនគួរ
ធ្វើ ។ ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា អនុលោម ព្រោះលោកពោលតាំងអំពីដើមរហូត
ដល់ទីបំផុត ឬព្រោះអនុលោមតាមការប្រព្រឹត្តទៅ ។ នូវអនុលោមនោះ ។

បទថា សាធុកំ មនសាកាសិ បានដល់ ធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយគោរព ។
អធិប្បាយថា បច្ចយធម៌ណាមួយ ជាបច្ច័យដល់បច្ចយុប្បន្នធម៌ណាមួយ
ដោយកាតជាបច្ច័យ មានហេតុប្បច្ច័យជាដើម ដោយប្រការណាមួយ ព្រះ
មានព្រះភាគទ្រង់ធ្វើធម៌ទាំងអស់នោះទុកក្នុងព្រះហឫទ័យមិនឲ្យរិបរិត មិនឲ្យ
ស្រកចុះ ដោយទ្រង់ពិចារណាមិនឲ្យសេសសល់ ។ ដើម្បីសម្តែងប្រការដែល
ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់មនសិការបដិច្ចសមុប្បាទ ជាអនុលោមដោយសង្ខេប
សិន ទើបពោលពាក្យជាដើមថា ឥតិ ឥមស្មី សតិ ឥទំ ហោតិ
ឥមស្សប្បាទា ឥទំ ឧប្បជ្ជតិ ដូច្នោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា ឥតិ ស្មីគ្នានឹង ឯវំ អធិប្បាយថា ដោយ

ប្រការនេះ ។ បទថា **ឥមស្មី សតិ ឥនំ ហោតិ** សេចក្តីថា កាលបច្ច័យ មានអវិជ្ជាជាដើមនេះមាន ផល មានសង្ខារជាដើមនេះក៏មាន ។ បទថា **ឥមស្មុប្បាទា ឥនំ ឧប្បជ្ឈតិ** សេចក្តីថា ព្រោះបច្ច័យ មានអវិជ្ជាជាដើមនេះ កើត ទើបផល មានសង្ខារជាដើមកើតឡើង ។

បទថា **ឥមស្មី អសតិ ឥនំ ន ហោតិ ឥមស្ស និរោធា ឥនំ និរុជ្ឈតិ** សេចក្តីថា ព្រោះត្រាស់ការមិនមានសង្ខារជាដើម ក្នុងកាលអវិជ្ជាជាដើមមិន មាន ក្នុងទុតិយពោធិសូត្រ និងត្រាស់ការរលត់សង្ខារជាដើម ក្នុងកាលអវិជ្ជា ជាដើមរលត់ ក្នុងតតិយពោធិសូត្រ ឈ្មោះថា ទ្រង់សម្តែងការកំណត់លក្ខណៈ នៃបច្ច័យខាងដើមនេះ កាលបច្ច័យ មានអវិជ្ជាជាដើមនេះ មាននោះឯង មិន មែនមិនមាន ។ ព្រោះអវិជ្ជាជាដើមកើតនោះឯង មិនមែនមិនកើត ។ ព្រោះ រលត់នោះឯង មិនមែនមិនរលត់ ។ ព្រោះហេតុដូច្នោះ គប្បីឃើញថា លក្ខណៈនោះ ជាការកំណត់ឈមចុះខាងក្នុង ត្រាស់ទុកក្នុងទីនេះ សម្រាប់ បដិច្ចសមុប្បាទ ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា **និរោធា** បានដល់ ការមិនកើតឡើង គឺការមិនប្រព្រឹត្តតទៅ ព្រោះសម្រេចការប្រាសចាកបច្ច័យ មានអវិជ្ជាជាដើម ។ សមដូចលោកពោលថា **អវិជ្ជាយត្សរ អសេសវិរាគនិរោធា សង្ខារនិរោធា** ព្រោះការរលត់ដោយឥតសេសសល់នូវអវិជ្ជា ទើបសង្ខាររលត់ ។

ដោយពាក្យថា **ឥមស្ស និរោធា ឥនំ និរុជ្ឈតិ** នោះ លោកសម្តែង សេចក្តីនេះថា ការមិនរលត់ ឈ្មោះថា ការកើត ការកើតនោះ ក្នុងទីនេះ លោកហៅថា **អត្តិការវោ** ការវែដែលមាន ដូច្នោះក៏មាន ។ ពិតហើយ

លក្ខណៈថា សមស្មី សតិ សំណំ ហោតិ នេះឯង កាលពោលដោយបរិយាយ ដទៃបទដំបូង ជាការប្លែកអំពីបទចុង ។ ដែលពោលថា សមស្ស ឧប្បាទា សំណំ ឧប្បជ្ជតិ ព្រោះដូច្នោះ ដែលលោកពោលថា សមស្មី សតិ សំណំដល់ ការដែលទ្រង់នៅប៉ុណ្ណោះ ក៏មិនមែន ។ ដោយពិត រមែងឲ្យយល់ថា មិន មែនការដែលនឹងរលត់ដោយមគ្គ ។ ព្រោះហេតុកាលពោលដល់និទ្ទេសនៃ លក្ខណៈ ដែលលើកឡើងសម្តែងជា ២ យ៉ាង គឺ សមស្មី អសតិ សំណំ និ ហោតិ និង សមស្ស និរោធា សំណំ និរុជ្ឈតិ ដូច្នោះ ទើបពោលចំពោះការ រលត់ ដោយន័យជាដើមថា អវិជ្ជាយ ត្រូវ អសេសវិរាគនិរោធា សង្ខារ- និរោធា ដូច្នោះ ទើបជាការសម្តែងថា ការមិនមាន គឺការរលត់ រមែងមាន ការខុសចាកការមិនមាន គឺការមិនរលត់ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោក សម្តែងការកើតឲ្យប្លែកជាមួយការមាន ពោល គឺការមិនរលត់ ។ ព្រោះហេតុ នោះ ក្នុងទីនេះ ទើបលោកមិនបំណងយក សេចក្តីថា ត្រឹមតែការមាន ជា ការកើតឡើងដោយពិត លោកធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ដល់អត្ថនេះថា ការមិនមាន គឺការមិនរលត់ ។ កាលបើដូច្នោះ ការពោលដល់លក្ខណៈទាំង ២ នោះ គប្បីជ្រាបថា មានប្រយោជន៍ ព្រោះជាលក្ខណៈដែលគប្បីឲ្យប្លែក ដោយការ ប្លែកនៃគ្នានិងគ្នា ។

សួរថា ឈ្មោះថា អនិរោធា ដែលហៅថា អត្តិការៈ និង ឧប្បាទ នេះ គឺអ្វី ឆ្លើយថា គឺការដែលមិនលះ ១ ការដែលគួរបន្ថែមផល ដោយមិន លះបង់ការដែលគួរដល់ផល ដែលមិនទាន់កើត ១ ការដែលអកុសលធម៌

ដែលគប្បីលះនោះ ដែលអរិយមគ្គមិនទាន់ដកឡើង ១ ភាវៈដែលសំយោជនៈ ក្នុងកុសលធម៌ និងអព្យាកតធម៌ ដែលមិនចាំបាច់លះ សម្រាប់បុគ្គលដែល មានអាសវៈមិនទាន់អស់ទៅ និងមិនទាន់លះបាន ១ ។ ពិតហើយ ការ ប្រព្រឹត្តទៅនៃខន្ធទាំងមូល ឈ្មោះថា បដិច្ចសមុប្បាទ ព្រោះភាវៈដែលមាន អនុស័យមិនទាន់ដកឡើងបាន សមដូចព្រះតម្រាស់ថា

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ បុគ្គលពាលដែលអវិជ្ជាណា បិទបាំងផង ដែលតណ្ហាណាប្រកបផង ទើបកាយនេះកើតឡើង បុគ្គល ពាលមិនបានលះបង់ អវិជ្ជានោះផង មិនទាន់អស់តណ្ហានោះ ផង ដំណើរនុ៎ះ តើព្រោះហេតុដូចម្តេច ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ព្រោះថា បុគ្គលពាល មិនបានប្រព្រឹត្តមគ្គព្រហ្មចរិយៈ ដើម្បី ការអស់នៃទុក្ខ ដោយប្រព្រឹត្តព្រោះហេតុនោះ បុគ្គលពាលលុះ បែកធ្លាយរាងកាយទៅហើយ ក៏ចូលទៅចាប់បដិសន្ធិកាយ (ផ្សេងទៀត) កាលបុគ្គលពាលនោះ ចូលទៅចាប់បដិសន្ធិ- កាយ (ផ្សេងទៀត) រមែងមិនរួចស្រឡះចាកជាតិ ជរា មរណៈ ... ។

ព្រោះអវិជ្ជារបស់បុគ្គលដែលអស់សំយោជនៈហើយមិនមាន ទើបសង្ខារ មិនមាន ព្រោះតណ្ហា និងឧបាទានមិនមាន ទើបឧបាទាន និងភពមិនមាន ព្រោះហេតុនោះ ទើបវដ្តៈប្រាកដការកាត់ផ្តាច់ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោក ពោលពាក្យជាដើមថា

ម្នាលធុគ្គន ឯការរលត់នៃផស្សៈ ព្រោះការរលត់តែមានសេស
 សល់ នៃផស្សៈយតនៈទាំង ៦ ការរលត់នៃវេទនា ព្រោះការ
 រលត់នៃផស្សៈ ការរលត់នៃតណ្ហា ព្រោះការរលត់នៃវេទនា ...
 ដូច្នោះ ។

ពិតហើយ តាំងពីសម្រេចអរហត្តមគ្គ មកទល់គ្នានឹងបរិនិព្វាន អាយតនៈ
 ៦ ជាដើម មិនប្រព្រឹត្តទៅក៏មិនមែន ។ ដោយពិត លោកពោលដល់និរោធន
 ព្រោះការវះដែលមិនមាន ការវះដែលគួរពោលនិរោធសព្វ ការវះដែលអស់
 សំយោជនៈ ។ ម្យ៉ាងទៀត កម្មដែលធ្វើយូរ រាប់ថា មានតាមគួរដល់ផល
 ព្រោះផលមិនទាន់កើត និងព្រោះមិនទាន់លះអាហារ គឺមិនមែនផលដែល
 កើតហើយ ទាំងមិនមែនលះអាហារហើយ ។ ការវះដែលបច្ច័យជាហេតុកើត
 ផល មានអវិជ្ជា និងសង្ខារជាដើម ជាបច្ច័យគួរដល់ផល ដោយន័យដូច
 ពោលហើយនោះឯង គប្បីជ្រាបថា **អនិរោធន** គឺមិនរលត់ ។ ព្រោះបច្ច័យ
 ដែលឲ្យកើតផលយ៉ាងនោះ មិនទាន់រលត់ រៀរហេតុណាចេញ ផលមិនកើត
 ហេតុនោះ មានអតីតហេតុជាដើម ដែលលោកពោលដោយពាក្យថា **ឥមស្មី**
សតិ នេះ ព្រោះហេតុនោះឯង ការកើតឡើងនៃបច្ច័យ មិនពាល់ត្រូវដល់
 ការមិនប្រព្រឹត្តរបស់បុគ្គលដែល មិននៅចប់ព្រហ្មចរិយៈ លោកពោលថា
ឥមស្ស ឧប្បាទា ដោយការមិនត្រឡប់មក ដោយមិនពឹងផ្អែកដល់ប្រភេទ
 របស់កាល ។ ម្យ៉ាងទៀត ក្នុងការដល់ព្រមនៃបច្ច័យដ៏សេស ការវះដែល
 បច្ច័យមិនមានក៏ដូចមាន និងពោលថ្វីដល់បច្ច័យដែលមាន ដែលជាបច្ច័យ

បំណងឲ្យកើតផលនោះ លោកហៅថា **សមស្ស ឧប្បាទា**។ ពិតហើយ ផល
 រមែងកើតអំពីហេតុនោះ ព្រោះហេតុនោះ ទើបឈ្មោះថា **តទវត្ថុ** បានដល់
 ហេតុដែលកើតឡើង ដោយការវែងដែលឲ្យកើតផល ដែលឈ្មោះថា កើត
 ឡើងហើយ ។ ហេតុ ទោះបីមិនមាន ក៏ឈ្មោះថា **តទវត្ថុ** ព្រោះដូច្នោះ
 ការវែងដែលជា **តទវត្ថុ** គប្បីជ្រាបថា **ឧប្បាទា** ។

បណ្តាបទទាំងនោះ ដោយបទថា **សតិ** នេះ ព្រះថេរៈកាលពោលដល់
 ការវែងជាបច្ច័យដោយត្រឹមតែការវែងមាន ទើបសម្តែងភាពដែលបដិច្ច-
 សមុប្បាទមិនត្រូវខ្វល់ខ្វាយ ។ បទថា **ឧប្បាទា** នេះ ព្រះថេរៈ កាលនឹង
 សម្តែងការកើតឡើងជាធម្មតា និងការវែងមិនប្រព្រឹត្តទៅសព្វកាល និង
 ការវែងប្រាថ្នាចំពោះការកើតផល ទើបសម្តែងដល់ការវែងបដិច្ចសមុប្បាទ
 ជាអនិច្ចតា ។ ព្រះថេរៈសម្តែងដល់បដិច្ចសមុប្បាទជាហេតុ ជាសមុទយៈ ជា
 ជាតិ និងជាដែនកើត ដែលសម្រេចដោយសត្តមីរិកត្តិ និងបញ្ចមីរិកត្តិ ដែល
 ប្រើក្នុងអត្ថនៃហេតុ ដោយពាក្យថា **សតិ ន អសតិ ឧប្បាទា ន និរោធា**
 ក្នុងកាលវត្ថុនេះមាន គឺមិនមានក៏មិនមែន ព្រោះវត្ថុនេះកើត គឺរលត់ក៏មិន
 មែន ។ លោកកំណត់ការវែងផលដែលមាន ដោយមិនរៀរចាកហេតុ ព្រោះ
 ការវែងសត្តមីរិកត្តិ ចុះក្នុងអត្ថនៃហេតុ គប្បីជ្រាបការប្រព្រឹត្តទៅក្នុងហេតុ
 នោះ ដូចពាក្យថា ក្នុងកាលមនុស្សមិនមានទ្រព្យ មិនធ្វើទ្រព្យឲ្យកើតឡើង
 ការក្រវឹងរឹតតែក្រ និងពាក្យថា ក្នុងកាលស្រូវសម្បូរ ក៏កើតអាហារល្អឡើង ។
 ទោះបីបញ្ចមីរិកត្តិ ក៏ចុះក្នុងអត្ថនៃហេតុ ឈ្មោះថា ប្រព្រឹត្តទៅបានក្នុងដែន

កើត និងក្នុងភាពប្រក្រតីរបស់ផល ដូចពាក្យថា អំពីកលលៈ ជាអពុទៈ
 អំពីអពុទៈ ជាបេសិ និងពាក្យថា ស្ទឹងគង្គាកើតអំពីភ្នំហិមពាន្ត ស្រះកើត
 អំពីស្ទឹងសរក្ស ។ ព្រោះអវិជ្ជាជាដើមមាន ទើបលោកកំណត់ការៈនៃផល
 មានសង្ខារជាដើម ព្រោះការៈដែលមិនរៀបចាកអវិជ្ជាជាដើមនោះ និងផល
 មានសង្ខារជាដើម កើតអំពីបច្ច័យ មានអវិជ្ជាជាដើម និងដែលបច្ច័យ មាន
 អវិជ្ជាជាដើមតាំងឡើង ព្រោះដូច្នោះ ទើបបច្ច័យ មានអវិជ្ជាជាដើមនោះ
 ជាដែនកើត និងជាប្រក្រតីរបស់ផល មានសង្ខារជាដើមនោះ ព្រោះដូច្នោះ
 ដើម្បីទ្រង់សម្តែងអត្ថនោះ ទើបលោកធ្វើនិទ្ទេសសត្តមីរិកត្តិ និងបញ្ចមីរិកត្តិ
 ក្នុងអត្ថនៃហេតុថា **ឥមស្មី សតិ ឥមស្ស ឧប្បាទា ព្រោះវត្ថុនេះមាន ព្រោះ**
វត្ថុនេះកើត ។

ព្រោះក្នុងសេចក្តីនេះ បដិច្ចសមុប្បាទដែលលើកឡើង សម្តែងដោយ
 សង្ខេបថា **ឥមស្មី សតិ ឥទំ ហោតិ ឥមស្សប្បាទា ឥទំ ឧប្បជ្ជតិ**
 មាននិទ្ទេសជាដើមថា **អវិជ្ជាបច្ចុយា សង្ខារា ដូច្នោះ ការៈដែលមាន និង**
ការកើតឡើង តាមដែលពោលហើយ រមែងដឹងបានថា ជាបច្ច័យនៃបច្ចុ-
យុប្បន្នធម៌នោះៗ ។ ពិតហើយ ការៈដែលជាបច្ច័យដទៃ មិនមាន ព្រោះលៈ
អត្តិការៈ និងឧប្បាទ ពោល គឺការមិនរលត់ ការមិនត្រឡប់ជាសការៈ ឬ
ការតាំងនៅនៃសមុទយៈ គឺការកើតដែលលោកពោល ដោយពាក្យដែល
កំណត់ពិតប្រាកដខាងក្នុងថា **សតិឯវ នាសតិ ឧប្បាទា ឯវ ន និរោធា**
ដូច្នោះ ព្រោះដូច្នោះ គប្បីជ្រាបថា ការៈដែលមាន និងឧប្បាទដូចពោល

ហើយ ជាត្ថបច្ច័យ ។ សូម្បីបច្ច័យ ២៤ មានហេតុប្បច្ច័យជាដើម ដែល
មកក្នុងបដ្ឋាន គប្បីជ្រាបថា ជាបច្ច័យពិសេសនៃបច្ច័យនោះឯង ។

ដូច្នោះ ដើម្បីសម្តែងប្រការដែលព្រះអង្គទ្រង់មនសិការដល់អនុលោម-
បដិច្ចសមុប្បាទដោយពិស្តារ ទើបត្រាស់ពាក្យជាដើមថា **យទិនំ អវិជ្ជា-
បច្ចុយា សង្ខារា** ដូច្នោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **យទិនំ** ជានិបាត ។ បទថា **យទិនំ** នោះ
មានអត្ថថា **យោ អយំ** ។ ក្នុងបទថា **អវិជ្ជាបច្ចុយា** ជាដើម មានវិនិច្ឆ័យ
ដូចតទៅនេះ ឈ្មោះថា **អវិជ្ជា** ព្រោះជួបនូវវត្ថុមិនគួរជួប មានកាយទុច្ចរិត
ជាដើម ។ ឈ្មោះថា **អវិជ្ជា** ព្រោះមិនជួបវត្ថុដែលគួរជួប មានកាយសុច្ចរិត
ជាដើម ។ ឈ្មោះថា **អវិជ្ជា** ព្រោះធ្វើសការៈនៃធម៌ដែលមិនវិបរិតមិនឲ្យដឹង
ច្បាស់ ។ ឈ្មោះថា **អវិជ្ជា** ព្រោះញ៉ាំងសត្វឲ្យស្ទុះទៅក្នុងភពជាដើម ក្នុង
សង្សារដែលរៀបចំកទីបំផុត ។ ឈ្មោះថា **អវិជ្ជា** ព្រោះស្ទុះទៅក្នុងវត្ថុ
ដែលមិនមាន មិនស្ទុះទៅក្នុងវត្ថុដែលមាន ។ ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា **អវិជ្ជា**
ព្រោះជាបដិបក្ខចំពោះវិជ្ជា ។ អវិជ្ជានោះ គប្បីជ្រាបថា មាន ៤ យ៉ាង
ដោយន័យថា **នុក្ខេ អញ្ញាណំ** គឺការមិនដឹងទុក្ខជាដើម។ ឈ្មោះថា **បច្ចុយ**
ព្រោះអាស្រ័យទៅ គឺកើតឡើង និងប្រព្រឹត្តទៅ មិនរៀរផល ។ ម្យ៉ាងទៀត
ធម៌ ដែលមានការឧបការៈជាអត្ត ឈ្មោះថា **បច្ចុយ** ។ អវិជ្ជានោះផង ជា
បច្ច័យផង ព្រោះហេតុនោះ ទើបឈ្មោះថា មានអវិជ្ជា ជាបច្ច័យ ។ ព្រោះ
មានអវិជ្ជាជាបច្ច័យនោះ ។ ឈ្មោះថា **សង្ខារ** ព្រោះតាក់តែង បានដល់

កុសលចេតនា និងអកុសលចេតនាខាងលោកិយ កុសល និងអកុសល-
 ចេតនានោះ គប្បីជ្រាបថា មាន ៣ យ៉ាង គឺបុញ្ញាភិសង្ខារ ១ អបុញ្ញា-
 ភិសង្ខារ ១ អានេញ្ញាភិសង្ខារ ១ ។ ឈ្មោះថា វិញ្ញាណ ព្រោះដឹងច្បាស់ ។
 វិញ្ញាណនោះ មាន ៣២ គឺ (ឬអហេតុកវិបាក ១៥ មហាវិបាក ៨
 មហគ្គតវិបាក ៩) ដោយអំណាចវិបាកវិញ្ញាណដែលជាលោកិយ ។ ឈ្មោះ
 ថា នាម ព្រោះបង្ហាត់ទៅ បានដល់ នាមក្ខន្ធបី មានវេទនាជាដើម ។
 ឈ្មោះថា រូប ព្រោះអត្តថា បែកធ្លាយទៅ បានដល់ កូតរូប ៤ និងឧបាទា-
 យរូប ២៤ មានចក្ខុបសាទរូបជាដើម ។ ឈ្មោះថា អាយតន ព្រោះជាទីត
 និងនាំសត្វទៅកាន់សង្សារទុក្ខ ។ ឈ្មោះថា ធម្ម ព្រោះពាល់ត្រូវ ។ ឈ្មោះ
 ថា វេទនា ព្រោះសោយអារម្មណ៍ ។ ទាំង ២ នោះ ពោលដោយទ្វារមាន
 ៦ ពោលដោយវិបាក មាន ៣៦ ។ ឈ្មោះថា តណ្ហា ព្រោះតក់ស្លុត ។
 តណ្ហានោះ ដោយសង្ខេបមាន ៣ មានកាមតណ្ហាជាដើម និងដោយពិស្តារ
 មាន ១០៨ ។ ឈ្មោះថា ឧបាទាន ព្រោះប្រកាន់មាំ ឧបាទាននោះមាន ៤
 យ៉ាង មានកាមុបាទានជាដើម ។ ឈ្មោះថា ភព ព្រោះមាន និងមិនមាន
 ភពនោះ មាន ២ យ៉ាង ដោយចែកជាកម្មភព និងឧបបត្តិភព ។ ការកើត
 ឈ្មោះថា ជាតិ ការគ្រាំគ្រា ឈ្មោះថា ជរា ។ ឈ្មោះថា មរណា ព្រោះជា
 ហេតុស្លាប់នៃសត្វ ។ ការសោយសោក ឈ្មោះថា សោក ការយំរៀបរាប់
 ឈ្មោះថា បរិទេវ ឈ្មោះថា ទុក្ខ ព្រោះអត់ធន់បានដោយលំបាក ។ ម្យ៉ាង
 ទៀត ឈ្មោះថា ទុក្ខ ព្រោះមាន ២ ខណៈ គឺទុក្ខក្នុងខណៈកើត និងទុក្ខ

ក្នុងខណៈតាំងនៅ ។ ភាវៈនៃការខូចចិត្ត ឈ្មោះថា ទោមនស្ស ។ ការ
 ចង្អៀតចង្អល់ តានតឹង ឈ្មោះថា ឧបាយាស ។ បទថា សម្ពុវន្តិ ប្រែថា
 រមែងកើតឡើង ។ សេចក្តីពិត មិនមែនប្រកបដោយបទ មានសោកជាដើម
 តែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះទេ ដោយពិត គប្បីប្រកបបទថា សម្ពុវន្តិ ជាមួយនឹងបទ
 ទាំងអស់ ។ កាលបើដូច្នោះ ឈ្មោះថា សម្ព័ន្ធការកំណត់បច្ចុយធម៌ និង
 បច្ចុប្បន្នធម៌ ដោយពាក្យថា អវិជ្ជាបច្ចុយា សង្ខារា សម្ពុវន្តិ ។ ក្នុងបទទាំង
 ពួង ក៏មានន័យនេះ ។

ក្នុងធម៌ទាំងនោះ អវិជ្ជា មានការមិនដឹងជាលក្ខណៈ មានការវង្វេងជា
 កិច្ច មានការបិទបាំងជាអាការប្រាកដ មានអាសវៈជាហេតុជិត ។ សង្ខារ មាន
 ការតាក់តែងជាលក្ខណៈ មានការប្រមូលមកជាកិច្ច មានការចាត់ចែងជាអាការ
 ប្រាកដ មានអវិជ្ជាជាហេតុជិត ។ វិញ្ញាណមានការដឹងច្បាស់ជាលក្ខណៈ មាន
 ភាពជាប្រធានជាកិច្ច មានបដិសន្ធិជាអាការប្រាកដ មានសង្ខារជាហេតុជិត
 ឬមានវត្ថុ និងអារម្មណ៍ជាហេតុជិត ។ នាម មានការបង្ហោនទៅជាលក្ខណៈ
 មានសម្បយោគជាកិច្ច មិនមានការបែកចាកគ្នាជាអាការប្រាកដ មានវិញ្ញាណ
 ជាហេតុជិត ។ រូបមានការបែកធ្លាយទៅជាលក្ខណៈ មានការមិនដឹងអា-
 រម្មណ៍ជាកិច្ច មានភាវៈជាសម្បយោគជាអាការប្រាកដ មានវិញ្ញាណជាហេតុ
 ជិត ។ សឡាយតនៈ មានការតជាលក្ខណៈ មានការឃើញជាដើមជាកិច្ច
 មានភាពជាវត្ថុ និងទ្វារជាអាការប្រាកដ មាននាមរូបជាហេតុជិត ។ ផស្សៈ
 មានការពាល់ត្រូវជាលក្ខណៈ មានការប៉ះខូចជាកិច្ច មានការប្រជុំជាអាការ

ប្រាកដ មានសង្ស័យតនៈជាហេតុជិត ។ វេទនា មានការសោយជាលក្ខណៈ
 មានការបរិភោគរសនៃអារម្មណ៍ជាកិច្ច មានសុខ និងទុក្ខជាអាការប្រាកដ មាន
 ផស្សៈជាហេតុជិត ។ តណ្ហា មានភាពជាតួហេតុជាលក្ខណៈ មានការ
 ត្រេកអរជាកិច្ច មានការមិនឆ្អែតជាអាការប្រាកដ មានវេទនាជាហេតុជិត ។
 ឧបាទាន មានការប្រកាន់មាំជាលក្ខណៈ មានការមិនលែងជាកិច្ច មានទិដ្ឋិ គឺ
 ការប្រកាន់មាំដោយអំណាចតណ្ហាជាអាការប្រាកដ មានតណ្ហាជាហេតុជិត ។
 ភព មានកម្ម និងផលនៃកម្មជាលក្ខណៈ មានការកើត និងការឲ្យកើតជាកិច្ច
 មានកុសល អកុសល និងអព្យាកតៈជាអាការប្រាកដ មានឧបាទានជាហេតុ
 ជិត ។ ជាតិ មានការកើតមុនក្នុងភពនោះៗ ជាលក្ខណៈ មានការពង្រីក
 ចេញទៅជាកិច្ច មានការកើតក្នុងភពនេះចាកអតីតភពជាអាការប្រាកដ មាន
 ការវិចិត្រនៃទុក្ខជាហេតុជិត ។ ជរា មានការចាស់នៃខន្ធជាលក្ខណៈ មាន
 ការនាំចូលទៅរកសេចក្តីស្លាប់ជាកិច្ច មានការធ្វើនូវភាពជាក់លោះ ក្រមុំ ឲ្យ
 វិនាសជាអាការប្រាកដ ។ មរណៈ មានចុតិជាលក្ខណៈ មានការព្រាត់ប្រាស
 ជាកិច្ច មានការនៅប្រាសចាកគតិជាអាការប្រាកដ ។ សោក មានការឆាប
 ឆេះខាងក្នុងជាលក្ខណៈ មានការក្រៀមក្រំចិត្តជាកិច្ច មានការសោយសោក
 ដល់ជាអាការប្រាកដ ។ បរិទេវៈ មានការរៀបរាប់ជាលក្ខណៈ មានការប្រា-
 រព្វដល់គុណ និងទោសជាកិច្ច មានសេចក្តីសង្រែងសង្រែងជាអាការប្រាកដ ។
 ទុក្ខ មានការបៀតបៀនកាយជាលក្ខណៈ មានការទុព្វលផ្លូវកាយ និងទាញយក
 ទោមនស្សមកជាកិច្ច មានអាពាធផ្លូវកាយជាអាការប្រាកដ ។ ទោមនស្ស

មានការបៀតបៀនចិត្តជាលក្ខណៈ មានការបង្ហើតចង្អុលចិត្តជាកិច្ច មានព្យាធិ
 ផ្លូវចិត្តជាអាការប្រាកដ ។ ឧបាយាសមានការដុតរោលចិត្តជាលក្ខណៈ មាន
 ការតានតឹងជាកិច្ច មានការប្រាសចាកការត្រេកអរចិត្តជាអាការប្រាកដ ។
 បច្ចុយធម៌ មានអវិជ្ជាជាដើមទាំងនោះ គប្បីជ្រាបដោយលក្ខណៈជាដើម
 ដោយប្រការយ៉ាងនេះឯង ។ ក្នុងទីនេះ សេចក្តីសង្ខេបមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ។
 ឯសេចក្តីពិស្តារ បុគ្គលប្រាថ្នាវិនិច្ឆ័យដែលសម្បូរដោយប្រការទាំងពួង គប្បី
 រកមើលក្នុងអដ្ឋកថាវិក្កង ឈ្មោះសម្មាហរិវោទនី ។

បទថា ឃវំ ជាបទសម្តែងលម្អិតដល់ន័យដែលបានសម្តែងមកហើយ ។
 ដោយបទថា ឃវំ នោះ លោកសម្តែងដោយហេតុ មានអវិជ្ជាជាដើមនោះឯង
 មិនមែនដោយហេតុ មានការនិម្មិតរបស់បុគ្គលជាធំជាដើម ។ បទថា ឃតស្ស
 បានដល់ តាមដែលពោលហើយ ។ បទថា កេវលស្ស បានដល់ មិនលាយ
 ឡើ ឬសុទ្ធ ។ បទថា ទុក្ខក្ខន្ធស្ស បានដល់ ប្រជុំ មិនមែនរបស់សត្វ
 មិនមែនរបស់ជីវៈ និងរបស់សុខជាដើម ។ បទថា សមុទយោ ហោតិ បាន
 ដល់ កើតឡើង គឺកើតព្រម ។

បទថា ឃតមត្តំ វិទិត្យា សេចក្តីថា ដឹងច្បាស់នូវអត្តតាម ដែលពោល
 ថា គំនរទុក្ខ មានសង្ខារជាដើម រមែងកើតដោយអវិជ្ជាជាដើម ដោយអាការ
 ទាំងពួង ។ បទថា ភាយំ វេលាយំ បានដល់ ក្នុងវេលាដែលដឹងច្បាស់អត្ត
 នោះ ។ បទថា សមំ ឧទានំ ឧទានេសិ សេចក្តីថា បន្តិឧទាននេះ ដែលសម្តែង
 អានុភាពការដឹងហេតុ និងធម៌ដែលកើតអំពីហេតុ ក្នុងកាលដឹងច្បាស់នូវផល

នោះ ដែលជាសម្មជាននៃញាណដែលសម្បយុត្តដោយសោមនស្សថា យនា
ហវេ ទាតុកវន្តិ ជាដើម អធិប្បាយថា បន្ធិព្រះវាចាដែលជាទីពេញព្រះ
ហឫទ័យ ។

ឧទាននោះ មានអធិប្បាយដូច្នោះថា បទថា យនា ប្រែថា ក្នុងកាល
ណា ។ សព្វថា ហវេ ជានិបាត ចុះក្នុងអត្ថនេះថា ព្យត្តំ គឺជាកំច្បាស់ ។
តែអាចារ្យពួកខ្លះពោលអធិប្បាយថា សព្វថា ហវេ ប្រែថា ក្នុងសង្គ្រាម គឺ
ការច្បាំង ។ លោកអាចារ្យទាំងនោះ មានបំណងថា ក្នុងសម័យច្បាំងនឹង
កិលេសមារដោយព្រះបាលីថា ចូរពួកអ្នកប្រើអាវុធ គឺបញ្ញាច្បាំងនឹងមារ ។
បទថា ទាតុកវន្តិ ប្រែថា កើតឡើង ។ បទថា ធម្មា បានដល់ ពោធិបក្ខិយ-
ធម៌ ដែលឲ្យសម្រេចការចាក់ធ្លុះបច្ចុយាការដោយអនុលោម ។ ម្យ៉ាងទៀត
បទថា ទាតុកវន្តិ បានដល់ ប្រកាស គឺជាកំច្បាស់ ប្រាកដដោយការត្រាស់
ដឹង ។ បទថា ធម្មា បានដល់ ធម៌ គឺអរិយសច្ច ៤ ។ អាតាប ហៅថា
សេចក្តីព្យាយាម ព្រោះអត្ថថា ធ្វើកិលេសឲ្យក្តៅ ។ បទថា អាតាបិនោ
បានដល់ មានសេចក្តីព្យាយាម គឺសម្មប្បធាន ។ បទថា ឈាយតោ បាន
ដល់ សម្លឹងដោយអារម្មណ្តុបនិជ្ឈាន និងលក្ខណ្តុបនិជ្ឈាន ។ បទថា
ព្រាហ្មណស្ស បានដល់ ព្រះខ្ជីណាស្រពដែលបន្ស្រាត់នូវបាប ។ បទថា
អថស្ស កង្វារ វបយន្តិ សព្វា សេចក្តីថា កាលព្រាហ្មណ៍មានធម៌ប្រាកដយ៉ាង
នេះហើយ ការសង្ស័យក្នុងបច្ចុយាការ ដែលត្រាស់ដោយន័យជាដើមថា ព្រះ
មានព្រះភាគបានត្រាស់ថា នោ កល្យោ បញ្ញោ បញ្ញាមិនសមគួរ ដើម្បី

ឆ្លើយនូវពាក្យសួរថា កោ នុទោ ភន្តេ ដុសតិ បពិត្រព្រះអង្គ អ្នកណាហ្ន៎
 អ្នកពាល់ត្រូវ ដោយន័យជាដើមថា ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា នោ កល្យា
 បញ្ញោ ដើម្បីឆ្លើយសំណួរថា កតមំ នុទោ ភន្តេ ជរាមរណំ កស្ស ច
 បនិទំ ជរាមរណំ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ជរា និងមរណៈដូចម្តេច ជរា
 និងមរណៈនេះជារបស់អ្នកណា សេចក្តីសង្ស័យ ១៦ ដែលមកដោយន័យ
 ជាដើមថា អហោសី នុទោ អហំ អតីតមទ្ធានំ ក្នុងអតីតកាល ខ្ញុំមាន
 ហើយឬហ្ន៎ ព្រោះមិនទាន់ចាក់ធ្លុះនូវបច្ចយាការនោះឯង សេចក្តីសង្ស័យទាំង
 អស់នោះ រមែងបាត់ទៅ ប្រាសទៅ រលត់ទៅ ។ ព្រោះហេតុអ្វី ព្រោះដឹង
 ទូទៅដល់ធម៌ មួយអន្លើនឹងហេតុ អធិប្បាយថា ព្រោះដឹងច្បាស់ ដឹងទូទៅ
 ដល់ការចាក់ធ្លុះនូវធម៌ គឺគំនរទុក្ខទាំងមូល មានសង្ខារជាដើមនេះ មួយអន្លើ
 ដោយហេតុ មានអវិជ្ជាជាដើម ។

កាលណាពោធិបក្ខិយធម៌ ឬចតុសច្ចធម៌ប្រាកដឡើង ឬជាក់ច្បាស់
 ដល់ព្រាហ្មណ៍នោះ ក្នុងវិបស្សនាញាណ និងមគ្គញាណ ។ ក្នុងញាណ ២
 យ៉ាងនោះ គប្បីជ្រាបវិបស្សនាញាណមុន ។ ធម៌ទាំងឡាយ មានសតិ
 ជាដើម ដែលសម្បយុត្តដោយវិបស្សនាញាណ ហើយវិបស្សនាញាណ ការ
 លះសុភសញ្ញាជាដើម ដោយអំណាចតទ្រង់ប្បហាន ក្នុងអារម្មណ៍របស់ខ្លួន
 ទើបកើតឡើងជាចំណែកៗ ដោយអនុបស្សនា មានកាយានុបស្សនាជាដើម ។
 តែក្នុងខណៈមគ្គ ធម៌ទាំងនោះ កាលទាញយកព្រះនិព្វាន និងធម៌ដែលជា
 បដិបក្ខ ដោយសមុច្ឆេទប្បហាន កើតឡើងតែម្តងប៉ុណ្ណោះ សម្រេចការចាក់ធ្លុះ

មិនវង្វេងក្នុងអរិយសច្ចទាំង៤ ។ ក្នុងសេចក្តីនេះគប្បីជ្រាបថា ពោធិបក្ខិយធម៌ ប្រាកដដោយអត្តថា កើតឡើង ដោយប្រការដូច្នោះ ។ គប្បីជ្រាបថា អរិយសច្ចធម៌ ចំណែកលោកិយប្រាកដ ដោយជាអារម្មណ៍នៃវិបស្សនា ក្នុងខណៈវិបស្សនា គប្បីជ្រាបថា អរិយសច្ចធម៌ចំណែកលោកុត្តរប្រាកដ ដោយការដែលបង្ហាញទៅក្នុងលោកុត្តរធម៌នោះ គប្បីជ្រាបថា និរោធសច្ចប្រាកដ ដោយការត្រាស់ដឹងអារម្មណ៍ក្នុងខណៈមគ្គ និងគប្បីជ្រាបថា ទាំងអស់ប្រាកដ ដោយអត្តថា ជាកំច្បាស់ ប្រាកដច្បាស់ ដោយការត្រាស់ដឹងកិច្ច ។

ដូច្នោះ ព្រះមានព្រះភាគ កាលធម៌ទាំងអស់ប្រាកដដល់ព្រះញាណរបស់ព្រះអង្គ ដោយអាការទាំងពួង ទ្រង់ពិចារណាបច្ចយាការនោះ ព្រោះបច្ចយាការ ជាសកាវៈល្អិតជ្រាលជ្រៅ ដែលឃើញបានលំបាក ព្រោះទ្រង់ធ្វើការចងចិត្តក្នុងវិបស្សនាដោយមុខ គឺបដិច្ចសមុប្បាទ ទ្រង់កើតសោមនស្សដ៏ខ្លាំងក្លា ទើបទ្រង់បន្លឺខ្លួនក្នុងសេចក្តីនេះ សម្តែងដល់អានុភាពនៃការត្រាស់ដឹងព្រម នូវបច្ចយាការរបស់ព្រះអង្គនោះ ដោយជាបច្ច័យ កាត់នូវបដិបក្ខធម៌ជាសមុច្ឆេទ ។

ព្រះបាលីថា អយម្យិ ឧទានោ វុត្តោ ភគវតា ឥតិ មេ សុតំ នេះ ប្រាកដក្នុងគម្ពីរក្នុងខ្លះប៉ុណ្ណោះ ។ បណ្តាបទទាំងនោះ មិ សព្វ ក្នុងបទថា អយម្យិ ជាសម្បិណ្ឌនត្ត ដូចក្នុងប្រយោគថា ឥនម្យិ ពុទ្ធ រតនំ បណ្ឌិតំ អយម្យិ ចារាជិកោ ហោតិ នេះ ជារតនៈដ៏ប្រណីតក្នុងព្រះពុទ្ធ ភិក្ខុនេះ ត្រូវអាបត្តិបារាជិក ។ ព្រោះហេតុនោះ មិ សព្វនោះ រមែងប្រមូលពាក្យមុនៗ

មក វុត្ត សព្វ ក្នុងពាក្យថា វុត្តោ នេះ ប្រាកដក្នុងពាក្យជាដើមថា
កេសោយារណា វបន វាបសមីករណា ជីវិតវុត្តិ បមុត្តការ វ
ចារវននការវេនបវុត្តិត វ អដ្ឋេន វ កថន វ ។

ពិតហើយ វុត្ត សព្វនោះ មកក្នុង កេសោយារណា គឺការកោរសក់
ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា កាបទិកោ នាម មាណវោ ធមារោ វុត្តសិរោ
មាណពកំលោះម្នាក់ ឈ្មោះកាបទិកៈ មានក្បាលកោរ ១ ដូច្នោះ ។ មកក្នុង
វបន គឺការព្រោះពូជ ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា

គារោ តស្ស បជាយន្តិ ខេត្ត វុត្តំ វិរាតិ
វុត្តានំ ផលមស្មាតិ យោ មិត្តានំ ន ទុត្តតិ ។

បុគ្គលណា មិនប្រទូស្តមិត្តទាំងឡាយ គោទាំងឡាយរបស់បុគ្គលនោះ
សម្រាលកូនដោយស្រួល ពូជដែលបុគ្គលនោះ សាបព្រោះក្នុងស្រែ
រមែងដុះជាល បុគ្គលនោះរមែងបរិភោគផ្លែនៃពូជទាំងឡាយ ដែល
ខ្លួនសាបព្រោះហើយ ។

មកក្នុង វាបសមីករណា គឺការធ្វើពូជដែលព្រោះឲ្យស្មើគ្នា ដោយប្រើ
រោសជាដើម ក្នុងប្រយោគជាដើមថា នោ ច ខោ បទិវុត្តំ ពូជដែលព្រោះ
មិនស្មើគ្នា ដូច្នោះ ។ មកក្នុង ជីវិតវុត្តិ គឺការចិញ្ចឹមជីវិត ដូចក្នុងប្រយោគ
ជាដើមថា បណ្ណាលោមោ បរទត្តវុត្តោ មិត្តភូតេន ចេតសា វិហារមិ
ជាមនុស្សសមូបរោម ចិញ្ចឹមជីវិតដោយចតុប្បច្ច័យ ដែលបុគ្គលដទៃឲ្យ
មានចិត្តដូចជាពួកសត្វម្រឹត ដូច្នោះ ។ មកក្នុង បមុត្តការ គឺការជ្រុះចាកទង

ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា បណ្ឌុបលាសោ ពន្ធនា បវុត្តោ អកព្វោ
 ហរិតត្តាយ ធម្មតាស្លឹកឈើទុំដែលជ្រះចាកទងហើយ មិនអាចត្រឡប់ទៅជា
 មានពណ៌ខៀវវិញបាន ដូច្នោះ មកក្នុង ចាវចនភាវេនបវុត្តិត គឺការ
 ប្រព្រឹត្តទៅដោយប្រាប់តគ្នា ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា ឆីតំ បវុត្តំ សមិហិតំ
 ដែលពួកឥសីណាបាន (ស្វាជ្ឈាយ) មកហើយ បានសូជ្ឈមកហើយ បាន
 សន្សំមកច្រើនហើយ មកក្នុង អជ្ឈេន គឺការអញ្ជើញ ដូចក្នុងប្រយោគ
 ជាដើមថា វុត្តោ គុណោ វុត្តោ បរាយនោ ការអញ្ជើញជាគុណ ការ
 អញ្ជើញជាការវិនាស មកក្នុង កថន គឺការពោល ដូចក្នុងប្រយោគ
 ជាដើមថា វុត្តំ ខោ បនេតំ ភគវតា ធម្មនាយានា មេ ភិក្ខុវេ ភវថ មា
 អាមិសនាយាន ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់កិក្ខុទាំងឡាយ ព្រោះ
 ហេតុនោះ ក្នុងកាលឥឡូវនេះ អ្នកទាំងឡាយ ចូរយកធម៌របស់តថាគត ជា
 មតិក កុំយកអាមិសជាមតិកឡើយ មកក្នុងនេះ គប្បីឃើញថា វុត្ត សព្វ
 ប្រើក្នុងការពោលប៉ុណ្ណោះ អធិប្បាយថា ត្រាស់ឧទាននេះដោយព្រះតម្រាស់
 នោះ សព្វថា ឥតិ ស្មើគ្នានឹង ឯវំ ។ អត្ថនៃបទទាំង ២ ថា មេ សុតំ
 បានពោលក្នុងអដ្ឋកថានិទាន ដោយអាការទាំងពួងនោះឯង ម ពិតហើយ
 ក្នុងកាលមុន អត្ថទាំង ២ នៃបទថា ឯវម្មេ សុតំ បានពោលដោយអំណាច

ពាក្យផ្ដើម ក្នុងទីនេះ ពោលទៀតថា **ឥតិ មេ សុតំ** ដោយអំណាចពាក្យ
 ចុងក្រោយ ។ ពោលត្រួតដល់អត្ថដែលពោលហើយនោះឯង ឈ្មោះថា
និគម គឺពាក្យចុងក្រោយ ។ ការលើកអត្ថនៃ **ឥតិ សព្វ** ដូចក្នុងពាក្យថា
ឯវម្មេ សុតំ នេះ ព្រោះ **ឥតិ សព្វ** មានអត្ថស្មើដោយ **ឯវំ សព្វ** និងការ
 ប្រកបសេចក្ដីនៃ **ឥតិ សព្វ** ខ្ញុំប្រកាសហើយ ក្នុងឥតិវគ្គករណ្ណនោះឯង
 ព្រោះហេតុនោះ គប្បីជាបដោយន័យតាមដែលពោលហើយ ក្នុងអដ្ឋកថា
 នោះចុះ ដូច្នោះ ។^{១៣៣}

អដ្ឋកថា បឋមពោធិសូត្រ ចប់

សុត្តន្តបិដក

ទុតិយពោធិសូត្រ

[៣៩] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ
 ត្រាស់ដឹងជាដំបូង ទ្រង់គង់នៅក្បែរគល់ពោធិព្រឹក្ស ទៀបឆ្នេរស្ទឹងនេរញ្ជក
 ក្នុងឧវេលាប្រទេស ។ សម័យនោះឯង ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់ដោយ
 បល្ល័ង្កតែមួយ សោយវិមុត្តិសុខអស់មួយសប្តាហ៍ ។ លុះអំណើះសប្តាហ៍នោះ
 ហើយ ទើបព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ចេញអំពីសមាធិនោះ ហើយទ្រង់រំពឹងក្នុង
 ព្រះហឫទ័យចំពោះបដិច្ចសមុប្បាទធម៌ ជាបដិលោម គឺពិចារណាប្រាសឡើង
 អស់មជ្ឈិមយាមនៃរាត្រី ដោយប្រពៃថា កាលបើបច្ច័យនេះមិនមាន ផលនេះ
 ក៏មិនមាន ផលនេះរមែងរលត់ទៅ ព្រោះការរលត់ទៅនៃបច្ច័យនេះ គឺការ
 រលត់ទៅនៃសង្ខារ ព្រោះរលត់អវិជ្ជា ការរលត់ទៅនៃវិញ្ញាណ ព្រោះរលត់
 សង្ខារ ការរលត់ទៅនៃនាមរូប ព្រោះរលត់វិញ្ញាណ ការរលត់ទៅនៃ
 សឡាយតនៈ ព្រោះរលត់នាមរូប ការរលត់ទៅផស្សៈ ព្រោះរលត់
 សឡាយតនៈ ការរលត់ទៅនៃវេទនា ព្រោះរលត់ផស្សៈ ការរលត់ទៅនៃ
 តណ្ហា ព្រោះរលត់វេទនា ការរលត់ទៅនៃឧបាទាន ព្រោះរលត់តណ្ហា ការ
 រលត់ទៅនៃភព ព្រោះរលត់ឧបាទាន ការរលត់ទៅនៃជាតិ ព្រោះរលត់ភព
 ជរាមរណៈរលត់ទៅព្រម ព្រោះរលត់ជាតិ សោក បរិទេវៈ ទុក្ខ ទោមនស្ស

ឧបាយាស ក៏រមែងរលត់ សេចក្តីរលត់នៃកងទុក្ខទាំងអស់នុ៎ះ តែងមានយ៉ាង
នេះ ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់សេចក្តីនុ៎ះហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺ
នូវឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

ធម៌ទាំងឡាយ រមែងប្រាកដដល់ព្រាហ្មណ៍ អ្នក
មានព្យាយាម ញ៉ាំងកិលេសឲ្យក្តៅ អ្នកដុតបង្ក
កិលេស ក្នុងកាលណា សេចក្តីសង្ស័យទាំង-
ឡាយទាំងពួង របស់ព្រាហ្មណ៍នោះ រមែងអស់
ទៅក្នុងកាលនោះ ព្រោះបានដឹងច្បាស់នូវព្រះនិព្វាន
ជាទីអស់ទៅ នៃបច្ច័យទាំងឡាយ ។ សូត្រទី ២ ។

អដ្ឋកថា

ទុតិយពោធិសូត្រ

ទុតិយពោធិសូត្រទី ២ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះថា

[៣៩] បទថា បដិលោមំ សេចក្តីថា បច្ចយាការ មានអវិជ្ជា
 ជាដើមដែលពោលដោយន័យជាដើមថា ព្រោះអវិជ្ជារលត់ ទើបសង្ខាររលត់
 ដូច្នោះ កាលរលត់ដោយការរលត់ ដោយមិនកើតឡើង ទើបលោកហៅថា
 បដិលោម ព្រោះមិនធ្វើកិច្ចដែលខ្លួនគួរធ្វើ ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា បដិលោម
 ព្រោះបញ្ហាសប្រព្រឹត្តទៅ ព្រោះមិនពោលដល់ តាំងអំពីទីបំផុត ឬត្រង់
 កណ្តាល រហូតដល់ខាងដើម ក្នុងទីនេះ ភាពដែលបច្ចយាការ ជាបដិលោម
 ដោយសេចក្តីដទៃអំពីនេះ ទើបមិនត្រូវ ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា បដិលោម
 ជាការសម្តែងការវនបុសកលិង្គ ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា វិសមំ ចន្ទិម-
 សុរិយា បរិវត្តន្តិ ព្រះចន្ទ និងព្រះអាទិត្យគោចរទៅមិនស្មើ ។ បទថា
 សមស្មី អសតិ សំ ឆ ហោតិ សេចក្តីថា កាលបច្ច័យ មានអវិជ្ជាជាដើម
 មិនមាន គឺត្រូវមគ្គលះហើយ ផល មានសង្ខារជាដើម ក៏មិនមាន គឺប្រព្រឹត្ត
 ទៅមិនបាន ។ បទថា សមស្សុ និរោធា សំ និរុជ្ឈតិ សេចក្តីថា ព្រោះ
 បច្ច័យ មានអវិជ្ជាជាដើមនេះរលត់ គឺព្រោះមគ្គឲ្យដល់នូវភាពជាធម្មជាតិ
 មិនកើតឡើងជាសកាវៈ ទើបផល មានសង្ខារជាដើមនេះ រលត់ គឺមិន
 ប្រព្រឹត្តទៅ ។ ក្នុងសេចក្តីនេះ គប្បីជ្រាបថា លោកសម្តែងលក្ខណៈដែល
 កំណត់ចុះខាងក្នុងជាដើមថា កាលបច្ច័យ មានអវិជ្ជាជាដើមនេះមិនមាន ព្រោះ

បច្ច័យ មានអវិជ្ជាជាដើមនេះរលត់ គឺមិនកើត ដូចលោកសម្តែងលក្ខណៈ
 ដែលកំណត់ចុះជាដើមថា កាលបច្ច័យ មានអវិជ្ជាជាដើមនេះមាន គឺមិនមែន
 មិនមាន ព្រោះបច្ច័យ គឺអវិជ្ជាជាដើមនៅកើតឡើង គឺមិនរលត់ ដូចក្នុង
 ពាក្យនេះថា កាលបច្ច័យ មានអវិជ្ជាជាដើមនេះមាន ផល មានសង្ខារ
 ជាដើមនេះក៏មាន ព្រោះបច្ច័យ មានអវិជ្ជាជាដើមនេះកើត ផល មានសង្ខារ
 ជាដើមនេះក៏កើត ។ ក្នុងទីនេះ ពាក្យដ៏សេស ដែលគប្បីពោល គប្បីពោល
 តាមន័យដែលពោលក្នុងអដ្ឋកថាបឋមពោធិសូត្រ ។

ព្រះមានព្រះភាគ កាលទ្រង់សម្តែងប្រការដែលទ្រង់ធ្វើបដិច្ចសមុប្បាទ
 ដោយបដិលោមក្នុងព្រះហឫទ័យ ដូចពណ៌នាមក ដូច្នោះ ដោយសង្ខេប
 ហើយ ឥឡូវនេះ ដើម្បីសម្តែងដោយពិស្តារ ទើបត្រាស់ពាក្យជាដើមថា
អវិជ្ជានិរោធិ មគ្គនិរោធិ ព្រោះអវិជ្ជារលត់ ទើបសង្ខាររលត់ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **អវិជ្ជានិរោធិ** សេចក្តីថា ព្រោះអវិជ្ជា
 រលត់ជាសមុច្ឆេទ ដោយអរិយមគ្គ អធិប្បាយថា ព្រោះអវិជ្ជា ត្រូវអរហត្ត-
 មគ្គដកឡើងបានជាសមុច្ឆេទ ដោយការប្រហារអនុស័យ ។ បើអវិជ្ជា កាល
 ត្រូវមគ្គខាងក្រោមលះបាន រមែងលះបានចំពោះ ដោយអំណាចដកឡើងបាន
 ដោយចំណែកមួយក៏ពិត តែក៏លះមិនបានជាសមុច្ឆេទ ។ អវិជ្ជាដែលនាំសត្វ
 ទៅកាន់អបាយ ត្រូវបឋមមគ្គលះបាន អវិជ្ជាដែលជាបច្ច័យឲ្យកើតក្នុងលោក
 នេះនិងក្នុងភូមិដែលមិនមែនរបស់ព្រះអរិយៈទាំងអស់ ដែលមគ្គទី ២-៣ លះ
 បានតាមលំដាប់ មិនមែនលះកិលេសក្រៅអំពីនេះបានទេ ។ ពិតហើយ អវិជ្ជា

នោះ អរហត្តមគ្គបុណ្ណោះ លះបានជាសមុច្ឆេទ ។ បទថា សង្ខារនិរោធនា សេចក្តីថា រមែងរលត់ ដោយសង្ខារមិនកើតឡើង ។ ដើម្បីសម្តែងថា ព្រោះសង្ខាររលត់ទៅយ៉ាងនេះ ទើបវិញ្ញាណរលត់ និងព្រោះវិញ្ញាណជាដើមរលត់ នាមរូបជាដើមក៏រលត់ដូចគ្នា ទើបលោកពោលពាក្យជាដើមថា ព្រោះសង្ខាររលត់ ទើបវិញ្ញាណរលត់ ហើយពោលថា គំនរទុក្ខទាំងអស់នេះ រមែងរលត់ទៅ ដោយប្រការដូច្នោះ ។ ក្នុងពាក្យទាំងនោះ ពាក្យដែលគួរពោល មានន័យដូចពោលហើយខាងដើមនោះឯង ។

ម្យ៉ាងទៀត ក្នុងទីនេះ ព្រោះអវិជ្ជារលត់ ទើបសង្ខាររលត់ ព្រោះសង្ខាររលត់ ទើបវិញ្ញាណរលត់ ព្រោះដូច្នោះ ទើបជាការពោលគំនរទុក្ខទាំងអស់រលត់ទៅដោយឥតសេសសល់ ដោយហេតុមានប្រមាណបុណ្ណោះក៏ពិត ទោះជាដូច្នោះ ដើម្បីសម្តែងសេចក្តីនេះ ក្នុងអនុលោមថា បច្ចុយុប្បន្នធម៌ណាមួយដែលមិនទាន់រលត់ទៅ គឺនៅប្រព្រឹត្តទៅ ព្រោះបច្ចុយុប្បន្នធម៌ណាមួយមាន ទើបលោកពោលថា អវិជ្ជាបច្ចុយា សង្ខារា ។ បេ។ សមុទយោ មហានិ ដូច្នោះយ៉ាងណា ដើម្បីសម្តែងថា បច្ចុយុប្បន្នធម៌នោះៗ រមែងរលត់ គឺមិនប្រព្រឹត្តទៅ ព្រោះបច្ចុយុប្បន្នធម៌នោះៗ មិនមាន ដោយជាបដិបក្ខចំពោះបច្ចុយុប្បន្នធម៌នោះ ទើបលោកពោលក្នុងទីនេះថា អវិជ្ជានិរោធនា សង្ខារនិរោធនា សង្ខារនិរោធនា វិញ្ញាណនិរោធនា វិញ្ញាណនិរោធនា នាមរូបនិរោធនា ។ បេ។ ទុក្ខក្ខន្ធសង្ខារនិរោធនា មហានិ ដូច្នោះ ។ តែមិនបានពោលដើម្បីសម្តែងការរលត់កងទុក្ខដែលទាក់ទងក្នុងកាល ៣ ដូចក្នុងអនុលោម គប្បីជ្រាបការប្លែកគ្នានេះថា

ពិតហើយ កាលមិនមានអរិយមគ្គការវនា នៃកងទុក្ខដែលជាអនាគត លោក
បំណងយកការរលត់កងទុក្ខដែលគួរនឹងកើត ដោយអរិយមគ្គការវនា ។

បទថា **ឯតមត្តំ វិទិត្យា** សេចក្តីថា ដឹងអត្ថនេះដែលលោកពោលថា
កងទុក្ខ មានសង្ខារជាដើមរមែងរលត់ដោយអំណាចអវិជ្ជារលត់ជាដើម ដោយ
អាការទាំងពួង ។ បទថា **ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ** សេចក្តីថា ទ្រង់បន្លឺឧទាន
នេះ ដែលសម្តែងអានុភាពនៃការឈមចុះក្នុងការអស់បច្ច័យ មានអវិជ្ជា
ជាដើម ដែលប្រកាសយ៉ាងនេះថា ព្រោះអវិជ្ជារលត់ ទើបសង្ខាររលត់ ក្នុង
កាលដឹងច្បាស់អត្ថនោះ ។

ក្នុងសេចក្តីនោះ មានសេចក្តីសង្ខេបដូចតទៅនេះថា ព្រោះហេតុដែល
ទ្រង់ដឹងច្បាស់ទូទៅ ចាក់ធ្លុះនូវការអស់ទៅ ពោល គឺការរលត់មិនកើតឡើង
នៃបច្ច័យធម៌ មានអវិជ្ជាជាដើម ដូច្នោះ ពោធិបក្ខិយធម៌ ឬចតុសច្ចធម៌
មានប្រការដូចពោលហើយ ប្រាកដកើតឡើង ឬជាក់ច្បាស់ដល់ព្រាហ្មណ៍
នោះ ដែលមានព្យាយាមសម្លឹង ដោយន័យដូចពោលហើយ ពេលនោះ
ការសង្ស័យ មានប្រភេទដូចពោលហើយក្នុងកាលមុន គប្បីកើតឡើង ព្រោះ
មិនដឹងច្បាស់នូវការរលត់បច្ច័យ ដោយប្រពៃ ទាំងអស់នោះ រមែងបាត់ទៅ
គឺរលត់ទៅ ។ ពាក្យដ៏សេស មានន័យដូចពោលហើយខាងដើមនោះឯង ។

អដ្ឋកថាទុតិយពោធិសូត្រ ចប់

សុត្តន្តបិដក តតិយពោធិសូត្រ

[៤០] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ បានត្រាស់ដឹងជាដំបូង ទ្រង់គង់នៅក្បែរគល់ពោធិព្រឹក្ស ទៀបឆ្នេរស្ទឹង នេរញ្ញក ក្នុងឧរុវេលាប្រទេស ។ សម័យនោះឯង ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់ ដោយបល្ល័ង្កតែមួយ សោយវិមុត្តិសុខ អស់មួយសប្តាហ៍ ។ លុះអំណើះ សប្តាហ៍នោះហើយ ទើបព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ចេញអំពីសមាធិនោះ ហើយ ទ្រង់រំពឹងក្នុងព្រះហឫទ័យ ចំពោះបដិច្ចសមុប្បាទធម៌ ជាអនុលោម និង បដិលោម អស់រាត្រីបច្ច័យយាម ដោយប្រពៃថា កាលបើបច្ច័យនេះមាន ផលនេះក៏មាន ផលនេះ រមែងកើតឡើង ព្រោះកើតឡើងនៃបច្ច័យនេះ កាល បើបច្ច័យនេះមិនមាន ផលនេះក៏មិនមាន ផលនេះរលត់ទៅ ព្រោះរលត់ទៅ នៃបច្ច័យនេះ គឺសង្ខារទាំងឡាយកើតមាន ព្រោះអវិជ្ជាជាបច្ច័យ វិញ្ញាណ កើតមាន ព្រោះសង្ខារជាបច្ច័យ នាមរូបកើតមាន ព្រោះវិញ្ញាណជាបច្ច័យ សឡាយតនៈកើតមាន ព្រោះនាមរូបជាបច្ច័យ ផស្សៈកើតមាន ព្រោះ សឡាយតនៈជាបច្ច័យ វេទនាកើតមាន ព្រោះផស្សៈជាបច្ច័យ តណ្ហាកើត មាន ព្រោះវេទនាជាបច្ច័យ ឧបាទានកើតមាន ព្រោះតណ្ហាជាបច្ច័យ ភព កើតមាន ព្រោះឧបាទានជាបច្ច័យ ជាតិកើតមាន ព្រោះភពជាបច្ច័យ ជរា- មរណៈកើតមានព្រម ព្រោះជាតិជាបច្ច័យ សោក បរិទេវៈ ទុក្ខ ទោមនស្ស ឧបាយាស ក៏រមែងកើតមាន ។ ការកើតឡើងនៃកងទុក្ខទាំងអស់នុ៎ះ រមែង

មានយ៉ាងនេះឯង ។ ការរលត់ទៅនៃសង្ខារ ព្រោះរលត់អវិជ្ជាឥតមានសេស
 សល់ ការរលត់ទៅនៃវិញ្ញាណ ព្រោះរលត់សង្ខារ ការរលត់ទៅនៃនាមរូប
 ព្រោះរលត់វិញ្ញាណ ការរលត់ទៅនៃសឡាយតនៈ ព្រោះរលត់នាមរូប ការ
 រលត់ទៅនៃផស្សៈ ព្រោះរលត់សឡាយតនៈ ការរលត់ទៅនៃវេទនា ព្រោះ
 រលត់ផស្សៈ ការរលត់ទៅនៃតណ្ហា ព្រោះរលត់វេទនា ការរលត់ទៅនៃ
 ឧបាទាន ព្រោះរលត់តណ្ហា ការរលត់ទៅនៃភព ព្រោះរលត់ឧបាទាន ការ
 រលត់ទៅនៃជាតិ ព្រោះរលត់ភព ជរាមរណៈរលត់ព្រម ព្រោះរលត់ជាតិ
 សោក បរិទេវៈ ទុក្ខ ទោមនស្ស ឧបាយាស ក៏រមែងរលត់ទៅ ។ សេចក្តី
 រលត់នៃកងទុក្ខទាំងអស់នុ៎ះ រមែងមានយ៉ាងនេះឯង ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ
 ជាបច្ច្យាសសេចក្តីនុ៎ះហើយ ទើបបន្តិចនូវឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

ធម៌ទាំងឡាយ រមែងប្រាកដដល់ព្រាហ្មណ៍ អ្នកមានព្យាយាមញ្ចាំង
 កិលេសឲ្យក្តៅ អ្នកដុតបង្គំនូវកិលេស ក្នុងកាលណា ព្រាហ្មណ៍នោះ
 រមែងកម្ចាត់បង្គំនូវមារ ព្រមទាំងសេនាមារ ស្ថិតនៅក្នុងកាលនោះ
 បីដូចព្រះអាទិត្យរះឡើង ធ្វើអាកាសឲ្យរុងរឿង ដោយរស្មីរបស់ខ្លួន
 កម្ចាត់បង្គំនូវឆឺត ស្ថិតនៅ ដូច្នោះឯង ។ សូត្រទី ៣ ។

អដ្ឋកថា

តតិយពោធិសូត្រ

តតិយពោធិសូត្រទី ៣ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[៤០] បទថា អនុលោមបដិលោមំ បានដល់ អនុលោម និង បដិលោម អធិប្បាយថា ដោយអំណាចអនុលោមតាមដែលពោលហើយ និងដោយអំណាចបដិលោម ។ មានពាក្យសួរថា លោកពោលការប្រព្រឹត្ត ទៅរបស់មនសិការ ក្នុងបដិច្ចសមុប្បាទក្នុងសូត្រទាំង ២ ដោយអនុលោម និងបដិលោមក្នុងកាលមុនមិនមែនឬ ព្រោះហេតុអ្វី ក្នុងទីនេះ ទើបលោក ពោលការប្រព្រឹត្តទៅរបស់មនសិការ ដោយអំណាចសូត្រនោះទៀត ។ ឆ្លើយ ថា ព្រោះប្រកាសមនសិការក្នុងបដិច្ចសមុប្បាទដល់វារៈទី ៣ ដោយអំណាច សូត្រទាំង ២ នោះ ។ សួរថា លោកប្រកាសមនសិការដោយសូត្រទាំង ២ ដូចម្តេច ព្រោះអ្នកណាម្នាក់ មិនអាចប្រកាសមនសិការបដិច្ចសមុប្បាទដោយ អនុលោម និងបដិលោម មិនមុន មិនក្រោយ ។ ឆ្លើយថា សេចក្តីនោះ មិនគប្បីឃើញយ៉ាងនោះថា ទ្រង់មនសិការដល់អនុលោម និងបដិលោមទាំង ២ នោះរួមគ្នា ដោយពិត ទ្រង់មនសិការជាវារៈ ។ ពិតហើយ ព្រះមាន ព្រះភាគ ទ្រង់មនសិការដល់បដិច្ចសមុប្បាទដោយអនុលោមមុន ហើយទ្រង់ បន្តិឌ្ឍទានដំបូង ដែលសមគួរដល់មនសិការនោះ ។ គ្រាទី ២ ទ្រង់មនសិការ ដល់បដិច្ចសមុប្បាទនោះដោយបដិលោម ហើយទ្រង់បន្តិឌ្ឍទានដែលសមគួរ ដល់មនសិការនោះដូចគ្នា ។ ឯគ្រាទី ៣ ទ្រង់មនសិការដល់អនុលោម

បដិលោម ដោយអំណាចមនសិការ ជាអនុលោមដោយកាល ជាបដិលោម
 ដោយកាល ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា បទថា អនុលោម-
 បដិលោម បានដល់ អនុលោម និងបដិលោម ដោយអំណាចអនុលោម
 បដិលោម តាមដែលពោលហើយ ។ ដោយពាក្យនេះ ជាការប្រកាសតាម
 ដែលមនសិការស្ងាត់ជំនាញមានកម្លាំង និងភាពជំនាញ ។ តែក្នុងទីនេះ គប្បី
 ជ្រាបវិភាគនៃអនុលោម និងបដិលោមទាំងនោះ ដោយអំណាចចំណែកខាង
 ដើមដែលប្រព្រឹត្តទៅយ៉ាងនេះថា តថាគតមនសិការដល់អនុលោម មនសិការ
 ដល់បដិលោម មនសិការដល់អនុលោមបដិលោម ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា អវិជ្ជាយត្រូវ កាត់បទជា អវិជ្ជាយ តុ ឯវ
 បទថា អសេសវិភាគនិរោធា បានដល់ ព្រោះរលត់ដោយមិនសេសសល់
 ដោយមគ្គ ពោល គីរិវាគធម៌ អធិប្បាយថា ជាការលះដោយមិនកើតឡើង
 ដោយអរហត្តមគ្គដោយឥតសេសសល់ ។ បទថា សង្ខារនិរោធា បានដល់
 រលត់សង្ខារទាំងពួង ដោយមិនកើតឡើង ដោយឥតសេសសល់ ។ ពិត
 ហើយ សង្ខារពួកខ្លះរលត់ដោយមគ្គ ៣ ខាងក្រោម ពួកខ្លះមិនរលត់ ព្រោះ
 អវិជ្ជារលត់នៅមានចំណែកសេសសល់ ។ តែសង្ខារពួកខ្លះ មិនរលត់មិន
 មាន ព្រោះអរហត្តមគ្គ រលត់អវិជ្ជាមិនឲ្យសេសសល់ ។

បទថា ឯតមត្តំ វិទិត្យា សេចក្តីថា ដឹងច្បាស់នូវអត្តនេះ ដោយអាការ
 ទាំងពួង ដែលលោកពោលដោយអំណាចអវិជ្ជាជាដើម កងទុក្ខ មានសង្ខារ
 ជាដើមកើត ព្រោះអវិជ្ជាជាដើមកើត កងទុក្ខ មានសង្ខារជាដើមរលត់ ព្រោះ

អវិជ្ជាជាដើមរលត់ ។ បទថា **សមំ ឧទានំ ឧទានេសិ** សេចក្តីថា ទ្រង់បន្លឺ
 ឧទាននេះ មានប្រការដូចពោលហើយ ដែលសម្តែងអានុភាពអរិយមគ្គនោះ
 ដែលជាហេតុឲ្យដឹងច្បាស់ដល់អត្ត ពោល គឺការកើត និងការរលត់កងទុក្ខ
 ដោយអំណាចកិច្ច និងការធ្វើឲ្យជាអារម្មណ៍ ។

ក្នុងសេចក្តីនោះ មានសេចក្តីសង្ខេបដូចតទៅនេះ កាលណា ធម៌ទាំង-
 ឡាយប្រាកដដល់ព្រាហ្មណ៍ ជាអ្នកមានព្យាយាមសម្លឹង កាលនោះ ព្រាហ្មណ៍
 នោះ រមែងកម្ចាត់នូវមារ និងសេនាមារចេញបាន ដោយពោធិបក្ខិយធម៌
 ដែលកើតឡើងទាំងនោះ ឬដោយអរិយមគ្គ ដែលជាហេតុប្រាកដនៃចតុ-
 សច្ចធម៌ ។ បទថា **វិធូបយំ តិដ្ឋតិ មារសេនំ** សេចក្តីថា កម្ចាត់ ធ្វើឲ្យ
 វិនាស ទម្លាយមារ មួយអង្វើដោយសេនា មានប្រការដូចពោលហើយ
 ដោយន័យជាដើមថា កាមទាំងនោះ ជាកងទ័ពទី ១ តាំងនៅ ។ សួរថា
 សេចក្តីនេះដូចម្តេច ។ ឆ្លើយថា ដូចព្រះអាទិត្យធ្វើអាកាសឲ្យភ្លឺ អធិប្បាយ
 ថា ព្រះអាទិត្យគោចរឡើង ធ្វើអាកាសឲ្យភ្លឺដោយរស្មីរបស់ខ្លួន ហើយ
 កម្ចាត់ងងឹត គោចរទៅ យ៉ាងណា ព្រាហ្មណ៍ដែលជាខ្លាចស្រព ក៏ដូច្នោះ
 ចាក់ធ្លុះនូវសច្ចធម៌ ដោយធម៌ទាំងនោះ ឬដោយមគ្គនោះ ឈ្មោះថា កម្ចាត់
 មារ និងសេនាចេញបាន ។

ក្នុងយាមទាំង ៣ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ឧទានទាំង ៣ នេះ ដែលប្រកាស
 អានុភាពនៃការដឹងច្បាស់ នូវបច្ចយាការ ក្នុងយាមទី ១ ការសម្រេចនូវការ
 អស់បច្ចយក្នុងយាមទី ២ និងការសម្រេចអរិយមគ្គ ក្នុងយាមទី ៣ ដោយ

ប្រការដូច្នោះ ។ សួរថា ក្នុងរាត្រីណា ។ ឆ្លើយថា ក្នុងរាត្រីទី ៧ នៃការត្រាស់
 ដឹងអភិសម្ពោធិញ្ញាណ ។ ពិតហើយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់រព្វកដល់បុព្វ-
 និវាសញ្ញាណក្នុងយាមដើមនៃរាត្រីវិសាខបុណ្ណមី ទ្រង់ជម្រះទិព្វចក្ខុញ្ញាណ
 ក្នុងមជ្ឈិមយាម ទ្រង់ញ៉ាំងព្រះញាណចុះក្នុងបដិច្ចសមុប្បាទ ក្នុងបច្ចិមយាម
 ទ្រង់ពិចារណាសង្ខារដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងកូមិ ៣ ដោយន័យផ្សេងៗ ទ្រង់ព្រះ
 តម្រិះថា ឥឡូវនេះ អរុណនិវរះឡើង ក៏បានសម្រេចព្រះសម្មាសម្ពោ-
 ធិញ្ញាណ ។ ក្នុងលំដាប់ដែលកើតព្រះសព្វញ្ញតញ្ញាណ អរុណក៏រះឡើង ។ គ្រា
 នោះ ទ្រង់នៅបង្កង់មួយសប្តាហ៍នាមណ្ឌលពោធិព្រឹក្ស ដោយភ្នែកមួយនោះឯង
 កាលដល់រាត្រីនៃបាជិបទ គឺថ្ងៃ ១ រោច ទ្រង់ធ្វើមនសិការដល់បដិច្ច-
 សមុប្បាទ ដោយន័យដែលពោលហើយ ក្នុងយាមទាំង ៣ ហើយទ្រង់
 បន្ធិឧទាននេះ តាមលំដាប់ ។

តែព្រោះមកក្នុងខន្ធកៈទាំង ៣ វារៈថា ទ្រង់មនសិការដល់បដិច្ចសមុប្បាទ
 ជាអនុលោម បដិលោម ទើបលោកពោលក្នុងអដ្ឋកថាខន្ធកៈថា ព្រះមាន
 ព្រះភាគទ្រង់ធ្វើមនសិការយ៉ាងនេះក្នុងយាមទាំង ៣ ហើយទ្រង់បន្ធិឧទានទាំង
 នេះ យ៉ាងនេះ គឺឧទានទី ១ ដោយអំណាចពិចារណាបច្ចុយាការ ឧទានទី ២
 ដោយអំណាចពិចារណាព្រះនិព្វាន ឧទានទី ៣ ដោយអំណាចការពិចារណា

មគ្គ ។ ពាក្យនោះ ក៏មិនខុស ។

ពិតហើយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ពិចារណាធម៌ក្នុងរវាងខាងក្នុងសង្គហ៍
ទាំង ៦ ដ៏សេស រៀនសូត្រហ៍ដែលប្រថាប់នៅត្រង់រតនយរចតិយ ដោយ
ច្រើន ទ្រង់សោយវិមុត្តិសុខ ។ តែក្នុងសង្គហ៍ដែលប្រថាប់ក្នុងរតនយរ
ចតិយ ទ្រង់នៅប្រថាប់ដោយការពិចារណាព្រះអភិធម្មប្បណ្ណោះឯង ។^{១៧}

ភតិយពោធិស្រុត ចប់

សុត្តន្តបិដក

ហំហុកសូត្រ

[៤១] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ដឹងជាដំបូង ទ្រង់គង់នៅក្រោមដើមអជបាលនិគ្រោធ ក្បែរឆ្នេរស្ទឹង នេរញ្ជរក្នុងឧវេលាប្រទេស ។ សម័យនោះឯង ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់នៅ ដោយបល្ល័ង្កតែមួយ សោយវិមុត្តិសុខអស់មួយសប្តាហ៍ ។ លុះកន្លងសប្តាហ៍ នោះហើយ ទើបព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ចេញអំពីសមាធិនោះ ។ គ្រានោះ ព្រាហ្មណ៍ម្នាក់ ជាហុំហុំកជាតិកៈ (មានជាតិជាអ្នកធ្វើសំឡេងគំរាមថា ហុំ ហុំ) ចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ លុះចូលទៅដល់ហើយ ក៏ធ្វើសេចក្តី រីករាយ ជាមួយព្រះមានព្រះភាគ លុះបញ្ចប់ពាក្យដែលគួររីករាយ និងពាក្យ ដែលគួររព្វកហើយ ក៏ស្ថិតក្នុងទិសមគួរ ។ លុះព្រាហ្មណ៍នោះ ស្ថិតនៅក្នុងទិស មគួរហើយ ក៏ទូលសួរព្រះមានព្រះភាគយ៉ាងនេះថា បពិត្រព្រះគោតមដ៏ ចម្រើន បុគ្គលដែលហៅថា ព្រាហ្មណ៍ ដោយហេតុដូចម្តេច មួយទៀត ធម៌ អ្វីខ្លះ សម្រាប់ធ្វើបុគ្គលឲ្យជាព្រាហ្មណ៍ ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាប ច្បាស់នូវបញ្ហានុ៎ះហើយ ទើបបន្លឺនូវឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

ព្រាហ្មណ៍ណា មានបាបធម៌បណ្តែតចោលហើយ មានសំឡេង គំរាមថា ហុំហុំ លះចោលហើយ មានទឹកចត់ គឺរាគាទិក្ខិលេស លះចោលហើយ មានចិត្តសង្រួមហើយ ចេះចប់នូវវេទ គឺ មគ្គញ្ញាណទាំង ៤ មានមគ្គព្រហ្មចរិយធម៌អប់រំហើយ មួយ

ទៀត ព្រាហ្មណ៍ណា មិនមានគំនរ គឺភក្ដិក្ដីលេស ក្នុង
អារម្មណ៍បន្តិចបន្តួច ក្នុងលោកសន្និវាស ព្រាហ្មណ៍នោះ ទើប
គួរនឹងហៅខ្លួនថាជាព្រាហ្មណ៍ ដោយធម៌បាន ។ សូត្រទី ៤ ។

អដ្ឋកថា

ហុំហុំកសូត្រ

ហុំហុំកសូត្រទី ៤ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[៤១] បទថា អដបាលនិគ្រោធសេចក្ដីថា បានឮថា អ្នកចិញ្ចឹមពពែ
ទាំងឡាយ បានទៅអង្គុយត្រង់ម្លប់ដើមជ្រៃនោះ ព្រោះដូច្នោះ ទើបដើមជ្រៃ
នោះ ឈ្មោះថា អដបាលនិគ្រោធនោះឯង ។ តែអាចារ្យពួកខ្លះ ពោលថា
ព្រោះបុរាណព្រាហ្មណ៍ មិនអាចទន្ទេញវេទទាំងឡាយក្នុងទីនោះបាន ទើបធ្វើ
ទីអាស្រ័យនៅ ដែលប្រកបដោយរាបស្មើ ហើយនាំគ្នានៅ ដូច្នោះ ទើបដើម
ឈើនោះ បានឈ្មោះថា អដបាលនិគ្រោធនោះ ។ ក្នុងសេចក្ដីនោះ មានវចនត្ថៈ
ដូចតទៅនេះថា ឈ្មោះថា អដបាល ព្រោះរាយមន្តមិនបាន អធិប្បាយថា
ស្វាធិប្បាយមន្តមិនបាន ។ ឈ្មោះថា អដបាល ព្រោះជាទីកាន់ គឺស្នាក់
អាស្រ័យនៅរបស់អ្នករាយមន្តមិនបាន អាចារ្យពួកខ្លះពោលថា ព្រោះដើម
ឈើនោះ បិទបាំងរក្សាពួកពពែ ដែលចូលទៅនៅក្នុងពេលថ្ងៃត្រង់ ដោយ

ម្ចាស់របស់ខ្លួន ដូច្នោះ ទើបបានឈ្មោះថា អជនាល គឺដើមឈើរក្សាពពែ ។
នុ៎ះជាឈ្មោះរបស់ដើមឈើនោះគ្រប់ឈ្មោះ ។ ត្រង់ទីជិតដើមឈើនោះ ។ ពិត
ហើយ បទថា អជនាលនិគ្រោធនេះ ជាសត្តមីរិកត្តិ ចុះក្នុងអត្ថថា ជិត ។

បទថា វិមុត្តិសុខំ បដិសំវេទី សេចក្តីថា កាលទ្រង់ពិចារណាធម៌ត្រង់
អជនាលនិគ្រោធនោះ គង់ប្រថាប់សោយវិមុត្តិសុខ ។ ដើមឈើនោះ នៅខាង
កើតនៃពោធិព្រឹក្ស ។ បទថា សត្តាហំ នេះ មិនមែនសព្ទហ៍ជាប់នឹងសព្ទហ៍
ដែលទ្រង់គង់ពត់ព្រះក្នុងនោះទេ ។ ពិតហើយ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់សម្លឹងនៅ
ក្នុងទីជិតពោធិព្រឹក្សនោះឯង អស់ ៣ សព្ទហ៍ ខាងក្រៅសព្ទហ៍ដែលទ្រង់
ពត់ព្រះក្នុង ។ ក្នុងសេចក្តីនោះ មានអនុបុព្វកថាដូចតទៅនេះ

បានឮថា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សម្រេចសម្មាសម្ពោធិញ្ញាណហើយ
ប្រថាប់គង់ពត់ក្នុងអស់មួយសព្ទហ៍ ពួកទេវតាកើតសេចក្តីសង្ស័យឡើងថា
ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់មិនយាងចេញ ធម៌ដែលធ្វើភាពជាព្រះពុទ្ធដទៃ នៅមាន
ទៀតឬហ្ន៎ ។ ក្នុងថ្ងៃទី ៨ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ចេញអំពីសមាបត្តិ ទ្រង់
ជ្រាបការសង្ស័យរបស់ទេវតា ទើបហោះទៅកាន់អាកាសដើម្បីកម្ចាត់សេចក្តី
សង្ស័យនៃទេវតាទាំងនោះ ហើយសម្តែងយមកប្បាដិហារ្យ ប្រថាប់ឈរ
ត្រង់ទិសឧត្តរ ឆៀងទៅទិសខាងកើត ឆៀងនឹងបល្ល័ង្ក ទ្រង់បើកព្រះនេត្រ
មើលបល្ល័ង្ក និងពោធិព្រឹក្ស ដែលជាទិសម្រេចផលនៃព្រះបារមី ដែលទ្រង់
សន្សំមកអស់ ៤ អសង្ខេយ្យ និង ១ សែនកប្ប ទ្រង់គង់នៅអស់មួយ
សព្ទហ៍ ទើបទីនោះឯង បានឈ្មោះថា អនិមិសចេតិយ ។ គ្រានោះ ព្រះ

មានព្រះភាគ ទ្រង់ចង្រ្កមត្រង់រតនចង្រ្កម ដែលកាត់អំពីទិសខាងកើត ទៅ
 ទិសខាងលិច ចន្លោះពោធិបល្ល័ង្ក និងទីប្រថាប់ឈរនោះ ទ្រង់ចង្រ្កមអស់
 មួយសប្តាហ៍ ទើបទីនោះ ឈ្មោះថា **រតនចង្កមចេតិយ** ។ ត្រង់ទិសខាងលិច
 អំពីទីនោះ ទៅតានិម្មិតផ្ទះកែវ ទ្រង់ប្រថាប់គង់ពត់ក្លែនក្នុងផ្ទះកែវនោះ ទ្រង់
 ពិចារណាអភិធម្មបិដក ដែលជាសមន្តប្បដ្ឋាន អនន្តន័យដោយពិសេស ទ្រង់
 នៅគង់សម្មមួយសប្តាហ៍ ទីនោះ ឈ្មោះថា **រតនយរចេតិយ** ។ ទ្រង់គង់សម្ម
 ៤ សប្តាហ៍ក្នុងទីជិតពោធិព្រឹក្ស ដោយអាការយ៉ាងនេះ ។ ក្នុងសប្តាហ៍ទី ៥
 ទ្រង់យាងចេញអំពីពោធិព្រឹក្ស ទៅកាន់អដបាលនិគ្រោធន ទ្រង់ប្រថាប់ពត់
 ក្លែន នាមណ្ឌលអដបាលនិគ្រោធនោះ ។

បទថា **តម្មា សមាធិម្ហា វុដ្ឋាសិ** សេចក្តីថា ចេញចាកសមាធិ គឺផល-
 សមាបត្តិនោះ តាមដែលបានកំណត់ ។ កាលព្រះមានព្រះភាគ ចេញអំពី
 សមាបត្តិហើយ គង់ប្រថាប់ក្នុងទីនោះយ៉ាងនេះ ព្រាហ្មណ៍ម្នាក់មករកទ្រង់
 ទូលសួរបញ្ជា ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលពាក្យជាដើមថា **អថខោ
 អញ្ញាតរោ** ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **អញ្ញាតរោ** បានដល់ ព្រាហ្មណ៍ម្នាក់
 មិនមានកេរ្តិ៍ឈ្មោះ មិនប្រាកដនាម និងគោត្រ ។ បទថា **ហុំហុំកជាតិកោ**
 សេចក្តីថា បានឮថា ព្រាហ្មណ៍នោះ ជាទិដ្ឋមន្តលិក មានមានខ្លាំងក្លា ឃើញ
 វត្ថុគ្រប់យ៉ាង ដែលមានកំណើតថាកទាប ស្អប់ខ្ពើម ដើរពោល ហុំ ហុំ
 ដោយអំណាចមានៈ និងសេចក្តីក្រោធន ។ ព្រោះដូច្នោះ ទើបគេហៅព្រាហ្មណ៍

នោះថា ហុំហុំកជាតិក បាលីថា ហុំហុំកជាតិកោ ដូច្នោះក៏មាន ។ បទថា ព្រាហ្មណោ បានដល់ ជាព្រាហ្មណ៍ដោយកំណើត ។

បទថា យេន ភគវា សេចក្តីថា ព្រះមានព្រះភាគគង់ប្រថាប់នៅក្នុង ទិសណា ។ ពាក្យថា យេន នេះ ជាតតិយារិកត្តិ ប្រើក្នុងអត្ថសត្តមិរិកត្តិ ។ ម្យ៉ាងទៀត ព្រះមានព្រះភាគ ដែលទេវតា និងមនុស្សគប្បីចូលទៅគាល់ដោយ ទិសណា ព្រាហ្មណ៍ក៏ចូលទៅគាល់ដោយទិសនោះ ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា យេន ជាតតិយារិកត្តិ ប្រើក្នុងអត្ថនៃហេតុ អធិប្បាយថា ព្រះមានព្រះភាគ ដែលទេវតា និងមនុស្សគប្បីចូលទៅគាល់ ព្រោះហេតុណា ព្រាហ្មណ៍ក៏ចូល ទៅគាល់ ព្រោះហេតុនោះ ។ ព្រោះហេតុអ្វី ទើបត្រូវចូលគាល់ព្រះមានព្រះ ភាគ ព្រោះទេវតា និងមនុស្សទាំងឡាយ មានចិត្តរសាប់រសល់ ព្រោះត្រូវ ព្យាធិ គឺកិលេសផ្សេងៗ គ្របសង្កត់ ទើបចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ ដោយ ហេតុ មានការស្តាប់ធម៌ និងសួររហូតជាដើម ដើម្បីព្យាបាលព្យាធិ គឺកិលេស ដូចពេទ្យមានអានុភាព ដែលមហាជនមានកាយរសាប់រសល់ ព្រោះត្រូវរោគ និងទុក្ខ មានប្រការផ្សេងៗ បៀតបៀន ទើបចូលទៅរក ដើម្បីព្យាបាល ដោយ ហេតុនោះ ព្រាហ្មណ៍នេះបំណងនឹងកាត់សេចក្តីសង្ស័យរបស់ខ្លួន ទើបចូល ទៅគាល់ ។

បទថា ឧបសន្តិកា ជាបទសម្តែងចុងក្រោយនៃការចូលគាល់ ។ ម្យ៉ាង ទៀត សេចក្តីថា ចូលទៅកាន់ទីជិតព្រះមានព្រះភាគ ចាកទីដែលចូលទៅគាល់ បទថា សម្មោធិ បានដល់ ត្រេកអរជានិច្ច ឬដោយប្រពៃ ។ ព្រះមានព្រះភាគ

ទ្រង់បានត្រេកអរ ដែលព្រាហ្មណ៍ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ឯព្រាហ្មណ៍វិញ ក៏ជាអ្នក
ត្រេកអរដែលព្រះមានព្រះភាគឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ដោយការធ្វើបដិសណ្ឋារៈ
ជាដើមថា អ្នកដ៏ចម្រើន ល្មមអត់ធន់បានឬ ល្មមញ៉ាំងអត្តភាពឲ្យប្រព្រឹត្ត
ទៅបានឬ ។

បទថា សម្មោទនិយំ បានដល់ គួរដល់ការត្រេកអរ គឺសមគួរដល់ការ
ឲ្យកើតការត្រេកអរ ។ បទថា កងំ បានដល់ ចរចាប្រាស្រ័យគ្នា ។ បទថា
សារាណិយំ បានដល់ គួររព្វក គឺដែលមនុស្សល្អគប្បីឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ឬគប្បី
គិតក្នុងកាលដទៃ ។ បទថា វិភិសារេត្វា ប្រែថា ឲ្យសម្រេច ។ បទថា
ឯកមន្តំ ជាបទសម្តែងការនបុំសកលិដ្ឋំ ។ អធិប្បាយថា ក្នុងទីមួយ គឺក្នុង
ចំណែកមួយ រៀរទោសនៃការអង្គុយ ៦ យ៉ាង មានការអង្គុយចំអំពីមុខ
ជាដើម ។ បទថា ឯតទរោច សេចក្តីថា ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ពាក្យនេះ
គឺពាក្យដែលគប្បីត្រាស់ក្នុងឥឡូវនេះ មានជាដើមថា កិត្តារតា នុទោ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា កិត្តារតា ប្រែថា ដោយប្រមាណប៉ុនណា
បទថា នុ ជានិបាត ប្រើក្នុងអត្ថថា សង្ស័យ ។ បទថា ទោ ជានិបាត ប្រើ
ក្នុងអត្ថថា ធ្វើបទឲ្យពេញ ។ បទថា ភោ ជាអាលបនៈ គឺហៅជាតិរបស់
ព្រាហ្មណ៍ ។ សមដូចពាក្យដែលលោកពោលថា ព្រាហ្មណ៍នោះ ឈ្មោះថា
ភោវាដិ ព្រាហ្មណ៍នោះឯងជាអ្នកនៅមានកិលេសដែលជាគ្រឿងកង្វល់ ។

ព្រាហ្មណ៍ហៅព្រះមានព្រះភាគ ដោយគោត្រថា តោតម ។ សួរថា
ព្រោះហេតុអ្វី ព្រាហ្មណ៍នេះ ទើបតែមកដល់ ជាបគោត្ររបស់ព្រះមានព្រះ

ភាគ ។ ឆ្លើយថា ព្រាហ្មណ៍នេះ មិនមែនមកដល់ត្រឹមតែឥឡូវនេះទេ ទ្រង់
 យាងត្រាច់ទៅជាមួយបញ្ចវគ្គិយដែលឧបដ្ឋាក ក្នុងកាលបំពេញព្យាយាម ៦
 វស្សាក្តី ក្រោយមក ទ្រង់លះវគ្គនោះ ត្រាច់បិណ្ឌបាតមួយអង្គឯង មិនមាន
 សម្មាញ់ជាគម្រប់ ២ ក្នុងឧរុវេលាសេនាទិគមក្តី ព្រាហ្មណ៍នោះ ធ្លាប់ឃើញ
 និងធ្លាប់សាសន៍ ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបព្រាហ្មណ៍នឹកឃើញដល់គោត្រនៃ
 ព្រះមានព្រះភាគ ដែលបញ្ចវគ្គិយរាប់អានក្នុងកាលមុន ទើបបានហៅព្រះមាន
 ព្រះភាគ ដោយព្រះគោត្រថា ភោគោតម ។ ម្យ៉ាងទៀត ចាប់តាំងអំពីកាល
 ដែលព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ចេញមហានិទ្ទេស្តម៍ ត្រង់ស្ទឹងអនោមានទី ទ្រង់
 ប្រាកដដូចព្រះចន្ទ និងព្រះអាទិត្យ គេដឹងទូទៅថា ព្រះសមណគោតម មិន
 ចាំបាច់ត្រិះរិះហេតុ ក្នុងការដឹងគោត្ររបស់ព្រះមានព្រះភាគ ។

បទថា ព្រាហ្មណាករណា សេចក្តីថា ឈ្មោះថា ព្រាហ្មណាករណា
 ព្រោះធ្វើភាពជាព្រាហ្មណ៍ អធិប្បាយថា ធ្វើការថា ជាព្រាហ្មណ៍ ។ ក្នុង
 ពាក្យនោះ ដោយពាក្យថា កិត្តាវតា នេះ ព្រាហ្មណ៍ទូលសួរដល់បរិមាណ
 នៃធម៌ដែលជាហេតុឲ្យកើតជាព្រាហ្មណ៍ ។ ដោយបទថា កតមេ នេះ ទូល
 សួរដល់ការសរុបធម៌ទាំងនោះ ។ បទថា ឯតមត្តំ វិទិត្យា សេចក្តីថា ទ្រង់
 ដឹងច្បាស់សេចក្តីនេះ ដែលជាចំណុចកំពូលនៃបញ្ញាដែលព្រាហ្មណ៍នោះទូល
 សួរ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះក្នុងពេលនោះ ។ តែទ្រង់មិនបានសម្តែងធម៌ដល់
 ព្រាហ្មណ៍នោះ ។ ព្រោះហេតុអ្វី ព្រោះព្រាហ្មណ៍មិនទាន់ជាទីអាចទទួលព្រះ
 ធម្មទេសនាបាន ។ ពិតហើយ ព្រាហ្មណ៍នោះបានស្តាប់គាថានេះហើយ ក៏មិន

មែនត្រាស់ដឹងឡើយ ។ ការប្រកាសពុទ្ធក្នុងគុណដល់ឧបកាជីវក ក៏ដូចគ្នានឹងការ
 ប្រកាសដល់ព្រាហ្មណ៍នេះ ។ ពិតហើយ ព្រះតម្រាស់ដែលព្រះមានព្រះភាគ
 ត្រាស់ក្នុងចំណែកខាងដើម មុនការប្រកាសព្រះធម្មចក្រ ព្រោះជាចំណែកនៃ
 វាសនាដល់បុគ្គលដទៃដែលបានស្តាប់ ដូចឲ្យសរណៈដល់តបុស្សៈ និងកល្លិកៈ
 ពាណិជ្ជ ២ នាក់បង្អួន មិនមែនជាចំណែកនៃព្រះសេក្ខៈ និងមិនមែនជា
 ចំណែកនៃការត្រាស់ដឹង ។ ពិតហើយ សេចក្តីនោះ ជាធម្មតា ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា យោ ព្រាហ្មណោ សេចក្តីថា បុគ្គលណា
 ឈ្មោះថា ជាព្រាហ្មណ៍ ព្រោះបន្ទាត់បាបធម៌បាន ជាអ្នកប្រកបដោយបាបធម៌
 មានការគំរាមថា ហ្នំ ហ្នំ ដូចទឹកម្ជុតជាដើម ។ ព្រោះជាទិដ្ឋិមង្គលិក នៅ
 ប្តេជ្ញាខ្លួនថាជាព្រាហ្មណ៍ ដោយត្រឹមតែជាតិតែម្យ៉ាងក៏មិនមែន បុគ្គលនោះ
 ឈ្មោះថាព្រាហ្មណ៍ ព្រោះបន្ទាត់បាបធម៌បាន ឈ្មោះថា ប្រាសចាកកិលេស
 ដែលសម្មតអ្នកដទៃថា ហ្នំ ហ្នំ ព្រោះលះកិលេសដែលគំរាមអ្នកដទៃថា ហ្នំ
 ហ្នំ បាន ឈ្មោះថា មិនមានកិលេសដូចទឹកម្ជុត ព្រោះមិនមានកិលេសដូចទឹក
 ម្ជុត មានរាគៈជាដើម ឈ្មោះថា មានសេចក្តីព្យាយាមជាសកាវៈ ព្រោះមាន
 ចិត្តប្រកបដោយការវិនាសយោគ ឬឈ្មោះថា សង្រួមខ្លួនហើយ ព្រោះមានចិត្ត
 សង្រួមហើយ ដោយសីលសំរិះ ឈ្មោះថា ដល់ទីបំផុតនៃវេទ ព្រោះដល់

ទីបំផុត គឺព្រះនិព្វាន ដែលជាទីបំផុតសង្ខារ ឬទីបំផុតនៃវេទ ដោយវេទទាំង-
 ឡាយ ពោល គឺមគ្គញាណ ៤ ។ ឈ្មោះថា នៅចប់ព្រហ្មចរិយៈហើយ ព្រោះ
 នៅចប់មគ្គព្រហ្មចរិយៈ ។ បុគ្គលដែលពោលវាទៈថា ជាព្រាហ្មណ៍ដោយធម៌
 គឺពោលវាទៈថា ជាព្រាហ្មណ៍ដោយធម៌ គឺដោយប្រពៃនោះ បុគ្គលមិនមាន
 កិលេសជាគ្រឿងប៉ោងឡើងទាំងនេះ បានដល់ កិលេសជាគ្រឿងប៉ោងឡើង
 គឺភក្តៈ ទោសៈ មោហៈ មានៈ និងទិដ្ឋិ ក្នុងទីណាមួយ គឺក្នុងអារម្មណ៍ ១
 ក្នុងលោកសន្និវាសទាំងមូល អធិប្បាយថា លះបានដោយឥតសល់ ។^{១៣៣}

អដ្ឋកថាបំប៉នសូត្រ ចប់

សុត្តន្តបិដក

ថេរសូត្រ

[៤២] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់នៅក្នុងវត្តជេតពន របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ជិតក្រុងសាវត្ថី ។ សម័យនោះឯង ព្រះសារីបុត្តដ៏មានអាយុផង ព្រះមហាមោគ្គល្លានដ៏មានអាយុ ផង ព្រះមហាកស្សប្រះដ៏មានអាយុផង ព្រះមហាកច្ចានៈដ៏មានអាយុផង ព្រះ មហាកោដ្ឋិតៈដ៏មានអាយុផង ព្រះមហាកប្បិនដ៏មានអាយុផង ព្រះមហាចុន្ទ ដ៏មានអាយុផង ព្រះអនុរុទ្ធដ៏មានអាយុផង ព្រះរេវតៈដ៏មានអាយុផង ព្រះនន្ទ ដ៏មានអាយុផង ចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ក៏បាន ទតឃើញពួកលោកដ៏មានអាយុ អម្បាលនោះ ដែលកំពុងដើរមកអំពីឆ្ងាយ លុះឃើញហើយ បានត្រាស់ប្រាប់ពួកភិក្ខុថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ពួកព្រាហ្មណ៍ ទាំងនុ៎ះ កំពុងដើរមក ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ពួកព្រាហ្មណ៍ទាំងនុ៎ះ កំពុងដើរ មក ។ កាលបើព្រះមានព្រះភាគ សម្តែងយ៉ាងនេះហើយ ភិក្ខុមួយរូប មាន ជាតិជាព្រាហ្មណ៍ បានទូលសួរព្រះមានព្រះភាគយ៉ាងនេះថា បពិត្រព្រះអង្គ ដ៏ចម្រើន បុគ្គលដែលឈ្មោះថា ព្រាហ្មណ៍ ដោយហេតុដូចម្តេច មួយទៀត ធម៌ដូចម្តេចខ្លះ ដែលធ្វើបុគ្គលឲ្យជាព្រាហ្មណ៍ ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់រូបបញ្ហានុ៎ះហើយ ទើបបន្ថែមវិទ្យាននេះក្នុងវេលានោះថា

បុគ្គលណា បានបណ្តែតចោលនូវធម៌ដ៏លាមក មានស្មារតីប្រព្រឹត្តទៅ គ្រប់កាល ជាអ្នកអស់សំយោជនៈ (ត្រាស់ដឹងនូវសច្ចធម៌) បុគ្គលនោះ ឯង ឈ្មោះថា ព្រាហ្មណ៍ក្នុងលោក ។ សូត្រទី ៥ ។

អដ្ឋកថា

ថេរសូត្រ

ថេរសូត្រទី ៥ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[៤២] បទថា សាវត្ថិយំ គឺជិតនគរមានឈ្មោះយ៉ាងនេះ ។ ពិតហើយ
 នគរនោះ លោកហៅថា សាវត្ថិ ព្រោះសាងក្នុងទីលំនៅរបស់ឥសីឈ្មោះ
 សាវត្ថុៈ ដូចក្រុងកាកន្ទិ ហៅថា មាកន្ទិ អ្នកអក្ខរសាស្ត្រដឹងយ៉ាងនេះជា
 លំដាប់ដំបូង ចំណែកអដ្ឋកថាទាំងឡាយពោលថា ឈ្មោះថា សាវត្ថិ ព្រោះ
 មានគ្រឿងឧបកោគបរិកោគ គ្រប់ប្រភេទសម្រាប់មនុស្ស កាលត្រូវសួរថា
 ក្នុងទីនេះ មានវត្ថុណាមួយ ក្នុងការប្រកបជាពួក ទើបហៅថា សាវត្ថិ ។
 ឆ្លើយថា ព្រោះអាស្រ័យពាក្យថា សព្វមត្ថិ វត្ថុទាំងអស់មាន ដូច្នោះ ។

គ្រឿងឧបករណ៍ទាំងអស់ មានព្រម ដោយប្រការទាំងពួង ក្នុងក្រុង
 សាវត្ថិ ព្រោះអាស្រ័យការដល់ព្រមទាំងពួង ទើបហៅថា សាវត្ថិ ដូច្នោះ ។
 ជិតក្រុងសាវត្ថិនោះ ។ បទថា សាវត្ថិយំ នេះ ជាសត្តមីរិកត្តិ ប្រើក្នុងអត្ថថា
 ជិត ។ បទថា ជេតវនេ សេចក្តីថា ឈ្មោះថា ជេត ព្រោះឈ្មោះសត្រូវរបស់
 ខ្លួន ។ ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា ជេត ព្រោះប្រសូតក្នុងកាលព្រះរាជាឈ្មោះពួក
 ជនដែលជាសត្រូវ ។ ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា ជេត ព្រោះតាំងឈ្មោះយ៉ាង
 នោះ ព្រោះត្រូវការឲ្យជាមន្ត្រី ។ ឈ្មោះថា វនេ ព្រោះគប់រក អធិប្បាយ
 ថា ធ្វើនូវក្តីក្នុងខ្លួនឲ្យកើតដល់សត្វទាំងឡាយ ដោយគុណសម្បត្តិរបស់ខ្លួន
 ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា វនេ ព្រោះហៅ អធិប្បាយថា ហាក់ដូចហៅសត្វ

ទាំងឡាយថា ចូរពួកអ្នកប្រើប្រាស់ខ្ញុំ ដោយការបញ្ចេញសំឡេងរបស់វិហគៈ
 មានតារាជាដើម ដោយការស្រវឹង ដោយការត្រេកត្រអាលដោយផ្កា និង
 គ្រឿងក្រអូបច្រើនប្រភេទដោយដៃ គឺស្លឹកខ្ចីរបស់មែកឈើ ដែលខ្យល់
 ត្រសៀកៗ បក់មក ។ អារាមរបស់ព្រះអង្គម្ចាស់ជេត ឈ្មោះថា ជេតវន ។
 ពិតហើយ សួននោះ ព្រះរាជកុមារព្រះនាមថា ជេត ទ្រង់ដាំឲ្យចម្រើន និង
 រក្សា ព្រះអង្គម្ចាស់ជេតនោះឯង ជាម្ចាស់របស់ឧទ្យាននោះ ព្រោះដូច្នោះ
 ទើបឧទ្យាននោះ ឈ្មោះថា ជេតវន ។ ក្នុងឧទ្យានឈ្មោះថា ជេតវន នោះ ។

បទថា អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ សេចក្តីថា មហាសេដ្ឋីឈ្មោះសុទត្តៈ
 ព្រោះមាតាបិតាជាក់ឈ្មោះឲ្យ តែសេដ្ឋីនោះឲ្យជំនួយដល់មនុស្សអនាថាអស់
 កាលជានិច្ច ព្រោះមានសេចក្តីសម្រេចក្នុងវត្ថុដែលបំណងគ្រប់ប្រការ ព្រោះ
 ប្រាសចាកមន្ទិល គឺសេចក្តីកំណាញ់ និងព្រោះដល់ព្រមដោយគុណ មាន
 ករុណាជាដើម ព្រោះដូច្នោះ ទើបហៅថា អនាថបិណ្ឌិក ។ ឈ្មោះថា អារាម
 ព្រោះជាទីត្រេកអររបស់សត្វ គឺអ្នកបួសដោយពិសេស អធិប្បាយថា អ្នក
 មកអំពីទីនោះៗ រមែងត្រេកត្រអាលមិននឿយណាយ ដោយលម្អរបស់ផ្កា និង
 ផ្លែជាដើម និងដោយការសម្បូរ នៃអង្គរបស់សេនាសនៈ ៥ មានមិនឆ្ងាយ
 ពេក មិនជិតពេកជាដើម ។ ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា អារាម ព្រោះនាំមនុស្ស
 ដែលទៅក្នុងទីនោះៗ មកត្រេកអរចំពោះជាមួយខ្លួនដោយសម្បត្តិ មានប្រការ
 ដូចពោលហើយ ។ ពិតហើយ អារាមនោះ អនាថបិណ្ឌិកគហបតី ប្រើ
 ប្រាក់ ១៨ កោដិ ទិញមកអំពីដៃរបស់ព្រះរាជកុមារព្រះនាមជេត ដោយការ

យកប្រាក់រាប់កោដិក្រាល ប្រើប្រាក់ ១៨ កោដិសាងសេនាសនៈ ១៨ កោដិ ឆ្លងវិហារឲ្យសម្រេច ហើយវេរថ្វាយសង្ឃ មានព្រះពុទ្ធជាប្រធាន ដោយ បរិច្ចាគប្រាក់ ៥៤ កោដិ ដោយប្រការយ៉ាងនេះ ព្រោះដូច្នោះ ទើបហៅថា អារាមរបស់អនាថបិណ្ឌិកគហបតី ។ ក្នុងអារាមរបស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី នោះ ។

ក្នុងបណ្តាពាក្យទាំងនោះ ពាក្យថា ជេតវនេ ជាពាក្យប្រារព្ធដល់ម្ចាស់ ដើម ។ ពាក្យថា អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ ជាពាក្យប្រារព្ធដល់ម្ចាស់ ក្រោយ ។ ពាក្យទាំង ២ មានអត្ថ ឲ្យកាន់យកជាបែបផែនតទៅរបស់បុគ្គល ត្រូវការបុណ្យ ដោយការសម្តែងការបរិច្ចាគជាពិសេសរបស់លោកទាំង ២ ។ បើពោលដោយការសាងខ្លោងទ្វារ និងប្រាសាទ ត្រង់វត្តជេតពននោះ ព្រះអង្គ ម្ចាស់ជេត ទ្រង់បរិច្ចាគប្រាក់ ១៨ កោដិ ដែលបានមកអំពីការលក់ទឹកនៃនិង ទឹកដើមឈើ មានតម្លៃច្រើនកោដិ ហើយអនាថបិណ្ឌិកគហបតីបរិច្ចាគ ៥៤ កោដិ ។ ដូច្នោះ ព្រះអានន្តដែលជាភណ្ឌាគារិក កាលសម្តែងថា បុគ្គលត្រូវ ការបុណ្យ រមែងធ្វើបុណ្យយ៉ាងនេះ ដោយការប្រារព្ធដល់ការបរិច្ចាគរបស់ ជនទាំង ២ នោះ ទើបដឹកនាំបុគ្គលដែលត្រូវការបុណ្យដទៃ ដោយការ ប្រព្រឹត្តតាមលំអានរបស់លោកទាំង ២ នោះឯង ។

ក្នុងសេចក្តីនោះ គប្បីមានពាក្យសួរជ្រៀតចូលមកថា ជាបឋម បើព្រះ មានព្រះភាគប្រថាប់នៅក្នុងក្រុងសាវត្ថី មិនគួរពោលថា ក្នុងវត្តជេតពន បើ ប្រថាប់នៅក្នុងវត្តជេតពន មិនគួរពោលថា ក្នុងក្រុងសាវត្ថី ព្រោះបុគ្គលណា

ម្នាក់ មិនអាចនៅក្នុងទី ២ កន្លែងក្នុងពេលតែមួយ ឆ្លើយថា សេចក្តីនោះ មិន
 គួរឃើញយ៉ាងនោះ ខ្ញុំបានពោលហើយមិនមែនឬថា បទថា សាវត្ថិយំ នេះ
 ជាសត្តមវិភត្តិ ប្រើក្នុងអត្ថថា ជិត ។ ព្រោះដូច្នោះ កាលទ្រង់ប្រថាប់នៅក្នុង
 វត្តជេតពន ជិតក្រុងសាវត្ថិ ទើបលោកពោលថា សាវត្ថិយំ វិហារតិ
 ជេតវនេ ។ ពិតហើយ ពាក្យថា សាវត្ថិ មានការសម្តែងគោចរគ្រាមរបស់
 ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះជាអត្ថ ។ ពាក្យដ៏សេស មានការសម្តែងទីកន្លែង
 ដ៏សមគួរដល់បព្វជិត ជាអត្ថនោះឯង ។

បទថា អាយស្មា ក្នុងពាក្យជាដើមថា អាយស្មា ច សាវិបុត្តោ ជា
 ពាក្យសម្តែងដល់សេចក្តីស្រឡាញ់ ។ ច សព្វ ជាសមុច្ចយត្ថ ។ ឈ្មោះថា
 សាវិបុត្ត ព្រោះជាកូនរបស់ព្រាហ្មណី ឈ្មោះរូបសាវី ។ ពាក្យថា មហា-
 មោគ្គល្លានោ ជាពាក្យសម្តែងដល់ការបូជា ។ សេចក្តីពិត ឈ្មោះមហា-
 មោគ្គល្លាន ព្រោះព្រះមោគ្គល្លានជាធំដោយគុណវិសេស ។ បទថា វេរតោ
 បានដល់ ព្រះខទិរវេរតៈ មិនមែនកង្ខារវេរតៈឡើយ ។ ពិតហើយ ថ្ងៃមួយ
 ព្រះមានព្រះភាគ ចោមរោមដោយមហាកិក្ខុសង្ឃ ដូចព្រះចន្ទអណ្តែតនា
 កណ្តាលអាកាស ប្រថាប់សម្តែងធម៌ គឺសច្ចៈ ៤ កណ្តាលបរិស័ទ ៤ ដូច
 ប្រាសាទមាស ដែលព័ទ្ធដោយរាំងននពណ៌ក្រហម និងដូចភ្នំមាសព័ទ្ធដោយ
 ផលធារពណ៌ទឹកប្រាក់ ដូចស្តេចហង្សធាតុរដ្ឋ ចោមរោមដោយហង្ស ៩ ម៉ឺន
 ដូចស្តេចចក្រពត្តិហែហមដោយចតុរង្គិនីសេនា ដ៏រុងរឿងដោយរតនៈ ៧ គ្រា
 នោះ អគ្គសាវ័ក និងព្រះមហាសាវ័កទាំងនេះ បានចូលទៅគាល់ ដើម្បីថ្វាយ

បង្គំព្រះយុគលបាទរបស់ព្រះមានព្រះភាគ ។

បទថា **ភិក្ខុ អាមន្តេសិ** សេចក្តីថា ទ្រង់សម្តែងព្រះសាវ័កទាំងនោះ ដែលកំពុងមក ត្រាស់នឹងភិក្ខុដែលអង្គុយចោមរោមទ្រង់ ។ ពិតហើយ ព្រះ មានព្រះភាគ ទ្រង់ឃើញជនទាំងនោះ ដែលសម្បូរដោយគុណ មានសីល សមាធិ និងបញ្ញាជាដើម ដែលប្រកបដោយសេចក្តីស្ងប់ក្រៃលែង ប្រកប ដោយសម្បត្តិ គឺមានយោទយ៉ាងក្រៃលែង កំពុងចូលមកគាល់ ទ្រង់មានព្រះ ហឫទ័យជ្រះថ្លា ដើម្បីប្រារព្ធគុណវិសេសរបស់ព្រះសាវ័កទាំងនោះ ទើបត្រាស់ នឹងភិក្ខុទាំងឡាយថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ពួកព្រាហ្មណ៍ទាំងនុ៎ះ កំពុងដើរមក ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ពួកព្រាហ្មណ៍ទាំងនុ៎ះ កំពុងដើរមក ។ ពាក្យនោះ ទ្រង់ ត្រាស់ដោយសេចក្តីជ្រះថ្លា និងត្រាស់ដោយការសរសើរដូច្នោះ ក៏ត្រឹមត្រូវ ។

បទថា **ឯវំ វុត្តេ** សេចក្តីថា កាលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ព្រាហ្មណ៍ សំដៅយកជនទាំងនោះ ដោយប្រការដូច្នោះ ។ បទថា **អញ្ញតរោ** បានដល់ ភិក្ខុមួយរូប ដែលមិនប្រាកដដោយឈ្មោះ និងគោត្រ អង្គុយនៅក្នុងបរិស័ទ នោះ ។ បទថា **ព្រាហ្មណាជាតិកោ** ប្រែថា ជាអ្នកកើតក្នុងត្រកូលព្រាហ្មណ៍ ។ ពិតហើយ ភិក្ខុនោះបួសអំពីត្រកូលព្រាហ្មណមហាសាល ដែលមានកោគៈ ច្រើន ។ បានឮថា ភិក្ខុនោះ មានគំនិតយ៉ាងនេះថា សត្វលោកទាំងនេះពោល ថា បុគ្គលជាព្រាហ្មណ៍ ដោយឧកតោសុជាតិ និងសម្រេចការសិក្សា មក អំពីលទ្ធិព្រាហ្មណ៍ មិនមែនជាព្រាហ្មណ៍ដោយប្រការដទៃ តែព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហៅជនទាំងនោះថា ជាព្រាហ្មណ៍ ឈ្លើយចុះ អញនឹងទូលសួរដល់

លក្ខណៈនៃភាពជាព្រាហ្មណ៍ ជាមួយនឹងព្រះមានព្រះភាគ ។ ពិតហើយ ក្នុងគ្រានោះ ព្រះមានព្រះភាគបានត្រាស់ដល់ព្រះថេរៈនោះថា ព្រាហ្មណ៍ សំដៅយកសេចក្តីនោះឯង ។ ពិតហើយ រូបវិគ្គហៈនៃជាតិព្រាហ្មណ៍ថា ឈ្មោះថា ព្រាហ្មណ៍ ព្រោះជាអ្នកស្វាធាយមន្ត ។ ឯព្រះអរិយៈ ឈ្មោះថា ព្រាហ្មណ៍ ព្រោះជាអ្នកបន្យាត់បាប ។ សមដូចពាក្យដែលលោកពោលថា ឈ្មោះថា ព្រាហ្មណ៍ ព្រោះជាអ្នកបន្យាត់បាប ហៅថា សមណៈ ព្រោះជា អ្នកប្រព្រឹត្តស្ងប់ តែលោកពោលថា ជាអ្នកបន្យាត់នូវបាបធម៌ ។

បទថា ឯតមន្តំ វិទិត្យា បានដល់ ជ្រាបអត្ថនៃ ព្រាហ្មណ៍ សព្វនោះ ដែលដល់នូវភាពជាកំពូលដោយបរមត្ថ ។ បទថា ឥមំ ឧទានំ សេចក្តីថា ទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ដែលសម្តែងភាពជាព្រាហ្មណ៍ដោយបរមត្ថ ។ បណ្តាបទ ទាំងនោះ បទថា ពាហិត្យា បានដល់ ធ្វើទុកខាងក្រៅ គឺនាំចេញចាកសន្តាន របស់ខ្លួន អធិប្បាយថា លះដោយសមុច្ឆេទប្បហាន ។ បទថា ទាបកេ ធម្មេ ប្រែថា ធម៌ដ៏លាមក អធិប្បាយថា ពោលដោយទុច្ចរិត បានដល់ ទុច្ចរិត ៣ ពោលដោយចិត្តប្បាទ បានដល់ អកុសលចិត្តប្បាទ ១២ ពោល ដោយកម្មបថ បានដល់ អកុសលកម្មបថ ១០ ។ ពោលដោយប្រភេទនៃ បវត្តិ បានដល់ អកុសលធម៌ទាំងអស់ ចែកជាច្រើនប្រភេទ ។ បទថា យេ ចរន្តិ សទា សតា សេចក្តីថា ជនពួកណា មានសតិ គឺជាអ្នកមានសតិ ដោយធម៌ជាគ្រឿងនៅ គឺសតិ ៦ ក្នុងអារម្មណ៍ ៦ មានរូបជាដើមអស់កាល ទាំងពួង ព្រោះជាបុគ្គលដល់នូវការបរិបូណ៌ដោយសតិ រមែងត្រាច់ទៅដោយ

តិរិយាបថទាំង ៤ ។ ក្នុងទីនេះ សូម្បីសម្បជញ្ញៈ គប្បីជ្រាបថា លោកកាន់
 យកដោយ សតិ សព្វនោះឯង ។ បទថា វិណាសញ្ញាជនា បានដល់
 ឈ្មោះថា អស់សញ្ញាជនៈទាំងពួង ព្រោះកាត់សញ្ញាជនៈ ១០ បានជា
 សមុច្ឆេទដោយមគ្គទាំង ៤ ។ បទថា ពុទ្ធា គឺឈ្មោះថា ពុទ្ធ ព្រោះត្រាស់
 ដឹងសច្ចៈ ៤ ពុទ្ធទាំងនោះ មាន ៣ ប្រភេទ គឺសាវកពុទ្ធ បច្ចេកពុទ្ធ និង
 សម្មាសម្ពុទ្ធ ។ បណ្តាពុទ្ធទាំង ៣ នោះ ក្នុងទីនេះ សំដៅយកសាវកពុទ្ធ ។
 បទថា តេ វេ លោកស្មី ព្រាហ្មណ៍ សេចក្តីថា ពុទ្ធទាំងនោះ កើតដោយ
 អរិយជាតិ ក្នុងធម៌ ពោល គឺព្រាហ្មណ៍ ។ ព្រោះអត្ថថា ជាបុគ្គលប្រសើរ
 ឬជាបុត្រ គឺឱវសរបស់ព្រះមានព្រះភាគ ដែលជាព្រាហ្មណ៍ ព្រោះដូច្នោះ បើ
 ពោលដោយបរមត្ថ ក៏ឈ្មោះថា ព្រាហ្មណ៍ក្នុងសត្វលោកនេះ អធិប្បាយថា
 មិនមែនជាព្រាហ្មណ៍ ដោយហេតុនៃជាតិ និងគោត្រ ឬមិនមែនជាព្រាហ្មណ៍
 ដោយហេតុត្រឹមតែទ្រទ្រង់ដាជាដើម ។ ក្នុងសូត្រទាំង ២ នេះ ធម៌ដែលធ្វើ
 ភាពជាព្រាហ្មណ៍ ទ្រង់ត្រាស់ឲ្យដល់អរហត្ត ដោយប្រការដូច្នោះ តែគប្បីជ្រាប
 ការផ្សេងគ្នានៃទេសនា ដោយការត្រាស់ផ្សេងៗ គ្នា ដោយទេសនាវិលាស
 ព្រោះពួកសត្វ មានអធិស្រ័យផ្សេងគ្នា ។^{១២៣}

អដ្ឋកថាថេរសូត្រ ចប់

សុត្តន្តបិដក

មហាកស្សបសូត្រ

[៤៣] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់នៅក្នុងវត្តវេជ្ជវ័ន កលន្ទកនិវាបស្ថាន ជិតក្រុងរាជគ្រឹះ ។ សម័យ នោះឯង ព្រះមហាកស្សបៈដ៏មានអាយុ គង់នៅក្នុងបិប្ផលិគុហា ជាអ្នកមាន អាពាធ ប្រកបដោយទុក្ខឈឺធ្ងន់ ។ លុះក្នុងសម័យខាងក្រោយមក ព្រះ មហាកស្សបៈដ៏មានអាយុ សះស្បើយចាកអាពាធនោះ ។ លុះព្រះមហា- កស្សបៈសះស្បើយចាកអាពាធនោះហើយ ក៏មានសេចក្តីត្រិះរិះយ៉ាងនេះថា បើដូច្នោះ មានតែអាត្មាអញចូលទៅបិណ្ឌបាត ឯក្រុងរាជគ្រឹះចុះ ។ សម័យ នោះឯង ពួកទេវតាចំនួន ៥០០ ប្រឹងខ្ចីឃ្នាត បម្រុងឲ្យព្រះមហាកស្សបៈដ៏ មានអាយុ បានបិណ្ឌបាត ។ គ្រានោះ ព្រះមហាកស្សបៈដ៏មានអាយុ បាន ហាមឃាត់ពួកទេវតាទាំង ៥០០ នោះ ហើយស្ងៀកស្ងៀមប្រដាប់បាត និង ចីវរ រួចចូលទៅបិណ្ឌបាត ក្នុងក្រុងរាជគ្រឹះ តាមប្រកដូររបស់មនុស្សកម្រត់ មនុស្សកំព្រា និងជាងតម្បាញ ក្នុងបុព្វសម័យ ។ ព្រះមានព្រះភាគ បាន ឃើញព្រះមហាកស្សបៈដ៏មានអាយុ កំពុងដើរិបិណ្ឌបាត ក្នុងក្រុងរាជគ្រឹះ តាមប្រករបស់មនុស្សកម្រត់ មនុស្សកំព្រា និងជាងតម្បាញ ។ លុះព្រះមាន ព្រះភាគ បានជ្រាបច្បាស់នូវសេចក្តីនេះហើយ ទើបបន្តិចនូវឧទាននេះ ក្នុង វេលានោះថា

បុគ្គលដែលជាអ្នកមិនចិញ្ចឹមអ្នកដទៃ អ្នកដឹងជាក់ច្បាស់ អ្នក
ទូន្មានខ្លួន តាំងនៅក្នុងធម៌មានខ្លឹម អ្នកអស់អាសវៈ អ្នកមាន
ទោសៈខ្ជាក់ចោល តថាគតហៅបុគ្គលនោះ ថាជាព្រាហ្មណ៍ ។
សូត្រទី ៦ ។

អដ្ឋកថា

មហាកស្សបសូត្រ

មហាកស្សបសូត្រទី ៦ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[៤៣] បទថា រាជគមោ បានដល់ ជិតនគរដែលមានឈ្មោះយ៉ាង
នេះ ។ ពិតហើយ នគរនោះ ហៅថា រាជគ្រឹះ ព្រោះព្រះបាទមហាមន្ទាតុ
និងព្រះបាទមហាកោវិរូជាដើមគ្រប់គ្រង អាចារ្យខ្លះពណ៌នាសេចក្តីនេះ ដោយ
ប្រការដទៃ មានជាដើមថា ឈ្មោះថា រាជគ្រឹះ ព្រោះជាផ្ទះរបស់ព្រះរាជា
ដែលសត្រូវណាម្នាក់គ្របសង្កត់បានដោយលំបាក ។ លោកអាចារ្យទាំងនោះ
នឹងមានប្រយោជន៍អ្វី ។ ពាក្យថា រាជគ្រឹះ នោះ ជាឈ្មោះនៃនគរនោះ ។
នគររាជគ្រឹះនោះ ជាក្រុងនៅក្នុងសម័យពុទ្ធកាល និងសម័យស្តេចចក្រពត្តិ
ក្នុងកាលដទៃ ជាក្រុងដែលគេបោះបង់ ពួកយក្សគ្រប់គ្រង ក្លាយជាលំនៅ
របស់ពួកយក្សទាំងនោះ ។ ពាក្យថា វេន្យវនំ ក្នុងពាក្យថា វេន្យវនេ
កលន្ទកនិវាបេ ជាឈ្មោះរបស់វិហារនោះ ។ បានឮថា វត្តវេន្យវននោះ ព័ទ្ធ

ដោយកំពែងកម្ពស់ ១៨ ហត្ថ ប្រដាប់ដោយមហាកន្ធកុដិ ជាទីគង់ប្រថាប់
 របស់ព្រះមានព្រះភាគ និងដោយវត្ថុដទៃ មានប្រាសាទ កុដិ ទីសម្ងំ មណ្ឌប
 ទីចង្រ្កម និងខ្លោងទ្វារជាដើម ខាងក្រៅ ព័ទ្ធដោយគុម្ពបូស្សី មានពណ៌ខៀវ
 គួរជាទីត្រេកអរ ព្រោះដូច្នោះ ទើបឈ្មោះថា **វេទ្យវន** ។ និងហៅថា
កលន្ទកនិវាប ព្រោះជាទីឲ្យចំណីដល់ពួកសត្វកង្កែប បានឮថា សម័យមុន
 ព្រះរាជាមួយអង្គ ទ្រង់ប្រពាសព្រះរាជឧទ្យាននោះ ទ្រង់ស្រវឹងទឹកចណ្ឌ ទើប
 ផ្គុំក្នុងពេលថ្ងៃ ឯបរិវាររបស់ព្រះរាជានោះ គិតថា ព្រះរាជាផ្តល់កំហើយ
 ត្រូវល្អងលោមដោយផ្កា និងផ្លែឈើ ទើបចៀសចេញទៅក្នុងទិស និងផ្លូវ
 ផ្សេងៗ ។ គ្រានោះ ពស់វែកលូនចេញអំពីព្រងឈើមួយដើមស្រង់ភ្និន លូន
 មករកព្រះរាជា ។ រុក្ខទេវតាឃើញដូច្នោះ ទើបគិតថា អញនឹងជួយជីវិត
 ព្រះរាជា ទើបកាឡាខ្លួនជាកង្កែប រុក្ខទេវតាព្រះកាណិ ព្រះរាជាទ្រង់ភ្ញាក់
 អំពីផ្គុំ ពស់ក៏លូនត្រឡប់ទៅ ។ ព្រះរាជាទ្រង់ឃើញដូច្នោះ ទើបទ្រង់ព្រះ
 តម្រិះថា កង្កែបនេះឲ្យជីវិតដល់អញ ទើបទ្រង់ឲ្យគេឲ្យចំណីដល់ពួកកង្កែប
 ក្នុងទីនោះ ទ្រង់ប្រកាសឲ្យអភ័យ ព្រោះដូច្នោះ តាំងអំពីនោះមក ទើបទីនោះ
 ឈ្មោះថា **កលន្ទកនិវាប** ពាក្យថា **កលន្ទក** ជាឈ្មោះរបស់ពួកកង្កែប ។
 ក្នុងវត្ថុវេទ្យវន កលន្ទកនិវាបនោះ ។

បទថា **មហាកស្សនោ** សេចក្តីថា ឈ្មោះថា មហាកស្សបៈ ព្រោះព្រះ
 កស្សបៈជាធំ ហេតុប្រកបដោយគុណធំ មានសីលក្ខន្ធជាដើម ។ ម្យ៉ាងទៀត
 ព្រះមហាថេរៈអង្គនេះ ហៅថា មហាកស្សបៈ ព្រោះប្រៀបធៀបនឹងព្រះកុមារ-

កស្សបៈ ។ បទថា បិប្ផលិគុហាយំ សេចក្តីថា បានឮថា ជិតទ្វារគុហានោះ មានដើមដីប្តីមួយដើម ព្រោះដូច្នោះ ទើបគុហានោះប្រាកដឈ្មោះថា បិប្ផលិ- គុហា ។ ត្រង់បិប្ផលិគុហានោះ ។ បទថា អាពាធិកោ សេចក្តីថា ឈ្មោះថា អាពាធិក ព្រោះមានអាពាធធួន់ អធិប្បាយថា មានជំងឺ ។ បទថា ទុក្ខុតោ សេចក្តីថា ឈ្មោះថា ទុក្ខ ព្រោះកើតទុក្ខដែលអាស្រ័យកាយ អធិប្បាយថា ជួបនូវទុក្ខ ។ បទថា ពាណ្ឌុតិលានោ បានដល់ ជាអ្នកមានជំងឺធ្ងន់ ។ តែ ព្រះមហាកស្សបៈ មានសតិសម្បជញ្ញៈ អត់សង្កត់នូវជំងឺនោះបាន ។ កាល ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបហេតុនោះរបស់លោក ទើបយាងទៅក្នុងទីនោះ ត្រាស់ពោជ្ឈង្គបរិត្ត ។ ដោយពោជ្ឈង្គបរិត្តនោះឯង ទើបព្រះថេរៈជាសះ ស្បើយអំពីអាពាធនោះ ។ សមដូចព្រះតម្រាស់ត្រាស់ក្នុងពោជ្ឈង្គសំយុត្តថា

សម័យនោះឯង ព្រះមហាកស្សបៈដ៏មានអាយុ គង់នៅក្នុង បិប្ផលិគុហា លោកមានអាពាធ ដល់នូវសេចក្តីទុក្ខ មានជំងឺជា ទម្ងន់ ។

ត្រានោះឯង ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់ចេញអំពីទីសម្ងំ ក្នុង សាយណ្ណសម័យ ទ្រង់ចូលទៅរកព្រះមហាកស្សបៈដ៏មានអាយុ លុះចូលទៅដល់ហើយ ក៏ទ្រង់គង់លើអាសនៈដែលគេក្រាល ។ លុះព្រះដ៏មានព្រះភាគ គង់ហើយ ទ្រង់មានព្រះពុទ្ធដីកា នឹង ព្រះមហាកស្សបៈដ៏មានអាយុដូច្នោះថា ម្ចាស់កស្សបៈ សរីរយន្ត របស់អ្នក ល្មមអត់ធន់បានខ្លះដែរឬ ល្មមឲ្យប្រព្រឹត្តទៅបានដែរ

ឬ ទុក្ខវេទនាធូរថយ មិនចម្រើនឡើង មានតែស្រាកស្រាន្តទៅ
មិនរឹតឡើងទេឬ ។

បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន សរីរយន្តរបស់ខ្ញុំព្រះអង្គ មិនល្មមអត់
ធន់បានទេ ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅមិនបានទេ ទុក្ខវេទនារបស់ខ្ញុំព្រះអង្គ
ក្លៀវក្លាខ្លាំងណាស់ មិនធូរថយទេ មានតែរឹតឡើង មិនស្រាក
ស្រាន្តទេ ។

ម្នាលកស្សបៈ ពោជ្ឈង្គទាំង ៧ នេះ ដែលតថាគតសម្តែង
ប្រពៃហើយ បានចម្រើនហើយ ធ្វើឲ្យរឿយៗ ហើយ តែង
ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីដឹងចំពោះ ដើម្បីត្រាស់ដឹងដើម្បីនិព្វាន ។
ពោជ្ឈង្គទាំង ៧ តើអ្វីខ្លះ ។

ម្នាលកស្សបៈ សតិសម្មោជ្ឈង្គដែលតថាគតបានសម្តែង ប្រាប់
ប្រពៃហើយ ចម្រើនហើយ ធ្វើឲ្យរឿយៗ ហើយ តែងប្រព្រឹត្ត
ទៅដើម្បីដឹងចំពោះ ដើម្បីត្រាស់ដឹង ដើម្បីនិព្វាន ។ បប ម្នាល
កស្សបៈ ឧបេក្ខាសម្មោជ្ឈង្គ ដែលតថាគតសម្តែងប្រាប់ប្រពៃ
ហើយ ចម្រើនហើយ ធ្វើឲ្យរឿយៗ ហើយ តែងប្រព្រឹត្តទៅ
ដើម្បីដឹងចំពោះ ដើម្បីត្រាស់ដឹង ដើម្បីនិព្វាន ។

ម្នាលកស្សបៈ ពោជ្ឈង្គទាំង ៧ នេះឯង ដែលតថាគតសម្តែង
ប្រាប់ប្រពៃហើយ ចម្រើនហើយ ធ្វើឲ្យរឿយៗ ហើយ តែង
ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីដឹងចំពោះ ដើម្បីត្រាស់ដឹង ដើម្បីនិព្វាន ។

បពិត្រព្រះដ៏មានព្រះភាគ ពិតមែនហើយ ពោជ្ឈង្គទាំងឡាយ
 បពិត្រព្រះសុគត ពិតមែនហើយ ពោជ្ឈង្គទាំងឡាយ ។
 លុះព្រះដ៏មានព្រះភាគបានត្រាស់ធម៌នេះចប់ហើយ ។
 ព្រះមហាកស្សបៈដ៏មានអាយុ ក៏ត្រេកអរចំពោះភាសិតរបស់
 ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ។ ឯព្រះមហាកស្សបៈដ៏មានអាយុ ក៏បានជា
 សះស្បើយចាកអាពាធនោះ មួយទៀត អាពាធនោះ ក៏ព្រះ
 មហាកស្សបៈដ៏មានអាយុ បានលះបង់យ៉ាងនោះហើយ ។

ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា អថទោ អាយស្មា មហា-
 កស្សនោ អបរេន សមយេន វុជ្ជា អាពាធា វុជ្ជាសិ សម័យតមក
 ព្រះមហាកស្សបៈ ក៏ជាសះស្បើយអំពីជំងឺនោះ ។

បទថា ឯតទយោសិ សេចក្តីថា ព្រះមហាកស្សបៈឆាន់បិណ្ឌបាតដែល
 សទ្ធិវិហារិកនាំទៅប្រគេន ក្នុងថ្ងៃមានជំងឺក្នុងកាលមុន បាននៅក្នុងវិហារនោះ
 ឯង កាលលោកជាអំពីអាពាធនោះហើយ មានបរិវិតក្តីនេះថា ធ្វើម្តេចឃ្នាំ
 អាត្មាគប្បីត្រាច់ទៅកាន់ក្រុងរាជគ្រឹះដើម្បីបិណ្ឌបាត ។ បទថា បព្វមន្តានិ
 ទេវតា សតានិ បានដល់ ស្រីទេពអប្សរដែលមានជើងដូចជើងព្រាប
 ប្រមាណ ៥០០ ដែលបម្រើសក្តីទេវរាជ ។ បទថា ឧស្សុក្តំ អាបន្នានិ
 យោន្តិ សេចក្តីថា ស្រីទេពអប្សរទាំងនោះ គិតនឹងថ្វាយបិណ្ឌបាតដល់
 ព្រះថេរៈ ទើបត្រៀមបិណ្ឌបាត ៥០០ សម្រាប់ ដាក់ក្នុងកាជន៍មាស ទៅឈរ
 ក្នុងរវាងផ្លូវ ពោលថា បពិត្រលោកម្ចាស់ សូមលោកម្ចាស់ទទួលបិណ្ឌបាត

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយខុទ្ទកបិដក គាថាធម្មបទ

១៣០

នេះ សូមសង្គ្រោះពួកខ្ញុំ ខ្ញុំលំខ្វាយក្នុងការប្រគេនបិណ្ឌបាត ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា អាយស្មតោ មហាកស្សបស្ស បិណ្ឌាទាតប្បដ- លាកាយ ដើម្បីឲ្យព្រះមហាកស្សបៈទទួលបិណ្ឌបាត ។

បានឮថា សក្កទេវរាជជ្រាបការប្រព្រឹត្តទៅនៃចិត្តរបស់ព្រះថេរៈ ទើប បញ្ជូនទេពអប្សរទាំងនោះទៅ ដោយព្រះតម្រាស់ថា ពួកនាងចូរទៅថ្វាយបិណ្ឌ បាតដល់ព្រះមហាកស្សបត្រូវ ធ្វើឲ្យជាទីពឹងរបស់ខ្លួន ។ សេចក្តីពិត សក្ក- ទេវរាជនោះ មានការត្រិះរិះយ៉ាងនេះថា បណ្តាស្រីទេពអប្សរទាំងនេះដែលទៅ ដល់ ជួនកាល ព្រះថេរៈគប្បីទទួលបិណ្ឌបាតអំពីដែររបស់ស្រីទេពអប្សរត្រឹម តែម្នាក់ សេចក្តីនោះនឹងជាប្រយោជន៍ និងសេចក្តីសុខដល់នាងអស់កាលយូរ ព្រះថេរៈឃាត់ទេពអប្សរដែលកំពុងពោលថា បពិត្រលោកម្ចាស់ សូមលោក ម្ចាស់ ទទួលបិណ្ឌបាតរបស់ខ្ញុំ សូមលោកម្ចាស់ ទទួលបិណ្ឌបាតរបស់ខ្ញុំ ហើយពោលថា ពួកនាងបានធ្វើបុណ្យទុកហើយ មានកោតៈច្រើន ចូរចៀស ចេញទៅ អាត្មានឹងសង្គ្រោះដល់មនុស្សក្រីក្រ ហើយទើបឃាត់ម្តងទៀតដល់ ទេពអប្សរដែលកំពុងពោលថា បពិត្រលោកម្ចាស់ សូមលោកម្ចាស់ កុំធ្វើ ពួកខ្ញុំឲ្យវិនាសឡើយ សូមសង្គ្រោះពួកខ្ញុំចុះ ទើបផ្តាត់ម្រាមដៃពោលពាក្យ ដដែលជាមួយទេពអប្សរដែលមិនប្រាថ្នានឹងចៀសចេញទៅ ដែលកំពុងអង្វរ ថា ពួកនាងមិនស្គាល់ប្រមាណខ្លួនឯង ចូរចៀសចេញទៅ ។ ទេពអប្សរទាំង នោះ បានឮសំឡេងផ្តាត់ម្រាមដៃរបស់ព្រះថេរៈ កាលមិនអាចតាំងនៅបាន ទើបគេចទៅកាន់ទេវលោកវិញ ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា

បញ្ចមត្តានិ ទេវតាសតានិ បដិក្ខុបិទ្វា ដូច្នោះ ។

បទថា បុព្វណ្ណាសមយំ បានដល់ សម័យមួយ គឺពេលមួយ នាពេល ព្រឹក ។ បទថា និវាសេត្វា សេចក្តីថា ស្ងៀកដណ្តប់យ៉ាងខ្លាំងខ្លាចខ្លួន ដោយ ការផ្លាស់ប្តូរគ្រឿងស្ងៀកដណ្តប់ក្នុងវិហារ ។ បទថា បត្តចីវរមាណាយ សេចក្តីថា ដណ្តប់ចីវរ ហើយកាន់បាត ។ បទថា បិណ្ណាយ ទាវិសិ បាន ដល់ ចូលទៅបិណ្ណបាត ។

បទថា ទលិទ្ធិវិសិទ្ធា បានដល់ ទឹកដីដែលជាលំនៅរបស់ជនក្រីក្រ ។ បទថា កបណាវិសិទ្ធា បានដល់ លំនៅរបស់អ្នកក្រីក្រ ព្រោះដល់នូវការ អស់កោតៈ ។ បទថា បេសការិវិសិទ្ធា បានដល់ លំនៅរបស់ជាន់តម្បាញ ។

បទថា អន្តសា ទោ ភគវា សេចក្តីថា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់បាន ឃើញដូចម្តេច ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រិះរិះថា កសិរូបៈ បុត្រតថាគត ប្រាស ចាកអាពាធហើយ កំពុងធ្វើអ្វីហ្ន៎ ទ្រង់ប្រថាប់គង់ក្នុងវត្តវេទ្យវ័ននោះឯង បាន ឃើញដោយទិព្វចក្ខុ ។

បទថា ឯតមត្តំ វិទិត្វា សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបអត្តដែលព្រះមហាកសិរូបៈ យាត់បិណ្ណបាតជាទិព្វ មានសូបៈ និងព្យញ្ជនៈច្រើន ដែលស្រីទេពអប្សរ ៥ រយ នាំទៅប្រគេន ហើយពោលដល់បដិបទាក្នុងការសង្រ្គោះមនុស្សក្រីក្រ ។

បទថា សមំ ឧទានំ បានដល់ ទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ដែលសម្តែងអានុភាព នៃការមិនញាប់ញ័ររបស់ព្រះខ្ញុំណាស្រព ដោយសម្តែងភាពជាអ្នកប្រាថ្នាតិប ជាប្រធាន ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **អនត្តាទោសី** សេចក្តីថា ឈ្មោះថា **អត្តា-
 ទោសី** ព្រោះចិញ្ចឹមអ្នកដទៃ ដែលមិនចិញ្ចឹមអ្នកដទៃ ឈ្មោះថា **អនត្តាទោសី**
 អធិប្បាយថា មិនមានសម្លាញ់ជាគម្រប់ ២ គឺជាបុគ្គលឯក ព្រោះមិនមានអ្នក
 ដទៃ ដែលខ្លួនត្រូវចិញ្ចឹម ។ ដោយពាក្យនោះ លោកសម្តែងដល់ព្រះថេរៈ
 ដែលជាអ្នកចិញ្ចឹមនាយ ។ ពិតហើយ ព្រះថេរៈចិញ្ចឹមចំពោះខ្លួន ដោយចីវរ
 គ្រឿងរក្សាកាយ ដោយបិណ្ឌបាតគ្រឿងរក្សាផ្ទៃ ឈ្មោះថា ជាអ្នកប្រាថ្នាតិច
 ក្រៃលែង ។ មិនចិញ្ចឹមបុគ្គលដទៃណាម្នាក់ ក្នុងបណ្តាញាតិមិត្តជាដើម ព្រោះ
 ជាអ្នកមិនជាប់ក្នុងអារម្មណ៍ណាមួយ ។ ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា **អនត្តាទោសី**
 ព្រោះមិនមានការវៈដែលខ្លួនត្រូវអ្នកដទៃណាម្នាក់ចិញ្ចឹម ។ សេចក្តីពិត អ្នក
 ដែលមានបច្ច័យ ៤ ទាក់ទងក្នុងទាយកដែលឲ្យបច្ច័យប៉ុណ្ណោះ មិនឈ្មោះថា
អនត្តាទោសី ព្រោះមានការប្រព្រឹត្តទាក់ទងនឹងមនុស្សម្នាក់ ។ ឯព្រះថេរៈ
 អាស្រ័យកម្លាំងស្នូង ត្រាច់បិណ្ឌបាត ដោយន័យដូចពោលក្នុងគាថាជាដើម
 ថា **យថាថិ ភមរោ បុប្ផំ** ជាអ្នកថ្មីក្នុងត្រកូលទាំងឡាយជានិច្ច ញ៉ាំងអត្តភាព
 ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅដោយអាហារ ដែលច្របល់គ្នា ។ ពិតហើយ ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់សរសើរបុគ្គលនោះ ដោយបដិបទាដែលប្រៀបដូចព្រះចន្ទ ។ បទថា
អញ្ញាតំ ប្រែថា មានកេរ្តិ៍ឈ្មោះប្រាកដ គឺមានកិត្តិយសផ្សាយទៅដោយគុណ
 តាមសេចក្តីពិត ។ ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា មានកេរ្តិ៍ឈ្មោះប្រាកដ ព្រោះជា
 អ្នកប្រាថ្នាតិច សន្តោស ដោយការវៈដែលមិនចិញ្ចឹមអ្នកដទៃនោះឯង ។ ម្យ៉ាង
 ទៀត បទថា **អញ្ញាតំ** ឈ្មោះថា អ្នកដទៃមិនស្គាល់ ដោយឲ្យអ្នកដទៃស្គាល់

ខ្លួន ព្រោះមិនប្រាថ្នាលោកសក្ការៈ និងកេរ្តិ៍ឈ្មោះ ព្រោះលះតណ្ហាបានហើយ ដោយប្រការទាំងពួង ។ សេចក្តីពិត បុគ្គលដែលមិនទាន់ប្រាសចាកតណ្ហា មានការប្រាថ្នាលាមក រមែងឲ្យអ្នកដទៃស្គាល់ខ្លួន ដោយបំណងនូវការលើក តម្កើង ដោយការបោកបញ្ឆោត ។ បទថា ទន្ធី សេចក្តីថា ទូន្មានខ្លួនហើយ ព្រោះអត្ថថា ទូន្មានខ្លួនយ៉ាងឧក្រិដ្ឋ ក្នុងឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ ដោយអំណាច ឆឡង្កិបេក្ខា គឺឧបេក្ខាមានអង្គ ៦ ។ បទថា សារេ បតិដ្ឋិតំ បានដល់ តាំង ចុះក្នុងវិមុត្តិសារៈ ឬតាំងនៅក្នុងសីលសារៈជាដើម ដែលមានសីលក្ខន្ធន ជា របស់ព្រះអសេក្ខៈជាដើម ។

បទថា ខីណាសវំ វន្តនោសំ សេចក្តីថា ឈ្មោះថា ខីណាសវៈ ព្រោះ លះអាសវៈ ៤ មានកាមាសវៈជាដើមបានដោយឥតសេសសល់ បន្ទាប់អំពី នោះឯង ឈ្មោះថា វន្តនោស ព្រោះខ្នាក់ចោលនូវទោស មានរាគៈជាដើម បាន ដោយប្រការទាំងពួង ។ បទថា តមហំ ព្រមិ ព្រាហ្មណំ សេចក្តីថា តថាគតហៅបុគ្គលនោះ គឺបុគ្គលដែលជាព្រាហ្មណ៍ដោយបរមត្ថ ដែលមាន គុណតាមដែលពោលហើយថា ជាព្រាហ្មណ៍ ។ ក្នុងទីនេះ គប្បីជ្រាបការ ផ្សេងគ្នានៃទេសនា ដោយន័យដូចពោលហើយខាងដើមនោះឯង ។^{១២៣}

អដ្ឋកថាកស្សបសូត្រ ចប់

សុត្តន្តបិដក

ចារាសូត្រ

[៤៤] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់ក្នុងអជកលាបកចេតិយ ជាលំនៅនៃអជកលាបកយក្ស ជិតក្រុង បារា ។ សម័យនោះឯង ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់នៅក្នុងទីវាល នៅវេលា រាត្រីដ៏ឆ្ងាយ ទាំងភ្លៀង ក៏កំពុងរលឹមស្រិបៗ ។ លំដាប់នោះ អជកលា- បកយក្ស មានបំណងនឹងធ្វើព្រះមានព្រះភាគឲ្យខ្លាច តក់ស្លុតព្រីព្រះរោមា បានចូលទៅរកព្រះមានព្រះភាគ លុះចូលទៅដល់ហើយ ក៏មានសម្តីគំហក បន្ទាច ធ្វើសំឡេងសន្ទាប់ខ្លាំងៗ អស់វារៈ ៣ ដង ជិតព្រះមានព្រះភាគថា នៃព្រះសមណៈ នុ៎ះនីបិសាច (ឈរខាងមុខ) ចំពោះលោកហើយ ។ លុះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់សេចក្តីនុ៎ះហើយ ទើបបន្តិឧទាននេះ ក្នុង វេលានោះថា

កាលណា បុគ្គលណាដល់ត្រើយក្នុងសកធម៌ទាំងឡាយ ក្នុងកាលនោះ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា ព្រាហ្មណ៍ រមែងគ្របសង្កត់នូវបីសាចផង នូវ សំឡេងសន្ទាប់ផងយ៉ាងនេះ ក្នុងកាលនោះ ។ សូត្រទី ៧ ។

អដ្ឋកថា

បារាសូត្រ

បារាសូត្រទី ៧ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[៤៤] បទថា បារាយំ បានដល់ ជិតក្រុងរបស់មល្លក្សត្រ ដែលមានឈ្មោះយ៉ាងនោះ ។ បទថា អជកលាបកេ ចេតិយេ បានដល់ ក្នុងទីដែលពួកមនុស្សកោតក្រែង ដែលបានឈ្មោះថា អជកលាប ព្រោះ យក្ខឈ្មោះអជកលាបគ្រប់គ្រង ។ បានឮថា យក្ខនោះទទួលពលីកម្ម ដោយ កោដ្ឋាសនៃពពែ ដោយការចងពពែឲ្យជាក្រុមៗ មិនមែនទទួលដោយប្រការ ដទៃទេ ព្រោះដូច្នោះ ទើបប្រាកដឈ្មោះថា អជកលាបកយក្ខ ។ តែអាចារ្យ ពួកខ្លះពោលថា ឈ្មោះថា អជកលាបកយក្ខ ព្រោះញ៉ាំងពួកមនុស្សឲ្យ ស្រែកដូចពពែ បានឮថា ក្នុងពេលពួកមនុស្សនាំពលីកម្មទៅ បូជាដល់អជ- កលាបកយក្ខ ត្រូវស្រែកដូចសំឡេងពពែ ហើយនាំពលីកម្មចូលទៅ យក្ខ នោះក៏ត្រេកអរ ព្រោះដូច្នោះ ទើបគេហៅថា អជកលាបកយក្ខ ។ យក្ខ នោះសម្បូរដោយអានុភាពរឹងត្អឹង កាច នៅអាស្រ័យទីនោះ ព្រោះដូច្នោះ ទើប ពួកមនុស្សធ្វើទីនោះឲ្យជាទីគោរព កោតក្រែង នាំពលីកម្មចូលទៅសព្វកាល ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា អជកលាបយកេ ចេតិយេ ។ បទថា អជកលាបកស្ស យក្ខស្ស កវនេ បានដល់ ដែលជាវិមានរបស់យក្ខនោះ ។

បានឮថា ក្នុងគ្រានោះ ព្រះសាស្តាបំណងនឹងទូន្មានយក្ខនោះក្នុងពេល ល្ងាច ទ្រង់យាងទៅមួយព្រះអង្គឯង មិនមានសម្លាញ់ជាគម្រប់ ២ ទ្រង់កាន់

បាត្រ និងបីវរ ហើយយាងទៅកាន់ទ្វារលំនៅរបស់អជកលាបកយក្ខ ។ ទើប
 ទ្រង់សុំអ្នកយាមទ្វារយក្ខនោះ ដើម្បីចូលទៅកាន់លំនៅ ។ អ្នកយាមទ្វារទូល
 ថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន អជកលាបកយក្ខ ជាបុគ្គលគ្រោតគ្រាត មិនធ្វើ
 សេចក្តីគោរពសមណៈ ឬព្រាហ្មណ៍ ព្រោះដូច្នោះ សូមទ្រង់ជ្រាបចុះ តែខ្ញុំ
 ព្រះអង្គមិនប្រាប់ដល់យក្ខនោះ មិនសមគួរ ហើយរូតរះទៅកាន់លំនៅរបស់
 អជកលាបកយក្ខ ដែលទៅកាន់សមាគមយក្ខ ក្នុងខណៈនោះឯង ។ ព្រះ
 សាស្តាយាងចូលទៅខាងក្នុងលំនៅ ហើយប្រថាប់គង់លើបញ្ញត្តាសនៈ ក្នុង
 មណ្ឌប ជាទីអង្គុយរបស់អជកលាបកយក្ខ ។ ពួកស្នំយក្ខចូលទៅគាល់ព្រះ
 សាស្តាថ្វាយបង្គំ ហើយបានឈរក្នុងចំណែកម្ខាង ។ ព្រះសាស្តាបានសម្តែង
 ធម្មិកថាដែលគួរដល់កាល ដល់ស្នំយក្ខទាំងនោះ ។ ដោយហេតុនោះ ទើប
 លោកពោលថា ប្រថាប់នៅត្រង់អជកលាបកចេតិយ ដែលជាលំនៅរបស់
 អជកលាបកយក្ខ ជិតក្រុងបាវា ។

សម័យនោះ សាតាគិរិយក្ខ និងហេមវតាយក្ខ បានទៅកាន់សមាគម
 យក្ខតាមអាកាសខាងលើលំនៅរបស់អជកលាបកយក្ខ កាលទៅមិនរួច ទើប
 អារជ្ជនៈថា មានហេតុអ្វីហ្ន៎ បានឃើញព្រះសាស្តា គង់ប្រថាប់ក្នុងលំនៅនៃ
 អជកលាបកយក្ខ ទើបចូលទៅក្នុងទីនោះ ថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគហើយ
 ទូលលាថា ខ្ញុំព្រះអង្គទៅកាន់ទីប្រជុំយក្ខ ធ្វើប្រទក្សិណ ហើយចៀសចេញ
 ទៅ ឃើញអជកលាបកយក្ខ ក្នុងទីប្រជុំយក្ខ ទើបសម្តែងសេចក្តីត្រេកអរថា
 នៃអជកលាបកៈ ព្រះមានព្រះភាគជាអគ្គបុគ្គលក្នុងលោក ព្រមទាំងទេវលោក

គង់ប្រថាប់ក្នុងលំនៅរបស់អ្នក នេះជាលាភរបស់អ្នក ចូរអ្នកទៅគាល់ព្រះមាន
 ព្រះភាគ ស្តាប់ធម៌ចុះ ។ អជកលាបកយក្ខនោះ បានស្តាប់ពាក្យរបស់សាតា-
 គីរយក្ខ និងហេមវតាយក្ខហើយ គិតថា យក្ខទាំងនេះបានប្រាប់អញថា
 សមណៈត្រងោល អង្គុយត្រង់លំនៅរបស់អញ ត្រូវសេចក្តីក្រោធគ្របសង្កត់
 គិតថា ថ្ងៃនេះ អញនឹងធ្វើសង្គ្រាមជាមួយសមណៈនោះ កាលយក្ខឈប់ប្រជុំ
 ទើបក្រោកឡើងអំពីទីនោះ យកជើងស្តាំជាន់កំពូលភ្នំប្រមាណ ៦០ យោជន៍
 កំពូលភ្នំនោះ ក៏បែកជា ២ ចំណែក ។ ពាក្យដែលគួរពោលក្នុងទីនេះ គប្បី
 ជ្រាបដោយន័យក្នុងអដ្ឋកថា អាឡវកសូត្រនោះឯង ។

ពិតហើយ សមាគមរបស់អជកលាបកយក្ខ ក៏ដួចសមាគមរបស់
 អាឡវកយក្ខនោះឯង តែរៀរការសាកសួរបញ្ជា ការដោះស្រាយបញ្ហា និង
 ការយាងចេញអំពីលំនៅ និងការចូលទៅ ៣ ដង ។ លុះអជកលាបកយក្ខ
 មកដល់ប៉ុណ្ណោះ ក៏គិតថា អញនឹងដេញសមណៈនោះ ដោយភ្លៀងទាំងនេះ
 ទើបធ្វើភ្លៀង ៩ ប្រភេទ មានវាតមណ្ឌលជាដើម ឲ្យតាំងឡើង កាលមិន
 អាចធ្វើត្រឹមតែជាយថីវរបស់ព្រះមានព្រះភាគឲ្យកម្រើក ដោយព្យុះទាំងនោះ
 បាន ក៏និម្មិតពួកក្នុងដែលមានរូបគួរខ្លាចក្រែលែង កាន់គ្រឿងប្រហារច្រើន
 ប្រភេទ ចូលទៅរកព្រះមានព្រះភាគ មួយអង្វើដោយពួកក្នុងទាំងនោះត្រាប់
 ទៅជុំវិញ សូម្បីធ្វើអាការប្លែកៗ មានប្រការផ្សេងៗ មួយយប់ទល់ភ្នំ ក៏មិន
 អាចធ្វើឲ្យព្រះមានព្រះភាគ ឃ្នាតចាកទីប្រថាប់គង់ សូម្បីត្រឹមមួយចម្រៀក
 សក់ ក៏ឆេះដោយអំណាចសេចក្តីក្រោធតែម្យ៉ាងថា សមណៈនេះ មិនប្រាប់

អញ្ញសោៈ ចូលទៅអង្គុយត្រង់លំនៅរបស់អញ ។ កាលព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់ជ្រាបការប្រព្រឹត្តទៅនៃចិត្តរបស់យក្ខនោះ ទើបទ្រង់ព្រះតម្រិះថា បុគ្គល
 លាបប្រមាត់ត្រង់ប្រមុខភ្នែក កាលបើដូច្នោះ ភ្នែកនោះ រឹងរិតតែកាចក្រែលែង
 ឡើង យ៉ាងណា យក្ខនេះក៏ដូច្នោះដូចគ្នា កាលតថាគតអង្គុយក្នុងទីនេះ ក៏
 ក្រោធក្រែលែង ដូច្នោះ តថាគតគប្បីចេញទៅខាងក្រៅ ហើយទ្រង់ក៏ចេញ
 អំពីលំនៅ ប្រថាប់គង់ក្នុងទីវាល ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា គ្រា
 នោះឯង ព្រះមានព្រះភាគ គង់ប្រថាប់ក្នុងទីវាល ក្នុងពេលឯងនឹងនៃរាត្រី
 ដូច្នោះ ។

បណ្ណាបទទាំងនោះ បទថា **រត្តនុការតិមិសាយំ** ប្រែថា ក្នុងឯងនឹងនៃ
 រាត្រី អធិប្បាយថា ក្នុងការឯងនឹងខ្លាំង រៀរការកើតនៃចក្ខុវិញ្ញាណ ។ បានឮ
 ថា ក្នុងពេលនោះ ឯងនឹងប្រកបដោយអង្គ ៤ កើតឡើង ។ បទថា **ទេវោ**
 បានដល់ មេឃញ្ជាំងតំណក់ទឹកគ្រាប់តូចៗ ឲ្យធ្លាក់ចុះ ។ លំដាប់នោះ យក្ខ
 គិតថា អញនឹងឲ្យសមណៈនេះគេចទៅដោយការភ័យខ្លាចនឹងសំឡេងនេះ ទើប
 ចូលទៅកាន់ទីជិតព្រះមានព្រះភាគ ហើយធ្វើសំឡេងដែលគួរខ្លាច ដោយន័យ
 ជាដើមថា **អក្កល អក្កល** ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលពាក្យជាដើម
 ថា **អថទោ អជកលាបកោ** ដូច្នោះ ។

បណ្ណាបទទាំងនោះ បទថា **ភយំ** បានដល់ ការភ័យខ្លាចនៃចិត្ត ។ បទ
 ថា **ធម្មិតត្តំ** បានដល់ ការដែលសរីរៈស្រៀវខ្លាច មានការរឹងភ្លៅ ។ បទថា
លោមហំសំ បានដល់ ការដែលព្រើរមេម ។ ដោយបទទាំង ៣ លោកសម្តែង

ចំពោះការកើតសេចក្តីខ្លាច ។ បទថា **ឧបសង្កមិ** សួរថា ព្រោះហេតុអ្វី យក្ខ
 នេះមានបំណងយ៉ាងនេះ ចូលទៅរកបានធ្វើអាការៈប្លែក ដែលខ្លួនធ្វើក្នុងកាល
 មុន មិនមែនឬ ។ ឆ្លើយថា បានធ្វើក៏ពិត តែយក្ខសម្គាល់ថា អញមិនអាច
 ធ្វើអ្វីដល់សមណៈ ដែលប្រថាប់ខាងក្នុងលំនៅក្នុងទីដែលមិនមានភ័យ ក្នុងទី
 ដែលមាំទាំ ឥឡូវនេះ អញអាចឲ្យសមណៈដែលនៅខាងក្រៅភ័យខ្លាចយ៉ាង
 នេះហើយ គេចទៅ ទើបចូលទៅរកព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ ។ សេចក្តីពិត
 យក្ខនេះសម្គាល់ទីលំនៅរបស់ខ្លួនថា មាំទាំ និងសម្គាល់ថា សមណៈនេះមិន
 ខ្លាច ព្រោះនៅក្នុងលំនៅរបស់ខ្លួន ។

បទថា **តិក្ខុតុំ អក្កលោ បក្កលោតិ អក្កលបក្កលិកំ អកាសិ**
 សេចក្តីថា យក្ខបានធ្វើសំឡេងបែបនេះថា **អក្កលោ បក្កលោ ៣ ដង** ដើម្បី
 ឲ្យទ្រង់ខ្លាច ។ សេចក្តីពិត នេះជាសំឡេងធ្វើតាម ព្រោះថា ពេលនោះ
 យក្ខនោះ ហាក់ដូចជាបុគ្គលវិសេស លើកភ្នំសិរេរុ និងដូចក្រឡប់មហាត្រីថពី
 ឲ្យលាន់នូវសំឡេង ដូចសំឡេងអសនីបាតរាប់រយធ្លាក់ចុះមកដោយឧស្សាហ៍
 ធំ ដូចសំឡេងគ្រហឹមរបស់ជីវីប្រចាំទិស ដែលរួមគ្នាជាហ្មង ក្នុងទីតែមួយ
 ហើយស្រេក ដូចសំឡេងសីហនាទរបស់កេសរសីហៈ ដូចសំឡេង ហុំ ហុំ
 របស់ពួកយក្ខ ដូចសំឡេងខ្លាំងរបស់កុតបិសាច ដូចសំឡេងទះដែររបស់ពួក
 អសុរដូចសំឡេងរំពងនៃវជិរ ដែលស្តេចទេវរាជគ្រវែងមក ដូចសំឡេងរំពង
 របស់មហាព្យុះ ដែលតាំងនៅអស់មួយកប្ប ជាសំឡេងញាំញី និងគ្រប
 សង្កត់សំឡេងដទៃៗ ព្រោះជាសំឡេងជ្រៅ ធំទូលាយ និងធ្វើការភ័យខ្លាចឲ្យ

ដល់ខ្លួន និងដូចសំឡេងដែលជាក្លាយចំពោះមុខដីក្រែលែង ហាក់ដូចពុះបេះដូង
 នៃពួកបុប្ផជន ព្រោះសំឡេងដែលបន្លឺចេញ ដោយគិតថា អញនឹងឲ្យសមណៈ
 នេះខ្លាច ដោយសំឡេងនេះ ហើយគេចទៅ ភ្នំក៏បែកជាបំណែករមៀលចុះមក
 ស្លឹកឈើ ផ្លែឈើ ផ្កាឈើ និងគុម្ពវល្លិទាំងអស់ ដែលនៅតាមដើមក្នុងព្រៃ
 ក៏ជ្រុះចុះ ភ្នំហិមពាន្តទំហំ ៣ ពាន់យោជន៍ក៏រង្វើញាប់ញ័រ កក្រើកទៅដោយ
 ច្រើន សូម្បីពួកទេវតា តាំងពីកុម្មទេវតាជាដើមទៅ មានការភ័យខ្លាចតក់ស្លុត
 ព្រីរោម ព្រីស្បែកទាំងអស់ នឹងពោលទៅថ្ងៃ ដល់ពួកមនុស្ស និងសត្វដែល
 មានជើង ២ និងជើង ៤ ការតក់ស្លុតច្រើន ហាក់ដូចជាមហាប្រិចពីស្រុត
 កោលាហល បានកើតឡើងក្នុងជម្ពូទ្វីបទាំងមូល ។ ឯព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់
 មិនបានសម្គាល់សំឡេងនោះ ថាជាអ្វីឡើយ ទ្រង់គង់ប្រថាប់ស្ងៀម ទ្រង់
 អធិដ្ឋានថា ដោយហេតុនេះ អន្តរាយកុំបីមានដល់សត្វណាមួយឡើយ ។

ព្រោះហេតុដែលសំឡេងនោះ មកប្រាកដតាមសោតទ្វាររបស់សត្វ
 ទាំងឡាយ ដោយអាការយ៉ាងនេះថា អក្កល បក្កល ដូច្នោះ ទើបលោក
 អាចារ្យលើកឡើងកាន់សង្គហៈថា យក្ខបានបន្លឺសំឡេងថា អក្កល បក្កល
 ដោយអធិប្បាយថា ឈ្មោះថា អក្កល បក្កល ព្រោះធ្វើតាមសំឡេងនោះ
 និងថា ការបន្លឺសំឡេងថា អក្កល បក្កល មាននៅក្នុងការដែលយក្ខបន្លឺ
 សំឡេងកងរំពងនោះ ។ តែអាចារ្យពួកខ្លះពោលថា យក្ខបន្លឺសំឡេងតាម
 ភាសានេះថា អក្កល បក្កល ដោយឈ្មោះម្យ៉ាងទៀត ពីរបទថា អាក្កល
 ព្យាក្កល ដូចពាក្យថា ឯក ឯកក ។ ព្រោះហេតុដែល អា អក្ខរៈ ដែល

កើតគ្រាតែមួយ មានជាដើមថា អាកុល ព្រោះកើត ដោយការកើតគ្រា
 ដំបូងនោះឯង និងធ្វើ អា អក្ខរៈនោះឲ្យមានសំឡេងខ្លី ដោយចុះ ក អាគម
 ដូច្នោះ ។ តែដែលកើត ២ វាវៈ ជា បក្កុល ឯ កុល សព្វ ក្នុងទីនេះ ជា
 បរិយាយរបស់ជាតិ ដូចក្នុងប្រយោគថា កោលំកោល ជាដើម និងការ
 ប្រកបសព្វ ជាការផ្លាស់បំណងដែលលោកពោលហេតុនោះ បទទី ១ លោក
 ពោលដល់ជលាពុជកំណើត មានសីហៈ និងព្យគ្យៈ (ខ្លា) ជាដើម ។ បទទី
 ២ ពោលដល់អណ្ណជកំណើត មានពស់ និងពស់វែកជាដើម ព្រោះដូច្នោះ
 អាចារ្យពួកដទៃពោលថា យក្ខុសម្តែងបទនេះ ដោយ ២ បទថា អហន្ត
 ជីវិតហារកោ ខ្ញុំនាំជីវិតរបស់អ្នកទៅ ដូចសីហៈជាដើម និងពស់ជាដើម ។
 តែអាចារ្យមួយពួកទៀត ពោលជាបាលីថា អកុល កកុល ហើយពោលអត្ថ
 របស់ ២ បទនោះថា ដែលឈ្មោះថា អកុល ព្រោះទៅ គឺប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បី
 ទម្លាយឲ្យអស់ទៅ ឲ្យវិនាសទៅ ដែលឈ្មោះថា កកុល ព្រោះទៅដើម្បីស៊ី
 គឺទំពាស៊ី អត្ថនោះ គឺអ្វី គឺបុគ្គលណាម្នាក់ មានយក្ខ អារក្ខទឹក បិសាច
 សីហៈ និងខ្លាជាដើមណាមួយ ដែលជាអ្នកនាំសេចក្តីវិនាសមកឲ្យដល់ពួក
 មនុស្ស ក្នុងទីនេះ គប្បីជ្រាបអធិប្បាយអត្ថដោយន័យ ដូចពោលហើយ
 ខាងដើមនោះឯង ។

បទថា ឯសោ តេ សមណា បិសាចោ សេចក្តីថា យក្ខនិម្មិតរូបគួរ
 ខ្លាចធំ គួរស្បើម ឈរត្រង់ព្រះកក្កព្រះមានព្រះភាគ ពោលសំដៅដល់ខ្លួន
 ថា សមណៈ បិសាចដែលស៊ីសាច់ប្រាកដដល់អ្នកហើយ ។

បទថា ឯតមត្តំ វិទិត្យា សេចក្តីថា ដឹងការប្លែកនេះ ដែលយក្ខត្យ
 ប្រព្រឹត្តទៅតាមផ្លូវកាយ និងវាចា និងដឹងភាពដែលខ្លួនអស់ឧបក្កិលេសក្នុង
 លោកធម៌ ជាហេតុនៃអាការដែលយក្ខនោះសង្កត់សង្កិនមិនបាន ដោយអាការ
 ទាំងពួង បទថា តាយំ វេលាយំ បានដល់ ពេលដែលធ្វើអាការប្លែកនោះ ។
 បទថា ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ សេចក្តីថា មិនគិតដល់អាការប្លែកនោះ ទ្រង់
 បន្ធិឧទាននេះ ដែលសម្តែងធម្មានុភាព មានការមិនអាវជួនដល់អាការប្លែក
 នោះជាហេតុ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា យទា សកេសុ ធម្មេសុ បានដល់ ធម៌ គឺ
 ឧបាទានក្ខន្ធ ៥ ពោល គឺអត្តភាពរបស់ខ្លួនក្នុងកាលណា ។ បទថា ចារត្វ
 សេចក្តីថា ជាអ្នកដល់នូវត្រើយនៃការបរិបូណ៌នៃបរិញ្ញាកិសម័យ ។ បន្ទាប់
 អំពីនោះឯង បុគ្គលដល់ត្រើយដោយការបរិបូណ៌នៃបហានាភិសម័យ សច្ចិ-
 កិរិយាភិសម័យ និងការវិនាសក្នុងសមុទយៈ ជាហេតុនៃឧបាទានក្ខន្ធ
 ទាំងនោះ ក្នុងនិរោធដែលមានលក្ខណៈមិនទៅតាមសមុទយៈនោះ និងក្នុង
 និរោធគាមិនីបដិបទា ។ បទថា ហោតិ ព្រាហ្មណោ សេចក្តីថា ឈ្មោះថា
 ជាព្រាហ្មណ៍ ព្រោះជាបុគ្គលបន្ទាត់នូវបាបដោយអាការទាំងពួង ដោយប្រការ
 ដូច្នោះ ។ សេចក្តីពិត ការត្រាស់ដឹងសច្ចៈ ៤ រមែងមានដោយការឈមចុះ
 កាន់អត្តភាពរបស់ខ្លួន ដោយប្រការទាំងពួង ។ សមដូចពាក្យដែលលោក
 ពោលជាដើមថា

តថាគតសម្តែងនូវលោក គឺទុក្ខសច្ចផង នូវហេតុជាទីកើតឡើងនៃ
លោក គឺសមុទយសច្ចផង នូវទីរលត់នៃលោក គឺនិរោធសច្ចផង
នូវបដិបទាជាហេតុទៅកាន់ទីរលត់នៃលោក គឺមគ្គសច្ចផង
ក្នុង អត្តភាពប្រមាណមួយព្យាម ដែលប្រកបដោយសញ្ញា ប្រកប
ដោយចិត្តនេះទេតើ ។

ម្យ៉ាងទៀត បទថា សកេសុ ធម្មេសុ បានដល់ ក្នុងធម៌របស់ខ្លួន
ឈ្មោះថា ធម៌របស់ខ្លួន បានដល់ ធម៌ មានសីលជាដើម របស់បុគ្គលដែល
ស្រឡាញ់ខ្លួន ។ ពិតហើយ វាទានធម៌ មានសីល សមាធិ បញ្ញា និង
វិមុត្តិជាដើម ឈ្មោះថា ធម៌របស់មនុស្ស គឺរបស់ខ្លួន ព្រោះញ៉ាំងហិតសុខឲ្យ
បរិបូណ៌ដោយចំណែកមួយ មិនជាធម៌របស់អ្នកដទៃ ដូចសន្តិលេសធម៌
ដែលនាំសេចក្តីវិនាសមកឲ្យ ។ បទថា ចារត្ថ បានដល់ ដល់នូវត្រើយ គឺ
ទីបំផុត សេចក្តីបរិបូណ៌នៃធម៌ មានសីលជាដើមនោះ ។ ក្នុងធម៌ទាំងនោះ
ដំបូង ឈ្មោះថា សីល មាន ២ យ៉ាង គឺលោកិយសីល ១ លោកុត្តរសីល
១ ។ ក្នុងសីលទាំងនោះ លោកិយសីល ជាសីលខាងដើម សីលខាងដើម
នោះ ពោលដោយសង្ខេប មាន ៤ យ៉ាង មានបាតិមោក្ខសំរវសីលជាដើម
តែពោលដោយពិស្តារ មានច្រើនប្រភេទ ។ លោកុត្តរសីល មាន ២ យ៉ាង
គឺមគ្គសីល ១ ផលសីល ១ ។ តែពោលដោយអត្ត បានដល់ សម្មាវាចា
សម្មាកម្មន្តៈ សម្មាអាជីវៈ ។ សមាធិ និងបញ្ញា មាន ២ យ៉ាង ជាលោកិយ
១ ជាលោកុត្តរ ១ ដូចសីលដែរ ។ សមាធិ ២ យ៉ាងនោះ លោកិយ-
សមាធិ បានដល់ សមាបត្តិ ៨ មួយអន្លើដោយឧបចារៈ លោកុត្តរសមាធិ

បានដល់ សមាធិដែលទាក់ទងក្នុងមគ្គ ។ ឯបញ្ញាដែលជាលោកិយ បានដល់
 សុតមយប្បញ្ញា ចិន្តាមយប្បញ្ញា និងការវនាមយប្បញ្ញា ដែលនៅមាន
 អាសវៈ ឯលោកុត្តរប្បញ្ញា បានដល់ បញ្ញាដែលសម្បយុត្តដោយមគ្គ និង
 ផល ។ ឈ្មោះថា វិមុត្តិ បានដល់ ផលវិមុត្តិ និងនិព្វាន ។ ព្រោះដូច្នោះ
 ទើបវិមុត្តិនោះ ជាលោកុត្តរតែម្យ៉ាង ។ វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនៈ ជាលោកិយ
 តែម្យ៉ាង វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនៈនោះ មាន ១៧ យ៉ាង ព្រោះជាបច្ចវេក្ខ-
 ណញ្ញាណ ។ ឈ្មោះថា ជាអ្នកដល់ត្រើយ គឺទីបំផុត ព្រោះសេចក្តីបរិបូណ៌
 នៃធម៌ មានសីលជាដើមទាំងនេះ ដែលកើតឡើងដោយឥតសេសសល់ ព្រោះ
 សម្រេចអរហត្ត ក្នុងសន្តានរបស់ខ្លួន ដោយប្រការដូច្នោះ ។ ព្រោះហេតុនោះ
 ទើបឈ្មោះថា ដល់ត្រើយក្នុងធម៌របស់ខ្លួន ។ ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា ដល់
 ត្រើយក្នុងសីល ព្រោះសម្រេចសោតាបត្តិផល ។ ពិតហើយ សោតាបន្ន
 នោះ លោកហៅថា ធ្វើឲ្យបរិបូណ៌ក្នុងសីលទាំងឡាយ ។ ក្នុងទីនេះ ព្រះ
 សកទាគាមី ឈ្មោះថា លោកកាន់យកដោយសោតាបន្នសព្វដូចគ្នា ឈ្មោះ
 ថា ជាអ្នកដល់ត្រើយក្នុងសមាធិ ព្រោះសម្រេចអនាគាមិផល ។ ពិតហើយ
 ព្រះអនាគាមីនោះ លោកហៅថា ជាអ្នកធ្វើឲ្យបរិបូណ៌ក្នុងសមាធិ ឈ្មោះថា
 ជាអ្នកដល់ត្រើយក្នុងធម៌ ៣ ក្រៅអំពីនេះ ព្រោះសម្រេចអរហត្តផល ។ ពិត
 ហើយ ព្រះអរហន្ត ឈ្មោះថា ជាអ្នកដល់នូវត្រើយក្នុងបញ្ញាវិមុត្តិ និង
 វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនៈ ព្រោះសម្រេចចេតោវិមុត្តិ ដែលជាអកុប្បធម៌ដ៏កំពូល
 ដោយការដល់នូវភាពបរិបូណ៌ ដោយបញ្ញា និងព្រោះដល់ទីបំផុតនៃបច្ចវេក្ខ-

ណញ្ញាណ ឈ្មោះថា ជាអ្នកដល់នូវត្រើយក្នុងធម៌របស់ខ្លួន ក្នុងកាលណា
 តាមដែលពោលហើយ ព្រោះសម្រេចកិច្ច ១៦ យ៉ាង មានបរិញ្ញាកិច្ចជាដើម
 ដោយមគ្គ ៤ ក្នុងអរិយសច្ច ៤ ដោយប្រការទាំងពួង ។ បទថា ហោតិ
 ព្រាហ្មណោ សេចក្តីថា ក្នុងកាលនោះ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា ជាព្រាហ្មណ៍
 ដោយបរមត្ថ ព្រោះជាអ្នកបន្យាត់បាបធម៌ចេញបាន ។ បទថា អថ ឯតំ
 បិសាចញ្ច បក្កលញ្ចាតិ វត្ថុតិ សេចក្តីថា ម្នាលអដកលាបកៈ ក្នុងកាល
 ខាងក្រោយអំពីដល់ត្រើយដែលពោលហើយនោះ បុគ្គលមិនកន្លង គឺឈាន
 កន្លងគ្របសង្កត់ មិនខ្លាចបិសាចដែលមកស៊ីសាច់ ដែលអ្នកសម្តែងហើយ
 នោះ នឹងសំឡេង អក្កល តក្កល ដែលតាំងឡើង ឲ្យកើតសេចក្តីខ្លាច ។

គាថានេះ លោកពោលសរសើរចំពោះអរហត្ត ។ គ្រានោះ អដក-
 លាបកយក្ខយើញការមាំទាំងនោះ ព្រោះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មិនញាប់ញ័រ
 សូម្បីការខ្លាចដែលមានភ័យកើតចំពោះមុខបែបនោះ ដែលខ្លួនធ្វើហើយ ក៏មាន
 ចិត្តជ្រះថ្លាថា សមណៈនេះជាមនុស្សអស្ចារ្យហ្ន៎ កាលប្រកាសដល់សទ្ធាដែល
 ជារបស់បុប្ផជនតាំងមាំក្នុងខ្លួន ទើបប្រកាសភាពជាឧបាសក ចំពោះព្រះកក្រ
 ព្រះសាស្តា ។^{១៣៣}

អដ្ឋកថាទារាសូត្រ ចប់

សុត្តន្តបិដក

សង្គមជិស្សត្រ

[៤៥] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់ក្នុងវត្តជេតពន របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ជិតក្រុងសាវត្ថី ។ សម័យ នោះ ព្រះសង្គមជិដ៏មានអាយុ បានទៅនគរសាវត្ថី ដើម្បីជួបព្រះមានព្រះ ភាគ ។ ឯបុរាណទុតិយិកា របស់ព្រះសង្គមជិដ៏មានអាយុ បានឮដំណឹងថា អើ ឮថា ព្រះសង្គមជិ មកដល់នគរសាវត្ថីហើយ ។ នាងនោះបាននាំទារក ទៅឯវត្តជេតពន ។ សម័យនោះ ព្រះសង្គមជិដ៏មានអាយុ កំពុងអង្គុយនៅ ក្នុងវេលាថ្ងៃ ក្បែរគល់ឈើមួយដើម ។ លំដាប់នោះ បុរាណទុតិយិការបស់ ព្រះសង្គមជិដ៏មានអាយុ បានចូលទៅរកព្រះសង្គមជិដ៏មានអាយុ លុះចូល ទៅដល់ហើយ ក៏និយាយនឹងព្រះសង្គមជិដ៏មានអាយុថា បពិត្រសមណៈ សូមលោកចិញ្ចឹមខ្ញុំ ទាំងកូនតូចផង ។ និមិត្តតែបុរាណទុតិយិកានោះ ពោល យ៉ាងនេះហើយ ព្រះសង្គមជិដ៏មានអាយុនៅស្ងៀម ។ បុរាណទុតិយិការបស់ ព្រះសង្គមជិដ៏មានអាយុ បានពោលនឹងព្រះសង្គមជិដ៏មានអាយុជាគម្រប់ ២ ដង យ៉ាងនេះទៀតថា បពិត្រសមណៈ សូមលោកចិញ្ចឹមខ្ញុំ ទាំងកូនតូចផង ។ ព្រះសង្គមជិដ៏មានអាយុ នៅស្ងៀមអស់វារៈ ២ ដង ។ បុរាណទុតិយិកា របស់ព្រះសង្គមជិដ៏មានអាយុ ក៏ទទួលនិយាយនឹងព្រះសង្គមជិដ៏មានអាយុ ជាគម្រប់ ៣ ដងថា បពិត្រសមណៈ សូមលោកចិញ្ចឹមខ្ញុំ ទាំងកូនតូចផង ។ ព្រះសង្គមជិដ៏មានអាយុ ក៏នៅស្ងៀមអស់វារៈ ៣ ។ លំដាប់នោះ បុរាណ-

ទុតិយិការបស្សន្តិយមជិដ្ឋីមានអាយុ បានយកទារកតូចនោះ ទៅដាក់អំពី
មុខព្រះសង្ឃាមជិដ្ឋីមានអាយុ រួចនិយាយថា បពិត្រសមណៈ នេះជាកូន
ប្រុសរបស់លោក លោកចិញ្ចឹមវាផងចុះ រួចហើយក៏ដើរចេញទៅ ។ ឯព្រះ
សង្ឃាមជិដ្ឋីមានអាយុ មិនមើលមើល មិនហៅរកនូវកូនតូចនោះសោះ ។
លំដាប់នោះ បុរាណទុតិយិការបស្សន្តិយមជិដ្ឋីមានអាយុ កាលដើរចេញ
ទៅ មិនឆ្ងាយប៉ុន្មាន ក៏ឆាកមើលមកឃើញព្រះសង្ឃាមជិដ្ឋីមានអាយុ ដែល
មិនមើលមើល មិនហៅរកកូនតូចនោះសោះ ស្រ្តីនោះលុះឃើញហើយ ក៏មាន
សេចក្តីត្រិះរិះយ៉ាងនេះថា សមណៈនេះ មិនត្រូវការដោយកូនប្រុសទេតើ ។
បុរាណទុតិយិការនោះ ក៏ត្រឡប់អំពីទីនោះ មកយកកូនតូចនោះវិញ ដើរចេញ
ទៅ ។ ព្រះមានព្រះភាគ បានទតឃើញនូវអាការដ៏ប្លែកបែបយ៉ាងនេះ នៃ
បុរាណទុតិយិការបស្សន្តិយមជិដ្ឋីមានអាយុ ដោយទិព្វចក្ខុដ៏បរិសុទ្ធ កន្លង
ចក្ខុរបស់មនុស្សធម្មតា ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ ជ្រាបច្បាស់នូវសេចក្តីនុ៎ះ
ហើយ ទើបបន្តិចនូវឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

ភិក្ខុណា មិនត្រេកត្រអាលនឹងស្រ្តីដែលមករក មិនស្តាយស្រ្តី
ដែលគេចចេញទៅ តថាគតហៅបុគ្គលនោះថា ជាព្រាហ្មណ៍
ដូចជាភិក្ខុឈ្មោះ សង្ឃាមជិ ដែលរួចស្រឡះហើយចាកគ្រឿង
ជាប់ គឺ កិលេស ។ សូត្រទី ៨ ។

អដ្ឋកថា

សង្គមជិស្សត្រ

សង្គមជិស្សត្រទី ៨ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[៤៥] បទថា សង្គមជិ បានដល់ មានឈ្មោះយ៉ាងនេះ ។ ពិតហើយ លោកមានអាយុអង្គនោះ ជាកូនរបស់សេដ្ឋី មានសម្បត្តិច្រើនម្នាក់ ក្នុងក្រុងសាវត្ថី វេលាចម្រើនវ័យ មាតា បិតា ឲ្យមានគ្រួសារដោយសមគួរ ។ ប្រគល់ទ្រព្យសម្បត្តិឲ្យ ឲ្យនៅគ្រប់គ្រងផ្ទះ ថ្ងៃមួយ គាត់ឃើញឧបាសកក្នុងក្រុងសាវត្ថី កំពុងថ្វាយទាន សមាទានសីលអំពីព្រលឹម ស្លៀកសំពត់សកាន់គ្រឿងក្រអូប និងផ្កាជាដើម ឆ្ពោះមុខទៅកាន់វត្តជេតពន ដើម្បីស្តាប់ធម៌ក្នុងពេលល្ងាច ទើបសួរថា អ្នកទាំងឡាយទៅណា ។ កាលជនទាំងនោះឆ្លើយថា ទៅសម្នាក់ព្រះសាស្តាក្នុងវត្តជេតពន ដើម្បីស្តាប់ធម៌ ទើបពោលថា បើដូច្នោះ ខ្ញុំក៏នឹងទៅ ទើបទៅជាមួយជនទាំងនោះ ។ សម័យនោះឯងព្រះមានព្រះភាគ ប្រថាប់គង់លើបវរពុទ្ធាសនៈ ដែលគេរៀបចំក្នុងមណ្ឌបសម្រាប់ស្តាប់ព្រះសទ្ធម្ម សម្តែងធម៌ក្នុងកណ្តាលបរិស័ទ ៤ ដូចកេសរសីហៈបន្ទីសីហនាទក្នុងគុហាមាស ។ សម័យនោះឯង ឧបាសកទាំងនោះថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ រួចអង្គុយនាចំណែកម្ខាង ។ ឯសង្គមជិកុលបុត្រអង្គុយស្តាប់ធម៌ចុងបរិស័ទនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់អនុបុព្វីកថា ប្រកាសសច្ចៈ ៤ ក្នុងពេលចប់សច្ចៈ សត្វច្រើនពាន់បានត្រាស់ដឹងធម៌ ។ ឯសង្គមជិកុលបុត្រ ក៏សម្រេចសោតាបត្តិផល កាលបរិស័ទចេញទៅហើយ ចូល

ទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ ថ្វាយបង្គំហើយ ទូលសូមបព្វជ្ជាថា បពិត្រព្រះ
 មានព្រះភាគ សូមទ្រង់ឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គបួសចុះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់សួរថា
 មាតា បិតាអនុញ្ញាតឲ្យអ្នកបព្វជ្ជាហើយឬ ។ បុរសនោះក្រាបទូលថា មិន
 ទាន់អនុញ្ញាតទេ ព្រះអង្គ ។ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់សង្ឃាមជិ ព្រះ
 តថាគតទាំងឡាយ មិនបំបួសកុលបុត្រ ដែលមាតាបិតាមិនអនុញ្ញាតឡើយ ។
 សង្ឃាមជិទូលថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ខ្ញុំព្រះអង្គនោះ នឹងធ្វើដោយមាតា
 បិតាអនុញ្ញាតឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គបួស ដូច្នោះហើយ ថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ ធ្វើ
 ប្រទក្សិណហើយ ចូលទៅរកមាតា បិតា ពោលថា លោកឪពុក អ្នកម្តាយ
 សូមអនុញ្ញាតឲ្យខ្ញុំបួសចុះ ។ បន្ទាប់អំពីនោះ គប្បីជ្រាបតាមន័យដែលពោល
 មកហើយ ក្នុងរដ្ឋបាលសុត្រ ។ គ្រានោះ គាត់ប្តេជ្ញាថា បួសហើយនឹង
 បង្ហាញខ្លួន កាលមាតាបិតាអនុញ្ញាតហើយ ចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ
 ទូលសូមបព្វជ្ជា ។ ហើយគាត់ក៏បានបព្វជ្ជាឧបសម្បទា ក្នុងសម្មាភ័ព្វព្រះមាន
 ព្រះភាគ ។ កាលលោកឧបសម្បទាបានមិនយូរ ក៏ព្យាយាមដើម្បីសម្រេច
 មគ្គខ្ពស់ឡើងៗ នៅចាំវស្សាក្នុងអរញ្ញវាសមួយកន្លែង បានអភិញ្ញា ៦ ចេញ
 វស្សាហើយ ទៅកាន់ក្រុងសាវត្ថី គាល់ព្រះមានព្រះភាគ និងដោះពាក្យប្តេជ្ញា
 មាតាបិតា ។ ហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា តេន ទោ បន សមយេន
 អាយស្មា សង្ឃាមជិ សាវត្ថី អនុប្បត្តោ ហោតិ ដូច្នោះ ។

ព្រះសង្ឃាមជិនោះ ត្រាច់បិណ្ឌបាតក្នុងធូរគាម ត្រឡប់អំពីបិណ្ឌបាត ខាង
 ក្រោយភត្ត ចូលទៅកាន់វត្តជេតពន គាល់ព្រះមានព្រះភាគ ព្រះអង្គក៏បានធ្វើ

បដិសណ្ឋារៈ ហើយព្យាករអរហត្តផល ថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគទៀត ហើយ
ធ្វើប្រទេក្សិណ ចេញទៅអង្គុយសម្រាកពេលថ្ងៃ ត្រង់គល់ឈើមួយកន្លែង ។
លំដាប់នោះ មាតាបិតា និងញាតិមិត្តរបស់លោកដឹងថា លោកនិមន្តមក ក៏
ត្រេកអរ រីករាយ បានដឹងថា ព្រះសង្ឃាមជិមកក្នុងទីនេះ ទើបប្រញាប់ទៅកាន់
វិហារ រកមើល ឃើញលោកអង្គុយក្នុងទីនោះ ចូលទៅរក ធ្វើបដិសណ្ឋារៈ
ហើយអង្វរថា ព្រះរាជា កុំបីរិបជាន់សម្បត្តិរបស់បុគ្គលដែលមិនមានបុត្រ
ទាយាទ គប្បីបានទទួល សូមបាលៈបង់បព្វជ្ជា សឹកចុះ ព្រះថេរៈស្តាប់ដូច្នោះ
ហើយ គិតថា ជនទាំងនេះ មិនដឹងថា អាត្មាអញ មិនត្រូវការដោយកាម
ទាំងឡាយ ប្រាថ្នាឲ្យជាប់នៅក្នុងកាមប៉ុណ្ណោះ ដូចបុគ្គលរែកលាមក ត្រូវការ
លាមក ដូច្នោះ បុគ្គលណាម្នាក់ មិនអាចឲ្យជនទាំងនេះយល់ធម្មកថាបាន
ទើបអង្គុយ ធ្វើហាក់មិនឮ មនុស្សទាំងនោះ អង្វរដោយប្រការផ្សេងៗ ឃើញ
លោកមិនជឿពាក្យរបស់ខ្លួន ទើបទៅផ្ទះ ប្រាប់ភរិយារបស់លោក មួយអន្លើ
ដោយបុត្រ និងបរិវារ ពោលថា ពួកយើង ទោះបីអង្វរផ្សេងៗ ក៏យកចិត្ត
លោកមិនបាន ទើបនាំគ្នាមក ចូរនាងអង្វររកស្តាររបស់នាង ឲ្យយល់ព្រមដោយ
ឃើញដល់បុត្រ បានឮថា កាលនាងតាំងគភ៌ ព្រះថេរៈចេញបួស ។ នាង
ទទួលពាក្យហើយ ទើបបាននាំក្មេង មួយអន្លើដោយបរិវារច្រើន ទៅកាន់វត្ត
ជេតពន ដែលលោកសំដៅពោលពាក្យជាដើមថា អស្សោសិ ខោ អាយ-
ស្មតោ សង្កាមជិស្ស ដូច្នោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា បុរាណទុតិយិកា សេចក្តីថា កាលមុន គឺ

ក្នុងកាលជាគ្រហស្ថ នាងបានជាភរិយាចាស់ ដោយជាគូបម្រើ អធិប្បាយថា ជាភរិយា ។ ដោយពាក្យថា អយ្យោ កាលនឹងពោលថា អយ្យបុត្រ តែ ពោលដោយរោហារដែលសមគួរដល់បព្វជិត ។ សព្វថា កិរ ជានិបាត ប្រើ ក្នុង អនុស្សវនត្ត គឺបានឮមក ។ គប្បីជ្រាបសម្ពន្ធថា បានឮថា កាលលោក មកដល់ ។ បទថា ខុទ្ទកុំ ហិ សមណា ទោស មំ សេចក្តីថា នាងពោល ថា លោកម្ចាស់ចោលខ្ញុំកំពុងតាំងគភ៌ ហើយបួស ឥឡូវនេះ ខ្ញុំមានកូនតូច ការដែលលោកម្ចាស់បោះបង់ខ្ញុំបែបនោះ ហើយធ្វើសមណធម៌ មិនសមគួរ ព្រោះដូច្នោះ សមណៈ សូមលោកម្ចាស់ចិញ្ចឹមខ្ញុំ ដែលមានបុត្រជាសម្លាញ់ គម្រប់ ២ ដោយអាហារ និងគ្រឿងស្លៀកដណ្តប់ជាដើម ។ ឯព្រះសង្ឃាមជិ សង្រួមឥន្ទ្រិយ មិនសម្លឹងមើលផង មិនចរចាជាមួយនាងផង ។ ដោយហេតុ នោះ ទើបលោកពោលថា ឯវំ វុត្ត អាយស្មា សង្កាមជិ តុណ្ហិ អហោសិ ដូច្នោះ ។

នាងពោលដូច្នោះអស់ ៣ ដង ឃើញលោកអង្គុយស្ងៀមតែម្យ៉ាង ទើប សម្គាល់ថា ឈ្មោះថា ពួកបុរស មិនអាចយកក្នុងភរិយា តែគង់អាចយកក្នុង បុត្រ ការស្រឡាញ់ក្នុងបុត្រជ្រុតជ្រាបដល់ខ្លួនក្នុងផ្ទះរបស់បិតា ដូច្នោះ លោក គង់នៅក្នុងអំណាចរបស់ខ្ញុំ ព្រោះស្រឡាញ់កូន ទើបដាក់កូនលើក្លៅរបស់ ព្រះថេរៈ ហើយចៀសចេញទៅចំណែកម្ខាង ពោលថា សមណៈ នេះកូន របស់លោក សូមចិញ្ចឹមចុះ ហើយទៅឆ្ងាយបន្តិច បានឮថា នាងមិនអាច ឈរចំពោះមុខលោក ដោយតេជះសមណៈ ។ សូម្បីកូនតូច ព្រះថេរៈក៏មិន

មើលផង មិនពោលផង ពោលនោះ នាងជាស្រ្តីឈរនៅក្នុងទីមិនឆ្ងាយ បែរ
មុខសម្លឹងមើលដឹងអាការព្រះថេរៈ ត្រឡប់មកបីកូន ដោយគិតថា សមណៈ
នេះ មិនត្រូវការកូន រួចក៏ចៀសចេញទៅ ហេតុនោះ ទើបលោកពោលពាក្យ
ជាដើមថា អនោ អាយស្មតោ សង្កាមជិស្ស បុរាណានុតិយិកា ដូច្នោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា បុត្តនបិ សេចក្តីថា សមណៈនេះ មិន
ត្រូវការបុត្រដែលកើតអំពីទ្រូងខ្លួនឯង អធិប្បាយថា នឹងពោលថ្វីដល់អ្នកដទៃ
នោះ ។

ឈ្មោះថា ទិព្វ ក្នុងបទថា ទិព្វន នេះ ព្រោះដូចជាទិព្វ ពិតហើយ
ទៅតាមទាំងឡាយមានចក្ខុបសាទជាទិព្វ ដែលកើតអំពីកម្មមិនប្រឡាក់ដោយទឹក
ប្រមាត់ សេចក្តី នឹងឈាមជាដើម អាចទទួលអារម្មណ៍បានក្នុងទីឆ្ងាយ ។
អភិញ្ញាចក្ខុនេះ កើតអំពីចតុត្ថជ្ឈានសមាធិ កាលបើដូច្នោះ ហេតុនោះ ទើប
ឈ្មោះថា ជាទិព្វ ព្រោះដូចជារបស់ទិព្វ ។ ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា ទិព្វ ព្រោះ
បានដោយការអាស្រ័យទិព្វវិហារធម៌ ។ ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា ទិព្វ ព្រោះ
មានការរុញរៀងច្រើន ឬមានគតិធំដោយទិព្វនោះ ។ បទថា វិសុទ្ធន បាន
ដល់ ឈ្មោះថា បរិសុទ្ធដោយល្អ ព្រោះប្រាសចាកសង្គិលេស មានន័យរណៈ
ជាដើម បទថា អតិក្កន្តមាណុសកេន បានដល់ កន្លងវិស័យរបស់ពួក
មនុស្ស ។ បទថា សមំ ឯវរុបំ វិប្បការំ សេចក្តីថា មានសេចក្តីប្លែកនេះ
គឺយ៉ាងនេះ បានដល់ កិរិយាដែលខុសរូប ពោល គឺជាកំបុត្រលើក្បៅ ដែល
មិនសមគួរ ក្នុងពួកបព្វជិត តាមដែលពោលហើយ ។

បទថា **ឯតមត្តំ** សេចក្តីថា ដឹងអត្តនេះ ពោល គឺការដែលព្រះសង្ឃាមជិ អស់នូវសេចក្តីអាល័យក្នុងសត្វគ្រប់ពួក មានបុត្រ និងភរិយាជាដើម ដោយ អាការទាំងពួង ។ បទថា **ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ** សេចក្តីថា ទ្រង់បន្ធិឧទាន នេះ គឺដែលសម្តែងអានុភាពរបស់សង្ឃាមជិនោះ ជាបុគ្គលមាំទាំក្នុងឥដ្ឋារម្មណ៍ និងអនិដ្ឋារម្មណ៍ជាដើម ។

បទថា **អាយន្តិ** អធិប្បាយថា ភរិយាចាស់ដែលកំពុងមក ។ បទថា **នាភិនន្តតិ** សេចក្តីថា មិនត្រេកអរ មិនរីករាយថា នាងនឹងមកមើលអញ ។ បទថា **បក្កមន្តិ** សេចក្តីថា ដែលឃើញហើយទៅ ដោយគិតថា បុគ្គលនេះ មិនជាប់ជំពាក់ក្នុងអញឡើយ ។ បទថា **ន សោចតិ** បានដល់ មិនដល់នូវ ការក្តៅក្រហាយចិត្ត ។

តែដើម្បីសម្តែងហេតុ ដែលព្រះថេរៈមិនត្រេកអរ មិនសោយសោក យ៉ាងនេះ ទើបពោលពាក្យជាដើមថា **សង្កា សង្កាមជិ មុត្តំ** ជាអ្នកឈ្នះដល់ ការរួចផុតចាកធម៌ដែលជាគ្រឿងជាប់ជំពាក់ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **សង្កា** សេចក្តីថា ភិក្ខុដែលឈ្នះថា សង្ឃាមជិ ជាអ្នករួចផុតចាកធម៌ជាគ្រឿងជាប់ជំពាក់ ៥ យ៉ាង គឺគ្រឿងជាប់ ជំពាក់ មានរាគៈ ទោសៈ មោហៈ មានៈ និងទិដ្ឋិ ដោយសមុច្ឆេទវិមុត្តិ និង បដិបស្សន្ធវិមុត្តិ ។ បទថា **តមហំ ព្រមិ ព្រាហ្មណំ** សេចក្តីថា តថាគតហៅ បុគ្គលនោះ គឺជាអ្នកដល់នូវភាពមាំទាំ ដែលអស់អាសវៈថា ជាព្រាហ្មណ៍ ព្រោះជាអ្នកបន្យាត់បាប ដោយប្រការទាំងពួង ។^{១៣៣}

សុត្តន្តបិដក

ជដិលសូត្រ

[៤៦] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ គង់នៅក្នុងគយាសីសប្រទេស ទៀបទន្លេគយា ។ សម័យនោះឯង ពួក ជដិលច្រើនរូប នាំគ្នាងើបខ្លះ មុជខ្លះ ងើបមុជៗ ខ្លះ ស្រោចខ្លួនខ្លះ បំពាក់ ភ្លើងខ្លះ ទៀបកំពង់ឈ្មោះគយា ក្នុងសម័យជាទីធ្លាក់ចុះនៃទឹកសន្សើមរវាង ៨ ថ្ងៃ ក្នុងវេលារាត្រីដ៏ត្រជាក់នៃហេមន្តរដូវ ដោយសេចក្តីគិតឃើញថា សេចក្តីបរិសុទ្ធដោយអំពើនេះ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ក៏បានឃើញពួកជដិល ជាច្រើនទាំងនោះ ដែលកំពុងងើបខ្លះ មុជខ្លះ ងើបមុជៗ ខ្លះ ស្រោចខ្លួនខ្លះ បំពាក់ភ្លើងខ្លះ ទៀបកំពង់ឈ្មោះគយា ក្នុងសម័យជាទីធ្លាក់ចុះនៃទឹកសន្សើម រវាង ៨ ថ្ងៃ ក្នុងវេលារាត្រីដ៏ត្រជាក់នៃហេមន្តរដូវ ដោយសេចក្តីគិតឃើញ ថា សេចក្តីបរិសុទ្ធដោយអំពើនេះ ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ បានជ្រាបច្បាស់ សេចក្តីនុះហើយ ទើបបន្លឺនូវឧទាននេះក្នុងវេលានោះថា

បុគ្គលមិនមែនស្អាតព្រោះទឹកទេ អ្នកផងច្រើនគ្នា រមែងងូតទឹកនោះ
 ដែរ សច្ចៈ ១ ធម្មៈ ១ (មាននៅ) ក្នុងបុគ្គលណា បុគ្គល
 នោះ ទើបឈ្មោះថា ជាអ្នកស្អាតផង ឈ្មោះថា ជាព្រាហ្មណ៍
 ផង ។ សូត្រទី ៧ ។

អដ្ឋកថា

ជដិលសូត្រ

ជដិលសូត្រទី ៧ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[៤៦] ពាក្យថា គយា ក្នុងបទថា គយាយំ នេះ គេហៅថា ស្រុកខ្លះ
 កំពង់ខ្លះ ។ ពិតហើយ ព្រះមានព្រះភាគ កាលប្រថាប់នៅក្នុងទីមិនឆ្ងាយ
 អំពីគយាគាម ហៅថា ប្រថាប់នៅជិតស្រុកគយា ។ កាលប្រថាប់នៅក្នុងទី
 មិនឆ្ងាយអំពីកំពង់គយា ក៏ហៅថា ប្រថាប់នៅក្បែរកំពង់គយាដូចគ្នា ។ ពិត
 ហើយ ក្នុងពាក្យថា គយាតត្ថំ គឺស្រះក្តី ស្ទឹងក្តី ទោះបីមាននៅក្នុងទីមិន
 ឆ្ងាយស្រុក ឈ្មោះថា គយា ។ ទាំង ២ យ៉ាងនោះ លោកិយមហាជន
 តែងហៅថា កំពង់ជាទីបន្ទាត់បាប ។ បទថា គយាសីសេ សេចក្តីថា ក្នុងទី
 នោះ មានភ្នំមួយ ឈ្មោះគយាសីសេ មានកំពូលស្រដៀងក្បាលដំរី ជាទី
 ដែលមានថ្មជាដូចពោងដំរី ជាឱកាសល្អមកិក្ខុ ១០០០ រូបនៅបាន ព្រះមាន
 ព្រះភាគក៏គង់ប្រថាប់នៅទីនោះ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា
 គយាយំ វិហារតិ គយាសីសេ ។

បទថា ជដិលា បានដល់ ពួកតាបស ។ ពិតហើយ តាបសទាំងនោះ
 ហៅថា ជដិលក្នុងទីនេះ ព្រោះជាអ្នកទ្រទ្រង់ដង្កា ។ បទថា អន្តរដ្ឋកេ
 ហិមចាតសមយេ សេចក្តីថា ក្នុងកាលសន្សើមធ្លាក់ មានប្រមាណ ៨ ថ្ងៃ
 គឺក្នុងទីបំផុតនៃខែមាយ ដែលជាខាងក្នុងហិមន្តរដូវ ៤ ថ្ងៃ ក្នុងថ្ងៃដើមនៃខែ
 ផល្គុន ៤ ថ្ងៃ ។ បទថា គយាយំ ឧប្បជន្តិ សេចក្តីថា បុគ្គលពួកខ្លះ មុជ

ចុះទាំងខ្លួនដំបូង ក្នុងទឹកដែលសន្ទតគ្នាថា ជាកំពង់ទឹកនោះ បន្ទាប់អំពីនោះ ក៏ផុសឡើង ហែលទៅ ។ បទថា **និម្មជ្ឈន្តិ** សេចក្តីថា មុជចុះក្នុងទឹកត្រឹម ក្បាល ។ បទថា **ឧម្មជ្ឈនិម្មជ្ឈម្បិ ករោន្តិ** សេចក្តីថា ធ្វើការផុសឡើង មុជ ចុះរឿយៗ ។ ពិតហើយ ក្នុងការធ្វើនោះ មនុស្សពួកខ្លះ មានការឃើញ យ៉ាងនេះថា ដោយការផុសឡើងតែម្តងប៉ុណ្ណោះ ជាវត្ថុបរិសុទ្ធចាកបាប ទើប មនុស្សទាំងនោះ ធ្វើចំពោះការផុសឡើងប៉ុណ្ណោះ ហើយក៏ទៅ ។ តែការ ផុសឡើង មិនមានក្នុងរវាងការមុជចុះ ព្រោះហេតុនោះ ទើបជនទាំងនោះ ធ្វើត្រឹមតែការមុជចុះ ដោយមិនរៀរ ឯជនដែលមានការឃើញយ៉ាងនេះថា ដោយការមុជចុះតែម្តងប៉ុណ្ណោះ ទើបជាការបរិសុទ្ធចាកបាប ទើបមុជចុះ ចំពោះតែម្តង ធ្វើត្រឹមតែការផុសឡើង ដោយមិនរៀរ តាមន័យដែលពោល ហើយនោះឯង ហើយក៏ចៀសចេញទៅ ។

ឯជនដែលមានការឃើញយ៉ាងនេះថា ដោយការមុជចុះត្រង់កំពង់នោះ ឯង មានការបរិសុទ្ធចាកបាប ទើបមុជចុះត្រង់កំពង់នោះ អត់ដង្ហើមឲ្យអស់ ជីវិត ក្នុងទីនោះឯង ដូចលិចចូលក្នុងឆ្នេរខ្សាច់ ។ ជនមួយពួកទៀត មានការ ឃើញយ៉ាងនេះថា ក្នុងការធ្វើការផុសឡើង មុជចុះរឿយៗ ហើយទើបដួត ជាការបរិសុទ្ធចាកបាប ទើបជនទាំងនោះ ធ្វើការផុសឡើង និងមុជចុះ សព្វ កាល ។ លោកសំដៅយកមនុស្សទាំងនោះ ទើបពោលថា ងើបឡើងខ្លះ មុជចុះខ្លះ ផុសឡើងផង មុជចុះផងខ្លះ ។ ក្នុងសេចក្តីនេះ ការផុសឡើង ត្រូវ មានការមុជចុះមុនក៏ពិត តែជនដែលធ្វើការមុជចុះ មានតិចតួច ជនដែលធ្វើ

ការផុសឡើង និងការមុជចុះ ផុសឡើងទាំង ២ មានច្រើន ព្រោះដូច្នោះ ដើម្បីសម្តែងការដែលជនទាំងនោះនៅខាងចំណែកច្រើន ទើបពោលការផុសឡើងមុន ។ ម្យ៉ាងទៀត ពាក្យថា **ជដិលា** ក៏ដូចគ្នា លោកពោលក៏ព្រោះពួកជដិលជាចំណែកខាងច្រើន ម្យ៉ាងទៀត ពួកព្រាហ្មណ៍ ទោះក្បាលត្រងោល ឬទុកដុក ជាអ្នកត្រូវការសេចក្តីបរិសុទ្ធដោយទឹក រមែងធ្វើយ៉ាងនោះ ត្រង់កំពង់នោះ ក្នុងកាលនោះ ។

បទថា **ឱសិព្ភាន្តិ** សេចក្តីថា ពួកខ្លះ យកដៃក្បងទឹកក្នុងស្រះ ហើយស្រោចក្បាល និងដងខ្លួនរបស់ខ្លួន មួយពួកទៀត យកក្រមដងទឹក ឈរត្រង់មាត់ច្រាំង ហើយធ្វើយ៉ាងនោះ ។ បទថា **អត្ថិ ជុហាន្តិ** សេចក្តីថា ពួកខ្លះ ចាត់ចែងវេទិកាត្រង់មាត់ស្ទឹងគយា ហើយនាំគ្រឿងឧបករណ៍ បូជាដោយឧស និងស្បូវក្លាំងជាដើមចូលទៅបូជាក្លាំង គឺបម្រើក្លាំង ។ បទថា **សមិណា សុទ្ធិ** សេចក្តីថា ពួកខ្លះ ជាអ្នកមានការឃើញយ៉ាងនេះថា សេចក្តីបរិសុទ្ធចាកមន្ទិល គឺបាប បានដល់ ការបន្ស្រាត់បាប ឬការបរិសុទ្ធចាកសង្សារ រមែងមានដោយការមុជចុះជាដើមក្នុងស្ទឹងគយា និងដោយការបម្រើក្លាំងនេះ ។ ក្នុងទីនេះ ការមុជចុះជាដើម គប្បីឃើញថា លោកពោលត្រឹមតែជាគំរូ ។

បណ្តាមនុស្សទាំងនោះ ពួកខ្លះ នៅក្នុងទឹក ពួកខ្លះ ធ្វើអញ្ជូលទឹក ពួកខ្លះ ឈរក្នុងទឹក ហើយបែរតាមព្រះចន្ទ ព្រះអាទិត្យ ពួកខ្លះ អានធន្ទ មានសារិត្តិធន្ទជាដើមរាប់ពាន់ដង ពួកខ្លះ រាយវិជ្ជា ដោយន័យជាដើមថា **សន្ទ-អាគន្ទ** ប្រែថា សូមព្រះឥន្ទ្រមកចុះ ពួកខ្លះ ធ្វើមហាកម្ម ។ កាលធ្វើយ៉ាង

នេះ ពួកខ្លះ ចុះ ពួកខ្លះ ឡើង ពួកខ្លះ ឡើងមកហើយ ធ្វើការលាងជម្រះឲ្យ
 ស្អាត ពួកខ្លះ ឈរនៅក្នុងទឹក ពួកខ្លះ ត្រូវរងរបៀតរបៀន ទើបសម្តែងកិរិយា
 មានប្រការផ្សេងៗ ជាដើម មានយ៉ាងនេះ ដូចជាដេញពិណ ដែលធ្វើដោយ
 ភ្នកដីជាដើម ។ ម្យ៉ាងទៀត ព្រោះពួកទាំងនោះ កាលធ្វើកិរិយាចម្លែកបែប
 នេះ ក៏ធ្វើចំពោះការមុជចុះ និងផុសឡើងជាដើមក្នុងទឹកនោះប៉ុណ្ណោះ ដូច្នោះ
 ទើបលោកធ្វើហេតុទាំងអស់នោះ នៅក្នុងការមុជចុះ និងផុសឡើងប៉ុណ្ណោះ
 ទើបលោកពោលពាក្យជាដើមថា **ឧប្បជ្ឈន្តិបិ ។**

កាលសំឡេង អាកុល ព្យាកុល កំពុងរំពងក្នុងទីនោះយ៉ាងនេះ ព្រះដ៏
 មានព្រះភាគប្រថាប់ឈរនៅលើកំពូលភ្នំ ទ្រង់ស្តាប់សំឡេងកោលហាលនៃ
 ពួកមនុស្សទាំងនោះ ទើបទ្រង់ពិចារណាមើលថា នេះហេតុអ្វីហ្ន៎ ទ្រង់បាន
 ឃើញកិរិយាចម្លែកៗ លោកសំដៅយកសេចក្តីនោះ ទើបបានពោលដូច្នោះថា
អទ្ធិសា ខោ ភគវា ។ បេ។ សមិនា សុទ្ធិ ពាក្យនោះ មានអត្ថដូច
ពោលហើយនោះឯង ។

បទថា **ឯតមត្តំ វិទិត្យា** សេចក្តីថា ទ្រង់ដឹងច្បាស់សេចក្តីនោះ គឺការ
 ដែលមនុស្សទាំងនោះ ទាញយកផ្លូវមិនបរិសុទ្ធ មានការចុះទឹកជាដើមថា ជា
 ផ្លូវបរិសុទ្ធ និងការដែលព្រះអង្គជ្រាបក្នុងផ្លូវបរិសុទ្ធ មានសច្ចៈជាដើមថា មិន
 ខុសក្លាំងក្លាត់ ដោយអាការទាំងពួង ។ បទថា **សមំ ឧទានំ** សេចក្តីថា ទ្រង់
 បន្តិខទាននេះ គឺដែលសម្តែងភាពមិនជាផ្លូវបរិសុទ្ធ ដោយការបរិសុទ្ធព្រោះទឹក
 និងសម្តែងដល់ធម៌ មានសច្ចៈជាដើម ជាផ្លូវបរិសុទ្ធតាមសេចក្តីពិត ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **ឧទកោន** ក្នុងពាក្យថា **ន ឧទកោន សុចិ**
លោតិ នេះ បានដល់ ដោយការផុសឡើងចាកទឹកដើម ក្នុងទីនេះ ការផុស
ឡើងអំពីទឹក លោកពោលថា **ឧទកំ** គឺទឹក ព្រោះលុបបទចុង ដូចឧទាហរណ៍
ថា **រូបកវោ រូបំ រូប** គឺរូបកត ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា **ឧទកោន** សេចក្តីថា
ការស្អាតដោយទឹក មានកិរិយាផុសឡើងដើម មិនឈ្មោះថា ជាការបរិសុទ្ធ
របស់សត្វឡើយ ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា **សុចិ** សេចក្តីថា សេចក្តីបរិសុទ្ធ
ដោយទឹកតាមដែលពោលហើយនោះ មិនជាសត្វ ឈ្មោះថា ជាអ្នកបរិសុទ្ធ
ចាកមន្ទិល គឺបាប ។ ព្រោះហេតុអ្វី ព្រោះជនជាច្រើនឆ្លងត្រីនេះ ។ ព្រោះ
បើឈ្មោះថា ការបរិសុទ្ធចាកបាប គប្បីមានព្រោះការចុះទឹកដើម តាមដែល
ពោលហើយសោត ជនជាច្រើនក៏នឹងនាំគ្នាឆ្លងត្រីនេះ គឺមនុស្សដែលធ្វើកម្ម
អាក្រក់ មានមាតុយាតជាដើម និងសត្វដទៃ មានគោ ក្របីជាដើម ដោយ
ហោចត្រី និងអណ្តើក ក៏នាំគ្នាឆ្លងត្រីនេះ មនុស្ស និងសត្វទាំងអស់នោះ ក៏
នឹងបរិសុទ្ធចាកបាបទៅហើយដែរ តែសេចក្តីនោះ មិនមែនដូច្នោះឡើយ ។
ព្រោះហេតុអ្វី ព្រោះការឆ្លងត្រី មិនជាបដិបក្ខចំពោះហេតុនៃបាប ។ វត្ថុណា
ធ្វើវត្ថុណាឲ្យវិនាសទៅបាន វត្ថុនោះ ក៏ជាបដិបក្ខចំពោះវត្ថុនោះ ដូចពន្លឺ ជា
បដិបក្ខចំពោះឆ័ត្រ និងវិជ្ជា ជាបដិបក្ខចំពោះអវិជ្ជា ការឆ្លងត្រីមិនជាបដិបក្ខ
ចំពោះបាបទេ ព្រោះដូច្នោះ ទើបគួរធ្លាក់ចុះក្នុងសេចក្តីនេះថា ការស្អាត តែង
មិនមានព្រោះទឹក ។ ដើម្បីសម្តែងធម៌ដែលជាហេតុធ្វើឲ្យស្អាត ទើបពោល
ពាក្យជាដើមថា **យម្ហិ សច្ចត្តា ដូច្នោះ ។**

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា យម្ហិ បានដល់ ក្នុងបុគ្គលណា ។ បទថា សង្ខំ បានដល់ វចីសច្ច និងវិរតិសច្ច ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា សង្ខំ បានដល់ ញាណសច្ច និងបរមត្ថសច្ច ។ បទថា ធម្មោ បានដល់ ធម៌ គឺអរិយមគ្គ និងធម៌ គឺផលចិត្ត ។ ធម៌ទាំងអស់នោះ រមែងបានក្នុងបុគ្គលណា ។ បទថា សោ សុខិ សោ ច ព្រាហ្មណោ សេចក្តីថា បុគ្គលនោះ គឺព្រះអរិយបុគ្គល ដោយពិសេស បានដល់ ព្រះខ័ណ្ឌស្រព ឈ្មោះថា ជាអ្នកស្អាត និងឈ្មោះ ថា ជាព្រហ្មណ៍ ព្រោះជាបុគ្គលបរិសុទ្ធ ដោយឥតសេសសល់ ។ ព្រោះហេតុ អ្វី ទើបក្នុងសេចក្តីនេះ លោកចែកសច្ចៈ កាន់យកធម៌ ព្រោះសច្ចៈមាន ឧបការៈច្រើន ។ ពិតហើយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់បានប្រកាសគុណនៃសច្ចៈ ក្នុងសុត្តបទជាច្រើន ដោយន័យជាដើមថា ពាក្យពិត ជាពាក្យមិនស្លាប់ សច្ចៈនេះឯង ប្រសើរជាងរសទាំងពួង ។ បណ្ឌិតទាំងឡាយ ពោលបុគ្គល អ្នកតាំងនៅក្នុងសច្ចៈ ជាអ្នកដឹងអត្ត និងធម៌ ថាជាសប្បុរស និងថាជា សមណព្រាហ្មណ៍ដែលតាំងនៅក្នុងសច្ចៈ ។ ប្រកាសទោសរបស់ធម៌ ដែល ផ្ទុយគ្នា និងសច្ចៈដោយន័យជាដើមថា សត្វដែលពោលកុហក កន្លងនូវ ធម៌ឯកចោល និងពាក្យថា បុគ្គលពោលពាក្យមិនពិត រមែងចូលដល់នរក ដូច្នោះ ។

អដ្ឋកថា ជនិលសូត្រ ចប់

សុត្តន្តបិដក

ពាហិយសូត្រ

[៤៧] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់ក្នុងវត្តជេតពន របស់អានាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ។ សម័យនោះឯង ពាហិយទារុចិរិយបុរស (អ្នកស្ងៀកដណ្តប់សំពត់សម្បកឈើ ឈ្មោះ ពាហិយៈ) អាស្រ័យនៅទៀបឆ្នេរសមុទ្រ ឈ្មោះសុប្បារកៈ ជាអ្នកដែល គេធ្វើសក្ការៈ គោរព រាប់អាន បូជា កោតក្រែង បាននូវចិវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ និងគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ ។ កាលពាហិយទារុចិរិយ- បុរស ពួនសម្បក្នុងទីស្ងាត់ ស្រាប់តែមានសេចក្តីត្រិះរិះ កើតឡើងក្នុងចិត្ត យ៉ាងនេះថា ពួកជនណាមួយក្នុងលោក ជាព្រះអរហន្ត ឬសម្រេចអរហត្តមគ្គ បណ្តាអរហន្តទាំងនេះ ខ្លួនអញជាអរហន្តមួយអង្គដែរ ។ លំដាប់នោះ ទេវតាដែលជាសាលោហិតអំពីដើម របស់ពាហិយទារុចិរិយបុរស ជាអ្នក អនុគ្រោះ ប្រាថ្នាប្រយោជន៍ បានដឹងច្បាស់នូវសេចក្តីត្រិះរិះក្នុងចិត្ត ដោយ ចិត្តរបស់ពាហិយទារុចិរិយបុរស បានចូលទៅរកពាហិយទារុចិរិយបុរស លុះ ចូលទៅដល់ហើយ ក៏និយាយនឹងពាហិយទារុចិរិយបុរសយ៉ាងនេះថា នែ ពាហិយៈ អ្នកមិនមែនជាព្រះអរហន្តទេ ទាំងមិនទាន់សម្រេចព្រះអរហន្តទេ ខ្លួនអ្នកមិនមានបដិបទា ដែលនាំឲ្យបានជាព្រះអរហន្ត ឬសម្រេចអរហត្តមគ្គ ទេ ។ ពាហិយទារុចិរិយសួរថា បើដូច្នោះ ក្នុងកាលឥឡូវនេះ ក្នុងលោក ព្រមទាំងទេវលោក តើជនណា ជាអរហន្ត ឬបានសម្រេចអរហត្តមគ្គ មាន

ដែរឬ ។ ទេវតាឆ្លើយថា ម្ចាស់ពាហិយៈ មាន ខាងជនបទឯជើង មានក្រុង
 មួយឈ្មោះសាវត្ថី ឥឡូវនេះ ព្រះមានព្រះភាគ ជាអរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធអង្គ
 នោះ ទ្រង់គង់នៅក្នុងក្រុងសាវត្ថីនោះ ។ ម្ចាស់ពាហិយៈ ព្រះមានព្រះភាគ
 អង្គនោះឯង ជាព្រះអរហន្តផង ទ្រង់សម្តែងធម៌ ដើម្បីអរហត្តផង ។ លំដាប់
 នោះ ពាហិយទារុចិរិយបុរស ដែលទេវតានោះ ធ្វើឲ្យតក់ស្លុត ក៏ស្រាប់តែ
 គេចចេញអំពីឆ្នេរសមុទ្រ ឈ្មោះសុប្បារកៈ ក្នុងខណៈនោះភ្លាម ដោយការ
 នៅតែក្នុងផ្លូវទាំងពួង អស់មួយយប់ ក៏បានទៅដល់ព្រះមានព្រះភាគ ដែល
 កំពុងគង់ក្នុងវត្តជេតពន របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ជិតក្រុងសាវត្ថី ។

[៤៨] សម័យនោះ គាប់ជួនភិក្ខុច្រើនរូប កំពុងដើរចង្រ្រម ក្នុងទី
 វាល ។ លំដាប់នោះ ពាហិយទារុចិរិយបុរស ក៏ច្រៀងចូលទៅរកពួកភិក្ខុ
 លុះចូលទៅដល់ហើយ ក៏បានសួរភិក្ខុទាំងនោះដូច្នោះថា បពិត្រលោកដ៏
 ចម្រើនទាំងឡាយ ឥឡូវនេះ ព្រះមានព្រះភាគ ជាអរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធគង់នៅ
 ទីណា យើងមានបំណងនឹងចូលទៅ ដើម្បីជួបព្រះមានព្រះភាគ ជាអរហន្ត-
 សម្មាសម្ពុទ្ធអង្គនោះ ។ ពួកភិក្ខុតបថា ម្ចាស់ពាហិយៈ ព្រះមានព្រះភាគចូល
 កាន់ចន្លោះភូមិ ដើម្បីបិណ្ឌបាតទៅហើយ ។ លំដាប់នោះ ពាហិយទារុចិ-
 រិយបុរស ក៏មានដំណើរម្នីម្នាចេញពីវត្តជេតពន ចូលទៅនគរសាវត្ថី បាន
 ឃើញព្រះមានព្រះភាគ កំពុងនិមន្តបិណ្ឌតក្នុងក្រុងសាវត្ថី ជាទីនាំមកនូវ
 សេចក្តីជ្រះថ្លា គួរជ្រះថ្លា មានឥន្ទ្រិយស្ងប់ មានព្រះហឫទ័យស្ងប់ ទ្រង់បាន
 ដល់នូវការហាត់ពត់ និងការស្ងប់រម្ងាប់ដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ ទ្រង់បានទូន្មាន គ្រប់គ្រង

សង្រួមឥន្ទ្រិយ ជាពុទ្ធនាគ គឺជាព្រះពុទ្ធដ៏ប្រសើរ លុះឃើញហើយ ក៏ចូល
 ទៅរកព្រះមានព្រះភាគ មានសិរុទ្ធិនចុះទៀបព្រះបាទនៃព្រះមានព្រះភាគ
 ហើយអារាធនាព្រះមានព្រះភាគនេះថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន សូមព្រះមាន
 ព្រះភាគ សម្តែងធម៌ប្រោសខ្ញុំព្រះអង្គ សូមព្រះសុគតសម្តែងធម៌ ដើម្បីជា
 ប្រយោជន៍ ដើម្បីសេចក្តីសុខ អស់រាត្រីដ៏វែង ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គឲ្យទាន ។

[៤៩] កាលពាហិយទារុច័រិយបុរស អារាធនាយ៉ាងនេះហើយ ព្រះ
 មានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់នឹងពាហិយទារុច័រិយបុរសដូច្នោះថា ម្ចាស់ពាហិយៈ
 ឈប់សិន កាលនេះ ជាកាលមិនគួរ ដ្បិតតថាគតចូលទៅកាន់ចន្លោះកូមិ
 បិណ្ឌបាត ។ ពាហិយទារុច័រិយបុរស ទូលព្រះមានព្រះភាគជាគម្រប់ ២ ដង
 យ៉ាងនេះថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ដំណើរប្រព្រឹត្តទៅនៃជីវិតន្តរាយរបស់
 ព្រះមានព្រះភាគ ឬជីវិតន្តរាយរបស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ដឹងបានដោយក្រណាស់
 បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន សូមព្រះមានព្រះភាគសម្តែងធម៌ ប្រោសខ្ញុំព្រះអង្គ
 សូមព្រះសុគតសម្តែងធម៌ ដើម្បីជាប្រយោជន៍ ដើម្បីសេចក្តីសុខ អស់រាត្រី
 ដ៏វែង ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គឲ្យទាន ។ ព្រះមានព្រះភាគ បានត្រាស់នឹងទារុច័រិយ-
 បុរស អស់វារៈ ២ ដង យ៉ាងនេះថា ម្ចាស់ពាហិយៈ ឈប់សិន កាល
 នេះ ជាកាលមិនគួរ ដ្បិតតថាគតចូលទៅកាន់ចន្លោះកូមិ បិណ្ឌបាតសិន ។
 ពាហិយទារុច័រិយបុរស ទូលព្រះមានព្រះភាគ អស់វារៈ ៣ ដង យ៉ាងនេះ
 ថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ដំណើរប្រព្រឹត្តទៅនៃជីវិតន្តរាយរបស់ព្រះមាន
 ព្រះភាគ ឬជីវិតន្តរាយរបស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ដឹងបានដោយក្រណាស់ បពិត្រព្រះ

អង្គដ៏ចម្រើន សូមព្រះមានព្រះភាគសម្តែងធម៌ ប្រោសខ្ញុំព្រះអង្គ សូមព្រះ
 សុគតសម្តែងធម៌ ដើម្បីជាប្រយោជន៍ ដើម្បីសេចក្តីសុខ អស់រាត្រីវែងដល់
 ខ្ញុំព្រះអង្គឲ្យទាន ។ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា ម្ចាស់ពាហិយៈ ព្រោះ
 ហេតុនោះ អ្នកត្រូវសិក្សាយ៉ាងនេះថា រូបារម្មណ៍ដែលអ្នកឃើញហើយ គ្រាន់
 តែជារូបារម្មណ៍ដែលឃើញហើយ សទ្ធារម្មណ៍ដែលអ្នកឮហើយ គ្រាន់តែជា
 សទ្ធារម្មណ៍ដែលអ្នកឮហើយ គន្លះ រសៈ ផោដ្ឋព្វារម្មណ៍ដែលប៉ះពាល់
 ហើយ គ្រាន់តែជាអារម្មណ៍ដែលប៉ះពាល់ហើយ ធម្មារម្មណ៍ដែលអ្នកដឹង
 ហើយ គ្រាន់តែជាធម្មារម្មណ៍ដែលដឹងហើយ ម្ចាស់ពាហិយៈ អ្នកគប្បីសិក្សា
 យ៉ាងនេះឯង ។ ម្ចាស់ពាហិយៈ រូបារម្មណ៍ដែលអ្នកឃើញហើយ គ្រាន់តែជា
 រូបារម្មណ៍ដែលឃើញហើយ សទ្ធារម្មណ៍ដែលអ្នកឮហើយ គ្រាន់តែជាសទ្ធា-
 រម្មណ៍ដែលឮហើយ គន្លះ រសៈ ផោដ្ឋព្វារម្មណ៍ដែលអ្នកប៉ះពាល់ហើយ
 គ្រាន់តែជាអារម្មណ៍ដែលប៉ះពាល់ហើយ ធម្មារម្មណ៍ដែលអ្នកដឹងហើយ គ្រាន់
 តែជាធម្មារម្មណ៍ដែលដឹងហើយ ព្រោះហេតុណា ម្ចាស់ពាហិយៈ ព្រោះហេតុ
 នោះ អ្នកនឹងលែងមាន ម្ចាស់ពាហិយៈ អ្នកនឹងលែងមាន ព្រោះហេតុណា
 ម្ចាស់ពាហិយៈ ព្រោះហេតុនោះ អ្នកនឹងមិនមានក្នុងភពនេះ និងភពមុខ និង
 មិនមានក្នុងចន្លោះនៃលោកទាំង ២ នេះឯងជាទីបំផុតនៃទុក្ខ ។ គ្រានោះ ចិត្ត
 នៃពាហិយទារុច្ឆិរិយបុរស ផុតស្រឡះចាកអាសវៈទាំងឡាយ ព្រោះមិនមាន
 ឧបាទាន ក្នុងខណៈនោះឯង ដោយធម្មទេសនាសន្លេប របស់ព្រះមានព្រះភាគ
 នេះ ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ទូន្មានពាហិយទារុច្ឆិរិយបុរស ដោយឱវាទ

សន្នេហនេះហើយ ស្តេចចៀសចេញទៅ ។

[៥០] កាលដែលព្រះមានព្រះភាគ ស្តេចចេញផុតទៅមិនយូរប៉ុន្មាន មេគោមានកូនខ្លី បុរុស្តេចពាហិយទារុច័រិយបុរស ឲ្យដាច់ចាកជីវិតទៅ ។

លំដាប់នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាប់បំណូបាតក្នុងនគរសាវត្ថី រួចត្រឡប់ អំពីបំណូបាត វេលាខាងក្រោយភត្ត ចេញអំពីនគរជាមួយភិក្ខុច្រើនរូប បាន ទតឃើញពាហិយទារុច័រិយបុរសធ្វើមរណភាព លុះទតឃើញហើយ ទើប ត្រាស់ប្រាប់ពួកភិក្ខុថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ អ្នកទាំងឡាយ ចូរយកសរីរៈ ពាហិយទារុច័រិយបុរស លើកដាក់លើគ្រែនាំទៅដុតផង ធ្វើស្លូបដល់សរីរៈ នោះផង ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ (ព្រោះថា) សព្វហូចារីរបស់អ្នកទាំង- ឡាយ ធ្វើមរណភាពហើយ ។ ពួកភិក្ខុទាំងនោះទទួលព្រះពុទ្ធដីកា របស់ ព្រះមានព្រះភាគថា ព្រះករុណាព្រះអង្គ ហើយលើកសរីរៈ ពាហិយទារុច័រិ- យបុរសដាក់លើគ្រែតូចនាំទៅរម្ងាយ ទាំងធ្វើស្លូបដល់សរីរៈនោះ ហើយចូល ទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ លុះចូលទៅដល់ហើយ ក៏អង្គុយក្នុងទីសមគួរ ។

លុះភិក្ខុទាំងនោះ អង្គុយក្នុងទីសមគួរហើយ បានទូលព្រះមានព្រះភាគថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន សរីរៈពាហិយទារុច័រិយបុរស រម្ងាយហើយ ទាំង ស្លូបសម្រាប់បញ្ចុះសរីរៈនោះក៏ធ្វើហើយ គតិរបស់គាត់ តើដូចម្តេច ដំណើរ ក្នុងលោកខាងមុខ តើដូចម្តេច ។ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំង- ឡាយ ពាហិយទារុច័រិយបុរស ជាបណ្ឌិត បានប្រតិបត្តិធម៌គួរដល់ព្រះនិព្វាន ហើយ មិនបៀតបៀនតថាគត ព្រោះហេតុសម្តែងធម៌ទេ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ

ពាហិយទារុចិរិយបុរស បរិនិព្វានហើយ ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាប
ច្បាស់នូវសេចក្តីនេះហើយ ទើបបន្តិចនូវឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

ទឹក ដី ភ្លើង ខ្យល់ រមែងមិនតាំងនៅក្នុងនិព្វានធាតុណា ពួក
ផ្កាយ មាននាមថា សុក្កៈ (មានពន្លឺ) រមែងមិនភ្លឺ ទាំងព្រះ
អាទិត្យក៏មិនរុងរឿង ក្នុងនិព្វានធាតុនោះ ព្រះចន្រ្ទក៏មិនមានពន្លឺ
ក្នុងនិព្វានធាតុនោះ ទាំងនឹងតក៏មិនមាន ក្នុងនិព្វានធាតុនោះទេ
ព្រាហ្មណ៍មាននាមថាមុនី ព្រោះមានប្បដិបត្តិ ដឹងច្បាស់នូវព្រះ
និព្វានដោយខ្លួនឯង ក្នុងកាលណា រមែងរួចចាករូបផង អរូបផង
សុខទុក្ខផង ក្នុងកាលនោះ ។ សូត្រទី ១០ ។

ពោធិវគ្គទី ១ ចប់

ឧទាននៃពោធិវគ្គនោះ គឺ

និយាយអំពីព្រះមានព្រះភាគ គង់ក្រោមពោធិព្រឹក្ស ៣ លើក ព្រះមាន
ព្រះភាគគង់ក្រោមដើមអដបាលនិក្រោធទ ១ ព្រះថេរៈច្រើនអង្គ ១ ព្រះមហា-
កស្សបៈ ១ ព្រះមានព្រះភាគគង់នៅជិតក្រុងបាវា ១ ព្រះសង្គមជិត្តរ ១
ពួកជដិល ១ ពាហិយទារុចិរិយបុរស ១ រួមទាំងអស់ជា ១០ រឿង ។

អដ្ឋកថា

ពាហិយសូត្រ

សូត្រទី ១០ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[៤៧] បទថា ពាហិយោ ជាឈ្មោះរបស់លោក ។ បទថា ធារុច្ឆិយោ បានដល់ សំពត់ដែលក្រងធ្វើដោយសម្បកឈើ ។ បទថា សុប្បារកេ បានដល់ នៅត្រង់កំពង់ឈ្មោះយ៉ាងនោះ ។ ពាហិយៈនេះជានរណា ហេតុអ្វី ទើបជាអ្នកស្ងៀកសំពត់ដែលក្រងដោយសម្បកឈើ ហេតុអ្វី ទើបនៅត្រង់កំពង់ សុប្បារកៈ ។

ក្នុងសេចក្តីនេះ មានអនុប្បព្វិកថាដូចតទៅនេះ

បានឮថា ក្នុងកាលនៃព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធព្រះនាមបទុមគ្គរៈ ក្នុងទីបំផុត មួយសែនកប្ប អំពីកទុកប្បនេះ កុលបុត្រម្នាក់កំពុងស្តាប់ធម្មទេសនារបស់ ព្រះទេសពល ត្រង់ហង្សវត្តនគរ ឃើញព្រះសាស្តាទ្រង់ស្តាប់នាភិក្ខុមួយរូប ទុកក្នុងតំណែងឯតទគ្គៈនៃពួកភិក្ខុ ដែលជាខិប្បាភិញ្ញា គិតថា ធ្វើម្តេចហ្ន៎ ក្នុង អនាគត អញនឹងបួសក្នុងព្រះសាសនារបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធបែបនេះ ហើយ គប្បីជាបុគ្គលដែលព្រះសាស្តាស្តាប់នាទុកក្នុងតំណែងឯតទគ្គៈ ដូចភិក្ខុរូបនេះ ដូច្នោះ បានប្រាថ្នាតំណែងនោះ ទើបបំពេញបុញ្ញាធិការដែលសមគួរដល់ តំណែងនោះ បំពេញបុណ្យដរាបដល់អស់ជីវិត មានស្ថានសួគ៌ជាទីទៅខាង មុខ អន្តោលទៅក្នុងទេវតា និងមនុស្ស បួសក្នុងសាសនារបស់ព្រះកស្សប្រទេសពល មានសីលបរិបូណ៌ បំពេញសមណធម៌ ដល់នូវការអស់ជីវិត កើត

ក្នុងទេវលោក នៅក្នុងទេវលោកអស់មួយពុទ្ធនូវ ក្នុងពុទ្ធប្បទាកាលនេះ
 បដិសន្ធិក្នុងផ្ទះមានត្រកូល ក្នុងពាហិយរដ្ឋ ជនទាំងឡាយស្គាល់គាត់ថា
 ជាពាហិយៈ ព្រោះកើតក្នុងពាហិយរដ្ឋ ។ គាត់ចម្រើនវ័យហើយ នៅគ្រប់
 គ្រងផ្ទះ យកសំពៅដឹកទំនិញជាច្រើន ធ្វើដំណើរទៅកាន់មហាសមុទ្រ ត្រឡប់
 ទៅ ត្រឡប់មក សម្រេចបំណង ៧ ដង ទើបត្រឡប់មកនគររបស់ខ្លួន
 លើកទី ៨ គិតទៅកាន់សុវណ្ណភូមិ ទើបជញ្ជូនទំនិញ ហើយចេញសំពៅ ។
 សំពៅអណ្តែតក្នុងមហាសមុទ្រ មិនទាន់ដល់ទឹកដីដែលប្រាថ្នាក៏បែកធ្លាយ
 ត្រង់មហាសមុទ្រ មហាជនបានជាចំណីរបស់ត្រី និងអណ្តើក ឯពាហិយៈ
 តោងបន្ទុះក្តារមួយបន្ទុះ ហែលឆ្លង ត្រូវកម្លាំងរលករុញច្រានបន្តិចម្តងៗ ក្នុង
 ថ្ងៃទី ៧ ក៏ដល់ច្រាំង ក្បែរកំពង់សុប្បារកៈ ។ គាត់ដេកត្រង់ច្រាំងសមុទ្រ
 ដោយរូបកាយដូចកាលកើត ព្រោះសំពត់អណ្តែតទៅក្នុងសមុទ្រ បន្ទោបង់
 សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយ បានត្រឹមតែល្មមដកដង្ហើមស្រួល ក្រោកឡើងចូលទៅ
 កាន់គុម្ពឈើ ដោយការខ្មាសអៀន មិនឃើញរបស់ណាមួយ ត្រឹមតែជា
 គ្រឿងបិទបាំងនូវការខ្មាស ទើបកាច់មែករាក់ យកសម្បកចងធ្វើជាគ្រឿង
 ស្លៀកដណ្តប់បិទបាំងកាយ ។ តែអាចារ្យពួកខ្លះពោលថា ចោះបន្ទុះក្តារ យក
 សម្បកឈើដោតធ្វើជាគ្រឿងស្លៀកដណ្តប់ បិទបាំងកាយ លោកក៏ប្រាកដ
 ឈ្មោះថា ទារុច្ឆិរយៈ ព្រោះទ្រទ្រង់សំពត់ ដែលធ្វើដោយឈើ និងឈ្មោះថា
 ពាហិយៈតាមឈ្មោះកំណើត ដោយប្រការទាំងពួង ដោយប្រការដូច្នោះ ។

លោកកាន់អំបែងមួយ ត្រាច់សូមដុំបាយត្រង់កំពង់សុប្បារកៈ ដោយ

ទំនងដូចពោលហើយ ពួកមនុស្សឃើញគាត់ ទើបពោលថា បើព្រះអរហន្ត
មានក្នុងលោកសោត លោកគង់មានសភាពយ៉ាងនេះ លោកម្ចាស់អង្គនេះ
កាន់យកសំពត់ដែលគេឲ្យ ឬមិនកាន់យក ព្រោះការប្រាថ្នាតិច ដូច្នោះ ទើប
សាកល្បងបង្ហាត់សំពត់មកអំពីទីផ្សេងៗ ចូលទៅ ។ គាត់គិតថា បើអញ
មិនមកដោយទំនងនេះសោត ជនទាំងនេះ មិនគប្បីជ្រះថ្លានឹងអញ បើដូច្នោះ
អញគប្បីហាមសំពត់ទាំងនេះ នៅដោយទំនងនេះឯង កាលបើដូច្នោះ លោក
សក្ការៈ នឹងកើតឡើងដល់អញ ។ គាត់គិតយ៉ាងនេះហើយ តាំងនៅក្នុង
ឋានៈជាអ្នកបោកបញ្ឆោត មិនទទួលសំពត់ ។ ពួកមនុស្សគិតថា គួរអស្ចារ្យ
លោកម្ចាស់អង្គនេះប្រាថ្នាតិចពិត ទើបមានចិត្តជ្រះថ្លា ដោយប្រមាណក្រែកលែង
ធ្វើសក្ការៈ និងសមានដីច្រើន ។ ចំណែកលោកបរិភោគអាហារហើយ បាន
ទៅកាន់ទេវស្ថានមួយកន្លែង ក្នុងទីមិនឆ្ងាយ ។ មហាជន ក៏ទៅជាមួយលោក
ដូចគ្នា បានជួសជុលទេវស្ថាននោះឲ្យ គាត់គិតថា មនុស្សទាំងនេះជ្រះថ្លា
ក្នុងឋានៈត្រឹមតែអញស្ងៀកសំពត់ក្រង ទើបនាំគ្នាធ្វើសក្ការៈ និងរាប់អាន
យ៉ាងនេះ អញគួរមានការប្រព្រឹត្តដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់សម្រាប់មនុស្សទាំងនេះ ទើបជា
អ្នកមានបរិក្ខារតិចតួច ជាអ្នកប្រាថ្នាតិច ។ ឯគាត់ កាលត្រូវមនុស្សទាំងនោះ
លើកតម្កើងថា ជាព្រះអរហន្ត ក៏សម្គាល់ខ្លួនថា ជាព្រះអរហន្ត ម្យ៉ាងទៀត
ការធ្វើសក្ការៈ គោរព ក៏ចម្រើនក្រែកលែងឡើងៗ ហើយលោកក៏មានបច្ច័យ
ច្រើនឡើងៗ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលពាក្យជាដើមថា សម័យ
នោះឯង ពាហិយទារុច្ឆិរិយបុរស (អ្នកស្ងៀកដណ្តប់សំពត់សម្បុកឈើ

ឈ្មោះពាហិយៈ) អាស្រ័យនៅទៀបឆ្នេរសមុទ្រ ឈ្មោះសុប្បារកៈ ជាអ្នក
ដែលគេធ្វើសក្ការៈ គោរព រាប់អាន ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា សក្កនោ សេចក្តីថា ជាបុគ្គលដែលមហាជន
ធ្វើសក្ការៈ ដោយការទំនុកបម្រុង ដោយសេចក្តីគោរព គឺអើពើ ។ បទថា
គរុកនោ សេចក្តីថា ដែលមហាជនធ្វើឲ្យធ្ងន់ ដោយការធ្វើឲ្យធ្ងន់ ដូចគ្រ
ថ្ម ដោយបំណងថា ជាអ្នកប្រកបដោយគុណវិសេស ។ បទថា មាណិនោ
សេចក្តីថា ជាបុគ្គលដែលមហាជនរាប់អាន ដោយការលើកតម្កើងដោយ
ទឹកចិត្ត ។

បទថា ប្បណិនោ សេចក្តីថា ដែលមហាជនបូជាហើយ ដោយការបូជា
ដោយការធ្វើសក្ការៈ មានផ្កា និងគ្រឿងក្រអូបជាដើម ។ បទថា អបចិនោ
បានដល់ ដែលមហាជនកោតក្រែងហើយ ដោយការឲ្យផ្លូវ និងការនាំអាសនៈ
មកជាដើម ដោយចិត្តជ្រះថ្លាក្រៃលែង ។ បទថា លាភិ ចីវរ ។បេ។ បរិ-
ក្ការាណំ សេចក្តីថា ជាអ្នកបាន ដោយការបានបច្ច័យ ៤ មានចីវរជាដើមដ៏
ប្រណីត ដែលមហាជននាំចូលទៅក្រៃលែង ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា សក្កនោ
បានដល់ បានទទួលសក្ការៈ ។ បទថា គរុកនោ បានដល់ បានទទួលសេចក្តី
គោរព ។ បទថា មាណិនោ បានដល់ ដែលមហាជនរាប់អានច្រើន និងមាន
ចិត្តស្រឡាញ់ច្រើន ។ បទថា ប្បណិនោ បានដល់ ដែលមហាជនបូជាហើយ
ដោយការបូជាដ៏ក្រៃលែងដោយបច្ច័យ ៤ ។ បទថា អបចិនោ សេចក្តីថា
បានទទួលការទំនុករំទាន ។ ពិតហើយ ជនទាំងឡាយរមែងធ្វើសក្ការៈដោយ

បច្ច័យ ៤ តាក់តែងយ៉ាងល្អ ធ្វើឲ្យប្រណីតក្រៃលែង ឲ្យដល់បុគ្គលណា បុគ្គល
 នោះ ឈ្មោះថា សក្កនោ ។ មនុស្សទាំងឡាយធ្វើនូវការគោរពឲ្យប្រាកដហើយ
 ប្រគល់ឲ្យក្នុងបុគ្គលណា បុគ្គលនោះឈ្មោះថា គរុក្កនោ ។ ជនទាំងឡាយ
 រមែងមានចិត្តប្រព្រឹត្តស្រឡាញ់ និងរាប់អានច្រើននូវបុគ្គលណា បុគ្គលនោះ
 ឈ្មោះថា មាធិនោ ។ ជនទាំងឡាយធ្វើវត្ថុទាំងអស់នោះ ដោយការបូជា
 ដល់បុគ្គលណា បុគ្គលនោះឈ្មោះថា បូជិនោ ។ ជនទាំងឡាយ រមែងធ្វើការ
 បង្កើនយ៉ាងក្រៃលែង ដោយការអភិវាទ ការទទួល និងអញ្ជូលកម្មជាដើម
 ដល់បុគ្គលណា បុគ្គលនោះឈ្មោះថា អបចិនោ ។ មនុស្សទាំងនោះ បាន
 ធ្វើវត្ថុគ្រប់យ៉ាងដល់ពាហិយៈ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលពាក្យ
 ជាដើមថា ព្រះពាហិយទារុចិរិយៈ ដែលគេធ្វើសក្ការៈហើយ អាស្រ័យនៅ
 ត្រង់កំពង់សុប្បារកៈ ។ ក្នុងទីនេះ ព្រះពាហិយទារុចិរិយៈ កាលមិនទទួលចីវរ
 គេក៏ពោលថា ជាអ្នកបានចីវរដូចគ្នា ដោយការបង្កើនចូលទៅថា មកចុះ
 សូមទទួលសំពត់នេះ ។ បទថា រហោគតស្ស បានដល់ នៅក្នុងទីកំបាំង ។
 បទថា បដិសន្ធិនស្ស បានដល់ ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ។ កាលត្រូវពួកមនុស្ស
 ជាច្រើនពោលថា អ្នកជាព្រះអរហន្ត គាត់ក៏កើតបរិវិតក្ក គឺកើតការត្រិះរិះ
 ខុស ដោយអាការដែលពោលក្នុងឥឡូវនេះ ។ សួរថា កើតបរិវិតក្កដូចម្តេច ។
 ឆ្លើយថា កើតបរិវិតក្កឡើងថា មនុស្សពួកណាម្នាក់ ទោះជាព្រះអរហន្ត ឬ
 បុគ្គលដែលសម្រេចអរហត្តមគ្គក្នុងលោក អាត្មាអញ ក៏ជាបុគ្គលម្នាក់ ក្នុង
 ចំនួនព្រះអរហន្ត ឬបុគ្គលសម្រេចអរហត្តមគ្គនោះ សេចក្តីនោះមានអធិប្បាយ

ដូច្នោះ ជនពួកណាឈ្មោះថា ព្រះអរហន្ត ព្រោះកម្ចាត់សត្រូវ គឺកិលេសក្នុង
 លោកនេះ និងព្រោះជាអ្នកគួរបូជា និងសក្ការៈជាដើម ឬបុគ្គលពួកណា
 ឈ្មោះថា សម្រេចអរហត្តមគ្គ ព្រោះសម្លាប់សត្រូវ គឺកិលេសទាំងនោះ
 បណ្តាមនុស្សទាំងនោះ អាត្មាអញ ក៏ជាបុគ្គលម្នាក់ដែរ ។

បទថា វោរាណាសាលោហិតា បានដល់ ទេវតាដែលបំពេញសមណ-
 ធម៌រមគ្គា ដូចមិត្តភក្តិរមសាលោហិតក្នុងកាលមុន ។ តែអាចារ្យពួកខ្លះ
 ពោលថា បទថា វោរាណាសាលោហិតា បានដល់ ទេវតាមួយអង្គដែល
 ជាមាតារមសាលោហិតក្នុងកាលមុន គឺក្នុងភពដទៃ ។ ក្នុងអដ្ឋកថា លោក
 បដិសេធពាក្យនោះ បានកាន់យកអត្ថដំបូងប៉ុណ្ណោះ ។

បានឮថា ក្នុងកាលមុន ក្នុងសាសនារបស់ព្រះកស្សបទសពលវិនាស
 សាបសូន្យទៅ ភិក្ខុ៧ រូបឃើញប្រការដែលប្លែកនៃសហធម្មិក មានសាមណេរ
 ជាដើម កើតនូវសេចក្តីសង្វេគ គិតថា សាសនាមិនទាន់អន្តរធានដរាបណា
 យើងគប្បីធ្វើទីពឹងដល់ខ្លួនដរាបនោះ ទើបថ្វាយបង្គំសុវណ្ណចេតិយ ហើយចូល
 ព្រៃ ឃើញភ្នំមួយ ទើបពោលថា បុគ្គលមានសេចក្តីអាល័យក្នុងជីវិត ចូរ
 ត្រឡប់ បុគ្គលមិនមានសេចក្តីអាល័យ ចូរឡើងភ្នំនេះ ហើយនាំគ្នាចងដណ្តើរ
 ឡើងភ្នំនោះទាំងអស់គ្នា ហើយច្រានដណ្តើរចោល ធ្វើសមណធម៌ បណ្តា
 ភិក្ខុទាំងនោះ ព្រះសង្ឃត្រូវសម្រេចអរហត្ត ដោយកន្លងទៅមួយរាត្រីប៉ុណ្ណោះ
 លោកនាំបិណ្ឌបាតមកអំពីខត្តរក្សុទ្ធិប ហើយពោលនឹងភិក្ខុទាំងនោះថា អាវុសោ
 ទាំងឡាយ ចូរធាន់បិណ្ឌបាតអំពីទីនេះចុះ ។ ភិក្ខុទាំងនោះពោលថា បពិត្រ

លោកម្ចាស់ លោកម្ចាស់បានធ្វើយ៉ាងនេះដោយអានុភាពរបស់ខ្លួន បើពួកខ្ញុំ
ញ៉ាំងគុណវិសេស ឲ្យកើតឡើងបានដូចលោកម្ចាស់សោត ខ្ញុំក៏នឹងនាំមក
ឆាន់ឯងនោះឯង ទើបមិនប្រាថ្នា ដូច្នោះ តាំងអំពីថ្ងៃទី ២ ទៅ ព្រះថេរៈទី ២
ក៏បានសម្រេចនូវអនាគាមិផល ។ លោកក៏កាន់យកបិណ្ឌបាតយ៉ាងនោះ ទៅ
កាន់ទីនោះហើយ និមន្តភិក្ខុក្រៅអំពីនេះឲ្យឆាន់ ។ ឯភិក្ខុទាំងនោះក៏បដិសេធ
យ៉ាងនោះឯង ។ បណ្តាភិក្ខុទាំងនោះ ភិក្ខុដែលសម្រេចអរហត្ត ក៏បរិនិព្វាន
ទៅ ។ ព្រះអនាគាមីក៏ទៅកើតក្នុងជាន់សុទ្ធាវាស ។ ឯព្រះថេរៈ ៥ រូបក្រៅ
អំពីនេះ សូម្បីព្យាយាម ក៏មិនអាចធ្វើគុណវិសេសឲ្យកើតឡើងបាន ភិក្ខុទាំង
នោះ កាលមិនអាចធ្វើបាន ក៏ស្តាំងស្តមស្លាប់ក្នុងទីនោះ ហើយកើតក្នុង
ទេវលោក ត្រាច់ទៅក្នុងទេវលោកនោះឯង អស់មួយពុទ្ធនូវ ក្នុងពុទ្ធប្បទេ-
កាលនេះ បានចុតិអំពីទេវលោក កើតក្នុងផ្ទះមានត្រកូលនោះៗ ។ បណ្តា
មនុស្សទាំងនោះ ម្នាក់បានជាព្រះរាជា ព្រះនាមបុក្កុសៈ ម្នាក់ទៀត បានជា
កុមារកសិករ ម្នាក់បានជាទេពមនុស្សបុត្រ ម្នាក់បានជាសកិយបរិព្វាជក ម្នាក់
បានជាពាហិយទារុច្ឆិរិយៈ ។ បណ្តាមនុស្សទាំងនោះ ព្រះអនាគាមីកើតឡើង
ក្នុងព្រហ្មលោក ដែលលោកសំដៅយក ពោលពាក្យនេះថា បុរាណ-
សាលោហិតា ទេវតា គឺទេវតាដែលជាសាលោហិតអំពីដើម ដូច្នោះ ។
ពិតហើយ ទេវតាបុត្រ ក៏ហៅថា ទេវតា ព្រោះអធិប្បាយថា ទេវតា
គឺទេវៈ ដូចទេពជីតា ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា អថ ទោ អញ្ញាតរា ទេវតា
គ្រានោះឯង ទេវតាមួយអង្គ ។ តែក្នុងទីនេះ ព្រហ្ម លោកបំណងយកថា

ជាទេវតា ។ កាលព្រហ្មនោះសម្លឹងមើលសម្បត្តិហើយ អារជ្ជនៈដល់ទីដែល
ខ្លួនមក ក្នុងលំដាប់ដែលកើតក្នុងព្រហ្មលោកនោះឯង ការដែលពួកជនទាំង
៧ ឡើងភ្នំធ្វើសមណធម៌ក្តី ភាពដែលខ្លួនសម្រេចអនាគាមិផល ហើយកើត
ក្នុងព្រហ្មលោកក្តី ប្រាកដហើយ ព្រហ្មនោះពិចារណាថា ជនទាំង ៥ កើត
ក្នុងទីណាហ្ន៎ ដឹងថា ជនទាំងនោះ កើតក្នុងទេវលោកជាន់កាមាវចរ ក្នុង
កាលតមក តាមកាលដ៏សមគួរ បានពិចារណាមើលបវត្តិរបស់ជនទាំងនោះ
ថា ជនទាំងនោះ ធ្វើអ្វីហ្ន៎ ។ តែក្នុងពេលនេះ កាលរំពឹងថា ពួកជនទាំងនោះ
នៅទីណាហ្ន៎ ទើបបានឃើញពាហិយៈ អាស្រ័យកំពង់សុប្បារកៈ ស្ងៀក
សំពត់ក្រងដោយសម្បកឈើ ចិញ្ចឹមជីវិតដោយការបោកបញ្ឆោត គិតថា
ក្នុងកាលមុន បុគ្គលនេះ មួយអង្វើដោយអាត្មាអញ ចង់ជណ្តើរឡើងភ្នំ ធ្វើ
សមណធម៌ មិនអាស្រ័យក្នុងជីវិត ព្រោះប្រព្រឹត្តតិរិះរិះក្រៃលែង សូម្បីព្រះ
អរហន្តនាំបិណ្ឌបាតមកឲ្យឆាន់ ក៏មិនឆាន់ ឥឡូវនេះ បំណងឲ្យគេលើក
តម្កើង មិនមែនជាព្រះអរហន្តសោះ ក៏គង់ប្តេជ្ញាខ្លួនថា ជាព្រះអរហន្ត មាន
ការប្រាថ្នាលោកសក្ការៈ និងកេរ្តិ៍ឈ្មោះ ទាំងមិនដឹងថា ព្រះទេសពលកើត
ឡើងហើយ ឈ្លើយចុះ អញនឹងធ្វើបុគ្គលនេះឲ្យសង្វេគ ហើយឲ្យដឹងថា
ព្រះពុទ្ធកើតឡើងហើយ ។ រំពេចនោះឯង ទើបចុះអំពីព្រហ្មលោក ប្រាកដ
ចំពោះមុខព្រះទារុច័រិយៈ ត្រង់កំពង់សុប្បារកៈ ក្នុងកណ្តាលយប់ ព្រះពាហិយៈ
ឃើញពន្លឺក្នុងលំនៅរបស់ខ្លួន ទើបគិតថា នេះ ហេតុអ្វីហ្ន៎ បានចេញទៅខាង
ក្រៅ ពិនិត្យមើល ឃើញមហាព្រហ្មនៅលើអាកាស ទើបផ្តងអញ្ជាសួរថា

លោកជានរណា លំដាប់នោះ ព្រហ្មបានពោលដល់លោកថា ខ្ញុំជាសម្មាញ្ញ
 របស់អ្នក គ្រានោះ ខ្ញុំសម្រេចអនាគាមិផល កើតក្នុងព្រហ្មលោក តែអ្នក
 មិនអាចធ្វើគុណវិសេសណាមួយឲ្យកើតបាន ពេលនោះ អ្នកធ្វើកាលកិរិយា
 ទាំងនៅជាបុប្ផជន អន្ទោលទៅ ឥឡូវនេះ ទ្រទ្រង់ភេទជាតិរិយ មិនមែនជា
 ព្រះអរហន្ត ប្រកាន់លទ្ធិថា យើងជាព្រះអរហន្ត ខ្ញុំដឹងដូច្នោះ ទើបមក នៃ
 ពាហិយៈ អ្នកមិនមែនជាព្រះអរហន្តទេ ចូរលះបង់ទិដ្ឋិដ៏លាមកបែបនោះ
 ចេញ អ្នកកុំប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីសេចក្តីវិនាស ដើម្បីទុក្ខអស់កាលយូរឡើយ
 ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ទ្រង់កើតឡើងហើយក្នុងលោក សេចក្តីពិត ព្រះដ៏មានព្រះ
 ភាគអង្គនោះ ជាព្រះអរហន្ត ចូលទៅគាល់ទ្រង់ចុះ ។ ដោយហេតុនោះ
 ទើបលោកពោលពាក្យជាដើមថា គ្រានោះឯង ទេវតាដែលជាសាលោហិត
 អំពីដើមរបស់ពាហិយទារុចិរិយបុរស ដូច្នោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា អនុកម្មិកា បានដល់ មានប្រក្រតី
 អនុគ្រោះ គឺជាអ្នកក្រែកលែងដោយករុណា ។ បទថា អត្តកាមា បានដល់
 ជាអ្នកប្រាថ្នាប្រយោជន៍ គឺជាអ្នកក្រែកលែងដោយមេត្តា ។ ក្នុងទីនេះ ដោយ
 បទដំបូង លោកសម្តែងដល់ភាពដែលទេវតានោះ បំណងនឹងបំបាត់ទុក្ខរបស់
 ពាហិយៈ ដោយបទក្រោយ សម្តែងដល់ការនាំប្រយោជន៍ចូលទៅ ។ បទថា
 ចេតសា បានដល់ ដោយចិត្តរបស់ខ្លួន ។ ក្នុងទីនេះ គប្បីជ្រាបថា លោក
 កាន់យកចេតាបរិយញ្ញាណ ដោយលើកចិត្តឡើងជាប្រធាន ។ បទថា
 ចេតាបរិវិតក្តំ បានដល់ ការប្រព្រឹត្តទៅនៃចិត្តរបស់លោក ។ បទថា

អញ្ញាយ ប្រែថា ដឹងហើយ ។ បទថា តេនុបសង្កមិ សេចក្តីថា បុរសមាន
 កម្លាំងបត់ដៃ ឬលាចេញ យ៉ាងណា ព្រហ្មអន្តរធានអំពីព្រហ្មលោក មក
 ប្រាកដចំពោះមុខពាហិយៈ ក៏ដូច្នោះដូចគ្នា ។ បទថា ឯតទលោច សេចក្តីថា
 ព្រហ្មបានពោលពាក្យនេះ គឺពាក្យដែលពោលក្នុងឥឡូវនេះជាដើមថា នៃ
 ពាហិយៈ អ្នកមិនមែនជាព្រះអរហន្តទេ ដូច្នោះ ព្រះពាហិយៈ ត្រូវមិច្ឆាបរិ-
 វិតក្តីដែលប្រព្រឹត្តទៅជាដើមថា បុគ្គលណាម្នាក់ នឹងជាព្រះអរហន្តឬ ដូច្នោះ
 ដូចចាប់ចោរ ព្រមទាំងភស្តុតាង ។ បទថា នេវ ខោ ភំ ពាហិយ អរហា
 នេះ ព្រហ្មបដិសេធថា ពាហិយៈ មិនមែនព្រះអរហន្តក្នុងកាលនោះ ។
 ដោយបទថា នាថិ អរហត្តមគ្គំ វា សមាបន្នោ នេះ សម្តែងថា ព្រះ
 ពាហិយៈនៅជាសេក្ខបុគ្គល ។ ដោយបទទាំង ២ នោះ សម្តែងថា ព្រះ
 ពាហិយៈមិនមែនព្រះអរិយបុគ្គលឡើយ ។ ដោយពាក្យថា សាថិ តេ
 បដិបទា នត្តិ យាយ ភំ អរហា វា អស្សសិ អរហត្តមគ្គំ វា សមាបន្នោ
 នេះ ព្រហ្មបដិសេធថា ពាហិយៈត្រឹមតែជាកល្យាណបុគ្គល ។ បណ្តាបទ
 ទាំងនោះ បទថា បដិបទា បានដល់ វិសុទ្ធិ ៦ ខាងដើម មានសីលវិសុទ្ធិ
 ជាដើម ។ ដែលឈ្មោះថា បដិបទា ព្រោះជាគ្រឿងប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអរិយមគ្គ ។
 បទថា អស្សសិ ប្រែថា គប្បីសម្រេច ។ សួរថា ការសម្គាល់ខ្លួនថាជា
 ព្រះអរហន្តនេះ កើតឡើងដល់លោក ព្រោះអាស្រ័យអ្វី ។ ឆ្លើយថា អាចារ្យ
 ពួកខ្លះពោលថា ការសម្គាល់ខ្លួនថា ជាព្រះអរហន្តកើតឡើងដល់លោក ព្រោះ
 លោកកម្ចាត់កិលេសបានដោយតទ្ធិប្បហាន ព្រោះបានសាងបុញ្ញាធិការអស់

កាលយូរ ដោយភាពដែលលោកជាអ្នកប្រាថ្នាតិច សន្តោស និងជាអ្នកដុសខាត់ ។ តែអាចារ្យមួយពួកពោលថា ពាហិយៈ បានចតុត្ថជ្ឈាន មានបឋមជ្ឈានជាដើម ព្រោះដូច្នោះ ទើបការសម្គាល់ខ្លួនថា ជាព្រះអរហន្តកើតឡើងដល់លោក ព្រោះកិលេសមិនកើតឡើង ដោយវិក្ខម្ពនប្បហាន ។ ទាំង ២ យ៉ាងនោះ ត្រឹមតែជាមតិរបស់កេចិអាចារ្យប៉ុណ្ណោះ ព្រោះមកក្នុងអដ្ឋកថាថា លោកមានបំណងតែការលើកតម្កើង និងលោកមិនប្រាថ្នាលោកសក្ការៈ និងការសរសើរ ព្រោះដូច្នោះ គប្បីជ្រាបក្នុងសេចក្តីនេះ ដោយន័យដូចពោលហើយនោះឯង ។

លំដាប់នោះ ព្រះពហិយៈសម្លឹងមើលមហាព្រហ្មដែលឈរលើអាកាស ទើបគិតថា ឱ ! កាលដែលអញយល់ថាជាព្រះអរហន្ត ជាកម្មធ្ងន់ពិត ព្រហ្មនេះពោលថា បដិបទជាគ្រឿងសម្រេចអរហត្ត ក៏មិនមានដល់អ្នក បុគ្គលដែលជាព្រះអរហន្តក្នុងលោកមានឬហ្ន៎ ។ លំដាប់នោះ ទើបសួរមហាព្រហ្មនោះ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា អថ កេ ចរហិ សនេវតេ លោកេ អរហន្តោ វា អរហត្តមគ្គំ វា សម្មាបន្នា។

បណ្តាបទទាំងនោះ សព្វថា អថ ជានិបាត ប្រើក្នុងអត្ថផ្តើមពាក្យសួរ ។ បទថា កេ ចរហិ កៃជា កេ ឯតរហិ។ បទថា លោកេ បានដល់ ក្នុងឱកាសលោក ក្នុងសេចក្តីនេះ មានពាក្យអធិប្បាយដូចតទៅនេះ សម័យនោះ ក្នុងផ្ទៃជម្ងឺបទាំងមូល ដែលជាទីទទួលទ្រ ឥឡូវនេះ ព្រះអរហន្ត ឬបុគ្គលសម្រេចអរហត្តមគ្គ មាននៅក្នុងទីណា ដែលជាទីពួកយើងចូលទៅរកលោក

ទាំងនោះ តាំងនៅក្នុងឱវាទរបស់លោកហើយ នឹងផុតចាកទុក្ខ ។

បទថា ឧត្តរេសុ លោកពោលសំដៅយកទិសខាងកើត ភ្លៀងខាងជើង
 ចាកកំពង់សុប្បារកៈ ។ បទថា អរហំ បានដល់ ឈ្មោះថា ជាព្រះអរហន្ត
 ព្រោះជាអ្នកនៅឆ្ងាយអំពីកិលេស ។ ពិតហើយ ព្រះអរហន្តនោះ ឈ្មោះថា
 ជាអ្នកនៅឆ្ងាយ គឺតាំងនៅក្នុងទីឆ្ងាយចាកកិលេសទាំងពួង ។ ឈ្មោះថា ព្រះ
 អរហន្ត ព្រោះកម្ចាត់កិលេស ព្រមទាំងវាសនាដោយមគ្គ ឬសម្លាប់កិលេស
 ដូចសត្រូវបាន ។ ពិតហើយ សត្រូវ គឺកិលេសទាំងឡាយ ដែលព្រះមាន
 ព្រះភាគសម្លាប់ គឺដកហើយដោយអរហត្តមគ្គដោយឥតសេសសល់ ។ ម្យ៉ាង
 ទៀត ឈ្មោះថា ជាព្រះអរហន្ត ព្រោះកាប់បំបាក់នូវកាំ គឺកិលេសបាន ។ ពិត
 ហើយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ឈរលើផែនដី គឺសីល ដោយព្រះយុគលបុទ
 គឺវិរយៈ ទ្រង់ប្រើព្រះហស្ត គឺសទ្ធា ចាប់ពូថៅ គឺបញ្ញាដែលជាហេតុធ្វើកម្ម
 ឲ្យអស់ ហើយទ្រង់ប្រហារ គឺកម្ចាត់ទាំងអស់នៃសង្សារចក្រ ដែលមានដុំ
 សម្រេចដោយអវិជ្ជា ភព និងតណ្ហា មានបុញ្ញាភិសង្ខារជាដើម ជាកម្ម មាន
 ជរា និងមរណៈជាខ្នងកង់ សឹកដោយភ្លៅ ដែលសម្រេចដោយអាសវៈ
 សមុទេយៈ ប្រកបចូលក្នុងរថ គឺភព ៣ ដែលប្រព្រឹត្តទៅអស់កាល មិន
 មានខាងដើម ។ ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា ព្រះអរហន្ត ព្រោះជាបុគ្គលគួរ ។
 ពិតហើយ ព្រះមានព្រះភាគ រមែងគួរដល់បច្ច័យ មានចីវរជាដើមដីក្រៃលែង
 និងបូជាពិសេស ព្រោះទ្រង់ជាទុក្ខិណោយ្យបុគ្គលដ៏ប្រសើរក្នុងលោក ព្រម
 ទាំងទេវលោក ។ ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា ព្រះអរហន្ត ព្រោះមិនធ្វើបាបក្នុងទី

កំបាំង ពិតហើយ ព្រះតថាគត លោកហៅថា ព្រះអរហន្ត ព្រោះមិនមាន
ការកំបាំងក្នុងការធ្វើបាប ដោយកិលេសលាមក មិនមាន ។ ព្រោះទ្រង់ដក
នូវកិលេស មានរាគៈជាដើមបាន ដោយប្រការទាំងពួង ។

ឈ្មោះថា សម្មាសម្ពុទ្ធ ព្រោះត្រាស់ដឹងធម៌ទាំងពួងដោយប្រពៃ និង
ដោយព្រះអង្គឯង ។ ពិតហើយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ដឹងក្រែលែង
នូវធម៌ដែលគួរដឹងក្រែលែង នូវធម៌ដែលគួរកំណត់ដឹង ដោយជាធម៌ដែលគួរ
កំណត់ដឹង នូវធម៌ដែលគួរលះ ដោយភាពជាធម៌ដែលគួរលះ នូវធម៌ដែលគួរ
ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ដោយជាធម៌ដែលគួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវធម៌ដែលគួរចម្រើន
ដោយភាពជាធម៌ដែលគួរចម្រើន ។ សមដូចព្រះតម្រាស់ដែលបានត្រាស់ក្នុង
សុត្តនិបាតថា

អភិញ្ញាយ្យំ អភិញ្ញាតំ ការវេតព្វញ្ច ការិវតំ
បហាតតំ បហានម្មេ តស្មា ពុទ្ធាស្មិ ព្រាហ្មណ៍ ។
វិជ្ជា និងវិមុត្តិ ដែលគប្បីដឹងច្បាស់ តថាគតដឹងច្បាស់ហើយ
មគ្គសច្ចដែលគប្បីចម្រើន តថាគតបានចម្រើនហើយ
សមុទយសច្ចដែលគប្បីលះ តថាគតលះបង់ហើយ ម្នាល
ព្រាហ្មណ៍ ព្រោះហេតុនោះ ទើបតថាគត ឈ្មោះថា ពុទ្ធៈ ។

ម្យ៉ាងទៀត គប្បីណែនាំអត្ថនេះដោយធម៌ពួក ៣ និងពួក ២ ទាំងពួង
ជាដើម ដោយន័យជាដើមថា ធម៌ ឈ្មោះថា ជាកុសល ព្រោះមិនមានទោស
មានសុខជាផល ធម៌ ឈ្មោះថា ជាអកុសល ព្រោះមានទោស មានទុក្ខជា

ផល ។ ក្នុងសេចក្តីនេះ មានសេចក្តីសង្ខេបដូច្នោះ ឈ្មោះថា សម្មាសម្ពុទ្ធ ព្រោះត្រាស់ដឹងក្រៃលែងនូវធម៌ទាំងពួង ដោយអាការទាំងពួង ដោយសយម្បញ្ញាណ ដែលមិនវិបតិ ដោយប្រការដូច្នោះ ។ ឯសេចក្តីពិស្តារ គប្បីជ្រាប ដោយន័យដែលមកក្នុងវិសុទ្ធិមគ្គនោះ ។

បទថា អរហន្តាយ បានដល់ ដើម្បីបានអរហត្តផល ។ បទថា ធម្មនេសេតិ សេចក្តីថា រមែងអាង គឺសម្តែងធម៌ គឺបដិបទា មានសីលជាដើម ដែលគួរដល់គុណពិសេស មានលម្អក្នុងបទដើមជាដើម ឬធម៌ គឺសមថៈ និងវិបស្សនា ដែលសមគួរដល់អធ្យាស្រ័យរបស់វេនេយ្យសត្វនោះឯង ។ បទថា សំវេធិតោ សេចក្តីថា ឲ្យដល់នូវការសង្ខេបក្នុងចិត្តថា អ្នកដ៏ចម្រើន គួរតិះដៀលពិតហ្ន៎ ភាពជាបុគ្គលដែលជាហេតុឲ្យអាត្មាអញ មិនជាព្រះអរហន្តសម្គាល់ថាជាព្រះអរហន្ត និងមិនដឹងព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធច្រង់កើតឡើងក្នុងលោក ច្រង់សម្តែងធម៌ ឯការរស់នៅដឹងបានលំបាក ការស្លាប់ក៏ដឹងបានលំបាក ។ អធិប្បាយថា មានចិត្តសង្ខេបដោយអាការតាមដែលពោលហើយ ដោយពាក្យរបស់ទេវតា ។ បទថា តារាណេវ ប្រែថា ក្នុងខណៈនោះឯង ។ បទថា សុប្បារកា បក្ខាមិ សេចក្តីថា ព្រោះមានហឫទ័យដែលបីតិមានព្រះពុទ្ធជាអារម្មណ៍កើតឡើង ព្រោះបានឮព្រះនាមថា ពុទ្ធា និងត្រូវសេចក្តីសង្ខេបជាសំតៀន ទើបបានចេញអំពីកំពង់សុប្បារកៈ ចៀសចេញទៅ បែរមុខឆ្ពោះក្រុងសាវត្ថី ។ បទថា សព្វត្ថ ឯការត្តិបរិវាសេន សេចក្តីថា បានទៅដោយមួយរាត្រីក្នុងផ្លូវទាំងពួង ។ ពិតហើយ ក្រុងសាវត្ថី មានចម្ងាយអំពីកំពង់

សុប្បារកៈ ១២០ យោជន៍ តែព្រះពាហិយៈនេះ បានទៅក្រុងសាវត្ថីនោះដោយ
 មួយរាត្រី អស់រយៈកាលផ្លូវប៉ុណ្ណោះ ។ លោកដល់ក្រុងសាវត្ថីក្នុងថ្ងៃដែល
 ចេញចាកកំពង់សុប្បារកៈនោះឯង ។ សួរថា ហេតុអ្វី ទើបព្រះពាហិយៈនេះ
 ទៅបានយ៉ាងនោះ ។ ឆ្លើយថា ព្រោះអានុភាពរបស់ទេវតា ។ អាចារ្យពួក
 ខ្លះពោលថា ព្រោះពុទ្ធានុភាពក៏មាន ជាការសម្តែងអធិប្បាយដូច្នោះថា ព្រោះ
 លោកពោលថា ដោយមួយរាត្រី ក្នុងទីគ្រប់អន្លើ និងព្រោះចម្ងាយផ្លូវ ១២០
 យោជន៍ លោកមិនឲ្យអរុណាទី ២ តាំងឡើង ក្នុងពេលដែលខ្លួននៅកណ្តាល
 រាត្រីក្នុងគាមនិគម និងរាជធានី ទើបទៅដល់ក្រុងសាវត្ថី ដោយមួយរាត្រី
 ក្នុងទីគ្រប់កន្លែង ។ សេចក្តីនេះ មិនគប្បីឃើញយ៉ាងនេះថា លោកនៅក្នុង
 រវាងផ្លូវនោះ អស់ត្រឹមមួយរាត្រី ព្រោះបំណងយកសេចក្តីនេះថា ដោយ
 មួយរាត្រី ក្នុងផ្លូវ ១២០ យោជន៍ ក្នុងថ្ងៃចុងក្រោយ ពេលល្ងាច ទើបដល់
 ក្រុងសាវត្ថី ។

ឯព្រះមានព្រះភាគ ជ្រាបថា ពាហិយៈមកដល់ ទ្រង់ព្រះតម្រិះថា ដំបូង
 ឥន្ទ្រិយរបស់ពាហិយៈ មិនទាន់ចាស់ក្លា តែក្នុងពេលមួយរំពេចទៀត នឹង
 ដល់នូវភាពចាស់ក្លា ដូច្នោះហើយ ទ្រង់រង់ចាំឲ្យពាហិយៈមានឥន្ទ្រិយចាស់ក្លា
 ទើបចោមរោមដោយមហាកិក្ខុសង្ឃ ទ្រង់យាងបិណ្ឌបាតក្នុងក្រុងសាវត្ថី ក្នុង
 ខណៈនោះ ។ ពាហិយៈចូលទៅកាន់វត្តជេតពន ឃើញភិក្ខុជាច្រើន ឆាន់
 ភត្តាហារព្រឹក ហើយចង្រ្កមនៅក្នុងអញ្ចកាស ដើម្បីបន្ថយនូវការខ្ជិលច្រអូស
 ផ្លូវកាយ ទើបសួរថា ឥឡូវនេះ ព្រះមានព្រះភាគជាអរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធ គង់

នៅទីណា ។ ភិក្ខុទាំងឡាយពោលថា ម្ចាស់ពាហិយៈ ព្រះមានព្រះភាគ ចូល
 កាន់ចន្លោះភូមិដើម្បីបិណ្ឌបាតទៅហើយ ។ ហើយសួរថា អ្នកមកពីទីណា
 គាត់ឆ្លើយថា មកអំពីកំពង់សុប្បារកៈ ។ ភិក្ខុទាំងឡាយពោលថា អ្នកមក
 អំពីឆ្ងាយ ចូរអង្គុយសិន ចូរលាងជើង លាបប្រេង ហើយសម្រាកបន្តិច
 ទម្រាំទ្រង់ត្រឡប់មក ក៏នឹងឃើញព្រះសាស្តា ។ ព្រះពាហិយៈពោលថា
 បពិត្រលោកម្ចាស់ ខ្ញុំមិនដឹងអន្តរាយនៃជីវិតរបស់ខ្លួន ដោយថ្ងៃតិចតួច ខ្ញុំ
 មិនឈរ មិនអង្គុយយូរក្នុងទីណាឡើយ មកអស់ចម្ងាយផ្លូវ ១២០ យោជន៍
 លុះគាល់ព្រះសាស្តាហើយ ទើបសម្រាក ទើបប្រញាប់ទៅកាន់ក្រុងសាវត្ថី
 ឃើញព្រះមានព្រះភាគ រុងរឿងដោយពុទ្ធសិរី ដែលប្រៀបមិនបាន ដោយ
 ហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា សម័យនោះឯង គាប់ជួនភិក្ខុច្រើនរូបកំពុង
 ចង្រ្កមក្នុងទីវាល ។ លំដាប់នោះឯង ពាហិយទារុចិរិយបុរស ក៏ត្រៀមចូលទៅ
 រកពួកភិក្ខុ ដូច្នោះជាដើម ។

[៤៨] បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា កហំ កាត់បទជា កត្ត ប្រែថា
 ទីណា សព្វថា នុ ប្រើក្នុងអត្ថថា សង្ស័យ ។ សព្វថា ទោ ប្រើក្នុងអត្ថថា
 ធ្វើបទឲ្យពេញ អធិប្បាយថា ក្នុងប្រទេសណាហ្ន៎ ។ បទថា ទស្សនកាមម្ហា
 ប្រែថា ជាអ្នកប្រាថ្នានឹងឃើញ ។ លោកសម្តែងថា ខ្ញុំប្រាថ្នានឹងគាល់ នឹង
 ចូលទៅជិតព្រះមានព្រះភាគនោះ ដូចបុគ្គលខ្វាក់ ប្រាថ្នាចក្ខុបសាទ ដូច
 មនុស្សច្រងំ ប្រាថ្នាសោតប្បសាទ ដូចមនុស្សគ ប្រាថ្នាការពោលឲ្យដឹងរឿង
 រ៉ាវ ដូចមនុស្សមានដៃ-ជើងវិកល ប្រាថ្នាដៃ-ជើង ដូចមនុស្សក្រីក្រ ប្រាថ្នា

ទ្រព្យសម្បត្តិ ដូចអ្នកដើរផ្លូវឆ្ងាយ ប្រាថ្នាផុតភ័យ ដូចបុគ្គលត្រូវរោគគ្រប
 សង្កត់ ប្រាថ្នាការមិនមានរោគ ដូចមនុស្សលិចទុកក្នុងមហាសមុទ្រ ប្រាថ្នា
 ក្បួនធំ ដូច្នោះ ។ បទថា **តរមានរូរោ** បានដល់ ជាអ្នកមានអាការ
 ប្រញាប់ប្រញាល់ ឬមានការសង្គ្រោះ ដែលគួរសរសើរ ។

បទថា **វាសានិកំ** សេចក្តីថា នាំមកនូវការជ្រះថ្លាដោយជុំវិញ ដល់ជន
 ដែលខ្វល់ខ្វាយក្នុងការឃើញព្រះរូបកាយ ព្រោះភាពសម្បូរ ដោយលម្អនៃ
 សរីរៈរបស់ទ្រង់ ដែលនាំមកនូវការជ្រះថ្លាមកដោយជុំវិញ ដែលប្រដាប់
 ដោយមហាបុរិសលក្ខណៈ ៣២ អនុព្យញ្ជនៈ ៨០ ព្រះរស្មីមួយព្យាម និង
 ព្រះកេតុមាលា ដែលបញ្ចេញលើព្រះសីសៈ ។ បទថា **បសាននិយំ** សេចក្តី
 ថា ជាទីតាំងនៃការជ្រះថ្លា សមគួរនឹងជ្រះថ្លា ឬគួរដល់ការជ្រះថ្លារបស់បុគ្គល
 មានបញ្ញាឃើញប្រចក្ស ព្រោះធម្មកាយសម្បត្តិ ដែលប្រកបដោយចំនួន
 ព្រះគុណ មិនមានប្រមាណ មានទេសពលញ្ញាណ ១០ វេសារជញ្ញាណ ៤
 អសាធារណញ្ញាណ ៦ អាវេណិយពុទ្ធធម្ម ១៨ ជាដើម ។ បទថា
សន្តិទ្រិយំ បានដល់ ឥន្ទ្រិយ ៥ ដែលស្ងប់រម្ងាប់ ព្រោះប្រាសចាកការ
 ញាប់ញ័រក្នុងឥន្ទ្រិយ ៥ មានចក្ខុន្ទ្រិយជាដើម ។ បទថា **សន្តមាសនំ** បាន
 ដល់ មានចិត្តស្ងប់រម្ងាប់ ព្រោះចូលដល់ការដែលមនិទ្រិយទី ៦ អសន្តរ
 ព្យសន៍ ។ បទថា **ឧត្តមធម៌សមថមនុប្បត្តំ** សេចក្តីថា ដល់ដោយលំដាប់
 គឺសម្រេចការហ្វឹកហាត់ និងស្ងាត់ដ៏ឧត្តម ពោល គឺបញ្ញាវិមុត្តិ និងចេតោវិមុត្តិ
 ដែលជាលោកុត្តរតាំងនៅ ។ បទថា **ទន្ធិ** សេចក្តីថា ឈ្មោះថា ទូន្មានកាយ

ព្រោះមានកាយសមាចារបរិសុទ្ធល្អ ព្រោះមិនមានការលេងដោយមិនមានការ
 រពិសដៃ-ជើងជាដើម ។ បទថា **គុត្តំ** សេចក្តីថា ឈ្មោះថា ឃុំគ្រងវាចា
 ព្រោះមានវចីសមាចារបរិសុទ្ធ និងព្រោះមិនមានការលេង ដោយមិនមាន
 វាចាឥតប្រយោជន៍ជាដើម ។ បទថា **យតិទ្ធិយំ** បានដល់ ឈ្មោះថា មាន
 ឥទ្ធិយសង្រួមហើយ ដោយការប្រកបបូទី ដែលជារបស់អរិយៈ ព្រោះមាន
 មនោសមាចារបរិសុទ្ធដោយល្អ និងដោយអំណាចមនិទ្ធិយ ព្រោះមានការ
 ព្រងើយក្នុងការមិនខ្វល់ខ្វាយ និងការមិនពិចារណា ។ បទថា **នាតំ** សេចក្តី
 ថា ឈ្មោះថា ជាបុគ្គលប្រសើរ ព្រោះហេតុទាំងនេះ គឺការមិនលុះអំណាច
 ឆន្ទាគតិជាដើម កិលេសមានរាគៈជាដើម ដែលលះបានហើយ មិនត្រឡប់
 កើតទៀត គឺមិនវិលត្រឡប់មក បាបណាមួយ ក៏មិនធ្វើដោយប្រការទាំងពួង
 និងមិនទៅកាន់កតប្តី ។

ដោយបទថា **វាសានិកំ** នេះ ក្នុងអធិការនេះ លោកសម្តែងដល់ការ
 សំខាន់របស់ព្រះមានព្រះភាគដោយរូបកាយ ។ ដោយបទថា **វាសានិទីយំ**
 នេះ សម្តែងដល់ការសំខាន់របស់ព្រះមានព្រះភាគដោយធម្មកាយ ដោយបទ
 ជាដើមថា **សន្តិទ្ធិយំ** នេះ សម្តែងដល់ការសំខាន់ក្នុងព្រះគុណដ៏សេស ។
 ព្រោះហេតុនោះ គប្បីជ្រាបថា លោកប្រកាសសេចក្តីសំខាន់របស់ព្រះមាន
 ព្រះភាគដល់ពួកសត្វដោយឥតសេសសល់ ក្នុងលោកសន្តិវាស ដែលកាន់
 យកប្រមាណ ៤ ពួក ។

ព្រះពាហិយៈ បានឃើញព្រះមានព្រះភាគយ៉ាងនោះ កំពុងយាងទៅតាម

ផ្លូវ ត្រេកអរថា យូរពិតហ្ន៎ ទើបអញបានឃើញព្រះមានព្រះភាគដ៏មានសិរី
 ដែលបីតិ ៥ ប្រការពាល់ត្រូវសព្វកាល កែវភ្នែកក៏នៅស្ងៀម ព្រោះបីតិជ្រួត
 ជ្រាប បង្ហាន់សិរីចុះ តាំងអំពីទីដែលបានឃើញហើយ ក៏ចុះកាន់កណ្តាល
 រស្មីព្រះវរកាយរបស់ព្រះមានព្រះភាគ លិចចូលក្នុងរស្មីនោះ ចូលទៅជិតព្រះ
 មានព្រះភាគ ថ្វាយបង្គំដោយបញ្ជីប្រតិស្ឋាន ច្របាច់ព្រះយុគលបាទព្រះ
 ដ៏មានព្រះភាគ ជញ្ជក់ព្រះបាទបណ្ឌិត ក្រាបទូលបណ្ឌិតថា បពិត្រព្រះអង្គ
 ដ៏ចម្រើន សូមព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សម្តែងធម៌ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គចុះ ។ ព្រោះ
 ហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា មានសិរិរុងរឿងចុះទៀបព្រះបាទនៃព្រះមាន
 ព្រះភាគ ហើយអារាធនាព្រះមានព្រះភាគនេះថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន
 សូមព្រះមានព្រះភាគ សម្តែងធម៌ប្រោសខ្ញុំព្រះអង្គ សូមព្រះសុគតសម្តែង
 ធម៌ ដើម្បីជាប្រយោជន៍ ដើម្បីសេចក្តីសុខ អស់រាត្រីដ៏វែង ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ
 ឲ្យទាន ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា សុគតោ សេចក្តីថា ឈ្មោះថា សុគត
 ព្រោះយាងទៅដោយល្អ គឺយាងទៅកាន់ទីល្អ យាងទៅដោយប្រពៃ មាន
 វាចាប្រពៃ ។ ពិតហើយ ការទៅ លោកហៅថា គត ការទៅនោះរបស់
 ព្រះមានព្រះភាគស្អាត គឺបរិសុទ្ធមិនមានទោស ។ សួរថា ការទៅ គឺអ្វី ។
 ឆ្លើយថា គឺអរិយមគ្គ ។ ពិតហើយ ព្រះមានព្រះភាគនោះ យាងទៅកាន់
 ទិសក្សេម មិនជាប់ជំពាក់ ដោយការទៅនោះ ។ សូម្បីអ្នកដទៃ ទ្រង់ក៏ឲ្យ
 ប្រព្រឹត្តទៅដែរ ព្រោះដូច្នោះ ទើបឈ្មោះថា សុគត ព្រោះយាងទៅស្អាត ។

ទ្រង់យាងទៅកាន់ទីដែលល្អ គឺអមតនិព្វាន ព្រោះដូច្នោះ ទើបឈ្មោះថា
សុគត ព្រោះយាងទៅកាន់ទីល្អ ។ ទ្រង់ឈ្មោះថា **សុគត** ព្រោះយាងទៅ
 ប្រពៃ មិនវិលត្រឡប់មកកាន់កិលេស ដែលទ្រង់សម្លាប់ដោយមគ្គនោះៗ ។
 សមដូចព្រះតម្រាស់ ដែលត្រាស់ក្នុងចូឡនិទ្ទេសថា

កិលេសទាំងឡាយណា ដែលព្រះអង្គលះហើយ ដោយសោតា-
 បត្តិមគ្គ ព្រះអង្គមិនមក មិនបែរមក មិនត្រឡប់មកកាន់កិលេស
 ទាំងនោះវិញ កិលេសទាំងឡាយណា ដែលព្រះអង្គលះហើយ
 ដោយសកទាគាមិមគ្គ អនាគាមិមគ្គ ព្រះអង្គមិនមក មិនបែរមក
 មិនត្រឡប់មកកាន់កិលេសទាំងនោះវិញ កិលេសទាំងឡាយណា
 ដែលព្រះអង្គលះហើយ ដោយអរហត្តមគ្គ ព្រះអង្គមិនមក មិន
 បែរមក មិនត្រឡប់កាន់កិលេសទាំងនោះវិញទេ ព្រះនាមថា
សុគត ព្រោះព្រះមានព្រះភាគមិនមក យ៉ាងនេះឯង ដូច្នោះ ។

ម្យ៉ាងទៀត ពាក្យថា យាងទៅដោយល្អ សេចក្តីថា ព្រោះយាងទៅ
 គឺប្រព្រឹត្តទៅដោយល្អ ដោយសម្មាបដិបត្តិ ក្នុងការកំណត់ទាំង ៣ យ៉ាង ។
 ពិតហើយ ឈ្មោះថា **សុគត** ព្រោះយាងទៅដោយប្រពៃ ដោយអាការយ៉ាង
 នេះថា ទ្រង់សម្រេចទីបំផុតនូវញាតត្ថចរិយា លោកត្ថចរិយា ពុទ្ធត្ថចរិយា
 ដោយសម្មាបដិបត្តិ ដែលបរិបូណ៌ដោយបុរមី ៣០ ចាប់តាំងអំពីបុរមូល
 របស់ព្រះទីបង្កើតសម្ពុទ្ធ ដរាបមកដល់ពោធិមណ្ឌល ទ្រង់ធ្វើឲ្យច្រើនចំពោះ
 ហិតសុខដល់លោកទាំងពួង បន្ទាប់អំពីនោះ ទើបយាងទៅ គឺប្រព្រឹត្តទៅ

ដោយភាពជាជំនុំក្នុងធម៌ដែលទ្រង់សម្រេចក្នុងអរិយសច្ច ៤ ដោយមជ្ឈិមា-
 បដិបទា ពោល គឺពោជ្ឈង្គការវេទនាដ៏កំពូល មិនជាប់ជំពាក់ក្នុងអន្តរធម៌ទាំងនេះ
 គឺសស្សទិដ្ឋិ ឧច្ឆេទទិដ្ឋិ កាមសុខល្អិកានុយោគ អត្តកិលមថានុយោគ និង
 ដោយសម្មាបដិបត្តិ ដែលមិនមែនវិស័យក្នុងសត្វទាំងពួង ។ ព្រះមានព្រះភាគ
 ត្រាស់ដោយប្រពៃ គឺត្រាស់វាចាចំពោះទីគួរ ក្នុងឋានៈដ៏គួរ ព្រោះហេតុនោះ
 ទើបឈ្មោះថា សុគត ។ សមដូចព្រះតម្រាស់ ដែលត្រាស់ក្នុងមជ្ឈិមនិកាយ
 ទេវទហសូត្រថា

ជាអ្នកនិយាយពាក្យក្នុងកាលគួរ និយាយពាក្យពិត និយាយពាក្យ
 មានប្រយោជន៍ និយាយធម៌ និយាយវិន័យ ជាអ្នកនិយាយសម្តី
 ដែលគួរតម្កល់ទុកក្នុងហឫទ័យ ជាពាក្យប្រកបដោយគ្រឿងអាង
 ជាពាក្យមានកំណត់ ជាពាក្យប្រកបដោយប្រយោជន៍តាមកាលគួរ
 ដូច្នោះ ។

នឹងត្រាស់ក្នុងមជ្ឈិមនិកាយ អកយរាជកុមារសូត្រទៀតថា

តថាគតដឹងនូវវាចាណា ដែលមិនពិត មិនទៀង មិនប្រកបដោយ
 ប្រយោជន៍ វាចានោះ មិនជាទីស្រឡាញ់ មិនជាទីគាប់ចិត្តរបស់
 ជនទាំងឡាយដទៃផង តថាគតក៏មិនពោលវាចានោះជាដើម ។

ឈ្មោះថា សុគត ព្រោះត្រាស់ប្រពៃ ដោយប្រការដូច្នោះ ។ បទថា យំ
 មមស្ស ធិយរត្តំ ហិរិយាស សុខាយ សេចក្តីថា ការសម្តែងអាងដល់
 កម្មណា គប្បីប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់ឈាន និងវិមោក្ខជាដើម

និងដើម្បីសុខ និងដើម្បីសម្រេចឈាន និងវិមោក្ខជាដើមនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ
អស់កាលយូរ ។

[៤៩] បទថា អកាលោ ខោ តាវ សេចក្តីថា ម្ចាស់ពាហិយៈ
មិនមែនកាល ដើម្បីសម្តែងធម៌ដល់អ្នក អធិប្បាយថា ព្រោះហេតុអ្វី ទើប
ព្រះមានព្រះភាគ មិនមានកាលក្នុងការបដិបត្តិប្រយោជន៍ដល់ពួកសត្វ ព្រោះ
ព្រះមានព្រះភាគ ជាកាលវាទី ។ ក្នុងពាក្យថា កាលោ នេះ បំណងយក
កាលដែលវេនេយ្យសត្វ មានឥន្ទ្រិយចាស់ក្លា ។ ដ្បិតថា ព្រោះក្នុងខណៈ
នោះ ដឹងបានលំបាក ឥន្ទ្រិយទាំងឡាយរបស់ព្រះពាហិយៈចាស់ក្លា និងមិន
ចាស់ក្លា ដូច្នោះ ទើបព្រះមានព្រះភាគមិនត្រាស់ទេសនានោះ កាលទ្រង់អាង
ដល់ហេតុ ទ្រង់ប្រថាប់ឈរត្រង់រវាងផ្លូវ ទើបត្រាស់ថា អន្តរយំ បរិដ្ឋម្ហា
ដូច្នោះ ។ បទថា ទុដ្ឋានំ ប្រែថា គប្បីដឹងបានលំបាក ។ ដោយបទថា
ជីវិតន្តរាយានំ ព្រះពាហិយៈបំណងនឹងពោលថា ការប្រព្រឹត្តទៅ ឬមិន
ប្រព្រឹត្តទៅនៃធម៌ ដែលធ្វើអន្តរាយចំពោះជីវិត ទើបពោលថា ជីវិតន្តរាយានំ
ដូច្នោះ ដោយអំណាចការវិលវល់ ។ ពិតហើយ ជីវិត គឺការប្រព្រឹត្តទៅ
ទាក់ទងដោយបច្ច័យដ៏ច្រើន និងអន្តរាយចំពោះជីវិតនោះ ក៏មានច្រើន ។
សមដូចព្រះតម្រាស់ក្នុងមជ្ឈិមនិកាយ កទ្ទេករត្តសូត្រថា

អច្ឆរំ កិច្ចមាតប្បំ កោ ជញ្ញា មរណំ សុវេ
ន ហិ នោ សន្តរន្តេន មហាសេនេន មច្ចុនា ។

នរណានឹងដឹងថា សេចក្តីស្លាប់នឹងមានក្នុងថ្ងៃស្អែកបាន
 ព្រោះថា ការតទល់របស់យើងចំពោះមច្ចុ ដែលមានសេនា
 ច្រើននោះ មិនមានឡើយ ដូច្នោះ ។

ព្រោះហេតុអ្វី ទើបព្រះពាហិយៈនេះ បំណងតែអន្តរាយជីវិតប៉ុណ្ណោះ
 ដែលជាលំដាប់ដំបូង ។ អាចារ្យពួកខ្លះឆ្លើយថា ព្រោះលោកដឹងពីអារម្មណ៍
 ដែលជានិមិត្ត ឬឈ្លាសក្នុងវត្ថុដែលខ្លួនមិនឃើញ ។ អាចារ្យមួយពួកទៀត
 ពោលថា ព្រោះលោកបានឮអន្តរាយជីវិត ក្នុងសម្លាករបស់ទេវតា ។ លោក
 ត្រូវឧបនិស្សយសម្បត្តិជាសំតៀន ទើបពោលយ៉ាងនោះ ព្រោះជាបុគ្គលមាន
 ភពចុងក្រោយ ពិតហើយ លោកទាំងនោះមិនសម្រេចអរហត្ត ទើបមិនអស់
 ជីវិត ព្រោះហេតុអ្វី ទើបព្រះមានព្រះភាគ មានព្រះបំណងសម្តែងធម៌ដល់
 លោកនោះឯង ទើបហាមអស់វារៈ ២ ដង បានឮថា ទ្រង់មានព្រះតម្រិះ
 យ៉ាងនេះថា តាំងអំពីកាលដែលពាហិយៈនេះឃើញតថាគត សរីរៈទាំងមូល
 ដែលបីតិពាល់ត្រូវមិនដាច់ខ្សែ កម្លាំងបីតិខ្លាំងក្លា ទើបស្តាប់ធម៌ហើយ មិន
 អាចចាក់ធ្លុះបាន ទើបទ្រង់ឃាត់ ដរាបដល់មជ្ឈត្តុបេក្ខាតាំងនៅ សូម្បី
 សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយក្នុងកាយរបស់លោកក៏មានកម្លាំង ព្រោះលោកមកកាន់
 ផ្លូវអស់ចម្ងាយ ១២០ យោជន៍ លោករម្ងាប់សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយសិន
 ព្រោះហេតុនោះ ទើបទ្រង់បដិសេធអស់វារៈ ២ ដង ។ តែអាចារ្យពួកខ្លះ
 ពោលថា ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ធ្វើយ៉ាងនោះ ដើម្បីឲ្យកើតសេចក្តីអើពើ ក្នុង
 ការស្តាប់ធម៌ ។ តែព្រះអង្គត្រូវអារាធនាអស់ ៣ ដង ទ្រង់ឃើញមជ្ឈត្តុបេក្ខា

ជាគ្រឿងរម្ងាប់សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយ និងអន្តរាយជីវិតដែលប្រាកដដល់លោក
ទ្រង់ត្រិះរិះថា ឥឡូវនេះ ជាកាលដើម្បីសម្តែងធម៌ ទើបផ្តើមសម្តែងធម៌ដោយ
ន័យជាដើមថា **តស្មាតិហ តេ ដូច្នោះ ។**

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **តស្មា** សេចក្តីថា ព្រោះលោកជាបុគ្គល
កើតសេចក្តីខ្វល់ខ្វាយ អង្វរតថាគតក្រែលែង ឬព្រោះលោកពោលថា
អន្តរាយនៃជីវិតដឹងបានលំបាក ឥន្ទ្រិយរបស់លោកចាស់ក្លាហើយ ។ សព្វ
ថា **តិហ** ត្រឹមតែជានិបាត ។ បទថា **តេ** ប្រែថា ដែលលោក ។ ដោយ
ពាក្យថា **ឯវំ** នេះ ត្រាស់ដល់អាការដែលពោលក្នុងឥឡូវនេះ ។ បទថា
សិក្ខុតតំ សេចក្តីថា គប្បីធ្វើការសិក្សាដោយសិក្ខាបទទាំង ៣ មានអធិ-
សីលសិក្ខាជាដើម ។

កាលទ្រង់សម្តែងអាការដែលគប្បីសិក្សា ទើបត្រាស់ពាក្យជាដើមថា
ទិដ្ឋ ទិដ្ឋមត្តំ ភវិស្សតិ រូបារម្មណ៍ដែលអ្នកឃើញហើយគ្រាន់តែជារូបា-
រម្មណ៍ដែលឃើញហើយ ដូច្នោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **ទិដ្ឋ ទិដ្ឋមត្តំ** បានដល់ ត្រឹមតែការឃើញ
រូបាយតនៈដោយចក្ខុវិញ្ញាណ អធិប្បាយថា អ្នកគប្បីសិក្សាថា ចក្ខុវិញ្ញាណ
ឃើញនូវរូបក្នុងរូបប៉ុណ្ណោះ មិនឃើញសភាវលក្ខណៈ មានអនិច្ចលក្ខណៈជា
ដើមឡើយ យ៉ាងណា រូបដ៏សេស ត្រឹមតែជាការឃើញ ដោយវិញ្ញាណដែល
ប្រព្រឹត្តទៅតាមចក្ខុទ្ធារម្មណៈ ។ ម្យ៉ាងទៀត អធិប្បាយថា ការដឹងច្បាស់
នូវរូបក្នុងរូបដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ឈ្មោះថា ឃើញរូបក្នុងរូបដែលឃើញ ។ បទ

ថា មត្តំ ប្រែថា ប្រមាណ ។ ប្រមាណនៃរូបនេះដែលឃើញហើយ ព្រោះ
 ដូច្នោះ ទើបឈ្មោះថា ទិដ្ឋមត្តំ អធិប្បាយថា ចិត្តត្រឹមតែជាចក្ខុវិញ្ញាណជា
 ប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ។ លោកអធិប្បាយថា ចក្ខុវិញ្ញាណ រមែងមិនត្រេកអរ
 អាក់អន់ វង្វេងក្នុងរូបដែលមកប្រាកដ យ៉ាងណា អញ្ញនឹងតាំងជវនចិត្ត
 ដោយប្រមាណនៃចក្ខុវិញ្ញាណ យ៉ាងនេះថា ជវនចិត្តរបស់អញ ត្រឹមតែជា
 ចក្ខុវិញ្ញាណប៉ុណ្ណោះ ព្រោះរៀរចាករាគៈជាដើម ។ ម្យ៉ាងទៀត រូបដែលចក្ខុ-
 វិញ្ញាណឃើញ ឈ្មោះថា ទិដ្ឋ ។ ចិត្ត ៣ ដួង គឺសម្បជិច្ឆន្ទចិត្ត សន្តិរណចិត្ត
 និងវោដ្ឋពួនចិត្តដែលកើតឡើងយ៉ាងនោះឯង ឈ្មោះថា ទិដ្ឋមត្ត ។ គប្បីជ្រាប
 ក្នុងសេចក្តីនេះយ៉ាងនេះថា ចិត្ត ៣ ដួងនេះ មិនត្រេកអរ មិនអាក់អន់ មិន
 វង្វេង យ៉ាងណា កាលរូបមកប្រាកដ អញក៏នឹងដឹកនាំចិត្តឲ្យកើតឡើងដោយ
 ប្រមាណសម្បជិច្ឆន្ទចិត្តជាដើមនោះឯង អញមិនឲ្យឈានកន្លងប្រមាណនោះ
 កើតឡើង ដោយតម្រេកជាដើម ដូច្នោះ ។ ក្នុងសុតៈ និងមុតៈ ក៏ន័យនេះ
 ដូចគ្នា ។ បទថា មត្តំ គប្បីជ្រាបគន្លាយតនៈ រសាយតនៈ និងផោដ្ឋព្វា-
 យតនៈ និងដោយវិញ្ញាណ ដែលមានគន្លាយតនៈ រសាយតនៈ និងផោដ្ឋព្វា-
 យតនៈនោះជាអារម្មណ៍ ។ ក្នុងពាក្យថា វិញ្ញាតេ វិញ្ញាតមត្តំ នេះ មាន
 វិនិច្ឆ័យដូច្នោះ ឈ្មោះថា វិញ្ញាត បានដល់ អារម្មណ៍ដែលមនោទ្វារវដ្ឋនចិត្ត
 ដឹងច្បាស់ហើយ ។ កាលដឹងច្បាស់អារម្មណ៍នោះ ក៏ឈ្មោះថា មនោទ្វារ-
 វដ្ឋនចិត្តដឹងច្បាស់ហើយ ហេតុនោះ ទើបឈ្មោះថា មានអារវដ្ឋនចិត្តជា
 ប្រមាណ ។ ក្នុងសេចក្តីនេះ មានអធិប្បាយដូច្នោះថា អារវដ្ឋនចិត្ត រមែងមិន

ត្រេកអរ មិនអាក់អន់ មិនវង្វេង យ៉ាងណា អញនឹងផ្អាកចិត្តដោយប្រមាណ
 នៃអារជួនចិត្តប៉ុណ្ណោះ មិនឲ្យកើតឡើងដោយតម្រេកជាដើម ដូច្នោះ ។ បទ
 ថា ឯវត្ថុ តេ ពាហិយ សិក្ខិតតំ សេចក្តីថា ម្នាលពាហិយៈ អ្នកគប្បី
 សិក្សាដោយអនុលោមសិក្ខាទាំង ៣ ដោយបដិបទាននេះយ៉ាងនេះ ។

ដូច្នោះ ទើបព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ចែកអារម្មណ៍ដែលផ្សេងគ្នាដោយ
 ប្រភេទអារម្មណ៍ ៦ មួយអន្លើដោយវិញ្ញាណកាយ ៦ ដោយសង្ខេប និងតាម
 គាប់ចិត្តរបស់ពាហិយៈ ដោយវិបស្សនា ដោយកោដ្ឋាសទាំង ៤ មានរូបដែល
 ខ្លួនឃើញហើយជាដើមហើយ ទើបទ្រង់សម្តែងញាតប្បវិញ្ញា និងតីរណប្ប-
 វិញ្ញាក្នុងសេចក្តីនោះដល់លោក ។ សេចក្តីនេះដូចម្តេច ព្រោះថា ក្នុងសេចក្តី
 នេះ រូបារម្មណ៍ ឈ្មោះថា ទិដ្ឋ ព្រោះអត្ថថា ដែលចក្ខុវិញ្ញាណគប្បីឃើញ ។
 ឯចក្ខុវិញ្ញាណ មួយអន្លើដោយវិញ្ញាណដែលប្រព្រឹត្តទៅតាមចក្ខុទ្វារនោះ ឈ្មោះ
 ថា ទិដ្ឋ ព្រោះអត្ថថា ឃើញ ។ ទាំង ២ យ៉ាងនោះ ត្រឹមតែជាធម៌ដែល
 ប្រព្រឹត្តទៅតាមបច្ច័យប៉ុណ្ណោះ ។ ក្នុងសេចក្តីនេះ បុគ្គលណាម្នាក់ ធ្វើឯងក្តី
 ឲ្យអ្នកដទៃធ្វើក្តី មិនមាន ។ ពិតហើយ ក្នុងសេចក្តីនេះ មានអធិប្បាយ
 ដូច្នោះថា ចក្ខុវិញ្ញាណនោះ ឈ្មោះថា មិនទៀង ព្រោះមានហើយ បែរជាមិន
 មាន ឈ្មោះថា ជាទុក្ខ ព្រោះត្រូវការកើតឡើង និងការរលត់ទៅបៀតបៀន
 ឈ្មោះថា ជាអនត្តា ព្រោះអត្ថថា មិនប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអំណាច ហេតុនោះ
 ក្នុងសេចក្តីនេះ ចាត់ជាឱកាសរបស់ធម៌ មានតម្រេកជាដើម នៃបណ្ឌិតបាន
 អំពីណា ។

គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យក្នុងសុត្តន្តជាដើមថា ឥឡូវនេះ ដើម្បីនឹងសម្តែង
 បហានប្បវិញ្ញា មួយអន្លើដោយមូលខាងលើដល់បណ្ឌិត ដែលតាំងនៅក្នុង
 ញាតប្បវិញ្ញា និងតីរណប្បវិញ្ញា ទើបផ្តើមពាក្យជាដើមថា យនោ ទោ តេ
 ពាហិយ ដូច្នោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា យនោ បានដល់ ក្នុងកាលណា ឬព្រោះ
 ហេតុណា ។ បទថា តេ បានដល់ តវ ប្រែថា ដល់លោក ។ បទថា តនោ
 បានដល់ ក្នុងកាលនោះ ឬព្រោះហេតុនោះ ។ បទថា តេន សេចក្តីថា
 ដោយរូបដែលលោកគប្បីឃើញជាដើម ឬដោយកិលេស មានរាគៈជាដើម
 ដែលទាក់ទងដោយរូបដែលលោកឃើញហើយជាដើម ។ ទ្រង់ត្រាស់ពាក្យ
 នេះថា ម្ចាស់ពាហិយៈ ក្នុងកាលណា ឬព្រោះហេតុណា ត្រឹមតែរូបដែល
 អ្នកឃើញហើយជាដើម នឹងមានដល់បុគ្គលដែលបដិបត្តិតាមវិធី ដែល
 តថាគតពោលហើយ ក្នុងរូបដែលឃើញហើយជាដើម ដោយការស្ទង់ចុះរូ
 សការៈដែលមិនវិបរិត ក្នុងកាលនោះ ឬព្រោះហេតុនោះ អ្នកនឹងមិនមាន
 ដោយកិលេស មានរាគៈជាដើម ដែលទាក់ទងដោយរូប ដែលអ្នកឃើញ
 ហើយជាដើម អ្នកនឹងមិនជាបុគ្គលត្រេកត្រអាល អាក់អន់ ឬវង្វេង ឬនឹង
 មិនជាបុគ្គលទាក់ទងដោយរូប ដែលអ្នកឃើញហើយជាដើមនោះ ព្រោះលះ
 រាគៈជាដើមបានហើយ ។ បទថា តនោ ទុំ ពាហិយ ន តត្ថ សេចក្តីថា
 ក្នុងកាលណា ឬព្រោះហេតុណា អ្នកនឹងជាបុគ្គលប្រាសចាកតម្រេក ព្រោះ
 រាគៈនោះ អាក់អន់ ព្រោះទោសៈ ឬវង្វេង ព្រោះមោហៈ ក្នុងកាលនោះ

ឬព្រោះហេតុនោះ អ្នកនឹងមិនមានក្នុងរូប ដែលឃើញហើយជាដើមនោះ ឬ
 កាលរូបនោះដែលឃើញហើយ ឬសំឡេង និងអារម្មណ៍ដែលដឹងហើយ អ្នក
 នឹងមិនជាបុគ្គលជាប់ជំពាក់ តាំងនៅដោយតណ្ហា មាន៖ និងទិដ្ឋិថា នុ៎ះរបស់
 អញ អញជារបស់នោះ នុ៎ះជាខ្លួនរបស់អញ ។ ដោយពាក្យមានប្រមាណ
 ប៉ុណ្ណោះ ទ្រង់ឲ្យបហានប្បវិញ្ញាដល់ទីបំផុតហើយ សម្តែងខ្លីណាសវក្ខមិ ។
 បទថា តតោ ភំ ពាហិយ នេវិធ ន ហុំ ន ឧកយមន្តរេន សេចក្តីថា
 ម្ចាស់ពាហិយៈ ក្នុងកាលណា អ្នកនឹងមិនជាបុគ្គលទាក់ទងក្នុងរូបដែលឃើញ
 ហើយជាដើមនោះ ដោយកិលេស មានរាគៈជាដើម ក្នុងកាលនោះ អ្នកនឹង
 មិនមានក្នុងលោកនេះ ក្នុងលោកខាងមុខ និងលោកទាំង ២ ។ បទថា
 ឯសេវន្តោ ធុក្ខុស្ស សេចក្តីថា ពិតហើយ ក្នុងសេចក្តីនេះ មានអធិប្បាយ
 ត្រឹមប៉ុណ្ណោះថា ទីបំផុតដែនកំណត់ និងការវិលវល់នៃកិលេសទុក្ខ និងវដ្តទុក្ខ
 ប៉ុណ្ណោះ ។ អាចារ្យពួកណា កាន់យកបទថា ឧកយមន្តរេន ហើយ ទើប
 ប្រាថ្នា ឈ្មោះថា រវាងភព ពាក្យរបស់អាចារ្យទាំងនោះ ខុស ។ ពិតហើយ
 ការៈរវាងភព លោកជំទាស់ហើយ ក្នុងព្រះអភិធម្មនោះឯង ។ ពាក្យថា
 អន្តរេន ជាការសម្តែងវិកប្បដទៃ ។ ព្រោះហេតុនោះ ក្នុងសេចក្តីនេះ មាន
 អធិប្បាយដូច្នោះថា វិកប្បដទៃមិនមានក្នុងលោកនេះ លោកខាងមុខ ឬលោក
 ទាំង ២ ម្យ៉ាងទៀត ពាក្យថា អន្តរេន ជាការសម្តែងការមិនមានវិកប្បដទៃ ។
 ពាក្យនោះ មានអធិប្បាយដូច្នោះថា ទីតាំងដទៃមិនមាន ក្នុងលោកនេះ លោក
 ខាងមុខ សូម្បីរវាងភពក៏មិនមាន អាចារ្យពួកណា កាន់យកដោយមិនមែន

ឧបាយប្រាជ្ញា នូវអត្តសុត្តបទទាំងនេះថា អន្តរាបរិនិព្វាយី និងថា សម្មវេសី ហើយពោលថា ភពដទៃនៅមានដូចគ្នា អាចារ្យទាំងនោះ ព្រោះត្រូវជំទាស់ថា អត្តសុត្តបទដើមថា ឈ្មោះថា អន្តរាបរិនិព្វានយី ព្រោះមិនរំលងពាក់ កណ្តាលអាយុក្នុងក្រុមនោះ មានអវិហាព្រហ្មជាដើម ហើយបរិនិព្វាន ដោយ កិលេសបរិនិព្វានដោយឥតសេសសល់ ព្រោះសម្រេចអរហត្តមគ្គក្នុងរវាង មិនមានក្នុងភពដទៃឡើយ និងត្រូវជំទាស់អត្តសុត្តបទក្រោយថា សត្វពួកណា នឹងមិនយ៉ាងនោះ សត្វទាំងនោះ នឹងជាបុគ្គលអស់អាសវៈ មានក្នុងភពមុន អធិប្បាយថា ឈ្មោះថា សម្មវេសី ព្រោះស្វែងរកភពថ្មី ផ្ទុយគ្នានឹងអន្តរា- បរិនិព្វាយីបុគ្គលនោះ និងឈ្មោះថា សេក្ខបុថុជ្ជន ព្រោះលះកវសំយោជនៈ មិនបាន ម្យ៉ាងទៀត បណ្តាកំណើត ៤ អណ្ណជសត្វ និងជលាពុជសត្វ មិន ទាន់ទម្ងាយសម្បកស៊ិត ឬស្សនដរាបណា ឈ្មោះថា សម្មវេសី ដរាបនោះ សត្វដែលចេញពីសម្បក ស៊ិត និងស្សន ឈ្មោះថា ភូត សំសេទជសត្វ និងឱបបុតិកសត្វ ឈ្មោះថា សម្មវេសី ក្នុងខណៈចិត្តដួងដំបូង តាំងអំពី ខណៈចិត្តដួងទី ២ ទៅ ឈ្មោះថា ភូត ម្យ៉ាងទៀត សត្វទាំងឡាយ កើតដោយឥរិយាបថណា មិនទាន់ដល់ឥរិយាបថដទៃដរាបណា នៅឈ្មោះថា ជាសម្មវេសីដរាបនោះ បន្ទាប់អំពីនោះ គឺប្តូរឥរិយាបថ ឈ្មោះថា ភូត ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកជំទាស់ថា មិនមាន ដូច្នោះ កាលមានអត្តដែល អនុលោមតាមបាលីត្រង់ៗ និងជាប្រយោជន៍បានដោយអត្តដែលកំណត់ដោយ ភពដទៃ ដែលមិនអាចពង្រីកបាន ។ អាចារ្យពួកណា ពោលយុត្តិថា ឃើញ

ធម៌ ដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយការបន្តប្រាកដក្នុងចំណែកដទៃមិនដាច់ខ្សែ សេចក្តី
នោះ គប្បីប្រាកដក្នុងការបន្តនៃអវិញ្ញាណកទ្រព្យ មានស្រូវជាដើម យ៉ាងណា
ក្នុងការបន្តនៃសវិញ្ញាណកសន្ធិវារ ក៏គប្បីប្រាកដក្នុងចំណែកដទៃ ដោយមិន
ដាច់ខ្សែយ៉ាងនោះ ម្យ៉ាងទៀត ន័យនេះ រមែងសមក្នុងកាល មានភពដទៃ
មិនមែនដោយប្រការដទៃឡើយ ព្រោះហេតុនោះ បុគ្គលមានប្ញទ្ធិ សម្រេចនូវ
ការជំនាញផ្លូវចិត្ត អធិដ្ឋានកាយឲ្យប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត គប្បីជំទាស់យុត្តិ
ដោយការចេញចាកព្រហ្មលោក មកកាន់លោកនេះ ឬចាកលោកនេះ ទៅកាន់
ព្រហ្មលោកខណៈជាមួយគ្នា បើប្រាថ្នាការប្រព្រឹត្តទៅរបស់ធម៌ក្នុងចំណែក
ដែលមិនដាច់ខ្សែក្នុងទីគ្រប់ស្ថានសោត បើលោកអ្នកមានប្ញទ្ធិទាំងឡាយគប្បី
មានឥទ្ធិ វិស័យជាអចិន្តេយ្យសោត ពាក្យនោះ គប្បីស្មើគ្នាក្នុងទីនេះ ព្រោះ
ព្រះបាលីថា **កម្មវិទាកោ អចិន្តេយោ** ផលរបស់កម្មជាអចិន្តេយ្យ ព្រោះ
ហេតុនោះ ពាក្យនោះ ត្រឹមតែជាមតិរបស់អាចារ្យទាំងនោះប៉ុណ្ណោះ ព្រោះថា
សភាវធម៌ មានភាពជាអចិន្តេយ្យ សភាវធម៌ទាំងនោះ ទីខ្លះ ទើបប្រាកដក្នុង
ចំណែកដោយបច្ច័យ ទីខ្លះ ប្រាកដដោយចំណែកមិនដាច់ខ្សែ ។ ពិតហើយ
របស់ដែលកើតឡើងព្រោះបច្ច័យ មានឧបមាដូចសំឡេងរំពងជាដើម រមែង
កើតប្រាកដក្នុងចំណែកមួយ មានចំណែកនៃកញ្ចក់ និងភ្នំជាដើមចាកបច្ច័យ
មានសំឡេងរំពងខាងមុខជាដើម ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបមិនគប្បីបង្ហាន់វត្ថុ
ទាំងអស់ ក្នុងទីគ្រប់អន្លើ ដូច្នោះ ។ ក្នុងសេចក្តីនេះ មានសេចក្តីសង្ខេប
ប៉ុណ្ណោះ ។ ឯសេចក្តីពិស្តារ មានការពិចារណារឿងរបស់ភពដទៃ ដែលឲ្យ

សម្រេចខទាហរណ៍ជាដើមនៃឧបមា គប្បីមើលក្នុងដីកាកថាវត្ថុប្បករណ៍ចុះ ។
 ឯអាចារ្យមួយពួកទៀតពោលថា បទថា **សធិ** លោកពោលសំដៅយក
 កាមភព ។ បទថា **ហរំ** ពោលសំដៅយកអរូបភព ។ បទថា **ឧកយ-**
មន្តរេន ពោលសំដៅយករូបភព អាចារ្យពួកដទៃពោលថា បទថា **សធិ**
 បានដល់ អាយតនៈខាងក្នុង ។ បទថា **ហរំ** បានដល់ អាយតនៈខាងក្រៅ ។
 បទថា **ឧកយមន្តរេន** បានដល់ ចិត្ត និងចេតសិក ។ ម្យ៉ាងទៀត អាចារ្យ
 មួយពួកពោលថា បទថា **សធិ** ពោលថា បច្ចុយធម៌ ។ បទថា **ហរំ**
 ពោលថា បច្ចុយបុព្វធម៌ គឺធម៌កើតអំពីបច្ចុយ ។ បទថា **ឧកយមន្តរេន**
 ពោលថា បញ្ញត្តិធម៌ ពាក្យទាំងអស់ មិនមានក្នុងអដ្ឋកថា ។ ធម៌ដែល
 ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣ គប្បីសង្រ្គោះដោយអាការ ៤ ដោយរូបដែលចក្ក-
 វិញ្ញាណឃើញហើយជាដើម ដោយពាក្យជាដើមថា **ទិដ្ឋ ទិដ្ឋមត្តំ ភវិស្សតិ**
កាលចក្កវិញ្ញាណឃើញរូប ក៏ត្រឹមតែជាការឃើញយ៉ាងនេះសិន ក្នុងធម៌ទាំង
 នោះ លោកសម្តែងដល់អសុភវានា ទុក្ខានុបស្សនា អនិច្ចានុបស្សនា និង
 អនត្តានុបស្សនាដោយមុខ គឺការរៀបចាកការប្រកាន់ថា ស្អាត ជាសុខ ជា
 របស់ទៀង និងជាត្ថខ្លួន ។ បើពោលដោយសន្ទេប លោកពោលវិបស្សនា
 និងវិសុទ្ធិខាងក្រោម ។ ដោយពាក្យថា **តតោ ភំ ពាហិយ ន តេន នេ**
ត្រាស់ដល់មគ្គ ព្រោះបំណងយកការកាត់ផ្តាច់នូវកិលេស មានរាគៈជាដើម
 ដាច់ជាសមុច្ឆេទ ។ ដោយពាក្យថា **តតោ ភំ ពាហិយ ន តត្ថ នេ** ត្រាស់
 ដល់ផលចិត្ត ។ ដោយពាក្យថា **នេវិធិ** ជាដើម គប្បីឃើញថា ត្រាស់ដល់

អនុបាទិសេសនិព្វានធាតុ ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា អថខោ
តាហិយស្ស ។ បេ។ អាសវេហិ ចិត្តំ វិមុច្ចិ ដូច្នោះ ។

ចិត្តរបស់ពាហិយៈ រួចផុតចាកអាសវៈ ដោយការសម្តែងបទសន្ទេប
នេះ ។ បទថា ភាវនោ បានដល់ ក្នុងខណៈនោះឯង មិនមែនកាលដទៃទេ ។
បទថា អនុវាទាយ ប្រែថា មិនប្រកាន់មាំ ។ បទថា អាសវេហិ សេចក្តី
ថា ចាកកាមរាគៈជាដើមដែលមានឈ្មោះថា អាសវៈ ព្រោះហូរទៅ គឺប្រព្រឹត្ត
ទៅចាកកវគ្គព្រហ្ម រហូតដល់គោត្រកូ និងដូចគ្រឿងត្រាំ មានសុរាជាដើម
ដោយអត្តថា ត្រាំយូរ ។ បទថា វិមុច្ចិ សេចក្តីថា រួចផុត គឺរលាស់ចេញ
ចាកកាមរាគៈជាដើម ដោយសមុច្ឆេទវិមុត្តិ និងបដិបស្សន្ធវិមុត្តិ ។

ព្រះពាហិយៈនោះ គ្រាន់តែស្តាប់ធម៌ របស់ព្រះសាស្តាបុណ្ណោះ ជម្រះ
សីលឲ្យបរិសុទ្ធ អាស្រ័យសមាធិចិត្តតាមដែលបានហើយ ផ្តើមវិបស្សនាជា
ខិប្បាកិញ្ញាបុគ្គល ឲ្យអាសវៈទាំងពួងអស់ទៅ សម្រេចអហេតុ មួយអន្លើនឹង
បដិសម្ពិទាខណៈនោះឯង ។ លោកកាត់កិលេស ដូចក្រវែសទឹកក្នុងសង្សារ
ធ្វើទីបំផុតនៃវដ្តទុក្ខ ទ្រទ្រង់នូវរាងកាយចុងក្រោយ ត្រូវធម្មតាប្រព្រឹត្តទៅ
ដោយបច្ចវេក្ខណញ្ញាណ ១៧ ជាសំត្រឿន ទើបទូលសូមបួសជាមួយព្រះមាន
ព្រះភាគ ព្រះសាស្តាត្រាស់សួរថា អ្នកមានបាត្រ និងចីវរបរិបូណ៌ហើយឬ ក៏
ក្រាបទូលថា មិនទាន់បរិបូណ៌ឡើយ ព្រះអង្គ គ្រានោះ ព្រះសាស្តាត្រាស់នឹង
ពាហិយៈថា បើដូច្នោះ ចូរអ្នកស្វែងរកបាត្រ និងចីវរ ដូច្នោះហើយ ទ្រង់ចៀស
ចេញទៅ ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា អថ ខោ ភគវា ។ បេ។

បក្កាមិ ដូច្នោះ ។

បានឮថា ពាហិយៈនោះ កាលធ្វើសមណធម៌អស់ ២ ម៉ឺនឆ្នាំ នៅក្នុង
សាសនារបស់ព្រះកស្សបទសពល គិតថា ធម្មតាកិក្ខុ កាលខ្លួនបានបច្ច័យ
ហើយ ធ្វើទានតាមសមគួរ ឆាន់ដោយខ្លួន ទើបគួរ ដូច្នោះហើយ មិនធ្វើការ
សង្គ្រោះដោយបាត្រ ឬចីវរដល់ភិក្ខុមួយរូប ហេតុនោះ ទើបលោកមិនមាន
ឧបនិស្ស័យឯហិក្ខុឧបសម្បទា ។ តែអាចារ្យពួកខ្លះពោលថា បានឮថា លោក
ជាចោរក្នុងចន្លោះព្រះពុទ្ធ ចង់ផ្ទូ តាំងខ្លួនជាចោរក្នុងព្រៃ ឃើញព្រះបច្ចេកពុទ្ធ
មួយអង្គ ព្រោះការចង់បានបាត្រ និងចីវរ ទើបប្រើផ្ទូបាញ់ព្រះបច្ចេកពុទ្ធ រួច
កាន់យកទៅ ដោយហេតុនោះ បាត្រ និងចីវរដែលសម្រេចដោយប្ញទ្ធិ មិន
កើតដល់លោក ព្រះសាស្តាទ្រង់ជ្រាបដូច្នោះហើយ ទើបមិនបានប្រទានបព្វជ្ជា
ដោយឯហិក្ខុ ។ លោកកំពុងស្វែងរកបាត្រ និងចីវរ មេតោមួយ រត់មក
ដោយសម្លេងដីរហ័ស រីឯលោកឲ្យអស់ជីវិត ទើបលោកពោលថា អស ខោ
អនិរហ័ស ភគវតោ ពាហិយំ ធារុចិរិយំ ភារិ តុណ្ណាវច្ឆា អនិ-
បតិក្ខា ជិវិតា វោរោមេសិ កាលដែលព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ចេញផុត
ទៅមិនយូរប៉ុន្មាន មេតោមានកូនខ្លី បុរេផ្តល់ពាហិយទារុចិរិយបុរស ឲ្យជាប់
ចាកជីវិតទៅ ។

[៥០] បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា អនិរហ័ស ប្រែថា ព្រះមាន
ព្រះភាគ ចៀសចេញទៅមិនយូរ ។ បទថា ភារិ តុណ្ណាវច្ឆា បានដល់
យក្ខិនី កាឡាខ្លួនជាមេតោកូនខ្លី ។ បទថា អនិបតិក្ខា បានដល់ បុរេ គឺ

ញាំញី ។ បទថា ជីវិតា វោរោមេសិ សេចក្តីថា មេគោនោះឲ្យកើតចិត្តចង់
ពៀរឡើង ដោយហេតុត្រឹមតែបានឃើញ ព្រោះបាននូវការអាយាតក្នុង
អត្តភាពមុន ទើបយកស្នែងដល់ឲ្យអស់ជីវិត ។

ព្រះសាស្តា បិណ្ឌបាតហើយ សោយស្រេចហើយ មួយអង្វើដោយ
ភិក្ខុជាច្រើន ទ្រង់ចេញអំពីព្រះនគរ ទតឃើញព្រះពាហិយៈដួលត្រង់គំនរ
សំរាម ទ្រង់ត្រាស់នឹងភិក្ខុទាំងឡាយថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ អ្នកឈរត្រង់
ទ្វារផ្ទះមួយខ្នង នាំគ្នាយកគ្រែមក នាំសរីរៈនេះទៅអំពីនគរ ធ្វើឈាបនកិច្ច
សាងស្តូប ។ ភិក្ខុទាំងឡាយបានធ្វើយ៉ាងនោះ ។ កាលធ្វើហើយ ទៅកាន់វិហារ
គាល់ព្រះសាស្តាក្រាបទូលកិច្ចដែលខ្លួនធ្វើហើយ ទើបទូលសួរដល់អភិសម្បវា-
យកពររបស់ពាហិយៈ ។ សម័យនោះ ទើបព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ដល់ភិក្ខុ
នោះថា ពាហិយៈបរិនិព្វានហើយ ។ ភិក្ខុទាំងឡាយទូលសួរថា បពិត្រព្រះ
អង្គដ៏ចម្រើន ព្រះពាហិយទារុច្ឆិរិយៈ សម្រេចអរហត្តហើយឬ លោក
សម្រេចអរហត្តទីណា សូមទ្រង់ត្រាស់ប្រាប់ចុះ ។ កាលព្រះសាស្តាត្រាស់ថា
ក្នុងខណៈដែលស្តាប់ធម៌របស់តថាគត ទើបពួកភិក្ខុទូលថា ទ្រង់សម្តែងធម៌
ដល់លោកក្នុងពេលណា ។ ព្រះសាស្តាត្រាស់ថា កាលតថាគតកំពុង
បិណ្ឌបាត ឈរនៅក្នុងរវាងផ្លូវថ្ងៃនេះឯង ។ ភិក្ខុទាំងឡាយទូលសួរថា
បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ធម៌ដែលទ្រង់ឈរត្រាស់ក្នុងរវាងផ្លូវ មានប្រមាណ
តិចណាស់ លោកធ្វើគុណវិសេសឲ្យកើតដោយហេតុ មានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ
បានដូចម្តេច ព្រះសាស្តាកាលទ្រង់សម្តែងថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ អ្នកកុំ

ប្រមាណក្នុងធម៌របស់តថាគតថា មានតិច ឬច្រើន ទោះបីគាថាច្រើនពាន់
តែមិនប្រកបដោយប្រយោជន៍ មិនប្រសើរទេ ឯបទគាថា សូម្បីតែមួយបទ
ដែលប្រកបដោយប្រយោជន៍ប្រសើរជាង ទើបត្រាស់គាថាក្នុងធម្មបទថា

សហស្សម្ភិ ចេ គាថា អនត្តបទសញ្ញាតា
ឯកំ គាថាបទំ សេយ្យោ យំ សុត្វា ឧបសម្មតិ ។

បើគាថា សូម្បី ១ ពាន់ ជាគាថាប្រកបដោយបទឥត
ប្រយោជន៍ គាថានោះ ពុំប្រសើរឡើយ អ្នកណា ស្តាប់
បទនៃគាថាណាហើយ រមែងស្ងប់រម្ងាប់បាន បទនៃគាថា
នោះ សូម្បីតែមួយបទ ក៏ឈ្មោះថា ប្រសើរជាង ដូច្នោះ ។

កាលទ្រង់សម្តែងថា អ្នកជាបុគ្គលគួរដល់ការបូជាដោយហេតុត្រឹមតែ
បរិនិព្វានតែម្យ៉ាងក៏មិនមែន ដោយពិត ជាបុគ្គលសមគួរដល់ការបូជា ដោយ
ការដំណើសជាងភិក្ខុសាវ័ករបស់តថាគត ខាងខិប្បាភិញ្ញា ទើបទ្រង់ស្តាប់នា
លោកក្នុងតំណែងឯតទគ្គៈថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ បណ្តាភិក្ខុសាវ័ក ដែល
ជាខិប្បាភិញ្ញា ពាហិយទារុច្ឆិរិយៈជាកំពូល ដែលលោកសំដៅយកពោលថា
អថ ខោ ភគវា សាវត្ថិយំ បិណ្ឌុយ ចរិត្វា ។បេ។ បរិនិព្វតោ ភិក្ខុវេ
ពាហិយោ ទារុច្ឆិរិយោ ដូច្នោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា បច្ឆាភត្តំ បានដល់ ក្រោយអំពីសោយ
ព្រះក្រយាហារស្រេចហើយ ។ បទថា បិណ្ឌុនាតប្បជិក្កន្តោ បានដល់ ទ្រង់
ត្រឡប់អំពីបិណ្ឌុបាត ។ សូម្បីទាំង ២ បទ លោកក៏អធិប្បាយថា សោយ

ព្រះក្រយាហារស្រេចហើយ ។ បទថា **និហរិត្តា** សេចក្តីថា នាំចេញទៅខាង
 ក្រៅព្រះនគរ ។ បទថា **ឈាមេម** ប្រែថា ចូរធ្វើឈាមបនកិច្ច ។ បទថា
ដូបព្ភាស្ស ករោង សេចក្តីថា ចូរនាំសរីរធាតុរបស់ពាហិយៈមកសាងចេតិយ
 បញ្ចុះ ។ ក្នុងសេចក្តីនោះ ទ្រង់ត្រាស់ហេតុដូច្នោះថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ
 សព្វហូចារីរបស់ពួកអ្នកបរិនិព្វានហើយ សេចក្តីនោះ មានអធិប្បាយថា ព្រះ
 ពាហិយៈនោះបានប្រព្រឹត្តធម៌ គឺបដិបត្តិអធិសីលជាដើម ដែលពួកអ្នកប្រព្រឹត្ត
 ហើយ និងកំពុងប្រព្រឹត្ត ដែលឈ្មោះថា **ព្រហ្ម** ព្រោះអត្ថថា ប្រសើរ បាន
 ប្រសើរស្មើនឹងពួកអ្នក ព្រោះហេតុនោះ ទើបឈ្មោះថា **សព្វហូចារី** បានធ្វើ
 កាលកិរិយាហើយ តាមប្រក្រតីនៃមរណកាល ព្រោះហេតុនោះ ទើបព្រះ
 មានព្រះភាគត្រាស់ថា ចូរពួកអ្នកយកគ្រែ សែនសរីរៈរបស់ពាហិយៈទៅធ្វើ
 ឈាមបនកិច្ច និងសាងស្តូបបញ្ចុះ ។ បទថា **តស្ស កា គតិ** សេចក្តីថា
 បណ្តាគតិទាំង ៥ លោកមានគតិ ឧបបត្តិកពដូចម្តេច ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា
គតិ ប្រែថា កើតឡើង អធិប្បាយថា គតិរបស់លោកធ្លាក់ចុះដូចម្តេច ជា
 ព្រះអរិយៈ ឬជាបុប្ផជន ។ បទថា **អភិសម្បរាយោ** បានដល់ លោកលះ
 ទៅហើយ កើតក្នុងភព ឬរលត់ក្នុងភព ។ ពោលដោយអត្ថ ទ្រង់ប្រកាស
 ថា លោកបរិនិព្វានដោយការត្រាស់ឲ្យសាងស្តូបក៏ពិត តែភិក្ខុដែលមិនដឹង
 ដោយហេតុប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ក៏ទូលសួរថា គតិរបស់លោកដូចម្តេច ឬដែល
 បំណងឲ្យធ្វើ ឲ្យប្រាកដ ទើបទូលសួរព្រះមានព្រះភាគយ៉ាងនោះ ។

បទថា **បណ្ឌិតោ** សេចក្តីថា ឈ្មោះថា **បណ្ឌិត** ព្រោះទៅ គឺប្រព្រឹត្ត

ទៅ បានដល់ ប្រព្រឹត្តទៅដោយបញ្ញា ឈ្មោះថា បណ្ណ ព្រោះសម្រេចដោយ
 បញ្ញា ដែលសម្បយុត្តដោយអរហត្តមគ្គ ។ បទថា បច្ចុទាធិ ប្រែថា ប្រព្រឹត្ត
 ទៅហើយ ។ បទថា ធម្មស្ស បានដល់ លោកុត្តរធម៌ ។ បទថា អនុធម្មំ
 បានដល់ ធម៌ គឺបដិបទា មានសីលវិសុទ្ធិជាដើម ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា
 ធម្មស្ស បានដល់ និព្វានធម៌ ។ បទថា អនុធម្មំ បានដល់ ធម៌ គឺអរិយមគ្គ
 និងអរិយផល ។ បទថា ន ច មំ ធម្មាធិការណំ សេចក្តីថា ហេតុនៃការ
 សម្តែងធម៌ មិនធ្វើឲ្យតថាគតលំបាក ព្រោះបដិបត្តិតាមដែលទ្រង់ប្រៀន
 ប្រដៅ ។ ពិតហើយ លោកស្តាប់ធម៌ ឬរៀនកម្មដ្ឋានក្នុងសម្មាសម្ពុទ្ធិព្រះសាស្តា
 មិនបដិបត្តិធម៌ តាមដែលទ្រង់ប្រៀនប្រដៅ ឈ្មោះថា ធ្វើព្រះសាស្តាឲ្យទ្រង់
 លំបាក ដែលលោកបំណង ពោលក្នុងមជ្ឈិមនិកាយ បាសរាសិស្សត្រថា

វិហឹសសញ្ញិ បគុណំ ន កាសី ធម្មំ បណីតំ មនុស្សេសុ ព្រហ្មតិ ។
 ម្នាលព្រហ្ម តថាគត មានសេចក្តីសម្គាល់ក្នុងការនាំឲ្យលំបាកកាយ
 និងវាចា បានជាមិនសម្តែងធម៌ដ៏ឧត្តម ដែលតថាគតស្ងាត់ហើយ ក្នុង
 ពួកមនុស្សទាំងឡាយ ដូច្នោះ ។

ម្យ៉ាងទៀត បទថា ន ច មំ ធម្មាធិការណំ សេចក្តីថា ជាហេតុនៃធម៌
 នេះក៏មិនមែន ។ លោកអធិប្បាយពាក្យនេះថា ឈ្មោះថា មិនធ្វើតថាគតឲ្យ
 លំបាក ព្រោះបដិបត្តិសាសនធម៌របស់តថាគតនេះដោយល្អ ដែលជាហេតុនាំ
 សត្វចេញចាកវដ្តទុក្ខ ។ បុគ្គលបដិបត្តិអាក្រក់ ទម្ងាយសាសនធម៌ ឈ្មោះ
 ថា ឲ្យការប្រហារសរីរៈ គឺធម៌របស់ព្រះសាស្តា ។ តែព្រះពាហិយៈនេះ ធ្វើ

សម្មាបដិបត្តិឲ្យដល់ទីបំផុតហើយ បរិនិព្វានដោយអនុបាទិសេសនិព្វានធាតុ ។
ដោយហេតុនោះ ទើបទ្រង់ត្រាស់ថា បរិនិព្វានោ ភិក្ខុវេ ពាហិយោ ទារុ-
ចរិយោ ។

បទថា ឯតមត្តំ វិទិត្យា សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបថា ព្រះពាហិយត្ថេរបរិ-
និព្វាន ដោយអនុបាទិសេសនិព្វានធាតុ គតិរបស់ព្រះខ័ណ្ឌស្រពទាំងឡាយ
ដែលបរិនិព្វានហើយនោះ បុគ្គលជាច្រើនដឹងបានលំបាក ដោយអាការទាំង
ពួង ។ បទថា សមំ ឧទានំ បានដល់ ទ្រង់បន្លឺឧទានដែលសម្តែងអានុភាពនៃ
ការបរិនិព្វានដែលមិនប្រតិស្ឋានហើយនេះ ។ បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា យត្ថ
សេចក្តីថា អាបេធាតុ បបរិធាតុ តេជោធាតុ និងវាយោធាតុ មិនឈមចុះ
គឺមិនប្រតិស្ឋានក្នុងនិព្វានធាតុណា ព្រោះហេតុអ្វី ព្រោះព្រះនិព្វាន មានសក្ការៈ
ជាអសង្ខតធម៌ ។ ពិតហើយ វត្ថុតិចតួច នៃសង្ខតធម៌ មិនមានក្នុងព្រះ
និព្វាននោះ ។ បទថា សុក្កា សេចក្តីថា ផ្កាយព្រះគ្រោះ និងផ្កាយនក្ខត្តបូក្ស
ដែលបានឈ្មោះថា សុក្ក ព្រោះមានពន្លឺពណ៌ស មិនរុងរឿង គឺមិនភ្លឺស្វាង ។
បទថា អាទិច្ឆោ នប្បកាសតិ សេចក្តីថា សូម្បីព្រះអាទិត្យដែលអាចផ្សាយ
ពន្លឺ មួយខណៈ ៣ ទ្វីប ក៏មិនផ្សាយពន្លឺដោយអំណាចរស្មី ។ បទថា ន
តត្ថ ចន្ទិមា ភាតិ សេចក្តីថា កាលព្រះអាទិត្យមានរស្មីខ្លាំងក្លា ព្រះចន្ទមាន
រស្មីត្រជាក់ គួរចូលចិត្ត ក៏មិនរុងរឿង ព្រោះកម្ទាត់រស្មីត្រចះត្រចង់របស់ខ្លួន
ព្រោះមិនមានក្នុងព្រះនិព្វាននោះ ទ្រង់ត្រាស់ថា តមោ តត្ថ ន វិជ្ជតិ ឯងធិត
មិនមានក្នុងព្រះនិព្វាននោះ ដូច្នោះ ទ្រង់សំដៅយកសេចក្តីសង្ស័យថា បើព្រះ

ចន្ទ និងព្រះអាទិត្យមិនមានក្នុងព្រះនិព្វាននោះ ព្រះនិព្វាននោះ គប្បីនឹងតែ
 ម្យ៉ាង ដូចលោកន្តរនរក ។ ពិតហើយ កាលរូបមាន ការនឹងតក៏មាន ។ បទ
 ថា យទា ច អត្តនាវេទិ មុនិ មោទេន ព្រាហ្មណោ សេចក្តីថា ព្រាហ្មណ៍
 ជាព្រះអរិយសាវ័ក ដែលបានឈ្មោះថា មុនិ ព្រោះប្រកបដោយមគ្គញ្ញាណ
 ដែលបានឈ្មោះថា មោទ ព្រោះដឹងសច្ចៈ ៤ និងប្រកបដោយមោទេយ្យ-
 ប្បដិបទាផ្លូវកាយជាដើម លះអាការ មានការស្តាប់តៗ គ្នាមកជាដើមដោយ
 ខ្លួន គឺខ្លួនឯង ។ ក្នុងខណៈអរហត្តមគ្គ ក្នុងកាលណា គឺក្នុងកាលណា
 ដោយបដិវេធាញ្ញាណ ពោល គឺមោទនោះឯង និងដឹង គឺដឹងច្បាស់នូវព្រះ
 និព្វាន ធ្វើប្រចក្សដល់ខ្លួន ។ បាវៈថា អវេទិ ដូច្នោះក៏មាន ។ អធិប្បាយថា
 បានដឹងទូទៅ ។ សព្វថា អថ ក្នុងបទថា អថ រូទា អរូទា ច សុខទុក្ខា
 បម្មច្ចុតិ ប្រែថា ខាងក្រោយអំពីការត្រាស់ដឹងព្រះនិព្វាននោះ ។ បទថា រូទា
 បានដល់ រូបធម៌ ។ ដោយបទថា រូទា នោះ ឈ្មោះថា លោកកាន់យក
 បញ្ចវេការភព និងឯកវេការភព ។ បទថា អរូទា បានដល់ អរូបធម៌ ។
 ដោយបទថា អរូទា នោះ ឈ្មោះថា លោកកាន់យកអរូបភព ព្រោះមិន
 លាយឡំជាមួយរូប ដែលហៅថា ចតុវេការភពក៏មាន ។ បទថា សុខទុក្ខា
 សេចក្តីថា ចាកវដ្តៈ ដែលមានទាំងសុខ និងទុក្ខ ដែលកើតឡើងក្នុងទីសព្វ

អន្លើ ។

ម្យ៉ាងទៀត បទថា រូទា បានដល់ ព្រោះបដិសន្ធិក្នុងរូបលោក ។ បទ
 ថា អរូទា បានដល់ ព្រោះបដិសន្ធិក្នុងអរូបលោក ។ បទថា សុខទុក្ខា
 បានដល់ ព្រោះបដិសន្ធិក្នុងកាមាវចរភូមិ ពិតហើយ កាមភព មានទាំងសុខ
 និងទុក្ខលាយឡំគ្នា ។ ព្រាហ្មណ៍នោះរមែងផុតចាកវដ្តៈទាំងអស់នោះ ដោយ
 ឥតសេសសល់ ដោយប្រការដូច្នោះឯង ។

សូម្បី ២ គាថា ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់សម្តែងថា ព្រះនិព្វានបែបនេះ
 ជាគតិនៃពហិយៈ ដែលជាបុត្ររបស់តថាគត ។^{១៣៣}

អដ្ឋកថាពាហិយសូត្រ ចប់
 អធិប្បាយពោធិវគ្គទី ១ ចប់

សុត្តន្តបិដក
ឧទាន មុច្ចុលិន្ទវគ្គទី ២
មុច្ចុលិន្ទសូត្រ

[៥១] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ ទើបបានត្រាស់ដឹងជាដំបូង ទ្រង់គង់នៅទៀបមុច្ចុលិន្ទ (រាំងអន្ទក់) ក្បែរ ឆ្នេរស្ទឹងនេរញ្ជរា ក្នុងឧរុវេលាប្រទេស ។ សម័យនោះឯង ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់ដោយបល្ល័ង្កតែមួយ សោយវិមុត្តិសុខអស់ ១ សញ្ញាហ៍ ។ សម័យ នោះ បណ្តាលមានភ្លៀងធំ ពុំជួបកាលកើតឡើង ។ ភ្លៀងរលឹមមួយសញ្ញាហ៍ មានមេឃត្រជាក់ទូទឹមស្រអាប់ ។ លំដាប់នោះ មុច្ចុលិន្ទនាគរាជចេញពីលំនៅ របស់ខ្លួនហើយ តែនាព័ទ្ធព្រះកាយនៃព្រះមានព្រះភាគដោយភ្នែក ៧ ជុំ ហើយ បើកពពារដីធំ បាំងអំពីខាងលើព្រះសិរ្សព្រះមានព្រះភាគ ដោយគិតថា រងា កុំបីប៉ះពាល់ព្រះមានព្រះភាគ កម្លៅកុំបីប៉ះពាល់ព្រះមានព្រះភាគ សម្ផស្ស រលោម មូស ខ្យល់ កម្លៅថ្ងៃ ពស់តូច ពស់ធំ ក៏កុំបីហៀតហៀនព្រះមាន ព្រះភាគឡើយ ។ លុះកន្លងសញ្ញាហ៍នោះហើយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ចេញ អំពីសមាធិនោះ ។ លំដាប់នោះ មុច្ចុលិន្ទនាគរាជដឹងថា ភ្លៀងរាំងហើយ មានពពកស្រឡះហើយ ក៏រំសាយភ្នែក ចាកព្រះកាយនៃព្រះមានព្រះភាគ និម្មិតភេទរបស់ខ្លួន (ជាភេទមាណាព) ឈរព្រណ័យអញ្ជូលី នមស្តារ ព្រះមានព្រះភាគ ពីខាងទីចំពោះព្រះកក្រព្រះអង្គ ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់បានជ្រាបច្បាស់សេចក្តីនោះហើយ ទ្រង់បន្លឺនូវឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយខុទ្ទកបិដកៈ គាថាធម្មបទ

២០៨

វិវេករបស់បុគ្គលអ្នកត្រេកអរ (ដោយមគ្គញាណ)
 មានធម៌ស្តាប់ ហើយបានឃើញច្បាស់ (ដោយ
 ញាណចក្ខុ) នាំមកនូវសុខ ការមិនបៀតបៀនគ្នា
 និងការសង្រួម ក្នុងសត្វទាំងឡាយ ជាសុខក្នុងលោក
 ការប្រាសចាកតម្រេក ការប្រព្រឹត្តកន្លងកាមទាំង-
 ឡាយ ជាសុខក្នុងលោក កិរិយាកម្មាតំបង់នូវអស្មិ-
 មានៈ ដំណើរនុ៎ះ ឈ្មោះថា ជាសុខយ៉ាងក្រៃលែង ។
 សូត្រទី ១ ។

អដ្ឋកថា

មុច្ចុលិន្ទវគ្គទី ២

មុច្ចុលិន្ទសូត្រ

មុច្ចុលិន្ទសូត្រទី ១ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[៥១] ដើមរាំងអន្ទក់ លោកហៅថា មុច្ចុលិន្ទ ក្នុងពាក្យថា មុច្ចុលិន្ទ-
មូលេ នេះ មុច្ចុលិន្ទនោះ លោកហៅថា និច្ចល ដូច្នោះក៏មាន ។ ក្នុងទីជិត
មុច្ចុលិន្ទនោះ ។ តែអាចារ្យពួកខ្លះពោលថា បទថា មុច្ចុលោ ជាឈ្មោះរបស់
ដើមឈើនោះ ។ តែបទថា មុច្ចុលោ នោះ លោកពោលថា មុច្ចុលិន្ទ ព្រោះ
ជាដើមឈើធំបំផុតក្នុងព្រៃ ។

បទថា មហាអកាលមេឃោ បានដល់ មហាមេឃដែលកើតឡើង ក្នុង
កាលដែលមិនទាន់ដល់រដូវភ្លៀង ។ ពិតហើយ មហាកាលមេឃនោះ កើត
ឡើងក្នុងផ្ទៃចក្រវាលទាំងមូល ក្នុងខែចុងក្រោយរបស់គិម្ពរដូវ ។ បទថា
សត្តាហវ័ន្តុលិកា សេចក្តីថា កាលមហាអកាលមេឃនោះ កើតឡើងហើយ
មានភ្លៀងធ្លាក់មិនដាច់អស់ ៧ ថ្ងៃ ។ បទថា សីតវាតទុទ្ធិនី សេចក្តីថា
ភ្លៀងធ្លាក់ជាក់ជាំអស់ ៧ ថ្ងៃនោះ បានឈ្មោះថា ទុទ្ធិនី ព្រោះជាថ្ងៃដែល
ខ្យល់រងា លាយដោយតំណក់ភ្លៀងវិលទៅដោយជុំវិញ បៀតបៀនហើយ ។

បទថា មុច្ចុលិន្ទោ នាម នាគរាជា បានដល់ ស្តេចនាគមានអានុភាព
ច្រើន កើតឡើងក្នុងនាគពិភពខាងក្រោមបាតស្រះបោក្ខរណី ជិតដើមមុច្ចុលិន្ទ
នោះឯង ។ បទថា សកកវនា ប្រែថា ចេញពីពិភពនាគរបស់ខ្លួន ។ បទថា

សត្តកុត្តំ ភោគេហិ បរិក្ខិបិត្វា សេចក្តីថា យករវ័ន្ធលនៃរាងកាយរបស់ខ្លួន ព័ទ្ធជុំវិញកាយរបស់ព្រះមានព្រះភាគ ៧ ជុំ ។ បទថា ឧបរិមន្តនិ មហន្តំ ផណំ វិហាច្ច សេចក្តីថា បើកតពារធំរបស់ខ្លួន លើចំណែកព្រះសីសៈរបស់ ព្រះមានព្រះភាគ ។ បាវៈថា ផណំ កិរិទ្ធា ដូច្នោះក៏មាន ។ អត្តក៏ដូចគ្នា នោះឯង ។

បានឮថា ស្តេចនាគនោះ មានការគិតយ៉ាងនេះថា ព្រះមានព្រះភាគ គង់ ប្រថាប់នៅត្រង់គល់ឈើ ក្បែរពិភពរបស់អញ ហើយភ្លៀងក៏ធ្លាក់ជោកជាំអស់ ៧ ថ្ងៃនេះ នៅប្រព្រឹត្តទៅនៅឡើយ អញគួរបានជាទិសម្រាករបស់ព្រះអង្គ ។ ស្តេចនាគនោះ កាលមិនអាចនិម្មិតប្រាសាទដែលសម្រេចដោយរតនៈ ៧ ក៏ គិតថា បើអញធ្វើយ៉ាងនេះ នឹងឈ្មោះថា មិនបានយកកាយឲ្យជាសារៈ អញ នឹងធ្វើសេចក្តីខ្វល់ខ្វាយផ្លូវកាយដល់ព្រះទេសពល ទើបនិម្មិតកាយឲ្យធំ ព័ទ្ធជុំ វិញព្រះសាស្តា ៧ ជុំ ហើយបើកតពារខាងលើ ។ លោកពោលក្នុងអង្គកថា ខន្ធកៈថា ខាងក្នុងរង្វង់ ទំហំប៉ុនបន្ទប់កណ្តាតារ ក្នុងលោហប្រាសាទ តែក្នុង អង្គកថាមជ្ឈិមនិកាយ លោកពោលថា មានទំហំប៉ុនផ្នែកខាងក្រោមនៃ លោហប្រាសាទ ។ បានឮថា ស្តេចនាគមានអធ្យាស្រ័យដូច្នោះថា ព្រះសាស្តា ប្រថាប់នៅដោយឥរិយាបថដែលទ្រង់ប្រាថ្នា ។ ឯព្រះមានព្រះភាគគង់ប្រថាប់ ដូចដើមនោះឯង សម្បូរអស់មួយសណ្តាប់ ។ ក្នុងទីនោះ បានដូចជាកូដាតារ មានបង្អួចបិទជិត ទ្វារមានគន្លឹះជិតល្អ ។ ពាក្យជាដើមថា មា ភគវន្តំ សីតំ ជាពាក្យសម្តែងហេតុដែលស្តេចនាគនោះធ្វើយ៉ាងនោះ ។ ពិតហើយ ស្តេចនាគ

នោះគិតថា សូមរង្វា ក្តៅ សម្មស្សនៃរបោមជាដើម កុំបៀតបៀនព្រះដ៏មាន
 ព្រះភាគឡើយ ទើបធ្វើយ៉ាងនោះ ។ ក្នុងការធ្វើនោះ ការក្តៅរមែងមិនមាន
 ព្រោះភ្លៀងធ្លាក់អស់ ៧ ថ្ងៃ ពិតហើយ តែទោះជាយ៉ាងនោះ បើភ្លៀងដាច់
 គ្រាប់ម្តងម្កាល កម្តៅក៏នឹងមាន ការក្តៅនោះ ក៏កុំបៀតបៀនឡើយ ព្រោះ
 ដូច្នោះ ទើបស្តេចនាគនោះ គិតយ៉ាងនោះ ក៏គួរហើយ តែក្នុងសេចក្តីនេះ
 អាចារ្យពួកខ្លះពោលថា សព្វថា ឧណ្ណា ជាការប្រារព្ធដល់ហេតុក្នុងការយក
 រង្វែលព័ទ្ធផ្សាបិបូណ៌ទូលំទូលាយ ។ កាលធ្វើរង្វង់តូចពេក កម្តៅកើតអំពី
 សរីរៈស្តេចនាគ គប្បីបៀតបៀនព្រះមានព្រះភាគ តែបើធ្វើរង្វង់ធំពេក ការ
 ក្តៅបែបនោះ ក៏បៀតបៀនមិនបាន ព្រោះដូច្នោះ ទើបស្តេចនាគបានធ្វើដូច្នោះ ។

បទថា វិទុំ បានដល់ ស្រឡះ ។ អធិប្បាយថា ឈ្មោះថា នៅឆ្ងាយ
 ព្រោះប្រាសចាកពពក ។ បទថា វិភតតលាហកំ ប្រែថា ប្រាសចាកពពក
 បទថា ទេវំ បានដល់ អាកាស ។ បទថា វិទិត្យា បានដល់ ដឹងថា ឥឡូវ
 នេះ អាកាសប្រាសចាកពពក ព្រះមានព្រះភាគ មិនមានអន្តរាយអំពីរិរោធិ-
 ប្បច្ច័យ មានរង្វាជាដើម ។ បទថា វិនិវេសេត្យា ប្រែថា រំសាយនូវរង្វែល
 ហើយ ។ បទថា សកវណ្ណំ បានដល់ រូបនាគរបស់ខ្លួន ។ បទថា បដិ-
 សំហរិត្យា បានដល់ ឲ្យអន្តរធានទៅហើយ ។ បទថា មាលាវកវណ្ណំ បាន
 ដល់ រូបកុមារតូច ។

បទថា ឯតមត្តំ សេចក្តីថា ដឹងសេចក្តីនេះដោយអាការទាំងពួង ។
 សេចក្តីសុខប៉ុណ្ណោះ រមែងមានក្នុងទីមួយកន្លែងដល់បុគ្គលដែលសោយសុខ

ដែលកើតអំពីវិវេក ។ បទថា **សមំ ឧទានំ** សេចក្តីថា រមែងបន្លឺឧទាននេះ ដែលសម្តែងដល់អានុភាពនៃសេចក្តីសុខ ដែលកើតអំពីវិវេក ។ បណ្តាបទ ទាំងនោះ បទថា **សុខោ វិវេកោ** បានដល់ ឧបធិវិវេក ពោល គឺព្រះនិព្វាន ជាហេតុនាំមកនូវសេចក្តីសុខ ។ បទថា **តុដ្ឋស្ស** បានដល់ ដែលត្រេកអរ ដោយសន្តោស ក្នុងចតុមគ្គញាណ ។ បទថា **សុតធម្មស្ស** បានដល់ មាន ធម៌ដែលទ្រង់ប្រកាសហើយ គឺប្រាកដហើយ ។ បទថា **បស្សតោ** បានដល់ ជាអ្នកឃើញវិវេកនោះ ។ ឬវត្ថុដែលឈ្មោះថា គប្បីឃើញយ៉ាងណាមួយ ដោយបញ្ញាចក្តីដែលសម្រេចដោយកម្លាំងនៃសេចក្តីព្យាយាមរបស់ខ្លួន ។ បទ ថា **អព្យាបដ្ឋំ** បានដល់ ការមិនកម្រើក ។ ដោយបទថា **អព្យាបដ្ឋំ** នោះ ទ្រង់សម្តែងដល់ចំណែកខាងដើម មានមេត្តាជាអារម្មណ៍ ។ បទថា **ចាណា- ភូតេសុ សំយមោ** សេចក្តីថា ការសង្រួមក្នុងសត្វទាំងឡាយ គឺការមិន បៀតបៀន ជាហេតុនាំមកនូវសេចក្តីសុខ ។ ដោយបទថា **ចាណាភូតេសុ សំយមោ** នេះ ទ្រង់សម្តែងដល់ចំណែកខាងដើម ដែលមានករុណាជាអា- រម្មណ៍ ។ បទថា **សុខា វិរាគតា លោកេ** សេចក្តីថា សូម្បីភាពជាបុគ្គល ប្រាសចាករាគៈ ជាហេតុនាំមកនូវសេចក្តីសុខក្នុងលោក ។ សួរថា ដូចអ្វី ឆ្លើយថា ព្រោះកន្លងកាមកតទាំងឡាយបាន អធិប្បាយថា ភាពជាបុគ្គល ប្រាសចាករាគៈ ដែលលោកហៅថា ការឆ្លងផុតចាកកាមទាំងឡាយ ជាហេតុ នាំមកនូវសេចក្តីសុខ ។ ដោយពាក្យថា **កាមានំ សមតិក្កមោ** នេះ ទ្រង់ ត្រាស់សំដៅយកអនាគាមិមគ្គ ។ ដោយពាក្យថា **អស្មិមានស្ស វិនយោ**

នេះ ទ្រង់ត្រាស់សំដៅយកអរហត្ត ។ ពិតហើយ អរហត្ត ទ្រង់ត្រាស់ថា
 អស្មិមានស្ស បដិប្បស្សន្តិវិនយោ ការកម្ចាត់អស្មិមានៈ ដោយបដិប្បស្សន្តិ ។
 ឈ្មោះថា សេចក្តីសុខដែលក្រែកលែងជាងនេះ មិនមាន ។ ព្រោះហេតុនោះ
 ទើបត្រាស់ថា ឯតំ វេ បរមំ សុខំ បទនេះឯង ជាសុខដ៏ក្រែកលែង ។
 ព្រះអង្គទ្រង់កាន់យកកំពូលនៃទេសនា ដោយព្រះអរហត្ត ដោយប្រការ
 ដូច្នោះឯង ។^{១៣៣}

អដ្ឋកថា មុច្ចុលិន្ទសូត្រ ចប់

សុត្តន្តបិដក

រាជសូត្រ

[៥២] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់គង់នៅក្នុងវត្តជេតពន របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ជិតក្រុងសាវត្ថី ។
 សម័យនោះឯង ពួកភិក្ខុច្រើនរូបត្រឡប់អំពីបិណ្ឌបាត ក្នុងវេលាក្រោយកត្ត
 អង្គុយជួបជុំគ្នា ក្នុងឧបជ្ជានសាលា អន្តរាកថានេះកើតឡើងថា ម្ចាស់
 អាវុសោទាំងឡាយ បណ្តាព្រះរាជាទាំង ២ ព្រះអង្គនេះ គឺព្រះរាជាព្រះនាម
 មាគធសេនិយពិម្ពិសារ និងព្រះរាជាព្រះនាមបសេនទិកោសល ព្រះរាជា
 អង្គណាហ្មឺ ដែលមានទ្រព្យច្រើន មានកោគៈច្រើន មានឃ្នាំងច្រើន មានរដ្ឋ
 ចម្រុះច្រើន មានពាហនៈច្រើន មានពលច្រើន មានបូជីច្រើន មានអានុភាព

ច្រើនជាង ។ ឥឡូវនេះ អន្តរកថារបស់ភិក្ខុទាំងនោះ ក៏ផ្អាកឈប់នៅ ។
 លំដាប់នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ចេញអំពីទីសម្ងំ ក្នុងសាយណ្ណសម័យ ក៏
 យាងចូលទៅឯឧបដ្ឋានសាលា លុះទ្រង់ចូលទៅដល់ហើយ ក៏គង់លើអាសនៈ
 ដែលគេក្រាលថ្វាយ ។ លុះព្រះមានព្រះភាគទ្រង់គង់ហើយ ទើបត្រាស់សួរ
 ពួកភិក្ខុថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ អ្នកទាំងឡាយ អង្គុយជួបជុំគ្នាដោយការ
 និយាយអ្វី ក្នុងកាលឥឡូវនេះ មួយទៀត អន្តរកថាដូចម្តេច ដែលអ្នកទាំង-
 ឡាយផ្អាកទុក ពួកភិក្ខុទាំងនោះទូលថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន កាលដែល
 ពួកយើងខ្ញុំទាំងឡាយ ត្រឡប់អំពីបិណ្ឌបាត វេលាខាងក្រោយភត្ត ក្នុងក្រុង
 សាវត្ថិនេះ ហើយអង្គុយជួបជុំគ្នា ក្នុងឧបដ្ឋានសាលា មានអន្តរកថានេះកើត
 ឡើងថា ម្ចាស់អាវុសោទាំងឡាយ បណ្ឌិតព្រះរាជា ២ ព្រះអង្គនេះ គឺព្រះ
 រាជាព្រះនាមមាគធសេនិយពិម្ពិសារ និងព្រះរាជាព្រះនាមបសេនទិកោសល
 ព្រះរាជាអង្គណាហ្មឺ ដែលមានទ្រព្យច្រើន មានកោគៈច្រើន មានឃ្នាំងច្រើន
 មានរដ្ឋចម្រុះច្រើន មានពាហនៈច្រើន មានពលច្រើន មានបូជីច្រើន មាន
 អានុភាពច្រើនជាង ។ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន អន្តរកថានេះឯង ដែលយើង
 ខ្ញុំទាំងឡាយផ្អាកទុក ក៏ស្រាប់តែព្រះមានព្រះភាគ ស្តេចយាងមកដល់ ព្រះ
 មានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ត្រង់ដែលអ្នកទាំងឡាយនិយាយ
 ពាក្យបែបនេះ ដំណើរនុ៎ះ មិនមែនជាកិច្ចដ៏គួរដល់អ្នកទាំងឡាយ ដែលជា
 កុលបុត្តចេញចាកផ្ទះ ចូលកាន់ផ្ទះដោយសទ្ធាទេ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ អ្នក
 ទាំងឡាយ កាលដែលជួបជុំគ្នា ដើម្បីធ្វើកិច្ច ២ យ៉ាង គឺការពោលជាធម៌ ១

ភាពស្ងប់ស្ងៀមដ៏ប្រសើរ ១ ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់នូវ
សេចក្តីនុំហើយ ទ្រង់បន្លឺនូវឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

កាមសុខណា ក្នុងលោកក្តី ទិព្វសុខណាក្តី សេចក្តីសុខទាំងនោះ
មិនដល់នូវចំណិតមួយ ក្នុងចំណែក ១៦ នៃសេចក្តីសុខ ព្រោះ
ការអស់តណ្ហាទេ ។ សូត្រទី ២ ។

អដ្ឋកថា

រាជសូត្រ

រាជសូត្រទី ២ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[៥២] បទថា សម្ពុហុលានំ សេចក្តីថា ដោយវោហារនៃព្រះវិន័យ
ភិក្ខុ ៣ រូប ហៅថា សម្ពុហុលា ច្រើនជាងនោះ ហៅថា សង្ឃ ។ តែដោយ
វោហារនៃព្រះសូត្រ មនុស្ស ៣ នាក់ ហៅថា ៣ នាក់នោះឯង ច្រើនជាង
នោះ ហៅថា សម្ពុហុលា ។ ព្រោះដូច្នោះ សូម្បីក្នុងទីនេះ ពោលដោយ
វោហារព្រះសូត្រ គប្បីជ្រាបថា សម្ពុហុលា ។ បទថា ឧបដ្ឋានសាលាយំ
បានដល់ ក្នុងមណ្ឌបដែលជាទីប្រជុំស្តាប់ធម៌ ។ ពិតហើយ ធម្មសកានោះ
លោកហៅថា ឧបដ្ឋានសាលា ព្រោះជាទីដែលពួកភិក្ខុទាំងឡាយធ្វើឧបដ្ឋាន
ព្រះតថាគត ដែលយានមកសម្តែងធម៌ ។ ម្យ៉ាងទៀត សាលាក្តី មណ្ឌបក្តី

ជាទីដែលភិក្ខុវិនិច្ឆ័យវិន័យ សម្តែងធម៌ ប្រជុំធម្មសាក្ខី និងជាទីចូលទៅ
 ប្រជុំតាមប្រក្រតី ដោយការប្រជុំ លោកក៏ហៅថា ឧបដ្ឋានសាលា ដូចគ្នា ។
 ពិតហើយ ក្នុងទីនោះ ឈ្មោះថា ព្រះអង្គទ្រង់បញ្ញត្តិព្រះពុទ្ធសាសនាជានិច្ច
 នោះឯង ។ ពិតហើយ សេចក្តីនេះ ជាការប្រព្រឹត្តរបស់ពួកភិក្ខុ ក្នុងសម័យ
 ដែលព្រះពុទ្ធគង់ធរមាននៅ ។ បទថា សន្និសិទ្ធានំ បានដល់ អង្គុយប្រជុំ
 ដោយការអង្គុយ ។ បទថា សន្និបតិទានំ បានដល់ ដែលប្រជុំគ្នា ដោយ
 មកអំពីទីនោះៗ ហើយប្រជុំ ។ ម្យ៉ាងទៀត អ្នកប្រជុំ ដោយបំណងយក
 ព្រះពុទ្ធសាសនាជាគោល ហើយអង្គុយប្រជុំគ្នាដោយគោរព ដើម្បីឲ្យកើត
 ការអើពើ ដូចប្រជុំចំពោះព្រះភក្ត្រព្រះសាស្តា គឺព្រោះមានអធិស្ឋានស្រ័យស្មើគ្នា
 ទើបប្រជុំតាមអធិស្ឋានស្រ័យនៃគ្នានិងគ្នា និងដោយការចុះសម្រុងគ្នាដោយល្អ
 ដោយប្រពៃ ។ ដោយបទថា អយំ លោកសម្តែងដល់ពាក្យដែលកំពុង
 ពោល ក្នុងខណៈនេះ ។ បទថា អន្តរាគថា បានដល់ ពាក្យឯណានីមួយ
 គឺពាក្យណាមួយក្នុងរវាងកិច្ច មានមនសិការកម្មដ្ឋាន ឧទ្ទេស និងការសាក
 សួរជាដើម ។ ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា អន្តរាគថា ព្រោះប្រព្រឹត្តទៅក្នុងរវាង
 នៃសុគតោវាទ ដែលបានក្នុងពេលថ្ងៃត្រង់ និងក្នុងរវាងការស្តាប់ធម៌ ដែល
 គប្បីបានក្នុងពេលល្ងាច ។ ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា អន្តរាគថា ព្រោះជាកថា
 ណាមួយ គឺណាមួយដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងរវាងនៃសមណសមាចារនោះឯង ។
 បទថា ឧទទាទិ ប្រែថា កើតឡើងហើយ ។

បទថា សមេសំ ទិដ្ឋំ រាជ្ជនំ ជាឆដ្ឋីវិភត្តិ ប្រើក្នុងអត្ថនិទ្ធារណៈ ។ ក្នុង

ពាក្យថា មហានុទតរោ វា ជាដើម មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ ឈ្មោះថា មានទ្រព្យច្រើន ព្រោះបុគ្គលនោះមានទ្រព្យច្រើន ពោល គឺសន្សំរតនៈទាំង ៧ កប់ទុកក្នុងផែនដី ឈ្មោះថា មហានុទតរោ ព្រោះបណ្តាព្រះរាជាទាំង ២ អង្គ អង្គនេះមានទ្រព្យច្រើនក្រៃលែង ។ វា សព្វ ជាវិកប្បត្ត ។ ក្នុងបទដ៏ សេសក៏មានន័យនេះដូចគ្នា ។ ឯការប្លែកគ្នាមានដូច្នោះ ឈ្មោះថា មហា- កោតោ ព្រោះបុគ្គលនោះ មានកោតៈច្រើន គឺមានគ្រឿងបរិកោតច្រើន ដោយមានទុនទ្រព្យជាគ្រឿងប្រើប្រាស់ជានិច្ច ឈ្មោះថា មហាកោសោ ព្រោះ មានឃ្នាំងច្រើន ដោយមានចំណូលរាល់ថ្ងៃ ។ ឯអាចារ្យមួយពួកទៀតពោល ថា ទ្រព្យដែលជាទីហ្នឹងហែង មានកែវមណី ទ្រព្យដែលជាសារៈ ទ្រព្យដែល កើតអំពីក្រមរ ទ្រព្យដែលកើតអំពីគុម្ពឈើជាដើម ដែលនាំចំណូលបានរាល់ ថ្ងៃ ទ្រព្យនោះឯង គេរក្សានៅក្នុងបន្ទប់ ដែលជាសារៈជាដើម ឈ្មោះថា កោស ។ កែវមណី ២៤ គឺវិជ័រ មហានិល ឥន្ទនិល មកិត ពិទ្ធុរ្យ បទុមរាគៈ គឺកែវទទឹម បុស្សរាគៈ គឺកែវបុស្សរា កក្កេតនៈ ផុលាកៈ វិមលៈ លោហិតន្ត្រៈ ផលិក បវាឡ ជេតិរស គោមុត្តកៈ គោមេទកៈ សោគន្ធិកៈ មុត្តា ស័ន្ទី អញ្ជនមូលៈ រាជារដ្ឋៈ អមតន្ស័កៈ សស្សកៈ និងព្រាហ្មណី ឈ្មោះថា មណី ។ លោហៈ ៧ ប្រភេទ និងកហាបណៈ ឈ្មោះថា ទ្រព្យ ជាសារៈ ។ វត្ថុផ្សេងៗ មានទីដេក គ្រឿងស្លៀកដណ្តប់ និងសំពត់ក្រហម ជាដើម ឈ្មោះថា ដេត្ត ។ រុក្ខជាតិផ្សេងៗ មានខ្លឹមចន្ទន៍ ក្រស្នា ស្សូវក្លាំង ក្លាំងពាក់ និងកប្បិរជាដើម ឈ្មោះថា គុម្ព ។ ក្នុងបទទាំងនោះ ដោយ អាទិ

សព្វ ដែលជាបទដំបូង លោកសង្គ្រោះវត្តទាំងអស់ ជាគ្រឿងឧបកោគ
 បរិកោគរបស់ពួកសត្វ តាំងអំពីប្រភេទធម្មជាតិ មានបុព្វណ្ណជាតិ ដូចជា
 ស្រូវសាលីជាដើម និងអបរណ្ណជាតិ មានសណ្តែកបាយ និងសណ្តែករាជ-
 មាសជាដើម ។ ឈ្មោះថា **មហាវិជិត** ព្រោះលោកមានដែន គឺប្រទេស
 ធំទូលាយ ។ ឈ្មោះថា **មហាវាហន** ព្រោះលោកមានពាហនៈច្រើន មាន
 ដំរី និងសេះជាដើម ។ ឈ្មោះថា **មហាពូល** ព្រោះលោកមានកម្លាំងកងទ័ព
 និងកម្លាំងកាយច្រើន ។ ឈ្មោះថា **មហិទ្ធិក** ព្រោះលោកមានឫទ្ធិច្រើន
 ដែលសម្រេចដោយបុញ្ញកម្ម ពោល គឺការសម្រេចតាមបំណង ។ ឈ្មោះថា
មហានុការ ព្រោះលោកមានអានុភាពច្រើន ពោល គឺតេជៈ ការឧស្សាហ៍
 មន្ត ភាពជាធំ និងសមត្ថភាព ។ បណ្តាបទទាំងនោះ ដោយបទដើមដែល
 ព្រះរាជាទាំងនោះទ្រង់ប្រកាស អាយសម្បទា គឺការដល់ព្រមដោយចំណូល
 ដោយបទទី ២ ប្រកាសដល់ការសម្បូរ ដោយគ្រឿងឧបករណ៍ដ៏វិចិត្រ
 ដោយបទទី ៣ ប្រកាសដល់សេចក្តីសម្បូរដោយទ្រព្យសម្បត្តិ ដោយបទទី
 ៤ ប្រកាសដល់ការសម្បូរដោយជនបទ ដោយបទទី ៥ ប្រកាសដល់ការ
 សម្បូរដោយយានពាហនៈ ដោយបទទី ៦ ប្រកាសអត្តសម្បត្តិ និងបរិវារ-
 សម្បត្តិ ដោយបទទី ៧ ប្រកាសដល់បុញ្ញសម្បត្តិ ដោយបទទី ៨ ប្រកាស
 ដល់ភាពជាអ្នកមានអំណាច ។ ព្រោះហេតុនោះ បកតិសម្បទា ដែលព្រះ
 រាជាគប្បីប្រាថ្នាទាំង ៧ យ៉ាង គឺសាមិសម្បត្តិ អមាត្យសម្បត្តិ សេនា-
 សម្បត្តិ រដ្ឋសម្បត្តិ វិកវសម្បត្តិ មិត្តសម្បត្តិ និងទុគ្គតសម្បត្តិ ទាំងអស់នោះ

គប្បីជ្រាបថា លោកសម្តែងហើយតាមសមគួរ ។ ឈ្មោះថា រាជា ព្រោះ
ធ្វើឲ្យបរិស័ទត្រេកអរ ដោយសង្គហវត្ថុ ៤ មានទានជាដើម ។ ឈ្មោះថា
មាគុណោ ព្រោះទ្រង់ជាឥស្សរៈនៃអ្នកមគធៈ ។ ឈ្មោះថា សេនិយោ ព្រោះ
ប្រកបដោយកងទ័ពធំ ឬព្រោះមានគោត្រទាក់ទងមកអំពីមេទ័ព ។ មាស
លោកហៅថា តិម្ពិ ព្រោះដូច្នោះ ទើបឈ្មោះថា តិម្ពិសារ ព្រោះមានពណ៌
ដូចមាសដែលជាសារៈ ។ ឯអាចារ្យមួយពួកទៀតពោលថា ព្រះរាជានោះ
មានឈ្មោះយ៉ាងនោះឯង ។ ឈ្មោះថា បសេនទិ ព្រោះឈ្នះបច្ចាមិត្រ គឺ
កងទ័ពដែលជាបរមក្ខត ។ ឈ្មោះថា កោសល ព្រោះទ្រង់ជាអធិបតីនៃ
កោសលរដ្ឋ ។ សព្វថា ចរហិ ក្នុងបទថា អយព្វារហិ នេះ ត្រឹមតែជានិបាត ។
បទថា វិប្បកតា ប្រែថា មិនទាន់អស់ទៅ អធិប្បាយថា អន្តរកថានៃភិក្ខុ
ទាំងនោះ មិនទាន់ចប់ ។

បទថា សាយណ្ណសមយំ គឺសម័យមួយ ក្នុងពេលល្ងាច ។ បទថា
បដិសល្យានា វុដ្ឋិនោ សេចក្តីថា ចេញចាកអារម្មណ៍ មានរូបជាដើមនោះៗ
ចាកការរក្សាចិត្ត ចាកផលសមាបត្តិ ពោល គឺការព្រួសម្ង៉ាតាមកាលកំណត់ ។

ពិតហើយ ក្នុងវេលាព្រឹក ព្រះមានព្រះភាគ ចោមរោមដោយពួកភិក្ខុ
សង្ឃ យាងចូលទៅកាន់ក្រុងសាវត្ថី សោយព្រះក្រយាហារ ដែលពួកភិក្ខុ
ចាត់បិណ្ឌបាត ដែលខ្លួនបានមកដោយល្អថ្វាយ ទ្រង់ចេញអំពីក្រុងសាវត្ថី មួយ
អន្លើដោយភិក្ខុទាំងឡាយហើយ ទ្រង់ចូលព្រះវិហារ ប្រថាប់ត្រង់មុខព្រះគន្ធ-
កុដិ ទ្រង់ប្រទានសុគតោវាទ តាមដែលលើកឡើងសម្តែងដល់ភិក្ខុទាំងឡាយ

ដែលមកឈរហើយ កាលភិក្ខុទាំងនោះទៅកាន់ទីសម្រាកពេលថ្ងៃ មានគល់
 ឈើក្នុងព្រៃជាដើម ទើបយាងចូលព្រះគន្ធកុដិ ពួនសម្មាសម្ពុទ្ធិណែនថ្ងៃ
 ដែលកើតអំពីផលសមាបត្តិ ហើយទ្រង់ចេញអំពីផលសមាបត្តិ តាមកាល
 ដែលកំណត់ ទ្រង់ព្រះតម្រិះថា បរិស័ទ ៤ រង់ចាំតថាគត ចូលទៅអង្គុយ
 ពេញវិហារទាំងមូល ឥឡូវនេះ ដល់កាលដែលតថាគត ចូលទៅកាន់ធម្ម-
 សភាមណ្ឌល ដើម្បីសម្តែងធម៌ ដូច្នោះហើយ ទើបទ្រង់ក្រោកចាកអាសនៈ
 ចេញអំពីព្រះគន្ធកុដិ ដ៏ក្រអូបឈ្នួយឈ្នួប ដូចកេសរសីហរាជ ចេញអំពី
 គុហាមាស មានព្រះដំណើរយាងយាស រុនរឿងដោយព្រះវរកាយ ដែលមិន
 គ្រលែង ដូចដំរីដ៏ប្រសើរចុះប្រេង ចូលកាន់ហ្វូង ដូច្នោះ ទ្រង់ធ្វើវិហារទាំង
 មូលឲ្យមានពន្លឺតែមួយ ដោយរូបកាយសម្បត្តិ ដែលរុនរឿងដោយមហាបុរិស
 លក្ខណៈ ៣២ ប្រដាប់ដោយអនុព្យញ្ជនៈ ៨០ ប្រកបដោយលម្អ ចោមរោម
 ដោយព្រះរស្មីប្រមាណមួយព្យាម ប្រដាប់ដោយព្រះកេតុមាលាដ៏ភ្លឺថ្លា ចែង
 ចាំងដោយធាតុណ្ណរង្សី ខៀវ លឿង ក្រហម ស ហង្សបាទ និងពណ៌ផ្នែក
 មានអានុភាពជាអចិន្តេយ្យ ប្រកបដោយពុទ្ធលីលា គ្មានអ្វីផ្ទឹម ទ្រង់ចូលទៅ
 កាន់ឧបដ្ឋានសាលា ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា អថខោ ភគវា
 ។បេ។ តេនុបសង្កមិ ។

ព្រះមានព្រះភាគ កាលយាងចូលទៅយ៉ាងនោះហើយ ទ្រង់ឃើញភិក្ខុ
 ទាំងនោះសម្តែងវត្តស្ងប់ស្ងាត់ ទ្រង់ព្រះតម្រិះថា បើតថាគតមិនពោល ភិក្ខុ
 ទាំងនេះ ក៏មិនពោល សូម្បីតែការគិត រហូតអស់អាយុកប្ប ព្រោះគោរពក្នុង

តថាគត ដើម្បីផ្ដើមរឿងឡើង ទើបត្រាស់ពាក្យជាដើមថា កាយ នុត្ត ភិក្ខុវេ
ដូច្នោះ ។

បណ្ដាបទទាំងនោះ បទថា កាយ នុត្ត កែជា កតមាយ នុ កវថ
ប្រែថា ពួកអ្នកសន្ទនាអំពីរឿងអ្វីហ្ន៎ ។ បាលីថា កាយ នោត្ត ដូច្នោះក៏មាន
ឯសេចក្ដីក៏ដូចគ្នា ។ អាចារ្យពួកខ្លះពោលថា កាយ នេត្ត ដូច្នោះក៏មាន ។
បាលីនោះ មានសេចក្ដីថា កតមាយ នុ ឯត្ត ។ ក្នុងសេចក្ដីនោះ មានសេចក្ដី
សង្ខេបដូចតទៅនេះ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់បវារណា ដោយការបវារណា
របស់ព្រះសព្វញ្ញយ៉ាងនេះថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ពួកអ្នកអង្គុយសន្ទនាគ្នា
ក្នុងទីនេះ ដោយរឿងអ្វីហ្ន៎ រឿងរបស់ពួកអ្នកប្រព្រឹត្តទៅមិនទាន់ចប់ ព្រោះ
ការមករបស់តថាគតជាហេតុ ពួកអ្នកគប្បីឲ្យរឿងនោះចប់ចុះ ។

បទថា ន ទ្វេតំ កាតំបទជា ន ទោ ឯតំ ម្យ៉ាងទៀត បាបៈក៏យ៉ាងនេះ
ដូចគ្នា ។ អាចារ្យពួកខ្លះពោលថា ន ទោតំ ដូច្នោះក៏មាន មានការចែកបទថា
ន ទោ ឯតំ ដូច្នោះដូចគ្នា ។ បទថា កុលបុត្តានំ បានដល់ កុលបុត្រដែល
មានមារយាទប្រចាំជាតិ ។ បទថា សទ្ធា បានដល់ ដោយសទ្ធា គឺដោយជឿ
កម្ម និងផលនៃកម្ម និងដោយការជឿព្រះរតនត្រ័យ ។ បទថា អនាស្សា
ប្រែថា ចាកផ្ទះ អធិប្បាយថា ចាកភាពជាគ្រហស្ថ ។ បទថា អនតារិយំ
ប្រែថា ការចេញបព្វជ្ជា ។ បទថា បព្វជិតានំ បានដល់ ដែលចូលដល់ ។
បទថា យំ ជាកិរិយាបរាមាស ក្នុងសេចក្ដីនោះ មានបទយោជនាដូចតទៅ
នេះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់បដិសេធប្រការដែលមិនសមគួររបស់បព្វជិត

ដែលនៅប្រជុំគ្នាយ៉ាងនេះថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ពួកអ្នកមិនមែនត្រូវព្រះ
 រាជាបង្គាប់ មិនមែនត្រូវពួកចោររបង្គាប់ មិនមែនមានក្តី ព្រោះបំណុល មិន
 មែនដើម្បីចិញ្ចឹមជីវិត ទើបបួស ដោយពិតនោះ ពួកអ្នកចេញចាកផ្ទះ បួស
 ក្នុងសាសនារបស់គាត់ដោយសទ្ធា ឥឡូវនេះ ពួកអ្នកពោលតិរច្ឆានកថា
 ទាក់ទងដោយព្រះរាជាបែបនេះ ការដែលអ្នកពោលរឿងបែបនោះ មិនសមគួរ
 ដល់ពួកអ្នកឡើយ ឥឡូវនេះ កាលទ្រង់អនុញ្ញាតបដិបទា ដែលសមគួរដល់
 ភិក្ខុទាំងនោះ ទើបត្រាស់ថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ កិច្ច ២ យ៉ាង ដែលពួក
 អ្នកប្រជុំគ្នាគប្បីធ្វើ គឺពោលធម្មិកថា ឬជាអ្នកស្ងៀមដូចព្រះអរិយៈ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា វោ ប្រែថា របស់ពួកអ្នក ។ បទថា វោ
 នេះ ជាឆដ្ឋិវិភត្តិ ចុះក្នុងអត្ថនៃកត្ត គឺអ្នកធ្វើ សំដៅដល់បទថា ករណីយំ
 ព្រោះដូច្នោះ ទើបបទថា វោ ប្រែថា ដែលអ្នកទាំងឡាយ ។ បទថា ទ្វយំ
 ករណីយំ បានដល់ គប្បីធ្វើ ២ យ៉ាង ។ បទថា ធម្មិកថា បានដល់ ពាក្យ
 ដែលមិនប្រាសចាកធម៌ គឺសច្ចៈ ៤ អធិប្បាយថា ធម្មទេសនាដែលសម្តែង
 ដល់ការប្រព្រឹត្តទៅ គឺទុក្ខសច្ច និងការមិនត្រឡប់ គឺនិរោធសច្ច ។ ធម្មិកថា
 ពោល គឺកថាវត្ថុ ១០ ជាឯកទេសរបស់ធម្មទេសនានោះឯង ។ បទថា អរិយោ
 សេចក្តីថា ឈ្មោះថា អរិយៈ ព្រោះនាំប្រយោជន៍មកយ៉ាងពិត ។ ម្យ៉ាងទៀត
 ឈ្មោះថា អរិយៈ ព្រោះជាបុគ្គលបរិសុទ្ធ គឺឧត្តម ។ បទថា តុណ្ហិការោ
 គឺការមិនពោល ដែលជាតួសមថការវនា និងវិបស្សនាការវនា ។ តែអាចារ្យ
 មួយពួកពោលថា ទុតិយជ្ឈាន ជាការស្ងប់ដ៏ប្រសើរ ព្រោះជាបដិបក្ខចំពោះ

វិចីសន្តារ ។ អាចារ្យមួយពួកទៀតពោលថា ចតុត្ថជ្ឈានជាការស្ងប់ដ៏ប្រសើរ
 ក្នុងទីនេះ មានអធិប្បាយដូច្នោះថា ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំង-
 ឡាយ ពួកអ្នកមានកាយស្ងប់ក្នុងសុញ្ញាគារ ដើម្បីចម្រើនចិត្តវិវេក បើប្រជុំ
 គ្នាម្តងម្កាល កាលពួកអ្នកប្រជុំគ្នាយ៉ាងនេះ គប្បីឲ្យធម្មកថាដែលទាក់ទងដោយ
 អនិច្ចលក្ខណៈជាដើម នៃសកាវធម៌ មានខន្ធជាដើមប្រព្រឹត្តទៅ ដោយជា
 ឧបការៈដល់គ្នានិងគ្នា តាមន័យដែលពោលថា រមែងបានស្តាប់វត្ថុដែល
 មិនធ្លាប់ស្តាប់ ឬរមែងធ្វើវត្ថុដែលបានស្តាប់ហើយ ឲ្យរឹងរិតតែយល់ច្បាស់ ឬ
 គប្បីនៅដោយឈានសមាបត្តិ ដើម្បីមិនបៀតបៀនគ្នានិងគ្នា ។

បណ្តាករណីទាំង ២ នោះ ដោយករណីដំបូង ទ្រង់សម្តែងឧបាយ
 ដែលជាហេតុឈមចុះក្នុងព្រះសាសនា សម្រាប់បុគ្គលដែលមិនទាន់បាន
 ឈមចុះ ដោយករណីក្រោយ ទ្រង់សម្តែងឧបាយជាគ្រឿងរលាស់ចេញចាក
 សង្សារ សម្រាប់បុគ្គលដែលឈមចុះហើយ ឬដោយករណីដំបូង ទ្រង់ដឹកនាំ
 ក្នុងភាពជាអ្នកជំនាញក្នុងអាគម គឺព្រះសូត្រ ឯករណីក្រោយ ទ្រង់ទូន្មានក្នុង
 ភាពជាបុគ្គលជំនាញក្នុងអធិគម គឺមគ្គផលដែលគប្បីសម្រេច ។ ម្យ៉ាងទៀត
 ដោយករណីទី ១ ទ្រង់សម្តែងដល់ហេតុ ដែលសម្មាទិដ្ឋិកើតឡើងលើកទី ១
 ដោយករណីទី ២ ទ្រង់សម្តែងដល់ហេតុដែលសម្មាទិដ្ឋិកើតឡើងលើកទី ២
 សមដូចព្រះតម្រាស់ដែលត្រាស់ក្នុងអង្គត្ថរនិកាយទុកនិបាតថា

ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ធម៌ទាំងឡាយ ២ យ៉ាងនេះ ជាបច្ច័យ
 ដើម្បីនាំឲ្យសម្មាទិដ្ឋិកើតឡើង ។ ធម៌ ២ យ៉ាង តើដូចម្តេច ។

គឺសូរសំឡេង អំពីសម្លាក់អ្នកដទៃ (ការស្តាប់ព្រះសទ្ធម្ម) ១

យោនិសោមនសិការ ១ ។

ម្យ៉ាងទៀត ដោយករណីដំបូង ទ្រង់ប្រកាសមូលនៃសម្មាទិដ្ឋិខាន
លោកិយ ។ ដោយករណីក្រោយ ទ្រង់សម្តែងដល់មូលនៃសម្មាទិដ្ឋិចំណែក
លោកុត្តរ គប្បីជ្រាបអត្ថយោជនាដោយន័យជាដើមដូចពោលមក ដូច្នោះ ។

បទថា **ឯតមត្តំ វិទិត្យា** សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបដោយប្រការទាំងពួង
ដល់សេចក្តីនេះថា សម្បត្តិ មានឈានជាដើមនៅស្ងប់ជាង និងប្រណីតជាង
សម្បត្តិដែលគួរប្រាថ្នាដែលកិក្ខុទាំងនោះប្រារព្ធដល់ ។ បទថា **ឥមំ ឧទានំ**
សេចក្តីថា ទ្រង់បន្ធិឧទានដែលសម្តែងអានុភាពរបស់សុខ ដែលកើតអំពី
អរិយវិហារនេះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ សព្វថា **លោក** ក្នុងបទថា **យព្វា កាមសុខំ**
លោកេ នេះ មកក្នុងសង្ខារជាដើមថា ខន្ធលោក អាយតនលោក ធាតុ-
លោក ។ មកក្នុងឱកាសជាដើមថា ព្រះចន្ទ្រ និងព្រះអាទិត្យទាំងឡាយ ដើរ
បំភ្លឺទិសទាំងឡាយ ឲ្យភ្លឺបានត្រឹមណា លោក គឺចក្រវាលទាំងមួយពាន់ ក៏
កំណត់ត្រឹមនោះ អំណាចរបស់អ្នកប្រព្រឹត្តទៅបានតែត្រឹមចក្រវាលមួយពាន់
នុ៎ះ ។ ក្នុងសត្វទាំងឡាយ មានពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រមើល
មើលលោកដោយពុទ្ធចក្ខុ ទ្រង់បានឃើញហើយ ។ ក្នុងទីនេះ គប្បីជ្រាប
សព្វថា **លោក** ក្នុងអត្ថថា សត្វលោក និងឱកាសលោក ។ បានដល់
ក្នុងលោកនេះ ខាងក្រោមចាប់អំពីអវិចីឡើងមក ខាងលើចាប់អំពីរូបព្រហ្មចុះ

មក សុខដែលសហគតៈដោយកាមកើតឡើង ព្រោះអាស្រ័យវត្ថុកាម និង
 កិលេសកាម ។ បទថា **យត្តំនំ ធិរិយំ សុខំ** សេចក្តីថា សុខដែលជាទិព្វ
 និងសុខដែលកើតអំពីរូបសម្បត្តិរបស់ព្រហ្ម និងរបស់មនុស្សដែលបានដោយ
 ទិព្វវិហារនេះ ។ បទថា **តណ្ហាកុយសុខស្ស** សេចក្តីថា សុខដែលកើតអំពី
 ផលសមាបត្តិ ដែលប្រព្រឹត្តទៅ ព្រោះការធ្វើព្រះនិព្វាន ដែលតណ្ហាមកដល់
 ហើយ អស់ទៅជាអារម្មណ៍ និងព្រោះស្ងប់រម្ងាប់តណ្ហាចេញបាន ឈ្មោះថា
 សុខដែលកើតអំពីការអស់តណ្ហា នៃសុខដែលកើតអំពីការអស់តណ្ហានោះ ។
 បទថា **ឯតេ** ជាបទសម្តែងលម្អិតល្អិតវិបល្លាស ។ អធិប្បាយថា **ឯតានិ**
សុខានិ ប្រែថា សុខទាំងនេះ ។ អាចារ្យពួកខ្លះ ទាញយកសុខទាំង ២ ដោយ
 ជាសុខសាមញ្ញ ទូទៅ ហើយពោលថា **ឯតំ ។** គប្បីមានបាវៈរបស់កេចិ-
 អាចារ្យទាំងនោះថា **កលំ នគ្សន្តិ ។**

បទថា **សោឡសី** ប្រែថា ជាទីពេញរបស់ ១៦ ចំណែក ។ ក្នុង
 សេចក្តីនេះ មានសេចក្តីសង្ខេបដូចតទៅនេះ

កាមសុខដែលកើតក្នុងកាមលោកទាំង ១១ ប្រការ គឺសុខរបស់មនុស្ស
 ក្នុងមនុស្សលោកទាំងអស់ ចាប់តាំងអំពីសុខរបស់ស្តេចចក្រពត្តិ សុខដែល
 នាគ និងគ្រុឌ សោយក្នុងស្ថាននាគ និងស្ថានគ្រុឌជាដើម និងកាមសុខ ៦
 យ៉ាងក្នុងទេវលោក មានជាន់ចាតុម្មហារាជិកាជាដើម និងសុខដែលកើតអំពី
 លោកិយជ្ឈានដែលបានឈ្មោះថា **ធិរិយំ** គឺទិព្វ ព្រោះកើតក្នុងទេវតាជាន់
 រូបាវចរ និងអរូបាវចរ ក្នុងរូបជ្ឈាន និងអរូបជ្ឈាន ដែលជាទិព្វវិហារ សុខ

ទាំង ២ យ៉ាងនោះ ក៏មិនដល់មួយចម្រៀក ពោល គឺចំណែកមួយ ដែលបាន ក្នុងការគុណឲ្យជា ១៦ ចំណែក យកត្រឹមតែ ១ ចំណែកអំពីចំណែក ១៦ នោះ ដោយបែកសុខដែលកើតអំពីផលសមាបត្តិ ពោល គឺសុខដែលកើតអំពីការ អស់តណ្ហា ឲ្យជា ១៦ ចំណែក ។

កិច្ចពណ៌នាអត្ថនេះ លោកពោលដោយការស្នើគ្នានៃផលសមាបត្តិ ព្រោះ ធម៌ជាទីអស់តណ្ហា មកក្នុងព្រះបាលីដោយមិនប្លែកគ្នា ។ លោកិយសុខ មិន ដល់មួយចម្រៀកនៃសុខ ដែលកើតអំពីផលសមាបត្តិមួយឡើយ សមដូច ពាក្យដែលលោកពោលក្នុងធម្មបទថា

សោតាបត្តិផល ជាគុណជាតិដ៏ប្រសើរ ជាងភាពនៃឯករាជ្យលើផែន ដីផង ជាងដំណើរទៅកាន់ស្ថានសួគ៌ផង ជាងភាពជាធំ ក្នុងលោក ទាំងមូលផង ។

ក្នុងសោតាបត្តិសំយុត្តក៏ត្រាស់ថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ពិតមែនថា ស្តេច ចក្រពត្តិ សោយរាជសម្បត្តិ មានសភាពជាឥស្សរៈ ជាធំជាងទ្វីបទាំង ៤ លុះ បែកធ្លាយរាងកាយ បន្ទាប់អំពីមរណៈទៅ រមែងទៅកើតក្នុងសុគតិសួគ៌ ទេវលោក ជាមួយនឹងពួកទេវតាក្នុងស្ថានតាវត្តិន្ស្ស ។ ទេវបុត្រនោះ មានពួក ស្រីអប្សរចោមរោម ក្នុងនន្ទវនឱឡាន ក្នុងស្ថានតាវត្តិន្ស្សនោះ ទ្រង់ឆ្កែត ស្តាប់ស្តាប់មូលមិត្តដោយកាមគុណទាំង ៥ ជាទិព្វ ។ បើទេវបុត្រនោះ មិន បានប្រកបដោយធម៌ ៤ យ៉ាង ។ ទេវបុត្រនោះ ក៏គង់មិនរួចស្រឡះចាកនរក មិនរួចស្រឡះចាកកំណើតតិរច្ឆាន មិនរួចស្រឡះចាកប្រេតវិស័យ មិនរួច

ស្រឡះចាកអសុរកាយបានឡើយ ។

ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ អរិយសាវ័ក រមែងញ៉ាំងអត្តភាពឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ
 ដោយភោជនជាតំនូត ដែលបានមកដោយកម្លាំងកំកូនជើង ប្រើប្រាស់នូវ
 សំពត់គ្មានជាយក៏ពិតមែនហើយ ។ តែថា អរិយសាវ័កនោះ ប្រកបដោយ
 ធម៌ ៤ យ៉ាង ។ ទើបអរិយសាវ័កនោះ រួចស្រឡះចាកនរក រួចស្រឡះ
 ចាកកំណើតតិរច្ឆាន រួចស្រឡះចាកប្រេតវិស័យ រួចស្រឡះចាកអសុរកាយ
 បាន ។ ប្រកបដោយធម៌ ៤ យ៉ាង តើដូចម្តេច ។ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ អរិយ-
 សាវ័កក្នុងសាសនានេះ ប្រកបដោយសេចក្តីជ្រះថ្លាមិនកម្រើក ក្នុងព្រះពុទ្ធថា
 ព្រះដ៏មានព្រះភាគអង្គនោះ ជាអរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធ ។ បេ ។ ទ្រង់ត្រាស់ដឹងនូវ
 អរិយសច្ច ៤ ទ្រង់ខ្ចាក់ចោលនូវត្រេកត លែងវិលត្រឡប់មកកើតទៀត ១ ។
 ប្រកបដោយសេចក្តីជ្រះថ្លាមិនកម្រើក ក្នុងព្រះធម៌ថា ព្រះបរិយត្តិធម៌ ដែល
 ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់សម្តែងហើយដោយប្រពៃ ។ បេ ។ ជាធម៌ដែលអ្នក
 ប្រាជ្ញទាំងឡាយ គប្បីដឹងច្បាស់ក្នុងចិត្តនៃខ្លួន ១ ។ ប្រកបដោយសេចក្តី
 ជ្រះថ្លាមិនកម្រើក ក្នុងព្រះសង្ឃថា ព្រះសង្ឃជាសាវ័កនៃព្រះដ៏មានព្រះភាគ
 ប្រតិបត្តិដោយប្រពៃ ។ បេ ។ ជាបុព្វកេត្តនៃសត្វលោក រកខេត្តដទៃក្រៃលែង
 ជាងគ្មាន ១ ។ ប្រកបដោយសីលជាទីត្រេកអរនៃព្រះអរិយៈ ជាសីលមិន
 ដាច់ មិនធ្លុះ មិនពព្រុស មិនពពាល ជាសីលជានា ដែលអ្នកប្រាជ្ញគប្បី
 សរសើរ មិនបានប៉ះពាល់ (ដោយតណ្ហា និងទិដ្ឋិ) ប្រព្រឹត្តទៅព្រមដើម្បី
 សមាធិ ១ ។ អរិយសាវ័កជាអ្នកប្រកបដោយធម៌ទាំង ៤ យ៉ាងនេះឯង ។

ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ការដែលបាននូវទ្វីបទាំង ៤ ហើយនឹងការដែល
បាននូវធម៌ទាំង ៤ ឯការបាននូវទ្វីបទាំង ៤ មិនដល់នូវចំណិតដែលចែកជា
ចំណែក ១៦ ដងនៃការបាននូវធម៌ទាំង ៤ ឡើយ ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ចែកលោកិយសុខ ថាក្រែកលែង ថាប្រព្រឹត្តទៅ
ដោយសេចក្តីល្អក្រែកលែង ទ្រង់ចែកចំពោះលោកុត្តរសុខ ថាកំពូល ថាល្អ
ក្រែកលែង ក្នុងទីគ្រប់ស្ថាន ដោយប្រការដូច្នោះ ។^{១៧៣}

អដ្ឋកថា រាជសូត្រទី ២ ចប់

សុត្តន្តបិដក

ទណ្ឌសូត្រ

[៥៣] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ
ទ្រង់គង់នៅក្នុងវត្តជេតពន របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ទៀបក្រុងសាវត្ថី ។
សម័យនោះឯង ពួកកុមារច្រើននាក់ នាំគ្នាហៀតហៀនពស់នឹងដំបង ត្រង់ទី
ជាចន្លោះនៃក្រុងសាវត្ថី នឹងវត្តជេតពន ។ គ្រានោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់
ស្បង់ប្រដាប់បាត្រ និងចីវរ ចូលទៅបិណ្ឌបាត ក្នុងក្រុងសាវត្ថី ក្នុងបុព្វណ្ណ-
សម័យ ។ ព្រះមានព្រះភាគ បានទតឃើញពួកកុមារច្រើននាក់ទាំងនោះ កំពុង
តែហៀតហៀនពស់នឹងដំបង ត្រង់ទីជាចន្លោះនៃក្រុងសាវត្ថី នឹងវត្តជេតពន ។
លុះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់នូវសេចក្តីនុ៎ះហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺនូវ

ឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

បុគ្គលណា កាលស្វែងរកសេចក្តីសុខដើម្បីខ្លួន ហើយបៀតបៀន
ពួកសត្វ អ្នកប្រាថ្នាសេចក្តីសុខដោយដំបង បុគ្គលនោះ លុះលះ
លោកនេះទៅ រមែងមិនបានសេចក្តីសុខឡើយ ។

បុគ្គលណា កាលស្វែងរកសេចក្តីសុខដើម្បីខ្លួន មិនបៀតបៀនពួក
សត្វ អ្នកប្រាថ្នាសេចក្តីសុខ ដោយដំបង បុគ្គលនោះ លុះលះ
លោកនេះទៅ តែងបានសេចក្តីសុខ ។ សូត្រទី ៣ ។

អដ្ឋកថា

ទណ្ឌសូត្រ

ទណ្ឌសូត្រទី ៣ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[៥៣] បទថា កុមារកា បានដល់ ក្មេងទាំងឡាយ ។ អន្តរា សព្វ
ក្នុងពាក្យថា អន្តរា ច សាវត្ថី អន្តរា ច ជេតវនំ នេះ មកក្នុងហេតុ ក្នុង
ប្រយោគជាដើមថា តទនន្តរំ កោ ជាឈ្មោះ អញ្ញត្រ តថាគតេន លំដាប់
តអំពីនោះមក អ្នកណាគប្បីជឿបាននូវហេតុនោះកើត លើកលែងតែព្រះ
តថាគតចេញ ។ និងក្នុងប្រយោគមួយទៀតថា ជនា សង្កម្ម មន្តេន្តិ មញ្ញ
តញ្ច កិមន្តរំ ជនទាំងឡាយ មកប្រជុំនិយាយគ្នាទៀបថ្នោរស្ទឹងទាំងឡាយ
ផង ... ហើយនិយាយចំពោះខ្ញុំផង ចំពោះលោកផង តើព្រោះហេតុអ្វី ។ មក

ក្នុងខណៈ ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា ភន្ត អញ្ញតរា ឥត្តិ វិជ្ជន្តិកាយ
 ភាជនំ ឆោវន្តិ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ស្រីម្នាក់កំពុងលាងភាជនៈ បាន
 ឃើញខ្ញុំព្រះអង្គក្នុងពេលមានផ្នែកបន្ទោរ ។ មកក្នុងចិត្ត ដូចក្នុងប្រយោគ
 ជាដើមថា យស្សន្តរោ ន សន្តិ កោតា សេចក្តីក្រោធ មិនមានក្នុងចិត្ត
 របស់បុគ្គលណា ។ មានអត្ថថា ត្រង់កណ្តាល ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា
 អន្តរា វោសានមាទាទិ ដល់នូវការផ្អាកនូវសេចក្តីព្យាយាមក្នុងចន្លោះ (ត្រង់
 កណ្តាល) ។ មានអត្ថថា ចន្លោះ ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា អបិចាយំ
 ភិក្ខុវេ តទោទាទិទ្ធិន្ធិ មហានិរយានំ អន្តិកាយអាគច្ឆតិ មណិភិក្ខុទាំងឡាយ
 ប៉ុន្តែ ស្ទើរតែបាទានេះ ហូរមកតាមចន្លោះនៃមហានរកទាំងពីរ ។ ក្នុងទីនេះ
 សព្វថា អន្តរា គប្បីជ្រាបថា ប្រើក្នុងអត្ថថា ចន្លោះ ព្រោះដូច្នោះ គប្បី
 ជ្រាបអត្ថក្នុង អន្តរា សព្វនេះ យ៉ាងនេះថា ក្នុងចន្លោះក្រុងសាវត្ថី និងវត្ត
 ជេតពន ។ ព្រោះប្រកបដោយ អន្តរា សព្វ ទើបក្នុងទីនេះ ជាទុតិយា-
 វិភត្តិថា អន្តរា ច សាវត្ថី អន្តរា ច ជេតវនំ ចន្លោះក្រុងសាវត្ថី និង
 ជេតពនមហាវិហារ ។ ក្នុងទីដូច្នោះ អ្នកអក្ខរសាស្ត្រទាំងឡាយ ប្រកប អន្តរា
 សព្វមួយប៉ុណ្ណោះថា អន្តរា តាមព្យា នទិព្យា គច្ឆតិ ក្នុងចន្លោះស្រុក
 និងចន្លោះស្ទឹង ។ អន្តរា សព្វ ជាការដែលត្រូវប្រកបជាមួយបទទី ២
 តែក្នុងទីនេះ លោកប្រកបហើយ ។

បទថា អហិ ធន្ទាន ហានន្តិ សេចក្តីថា ពួកក្មេងដេញតាមពស់វែក
 ដែលបានទទួលនូវការស្រែកឃ្លាន កំពុងលូនចេញអំពីរូង ស្ទែងរកចំណី ប្រើ

ដំបងវាយ ។ សម័យនោះ ព្រះមានព្រះភាគ កំពុងយាងបិណ្ឌបាតកាត់តាម
 ក្រុងសាវត្ថី ឃើញក្មេងទាំងនោះក្នុងរវាងចន្លោះផ្លូវយកដំបងវាយពស់ ទើប
 ត្រាស់សួរថា ម្ចាស់កុមារទាំងឡាយ ព្រោះហេតុអ្វី ទើបអ្នកយកដំបងវាយ
 ពស់នេះ កុមារក្រាបទូលថា បពិត្រព្រះអង្គ ព្រោះខ្លាចវាចឹក ទើបទ្រង់កើត
 ធម្មសង្វេគឡើងថា ពួកក្មេងទាំងនេះ គិតធ្វើសេចក្តីសុខក្នុងខ្លួន ទើបវាយ
 ពស់នេះ នឹងសោយទុក្ខក្នុងទីដែលខ្លួនកើត ក្មេងទាំងនេះ ឈ្លាសក្នុងការ
 រៀបរវៃ ព្រោះភាពល្ងង់ខ្លៅ ព្រោះហេតុនោះឯង ទើបទ្រង់បន្តិឧទាន ដោយ
 ធម្មសង្វេគ ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលពាក្យជាដើមថា អថ ទោ
 ភតវា ដូច្នោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **ឯតមត្តំ វិទិត្យា** សេចក្តីថា អាចារ្យមួយ
 ពួក ពណ៌នាយ៉ាងនេះថា ទ្រង់ជ្រាបអត្ថនេះថា ពួកក្មេងទាំងនេះ ធ្វើសេចក្តី
 ទុក្ខឲ្យដល់អ្នកដទៃ ដើម្បីសេចក្តីសុខរបស់ខ្លួន ខ្លួនឯងនឹងមិនបានទទួល
 សេចក្តីសុខក្នុងលោកខាងមុខ ។ ការដែលជនដទៃជាអ្នកបដិបត្តិអាក្រក់
 ស្វែងរកសេចក្តីសុខ រមែងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីសេចក្តីទុក្ខក្នុងអនាគត សម្រាប់
 អ្នកបដិបត្តិល្អ រមែងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីសេចក្តីសុខដោយចំណែកមួយ ព្រោះ
 ដូច្នោះ ទើបអាចារ្យទាំងឡាយពោលថា ព្រះសាស្តា ទ្រង់បន្តិឧទាននេះ ដោយ
 ទ្រង់សោមនស្សថា បុគ្គលដែលផុតចាកការបៀតបៀនបុគ្គលដទៃ ជាអ្នក
 មានសេចក្តីសុខដោយពិតនោះឯង ឈ្មោះថា ជាការស្នងឱវាទរបស់តថាគត
 ឯអាចារ្យមួយពួកទៀតពោលថា ព្រះអង្គទ្រង់ជ្រាបការបៀតបៀនអ្នកដទៃ

ដែលពួកក្មេងទាំងនោះឲ្យប្រព្រឹត្តទៅយ៉ាងនេះ ដោយមានទោសដោយប្រការ
ទាំងពួង ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ដើម្បីប្រកាសទោស និងអាទិសង្ឃតាម
លំដាប់នៃការបៀតបៀនអ្នកដទៃ និងការអនុគ្រោះអ្នកដទៃ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **សុខកាមាធិ** បានដល់ ជាអ្នកជាប់នៅក្នុង
សេចក្តីសុខ ព្រោះប្រាថ្នាសុខដើម្បីខ្លួនដោយចំណែកមួយប៉ុណ្ណោះ ។ បទថា
ភូតាធិ ប្រែថា សត្វមានជីវិតទាំងឡាយ ។ បទថា **ឧណ្ណោន** ក្នុងពាក្យថា
យោ ឧណ្ណោន វិហ័សតិ នេះ ត្រឹមតែជាទេសនា អធិប្បាយថា ដោយកំណាត់
ឈើ ឬដោយគ្រឿងប្រហារផ្សេងៗ ដូចជា ដុំដី សស្ត្រា និងការប្រហារដោយ
ដៃជាដើម ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា **ឧណ្ណោន** បានដល់ ដោយការដាក់ទោស ។
លោកអធិប្បាយដូច្នោះថា បុគ្គលណាបៀតបៀនសត្វទាំងពួង ប្រាថ្នាសេចក្តី
សុខ ធ្វើឲ្យលំបាក បានទទួលសេចក្តីទុក្ខ ដោយអាជ្ញាណាមួយ ក្នុងបណ្តា
អាជ្ញាទាំងនេះ គឺអាជ្ញាផ្លូវវាចា ដូចជា ជេរដល់ជាតិជាដើម អាជ្ញាផ្លូវកាយ
ដូចជា វាយ តប់ កាប់ជាដើម ដោយដៃ ដំបង និងសស្ត្រាជាដើម ឬអាជ្ញា
ដោយទ្រព្យ ដូចជា ពិន័យ ១០០-១០០០ ជាដើម ។ បទថា **អត្តនោ**
សុខមេសានោ បេច្ឆ សោ ន លភតេ សុខំ សេចក្តីថា បុគ្គលនោះ កាល
ស្វែងរក គិតគេរ ប្រាថ្នាសុខដើម្បីខ្លួន លះលោកនេះទៅហើយ រមែងមិនបាន
ទទួលសេចក្តីសុខទាំង ៣ ប្រការ គឺមនុស្សសុខ ទិព្វសុខ និងញានសុខ ក្នុង
លោកខាងមុខដោយពិត រមែងបានទទួលតែសេចក្តីទុក្ខ ដោយអាជ្ញានោះ ។

បទថា **បេច្ឆ សោ លភតេ សុខំ** សេចក្តីថា បុគ្គលណា ដល់ព្រម

ដោយខន្តី មេត្តា និងករុណា គិតថា អាត្មាអញប្រាថ្នាសុខ ស្អប់ខ្ពើមទុក្ខ
 យ៉ាងណា សូម្បីសត្វទាំងពួងក៏ដូច្នោះ ទើបតាំងនៅក្នុងសម្បត្តិវិរតិជាដើម
 មិនបៀតបៀន មិនធ្វើសត្វទាំងពួងឲ្យលំបាក ដោយអាជ្ញាណាមួយ តាមន័យ
 ដែលពោលហើយ បុគ្គលនោះ ជាមនុស្សក្នុងបរលោក រមែងបានទទួល
 សុខរបស់មនុស្ស ជាទេវតា រមែងបានទទួលទិព្វសុខ កាលច្នងសុខទាំង ២
 នោះទៅ រមែងបានទទួលសេចក្តីសុខក្នុងព្រះនិព្វាន ។ ក្នុងទីនេះ ដើម្បីសម្តែង
 ថា ព្រោះបុគ្គលបែបនោះ បានអប់រំយ៉ាងពិតប្រាកដ សេចក្តីសុខនោះ ហាក់
 បីដូចកើតឡើងចំពោះមុខ ទើបទ្រង់ពោលថា លក្ខតេ ដូច្នោះ ។ សូម្បីក្នុង
 គាថាដើម ក៏ន័យនេះដូចគ្នា ។^{១៧៣}

អដ្ឋកថា ទណ្ឌសូត្រទី ៣ ចប់

សុត្តន្តបិដក
សក្ការសូត្រ

[៥៤] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់គង់នៅក្នុងវត្តជេតពន របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ទៀបក្រុងសាវត្ថី ។
 សម័យនោះឯង ព្រះមានព្រះភាគ គេធ្វើសក្ការៈ គោរព រាប់អាន បូជា
 កោតក្រែង បានចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ និងគិលានប្បច្ចយកេសជួបរិ-
 ក្ខារជាប្រក្រតី ។ សូម្បីភិក្ខុសង្ឃ ក៏គេធ្វើសក្ការៈ គោរព រាប់អាន បូជា

កោតក្រែង បានចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ និងគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិ-
 ក្ខារដែរ ។ ចំណែកពួកបរិព្វាជក អន្សតិរិយ គេមិនធ្វើសក្ការៈ មិនគោរព
 មិនរាប់អាន មិនបូជា មិនកោតក្រែង មិនបានចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ
 និងគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ ជាប្រក្រតីឡើយ ។ គ្រានោះឯង ពួកបរិ-
 ព្វាជក អន្សតិរិយ កាលធន់ទ្រាំនឹងសក្ការៈ ចំពោះព្រះមានព្រះភាគ និងភិក្ខុ-
 សង្ឃមិនបាន លុះឃើញពួកភិក្ខុ ក្នុងស្រុកក្តី ក្នុងព្រៃក្តី ក៏ដេរប្រទេច ខឹង
 ចាក់រុក ដោយសម្តីទ្រគោះ ជារបស់អស្សរស ។ លំដាប់នោះឯង ពួកភិក្ខុ
 ច្រើនរូប ចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ លុះចូលទៅដល់ហើយ ថ្វាយបង្គំ
 ព្រះមានព្រះភាគ រួចអង្គុយក្នុងទីសមគួរ ។ លុះភិក្ខុទាំងនោះ អង្គុយក្នុងទី
 សមគួរហើយ ក៏ទូលព្រះមានព្រះភាគយ៉ាងនេះថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន
 ឥឡូវនេះ ព្រះមានព្រះភាគ មានគេធ្វើសក្ការៈ គោរព រាប់អាន បូជា
 កោតក្រែង បានចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ និងគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជ-
 បរិក្ខារ ។ ទាំងភិក្ខុសង្ឃ ក៏គេធ្វើសក្ការៈ គោរព រាប់អាន បូជា កោតក្រែង
 បានចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ និងគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារជាប្រក្រតី
 ដែរ ។ ចំណែកខាងពួកបរិព្វាជក អន្សតិរិយ គេមិនធ្វើសក្ការៈ មិនគោរព
 មិនរាប់អាន មិនបូជា មិនកោតក្រែង មិនបានចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ
 និងគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារជាប្រក្រតី ។ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន លំដាប់
 នោះឯង ពួកបរិព្វាជក អន្សតិរិយទាំងនោះ ការធន់ទ្រាំនឹងសក្ការៈ ចំពោះព្រះ-
 មានព្រះភាគ និងភិក្ខុសង្ឃមិនបាន លុះឃើញពួកភិក្ខុសង្ឃ ក្នុងស្រុកក្តី ក្នុង

ព្រៃក្តី ក៏ជេរប្រទេច ខឹង ចាករុក ដោយវាចាទ្រគោះ ជាបស្សន្ទស ។
លុះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជាបច្ច្យាសន្តវសេចក្តីនុះហើយ ទើបទ្រង់បន្តនូវ
ឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

អ្នកទាំងឡាយ ដែលសុខ និងទុក្ខ ប៉ះពាល់ហើយ ទោះនៅក្នុងស្រុក
ឬព្រៃ មិនត្រូវក្តៅក្រហាយ អំពីខ្លួន ឬអំពីអ្នកដទៃឡើយ ផស្សធម៌ទាំង-
ឡាយ រមែងប៉ះពាល់ត្រូវបាន ព្រោះអាស្រ័យឧបធិ កាលបើឧបធិមិនមាន
ផស្សធម៌ទាំងឡាយ ប៉ះពាល់ត្រូវដូចម្តេចបាន ។ សូត្រទី ៤ ។

អដ្ឋកថា

សក្ការសូត្រ

សក្ការសូត្រទី ៤ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[៥៤] បទថា តេន ទោ បន សមយេន ភគវា សក្កតោ ហោតិ
សេចក្តីថា ព្រះមានព្រះភាគ ជាបុគ្គលដែលទេវតា និងមនុស្សធ្វើសក្ការៈ
ដោយគ្រឿងសក្ការៈជាដើម ដែលចម្រើនក្រៃលែងឡើងៗ ។ ដែលជាផល
នៃបុញ្ញសម្ភារ និងគុណវិសេសដែលទ្រង់បំពេញមក ៤ អសន្ធិយ្យ និង
មួយសែនកប្ប បីដូចកើតនូវសេចក្តីឧស្សាហ៍ឡើងថា ខាងមុខអំពីនេះ អាត្មា
អញមិនមានឱកាស ពិតហើយ បារមីទាំងពួង ហាក់ដូចប្រជុំគ្នាថា នឹងឲ្យ
វិបាកក្នុងអត្តភាពមួយ ទើបបណ្តាលឲ្យជំនន់ទឹកធំ គឺលាភសក្ការៈ កើត

ឡើងដល់ព្រះមានព្រះភាគ ដូចភ្លៀងធំធ្លាក់ជាគ្នាៗ តាំងឡើងគ្រប់ទិស ធ្វើឲ្យ
កើតជំនន់ធំ ដូច្នោះ ។ បន្ទាប់អំពីនោះ ក្សត្រ និងព្រាហ្មណ៍ជាដើម កាន់
បាយ ទឹក សំពត់ យាន ផ្កាកម្រង គ្រឿងក្រអូប និងគ្រឿងលាបជាដើម
មករកព្រះមានព្រះភាគថា ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ព្រះមានព្រះភាគ ព្រះទេវទេព ព្រះ
នរោសកៈ ព្រះបុរិសសីហាៈ ប្រថាប់នៅទីណា ទើបយករទេះ ១០០ ផុក
បច្ច័យទាំងឡាយមក កាលមិនទាន់បានឱកាស ទើបយកទូករទេះទល់គ្នានឹង
ទូករទេះ ក្នុងទីប្រមាណមួយគាវុតដោយជុំវិញ ស្នាក់នៅ និងជាប់តាមទៅ
ដូចអន្ទកព្រាហ្មណ៍ និងវិនុព្រាហ្មណ៍ជាដើម ។ ពាក្យទាំងអស់នោះ គប្បី
ជ្រាបដោយន័យដែលពោលមកក្នុងខន្ធកៈ និងក្នុងសូត្រនោះៗ កើតដល់ភិក្ខុ
សង្ឃ ដូចកើតដល់ព្រះមានព្រះភាគនោះឯង ។ សមដូចព្រះតម្រាស់ត្រាស់
ថា ម្នាលចុន្ទ ឥឡូវនេះ ទោះជាសង្ឃក្តី គណៈក្តី របស់តថាគតកើតឡើង
ក្នុងលោកហើយ ។ ម្នាលចុន្ទ តថាគតជ្រើសរើសមិនឃើញ សង្ឃដទៃ
សូម្បីមួយពួក ដែលដល់នូវលាភដ៏ប្រសើរ និងយសដ៏ប្រសើរយ៉ាងនេះ ឲ្យ
ដូចជាភិក្ខុសង្ឃ (ក្នុងសាសនានេះ) ឡើយ ។ លាភសក្ការៈនេះ កើត
ឡើងដល់ព្រះមានព្រះភាគ និងភិក្ខុសង្ឃ មិនមានប្រមាណ ដូចជំនន់ស្ទឹងធំ
២ ខ្សែ ហូរមក ដូចគ្នាតែមួយខ្សែ ដូច្នោះ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោក
ពោលថា សម័យនោះឯង ព្រះមានព្រះភាគ គេធ្វើសក្ការៈ គោរព រាប់អាន
បូជា កោតក្រែង បានចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ និងគិលានប្បច្ចុយ-
ភេសជ្ជៈបរិក្ខារជាប្រក្រតី ។ សូម្បីភិក្ខុសង្ឃ ក៏គេធ្វើសក្ការៈ គោរព រាប់អាន

បូជា កោតក្រែង បានច័រវ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ និងគិលានប្បច្ចយ-
ភេសជ្ជបរិក្ការដែរ ។

ឯតិរិយទាំងឡាយ បុគ្គលណាម្នាក់ ក៏មិនធ្វើសក្ការៈ មិនគោរព ព្រោះ
ជាអ្នកមិនបានធ្វើបុណ្យក្នុងកាលមុន និងជាអ្នកបដិបត្តិខុស ពោលដោយ
ពិសេសតាមពុទ្ធប្បទាកាល ជាអ្នកមានសេចក្តីល្អវិបត្តិ អស់នូវរស្មី តេជៈ
សាបសូន្យលាភសក្ការៈ ដូចជា អំពិលអំពេក ក្នុងកាលព្រះអាទិត្យ រះឡើង
ដូច្នោះ ។ ជនទាំងនោះ អត់ធន់នឹងលាភសក្ការៈ របស់ព្រះមានព្រះភាគ និង
ភិក្ខុសង្ឃមិនបាន ត្រូវសេចក្តីឫស្សាគ្រប់សង្កត់ ទើបពោលឡើងថា យើង
នឹងជេរប្រទេចជនទាំងនេះ ដោយផុសវាចា យ៉ាងនេះហើយ ដេញឲ្យគេច
ទៅ តាំងខ្លួនជាសត្រូវ ត្រាច់ជេរបរិកាសភិក្ខុទាំងឡាយ ក្នុងទីនោះៗ ដោយ
ហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន លំដាប់នោះឯង ពួក
បរិព្វាជកអន្យតិរិយទាំងនោះ កាលធន់ទ្រាំនឹងសក្ការៈ ចំពោះព្រះមានព្រះភាគ
និងភិក្ខុសង្ឃមិនបាន លុះឃើញពួកភិក្ខុសង្ឃ ក្នុងស្រុកក្តី ក្នុងព្រៃក្តី ក៏ជេរ
ប្រទេច ខឹង ចាក់រុក ដោយវាចាទ្រគោះ ជារបស់អស្សុរស ដូច្នោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **អសព្ពាហិ** សេចក្តីថា ដោយផុសវាចា
ដែលមិនសមគួរក្នុងសភា គឺមិនគួរក្នុងទីជំនុំសាធុជន ក្នុងទីប្រជុំ អធិប្បាយថា
ដោយវាចាអាក្រក់គ្រោតគ្រាត ។ បទថា **នុសាហិ** បានដល់ ដោយវាចា
គ្រោតគ្រាត គឺកាត់បង្គំនូវសេចក្តីស្រឡាញ់ ។ បទថា **អក្កោសន្តិ** បានដល់
ជេរដោយអក្កោសវត្ថុ មានជាតិជាដើម ។ បទថា **បរិកាសន្តិ** បានដល់

គំរាមឲ្យកើតការខ្លាច ដោយជម្លោះ ។ បទថា វោសេន្តិ សេចក្តីថា ឲ្យកើត
 នូវការក្រែវក្រោធតាមកម្ចាត់ ដូចក្រែវក្រោធដល់អ្នកដទៃ ។ បទថា វិហោ-
 សេន្តិ សេចក្តីថា រមែងបៀតបៀន គឺធ្វើនូវការមិនសប្បាយចិត្ត ដោយអាការ
 ផ្សេងៗ ។ សួរថា ហេតុអ្វី ទើបជនទាំងនេះនាំគ្នាធ្វើការដេរជាដើមឲ្យកើតក្នុង
 ព្រះមានព្រះភាគ និងភិក្ខុសង្ឃ ដែលជាទីតាំងនៃសេចក្តីជ្រះថ្លាដោយជុំវិញ ។

ឆ្លើយថា ជនទាំងនោះ ជាអ្នកមានចិត្តខឹងអាក់អន់ ព្រោះខ្លួនវិនាស
 លោកសក្ការៈ ព្រោះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់កើតឡើងក្នុងលោក ទើបធ្វើឧបាយ
 ដឹកនាំនាងសន្ធុរិកាបរិព្វាជិកា ឲ្យប្រកាសទោសរបស់ព្រះសាស្តា និងភិក្ខុទាំង-
 ឡាយ ហើយធ្វើការដេរជាដើម ដូចបុគ្គលដឹកដីក្លាត់ ដួលទៅ និងដូចមនុស្ស
 ធ្វើការតិះដៀលឲ្យកើតក្នុងកែវពិទ្ធុរ្យ ដែលមិនគួរឲ្យតិះដៀល ដូច្នោះ ។ រឿង
 របស់នាងសន្ធុរិកាបរិព្វាជិកានេះ នឹងមានច្បាស់ក្នុងបាលី សុន្ធុរិកាសូត្រខាង
 មុខនោះឯង ។ ព្រោះហេតុនោះ ពាក្យដែលគួរពោលក្នុងទីនេះ ខ្ញុំនឹងពណ៌នា
 ក្នុងសុន្ធុរិកាសូត្រនោះឯង ។ ភិក្ខុទាំងឡាយ ចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ
 ហើយក្រាបទូលរឿងនោះ ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា គ្រានោះ
 ឯង ភិក្ខុជាច្រើន ចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគដល់ទីប្រថាប់ ។ បេ ។ បៀត
 បៀន ។ ពាក្យនោះ មានអត្ថដូចពោលហើយនោះឯង ។

បទថា ឯតមត្តំ វិទិត្យា សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបដោយប្រការទាំងពួងដល់
 កិច្ចបដិបត្តិខុសរបស់ពួកតិរិយដែលត្រូវឥស្សាគ្របសង្កត់ ។ បទថា សម្ម
 ឧទានំ សេចក្តីថា ទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ដែលសម្តែងដល់នូវភាពជាបុគ្គលមាំទាំ

ក្នុងប្រការដែលខុស ដែលពួកតិរិយទាំងនោះធ្វើ និងក្នុងប្រការដែលជនដទៃ អ្នកមានចិត្តជ្រះថ្លាធ្វើ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា គាមេ អរញ្ញេ សុខទុក្ខដង្កោ សេចក្តីថា បុគ្គលត្រូវសុខ និងទុក្ខពាល់ត្រូវហើយ គឺសោយសុខ និងទុក្ខក្នុងទីណាមួយ ទោះជាក្នុងស្រុក ឬក្នុងព្រៃ ឬដល់ព្រមដោយហេតុនៃសុខ និងទុក្ខទាំងនោះ។ បទថា នេវត្ថុតោ នោ បរតោ ធមោស សេចក្តីថា ពួកអ្នកកុំតាំងសុខ និងទុក្ខនោះ ទាំងចាកខ្លួន ទាំងចាកអ្នកដទៃឡើយថា អញបានទទួលសុខ បានទទួលទុក្ខ សុខរបស់អញ ទុក្ខរបស់អញ និងថា សុខទុក្ខនេះអ្នកដទៃឲ្យកើត ដល់អញ ។ សួរថា ព្រោះហេតុអ្វី ឆ្លើយថា ព្រោះក្នុងខន្ធបញ្ចកៈនេះ មិនមានវត្តណាមួយ ថាជាអញ ថាជារបស់អញ ថាជាអ្នកដទៃ ថាជារបស់អ្នកដទៃ តែចំពោះសង្ខារតែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ កើតឡើងតាមបច្ច័យបែកធ្លាយទៅគ្រប់ខណៈ ។ ក្នុងទីនេះ សព្វថា សុខ និង ទុក្ខ ជាកំពូលនៃទេសនា ។ គប្បីជ្រាបអត្ថនៃលោកធម៌ទាំងអស់ ។

ដូច្នោះ ទើបព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ប្រកាសសុញ្ញត្តិដែលមានចំណុច ៤ គឺ ពាក្យថា នាហំ ក្សនិ ព្រះយោគាវចរនេះមិនឃើញតួខ្លួន មានក្នុងទីណាមួយឡើយ ១ ពាក្យថា កស្សនិ កិញ្ញានតស្មី មិនឃើញតួខ្លួន របស់ខ្លួន ដែលគប្បីនាំចូលទៅក្នុងភាពជាអ្វីមួយនៃបុគ្គលណាម្នាក់ ១ ពាក្យថា ន ច មម ខ្សនិ មិនឃើញតួខ្លួនរបស់ខ្លួនក្នុងទីណាមួយ ១ ពាក្យថា កត្តនិ កិញ្ញានតត្តិ មិនឃើញតួខ្លួនរបស់បុគ្គលដទៃ ដែលមាននៅក្នុងទីណាមួយ ១ ឥឡូវ

នេះ ទ្រង់សម្តែងហេតុនៃការមិនតាំងមាំអំពីខ្លួន និងអំពីអ្នកដទៃនោះ ។

បទថា ដុសន្តិ ដស្សា ឧបធិ បដិច្ច សេចក្តីថា ឈ្មោះថា ផស្សៈ ដែលជាគ្រឿងឲ្យនូវសុខ-ទុក្ខនេះ អាស្រ័យឧបធិ ពោល គឺខន្ធបញ្ចកៈ តែង ពាល់ត្រូវអារម្មណ៍តាមដែលជារបស់ខ្លួន ក្នុងឧបធិនោះមាន គឺប្រព្រឹត្តទៅក្នុង ឧបធិនោះឯង ។ ពិតហើយ អទុក្ខមសុខវេទនា សង្រ្គោះចូលក្នុងសុខដូចគ្នា ព្រោះមានការស្ងប់ ។ ព្រោះដូច្នោះ ទើបលោកពណ៌នាអត្ថនេះដោយផស្សៈ ២ យ៉ាងនោះឯង ។ ដើម្បីសម្តែងប្រការដែលផស្សៈទាំងនោះ មិនពាល់ត្រូវ ទើបលោកពោលថា និរុបធិ កេន ដុសេយ្យំ ដស្សា កាលបើឧបធិមិនមាន ផស្សៈធម៌ទាំងឡាយ ប៉ះពាល់ត្រូវដូចម្តេចបាន ។ ពិតហើយ កាលឧបធិ គឺ ខន្ធ មិនមានដោយប្រការទាំងពួង ព្រោះហេតុអ្វី ទើបផស្សៈទាំងនោះ គប្បី ពាល់ត្រូវ ។ ព្រោះថា ហេតុនោះមិនមាន ។ បើអ្នកទាំងឡាយមិនប្រាថ្នាសុខ និងទុក្ខដែលកើតព្រោះការជេរជាដើមសោត ពួកអ្នកគប្បីធ្វើសេចក្តីព្យាយាម ក្នុងការមិនមានឧបធិ ដោយប្រការទាំងពួងនោះឯង ។ គាថាបានចប់ដោយ អនុបាទិសេសនិព្វានធាតុ ។ ត្រាស់វដ្តៈ និងវិវដ្តៈដោយឧបាទាននេះ ដោយ ប្រការដូច្នោះ ។^{១៧៧}

អដ្ឋកថាសក្ការសូត្រទី ៤ ចប់

សុត្តន្តបិដក

ឧបាសកសូត្រ

[៥៥] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់នៅក្នុងវត្តជេតពន របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ទៀបក្រុងសាវត្ថី ។ សម័យនោះឯង ឧបាសកម្នាក់ នៅក្នុងស្រុកឥច្ឆានន្ទ័លៈ បានទៅដល់នគរ សាវត្ថី ដោយកិច្ចនីមួយ ។ លុះឧបាសកនោះ បានសម្រេចកិច្ចនោះស្រេច ក្នុងនគរសាវត្ថីហើយ ក៏ភ្ញៀវចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ លុះចូលទៅដល់ ហើយ ក៏ថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ រួចអង្គុយក្នុងទីសមគួរ ។ លុះឧបាសក នោះ អង្គុយក្នុងទីសមគួរហើយ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់យ៉ាងនេះថា ម្ចាស់ ឧបាសក ខ្លួនអ្នកធ្វើហេតុជាទំនង ដើម្បីមកទីនេះយូរអង្វែងហើយ ។ ឧបាសក នោះទូលថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ខ្ញុំព្រះអង្គប្រុងនឹងចូលមកគាល់ព្រះមាន ព្រះភាគជាយូរហើយ ប៉ុន្តែ ខ្ញុំព្រះអង្គជាអ្នកខ្វល់ខ្វាយមិនដាច់ ដោយកិច្ចការ នីមួយ ទើបមិនអាចភ្ញៀវចូលមកគាល់ព្រះមានព្រះភាគបានសោះ ។ លុះព្រះ មានព្រះភាគទ្រង់ជ្រាបច្បាស់នូវសេចក្តីនុ៎ះហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ក្នុង វេលានោះថា

កិលេសគ្រឿងខ្វល់ខ្វាយណាមួយ មិនមានដល់បុគ្គលអ្នកមានធម៌ ពិចារណាហើយ ជាពហុសូត្រ នុ៎ះឯងជាសុខ អ្នកចូរមើលបុគ្គល អ្នកប្រកបដោយកង្វល់ កំពុងតែលំបាកចំពោះអ្នកផង ច្រើនតែ មានសភាពជាប់ជំពាក់ចំពោះអ្នកផង ។ សូត្រទី ៥ ។

អដ្ឋកថា

ឧបាសកសូត្រ

ឧបាសកសូត្រទី ៥ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[៥៥] បទថា **ឥច្ឆានន្តលកោ** សេចក្តីថា ស្រុកព្រាហ្មណ៍មួយ ក្នុងដែន
 កោសល ដែលបានឈ្មោះថា ឥច្ឆានន្តល ។ ឈ្មោះថា ឥច្ឆានន្តល ព្រោះ
 នៅអាស្រ័យ ក្នុងស្រុកព្រាហ្មណ៍នោះ ឬព្រោះកើត គឺមានក្នុងស្រុកព្រាហ្មណ៍
 នោះ ។ បទថា **ឧបាសកោ** សេចក្តីថា ឈ្មោះថា ឧបាសក ព្រោះជាអ្នក
 ប្រកាសការៈ ដែលខ្លួនជាឧបាសក ក្នុងសម្ភារៈរបស់ព្រះមានព្រះភាគ ដោយ
 ត្រៃសរណគមន៍ ជាអ្នកកាន់យកសិក្ខាបទ ៥ ជាពុទ្ធមាមកៈ ធម្មមាមកៈ
 សង្ឃមាមកៈ ។ បទថា **កេនចិនេវ ករណីយេន** សេចក្តីថា ដោយ
 ករណីយកិច្ចឯណាមួយ មានការជម្រះឲ្យបរិសុទ្ធយ៉ាងក្រៃលែងជាដើម ដែល
 បុគ្គលទ្រទ្រង់ គប្បីធ្វើ ។ បទថា **វិរេត្វា** ប្រែថា ឲ្យសម្រេច ។ បានឮថា
 ឧបាសកនោះធ្លាប់ចូលគាល់ អង្គុយជិតព្រះមានព្រះភាគជានិច្ចកាល ។ គាត់
 មិនបានគាល់ព្រះសាស្តា ព្រោះមានកិច្ចច្រើន អស់ ២-៣ ថ្ងៃ ។ ដោយហេតុ
 នោះ ទើបព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា **វិរស្សំ ខោ វុំ ឧបាសក សមំ បរិ-**
យាយមកាសិ យទិនំ សធាគមនាយ ម្ចាស់ឧបាសក ខ្លួនអ្នកធ្វើហេតុជា
 ទំនង ដើម្បីមកទីនេះ ជាយូរអង្វែងហើយ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **វិរស្សំ** ប្រែថា ដោយកាលយូរ ។ បទថា
បរិយាយំ ប្រែថា គ្រាមួយ ។ សព្វថា **យទិនំ** ជានិបាត ។ សេចក្តីថា

យោ អយំ ។ លោកអធិប្បាយពាក្យនេះថា អ្នកធ្វើវារៈ ដែលធ្វើក្នុងថ្ងៃនេះ ដោយកាលយូរ គឺធ្វើឲ្យយឺតយូរ ដោយការមកក្នុងទីនេះ គឺក្នុងសម្មាភវរបស់ តថាគតនេះ ។ បទថា វិរាជ្ជិកា កៃជា វិរាជ្ជិកា អហំ ភ្ជាប់ សេចក្តីថា ខ្ញុំព្រះអង្គបំណងចូលគាល់អស់កាលយូរហើយ ។ បទថា កេហិទិ កេហិទិ ប្រែថា កិច្ចតូច កិច្ចធំ ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា កេហិទិ បានដល់ កិច្ចឯណានីមួយ ។ ក្នុងសេចក្តីនោះ ទ្រង់សម្តែងដល់ការអើពើ ។ ពិតហើយ កាលគាត់ជ្រះថ្លាក្រែលែងក្នុងព្រះសាស្តា មិនមានការអើពើក្នុងរឿងដទៃ ដូច ក្នុងការចូលគាល់ និងការស្តាប់ធម៌របស់ព្រះសាស្តា ។ បទថា កិច្ចករណី- យេហិ សេចក្តីថា វត្ថុដែលត្រូវធ្វើពិត ក្នុងការគាល់ជាដើមនេះ ចាត់ជាកិច្ច ក្រៅអំពីនេះ ចាត់ជាករណី ។ ម្យ៉ាងទៀត វត្ថុដែលត្រូវធ្វើមុន ហៅថា កិច្ច វត្ថុដែលត្រូវធ្វើក្រោយ ហៅថា ករណី ។ ម្យ៉ាងទៀត វត្ថុតិចតួច ហៅថា កិច្ច វត្ថុធំ ហៅថា ករណី ។ បទថា ព្យាវដោ ប្រែថា ខ្វល់ខ្វាយ ។ បទថា ឯវាហំ សេចក្តីថា ខ្ញុំព្រះអង្គមិនអាចចូលគាល់ដោយអាការយ៉ាងនេះ គឺដោយ ប្រការនេះ អធិប្បាយថា មិនអាចចូលគាល់ដោយមិនគោរពជាដើម ។

បទថា ឯតមត្តំ វិទិត្យា សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបដោយប្រការទាំងពួងនូវ សេចក្តីនេះថា អន្តរាយនៃកុសលរមែងមាន ព្រោះភាពដែលពួកសត្វ មាន ការខ្វល់ខ្វាយក្នុងកិច្ច ដោយមានការកង្វល់ក្នុងកាលព្រះពុទ្ធកើតឡើង និងក្នុង កាលបានជាមនុស្សដែលរកបានលំបាក មិនមានអន្តរាយនៃកុសល ចំពោះការ មិនមាននូវការកង្វល់ឡើយ ។ បទថា ឥមំ ឧទានំ សេចក្តីថា ទ្រង់បន្តិ

ឧទាននេះ ដែលសម្តែងដល់សេចក្តីនោះឯង ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា សុខំ វត តស្ស ន ហោតិ កិញ្ចំ សេចក្តីថា ក្នុងវត្តមានរូបជាដើម វត្តណានីមួយ រមែងមិនមាន គឺមិនមាន បានដល់ មិនប្រាកដដល់បុគ្គលណា ដោយការដែលកំណត់ដោយតណ្ហាថា នេះរបស់ អញ បុគ្គលនោះ រមែងមានសុខពិត អធិប្បាយថា មានសេចក្តីសុខ គួរ អស្ចារ្យនោះឯង បាបៈថា ន ហោសិ ដូច្នោះក៏មាន ។ គប្បីជ្រាបអត្ថនោះ ដោយភាពជាអតីតកាល ។ តែអាចារ្យពួកខ្លះពណ៌នាអត្ថនៃបទថា ន ហោតិ កិញ្ចំ ដូច្នោះថា កិលេសជាគ្រឿងកង្វល់ មានរាគៈជាដើម រមែងមិនមានដល់ បុគ្គលណា ។ ពាក្យនោះ មិនល្អ ព្រោះមកក្នុងទេសនាដោយការកំណត់ធម៌ ។ ដោយពាក្យថា កិលេសជាគ្រឿងកង្វល់ មានរាគៈជាដើម លោកពោលត្រឹម តែពាក្យសមគួរប៉ុណ្ណោះ ក្នុងកាលមានការរូបរមធម៌គួរកំណត់ ។ ម្យ៉ាងទៀត អធិប្បាយថា បុគ្គលណាមិនមានកិលេសជាគ្រឿងកង្វល់ គឺគ្រឿងជាប់ជំពាក់ ណាមួយ សូម្បីតិចតួច ព្រោះមិនមានកិលេសជាគ្រឿងកង្វល់ មានរាគៈជាដើម នោះឯង សេចក្តីនោះរបស់បុគ្គលនោះ ដែលមិនមានកិលេសជាគ្រឿងកង្វល់ ឈ្មោះថា ជាសេចក្តីសុខពិត គឺជាសេចក្តីសុខគួរអស្ចារ្យ ព្រោះជាបច្ច័យនៃ សេចក្តីសុខ បើស្នូរថា កិលេសជាគ្រឿងកង្វល់ មិនមានដល់បុគ្គលណា ដូច្នោះ ទើបទ្រង់ត្រាស់ថា សង្ខតធម្មស្ស ពហុស្សតស្ស ដូច្នោះ បុគ្គលណា មានធម៌ដែលត្រូវប្រាប់ហើយ គឺមានកិច្ចដែលត្រូវធ្វើហើយ ព្រោះសម្រេចកិច្ច ១៦ យ៉ាង ពោល គឺមគ្គទាំង ៤ ឈ្មោះថា ជាពហុសុត ព្រោះដឹងពហុសច្ច

ជាក់ច្បាស់ ចាកធម៌នោះឯងនៃបុគ្គលនោះ ។

ដូច្នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ដើម្បីទ្រង់សម្តែងអានិសង្សក្នុងការមិនមាន
កិលេសជាគ្រឿងកង្វល់ឯណានីមួយហើយ ទើបសម្តែងទោសក្នុងការមាន
កិលេសជាគ្រឿងកង្វល់ណាមួយ ទើបត្រាស់ពាក្យជាដើមថា សកិញ្ចុដំ
បស្ស ដូច្នោះ ។

ពាក្យនោះ មានន័យដូចពោលតទៅនេះ ព្រះសាស្តា ទ្រង់ដល់នូវធម្ម-
សង្ខេបហើយ ទើបត្រាស់នឹងចិត្តរបស់ទ្រង់ថា ចូរអ្នកមើលបុគ្គល ឈ្មោះថា
មានកិលេសជាគ្រឿងកង្វល់ ព្រោះមានកិលេសជាគ្រឿងកង្វល់ មានរាគៈជា
ដើម និងកិលេសជាគ្រឿងកង្វល់ គឺអាមិស ក្តៅក្រហាយ គឺដល់នូវការ
ចង្អៀតចង្អល់ដោយកិច្ចតូច-ធំ ព្រោះហេតុនៃការស្វែងរក និងរក្សាកាមដែល
បានហើយ និងមិនទាន់បាន ព្រោះភាពជាបុគ្គលមានកិលេសជាគ្រឿងកង្វល់
នោះឯង និងដោយអំណាចការប្រកាន់ ថាអញ ថារបស់អញ ដូច្នោះ ។ បទ
ថា ជនោ ជនស្មី បដិពទ្ធិទោ សេចក្តីថា ខ្លួនឯងជាជនដទៃ ជាអ្នកមាន
សភាវៈទាក់ទងជាមួយជនដទៃ ដោយអំណាចតណ្ហាថា អាត្មាអញជារបស់
បុគ្គលនេះ បុគ្គលនេះជារបស់អញ ទើបក្តៅក្រហាយ គឺដល់នូវការចង្អៀត
ចង្អល់ ។ បាបៈថា បដិពទ្ធិចិត្តោ ដូច្នោះក៏មាន ។ សេចក្តីនេះ គប្បីសម្តែង
ដោយសុត្តបទជាដើមថា

បុត្តា មត្តិ ធនមត្តិ ឥតិ ពាលោ វិហញ្ញតិ
អត្តា ហិ អត្តនោ នត្តិ កុតោ បុត្តា កុតោ ធនំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយខុទ្ទកបាឋៈ គាថាធម្មបទ

២៤៦

ជនពាល តែងព្រួយលំបាក ដោយសេចក្តីសម្គាល់ថា កូន
ទាំងឡាយរបស់អញមាន ទ្រព្យរបស់អញមាន តាមដែល
ពិត សូម្បីខ្លួនរបស់ខ្លួនក៏មិនមាន ចំណង់បើកូនទាំងឡាយ
នឹងរាប់ថា មានអំពីណាបាន ទ្រព្យនឹងរាប់ថា មានអំពី
ណាបាន ។

អដ្ឋកថា ឧទាសកសូត្រទី ៥ ចប់

សុត្តន្តបិដក

គត្តិនិស្សត្រ

[៥៦] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ
គង់នៅក្នុងវត្តជេតពន របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ទៀបក្រុងសាវត្ថី ។ សម័យ
នោះឯង នាងមាណវិកានៅក្មេង ជាប្រពន្ធបរិព្វាជកម្នាក់ ជាស្រ្តីមានគភ៌ ជិត
សម្រាលកូន ។ លំដាប់នោះ នាងបរិព្វាជិកានោះ បាននិយាយនឹងបរិព្វាជក
យ៉ាងនេះថា នែព្រាហ្មណ៍ អ្នកចូរទៅនាំមកនូវប្រេងដែលជាប្រយោជន៍ដល់
ខ្ញុំសម្រាប់សម្រាលកូន ។ កាលបើនាងបរិព្វាជិកា និយាយយ៉ាងនេះហើយ
បរិព្វាជកនោះ ក៏និយាយនឹងនាងបរិព្វាជិកានេះវិញថា ចុះអញនាំយកប្រេងពី
ណាមកឲ្យនាង ។ នាងបរិព្វាជិកានោះ បាននិយាយនឹងបរិព្វាជកនោះ ជា

គម្រប់ពីរជងយ៉ាងនេះថា ម្នាលព្រាហ្មណ៍ អ្នកចូរទៅនាំប្រេង ដែលជា
ប្រយោជន៍ដល់ខ្ញុំ សម្រាប់សម្រាលកូន ។ បរិព្វាជកនោះ បាននិយាយនឹង
នាងបរិព្វាជិកានោះ ជាគម្រប់ពីរជង យ៉ាងនេះថា ចុះអញនាំយកប្រេង
ពីណាមកឲ្យនាង ។

នាងបរិព្វាជិកានោះ បាននិយាយនឹងបរិព្វាជកនោះជាគម្រប់ពីរជង យ៉ាង
នេះថា ម្នាលព្រាហ្មណ៍ អ្នកចូរទៅនាំយកប្រេង ដែលជាប្រយោជន៍ដល់ខ្ញុំ
សម្រាប់សម្រាលកូន ។

[៥៧] សម័យនោះឯង ព្រះរាជាបសេនទិកោសល ទ្រង់ប្រទានឲ្យ
សមណៈ ឬព្រាហ្មណ៍ ឆាន់សប្បិ ឬប្រេង ក្នុងយ្យាំងត្រឹម ១ ឆ្នែត មិនទ្រង់
ប្រទានឲ្យនាំចេញបានទេ ។ គ្រានោះឯង បរិព្វាជកនោះ មានសេចក្តីត្រិះរិះ
ថា ចំណាំតែព្រះរាជាព្រះនាមបសេនទិកោសល ទ្រង់ប្រទានឲ្យសមណៈ ឬ
ព្រាហ្មណ៍ឆាន់សប្បិ ឬប្រេង ក្នុងយ្យាំងត្រឹម ១ ឆ្នែត មិនទ្រង់ប្រទានឲ្យនាំ
ចេញបានទេ បើដូច្នោះ មានតែអាត្មាអញ នឹងទៅឯយ្យាំងព្រះរាជា ព្រះនាម
បសេនទិកោសល ក្រេបជីកប្រេងដរាបដល់ឆ្នែត ហើយមកផ្ទះវិញ សឹមរើ
ឲ្យ ដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់ប្រពន្ធនេះ សម្រាប់សម្រាលកូន ។ លំដាប់នោះ
បរិព្វាជកនោះ ទៅឯយ្យាំងព្រះរាជា ព្រះនាមបសេនទិកោសលហើយ ក្រេប
ជីកនូវប្រេង ដរាបដល់ឆ្នែតមកផ្ទះវិញ ក៏មិនអាចនឹងរើប្រេង ឲ្យចេញមក
ខាងលើ ទាំងមិនអាចធ្វើឲ្យធ្លាក់ចុះទៅខាងក្រោមបាន ។

បរិព្វាជកនោះ ត្រូវទុក្ខវេទនា ដ៏ក្លៀវក្លា ខ្លោចផ្សា ពាល់ត្រូវ ក៏បម្រះ

ននៀលទៅមក ។ លំដាប់នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ស្បង់ប្រដាប់បាត្រ
 និងបីវេ សញ្ញាចូលទៅបិណ្ឌបាត ឯក្រុងសាវត្ថី ក្នុងបុព្វណ្ណសម័យ ។ ព្រះ
 មានព្រះភាគ បានទតឃើញបរិព្វាជកនោះ កំពុងត្រូវទុក្ខវេទនា ដីក្លៀវក្លា ខ្លោច
 ផ្សា ពាល់ត្រូវ កំពុងបម្រះននៀលទៅមក ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់
 បានជ្រាបច្បាស់នូវសេចក្តីនុះហើយ ទើបទ្រង់បន្ធិឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

ឱហ្មឺ ជនទាំងឡាយណា មិនមានកិលេសជាគ្រឿងកង្វល់ ជននោះ
 រមែងមានសេចក្តីសុខ មួយទៀត ជនទាំងឡាយណា មិនមាន
 កង្វល់ ជនទាំងនោះ ឈ្មោះថា ដល់នូវវេទ គឺអរហត្តមគ្គញ្ញាណ
 អ្នកចូរមើលពួកជន ដែលប្រកបដោយកង្វល់ កំពុងលំបាក
 (ដោយទុក្ខ) អ្នកផង (ច្រើនតែ) មានចិត្តជំពាក់ចំពោះ
 អ្នកផង ។ សូត្រទី ៦ ។

អដ្ឋកថា

គត្តិនិស្សត្រ

គត្តិនិស្សត្រទី ៦ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[៥៦] បទថា **អញ្ញាតរស្ស បរិព្វាជកស្ស** បានដល់ របស់កុដ្ឋម្ពិក-
 បរិព្វាជកម្នាក់ ។ បទថា **ឧហារា** ប្រែថា ជាកំលោះក្រមុំ ។ បទថា
មាលាវិកា ជាវេហារហៅកូនស្រីរបស់ព្រាហ្មណ៍ ។ បទថា **បជាបតី** ប្រែ
 ថា ភរិយា ។ បទថា **គត្តិនិ** ប្រែថា មានគភ៌ ។ បទថា **ឧបវិជញ្ញា** ភ្ជាប់
 សេចក្តីថា ជាអ្នកមានពេលប្រសូតប្រាកដថា ថ្ងៃនេះ ស្អែកនេះ ។ បានឮថា
 បរិព្វាជកនោះ មានជាតិជាព្រាហ្មណ៍ មានភរិយាតាំងនៅត្រង់អាស្រម ឈ្មោះ
 វាទបត្តៈ ព្រោះហេតុនោះ ទើបមនុស្សហៅគាត់ដែលមានភរិយាដោយវេហារ
 ថា បរិព្វាជក ។ ឯភរិយារបស់គាត់ គេហៅថា ព្រាហ្មណី ព្រោះមានជាតិ
 ជាព្រាហ្មណ៍ ។ បទថា **តេលំ** បានដល់ ប្រេងល្ង ។ ក្នុងសេចក្តីនេះថា
 ដោយវត្ថុ មានប្រេងល្ងជាប្រធាន ទើបនាងប្រាប់ថា ចូរអ្នកនាំយកវត្ថុដែល
 ស្រីប្រសូតកូនត្រូវការដើម្បីបំបាត់ទុក្ខ ក្នុងពេលប្រសូតទាំងអស់ មានសប្បិ
 នឹងអំបិលជាដើមមក ។ បទថា **យំ មេ វិជាតាយ ភរិស្សតិ** សេចក្តីថា
 វត្ថុណា មានប្រេងជាដើម ជាឧបការៈដល់ខ្ញុំ ដែលជាអ្នកមានគភ៌ប្រសូត ។
 បាបៈថា **បរិព្វាជិកាយ ដូច្នោះក៏មាន** ។ បទថា **កុតោ** ប្រែថា ចាកទីណា
 អធិប្បាយថា គប្បីនាំប្រេងជាដើមមកអំពីណា ទោះជាត្រកូលញាតិ-មិត្រ
 ទីនោះ មិនមានដល់យើង ។ បទថា **តេលំ អាហារមិ** លោកពោលឲ្យជា
 បច្ចុប្បន្នកាល ព្រោះជិតកាលដែលជាបច្ចុប្បន្ន ដោយអត្ថថា នឹងនាំប្រេងមក ។

[៥៧] វា សព្វ ក្នុងបទថា សមណស្ស វា ក្តី ព្រាហ្មណស្ស វា ក្តី សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស វា ក្តី តេលស្ស វា ក្តី ក៏ជាសមុច្ចយត្ថ ដូចក្នុងប្រយោគ ជាដើមថា អគ្គិភោ វា ឧទកភោ វា មិថុភោ វា ។ បទថា សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស វា តេលស្ស វា ជាឆដ្ឋិវិភត្តិ ប្រើក្នុងអត្ថបថមាវិភត្តិ ។ អធិប្បាយថា សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស វា ដែលគេឲ្យដឹកតាមដែលត្រូវការ ។ ឯអាចារ្យមួយពួកទៀតពោល ថា បទថា សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស វា តេលស្ស វា ជាឆដ្ឋិវិភត្តិ ប្រើក្នុងអត្ថថា ចំណែក តិចតួច និងវត្ថុដែលមានចំណែកតិច ពិតហើយ ចំណែកតិចតួចរបស់សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស វា និងប្រេង ក្នុងទីនេះ លោកហៅដោយសព្វតាមដែលត្រូវការ ។ បទថា ឆោ ធិហរតុំ សេចក្តីថា គេមិនឲ្យប្រើកាជនៈ ឬដៃនាំយកទៅខាងក្រៅ ។ បទថា ឧច្ឆុទ្ធិត្វាន បានដល់ រើអៀងចេញ ។ ភ្ជាប់សេចក្តីថា ធ្វើម្តេចហ្ន៎ អញគប្បី រើអៀងចេញ ។ បានឮថា បរិព្វាជកនោះ មានគំនិតយ៉ាងនេះថា អញនឹង ទៅកាន់ឃ្នាំងរបស់ព្រះរាជា ដឹកប្រេងឲ្យបានត្រឹម-ក ហើយមកផ្ទះ រើអៀង ដាក់ក្នុងកាជនៈមួយ រួចលើកដាក់លើជើងច្រាន វត្ថុ របស់ដែលលាយដោយ ប្រមាត់ និងស្មៅស្មាជាដើម ភ្លើងនឹងរេះ តែអញនឹងយកតែប្រេងទៅប្រើ ក្នុងការងាររបស់បរិព្វាជិកានេះ ។

បទថា ឧច្ឆុ កាតុំ បានដល់ ដើម្បីនាំឡើងខាងលើ ដោយការរើអៀង ចេញ ។ បទថា ន បន អឆោ សេចក្តីថា មិនអាចនាំចេញខាងក្រោម ដោយ ការបន្ទោបង់ ។ ពិតហើយ បរិព្វាជកនោះ ដឹកដោយគិតថា នឹងរើវត្ថុដែល អាត្មាអញដឹកចូលទៅច្រើន ចេញអំពីមាត់ខ្លួនឯង កាលវត្ថុដែលដឹកចូលទៅ

មិនចេញមក ព្រោះមិនជាប្រយោជន៍ដល់ក្រពះ មិនដឹង ឬមិនបានវត្ថុដែល
 គួររើអៀង និងបន្ទាបនឹងចេញបាន បានទទួលទុក្ខវេទនាតែម្យ៉ាង ទើបបម្រះ
 ននៀលទៅមក ។ បទថា **ទុក្ខាហិ** ប្រែថា មានទុក្ខ ។ បទថា **តិប្បាហិ**
 បានដល់ ច្រើន ឬខ្លាំងក្លា ។ បទថា **ទាហិ** បានដល់ ខ្លាំងក្លា ។ បទថា
កដុកាហិ បានដល់ ទារុណ ព្រោះជារបស់មិនគួរប្រាថ្នាយ៉ាងក្រៃលែង ។
 បទថា **អារវដ្ឋតិ** សេចក្តីថា កាលមិនដេកនៅក្នុងទីតែមួយ ប្រមៀលកាយ
 របស់ខ្លួនទៅខាងនោះខាងនេះ ឈ្មោះថា បម្រះននៀលទៅ ។ បទថា **ចរិ-**
វដ្ឋតិ សេចក្តីថា ជាអ្នកដេកនៅក្នុងទីមួយកន្លែង កាលរលាស់អវយវៈតូចធំ
 ទៅដោយជុំវិញ ឈ្មោះថា **ចរិវដ្ឋតិ** ។ ម្យ៉ាងទៀត កាលវិលទៅត្រង់មុខ
 ឈ្មោះថា **អារវដ្ឋតិ** កាលវិលទៅជុំវិញ ឈ្មោះថា **ចរិវដ្ឋតិ** ។

បទថា **ឯតមត្តំ វិទិត្យា** សេចក្តីថា កាលទ្រង់ជ្រាបដោយប្រការទាំងពួង
 ដល់សេចក្តីនេះថា ការកើតទុក្ខបែបនេះ ព្រោះបរិកោគដោយមិនពិចារណានៃ
 បុគ្គលដែលមានកិលេសជាគ្រឿងកង្វល់មាន តែសម្រាប់បុគ្គលមិនមានកិលេស
 ជាគ្រឿងកង្វល់ រមែងមិនមានទុក្ខនេះ ដោយប្រការទាំងពួង ដូច្នោះហើយ ទើប
 ទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ដែលប្រកាសសេចក្តីនោះ ។ បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា
សុទិនោ វត សេចក្តីថា សប្បុរសទាំងឡាយ មានសេចក្តីសុខហ្ន៎ ។ សួរថា
 សប្បុរសទាំងនោះ គឺសប្បុរសពួកណា ឆ្លើយថា គឺពួកដែលមិនមានកិលេស
 ជាគ្រឿងកង្វល់ ដែលឈ្មោះថា **អភិព្វាន** ព្រោះមិនមានកិលេសជាគ្រឿង
 កង្វល់ មានរាគៈជាដើម និងកិលេសជាគ្រឿងកង្វល់ក្នុងវត្ថុដែលហួនហែង

ទើបទ្រង់ត្រាស់ថា វេទគុណោ ហិ ជនា អភិព្វានា ជនទាំងឡាយណា មិន
 មានកង្វល់ ជនទាំងនោះ ឈ្មោះថា ដល់នូវវេទ គឺអរហត្តមគ្គញ្ញាណ ។
 បុគ្គល ឈ្មោះថា វេទគូ ព្រោះដល់ គឺសម្រេចវេទ ពោល គឺអរិយ-
 មគ្គញ្ញាណ ឬដល់ គឺសម្រេចព្រះនិព្វានដោយវេទនោះ ។ អរិយជនទាំងនោះ
 គឺបុគ្គលដែលអស់អាសវៈ ឈ្មោះថា អភិព្វាន ព្រោះកាត់កិលេសជាគ្រឿង
 កង្វល់ មានរាគៈជាដើមបានជាសមុច្ឆេទ ដោយអរហត្តមគ្គ ។ កាលកិលេស
 ជាគ្រឿងកង្វល់ មានរាគៈជាដើមមិនមាន កិលេសជាគ្រឿងកង្វល់ក្នុងវត្ថុ
 ដែលហួងហែង នឹងមានអំពីណា ។

ព្រះមានព្រះភាគ កាលទ្រង់សរសើរបុគ្គលដែលជាព្រះអរហន្ត ដោយ
 បុព្វភាគនៃគាថាយ៉ាងនេះហើយ កាលទ្រង់តិះដៀលអន្ទបុប្ផជន ដោយអបរ-
 ភាគនៃគាថា ទើបត្រាស់ពាក្យជាដើមថា សកិព្វានំ បស្ស ។ ពាក្យនោះ
 មានអត្ថដូចពោលហើយ ក្នុងសូត្រដំបូងនោះឯង ដោយគាថានេះ ទ្រង់
 ត្រាស់វដ្តៈផង វិវដ្តៈផង ដូចពណ៌នាមក ដូច្នោះ ។^{១០៣៣}

អដ្ឋកថា គត្តិនិស្សត្រធិ ៦ ចប់

សុត្តន្តបិដក

ឯកបុត្តសូត្រ

[៥៨] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់នៅក្នុងវត្តជេតពន របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ទៀបក្រុងសាវត្ថី ។ សម័យនោះឯង ឧបាសកម្នាក់ មានកូនប្រុសតូចមួយ ជាទីស្រឡាញ់ ជាទី គាប់ចិត្ត ធ្វើមរណភាព ។ គ្រានោះឯង ពួកឧបាសកច្រើននាក់ មានសំពត់ ទទឹក មានសក់ទទឹក ចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគទាំងថ្ងៃ ហើយថ្វាយបង្គំ ព្រះមានព្រះភាគ រួចអង្គុយក្នុងទីសមគួរ ។ លុះឧបាសកទាំងនោះ អង្គុយ ក្នុងទីសមគួរហើយ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់សួរយ៉ាងនេះថា ម្ចាស់ឧបាសក ទាំងឡាយ ដូចម្តេចហ្ន៎ បានជាអ្នកទាំងឡាយ មានសំពត់ទទឹក មានសក់ ទទឹក ចូលមកក្នុងទីនេះទាំងថ្ងៃ ។ កាលបើព្រះមានព្រះភាគត្រាស់សួរ យ៉ាង នេះហើយ ឧបាសកនោះ បានទូលព្រះមានព្រះភាគ យ៉ាងនេះថា បពិត្រ ព្រះមានព្រះភាគ កូនប្រុសតូចមួយរបស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ជាទីស្រឡាញ់ ជាទីគាប់ ចិត្ត ធ្វើមរណភាពទៅ បានជាពួកខ្ញុំព្រះអង្គ មានសំពត់ទទឹក មានសក់ទទឹក ចូលមកក្នុងទីនេះទាំងថ្ងៃ ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់បានជ្រាបច្បាស់ សេចក្តីនេះហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

ពួកទេវតា និងពួកមនុស្សជាច្រើន ជាប់ជំពាក់ដោយការត្រេក- ត្រអាលក្នុងរូប ជាទីស្រឡាញ់ ជាអ្នកមានសេចក្តីទុក្ខ និងសេចក្តី សាបសូន្យ លុះក្នុងអំណាចមច្ចុរាជ ។ ពួកជនណា មិនធ្វេស ប្រហែសទាំងថ្ងៃ ទាំងយប់ លះបង់រូបជាទីស្រឡាញ់ ពួកជននោះ

ឯង ឈ្មោះថា គាសវម្មើន ឬ ធ្វើមិនអោយសេសសល់នូវទុក្ខ
ជានុយនៃមច្ចុ ដែលកន្លងបានដោយក្រ ។ សូត្រទី ៧ ។

អដ្ឋកថា

ឯកបុត្តសូត្រ

ឯកបុត្តសូត្រទី ៧ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[៥៨] បទថា ឯកបុត្តកោ ប្រែថា កូនម្នាក់ កូននោះ ឈ្មោះថា
ឯកបុត្តក ព្រោះអត្តថា ដែលគេអនុគ្រោះ ។ ឈ្មោះថា មិយោ ព្រោះអត្ត
ថា ដែលគេស្រឡាញ់ ឈ្មោះថា មនាទោ ព្រោះអត្តថា ជាទីត្រេកអរ ។
ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា មិយោ ព្រោះអត្តថា គួរសរសើរ ព្រោះសម្បូរដោយ
លម្អនៃរាងកាយ ឈ្មោះថា មនាទោ ព្រោះជាអ្នកមានកល្យាណធម៌ ព្រោះ
សម្បូរដោយសីល និងអាចារ ។ ឈ្មោះថា កាល ព្រោះធ្វើសត្វឲ្យអស់ទៅ
បានដល់ មរណៈ ។ ឈ្មោះថា កាលន្តតោ ព្រោះធ្វើ គឺដល់កាលនោះ ។
ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា កាលន្តតោ ព្រោះកាលៈ គឺមច្ចុ ធ្វើហើយ គឺវិនាស
ទៅហើយ បានដល់ ដល់នូវការមិនឃើញ អធិប្បាយថា ស្លាប់ ។

បទថា សម្ពុហុលា ឧទាសកា សេចក្តីថា ឧបាសកអ្នកក្រុងសាវត្ថីជា
ច្រើន ទៅតាមក្រោយឧបាសកដែលត្រូវកូនស្លាប់ រហូតដល់ប៉ុន្មាន មួយអន្លើ
ដោយសេចក្តីសោក ឲ្យធ្វើឈាបនកិច្ចសពហើយ ក៏ត្រឡប់ទៅ ចុះទឹកទាំង

សម្លៀកបំពាក់នោះឯង ជ្រមុជក្បាល ពូតសំពត់ មិនទាន់ស្អាតនៅឡើយ
 ស្លៀកសំពត់មួយផ្ទាំង ធ្វើច្រៀងស្នាមៗ ឲ្យឧបាសកនោះនាំមុខ គិតនឹងស្តាប់
 ធម៌ដែលជាហេតុបន្ទាបនឹងនូវសេចក្តីសោក ក្នុងសម្លាកំព្រះសាស្តា ទើបចូល
 ទៅគាល់ព្រះសាស្តា ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលពាក្យជាដើមថា
អល្លកេសា មានសក់សើមដោយទឹក ដូច្នោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **អល្លវត្តា** ប្រែថា មានសំពត់សើមដោយ
 ទឹក ។ បទថា **ទិវាទិវស្ស** ប្រែថា កណ្តាលថ្ងៃត្រង់ អធិប្បាយថា ពេល
 ថ្ងៃត្រង់ ។ ព្រោះព្រះតថាគតទាំងឡាយ ទ្រង់ជ្រាបហើយ ត្រាស់សួរក៏មាន
 ទ្រង់ជ្រាបហើយ មិនត្រាស់សួរក៏មាន ។ ទ្រង់ដឹងពេលត្រាស់សួរក៏មាន
 ទ្រង់ដឹងពេល មិនត្រាស់សួរក៏មាន ។ ព្រោះដូច្នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់
 ជ្រាបនោះឯង កាលត្រាស់សួរដើម្បីតាំងរឿងឡើង ទើបត្រាស់ពាក្យជាដើម
 ថា **កិន្ទុ ខោ តុម្ភេ ឧទាសកា** ម្នាលឧបាសកទាំងឡាយ ដូចម្តេចហ្ន៎
 បានជាអ្នកទាំងឡាយ ដូច្នោះ ។

ព្រះតម្រាស់នោះ មានអត្ថដូច្នោះថា ម្នាលឧបាសកទាំងឡាយ ក្នុងថ្ងៃ
 ដទៃៗ ពួកអ្នកកាលមកកាន់សម្លាកំរាបសំពត់ថាគត ស្លៀកសំពត់ស្អាត ហើយ
 ស្អាត មកក្នុងវេលាល្ងាច តែថ្ងៃនេះ មានសំពត់សើម សក់សើម មកក្នុងទី
 នេះទាំងថ្ងៃត្រង់ ព្រោះហេតុអ្វីហ្ន៎ ។ បទថា **តេន មយំ** សេចក្តីថា ព្រោះ
 ហេតុនោះ ទើបខ្ញុំព្រះអង្គទាំងឡាយមានសភាពដូច្នោះ ព្រោះត្រូវសេចក្តីសោក
 ដ៏ខ្លាំងក្លាគ្របសង្កត់ ព្រោះការក្តៅក្រហាយចិត្ត ដែលកើតអំពីការព្រាត់ប្រាស

ចាកបុត្រ ទើបបានមកគាល់ក្នុងទីនេះ ។

បទថា **ឯតមត្តំ វិទិត្យា** សេចក្តីថា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបដោយ ប្រការទាំងពួងដល់រឿងនេះថា សភាវធម៌ មានសោក ទុក្ខ និងទោមនស្ស ជាដើម មានវត្ថុជាទីស្រឡាញ់ជាដែនកើត កាលវត្ថុដែលមិនជាទីស្រឡាញ់ មិនមាន សេចក្តីសោកជាដើមនោះ ក៏មិនមានដោយប្រការទាំងពួង ទើបទ្រង់ បន្តិខទាននេះ ដើម្បីប្រកាសអត្ថនោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **បិយ្យបស្សាននិទានសេ** សេចក្តីថា ជាប់ គឺមានចិត្តប្រតិព័ទ្ធក្នុងសភាវៈដែលជាទីស្រឡាញ់ មានរូបក្នុងជាដើម ដោយ ការត្រេកអរក្នុងសុខវេទនា ។ បទថា **និទានសេ** សំដៅយក **និទាន** នោះ ឯង ម្យ៉ាងទៀត សព្វថា **សេ** ត្រឹមតែជានិបាត ។ ចក្ខុបសាទជាដើម និង បិយជន មានបុត្រ និងភរិយាជាដើម ឈ្មោះថា **បិយ្យប** ។ សមដូចពាក្យ ដែលលោកពោលក្នុងខុទ្ទកនិកាយ ចូឡនិទ្ទេសថា អារម្មណ៍ដូចម្តេច មាន សភាពជាទីស្រឡាញ់ មានសភាពជាទីត្រេកអរ ក្នុងលោក ។ ចក្ខុ មាន សភាពជាទីស្រឡាញ់ មានសភាពជាទីត្រេកអរ ក្នុងលោក ។ បេ ។ សេចក្តី ប្រាថ្នាក្នុងធម្មារម្មណ៍ មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ មានសភាពជាទីត្រេកអរ ក្នុងលោក ដូច្នោះ ។ និងដូចព្រះតម្រាស់ក្នុងខុទ្ទកនិកាយ សុត្តនិបាតថា

មួយទៀត ជនណា ជាប់ជំពាក់នឹងស្រែចម្ការ កន្លែង ប្រាក់ គោ សេះ និងបុរសជាខ្ញុំ ពួកស្រ្តី ពួកផៅពង្ស និងកាមដ៏ច្រើន ពួកកិលេសយ៉ាងខ្សោយ រមែងគ្រប

សង្កត់ជននោះ អន្តរាយទាំងឡាយ ញ៉ាំញីជននោះ
 តពីនេះទៅ ទុក្ខនឹងជាប់ជននោះ ដូចជាទឹកហូរចូលទូក
 ដែលបែកឆ្ងាយ ។

ព្រោះហេតុនោះ បុគ្គលជាប់ជំពាក់នឹងប្រដាប់ អធិប្បាយថា ពាល់ត្រូវ
 ដោយការត្រេកអរក្នុងបិយរូបទាំងនោះ ។ ដើម្បីឆ្លើយនូវសំណួរថា ជនទាំង
 នោះ គឺនរណាដែលជាប់នៅក្នុងបិយរូប សាត្រូប ទើបទ្រង់សម្តែងជនទាំង
 នោះថា ទេវកាយា បុរុមនុស្សា ច គឺពួកទេពនិកាយ និងមនុស្សជាច្រើន
 បានដល់ ពួកទេវតាជាច្រើន មានទេវតានាំចាតុម្បហារាជិកាជាដើម និងមនុស្ស
 ជាច្រើន មានអ្នកជម្ងឺទ្វីបជាដើម ។ បទថា អយារិនោ បានដល់ ដែលមាន
 ទុក្ខតាមផ្លូវកាយ និងចិត្ត ។ បទថា បរិជុន្ហា បានដល់ ជាអ្នកវិនាសចាក
 សម្បត្តិ មានភាពជាក់លោះក្រមុំ និងការមិនមានរោគជាដើម ព្រោះការវិបត្តិ
 នៃជរា និងរោគជាដើម គប្បីជ្រាបសេចក្តីនោះ តាមដែលបានក្នុងទេវតា និង
 មនុស្សទាំងឡាយ ។ ម្យ៉ាងទៀត ទេវតាទាំងឡាយដល់ព្រមដោយសុខ ដោយ
 ចំណែកមួយ មិនមានទុក្ខ ជរា និងរោគក៏ពិត តែទេវតាទាំងនោះ លោកក៏
 ហៅថា ជាអ្នកមានទុក្ខ និងជាអ្នកមានសេចក្តីវិនាស ព្រោះមិនមានការផុត
 ចាកទុក្ខនោះឯងជាធម្មតា ។ ម្យ៉ាងទៀត គប្បីជ្រាបការកើត មានទុក្ខជាដើម
 នៃទេវតាទាំងនោះ ដោយអំណាចការកើតឡើងនៃបុព្វនិមិត្ត បដិច្ចនុជរា និង
 រោគផ្លូវចិត្ត ។ បទថា មច្ចុរាជស្ស វសំ គច្ឆន្តិ សេចក្តីថា ជនទាំងនោះ
 ទៅកាន់អំណាច គឺដៃនៃសេចក្តីស្លាប់ ពោល គឺមច្ចុរាជ ព្រោះមានធាតុ ៣

ជាធំ ព្រោះកើតក្នុងគភ៌រឿយៗ ព្រោះមិនទាន់លះតណ្ហា មានបិយវត្ថុជា
អារម្មណ៍បាន ។

ព្រះមានព្រះភាគ កាលទ្រង់សម្តែងវិវដ្តៈ ដោយហេតុមានប្រមាណ
ប៉ុណ្ណោះហើយ ឥឡូវនេះ ទើបសម្តែងវិវដ្តៈ ដោយន័យជាដើមថា យេ
វេ ធិវា ដូច្នោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា យេ វេ ធិវា ច រត្តោ ច អប្បមត្តា សេចក្តី
ថា បុគ្គលដែលជាអ្នកមិនប្រមាទយ៉ាងមាំមាំ រមែងបំពេញអប្បមាទប្បដិបទា
ទាំងពេលថ្ងៃ និងពេលយប់ ដោយន័យដូចពោលហើយជាដើមថា ជម្រះចិត្ត
ឲ្យបរិសុទ្ធចាកធម៌ ដែលជាគ្រឿងរារាំង ដោយការចង្រ្កម និងការអង្គុយអស់
ថ្ងៃជាដើម ។ បទថា ជហន្តិ បិយរូបំ សេចក្តីថា ចូរខ្វល់ខ្វាយក្នុងកម្មដ្ឋាន
ការវិនាដែលសម្បយុត្តដោយសច្ចៈ ៤ លះបិយរូប គឺបិយវត្ថុ មានចក្ខុបសាទ
ជាដើម ដែលកើតអំពីសត្វ និងសង្ខារដែលជាទីស្រឡាញ់ ដោយការលះ
ឆន្ទរាគ ដែលទាក់ទងជាមួយបិយរូបនោះ ព្រោះសម្រេចអរិយមគ្គ ។ បទថា
តេ វេ ខណន្តិ អយម្បលំ មច្ចុនោ អាមិសំ ទុរតិវត្ថំ សេចក្តីថា ព្រះអរិយ-
បុគ្គលទាំងនោះ ប្រើចប គឺ អរិយមគ្គញាណជីកនូវតណ្ហា មួយអង្វើដោយ
អរិវិជ្ជាដែលជាមូលនៃទុក្ខ គឺវដ្តទុក្ខ ឈ្មោះថា ជាអាមិស ព្រោះមច្ចុ គឺមរណៈ
ពាល់ត្រូវ ឈ្មោះថា កន្លងបានលំបាក ព្រោះសមណព្រាហ្មណ៍មួយពួកណា
ក្រៅសាសនានេះ មិនអាចត្រឡប់បាន គឺដកបួសឡើង ធ្វើមិនឲ្យសេសសល់
សូម្បីតែវត្ថុតិចតួច សេចក្តីនេះ គប្បីឲ្យពិស្តារដោយសុត្តបទជាដើមថា

អប្បមាទោ អមតំ បទំ បមាទោ មច្ចុនោ បទំ
អប្បមត្តា ន មីយន្តិ យេ បមត្តា យថា មតា ។
សេចក្តីមិនប្រមាទ ជាផ្លូវនៃសេចក្តីមិនស្លាប់ សេចក្តីប្រមាទ
ជាផ្លូវនៃសេចក្តីស្លាប់ ជនទាំងឡាយ ដែលមិនប្រមាទហើយ
ឈ្មោះថា មិនស្លាប់ ជនទាំងឡាយ ដែលប្រមាទហើយ ទុក
ដូចជាមនុស្សស្លាប់ទៅហើយ ។^{១២៣}

អដ្ឋកថា ឯកបុត្តសូត្រទី ៧ ចប់

សុត្តន្តបិដក

សុប្បវាសាសូត្រ

[៥៩] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ
ទ្រង់គង់នៅក្នុងកុណ្ឌិជ្ជានវ័ន ទៀបក្រុងកុណ្ឌិយា ។ សម័យនោះឯង កោលិយ-
ធីតា នាមសុប្បវាសា ទ្រទ្រង់គភ៌អស់ ៧ ឆ្នាំ មានគភ៌លំបាកអស់ ៧ ថ្ងៃ ។
កោលិយធីតានោះ លុះត្រូវទុក្ខវេទនា ក្លាខ្លាំង ខ្លោចផ្សា ប៉ះពាល់ អត់ទ្រាំ
ដោយការត្រិះរិះ ៣ យ៉ាងថា ឱហ្ន៎ ព្រះមានព្រះភាគ ព្រះអង្គនោះ ត្រាស់
ដឹងព្រាយ្យធម៌ចំពោះព្រះអង្គឯង ដោយប្រពៃ ព្រោះទ្រង់សម្តែងធម៌ ដើម្បី
លះបង់ទុក្ខបែបនេះ ១ ឱហ្ន៎ ព្រះសង្ឃសាវ័ករបស់ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ
លោកប្រតិបត្តិប្រពៃ ព្រោះលោកប្រតិបត្តិហើយ ដើម្បីលះបង់ទុក្ខបែបនេះ ១

ឱហ្មឺ ព្រះនិព្វានជាសុខយ៉ាងក្រៃលែង ព្រោះមិនមានទុក្ខបែបនេះឡើយ ១ ។

[៦០] គ្រានោះ កោលិយធីតា នាមសុប្បវាសា បានហៅស្វាមីមក
 ប្រាប់ថា បពិត្រព្រះអយ្យបុត្ត សូមព្រះអង្គមក សូមព្រះអង្គចូលទៅគាល់
 ព្រះមានព្រះភាគ លុះចូលទៅដល់ហើយ សូមថ្វាយបង្គំព្រះបាទនៃព្រះមាន
 ព្រះភាគ ដោយសិរ្ស សូមព្រះអង្គទូលសួរនូវការមិនមានអាពាធ មិនមាន
 ទុក្ខ មានកម្លាំងក្រោកឡើងរហ័ស និងការនៅសប្បាយ តាមពាក្យរបស់ខ្ញុំ
 ម្ចាស់ថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន កោលិយធីតា នាមសុប្បវាសា ថ្វាយបង្គំ
 ព្រះបាទនៃព្រះមានព្រះភាគ ដោយសិរ្ស ទូលសួរនូវការមិនមានអាពាធ
 មិនមានទុក្ខ មានកម្លាំងក្រោកឡើងរហ័ស និងការនៅសប្បាយ មួយទៀត
 សូមព្រះអង្គទូលយ៉ាងនេះថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន កោលិយធីតា នាម
 សុប្បវាសា ទ្រទ្រង់គភ៌អស់ ៧ ឆ្នាំ មានគភ៌លំបាកអស់ ៧ ថ្ងៃ ព្រះនាង
 ត្រូវទុក្ខវេទនាដ៏ក្លាខ្លាំង ខ្លោចផ្សា ពាល់ត្រូវហើយ អត់ទ្រាំដោយការត្រិះរិះ
 ៣ យ៉ាងថា ឱហ្មឺ ព្រះមានព្រះភាគ ព្រះអង្គនោះ ត្រាស់ដឹងព្រាយ្យធម៌
 ចំពោះព្រះអង្គឯង ដោយប្រពៃ ព្រោះទ្រង់សម្តែងធម៌ ដើម្បីឲ្យលះបង់ទុក្ខ
 បែបនេះ ១ ឱហ្មឺ ព្រះសង្ឃសាវ័ករបស់ព្រះមានព្រះភាគ ព្រះអង្គនោះ
 ប្រតិបត្តិប្រពៃ ព្រោះលោកប្រតិបត្តិហើយ ដើម្បីលះបង់ទុក្ខបែបនេះ ១
 ឱហ្មឺ ព្រះនិព្វានជាសុខយ៉ាងក្រៃលែង ព្រោះមិនមានទុក្ខបែបនេះឡើយ ១ ។
 កោលិយរាជបុត្ត (ជាស្វាមី) បានទទួលស្តាប់ពាក្យកោលិយធីតា នាម
 សុប្បវាសាថា ប្រសើរហើយ រួចចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ លុះចូលទៅ

ដល់ហើយ ថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ រួចគង់ក្នុងទីសមគួរ ។ លុះកោលិយរាជបុត្រ គង់ក្នុងទីសមគួរហើយ ទើបក្រាបទូលព្រះមានព្រះភាគយ៉ាងនេះ ថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន កោលិយធីតា នាមសុប្បវាសា ថ្វាយបង្គំព្រះ បាទានៃព្រះមានព្រះភាគ ដោយសិរ្ស ទូលសួរការមិនមានអាពាធ មិនមាន ទុក្ខ មានកម្លាំងក្រោកឡើងរហ័ស និងការនៅជាសុខសប្បាយ រួចនិយាយ ផ្តាំយ៉ាងនេះថា កោលិយធីតា នាមសុប្បវាសា ទ្រទ្រង់គភ៌អស់ ៧ ឆ្នាំ មាន គភ៌លំបាកអស់ ៧ ថ្ងៃ នាងត្រូវទុក្ខវេទនាដ៏ក្លាខ្លាំង ខ្លោចផ្សា អត់ទ្រាំដោយ ការត្រិះរិះ ៣ យ៉ាងថា ឱហ្ន៎ ព្រះមានព្រះភាគ ព្រះអង្គនោះ ត្រាស់ដឹង ព្រួយរាជមិច្ឆាពោះព្រះអង្គឯងដោយប្រពៃ ព្រោះព្រះអង្គទ្រង់សម្តែងធម៌ដើម្បី លះបង់ទុក្ខបែបនេះ ១ ឱហ្ន៎ ព្រះសង្ឃសាវ័ករបស់ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ ប្រតិបត្តិប្រពៃ ព្រោះលោកប្រតិបត្តិហើយ ដើម្បីលះបង់ទុក្ខបែបនេះ ១ ឱហ្ន៎ ព្រះនិព្វានជាសុខយ៉ាងក្រៃលែង ព្រោះមិនមានទុក្ខបែបនេះឡើយ ១ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា សូមឲ្យកោលិយធីតា នាមសុប្បវាសា បាន សេចក្តីសុខ សូមកុំឲ្យមានរោគ ប្រសូតបុត្រកុំឲ្យមានរោគ ។ ឯកោលិយធីតា នាមសុប្បវាសា ក៏បានសេចក្តីសុខ ឥតមានរោគ ប្រសូតបុត្រក៏ឥតមានរោគ ដំណាលនឹងព្រះពុទ្ធដីកាព្រះមានព្រះភាគ ។ កោលិយរាជបុត្រនោះ ត្រេកអរ អនុមោទនាកាសិតរបស់ព្រះមានព្រះភាគថា ព្រះករុណាព្រះអង្គ ហើយក្រោក ចាកអាសនៈ ថ្វាយបង្គំលាព្រះមានព្រះភាគ រួចធ្វើប្រទក្សិណ ហើយយាង សំដៅមកកាន់គេហដ្ឋានព្រះអង្គវិញ ។ កោលិយរាជបុត្រនោះ បានឃើញ

កោលិយធីតានាមសុប្បវាសា បានសេចក្តីសុខ មិនមានរោគ ប្រសូតបុត្ត
 មិនមានរោគ លុះកោលិយរាជបុត្តនោះបានឃើញហើយ ក៏មានសេចក្តីត្រិះរិះ
 យ៉ាងនេះថា ឱហ្ន៎ អស្ចារ្យណាស់ ឱហ្ន៎ ចម្លែកណាស់តើ ព្រះតថាគតមាន
 ឫទ្ធិច្រើន មានអានុភាពច្រើនមែន មិនគួរឃើញកោលិយធីតា នាមសុប្បវាសា
 នេះ បានសេចក្តីសុខ មិនមានរោគ ប្រសូតបុត្តមិនមានរោគ ដំណាលគ្នានឹង
 ព្រះពុទ្ធដីការបស់ព្រះមានព្រះភាគសោះ កោលិយរាជបុត្ត មានចិត្តត្រេកអរ
 រីករាយ កើតបីតិសោមនស្ស ។

[៦១] គ្រានោះ កោលិយធីតា នាមសុប្បវាសា ហៅស្វាមីមកថា
 បពិត្រព្រះអយ្យបុត្ត សូមព្រះអង្គមក សូមព្រះអង្គចូលទៅគាល់ព្រះមាន
 ព្រះភាគ លុះចូលទៅដល់ហើយ ចូរថ្វាយបង្គំព្រះបាទនៃព្រះមានព្រះភាគ
 ដោយសិរ្ស តាមពាក្យរបស់ខ្ញុំម្ចាស់ថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន កោលិយ-
 ធីតា នាមសុប្បវាសា ថ្វាយបង្គំព្រះបាទនៃព្រះមានព្រះភាគ ដោយសិរ្ស រួច
 សូមព្រះអង្គក្រាបទូលយ៉ាងនេះថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន កោលិយធីតា
 នាមសុប្បវាសា ទ្រទ្រង់គភ៌អស់ ៧ ឆ្នាំ មានគភ៌លំបាកអស់ ៧ ថ្ងៃ ឥឡូវ
 នេះ នាងបានសេចក្តីសុខ មិនមានរោគ ប្រសូតបុត្តមិនមានរោគ នាងនិមន្ត
 ភិក្ខុសង្ឃ មានព្រះពុទ្ធជាប្រធាន ដោយភត្តអស់ ៧ ថ្ងៃ បពិត្រព្រះអង្គដ៏
 ចម្រើន បើដូច្នោះ សូមព្រះមានព្រះភាគ ព្រមទាំងភិក្ខុសង្ឃ ទ្រង់ទទួលភត្ត
 ៧ ថ្ងៃ របស់កោលិយធីតា នាមសុប្បវាសា ។ កោលិយរាជបុត្តនោះ
 ទទួលស្តាប់ពាក្យកោលិយធីតា នាមសុប្បវាសាថា ប្រសើរហើយ រួចចូល

ទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ លុះចូលទៅដល់ហើយ ថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ រួចគង់ក្នុងទីសមគួរ ។ លុះកោលិយរាជបុត្រនោះ គង់ក្នុងទីសមគួរហើយ បានក្រាបទូលព្រះមានព្រះភាគយ៉ាងនេះថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន កោលិយ- ធីតា នាមសុប្បវាសា ថ្វាយបង្គំព្រះបាទនៃព្រះមានព្រះភាគ ដោយសិរ្ស មួយ ទៀតនាងក្រាបទូលយ៉ាងនេះថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន កោលិយធីតា នាម សុប្បវាសា ទ្រទ្រង់គភ៌អស់ ៧ ឆ្នាំ មានគភ៌លំបាកអស់ ៧ ថ្ងៃ ឥឡូវនេះ នាងបានសេចក្តីសុខ មិនមានរោគ ប្រសូតបុត្រមិនមានរោគ នាងនិមន្តភិក្ខុ សង្ឃ មានព្រះពុទ្ធជាប្រធាន ដោយកត្តអស់ ៧ ថ្ងៃ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន បើដូច្នោះ សូមព្រះមានព្រះភាគ ព្រមទាំងភិក្ខុសង្ឃ ទ្រង់ទទួលកត្ត ៧ ថ្ងៃ របស់កោលិយធីតា នាមសុប្បវាសាឲ្យទាន ។

[៦២] សម័យនោះឯង ឧបាសកម្នាក់ និមន្តភិក្ខុសង្ឃ មានព្រះពុទ្ធ ជាប្រធាន ដោយកត្តក្នុងថ្ងៃស្អែក ។ ឧបាសកនោះ ជាឧបជ្ជាករបស់ព្រះ មហាមោគ្គល្លានដ៏មានអាយុ ។ គ្រានោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ប្រាប់ ព្រះមហាមោគ្គល្លានដ៏មានអាយុថា ម្ចាស់មោគ្គល្លាន អ្នកចូរមក អ្នកចូលទៅ រកឧបាសកនោះ លុះចូលទៅដល់ហើយ ចូរនិយាយនឹងឧបាសកនោះយ៉ាង នេះថា ម្ចាស់អាវុសោ កោលិយធីតា នាមសុប្បវាសា ទ្រទ្រង់គភ៌អស់ ៧ ឆ្នាំ មានគភ៌លំបាកអស់ ៧ ថ្ងៃ ឥឡូវនេះ នាងមានសេចក្តីសុខ មិនមាន រោគ ប្រសូតបុត្រឥតមានរោគ នាងនិមន្តភិក្ខុសង្ឃ មានព្រះពុទ្ធជាប្រធាន ដោយកត្តអស់ ៧ ថ្ងៃ សូមឲ្យកោលិយធីតា នាមសុប្បវាសា ធ្វើកត្ត ៧ ថ្ងៃ

សិនចុះ ខ្លួនអ្នកចាំធ្វើក្រោយ ព្រោះឧបាសកនោះ ជាឧបដ្ឋាករបស់លោក
ស្រាប់ហើយ ។ ព្រះមហាមោគ្គល្លានដ៏មានអាយុ ទទួលព្រះពុទ្ធដីកានៃព្រះ
មានព្រះភាគថា ព្រះករុណាព្រះអង្គ រួចចូលទៅរកឧបាសកនោះ លុះចូល
ទៅដល់ហើយ ក៏និយាយនឹងឧបាសកនោះ យ៉ាងនេះថា ម្ចាស់អាវុសោ
កោលិយធីតា នាមសុប្បវាសា ទ្រទ្រង់គភ៌អស់ ៧ ឆ្នាំ មានគភ៌លំបាកអស់
៧ ថ្ងៃ ឥឡូវនេះ នាងមានសេចក្តីសុខ មិនមានរោគ ប្រសូតបុត្តឥតមាន
រោគ នាងនិមន្តភិក្ខុសង្ឃ មានព្រះពុទ្ធជាប្រធាន ដោយកត្តអស់ ៧ ថ្ងៃ
សូមឲ្យកោលិយធីតា នាមសុប្បវាសា ធ្វើកត្ត ៧ ថ្ងៃសិនចុះ ខ្លួនអ្នកនឹងធ្វើ
ក្រោយ ។ ឧបាសកនោះនិយាយថា បពិត្រលោកដ៏ចម្រើន បើព្រះមហា-
មោគ្គល្លានជាម្ចាស់ធានា ចំពោះធម៌ ៣ យ៉ាង គឺភោគៈ ១ ជីវិត ១ សទ្ធា
១ សូមឲ្យកោលិយធីតា នាមសុប្បវាសា ធ្វើកត្ត ៧ ថ្ងៃសិនចុះ ខ្លួនខ្ញុំធ្វើ
ក្រោយ ។ ព្រះមហាមោគ្គល្លាន ពោលថា ម្ចាស់អាវុសោ ខ្លួនអាត្មាធានាឲ្យ
អ្នកតែធម៌ ២ យ៉ាង គឺភោគៈ ១ ជីវិត ១ ឯខ្លួនអ្នកត្រូវតែធានាសទ្ធាខ្លួន
ឯងចុះ ។ ឧបាសកនោះនិយាយថា បពិត្រលោកដ៏ចម្រើន បើព្រះមហា-
មោគ្គល្លានដ៏មានអាយុ ធានាចំពោះតែធម៌ ២ យ៉ាង គឺភោគៈ ១ ជីវិត ១
សូមឲ្យកោលិយធីតា នាមសុប្បវាសា ធ្វើកត្ត ៧ ថ្ងៃសិនចុះ ខ្លួនខ្ញុំចាំធ្វើ
ក្រោយ ។ លំដាប់នោះ ព្រះមហាមោគ្គល្លានដ៏មានអាយុ បានពន្យល់
ឧបាសកនោះហើយ ចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ លុះចូលទៅដល់ហើយ
ទទួលព្រះមានព្រះភាគ យ៉ាងនេះថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ខ្ញុំព្រះអង្គបាន

ពន្យល់ឧបាសកនោះហើយ សូមឲ្យកោលិយធីតា នាមសុប្បវាសា ធ្វើកត្ត ៧ ថ្ងៃសិនចុះ ឧបាសកនោះ ចាំធ្វើខាងក្រោយ ។ លំដាប់នោះ កោលិយធីតា នាមសុប្បវាសា អង្គាសភិក្ខុសង្ឃ មានព្រះពុទ្ធប្រធានអស់ ៧ ថ្ងៃ ឲ្យឆាន់ ឆ្អែតស្តប់ស្តល់ ដោយខាទនីយកោជនីយាហារជំនុំតម ដោយដៃខ្លួនឯង គ្រាន់ តែហាមឃាត់រួចហើយ ឲ្យទារកនោះ ថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ និងភិក្ខុ សង្ឃ ។ លំដាប់នោះ ព្រះសារីបុត្តដ៏មានអាយុ បានសួរទារកនោះ យ៉ាងនេះ ថា ម្ចាស់ទារក កាលអ្នកនៅក្នុងភគិ ល្មមអត់ទ្រាំបានដែរឬ ល្មមប្រព្រឹត្តទៅ បានដែរឬ មិនមានទុក្ខតិចតួចទេឬ ។ ទារកនោះទូលតបថា បពិត្រព្រះ សារីបុត្តដ៏ចម្រើន ខ្ញុំព្រះករុណា ល្មមអត់ទ្រាំបានមកពីណា ល្មមប្រព្រឹត្តទៅ បានមកពីណា (ព្រោះ) ខ្ញុំនៅក្នុងផ្ទះប្រឡាក់ដោយឈាមអស់ ៧ ឆ្នាំមក ហើយ ។ លំដាប់នោះ កោលិយធីតា នាមសុប្បវាសា មានចិត្តត្រេកអរ រីករាយ កើតបីតិសោមនស្ស ដោយសេចក្តីនឹកកោតថា បុត្តអាត្មាអញ ចេះ ប្រឹក្សាជាមួយព្រះធម្មសេនាបតីបាន ។ លំដាប់នោះ ព្រះមានព្រះភាគ បាន ជ្រាបថា កោលិយធីតា នាមសុប្បវាសា មានចិត្តត្រេកអរ រីករាយ កើត បីតិសោមនស្សហើយ ទើបត្រាស់នឹងកោលិយធីតា នាមសុប្បវាសា យ៉ាង នេះថា ម្ចាស់នាងសុប្បវាសា នាងចង់បានបុត្តដទៃបែបនេះតទៅទៀតដែរឬ ។ កោលិយធីតា នាមសុប្បវាសាទូលថា បពិត្រព្រះមានព្រះភាគដ៏ចម្រើន ខ្ញុំ ម្ចាស់ចង់បានបុត្តដទៃបែបនេះ ៧ នាក់ទៀត ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ ជ្រាបច្បាស់នូវសេចក្តីនេះហើយ ទើបបន្តិចនូវឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

អារម្មណ៍មិនជាទីត្រេកអរ មិនជាទីស្រឡាញ់ អារម្មណ៍ជាទុក្ខ
 រមែងគ្របសង្កត់នូវបុគ្គលអ្នកប្រមាទ ដោយសភាពជាទីត្រេកអរ
 ដោយសភាពជាទីស្រឡាញ់ ដោយសភាពនៃសេចក្តីសុខ ។
 សូត្រទី ៨ ។

អដ្ឋកថា

សុប្បវាសាសូត្រ

សុប្បវាសាសូត្រទី ៨ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[៥៧] បទថា កុណ្ណិយាយំ បានដល់ ជិតនគររបស់ស្តេចកោលិយៈ
 មានឈ្មោះយ៉ាងនោះ ។ បទថា កុណ្ណធានវនេ បានដល់ ក្នុងព្រៃឈ្មោះ
 កុណ្ណធាន មិនឆ្ងាយអំពីនគរនោះ ។

ក្នុងអតីតកាល បានឮមកថា យក្ខមួយរូប ឈ្មោះកុណ្ណៈ នៅអាស្រ័យ
 ត្រង់ជងព្រៃនោះ យក្ខនោះចូលចិត្តពលីកម្មដែលលាយដោយកន្ទក់ និងលាជ
 ព្រោះដូច្នោះ ទើបជនទាំងឡាយនាំពលីកម្មទាំងនោះចូលទៅក្នុងទីនោះ ដល់
 យក្ខនោះ ដោយហេតុនោះ ទើបជងព្រៃនោះប្រាកដឈ្មោះថា កុណ្ណធានវន ។
 ក្នុងទីមិនឆ្ងាយជងព្រៃនោះ មានស្រីម្នាសស្រុកម្នាក់ នាងក៏ត្រូវហៅថា
 កុណ្ណិយា ព្រោះនៅអាស្រ័យក្នុងទីដែលជាអាណាខេត្តរបស់យក្ខ និងព្រោះ

ត្រូវយកនោះគ្រប់គ្រង ។ ក្នុងគ្រាតមក ព្រះបាទកោលិយៈបានសាងនគរ
 ឡើងក្នុងទីនោះ ។ សូម្បីនគរនោះ គេក៏ហៅថា កុណ្ឌិយាដូចមុននោះឯង
 ក្នុងព្រៃនោះ ពួកស្តេចកោលិយៈបានសាងវិហារ ដើម្បីជាទីប្រថាប់ និងជា
 លំនៅរបស់ព្រះមានព្រះភាគ និងភិក្ខុសង្ឃ ។ ក្នុងជនព្រៃនោះ ក៏ប្រាកដថា
 កុណ្ឌាធានវ័នដូចគ្នា ។ សម័យនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ចារិកទៅកាន់
 ជនបទ ដល់វិហារនោះហើយ គង់ប្រថាប់ក្នុងទីនោះឯង ព្រោះហេតុនោះ ទើប
 លោកពោលថា ឯកំ សមយំ ភគវា កុណ្ឌិយាយំ វិហារតិ កុណ្ឌិជ្ជានវនេ
 សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់នៅក្នុងកុណ្ឌិជ្ជានវនេ ទៀបក្រុង
 កុណ្ឌិយា ។ បទថា សុប្បវាសា ជាឈ្មោះរបស់ឧបាសិកានោះ ។ បទថា
 កោលិយដីតា បានដល់ ជាព្រះបុត្ររបស់ស្តេចកោលិយៈ ។

ព្រះបុត្រនោះ ជាអគ្គឧបជ្ឈាយិការរបស់ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ស្ថាបនា
 ក្នុងឯតទគ្គៈ កំពូលលើសសារិកាទាំងឡាយ ខាងឲ្យរបស់ប្រណីត ។ ជាព្រះ
 អរិយសារិកាសោតាបន្ន ។ វត្តឯណានីមួយ ទោះជារបស់ទំពា របស់បរិភោគ
 ឬកេសជ្ជៈ ដែលសមគួរដល់ព្រះមានព្រះភាគ មិនមានស្រីដទៃ គប្បីចាត់
 ចែងក្នុងនោះ វត្តទាំងអស់នោះ នាងប្រើបញ្ជារបស់ខ្លួនប៉ុណ្ណោះ ចាត់ចែង
 ហើយនឹងបង្ហាន់ចូលទៅថ្វាយដោយគោរព ។ នាងបានថ្វាយសង្ឃកត្ត និង
 បាដិបុគ្គលិកត្ត ៨០០ សម្រាប់ រាល់ៗ ថ្ងៃ បុគ្គលណាម្នាក់ ទោះជាភិក្ខុ ឬ
 ភិក្ខុនី ចូលទៅបិណ្ឌបាតកាន់ត្រកូលនោះ មិនមានដៃទេឡើយ ។ ព្រះនាង
 មានការបរិច្ចាគយ៉ាងដាច់ខាត មានដៃស្អាត ត្រេកអរក្នុងការលះបង់ គួរដល់

ការសូម ត្រេកអរក្នុងទានដែលឲ្យ ដោយប្រការដូច្នោះ ។ សាវកពោធិសត្វ
 ដែលមានភពចុងក្រោយ បានធ្វើបុណ្យាធិការក្នុងកាលមុន បានបដិសន្ធិក្នុងផ្ទៃ
 របស់នាង ។ ដោយបាបកម្មយ៉ាងនោះឯង នាងរក្សាគភ៌អស់ ៧ ឆ្នាំ មាន
 គភ៌វង្វេងអស់ ៧ ថ្ងៃ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា សត្ត វស្សានិ
 គត្តំ ធារេតិ សត្តាហំ មុន្ណុគត្តា ព្រះនាងទ្រទ្រង់គភ៌អស់ ៧ ឆ្នាំ មាន
 គភ៌វង្វេង ៧ ថ្ងៃ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា សត្ត វស្សានិ ប្រែថា ដល់ ៧ ឆ្នាំ ។
 ពាក្យថា សត្ត វស្សានិ នេះ ជាទុតិយារិកត្តិ ប្រើក្នុងអច្ឆន្ទសំយោគ ប្រែថា
 រហូត ។ បទថា គត្តំ ធារេតិ ប្រែថា ទ្រទ្រង់នូវគភ៌ អធិប្បាយថា មានគភ៌ ។
 បទថា សត្តាហំ មុន្ណុគត្តា បានដល់ មានគភ៌វង្វេង គឺប្រសូតមិនរួចអស់
 ៧ ថ្ងៃ ព្រោះថា គភ៌ចាស់ពេញទំហឹង ពេលប្រសូត ខ្យល់កម្មជួរវាត ធ្វើឲ្យ
 វិលត្រឡប់ទៅមក យកជើងឡើងខាងលើ ក្បាលចុះក្រោម ឆ្ពោះមកកាន់
 ទ្វារប្រសូត ។

សត្វនោះចេញទៅខាងក្រៅ មិនទើសទាក់ក្នុងទីណាមួយ ដោយប្រការ
 ដូច្នោះ តែកាលវិបត្តិ ក៏នឹងដេកទទឹងទ្វារប្រសូត ដោយការវិលត្រឡប់ខុស
 ប្រក្រតី ឬទ្វារប្រសូតបិទឯងនោះឯង ។ សត្វនោះ ព្រោះខ្យល់កម្មជួរវាតក្នុង
 គភ៌នោះបក់ត្រឡប់ទៅមក ទើបហៅថា មានគភ៌វង្វេង ព្រោះនាងប្រព្រឹត្ត
 ទៅយ៉ាងនោះ ៧ ថ្ងៃ ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា សត្តាហំ
 មុន្ណុគត្តា ដូច្នោះ ។ សត្វដែលកើតក្នុងគភ៌នេះ គឺព្រះសីវលិត្តោ ។ សួរថា

ព្រោះហេតុអ្វី ទើបលោកនៅជាទុក្ខក្នុងគភ៌អស់ ៧ ឆ្នាំ ដល់នូវភាពជាអ្នក
វង្វេងគភ៌អស់ ៧ ថ្ងៃ សូម្បីព្រះមាតារបស់លោក ជាអរិយសាវិកា
សោតាបន្ន ក៏បានសោយទុក្ខយ៉ាងនោះដូចគ្នា ខ្ញុំនឹងឆ្លើយដូចតទៅនេះ

ក្នុងអតីតកាល កាលព្រះបាទកាសី គ្រងរាជសម្បត្តិក្នុងក្រុងពារាណសី
ស្តេចកោសលមួយអង្គ ទ្រង់កែនកងពលធំ មកដណ្តើមក្រុងពារាណសី ទ្រង់
ផ្តាច់ព្រះជន្មព្រះរាជានោះ បានស្តាប់នាព្រះអគ្គមហេសីរបស់ព្រះរាជាអង្គនោះ
ឲ្យជាអគ្គមហេសីរបស់ព្រះអង្គ ។ ចំណែកព្រះឱរសរបស់ព្រះបាទពារាណសី
ក្នុងពេលព្រះបិតាអស់ព្រះជន្ម ទើបគេចចេញទៅតាមទ្វារបង្ហូរទឹក ប្រមូល
ញាតិមិត្ត និងពួកអមាត្យរបស់ព្រះអង្គក្នុងទីតែមួយ រួមកម្លាំងដោយលំដាប់
ហើយយាងមកកាន់ក្រុងពារាណសី តាំងបន្ទាយក្នុងទីមិនឆ្ងាយ ទ្រង់បញ្ជូន
រាជសាសន៍ដល់ស្តេចអង្គនោះថា ទ្រង់ឲ្យរាជសម្បត្តិ ឬច្បាំង ។ ព្រះមាតា
បានស្តាប់សាសន៍របស់ព្រះរាជកុមារហើយ ទើបបញ្ជូនរាជសាសន៍ទៅថា មិន
មានការច្បាំង កូនត្រូវកាត់ផ្តាច់ការចេញចូលគ្រប់ទិស ព័ទ្ធក្រុងពារាណសី
បន្ទាប់អំពីនោះ ពួកមនុស្សក្នុងក្រុងលំបាក ព្រោះអស់សម្បកឈើ ទឹក និង
អាហារ នឹងចាប់ព្រះរាជាមកថ្វាយ កូនមិនចាំបាច់ច្បាំងឡើយ ។ ព្រះរាជ-
កុមារបានស្តាប់សាសន៍របស់មាតាហើយ កាលរក្សាទ្វារធំទាំង ៤ ទើបព័ទ្ធ
នគរអស់ ៧ ឆ្នាំ ពួកមនុស្សក្នុងក្រុង នាំគ្នាចេញតាមទ្វារតូច យកបន្លែ
និងទឹកជាដើម មកធ្វើកិច្ចគ្រប់យ៉ាង ។

គ្រានោះ ព្រះមាតារបស់ព្រះរាជកុមារទ្រង់ដឹងរឿងនោះហើយ ទើបបញ្ជូន

ព្រះរាជសាសន៍ដល់ព្រះឱវាសថា កូនល្ងង់ខ្លៅ មិនដឹងឧបាយ ពួកអ្នកចូរទៅ
 ប្រាប់ដល់កូនយើងនោះថា ចូរបិទទ្វារតូច ។ ព្រះរាជកុមារទ្រង់ស្តាប់ព្រះ
 រាជសាសន៍របស់ព្រះមាតា ទើបទ្រង់ធ្វើយ៉ាងនោះអស់ ៧ ថ្ងៃ អ្នកនគរកាល
 ចេញទៅខាងក្រៅមិនបាន ក្នុងថ្ងៃទី ៧ ទើបយកសិរសាររបស់ព្រះរាជា ទៅ
 ប្រគល់ដល់ព្រះរាជកុមារៗ បានយាងចូលក្រុង ដណ្តើមរាជសម្បត្តិ ព្រោះ
 ផលកម្មដែលព័ទ្ធនគរអស់ ៧ ឆ្នាំ ក្នុងគ្រានោះ ឥឡូវនេះ ទើបទ្រង់នៅក្នុង
 លោហិតកុម្មី គឺព្រះគភីរបស់មាតា ៧ ថ្ងៃ ។ តែព្រោះព័ទ្ធព្រះនគរ ៧ ថ្ងៃ
 ដោយតឹងរឹងបំផុត ទើបដល់នូវភាពជាអ្នកវង្វេងគភីអស់ ៧ ថ្ងៃ ។ ឯក្នុង
 អដ្ឋកថាជាតក លោកពោលថា ព្រោះផលកម្មដែលព័ទ្ធនគរអស់ ៧ ថ្ងៃ
 ទើបទ្រង់នៅក្នុងលោហិតកុម្មីអស់ ៧ ឆ្នាំ ដល់នូវភាពជាអ្នកវង្វេងគភី អស់
 ៧ ថ្ងៃ ។ ព្រះថេរៈជាកំពូលដោយលោក ព្រោះអានុភាពដែលថ្វាយមហាន
 ហើយតាំងសេចក្តីប្រាថ្នាទៀបបាទមូល នៃព្រះបទុមុត្តរសម្មាសម្ពុទ្ធថា ខ្ញុំព្រះ
 អង្គិសូមជាបុគ្គលក្រៃលែងដោយលោក និងបានថ្វាយទឹកអំពៅ និងទេធិដែល
 មានតម្លៃ ១០០០ កហាបណៈជាមួយអ្នកនគរ ហើយបានតាំងសេចក្តីប្រាថ្នា
 ក្នុងកាលនៃព្រះមានព្រះភាគព្រះនាមវិបស្សី ។ ឯព្រះនាងសុប្បវាសា ទ្រង់
 នូវគភីអស់ ៧ ឆ្នាំ វង្វេងគភីអស់ ៧ ថ្ងៃ ព្រោះបញ្ចុនសាសន៍ទៅថា ចូរ
 បាត់ទ្រព្យនគរ ។ ព្រះមាតា និងបុត្រទាំងនោះ បានសោយទុក្ខបែបនេះ
 សមគួរដល់កម្មរបស់ខ្លួន ដោយប្រការដូច្នោះ ។

បទថា តិហិ វិតក្កេហិ សេចក្តីថា ដោយសម្មាវិតក្ក ៣ ដែលទាក់ទង

ដោយការរព្វកដល់គុណព្រះរតនត្រ័យ ។ បទថា **អធិវាសេតិ** សេចក្តីថា
 អត់ធន់ចំពោះទុក្ខដែលកើតឡើង ព្រោះជាអ្នកវង្វេងគភ៌ ។ សេចក្តីពិត ព្រោះ
 នាងរព្វកដល់ភាពដែលព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ដឹងប្រពៃដោយព្រះអង្គឯង
 កិច្ចបដិបត្តិល្អរបស់ព្រះអរិយសង្ឃ និងព្រះនិព្វាន ជាគ្រឿងរលាស់ចេញចាក
 ទុក្ខ ទើបអត់ធន់ សង្កត់នូវទុក្ខដែលកើតឡើងដល់ខ្លួន មិនធ្វើទុកក្នុងចិត្តនោះ
 ឯង ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា **តិហិ វិតក្កេហិ អធិវាសេតិ**
 ដូច្នោះ ។

បទ មានបទជាដើមថា **សម្មាសមុទ្ធា វត** ត្រឹមតែជាបទសម្តែងអាការ
 ដែលវិតក្កទាំងនោះកើតឡើង ។ ពាក្យនោះ មានអធិប្បាយដូច្នោះថា ព្រះ
 មានព្រះភាគអង្គនោះ ឈ្មោះថា ជានាថនៃលោក ព្រោះមានភាពជាបុគ្គល
 មានភាគរួមជាដើម ឈ្មោះថា **តុទ្ធ** ព្រោះត្រាស់ដឹងធម៌ទាំងពួងដោយប្រពៃ
 គឺមិនវិបរិតដោយព្រះអង្គឯង គឺដោយព្រះអង្គឯង ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ
 ត្រាស់ធម៌ដើម្បីលះវដ្តទុក្ខទាំងមូលបែបនេះ ដែលអញបានទទួលក្នុងឥឡូវនេះ
 និងដែលមានការកើតយ៉ាងនេះណាមួយ និងដើម្បីរលត់មិនកើតឡើង ដោយ
 ឥតសេសសល់ ត្រាស់ធម៌ដែលមិនខុស មិនផ្ទុយតាមសេចក្តីពិត ការដែល
 ព្រះសាស្តាសម្រេចព្រះសម្មាសម្ពោធិញ្ញាណ ព្រោះទ្រង់សម្តែងធម៌មិនខុស
 ទ្រង់មានពួកនៃអរិយបុគ្គល ៨ បានឈ្មោះថា សាវកសង្ឃ ព្រោះកើតក្នុង
 ទីជិតនៃការស្តាប់ធម៌របស់ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានព្រះគុណតាមដែល
 ពោលមកហើយ និងកើតរួមដោយភាពជាអ្នកមានសីល និងទិដ្ឋិស្មើគ្នា ដែល

ជាអរិយសង្ឃអ្នកបដិបត្តិប្រពៃ ដើរតាមបដិបទាដែលជាហេតុមិនត្រឡប់ គឺ ព្រះនិព្វាន ដើម្បីលះវដ្តទុក្ខបែបនេះ គឺដូច្នោះ និងដើម្បីរម្ងាត់ គឺមិនកើតឡើង នៃទុក្ខ តែងមិនបានទទួលវដ្តទុក្ខ ដូច្នោះ ក្នុងព្រះនិព្វានដែលជាគ្រឿងរលាស់ សង្ខតធម៌ទាំងពួង ដែលជាសុខហ្មឺ សុខល្អហ្មឺ ។ ក្នុងទីនេះ បុគ្គលកំពុង បដិបត្តិ លោកក៏ពោលថា បដិបត្តិហើយដូចគ្នា ព្រោះកិច្ចបដិបត្តិមិនត្រឡប់ ។ ម្យ៉ាងទៀត សព្វថា បដិបទ្ធា គប្បីជ្រាបថា ជាអត្ថបច្ចុប្បន្ន ដូចសព្វថា ឧប្បន្ន ។ ដោយហេតុនោះឯង ទើបលោកពោលថា ឈ្មោះថា អ្នកបដិបត្តិ ដើម្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវសោតាបត្តិផល ដូច្នោះ ។

[៦០] បទថា សាមិកំ បានដល់ ព្រះរាជឱវសរបស់ស្តេចកោលិយៈ ដែលជាស្វាមីរបស់ព្រះនាង ។ បទថា អាមន្តេសិ ប្រែថា បានត្រាស់ហើយ ។ បទថា មម វចនេន ភគវតោ ចានេ សិរសា វន្តាហិ សេចក្តីថា ចូរថ្វាយ បង្គំដោយសិរសា គឺត្បូងរបស់អ្នកនូវព្រះយុគលបាទរបស់ព្រះសាស្តា ដែល មានសិរីដូចផ្កាបទុមរីក ដែលប្រដាប់ដោយចក្កលក្ខណៈ តាមពាក្យរបស់ខ្ញុំ អធិប្បាយថា ចូរធ្វើអភិវាទដោយសិរសា គឺត្បូង ។ បទថា អាពាណោ ក្នុង ពាក្យជាដើមថា អប្បាពានំ លោកពោលដល់វេទនាដែលមិនត្រូវចំណែកគ្នា ដែលកើតឡើងហើយក្នុងចំណែកមួយ ក៏កាន់យកសិរីទាំងមូល ដូចកាន់ យកដោយបន្ទុះដែក ។ បទថា អាតន្តោ បានដល់ រោគដែលធ្វើជីវិតឲ្យថម ថយ ម្យ៉ាងទៀត រោគដែលគប្បីញ៉ាំងអត្តភាពឲ្យប្រព្រឹត្តទៅបាន ឈ្មោះថា អាតន្ត រោគក្រៅអំពីនេះ ឈ្មោះថា អាពាណ ។ ម្យ៉ាងទៀត រោគតូចតាច

ឈ្មោះថា អាត្ម័ រោគខ្លាំងក្លា ឈ្មោះថា អាពាធ ។ តែអាចារ្យពួកខ្លះ
 ពោលថា រោគដែលកើតខាងក្នុង ឈ្មោះថា អាពាធ រោគដែលកើតខាង
 ក្រៅ ឈ្មោះថា អាត្ម័ ។ ព្រះនាងត្រាស់ថា សូមទ្រង់ទូលសួរដល់ការមិន
 មានរោគទាំង ២ យ៉ាងនោះ ។ ឈ្មោះថា ការកើតឡើងនៃជំងឺនោះឯង ជា
 ការធ្លន់ កាយមិនមានកម្លាំង ព្រោះហេតុនោះ ទើបព្រះនាងត្រាស់ថា សូម
 ទ្រង់ទូលសួរដល់ឋានៈនៃរាងកាយស្រាល និងមានកម្លាំង ពោល គឺការប្តូរ
 ឥរិយាបថបានរហ័ស ព្រោះមិនមានជំងឺ ។ បទថា ដាសុវិហារំ សេចក្តីថា
 ព្រះនាងត្រាស់ថា សូមទូលសួរដល់ការនៅជាសុកក្នុងឥរិយាបថទាំង ៤
 ពោល គឺឈរ អង្គុយ ដើរ និងដេក ។ លំដាប់នោះ ព្រះនាងកាលសម្តែង
 អាការទូលសួរព្រះអង្គ ទើបត្រាស់ពាក្យជាដើមថា សុប្បវាសា កន្លែ
 ដូច្នោះ ។ ដោយពាក្យថា ឯវត្ថុ វនេហិ លោកសម្តែងដល់អាការដែលគប្បី
 ទូលក្នុងឥឡូវនេះ ។

បទថា បរមំ ជាការទទួលពាក្យឆ្លើយ ។ ដោយបទថា បរមំ នោះ
 ទ្រង់សម្តែងថា សាធុ ខ្ញុំនឹងបដិបត្តិតាមដែលនាងពោល ។ បទថា កោលិយ-
 បុត្តោ បានដល់ ព្រះរាជឱវសរបស់ស្តេចកោលិយៈ ដែលជាស្វាមីរបស់
 ព្រះនាងសុប្បវាសា ។

ដោយបទថា សុខិនិ ហោតុ ព្រះសាស្ត្រាទ្រង់ជាអគ្គទុក្ខិណោយ្យបុគ្គល
 ក្នុងលោក មួយអង្វើដោយទេវលោក ទ្រង់ទទួលពាក្យថ្វាយបង្គំរបស់ព្រះ
 រាជបុត្រ ដែលព្រះនាងសុប្បវាសាបញ្ជូនមកពេលនោះ ទើបទ្រង់ប្រកាសការ

នាំសេចក្តីសុខចូលទៅក្នុងទីដែលព្រះពុទ្ធទ្រង់ធ្លាប់បំពេញ ជាហេតុឲ្យកើតមេត្តា
 វិហារធម៌របស់ព្រះអង្គដល់ព្រះនាងសុប្បវាសានោះ ដោយសាមញ្ញទូទៅ លុះ
 ទ្រង់សម្តែងការនាំសេចក្តីសុខចូលទៅដល់ព្រះនាង និងព្រះឪវសទៀត ដោយ
 ការបដិសេធការបានទទួលទុក្ខ ដែលមានការវិបត្តិគក៌ជាមូលជាប្រធាន ទើប
 ត្រាស់ថា សុខិនី អរោគា អរោគំ បុត្តំ វិជាយតុ ចូរកោលិយធីតា នាម
 សុប្បវាសា មានសេចក្តីសុខ ចូរកុំឲ្យមានរោគ ប្រសូតបុត្តកុំឲ្យមានរោគ ។
 បទថា សហ វចនា បានដល់ ដំណាលគ្នានឹងព្រះតម្រាស់របស់ព្រះមាន
 ព្រះភាគនោះឯង ក្នុងគ្រាដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ដូច្នោះនោះឯង កម្មនោះ
 ក៏ដល់នូវការអស់ទៅ ព្រះសាស្តាទ្រង់ប្រមើលមើលថា កម្មនោះ អស់ទៅ
 ហើយ ទើបត្រាស់យ៉ាងនោះ ។ ឯអាចារ្យមួយពួកទៀតពោលថា បើមិន
 ត្រាស់យ៉ាងនោះសោត បន្តអំពីនោះ សេចក្តីទុក្ខនោះ នឹងជាប់តាមព្រះនាង
 ទៅអស់កាលតិចតួច តែព្រោះព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ចូរនាងមានសេចក្តី
 សុខ មិនមានរោគ និងប្រសូតព្រះឪវសដែលមិនមានរោគចុះ ដូច្នោះ ដំណាល
 គ្នានឹងព្រះតម្រាស់របស់ព្រះមានព្រះភាគនោះឯង គក៌នោះ ក៏ប្រាសចាកការ
 ឈឺចាប់ ប្រសូតដោយងាយស្រួលនោះឯង ។ ព្រះមាតា និងព្រះឪវសទាំង
 ២ នោះ មានសួស្តី ដោយប្រការដូច្នោះ សេចក្តីពិត ពុទ្ធនុភាពរបស់ព្រះពុទ្ធ
 ទាំងឡាយ ជាអចិន្ត្រៃយ៍ ប្រៀបដូចនាងបជាចារដល់នូវភាពត្រួត ព្រោះ
 សេចក្តីសោក ដែលកើតអំពីសត្វ និងសង្ខារជាទីស្រឡាញ់ មានការរូបដូច
 ពេលកើត (អាក្រាត) ត្រាច់ពោលថា

ឧកោ បុត្តា កាលកតា បន្តេ មយ្ហំ បតី មតោ
 មាតា បិតា ច ភាតា ច ឯកចិតកស្មី ឈាយរេ ។
 កូនទាំង ២ ក៏ស្លាប់ ប្តីរបស់ខ្ញុំក៏ស្លាប់ត្រង់កណ្តាលអធ្ងន់
 មាតា បិតា និងបងប្រុស គេដុតក្នុងជើងប្តីតែមួយ ។

ក្នុងខណៈដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់បួនស្រី ចូរនាងបាននូវ
 ស្មារតីឡើងនោះឯង ការត្រួតក៏បាត់ទៅ យ៉ាងណា សូម្បីនាងសុប្បិយាឧបាសិកា
 ក៏ដូចគ្នា កាលមិនអាចឲ្យដំបៅដំដែលខ្លួនឯងធ្វើ ត្រង់ភ្នែករបស់ខ្លួនជាសះ
 ស្បើយ ទើបដេកលើគ្រែ កាលដំបៅជាជាប្រក្រតីក្នុងខណៈដែលទ្រង់ត្រាស់
 ថា ចូរនាងមកថ្វាយបង្គំតថាគតចុះ ខ្លួនឯងក៏ទៅថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ
 សរុបសេចក្តីថា រឿងមានជាដើមដូចពោលនេះ គប្បីលើកឡើងពោលក្នុង
 ទីនេះឯង ។

បទថា ឯវំ កន្តេ សេចក្តីថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ពាក្យនោះ ដូចព្រះ
 តម្រាស់ដែលព្រះមានព្រះភាគ កាលទ្រង់បំណងនូវការដែលព្រះនាង មួយ
 អន្លើនឹងព្រះឱវសមិនមានរោគ ទើបត្រាស់ថា ចូរនាងមានសេចក្តីសុខ ប្រាស
 ចាករោគ ប្រសូតព្រះឱវសប្រាសចាករោគនោះឯង ។ អធិប្បាយថា ក្នុង
 កាលណាមួយ ព្រះតម្រាស់ព្រះមានព្រះភាគ មិនប្រព្រឹត្តទៅដទៃឡើយ ។
 ចំណែកអាចារ្យពួកខ្លះពោលថា ឯវំមត្តុ ប្រែថា ចូរសម្រេចយ៉ាងនោះចុះ
 អាចារ្យមួយពួកទៀត នាំយកអត្ថនៃបទថា ហោតុ ចូរសម្រេចចុះ មក
 ពណ៌នា ។ បទថា អភិណ្ឌិត្យា សេចក្តីថា ត្រេកអរចំពោះព្រះកក្រ ដោយ

បានទទួលបីតិ និងសោមនស្ស ក្នុងកាលព្រះមានព្រះភាគ មានព្រះសូរសៀង
 មានព្រះតម្រាស់ផ្អែមល្អែម ដូចសំឡេងសត្វករិក ដែលកំពុងត្រាស់នោះឯង ។
 បទថា **អនុមោទិត្យា** សេចក្តីថា បន្ទាប់អំពីនោះ ក៏ធ្វើឲ្យកើតការត្រេកអរ
 គឺត្រេកអរដោយចិត្ត ហើយអនុមោទនាដោយវាចា ឬត្រេកអរដោយការ
 សម្បូរនៃព្រះតម្រាស់ ហើយត្រេកអរតាម ដោយការសម្បូរនៃប្រយោជន៍ ។
 បទថា **សកំ យរំ បច្ឆាយាសិ** បានដល់ ទ្រង់យាងត្រឡប់អំពីដំណាក់
 របស់ព្រះអង្គ ។ លោកអាចារ្យអ្នកស្វាធារ្យ សូម្បីថា **យេន សកំ យរំ**
 គឺពោលបទថា **តេន ព្រោះ យ ត** ភ្ជាប់គ្នា តែទោះជាដូច្នោះ គប្បីប្រកប
 បាលីដ៏សេសថា **បដិយាយិត្យា** ប្រែថា ត្រឡប់ ។ បទថា **វិជានំ** បាន
 ដល់ ប្រសូត អធិប្បាយថា កើតកូន ។ បទថា **អច្ឆរិយំ** សេចក្តីថា ឈ្មោះ
 ថា គួរអស្ចារ្យ ព្រោះមិនមានជានិច្ច ដូចមនុស្សភ្នែកខ្វាក់ឡើងភ្នំ ។ អត្ថនៃ
 សព្វមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ។ តែក្នុងអដ្ឋកថាពោលថា ឈ្មោះថា គួរអស្ចារ្យ
 ព្រោះគួរដល់ការទះដៃ អធិប្បាយថា គួរដល់ការផ្កាតម្រាមដៃ ។ សព្វថា
វត ប្រើក្នុង សម្ភារន អធិប្បាយថា គួរអស្ចារ្យពិត ។ បទថា **កោ**
 ជាពាក្យហៅធម្មតា ។ ឈ្មោះថា **អត្តត** ព្រោះមិនធ្លាប់មាន ។

បទថា **តថាគតស្ស** សេចក្តីថា ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថា តថាគត
 ដោយហេតុ ៨ ប្រការ គឺឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះទ្រង់យាងមកយ៉ាងនោះ
 ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះយាងទៅយ៉ាងនោះ ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះ
 យាងមកកាន់លក្ខណៈដែលពិត ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះត្រាស់ដឹងប្រពៃនូវ

ធម៌ពិតតាមសេចក្តីពិត ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះទ្រង់ឃើញធម៌ដែលពិត
ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះមានព្រះតម្រាស់ពិត ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះ
ទ្រង់ធ្វើយ៉ាងនោះ ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះអត្តថា គ្របសង្កត់នូវសត្វ
ទាំងពួង ។

សួរថា ហេតុអ្វី ទើបព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះទ្រង់
យាងមកយ៉ាងនោះ ឆ្លើយថា ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទាំងឡាយក្នុងកាលមុន ដែល
ដល់នូវការខ្វល់ខ្វាយ ព្រោះយាងមកដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់លោកទាំងពួង
អធិប្បាយដូចម្តេច អធិប្បាយថា ព្រះមានព្រះភាគអង្គនេះ យាងមកដោយ
អភិនិហារ ៨ ប្រការ ដែលជាគ្រឿងយាងមករបស់ព្រះមានព្រះភាគទាំង-
ឡាយនោះ ។ ម្យ៉ាងទៀត ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ ទ្រង់បំពេញបារមី ៣០
គឺទ្រង់បំពេញទានបារមី សីលបារមី នេក្ខម្មបារមី បញ្ញាបារមី វិរិយបារមី
ខន្តិបារមី សច្ចបារមី អធិដ្ឋានបារមី មេត្តាបារមី ឧបេក្ខាបារមី រួមបារមីទាំង
នេះ ចាត់ជាបារមី ១០ ឧបបារមី ១០ បរមត្ថបារមី ១០ ទ្រង់បរិច្ចាគ
មហាបរិច្ចាគ ៥ និងទ្រង់បំពេញបុព្វប្បយោគ បុព្វចរិយា ការត្រាស់ធម្ម-
ទេសនា និងញាតត្ថចរិយាជាដើម ហើយទ្រង់ដល់នូវទីបំផុតនៃពុទ្ធចរិយា
យាងមកហើយ ដោយប្រការណា ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ ក៏យាងមក
ដោយប្រការនោះ ។ ម្យ៉ាងទៀត ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់បំពេញសតិប្បដ្ឋាន ៤
។ បេ។ អរិយមគ្គមានអង្គ ៨ យាងមកដោយប្រការណា ព្រះមានព្រះភាគ
អង្គនេះក៏យាងមក ដោយប្រការនោះ។ ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះយាងមក

យ៉ាងនោះ ដោយប្រការដូច្នោះ ។

សួរថា ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះយ៉ាងទៅដោយ
 ប្រការនោះដូចម្តេច ឆ្លើយថា ព្រះមានព្រះភាគទាំងឡាយ ទ្រង់កើតឡើង
 ក្លាមនោះឯង ប្រថាប់ឈរដោយព្រះយុគលបុទទាំង ២ បែរព្រះកក្ក្រទៅទិស
 ឧត្តរ យ៉ាងទៅបាន ៧ ជំហាន កាលទេវតាបាំងស្ងួតច្នៃត្រ ទ្រង់សម្លឹងមើល
 គ្រប់ទិស ទ្រង់បន្លឺនូវអាសកិវាថា ហើយព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ កាល
 ប្រកាសដល់ភាពដែលទ្រង់ជាអ្នកចម្រើនបំផុត និងប្រសើរបំផុតក្នុងលោក
 ទើបមានការយ៉ាងទៅយ៉ាងពិត មិនខុស ព្រោះជាបុព្វនិមិត្តនៃការសម្រេច
 គុណវិសេសដ៏ច្រើន ដោយប្រការណា ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ ក៏យ៉ាង
 ទៅដោយប្រការនោះ ហើយការយ៉ាងទៅរបស់ទ្រង់នោះ ជាការយ៉ាងទៅ
 ដោយពិត មិនខុស ព្រោះជាបុព្វនិមិត្ត នៃការសម្រេចគុណវិសេសទាំងនោះ
 ដូចគ្នា ។ ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះយ៉ាងទៅដោយប្រការនោះយ៉ាងនេះ ។
 ម្យ៉ាងទៀត ព្រះមានព្រះភាគទាំងឡាយនោះ ទ្រង់លះកាមច្នៃដោយនេក្ខម្មៈ
 ហើយយ៉ាងទៅ លះព្យាបាទដោយមិនព្យាបាទ លះបីនិមិទ្ធុដោយអាណោក-
 សញ្ញា លះខ្លួនកុក្កុច្នៃដោយការមិនរាយមាយ លះវិចិកិច្ចាដោយការកំណត់
 ធម៌ យ៉ាងទៅទម្លាយអវិជ្ជាដោយព្រះញាណ បន្ទាបន្ថយនូវការមិនត្រេកអរ
 ដោយបាមោជ្ជ លះធម៌ដែលជាបដិបក្ខនោះៗ ដោយសមាបត្តិ ៤ ដោយ
 មហាវិបស្សនា ១៨ និងដោយអរិយមគ្គ ៤ យ៉ាងទៅ យ៉ាងណា សូម្បីព្រះ
 មានព្រះភាគក៏យ៉ាងទៅយ៉ាងនោះ ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះយ៉ាងទៅដោយ

ប្រការនោះ ដោយប្រការដូច្នោះ ។

ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះយាងមកកាន់លក្ខណៈពិតដូចម្តេច ឆ្លើយថា
ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះទ្រង់មានញាណគតិ យាងមកដល់ គឺសម្រេចមិន
ខុសក្លាំងក្លាតំរូវលក្ខណៈដែលពិត មិនខុស មិនប្រែប្រួលទៅជាដទៃ មាន
ធម៌នោះៗ ជាសកាវៈ មួយអង្វើដោយកិច្ចជាលក្ខណៈយ៉ាងនេះ គឺបឋវីធាតុ
មានការរឹងជាលក្ខណៈ អបោធាតុមានការហូរទៅជាលក្ខណៈ តេជោធាតុមាន
ការក្តៅជាលក្ខណៈ វាយោធាតុមានការបក់កម្រើកជាលក្ខណៈ អាកាសធាតុ
មានការពាល់ត្រូវមិនបានជាលក្ខណៈ រូបមានការប្រែប្រួលជាលក្ខណៈ វេទនា
មានការសោយជាលក្ខណៈ សញ្ញាមានការចាំជាលក្ខណៈ សង្ខារមានការតាក់
តែងជាលក្ខណៈ វិញ្ញាណមានការដឹងច្បាស់ជាលក្ខណៈ រួមសេចក្តីថា បាន
ដល់ ខន្ធ ៥ អាយតនៈ ១២ ធាតុ ១៨ ឥន្ទ្រិយ ២២ សច្ចៈ ៤ បច្ចយាការ
១២ សតិប្បដ្ឋាន ៤ សម្មប្បដ្ឋាន ៤ ឥទ្ធិបាទ ៤ ឥន្ទ្រិយ ៥ ពោជ្ឈង្គ ៧
អរិយមគ្គមានអង្គ ៨ វិសុទ្ធិ ៧ និងនិព្វាន ១ ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះ
យាងមកកាន់លក្ខណៈពិត ដោយប្រការដូច្នោះ ។

ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះត្រាស់ដឹងប្រពៃក្រៃលែងនូវធម៌ពិតតាមសេចក្តី
ពិតដូចម្តេច គឺឈ្មោះថា ធម៌ពិត បានដល់ អរិយសច្ច ៤ សមដូចព្រះមាន
ព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ធម្មជាតិ ៤ យ៉ាងនេះ ជារបស់ពិត
មិនប្រែប្រួល មិនក្លាយទៅជារបស់ដទៃឡើយ ធម្មជាតិ ៤ គឺអ្វីខ្លះ ម្នាល
ភិក្ខុទាំងឡាយ ពាក្យថា នេះជាទុក្ខ នុ៎ះជាធម្មជាតិពិត មិនប្រែប្រួល មិនក្លាយ

ទៅជាបស្ចឹមដទៃឡើយ ដូច្នោះជាដើម ។ សេចក្តីពិស្តារហើយ ។ ព្រះមាន
 ព្រះភាគ ត្រាស់ដឹងក្រែកលែងនូវអរិយសច្ចទាំង ៤ នោះ ព្រោះដូច្នោះ ទើប
 ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះត្រាស់ដឹងអរិយសច្ច ៤ នោះ យ៉ាងពិត ។
 ម្យ៉ាងទៀត អត្តដែលជរា និងមរណៈកើត និងប្រព្រឹត្តទៅព្រោះជាតិជាបច្ច័យ
 ជាសក្ការៈពិត មិនខុស មិនក្លាយទៅជាដទៃ ។ បេ ។ អត្តដែលសង្ខារកើត
 និងប្រព្រឹត្តទៅព្រោះអវិជ្ជាជាបច្ច័យ ជាសក្ការៈពិត មិនខុស មិនវិបរិត អត្ត
 ដែលអវិជ្ជាជាបច្ច័យនៃសង្ខារក៏ដូចគ្នា ។ បេ ។ អត្តដែលជាតិជាបច្ច័យនៃជរា
 និងមរណៈក៏ដូចគ្នា ជាសក្ការៈពិត មិនខុស មិនក្លាយទៅជាដទៃ ព្រះមាន
 ព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ដឹងនូវធម៌ទាំងអស់នោះ ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបព្រះមាន
 ព្រះភាគព្រះនាមថា តថាគត ព្រោះជាអ្នកត្រាស់ដឹងក្រែកលែងនូវអរិយសច្ច ៤
 យ៉ាងដោយពិត ។ ពិតហើយ គត សព្វ ក្នុងបទថា តថាគត នេះ
 មានអត្តថា ត្រាស់ដឹងក្រែកលែង ។ ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះត្រាស់ដឹង
 ធម៌ពិតតាមសេចក្តីពិត ដោយប្រការដូច្នោះ ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ព្រះនាមថា តថាគត ព្រោះទ្រង់មានប្រក្រតី
 ឃើញអារម្មណ៍ដែលពិតដូចម្តេច ឆ្លើយថា អារម្មណ៍ណា ដែលឈ្មោះថា
 រូបារម្មណ៍ ដែលមកប្រាកដក្នុងចក្ខុទ្ធាររបស់សត្វទាំងឡាយ មិនមានប្រមាណ
 មានទាំងក្នុងលោក និងទាំងទេវលោក ។ បេ ។ ក្នុងពួកសត្វ ព្រមទាំងទេវលោក
 និងមនុស្ស ក្នុងលោកជាតុមិនមានប្រមាណ អារម្មណ៍នោះ ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់ដឹង គឺទ្រង់ឃើញ ដោយអាការទាំងអស់ ។

អារម្មណ៍នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ដឹង និងទ្រង់ឃើញយ៉ាងនេះ ចែក
 ចេញទៅតាមឈ្មោះជាអនេក តាមវារៈ ១៣ វារៈ តាមន័យ ៥២ ន័យ ដោយ
 ន័យជាដើមថា រូប គឺរូបាយតនៈនោះដូចម្តេច ។ រូបណាដែលអាស្រ័យមហា
 កូតរូប ៤ ជារូបដែលមានវណ្ណៈ គឺពណ៌ មើលឃើញបាន ពាល់ត្រូវបានជា
 រូបពណ៌ខៀវ ជារូបពណ៌លឿង ដោយអំណាចជារូបដែលគួរប្រាថ្នា និងមិន
 គួរប្រាថ្នាជាដើម ដោយអំណាចដែលនឹងបានក្នុងរូបដែលបានឃើញ សំឡេង
 ដែលបានឮ ក្លិន រស ផោដ្ឋព្វៈដែលបានជ្រាប និងធម្មារម្មណ៍ដែលបានដឹង
 ច្បាស់ រមែងជារបស់ពិតនោះឯង មិនប្រែប្រួល ។ ក្នុងសទ្ធារម្មណ៍ជាដើម
 ដែលមកប្រាកដក្នុងសោតទ្វារជាដើម ក៏ន័យនេះ ។ សមដូចព្រះតម្រាស់
 ដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ដូច្នោះថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ អារម្មណ៍ណា
 ដែលលោក ព្រមទាំងទេវលោក មារលោក ព្រហ្មលោក ដែលពពួកសត្វ
 ព្រមទាំងសមណព្រាហ្មណ៍ ព្រមទាំងមនុស្សជាសម្មតិទេព និងមនុស្ស
 ដ៏សេស ឃើញ ឮ ពាល់ត្រូវ ដឹងច្បាស់ បានដល់ ស្វែងរក ត្រាច់រង្គាត់
 រកអារម្មណ៍នោះ តថាគតបានដឹងជាក់ស្តែងហើយដោយសារចិត្ត ព្រោះហេតុ
 នោះ បានជាគេហៅថា តថាគត ។ ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះទ្រង់ឃើញពិត
 ដោយប្រការដូច្នោះ ។ បទថា តថាគតោ គប្បីជ្រាបថា ជាបទប្រើក្នុងអត្ថ
 ថា ទ្រង់ឃើញពិត ។

ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះមានវារៈពិតដូចម្តេច គឺព្រះមានព្រះភាគ
 ត្រាស់ដឹងដ៏ក្រៃលែងនូវអនុត្តរសម្មាសម្ពោធិញ្ញាណ ក្នុងចំណែកនៃរាត្រីណា

ហើយ ទ្រង់បរិនិព្វានដោយអនុបាទិសេសនិព្វានធាតុ ក្នុងរាត្រីណា រវាងនេះ មានកាលប្រមាណ ៤៥ ព្រះវស្សា ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់សុត្តៈ និងគេយ្យៈ ជាដើមណា ទាំងអស់នោះ បរិសុទ្ធបរិបូណ៌ កម្ពាត់នូវការស្រវឹង ព្រោះរាគៈ ជាដើមបាន ដូចគ្នាតែមួយពិត មិនខុស ។ ដោយហេតុនោះ ទើបទ្រង់ត្រាស់ ថា ម្ចាស់ចុន្ទ តថាគតត្រាស់ដឹងនូវសម្មាសម្ពោធិដ៏ប្រសើរ ក្នុងវេលាយប់ ណាផង បរិនិព្វានដោយអនុបាទិសេសនិព្វានធាតុ ក្នុងវេលាយប់ណាផង រមែងសម្តែងហោរា ចង្អុលបង្ហាញនូវហេតុណា ក្នុងចន្លោះនេះ ហេតុទាំងអស់ នោះ សុទ្ធតែពិត មិនមែនត្រឡប់ទៅជាដទៃឡើយ ហេតុដូច្នោះហើយ បាន ជាគេហៅថា ព្រះតថាគត ។ គត សព្វ ក្នុងបទថា តថាគតោ នេះ មាន អត្ថថា គន ប្រែថា ត្រាស់ ។ ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះមានវាទៈពិត ដោយប្រការដូច្នោះ ។ ម្យ៉ាងទៀត អាគនន គឺ អាគន អធិប្បាយថា ត្រាស់ ។ ក្នុងបទនេះ គប្បីជ្រាបបទសម្រេចរូប យ៉ាងនេះថា ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះផ្ទាស់ ទ អក្ខរៈ ជា ត អក្ខរៈ ព្រោះអត្ថថា ទ្រង់មាន ព្រះតម្រាស់យ៉ាងពិត គឺមិនប្រែប្រួល ។

ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះទ្រង់ធ្វើយ៉ាងនោះដូចម្តេច គឺសេចក្តីពិត ព្រះ កាយរបស់ព្រះមានព្រះភាគ ស្របតាមព្រះវាចា ព្រះវាចាស្របតាមកាយ ព្រោះដូច្នោះ ទើបទ្រង់ជា យថាវាទី តថាភារី គឺត្រាស់យ៉ាងណា ធ្វើយ៉ាង នោះ និងជា យថាភារី តថាវាទី គឺទ្រង់ធ្វើយ៉ាងណា ត្រាស់យ៉ាងនោះ អធិប្បាយថា វាចាក្តី ព្រះកាយរបស់ទ្រង់ក្តី យ៉ាងនោះ រមែងមានដោយ

ប្រការណា ទ្រង់ប្រព្រឹត្តទៅ គឺប្រព្រឹត្តទៅដោយប្រការនោះ ។ ម្យ៉ាងទៀត ព្រះកាយប្រព្រឹត្តទៅយ៉ាងណា ព្រះវាចាក៏ត្រាស់ទៅ គឺប្រព្រឹត្តទៅយ៉ាងនោះ ព្រោះហេតុនោះ ទើបទ្រង់ព្រះនាមថា តថាគត ។ ដោយហេតុនោះ ទើប ត្រាស់ថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ តថាគតពោលយ៉ាងណា ធ្វើយ៉ាងនោះ ធ្វើ យ៉ាងណា ពោលយ៉ាងនោះ រួមសេចក្តីថា ទ្រង់ជា យថាវាទី តថាភារី និង យថាភារី តថាវាទី ព្រោះដូច្នោះ ទើបហៅថា តថាគត ។ ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះធ្វើយ៉ាងនោះ ដោយប្រការដូច្នោះ ។

ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះអត្ថថា គ្របសង្កត់ដូចម្តេច គឺព្រះអង្គ ទ្រង់ ព្រះនាមថា តថាគត ព្រោះទ្រង់ធ្វើកវគ្គព្រហ្មខាងលើ រហូតដល់អវិចីមហា នរកខាងក្រោម ត្រង់ទទឹង ក៏ទ្រង់គ្របសង្កត់សព្វសត្វក្នុងលោកធាតុ មិន មានប្រមាណ ដោយសីលខ្លះ សមាធិខ្លះ បញ្ញាខ្លះ វិមុត្តិខ្លះ វិមុត្តិញ្ញាណ- ទស្សនៈខ្លះ ទ្រង់ប្តឹងមិនបាន ប្រមាណមិនបានដោយពិត ទ្រង់ជាបុគ្គលដែល បុគ្គលណាម្នាក់ ប្តឹងមិនបាន ប្រមាណមិនបាន ជាទេវតា ក្រែលែងជាងទេវតា ជាសក្កៈក្រែលែងជាងសក្កៈ ជាព្រហ្មក្រែលែងជាងព្រហ្ម ជាបុគ្គលខ្ពង់ខ្ពស់ជាង សព្វសត្វ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបទ្រង់ត្រាស់ថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ តថាគតជាអ្នកគ្របសង្កត់ អង់អាច ជាអ្នកឃើញពិត មានអំណាចគ្រប សង្កត់លោក ព្រមទាំងទេវលោក មារលោក ព្រហ្មលោក ក្នុងពពួកសត្វ ព្រមទាំងសមណព្រាហ្មណ៍ ព្រមទាំងមនុស្សជាសម្មតិទេព និងមនុស្ស ដ៏សេសបាន ហេតុនោះ បានជាគេហៅថា តថាគត ។ ក្នុងសេចក្តីនោះ មាន

បទសម្រេចរូបដូចតទៅនេះ ព្រះតម្រាស់របស់ព្រះអង្គ ដូចឱសថវិសេស បានដល់ ទេសនាវិលាស និងការសន្សំបុណ្យ ដោយហេតុនោះ ទើបទ្រង់ គ្របសង្កត់បុគ្គលដែលជាបរហ្សវាទទាំងអស់ និងលោក ព្រមទាំងទេវលោក ដូចពេទ្យដែលមានអានុភាពច្រើន ប្រើថ្នាំទិព្វ បង្ក្រាបពស់ទាំងឡាយ ព្រោះ ហេតុនោះ ទើបថ្វាយព្រះនាមថា តថាគត ព្រោះផ្ទៀងផ្ទាត់ ឧ អក្ខរៈឲ្យជា ត អក្ខរៈ ដោយអត្ថថា ទ្រង់មានព្រះតម្រាស់ពិត មិនប្រែប្រួល តាមដែលពោល មកហើយ ព្រោះគ្របសង្កត់សព្វសត្វបាន ។ ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះអត្ថ ថា គ្របសង្កត់សព្វសត្វ ដោយប្រការដូច្នោះ ។

ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះយាងទៅ ដោយប្រការនោះ ។ ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះយាងទៅដោយពិត ។ ក្នុងបទថា តថាគតោ នោះ ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះយាងដល់ គឺសម្រេចលោកទាំងមូលដោយពិត ដោយតិរណប្បវិញ្ញា ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះយាងទៅ គឺឈានកន្លងលោក- សមុទយៈដោយពិត ដោយបហានប្បវិញ្ញា ។ ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះយាង ដល់ គឺសម្រេចលោកនិរោធដោយពិត ដោយសច្ចិកិរិយា ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះយាងទៅ គឺបដិបត្តិលោកនិរោធគាមិនីបដិបទាដោយពិត ។ សមដូច ព្រះតម្រាស់ដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ លោក (គឺ ទុក្ខសច្ច) តថាគតបានត្រាស់ដឹងហើយ តថាគតផុតចាកលោក (គឺទុក្ខ- សច្ច) ហើយ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ លោកសមុទយៈ តថាគតបានត្រាស់ ដឹងហើយ លោកសមុទយៈ តថាគតបានលះបង់ហើយ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ

លោកនិរោធ តថាគតបានត្រាស់ដឹងហើយ លោកនិរោធ តថាគតបានធ្វើឲ្យ
ជាក់ច្បាស់ហើយ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ លោកនិរោធគាមិនីបដិបទា តថាគត
បានត្រាស់ដឹងហើយ លោកនិរោធគាមិនីបដិបទា តថាគតបានចម្រើនហើយ
ព្រោះដូច្នោះ ទើបបានទទួលព្រះនាមថា **តថាគត** ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ព្រះនាមថា តថាគត ព្រោះហេតុ ៨ ប្រការដទៃ
ទៀត គឺឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះយ៉ាងមកដោយប្រការនោះ ១ ឈ្មោះថា
តថាគត ព្រោះយ៉ាងទៅដោយប្រការនោះ ១ ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះមក
ដល់សច្ចៈយ៉ាងនោះ ១ ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះយ៉ាងទៅយ៉ាងនោះ ១
ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះមានប្រការយ៉ាងនោះ ១ ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះ
មានការប្រព្រឹត្តទៅដោយប្រការយ៉ាងនោះ ១ ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះត្រាស់
ដោយព្រះញាណយ៉ាងនោះ ១ ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះការដែលយ៉ាងទៅ
យ៉ាងនោះ ១ ។

ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះយ៉ាងមកដោយប្រការនោះដូចម្តេច គឺព្រះមាន
ព្រះភាគ កាលជាសុមេធាបស បំពេញអភិវិហារដែលប្រកបដោយអង្គ ៨
ប្រការ ទៀបបុណ្យមូលរបស់ព្រះទេសពាល ព្រះនាមទីបង្អួរ ដូចដែលលោក
ពោលយ៉ាងនេះថា

មនុស្សត្តំ លិង្គសម្បត្តិ	ហេតុ សត្តារទស្សនំ
បព្វជ្ជា គុណសម្បត្តិ	អធិការោ ធនុតា
អដ្ឋង្គម្មសមោធានា	អភិវិហារោ សមិជ្ឈតិ ។

អភិវិហារវមែនសម្រេច ព្រោះសមោធានធម៌ ៨ ប្រការ
 គឺភាពជាមនុស្ស ១ ភាពជាអ្នកសម្បូរដោយភេទ ១
 ហេតុ ១ ការបានឃើញព្រះសាស្តា ១ ការចេញបព្វជ្ជា
 ១ ការសម្បូរដោយគុណធម៌ ១ បុញ្ញាធិការ ១ ភាពជា
 អ្នកមានឆន្ទៈ ១ ។

ទ្រង់ប្រកាសមហាប្លេជាថា អាត្មាអញរួងនូវលោក ព្រមទាំងទេវលោក
 បានហើយ និងញ៉ាំងសត្វឲ្យរួង អាត្មាអញរួចផុតហើយ និងញ៉ាំងសត្វឲ្យ
 រួចផុត អាត្មាអញទូន្មានខ្លួនហើយ និងទូន្មានអ្នកដទៃ អាត្មាអញស្ងប់ហើយ
 និងឲ្យអ្នកដទៃស្ងប់ អាត្មាអញជូរស្បើយចិត្តហើយ និងឲ្យអ្នកដទៃជូរស្បើយ
 អាត្មាអញបរិនិព្វានហើយ និងឲ្យអ្នកដទៃបរិនិព្វាន អាត្មាអញត្រាស់ដឹង
 ហើយ និងឲ្យអ្នកដទៃត្រាស់ដឹង សមដូចព្រះតម្រាស់ត្រាស់ថា

ប្រយោជន៍អ្វីអាត្មាអញជាបុរស សម្តែងកម្លាំងរួងទៅម្នាក់
 ឯង អាត្មាអញគួរដល់នូវសព្វញ្ញតញ្ញាណ ចម្លងមនុស្ស-
 លោក ព្រមទាំងទេវលោក ។

អាត្មាអញ នឹងបានដល់នូវសព្វញ្ញតញ្ញាណ ចម្លងប្រជុំជន
 ច្រើន ដោយអធិការនេះ ដែលអាត្មាអញធ្វើចំពោះព្រះពុទ្ធ
 ជាបុរសខ្ពង់ខ្ពស់ ។ តថាគតនឹងកាត់ខ្សែសង្សារ កម្ចាត់បង់
 ភពទាំង ៣ ឡើងជិះលើនាវា គឺធម៌ នឹងចម្លងមនុស្សលោក
 ព្រមទាំងទេវលោក ដូច្នោះ ។

ព្រះមានព្រះភាគ ជាលោកនាថ កាលត្រាស់មហាប្លេជ្ជានេះ ដែលជា
 ហេតុនៃការត្រិះរិះពិចារណា និងការសមាទានពួកធម៌ ធ្វើភាពជាពុទ្ធនាំអស់
 មិនឲ្យញាប់ញ័រ ព្រោះទ្រង់បំពេញបារមី ៣០ មានទានបារមីជាដើមបានយ៉ាង
 ហ្មត់ចត់ ជាប់តគ្នាដោយគោរព ទ្រង់បរិច្ចាគមហាបរិច្ចាគ ៥ មានការបរិច្ចាគ
 អវយវៈជាដើម ចម្រើននូវអធិដ្ឋាន ៤ មានសច្ចាធិដ្ឋានជាដើម ទ្រង់បំពេញ
 បុញ្ញសម្ភារ និងញាណសម្ភារ ទ្រង់ឲ្យបុព្វប្បយោគ បុព្វចរិយា ធម្មកថា និង
 ញាតត្ថចរិយាជាដើម ឲ្យឧក្រិដ្ឋ ឲ្យពុទ្ធចរិយាដល់ទីបំផុតយ៉ាងក្រៃលែងអស់
 ៤ អសន្ទេយ្យ និងមួយសែនមហាកប្ប ទើបសម្រេចអនុត្តរសម្មាសម្ពោ-
 ធិញ្ញាណ ដូច្នោះ ទើបមហាប្លេជ្ជារបស់ទ្រង់នោះឯងជារបស់ពិត មិនខុស មិន
 វិបរិត ការខុសភ្នាំងភ្នាត់របស់ទ្រង់ត្រឹមតែមួយចុងរោមទ្រាយមិនមាន ។ ពិត
 ហើយ ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ២៤ អង្គ គឺព្រះទីបង្គំរទេសពល ព្រះកោណ្ឌញ្ញៈ
 ព្រះមង្គល ។ បេ ។ ព្រះមានព្រះភាគកស្សប ទ្រង់កើតឡើងដោយលំដាប់ ទ្រង់
 ព្យាករថា នឹងបានជាព្រះពុទ្ធ ទ្រង់បានទទួលព្យាករក្នុងសម្លាកររបស់ព្រះពុទ្ធ
 ២៤ ព្រះអង្គ ដោយប្រការដូច្នោះហើយ ទ្រង់បានទទួលអាទិសង្ស័យដែលព្រះ-
 ពោធិសត្វបានបំពេញអភិវិហារ ដែលគប្បីបានទទួលនោះឯង យាងមកហើយ
 ព្រោះដូច្នោះ ទើបឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះយាងមក គឺសម្រេចភាពជាអ្នក
 ត្រាស់ដឹងក្រៃលែង ដោយមហាប្លេជ្ជាដែលត្រាស់នោះ ។ ឈ្មោះថា តថាគត
 ព្រោះយាងមក ដោយប្រការដូច្នោះ យ៉ាងនេះឯង ។

ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះយាងទៅ ដោយប្រការនោះដូចម្តេច គឺព្រះ-

លោកនាថ ទ្រង់ឃើញពួកសត្វដែលប្រព្រឹត្តទៅលំបាក ព្រោះទុក្ខធំ ទ្រង់មាន
 ព្រះមានសៈ ដែលព្រះមហាករុណាជាសំតៀនឡើងថា ពួកសត្វនោះមិនមាន
 អ្នកដទៃជាទីពឹង អាត្មាអញប៉ុណ្ណោះ ផុតចាកសង្សារទុក្ខនេះហើយ និងញ៉ាំង
 សត្វទាំងឡាយឲ្យផុតផង ទើបទ្រង់ធ្វើមហាអភិវិហារ ហើយទ្រង់ដល់នូវ
 ភាពឧស្សាហ៍ដែលឲ្យសម្រេចប្រយោជន៍ដល់លោកទាំងមូល តាមដែលទ្រង់
 បានតាំងបណិធាន ទ្រង់មិនជាប់ជំពាក់ព្រះកាយ និងព្រះជន្មរបស់ព្រះអង្គ
 ទ្រង់បំពេញទុក្ខរកិរិយា ដែលធ្វើបានលំបាក ធ្វើការសង្វេគនៃចិត្តឲ្យកើត
 ឡើង ដោយហេតុត្រឹមតែពួកនៃជនដទៃ ទ្រង់ប្រព្រឹត្តទៅដោយបដិបទា ដើម្បី
 មហាពោធិញ្ញាណ ដែលមិនជាហានភាគិយ គឺចំណែកនៃការលះ សង្គិលេស-
 ភាគិយ គឺ ចំណែកនៃការសៅហ្មង និងបិទភាគិយ គឺចំណែកនៃការតាំងមាំ
 ដោយពិត ជាវិសេសភាគិយដ៏កំពូលពិត ទ្រង់សម្រេចពោធិសម្ភារដោយ
 លំដាប់ ទើបទ្រង់សម្រេចអភិសម្ពោធិញ្ញាណ ខាងមុខអំពីនោះ ទ្រង់មានព្រះ
 មានសៈដែលព្រះមហាករុណានោះឯងជាសំតៀន ទ្រង់លះការត្រេកអរ ក្នុង
 ការស្ងាត់ និងសេចក្តីសុខ ដែលកើតអំពីវិមោក្ខដ៏ស្ងប់ក្រៃលែង មិនត្រិះរិះដល់
 ប្រការដែលមិនសមគួរ ដែលសត្វលោកដ៏ច្រើន មួយអង្វើដោយពាលជន
 ឲ្យកើតឡើង ទ្រង់សម្រេចពុទ្ធកិច្ចសព្វគ្រប់ ដោយការទូន្មានជនដែលគួរ
 ទូន្មាន ក្នុងសេចក្តីនោះ អាការដែលព្រះមានព្រះភាគ ញ៉ាំងមហាករុណាឲ្យ
 ធ្លាក់ចុះក្នុងពួកសត្វនោះ នឹងមានច្បាស់ខាងមុខ ។ ព្រះលោកនាថ ដ៏ជា
 សមុទ្រ មានព្រះមហាករុណាក្នុងសត្វទាំងឡាយ យ៉ាងណា ព្រះពោធិសត្វក៏

ដូច្នោះ ទ្រង់មានមហាករុណាក្នុងពួកសត្វ ក្នុងកាលបំពេញអភិវិហារជាដើម ព្រោះហេតុនោះ ទើបព្រះមហាករុណារបស់ព្រះអង្គ ឈ្មោះថា ពិត មិនខុស មិនក្លាយជាដទៃ ព្រោះមានការស្មើគ្នា ក្នុងទីគ្រប់អន្លើ និងក្នុងកាល គ្រប់ កាល ។ ព្រោះដូច្នោះ ទើបទ្រង់ព្រះនាមថា តថាគត ព្រោះយាងទៅ គឺ ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីជាប្រយោជន៍ ដល់សត្វលោកទាំងមូល ដោយព្រះមហា- ករុណា ដែលពិត មានកិច្ចស្មើគ្នាក្នុងសព្វសត្វទាំងឡាយ ក្នុងកាលទាំង ៣ ។ ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះយាងទៅ ដោយប្រការនោះ យ៉ាងនេះ ។

ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះយាងមកដល់សច្ចៈពិតដូចម្តេច គឺឈ្មោះថា ពិត បានដល់ អរិយមគ្គញ្ញាណ ។ ពិតហើយ អរិយមគ្គញ្ញាណទាំងនោះ ឈ្មោះថា ពិត មិនខុស មិនក្លាយទៅជាដទៃ ព្រោះមិនពោលលក្ខណៈរបស់ សភាវធម៌ មួយអន្លើដោយកិច្ចឲ្យឃ្លៀងឃ្លាតនៃធម៌ គឺអរិយសច្ចៈ ៤ ដែល ជាបវត្តិ និវត្តិ និងហេតុទាំង ២ នោះ ជាគ្រឿងរួបរួមញ្ចេញយុទ្ធម៌ទាំងមូល យ៉ាងនេះថា នេះទុក្ខ នេះទុក្ខសមុទ្រយៈ នេះទុក្ខនិរោធ នេះទុក្ខនិរោធគាមិនី- បដិបទា នេះជាវិភាគនៃអរិយសច្ចៈទាំង ៤ ជាដើមថា ទុក្ខ មានអត្ថថា បៀត បៀន មានអត្ថថា ជាសង្ខតៈ មានអត្ថថា ធ្វើឲ្យក្តៅក្រហាយ មានអត្ថថា ប្រែប្រួល សមុទ្រយសច្ចៈ មានអត្ថថា ប្រមូលមក មានអត្ថថា ជាហេតុ មានអត្ថថា ប្រកបសត្វក្នុងភព មានអត្ថថា កង្វល់ និរោធសច្ចៈ មានអត្ថថា ជាហេតុរលាស់ចេញ មានអត្ថថា ស្ងាត់ មានអត្ថថា ដែលបច្ច័យណាមួយ តាក់តែងមិនបាន មានអត្ថថា ជាអមតៈ មគ្គសច្ចៈ មានអត្ថថា នាំសត្វចេញ

មានអត្ថថា ជាហេតុ មានអត្ថថា ជាទស្សនៈ មានអត្ថថា ជាអធិបតី ដើម្បី
 ការប្រព្រឹត្តទៅនៃអាការដែលមិនខុស ពោល គឺត្រាស់ដឹងដោយមិនវង្វែងក្នុង
 ធម៌នោះ ដែលបានដោយការកាត់ផ្តាច់នូវធម៌ ដែលជាបក្ខពួកនៃសង្គិលេស
 ដែលជាហេតុរារាំងនូវការឈមចុះក្នុងសភាវៈតាមសេចក្តីពិត ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់មិនមានអ្នកដទៃណែនាំទ្រង់ឡើយ ទ្រង់មកដល់ គឺសម្រេចអរិយសច្ច ៤
 ដោយព្រះអង្គឯង ព្រោះដូច្នោះ ទើបទ្រង់ព្រះនាមថា តថាគត ព្រោះយាង
 មកដល់សច្ចៈដែលពិត ។

គប្បីជ្រាបដល់ភាវៈដែលពិតនៃព្រះញាណ ដែលបច្ច័យណាមួយ មិន
 ប៉ះខ្ទប់ក្នុងកាលទាំង ៣ បដិសម្ពិទ្ធាញាណ ៤ វេសារជញ្ញាណ ៤ ញាណ
 ដែលកំណត់គតិ ៥ អសាធារណញាណ ៦ ញាណដែលជាកំច្បាស់ក្នុង
 ពោជ្ឈង្គ ៧ ញាណដែលជាកំច្បាស់ក្នុងមគ្គ ៨ ញាណក្នុងអនុបុព្វវិហារ-
 សមាបត្តិ ៩ និងទសពលញាណ ១០ នៃព្រះមានព្រះភាគជាកំច្បាស់ ដូច
 មគ្គញាណ ដូច្នោះ ក្នុងសេចក្តីនោះ មានសេចក្តីជាកំច្បាស់ដូចតទៅនេះថា
 ពិតហើយ គប្បីជ្រាបវត្ថុណានីមួយ ទោះជាសភាវកិច្ច ឬការប្លែកគ្នាក្នុងការ
 កំណត់ និងនាមគោត្រ ដែលទាក់ទងដោយខន្ធជាដើម ក្នុងខន្ធ អាយតនៈ
 និងធាតុដែលជាអតីត មានហ៊ិនធម៌ជាដើម នៃសត្វទាំងឡាយ ដែលមិនមាន
 ប្រមាណក្នុងលោកធាតុ ដែលប្រមាណមិនបាន ។ ញាណទាំងនេះ គឺព្រះ
 ញាណរបស់ព្រះមានព្រះភាគ ដែលមិនមានបច្ច័យណាមួយប៉ះពាល់ ប្រព្រឹត្ត
 ទៅដោយប្រចក្ស ក្នុងទីទាំងពួង ក្នុងសេចក្តីវិសេសនៃវណ្ណៈ សណ្ឋាន ក្លិន

រស និងផស្សៈជាដើមនៃធម៌ ដែលកើតព្រោះបច្ច័យ និងសេចក្តីរិសេសនៃ
 បច្ច័យនោះៗ ក្នុងរូបធម៌ដែលមិនទាក់ទងដោយឥន្ទ្រិយដែលល្អិតក្រៃលែង
 ដែលនៅខាងក្រៅជញ្ជាំង ដែលនៅក្នុងទីត្រាយ ដូចផ្នែកនៃត្រៃ នៅលើបាតដៃ
 ដូច្នោះ ។ ឯព្រះញាណ ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអនាគត និងបច្ចុប្បន្នក៏ដូចគ្នា
 ឈ្មោះថា ព្រះញាណដែលមិនមានបច្ច័យណាមួយប៉ះពាល់ក្នុងកាលទាំង ៣ ។
 ដូចលោកពោលក្នុងបដិសម្ពិទ្ធាមគ្គថា ញាណរបស់ព្រះពុទ្ធ មិនមានអ្វីរារាំង
 ក្នុងអតីតកាល ញាណរបស់ព្រះពុទ្ធ មិនមានអ្វីរារាំងក្នុងអនាគតកាល ញាណ
 របស់ព្រះពុទ្ធ មិនមានអ្វីរារាំងក្នុងបច្ចុប្បន្នកាល ។ អរិយសច្ច ៤ នេះ
 ឈ្មោះថា ពិត មិនខុស មិនវិបរិត ព្រោះមិនបានត្រាស់លក្ខណៈនៃសភាវៈ
 មួយអង្វើដោយកិច្ចនៃធម៌ក្នុងទីនោះៗ ឲ្យឃ្លៀងឃ្លាត ។ ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់សម្រេចសច្ចៈ ៤ ដោយសយម្ពញ្ញាណ ។ ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះ
 យ៉ាងដល់សច្ចៈ ៤ យ៉ាងពិត ដោយប្រការដូច្នោះ ។

ម្យ៉ាងទៀត បដិសម្ពិទ្ធា ៤ គឺអត្តប្បដិសម្ពិទ្ធា ធម្មប្បដិសម្ពិទ្ធា និរុត្តិ-
 ប្បដិសម្ពិទ្ធា បដិកាណប្បដិសម្ពិទ្ធា ។ ក្នុងបដិសម្ពិទ្ធា ៤ នោះ ញាណដែល
 ដល់នូវការបែកធ្លាយក្នុងអត្ត អាចធ្វើនូវការជាក់ច្បាស់ និងការកំណត់ព្រម
 ដោយលក្ខណៈនៃប្រភេទរបស់អត្ត ឈ្មោះថា អត្តប្បដិសម្ពិទ្ធា ។ ញាណ
 ដែលដល់នូវការបែកធ្លាយក្នុងធម៌ អាចធ្វើការជាក់ច្បាស់ និងការកំណត់ព្រម
 លក្ខណៈនៃប្រភេទរបស់ធម៌ ឈ្មោះថា ធម្មប្បដិសម្ពិទ្ធា ញាណដែលដល់ការ
 បែកធ្លាយ ក្នុងការសម្តែងភាសា អាចធ្វើនូវការជាក់ច្បាស់ និងការកំណត់

ព្រមដោយលក្ខណៈនៃប្រភេទរបស់ភាសា ទើបឈ្មោះថា និរុត្តិប្បជិសម្ពិទ្ធ
 ញាណដែលដល់នូវការបែកធ្លាយក្នុងបដិកាណ អាចធ្វើការជាក់ច្បាស់ និង
 ការកំណត់ព្រមដោយលក្ខណៈប្រភេទរបស់បដិកាណ ឈ្មោះថា បដិកាណ-
 ប្បជិសម្ពិទ្ធ សមដូចព្រះតម្រាស់ដែលត្រាស់ក្នុងបដិសម្ពិទ្ធវិក្កងថា សេចក្តី
 ដឹងក្នុងអត្ត ឈ្មោះថា អត្តប្បជិសម្ពិទ្ធ សេចក្តីដឹងក្នុងធម៌ ឈ្មោះថា ធម្ម-
 ប្បជិសម្ពិទ្ធ សេចក្តីដឹងក្នុងការពោលនូវធម្មនិរុត្តិ ក្នុងអត្ត និងធម៌នោះ ឈ្មោះ
 ថា និរុត្តិប្បជិសម្ពិទ្ធ សេចក្តីដឹងក្នុងញាណទាំងឡាយ ឈ្មោះថា បដិកា-
 ណប្បជិសម្ពិទ្ធ ។ ក្នុងញាណ ៤ យ៉ាងនោះ ពោលដោយសន្លេប ផលដែល
 កើតមកអំពីហេតុ ឈ្មោះថា អត្ត ព្រោះបុគ្គលគប្បីប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីសម្រេច
 តាមក្រសែនៃហេតុ តែពោលដោយប្រភេទ ធម៌ទាំង ៥ គឺបច្ចុយុប្បន្នធម៌ណា
 មួយ និព្វាន អត្តនៃកាសិក វិបាក និងកិរិយា ឈ្មោះថា អត្ត ញាណដែល
 ដល់នូវការបែកធ្លាយក្នុងអត្តនោះ នៃបុគ្គលដែលពិចារណាក្នុងអត្តនោះ
 ឈ្មោះថា អត្តប្បជិសម្ពិទ្ធ ។ កាលពោលដោយសន្លេប បច្ច័យ ឈ្មោះថា
 ធម៌ ។ ពិតហើយ បច្ច័យនោះ លោកហៅថា ធម៌ ព្រោះជាក់ច្បាស់ គឺឲ្យ
 នូវអត្តនោះប្រព្រឹត្តទៅ និងឲ្យសម្រេច ។ តែបើពោលដោយប្រភេទ ធម៌ ៥
 ប្រការ គឺហេតុដែលញ៉ាំងផលឲ្យកើតឡើងណាមួយ អរិយមគ្គ កាសិក
 កុសលកម្ម និងអកុសលកម្ម ឈ្មោះថា ធម៌ដែលញាណដល់នូវការបែកធ្លាយ
 ក្នុងធម៌នោះ នៃបុគ្គលដែលពិចារណាធម៌នោះ ឈ្មោះថា ធម្មប្បជិសម្ពិទ្ធ ។
 សមពិត ដូចព្រះតម្រាស់ដែលទ្រង់ត្រាស់ថា សេចក្តីដឹងក្នុងទុក្ខ ឈ្មោះថា

អត្ថប្បដិសម្ពិទា សេចក្តីដឹងក្នុងការកើតឡើងនៃទុក្ខ ឈ្មោះថា ធម្មប្បដិ-
សម្ពិទា សេចក្តីដឹងក្នុងការរលត់ទុក្ខ ឈ្មោះថា អត្ថប្បដិសម្ពិទា សេចក្តីដឹង
ក្នុងបដិបទា ជាដំណើរទៅកាន់ទីរលត់ទុក្ខ ឈ្មោះថា ធម្មប្បដិសម្ពិទា ។

ម្យ៉ាងទៀត សេចក្តីដឹងហេតុ ឈ្មោះថា ធម្មប្បដិសម្ពិទា សេចក្តីដឹង
ផលនៃហេតុ ឈ្មោះថា អត្ថប្បដិសម្ពិទា ។ ធម៌ទាំងឡាយណា កើតចម្រើន
លូតលាស់ ដុះដាល ចម្រុះចម្រើន កើតប្រាកដហើយ សេចក្តីដឹងក្នុងធម៌
ទាំងឡាយនោះ ឈ្មោះថា អត្ថប្បដិសម្ពិទា ធម៌ទាំងឡាយនោះ កើតចម្រើន
លូតលាស់ ដុះដាល ចម្រុះចម្រើន កើតប្រាកដហើយ អំពីធម៌ទាំងឡាយ
ណា សេចក្តីដឹងក្នុងធម៌ទាំងឡាយនោះ ឈ្មោះថា ធម្មប្បដិសម្ពិទា ។ ញាណ
ក្នុងជរា និងមរណៈ ឈ្មោះថា អត្ថប្បដិសម្ពិទា សេចក្តីដឹងក្នុងជរា និងមរណៈ
ឈ្មោះថា អត្ថប្បដិសម្ពិទា សេចក្តីដឹងក្នុងការកើតឡើងនៃជរា និងមរណៈ
ឈ្មោះថា ធម្មប្បដិសម្ពិទា សេចក្តីដឹងក្នុងការរលត់នៃជរា និងមរណៈ ឈ្មោះ
ថា អត្ថប្បដិសម្ពិទា សេចក្តីដឹងក្នុងបដិបទា ជាដំណើរទៅកាន់ទីរលត់នៃជរា
និងមរណៈ ឈ្មោះថា ធម្មប្បដិសម្ពិទា ។ ញាណក្នុងជាតិ ភព ឧបាទាន
តណ្ហា វេទនា ផស្សៈ សឡាយតនៈ នាមរូប វិញ្ញាណ សង្ខារ ឈ្មោះថា
អត្ថប្បដិសម្ពិទា សេចក្តីដឹងក្នុងការកើតឡើងនៃសង្ខារ ឈ្មោះថា ធម្មប្បដិ-
សម្ពិទា សេចក្តីដឹងក្នុងការរលត់នៃសង្ខារ ឈ្មោះថា អត្ថប្បដិសម្ពិទា សេចក្តី
ដឹងក្នុងបដិបទា ជាដំណើរទៅកាន់ទីរលត់នៃសង្ខារ ឈ្មោះថា ធម្មប្បដិ-
សម្ពិទា ។ និងដូចព្រះតម្រាស់ថា ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ដឹងនូវធម៌ គឺសុត្តៈ

គេយ្យៈ វេយ្យាករណៈ គាថា ខុទ្ទាន ឥតិវុត្តកៈ ជាតក អព្ពតធម្មៈ វេទល្ល
នេះ ឈ្មោះថា ធម្មប្បដិសម្ពិទ្ធា ភិក្ខុនោះ ដឹងនូវសេចក្តីនៃភាសិតនោះៗ ថា
នេះ សេចក្តីនៃភាសិតនេះ នេះ សេចក្តីនៃភាសិតនេះ នេះ ឈ្មោះថា អត្ថ-
ប្បដិសម្ពិទ្ធា ។

ពួកធម៌ជាកុសល តើដូចម្តេច ។ ក្នុងសម័យណា ចិត្តជាកាមាវចរ-
កុសល ច្រឡំដោយសោមនស្ស សម្បយុត្តដោយញាណ មានរូបជាអារម្មណ៍
ក្តី ។ បេ។ មានធម៌ជាអារម្មណ៍ក្តី ឬក៏ប្រាវព្វនូវអារម្មណ៍ណាៗ ហើយកើត
ឡើង ក្នុងសម័យនោះ ផស្សៈក៏កើតមាន ។ បេ។ សេចក្តីមិនរាយមាយ
ក៏កើតមាន នេះ ពួកធម៌ជាកុសល សេចក្តីដឹងក្នុងធម៌ទាំងឡាយ នេះ ឈ្មោះ
ថា ធម្មប្បដិសម្ពិទ្ធា សេចក្តីដឹងក្នុងវិបាកនៃធម៌ទាំងឡាយនោះ ឈ្មោះថា
អត្ថប្បដិសម្ពិទ្ធា ។ សេចក្តីពិស្តារហើយ ។ សកាវនិរុត្តិ (ភាសាដើម)
គឺអព្យកិចារវោហារ គឺពាក្យដែលមិនឃ្លៀងឃ្លាត អភិលាប (ការពោល)
ក្នុងអត្ថ និងធម៌នេះ តាមភាសាដើមនៃសកាវៈសត្វ ដែលជាមគ្គភាសា
ក្នុងការពោលភាសាដើមនោះ ឈ្មោះថា សកាវនិរុត្តិ នេះ មិនឈ្មោះថា
សកាវនិរុត្តិឡើយ ញាណដែលដល់នូវការបែកធ្លាយ ដូច្នោះ ឈ្មោះថា និរុត្តិ-
ប្បដិសម្ពិទ្ធា ញាណដែលដល់នូវការបែកធ្លាយក្នុងញាណនោះ នៃភិក្ខុដែល
ពិចារណាការធ្វើញាណទាំងនោះឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ដោយកិច្ចនៃអារម្មណ៍យ៉ាង
ពិស្តារ ក្នុងញាណទាំងនោះ តាមដែលពោលហើយ ឲ្យជាអារម្មណ៍ ឈ្មោះ
ថា បដិកាបណប្បដិសម្ពិទ្ធា ។ ដូច្នោះ បដិសម្ពិទ្ធាញាណទាំង៤ នេះ ព្រះមាន

ព្រះភាគ ទ្រង់សម្រេចដោយព្រះអង្គឯង ទើបឈ្មោះថា ពិត មិនខុស មិន
 ក្លាយទៅជាដទៃឡើយ ព្រោះប្រព្រឹត្តទៅដោយអាការមិនខុសប្លែក ដោយ
 ពោលមិនឲ្យឃ្លៀងឃ្លាត ក្នុងអារម្មណ៍របស់ខ្លួននោះៗ ដែលក្រែកលែងដោយ
 អត្ត និងធម៌ ។ ព្រះអង្គព្រះនាមថា តថាគត ព្រោះមកដល់សច្ចៈពិត
 ដោយប្រការដូច្នោះ ។

ម្យ៉ាងទៀត ធម្មជាតិឯណាមួយ ឈ្មោះថា ញ្ញេយ្យ ទាំងអស់នោះ ព្រះ
 មានព្រះភាគទ្រង់ដឹងហើយ ទ្រង់ឃើញហើយ ទ្រង់សម្រេចហើយ ទ្រង់
 ត្រាស់ដឹងចំពោះហើយ ដោយអាការទាំងពួង ។ ពិតហើយ ធម៌ដែលគួរដឹង
 ក្រែកលែង ទ្រង់ត្រាស់ដឹងហើយ ដោយធម៌ដែលគួរដឹងក្រែកលែង ធម៌ដែលគួរ
 កំណត់ដឹង ទ្រង់ត្រាស់ដឹងហើយ ព្រោះជាធម៌ដែលគួរកំណត់ដឹង ធម៌ដែល
 គួរលះ ទ្រង់ត្រាស់ដឹងហើយ ដោយជាធម៌ដែលគួរលះ ធម៌ដែលគួរធ្វើឲ្យជាក់
 ច្បាស់ ទ្រង់ត្រាស់ដឹងហើយ ព្រោះជាធម៌ដែលគួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ធម៌ដែល
 គួរចម្រើន ទ្រង់ត្រាស់ដឹងហើយ ថាជាធម៌ដែលគួរចម្រើន ព្រោះបុគ្គលណា
 ម្នាក់ ជាសមណៈក្តី ព្រាហ្មណ៍ក្តី ទេវតាក្តី មារក្តី ព្រហ្មក្តី មិនអាចបដិសេធ
 ព្រះអង្គ ដោយប្រពៃតាមធម៌ថា ទ្រង់មិនបានត្រាស់ដឹងធម៌ឈ្មោះនេះទេ ។
 ធម៌ឯណានីមួយ ឈ្មោះថា បហាតត្យ ធម៌ទាំងអស់នោះ ទ្រង់លះបានហើយ
 ត្រង់មណ្ឌលពោធិព្រឹក្សនោះឯងបានជាសមុច្ឆេទ មានការមិនកើតឡើងជា
 ធម្មតា ករណីយកិច្ចដែលក្រែកលែងជាងការលះធម៌ដែលគួរលះនោះ មិនមាន ។
 ពិតហើយ ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ ទ្រង់លះ ទ្រង់កាត់ផ្តាច់ ទ្រង់ដកបានជា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយខុទ្ទកបិដកៈ គាថាធម្មបទ

សមុច្ឆេទនូវកិលេស ១៥០០ គឺលោកៈ ទោសៈ មោហៈ វិបរិតមនសិការ
 អហិរិកៈ អនោត្តប្បៈ បីនៈ មិទ្ធៈ កោធនៈ ឧបនាហៈ មក្ខៈ បលាសៈ ឥស្សា
 មច្ឆរិយៈ មាយា សាថេយ្យ ថម្ហៈ សារម្ហៈ មានៈ អតិមានៈ មទៈ បមាទៈ
 អកុសលមូល ៣ ទុច្ឆរិត ៣ វិសម ៣ សញ្ញា ៣ មលៈ ៣ វិតក្ក ៣
 បបញ្ចៈ ៣ អនេសនា ៣ តណ្ហា ៣ បរិយេសៈ ៤ អាសវៈ ៤ គន្លុះ ៤
 ឱយៈ ៤ យោគៈ ៤ អគតិ ៤ តណ្ហាបាទាន ៤ អភិនន្ទនៈ ៥ នីវរណៈ ៥
 ចេតោទីល ៥ ចេតសោវិនិត្ត ៥ វិវាទមូល ៦ អនុស័យ ៧ មិច្ឆត្ត ៨
 អាយាតវត្ថុ ៩ តណ្ហាមូលកៈ ៩ អកុសលកម្មបថ ១០ អនេសនា ២១ ទិដ្ឋិ
 ៦២ និងតណ្ហាវិបរិត ១០៨ ជាដើម មួយអន្លើដោយវាសនា ព្រោះបុគ្គល
 ណាម្នាក់ ជាសមណៈក្តី ព្រាហ្មណ៍ក្តី ព្រហ្មក្តី មិនអាចជំទាស់ព្រះអង្គ
 បានដោយប្រពៃតាមធម៌ថា ឈ្មោះថា កិលេសទាំងនេះ ទ្រង់មិនទាន់លះ
 បានទេ ។

ធម៌ទាំងនេះ មានប្រភេទ គឺកម្មវិបាក កិលេស ឧបវាទ និងអនាវិតក្កម
 ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ជាធម៌ឲ្យផលក្នុងលំដាប់ អាចឲ្យផលតាមលំដាប់
 ដោយចំណែកមួយ ដល់បុគ្គលដែលសេពនូវធម៌ទាំងនោះបាននោះឯង ព្រោះ
 បុគ្គលណាម្នាក់ ទោះជាសមណៈក្តី ។បេ។ ព្រហ្មក្តី មិនអាចជំទាស់ព្រះអង្គ
 បានដោយប្រពៃតាមធម៌ថា មិនអាចធ្វើអន្តរាយ ដល់អ្នកសេពនូវធម៌
 ទាំងនោះ ។

ឯនិយ្យានិកធម៌ដ៏កំពូល មានអរិយមគ្គជាអ្នកនាំមុខ មាន ៣៧ ប្រការ

ចែកជាពួកមាន ៧ រួមសីល សមាធិ បញ្ញា ដែលជាហេតុរលាស់ចេញចាក
 វដ្តទុក្ខបានជាសមុច្ឆេទ ដែលព្រះមានព្រះភាគទ្រង់សម្តែងហើយនោះ តែង
 នាំសត្វចេញចាកទុក្ខដោយពិតនោះឯង រមែងធ្វើអ្នកបដិបត្តិឲ្យផុតចាកទុក្ខបាន
 ដោយពិត ព្រោះបុគ្គលណាម្នាក់ ទោះជាសមណៈក្តី រឺ បេយ្យ ព្រហ្មក្តី ក៏មិន
 អាចបដិសេធព្រះអង្គបាន ដោយប្រពៃតាមធម៌ថា ធម៌ដែលទ្រង់សម្តែងថា
 ជាធម៌នាំចេញចាកទុក្ខ មិននាំចេញចាកទុក្ខបានឡើយ ។ សមដូចទ្រង់ត្រាស់
 ថា ព្រះអង្គគ្រាន់តែប្តេជ្ញាខ្លួនថាជាអ្នកត្រាស់ដឹងដោយប្រពៃ តែធម៌ទាំងនេះ
 ព្រះអង្គឥតបានត្រាស់ដឹងឡើយ ។ គប្បីជ្រាបសេចក្តីពិស្តារ (ក្នុងមជ្ឈិម-
 និកាយ មហាសីហនាទស្សត្រ) ។ វេសារជញ្ញាណ ៤ ដូចពោលមកនេះនៃ
 ព្រះមានព្រះភាគ ប្រព្រឹត្តទៅដោយអាការមិនខុសប្លែក ឈ្មោះថា ពិត មិន
 ខុស មិនក្លាយទៅជាដទៃ ព្រោះដឹងនូវសេចក្តីវិសេសរបស់ញាណ បហាន
 និងទេសនារបស់ព្រះអង្គ ដោយការដែលមិនខុស ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់
 ព្រះនាមថា តថាគត ព្រោះដល់នូវវេសារជញ្ញាណពិត ដោយប្រការដូច្នោះ ។

គតិ ៥ គឺនិរយគតិ តិរច្ឆានគតិ បេតគតិ មនុស្សគតិ និងទេវគតិ ។
 ក្នុងគតិ ៥ នោះ មហានរក ៨ មានសញ្ជីវនរកជាដើម ឧស្សទេនរក ១៦
 មានកុក្កុលនរកជាដើម និងលោកន្តរនរក ទាំងអស់នេះ ឈ្មោះថា នរក
 ព្រោះអត្ថថា មិនមានសេចក្តីត្រេកអរ ដោយសភាវៈ ជាទុក្ខតែម្យ៉ាង ដោយ
 ពិត និងឈ្មោះថា គតិ ព្រោះសត្វគប្បីទៅតាមយថាកម្ម ព្រោះដូច្នោះ ទើប
 ឈ្មោះថា និរយគតិ ។ សូម្បីផេះក្តៅ ទីដែលឆេះនឹង និងទីដែលត្រជាក់បំផុត

ក៏សង្គ្រោះក្នុងនរកទាំងនេះដូចគ្នា ជង្គវ សត្វល្អិត ពស់ បក្សី ឆ្កែស្រែក ឆ្កែ
 ចចកជាដើម ឈ្មោះថា តិរច្ឆាន ព្រោះទៅដោយទទឹង គតិ គឺសត្វតិរច្ឆាន
 ទាំងនោះ ព្រោះដូច្នោះ ទើបឈ្មោះថា តិរច្ឆានគតិ ។ ឈ្មោះថា ប្រេត មាន
 បរទត្តបដិវិប្រេត និងនិជ្ឈាមតណ្ហិកប្រេតជាដើម ព្រោះជាអ្នកមានសេចក្តី
 ស្រែក និងសេចក្តីឃ្នានគ្របសង្កត់ ឈ្មោះថា ទៅ គឺប្រាសចាកសុខដែល
 ល្អក្រៃលែង ព្រោះច្រើនដោយសេចក្តីទុក្ខ ព្រោះហេតុនោះ ទើបឈ្មោះថា
 ប្រេត គតិ គឺប្រេតទាំងនោះ ព្រោះដូច្នោះ ទើបឈ្មោះថា បេតគតិ សូម្បី
 ពួកអសុរ មានកាឡកញ្ជីកាសុរជាដើម ក៏សង្គ្រោះចូលក្នុងប្រេតទាំងនោះ
 ដូចគ្នា អ្នកជម្ងឺ និងអ្នកមហាទ្វីបទាំង ៤ មួយអង្វើដោយអ្នកទ្វីបតូចៗ
 ឈ្មោះថា មនុស្ស ព្រោះជាអ្នកមានចិត្តខ្ពស់ គតិ គឺមនុស្សទាំងនោះ ព្រោះ
 ហេតុនោះ ទើបឈ្មោះថា មនុស្សគតិ ។ ពួកទេវតា ២៦ ជាន់ គឺរាប់តាំង
 អំពីចាតុម្មហារាជិកា ដល់ទេវតាដែលចូលដល់នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនជ្ឈាន
 រមែងលេង គឺសោយសុខ រុងរឿងដោយអានុភាព គឺប្លន្ទិរបស់ខ្លួន ព្រោះ
 ដូច្នោះ ទើបឈ្មោះថា ទេវៈ គតិ គឺទេវៈទាំងនោះ ព្រោះហេតុនោះ ទើប
 ឈ្មោះថា ទេវគតិ ។

គតិទាំងនោះ ព្រោះហេតុដែលការវិសេសនៃឧបបត្តិភព ដែលកើតអំពី
 កម្មនោះៗ ដូច្នោះ កាលពោលដោយអត្ថ បានដល់ វិបាកក្នុង និងកម្មជួរ ។
 ក្នុងគតិទាំងនោះ ព្រះញាណរបស់ព្រះសាស្តា រមែងប្រព្រឹត្តទៅ ដោយឋានៈ
 ដោយហេតុ ដោយការកំណត់ វិភាគហេតុ និងផល ដែលកើតអំពីហេតុ តាម

ឋានៈនៃខ្លួនថា ធម្មតាគតិនេះ រមែងកើតអំពីកម្មឈ្មោះនេះ ។ និងពួកសត្វ
 ទាំងនេះ រមែងប្លែកផ្សេងគ្នាយ៉ាងនេះជាផ្នែកៗ ព្រោះប្លែកផ្សេងគ្នា ដោយ
 វិភាគយ៉ាងនេះ ដោយបច្ច័យវិសេសនៃកម្មនោះ ដោយហេតុនោះ ទើបព្រះ
 មានព្រះភាគត្រាស់ពាក្យជាដើមថា ម្នាលសារីបុត្ត គតិនេះ មាន ៥ ប្រការ
 គតិ ៥ ប្រការ តើដូចម្តេច គឺនរក ១ កំណើតតិរច្ឆាន ១ បិត្តិវិស័យ ១
 ពួកមនុស្ស ១ ពួកទេវតា ១ ។ ម្នាលសារីបុត្ត តថាគតស្គាល់នរកផង
 ស្គាល់ផ្លូវជាទីទៅកាន់នរកផង ស្គាល់សេចក្តីប្រតិបត្តិជាទីទៅកាន់នរកផង ឯ
 បុគ្គលប្រតិបត្តិយ៉ាងណាហើយ លុះប្លែកឆ្ងាយរាងកាយ ខាងមុខអំពីសេចក្តី
 ស្លាប់ទៅ រមែងទៅកើតក្នុងអបាយ ទុគ្គតិ វិនិបាត នរក ។ ព្រះញាណរបស់
 ព្រះមានព្រះភាគទាំងនោះ ឈ្មោះថា ពិត មិនខុស មិនវិបរិត ព្រោះត្រាស់
 ដល់ការប្រព្រឹត្តទៅនៃអាការដែលមិនខុសប្លែកក្នុងវិស័យនោះៗ មិនឲ្យឃ្លៀង
 ឃ្លាត ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ព្រះនាមថា តថាគត ព្រោះមកដោយញាណ
 ទាំងនោះយ៉ាងពិត ដោយប្រការដូច្នោះ ។

ម្យ៉ាងទៀត ឥន្ទ្រិយបរោបរិយត្តញាណ របស់ព្រះមានព្រះភាគ ដែល
 ប្រព្រឹត្តទៅដោយអាការ ៥០ ដែលជាហេតុជាក់ច្បាស់ដោយពិសេសនៃភាព
 ដែលសត្វមានកិលេស ដូចធូលីក្នុងភ្នែកតិច និងភាពដែលសត្វមានកិលេស
 ដូចធូលីក្នុងភ្នែកច្រើន សមដូចទ្រង់ត្រាស់ថា ត្រង់ពាក្យថា មានធូលីតិច
 ក្នុងភ្នែក មានធូលីច្រើនក្នុងភ្នែក គឺបុគ្គលដែលមានសទ្ធា ឈ្មោះថា អ្នកមាន
 ធូលីតិចក្នុងភ្នែក បុគ្គលដែលឥតសទ្ធា ឈ្មោះថា អ្នកមានធូលីច្រើនក្នុងភ្នែក

គប្បីជ្រាបសេចក្តីពិស្តារ (ក្នុងបដិសម្មិទាមគ្គ) ។

អាសយានុសយញ្ញាណ របស់ព្រះមានព្រះភាគ ប្រព្រឹត្តទៅដោយការ
 ជាក់ច្បាស់តាមសេចក្តីពិតនៃអាសយៈ គឺការបំណងជាដើមរបស់ពួកសត្វ
 ដោយន័យជាដើមថា បុគ្គលនេះមានកិលេសដូចជួលក្នុងភ្នែកតិច បុគ្គលនេះ
 មានលទ្ធិជាសស្សតទិដ្ឋិ បុគ្គលនេះមានលទ្ធិជាឧច្ឆេទទិដ្ឋិ បុគ្គលនេះតាំងនៅ
 ក្នុងអនុលោមខន្តី បុគ្គលនេះតាំងនៅក្នុងយថាភូតញ្ញាណ បុគ្គលនេះមាន
 អាសយៈ គឺអធ្យាស្រ័យក្នុងផ្លូវកាម មិនមានអធ្យាស្រ័យក្នុងផ្លូវនេក្ខម្មៈជាដើម
 បុគ្គលនេះមានអធ្យាស្រ័យក្នុងនេក្ខម្មៈ មិនមានអធ្យាស្រ័យក្នុងកាមជាដើម
 និងដោយន័យជាដើមថា កាមរាគរបស់បុគ្គលនោះ មានកម្លាំងខ្លាំងក្លា តែមិន
 មានបដិយៈ បដិយៈរបស់បុគ្គលនេះ មានកម្លាំងខ្លាំងក្លា តែមិនមានកាមរាគ
 ជាដើម និងដោយន័យជាដើមថា បុញ្ញាភិសន្ធិាររបស់បុគ្គលនេះក្រៃលែង តែ
 មិនមានអបុញ្ញាភិសន្ធិារ និងអនេញាភិសន្ធិារ អបុញ្ញាភិសន្ធិាររបស់បុគ្គលនេះ
 ក្រៃលែង តែមិនមានបុញ្ញាភិសន្ធិារ មិនមានអនេញាភិសន្ធិារ អនេញាភិ-
 សន្ធិាររបស់បុគ្គលនេះក្រៃលែង តែមិនមានបុញ្ញាភិសន្ធិារ មិនមានអបុញ្ញា-
 ភិសន្ធិារ កាយសុចរិត វចីសុចរិត និងមនោសុចរិតរបស់បុគ្គលនេះក្រៃលែង
 បុគ្គលនេះមានអធិមុត្តិអាក្រក់ បុគ្គលនេះមានអធិមុត្តិប្រណីត បុគ្គលនេះ
 ប្រកបដោយកម្មាវរណៈ បុគ្គលនេះប្រកបដោយកិលេសាវរណៈ បុគ្គលនេះ
 ប្រកបដោយវិបាកាវរណៈ បុគ្គលនេះមិនប្រកបដោយកម្មាវរណៈ បុគ្គលនេះ
 មិនប្រកបដោយកិលេសាវរណៈ បុគ្គលនេះមិនប្រកបដោយវិបាកាវរណៈ

ដែលទ្រង់សំដៅយក ត្រាស់ថា ព្រះតថាគតជ្រាបនូវអាសយធម៌ ជ្រាបនូវ
 អនុសយធម៌ ជ្រាបនូវចរិត ជ្រាបនូវអធិដ្ឋានស្រយរបស់សត្វទាំងឡាយ ជ្រាប
 នូវពួកសត្វដែលមានក័ត្ត និងឥតក័ត្ត ក្នុងលោកនេះ (ញាណបែបនេះ
 ឈ្មោះថា សត្តាសយានុសយញ្ញាណរបស់ព្រះតថាគត) ដូច្នោះជាដើម ។

ម្យ៉ាងទៀត យមកប្បាដិហិរញ្ញាណ របស់ព្រះតថាគត តើដូចម្តេច ។
 ព្រះតថាគតទ្រង់ធ្វើយមកប្បាដិហារ្យ ដែលមិនទូទៅដល់ពួកសាវ័ក ក្នុងលោក
 នេះ គឺគំនរភ្លើងចេញអំពីព្រះកាយខាងលើ ធ្មារទឹកចេញអំពីព្រះកាយខាងក្រោម
 គំនរភ្លើងចេញអំពីព្រះកាយខាងក្រោម ធ្មារទឹកចេញអំពីព្រះកាយខាងលើ គំនរ
 ភ្លើងចេញអំពីព្រះកាយខាងមុខ ធ្មារទឹកចេញអំពីព្រះកាយខាងក្រោយ គំនរ
 ភ្លើងចេញអំពីព្រះកាយខាងក្រោយ ធ្មារទឹកចេញអំពីព្រះកាយខាងមុខ គំនរ
 ភ្លើងចេញអំពីព្រះនេត្រខាងស្តាំ ធ្មារទឹកចេញអំពីព្រះនេត្រខាងឆ្វេង គំនរភ្លើង
 ចេញអំពីព្រះនេត្រខាងឆ្វេង ធ្មារទឹកចេញអំពីព្រះនេត្រខាងស្តាំ គំនរភ្លើងចេញ
 អំពីរន្ធព្រះកាណិខាងស្តាំ ធ្មារទឹកចេញអំពីរន្ធព្រះកាណិខាងឆ្វេង គំនរភ្លើងចេញ
 អំពីរន្ធព្រះកាណិខាងឆ្វេង ធ្មារទឹកចេញអំពីរន្ធព្រះកាណិខាងស្តាំ គំនរភ្លើងចេញ
 អំពីរន្ធព្រះនាសិកាខាងស្តាំ ធ្មារទឹកចេញអំពីរន្ធព្រះនាសិកាខាងឆ្វេង គំនរភ្លើង
 ចេញអំពីរន្ធព្រះនាសិកាខាងឆ្វេង ធ្មារទឹកចេញអំពីរន្ធព្រះនាសិកាខាងស្តាំ គំនរ
 ភ្លើងចេញអំពីចង្កុយព្រះអង្សាខាងស្តាំ ធ្មារទឹកចេញអំពីចង្កុយព្រះអង្សាខាង
 ឆ្វេង គំនរភ្លើងចេញអំពីចង្កុយព្រះអង្សាខាងឆ្វេង ធ្មារទឹកចេញអំពីចង្កុយព្រះ
 អង្សាខាងស្តាំ គំនរភ្លើងចេញអំពីព្រះហស្តខាងស្តាំ ធ្មារទឹកចេញអំពីព្រះហស្ត

ខាងឆ្វេង គំនរភ្លើងចេញអំពីព្រះហស្តខាងឆ្វេង ធ្មារទឹកចេញអំពីព្រះហស្តខាងស្តាំ គំនរភ្លើងចេញអំពីខាងខាងស្តាំ ធ្មារទឹកចេញអំពីខាងខាងឆ្វេង គំនរភ្លើងចេញអំពីខាងខាងឆ្វេង ធ្មារទឹកចេញអំពីខាងខាងស្តាំ គំនរភ្លើងចេញអំពីព្រះបាទខាងស្តាំ ធ្មារទឹកចេញអំពីព្រះបាទខាងឆ្វេង គំនរភ្លើងចេញអំពីព្រះបាទខាងស្តាំ ធ្មារទឹកចេញអំពីព្រះបាទខាងឆ្វេង គំនរភ្លើងចេញអំពីព្រះបាទខាងឆ្វេង ធ្មារទឹកចេញអំពីព្រះបាទខាងស្តាំ គំនរភ្លើងចេញអំពីព្រះអង្គលីមួយៗ ធ្មារទឹកចេញអំពីចន្លោះនៃព្រះអង្គលី គំនរភ្លើងចេញអំពីចន្លោះនៃព្រះអង្គលី ធ្មារទឹកចេញអំពីព្រះអង្គលីមួយៗ គំនរភ្លើងចេញអំពីព្រះលោមាមួយៗ ធ្មារទឹកចេញអំពីព្រះលោមាមួយៗ គំនរភ្លើងចេញអំពីរណ្តៅព្រះលោមាមួយៗ ធ្មារទឹកចេញអំពីរណ្តៅព្រះលោមា ដែលទ្រង់បំណងត្រាស់ថា ព្រះតថាគតទ្រង់ធ្វើមកប្បដិហារៗ ដែលមិនទូទៅដល់ពួកសាវ័ក ក្នុងលោកនេះ គឺគំនរភ្លើងចេញអំពីព្រះកាយខាងលើ ធ្មារទឹកចេញអំពីព្រះកាយខាងក្រោម គំនរភ្លើងចេញអំពីព្រះកាយខាងក្រោម ធ្មារទឹកចេញអំពីព្រះកាយខាងលើ ដូច្នោះជាដើម ។

ម្យ៉ាងទៀត ព្រះមហាករុណាសមាបត្តិញ្ញាណ ដែលជាបច្ច័យឲ្យព្រះមានព្រះភាគផ្សាយព្រះមហាករុណា ដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយន័យផ្សេងៗ ដោយភាពដែលទ្រង់បំណងនឹងនាំពួកសត្វ ដែលត្រូវទុក្ខធម៌ជាច្រើន មានរាគៈជាដើម និងមានជាតិជាដើមបៀតបៀន ឲ្យចេញចាកទុក្ខធម៌ទាំងនោះ ដូចព្រះតម្រាស់ថា មហាករុណាសមាបត្តិញ្ញាណ របស់ព្រះតថាគត តើដូចម្តេច ។ កាលព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគទាំងឡាយ ទ្រង់ឃើញដោយអាការៈច្រើន មហាករុណា

រមែងចុះសិបក្នុងពួកសត្វ គឺកាលព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគទ្រង់ឃើញថា លោក-
សន្និវាស ត្រូវភ្លើងឆេះសព្វហើយ មហាករុណាចុះសិបក្នុងពួកសត្វ កាលព្រះ
ពុទ្ធមានព្រះភាគទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាសមានសេចក្តីខ្វល់ខ្វាយ (ជានិច្ច)
ៗបេៗ ថាលោកសន្និវាសមានដំណើរទៅ (ជានិច្ច) ៗបេៗ ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធមាន
ព្រះភាគទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាសដើរទៅកាន់ផ្លូវខុស មហាករុណាក៏ចុះ
សិបក្នុងពួកសត្វ កាលព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ ទ្រង់ឃើញថា សត្វលោក មិន
ទៀង ត្រូវជរាវាចូលទៅ (រកសេចក្តីស្លាប់) មហាករុណាក៏ចុះសិបក្នុងពួក
សត្វ កាលព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគទ្រង់ឃើញថា សត្វលោកឥតមានទីពឹង ឥត
មានទីផ្អែក មហាករុណាក៏ចុះសិបក្នុងពួកសត្វ កាលព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគទ្រង់
ឃើញថា សត្វលោកគ្មានអ្វីជារបស់ខ្លួន ត្រូវលះចោលរបស់ទាំងអស់ហើយ
ទៅ មហាករុណាក៏ចុះសិបក្នុងពួកសត្វ កាលព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគទ្រង់ឃើញ
ថា សត្វលោកមានសេចក្តីខ្វះខាត មិនឆ្អែត ជាទាសៈនៃតណ្ហា មហាករុណា
ក៏ចុះសិប ក្នុងពួកសត្វ កាលព្រះពុទ្ធទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាសឥតទីពឹង
ៗបេៗ កាលទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាសឥតទីពឹង ៗបេៗ ទ្រង់ឃើញថា
លោកសន្និវាស ឥតទីពឹង ៗបេៗ ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាស មិនមាន
វត្ថុជាទីពឹង ៗបេៗ ទ្រង់ឃើញថា សត្វលោកកំពុងរើរវាយ មិនស្ងប់រម្ងាប់
ៗបេៗ ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាសប្រកបដោយសរមុតហើយ ដោយសរ
ផ្សេងៗ បុគ្គលដទៃនីមួយៗ ក្រៅពីតថាគតនឹងដកសររបស់លោកសន្និវាសនោះ
មិនមានឡើយ ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាសមានឆន្ទៈ គឺអវិជ្ជា ជាគ្រឿង

រាវាំង ធ្លាក់ចុះក្នុងទ្រង់ គីកិលេស បុគ្គលដទៃនីមួយ ជាអ្នកបង្ហាញនូវពន្លឺដល់
លោកសន្និវាសនោះ ក្រៅពីតថាគតមិនមានឡើយ ទ្រង់ឃើញថា លោក-
សន្និវាស លុះក្នុងអំណាចអវិជ្ជា ជាអ្នកងងឹតងងុល ត្រូវអវិជ្ជារូបរិត សាំញ៉ាំ
ដូចអំបោះនៃជាន់តម្បាញ សុគស្មាញ ដូចអំបោះដែលជាន់តម្បាញប្រឡាក់
ដោយទឹកបាយ ដូចស្មៅយាបូង និងស្មៅដំណេកទន្សាយ មិនប្រព្រឹត្តកន្លង
នូវអបាយ ទុគ្គតិ វិនិបាត និងសង្សារបានឡើយ ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាស
ជាប់ដោយទោស គឺពិសនៃអវិជ្ជា ប្រកបដោយកំហុស គីកិលេស ទ្រង់ឃើញ
ថា លោកសន្និវាស ត្រូវរាគៈ ទោសៈ មោហៈចាក់ស្រែះហើយ បុគ្គលដទៃ
នីមួយ ជាអ្នកដោះនូវបណ្តាញ របស់លោកសន្និវាសនោះ ក្រៅពីតថាគតមិន
មានឡើយ ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាសសិកចុះក្នុងឃ្មាប គឺតណ្ហា ទ្រង់
ឃើញថា លោកសន្និវាស ត្រូវបណ្តាញ គឺតណ្ហារូបរិត ទ្រង់ឃើញថា លោក-
សន្និវាស ត្រូវខ្សែតណ្ហាបន្សាត់ទៅហើយ ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាស
ប្រកបហើយដោយចំណង គឺតណ្ហា ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាសត្រាំនៅ
ក្នុងតម្រាំ គឺតណ្ហា ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាស ក្តៅដោយកម្ដៅ គឺតណ្ហា
ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាសក្តៅក្រហាយ ដោយសេចក្តីក្តៅក្រហាយ គឺ
តណ្ហា ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាសសិកចុះក្នុងឃ្មាប គឺទិដ្ឋិ ទ្រង់ឃើញថា
លោកសន្និវាស ត្រូវបណ្តាញ គឺទិដ្ឋិរូបរិតហើយ ទ្រង់ឃើញថា លោក-
សន្និវាស ត្រូវខ្សែទិដ្ឋិបន្សាត់ទៅ ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាស ប្រកបដោយ
គ្រឿងប្រកប គឺទិដ្ឋិ ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាសត្រាំនៅក្នុងតម្រាំ គឺទិដ្ឋិ

ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាសក្តៅដោយកម្ដៅ គឺទិដ្ឋិ ទ្រង់ឃើញថា លោក-
សន្និវាសក្តៅក្រហាយ ដោយសេចក្តីក្តៅក្រហាយ គឺទិដ្ឋិ ទ្រង់ឃើញថា
លោកសន្និវាសប្រកបដោយជាតិជានិច្ច ។ បេ ។ ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាស
ត្រាំក្នុងជរា ។ បេ ។ ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាសត្រូវព្យាធិគ្របសង្កត់ហើយ
។ បេ ។ ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាសត្រូវមរណៈបៀតបៀន ។ បេ ។ ទ្រង់ឃើញ
ថា លោកសន្និវាសមានទុក្ខធ្លាក់ត្រូវហើយ ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាសត្រូវ
តណ្ហាទាក់ជាប់ហើយ ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាសស្រោបហើយ ដោយ
កំពែង គឺជរា ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាសត្រូវអន្ទាក់គឺមច្ចុរិត្តរត ទ្រង់ឃើញ
ថា លោកសន្និវាសជាប់ដោយចំណងច្រើន គឺចំណងរាគៈ ចំណងទោសៈ
ចំណងមោហៈ ចំណងមានៈ ចំណងទិដ្ឋិ ចំណងកិលេស ចំណងទុច្ចរិត បុគ្គល
ដទៃនីមួយៗជាអ្នកស្រាយនូវចំណងរបស់លោកសន្និវាសនោះ ក្រៅពីតថាគតមិន
មានឡើយ ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាសដើរទៅកាន់ទីចង្អៀតខ្លាំង បុគ្គលដទៃ
នីមួយៗ ជាអ្នកបង្ហាញនូវពន្លឺដល់លោកសន្និវាសនោះ ក្រៅពីតថាគតមិនមាន
ឡើយ ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាសមានកង្វល់ ដោយកង្វល់ច្រើន បុគ្គល
ដទៃនីមួយៗ ជាអ្នកកាត់នូវកង្វល់របស់លោកសន្និវាសនោះ ក្រៅពីតថាគតមិន
មានឡើយ ។ បេ ។ ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាសធ្លាក់ចុះក្នុងជ្រោះធំ បុគ្គល
ដទៃនីមួយៗ ជាអ្នកស្រង់លោកសន្និវាសនោះ ឲ្យរួចពីជ្រោះក្រៅពីតថាគតមិន
មានឡើយ ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាសដើរទៅកាន់ផ្លូវលំបាកខ្លាំង បុគ្គល
ដទៃនីមួយៗ ជាអ្នកចម្លងលោកសន្និវាសនោះ ឲ្យឆ្លងផ្លូវលំបាក ក្រៅពីតថាគត

មិនមានឡើយ ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាសដើរទៅក្នុងមហាសង្សារ បុគ្គល
 ដទៃនីមួយៗ ជាអ្នកស្រាយលោកសន្និវាសនោះ ឲ្យរួចចាកសង្សារ ក្រៅពីតថាគត
 មិនមានឡើយ ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាសវិលវល់នៅក្នុងផ្លូវកម្រខ្លាំង បុគ្គល
 ដទៃនីមួយៗ ជាអ្នកស្រង់លោកសន្និវាសនោះ ឲ្យរួចចាកផ្លូវកម្រ ក្រៅពីតថាគត
 មិនមានឡើយ ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាសលិចចុះក្នុងល្បាប់ជ្រៅ ត្រូវភ្លើង
 គឺភាគៈ ភ្លើង គឺទោសៈ ភ្លើង គឺមោហៈ និងជាតិ ជរា មរណៈ សោក
 បរិទេវៈ ទុក្ខ ទោមនស្ស ឧបាយាស ញាំញីហើយ បុគ្គលដទៃនីមួយៗ ជាអ្នក
 លត់ភ្លើងរបស់លោកសន្និវាសនោះ ក្រៅពីតថាគតមិនមានឡើយ ទ្រង់ឃើញ
 ថា លោកសន្និវាសអណ្តែតឡើង ឥតមានទីពឹងជានិច្ច មានអាជ្ញាត្រូវហើយ
 ធ្វើតាមតែអាជ្ញានោះ រមែងលំបាក ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាសជាប់ចំណង
 វដ្តៈ ប្រាកដក្នុងទីសម្រាប់សម្លាប់ បុគ្គលដទៃនីមួយៗ ជាអ្នកស្រាយចំណងឲ្យ
 ដល់លោកសន្និវាសនោះ ក្រៅពីតថាគតមិនមានឡើយ ទ្រង់ឃើញថា លោក-
 សន្និវាសឥតមានទីពឹងទាក់ ដល់នូវភាពគួរអាណិតក្រៃពេក បុគ្គលដទៃនីមួយៗ
 ជាអ្នកជួយស្រោចស្រង់លោកសន្និវាសនោះ ក្រៅពីតថាគត មិនមានឡើយ
 ។ បើ ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាសត្រូវសេចក្តីទុក្ខចាក់ដោតហើយ ត្រូវ
 សេចក្តីទុក្ខបៀតបៀនហើយអស់កាលយូរ ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាស
 ជាប់ចំពាក់ជានិច្ច ស្រេកឃ្លានជានិច្ច ។ បើ ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាស
 ខ្វាក់ ឥតមានចក្ខុ ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាសមានភ្នែកវិនាសហើយ ឥត
 មានអ្នកដឹកដៃ ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាសស្ទុះទៅកាន់ផ្លូវខុស ដើរខុស

ផ្លូវ បុគ្គលដទៃនីមួយៗ ជាអ្នកនាំលោកសន្និវាសនោះ ឲ្យដើរទៅកាន់ផ្លូវដ៏
 ប្រសើរ ក្រៅពីតថាគត មិនមានឡើយ ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាសសុ្យ
 ទៅក្នុងជំនន់ធំ បុគ្គលដទៃនីមួយៗ ជាអ្នកស្រង់នូវលោកសន្និវាសនោះ អំពី
 ជំនន់ ក្រៅពីតថាគត មិនមានឡើយ ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាស ត្រូវ
 ទិដ្ឋិទាំងពីររូបវិត ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាសប្រតិបត្តិខុស ព្រោះទុច្ចរិត
 ទាំង ៣ ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាសពេញដោយយោគធម៌ ប្រកបដោយ
 យោគធម៌ទាំង ៤ ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាសចាក់ស្រែហើយ ដោយ
 គន្ធកិលេសទាំង ៤ ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាសប្រកាន់មាំដោយឧបាទាន
 ទាំង ៤ ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាសឡើងកាន់គតិទាំង ៥ ទ្រង់ឃើញថា
 លោកសន្និវាស រមែងត្រេកអរដោយកាមគុណទាំង ៥ ទ្រង់ឃើញថា លោក-
 សន្និវាស ត្រូវនិរវណៈទាំង ៥ គ្របសង្កត់ហើយ ទ្រង់ឃើញថា លោក-
 សន្និវាស រមែងវិវាទដោយវិវាទមូលទាំង ៦ ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាស
 រមែងត្រេកអរដោយតណ្ហា កាយទាំង ៦ ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាស
 ត្រូវទិដ្ឋិទាំង ៦ រូបវិតហើយ ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាស ត្រាំនៅហើយ
 ដោយតម្រាំទាំង ៧ ទ្រង់ ឃើញថា លោកសន្និវាសប្រកបហើយ ដោយ
 សំយោជនៈទាំង ៧ ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាស ប៉ោងឡើងហើយ
 ដោយមានៈទាំង ៧ ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាស វិលវល់តាមលោកធម៌
 ទាំង ៨ ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាសទៀងដោយមិច្ឆត្តធម៌ទាំង ៨ ទ្រង់ឃើញ
 ថា លោកសន្និវាស រមែងប្រទូស្តដោយទោសសម្រាប់បុរស ៨ ទ្រង់ឃើញ

ថា លោកសន្និវាស ចង់គំនុំដោយអាយាតវត្ថុទាំង ៩ ទ្រង់ឃើញថា លោក-
សន្និវាសបោកឡើងដោយមានៈទាំង ៩ ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាសរមែង
ត្រេកអរ ដោយតណ្ហាមូលកធម៌ទាំង ៩ ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាសរមែង
សៅហ្មងដោយកិលេសវត្ថុទាំង ១០ ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាស ចង់គំនុំ
ដោយអាយាតវត្ថុទាំង ១០ ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាសប្រកបព្រមហើយ
ដោយអកុសលកម្មបថទាំង ១០ ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាសប្រកបដោយ
សញ្ញាជនៈទាំង ១០ ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាសទៀងដោយមិច្ឆត្តធម៌ទាំង
១០ ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាសប្រកបហើយ ដោយមិច្ឆាទិដ្ឋិមានវត្ថុ ១០
ទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាសប្រកបហើយដោយសក្កាយទិដ្ឋិមានវត្ថុ ១០ ព្រះ
ពុទ្ធមានព្រះភាគទាំងឡាយទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាស ត្រូវបបញ្ចធម៌ គឺ
តណ្ហាទាំង ១០៨ ឲ្យយឺតយូរហើយ មហាករុណាក៏ចុះស៊ីបក្នុងពួកសត្វ ព្រះ
ពុទ្ធមានព្រះភាគទាំងឡាយទ្រង់ឃើញថា លោកសន្និវាស ត្រូវទិដ្ឋិទាំង ៦២
រូបរិតហើយ មហាករុណាក៏ចុះស៊ីបក្នុងពួកសត្វ ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគទាំងឡាយ
ទ្រង់ឃើញថា តថាគតត្រង់រួចហើយ ឯសត្វលោកមិនទាន់ត្រង់នៅឡើយ តថាគត
រួចហើយ ឯសត្វលោកមិនទាន់រួចនៅឡើយ តថាគតហ្វឹកហ្វឺនហើយ ឯសត្វ
លោកមិនទាន់ហ្វឹកហ្វឺននៅឡើយ តថាគតស្ងប់ហើយ ឯសត្វលោកមិនទាន់
ស្ងប់នៅឡើយ តថាគតសប្បាយចិត្តហើយ ឯសត្វលោកមិនទាន់សប្បាយចិត្ត
នៅឡើយ តថាគតរលត់កិលេសហើយ ឯសត្វលោកមិនទាន់រលត់កិលេស
នៅឡើយ តថាគតត្រង់ហើយ ដើម្បីចម្លង (សត្វលោក) តថាគតរួចហើយ

ដើម្បីញ៉ាំងសត្វលោកឲ្យរួច តថាគតហ្វឹកហ្វឺនហើយ ដើម្បីហ្វឹកហ្វឺនសត្វលោក
 តថាគតស្ងប់រម្ងាប់ហើយ ដើម្បីញ៉ាំងសត្វលោកឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ តថាគតសប្បាយ
 ចិត្តហើយ ដើម្បីញ៉ាំងសត្វលោកឲ្យសប្បាយចិត្ត តថាគតរលត់កិលេសហើយ
 ដើម្បីញ៉ាំងសត្វលោកឲ្យរលត់កិលេស មហាករុណាក៏ចុះស៊ីបក្នុងពួកសត្វ នេះ
 ឈ្មោះថា មហាករុណាសមាបត្តិញ្ញាណ របស់ព្រះតថាគត ។ ទ្រង់ធ្វើការ
 ចែកដោយអាការ ៨៩ យ៉ាង ដោយប្រការដូច្នោះ ។

សព្វញ្ញតញ្ញាណ របស់ព្រះតថាគត តើដូចម្តេច ។ ព្រះតថាគត ទ្រង់
 ជ្រាបសង្ខតធម៌ និងអសង្ខតធម៌ទាំងអស់ មិនមានសេសសល់ ហេតុនោះ
 ឈ្មោះថា សព្វញ្ញតញ្ញាណ គ្រឿងរារាំងក្នុងញ្ញាណនោះ មិនមាន ហេតុនោះ
 ឈ្មោះថា អនាវរណញ្ញាណ ព្រះតថាគតទ្រង់ជ្រាបសព្វ នូវហេតុជាអនាគត
 ហេតុនោះ ឈ្មោះថា សព្វញ្ញតញ្ញាណ គ្រឿងរារាំងក្នុងញ្ញាណនោះ មិនមាន
 ហេតុនោះ ឈ្មោះថា អនាវរណញ្ញាណ ព្រះតថាគតទ្រង់ជ្រាបសព្វនូវហេតុ
 ជាអតីត ហេតុនោះ ឈ្មោះថា សព្វញ្ញតញ្ញាណ គ្រឿងរារាំងក្នុងញ្ញាណនោះ
 មិនមាន ហេតុនោះ ឈ្មោះថា អនាវរណញ្ញាណ ព្រះតថាគតទ្រង់ជ្រាបសព្វ
 នូវហេតុជាបច្ចុប្បន្ន ហេតុនោះ ឈ្មោះថា សព្វញ្ញតញ្ញាណ គ្រឿងរារាំងក្នុង
 ញ្ញាណនោះមិនមាន ហេតុនោះ ឈ្មោះថា អនាវរណញ្ញាណ ភ្នែក និងរូប
 (យ៉ាងណា) ព្រះតថាគតទ្រង់ជ្រាបសព្វនូវធម៌នោះយ៉ាងនោះដែរ ហេតុនោះ
 ឈ្មោះ ថា សព្វញ្ញតញ្ញាណ គ្រឿងរារាំងក្នុងញ្ញាណនោះមិនមាន ហេតុនោះ
 ឈ្មោះថា អនាវរណញ្ញាណ ត្រចៀក និងសំឡេង ។ បេ ។ ច្រមុះ និងក្លិន

អណ្តាត និងរស កាយ និងសម្មស្ស ចិត្ត និងធម្មារម្មណ៍ យ៉ាងណា ព្រះ
 តថាគតទ្រង់ជ្រាបសព្វនូវធម៌នោះទាំងអស់យ៉ាងនោះដែរ ហេតុនោះឈ្មោះថា
 សព្វញ្ញតញ្ញាណ គ្រឿងរារាំងក្នុងញ្ញាណនោះមិនមាន ហេតុនោះ ឈ្មោះថា
 អនារវណញ្ញាណ ។ គប្បីជ្រាបសេចក្តីពិស្តារ (ក្នុងបដិសម្ពិទ្ធាមគ្គ) ។

អសាធារណញ្ញាណ ៦ របស់ព្រះមានព្រះភាគទាំងនេះ ឈ្មោះថា ពិត
 មិនខុស មិនរិបរិត ព្រោះមិនពោលអារម្មណ៍របស់ខ្លួនឲ្យឃ្លៀងឃ្លាត ដោយ
 ប្រព្រឹត្តទៅតាមអាការដែលមិនខុសប្លែក ដោយប្រការដូច្នោះ ព្រោះហេតុនេះ
 ទើបព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ព្រះនាមថា តថាគត ព្រោះមកដល់ញ្ញាណដែល
 ពិត ។

ម្យ៉ាងទៀត ព្រះញ្ញាណដែលប្រកាសសម្មោជ្ឈន្ត របស់ព្រះមានព្រះភាគ
 ដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយអាការផ្សេងៗ យ៉ាងនេះថា កាលពោលដោយសរុប
 យ៉ាងនេះថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ពោជ្ឈន្តមាន ៧ គឺសតិសម្មោជ្ឈន្ត ធម្ម-
 វិចយសម្មោជ្ឈន្ត វិរិយសម្មោជ្ឈន្ត បីតិសម្មោជ្ឈន្ត បស្សទ្ធិសម្មោជ្ឈន្ត
 សមាធិសម្មោជ្ឈន្ត ឧបេក្ខាសម្មោជ្ឈន្ត កាលពោលដោយសាមញ្ញក្ខណៈ
 យ៉ាងនេះថា ធម្មសាមគ្គីនេះ មានសតិជាដើម ដែលជាបដិបក្ខចំពោះឧបទ្វរ
 ច្រើនប្រការ មានការរុញរា ការរាយមាយ ការតាំងមាំ សេចក្តីព្យាយាម
 កាមសុខល្អិតានុយោគ អត្តកិលមថានុយោគ និងការប្រកាន់មាំដោយឧច្ឆេទ-
 ទិដ្ឋិ និងសស្សតទិដ្ឋិ ដែលកើតក្នុងខណៈនៃលោកុត្តរមគ្គ ព្រះអរិយសាវ័ក
 រមែងភ្ញាក់ គឺរមែងក្រោកឡើងចាកកិលេសនិទ្រា ឬជាអ្នកដឹងច្បាស់នូវសច្ចៈ

៤ ឬធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ចំពោះព្រះនិព្វាន ដោយធម្មសាមគ្គីណា ធម្មសាមគ្គី
នោះ លោកហៅថា ពោធិ ឈ្មោះថា ពោជ្ឈង្គ ព្រោះជាអង្គនៃធម្មសាមគ្គី
ជាគ្រឿងត្រាស់ដឹងនោះ ម្យ៉ាងទៀត ព្រះអរិយសាវ័ក លោកហៅថា ពោធិ
ព្រោះធ្វើអត្តវិគ្គហៈថា ព្រោះត្រាស់ដឹងដោយធម្មសាមគ្គី ដូចដែលពោលហើយ
ឈ្មោះថា ពោជ្ឈង្គ ព្រោះជាអង្គនៃព្រះអរិយសាវ័ក ដែលត្រាស់ដឹងនូវធម្ម-
សាមគ្គីនោះ កាលពោលលក្ខណៈពិសេសយ៉ាងនេះថា សតិសម្ពោជ្ឈង្គមាន
ការប្រាកដជាលក្ខណៈ ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈង្គ មានការឆ្លុះបញ្ចាំងជាលក្ខណៈ
វិរិយសម្ពោជ្ឈង្គ មានការផ្តងជាលក្ខណៈ បីតិសម្ពោជ្ឈង្គ មានការផ្សាយ
ទៅជាលក្ខណៈ បស្សន្តិសម្ពោជ្ឈង្គ មានការស្ងប់ជាលក្ខណៈ សមាធិ-
សម្ពោជ្ឈង្គ មានការមិនរាយមាយជាលក្ខណៈ ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈង្គ មានការ
ពិចារណាជាលក្ខណៈ កាលពោលដោយការសម្តែងការប្រព្រឹត្តទៅក្នុងខណៈ
ជាមួយគ្នា ដោយជាឧបការៈដល់គ្នានិងគ្នានៃសម្ពោជ្ឈង្គ ៧ ដោយន័យជាដើម
ថា ក្នុងពោជ្ឈង្គទាំង ៧ នោះ សតិសម្ពោជ្ឈង្គដូចម្តេច បណ្ណាសម្ពោជ្ឈង្គ
ទាំងនោះ សតិសម្ពោជ្ឈង្គ តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នកមាន
ស្មារតី ប្រកបដោយស្មារតី និងបញ្ញាខាប់ខ្លួនដ៏ប្រសើរ ជាអ្នករព្វក នឹក
ឃើញនូវអំពើដែលខ្លួន ឬអ្នកដទៃធ្វើហើយ អស់កាលយូរក្តី នូវពាក្យដែល
ខ្លួន ឬអ្នកដទៃនិយាយហើយ អស់កាលយូរក្តីនេះ ហៅថា សតិសម្ពោជ្ឈង្គ
កាលពោលដោយការសម្តែងការប្រព្រឹត្តទៅ ដោយការចែកអារម្មណ៍នៃ
ពោជ្ឈង្គទាំងនោះ ដោយន័យជាដើមថា បណ្ណាសម្ពោជ្ឈង្គទាំងនោះ សតិ-

សម្មោជ្ឈន្ត តើដូចម្តេច ។ សតិក្នុងធម៌ទាំងឡាយខាងក្នុងក៏មាន សតិក្នុងធម៌
 ទាំងឡាយខាងក្រៅក៏មាន ។ កាលពោលដោយវិធីការវនា ដោយន័យជាដើម
 ថា បណ្តាសម្មោជ្ឈន្តទាំងនោះ សតិសម្មោជ្ឈន្ត តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុក្នុង
 សាសនានេះ ចម្រើននូវសតិសម្មោជ្ឈន្ត ដែលអាស្រ័យនូវសេចក្តីស្ងប់ស្ងាត់
 អាស្រ័យនូវការប្រាសចាកតម្រេក អាស្រ័យនូវនិរោធ ជាគ្រឿងឈមទៅ
 កាន់កាលៈ ។ កាលពោលដោយវិភាគន័យ មាន ៨៦០០០ ន័យ ដោយ
 ន័យជាដើមថា ពោជ្ឈន្ត ៧ គឺសតិសម្មោជ្ឈន្ត ១ ។ បេ។ ឧបេក្ខាសម្មោជ្ឈន្ត
 ១ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ពោជ្ឈន្ត ៧ តើដូចម្តេច ។ ក្នុងសម័យណា ភិក្ខុ
 ក្នុងសាសនានេះ ចម្រើនលោកុត្តរជ្ឈាន ជានិយ្យានិកធម៌ ជាគ្រឿងដល់នូវ
 ការមិនសន្សំ (នូវកិលេសវដ្ត) ដើម្បីលះនូវទិដ្ឋិទាំងឡាយ ដើម្បីដល់នូវ
 បឋមភូមិ ស្ងាត់ចាកកាមទាំងឡាយ ។ បេ។ ហើយចូលកាន់បឋមជ្ឈាន ជា
 ទុក្ខាបដិបទាទន្ធាភិញ្ញា ក្នុងសម័យនោះ ពោជ្ឈន្ត ៧ យ៉ាង គឺសតិ-
 សម្មោជ្ឈន្ត ១ ។ បេ។ ឧបេក្ខាសម្មោជ្ឈន្ត ១ ក៏កើតមាន ។ ក្នុងពោជ្ឈន្ត
 ទាំង ៧ នោះ សតិសម្មោជ្ឈន្តដូចម្តេច សតិ គឺអនុស្សតិ ឈ្មោះថា ពិត
 មិនខុស មិនវិបរិត ព្រោះមិនពោលអត្ថនោះៗ ឲ្យឃ្លៀងឃ្លាត ព្រោះហេតុ
 នេះ ទើបព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ព្រះនាមថា តថាគត ព្រោះមកដល់ញាណ
 ដែលពិត ។

ម្យ៉ាងទៀត ព្រះញាណដែលធ្វើអរិយមគ្គឲ្យជាក់ច្បាស់របស់ព្រះមាន-
 ព្រះភាគ ដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយអាការៈច្រើនយ៉ាងនេះថា កាលពោលដោយ

បរមត្ថជោតិកា ឧទានមុច្ចុលិន្ទវគ្គទី ២

សរុប យ៉ាងនេះថា បណ្តាអរិយសច្ចទាំង ៤ នោះ ទុក្ខនិរោធគាមិនីបដិបទា
អរិយសច្ចៈតើដូចម្តេច ។ មគ្គដ៏ប្រសើរមានអង្គ ៨ ប្រការនេះឯង ។ មគ្គ
ដ៏ប្រសើរមានអង្គ ៨ ប្រការតើដូចម្តេច ។ សម្មាទិដ្ឋិ ។ បេ។ សម្មាសមាធិ ។
បើពោលដោយសាមញ្ញលក្ខណៈយ៉ាងនេះថា ឈ្មោះថា **អរិយ** ព្រោះឆ្ងាយ
ចាកកិលេសទាំងពួង ព្រោះធ្វើភាពជាព្រះអរិយៈ និងព្រោះឲ្យបានអរិយផល
ឈ្មោះថា មានអង្គ ៨ ព្រោះមាន ៨ យ៉ាង និងព្រោះជាហេតុឲ្យសម្រេច
ព្រះនិព្វានដោយចំណែកមួយ ឈ្មោះថា **មគ្គ** ព្រោះសម្លាប់កិលេស ដល់នូវ
ព្រះនិព្វាន ឬបុគ្គលត្រូវការព្រះនិព្វានគប្បីស្វែងរក ឬខ្លួនឯងស្វែងរកព្រះ
និព្វាន កាលពោលដោយលក្ខណៈពិសេសយ៉ាងនេះថា សម្មាទិដ្ឋិ មានការ
ឃើញប្រពៃជាលក្ខណៈ សម្មាសង្គហ្ស មានការលើកសម្បយុត្តធម៌ឡើងកាន់
អារម្មណ៍ដោយប្រពៃជាលក្ខណៈ សម្មាវាចា មានការកំណត់ដោយប្រពៃជា
លក្ខណៈ សម្មាកម្មន្តៈ មានការឧស្សាហ៍ដោយប្រពៃជាលក្ខណៈ សម្មាអាជីវៈ
មានការផ្សរផង់ជាលក្ខណៈ សម្មាវាយាមៈ មានការផ្តង់ដោយប្រពៃជា
លក្ខណៈ សម្មាសតិ មានការប្រាកដដោយប្រពៃជាលក្ខណៈ សម្មាសមាធិ
មានការមិនរាយមាយដោយប្រពៃជាលក្ខណៈ កាលពោលដោយការចែកកិច្ច
យ៉ាងនេះថា សម្មាទិដ្ឋិលះមិច្ឆាទិដ្ឋិ និងកិលេសដទៃ ដែលជាសត្រូវដល់ខ្លួន
ធ្វើព្រះនិព្វានឲ្យជាអារម្មណ៍ ឃើញសម្បយុត្តធម៌ដោយមិនវង្វេង ព្រោះកម្ចាត់
មោហៈ ដែលបិទបាំងព្រះនិព្វាននោះ ម្យ៉ាងទៀត សូម្បីសម្មាសង្គហ្ស ក៏លះ
មិច្ឆាសង្គហ្សជាដើម ធ្វើព្រះនិព្វានឲ្យជាអារម្មណ៍ និងធ្វើការលើកសម្បយុត្តធម៌

ឡើងកាន់អារម្មណ៍ដោយប្រពៃ ការកំណត់ ការឧស្សាហ៍ ការផ្សេងផ្សេង ការផ្គត់ផ្គង់
 ការប្រាកដ និងការតាំងមាំនៃសហជាតធម៌ កាលពោលដោយវិភាគ ការ
 ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចំណែកខាងដើម និងចំណែកខាងចុងយ៉ាងនេះថា សម្មាទិដ្ឋិ
 មានខណៈផ្សេងៗ គ្នាក្នុងខាងដើម មានទុក្ខជាដើមជាអារម្មណ៍ជាផ្នែកៗ ក្នុង
 ខណៈមគ្គ ចិត្តមានខណៈ ១ ធ្វើព្រះនិព្វាននោះឯងឲ្យជាអារម្មណ៍ថា ដោយ
 កិច្ច បានឈ្មោះ ៤ យ៉ាង មានជាដើមថា ញាណក្នុងទុក្ខ សូម្បីសម្មាសង្កប្ប
 ជាដើម ក៏មានខណៈផ្សេងគ្នា មានអារម្មណ៍ផ្សេងគ្នាក្នុងខាងដើម ក្នុងខណៈ
 មគ្គចិត្តមានខណៈ ១ មានអារម្មណ៍ ១ ក្នុងធម៌ទាំងនោះ សម្មាសង្កប្ប
 ពោលដោយកិច្ច បានឈ្មោះ ៣ យ៉ាងជាដើមថា នេកម្មសង្កប្ប ធម៌ ៣
 យ៉ាង មានសម្មាវាចាជាដើមខាងដើម ជាវិវត្តិក៏មាន ជាចេតនាក៏មាន ព្រោះ
 មានវិភាគថា មុសាវាទាវេរមណីជាដើម ក្នុងខណៈមគ្គជាវិវត្តិតែម្យ៉ាង សម្មា-
 វាយាមៈ និងសម្មាសតិ ពោលដោយកិច្ច បានឈ្មោះ ៤ យ៉ាង គឺសម្មប្ប-
 ធាន ៤ សតិប្បដ្ឋាន ៤ ឯសម្មាសមាធិ សូម្បីក្នុងខណៈមគ្គ ក៏មានការ
 ផ្សេងគ្នា ដោយអំណាចឈាន មានបឋមជ្ឈានជាដើម ពោលដោយវិធីការវនា
 ដោយន័យជាដើមថា បណ្តាអរិយមគ្គទាំងនោះ សម្មាទិដ្ឋិ តើដូចម្តេច ។
 ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ចម្រើនសម្មាទិដ្ឋិ ដែលអាស្រ័យវិវេក ពោលដោយការ
 ចែកន័យ មាន ៨៤០០០ ន័យ ដោយន័យជាដើមថា បណ្តាធម៌ទាំងនោះ
 មគ្គមានអង្គ ៨ តើដូចម្តេច ។ ក្នុងសម័យណា ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ចម្រើន
 នូវលោកុត្តរជ្ឈាន ជានិយ្យានិកធម៌ ជាគ្រឿងដល់នូវការមិនសន្សំ (នូវកិលេស-

វដ្ត) ដើម្បីលះនូវទិដ្ឋិទាំងឡាយ ដើម្បីដល់នូវបឋមភូមិ ស្ងាត់ចាកកាមទាំង-
 ឡាយ ។ ហើយចូលកាន់បឋមជ្ឈាន ជាទុក្ខាបដិបទាននាភិញ្ញា ក្នុងសម័យ
 នោះ មគ្គមានអង្គ ៨ គឺសម្មាទិដ្ឋិ ។ ហើយ សម្មាសមាធិក៏កើតមាន ។ ញាណ
 ទាំងអស់នោះ ឈ្មោះថា ពិត មិនខុស មិនវិបរិត ព្រោះមិនពោលអត្តឲ្យ
 ឃ្លៀងឃ្លាត ព្រោះហេតុនេះ ទើបព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ព្រះនាមថា តថាគត
 ព្រោះយោងមកដល់ញាណដែលពិត ។

ម្យ៉ាងទៀត ញាណរបស់ព្រះមានព្រះភាគ ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអនុបុព្វ-
 វិហារសមាបត្តិ ដោយអត្តថា គប្បីចម្រើន និងដោយអត្តថា គប្បីចូលតាម
 លំដាប់ទាំងនោះ គឺបឋមជ្ឈានសមាបត្តិ ១ និរោធសមាបត្តិ ១ ដោយអំណាច
 ការឲ្យសម្រេច និងការពិចារណាជាដើម និងដោយការប្រកបតាមសមគួរ
 ឈ្មោះថា ពិត មិនខុស មិនវិបរិត ព្រោះសម្រេចប្រយោជន៍ដោយញាណ
 នោះ ។ ម្យ៉ាងទៀត ទសពលញាណរបស់ព្រះមានព្រះភាគទាំងនេះ គឺការដឹង
 ហេតុ និងមិនមែនហេតុនៃផលនោះៗ ដែលមិនខុសប្លែកដូច្នោះថា នេះជាឋានៈ
 នៃផលនេះ នេះមិនមែនឋានៈនៃផលនេះ ១ ការដឹងលំដាប់វិបាកតាមសេចក្តី
 ពិត ដោយឥតសេសសល់នៃការកាន់យកកម្ម មានអតីតកាលជាដើមរបស់
 ពួកសត្វនោះៗ ១ ការដឹងដល់កម្ម និងការចែកកម្មដែលមានអាសវៈផង មិន
 មានអាសវៈផង តាមសេចក្តីពិតថា នេះបដិបទជាគ្រឿងនាំសត្វទៅកាន់នរក
 ។ ហើយ នេះបដិបទជាគ្រឿងនាំសត្វទៅកាន់ព្រះនិព្វានរបស់សត្វនោះៗ ក្នុង
 ខណៈធ្វើកម្មនោះឯង ១ ការដឹងនូវការផ្សេងគ្នានៃធាតុតាមសេចក្តីពិត ដោយ

ន័យជាដើមថា ព្រោះធាតុឈ្មោះនេះក្រាស់ ការពិសេសនេះកើតឡើង ក្នុង
 កាលទាក់ទងជាមួយធម៌នេះរបស់លោកនោះ ដែលមានសភាវៈនៃខន្ធ និង
 អាយតនៈជាច្រើន ទាំងដែលជាឧបាទិដ្ឋក និងអនុបាទិដ្ឋកជាដើម និងមាន
 សភាវៈផ្សេងៗ គ្នា ១ ការដឹងដល់អធ្យាស្រ័យ និងអធិមុត្តិដែលថោកទាបជា
 ដើមនៃសត្វទាំងឡាយដោយឥតសេសសល់ ១ ការដឹងតន្ត្រិយ មានសទ្ធិតន្ត្រិយ
 ជាដើមថា ចាស់ក្លា ឬទន់ខ្សោយ ១ ការដឹងដល់ភាពពិសេសនៃឈាន និង
 វិមោក្ខជាដើម មួយអន្លើដោយកិលេសជាដើម ១ ការដឹងតំណនៃខន្ធ ដែល
 សត្វធ្លាប់នៅអាស្រ័យក្នុងកាលមុនដោយឥតសេសសល់ មួយអន្លើដោយការ
 ជាប់ទាក់ទងដោយខន្ធនោះ ក្នុងជាតិដែលប្រមាណមិនបាន ១ ការដឹងចុតិ និង
 បដិសន្ធិ មួយអន្លើដោយការចែកសត្វ មានថោកទាបជាដើម ១ ការដឹងសច្ចៈ
 ៤ ដោយន័យដូចពោលហើយខាងដើម ដោយន័យជាដើមថា នេះទុក្ខ ១
 ឈ្មោះថា ពិត មិនខុស មិនវិបរិត ព្រោះប្រព្រឹត្តទៅតាមសេចក្តីពិត ដោយ
 ឈមចុះដល់អារម្មណ៍តាមដែលជារបស់ខ្លួន ដោយមិនខុសក្លាំងក្លាត់ និងដោយ
 ញ៉ាំងប្រយោជន៍តាមដែលបំណងឲ្យសម្រេច សមដូចព្រះតម្រាស់ដែលត្រាស់
 ថា ព្រះតថាគតក្នុងលោកនេះ រមែងជ្រាបច្បាស់នូវហេតុតាមហេតុផល ជ្រាប
 ច្បាស់នូវអំពើមិនមែនជាហេតុ តាមអំពើមិនមែនជាហេតុផល ដោយសេចក្តី
 ជាក់លាក់ជាដើម ។ ព្រោះហេតុនេះ ទើបព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ព្រះនាមថា
 តថាគត ព្រោះមកដល់ព្រះញាណដែលពិត ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ព្រះនាមថា តថាគត ព្រោះមកដល់ គឺសម្រេច

ញាណដែលពិត ដោយអំណាចបញ្ញាពិសេស ដែលមិនទូទៅដល់អ្នកដទៃ
 មានប្រភេទមិនមានទីបំផុត និងមិនមានប្រមាណ មានញាណជាគ្រឿងធ្វើនូវ
 ការជាក់ច្បាស់នូវសតិប្បដ្ឋាន និងសម្មប្បធាន តាមដែលពោលមកហើយ
 ដូចទ្រង់សម្រេចដោយអំណាចព្រះញាណទាំងនេះ ព្រោះហេតុនេះ ទើបទ្រង់
 ព្រះនាមថា តថាគត ព្រោះមកដល់ព្រះញាណដែលពិត ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ព្រះនាមថា តថាគត ព្រោះយាងទៅដោយពិត
 ដូចម្តេច គឺការប្រសូតិ ការត្រាស់ដឹង ការបញ្ញត្តិព្រះធម្មវិន័យ និងអនុបា-
 ទិសេសនិព្វានធាតុនោះ របស់ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ ជាការពិត សួរថា
 លោកអធិប្បាយដូចម្តេច ឆ្លើយថា លោកអធិប្បាយថា ការត្រាស់ដឹងដែល
 ព្រះលោកនាថទ្រង់ប្រាថ្នាចំពោះហើយ និងឲ្យប្រព្រឹត្តទៅហើយ ដើម្បីជាប្រ-
 យោជន៍ណា ឈ្មោះថា ពិត មិនខុស មិនវិបរិត ព្រោះឲ្យសម្រេចប្រយោជន៍
 នោះ ដោយចំណែកមួយ ព្រោះមិនពោលប្រយោជន៍នោះឲ្យឃ្លៀងឃ្លាត ព្រោះ
 ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីជាប្រយោជន៍មិនខុស ។ ពិតហើយ ព្រះមានព្រះភាគអង្គនេះ
 កាលនៅជាព្រះពោធិសត្វ ទ្រង់បំពេញហេតុទាំងពួងដើម្បីបានជាព្រះពុទ្ធ មាន
 ប្រភេទដូចពោលហើយ មានការបំពេញបារមី ៣០ ជាដើម ទ្រង់តាំងនៅក្នុង
 ស្ថានតុសិត ទ្រង់ស្តាប់ពុទ្ធកាលាហល ដែលទេវតាក្នុងម្ល៉ឹងចក្រវាលប្រជុំ
 ព្រមគ្នា ចូលទៅគាល់ ទូលអារាធនាថា

កាលោយន្តេ មហារិវា ឧប្បជ្ឈ មាតុ កុច្ឆិយំ

សនេវកំ តារយន្តោ ពុជ្ឈស្ស អមតំ បទំ។

បពិត្រមហាវិរៈ នេះជាកាលសមគួរ សូមទ្រង់កើតឡើង
ក្នុងព្រះគភ៌ព្រះមាតា ញ៉ាំងលោកនេះ និងទេវលោកឲ្យច្រើន
ត្រាស់ដឹងនូវអមតបទ ដូច្នោះ ។

ទ្រង់កើតបុព្វនិមិត្តឡើង ប្រមើលមើលមហាវិលោកនៈ ៥ ប្រការ
ទ្រង់ព្រះតម្រិះថា ឥឡូវនេះ អញនឹងកើតជាមនុស្ស ត្រាស់ដឹងចំពោះក្នុងថ្ងៃ
អាសាឡបុណ្ណមី បដិសន្ធិក្នុងព្រះគភ៌របស់ព្រះនាងមហាមាយាទេវី ក្នុងសក្យ-
រាជត្រកូល ដែលទេវតា និងមនុស្សថែរក្សា ដោយការថែរក្សាដ៏ក្រៃលែង
អស់ ១០ ខែ ក្នុងវេលាបច្ចុសសម័យវិសាខបុណ្ណមី ទើបប្រសូត ។

ក្នុងខណៈដែលទ្រង់ប្រសូត ប្រាកដបុព្វនិមិត្ត ៣២ ប្រការ ដូចក្នុង
ខណៈដែលទ្រង់បដិសន្ធិ ។ ពិតហើយ លោកធាតុមួយម៉ឺននេះញាប់ញ័រ
កក្រើកលាន់ខ្លាខ្លា រស្មីមិនមានប្រមាណផ្សាយទៅក្នុងម៉ឺនចក្រវាល មនុស្ស
ខ្វាក់ពីកំណើតក៏បាននូវចក្ខុ ដូចបុគ្គលប្រាថ្នានឹងមើលព្រះរូបរបស់ព្រះអង្គ
មនុស្សថ្លង់បានឮសំឡេង មនុស្ស-គក៏ចរចាបាន មនុស្សគមក៏ដើរត្រង់
មនុស្សខ្វិនក៏ដើរទៅបាន សត្វទាំងពួងដែលត្រូវចងក្រងចាកចំណង មានខ្នោះ
ជាដើម ភ្លើងក្នុងនរកទាំងអស់ក៏រលត់ ការស្រែកយានក្នុងបេតវិស័យក៏ស្ងប់
ពួកសត្វតិរច្ឆានមិនមានភ័យ រោគរបស់សត្វក៏ស្ងប់ទៅ សព្វសត្វនាំគ្នាពោល
វាចាជាទីស្រឡាញ់ សេះស្រែកដោយអាការពិរោះ ពួកដីរនាំគ្នាគ្រហឹម តន្ត្រី
ទាំងពួងបន្ទីសំឡេងមួយបែបៗ គ្រឿងអាករណៈដែលពាក់ក្នុងដៃជាដើមដែល

ពាក់ក្នុងដែររបស់ពួកមនុស្ស មិនទង្គិចគ្នាឡើយ ក៏មានសំឡេងដោយអាការ
 ពីរោះ ទិសទាំងអស់ភ្លឺស្វាង ខ្យល់ត្រជាក់បក់ត្រសៀកៗ ឲ្យពួកសត្វបាន
 ទទួលនូវសេចក្តីសុខ ភ្លៀងធ្លាក់ពុំជុំកាល ទឹកខ្ពស់ឡើងអំពីផែនដីហូរទៅ ហូរ
 បក្សីមិនហើរទៅក្នុងអាកាស ស្ទឹងក៏ឈប់ហូរ ទឹកក្នុងមហាសមុទ្រមានរស
 ធ្លាញ់ កាលព្រះអាទិត្យប្រាសចាកការអំពូអ្នកពុំប្រាកដនោះឯង ពន្លឺក្នុង
 អាកាសក៏ភ្លឺស្វាង ទេវតាទាំងពួងមិនមានសេសសល់ និងសត្វនរកទាំងពួង
 រៀរទេវតាជាន់រូបារាចរ បានប្រាកដរូបរាង ដើមឈើ ជញ្ជាំងផ្ទះ ទ្វារផ្ទះ
 និងក្បួនជាដើម មិនមានការបិទរាំង ពួកសត្វមិនមានការចុតិ និងបដិសន្ធិ
 ក្លិនទិព្វផ្សាយឡើងក្រអូបឈ្នួយ លុបនូវក្លិនមិនគួរប្រាថ្នាទាំងអស់ចេញបាន
 ដើមឈើចេញផ្កាផ្លែទាំងអស់ដេរជាស មហាសមុទ្រមានផ្ទៃដេរជាសដោយ
 ផ្កាបទុមដែលមានពណ៌ ៥ មានប្រយោជន៍ ក្នុងទីគ្រប់ស្ថាននោះឯង បុព្វជាតិ
 ទាំងឡាយដែលកើតលើគោកក្តី ក្នុងទឹកជាដើមក្តី រីកស្កុសស្កាយ បណ្តា
 ដើមឈើទាំងឡាយ ខន្ធបទុមក៏រីកស្កុសស្កាយ ត្រង់ដើម សាខាបទុមក៏រីក
 ស្កុសស្កាយត្រង់មែក លតាបទុមក៏រីកស្កុសស្កាយត្រង់វល្លិ ដុះទម្ងន់ផ្កាផ្លែ
 លើផ្ទៃផែនដី ត្រួតជាជាន់ៗ ៧ ជាន់ ឈ្មោះថា ទណ្ឌបទុមក្នុងអាកាសក៏កើត
 ផ្កាបទុមសំយុងចុះមក ភ្លៀងផ្កាធ្លាក់ដោយទូទៅ ក្នុងអាកាសមានតន្ត្រីទិព្វបន្តិ
 ឡើង លោកធាតុទាំងមូល មានបែបផែនតែមួយ មានផ្ទៃតវាលរីជនីបក់ ក្រអូប
 ដោយក្លិនផ្កា និងផ្សែងក្រអូប ដល់នូវភាពដ៏ប្រសើរក្រៃលែង ដូចក្រមមាលា
 ដែលតម្រៀប ដូចគំនរមាលាដែលគេខ្ទប់ចង និងដូចអាសនៈផ្កាដែលគេ

ប្រដាប់តាក់តែង ។ បុព្វនិមិត្តទាំងនោះ បានជានិមិត្តនៃបុគ្គលដែលសម្រេច
 ធម្មវិសេសជាអនេក ដែលសម្រេចធម៌ជាន់ខ្ពស់ ការកើតចំពោះនេះ ប្រដាប់
 ដោយការប្រាកដដែលគួរអស្ចារ្យច្រើនយ៉ាងនេះឯង ជាប្រយោជន៍ដែលទ្រង់
 តាំងនៅដោយចំពោះ បានឈ្មោះថា ពិត មិនខុស មិនវិបរិត ព្រោះសម្រេច
 យ៉ាងពិតនៃអភិសម្ពោធិញ្ញាណនោះ ។

ម្យ៉ាងទៀត សត្វទាំងឡាយណា ជាពុទ្ធរេនេយ្យ ជាផៅពង្សនៃសត្វ
 ដែលនឹងត្រាស់ដឹងទាំងអស់នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ទូន្មានដោយព្រះអង្គ
 ឯងយ៉ាងឧក្រិដ្ឋ ។ ឯសត្វទាំងឡាយណា ជាសាវ័ករេនេយ្យ និងជាធម្ម-
 រេនេយ្យ សត្វទាំងនោះ កាលសាវ័កជាដើមប្រៀនប្រដៅហើយ រមែងដល់
 និងដល់នូវការនាំទៅឲ្យវិសេសបាន ។ ដើម្បីជាប្រយោជន៍ណា ព្រះមានព្រះ
 ភាគ ទ្រង់ប្រាថ្នាចំពោះអភិសម្ពោធិញ្ញាណ ព្រោះឲ្យប្រយោជន៍នោះសម្រេច
 ដោយពិត ព្រះអភិសម្ពោធិញ្ញាណ ទើបជាគុណពិត មិនខុស មិនវិបរិត ។

ម្យ៉ាងទៀត សកាវៈណាមួយ នៃញោយ្យធម៌ណាមួយ ដែលសត្វគប្បី
 ត្រាស់ដឹងសកាវៈនោះៗ ឈ្មោះថា ដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ដឹងក្រែលែង
 ហើយ ដោយឥតសេសសល់ ដោយមិនខុស ដោយញាណរបស់ព្រះអង្គ
 ទាក់ទងដោយហេតុត្រឹមតែទ្រង់អារជួនដល់ ដូចផ្នែកនុតព្រៃដែលជាក់លើ
 បាតដៃ ព្រោះហេតុនេះ ទើបអភិសម្ពោធិញ្ញាណរបស់ព្រះអង្គ ឈ្មោះថា ពិត
 មិនខុស មិនក្លាយជារបស់ដទៃ ។ ម្យ៉ាងទៀត កាលព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់
 ពិចារណាមើលប្រការនៃធម៌ទាំងនោះ ដែលគប្បីសម្តែងដោយប្រការនោះៗ និង

អធ្យាស្រ័យ អនុស័យ ចរិយា និងអធិប្បត្តិរបស់សត្វនោះៗ ដោយប្រពៃ
 នោះឯង ទ្រង់មិនលះធម្មតា មិនកន្លងន័យរបស់បញ្ញត្តិ និងហេតុត្រឹមតែបញ្ញត្តិ
 ធ្វើធម្មតាឲ្យជាក់ច្បាស់ ទ្រង់អនុសាសន៍តាមការខុស តាមអធ្យាស្រ័យ និង
 តាមធម៌ ទើបទ្រង់នាំវេនេយ្យសត្វឲ្យសម្រេចអរិយក្ខមិ ។ សូម្បីទ្រង់បញ្ញត្តិ
 ព្រះធម្មវិន័យរបស់ព្រះអង្គ ក៏ឈ្មោះថា ពិត មិនខុស មិនក្លាយជាដទៃ
 ព្រោះប្រយោជន៍នោះសម្រេច ព្រោះប្រព្រឹត្តទៅតាមសេចក្តីពិត ។ ម្យ៉ាង
 ទៀត អមតមហានិព្វានជាតុដែលព្រះមានព្រះភាគទ្រង់សម្រេចហើយដោយ
 លំដាប់ ដែលផុតចាកសក្ការៈនៃរូប មានបឋវីជាតុជាដើម និងក្ការៈនៃអរូប
 មានផស្សៈ និងវេទនាជាដើម ឈ្មោះថា កន្លងបង្អង់រូសក្ការៈនៃលោក ព្រោះ
 មិនមានក្ការៈ គឺការបោកបញ្ឆោត ឈ្មោះថា មិនមានបច្ច័យណាមួយធ្វើឲ្យ
 ភ្លឺស្វាង ព្រោះប្រាសចាកឆន្ទីត ឈ្មោះថា ប្រាសចាកក្ការៈនៃគតិជាដើម
 ព្រោះមិនមានឱកាសនោះឯង មិនមានទីតាំងអាស្រ័យ មិនមានអារម្មណ៍
 លោកហៅថា អនុបាទិសេស ព្រោះឧបាទិ ពោល គឺខ្លួនត្រឹមតែជាចំណែក
 សេសសល់មិនមាន ដែលទ្រង់សំដៅយកត្រាស់ថា

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អាយតនៈនោះ រមែងមានពិត ដ៏មិនមាន
 ទឹកមិនមាន ភ្លើងមិនមាន ខ្យល់មិនមាន អាកាសានញ្ចាយនៈ
 មិនមាន វិញ្ញាណញ្ចាយនៈមិនមាន អាកិញ្ចាយនៈមិន
 មាន នេវសញ្ញានាសញ្ញាយនៈមិនមាន លោកនេះមិនមាន
 លោកមុខមិនមាន ព្រះច័ន្ទ និងព្រះអាទិត្យ ទាំង ២ ក៏មិនមាន

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយខុទ្ទកបិដកៈ គាថាធម្មបទ

៣២២

ក្នុងព្រះនិព្វានណា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ តថាគត ពោលព្រះ
និព្វាននោះថា មិនមានដំណើរមក មិនមានដំណើរទៅ មិនមាន
ការតាំងនៅ មិនមានការច្រុត មិនមានការកើត មិនមានទីជាទី
តាំង មិនប្រព្រឹត្តទៅ មិនមានអារម្មណ៍ ព្រះនិព្វាននោះ ជា
ទីបំផុតនៃទុក្ខតែម្យ៉ាង ដូច្នោះ ។

អមតមហានិព្វានធាតុនោះ ដល់នូវការរម្ងាប់រម្ងង់នៃឧបាទានក្នុងទាំងអស់
ជាសភាវៈស្ងប់នូវសង្ខារ ជាសភាវៈលះបង់នូវឧបាទិក្ខិលេសទាំងពួង ជាទី
ស្ងប់ទុក្ខទាំងពួង ជាទីដកនូវសេចក្តីអាល័យទាំងពួង ជាទីកាត់ផ្តាច់នូវវដ្តៈ
ទាំងពួង ទីនោះ ស្ងប់ពិត ប្រណីតពិតជាលក្ខណៈ ព្រោះដូច្នោះ ទើបអមត-
មហានិព្វាននោះ ឈ្មោះថា ពិត មិនខុស មិនវិបរិត ព្រោះមិនពោលសភាវៈ
តាមសេចក្តីពិត ឲ្យឃ្លៀងឃ្លាតក្នុងកាលណាមួយ ។ ទ្រង់ឈ្មោះថា តថាគត
ព្រោះយាងទៅ ទ្រង់ចូលដល់ សម្រេច ប្រព្រឹត្តទៅ យាងដល់ដោយពិតនូវ
អមតមហានិព្វានធាតុនោះ មានអភិជាតិជាដើម ដោយប្រការដូច្នោះ ។ ព្រោះ
ហេតុនេះ ទើបព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ព្រះនាមថា តថាគត ព្រោះស្ងប់ទៅ
ដោយពិត ។

ទ្រង់ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះមានការពិតដូចម្តេច គឺព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ
ទាំងឡាយក្នុងកាលមុន មានសភាពយ៉ាងណា ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ ក៏
មានសភាពយ៉ាងនោះ សេចក្តីនេះ លោកអធិប្បាយដូចម្តេច ដោយសង្ខេប
លោកពោលដូច្នោះថា ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ មានប្រការយ៉ាងណា គឺទ្រង់

បរិបូណ៌ដោយមគ្គសីល ផលសីល លោកិយ លោកុត្តរសីលទាំងអស់
 មគ្គសមាធិ ផលសមាធិ លោកិយ លោកុត្តរសមាធិទាំងពួង ដោយ
 មគ្គប្បញ្ញា ផលប្បញ្ញា ដោយលោកិយ លោកុត្តរប្បញ្ញាទាំងពួង ដោយផល
 សមាបត្តិវិហារ ២ លាន ៤ សែនកោដិ ដែលទ្រង់ប្រើជាប្រចាំ ដោយ
 តទ្ធិវិមុត្តិ វិក្ខមនវិមុត្តិ សមុច្ឆេទវិមុត្តិ បដិបស្សន្តវិមុត្តិ និស្សរណវិមុត្តិ
 ដូច្នោះ តែកាលពោលដោយពិស្តារ ដោយគុណនៃព្រះសព្វញ្ញាទាំងមូល ដែល
 មានអានុភាពជាអាចិន្តេយ្យ មានគុណដែលមិនមានទីបំផុត ព្រះមានព្រះភាគ
 ក៏មានប្រការយ៉ាងនោះ ។

សេចក្តីពិត ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទាំងពួង គប្បីមានការផ្សេងគ្នា ៥ ប្រការ
 គឺផ្សេងគ្នាដោយអាយុ ១ ការផ្សេងគ្នានៃប្រមាណព្រះសរីរៈ ១ ការផ្សេងគ្នា
 នៃត្រកូល ១ ការផ្សេងគ្នានៃការបំពេញទុក្កករិយា ១ ផ្សេងគ្នានៃព្រះរស្មី
 ១ ។ តែក្នុងវិសុទ្ធិ មានសីលវិសុទ្ធិជាដើម ក្នុងកិច្ចបដិបត្តិសមថៈ និង
 វិបស្សនា ក្នុងព្រះគុណដែលទ្រង់ត្រាស់ដឹង មិនមានហេតុណាមួយដែលធ្វើ
 ឲ្យផ្សេងគ្នាឡើយ ។ ដោយពិត ព្រះមានព្រះភាគទាំងឡាយនោះ មិនវិសេស
 ជាងគ្នានិងគ្នា ដូចមាសដែលបាក់ត្រង់កណ្តាល ព្រោះហេតុនោះ ព្រោះសម្មា-
 សម្ពុទ្ធក្នុងកាលមុន មានប្រការយ៉ាងណា ព្រះមានព្រះភាគនៃយើងនេះ ក៏មាន
 ប្រការយ៉ាងនោះ ព្រោះហេតុនេះ ទើបទ្រង់ព្រះនាមថា តថាគត ព្រោះមាន
 ប្រការយ៉ាងនោះ ។ ក្នុងទីនេះ គត សព្វ មាន សង សព្វជាអត្ថ ។ ពិត
 ហើយ សត្វលោកពោល គត សព្វដែលប្រកបដោយ សង សព្វមានប្រការ

ជាអត្ថ ។

ទ្រង់ព្រះនាមថា តថាគត ព្រោះប្រព្រឹត្តទៅដោយប្រការនោះដូចម្តេច គឺ
 ទ្រង់ព្រះនាមថា តថាគត ព្រោះមានការប្រព្រឹត្តទៅតាមព្រះកាយ ព្រះវាចា
 និងព្រះហឫទ័យដែលទៅ ជាទីទៅ ជាការយាងទៅ ដោយប្រការតាមដែល
 ពេញព្រះហឫទ័យ ព្រោះមិនមានការប៉ះពាល់ក្នុងអ្វីមួយ នៃការប្រព្រឹត្តទៅ
 ផ្លូវព្រះកាយជាដើមរបស់ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះទ្រង់ប្រកបដោយឥទ្ធានុភាព
 ដែលមិនទូទៅដល់អ្នកដទៃ ព្រោះសម្រេចបុរាណីយ៍កំពូលនៃបដិសម្មិទា មាន
 អត្ថប្បដិសម្មិទាជាដើម និងហេតុដែលទ្រង់បានទទួលអនាវរណញ្ញាណ ព្រោះ
 ហេតុយ៉ាងនេះ ទើបទ្រង់ព្រះនាមថា តថាគត ព្រោះទ្រង់យាងទៅដោយ
 ប្រការនោះ ។

ទ្រង់ព្រះនាមថា តថាគត ព្រោះមិនប្រាសចាកព្រះញាណដែលពិតដូច
 ម្តេច គឺទ្រង់ឈ្មោះថា **អគត** ព្រោះមិនមានការទៅ ពោល គឺការប្រព្រឹត្តទៅ
 ដែលជាសត្រូវចំពោះព្រះញាណ ក្នុងការសន្សំពោធិសម្ភារ ។ ការដែល
 ព្រះអង្គមិនប្រាសចាកព្រះញាណនោះ ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះមិនប្រាសចាក
 ព្រះញាណ ដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយន័យ មានការពិចារណាទោស និងអាទិសង្ស
 ជាដើម ដោយមិនខុសប្លែកក្នុងធម៌ មានការកំណាញ់ និងទានបុរាណីយ៍ជាដើម ។
 ម្យ៉ាងទៀត ព្រះអង្គឈ្មោះថា **អគត** ព្រោះមិនមានការយាងទៅ ការទៅក្នុង
 គតិ ៥ ពោល គឺការប្រព្រឹត្តទៅនៃអភិសង្ខារ គឺកិលេស ពោល គឺការ
 ប្រព្រឹត្តទៅនៃខន្ធនោះឯង ភាវៈដែលទ្រង់មិនទៅនោះ ដោយទ្រង់សម្រេច

សឧបាទិសេសនិព្វាន និងអនុបាទិសេសនិព្វាន ដោយអរិយមគ្គញ្ញាណយ៉ាង
ពិត ព្រោះហេតុយ៉ាងនេះ ទើបព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ព្រះនាមថា តថាគត
ព្រោះមិនទៅប្រាសចាកព្រះញ្ញាណដែលពិត ។

ទ្រង់ព្រះនាមថា តថាគត ព្រោះមានការប្រព្រឹត្តទៅដោយពិតដូចម្តេច
គឺបទថា តថាគតការវេន បានដល់ ដោយសភាវៈ ដែលទ្រង់យាងទៅដោយ
ពិត អធិប្បាយថា ភាវៈដែលទ្រង់យាងទៅដោយពិត មាន ។ សួរថា ព្រះ
មានព្រះភាគដែលគេថ្វាយព្រះនាមថា តថាគត ព្រោះភាពដែលទ្រង់យាង
ទៅ ដោយពិតនោះ គឺអ្វី ឆ្លើយថា គឺព្រះសទ្ធម្ម ។ ពិតហើយ ព្រះសទ្ធម្ម
លំដាប់ដំបូង គឺអរិយមគ្គ អធិប្បាយថា ទ្រង់យាងទៅដោយប្រការដែលទ្រង់
ដកនូវកិលេសជាបដិបក្ខបានដោយសមុច្ឆេទ ដោយកម្លាំង គឺសមថៈ និង
វិបស្សនា ដែលជាគុគ្គា ទើបទ្រង់សម្រេចដោយសមុច្ឆេទប្បហាន បានដល់
ផលធម៌ដែលទ្រង់ទៅ គឺប្រព្រឹត្តទៅដោយប្រការដែលទ្រង់សម្រេចដោយ
បដិបស្សន្តប្បហាន តាមសមគួរដល់មគ្គ ។ ឯនិព្វានធម៌ដែលព្រះពុទ្ធជាដើម
ទ្រង់យាងដល់ គឺធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ដោយប្រការដែលទ្រង់យាងដល់ គឺត្រាស់
ដឹងដោយបញ្ញា ដែលសម្រេចដោយការស្ទូបទុកក្នុងវដ្តៈទាំងមូល ព្រោះ
ដូច្នោះ ទើបឈ្មោះថា តថាគត សូម្បីបរិយត្តិធម៌ ក៏ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះ
ព្រះមានព្រះភាគនៃយើង ទ្រង់យាងទៅ គឺត្រាស់ បានដល់ ប្រកាសដោយ
ប្រការដែលព្រះបរិយត្តិធម៌នោះ ដែលព្រះពុទ្ធក្នុងកាលមុន ទ្រង់ប្រកាសឲ្យ
សមគួរដល់អធ្យាស្រ័យជាដើមរបស់វេនេយ្យសត្វ ដោយសុត្តៈ និងគេយ្យៈ

ជាដើម និងដោយការប្រកាស ការប្រព្រឹត្តទៅជាដើម ។ ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះសាវ័ករបស់ព្រះមានព្រះភាគប្រព្រឹត្តទៅ គឺដើរតាមដោយប្រការដែល ព្រះបរិយត្តិធម៌នោះ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់សម្តែងហើយ ព្រោះហេតុយ៉ាងនេះ ទើបព្រះសុទ្ធម្មទាំងអស់ ឈ្មោះថា តថាគត ដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយពិត ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបសក្កទេវរាជត្រាស់ថា យើងទាំងឡាយ សូមនមស្ការ នូវព្រះធម៌ដែលមានមកហើយដូចគ្នា ដែលទេវតា និងមនុស្សតែងបូជា សូម មានសិរីសួស្តី ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ព្រះនាមថា តថាគត ព្រោះទ្រង់ មានព្រះសុទ្ធម្មនោះ ។ ម្យ៉ាងទៀត ព្រះធម៌យ៉ាងណា សូម្បីព្រះអរិយសង្ឃ ក៏យ៉ាងនោះ ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះប្រព្រឹត្តទៅ ដោយប្រការដែលអ្នក បដិបត្តិដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់ខ្លួន និងដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់អ្នកដទៃបំពេញ បដិបទា គឺសមថៈ និងវិបស្សនាដែលជាចំណែកខាងដើមឲ្យបរិសុទ្ធដោយល្អ ជាខាងមុខហើយ ទើបសម្រេចដោយមគ្គនោះៗ ។ ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះត្រាស់ដឹង និងព្រោះត្រាស់ដោយប្រការដែលសច្ចៈ និងបដិច្ច- សមុប្បាទជាដើម ដែលព្រះមានព្រះភាគទ្រង់សម្តែងហើយ ដោយហេតុនោះ ទើបសក្កទេវរាជត្រាស់ថា យើងទាំងឡាយ សូមនមស្ការ នូវព្រះសង្ឃដែល មានមកហើយដូចគ្នា ដែលទេវតា និងមនុស្សតែងបូជា សូមមានសិរីសួស្តី ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ព្រះនាមថា តថាគត ព្រោះទ្រង់ជាបុគ្គល មាន សង្ឃនោះជាសាវ័ក ។ ព្រោះហេតុយ៉ាងនេះ ទើបទ្រង់ព្រះនាមថា តថាគត ព្រោះមានការប្រព្រឹត្តទៅដោយពិតនោះឯង ។

បទថា តថាគត នេះ ត្រឹមតែជាប្រធានក្នុងការសម្តែងការវះដែលព្រះ
 តថាគតទ្រង់យាងទៅដោយពិតនោះឯង ។ ព្រះតថាគតប៉ុណ្ណោះគប្បីពណ៌នា
 សេចក្តីដែលព្រះតថាគតប្រព្រឹត្តទៅដោយពិត ។ ពិតហើយ បទថា តថាគត
 នេះ មានអត្ថច្រើន មានគតិច្រើន មានអារម្មណ៍ច្រើន ។ ព្រះធម្មកថិកនាំ
 ព្រះពុទ្ធវចនៈ គឺព្រះត្រៃបិដកនៃតថាគតបទនោះមក ដូចអប្បមាទបទដោយ
 សមគួរ ដោយការវះមានប្រយោជន៍ បុគ្គលណាម្នាក់ មិនគួរពោលថា ព្រះ
 ធម្មកថិកសាត់ទៅខុសកំពង់ឡើយ ។ ក្នុងសេចក្តីនោះ លោកពោលពាក្យ
 ជាគាថាថា

ព្រះមុនីទាំងឡាយ ក្នុងកាលមុន ជាអ្នកស្វែងរកគុណធំ មកដល់ភាព
 ជាព្រះសព្វញ្ញក្នុងលោកនេះ ដោយប្រការណា សូម្បីព្រះសក្យមុនី ក៏យាង
 មក ដោយប្រការនោះ ព្រោះហេតុនោះ ទើបព្រះសក្យមុនីដ៏មានចក្ខុ សត្វ
 លោកថ្វាយព្រះនាមថា តថាគត ។

ព្រះជិនស្រីទាំងឡាយ ទ្រង់លះមន្ទិល គឺកិលេស មានកាមជាដើមបាន
 ជាសមុច្ឆេទ ដោយសមាធិ និងបញ្ញាហើយ ទើបប្រព្រឹត្តទៅ ដោយប្រការ
 ណា ព្រះសក្យមុនីក្នុងកាលមុន ទ្រង់ទ្រទ្រង់ទុកនូវភាពរុងរឿង យាងទៅ
 ដោយប្រការនោះ ព្រោះដូច្នោះ ទើបសត្វលោកថ្វាយព្រះនាមថា តថាគត ។

ម្យ៉ាងទៀត ព្រះជិនស្រីយាងដល់ព្រមនូវលក្ខណៈនៃធាតុ និងអាយតនៈ
 ជាដើម ដែលពិត ដោយចែកសក្ការៈ សាមញ្ញ និងវិភាគ ដោយព្រះ
 សយម្ពញ្ញាណ ព្រោះដូច្នោះ ទើបព្រះសក្យៈដ៏ប្រសើរ សត្វលោកថ្វាយព្រះ

នាមថា តថាគត ។

សច្ចៈដែលពិត និងឥទ្ធិប្បច្ចយតាដែលពិត ដែលអ្នកដទៃឲ្យប្រព្រឹត្ត ទៅមិនបាន ដែលព្រះតថាគត មានសមន្តចក្ខុទ្រង់ប្រកាសហើយ ដោយន័យ ដោយប្រការទាំងពួង ព្រោះដូច្នោះ ទើបព្រះជិនស្រីយាងទៅដោយពិត សត្វ លោកថ្វាយព្រះនាមថា តថាគត ។

ព្រះជិនស្រី ទ្រង់ឃើញដោយពិត ក្នុងលោកធាតុ មានប្រមាណមិន មែនតិច ក្នុងអារម្មណ៍ មានរូបាយតនៈជាដើម មានសភាពដ៏វិចិត្រ ព្រោះ ដូច្នោះ ទើបព្រះសមន្តចក្ខុ សត្វលោកថ្វាយព្រះនាមថា តថាគត ។

ម្យ៉ាងទៀត ព្រោះទ្រង់សម្តែងធម៌យ៉ាងពិត ឬទ្រង់ធ្វើព្រះអង្គឲ្យសមគួរ ដល់ធម៌នោះ ទ្រង់គ្របសង្កត់សត្វលោក ដោយព្រះគុណទាំងឡាយ ព្រោះ ហេតុនោះ ទើបព្រះលោកនាយក សត្វលោកថ្វាយព្រះនាមថា តថាគត ។

ម្យ៉ាងទៀត ទ្រង់ត្រាស់ដឹងដោយបរិញ្ញាដែលពិត ដោយប្រការទាំងពួង ទ្រង់ឆ្លងលោក ដល់នូវការរម្ងត់ ដោយការធ្វើឲ្យប្រចក្ស ទ្រង់ដល់អរិយមគ្គ ដូច្នោះ ទើបទ្រង់ព្រះនាមថា តថាគត ។

ម្យ៉ាងទៀត ព្រោះទ្រង់ប្រកបដោយប្រយោជន៍ ដល់សត្វលោក ទ្រង់ ប្តេជ្ញាយ៉ាងពិត ដោយប្រការទាំងពួង ទ្រង់ជាលោកនាថ ដោយព្រះករុណា ដោយប្រការទាំងពួង យាងទៅ ព្រោះហេតុនោះ ទើបព្រះជិនស្រី សត្វ លោកថ្វាយព្រះនាមថា តថាគត ។

ទ្រង់កើតឡើងអំពីអភិជាតិយ៉ាងពិត ព្រោះទ្រង់ពិចារណាអារម្មណ៍តាម

ពិត ដូច្នោះ ទើបសត្វលោកថ្វាយព្រះនាមថា តថាគត ។ ទ្រង់ព្រះនាមថា តថាគត ព្រោះទ្រង់ធ្វើប្រយោជន៍នោះឲ្យសម្រេច ។

ព្រះមហេសី ក្នុងកាលមុននោះ មានសភាពយ៉ាងណា សូម្បីព្រះមាន ព្រះភាគអង្គនេះ ក៏មានសភាពយ៉ាងនោះតាមពេញព្រះហឫទ័យ ព្រោះទ្រង់ ជាអគ្គបុគ្គល សត្វលោកថ្វាយព្រះនាមថា តថាគត ព្រោះមានព្រះហឫទ័យ ប្រព្រឹត្តទៅ តាមព្រះវាចាដែលទ្រង់ប្រកាស ។

ក្នុងជាតិមុនៗ ព្រោះទ្រង់មិនទៅចាកធម៌ ដែលជាសត្រូវចំពោះពោធិ- សម្ភារ ការទៅក្នុងសង្សារ ក៏មិនមានដល់ព្រះអង្គ សង្សារនេះ មិនមានដល់ ព្រះតថាគត ដែលជានាថ ទ្រង់ឃើញទីបំផុតភព ព្រោះដូច្នោះ ទ្រង់មិនប្រាស ចាកញ្ញាណដែលពិត ទើបសត្វលោកថ្វាយព្រះនាមថា តថាគត ។

ព្រះធម៌ដ៏ប្រសើរ ដែលព្រះមហេសីត្រាស់ ដោយប្រការដែលលះ មន្ទិល ដែលគួរលះ ព្រោះដូច្នោះ ទើបព្រះធម៌នោះ ឈ្មោះថា តថាគត ។ ព្រះអរិយសង្ឃរបស់ព្រះសាស្តា ឈ្មោះថា តថាគត ព្រោះជាអ្នកដល់ព្រម ដោយព្រះធម៌ដ៏ប្រសើរនោះ ។

បទថា **មហិទ្ធិកតា** សេចក្តីថា ការប្រកបដោយមហិទ្ធិឫទ្ធិ ពោល គឺ ភាពជាអ្នកញ៉ាំងសេចក្តីប្រាថ្នាដទៃឲ្យសម្រេច ដោយអានុភាពនៃធម៌ ព្រោះ មានការជំនាញផ្លូវចិត្ត និងប្រកបដោយឫទ្ធិផ្សេងៗ យ៉ាងក្រៃលែង ទើបឈ្មោះ ថា **មហិទ្ធិកតា** ។ ការប្រកបដោយតេជះនៃបុណ្យដ៏រុងរឿងក្រៃលែង ជា ហេតុឲ្យសម្រេចប្រយោជន៍តាមប្រាថ្នា នៅឆ្ងាយក្រៃលែងអំពីសត្រូវ ដែល

កើតមកអស់កាលយូរ ឈ្មោះថា មហានិទានវត្តា។ សព្វថា យត្រ ជានិបាត
 ចុះក្នុងអត្ថបឋមារិកត្តិ ដែលញ៉ាំងភាពអស្ចារ្យ ការសរសើរ ការក្រាក់ផ្អើល
 ការត្រេកអរឲ្យសម្រេច ។ បទថា វិទាយិស្សតិ ជាពាក្យចង្អុលដល់អនាគត
 កាល ព្រោះប្រកបដោយបទថា យត្រ នោះ ។ តែអត្ថ ប្រើក្នុងអត្ថអតីត-
 កាលប៉ុណ្ណោះ ។ ក្នុងសេចក្តីនេះ មានអធិប្បាយដូចតទៅនេះថា ពិតហើយ
 ឈ្មោះថា ព្រះនាងសុប្បវាសានេះ លិចចុះក្នុងកងទុក្ខ ជួបនូវសេចក្តីលំបាក
 បែបនោះ ដំណាលគ្នានឹងពេលដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់នោះឯង ទើប
 មានសេចក្តីសុខ មិនមានរោគ ប្រសូតព្រះឱរស ប្រាសចាករោគ ។ បទថា
 អត្តមនោ ប្រែថា មានចិត្តជារបស់ខ្លួន ។ អធិប្បាយថា មានចិត្តប្រាសចាក
 កិលេស ព្រោះជ្រះថ្លាក្នុងព្រះមានព្រះភាគ ។ ពិតហើយ ចិត្តដែលត្រូវ
 កិលេសចោមរោមបុគ្គលណា មិនអាចពោលថា មានចិត្តជារបស់ខ្លួនឡើយ
 ព្រោះមិនប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអំណាច ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា អត្តមនោ បានដល់
 មានចិត្តដែលបីតិ និងសោមនស្សពាល់ត្រូវហើយ ។ បទថា បមុទិនោ ប្រែ
 ថា ប្រកបដោយបាមោជ្ជ ។ បទថា បីតិសោមនស្សជាតោ ប្រែថា កើត
 បីតិ និងសោមនស្សដ៏ខ្លាំងក្លា ។

[៦១] បទថា អថ ប្រែថា ខាងក្រោយ គឺកន្លងទៅ ២ ឬ ៣ ថ្ងៃអំពី
 នោះ ។ បទថា សត្តកត្តានិ បានដល់ ភត្តិដែលគប្បីថ្វាយក្នុង ៧ ថ្ងៃ ។

[៦២] បទថា ស្វាតនាយ សេចក្តីថា ដើម្បីបុណ្យដែលនឹងមាន
 ក្នុងថ្ងៃស្អែកនេះ គឺដើម្បីបុណ្យដែលនឹងមានក្នុងថ្ងៃស្អែកនេះ ដោយការថ្វាយ

ទាន និងដោយការចូលទៅអង្គុយជិតព្រះសង្ឃ មានព្រះពុទ្ធជាប្រធាន ។ បទ
 ថា អថទោ ភគវា អាយស្មន្តំ មហាមោគ្គល្លានំ អាមន្តេសិ ស្ករថា ព្រោះ
 ហេតុអ្វី ទើបព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហៅ ។ ឆ្លើយថា ដើម្បីរក្សាការជ្រះថ្លា
 របស់ព្រះស្វាមីនៃព្រះនាងសុប្បវាសា ។ ព្រះនាងសុប្បវាសា ជាបុគ្គលមាន
 ការជ្រះថ្លាមិនលម្អៀង ។ តែការរក្សាការជ្រះថ្លារបស់ឧបាសក ជានាទីរបស់
 ព្រះមហាមោគ្គល្លានត្ថេរ ព្រោះហេតុនោះ ទើបទ្រង់ត្រាស់ថា គេជាឧបដ្ឋាក
 របស់អ្នក ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា តុយ្ហោសោ កាតំបទជា តុយ្ហំ ឯសោ ។
 ដោយបទថា តិណ្ណំ ធម្មានំ បដិកោគោ លោកសម្តែងថា បើព្រះមហា
 មោគ្គល្លានធានា គឺជាអ្នករ៉ាប់រង ដើម្បីមិនឲ្យធម៌ ៣ ប្រការ មានកោគៈជា
 ដើមរបស់ខ្ញុំសាបសូន្យ គឺវិនាស គឺបើលោកម្ចាស់ដឹងថា ៧ ថ្ងៃ បន្ទាប់អំពី
 ថ្ងៃនេះទៅ ខ្ញុំអាចឲ្យទានបាន ។ ឯព្រះថេរៈឃើញការមិនមានអន្តរាយនៃ
 កោគៈ និងជីវិតរបស់ឧបាសកក្នុងថ្ងៃទាំងនោះ ទើបពោលថា ម្នាលអារុសោ
 ខ្លួនអាត្មាធានាឲ្យអ្នកតែធម៌ទាំង ២ យ៉ាង គឺកោគៈ ១ ជីវិត ១ ។ តែសទ្ធា
 ជាគុណជាតទាក់ទងនៅក្នុងចិត្តរបស់ឧបាសកនោះ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះថេរៈ
 កាលធ្វើឲ្យជាការរបស់ឧបាសកប៉ុណ្ណោះ ទើបពោលថា ឯខ្លួនរបស់អ្នកត្រូវ
 តែធានាសទ្ធាខ្លួនឯងចុះ ។ ម្យ៉ាងទៀត ឧបាសកនោះ ជាអ្នកឃើញសច្ចៈ
 ហើយ ភាពដែលសទ្ធារបស់ឧបាសកនោះប្រែប្រួលទៅជាដទៃ រមែងមិនមាន
 ព្រោះហេតុនោះ ទើបព្រះថេរៈពោលយ៉ាងនោះ ។ ព្រោះហេតុនោះឯង ទើប

ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ចូរអ្នកឲ្យឧបាសកយល់ព្រមថា ខ្លួនអ្នកនឹងធ្វើ
 ក្រោយ ។ ចំណែកឧបាសកប្រាថ្នាសេចក្តីចម្រើន ដោយការគោរពក្នុងព្រះ
 សាស្តា និងព្រះថេរៈ និងដោយបុណ្យរបស់ព្រះនាងសុប្បវាសា ដែលជាអ្នក
 មានសេចក្តីសុខ ទើបយល់ព្រមថា សូមឲ្យកោលិយធីតា ព្រះនាមសុប្ប-
 វាសា ធ្វើភត្ត ៧ ថ្ងៃសិនចុះ ខ្លួនខ្ញុំចាំធ្វើក្រោយ ។

បទថា តព្វ ទារកំ សេចក្តីថា ចាប់តាំងអំពីថ្ងៃប្រសូតហើយ កន្លង
 ទៅដល់ថ្ងៃទី ១១ បន្ទាប់អំពីនោះ ទើបឲ្យភិក្ខុសង្ឃ មានព្រះពុទ្ធជាប្រធាន
 ឆាន់ ៧ ថ្ងៃ ហើយទើបឲ្យទារកមានអាយុ ៧ ខួបនោះ ថ្វាយបង្គំព្រះមាន
 ព្រះភាគ និងនមស្ការភិក្ខុសង្ឃ ក្នុងថ្ងៃទី ៧ ។ បទថា សត្ត មេ វស្សានិ
 ប្រែថា ខ្ញុំមានអាយុ ៧ ឆ្នាំ ។ បទថា វស្សានិ នេះជាទុតិយារិកត្តិ ប្រើក្នុង
 អត្ថថា អច្ចន្តសំយោគ ប្រែថា រហូត ។ ពាក្យថា លោហិតកុម្មិយំ វុត្តានិ
 លោកពោលសំដៅយកទុក្ខដែលខ្លួននៅក្នុងគភ៌របស់មាតា ។ បទថា អញ្ញាបិ
 ឯវរុទានិ សត្ត បុត្តានិ សេចក្តីថា កាលគួរនឹងពោលថា អញ្ញាបិ ឯវរុបេ
 សត្ត បុត្ត លោកពោលដោយលិង្គវិបល្លាសថា ឯវរុទានិ ។ អធិប្បាយថា
 នូវបុត្រដែលកើតឡើង បានទទួលទុក្ខយ៉ាងខ្លាំងក្លា ព្រោះនៅក្នុងគភ៌ ៧ ឆ្នាំ
 និងព្រោះវង្វេងគភ៌ ៧ ថ្ងៃ ដោយប្រការដូច្នោះ ។ ដោយពាក្យនោះ លោក
 សម្តែងថា មាតុគ្រាមទាំងឡាយ មិនឆ្កែតព្រោះការចង់បានកូន ព្រោះមាតុ-
 គ្រាមជាអ្នកចង់បានកូន ។

បទថា ឯតមត្តំ វិទិត្យា សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបអត្ថនេះ ដែលព្រះនាង

ពោលដោយការចង់បានបុត្រ ព្រោះរួមទុក្ខយ៉ាងខ្លាំងក្លា ដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយ
 ការទ្រទ្រង់នូវគភ៌ជាដើមអស់ ៧ ឆ្នាំ ៧ ថ្ងៃ ចូលក្នុងបទតែមួយ ដោយបទ
 ថា **ឥមំ ឧទានំ** សេចក្តីថា ទ្រង់បន្ធិឧទាននេះ សម្តែងការៈ គឺកន្លងបុគ្គល
 ដែលប្រមាទដោយអាការៈដែលគួរប្រាថ្នា ទើបធ្វើប្រយោជន៍ក្នុងការលះស្មេហា
 ដោយតណ្ហា ដូចបុគ្គលដែលស្រវឹងដោយសុខតាមផ្លូវចិត្ត ដូច្នោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **អសាតំ** បានដល់ មិនធ្លាញ់ មិនល្អ មិនគួរ
 ប្រាថ្នា ។ បទថា **សាត្រូបេន** ប្រែថា មានសភាវៈគួរប្រាថ្នា ។ បទថា
មិយរូបេន ប្រែថា មានការៈដែលគួរស្រឡាញ់ ។ បទថា **សុខស្ស រូបេន**
 បានដល់ មានការៈជាសុខ ។ លោកអធិប្បាយពាក្យនេះថា ព្រោះហេតុ
 ដែលសង្ខារប្រព្រឹត្តទៅក្នុងវដ្តៈទាំងមូល មិនគួរត្រេកអរ មិនគួរស្រឡាញ់ ជា
 ទុក្ខពិត ប្រាកដដូចគួរប្រាថ្នា គួរស្រឡាញ់ ជាសុខ ព្រោះធ្វើទុកក្នុងចិត្ត
 ដោយមិនមែនឧបាយ ព្រោះលះវិបល្លាសមិនបាន រមែងកន្លង គ្របសង្កត់
 លិចលង់បុគ្គលអ្នកប្រមាទ ព្រោះប្រាសចាកស្មារតី ដូច្នោះ ទុក្ខដែលមិនគួរ
 ត្រេកអរ មិនគួរប្រាថ្នាបែបនោះ រមែងលិចលង់ព្រះនាងសុប្បវាសានេះ ៧
 ជងទៀត ដោយទុក្ខដែលមានចំណែកប្រៀបដូចសេចក្តីសុខជាដើម គឺដោយ
 វដ្តទុក្ខដែលកើតអំពីសេចក្តីស្រឡាញ់ គឺបុត្រ ។^{១៧៣}

អដ្ឋកថាសុប្បវាសាសូត្រទី ៨ ចប់

សុត្តន្តបិដក

វិសាខាសូត្រ

[៦៣] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់នៅក្នុងប្រាសាទនៃមិគារមាតា ក្នុងវត្តបុព្វារាម ជិតក្រុងសាវត្ថី ។ សម័យនោះឯង ប្រយោជន៍ណាមួយ របស់នាងវិសាខាមិគារមាតា ជាប្រយោជន៍ជាប់ទាក់ទងនឹងព្រះបាទបសេនទិកោសល ។ ព្រះបាទបសេនទិកោសល ទ្រង់មិនពិចារណាប្រយោជន៍នោះ តាមបំណងឡើយ ។ គ្រានោះ នាងវិសាខាមិគារមាតា ចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ ទាំងថ្ងៃក្តៅ លុះចូលទៅដល់ ក្រាបថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ រួចអង្គុយក្នុងទីសមគួរ ។ លុះនាងវិសាខាមិគារមាតា អង្គុយក្នុងទីសមគួរហើយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់សួរថា ម្ចាស់នាងវិសាខា នាងមកអំពីណា ទាំងថ្ងៃក្តៅម៉្លេះ ។ នាងវិសាខា ទូលថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ប្រយោជន៍នីមួយ របស់ខ្ញុំព្រះអង្គក្នុងទីនេះ ជាប្រយោជន៍ជាប់ទាក់ទងនឹងព្រះបាទបសេនទិកោសល ព្រះបាទបសេនទិកោសលទ្រង់មិនពិចារណាប្រយោជន៍នោះ តាមបំណងឡើយ ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់បានជ្រាបច្បាស់នូវសេចក្តីនុះហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

(ប្រយោជន៍ណាមួយ) ដែលនៅក្នុងអំណាចនៃជនដទៃទាំងអស់ នាំមកនូវទុក្ខ ឥស្សរភាពទាំងអស់ នាំមកនូវសុខ សត្វទាំងឡាយ ដែលជ្រមុជទៅក្នុងហេតុនៃទុក្ខទូទៅ តែងនឿយព្រួយព្រោះកិលេស

ជាគ្រឿងប្រកបទាំងឡាយ សត្វកន្លងបានដោយក្រ ។ សូត្រទី ៩ ។

អដ្ឋកថា

វិសាខាសូត្រ

វិសាខាសូត្រទី ៩ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[៦៣] បទថា បុព្វារាមេ បានដល់ ក្នុងអារាមដែលសាងឡើងក្នុងទី
ដូចឧត្តមទេវីវិហារនៃអនុរាជបុរី ក្នុងទិសខាងកើតនៃក្រុងសាវត្ថី ។ បទថា
មិគារមាតុប្បាសាទេ ប្រែថា ក្នុងប្រាសាទរបស់មិគារមាតា ។ ក្នុងសេចក្តី
នោះ មានអនុបុព្វីកថាដូចតទៅនេះ

ក្នុងអតីតកាល ក្នុងទីបំផុតមួយសែនកប្ប ឧបាសិកាម្នាក់ ឃើញព្រះ
ទេសពលព្រះនាមបទុមុត្តរៈ ទ្រង់ស្ថាបនាឧបាសិកាម្នាក់ ទុកក្នុងតំណែងអគ្គ-
ឧបជ្ឈាយិការរបស់ព្រះអង្គ ទើបទូលនិមន្តព្រះមានព្រះភាគ ថ្វាយទានដល់ភិក្ខុ
មួយសែន មានព្រះពុទ្ធជាប្រធាន ធ្វើការនមស្ការចំពោះព្រះមានព្រះភាគ រួច
តាំងសេចក្តីប្រាថ្នាថា ក្នុងអនាគត សូមឲ្យខ្ញុំម្ចាស់បានជាឧបជ្ឈាយិការរបស់ព្រះ
សម្មាសម្ពុទ្ធ ដូចគ្នានឹងព្រះអង្គ ។ នាងអនោលទៅក្នុងទេវតា និងមនុស្ស អស់
មួយសែនកប្ប ក្នុងកាលនៃព្រះមានព្រះភាគរបស់យើង ទើបបដិសន្ធិក្នុងគភ៌
របស់សុមនទេវី ក្នុងគេហាសនៈរបស់ធនញ្ញយសេដ្ឋី ដែលជាបុត្ររបស់
មេណ្ឌុកសេដ្ឋី ក្នុងភិក្ខុយនគរ ក្នុងពេលដែលនាងកើត ជនទាំងឡាយបានឲ្យ

ឈ្មោះនាងថា វិសាខា។ ក្នុងគ្រាដែលព្រះមានព្រះភាគ យាងទៅកទ្ធិយនគរ
នាងមួយអន្លើដោយទារិកា ៥០០ ទៅទទួលព្រះមានព្រះភាគ បានជាព្រះ-
សោតាបន្ត ព្រោះការបានគាល់ដំបូងនោះឯង ។

ខាងក្រោយមក នាងទៅកាន់គេហាសនៈរបស់បុណ្ណវឌ្ឍនកុមារ ដែល
ជាបុត្ររបស់មិគារសេដ្ឋី ក្នុងក្រុងសាវត្ថី មិគារសេដ្ឋីដែលជាឪពុកក្មេក តាំង
នាងទុកក្នុងឋានៈជាមាតា ដោយជាអ្នកមានឧបការៈក្នុងគេហាសនៈនោះ ព្រោះ
ដូច្នោះ ទើបគេឲ្យឈ្មោះថា មិគារមាតា នាងលះគ្រឿងប្រដាប់ឈ្មោះមហា-
លតារបស់ខ្លួន ដោយប្រើទ្រព្យ ៩ កោដិសាងប្រាសាទ ប្រដាប់ដោយបន្ទប់
១០០០ គឺខាងលើ ៥០០ បន្ទប់ ខាងក្រោម ៥០០ បន្ទប់ ក្នុងផ្ទៃដីប្រមាណ
មួយករិស ដើម្បីជាទីគង់ប្រថាប់របស់ព្រះមានព្រះភាគ និងភិក្ខុសង្ឃ ដោយ
ហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា ក្នុងប្រាសាទនៃមិគារមាតា ។

បទថា កោតិទេវ អន្តោ ប្រែថា ប្រយោជន៍ឯណានីមួយ ។ បទថា
រញ្ជា ប្រែថា ព្រះរាជា ។ បទថា បដិសន្ធា ប្រែថា ទាក់ទងដល់គ្នានិងគ្នា ។
ពួកញាតិរបស់នាងវិសាខាបញ្ជូនរបស់ដូច្នោះ ដែលវិចិត្រដោយកែវមណី និង
កែវមុក្កាជាដើមពីត្រកូលញាតិទៅដើម្បីជាបណ្ណាការដល់នាង ទ្រព្យនោះគ្រាន់
តែដល់ទ្វារក្រុង ទើបពួកគយដកពន្ធក្នុងទីនោះ តែមិនដកឲ្យសមគួរដល់ទ្រព្យ
នោះ ដកហួសប្រមាណ ។ នាងវិសាខាបានស្តាប់ដូច្នោះ បំណងនឹងទូល
សេចក្តីនោះដល់ព្រះរាជា ទើបបានទៅកាន់ព្រះរាជនិវេសន៍ មួយអន្លើដោយ
បរិវារតាមសមគួរ ខណៈនោះ ព្រះរាជា មួយអន្លើដោយព្រះនាងមណ្ឌិកាទេវី

បានយ៉ាងទៅខាងក្នុងព្រះដំណាក់ នាងវិសាខា កាលមិនបានឱកាស ទើបគិត
 ថា អញនឹងបានក្នុងឥឡូវនេះ អញនឹងបានក្នុងឥឡូវនេះ ជាអ្នកកាត់នូវការ
 បរិភោគអាហារ ព្រោះកន្លងពេលបរិភោគ ទើបចៀសចេញទៅ ។ នាងទៅ
 យ៉ាងនេះអស់ ២-៣ ថ្ងៃ ក៏មិនបានឱកាសឡើយ ។ ដូច្នោះ ព្រះរាជាសូម្បី
 គេមិនក្រាបទូលឲ្យទ្រង់ជ្រាប ក៏ហៅថា ព្រះអង្គមិនញ៉ាំងប្រយោជន៍ឲ្យសម្រេច
 តាមបំណង ព្រោះមិនបានឱកាស ដែលនឹងធ្វើការវិនិច្ឆ័យសេចក្តីនោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **យថាធិប្បាយំ** ប្រែថា តាមគួរដល់បំណង
 បទថា **ន តិរេតិ** ប្រែថា មិនទាន់យល់ព្រម ។ ពិតហើយ មហាឧបាសិកា
 មានបំណងនឹងថ្វាយសួយ ដែលទាក់ទងនឹងព្រះរាជាដល់ព្រះរាជា ហើយលះ
 នូវរបស់ទាំងនេះ ព្រោះបំណងនោះ ព្រះរាជាមិនទាន់បានពិចារណា ព្រោះ
 ព្រះអង្គមិនទាន់បានឃើញឡើយ ។ សព្វថា **ហន្ត** ជានិបាត ប្រើក្នុងអត្ថថា
 លះបង់ ។ បទថា **ទិវាទិវស្ស** ប្រែថា ក្នុងពេលថ្ងៃ អធិប្បាយថា ក្នុង
 ពេលថ្ងៃត្រង់ ។ មហាឧបាសិកា កាលសម្តែងសេចក្តីនេះថា ខ្ញុំម្ចាស់ទៅកាន់
 ទ្វារព្រះរាជនិវេសន៍ ២-៣ ថ្ងៃ ក្នុងពេលថ្ងៃ ដោយករណីយកិច្ចឯណានីមួយ
 ចូលទៅរកដោយឥតប្រយោជន៍នោះឯង ព្រោះសេចក្តីនោះមិនទាន់យល់ព្រម
 តែការចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគប៉ុណ្ណោះ មានប្រយោជន៍ ព្រោះជាហេតុ
 ឲ្យបាននូវទស្សនានុត្តរិយៈជាដើម ព្រោះហេតុនោះ ទើបខ្ញុំម្ចាស់មកក្នុងទីនេះ
 ក្នុងពេលនេះ ដូច្នោះ ទើបក្រាបទូលពាក្យជាដើមថា **សធិ មេ ភន្តេ** ។

បទថា **ឯតមត្តំ** សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបសេចក្តីនេះ ពោល គឺការសម្រេច

បំណងដោយទាក់ទងនឹងអ្នកដទៃ ។ ដោយបទថា **សមំ ឧទានំ** ព្រះមាន
ព្រះភាគទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ដែលសម្តែងទោស និងអាទិសង្ឃក្នុងការប្រព្រឹត្ត
ទៅ ដែលអាស្រ័យអ្នកដទៃ និងមិនអាស្រ័យអ្នកដទៃ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **សត្វំ បរវសំ ទុក្ខំ** សេចក្តីថា អត្ត គឺ
ប្រយោជន៍ឯណានីមួយ ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអំណាចនៃអ្នកដទៃ គឺទាក់ទង
នឹងអ្នកដទៃ ឈ្មោះថា ជាទុក្ខ គឺនាំទុក្ខមកឲ្យ ព្រោះមិនអាចសម្រេចតាម
សេចក្តីប្រាថ្នានៃខ្លួន ។ បទថា **សត្វំ ឥស្សរិយំ សុខំ** សេចក្តីថា ភាពជាធំ
មាន ២ យ៉ាង គឺជាលោកិយ ១ លោកុត្តរ ១ ។ ក្នុងបទ ២ យ៉ាងនោះ
ភាពជាធំខាងលោកិយ មានភាពជាធំនៃព្រះរាជាជាដើម និងភាពជាធំនៃចិត្ត
ដែលកើតអំពីឈាន និងអភិញ្ញាខាងលោកិយ ភាពជាធំខាងលោកុត្តរ បាន
ដល់ ភាពជាធំនៃនិរោធន ដែលមានការសម្រេចមគ្គ និងផលជានិមិត្ត ។ ក្នុង
ភាពជាធំទាំងនោះ ភាពជាធំក្នុងមនុស្ស ដែលមានភាពជាស្តេចចចក្រពត្តិ
ជាទីបំផុត ១ ភាពជាធំ ជាអធិបតីក្នុងពួកទេវតានោះៗ នៃសក្តិទេវរាជជាដើម
១ ទាំង ២ យ៉ាងនេះ ទើបឈ្មោះថា ជាសុខ ព្រោះមានសុខជានិមិត្ត ដោយ
សម្រេចតាមសេចក្តីប្រាថ្នា ដោយអានុភាពនៃកម្ម តែមិនឈ្មោះថា ជាសុខ
យ៉ាងពិត ដោយប្រការទាំងពួងឡើយ ព្រោះជាទុក្ខ ដោយមានការប្រែប្រួល
ទៅ ។ ម្យ៉ាងទៀត ភាពជាធំផ្លូវចិត្ត ដែលកើតអំពីលោកិយជ្ឈានជាដើម
ឈ្មោះថា មិនជាសុខយ៉ាងពិតឡើយ ព្រោះមានការមិនទៀងជាទីបំផុត ។ ឯ
ភាពជាធំនៃនិរោធនប៉ុណ្ណោះ ឈ្មោះថា មានភាពជាសុខយ៉ាងពិត ព្រោះមិន

ញាប់ញ័រដោយលោកធម៌ និងព្រោះមិនមានការរិលត្រឡប់ជាសកាវៈ ។ ក្នុង
 ទីនេះ ព្រះសាស្ត្រាទ្រង់សំដៅយកសុខតាមផ្លូវចិត្ត ដែលបានដោយមិនទាក់ទង
 នឹងវត្ថុដទៃ ក្នុងទីគ្រប់ស្ថាននោះឯង ទើបត្រាស់ថា **សត្វំ ឥស្សរិយំ សុខំ**
 ភាពជាធំទាំងពួង នាំមកនូវសេចក្តីសុខ ។

បទថា **សាធារណោ វិហាញ្ញន្តិ** នេះ ជាបទលម្អិតនៃបទនេះថា **សត្វំ**
បរវរសំ ធុក្កំ ប្រយោជន៍ណាមួយ ដែលនៅក្នុងអំណាចនៃអ្នកដទៃទាំងអស់
 នាំមកនូវទុក្ខ ។ ក្នុងសេចក្តីនេះ មានអធិប្បាយដូច្នោះថា កាលប្រយោជន៍
 ទូទៅ ដែលគប្បីឲ្យសម្រេចមាន សត្វទាំងនេះ ឈ្មោះថា ក្តៅក្រហាយ គឺ
 ដល់នូវការចង្អៀតចង្អល់ លំបាក ព្រោះមិនសម្រេចតាមបំណង ព្រោះ
 ប្រយោជន៍នោះទាក់ទងដោយអ្នកដទៃ ។ សួរថា ព្រោះហេតុអ្វី ឆ្លើយថា
 ព្រោះកិលេសជាគ្រឿងប្រកប កន្លងបានដោយលំបាក អធិប្បាយថា ព្រោះ
 កាមយោគៈ កវយោគៈ ទិដ្ឋិយោគៈ និងអវិជ្ជាយោគៈ ដែលបុគ្គលឲ្យកើត
 មានអស់កាលមិនមានទីបំផុតខាងដើម ឈ្មោះថា កន្លងបានដោយលំបាក
 ព្រោះបុគ្គលមិនបានសន្សំកុសលសម្ភារមក មិនអាចនឹងលះបាន ក្នុងយោគៈ
 ជាដើមនោះ ទិដ្ឋិយោគៈ ដែលបុគ្គលគប្បីកន្លងបានដោយបឋមមគ្គ គឺ
 សោតាបត្តិមគ្គ កាមយោគៈ ដែលបុគ្គលគប្បីកន្លងបានដោយមគ្គទី ៣ គឺ
 អនាគាមិមគ្គ យោគៈក្រៅអំពីនេះ បុគ្គលគប្បីកន្លងបានដោយអគ្គមគ្គ ។
 ដូច្នោះ ទើបយោគៈទាំងនោះ ឈ្មោះថា កន្លងទៅបានលំបាក ព្រោះអរិយមគ្គ
 ទាំងឡាយ សម្រេចបានលំបាក ព្រោះដូច្នោះ ទើបសត្វទាំងឡាយ ឈ្មោះថា

ក្តៅក្រហាយព្រោះហេតុដែលមិនបានវត្ថុ ដែលប្រាថ្នាដោយអំណាចកាមយោគៈ
ជាដើម អធិប្បាយថា កាលភាពជាធំនៃចិត្ត និងភាពជាធំនៃនិរោធិ មាន
ក្នុងកាលណាមួយ ការចង្អៀតចង្អល់ ក៏កើតមិនបាន ។

ម្យ៉ាងទៀត បទថា **សត្វំ បរវសំ** សេចក្តីថា ប្រយោជន៍ ពោល គឺការ
ប្រព្រឹត្តទៅរបស់ខ្លួន ទាក់ទងដោយបុគ្គលដទៃ និងអ្នកដទៃទាក់ទងនឹងខ្លួន
ទាំងអស់នោះ ឈ្មោះថា ជាហេតុនាំទុក្ខមកឲ្យ ព្រោះមានការមិនទៀងជា
សភាវៈ ។ សមដូចពាក្យដែលលោកពោលថា វត្ថុណាមិនទៀង វត្ថុនោះជា
ទុក្ខ ។ បទថា **សត្វំ ឥស្សរិយំ** សេចក្តីថា ព្រះនិព្វាន ដែលជាទីរលាស់ចេញ
ចាកសង្ខតធម៌ទាំងពួង ដែលបានឈ្មោះថា ឥស្សរិយៈ ព្រោះជាទីតាំងនៃភាព
ជាធំ ទាំងអស់នោះ ចែកជាសុខបុព្វសេសនិព្វានជាដើម ឈ្មោះថា នាំមក
នូវសេចក្តីសុខ ។ សមដូចព្រះតម្រាស់ថា **និព្វានំ បរមំ សុខំ** ព្រះនិព្វាន
ជាសុខយ៉ាងក្រៃលែង ។ បទថា **សាធារណោ** សេចក្តីថា កាលកំណត់ទុក្ខ
និងសុខបានយ៉ាងនេះ សត្វទាំងនេះរមែងក្តៅក្រហាយ លិចចុះក្នុងហេតុនៃទុក្ខ
ដែលទូទៅដល់ទុក្ខដ៏ច្រើន ។ សួរថា ព្រោះហេតុអ្វី ។ ឆ្លើយថា ព្រោះកិលេស
ជាគ្រឿងប្រកបកន្លងបានលំបាក អធិប្បាយថា ព្រោះកាមយោគៈជាដើមនោះ
ជាហេតុឲ្យលិចចុះក្នុងទុក្ខទាំងពួង ដែលកន្លងបានលំបាក ដូច្នោះ វិសាខា
សូម្បីនាងប្រាថ្នាប្រយោជន៍ ដែលទាក់ទងនឹងអ្នកដទៃ កាលមិនបានក៏ក្តៅ
ក្រហាយ ។^{១៣៣}

អដ្ឋកថា វិសាខាសូត្រទី ៩ ចប់

សុត្តន្តបិដក កាឡិកោកទិយសូត្រ

[៦៤] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់គង់នៅក្នុងវត្តអម្ពវ័ន ទៀបក្រុងអនុប្បិយា ។ សម័យនោះ ព្រះកទិយៈ
 ដ៏មានអាយុ ជាបុត្តនាងសាកិយានី ឈ្មោះកាឡិកោធា ទោះនៅក្នុងព្រៃក្តី
 នៅទៀបគល់ឈើក្តី នៅក្នុងផ្ទះស្ងាត់ក្តី តែងបន្លឺនូវឧទានរឿយៗ ថា ឱហ្មឺ
 សុខអ្វីម៉្លោះ ឱហ្មឺ សុខអ្វីម៉្លោះ ។ ពួកភិក្ខុជាច្រើនរូប បានឮថា ព្រះកទិយៈ
 ដ៏មានអាយុ ជាបុត្តនៃនាងសាកិយានី ឈ្មោះកាឡិកោធា ទោះនៅក្នុងព្រៃក្តី
 នៅទៀបគល់ឈើក្តី នៅក្នុងផ្ទះស្ងាត់ក្តី តែងបន្លឺនូវឧទានរឿយៗ ថា ឱហ្មឺ
 សុខ អ្វីម៉្លោះ ឱហ្មឺ សុខអ្វីម៉្លោះ ដូច្នោះដែរ ។ លុះភិក្ខុទាំងនោះបានឮហើយ
 ក៏មានសេចក្តីត្រិះរិះដូច្នោះថា ព្រះកទិយៈដ៏មានអាយុ ជាបុត្តនាងសាកិយានី
 ឈ្មោះកាឡិកោធា ប្រាកដជាអដ្ឋកន្លងប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយធម៌ដោយពិត ព្រះ
 កទិយៈដ៏មានអាយុនោះ នឹករពួកសេចក្តីសុខក្នុងរាជ្យរបស់លោក កាលនៅ
 ជាគ្រហស្ថអំពីដើម ទោះនៅក្នុងព្រៃក្តី នៅទៀបគល់ឈើក្តី នៅក្នុងផ្ទះស្ងាត់
 ក្តី តែងបន្លឺឧទានរឿយៗ ថា ឱហ្មឺ សុខអ្វីម៉្លោះ ឱហ្មឺ សុខអ្វីម៉្លោះ ។ លំដាប់
 នោះ ពួកភិក្ខុច្រើនរូប ចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ លុះចូលទៅដល់ក្រាប
 ថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគហើយ អង្គុយក្នុងទីសមគួរ ។ លុះភិក្ខុទាំងនោះ
 អង្គុយក្នុងទីសមគួរហើយ ក្រាបទូលព្រះមានព្រះភាគដូច្នោះថា បពិត្រព្រះអង្គ
 ដ៏ចម្រើន ព្រះកទិយៈដ៏មានអាយុ ជាបុត្តនាងសាកិយានី ឈ្មោះកាឡិកោធា
 ទោះនៅក្នុងព្រៃក្តី នៅទៀបគល់ឈើក្តី នៅក្នុងផ្ទះស្ងាត់ក្តី តែងបន្លឺឧទាន

រឿយៗ ថា ឱហ្មឺ សុខអ្វីម៉្លោះ ឱហ្មឺ សុខអ្វីម៉្លោះ ព្រះភទ្ទិយៈជាបុត្តនាង
សាកិយានី ឈ្មោះកាឡិគោធា ប្រាកដជាអជ្ជកុរិយ័ប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយធម៌
ដោយពិត ។ បេ ។ ឱហ្មឺ សុខអ្វីម៉្លោះ ។

[៦៥] គ្រានោះឯង ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ហៅភិក្ខុ ១ រូប
ហើយបង្គាប់ថា ម្ចាស់ភិក្ខុ អ្នកចូរមក ចូរហៅភទ្ទិយភិក្ខុតាមពាក្យតថាគត
ថា នៃអារុសោភទ្ទិយៈ ព្រះសាស្តាទ្រង់ឲ្យហៅអ្នក ។ ភិក្ខុនោះ ទទួល
ព្រះពុទ្ធដីការបស់ព្រះមានព្រះភាគថា ព្រះករុណាព្រះអង្គ រួចចូលទៅរកព្រះ
ភទ្ទិយៈដ៏មានអាយុ ជាបុត្តនាងសាកិយានី ឈ្មោះកាឡិគោធា លុះចូលទៅ
ដល់ហើយ ក៏និយាយនឹងព្រះភទ្ទិយៈដ៏មានអាយុ ជាបុត្តនាងសាកិយានី
ឈ្មោះកាឡិគោធាថា នៃអារុសោ ភទ្ទិយៈ ព្រះសាស្តាត្រាស់ហៅអ្នក ព្រះ
ភទ្ទិយៈដ៏មានអាយុ ជាបុត្តនាងសាកិយានី ឈ្មោះកាឡិគោធា បានទទួល
ពាក្យភិក្ខុនោះថា អើ អារុសោ ហើយក៏ចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ លុះ
ចូលទៅដល់ហើយ ក្រាបថ្វាយបង្គំនូវព្រះមានព្រះភាគ ហើយអង្គុយក្នុងទី
សមគួរ ។ លុះព្រះភទ្ទិយៈដ៏មានអាយុ ជាបុត្តនាងសាកិយានី ឈ្មោះ
កាឡិគោធា អង្គុយក្នុងទីសមគួរហើយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ដូច្នោះថា
ម្ចាស់ភទ្ទិយៈ បានឮថា អ្នក ទោះនៅក្នុងព្រៃក្តី នៅទៀបគល់ឈើក្តី នៅក្នុង
ផ្ទះស្ងាត់ក្តី តែងបន្លឺឧទានរឿយៗ ថា ឱហ្មឺ សុខអ្វីម៉្លោះ ឱហ្មឺ សុខអ្វីម៉្លោះ
ដូច្នោះមែនឬ ។ ព្រះភទ្ទិយៈក្រាបទូលថា ព្រះករុណាព្រះអង្គ ។ ម្ចាស់ព្រះ
ភទ្ទិយៈ អ្នកពិចារណាយើញអំណាចប្រយោជន៍ដូចម្តេច បានជាចូលទៅនៅ

ក្នុងព្រៃក្តី នៅទៀបគល់ឈើក្តី នៅក្នុងផ្ទះស្ងាត់ក្តី តែងបន្លឺឧទានរឿយៗ ថា ឱហ្មឺ សុខអ្វីម៉្លោះ ឱហ្មឺ សុខអ្វីម៉្លោះ ដូច្នោះ ។ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន កាល ពីដើម ខ្ញុំព្រះអង្គនៅជាគ្រហស្ថ សោយសុខក្នុងរាជ្យ ការរក្សាខាងក្នុងព្រះ រាជវាំង គេបានចាត់ចែងល្អហើយ ការរក្សាខាងក្រៅព្រះរាជវាំង គេក៏ចាត់ ចែងល្អហើយ ការរក្សាខាងក្នុងនគរ គេចាត់ចែងល្អហើយ ការរក្សាខាងក្រៅ នគរ គេចាត់ចែងល្អហើយ ការរក្សាក្នុងជនបទ គេចាត់ចែងល្អហើយ ការ រក្សាខាងក្រៅជនបទ គេចាត់ចែងល្អហើយ ។ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ខ្ញុំព្រះ អង្គនោះឯង ដែលគេរក្សាគ្រប់គ្រងយ៉ាងនេះហើយ ក៏នៅតែភ័យភ្ញាក់ផ្អើល រង្វៀស តក់ស្លុត បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ឥឡូវនេះ ខ្ញុំព្រះអង្គតែម្នាក់ឯង ទោះនៅក្នុងព្រៃក្តី នៅទៀបគល់ឈើក្តី នៅក្នុងផ្ទះស្ងាត់ក្តី ក៏លែងភ័យ លែងភ្ញាក់ផ្អើល លែងតក់ស្លុតហើយ ជាអ្នកមានការខ្វល់ខ្វាយតិច ឥតព្រី ព្រួចរោម ចិត្តមជ្ឈិមវិតដោយបច្ច័យដែលអ្នកដទៃទៀត នៅដោយមានចិត្តដូចជា ពួកម្រឹគ ។ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ខ្ញុំព្រះអង្គពិចារណាយើញអំណាចប្រយោជន៍នេះហើយ ទោះនៅក្នុងព្រៃក្តី នៅទៀបគល់ឈើក្តី នៅក្នុងផ្ទះស្ងាត់ក្តី តែងបន្លឺឧទានរឿយៗ ថា ឱហ្មឺ សុខអ្វីម៉្លោះ ឱហ្មឺ សុខអ្វីម៉្លោះ ដូច្នោះ ។ លំដាប់នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់សេចក្តីនេះហើយ ទើបទ្រង់ បន្លឺឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

សេចក្តីក្រោធ មិនមានក្នុងចិត្តរបស់បុគ្គលណា បុគ្គលនោះ ឈ្មោះ ថា កន្លងផុតនូវសេចក្តីចម្រើន និងសេចក្តីវិនាស ទេវតាទាំងឡាយ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយខុទ្ទកបិដកៈ គាថាធម្មបទ

៣៤៤

កម្រនឹងបានឃើញបុគ្គលដែលប្រាសចាកភ័យ បានប្រកបដោយ
សេចក្តីសុខ ឥតសោកនោះឡើយ ។ សូត្រទី ១០ ។
មុច្ចុលិន្ទវគ្គទី ២ ចប់

ឧទាននៃមុច្ចុលិន្ទវគ្គនោះ គឺ

- និយាយអំពីព្រះមានព្រះភាគ គង់ទៀបគល់រាំង ១
- អំពីព្រះរាជា ១ អំពីការវាយពស់ដោយដំបង ១
- អំពីគ្រឿងសក្ការៈ ១ អំពីឥច្ចានន្តលកខុទ្ទក ១
- អំពីប្រពន្ធប្រាហ្មណ៍មានគភ៌ ១ អំពីកូនតូច ១
- អំពីកោលិយធីតា ឈ្មោះសុប្បវាសា ១ អំពីនាង
វិសាខា ១ អំពីព្រះភទ្ទិយត្ថេរ (ជាបុត្រ) នាង
សាកិយានី ឈ្មោះកាឡិគោធា ១ ។

អដ្ឋកថា

កាឡិកោកទ្វិយសូត្រ

កាឡិកោកទ្វិយសូត្រទី ១០ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[៦៤] បទថា អនុបិយាយំ បានដល់ ជិតព្រះនគរដែលមានឈ្មោះ
 យ៉ាងនេះ ។ បទថា អម្ពវនេ សេចក្តីថា ក្នុងទីមិនឆ្ងាយអំពីនគរនោះ ស្តេច
 មល្លៈទាំងឡាយ មានចម្ការស្វាយមួយកន្លែង ក្នុងចម្ការស្វាយនោះ ស្តេច
 មល្លៈទាំងឡាយ បានសាងវិហារថ្វាយដល់ព្រះមានព្រះភាគ វិហារនោះ គេ
 ហៅថា អម្ពវន ។ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ធ្វើអនុបិយនគរឲ្យជាគោចរគ្រាម
 គង់ប្រថាប់ក្នុងអម្ពវននោះ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា អនុបិយាយំ
 វិហារតិ អម្ពវន ។ បទថា ភទ្ទិយោ ជាឈ្មោះនៃព្រះថេរៈនោះ ។ បទថា
 កាឡិកោធាយ បុត្តោ សេចក្តីថា សក្យរាជទេវីសាកិយានី ព្រះនាមថា
 កាឡិកោធា ជាព្រះអរិយសារិកា សម្រេចអរិយផល យល់ក្នុងសាសនាជាក់
 ច្បាស់ហើយ ព្រះថេរៈនេះជាបុត្ររបស់ព្រះនាង ។ បព្វជ្ជាវិធីរបស់ព្រះថេរៈ
 នោះ មកក្នុងខន្ធកៈនោះឯង ។ ព្រះថេរៈនោះ កាលបព្វជ្ជាហើយ ផ្តើមតាំង
 វិបស្សនា មិនយូរប៉ុន្មាន ក៏បានអភិញ្ញា ៦ លោកសមាទានប្រព្រឹត្តតុត្តន្តទាំង
 ១៣ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ស្ថាបនាលោកក្នុងឯតទគ្គៈ ក្នុងផ្នែកមាន
 ត្រកូលខ្ពស់ថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ក្នុងបណ្តាភិក្ខុសាវ័ករបស់តថាគតដែល
 មានត្រកូលខ្ពស់ ស្តេចនឹងបុត្ររបស់ព្រះនាងកាឡិកោធា ឈ្មោះថា ភទ្ទិយៈ
 លោកជាភិក្ខុមួយរូបក្នុងចំនួនអសីតិមហាសាវ័ក ។

បទថា សុញ្ញាគារគតោ លោកពោលថា វៀរស្រុក និងឧបចារស្រុក ក្រៅអំពីនោះ ឈ្មោះថា ព្រៃ វៀរព្រៃ និងគល់ឈើចេញ ទីនៅអាស្រ័យដទៃ មានញកក្នុងដើម ដែលសមគួរដល់បព្វជិត លោកបំណងយកថាសុញ្ញាគារ ក្នុងទីនេះ ព្រោះមិនអ្វីអរដោយពួកមហាជន ។ ម្យ៉ាងទៀត ឃ្នាំងឯណាមួយ ដែលស្ងាត់ ក៏គប្បីជ្រាបថា ជាសុញ្ញាគារ ព្រោះមិនមានសំឡេងដែលជា សត្រូវចំពោះឈាន ។ ដែលចូលដល់សុញ្ញាគារនោះ ។ បទថា អភិក្កណំ ប្រែថា ច្រើនយ៉ាង ។ បទថា ឧទានំ ឧទានេសិ សេចក្តីថា ព្រោះលោកដ៏ មានអាយុអង្គនោះ សម្រាកពេលថ្ងៃក្តី សម្រាកពេលយប់ក្តី ដោយច្រើន ឲ្យកាលឆ្លងទៅដោយសុខ ដែលកើតអំពីផលសមាបត្តិ និងសុខដែលកើត អំពីនិរោធ ដូច្នោះ លោកសំដៅយកសុខនោះ ទើបស្អប់ខ្ពើមសុខក្នុងរាជ- សម្បត្តិ ដែលប្រកបដោយភ័យ មានសេចក្តីក្តៅក្រហាយ ដែលខ្លួនធ្លាប់ សោយក្នុងកាលមុន ទើបបន្លឺដល់សុខ ដែលសម្បយុត្តដោយសោមនស្ស មានញាណជាសម្មជ្ជាន មានបីតិជាសម្មជ្ជានថា ឱហ្មំ សុខអ្វីម៉្លេះ ឱហ្មំ សុខ អ្វីម៉្លេះ ដូច្នោះ ។

បទថា សុត្វាន តេសំ ឧទនហោសិ សេចក្តីថា ភិក្ខុជាច្រើន កាល បានស្តាប់ឧទានរបស់លោកដែលបន្លឺថា ឱហ្មំ សុខអ្វីម៉្លេះ ឱហ្មំ សុខអ្វីម៉្លេះ ក៏មានបរិវិតក្នុងច្នោះថា អាវុសោនេះ នឿយណាយក្នុងព្រហ្មចរិយៈដោយឥត សង្ស័យ ។ ពិតហើយ ភិក្ខុទាំងនោះជាបុថុជ្ជន កាលមិនដឹងឧទានដែល សំដៅដល់សុខ កើតអំពីវិវេករបស់លោកដ៏មានអាយុនោះ ទើបមើលងាយ

យ៉ាងនោះ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលពាក្យថា **និស្សំសយំ** ដូច្នោះ ជាដើម ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **និស្សំសយំ** គឺដោយឥតសង្ស័យ អធិប្បាយ ថា ដោយពិតប្រាកដ ។ អាចារ្យពួកខ្លះពោលបាលីជាដើមថា **យំ សោ បុត្រេ អគារិយក្ខតោ សមាណោ** ប្រែថា លោកជាអ្នកគ្រប់គ្រងផ្ទះក្នុងកាលមុន សោយសុខណា ហើយពណ៌នាអត្ថដោយពាក្យដ៏សេសថា **អនុភវិ** ប្រែថា សោយ អាចារ្យមួយពួកទៀតពោលថា **យំស ។ តៃបាលីជា យំស បុត្រេ អគារិយក្ខតស្ស ។** ក្នុងបទទាំងនោះ បទថា **យំស** កាត់ជាបទ **យំ អស្ស ព្រោះលុប អ អក្ខរៈ និង ស អក្ខរៈ** ដោយអំណាចសន្និ ដូចក្នុងប្រយោគ ជាដើមថា **ឃរិស តេ និងថា បុប្ផសា ឧប្បជ្ជតិ ។** គប្បីជ្រាបអត្ថនៃពាក្យ នោះដូចតទៅនេះ ព្រះភទ្ទិយៈនោះ ក្នុងកាលមុនបួស ជាគ្រហស្ថ អ្នកគ្រប់ គ្រងផ្ទះ សោយសុខក្នុងរាជសម្បត្តិណា ។ បទថា **សោ តមនុស្សរមាណោ** សេចក្តីថា ឥឡូវនេះ លោកនឹកដល់សុខនោះ ដោយសេចក្តីអផ្សុក ។

បទថា **តេ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោចំ** សេចក្តីថា ភិក្ខុជាច្រើនទាំងនោះ តាំងនៅក្នុងការពោលអួត ទើបបានក្រាបទូលពាក្យនេះដល់ព្រះមានព្រះភាគ ដោយបំណងនឹងអនុគ្រោះលោក មិនមែនបំណងនឹងលើកទោស ។

[៦៥] បទថា **អញ្ញាតរំ** បានដល់ ភិក្ខុមួយរូបដែលមិនប្រាកដនាម និងគោត្រ ។ បទថា **អាមន្តេសិ** បានដល់ មានបំណងនឹងឲ្យភិក្ខុទាំងនោះ យល់ ទើបទ្រង់ត្រាស់ប្រាប់ ។ បទថា **ឃរិ** បានដល់ ក្នុងការទទួលព្រះ

តម្រាស់ អធិប្បាយថា ខ្ញុំព្រះអង្គសូមព្រះវរោកាស ។ បទថា ឯវំ បានដល់
 ដោយការប្តេជ្ញាទៀត ។ បទថា អភិក្ខុណំ អហោ សុខំ អហោ សុខន្តិ សម្ម
 ឧទានំ ឧទានេសិ សេចក្តីថា ទទួលឧទានរបស់ខ្លួនថា សេចក្តីនោះពិតដូច្នោះ
 គឺដូចប្រការដែលភិក្ខុទាំងនោះពោល ។ បទថា កី បន ភំ ភទ្ទិយ សួរថា
 ព្រោះហេតុអ្វី ទើបព្រះមានព្រះភាគត្រាស់សួរ ទ្រង់មិនជ្រាបចិត្តរបស់លោក
 ឬ ។ ឆ្លើយថា ទ្រង់មិនជ្រាបក៏មិនមែន ព្រោះហេតុនោះឯង ទើបទ្រង់ត្រាស់
 សួរ ដើម្បីឲ្យពោលរឿងនោះ ហើយឲ្យភិក្ខុទាំងនោះយល់ព្រម ។ សមដូច
 ពាក្យដែលលោកពោលជាដើមថា ព្រះតថាគតទាំងឡាយ ដឹង ត្រាស់សួរ
 ក៏មាន ដឹង មិនត្រាស់សួរក៏មាន ។ បទថា អត្តវសំ ប្រែថា ហេតុ ។

បទថា អន្តេបុរេ បានដល់ ខាងក្នុងព្រះរាជដំណាក់ដែលជាសញ្ញា
 របស់អ្នករាជវាំង ដែលជាទីទ្រង់ស្រង់ ទ្រង់សោយ និងទ្រង់ផ្លុំជាដើមរបស់
 ព្រះរាជា ។ បទថា រក្ខា សុសិរិហិតា បានដល់ គ្រប់គ្រងដែលពួករាជ-
 បុរសធ្វើការរក្សាយ៉ាងតឹងរឹង បានចាត់ចែងដោយជុំវិញយ៉ាងល្អ ។ បទថា
 តហិមិ អន្តេបុរេ បានដល់ ក្នុងរាជដំណាក់ដែលជាខាងក្រៅអំពីខាងក្នុងនៃ
 ព្រះរាជវាំង មានសំយាបសម្រាប់រង់ចាំជាដើម ។ បទថា ឯវំ រក្ខិតោ
 តោមិតោ សន្តោ សេចក្តីថា ខ្ញុំព្រះអង្គនោះ ជាបុគ្គលដែលរាជបុរស
 ច្រើនរយរក្សា ថែទាំ ដើម្បីការមិនមានភ័យ ដើម្បីការនៅជាសុករបស់ខ្ញុំ
 ព្រះអង្គឯង ដោយការរៀបចំការរក្សាការពារ និងគ្រប់គ្រងយ៉ាងល្អ ក្នុងទី
 ច្រើនកន្លែង ទាំងខាងក្នុង និងខាងក្រៅព្រះដំណាក់រាជធានី រាជអាណាខេត្ត

ដោយប្រការយ៉ាងនេះ ។ បទថា **ភិរោ** ជាដើម ជាវេវចនៈនៃគ្នានិងគ្នា ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា **ភិរោ** បានដល់ ដែលរាជសត្រូវក្លាចក្រែង ។ បទថា **ឡុត្តោ** បានដល់ ជាអ្នកភ័យ ខ្លាច តក់ស្លុត ដោយសេចក្តីភ័យដែលកើត អំពីការបះបោរតាមប្រក្រតី ក្នុងរាជសីមាអាណាចក្រ ។ បទថា **ឧស្ស័ន្តិ** បានដល់ សន្សំយក្នុងខាងមុខ ដោយការមិនទុកចិត្តក្នុងទីគ្រប់កន្លែង និងដោយការចំបែងដល់កិច្ច និងករណីយកិច្ចនោះ ព្រោះពាក្យពោលថា ធម្មតា ព្រះរាជា មិនគួរទុកចិត្តគ្រប់កាលឡើយ ។ បទថា **ឡត្រាសិ** បានដល់ តក់ស្លុត ដោយការតក់ស្លុតដែលអាចធ្វើឲ្យកើតការញ័រខ្លួនដែលកើតឡើងថា ក្នុងកាលខ្លះ ការវិនាសគប្បីមានដល់អាត្មាអញ ដោយមិនដឹងខ្លួនឡើយ ព្រោះមនុស្សជិតស្និទ្ធ ។ អាចារ្យពួកខ្លះពោលថា **ឡត្រាសោ** ដូច្នោះក៏មាន ។ បទថា **វិហាសិ** បានដល់ អាត្មាអញ ជាបុគ្គលយ៉ាងនេះ ។

បទថា **ឯតរហិ** បានដល់ ឥឡូវនេះ រាប់តាំងអំពីពេលដែលបួសមក ។ បទថា **ឯកោ** បានដល់ មិនមានសម្លាញ់ ដោយបទថា **ឯកោ** នោះ លោកពោលដល់ភាពជាបុគ្គលមានខ្លួនចៀសចេញហើយ ។ គប្បីជ្រាបអត្ថនៃបទថា **អភិរោ** ជាដើម ដោយបរិយាយផ្ទុយគ្នានឹងពាក្យដែលពោលមកហើយ ។ លោកសម្តែងដល់ចិត្តវិវេក ដោយពាក្យជាដើមថា ការដែលអ្នកមិនមានការភ័យខ្លាចជាដើម ព្រោះមិនមានការកំណត់ត្រង់និមិត្ត មានភ័យជាដើម និងភ័យគឺកិលេស ដែលមានការកំណត់នោះជានិមិត្ត ។ បទថា **អប្ស្សាស្សុក្កោ** បានដល់ ប្រាសចាកសេចក្តីខ្វល់ខ្វាយក្នុងការគ្រប់គ្រងរាងកាយ ។ បទថា **បន្ទ-**

លោមោ បានដល់ មិនមានការព្រើរោមព្រើរស្បែក ព្រោះមិនមានការភ័យខ្លាច
 ដែលធ្វើឲ្យកើតការព្រើរោមជាដើមឡើយ ។ ដោយបទទាំង ២ លោកសម្តែង
 ដល់ការនៅដោយសិរី ។ បទថា បរទុរុត្តោ សេចក្តីថា ប្រព្រឹត្តទៅដោយ
 ចីវរជាដើមដែលអ្នកដទៃឲ្យ ដោយបទនោះ លោកសម្តែងដល់ការរៀរចាក
 ហេតុនៃភ័យជាសមុច្ឆេទ ដោយមុខ គឺការមិនមានការជាប់ជំពាក់ដោយប្រការ
 ទាំងពួង ។ បទថា មិត្តភូតេន ចេតសា បានដល់ មានចិត្តកើតដូចម្រឹក
 ព្រោះនៅដោយធូរស្បើយចិត្ត ។ ពិតហើយ ម្រឹកនៅក្នុងព្រៃដែលជាទឹកដីមិន
 មានមនុស្ស ទោះឈរ អង្គុយ ដេក ក៏ល្អល្អើយចិត្ត ព្រោះឈានទៅតាម
 ការប្រាថ្នា ត្រាច់ទៅដោយមិនជាប់ជំពាក់ លោកសម្តែងថា ខ្ញុំក៏នៅយ៉ាង
 នោះ ។ សមដូចព្រះបច្ចេកពុទ្ធត្រាស់ថា

ម្រឹកក្នុងព្រៃ ជាសត្វមិនជាប់ជំពាក់ ទៅរកចំណីតាមចំណង់ចិត្ត
 បាន យ៉ាងណា វិញ្ញាណ កាលបើឃើញសេរីភាព (យ៉ាងនោះ)
 គប្បីត្រាច់ទៅតែម្នាក់ឯង ដូចកុយរមាស ។

បទថា សមំ ទោ អហំ ភន្តេ អត្តវសំ សេចក្តីថា បពិត្រព្រះមាន
 ព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គកាលពិចារណាឃើញហេតុ គឺសុខដែលកើតអំពីវិវេក
 និងសុខដែលកើតអំពីផលសមាបត្តិដ៏កំពូលនេះប៉ុណ្ណោះ ទើបបន្ទីខទានថា
 ឱហ្មុំ សុខអ្វីម៉្លោះ ឱហ្មុំ សុខអ្វីម៉្លោះ ។

បទថា ឯតមត្តំ សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបគ្រប់ប្រការដល់សេចក្តីនេះ ពោល
 គឺសុខដែលកើតអំពីវិវេក ដែលកន្លងវិស័យបុប្ផជនរបស់ព្រះភទ្ទិយត្ថេរ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា យស្សន្តរតោ ន សន្តិ កោមា សេចក្តីថា

កិលេស មានរាគៈជាដើម ឈ្មោះថា ធ្វើចិត្តឲ្យកម្រើក ព្រោះជាហេតុធ្វើចិត្ត
 ឲ្យផ្សាយឡើងតាមកាល សេចក្តីក្រោធមានច្រើនប្រភេទ មានអាយាតវត្ថុជា
 ដើម រមែងមិនមានអំពីខាងក្នុង គឺក្នុងចិត្តរបស់ខ្លួន ចាកចិត្តរបស់ព្រះអរិយ-
 បុគ្គល ឈ្មោះថា រមែងមិនមាន ព្រោះព្រះអរិយបុគ្គលលះបានដោយមគ្គ ។
 ពិតហើយ អន្តរ សព្វនេះ ប្រាកដក្នុងហេតុ ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា
 ជនា សង្កម្ម មន្តេន្តិ មញ្ច តញ្ច កិមន្តរំ ជនទាំងឡាយ មកប្រជុំនិយាយគ្នា
 ទៀបឆ្នេរស្ទឹងទាំងឡាយផង ... ហើយនិយាយចំពោះខ្ញុំផង ចំពោះលោកផង
 តើព្រោះហេតុអ្វី ។ ប្រាកដត្រង់កណ្តាល ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា អន្ត-
 រដ្ឋកាសុ ហិមទាតសមយេ ក្នុងសម័យមានទឹកសន្សើមធ្លាក់ចុះខ្លាំង ប្រហែល
 ជា ៨ រាត្រីក្នុងចន្លោះខែទាំងពីរ ។ ប្រាកដត្រង់ក្នុង រវាង ដូចក្នុងប្រយោគ
 ជាដើមថា អន្តរា ច សាវត្ថិ អន្តរា ច ជេតវនំ រវាង ក្រុងសាវត្ថិ
 នឹងរវាងជេតពនមហាវិហារ ។ ប្រាកដក្នុង ចិត្ត ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា
 ភយមន្តរតោ ជានំ ភ័យកើតហើយក្នុងចិត្ត ដូច្នោះ ។ សូម្បីក្នុងទីនេះ
 គប្បីឃើញ អន្តរ សព្វ ប្រើក្នុងចិត្តប៉ុណ្ណោះ ដោយហេតុនោះ ទើបលោក
 ពោលថា អន្តរតោ អត្តនោ ចិត្តេ ចាកចិត្ត គឺក្នុងចិត្តរបស់ខ្លួន ។

បទថា ឥតិ ការវាកវតញ្ច វិវិវត្តោ សេចក្តីថា សម្បត្តិ ឈ្មោះថា ភវ
 វិបត្តិ ឈ្មោះថា អភវ ។ ម្យ៉ាងទៀត សេចក្តីចម្រើន ឈ្មោះថា ភវ
 សេចក្តីវិនាស ឈ្មោះថា អភវ ។ ម្យ៉ាងទៀត បុណ្យ ឈ្មោះថា ភវ បាប
 ឈ្មោះថា អភវ ។ ម្យ៉ាងទៀត សុគតិ ឈ្មោះថា ភវ ទុគ្គតិ ឈ្មោះថា

អករ ។ ម្យ៉ាងទៀត ភពតូច ឈ្មោះថា ករ ភពធំ ឈ្មោះថា អករ ។
 ដូច្នោះ ទើបលោកហៅថា ជា ករាករ គឺ ករ និង អករ មានប្រការ
 ជាអនេក គឺសម្បត្តិ វិបត្តិ ការចម្រើន ការវិនាស ការទៀង ការជាប់
 សូន្យ បុណ្យ បាប សុគតិ ទុគតិ និងឧបបត្តិភពតូច-ធំ ។ ព្រះអរិយបុគ្គល
 ឆ្លងផុត គឺឈានកន្លងនូវសេចក្តីក្រោធនោះ និងភព អភព ដូចពោលមក
 ក្នុងន័យនោះៗ តាមសេចក្តីពិត ដោយអរិយមគ្គទាំង ៤ ។ គប្បីផ្លាស់វិភត្តិ
 ទៅតាមអត្ត ។ បទថា តំ វិគតកយំ សេចក្តីថា នូវព្រះខ័ណ្ឌស្រពនោះ គឺ
 បែបនោះ ដែលប្រកបដោយគុណដូចពោលហើយ ឈ្មោះថា វិគតកយំ
 ព្រោះប្រាសចាកហេតុនៃភ័យ ដោយមិនមានការកម្រើកនៃចិត្ត និងដោយ
 ការឈានកន្លងករាករៈ ដូចពោលហើយ ។ ឈ្មោះថា សុខំ ដោយសុខ
 ដែលកើតអំពីវិវេក និងសុខដែលកើតអំពីមគ្គចិត្ត និងផលចិត្ត ។ ឈ្មោះថា
 អសោកំ ព្រោះប្រាសចាកភ័យនោះឯង ។ បទថា ទេវានានុករុន្តិ ទស្សនាយ
 សេចក្តីថា ឧបបត្តិទេពទាំងអស់ រៀបរយសម្រេចមគ្គ សូម្បីព្យាយាមក៏
 មិនអាច មិនមានសមត្ថភាព ដើម្បីនឹងឃើញ គឺសម្តែងឃើញ ដោយការ
 ឃើញ ដោយការត្រាច់ទៅនៃចិត្ត និងពោលប្តីដល់ពួកមនុស្សនោះ ។ សូម្បី
 ព្រះសេក្ខៈទាំងឡាយ ក៏មិនដឹងការប្រព្រឹត្តទៅនៃចិត្តរបស់ព្រះអរហន្តបាន
 ដូចបុគ្គលមិនដឹងការប្រព្រឹត្តទៅនៃចិត្តរបស់ព្រះសេក្ខៈនោះឯង ។^{១៧៣}

អដ្ឋកថាគោដ្ឋិគោធាកម្ពុយសូត្រទី ១០ ចប់
 អដ្ឋកថាមុច្ឆុលិន្ទវគ្គទី ២ ចប់

សុត្តន្តបិដក ឧទាន និទ្ទេស ៣

កម្មសូត្រ

[៦៦] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់នៅក្នុងវត្តជេតពន របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ទៀបក្រុងសាវត្ថី ។ សម័យនោះឯង ភិក្ខុ ១ រូប អង្គុយពែនក្នុងក្នុងទីជិតនៃព្រះមានព្រះភាគ ហើយតាំងកាយត្រង់ អត់ទ្រាំទុក្ខវេទនា ដីក្លាខ្លាំង ខ្លោចផ្សា ដែលកើតអំពី ផលនៃកម្មចាស់ មានស្មារតី មានសេចក្តីដឹងខ្លួន មិនលំបាក ។ ព្រះមាន ព្រះភាគ បានទតឃើញភិក្ខុនោះ អង្គុយពែនក្នុងក្នុងទីជិតនៃព្រះអង្គ តាំង កាយត្រង់ អត់ទ្រាំទុក្ខវេទនា ដីក្លាខ្លាំង ខ្លោចផ្សា ដែលកើតអំពីផលនៃ កម្មចាស់ មានស្មារតី មានសេចក្តីដឹងខ្លួន មិនលំបាក ។ លុះព្រះមានព្រះ ភាគ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់សេចក្តីនេះហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ក្នុងវេលា នោះថា

ភិក្ខុអ្នកលះបង់កម្មទាំងពួង កម្ចាត់បង់នូវធូលី គឺកិលេស ដែល ខ្លួនធ្លាប់ធ្វើក្នុងកាលមុន មិនមានសេចក្តីប្រកាន់ថា អញ ស្ថិតនៅ នឹងជីវិត សេចក្តីត្រូវការ ដើម្បីហៅរកអ្នកផងឲ្យជួយ មិនមាន ឡើយ ។ សូត្រទី ១ ចប់ ។

អដ្ឋកថា

នន្ទវគ្គទី ៣

កម្មសូត្រ

កម្មសូត្រទី ១ នៃនន្ទវគ្គទី ៣ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[៦៦] បទថា អញ្ញាតរោ ភិក្ខុ បានដល់ ភិក្ខុដែលជាខ័ណ្ឌស្រព មួយរូបដែលមិនប្រាកដនាម និងគោត្រ ។

បានឮថា ភិក្ខុនោះជាកុលបុត្រ អ្នកក្រុងរាជគ្រឹះ ដែលព្រះមហាមោគ្គ- ល្លានឲ្យសង្ខេបហើយ ឃើញទោសក្នុងសង្សារ ទើបបួសនៅក្នុងសម្មាសម្ពុទ្ធិ ព្រះសាស្តា ជម្រះសីលឲ្យបរិសុទ្ធ កាន់យកកម្មដ្ឋានដែលសម្បយុត្តដោយសច្ចៈ ៤ មិនយូរប៉ុន្មាន បានបំពេញវិបស្សនាសម្រេចអរហត្ត ។ ក្រោយមក លោក មានអាពាធដ៏ធ្ងន់ ។ លោកសម្លឹងដោយការពិចារណា ពិតហើយ ធម្មតា ព្រះខ័ណ្ឌស្រព មិនមានទុក្ខផ្លូវចិត្ត តែទុក្ខផ្លូវកាយមានដូចគ្នា ។ ថ្ងៃមួយ កាលព្រះសាស្តាកំពុងសម្តែងធម៌ លោកអត់ធន់នូវទុក្ខ អង្គុយពត់ភ្នែក ក្នុង ទីមិនឆ្ងាយ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលពាក្យជាដើមថា ភគវតោ អវិទូរេ ទិសិទ្ធា ហោតិ ដូច្នោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា បល្លង្គី ប្រែថា អង្គុយពត់ភ្នែក ។ បទថា អារុទិត្យា ប្រែថា ពត់ ។ បទថា ឧដ្ឋំ កាយំ បណិទាយ សេចក្តីថា លោក តាំងកាយខាងលើឲ្យត្រង់ ហើយឲ្យឆ្អឹងខ្នង ១៨ កំណាត់ត្រួតលើគ្នា ។ កាលលោកអង្គុយយ៉ាងនេះ ស្បែក សាច់ សរសៃ មិនតឹង ព្រោះដូច្នោះ

ទើបលោកអង្គុយយ៉ាងនោះ ។ បទថា បុរាណកម្មវិទាករ ប្រែថា កើត
 ដោយវិបាកនៃកម្មដែលធ្វើហើយក្នុងកាលមុន ។ ម្យ៉ាងទៀត កើតដោយភាព
 ជាចំណែកមួយនៃកម្មនោះ ក្នុងកាលវិបាករបស់កម្មចាស់ ដែលមានអាការ
 ជាសុខ និងទុក្ខ កើតជាវិបាកវដ្ត សេចក្តីនោះ គឺអ្វី គឺទុក្ខ ។ ដោយពាក្យថា
 បុរាណកម្មវិទាករ នេះ លោកសម្តែងដល់អាពាធនោះ មានកម្មជាសម្បជាន
 ទើបហាមភាពដែលកម្មកើតអំពីការប្រែប្រួលរដូវជាដើម ដែលទទួលនូវការ
 ឈឺថ្លាត់ ។ បទថា ទុក្ខំ បានដល់ ទុក្ខំដែលបុប្ផជនមិនអាចអត់ធន់បាន ។
 បទថា តិប្បំ ប្រែថា ខ្លាំងក្លា ឬធ្ងន់ ព្រោះគ្របសង្កត់ប្រព្រឹត្តទៅ ។ បទថា
 ទំ ប្រែថា ខ្លាំងក្លា ។ បទថា កដុកំ ប្រែថា មិនមានជាសុក ។ បទថា
 អធិវាសេន្តោ ប្រែថា សម្មំ គឺអត់ធ្មត់ អត់ធន់ដីកំពូល ។ បទថា សនោ
 សម្បជានោ បានដល់ មានសតិ គឺមានសម្បជញ្ញៈ ដោយអំណាចសតិ
 និងសម្បជញ្ញៈ ដែលជាគ្រឿងកំណត់វេទនា ។ លោកអធិប្បាយពាក្យនេះ
 ថា ធម្មតា វេទនានេះ ឈ្មោះថា មិនទៀង ព្រោះអត្ថថា មានហើយ ត្រឡប់
 ជាមិនមាន ឈ្មោះថា បដិច្ចសមុប្បន្ន ព្រោះអាស្រ័យបច្ច័យ មានអារម្មណ៍
 ដែលមិនគួរប្រាថ្នាជាដើមកើតឡើង ឈ្មោះថា មានការអស់ មានការវិនាស
 មានការប្រាសចាក ព្រោះមានការកើតឡើងហើយ បែកធ្លាយទៅជាចំណែក
 មួយដោយសភាវៈ ព្រោះដូច្នោះ ទើបឈ្មោះថា សនោ គឺមានសតិ ព្រោះ
 ជាបុគ្គលធ្វើសតិ ដោយកំណត់វេទនាថា ជាអនិច្ចតា គឺការមិនទៀង និង
 ឈ្មោះថា ជាអ្នកមានសម្បជញ្ញៈ ព្រោះចាក់ធ្លុះនូវសភាវៈដែលមិនប្រែប្រួល ។

ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា ជាអ្នកមានសតិ ព្រោះមានសតិប្រាកដដោយល្អក្នុង
 កាយ វេទនា ចិត្ត និងធម៌ ក្នុងទីគ្រប់អន្លើ ដោយដល់នូវភាពជាបុគ្គល
 បរិបូណ៌ដោយសតិ ឈ្មោះថា **សម្បជានោ** ព្រោះជាអ្នកកំណត់សន្ធិវរ
 ដោយដល់នូវភាពបរិបូណ៌ដោយបញ្ញា ដោយប្រការដូច្នោះ ។ បទថា **អិ-**
ហញ្ញមាណោ សេចក្តីថា មិនក្តៅក្រហាយដូចអន្ធិបុប្ផជន ដោយន័យដែល
 ត្រាស់ថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ បុប្ផជនអ្នកមិនចេះដឹង កាលបើទុក្ខធម៌ពាល់
 ត្រូវ រមែងសោយសោក លំបាក ខ្សឹកខ្សួល គក់ទ្រង់ កន្ទក់កន្ទេញ ដល់
 នូវការវង្វេង ងើងងើង ដូច្នោះ ។ មិនឲ្យទុក្ខផ្លូវចិត្តកើតឡើង ព្រោះដកឡើង
 បានដោយមគ្គនោះឯង អត់សង្កត់នូវទុក្ខក្នុងរាងកាយ ដែលកើតអំពីវិបាកនៃ
 កម្មតែម្យ៉ាង ដូចបុគ្គលអង្គុយចូលសមាបត្តិ ។ បទថា **អន្ធិសា** សេចក្តីថា
 ទ្រង់ឃើញភិក្ខុនោះអង្គុយយ៉ាងនោះ ដោយអធិវាសនខន្តី ។

បទថា **ឯតមន្តំ** សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបដោយប្រការទាំងពួងដល់អត្ត
 នេះ ពោល គឺព្រះខ័ណ្ឌស្រពមិនត្រូវលោកធម៌បូកលាប ដែលជាហេតុឲ្យ
 ដល់នូវការមិនខ្វល់ខ្វាយ ដើម្បីឲ្យគ្រូពេទ្យព្យាបាល ដូច្នោះ ។ ដោយបទថា
សមំ ឧទានំ ទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ដែលជាការជាក់ច្បាស់នៃសង្ខតធម៌ ដែល
 ដល់នូវការមិនចង្អៀតចង្អល់ដោយទុក្ខធម៌ឯណានីមួយ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **សព្វកម្មជហស្ស** បានដល់ ជាអ្នកលះកម្ម
 ទាំងអស់បានហើយ ។ ពិតហើយ ចាប់តាំងអំពីកាលដែលអរហត្តមគ្គកើត
 ឡើង កុសលកម្ម និងអកុសលកម្មទាំងពួង ឈ្មោះថា ព្រះអរហន្តលះបាន

ហើយ ព្រោះមិនអាចឲ្យបដិសន្ធិបាន ដែលជាហេតុឲ្យហៅអរិយមគ្គញ្ញាណថា ធ្វើការអស់ទៅនៃកម្ម ។ បទថា ភិក្ខុនោ បានដល់ ឈ្មោះថា ជាភិក្ខុ ព្រោះ ទម្លាយកិលេស ។ បទថា ធុនមានស្ស បុរេ កតំ រជំ សេចក្តីថា ទុក្ខ- វេទនីយកម្មដែលបានឈ្មោះថា រជំ ព្រោះលាយដោយកិលេស ដូចផ្លូវ មានរាគៈជាដើម ដែលបានធ្វើហើយក្នុងកាលមុនអំពីសម្រេចអរហត្ត ដែល កម្ចាត់ គឺកម្ចាត់ទុក្ខវេទនីយកម្មនោះ ដោយការសោយវិបាក ខាងមុខអំពីការ សម្រេចអរហត្ត រមែងមិនកើតកិរិយាដែលមានទោសឡើយ កិរិយាដែល មិនមានទោស ត្រឹមតែជាកិរិយាប៉ុណ្ណោះ ព្រោះមិនឲ្យផល កាត់នូវឫសនៃ ភពបានជាសមុច្ឆេទ ដូចផ្កាមិនអាចឲ្យផ្លែ ព្រោះត្រូវឫសដាច់ ដូច្នោះ ។

បទថា អមមស្ស សេចក្តីថា ឈ្មោះថា មិនប្រកាន់ថា អញ គឺរៀរ ចាកមមង្គារ ព្រោះមិនមានការប្រកាន់ថា របស់អញ ក្នុងអារម្មណ៍ណាមួយ មានរូបារម្មណ៍ជាដើម ។ ព្រោះបុគ្គលមានមមង្គារ រមែងឲ្យគ្រូពេទ្យជាដើម រក្សារាងកាយ ព្រោះការស្រឡាញ់ខ្លួន ឯព្រះអរហន្ត មិនមានមមង្គារ ព្រោះ ដូច្នោះ ទើបលោកព្រងើយក្នុងការប្រណិប័តន៍រាងកាយ ។ បទថា វិភតស្ស បានដល់ ឆ្លងឱ្យទាំង ៤ ហើយនៅលើគោក គឺព្រះនិព្វាន ឬតាំងនៅដោយ មិនមានការត្រាច់ទៅដោយអំណាចបដិសន្ធិ ។ ពិតហើយ ព្រះសេក្ខៈ និង បុប្ផជន ឈ្មោះថា រមែងត្រាច់ទៅ ដោយអំណាចចុតិ និងបដិសន្ធិ ព្រោះ លោកលះកិលេស និងអភិសង្ខារមិនទាន់បាន ព្រះអរហន្ត លោកហៅថា វិភោ គឺអ្នកតាំងនៅ ព្រោះមិនមានចុតិ និងបដិសន្ធិនោះ ។ ម្យ៉ាងទៀត

បានដល់ បុគ្គលដែលតាំងនៅក្នុងអរិយធម៌ ១០ ប្រការ ពោល គឺព្រះ
 ខ័ណ្ឌស្រព ។ បទថា ភាទិនោ បានដល់ ជាអ្នកប្រកបដោយអរិយប្បវិទ្ធិ ៥
 ប្រការ ដែលលោកពោលដោយន័យជាដើមថា ជាបុគ្គលមានការសម្គាល់
 ក្នុងវត្ថុដែលគួរខ្លើមថា ជាវត្ថុមិនគួរខ្លើម និងប្រកបដោយឧបេក្ខាមានអង្គ ៦
 ដែលមិនញាប់ញ័រដោយលោកធម៌ ៨ ឈ្មោះថា ភាទិនោ ព្រោះជាអ្នក
 មាំមាំ ពោល គឺភាពជាបុគ្គលដូចគ្នាក្នុងឥដ្ឋារម្មណ៍ជាដើម ។ បទថា អន្តោ
 នត្តិ ជនំ លបេតវេ សេចក្តីថា មិនមានប្រយោជន៍ដែលនឹងពោល គឺពោល
 នឹងជនថា អ្នកទាំងឡាយ ចូរតាក់តែងភេសជ្ជៈជាដើមដល់អាត្មា ព្រោះមិន
 មានសេចក្តីអាល័យក្នុងរាងកាយ ។ ពិតហើយ អធ្យាស្រ័យរបស់ព្រះ
 ខ័ណ្ឌស្រព មានដូច្នោះថា កាយនេះបែកទៅឯង ដូចស្លឹកឈើពណ៌លឿងជ្រុះ
 ចាកទង ដូច្នោះ សមដូចពាក្យដែលលោកពោលពោលក្នុងថេរគាថាថា

អាត្មា មិនត្រេកអរនឹងសេចក្តីស្លាប់ មិនត្រេកអរនឹងការរស់នៅ
 អាត្មារង់ចាំតែកាលនឹងបរិនិព្វាន ដូចជាអ្នកសុំឈ្នួល ទន្ទឹងតែអស់
 ថ្ងៃ ដូច្នោះ ។

ម្យ៉ាងទៀត ព្រះខ័ណ្ឌស្រព មិនត្រូវការដើម្បីនឹងសម្តែងនិមិត្តណាមួយ
 ហើយពោលនឹងជនថា ព្រះមានព្រះភាគត្រូវការអ្វី គឺដើម្បីឲ្យជននិយាយ
 ដោយការនិមន្តដោយបច្ច័យទាំងឡាយ ព្រោះលោកដកនូវមិច្ឆាជីវៈនោះចេញ
 បាន ដោយមគ្គចិត្តនោះឯង ។

ដូច្នោះ ទើបព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រកាសហេតុក្នុងការឲ្យព្យាបាលព្រះ

ថេរៈ សម្រាប់ពួកជនដែលគិតថា ជាប្រយោជន៍អ្វី ទើបព្រះថេរៈនេះឲ្យហ្ន៎
ព្យាបាលរោគរបស់ខ្លួនហើយ អង្គុយក្នុងទីមិនឆ្ងាយអំពីព្រះមានព្រះភាគ ។^{១៧៧}

អដ្ឋកថាកម្មសូត្រទី ១ ចប់

សុត្តន្តបិដក

នទ្ទសូត្រ

[៦៧] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ
ទ្រង់គង់នៅក្នុងវត្តជេតពន របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ជិតក្រុងសាវត្ថី ។
សម័យនោះឯង ព្រះនន្ទដ៏មានអាយុ ជាព្រះអនុជ ជាបុត្រព្រះមាតុច្ឆានៃព្រះ
មានព្រះភាគ និយាយប្រាប់ពួកភិក្ខុច្រើនរូបយ៉ាងនេះថា ម្ចាស់អាវុសោទាំង-
ឡាយ ខ្ញុំមិនត្រេកអរនឹងប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយៈទេ ខ្ញុំមិនអាចនឹងទ្រទ្រង់ព្រហ្ម-
ចរិយៈបានទេ ខ្ញុំមុខជានឹងពោលលាសិក្ខា ត្រឡប់ទៅកាន់កេទថោកទាប
វិញ ។ លំដាប់នោះ ភិក្ខុ ១ រូប ចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ លុះចូល
ទៅដល់ក្រាបថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ ហើយអង្គុយក្នុងទីសមគួរ ។ លុះភិក្ខុ
នោះ អង្គុយក្នុងទីសមគួរហើយ ក្រាបទូលព្រះមានព្រះភាគដូច្នោះថា បពិត្រ
ព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ព្រះនន្ទដ៏មានអាយុ ជាព្រះអនុជ និងជាបុត្រព្រះមាតុច្ឆានៃ
ព្រះមានព្រះភាគ បាននិយាយប្រាប់ពួកភិក្ខុច្រើនរូបយ៉ាងនេះថា ម្ចាស់អាវុសោ
ទាំងឡាយ ខ្ញុំមិនត្រេកអរនឹងប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយៈធម៌ទេ ខ្ញុំមិនអាចទ្រទ្រង់

ព្រហ្មចរិយធម៌បានទេ ខ្ញុំមុខជានឹងពោលលាសិក្ខា ត្រឡប់ទៅកាន់ភេទដ៏ថោក
 ទាបវិញ ។ លំដាប់នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ហៅភិក្ខុ ១ រូបមកថា
 ម្ចាស់ភិក្ខុ អ្នកចូរមក ចូរហៅនន្ទភិក្ខុ តាមពាក្យតថាគតថា ម្ចាស់អារុសោ
 នន្ទ ព្រះសាស្តាទ្រង់ត្រាស់ហៅអ្នក ។ ភិក្ខុនោះទទួលស្តាប់ព្រះពុទ្ធដីកាព្រះ
 មានព្រះភាគថា ព្រះករុណាព្រះអង្គ ហើយចូលទៅរកព្រះនន្ទដ៏មានអាយុ
 លុះចូលទៅដល់ហើយ បាននិយាយនឹងព្រះនន្ទដ៏មានអាយុ ដូច្នោះថា ម្ចាស់
 អារុសោ នន្ទ ព្រះសាស្តាទ្រង់ត្រាស់ហៅអ្នក ។ ព្រះនន្ទដ៏មានអាយុ ទទួល
 ពាក្យភិក្ខុនោះថា អើអារុសោ ហើយក៏ចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ លុះ
 ចូលទៅដល់ ក្រាបថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ ហើយអង្គុយក្នុងទីសមគួរ ។
 លុះព្រះនន្ទដ៏មានអាយុ អង្គុយក្នុងទីសមគួរហើយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់
 ត្រាស់ដូច្នោះថា ម្ចាស់នន្ទ បានឮថា អ្នកបាននិយាយប្រាប់ពួកភិក្ខុច្រើនរូប
 យ៉ាងនេះថា ម្ចាស់អារុសោទាំងឡាយ ខ្ញុំមិនត្រេកអរ ។ បេ ។ ខ្ញុំមុខជានឹង
 ត្រឡប់ទៅកាន់ភេទដ៏ថោកទាបវិញដូច្នោះ ពិតមែនឬ ។ ព្រះនន្ទក្រាបទូលថា
 ព្រះករុណាព្រះអង្គ ពិតមែន ។ ម្ចាស់នន្ទ ព្រោះហេតុអ្វី បានជាអ្នកមិន
 ត្រេកអរនឹងប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយៈ មិនអាចទ្រទ្រង់ព្រហ្មចរិយៈ នឹងពោលលា
 សិក្ខា ត្រឡប់ទៅកាន់ភេទដ៏ថោកទាបវិញ ។ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន កាល
 ដែលខ្ញុំព្រះអង្គចេញមកអំពីផ្ទះ នាងសាកិយានីជនបទកល្យាណី កំពុងតែ
 ស្និតស្នាងសក់បានពាក់កណ្តាល បានស្រែកផ្តាំខ្ញុំព្រះអង្គដូច្នោះថា បពិត្រព្រះ
 អយ្យបុត្ត សូមទ្រង់ត្រឡប់មកវិញឆាប់ៗ ណា ។ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ខ្ញុំ

ព្រះអង្គនោះ រព្វកឃើញពាក្យនោះ បានជាមិនត្រេកអរនឹងប្រព្រឹត្តិព្រហ្មចរិយៈ
 មិនអាចទ្រទ្រង់ព្រហ្មចរិយៈបាន នឹងពោលសិក្ខា ត្រឡប់ទៅកាន់ភេទថោក
 ទាបវិញ ។ លំដាប់នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ចាប់ព្រះនន្ទដ៏មានអាយុត្រង់
 ដើមដៃ ហើយបាត់អំពីវត្តជេតពន ទៅប្រាកដឯស្ថានតាវត្តិវិទ្យាទេវលោក ដូច
 ជាបុរសមានកម្លាំងលាដៃដែលបត់ ឬបត់ដៃដែលលា ដូច្នោះ ។

[៦៨] សម័យនោះឯង ពួកស្រ្តីទេពអប្សរ ចំនួន ៥០០ រូប មាន
 សម្បុរដូចសម្បុរជើងព្រាប បានមកគាល់បម្រើព្រះឥន្ទ្រ ជាស្តេចទេវតា ។
 លំដាប់នោះ ព្រះមានព្រះភាគ បានត្រាស់ហៅព្រះនន្ទដ៏មានអាយុថា ម្ចាស់
 នន្ទ អ្នកឃើញពួកស្រ្តីទេពអប្សរចំនួន ៥០០ រូប ដែលមានសម្បុរដូចជា
 សម្បុរជើងព្រាបនេះដែរឬ ។ ព្រះនន្ទក្រាបទូលថា ព្រះករុណាព្រះអង្គ ។
 ម្ចាស់នន្ទ អ្នកសម្គាល់ហេតុនោះដូចម្តេច នាងសាកិយានីជនបទកល្យាណី
 នឹងពួកស្រ្តីទេពអប្សរ ចំនួន ៥០០ រូប ដែលមានសម្បុរដូចជាសម្បុរជើង
 ព្រាបនេះ តើស្រ្តីណាមានរូបល្អជាង គួររមិលមើលជាង គួរជ្រះថ្លាជាង ។
 បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន មេស្វាមានរោមរេច កំបុតស្លឹកត្រចៀក និងច្រមុះ
 យ៉ាងណា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន នាងសាកិយានីជនបទកល្យាណី បើ
 ប្រៀបធៀបនឹងពួកស្រ្តីទេពអប្សរ ទាំង ៥០០ រូបនេះ មិនដល់នូវការរាប់
 មិនបានមួយចំណិត ទាំងមិនគួរនឹងប្រៀបផ្ទឹមទេ ប្រហែលគ្នានឹងមេស្វានោះ
 ក៏យ៉ាងនោះដែរ កាលបើយ៉ាងនេះ ពួកស្រ្តីទេពអប្សរទាំង ៥០០ រូបនេះ
 មានរូបល្អជាងផង គួររមិលមើលជាងផង គួរជ្រះថ្លាជាងផង ។ ម្ចាស់នន្ទ

ចូរអ្នកត្រេកអរចុះ ម្ចាស់នន្ទ ចូរអ្នកត្រេកអរចុះ តថាគតជាអ្នកធានា ឲ្យអ្នក
 បានពួកស្រ្តីទេពអប្សរទាំង ៥០០ រូប ដែលមានសម្បុរដូចជាសម្បុរជើង
 ព្រាប ។ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន បើព្រះមានព្រះភាគ ធានាឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គ
 បានពួកស្រ្តីទេពអប្សរ ៥០០ រូប ដែលមានសម្បុរដូចសម្បុរជើងព្រាប
 បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ខ្ញុំព្រះអង្គនឹងត្រេកអរក្នុងព្រហ្មចរិយធម៌ ។ លំដាប់
 នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ចាប់នន្ទភិក្ខុដ៏មានអាយុ ត្រង់ដើមដៃ ហើយបាត់
 អំពីតារាត្រីនិរទេវលោក មកប្រាកដនាវត្តជេតពន ដូចជាបុរសមានកម្លាំងលា
 ដៃដែលបត់ ឬបត់ដៃដែលលាដូច្នោះឯង ។ ពួកភិក្ខុបានឮថា ព្រះនន្ទដ៏មាន
 អាយុ ជាព្រះអនុជ ជាបុត្រព្រះមាតុច្ឆានៃព្រះមានព្រះភាគ ប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយៈ
 ព្រោះហេតុ (ចង់បាន) នូវពួកស្រ្តីទេពអប្សរ បានឮថា ព្រះមានព្រះភាគ
 ជាអ្នកធានា ឲ្យលោកបានពួកស្រ្តីទេពអប្សរទាំង ៥០០ រូប ដែលមាន
 សម្បុរដូចជាសម្បុរជើងព្រាប ។

[៦៧] លំដាប់នោះ ពួកភិក្ខុជាសម្ងាញ់ព្រះនន្ទដ៏មានអាយុ តែងហៅ
 រកព្រះនន្ទដ៏មានអាយុ ដោយពាក្យថា ព្រះនន្ទជាអ្នកសុីឈ្នួលផង ដោយ
 ពាក្យថា ព្រះនន្ទ គឺព្រះមានព្រះភាគជួលហើយផង បានឮថា ព្រះនន្ទដ៏មាន
 អាយុ ជាអ្នកសុីឈ្នួល បានឮថា ព្រះនន្ទដ៏មានអាយុ ព្រះមានព្រះភាគជួល
 ហើយ ប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយធម៌ ព្រោះហេតុតែពួកស្រ្តីទេពអប្សរ បានឮថា
 ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ធានាឲ្យលោកបានពួកស្រ្តីទេពអប្សរទាំង ៥០០ រូប
 ដែលមានសម្បុរដូចជាសម្បុរជើងព្រាប ។ លំដាប់នោះ ព្រះនន្ទដ៏មានអាយុ

នឿយណាយ ធុញទ្រាន់ ជិនត្តននឹងពាក្យរបស់ពួកភិក្ខុជាសម្មាញ្ញ ដែល
 និយាយថា លោកជាអ្នកស៊ីឈ្នួលផង នឹងពាក្យថា លោក គឺព្រះមាន
 ព្រះភាគជួលហើយផង ក៏គេចចេញទៅតែម្នាក់ឯង មិនមានសេចក្តីប្រមាទ
 មានព្យាយាមជាគ្រឿងដុតកម្ដៅកិលេស មានចិត្តឆ្ពោះទៅកាន់ព្រះនិព្វាន ពួក
 កុលបុត្តដែលចេញចាកផ្ទះហើយ ចូលទៅកាន់ផ្ទះដោយប្រពៃ ដើម្បីអនុត្តរ-
 គុណណា មិនយូរប៉ុន្មាន លោកក៏បានធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ សម្រេចអនុត្តរគុណ
 នោះ មានព្រហ្មចរិយៈជាទីបំផុត ដោយប្រាជ្ញាដ៏ឧត្តមខ្លួនឯង ក្នុងបច្ចុប្បន្ន ក៏
 បានដឹងច្បាស់ថា ជាតិអស់ហើយ មគ្គព្រហ្មចារិយៈ អាត្មាអញបាន
 ប្រព្រឹត្តចប់ហើយ សោឡសកិច្ច អាត្មាអញបានធ្វើស្រេចហើយ មគ្គការវនា-
 កិច្ចដទៃ ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីសោឡសកិច្ចនេះទៀត មិនមានឡើយ ។ បណ្តា
 ព្រះអហន្តទាំងឡាយ ព្រះនន្ទដ៏មានអាយុ ក៏ជាព្រះអហន្ត ១ រូបដែរ ។

[៧០] លំដាប់នោះឯង ទេវតាមួយអង្គ កាលវេលារាត្រីបឋមយាម
 កន្លងទៅហើយ មានរស្មីរុងរឿង ញ៉ាំងវត្តជេតពនជុំវិញទាំងអស់ឲ្យភ្លឺស្វាង
 ហើយ ក៏ចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ លុះចូលទៅដល់ ក្រាបថ្វាយបង្គំ
 ព្រះមានព្រះភាគ ហើយស្ថិតក្នុងទីសមគួរ ។ លុះទេវតានោះ ឈរក្នុងទីសម
 គួរហើយ ក៏បានក្រាបទូលព្រះមានព្រះភាគដូច្នោះថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន
 ព្រះនន្ទដ៏មានអាយុ ជាព្រះអនុជ ជាបុត្តព្រះមាតុច្ឆានៃព្រះមានព្រះភាគ បាន
 ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ សម្រេចនូវចេតោវិមុត្តិ និងបញ្ញាវិមុត្តិ ដែលមិនមានអាសវៈ
 ព្រោះអស់ទៅនៃអាសវៈទាំងឡាយ ដោយប្រាជ្ញាដ៏ឧត្តមខ្លួនឯង ក្នុងបច្ចុប្បន្ន

ហើយ ។ ញាណក៏កើតដល់ព្រះមានព្រះភាគ ដូច្នោះថា នន្ទភិក្ខុ បានធ្វើឲ្យ
 ជាក់ច្បាស់សម្រេចនូវចេតោវិមុត្តិ និងបញ្ញាវិមុត្តិ ដែលមិនមានអាសវៈ ព្រោះ
 អស់ទៅនៃអាសវៈទាំងឡាយ ដោយប្រាជ្ញាដ៏ឧត្តមខ្ពង់ខ្ពស់ ក្នុងបច្ចុប្បន្នមែន ។
 លុះកន្លងរាត្រីនោះហើយ ព្រះនន្ទដ៏មានអាយុ ក៏បានចូលទៅគាល់ព្រះមាន
 ព្រះភាគ លុះចូលទៅដល់ ក្រាបថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ រួចអង្គុយក្នុងទី
 សមគួរ ។ លុះព្រះនន្ទដ៏មានអាយុ អង្គុយក្នុងទីសមគួរហើយ ទើបក្រាប
 ទូលព្រះមានព្រះភាគដូច្នោះថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់
 ធានាឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គ បានពួកស្រ្តីទេពអប្សរទាំង ៥០០ រូប មានសម្បុរដូចជា
 សម្បុរជើងព្រាប ដោយការប្តេជ្ញាណា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ឥឡូវនេះ ខ្ញុំ
 ព្រះអង្គបានរួចចាកការប្តេជ្ញានោះ នឹងព្រះមានព្រះភាគហើយ ។ ព្រះមានព្រះ
 ភាគទ្រង់ត្រាស់ថា ម្ចាស់នន្ទ ទោះបីតថាគត ក៏បានកំណត់ដឹងចិត្តរបស់អ្នក
 ដោយចិត្តថា នន្ទភិក្ខុ បានធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ សម្រេចចេតោវិមុត្តិ និងបញ្ញា-
 វិមុត្តិ ដែលមិនមានអាសវៈ ព្រោះអស់អាសវៈទាំងឡាយ ដោយប្រាជ្ញា
 ដ៏ឧត្តមខ្ពង់ខ្ពស់ ក្នុងបច្ចុប្បន្នដែរ ទាំងទេវតា ក៏បានប្រាប់សេចក្តីនោះ ដល់
 តថាគតថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ព្រះនន្ទជាព្រះអនុជ ជាបុត្រព្រះមាតុប្តារនៃ
 ព្រះមានព្រះភាគ បានធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់សម្រេចចេតោវិមុត្តិ និងបញ្ញាវិមុត្តិ
 ដែលមិនមានអាសវៈ ព្រោះអស់អាសវៈទាំងឡាយ ដោយប្រាជ្ញាដ៏ឧត្តម
 ខ្ពង់ខ្ពស់ ក្នុងបច្ចុប្បន្ន ។ ម្ចាស់នន្ទ ចិត្តរបស់អ្នកផុតស្រឡះចាកអាសវៈទាំង-
 ឡាយ ព្រោះមិនមានសេចក្តីប្រកាន់ ក្នុងកាលណា ឯតថាគត ក៏ផុតស្រឡះ

ចាកការប្តេជ្ញានុ៎ះ ក្នុងកាលនោះដែរ ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាប
 ច្បាស់នូវសេចក្តីនុ៎ះហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា
 ភិក្ខុណា បានឆ្លងភក់ គឺកាម បានញាំញីបន្ទា គឺកាម ភិក្ខុ
 នោះ បានដល់នូវការអស់មោហៈ រមែងមិនញាប់ញ័រព្រោះ
 សុខ និងទុក្ខឡើយ ។ សូត្រទី ២ ។

អដ្ឋកថា

នន្ទសូត្រ

នន្ទសូត្រទី ២ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[៦៧] បទថា **នន្ទា** ជាឈ្មោះនៃព្រះថេរៈនោះ ។ ពិតហើយ ព្រះ
 ថេរៈនោះ បានឈ្មោះថា នន្ទ ព្រោះមាតាបិតា បរិវារជន និងញាតិទាំងអស់
 កើតនូវការត្រេកអរ ព្រោះលោកប្រកបដោយលក្ខណៈនៃស្តេចចក្រពត្តិ ។
 បទថា **ភគវតោ ភាតា** ឈ្មោះថា ជាបួនប្រុស ព្រោះជាឱវស្សរម្មព្រះបិតា
 ជាមួយព្រះមានព្រះភាគ ។ ពិតហើយ មិនមានព្រះឱវស្សដែលកើតរួមផ្ទៃ
 ជាមួយនឹងព្រះមានព្រះភាគ ដោយហេតុនោះ ទើបពោលថា **មាតុច្ឆាបុត្តោ**
 អធិប្បាយថា ជាឱវស្សរបស់ព្រះមាតុច្ឆា ។ ព្រោះថា លោកជាឱវស្សរបស់
 ម្តាយមីន ឈ្មោះថា មហាបជាបតិគោតមី ។ បទថា **អនភិរតោ** កាត់បទ
 ជា **ន អភិរតោ** ប្រែថា មិនត្រេកអរក្រៃលែង ។ បទថា **ព្រហ្មចរិយំ** បាន

ដល់ ការប្រព្រឹត្តិដូចព្រហ្ម គឺប្រសើរបំផុត មានទីអង្គុយតែមួយ ទីដេក
 តែមួយ រៀរមេចុនធម្ម ។ បទថា សន្ធាវេនុំ បានដល់ ដើម្បីញ៉ាំងចិត្តដួង
 ដំបូង រហូតដល់ចិត្តដួងចុងក្រោយឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ គឺឲ្យប្រព្រឹត្តទៅដោយប្រពៃ
 គឺបរិបូណ៌បរិសុទ្ធ ។ ក្នុងសេចក្តីនេះ គប្បីជ្រាបសន្តិហៈ គឺការសង្រ្គោះ
 មគ្គព្រហ្មចរិយៈ ដោយបទថា ព្រហ្មចរិយ បទទី ២ ។ បទថា សិក្ខុ
 បច្ចុក្ខាយ សេចក្តីថា ហាម គឺលះបង់សិក្ខា ៣ ដែលសមាទានព្រមជាមួយ
 ភាពជាភិក្ខុការៈ ក្នុងពេលឧបសម្បទាដែលមិនតាំងឡើង ដោយការៈដែល
 គួរកើត ។ បទថា ហិរិយា ប្រែថា ដើម្បីភាពជាគ្រហស្ថ ។ បទថា
 អារត្តិស្សាមិ បានដល់ នឹងត្រឡប់ទៅ សួរថា ព្រោះហេតុអ្វី ទើបលោក
 ក្រាបទូលយ៉ាងនោះ ក្នុងសេចក្តីនោះ មានអនុបុព្វិកថាដូចតទៅនេះ

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រកាសព្រះធម្មចក្រដ៏បរិវរ ហើយយាងទៅក្រុង
 រាជគ្រឹះ គង់ប្រថាប់នៅក្នុងវត្តវេឡូវនមហាវិហារ ដែលព្រះកាឡុទាយិវត្តរទៅ
 ក្រោយគេបង្កើត ក្នុងបណ្ណាទូត ១០ នាក់ ដែលមានបរិវារ ១០០០ ដែល
 ព្រះបាទសុទ្ធាទនមហារាជ ទ្រង់បញ្ជូនទៅដោយព្រះតម្រាស់ថា ចូរពួកអ្នកនាំ
 បុត្រមកបង្ហាញដល់ខ្ញុំ សម្រេចព្រះអរហត្ត មួយអន្លើដោយបរិវារ សម្រេច
 ព្រះអរហត្តហើយ ដឹងកាលយាងទៅរបស់ព្រះមានព្រះភាគ បានពណ៌នាផ្លូវ
 ទូលអារាធនាដើម្បីយាងទៅកាន់ជាតិក្ខមិ ចោមរោមដោយព្រះខ្លីណាស្រព ២
 ម៉ឺន យាងដល់ក្រុងកបិលពស្ក ធ្វើភ្លៀងបោក្ខត្រូវឲ្យធ្លាក់ក្នុងសមាគមព្រះញាតិ
 ជាអត្តប្បត្តិហេតុ ហើយទ្រង់សម្តែងវេស្សន្តរជាតក ថ្ងៃស្អែកឡើង ទ្រង់យាង

ទៅបិណ្ណបាត ទ្រង់ញ៉ាំងព្រះបិតាឲ្យតាំងនៅក្នុងសោតាបត្តិផល ដោយព្រះ
 គាថាថា ឧត្តិដ្ឋេ នប្បមន្តេយ្យ មិនគប្បីប្រមាទក្នុងដុំបាយ ដែលបុគ្គលគប្បី
 ក្រោកឡើងទទួល ហើយយាងទៅកាន់ព្រះរាជនិវេសន៍ ទ្រង់ឲ្យព្រះនាងមហា
 បជាបតីតាំងនៅក្នុងសោតាបត្តិផល ទ្រង់ឲ្យព្រះរាជាតាំងនៅក្នុងសកទាតា-
 មិផល ដោយព្រះគាថាថា ធម្មតារេ គឺគប្បីប្រព្រឹត្តធម៌ជាដើម ។

ក្នុងកាលស្រេចភត្តកិច្ច ទ្រង់អាស្រ័យកិច្ចពណ៌នាគុណរបស់រាហុល-
 មាតា ត្រាស់ចន្ទកិច្ចវិជិតក ក្នុងថ្ងៃទី ៣ ក្នុងថ្ងៃវិវាហមន្ត្តល ព្រះញាតិយាង
 ទ្រង់ចូលកាន់ព្រះដំណាក់ ដើម្បីអភិសេកនន្ទកុមារកំពុងប្រព្រឹត្តទៅ ទ្រង់ក៏
 យាងចូលទៅបិណ្ណបាត ប្រទានបាត្រក្នុងដៃនន្ទកុមារ ត្រាស់មន្ត្តលហើយ ទ្រង់
 យាងចេញទៅ ទ្រង់មិនទទួលបាត្រអំពីដៃរបស់នន្ទកុមារឡើយ ។ ឯនន្ទកុមារ
 ដោយការគោរពក្នុងព្រះតថាគត ទើបមិនអាចទូលថា សូមទ្រង់ទទួលបាត្រ
 វិញបុរៈ តែគិតយ៉ាងនេះថា ព្រះសាស្តាទ្រង់នឹងទទួលបាត្រត្រង់ក្បាលជណ្តើរ
 ក្នុងទីនោះទ្រង់មិនទទួល ។ ឯនន្ទកុមារក៏គិតថា ទ្រង់នឹងទទួលត្រង់ជើង
 ជណ្តើរ ។ ក្នុងទីនោះ ព្រះសាស្តាក៏ទ្រង់មិនទទួល ។ នន្ទកុមារគិតថា ទ្រង់
 នឹងទទួលត្រង់លានព្រះរាជវាំង ។ ក្នុងទីនោះ ព្រះសាស្តាក៏មិនទទួល ។
 ព្រះរាជកុមារប្រាថ្នាយាងត្រឡប់ តែទៅដោយការមិនពេញចិត្ត ដោយសេចក្តី
 គោរព ទើបមិនអាចទូលថា សូមទ្រង់ទទួលបាត្របុរៈ គ្រាន់តែគិតថា ព្រះ
 សាស្តាទ្រង់នឹងទទួលក្នុងទីនេះ ទ្រង់នឹងទទួលក្នុងទីនេះ ។ គ្រានោះ ស្រីជំទៃ
 ឃើញអាការនោះហើយ ទើបប្រាប់ដល់នាងជនបទកល្យាណីថា បពិត្រព្រះ

នាង ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់នាំនន្ទកុមារយាងទៅហើយ ទ្រង់ពិតជាពង្រាត់
 នន្ទកុមារអំពីព្រះនាង ។ នាងជនបទកល្យាណីនោះ មកទាំងមានទឹកភ្នែកហូរ
 មានសក់បួងបានពាក់កណ្តាល រួតរះឡើងកាន់ប្រាសាទ ឈរត្រង់មាត់បង្អួច
 ទូលថា បពិត្រអយ្យបុត្រ សូមទ្រង់ប្រញាប់យាងត្រឡប់ ។ ពាក្យរបស់នាង
 នោះ ហាក់បីដូចធ្លាក់ទៅតាំងនៅក្នុងហឫទ័យរបស់នន្ទកុមារនោះ ។ សូម្បីព្រះ
 សាស្តាទ្រង់ក៏មិនទទួលបានត្រង់អំពីដៃនន្ទកុមារនោះឡើយ ទ្រង់នាំនន្ទកុមារនោះ
 ទៅកាន់វិហារ ហើយត្រាស់ថា នន្ទ អ្នកបួសឬទេ នន្ទនោះ ដោយសេចក្តី
 គោរពក្នុងព្រះពុទ្ធ ទើបមិនទូលថា មិនបួស បែរជាទូលថា បពិត្រព្រះអង្គ
 ខ្ញុំព្រះអង្គនឹងបួស ។ ព្រះសាស្តាត្រាស់ថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ បើដូច្នោះ អ្នក
 ទាំងឡាយ ចូរឲ្យនន្ទបួសចុះ ទើបយាងទៅកាន់ក្រុងកបិលពស្តុក្នុងថ្ងៃទី ៣
 ទ្រង់ឲ្យនន្ទកុមារបួសហើយ ។ ក្នុងថ្ងៃទី ៧ ព្រះសាស្តាឲ្យព្រះរាហុលកុមារ
 ដែលព្រះមាតាតាក់តែងបញ្ជូនទៅដោយព្រះតម្រាស់ថា បពិត្រសមណៈ សូម
 ទ្រង់ប្រទានទ្រព្យមតិកដល់ខ្ញុំចុះ ដូច្នោះហើយ មកកាន់អាណាមជាមួយព្រះអង្គ
 ឲ្យបព្វជ្ជាហើយ ស្មែកឡើង ទើបត្រាស់មហាធម្មបាលជាតកឲ្យព្រះរាជា គឺ
 ព្រះបាទសុទ្ធោទនៈតាំងនៅក្នុងអនាគាមិផល ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ឲ្យព្រះនាងមហាបជាបតិ តាំងនៅក្នុងសោតា-
 បត្តិផល ទ្រង់ឲ្យព្រះបិតាតាំងនៅក្នុងផល ៣ ទ្រង់ចោមរោមដោយភិក្ខុសង្ឃ
 យាងទៅកាន់ក្រុងរាជគ្រឹះទៀត បន្ទាប់អំពីនោះ បានទទួលប្តេជ្ញា ដែលអនាថ-
 បិណ្ឌិកអាណាធនា ដើម្បីយាងមកកាន់ក្រុងសាវត្ថី កាលវត្តជេតពនធ្វើស្រេច

ហើយ ក៏យាងទៅប្រថាប់ក្នុងទីនោះ ដោយប្រការដូច្នោះ ។ កាលព្រះសាស្តា
 គង់ប្រថាប់នៅក្នុងវត្តជេតពន ដោយអាការយ៉ាងនេះ ព្រះនន្ទបួសដោយមិន
 ពេញព្រះហឫទ័យ មិនឃើញទោសក្នុងកាម លោករព្វកដល់ពាក្យដែលនាង
 ជនបទកល្យាណីពោល កើតនូវសេចក្តីអផ្សុក ប្រាប់ការមិនត្រេកអរដល់ភិក្ខុ
 ទាំងឡាយហើយ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា **តេន ទោ បន**
សមយេន អាយស្មា នន្ទោ ។បេ។ ហីនាយាវត្តិស្សាមិ ដូច្នោះ ។

សួរថា ព្រោះហេតុអ្វី ទើបព្រះមានព្រះភាគឲ្យនន្ទបួសយ៉ាងនោះ ឆ្លើយ
 ថា ព្រោះព្រះសាស្តា ជាអ្នកឈ្លាសក្នុងការដឹកនាំវេនេយ្យសត្វ ដោយបំណង
 ថា តថាគតនឹងសម្តែងទោស ទើបមិនឲ្យនន្ទស្ងាត់ចាកកាមទាំងឡាយបាន លុះ
 ឲ្យបួសហើយ ទើបឲ្យស្ងាត់ចាកកាមនោះដោយឧបាយ ញ៉ាំងគុណវិសេស
 ខាងលើឲ្យកើតឡើង កាលបើដូច្នោះ ទើបឲ្យនន្ទនោះបួសសិន ។ បទថា
សាកិយានិ បានដល់ ធីតានៃស្តេចសក្យៈ ។ បទថា **ជនបទកល្យាណី**
 ប្រែថា ស្រីស្អាតប្រថាប់ជនបទ ជាអ្នកល្អដោយរូប មិនមានទោសក្នុងរាងកាយ
 ៦ យ៉ាង ប្រកបដោយលម្អ ៥ ព្រោះនាងមិនខ្ពស់ពេក មិនទាបពេក មិន
 ស្តមពេក មិនធាត់ពេក មិនខ្មៅពេក មិនសពេក កន្លងបង្គំនូវពណ៌សម្បុរ
 របស់មនុស្ស តែមិនដល់ពណ៌សម្បុររបស់ទេវតា ដូច្នោះ ទើបឈ្មោះថា វៀរ
 ទោសក្នុងរាងកាយ ៦ ប្រកបដោយលម្អទាំងឡាយ គឺលម្អស្បែក លម្អសាច់
 លម្អក្រចក ឬលម្អសក់ លម្អធ្មី និងលម្អវ័យ ។ បណ្តាលម្តងនោះ ស្បែក
 វ័យធ្មីធ្មីនូវពន្លឺក្នុងទីប្រមាណ ១០-១២ ហត្ថ ដោយពន្លឺដែលចេញអំពីសរីរៈ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយខុទ្ទកបិដកៈ គាថាធម្មបទ

របស់ខ្លួន មានសម្បុរស្បែកស្នើដោយផ្កាប្រយង្គ ឬស្នើដោយមាស នេះ
 ឈ្មោះថា លម្អស្បែក ។ ឯដៃទាំង ២ ជើងទាំង ២ បបួរមាត់របស់នាង ដូច
 គ្នានឹងកែវប្រពាល និងសំពត់កម្ពលក្រហម ហាក់បីដូចលាបដោយទឹកល័ខ
 នេះឈ្មោះថា លម្អសាច់ ។ ឯក្រចកទាំង ២០ ក្នុងទីដែលផុតអំពីសាច់ ដូច
 គ្នានឹងផ្កាទឹកដោះ ក្នុងទីដែលមិនផុតអំពីសាច់ ហាក់បីដូចលាបដោយទឹកល័ខ
 នេះឈ្មោះថា លម្អក្រចក ។ ធ្មេញទាំង ៣២ រាបស្នើ ដូចគ្នានឹងជួរនៃកែវ
 ប្រពាលដ៏សបរិសុទ្ធ រមែងប្រាកដដូចកម្រងពេជ្រ នេះឈ្មោះថា លម្អធ្មេញ ។
 នាងមានអាយុ ១២០ ឆ្នាំ ដូចគ្នានឹងស្រីអាយុ ១៦ ឆ្នាំ មិនមានសក់ស្កូវ
 នេះឈ្មោះថា លម្អវ័យ ។ នាងជាបុគ្គលមានលម្អប្រកបដោយគុណសម្បត្តិ
 បែបនេះ ដោយហេតុនោះ ទើបឈ្មោះថា ជនបទកល្យាណី គឺស្រីស្អាត
 ក្នុងជនបទ ។

បទថា យរា និក្ខមន្តស្ស ជាឆដ្ឋិវិកត្តិ ប្រើក្នុងអត្តអនាទរ អធិប្បាយ
 ថា កាលចេញចាកផ្ទះ ។ អាចារ្យពួកខ្លះពោលថា យរា និក្ខមន្តិ ដូច្នោះក៏
 មាន ។ បទថា ឧបទ្បល្លិទិរេហិ កេសេហិ ជាតតិយារិកត្តិ ប្រើក្នុងលក្ខណៈ
 ឥត្តម្ពុត អធិប្បាយថា នាងមានចុងសក់ ង ។ អាចារ្យពួកខ្លះពោលថា
 អទ្បល្លិទិរេហិ ដូច្នោះក៏មាន ។ ពាក្យថា ឧល្លិទិរេហិ ជាការធ្វើសក់ឲ្យតាំងនៅ
 ដូចជាពពារពស់ អាចារ្យពួកខ្លះពោលថា អទ្បការិណានំ ដូច្នោះក៏មាន ។
 បទថា អបលោកេត្វា បានដល់ សម្មិណមើលដោយភ្នែកដែលចុះបញ្ចាំងដល់
 ការជ្រួតជ្រាបទៅនៃរសស្នេហា ដូចគ្រឿងចង ។ បទថា មំ កន្តេ សេចក្តីថា

កាលមុន នាងក៏បានពោលថា **មំ ឯតទរោច** ព្រោះនាងមានចិត្តវិលវល់ ដោយការអផ្សុក ។ បទថា **តុរ្យជំ** ប្រែថា រហ័ស ។ បទថា **តមនុស្សរមាណោ** សេចក្តីថា ព្រះនន្ទរព្យកដល់ពាក្យរបស់នាង ឬពាក្យដែលប្រកប ដោយអាការរបស់នាងនោះ ។

ព្រះមានព្រះភាគ កាលទ្រង់ស្តាប់ពាក្យរបស់នន្ទនោះហើយ ទ្រង់ព្រះ- តម្រិះរម្ងាប់រាគៈរបស់នន្ទដោយឧបាយ កាលនាំព្រះនន្ទនោះទៅកាន់តាវត្តិន្ទ្រ- ភព ដោយកម្លាំងឫទ្ធិ ទើបទ្រង់បង្ហាញស្វាញមួយក្បាល មានត្រចៀក ច្រមុះ និងកន្ទុយដាច់ អង្គុយលើជង្គត់ដែលត្រូវភ្លើងឆេះ ក្នុងស្រែដែលត្រូវភ្លើងឆេះ មួយកន្លែង ក្នុងរវាងផ្នូរ ទ្រង់នាំទៅកាន់តាវត្តិន្ទ្រភព ។ តែក្នុងព្រះបាលី ព្រះ សាស្តាត្រាស់ហាក់ដូចទៅកាន់តាវត្តិន្ទ្រភពតែម្តងប៉ុណ្ណោះ មិនត្រាស់ការទៅ នោះ ត្រាស់សំដៅយកភពតាវត្តិន្ទ្រ ។ ពិតហើយ ព្រះសាស្តា កាលយាង ទៅនោះឯង ទ្រង់បង្ហាញស្វាញនោះដល់ព្រះនន្ទ ក្នុងរវាងផ្នូរ ។ កាលបើដូច្នោះ ការសម្តែងការបត់ដៃជាដើមដូចម្តេច ការសម្តែងនោះ គួរកាន់យកថា ជាការ សម្តែងការអន្តរធានទៅ ។ ព្រះសាស្តា ទ្រង់នាំព្រះនន្ទទៅកាន់ភពតាវត្តិន្ទ្រ ដោយប្រការយ៉ាងនោះហើយ ទ្រង់បង្ហាញស្រីទេពអប្សរ ៥០០ ដែលមាន ជើងដូចជើងព្រាប ដែលមកកាន់ទីបម្រើសក្តុទេវរាជ ឈរថ្វាយបង្គំព្រះសាស្តា ហើយត្រាស់សួរការប្លែកគ្នា ដោយប្រៀបធៀបរូបសម្បត្តិស្រីទេពអប្សរ ៥០០ នឹងនាងជនបទកល្យាណី ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា **អថទោ ភគវា អាយស្មន្តំ នន្ទំ ពាហាយ តហោត្វា ។ បេ។ កកុជទាទានិ បណ្ណាបទ**

ទាំងនោះ បទថា ពាហាយ គហេត្វា ប្រែថា ដូចចាប់ដើមដៃ ។

ពិតហើយ ក្នុងពេលនោះ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់សម្តែងឥទ្ធិភិសន្ធិរា ដូច
ព្រះនន្ទត្រូវព្រះមានព្រះភាគចាប់ដើមដៃនាំទៅ ដូច្នោះ ។ ក្នុងកាលនោះ បើ
ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រាថ្នាឲ្យព្រះនន្ទឃើញ ឬចូលទៅកាន់ទេវលោក ជាន់
តាវត្តិវិញ ទ្រង់គប្បីបង្ហាញទេវលោកនោះដល់ព្រះនន្ទ ដែលកំពុងអង្គុយនោះ
ឯង ដូចក្នុងកាលដែលទ្រង់សម្តែងបូជិបើកលោក ឬគប្បីបញ្ជូននន្ទនោះឯង
ទៅក្នុងទេវលោកដោយបូជិ ព្រោះហេតុដើម្បីកាន់យកដោយងាយដល់ការៈ
នៃអត្តភាពមនុស្ស ដែលជារបស់ស្មោកគ្រោក គួរខ្លឹម ជាងអត្តភាពដែល
ជាទិព្វ ទ្រង់បំណងនឹងបង្ហាញស្វានោះ ក្នុងរវាងផ្លូវ ដល់ព្រះនន្ទ និងទ្រង់
មានបំណងបង្ហាញឲ្យព្រះនន្ទកាន់យកសិរីសម្បត្តិ និងការសម្បត្តិក្នុងទេវលោក
ដូច្នោះ ទើបទ្រង់នាំព្រះនន្ទទៅក្នុងទេវលោកនោះ ។ ដោយអាការយ៉ាងនេះ
ព្រះនន្ទក៏នឹងមានសេចក្តីត្រេកអរក្រៃលែង ជាពិសេស ក្នុងការនៅប្រព្រឹត្ត
ព្រហ្មចរិយៈ ដើម្បីសម្បត្តិនេះឯង ។

[៦៨] បទថា កកុជទាណិ សេចក្តីថា មានជើងដូចជើងព្រាប
ព្រោះមានពណ៌ក្រហម ។ បានឮថា ទេពអប្សរទាំងនោះមានជើងប្រណីត
បែបនោះ ព្រោះបានប្រគេនប្រេងសម្រាប់លាបជើងដល់សាវ័ករបស់ព្រះមាន
ព្រះភាគ ព្រះនាមកស្សប ។

បទថា បស្សសិ នោ កាត់បទជា បស្សសិ នុ ។ បទថា អភិរូបតរា
ប្រែថា មានរូបវិសេសជាង ។ បទថា ទស្សនីយតរា សេចក្តីថា ឈ្មោះថា

គួរសរសើរជាង ព្រោះអត្ថថា ធ្វើបុគ្គលដែលសម្លឹងមើលអស់ថ្ងៃក៏មិនឆ្កែត ។
បទថា វាសាទិកតរា បានដល់ នាំមកនូវការសរសើរដោយទូទៅ ព្រោះ
មានអវយវៈគ្រប់ចំណែក ។

ព្រោះហេតុអ្វី ទើបព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ឲ្យព្រះនន្ទដែលមានចិត្តសើម
ដោយរាគៈឃើញស្រីទេពអប្សរ ឆ្លើយថា ដើម្បីនាំកិលេសរបស់ព្រះនន្ទចេញ
ដោយងាយស្រួលនោះឯង ។ គប្បីជ្រាបថា ដូចពេទ្យអ្នកឈ្លាស ព្យាបាល
បុគ្គលដែលមានទោសច្រើន ជាបឋម ជម្រះទោស ដោយការផឹកប្រេងជា
ដើម ក្រោយមក ទើបនាំចេញនូវកម្មត និងការបញ្ចុះបានដោយងាយ យ៉ាង
ណា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ឈ្លាសក្នុងការទូន្មានវេនេយ្យសត្វក៏ដូច្នោះ ទ្រង់
បង្ហាញស្រីទេពអប្សរដល់ព្រះនន្ទ ដែលមានរាគៈក្រាស់ ឲ្យអស់ទោស ទ្រង់
បំណងនឹងនាំព្រះនន្ទចេញជាសមុច្ឆេទដោយភេសជ្ជៈ គឺអរិយមគ្គ ។

បទថា បលុដ្ឋមក្កដិ បានដល់ ស្វាញី មានខ្លួន និងអវយវៈដូចត្រូវ
ភ្លើងឆេះ ។ បទថា ឯវមេវ ទោ សេចក្តីថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ស្វាញី
ដែលកំបុតត្រចៀក និងច្រមុះ ដែលទ្រង់បង្ហាញដល់ខ្ញុំព្រះអង្គនោះ ប្រៀបដូច
នាងជនបទកល្យាណី យ៉ាងណា នាងជនបទកល្យាណីប្រៀបនឹងស្រីទេព-
អប្សរ ៥០០ នេះ ក៏ដូច្នោះដូចគ្នា ។ បទថា បញ្ចន្ទំ អច្ឆរាសតានំ ជាឆដ្ឋិ-
វិកត្តិ ប្រើក្នុងអត្តទុតិយាវិកត្តិ សេចក្តីថា នូវស្រីទេពអប្សរ ៥០០ ។ ម្យ៉ាង
ទៀត បទថា បញ្ចន្ទំ អច្ឆរាសតានំ នេះ ជាឆដ្ឋិវិកត្តិ ប្រើក្នុងអត្តដែលភ្ជាប់
ជាមួយអវយវៈ ។ ដោយពាក្យនោះ មានអធិប្បាយថា ប្រៀបរូបសម្បត្តិនៃ

ស្រីទេពអប្សរ ៥០០ ។ បទថា ឧបនិធាយ បានដល់ តាំងនៅក្នុងទីជិតគ្នា អធិប្បាយថា ប្រៀបធៀបគ្នា ។ បទថា សន្សំ បានដល់ ការរាប់ ឬបែងចែក ថា ស្រី ។ បទថា កលកាតំ ប្រែថា ចំណែកនៃចម្រៀក ។ កាលចែក ១ ចម្រៀកជា ១៦ ដង ហើយកាន់យកចំណែកទី ១៦ នោះ ហើយរាប់ដោយ ១៦ ចំណែក ក្នុង ១៦ ចំណែកនោះ ១ ចំណែក លោកបំណងយកថា ចំណែកនៃចម្រៀក ។ លោកពោលថា មិនចូលដល់ចំណែកនៃចម្រៀកនោះ បទថា ឧបនិធិ បានដល់ ទុកក្នុងទីជិតគ្នា ដោយកាន់យកការប្រៀបធៀបថា ស្រីនេះ និងស្រីនេះ ។

ព្រហ្មចរិយៈដែលព្រះនន្ទមិនត្រេកអរនោះ បានពោលហើយ និងប្រាកដ ក្នុងកាលមុន ព្រោះដូច្នោះ ដើម្បីមិនអាស្រ័យសេចក្តីនោះ ទើបឲ្យលោកកើត នូវសេចក្តីអើពើក្នុងសេចក្តីត្រេកអរក្រៃលែងក្នុងព្រហ្មចរិយៈនោះ ទើបត្រាស់ ត្រួតពាក្យថា ម្ចាស់នន្ទ ចូរអ្នកត្រេកអរចុះ ម្ចាស់នន្ទ ចូរអ្នកត្រេកអរចុះ ដូច្នោះ ។ បទថា អហំ តេ ទានិកោគោ សេចក្តីថា ព្រោះហេតុអ្វី ព្រះ មានព្រះភាគទ្រង់ប្រាថ្នាឲ្យព្រះនន្ទនៅប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយៈ ទើបទ្រង់បានទទួល ធានាមិនឲ្យព្រះនន្ទនៅប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយៈព្រោះព្រះអង្គ ដើម្បីនឹងធ្វើអារម្មណ៍ ដែលព្រះនន្ទមានតម្រេកជាប់ស្អិត ហើយឲ្យឈានទៅក្នុងអារម្មណ៍ថ្មី ទើប អាចឲ្យលះបានងាយ ព្រោះហេតុនោះ ទើបទ្រង់ធានា ។ ក្នុងអនុបុព្វកថា មានកថាប្រារព្ធសួរជាគ្រឿងចង្អុលដល់អត្ថនេះ ។ បទថា អស្សោសុំ បានដល់ ភិក្ខុទាំងឡាយបានស្តាប់មកដូចម្តេច ព្រោះក្នុងពេលនោះ ព្រះមានព្រះភាគ

កាលនន្ទសម្តែងវត្តហើយ ទើបទៅកាន់ទិសម្រាកពេលថ្ងៃរបស់ខ្លួន ត្រាស់
 រឿងនោះដល់ភិក្ខុដែលមកឧបដ្ឋាក មានព្រះបំណងនឹងនាំនូវតម្រេករបស់ព្រះ
 នន្ទ ក្នុងអារម្មណ៍ដែលធ្លាប់ស្មិទ្ធស្នាល ដោយអារម្មណ៍ដែលត្រាច់មកហើយ
 ទើបនាំចេញទៅ និងធ្វើអារម្មណ៍នោះឲ្យជាហេតុ ក្នុងមគ្គព្រហ្មចរិយៈ ដូច
 បុរសដែលឈ្លាស យកស្បៀតមួយ បោះបញ្ជូនស្បៀតមួយ ដែលមិនទាន់
 ចេញ ឲ្យចេញទៅ ហើយយកដៃជាដើមចាប់ស្បៀតនោះអង្កៀកទាញចេញ
 ទើបទ្រង់ត្រាស់ថា មកចុះភិក្ខុទាំងឡាយ ពួកអ្នក ចូរហៅនន្ទភិក្ខុដោយវាទៈ
 ជាកូនឈ្នួល និងដោយវាទៈថា ភិក្ខុដែលត្រូវលោះមក ។ ភិក្ខុទាំងឡាយបាន
 ក្រាបទូលយ៉ាងនោះ ។ ឯអាចារ្យពួកខ្លះពោលថា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ស
 ម្តែងឥទ្ធាភិសន្ធិរ ដូចដែលភិក្ខុទាំងឡាយដឹងនូវសេចក្តីនោះ ។

[៦៩] បទថា **ភតកវាទេន** ប្រែថា ដោយវាទៈថា កូនឈ្នួល ។
 បុគ្គលណា ធ្វើការងារដើម្បីឈ្នួល បុគ្គលនោះ ហៅថា កូនឈ្នួល ។ ព្រះ
 នន្ទនេះប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយៈ ដែលមានការនៅរួមជាមួយស្រីទេពអប្សរជាហេតុ
 ទើបហាក់ដូចកូនឈ្នួល ព្រោះដូច្នោះ ទើបត្រាស់ថា **ភតកវាទេន** ដូច្នោះ ។
 បទថា **ឧបក្កិភតកវាទេន** សេចក្តីថា បុគ្គលណាទិញអ្វីដោយកហាបណៈ
 ជាដើម អ្នកនោះ គេហៅថា ជាបុគ្គលត្រូវលោះមក សូម្បីព្រះនន្ទ ក៏ទិញ
 ព្រហ្មចរិយៈរបស់ខ្លួន ព្រោះហេតុនៃស្រីទេពអប្សរ ព្រោះដូច្នោះ ទើបភិក្ខុ
 ទាំងឡាយ ហៅព្រះនន្ទដោយពាក្យយ៉ាងនេះថា ជាបុគ្គលត្រូវលោះមក ។
 ម្យ៉ាងទៀត ព្រះនន្ទ ញ៉ាំងជីវិត ពោល គឺការប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយៈឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ

ដោយថ្ងៃឈ្នួល ពោល គឺការនៅរួមជាមួយស្រីទេពអប្សរតាមព្រះតម្រាស់
របស់ព្រះមានព្រះភាគ ហាក់ដូចព្រះអង្គទ្រង់ចិញ្ចឹម ដោយការញ៉ាំងជីវិតឲ្យ
ប្រព្រឹត្តទៅដោយថ្ងៃឈ្នួលនោះ ព្រោះដូច្នោះ ទើបគេហៅថា ជាបុគ្គលដែល
ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ចិញ្ចឹម ។ ម្យ៉ាងទៀត លោកធ្វើនូវការលក់ ពោល
គឺការនៅរួមជាមួយស្រីទេពអប្សរ ឲ្យជាវត្ថុដែលខ្លួនគប្បីទាញយក ហើយ
តាំងនៅក្នុងព្រះតម្រាស់របស់ព្រះមានព្រះភាគ ទើបហាក់ដូចជាព្រះមានព្រះ
ភាគទ្រង់លោះមក ដោយការលក់នោះ ព្រោះដូច្នោះ ទើបលោកហៅថា ជា
បុគ្គលដែលព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់លោះមក ។

បទថា អន្តិយមាណោ បានដល់ ត្រូវបៀតបៀន គឺបានទទួលនូវសេចក្តី
លំបាក ។ បទថា ហរាយមាណោ បានដល់ ខ្មាស ។ បទថា ធិត្តច្ឆមនោ
បានដល់ តិះដៀលថា ជារបស់គួរខ្ពើម ។ បទថា ឯកោ ប្រែថា មិនមាន
សម្លាញ់ ។ បទថា វូបកដ្ឋោ សេចក្តីថា មានកាយ និងចិត្តស្ងាត់ហើយ
ចាកវត្តកាម និងកិលេសកាម ។ បទថា អប្បមត្តោ បានដល់ មិនលះសតិ
ក្នុងកម្មជាន់ ។ បទថា អាតាបិ បានដល់ ឈ្មោះថា ញ៉ាំងកិលេសឲ្យក្តៅ
ព្រោះឲ្យក្តៅក្រហាយ ដោយសេចក្តីព្យាយាមផ្លូវកាយ និងសេចក្តីព្យាយាម
ផ្លូវចិត្ត ឈ្មោះថា អាតាប ព្រោះញ៉ាំងកិលេសឲ្យក្តៅទូទៅ បានដល់ សេចក្តី
ព្យាយាម ។ បទថា បហិតត្តោ ប្រែថា មានកាយបញ្ចូនទៅហើយ គឺមាន
អត្តភាពលះបង់ហើយ ដោយមិនអាស្រ័យក្នុងកាយ និងជីវិត ឬមានចិត្តបញ្ចូន
ទៅហើយក្នុងព្រះនិព្វាន ។ បទថា នចិរស្សវ បានដល់ មិនយូរប៉ុន្មានអំពី

ការផ្ដើមកម្មដ្ឋាន ។ បទថា យស្សត្ថាយ កាត់បទជា យស្ស អត្ថាយ ។
 បទថា កុលបុត្តា បានដល់ កុលបុត្រ ២ ពួក គឺកុលបុត្រដោយកំណើត ១
 កុលបុត្រដោយមារយាទ ១ តែព្រះនន្ទនេះ ជាកុលបុត្រទាំង ២ ចំណែក ។
 បទថា សម្មទេវ បានដល់ ដោយហេតុ និងដោយការណ៍ ។ បទថា អត្ថា-
 រស្មា ប្រែថា ចាកផ្ទះ ។ បទថា អនតារិយំ បានដល់ ការចេញបព្វជ្ជា ។
 ពិតហើយ កម្ម មានកសិកម្ម និងពាណិជកម្មជាដើមជាប្រយោជន៍ដល់ផ្ទះ
 ព្រោះដូច្នោះ ទើបឈ្មោះថា អតារិយ ។ កម្មនោះ មិនមានក្នុងបព្វជ្ជានេះ
 ព្រោះដូច្នោះ ទើបបព្វជ្ជា ឈ្មោះថា អនតារិយ ។ បទថា បព្វជន្តិ ប្រែថា
 ចូលដល់ ។ បទថា តទនុត្តរំ កាត់ជា តំ អនុត្តរំ ។ បទថា ព្រហ្មចរិយ-
 បរិយោសានំ បានដល់ អរហត្តផល ដែលជាទីបំផុតនៃមគ្គព្រហ្មចរិយៈ ។
 ពិតហើយ កុលបុត្រទាំងឡាយ រមែងបួសក្នុងព្រះសាសនាដើម្បីជាប្រយោជន៍
 ដល់អរហត្តផលនោះ ។ បទថា ទិដ្ឋេវ ធម្មេ គឺក្នុងអត្តកាពនោះឯង ។ បទថា
 សយំ អភិញ្ញា សច្ចិកត្វា សេចក្ដីថា ធ្វើឲ្យប្រចក្សដោយបញ្ញាខ្លួនឯងនោះ
 ឯង អធិប្បាយថា ដឹងដោយមិនមានអ្នកដទៃជាហេតុ ។ បទថា ឧបសម្បជ្ជ
 វិហាសិ បានដល់ ដល់ ឬសម្រេច ។ លោកសម្ដែងបច្ចវេក្ខណកូមិ ដោយ
 ពាក្យនេះថា ក៏បានដឹងច្បាស់ថា ជាតិអស់ហើយ ។ បេ ។ ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បី
 សោឡសកិច្ចនេះទៀត មិនមានឡើយ ។

បណ្ដាបទទាំងនោះ បទថា ទិណ្ណា ជាតិ បានដល់ ជាបឋមជាតិ ដែល
 ជាអតីតរបស់ព្រះនន្ទនោះ អស់ទៅក៏មិនមែន ព្រោះអស់ទៅក្នុងអតីតហើយ

ជាតិក្នុងអនាគតរបស់លោក អស់ទៅហើយក៏មិនមែន ព្រោះមិនទាន់មកទាំង
ក្នុងអតីត និងបច្ចុប្បន្ន ជាតិដែលជាបច្ចុប្បន្នរបស់លោកអស់ទៅហើយក៏មិន
មែន ព្រោះនៅមាន ។ ម្យ៉ាងទៀត ជាតិណា មានខន្ធ ១ ខន្ធ ៤ និងខន្ធ
៥ ក្នុងឯកវេការភព ចតុវេការភព និងបញ្ចវេការភពគប្បីកើតឡើង ព្រោះ
មិនទាន់ចម្រើនមគ្គ ជាតិនោះ ឈ្មោះថា អស់ទៅហើយ ព្រោះដល់នូវការមិន
កើតឡើងជាធម្មតា ដែលបានចម្រើនមគ្គហើយ ។ ព្រះនន្ទនោះ ពិចារណា
ដល់កិលេសដែលលះហើយ ដោយមគ្គការវនា ទើបដឹងក្រែលែងដល់ជាតិ
នោះ ដោយការដឹងថា សូម្បីមានកម្ម ក៏មិនមានបដិសន្ធិតទៅ ព្រោះមិន
មានកិលេស ។ បទថា វុសិតំ ប្រែថា នៅហើយ គឺនៅចប់ហើយ បានដល់
ធ្វើហើយ ប្រព្រឹត្តហើយ អធិប្បាយថា សម្រេចហើយ ។ បទថា ព្រហ្ម-
ចរិយំ បានដល់ មគ្គព្រហ្មចរិយៈ ។ ព្រះសេក្ខៈ ៧ ពួក រួមនឹងកល្យាណ-
បុគ្គលន ឈ្មោះថា កំពុងនៅព្រហ្មចរិយៈ ព្រះខ័ណ្ឌស្រព ឈ្មោះថា នៅចប់
ព្រហ្មចរិយៈហើយ ។ ព្រោះដូច្នោះ ទើបព្រះនន្ទនោះ កាលពិចារណាការ
នៅព្រហ្មចរិយៈរបស់ខ្លួន ទើបដឹងច្បាស់ថា ព្រហ្មចរិយៈ ខ្ញុំនៅចប់ហើយ ។
បទថា កតំ ករណីយំ សេចក្តីថា ឲ្យកិច្ច ១៦ យ៉ាងសម្រេចដោយ
បរិញ្ញាកិច្ច បហានកិច្ច សច្ចិកិរិយាកិច្ច និងការវនាកិច្ច ក្នុងសច្ចៈ ៤ ដោយមគ្គ
៤ ។ ពិតហើយ កល្យាណបុគ្គលនជាដើម ឈ្មោះថា កំពុងធ្វើកិច្ចនោះ ។
ព្រះខ័ណ្ឌស្រព ឈ្មោះថា ធ្វើករណីយកិច្ចស្រេចហើយ ។ ព្រោះហេតុនោះ
ព្រះនន្ទ កាលពិចារណាករណីយកិច្ចរបស់ខ្លួន ទើបដឹងច្បាស់ថា ករណីយកិច្ច

ធ្វើហើយ ។ បទថា នាបរំ ឥត្តត្តាយ សេចក្តីថា ដឹងច្បាស់ថា ឥឡូវនេះ អាត្មាអញមិនមានភាពយ៉ាងនេះតទៅ គឺដើម្បីកិច្ច ១៦ យ៉ាងនេះ ឬដើម្បី ចម្រើននូវការអស់កិលេស ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា នាបរំ ឥត្តត្តាយ សេចក្តី ថា ដឹងច្បាស់ថា ខន្ធសន្តានតទៅអំពីភាពយ៉ាងនេះ គឺអំពីខន្ធសន្តានដែលជា បច្ចុប្បន្ននេះ គឺដែលមានប្រការដូចពោលនេះ មិនមានដល់ខ្ញុំ តែខន្ធទាំង ៥ នេះ ខ្ញុំកំណត់ដឹងហើយ តាំងនៅ ដូចដើមឈើដែលមានឫសដាច់ហើយ ខន្ធទាំង ៥ នោះ នឹងរលត់ គឺដល់នូវការមិនមានបញ្ញត្តិ ព្រោះរលត់ចរិមកចិត្ត ដូចភ្លើងរលត់ ព្រោះមិនមានកំញាម ដូច្នោះ ។ បទថា អញ្ញតរោ បានដល់ ព្រះនន្ទ ជាបុគ្គលម្នាក់ និងបានជាព្រះមហាសាវ័កមួយរូប ក្នុងអរហន្តសាវ័ក របស់ ព្រះមានព្រះភាគ ។

[៧០] បទថា អញ្ញតរោ ទេវតា បានដល់ ព្រហ្មទេវតាមួយអង្គ ដែលសម្រេចមគ្គ ។ ពិតហើយ ព្រហ្មទេវតានោះដឹងច្បាស់នូវអារម្មណ៍នៃ ព្រះអសេក្ខៈ ព្រោះខ្លួនឯងជាព្រះអសេក្ខៈ ។ ព្រះអសេក្ខៈទាំងឡាយ រមែង ដឹងអារម្មណ៍របស់ព្រះសេក្ខៈនោះៗ បាន ។ ឯបុថុជ្ជន រមែងដឹងចំពោះ អារម្មណ៍បុថុជ្ជនរបស់ខ្លួនប៉ុណ្ណោះ ។ បទថា អភិក្កន្តាយ រត្តិយា បានដល់ រាត្រីកន្លងទៅ អធិប្បាយថា កាលមជ្ឈិមយាមកន្លងទៅ ។ បទថា អភិក្កន្ត- វណ្ណា ប្រែថា មានវណ្ណៈរុងរឿងក្រៃលែង ។ បទថា កេវលកប្បំ បានដល់ ដោយជុំវិញ មិនមានចំណែកសេសសល់ ។ បទថា ឱកាសេត្វា បានដល់ ធ្វើវត្តជេតពនឲ្យមានពន្លឺតែមួយ ដោយរស្មីរបស់ខ្លួន ដូចព្រះចន្ទ និងព្រះ

អាទិត្យ ។ បទថា តេនុបសង្កមិ សេចក្តីថា ព្រហ្មនោះដឹងថា ព្រះនន្ទ
សម្រេចអរហត្តហើយ ទើបកើតបីតិសោមនស្ស ចូលគាល់ដោយបំណងថា
នឹងក្រាបទូលសេចក្តីនោះ ដល់ព្រះមានព្រះភាគ ។

ក្នុងបទថា អាសវាណំ ឧយា នេះ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ ឈ្មោះថា
អាសវ ព្រោះអត្តថា ហូរទៅ អធិប្បាយថា ប្រព្រឹត្តទៅតាមចក្ខុទ្ធារជាដើម ។
ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា អាសវ ព្រោះអត្តថា ហូរទៅរហូតដល់គោត្រកូ ឬដល់
កវគ្គព្រហ្ម អធិប្បាយថា ធ្វើធម៌ទាំងនេះ និងឱកាសនេះ ឲ្យនៅខាងក្នុង ហូរ
ទៅ ។ ឈ្មោះថា អាសវ ព្រោះអត្តថា ដូចទឹកត្រាំ មានសុរាជាដើម ព្រោះ
ត្រាំយូរ ។ គប្បីជ្រាបកាតដែលអាសវៈទាំងនោះត្រាំនៅយូរ ដោយព្រះតម្រាស់
ជាដើមថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ចំណុចខាងដើមរបស់អវិជ្ជា មិនប្រាកដ ។
ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា អាសវ ព្រោះអត្តថា ដល់ គឺជួបនូវសន្សំរាវទុក្ខដែល
វែងឆ្ងាយ ។ ក្នុងសេចក្តីនេះ អត្តដើម រមែងគួរក្នុងកិលេស អត្តក្រោយ
រមែងគួរ (ក្នុងកិលេសផង) ក្នុងកម្មផង ។ មិនមែនតែកម្មកិលេស
តែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះទេ ដែលឈ្មោះថា អាសវ ដោយពិតនោះ ឧបទ្វរមាន
ប្រការផ្សេងៗ ក៏ឈ្មោះថា អាសវ ។ ពិតហើយ កិលេសដែលជាវិវាទមូល
មកដោយឈ្មោះ ឈ្មោះថា អាសវ ក្នុងព្រះតម្រាស់នេះថា ម្នាលចុន្ទ
តថាគតមិនសម្តែងធម៌ ដើម្បីរារាំងនូវអាសវៈទាំងឡាយ ដែលប្រព្រឹត្តទៅ
ក្នុងបច្ចុប្បន្នតែមួយយ៉ាងដល់ពួកអ្នកទេ ។ កម្មដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣ និង
អកុសលកម្មទាំងអស់ មកដោយឈ្មោះ ឈ្មោះថា អាសវ ក្នុងពាក្យជា

គាថានេះថា

តថាគតគប្បីកើតជាទេវតា ឬកើតជាគន្ធា ត្រាច់ទៅតាមអាកាស
ព្រោះអាសវៈណាក្តី គប្បីដល់នូវភាពនៃខ្លួនជាយក្ខ និងជួបប្រទះ
នូវភាពនៃខ្លួនជាមនុស្ស ព្រោះអាសវៈណាក្តី អាសវៈទាំងអស់
នោះរបស់តថាគតអស់ហើយ បានកម្ចាត់បង់ហើយ ធ្វើឲ្យរូបត
ចំណង់ហើយ ។

ឧបទ្ទវមានប្រការផ្សេងៗ មានការបៀតបៀនអ្នកដទៃ ការក្តៅក្រហាយ
ការសម្លាប់ និងការចងជាដើម ដែលជាអបាយទុក្ខទាំងនោះ ឈ្មោះថា អាសវៈ
ព្រោះបាលីថា ដើម្បីរាំងអស់ធម៌ទាំងឡាយក្នុងបច្ចុប្បន្ន ១ ដើម្បីកម្ចាត់បង់
នូវអាសវៈធម៌ទាំងឡាយក្នុងបរលោក ១ ។ មកក្នុងព្រះវិន័យ (នេះ) ដោយ
ចំណែក ២ គឺដើម្បីការពារនូវអាសវៈដែលជាបច្ចុប្បន្ន ដើម្បីកម្ចាត់អាសវៈ
ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភពខាងមុខ ។ មកក្នុងសឡាយតនសូត្រ ដោយចំណែក
៣ ម្នាលអារុសោ អាសវៈ ៣ យ៉ាង គឺកាមាសវៈ ១ ភវាសវៈ ១
អវិជ្ជាសវៈ ១ ។ និងមកក្នុងសុត្តន្តដទៃក៏ដូចគ្នា ។ ក្នុងអភិធម្ម អាសវៈ ៣
នោះឯង មាន ៤ ដោយបន្ថែមទិដ្ឋាសវៈ ។ ក្នុងនិព្វេជិកបរិយាយសូត្រ មាន
៥ យ៉ាង ដោយព្រះតម្រាស់ជាដើមថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អាសវៈទាំង-
ឡាយ នាំសត្វឲ្យទៅនរកក៏មាន ។ ក្នុងឆក្កនិបាត មាន ៦ យ៉ាង ដោយ
ន័យជាដើម ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អាសវៈទាំងឡាយ គប្បីលះដោយការ
សង្រួមក៏មាន ។ ក្នុងសព្វាសវសំវរសូត្រ អាសវៈទាំងនោះឯង រួមជាមួយ

ទស្សនបហាតព្វធម៌ មកជា ៧ យ៉ាង តែក្នុងទីនេះ គប្បីជ្រាបអាសវៈ ៤
 តាមន័យដែលមកក្នុងអភិធម្ម ។ ក្នុងបទថា ឧយា នេះ ត្រាស់ការប្លែកផ្សេង
 គ្នានៃអាសវៈ មួយអន្លើដោយកិច្ច ថាជាអាសវក្ខយៈ ដូចក្នុងប្រយោគ
 ជាដើមថា ការអស់ទៅ ការបែកទៅ ការទម្លាយទៅនៃអាសវៈណា ដូច្នោះ ។
 ត្រាស់ការមិនកើតឡើងតទៅនៃអាសវៈ ថាជាអាសវក្ខយៈ ដូចក្នុងប្រយោគ
 ជាដើមថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ តថាគតពោលនូវការអស់ទៅនៃអាសវធម៌
 ទាំងឡាយរបស់បុគ្គលអ្នកដឹង អ្នកឃើញ ... ដូច្នោះ ។ ត្រាស់មគ្គចិត្តថា
 អាសវក្ខយៈ ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា

កាលបើសេក្ខបុគ្គល កំពុងសិក្សា ត្រាច់ទៅតាមផ្លូវដ៏ត្រង់
 ញាណទី ១ ក្នុងការអស់ទៅនៃអាសវៈ (ក៏កើតមាន) ត
 អំពីនោះទៅ អរហត្តមគ្គញាណដ៏ប្រសើរ (ក៏កើតឡើង) ។

ត្រាស់ផលចិត្តថា ជាអាសវក្ខយៈ ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា តថាគត
 ហៅបព្វជិតនោះថាជាសមណៈ ព្រោះអស់ទៅនៃអាសវៈទាំងឡាយ ដូច្នោះ ។

ត្រាស់ព្រះនិព្វានថា អាសវក្ខយៈ ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា

កាលបុគ្គលគយឃ្នាំមើលទោស របស់បុគ្គលដទៃជាប្រក្រតី
 មានការសម្គាល់ហេតុក្នុងការពោលទោស (អ្នកដទៃ) ជានិច្ច
 ជាប្រក្រតី អាសវៈទាំងឡាយរបស់បុគ្គលនោះ តែងចម្រើន
 បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា ស្ថិតនៅឆ្ងាយអំពីធម៌ ជាគ្រឿងអស់
 អាសវៈ ។

តែក្នុងទីនេះ ត្រាស់ការអស់ទៅនៃអាសវៈដោយចំណែកមួយ គឺការមិន
កើតឡើងនៃអាសវៈ ឬមគ្គចិត្តថា អាសវក្ខ័យៈ ។

បទថា អនាសវំ បានដល់ ដែលលះអាសវៈ ដោយប្រការទាំងពួង
ដោយបដិបស្សន្តិសម្ពោជ្ឈន្ត ។ បទថា ចេតោវិមុត្តិ បានដល់ សមាធិដែល
សម្បយុត្តដោយអរហត្តផល ។ បទថា បញ្ញាវិមុត្តិ បានដល់ បញ្ញាដែល
សម្បយុត្តដោយអរហត្តផល ។ ពាក្យទាំង ២ មានអត្ថសម្តែងការៈដែល
សមថៈ និងវិបស្សនាទាក់ទងគ្នាជាគូ ក្នុងផលចិត្ត ដូចក្នុងមគ្គចិត្ត ។ បទថា
ញាណំ បានដល់ ព្រះសព្វញ្ញតញ្ញាណ ។

ក្នុងលំដាប់ពាក្យរបស់ទេវតានោះឯង កាលព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ពិចារ-
ណាថា យ៉ាងនោះឬហ្ន៎ ញាណក៏កើតឡើងថា នន្ទធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវ
អរហត្តហើយ ពិតហើយ ព្រះនន្ទត្រូវភិក្ខុដែលជាសម្លាញ់ចំអកចំអន់ ដូច្នោះ
ទើបកើតសង្ខេបឡើងថា ការដែលអាត្មាអញ្ញប្បសក្កន្តព្រះធម្មវិន័យ ដែលព្រះ
តថាគតត្រាស់ល្អហើយយ៉ាងនេះ បានធ្វើព្រះសាស្តាឲ្យជាអ្នកធានា ដើម្បីបាន
ស្រីទេពអប្សរនោះ អាត្មាអញ ឈ្មោះថា ធ្វើកម្មធ្ងន់ហ្ន៎ ទើបចូលទៅតាំងហិរិ
និងឱត្តប្បៈ ព្យាយាម សម្រេចព្រះអរហត្តហើយ គិតថា ធ្វើម្តេចហ្ន៎ អាត្មា
អញគប្បីឲ្យព្រះមានព្រះភាគផុតអំពីការធានា ។ លោកចូលទៅគាល់ព្រះមាន
ព្រះភាគ ក្រាបទូលបំណងរបស់ខ្លួនដល់ព្រះសាស្តា ដោយហេតុនោះ ទើប
លោកពោលថា អថ ទោ អាយស្មា នន្ទោ ។បេ។ ឯតស្មា បដិស្សវា ដូច្នោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា បដិស្សវា សេចក្តីថា ចាកការទទួលធានា

គឺចាកប្តេជ្ញាថា តថាគតជាអ្នកធានាដើម្បីឲ្យបានស្រីទេពអប្សរ ។

លំដាប់នោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ដល់លោកថា ព្រោះហេតុដែល តថាគតដឹងសេចក្តីនេះថា អ្នកត្រេកអរក្នុងអរហត្តផល ទាំងទេវតាក៏ប្រាប់ដល់ តថាគត ដូច្នោះ ទើបតថាគត មិនត្រូវអ្នកឲ្យផុតចាកការធានា ក្នុងឥឡូវនេះ ព្រោះអ្នកផុតហើយ ដោយការសម្រេចអរហត្តនោះឯង ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា យទេវទោ តេ នន្ទ ដូច្នោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា យទេវ កាត់បទជា យទា ឯវ។ បទថា តេ កែជា តវ ប្រែថា របស់អ្នក ។ បទថា មុត្តោ ប្រែថា ផុតហើយ លោក អធិប្បាយដូច្នោះថា ក្នុងកាលណា ចិត្តរបស់អ្នកផុតចាកអាសវៈ ក្នុងកាលនោះ គឺក្នុងលំដាប់នោះឯង តថាគតផុតចាកការធានានោះ ។ ឯព្រះនន្ទ ក្នុងកាល ចម្រើនវិបស្សនានោះឯង កើតនូវឧស្សហ៍ឡើងថា អាត្មាអញ នឹងសង្កត់ការ មិនសង្រួមឥន្ទ្រិយ ដែលអាត្មាអញអាស្រ័យដល់ប្រការដែលប្លែកនេះប៉ុណ្ណោះ ដោយល្អ មានហិរិ និងឱត្តប្បៈយ៉ាងចាស់ក្លា និងបានដល់បដិបទាយ៉ាងឧក្រិដ្ឋ ក្នុងឥន្ទ្រិយសំរវៈ ព្រោះបានធ្វើបុណ្ណាធិការក្នុងរឿងនោះ សមដូចព្រះតម្រាស់ ដែលត្រាស់ថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ បើនន្ទភិក្ខុរមិលមើលទៅទិសខាងកើត លុះតែប្រមូលនូវហេតុទាំងអស់ដោយចិត្ត ទើបនន្ទភិក្ខុរមិលមើលនូវទិសខាង កើត ដោយគំនិតថា អកុសលធម៌ទាំងឡាយដ៏លាមក គឺអភិជ្ឈា និងទោម- នស្ស នឹងមិនជាប់តាមអាត្មាអញ ដែលកំពុងរមិលមើលទិសខាងកើតយ៉ាង នេះ ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបក្នុងសាសនានេះ នន្ទភិក្ខុឈ្មោះថា ជាអ្នកមាន

សេចក្តីដឹងខ្លួន ក្នុងការគ្រប់គ្រងទ្វារនោះ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ បើនន្ទភិក្ខុ
 រមិលមើលទិសខាងលិច រមិលមើលទិសខាងជើង រមិលមើលទិសខាងត្បូង
 ងើយមើលទៅទិសខាងលើ ខ្ញុំនមើលទិសខាងក្រោម ឯភិក្ខុមើលទៅទិសជា
 លំដាប់ លុះតែប្រមូលនូវហេតុទាំងអស់ ដោយចិត្ត ទើបនន្ទភិក្ខុឯកមើលនូវ
 ទិសជាលំដាប់ ដោយគំនិតថា អកុសលធម៌ទាំងឡាយដ៏លាមក គឺអភិជ្ឈា និង
 ទោមនស្ស នឹងមិនជាប់តាមអាត្មាអញ ដែលកំពុងឯកមើលទិសជាលំដាប់ ។
 ព្រោះហេតុនោះ ទើបក្នុងសាសនានេះ នន្ទភិក្ខុ ឈ្មោះថា ជាអ្នកមានសេចក្តី
 ដឹងខ្លួន ក្នុងការគ្រប់គ្រងទ្វារយ៉ាងនេះ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបព្រះសាស្តា
 ស្ថាបនានន្ទនោះក្នុងឯតគ្គៈថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ បណ្តាភិក្ខុសាវ័ករបស់
 គាត់ដែលជាអ្នកគ្រប់គ្រងទ្វារក្នុងឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ ស្រេចលើនន្ទ ។

បទថា **ឯតមត្តំ វិទិត្យា** សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបដោយប្រការទាំងពួងដល់
 សេចក្តីនោះ ពោល គឺការដែលព្រះនន្ទធ្វើអាសវៈទាំងពួងឲ្យអស់ ហើយ
 ដល់នូវភាពជាអ្នកមាំមួនក្នុងលោកធម៌ មានសុខជាដើម ។ បទថា **សមំ ឧទានំ**
 សេចក្តីថា ទ្រង់បន្ទីឧទាននេះ ដែលប្រកាសសេចក្តីនោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **យស្ស តិណ្ណោ កាមបង្កោ** សេចក្តីថា ភក់
 គឺទិដ្ឋិទាំងអស់ដែលព្រះអរិយបុគ្គលណាច្នៃហើយ ដោយស្មាន គឺអរិយមគ្គ
 ឬកក់ គឺសង្សារនោះឯង ដែលព្រះអរិយបុគ្គលបានច្នៃហើយ ដោយការដល់
 នូវត្រើយ គឺព្រះនិព្វាន ។ បទថា **មន្ទិតោ កាមកណ្តោ** សេចក្តីថា
 កិលេសកាមទាំងអស់ គឺថា បន្ទា គឺកាមទាំងអស់ដែលបានឈ្មោះថា កាម-

កណ្តក ព្រោះចាក់ដោតនូវពួកសត្វ ដែលព្រះអរិយបុគ្គលញាំញីហើយ គឺ
 កាប់ហើយ ទម្ងាយហើយ ដោយឥតសេសសល់ ដោយដំបង គឺអរហត្ត-
 មគ្គញាណ ។ បទថា មោហក្ខយំ អនុប្បត្តោ សេចក្តីថា ព្រះនន្ទជា
 បុគ្គលយ៉ាងនេះ សម្រេចនូវការអស់មោហាៈ ដោយធម្មសម្មោហៈទាំងអស់
 មានទុក្ខជាដើមជាអារម្មណ៍ឲ្យអស់ទៅ គឺសម្រេចអរហត្តផល និងព្រះនិព្វាន ។
 បទថា សុខទុក្ខេសុ ន វេទតិ សភិក្កុ សេចក្តីថា ភិក្ខុទម្ងាយកិលេសនោះ
 រមែងមិនញាប់ញ័រ មិនកម្រើកក្នុងសុខដែលកើតឡើង ព្រោះជួបនូវឥដ្ឋារម្មណ៍
 និងក្នុងទុក្ខដែលកើតឡើង ព្រោះជួបនឹងអនិដ្ឋារម្មណ៍ គឺមិនដល់នូវការប្រែ
 ប្រួលនៃចិត្ត ដែលមានសុខទុក្ខនោះជាហេតុ ។ បទថា សុខទុក្ខេសុ នេះ ត្រឹម
 តែជាទេសនា គប្បីជ្រាបថា ព្រះនន្ទមិនញាប់ញ័រក្នុងលោកធម៌ទាំងអស់ ។^{១៧៧}

អដ្ឋកថា នន្ទសូត្រទី ២ ចប់

សុត្តន្តបិដក

យសោជសូត្រ

[៧១] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់គង់ក្នុងវត្តជេតពន របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ជិតក្រុងសាវត្ថី ។ សម័យ
 នោះឯង ពួកភិក្ខុចំនួន ៥០០ រូប មានព្រះយសោជៈជាប្រធាន បាននិមន្ត
 ទៅនគរសាវត្ថី ដើម្បីគាល់ព្រះមានព្រះភាគ ។ ពួកអាគន្ធកភិក្ខុទាំងនោះ កាល

និយាយសំណេះសំណាលជាមួយនឹងពួកនេវាសិកភិក្ខុ ឲ្យក្រាលសេនាសនៈ
ទុកជាក់បាត្រចីវរ ក៏មានសំឡេងកងរំពង មានសំឡេងខ្លាំង ។ គ្រានោះ ព្រះ
មានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ហៅព្រះអានន្ទដ៏មានអាយុមកថា ម្ចាស់អានន្ទ សូរ
សំឡេងកងរំពង សូរសំឡេងខ្លាំង ទំនងដូចព្រានសំណាញ់ ក្នុងកាលចាប់ត្រី
តើជាសំឡេងអ្វី ។ ព្រះអានន្ទក្រាបទូលថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ពួកភិក្ខុ
៥០០ រូប មានព្រះយសោជៈជាប្រធាននុ៎ះ បានមកដល់នគរសាវត្ថី ដើម្បី
គាល់ព្រះមានព្រះភាគ ពួកអាគន្ធកិក្ខុទាំងនោះ កាលនិយាយសំណេះ
សំណាលជាមួយនឹងពួកនេវាសិកភិក្ខុឲ្យក្រាលសេនាសនៈ ទុកជាក់បាត្រចីវរ
ក៏មានសំឡេងកងរំពង មានសំឡេងខ្លាំង ។ ម្ចាស់អានន្ទ បើដូច្នោះ ចូរអ្នក
ទៅហៅពួកភិក្ខុទាំងនោះ តាមពាក្យតថាគតថា ព្រះសាស្តាត្រាស់ហៅលោក
ដ៏មានអាយុទាំងឡាយ ។ ព្រះអានន្ទដ៏មានអាយុ បានទទួលស្តាប់ព្រះពុទ្ធដីកា
នៃព្រះមានព្រះភាគថា ព្រះករុណាព្រះអង្គ ហើយចូលទៅរកពួកភិក្ខុទាំងនោះ
លុះចូលទៅដល់ហើយ និយាយនឹងពួកភិក្ខុទាំងនោះថា ព្រះសាស្តាត្រាស់
ហៅលោកដ៏មានអាយុទាំងឡាយ ។ ពួកភិក្ខុទាំងនោះ ទទួលពាក្យព្រះអានន្ទ
ដ៏មានអាយុថា អើអាវុសោ ហើយចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ លុះចូល
ទៅដល់ ក្រាបថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ រួចអង្គុយក្នុងទីសមគួរ ។ លុះភិក្ខុ
ទាំងនោះ អង្គុយក្នុងទីសមគួរហើយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ដូច្នោះថា
ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ដូចម្តេច បានជាអ្នកទាំងឡាយមានសំឡេងកងរំពង
មានសំឡេងខ្លាំង ទំនងដូចជាពួកព្រានសំណាញ់ ក្នុងកាលចាប់ត្រី ។

[៧២] កាលបើព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់យ៉ាងនេះហើយ ព្រះយសោជៈដ៏មានអាយុ ក្រាបទូលព្រះមានព្រះភាគដូច្នោះថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ពួកភិក្ខុ ៥០០ រូបនេះ មកកាន់នគរសាវត្ថី ដើម្បីគាល់ព្រះមានព្រះភាគ អាគន្ធកិក្ខុទាំងនោះ កាលនិយាយសំណេះសំណាល ជាមួយនឹងពួកនេវាសិកភិក្ខុ ឲ្យក្រាលសេនាសនៈ ទុកដាក់បាត្រចីវរ ក៏មានសំឡេងកងរំពង មានសំឡេងខ្លាំង ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អ្នកទាំងឡាយ ចូរទៅតថាគតបណ្តេញអ្នកទាំងឡាយ អ្នកទាំងឡាយ មិនត្រូវនៅក្នុងសម្នាក់តថាគតទេ ។ ភិក្ខុទាំងនោះ ទទួលព្រះពុទ្ធដីកា ព្រះមានព្រះភាគថា ព្រះករុណាព្រះអង្គ ហើយក្រោកចាកអាសនៈថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ ធ្វើប្រទក្សិណរួចទុកដាក់សេនាសនៈ យកបាត្រចីវរ ហើយចៀសចេញទៅកាន់ចារិកក្នុងដែនវដ្តី កាលត្រាច់ទៅកាន់ចារិក ក្នុងដែនវដ្តីតាមលំដាប់ បានចូលទៅឯស្ទឹងវត្តមុទា លុះចូលទៅដល់ហើយ ក៏ធ្វើខ្ទមស្ទឹកនៅចាំវស្សា ប្របឆ្នេរស្ទឹងឈ្មោះវត្តមុទា ។

[៧៣] លំដាប់នោះ ព្រះយសោជៈដ៏មានអាយុ នៅចាំវស្សាហើយ ក៏ហៅពួកភិក្ខុមកថា ម្នាលអារុសោទាំងឡាយ យើងទាំងឡាយត្រូវព្រះមានព្រះភាគ ព្រះអង្គជាអ្នកប្រាថ្នាសេចក្តីចម្រើន ស្វែងរកប្រយោជន៍ ព្រះអង្គអនុគ្រោះ អាស្រ័យសេចក្តីអនុគ្រោះ ទ្រង់បណ្តេញហើយ ម្នាលអារុសោ ព្រះមានព្រះភាគ គប្បីប្រាថ្នាប្រយោជន៍ ចំពោះពួកយើង កាលនៅដោយការប្រព្រឹត្តយ៉ាងណា ពួកយើងគួរសម្រេចការនៅ ដោយការប្រព្រឹត្តយ៉ាងនោះ

ចុះ ។ ពួកភិក្ខុទាំងនោះ ទទួលពាក្យព្រះយសោជៈដ៏មានអាយុថា អើ
 អារុសោ ។ លំដាប់នោះ ពួកភិក្ខុទាំងនោះ ក៏ចៀសចេញទៅ មិនមាន
 សេចក្តីប្រមាទ មានព្យាយាមជាគ្រឿងដុតកម្លៅកិលេស មានចិត្តឆ្ពោះទៅ
 កាន់ព្រះនិព្វាន លុះដល់ខាងក្នុងវស្សានោះ ក៏ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវត្រៃវិជ្ជា
 ទាំងអស់គ្នា ។

[៧៤] គ្រានោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់នៅក្នុងក្រុងសាវត្ថី តាម
 សមគួរដល់អព្យាស្រ័យហើយ ស្តេចចៀសចេញទៅកាន់ចារិក ក្នុងក្រុង
 វេសាលី កាលត្រាច់ទៅកាន់ចារិក តាមលំដាប់ បានទៅដល់ក្រុងវេសាលី ។
 បានឮថា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់នៅក្នុងក្រុងគារសាលា នាមហារ័ន ជិត
 ក្រុងវេសាលីនោះ ។ លំដាប់នោះ ព្រះមានព្រះភាគ កំណត់ចិត្តពួកភិក្ខុ អ្នក
 នៅប្របឆ្នេរស្ទឹងវគ្គមុទាដោយព្រះហឫទ័យ ហើយធ្វើទុកក្នុងព្រះហឫទ័យ ត្រាស់
 ហៅព្រះអានន្ទដ៏មានអាយុមកថា ពួកភិក្ខុអ្នកនៅប្របឆ្នេរស្ទឹងវគ្គមុទា នៅក្នុង
 ទិសណា ម្ចាស់អានន្ទ ទិសនុ៎ះឯង ដូចជាមានពន្លឺដល់តថាគត ម្ចាស់អានន្ទ
 ទិសនុ៎ះឯង ដូចជាមានរស្មីដល់តថាគត ភិក្ខុទាំងនោះ តថាគតមិនមែនស្អប់
 ខ្លើម នឹងទៅរកទេ តថាគតមិនមែនស្អប់ខ្លើម នឹងធ្វើទុកក្នុងចិត្តទេ ម្ចាស់
 អានន្ទ គួរអ្នកបញ្ជូនទូតទៅក្នុងសម្មាកំពូកភិក្ខុ អ្នកនៅប្របឆ្នេរស្ទឹងវគ្គមុទា
 ដោយពាក្យថា ព្រះសាស្តាត្រាស់ហៅលោកដ៏មានអាយុទាំងឡាយ ព្រះសាស្តា
 ចង់ជួបលោកដ៏មានអាយុទាំងឡាយ ។ ព្រះអានន្ទដ៏មានអាយុ បានទទួល
 ព្រះពុទ្ធដីកានៃព្រះមានព្រះភាគថា ព្រះករុណាព្រះអង្គ ហើយចូលទៅរកភិក្ខុ

១ រូប លុះចូលទៅដល់ហើយ ក៏បាននិយាយនឹងភិក្ខុនោះថា ម្ចាស់អាវុសោ អ្នកចូរមក អ្នកចូរទៅរកពួកភិក្ខុអ្នកនៅប្របឆ្នេរស្ទឹងវគ្គមុទា លុះចូលទៅ ដល់ហើយ ចូរនិយាយប្រាប់ពួកភិក្ខុអ្នកនៅប្របឆ្នេរស្ទឹងវគ្គមុទាយ៉ាងនេះថា ព្រះសាស្តា ទ្រង់ត្រាស់ហៅលោកដ៏មានអាយុទាំងឡាយ ព្រះសាស្តាចង់ជួប នឹងលោកដ៏មានអាយុទាំងឡាយ ។ ភិក្ខុនោះ បានទទួលពាក្យព្រះអានន្តដ៏ មានអាយុថា អើអាវុសោ ហើយក៏ស្រាប់តែបាត់អំពីកូដាគារសាលា នា មហាវ័ន ទៅប្រាកដក្នុងទីចំពោះមុខភិក្ខុទាំងនោះ ប្របឆ្នេរស្ទឹងវគ្គមុទា ដូចជា បុរសមានកម្លាំង លាដៃដែលបត់ ឬបត់ដៃដែលលា ដូច្នោះ ។ លំដាប់នោះ ភិក្ខុនោះ បាននិយាយប្រាប់ពួកភិក្ខុ អ្នកនៅប្របឆ្នេរស្ទឹងវគ្គមុទាថា ព្រះ សាស្តា ទ្រង់ត្រាស់ហៅលោកដ៏មានអាយុទាំងឡាយ ព្រះសាស្តា ចង់ជួបនឹង លោកដ៏មានអាយុទាំងឡាយ ។ ពួកភិក្ខុទាំងនោះ ទទួលពាក្យភិក្ខុនោះថា អើ អាវុសោ ហើយក៏ទុកដាក់សេនាសនៈ កាន់យកបាត្របីវរ រួចស្រាប់តែបាត់ អំពីឆ្នេរស្ទឹងវគ្គមុទា មកប្រាកដក្នុងទីចំពោះព្រះកក្រ្តនៃព្រះមានព្រះភាគ ក្នុង កូដាគារសាលា នាមហាវ័ន ដូចជាបុរសមានកម្លាំងលាដៃដែលបត់ ឬបត់ដៃ ដែលលា ដូច្នោះ ។

[៧៥] សម័យនោះឯង ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់ដោយសមាធិ មិន កម្រើក ។ លំដាប់នោះ ពួកភិក្ខុទាំងនោះមានសេចក្តីត្រិះរិះថា ឥឡូវនេះ ព្រះ មានព្រះភាគ ទ្រង់គង់នៅដោយវិហារធម៌ ដូចម្តេចហ្ន៎ ។ លំដាប់នោះ ភិក្ខុ ទាំងនោះ មានសេចក្តីត្រិះរិះថា ឥឡូវនេះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់នៅដោយ

វិហារធម៌ ដ៏មិនកម្រើក ។ ភិក្ខុទាំងអស់ ក៏អង្គុយដោយសមាធិ ដ៏មិន
 កម្រើកដែរ ។ គ្រាកាលដែលរាត្រីអស់ទៅ បឋមយាមកន្លងហើយ ព្រះ
 អានន្ទដ៏មានអាយុ ក្រោកចាកអាសនៈធ្វើឧត្តរាសន្ត្រៀងស្នាម្ខាង ប្រណម្យ
 អញ្ជាលីចំពោះព្រះមានព្រះភាគ រួចក្រាបទូលព្រះមានព្រះភាគថា បពិត្រព្រះ
 អង្គដ៏ចម្រើន រាត្រីកន្លងហើយ បឋមយាមកន្លងហើយ ពួកអាគន្ធកិក្ខុអង្គុយ
 យូរហើយ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន សូមព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានព្រះបន្ទូល
 សំណេះសំណាលនឹងពួកអាគន្ធកិក្ខុ ។ កាលដែលព្រះអានន្ទក្រាបទូល
 យ៉ាងនេះហើយ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់នៅស្ងៀម ។ លុះរាត្រីអស់ទៅ មជ្ឈិម-
 យាមកន្លងហើយ ព្រះអានន្ទដ៏មានអាយុ ក្រោកចាកអាសនៈ ធ្វើឧត្តរាសន្ត្រៀង
 ស្នាម្ខាង ប្រណម្យអញ្ជាលីចំពោះព្រះមានព្រះភាគ រួចក្រាបបង្គំទូលព្រះ
 មានព្រះភាគ អស់វារៈជាគម្រប់ ២ ថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន រាត្រីអស់
 ទៅ មជ្ឈិមយាមកន្លងហើយ ពួកអាគន្ធកិក្ខុអង្គុយចាំយូរហើយ បពិត្រព្រះ
 អង្គដ៏ចម្រើន សូមព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានព្រះបន្ទូល សំណេះសំណាល
 នឹងពួកអាគន្ធកិក្ខុ ។ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ស្ងៀម អស់វារៈជាគម្រប់ ២ ។
 កាលដែលរាត្រីអស់ទៅ បច្ឆិមយាមកន្លងទៅ អរុណក៏រះឡើង រាត្រីក៏ប្រាកដ
 ដួចជាមានមុខស្រស់ ព្រះអានន្ទដ៏មានអាយុ ក៏ក្រោកចាកអាសនៈ ធ្វើ
 ឧត្តរាសន្ត្រៀងស្នាម្ខាង ប្រណម្យអញ្ជាលីចំពោះព្រះមានព្រះភាគ រួចក្រាប
 បង្គំទូលព្រះមានព្រះភាគ អស់វារៈជាគម្រប់ ៣ ថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន
 រាត្រីអស់ទៅ បច្ឆិមយាមកន្លងទៅ អរុណក៏រះហើយ រាត្រីក៏ប្រាកដដួចជាមាន

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយខុទ្ទកបិដកៈ គាថាធម្មបទ

៣៩២

មុខស្រស់ ពួកអាគន្ធកិក្ខុ អង្គុយចាំយូរហើយ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន
 សូមព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានព្រះបន្ទូល សំណេះសំណាលនឹងពួកអាគន្ធក-
 កិក្ខុ ។ លំដាប់នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ចេញចាកសមាធិនោះហើយ ត្រាស់
 ហៅព្រះអានន្ទដ៏មានអាយុមកថា ម្ចាស់អានន្ទ ប្រសិនបើអ្នកដឹង អ្នកមិន
 និយាយពាក្យទាំងប៉ុណ្ណោះទេ ម្ចាស់អានន្ទ (ព្រោះថា) តថាគតផង ពួកកិក្ខុ
 ៥០០ រូបនេះផង ទាំងអស់គ្នា សុទ្ធតែអង្គុយនៅដោយសមាធិមិនកម្រើក ។
 លុះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់នូវសេចក្តីនេះហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាន
 នេះក្នុងវេលានោះថា

បន្ទា គីកាម កិរិយាជេរ ការសម្លាប់ និងការចង ដែល
 បុគ្គលណាឈ្នះហើយ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា មិនញាប់ញ័រ
 ស្ថិតនៅដួចភ្នំ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា កិក្ខុ រមែងមិន
 ញាប់ញ័រ ព្រោះសុខ និងទុក្ខ ឡើយ ។ សូត្រទី ៣ ។

អដ្ឋកថា

យសោជសូត្រ

យសោជសូត្រទី ៣ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[៧១] បទថា យសោជោ ក្នុងពាក្យថា យសោជប្បមុខានិ នេះ ជាឈ្មោះនៃព្រះថេរៈនោះ ។ ភិក្ខុ ៥០០ រូបនោះ លោកពោលថា មាន យសោជភិក្ខុជាប្រធាន ព្រោះបួសធ្វើព្រះយសោជៈឲ្យជាប្រធាន និងព្រោះ ត្រាច់ទៅជាមួយគ្នា ។ ភិក្ខុទាំងនោះ មានការប្រកបបុញ្ញកម្មក្នុងកាលមុន ដូចតទៅនេះ

បានឮថា ក្នុងអតីតកាល ក្នុងសាសនារបស់ព្រះកស្សបទេសពល មាន ភិក្ខុនៅព្រៃមួយរូបនៅក្នុងកុដិប្រក់ដោយស្លឹកឈើ កសាងត្រង់ថ្មដា ក្នុងព្រៃ ។ សម័យនោះ ចោរ ៥០០ ធ្វើការប្លន់អ្នកស្រុកជាដើមចិញ្ចឹមជីវិត ដោយ ចោរកម្ម កាលធ្វើចោរកម្ម ត្រូវពួកមនុស្សក្នុងជនបទ នាំគ្នាដេញតាម គេប ចូលទៅកាន់ព្រៃ មិនឃើញអ្វីក្នុងទីនោះ ទោះជាព្រៃស្តុក ឬទឹកប្រីអាស្រ័យ ឃើញភិក្ខុនោះអង្គុយលើផ្ទាំងថ្ម ក្នុងទីមិនឆ្ងាយ ទើបថ្វាយបង្គំ ប្រាប់រឿង នោះ អង្វរថា សូមលោកម្ចាស់ជាទីតាំងដល់ពួកខ្ញុំចុះ ។ ព្រះថេរៈពោលថា ទីតាំងដទៃដូចជាសីល របស់ពួកអ្នកមិនមាន ចូរសមាទានសីល ៥ ទាំង អស់គ្នាចុះ ។ ចោរទាំងនោះទទួលពាក្យរបស់លោកហើយ ទទួលសីល ។ ព្រះថេរៈពោលថា អ្នកតាំងនៅក្នុងសីលហើយ សូម្បីជីវិតរបស់ខ្លួនវិនាស ទៅ ក៏កុំខឹងក្រោធ ដូច្នោះហើយ ទើបប្រាប់វិធីឧបមាដោយរណា ។ ចោរ ទាំងនោះទទួលថា សាធ្ម ។ លំដាប់នោះ អ្នកជនបទទាំងនោះ ទៅកាន់ទីនោះ

រកមើលក្នុងទីផ្សេងៗ ជួបពួកចោរទាំងនោះ ក៏សម្លាប់ទាំងអស់ ចោរទាំងនោះមិនបានធ្វើត្រឹមតែការអាក់អន់ក្នុងជនទាំងនោះ មិនបានដាច់សីល ស្លាប់ទៅកើតក្នុងទេវលោកជាន់កាមាវចរ ។ មេចោរជាប្រធាន បានជាទេវបុត្រជាប្រធាន ឯចោរដទៃក្រៅអំពីនោះ បានជាបរិវាររបស់ទេវបុត្រ ដែលជាប្រធាននោះឯង ។ ទេវបុត្រទាំងនោះ អន្ទោលទៅមក អស់មួយពុទ្ធនក្នុងទេវលោក ក្នុងកាលព្រះមានព្រះភាគនៃយើង បុតិអំពីទេវលោកហើយ ទេវបុត្រដែលជាប្រធាន កើតជាកូនអ្នកប្រមន់ដែលជាមេស្រុក ក្នុងត្រកូល ៥០០ នាក់វង្សគ្រាម ក្បែរទ្វារក្រុងសាវត្ថី ។ គេឲ្យឈ្មោះថា យសោជៈ ។ ឯទេវបុត្រក្រៅអំពីនោះ កើតជាកូនអ្នកប្រមន់ដទៃៗ ។ ដោយបុព្វេសន្និវាស មនុស្សទាំងនោះបានជាសម្លាប់លេងធូលីជាមួយគ្នា ធំឡើងដោយលំដាប់ យសោជៈបានជាប្រធានក្នុងជនទាំងនោះ ។ ពួកគេរួមគ្នាកាន់សំណាញ់ចាប់ត្រីក្នុងស្ទឹង និងក្នុងបឹងជាដើម ។ ថ្ងៃមួយ កាលបង្កំសំណាញ់ក្នុងស្ទឹងអចរវតី ត្រីពណ៌មាសជាប់សំណាញ់ អ្នកប្រមន់ទាំងអស់ ឃើញដូច្នោះ នាំគ្នាត្រេកអរថា កូនៗ របស់ពួកយើង កាលចាប់ត្រី ចាប់បានត្រីមាស ។ ពេលនោះ សម្លាប់ទាំង ៥០០ នាក់ បានដាក់ត្រីក្នុងទូក សែនទូកទៅបង្ហាញដល់ព្រះរាជា ។ ព្រះរាជាទ្រង់ឃើញដូច្នោះ ទ្រង់ព្រះតម្រិះថា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបហេតុដែលត្រីនេះជាមាស ទើបចាប់ត្រីនោះ ទៅបង្ហាញដល់ព្រះមានព្រះភាគ ។ ព្រះសាស្តាត្រាស់ថា ត្រីនេះ ក្នុងកាលសាសនារបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធកស្សបរិនាសទៅ ជាអ្នកបួសបដិបត្តិខុស ធ្វើសាសនាឲ្យសាប

សូន្យ កើតក្នុងនរក ឆេះក្នុងនរកនោះអស់មួយពុទ្ធនូវ បុតិអំពីអត្តភាពនោះ
 កើតជាត្រីក្នុងស្ទឹងអចិរវតី ដូច្នោះហើយ ទើបទ្រង់ឲ្យត្រីនោះឯង និយាយដល់
 ភាពដែលខ្លួន ម្តាយ បងស្រី កើតក្នុងនរក ព្រះថេរៈដែលជាបងប្រុស បរិ-
 និព្វានហើយ ទើបទ្រង់សម្តែងកបិលសូត្រ ព្រោះកើតរឿងនេះឡើង កូនរបស់
 អ្នកប្រមន់ទាំង ៥០០ នោះ ស្តាប់ទេសនារបស់ព្រះសាស្តាហើយ កើតនូវ
 សេចក្តីសង្វេគ បព្វជាឧបសម្បទាក្នុងសម្លាក្រះមានព្រះភាគ នៅដោយការ
 ស្ងាត់ ហើយមកគាល់ព្រះមានព្រះភាគ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោក
 ពោលថា តេជ ទោ បន សមយេន យសោជប្បមុខានិ បព្វមត្តានិ
 ភិក្ខុសតានិ ដូច្នោះជាដើម ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា តេជ កាត់បទជា តេសន ។ បទថា លោ-
 សិកេហិ បានដល់ ដែលនៅប្រចាំ ។ បទថា បដិសម្ពោធមានា សេចក្តីថា
 កាលភិក្ខុម្ចាស់កន្លែងធ្វើការប្រាស្រ័យដោយបដិសណ្ឋារៈ មានពាក្យជាដើមថា
 លោកប្រព្រឹត្តទៅបានដែរឬ កាលប្រាស្រ័យទៀត ទើបប្រាស្រ័យនឹងភិក្ខុដែល
 ជាម្ចាស់អាវាសនោះ ដោយន័យជាដើមថា ល្មមប្រព្រឹត្តទៅបាន ។ បទថា
 សេនាសនានិ បញ្ញាបយមានា សេចក្តីថា សួរដល់សេនាសនៈដែលដល់
 លំដាប់អាចារ្យ ឧបជ្ឈាយ័ និងដល់ខ្លួន មួយអង្វើដោយភិក្ខុដែលជាម្ចាស់
 អាវាសទាំងនោះ នាំគ្នាចាត់ចែងសេនាសនៈដល់ភិក្ខុទាំងនោះថា នេះសម្រាប់
 អាចារ្យរបស់លោក នេះសម្រាប់ឧបជ្ឈាយ័របស់លោក នេះសម្រាប់ពួកលោក
 ហើយខ្លួនឯងទៅក្នុងទីនោះ បើកទ្វារ និងបង្អួច ជញ្ជូនក្រែក តាំង និងកន្ទេល

ផែនជាដើមចេញមកក្រាល ហើយរៀបចំតាមដែលតាំងនៅដូចកាលមុន ។

បទថា បត្តចីវរាធិ បដិសាមយមាណា សេចក្តីថា ឲ្យទុកជាកំសមណ-
បរិក្ខារ ដោយពោលយ៉ាងនេះថា បពិត្រលោកម្ចាស់ សូមលោកម្ចាស់ទុក
ជាក់បាត្រចីវរ កាជនៈ តម្រងទឹក និងឈើប្រត់របស់ខ្ញុំនេះ ។ បទថា ឧច្ឆា-
សន្តា មហាសន្តា សេចក្តីថា ភិក្ខុដែលឈ្មោះថា មានសំឡេងខ្លាំង ព្រោះ
អត្តថា មានសំឡេងខ្ពស់ ព្រោះបញ្ចេញសំឡេង អ អក្ខរៈ ឲ្យជា អា
អក្ខរៈ ។ ភិក្ខុដែលឈ្មោះថា មានសំឡេងធំ ព្រោះអត្តថា ផ្សាយទៅដោយ
ជុំវិញ ។ បទថា កេវដ្តា មញ្ញោ មច្ឆរិលោមេ បានដល់ ក្នុងការដណ្តើមត្រី
ដូចអ្នកប្រមង់ ។ លោកសម្តែងថា ភិក្ខុទាំងនោះដូចអ្នកប្រមង់ចាប់ត្រី បាន
ឈ្មោះថា កេវដ្ត ព្រោះវិលវល់ក្នុងទឹក គឺប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីចាប់ត្រី បង់
សំណាញ់ក្នុងទឹកដើម្បីចាប់ត្រី មានសំឡេងអ័ងកង ដោយន័យជាដើមថា
ចូល ឬមិនចូល ចាប់បាន ឬចាប់មិនបាន និងដូចអ្នកប្រមង់ទាំងនោះ កាល
មហាជននាំគ្នាទៅក្នុងទីដែលគេដាក់ត្រកត្រីជាដើម ហើយដណ្តើមគ្នា ពោល
ពាក្យជាដើមថា ពួកអ្នកឲ្យត្រីមួយដល់ខ្ញុំ ចូរឲ្យត្រីមួយចង្កោមនេះដល់ខ្ញុំ ឲ្យ
ដល់អ្នកនោះធំ ឲ្យដល់ខ្ញុំតូច ដូច្នោះ និងឈ្មោះថា ជាអ្នកមានសំឡេងអ័ង
កង ដោយការបដិសេធជាដើមរបស់ជនទាំងនោះ ។

បទថា តេតេ កាត់បទជា តេ ឯតេ ។ បទថា តិណ្ណុ កែជា តិស្សុ នុ
អធិប្បាយថា តិមត្តំ នុ ប្រែថា ដើម្បីហេតុអ្វីហ្ន៎ ។ បទថា តេមេ កាត់បទ
ជា តេ សមេ ។

[៧២] បទថា បណ្ឌាមេមិ ប្រែថា នាំចេញ ។ បទថា តេ កែវជា តេ តុម្ហេ ប្រែថា លោកទាំងនោះ ។ បទថា ន វោ មម សន្តិកេ វត្តតំ សេចក្តីថា ពួកអ្នកកុំនៅក្នុងសម្លាក៏តថាគត ។ ទ្រង់សម្តែងថា ភិក្ខុពួកណា មកកាន់ទីប្រថាប់របស់ព្រះពុទ្ធដូចតថាគត ធ្វើសំឡេងខ្លាំងយ៉ាងនេះ នៅតាម ធម្មតារបស់ខ្លួន នឹងធ្វើឲ្យសមគួរដូចម្តេច បុគ្គលដូចពួកអ្នក មិនមានកិច្ច ដែលនឹងនៅក្នុងសម្លាក៏របស់តថាគត ដូច្នោះ ។

បណ្ឌាភិក្ខុទាំងនោះ ដែលព្រះមានព្រះភាគទ្រង់បណាមយ៉ាងនេះ សូម្បី ត្រឹមតែមួយរូប ក៏មិនមានពាក្យឆ្លើយឆ្លងថា បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ បណ្តេញខ្ញុំព្រះអង្គដោយហេតុត្រឹមតែសំឡេងខ្លាំង ឬមិនឲ្យពាក្យណាមួយដទៃ ព្រោះគោរពក្នុងព្រះពុទ្ធ ភិក្ខុទាំងអស់ កាលទទួលព្រះតម្រាស់របស់ព្រះមាន ព្រះភាគ ទើបក្រាបទូលថា ករុណាព្រះអង្គ ហើយនាំគ្នាចៀសចេញទៅ ភិក្ខុ ទាំងនោះ មិនមានការគិតយ៉ាងនេះថា ពួកយើងគាល់ព្រះសាស្តា ស្តាប់ធម៌ និងនៅក្នុងសម្លាក៏ព្រះសាស្តា ព្រោះដូច្នោះ ទើបនាំគ្នាមក តែពួកយើងមក កាន់សម្លាក៏ព្រះសាស្តា ដែលជាគ្រូបែបនេះ ធ្វើសំឡេងខ្លាំង នេះជាទោស របស់ពួកយើងប៉ុណ្ណោះ ពួកយើងត្រូវបណ្តេញព្រោះទោស យើងមិនបាននៅ ក្នុងសម្លាក៏ព្រះសាស្តា មិនបានសរសើរព្រះរូបដែលមានពណ៌ដូចមាស ដែល នាំមកនូវការជ្រះថ្លាដោយជុំវិញ មិនបានស្តាប់ធម៌ដែលទ្រង់សម្តែង ដោយ ព្រះសូរសៀងដ៏ពីរោះ ។ ភិក្ខុទាំងនោះ កើតនូវការតូចចិត្តយ៉ាងខ្លាំង ហើយ នាំគ្នាចៀសចេញទៅ ។

បទថា សំសារមេត្តា បានដល់ គ្របសង្កត់ដោយល្អ ។ បទថា វដ្ឋិ
បានដល់ ជនបទដែលមានឈ្មោះយ៉ាងនោះ ។ សូម្បីជនបទមួយ ដែលជាទី
ប្រថាប់របស់ព្រះរាជកុមារ អ្នកជនបទឈ្មោះថាវដ្ឋិ ទើបគេហៅថាវដ្ឋិនោះឯង
ដោយគ្រាមភាសា ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា វដ្ឋិសុ ដូច្នោះ ។
ស្ទើរមួយខ្សែដែលសន្មតគ្នាថា ជាបុណ្យនៃសត្វលោក មានឈ្មោះយ៉ាងនេះ
ថា វត្តមុទា ។ បាលីថា វត្តមុទា ដូច្នោះក៏មាន ។

[៧៣] បទថា អត្តកាមេន បានដល់ ប្រាថ្នាតែប្រយោជន៍ប៉ុណ្ណោះ
មិនសំដៅការប្រកបណាមួយ ។ បទថា ហិរេសិនា បានដល់ ប្រាថ្នានូវ
ប្រយោជន៍ គឺមានប្រក្រតីស្វែងរកប្រយោជន៍ ពោល គឺអត្ត ឬដែលជាហេតុ
នៃប្រយោជន៍នោះថា សាវ័ករបស់តថាគត គប្បីរួចផុតចាកវដ្ឋទុក្ខ ព្រោះ
ហេតុអ្វី ព្រោះហេតុនោះឯង ទើបទ្រង់ឈ្មោះថា ជាអ្នកអនុគ្រោះ ព្រោះ
អនុគ្រោះតាមសម្លាកនៃវេនេយ្យសត្វ សូម្បីក្នុងទីឆ្ងាយ មិនគិតដល់សេចក្តី
លំបាកផ្លូវកាយឡើយ អាត្មាអញត្រូវបណ្តេញ ព្រោះអាស្រ័យសេចក្តី
អនុគ្រោះ មិនមែនបណ្តេញព្រោះបំណងសេចក្តីខ្ញុំលំខ្វាយជាដើមរបស់ខ្លួន ។
ព្រោះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ធ្ងន់ក្នុងធម៌ ទ្រង់បណ្តេញ ព្រោះហេតុធ្វើសំឡេង
ខ្លាំង ទើបគួររួមដោយសម្មាបដិបត្តិប៉ុណ្ណោះ ដូច្នោះ អារុសោ ណ្ហើយចុះ
យើងសម្រេចការនៅយ៉ាងនេះ គឺយើងបំពេញអបណ្តកបដិបទា ដោយការ
ប្រកបសតិសម្បជញ្ញៈក្នុងទីគ្រប់អន្លើ ធ្វើកម្មដ្ឋានតាមដែលកំណត់ឲ្យដល់ទី
បំផុត ឈ្មោះថា សម្រេច គឺនៅដោយឥរិយាបថវិហារទាំង ៤ ។ បទថា

យថា នោ វិហារតំ សេចក្តីថា កាលអាត្មាអញនៅដោយប្រការណា ព្រះ
មានព្រះភាគ គប្បីជាបុគ្គលមានព្រះហឫទ័យត្រេកអរ គឺដែលពួកយើងគប្បី
ឲ្យទ្រង់ប្រោសប្រាណ ដោយសម្មាបដិបត្តិបូជា ។

បទថា តេនេវន្តរវស្សេន បានដល់ មិនហួសថ្ងៃមហាបវារណាខាងក្នុង
វស្សានោះឯង ។ បទថា តិស្សោ វិជ្ជា សច្ចាកំសុ សេចក្តីថា ភិក្ខុ ៥០០
នោះឯង បានធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ដល់ខ្លួននូវវិជ្ជា ៣ គឺបុព្វេនិវាសានុសតិញ្ញាណ
១ ទិព្វចក្ខុញ្ញាណ ១ អាសវក្ខយញ្ញាណ ១ ព្រោះអត្តថា ចាក់ធ្លុះនូវខ្លួនដែល
ធ្លាប់នៅអាស្រ័យក្នុងកាលមុន និងខន្ធ គឺមោហៈ ដែលជាគ្រឿងបិទបាំង ។
ក្នុងទីនេះ ទ្រង់លើកវិជ្ជា ៣ ឡើងសម្តែង ដោយសម្តែងដល់ការដែលភិក្ខុទាំង
នោះសម្រេច ដើម្បីសម្តែងថា បណ្តាលោកិយអភិញ្ញា អភិញ្ញា ២ នេះប៉ុណ្ណោះ
មានឧបការៈច្រើនដល់អាសវក្ខយញ្ញាណ ឯទិព្វសោតញ្ញាណ ចេតោបរិយ-
ញ្ញាណ និងឥទ្ធិវិធាញ្ញាណ មិនដូច្នោះឡើយ ។ ពិតហើយ ក្នុងវេរញ្ញសូត្រ
ព្រះមានព្រះភាគ កាលទ្រង់សម្តែងការដែលព្រះអង្គទ្រង់សម្រេចដល់វេរញ្ញ-
ព្រាហ្មណ៍ ទើបទ្រង់សម្តែងវិជ្ជា ៣ ប៉ុណ្ណោះ ព្រោះមិនមានទិព្វសោតញ្ញាណ
ជាដើម ។ កាលបើដូច្នោះ ទើបទ្រង់មិនលើកទិព្វសោតញ្ញាណជាដើម ដែល
មានសម្តែងដល់ភិក្ខុទាំងនោះ ព្រោះភិក្ខុទាំងនោះមានអភិញ្ញា ៦ ។ ព្រោះធ្វើ
អធិប្បាយដូចពោលមកនេះ ទើបទ្រង់ត្រាស់ដល់ការប្រើប្រាស់ភិក្ខុទាំង
នោះថា ភិក្ខុទាំងនោះបាត់ទៅក្នុងច្រាំងស្ទឹងវគ្គមុទា មកប្រាកដចំពោះព្រះកក្រ
នៃព្រះមានព្រះភាគ ក្នុងក្រុងគារសាលា ។

[៧៤] បទថា យថាភិក្ខុំ បានដល់ តាមគាប់ព្រះហឫទ័យ គឺព្រះ
 អធ្យាស្រ័យ ។ ពិតហើយ ធម្មតាព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ ដែលប្រថាប់នៅក្នុងទី
 មួយកន្លែង រមែងមិនមានការត្រេកអរ ព្រោះអាស្រ័យការវិបត្តិនៃម្លប់ និង
 ទឹក ឬសេនាសនៈ ដែលមិនជាទីសប្បាយ ឬភាពដែលមនុស្សមិនមានសទ្ធា
 ជាដើម សូម្បីការប្រថាប់នៅយូរ ដោយទ្រង់ព្រះតម្រិះថានៅជាសុក ព្រោះ
 ការបរិបូណ៌ ក៏មិនមានដល់ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ ។ កាលព្រះមានព្រះភាគ
 ប្រថាប់នៅក្នុងទីណា មនុស្សទាំងឡាយក្នុងទីនោះ តាំងនៅក្នុងសរណៈ
 សមាទានសីល បព្វជ្ជា ឬសម្រេចសោតាបត្តិមគ្គជាដើម ទើបព្រះសាស្តា
 គង់ប្រថាប់ ដើម្បីមនុស្សទាំងនោះ តាំងនៅក្នុងសម្បត្តិទាំងនោះ កាលមិន
 មានសម្បត្តិនោះទេ ទ្រង់ក៏យាងចៀសចេញទៅ ។ ក្នុងកាលនោះ ទ្រង់មិន
 មានពុទ្ធកិច្ចដែលគប្បីធ្វើក្នុងក្រុងសាវត្ថី ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោល
 ថា គ្រានោះឯង ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់នៅក្នុងក្រុងសាវត្ថី តាមសមគួរ
 ដល់អធ្យាស្រ័យហើយ ស្តេចចៀសចេញទៅកាន់ចារិក ក្នុងក្រុងវេសាលី ។

បទថា ចារិកព្យាមាណោ បានដល់ ទ្រង់យាងទៅដោយផ្លូវឆ្ងាយ ។
 ឈ្មោះថា ការចារិករបស់ព្រះមានព្រះភាគ មាន ២ យ៉ាង គឺយាងចារិកទៅ
 ដោយប្រញាប់ ១ យាងចារិកទៅដោយមិនប្រញាប់ ១ ។ ក្នុងចារិក ២ យ៉ាង
 នោះ ការដែលទ្រង់ឃើញពោធនេយ្យបុគ្គលក្នុងទីឆ្ងាយ ក៏ប្រញាប់យាងទៅ
 ដើម្បីឲ្យបុគ្គលនោះត្រាស់ដឹង ឈ្មោះថា ចារិកទៅដោយប្រញាប់ ។ ការយាង
 ទៅដោយប្រញាប់នោះ គប្បីឃើញក្នុងការទទួលព្រះមហាកស្សបៈជាដើម ។

ចំណែកការយាងចារិកទៅអនុគ្រោះសត្វលោក ដោយការត្រាប់បិណ្ឌបាតជា
ដើមដោយផ្លូវមួយយោជន៍ កន្លះយោជន៍រៀងរាល់ថ្ងៃ តាមលំដាប់គាមនិគម
និងរាជធានី នេះឈ្មោះថា ចារិកទៅដោយមិនប្រញាប់ ។ ការចារិកទៅដោយ
មិនប្រញាប់នេះ លោកបំណងយកក្នុងទីនេះ ។ បទថា **តទវសិ** កែជា
តេន អវសិ ឬ **តំ អវសិ** គឺយាងទៅ អធិប្បាយថា យាងទៅដោយប្រការ
នោះ ។ បទថា **តត្រ** បានដល់ ជិតក្រុងវេសាលីនោះ ។ បទថា **សុទំ** ត្រឹម
តែជានិបាត ។ បទថា **វេសាលីយំ** បានដល់ នគរបស់ពួកស្តេចលិច្ឆវី
ដែលបានឈ្មោះថា **វេសាលី** ព្រោះជាទីក្រុងដែលពង្រីកឲ្យទូលំទូលាយអស់
វារៈ ៣ ដង ។ បទថា **មហាវនេ** សេចក្តីថា ឈ្មោះថា មហាវនេ បានដល់
ព្រៃដែលកើតឯង មិនមានអ្នកណាដាំ ជាព្រៃធំ មានដែនកំណត់ ។ ព្រៃ
មហាវនេ ជិតក្រុងកបិលពស្កុ ជាព្រៃមិនមានដែនកំណត់ ទាក់ទងជាមួយ
នឹងព្រៃហិមពាន្ត រហូតទល់មហាសមុទ្រ ។ ព្រៃមហាវនេនេះ មិនមែនដូច្នោះ
ទេ ។ ឈ្មោះថា មហាវនេ ព្រោះជាព្រៃធំ មានដែនកំណត់ ។ បទថា
ក្ខជាតារសាលាយំ សេចក្តីថា ក្នុងអារាមដែលសាងឧទ្ទិសព្រះមានព្រះភាគ
ក្នុងព្រៃមហាវនេនោះ ព្រះគន្ធកុដិរបស់ព្រះមានព្រះភាគ សម្បូរដោយអាការ
ទាំងពួង សាងដោយប្រក់ដំបូលជារង្វង់មូល មានទ្រង់ទ្រាយស្រដៀងសត្វ
ហង្ស ដោយមានក្នុងគារនៅខាងក្នុង ឈ្មោះថា **ក្ខជាតារសាលា** ។ ក្នុង
ក្នុងគារសាលានោះ ។ បទថា **វគ្គមុទាតិយានំ** បានដល់ នៅច្រាំងស្ទឹង
វគ្គមុទា ។ បទថា **ចេតសា ចេតោ បរិច្ច មនសិកិរិយា** សេចក្តីថា ទ្រង់

មនសិការកំណត់ចិត្តរបស់ភិក្ខុទាំងនោះ ដោយព្រះហឫទ័យរបស់ព្រះអង្គ ។
អធិប្បាយថា ទ្រង់ជ្រាបគុណវិសេសដែលភិក្ខុនោះសម្រេច ដោយចេតោ-
បរិយញ្ញាណ ឬសព្វញ្ញាណ ។

បទថា អាណោកជាតា វិយ ប្រែថា ដូចកើតពន្លឺ ។ ក្រៅអំពីនោះជា
វេវចនៈនៃបទថា អាណោកជាតា នោះដូចគ្នា ។ អធិប្បាយថា ដូចពន្លឺព្រះ
ចន្ទ ១០០០ ដួង និងព្រះអាទិត្យ ១០០០ ដួង ។ ព្រោះហេតុដែលភិក្ខុ ៥០០
ដែលមានព្រះយសោជៈជាប្រធាននោះ ជាបុគ្គលភ្នំស្វាង ព្រោះកម្លាំងដ៏ត
គឺអវិជ្ជាដោយប្រការទាំងពួង ។ ដូច្នោះ ទើបព្រះមានព្រះភាគទ្រង់សរសើរ
ភិក្ខុទាំងនោះ ដោយការអាងដល់កិច្ចពណ៌នាគុណ ក្នុងទីដែលភិក្ខុទាំងនោះ
ស្ថិតនៅ ដោយន័យជាដើមថា អានន្ទ ទិសនោះ ហាក់ដូចជាពន្លឺរបស់
តថាគត ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា យស្សំ ទិសាយំ វគ្គមុនា-
តិរយា ភិក្ខុ វិហារន្តិ ពួកភិក្ខុអ្នកនៅប្របឆ្នេរស្ទឹងវគ្គមុនា នៅក្នុងទិសណា ។

បទថា អប្បនិកុលា ប្រែថា មិនគួរខ្លើម អធិប្បាយថា គួរពេញចិត្ត
គួរជាទីត្រេកអរនៃចិត្ត ។ ពិតហើយ ទឹកដីដែលបុគ្គលអ្នកស្វែងរកគុណធំ
ដែលសម្បូរដោយគុណ មានសីលជាដើមរស់នៅនោះ មានអាការដូចទីខ្ពស់
ទីទាប មិនរាបស្មើក៏ពិត តែទីនោះ ជាទីគាប់ចិត្ត ជាទីត្រេកអរនៃចិត្តនោះ
ឯង ។ សមដូចព្រះតម្រាស់ដែលត្រាស់ថា

ព្រះអរហន្តទាំងឡាយ នៅក្នុងទីណា ទោះជាស្រុកក្តី ព្រៃក្តី
ទីទាបក្តី ទីខ្ពស់ក្តី ទីនោះឯង ជាកូមិគួរត្រេកអរ ។

បទថា បហិណោយ្យាសិ ប្រែថា គប្បីបញ្ជូនទៅ ។ បទថា សត្តា
 អាយស្មន្តានំ ឧស្សនកាមោ នេះ ជាបទសម្តែងដល់អាការដែលបញ្ជូនទៅ
 ក្នុងសម្មាសម្ពុទ្ធិកិក្ខុទាំងនោះ ដូច្នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ឃើញប្រយោជន៍
 ដែលទ្រង់បណ្តេញកិក្ខុទាំងនោះដល់ទីបំផុត មានព្រះហឫទ័យត្រេកអរ ទើប
 ត្រាស់ប្រាប់បំណងដែលនឹងឃើញកិក្ខុទាំងនោះដល់ព្រះថេរៈ ។ បានឮថា ទ្រង់
 មានព្រះតម្រិះយ៉ាងនេះថា តថាគតបណ្តេញកិក្ខុទាំងនេះ ព្រោះធ្វើសំឡេង
 ខ្លាំង កាលបើដូច្នោះ កិក្ខុទាំងនោះក៏ត្រូវអាននូចោទសួរ ដូចសេះអាជានេយ្យ
 ដ៏ប្រសើរ វាយដោយគ្រាប់ បានទទួលនូវការសង្វេគហើយ ចូលទៅកាន់ព្រៃ
 ដើម្បីឲ្យតថាគតប្រោសប្រាណ ព្យាយាម ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវអរហត្តដោយ
 ឆាប់រហ័សរាន់ ។ ឥឡូវនេះ ទ្រង់ឃើញកិក្ខុទាំងនោះសម្រេចអរហត្ត មានព្រះ
 ហឫទ័យត្រេកអរ ដោយការសម្រេចអរហត្តនោះ មានបំណងនឹងឃើញកិក្ខុ
 ទាំងនោះ ទើបទ្រង់បញ្ជាព្រះអាននូដែលជាធម្មកណ្តាតារិកយ៉ាងនោះ ។ បទ
 ថា សោ ភិក្ខុ បានដល់ ភិក្ខុមួយរូបដែលបានអភិញ្ញា ៦ ត្រូវព្រះអាននូ
 ប្រាប់ដូច្នោះ ។ បទថា បមុខេ ប្រែថា ក្នុងទីចំពោះមុខ ។

[៧៥] បទថា អានេញ្ចេសមាធិនា បានដល់ ដោយសមាធិដែល
 សម្បយុត្តដោយអរហត្តផល មានចតុត្ថជ្ឈានជាបាទ ។ អាចារ្យមួយពួក
 ពោលថា មានអរូបជ្ឈានជាបាទដូច្នោះក៏មាន ។ បាលីថា អានេញ្ចេន
 សមាធិនា ដោយសមាធិដែលមិនញាប់ញ័រ ដូច្នោះក៏មាន ។ ព្រោះហេតុអ្វី
 ព្រះមានព្រះភាគ កាលទ្រង់ជ្រាបការមករបស់កិក្ខុទាំងនោះ ទ្រង់មិនធ្វើបដិ-

សណ្ឋារៈ ទ្រង់ចូលសមាបត្តិតែម្យ៉ាង ដើម្បីឲ្យភិក្ខុទាំងនោះដឹងថា ទ្រង់ចូល
 សមាបត្តិ ទើបចូលដែរ ដើម្បីសម្តែងការនៅរួមរបស់ភិក្ខុទាំងនោះ ដែលទ្រង់
 បណ្តេញក្នុងកាលមុនថា ស្មើនឹងព្រះអង្គក្នុងកាលឥឡូវនេះ ដើម្បីសម្តែង
 អានុភាព និងដើម្បីសម្តែងការព្យាករណ៍អរហត្តផល ដោយការបន្ធិព្រះ
 វាចា ។ អាចារ្យពួកខ្លះពោលថា ដើម្បីទ្រង់ធ្វើបដិសណ្ឋារៈដែលមិនទូទៅ
 ដល់អ្នកដទៃ ដោយធ្វើសេចក្តីសុខដ៏កំពូលឲ្យកើតឡើងដល់ភិក្ខុទាំងនោះ ដែល
 ទ្រង់បណ្តេញក្នុងកាលមុន ឥឡូវនេះ មកកាន់សម្លាករបស់ព្រះអង្គ ។ លោក
 ទាំងនោះជ្រាបព្រះអធិប្បវេណីរបស់ព្រះមានព្រះភាគ ទើបចូលសមាបត្តិនោះ
 ឯង ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា កតមេន នុ ខោ ភគវា
 វិហារេន ឯតរហិ វិហារតិ ឥឡូវនេះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់នៅដោយ
 វិហារធម៌ដូចម្តេចហ្ន៎ ។

ក្នុងទីនេះ រូបាវចរចតុត្ថជ្ឈានដល់នូវការមិនញាប់ញ័រ ព្រោះប្រកប
 ដោយវោទានធម៌ ១៦ ប្រការ មានការមិនស្រុតចុះជាដើម ដែលជាមូលនៃប្បទ្ធិ
 ព្រោះធម៌ជាសត្រូវ មានកោសជ្ជៈជាដើមនៅឆ្ងាយ លោកហៅថា អានេត្តា
 ព្រោះអត្ថថា ខ្លួនឯងក៏មិនញាប់ញ័រ សមដូចពាក្យដែលលោកពោលក្នុង
 បដិសម្មិទាមគ្គថា

ប្បទ្ធិ មានមូល ១៦ តើដូចម្តេច ។ ចិត្តដែលមិនទ្រោម រមែង
 មិនញាប់ញ័រក្នុងការខ្ជិលច្រអូស ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ចិត្តមិន
 ញាប់ញ័រ (ទុកជាមូល) ១ ចិត្តដែលមិនប៉ោងឡើង រមែង

មិនញាប់ញ័រក្នុងសេចក្តីរើរវាយ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ចិត្តមិន
ញាប់ញ័រ (ទុកជាមូល) ១ ចិត្តដែលមិនទន់ទោរ រមែងមិន
ញាប់ញ័រក្នុងរាគៈ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ចិត្តមិនញាប់ញ័រ ១
ចិត្តដែលមិនបង្ហោន រមែងមិនញាប់ញ័រក្នុងព្យាបាទ ហេតុនោះ
ឈ្មោះថា ចិត្តមិនញាប់ញ័រ ១ ចិត្តដែលមិនអាស្រ័យ រមែងមិន
ញាប់ញ័រក្នុងទិដ្ឋិ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ចិត្តមិនញាប់ញ័រ ១ ចិត្ត
ដែលមិនជាប់ជំពាក់ រមែងមិនញាប់ញ័រក្នុងឆន្ទរាគ ហេតុនោះ
ឈ្មោះថា ចិត្តមិនញាប់ញ័រ ១ ចិត្តដែលផុតស្រឡះ រមែងមិន
ញាប់ញ័រក្នុងកាមរាគ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ចិត្តមិនញាប់ញ័រ ១
ចិត្តដែលគ្មានគ្រឿងប្រកប រមែងមិនញាប់ញ័រក្នុងកិលេស ហេតុ
នោះ ឈ្មោះថា ចិត្តមិនញាប់ញ័រ ១ ចិត្តដែលគ្មានភ្នំ គឺកិលេស
រមែងមិនញាប់ញ័រក្នុងភ្នំ គឺកិលេស ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ចិត្ត
មិនញាប់ញ័រ ១ ចិត្តដែលមានអារម្មណ៍តែមួយ រមែងមិនញាប់
ញ័រក្នុងកិលេសមានសភាពផ្សេងៗ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ចិត្តមិន
ញាប់ញ័រ ១ ចិត្តដែលមានសទ្ធាថែរក្សា រមែងមិនញាប់ញ័រក្នុង
វត្ថុមិនគួរជឿ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ចិត្តមិនញាប់ញ័រ ១ ចិត្ត
ដែលមានរឺរយៈថែរក្សា រមែងមិនញាប់ញ័រក្នុងការខ្ជិលច្រអូស
ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ចិត្តមិនញាប់ញ័រ ១ ចិត្តដែលមានសតិ
ថែរក្សា រមែងមិនញាប់ញ័រក្នុងប្រមាទ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ចិត្ត

មិនញាប់ញ័រ ១ ចិត្តដែលមានសមាធិថែរក្សា រមែងមិនញាប់ញ័រ
 ក្នុងសេចក្តីវាយមាយ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ចិត្តមិនញាប់ញ័រ ១
 ចិត្តដែលមានបញ្ញាថែរក្សា រមែងមិនញាប់ញ័រក្នុងអវិជ្ជា ហេតុ
 នោះ ឈ្មោះថា ចិត្តមិនញាប់ញ័រ ១ ចិត្តដែលភ្លឺស្វាង រមែងមិន
 ញាប់ញ័រក្នុងឆន្ទៈ គឺអវិជ្ជា ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ចិត្តមិន
 ញាប់ញ័រ ១ ។

ម្យ៉ាងទៀត បុរាណចារ្យទាំងឡាយពោលថា ការបញ្ញត្តិឈានទាំង ៥
 នេះថា ជាអនេកៈ គឺបុរាណចារ្យចតុត្ថជ្ឈានបុណ្ណោះ ដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយ
 អំណាចការចម្រើននូវការខ្ចាក់ចោលនូវរូប ១ អរុប្បាចរជ្ឈាន ៤ ដែល
 ប្រព្រឹត្តទៅដោយចែកតាមអារម្មណ៍ ។ បណ្តាឈានទាំងនោះ អរហត្តផល-
 សមាបត្តិដែលធ្វើឈានឯណានីមួយឲ្យជាបាទ ហើយទើបចូល ឈ្មោះថា
 អនេកសមាធិ ។

បទថា អភិក្កន្តាយ ប្រែថា កន្លងទៅហើយ ។ បទថា និកុន្តេ ប្រែថា
 ឆ្លងទៅហើយ អធិប្បាយថា ប្រាសទៅហើយ ។ បទថា តុណ្ហិ អហោសិ
 សេចក្តីថា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជាអ្នកស្ងៀមដោយតុណ្ហិភាព ដ៏ប្រសើរ ។
 បទថា ឧទុស្តេ អរុណោ ប្រែថា កាលអរុណារះឡើង ឈ្មោះថា អរុណ
 បានដល់ ពន្លឺដែលចាំងឡើងមុនព្រះអាទិត្យរះនោះឯង ក្នុងបុរាតិមទិស ។ បទ
 ថា នន្ទិមុទិយា សេចក្តីថា កាលរាត្រីកើតហើយ ភ្លឺស្វាងហើយ ដូចពន្លឺនៃ
 អរុណដែលជាប្រធាន ក្នុងការធ្វើពួកសត្វដែលអាស្រ័យពន្លឺព្រះអាទិត្យ ឲ្យ

ត្រេកអរ ព្រោះអរុណនៃរាត្រីរះឡើងនោះឯង ។

បទថា តម្កា សមាធិម្កា វុដ្ឋហិត្វា សេចក្តីថា ចេញចាកអនេញ-
 សមាធិ គឺចេញអំពីផលសមាបត្តិដែលសម្បយុត្តដោយអរហត្តផលនោះ តាម
 កាលដែលកំណត់ ។ បទថា សច ខោ ត្នំ អាណន្ទ ជានេយ្យាសិ សេចក្តី
 ថា ម្នាលអាណន្ទ បើអ្នកគប្បីដឹងយ៉ាងនេះថា ព្រះមានព្រះភាគ និងភិក្ខុទាំង
 នោះ សម្មុំនៅដោយសុខ ដែលកើតអំពីសមាបត្តិឈ្មោះនេះ អស់កាលមាន
 ប្រមាណប៉ុណ្ណោះសោត ។ ដោយបទថា ឯត្តកម្សិ តេ នប្បជិកាសេយ្យ
 ព្រះមានព្រះភាគ កាលទ្រង់សម្តែងថា ការជាក់ច្បាស់ ដែលប្រាកដដល់អ្នក
 ៣ ដង ដោយន័យជាដើមថា រាត្រីអស់ទៅហើយ ព្រះអង្គ ដូច្នោះ ដែល
 សំដៅការប្រាស្រ័យដែលជាចំណែកលោកិយ មានប្រមាណត្រឹមប៉ុណ្ណោះ ក៏
 មិនប្រាកដដល់អ្នក ។ ម្នាលអាណន្ទ ព្រោះហេតុដែលអ្នកជាសេក្ខបុគ្គល មិន
 ដឹងសមាបត្តិវិហារធម៌ដែលជារបស់ព្រះអសេក្ខៈ ដូច្នោះ ទើបអ្នកដល់នូវការ
 ខ្វល់ខ្វាយ ដែលនឹងឲ្យតថាគតធ្វើការប្រាស្រ័យ ដែលជាចំណែកលោកិយ
 ដល់ភិក្ខុទាំងនេះ ។ តែតថាគត មួយអន្លើដោយភិក្ខុទាំងនេះ សម្មុំអស់រាត្រី
 ទាំង ៣ យាម ដោយការប្រាស្រ័យដែលជាលោកុត្តរនោះឯង ទើបត្រាស់ថា
 អហព្ពានន្ទ ឥមាធិ ច បញ្ច ភិក្ខុសតានិ សព្វេវ អាណេស្វាសមាធិនា
 និសិន្ធិម្កា ម្នាលអាណន្ទ (ព្រោះថា) តថាគតដង ពួកភិក្ខុ ៥០០ រូបនេះផង
 ទាំងអស់គ្នា សុទ្ធតែអង្គុយនៅដោយអានេញសមាធិមិនកម្រើក ។

បទថា ឯតមត្តំ វិទិត្វា សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបដោយប្រការទាំងពួង

ដល់នូវអត្ត គឺភាពដែលភិក្ខុទាំងនោះ មានការជំនាញ ពោល គឺអាចក្នុង
 ការចូលអានេញសមាបត្តិជាមួយព្រះអង្គ ។ បទថា **សមំ សនាណំ** សេចក្តីថា
 ទ្រង់បន្លឺខ្លួននេះ ដែលសម្តែងដល់ការវៈដែលភិក្ខុទាំងនោះ ជាអ្នកសម្រេច
 ក្នុងការលះរាគៈជាដើមបានជាសម្បជ្ជេ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **យស្ស ធិនោ កាមកណ្ណកោ** សេចក្តីថា
 កាម គឺកិលេស ឈ្មោះថា ជាបន្ទា ព្រោះអត្តថា ដែលចាក់ធ្លុះនូវធម៌ជា
 បដិបក្ខចំពោះកុសលធម៌ ដែលជាហេតុឲ្យព្រះអរិយបុគ្គលឈ្នះ គឺលះបានជា
 សម្បជ្ជេ ដោយពាក្យនោះ ព្រះអង្គទ្រង់សម្តែងដល់ការវៈ ដែលព្រះអរិយ-
 បុគ្គលនោះ មិនមានសេចក្តីត្រេកអរ ។ បាលីថា **កាមកណ្ណកោ** ដូច្នោះ
 ក៏មាន ។ ព្រះបាលីនោះ មានអធិប្បាយដូច្នោះថា បន្ទា ក្នុងស្រុក បានដល់
 វត្តកាមទាំងអស់ដែលជាទីតាំងនៃបន្ទា ដែលព្រះអរិយបុគ្គលណាឈ្នះហើយ
 ព្រោះដូច្នោះ ការឈ្នះរបស់ព្រះអរិយបុគ្គលនោះ គប្បីជ្រាបដោយការលះ
 ឆន្ទរាគ ដែលទាក់ទងដោយវត្តកាមនោះ ដោយពាក្យនោះ ទ្រង់ត្រាស់ដល់
 អនាគាមិមគ្គនៃភិក្ខុទាំងនោះ ភ្ជាប់សេចក្តីថា ការជេរដែលព្រះអរិយបុគ្គល
 ឈ្នះហើយ ក្នុងបទថា **វេនា ច ពន្ធុនព្វ** នេះ ក៏ន័យនេះដូចគ្នា ។ ក្នុងការ
 ជេរជាដើមនោះ ទ្រង់សម្តែងការមិនមានវិច្ឆិច្ឆិកា ដោយការឈ្នះការជេរ
 ទ្រង់សម្តែងការមិនមានកាយទុច្ឆិកាដោយធម៌ក្រៅអំពីនេះ ។ ដោយពាក្យនោះ
 ទ្រង់ត្រាស់មគ្គទី ៣ ដោយការលះព្យាបាទ ដែលមានការជេរជាដើមនោះជា
 និមិត្តបានដោយសម្បជ្ជេ ។ ម្យ៉ាងទៀត ទ្រង់ត្រាស់ដល់មគ្គទី ៣ ដោយការ

ត្រាស់ដល់ជ័យជម្នះ (មាន) ការជេរជាដើម ។ ការសង្កត់នូវការជេរ
 ជាដើមបានជាសមុច្ឆេទ ទ្រង់ប្រកាសក្នុងមគ្គទី ៣ នោះ ។ សូម្បីបទទាំង ២
 ក៏ទ្រង់សម្តែងដល់ភាពដែលភិក្ខុទាំងនោះ មិនមានការអាក់អន់ ។ បទថា
 បព្វតោ វិយ សោ ថិតោ អនេដោ សេចក្តីថា អន្តរាយ គឺកិលេសដែល
 ជាតួញាប់ញ័រ លោកហៅថា ឯង ឈ្មោះថា អនេដា ព្រោះមិនមាន
 កិលេសដែលនៅសល់ ជាហេតុឲ្យញាប់ញ័រតាំងនៅ គឺដូចគ្នានឹងឫក្ខតាន់
 ព្រោះមិនញាប់ញ័រដោយកិលេសទាំងពួង និងដោយខ្យល់ គឺការពោល
 ទ្រគោះរបស់អ្នកដទៃ ព្រោះមិនមានការញាប់ញ័រនោះឯង ។ បទថា សុខ-
 ទុក្ខសុ ន វេទតិ ស ភិក្ខុ សេចក្តីថា ភិក្ខុនោះ គឺភិក្ខុដែលទម្លាយកិលេស
 ហើយ រមែងមិនញាប់ញ័រ ដែលមានសុខ និងទុក្ខជាហេតុ ព្រោះដូច្នោះ
 បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបសេចក្តីដោយន័យដូចពោលហើយខាងដើមនោះឯង ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សំដៅដល់ភាពជាអ្នកមាំមាំ ដោយការសម្រេច
 អរហត្តរបស់ភិក្ខុទាំងនោះ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាន ដែលមានបុគ្គលឯកជាទីតាំង
 ដោយប្រការដូច្នោះឯង ។^{១៧៣}

អដ្ឋកថាយសោជសូត្រទី ៣ ចប់

សុត្តន្តបិដក

សារីបុត្តសូត្រ

[៧៦] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់គង់នៅក្នុងវត្តជេតពន របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ជិតក្រុងសាវត្ថី ។
 សម័យនោះឯង ព្រះសារីបុត្តដ៏មានអាយុ អង្គុយពែនក្នុង តម្រង់កាយ ផ្លូវ
 ស្មារតីឆ្ពោះមុខទៅរកកម្មជាន ក្នុងទីជិតនៃព្រះមានព្រះភាគ ។ ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់ទតឃើញព្រះសារីបុត្តដ៏មានអាយុ អង្គុយពែនក្នុង តម្រង់កាយ ផ្លូវ
 ស្មារតីឆ្ពោះមុខទៅរកកម្មជាន ក្នុងទីជិតនៃព្រះអង្គ ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់នូវសេចក្តីនុះហើយ ទើបទ្រង់បន្ទីខទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា
 ភ្នំជាវិការនៃថ្ម មិនកម្រើកញាប់ញ័រ តាំងនៅស៊ប់ យ៉ាងណា
 ភិក្ខុដែលអស់មោហៈហើយ រមែងមិនញាប់ញ័រ ដូចភ្នំយ៉ាងនោះ
 ដែរ ។ សូត្រទី ៤ ។

អដ្ឋកថា សារិបុត្តសូត្រ

សារិបុត្តសូត្រទី ៤ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[៧៦] បទថា **បរិមុខំ សតិ ឧបដ្ឋបេត្វា** សេចក្តីថា តាំងសតិ
ឲ្យមានមុខចំពោះអារម្មណ៍ គឺតាំងសតិក្នុងទីចំពោះមុខ ។ ពិតហើយ ព្រះ
មានព្រះភាគត្រាស់ក្នុងវិក្កងថា ការរព្វក ការនឹកឃើញ ។ បេ ។ សេចក្តីរព្វក
ត្រូវណា នេះហៅថា សតិ សតិនេះ ដែលបុគ្គលតម្កល់ទុកហើយ តាំងទុក
ល្អហើយ ត្រង់ទីបំផុតនៃប្រមុះក្តី ត្រង់និមិត្តនៃមាត់ក្តី ព្រោះហេតុនោះ ទើប
ពោលថា តម្កល់សតិឲ្យមានមុខឆ្ពោះទៅរក (កម្មជាន) ។ ដោយហេតុនោះ
ទើបលោកពោលថា **បរិមុខំ សតិ ឧបដ្ឋបេត្វា** ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា **បរិ**
មានអត្ថថា កំណត់ ។ បទថា **មុខំ** មានអត្ថថា នាំចេញ ។ បទថា **សតិ**
មានអត្ថថា ប្រាកដ ។ ដោយហេតុនេះ ទើបលោកពោលថា **បរិមុខំ សតិ** ។
ក្នុងទីនេះ គប្បីជ្រាបអត្ថដោយន័យដូចពោលហើយ ក្នុងបដិសម្ពិទា ដោយ
ប្រការដូច្នោះ ។ ក្នុងសេចក្តីនោះ មានសេចក្តីសង្ខេបដូចតទៅនេះ បទថា
និយ្យានំ ក្នុងបទថា **បរិគ្គហិតនិយ្យានសតិ កត្វា** (**បរិគ្គហិត** ប្រែថា
កំណត់ ជាអត្ថរបស់ **បរិ សព្វ** ពាក្យថា **និយ្យាន** ប្រែថា នាំចេញ ជាអត្ថ
របស់សព្វថា **មុខំ**) នេះ គប្បីឃើញអារម្មណ៍ដែលសតិឈមចុះ ។ ក្នុង
សេចក្តីនេះ សេចក្តីខាងដើម និងសេចក្តីខាងចុង គប្បីឃើញសតិគ្រប់គ្រង
នូវអារម្មណ៍បានទាំងអស់ ក្រៅអំពីនោះ គប្បីឃើញការប្រមូលចំណែកខាង

ដើមរបស់សមាបត្តិ ។ ម្យ៉ាងទៀត ឈាន លោកហៅថា សតិ ដោយលើក
 សតិឡើងជាប្រធាន ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា យេ កាយគតាសតី បរិ-
 ភុព្ភានិ ភិក្ខុណាបរិភោគកាយគតាសតិ ។ សួរថា ឈាននោះដូចម្តេច ឆ្លើយ
 ថា បានដល់ ឈានដែលសម្បយុត្តដោយអរហត្តផល ដែលធ្វើរុញច្រាន-
 ចតុត្តជ្ឈានឲ្យជាបាទ ហើយទើបចូល ។ សួរថា ឈាននោះ គប្បីដឹងបានដូច
 ម្តេច ឆ្លើយថា ព្រះមានព្រះភាគ កាលទ្រង់ប្រកាសភាពដែលព្រះថេរៈមិន
 ញាប់ញ័រ មួយអង្វែរដោយគុណវិសេស ព្រោះប្រកបដោយអានេញ្ញសមាធិ
 និងភាពដែលព្រះថេរៈនោះ ជាបុគ្គលដែលបុគ្គលណាម្នាក់ ឲ្យញាប់ញ័រមិន
 បាន ដោយប្រៀបធៀបនឹងភ្នំ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ព្រោះហេតុនោះ រមែង
 ដឹងអត្តនេះបាន ដោយគាថានោះឯង ។ នេះមិនមែនព្រះថេរៈ អង្គុយដើម្បី
 ចាក់ធ្លុះសច្ចៈ ដោយពិត អង្គុយដើម្បីនៅជាសុខក្នុងបច្ចុប្បន្ន ។ ពិតហើយ
 ក្នុងកាលមុននោះឯង កាលព្រះមានព្រះភាគទ្រង់សម្តែងធម៌ដល់ ទីយនខ-
 បរិញ្ញាជកជាក្នុងរបស់ព្រះថេរៈ ត្រង់គុហាសុករខាតា ព្រះមហាថេរៈដល់នូវ
 ទីបំផុតកិច្ចនៃការចាក់ធ្លុះសច្ចៈ ។

បទថា ឯតមត្តំ សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបដោយប្រការទាំងពួងដល់អត្ត
 នេះ ពោល គឺភាពដែលព្រះថេរៈមិនមានអ្វីឲ្យញាប់ញ័របាន ព្រោះប្រកប
 ដោយអានេញ្ញសមាធិ និងព្រោះដល់នូវភាពជាតាទិបុគ្គល ទើបទ្រង់បន្លឺ
 ឧទាននេះ ប្រកាសសេចក្តីនោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា យថាបិ បព្វតោ សេលោ សេចក្តីថា ដូចថ្ម

ភ្នំតាន់ ជាថ្មវារន ឬមិនមែនជាភ្នំដី ។ បទថា អចលោ សុប្បតិដ្ឋិតោ
 សេចក្តីថា មានឫសតាំងនៅដោយល្អ មិនកម្រើក មិនញាប់ញ័រដោយ
 ខ្យល់ តាមប្រក្រតី ។ បទថា ឯវំ មោហក្ខយា ភិក្ខុ បព្វតោវ ន វេធនិ
 សេចក្តីថា ភិក្ខុ ឈ្មោះថា លះអកុសលទាំងពួងបាន ព្រោះលះមោហៈបាន
 ជាសមុច្ឆេទ និងព្រោះលះអកុសលទាំងពួង មានមោហៈជាមូល រមែងមិន
 ញាប់ញ័រ គឺមិនញាប់ញ័រដោយលោកធម៌ ដូចភ្នំមិនញាប់ញ័រដោយខ្យល់
 តាមប្រក្រតី ។ ម្យ៉ាងទៀត ព្រោះព្រះនិព្វាន និងព្រះអរហត្ត លោកហៅថា
 មោហក្ខយ ដូច្នោះ ទើបភិក្ខុនោះ ឈ្មោះថា តាំងនៅដោយល្អហើយ ក្នុង
 អរិយសច្ច ៤ ព្រោះសម្រេចព្រះនិព្វាន និងព្រះអរហត្ត ព្រោះអស់ទៅនៃ
 មោហៈ ក្នុងកាលដែលមិនចូលសមាបត្តិ ក៏មិនញាប់ញ័រ ដោយហេតុណា
 មួយ ដូចភ្នំ ដូចពោលហើយ អធិប្បាយថា នឹងពោលទៅថ្ងៃ ក្នុងពេល
 ចូលសមាបត្តិនោះ ។^{១៣៣}

អដ្ឋកថាសារិបុត្តសូត្រទី ៤ ចប់

សុត្តន្តបិដក

កោលិកសូត្រ

[៧៧] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់គង់នៅក្នុងវត្តជេតពន របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ជិតក្រុងសាវត្ថី ។
 សម័យនោះឯង ព្រះមហាមោគ្គល្លានដ៏មានអាយុ អង្គុយពែនក្នុង ក្នុងទីជិត
 នៃព្រះមានព្រះភាគ ហើយតម្រង់កាយ មានកាយគតាសតិកម្មលសិបក្នុង
 សន្តាន ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ទតឃើញព្រះមហាមោគ្គល្លានដ៏មានអាយុ
 អង្គុយពែនក្នុង តម្រង់កាយ មានកាយគតាសតិកម្មលសិបក្នុងសន្តាន ក្នុង
 ទីជិតនៃព្រះអង្គ ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់នូវសេចក្តីនុ៎ះ
 ហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

ភិក្ខុតាំងសិបនូវកាយគតាសតិ ហើយបានសង្រួម ក្នុងទ្វារទាំង ៦
 ដែលជាហេតុនៃផស្សៈ មានចិត្តតាំងមាំជានិច្ច គប្បីដឹងព្រះនិព្វាន
 ចំពោះខ្លួន ។ សូត្រទី ៥ ។

អដ្ឋកថា

កោលិតសូត្រ

កោលិតសូត្រទី ៥ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[៧៧] បទថា កាយគតាយ សតិយា សេចក្តីថា មានសតិទៅក្នុង
 កាយ គឺមានកាយជាអារម្មណ៍ ដោយអំណាចកាយានុបស្សនា ។ បទថា
 សតិយា នេះ ជាតតិយាវិភត្តិ ប្រើក្នុងលក្ខណៈតត្តម្ពត ។ ខាងក្នុងខ្លួន
 ឈ្មោះថា អដ្ឋត្ត ក្នុងបទថា អដ្ឋត្តំ នេះ ។ ព្រោះដូច្នោះ ទើបមានអត្ថថា
 ក្នុងខ្លួន គឺក្នុងសន្តានរបស់ខ្លួន ។ ម្យ៉ាងទៀត គប្បីជ្រាបអត្ថនៃបទថា អដ្ឋត្តំ
 ថា គោចរដ្ឋត្តំ ព្រោះលោកបំណងយកប្រជុំចំណែកទាំង ៣២ មានសក់
 ជាដើម ដែលជាត្ថកម្មដ្ឋាន ថាកាយក្នុងទីនេះ ។ បទថា សុប្បតិដ្ឋិតាយ
 សេចក្តីថា ប្រាកដដោយលក្ខណៈកាយ ដែលជាខាងក្នុងខ្លួន ឬដែលជាខាងក្នុង
 អារម្មណ៍ ។ សួរថា សតិដែលលោកពោលថា ប្រាកដដោយលក្ខណៈខាងក្នុងខ្លួន
 គឺអ្វី ។ ឆ្លើយថា គឺសតិដែលប្រាកដក្នុងកាយ ដោយអំណាចឧបចារៈ និង
 អប្បនា នៃព្រះយោគីដែលជាអ្នកញ៉ាំងបដិកូលមនសិការ ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅក្នុង
 អាការ ៣២ មានសក់ជាដើម ដែលជាខាងក្នុង ដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់
 ថា កាយ ដោយន័យជាដើមថា សក់ រោម មាននៅក្នុងកាយនេះ លោក
 ហៅថា កាយគតាសតិ ។ កាយគតាសតិនេះ យ៉ាងណា សតិដែលប្រាកដ
 ក្នុងកាយ ដោយអំណាចឧបចារៈ និងអប្បនា តាមគួរនៃព្រះយោគី ដែល
 ញ៉ាំងមនសិការឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ដោយអំណាចសតិសម្បជញ្ញៈក្នុងអានាបាន

និងតវិយាបថ ៤ និងដោយអំណាចខុទ្ទមាតកអសុក និងវិនិលកអសុក
 ជាដើម ក៏ហៅថា កាយគតាសតិ ដូច្នោះ ក្នុងទីនេះ កាយគតាសតិខាងក្នុង
 ខ្លួន កំណត់ធាតុទាំង ៤ មានបឋវីធាតុជាដើម ដោយអាការឯណានីមួយ គឺ
 ដោយអាការ ១ ក្នុងអាការ ៤ មានសសម្បារសង្ខេបជាដើម ប្រាកដដោយ
 អាការកំណត់អនិច្ចលក្ខណៈជាដើមនៃធាតុទាំងនោះ ជាសតិដែលសម្បយុត្ត
 ដោយវិបស្សនា លោកបំណងយកថា កាយគតាសតិ ។ ព្រះថេរៈឃើញ
 ច្បាស់យ៉ាងនោះ ទើបអង្គុយចូលផលសមាបត្តិរបស់ខ្លួនប៉ុណ្ណោះ ។ ក្នុងទី
 នេះ កាតដែលអត្តនៃព្រះគាថានេះ ដឹងច្បាស់បានយ៉ាងនោះ គប្បីប្រកប
 តាមគន្លងន័យដែលពោល ដោយន័យថា ន ចាយំ និសង្ខា ប្រែថា ការ
 អង្គុយនេះមិនមែន ... ដូច្នោះជាដើម ។

បទថា ឯតមត្តំ សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបអត្តនេះ ពោល គឺការដែលព្រះ
 ថេរៈចម្រើនវិបស្សនាក្នុងកាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ដោយការកំណត់ធាតុ ៤
 ជាប្រធាន ទើបចូលផលសមាបត្តិ ។ បទថា សមំ ឧទានំ សេចក្តីថា ទ្រង់
 បន្លឺខ្លួននេះ ដែលសម្តែងការសម្រេចព្រះនិព្វានដោយសតិប្បដ្ឋានការវនា ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា សតិ កាយគតា ឧបដ្ឋិតា សេចក្តីថា
 សតិ មានលក្ខណៈដូចពោលហើយក្នុងកាលមុន ឈ្មោះថា លះធម៌ដែល
 ជាបដិបក្ខចេញបាន ព្រោះដល់នូវការៈ ដែលជួយក្នុងការធ្វើកិច្ចរបស់សមាធិ
 វិរយៈ និងបញ្ញា ដែលមានសទ្ធាជាប្រធានឲ្យសម្រេចកិច្ចរបស់ខ្លួន បន្ទាប់អំពី
 នោះ គ្រាន់តែជាលម្អដ៏ខ្លាំងក្លានោះឯង ចូលទៅកំណត់សភាវៈដែលមិនខុស

ថ្ងៃក ដោយអំណាចកាយសំរវៈតាមដែលពោលហើយ និងដោយអំណាចការ
 ប្រមូលអត្តទុកតែមួយតាំងនៅ ។ ដោយពាក្យនេះ ទ្រង់សម្តែងដល់សតិដែល
 ទៅមកៗ ជាមួយបញ្ញាដែលកំណត់បច្ច័យទាំងឡាយ ដោយការកំណត់ធាតុ
 ៤ ពោល គឺកាយ និងឧបាទារូបដែលអាស្រ័យធាតុ ៤ នោះ បន្ទាប់អំពី
 នោះ ទើបប្រព្រឹត្តទៅដោយអំណាចការកំណត់បច្ច័យទាំងនោះ ជាអនិច្ច-
 លក្ខណៈជាដើម ម្យ៉ាងទៀត កាលពោលដោយលើកសតិឡើងជាប្រធាន
 ទើបទ្រង់សម្តែងចំពោះការបន្តគ្នាមកនៃបញ្ញាដែលទាក់ទងក្នុងបរិញ្ញា ៣ ដែល
 សម្បយុត្តដោយសតិនោះ ។ បទថា ឆសុ ធស្សាយតនេសុ សំរុតោ
 សេចក្តីថា ព្រះយោគីដែលប្រកបដោយភាពជាអ្នកមានសតិប្រាកដក្នុងកាយ
 តាមដែលពោលហើយ ទើបបដិសេធការប្រព្រឹត្តទៅនៃបញ្ញា ព្រោះកាលទៅ
 ចម្រើនកាយានុបស្សនា ក្នុងទ្វារទាំង ៦ មានចក្ខុទ្វារជាដើម ដែលជាហេតុ
 នៃផស្សៈ អភិជ្ឈាជាដើម ដែលគួរនឹងកើត ក៏កើតឡើង កាលនឹងរារាំង
 អភិជ្ឈាជាដើមនោះ ទើបត្រាស់ហៅថា ជាអ្នកសង្រួមក្នុងទ្វារ ៦ មានចក្ខុទ្វារ
 ជាដើមនោះ ។ ដោយពាក្យនោះ ទ្រង់សម្តែងដល់ញាណសំរវៈ ។

បទថា សត្តំ ភិក្ខុ សមាហិតោ សេចក្តីថា ភិក្ខុមានសតិប្រាកដហើយ
 យ៉ាងនោះ និងសង្រួមហើយក្នុងទ្វារទាំងពួង មិនបណ្តោយចិត្តទៅក្នុងអារម្មណ៍
 ដ៏ច្រើន ពិចារណាដោយអនិច្ចលក្ខណៈជាដើម ចម្រើនវិបស្សនា កាល
 ញាណចាស់ក្លា កំពុងប្រព្រឹត្តទៅ ក៏មានចិត្តតាំងមាំដោយសមាធិ ដែល
 សម្បយុត្តដោយវិបស្សនា ប្រព្រឹត្តទៅជាប់តគ្នា មិនដាច់ខ្សែនោះឯង តាំងពី

លំដាប់អនុលោមញ្ញាណ រហូតដល់កើតគោត្រកុញ្ញាណ ។ បទថា ជញ្ញា
 និព្វានមត្តនោ សេចក្តីថា ព្រះនិព្វានដែលជាអសង្ខតធាតុ នាំមកនូវសេចក្តី
 សុខយ៉ាងពិត ដោយជាអារម្មណ៍ដ៏កំពូលដល់មគ្គញ្ញាណ និងផលញ្ញាណ
 ដែលបានបញ្ញត្តិថា អត្តា ព្រោះមិនជាអារម្មណ៍របស់បុគ្គលផ្ទាល់ទេ ដោយហោច
 សូម្បីតែយល់សប្តិ តែព្រោះជាផ្នែកមួយនៃមគ្គញ្ញាណ និងផលញ្ញាណនោះ។
 របស់ព្រះអរិយៈទាំងឡាយ និងព្រោះដូចគ្នានឹងអត្តា ទើបហៅថា អត្តនោ គឺ
 របស់ខ្លួន គប្បីដឹង គឺគប្បីជ្រាបនូវព្រះនិព្វាននោះ អធិប្បាយថា គប្បីដឹងច្បាស់
 គឺគប្បីឲ្យជាក់ច្បាស់ដោយមគ្គញ្ញាណ និងផលញ្ញាណទាំងឡាយ ។ ដោយ
 ពាក្យនោះ ទ្រង់សម្តែងដល់ភាពដែលព្រះអរិយៈទាំងឡាយ មានចិត្តបង្ហោន
 ទៅក្នុងព្រះនិព្វាន ។ ពិតហើយ ព្រះអរិយៈទាំងឡាយ រមែងនៅសូម្បីក្នុង
 ពេលដែលអធិចិត្តប្រព្រឹត្តទៅ ក៏នៅដោយការដែលបង្ហោនទៅក្នុងព្រះនិព្វាន
 ដោយចំណែកមួយប៉ុណ្ណោះ ។ ក្នុងទីនេះ សតិ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងកាយប្រាកដ
 ដល់ភិក្ខុណា ភិក្ខុនោះសង្រួមហើយក្នុងផស្ស្សាយតនៈ ៦ បន្ទាប់អំពីនោះ ក៏
 មានចិត្តតាំងមាំរឿយៗ គប្បីដឹងព្រះនិព្វានរបស់ខ្លួន ដោយការធ្វើឲ្យប្រចក្ស
 ដល់ខ្លួន គប្បីជ្រាបការភ្ជាប់បទនៃគាថាយ៉ាងនេះ ដោយប្រការដូច្នោះ ។ ព្រះ
 មានព្រះភាគ ទ្រង់ជាធម្មរាជា ទ្រង់សម្តែងផ្លូវជាគ្រឿងនាំចេញនៃភិក្ខុមួយរូប
 ដោយមុខ គឺកាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន រហូតដល់អរហត្ត ដោយប្រការ
 ដូច្នោះ ។ ម្យ៉ាងទៀត ដោយបទថា សតិ កាយគតា ឧបដ្ឋិតា នេះ ទ្រង់
 សម្តែងដល់កាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ។ បទថា ធសុ ផស្ស្សាយតនេសុ

សំរុតោ សេចក្តីថា ឈ្មោះថា ផស្ស្យយតនៈ ព្រោះជាទឹមកបន្ត គឺជាហេតុ
 នៃផស្សៈ ក្នុងផស្ស្យយតនៈទាំងនោះ ។ ឈ្មោះថា សង្រួមហើយ ព្រោះ
 តណ្ហាជាដើម មិនប្រព្រឹត្តទៅក្នុងវេទនា ៦ មានចក្ខុសម្ផស្សជាវេទនាជាដើម
 ដែលមានផស្សៈជាហេតុ គឺកើតឡើងព្រោះផស្សៈជាបច្ច័យ ដោយពាក្យនោះ
 ទ្រង់សម្តែងដល់វេទនានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ។ បទថា សន្តំ ភិក្ខុ សមាហិតោ
 សេចក្តីថា ភិក្ខុ ឈ្មោះថា តាំងមាំជាប់តអស់កាលជានិច្ច មិនមានចន្លោះ
 ព្រោះមិនមានការរាយមាយ ភិក្ខុនេះ ឈ្មោះថា ជាអ្នកមិនរាយមាយ ព្រោះ
 ដល់ទីបំផុត ដោយសតិប្បដ្ឋានការវនា ដោយប្រការទាំងពួង ។ ពិតហើយ
 កាលលោកពិចារណា កំណត់បានជាសមុច្ឆេទនោះឯង ក្នុងឧបាទានក្ខន្ធ ៥
 មានកាលជាអតីតជាដើមនោះឯង ។ ដោយពាក្យនេះ ទ្រង់សម្តែងដល់
 សតិប្បដ្ឋានដ៏សេស ។ បទថា ជញ្ញា និព្វានមត្តនោ សេចក្តីថា ភិក្ខុដែល
 ទម្លាយកិលេស ដល់នូវទីបំផុតនៃសតិប្បដ្ឋានការវនាទាំង ៤ តាំងនៅដោយ
 អាការយ៉ាងនេះ ខ្លួនឯងនោះឯង គប្បីដឹងកិលេសនិព្វានរបស់ខ្លួន ដោយ
 បច្ចវេក្ខណញ្ញាណ ។

ម្យ៉ាងទៀត ដោយបទថា សតិ កាយគតា ឧបដ្ឋិតា នេះ ទ្រង់សម្តែង
 ដល់ភាពដែលព្រះថេរៈជាបុគ្គលបរិបូណ៌ដោយសតិ ដោយការសម្តែងដល់
 ការកំណត់ដឹងតាមសភាវៈ និងកាយរបស់ខ្លួន និងរបស់អ្នកដទៃ ។ ដោយ
 បទថា ធនុ ផស្ស្យយតនេសុ សំរុតោ នេះ ទ្រង់សម្តែងដល់ការដែលព្រះ
 ថេរៈដល់នូវភាពសម្បូរដោយបញ្ញា ដែលប្រកាសដល់សម្បជញ្ញៈ ដោយ

អំណាចនៃការនៅដោយភាពស្ងប់ជាដើម ដែលសម្តែងដល់ការសង្រួមយ៉ាង
 ពិត ក្នុងទ្វារ ៦ មានចក្ខុទ្វារជាដើម ។ ដោយបទថា សត្តំ ភិក្ខុ សមា-
 ហិតោ នេះ ទ្រង់សម្តែងអនុបុព្វវិហារសមាបត្តិ ៩ ដោយសម្តែងដល់ភាពជា
 បុគ្គលច្រើនដោយសមាបត្តិ ។ ភិក្ខុដែលនៅយ៉ាងនេះ គប្បីដឹងនិព្វានរបស់ខ្លួន
 គឺគប្បីដឹង គប្បីគិតដល់អនុបុព្វសេសនិព្វានធាតុ របស់ខ្លួនតែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ
 ព្រោះមិនមានករណីយកិច្ចដ៏ក្រៃលែង ព្រោះធ្វើកិច្ចស្រេចហើយ អធិប្បាយ
 ថា កិច្ចដទៃដែលលោកគប្បីគិតក៏មិនមាន ។^{១៣៦}

អដ្ឋកថា កោលិតសូត្រទី ៥ ចប់

សុត្តន្តបិដក

បិណ្ឌវច្ឆសូត្រ

[៧៨] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់គង់នៅក្នុងវត្តវេទ្យវន ជាកលន្ទុកនិវាសន្តាន ជិតក្រុងរាជគ្រឹះ ។ សម័យ
 នោះឯង ព្រះបិណ្ឌវច្ឆដ៏មានអាយុ តែងហៅរកភិក្ខុទាំងឡាយដោយពាក្យ
 អសុរោះ ។ គ្រានោះ ពួកភិក្ខុច្រើនរូប បានចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ
 លុះចូលទៅដល់ ក្រាបថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ រួចអង្គុយក្នុងទីសមគួរ ។
 លុះភិក្ខុទាំងនោះ អង្គុយក្នុងទីសមគួរហើយ បានក្រាបបង្គំទូលព្រះមានព្រះភាគ
 ថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ព្រះបិណ្ឌវច្ឆដ៏មានអាយុ ហៅរកភិក្ខុដោយពាក្យ

អសុរោ ។ លំដាប់នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ហៅភិក្ខុ ១ រូបមក
 ថា ម្ចាស់ភិក្ខុ អ្នកចូរមក អ្នកចូរហៅបិណ្ឌិវច្ឆុភិក្ខុមក តាមពាក្យតថាគតថា
 នៃអារុសោ វច្ឆុៈ ព្រះសាស្តាទ្រង់ត្រាស់ហៅលោក ។ ភិក្ខុនោះបានទទួល
 ព្រះពុទ្ធដីកា នៃព្រះមានព្រះភាគថា ព្រះករុណាព្រះអង្គ ហើយចូលទៅរក
 បិណ្ឌិវច្ឆុភិក្ខុដ៏មានអាយុ លុះចូលទៅដល់ហើយ ក៏និយាយប្រាប់បិណ្ឌិវច្ឆុដ៏
 មានអាយុដូច្នោះថា នៃអារុសោ ព្រះសាស្តាទ្រង់ត្រាស់ហៅលោក ។ បិណ្ឌិវច្ឆុ
 ដ៏មានអាយុ ទទួលពាក្យភិក្ខុនោះថា អើអារុសោ ហើយក៏ចូលទៅគាល់ព្រះ
 មានព្រះភាគ លុះចូលទៅដល់ ក្រាបថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ រួចអង្គុយ
 ក្នុងទីសមគួរ ។ លុះបិណ្ឌិវច្ឆុដ៏មានអាយុ អង្គុយក្នុងទីសមគួរហើយ ព្រះ
 មានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា ម្ចាស់បិណ្ឌិវច្ឆុ បានឮថា អ្នកហៅរកពួកភិក្ខុ
 ដោយពាក្យអសុរោ ពិតមែនឬ ។ បិណ្ឌិវច្ឆុបានក្រាបទូលថា បពិត្រព្រះអង្គ
 ដ៏ចម្រើន ពិតមែន ។ លំដាប់នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ធ្វើទុកក្នុងព្រះ
 ហឫទ័យ នូវបុព្វេនិវាសរបស់បិណ្ឌិវច្ឆុដ៏មានអាយុ ហើយត្រាស់ហៅភិក្ខុ
 ទាំងឡាយមកថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ អ្នកទាំងឡាយកុំពោលទោសវច្ឆុភិក្ខុ
 ឡើយ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ វច្ឆុភិក្ខុ មិនមែនជាអ្នកមានទោសចិត្ត ហើយ
 ហៅរកពួកភិក្ខុដោយពាក្យអសុរោទេ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ វច្ឆុភិក្ខុធ្លាប់កើត
 ក្នុងត្រកូលព្រាហ្មណ៍ ប្រឡំបល់គ្នាអស់ ៥០០ ជាតិមកហើយ វច្ឆុភិក្ខុនោះ
 ធ្លាប់សន្សំពាក្យអសុរោនោះ អស់កាលជាអង្វែងមកហើយ ហេតុនោះ ទើប
 វច្ឆុភិក្ខុនេះ តែងហៅរកពួកភិក្ខុដោយពាក្យអសុរោ ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ

ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់នូវសេចក្តីនុ៎ះហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា
 មាយា (ការបិទបាំងទោសខ្លួន) និងមានៈ (សេចក្តីប្រកាន់)
 មិនប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងបុគ្គលណា ឬក៏បុគ្គលណា អស់សេចក្តីលោភ
 មិនប្រកាន់ថា របស់អញ មិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា បន្ទោបង់
 សេចក្តីក្រោធ មានចិត្តត្រជាក់ បុគ្គលនោះ ហៅថា ព្រាហ្មណ៍
 ក៏បាន ថាសមណៈក៏បាន ថាកិក្ខុក៏បាន ។ សូត្រទី ៦ ។

អដ្ឋកថា

បិណ្ឌុវច្ឆសូត្រ

បិណ្ឌុវច្ឆសូត្រទី ៦ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[៧៨] បទថា បិណ្ឌុវច្ឆា សេចក្តីថា បិណ្ឌុ ជាឈ្មោះរបស់
 ព្រះថេរៈ ជនទាំងឡាយស្គាល់ព្រះថេរៈបានដោយគោត្រថា វច្ឆៈ ។ បទថា
 វសលវាទេន សមុទាចរតិ សេចក្តីថា ព្រះថេរៈរមែងពោល រមែងហៅភិក្ខុ
 ទាំងឡាយ ដោយវាទៈថា អ្នកថោកទាប ដោយន័យជាដើមថា មកចុះអ្នក
 ថោកទាប ទៅចុះអ្នកថោកទាប ។ បទថា សម្ពហុលា ភិក្ខុ ប្រែថា ភិក្ខុ
 ជាច្រើន ។ ភិក្ខុទាំងនោះឃើញព្រះថេរៈហៅដូច្នោះ កាលមិនដឹងថា ព្រះថេរៈ
 ជាព្រះអរហន្ត ពោលយ៉ាងនោះ ព្រោះមិនទាន់លះវាសនាបាន ទើបគិតថា

ព្រះថេរៈនេះ ប្រហែលជាប្រទូស្ត ទើបហៅយ៉ាងនេះ មានបំណងនឹងពោល
អ្នក ទើបក្រាបទូលដល់ព្រះមានព្រះភាគ ដើម្បីឲ្យចេញចាកភាពជាបុគ្គល
ប្រទូស្តនោះ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន
ព្រះបិណ្ឌវច្ឆៈដ៏មានអាយុ ហៅរកពួកភិក្ខុដោយពាក្យអសុរោះ ។

ចំណែកកេចិអាចារ្យពោលថា ភិក្ខុទាំងឡាយចាំព្រះថេរៈនេះបានថា ជា
ព្រះអរហន្ត គិតថា ព្រះថេរៈនេះហៅភិក្ខុទាំងឡាយយ៉ាងនេះ ដោយពាក្យ
គ្រោតគ្រោត ឧត្តរិមនុស្សធម៌ក្នុងព្រះថេរៈនេះ ប្រហែលជាមិនមានទេដឹង ដូច្នោះ
មិនដឹងការហៅយ៉ាងនោះរបស់លោក ដោយអំណាចវាសនា និងមិនជឿថា
លោកជាព្រះអរិយៈ ទើបសម្គាល់ក្នុងការសម្លឹងទោស បានក្រាបទូលរឿងនោះ
ដល់ព្រះមានព្រះភាគ ។ ព្រះមានព្រះភាគ បំណងនឹងប្រកាសថា ព្រះថេរៈ
មិនមានការប្រទូស្ត ទើបត្រាស់ឲ្យភិក្ខុមួយរូបហៅលោកមក ហើយត្រាស់ដល់
លោកចំពោះមុខថា ភិក្ខុនេះហៅយ៉ាងនោះ ព្រោះធ្លាប់មកក្នុងកាលមុន មិន
មានបំណងក្នុងការពោលពាក្យគ្រោតគ្រោតឡើយ ដោយហេតុនោះ ទើបលោក
ពោលថា លំដាប់នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ហៅភិក្ខុមួយរូបមកដូច្នោះ
ជាដើម ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា បុព្វេនិវាសំ មនសិករិត្វា សេចក្តីថា ព្រះ
សាស្តាកាលត្រាស់សួរព្រះថេរៈថា ម្នាលវច្ឆៈ បានឮថា អ្នកហៅភិក្ខុទាំងឡាយ
ដោយពាក្យថា អ្នកថោកទាបពិត្វ កាលព្រះថេរៈក្រាបទូលថា យ៉ាងនោះឯង
ព្រះអង្គ ទើបទ្រង់រំពឹងថា វច្ឆៈនេះមិនលះបង់វាទេថា ថោកទាប ព្រោះវាសនា

ដ៏សៅហ្មង ក្នុងអត្តភាពដែលជាអតីត វច្ឆៈបានកើតក្នុងជាតិព្រាហ្មណ៍ឬហ្មឺ
 ទើបមនសិការដល់ខន្ធសន្តានដែលលោកធ្លាប់នៅក្នុងអតីតជាតិ ដែលជាលំនៅ
 នៃខន្ធក្នុងកាលមុនរបស់ព្រះថេរៈ ដោយបុព្វេនិវាសញ្ញាណ និងសព្វញ្ញ-
 តញ្ញាណ គឺធ្វើទុកក្នុងព្រះហឫទ័យរបស់ព្រះអង្គ ដោយធ្វើឲ្យប្របក្សដូចផ្លែ
 កន្ត្រៃព្រៃដែលដាក់លើបាតដៃ ។ បទថា ភិក្ខុ អារម្ភេសិ សេចក្តីថា ត្រាស់
 ហៅដើម្បីឲ្យភិក្ខុទាំងនោះយល់ព្រម ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា
 មា ខោ តុម្ហេ ភិក្ខុវេ ដូច្នោះជាដើម ។

បណ្តាបទទាំងនោះ សព្វថា មា ជានិបាត ប្រើក្នុងអត្ថថា បដិសេធ ។
 មា សព្វនោះ ភ្ជាប់នឹងបទថា ឧជ្ឈាយិត្ត នេះ ។ បទថា មា ឧជ្ឈាយិត្ត
 សេចក្តីថា ពួកអ្នកកុំគិត គឺសម្លឹងទៅកាន់ផ្លូវខាងក្រោម ។ បទថា វច្ឆស្ស
 ភិក្ខុវោ ជាចតុត្តិវិភត្តិ ព្រោះការសម្លឹងទោស ជាការប្រណែន ។

ឥឡូវនេះ កាលទ្រង់សម្តែងហេតុក្នុងការដែលលោកមិនគួរសម្លឹងទោស
 ទើបត្រាស់ថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ វច្ឆភិក្ខុ មិនមែនជាអ្នកមានទោសចិត្ត
 ហើយហៅរកពួកភិក្ខុ ដោយពាក្យអសុរោះទេ ។ ព្រះតម្រាស់នោះ មានអត្ថ
 ដូច្នោះថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ វច្ឆៈនេះ មិនប្រទូស្ត មិនមានចិត្តប្រទូស្ត
 មិនមានចិត្តត្រូវទោសៈព្យាបាទ ប្រទូស្ត ហៅភិក្ខុទាំងឡាយ ដោយវាទៈថា
 អ្នកថាកទាបឡើយ វច្ឆៈដកព្យាបាទ បានដោយមគ្គនោះឯង ។ កាលទ្រង់
 សម្តែងហេតុដែលសម្រេចមកអំពីជាតិមុន នៃការហៅដូច្នោះរបស់លោក ក្នុង
 កាលលោកមិនមានបំណងប្រទូស្ត ដោយប្រការយ៉ាងនេះ ទើបត្រាស់ថា

វច្ឆស្ស ភិក្ខុវេ ដូច្នោះ ជាដើម ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា អព្វោកិណ្ណានិ បានដល់ មិនលាយឡំ គឺមិនមានលំដាប់យ៉ាង ដោយលំដាប់នៃជាតិ មានខត្តិយជាតិជាដើម ។ បទ ថា បញ្ច ជាតិសតានិ ព្រាហ្មណកុលេ បច្ឆាជាតានិ សេចក្តីថា វច្ឆៈបាន កើតចំពោះក្នុងត្រកូលព្រាហ្មណ៍ តាមលំដាប់ជាតិទាំងអស់ដល់ទៅ ៥០០ ជាតិ ។ បទថា សោ តស្ស វសលវាទោ ធិបរត្តំ សមុទាចិណ្ណោ សេចក្តីថា វាទៈថា អ្នកថោកទាប របស់វច្ឆភិក្ខុនោះ ដែលលោកសូម្បីជា ព្រះខ័ណ្ឌស្រព ក៏នៅប្រព្រឹត្តក្នុងឥឡូវនេះ ជាវាទៈដែលលោកសន្សំ ប្រព្រឹត្ត មកអស់កាលយូរ ព្រោះលោកកើតជាព្រាហ្មណ៍អស់កាលប្រមាណ ៥០០ ជាតិ ដោយលើកឡើងខាងលើ រាប់អំពីជាតិនេះទៅ ។ ពិតហើយ ព្រាហ្មណ៍ ទាំងឡាយ ជាបុគ្គលរឹងត្អឹង ដោយមានដែលសម្រេចមកអំពីជាតិ ទើបហៅ អ្នកដទៃដោយវាទៈថា អ្នកថោកទាប ។ អាចារ្យពួកខ្លះពោលថា អដ្ឋា- ចិណ្ណោ ដូច្នោះក៏មាន ។ សេចក្តីក៏ដូច្នោះដូចគ្នា ។ បទថា តេន សេចក្តីថា ដោយការដែលលោកធ្លាប់តែប្រព្រឹត្តមកដូច្នោះអស់កាលយូរ ដោយពាក្យ នោះ ទ្រង់សម្តែងថា ជាហេតុ គឺជាវាសនានៃការហៅដូច្នោះរបស់លោក ។ ឈ្មោះថា វាសនានេះ គឺអ្វី ។ អាចារ្យពួកខ្លះពោលថា គឺអធិមុត្តិ ហាក់បី ដូចជាសមត្ថភាពដែលកិលេស ដែលលោកអប់រំមក រកទីបំផុតខាងដើមមិន បាន ។ ជាប់នៅក្នុងសន្តាន ជាហេតុនៃការប្រព្រឹត្តទៅ ដូចការប្រព្រឹត្តរបស់ បុគ្គលដែលនៅមានកិលេសក្នុងសន្តាន របស់លោកដែលរៀរចាកកិលេស

បានហើយ ។ ពោលដោយការលះកិលេសជាគ្រឿងរារាំងញ្ចេយ្យធម៌ ដោយ
ការសម្បូរនៃអភិវិហារ ហេតុនៃការប្រព្រឹត្តនេះ មិនមានក្នុងសន្តានរបស់ព្រះ
មានព្រះភាគ ដែលលះកិលេសបានហើយ តែនៅមានក្នុងខន្ធសន្តានរបស់
ព្រះសាវ័ក និងព្រះបច្ចេកពុទ្ធ ដែលនៅលះកិលេសយ៉ាងនោះមិនទាន់បាន
ព្រោះព្រះតថាគតប៉ុណ្ណោះ ទ្រង់ឃើញអនាវរណញ្ញាណ ។

បទថា **ឯតមត្តំ វិទិត្យា** សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបអត្តនេះ ពោល គឺការមិន
មានបំណងអាក្រក់ ក្នុងកាលព្រះបិណ្ឌនូវច្នៃហៅអ្នកដទៃថា អ្នកថោកទាប ។
បទថា **សមំ ឧទានំ** សេចក្តីថា ទ្រង់បន្ធិឧទាននេះ ដែលប្រកាសការសម្រេច
អរហត្តផលរបស់លោក ។

បទថា **យម្ហិ ន មាយា វត្ថុតិ ន មាធា** សេចក្តីថា មាយា មាន
លក្ខណៈបិទបាំងទោសដែលមាន មានៈ មានលក្ខណៈប៉ោងឡើង ដែល
ប្រព្រឹត្តទៅដោយការលើកតម្កើង ដោយន័យជាដើមថា អាត្មាអញជាបុគ្គល
ប្រសើរ ដូច្នោះ រមែងមិននៅក្នុងព្រះអរិយបុគ្គលណា គឺមិនប្រព្រឹត្តទៅ មិន
កើតឡើង ព្រោះលោកដកបានហើយដោយមគ្គចិត្ត ។ បទថា **យោ វិណា-**
លោកោ អមមោ និរាសោ សេចក្តីថា បុគ្គលណា ឈ្មោះថា ប្រាសចាក
លោកៈ ព្រោះប្រាសចាកលោកៈ ដែលមានលក្ខណៈទាញយកនូវអារម្មណ៍
ដោយប្រការទាំងពួង ដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយបរិយាយនៃកិលេស មានរាគៈ
ជាដើម ឈ្មោះថា មិនប្រកាន់ថា ជារបស់អញ គឺមិនហ្នឹងហែង ព្រោះមិន
មានការប្រកាន់ក្នុងអារម្មណ៍ មានរូបជាដើមឯណាមួយថា ជារបស់អញនោះ

ឯង ឈ្មោះថា អស្សុវសេចក្តីប្រាថ្នា ព្រោះមិនប្រាថ្នាក្នុងដើមដែលជា
អនាគត ។ បទថា បន្ទុណ្ណកោដោ សេចក្តីថា ឈ្មោះថា កម្ចាត់សេចក្តី
ក្រោធបានហើយ គឺដកអាយាតបានហើយ ព្រោះលះសេចក្តីក្រោធដែល
មានលក្ខណៈអាក់អន់ ដោយប្រការទាំងពួង ដោយអំណាចអនាគាមិមគ្គ ។
បទថា អភិវិព្វតន្តោ សេចក្តីថា បុគ្គលណា មានចិត្តត្រជាក់ល្អ គឺត្រជាក់
ដោយការរលត់ ដោយឥតសេសសល់ ដោយប្រការទាំងពួង ព្រោះដកនូវ
មាយា មានៈ លោកៈ និងកោធបាន ព្រោះលះធម៌ដែលជាចំណែកនៃ
សន្តិលេសទាំងពួងបានជាសមុច្ឆេទ ដោយកាតដែលសន្តិលេសទាំងនោះ
តាំងនៅក្នុងខណៈតែមួយ ជាមួយនឹងមាយាជាដើម ។ បទថា សោ
ព្រាហ្មណោ សោ សមណោ ស ភិក្ខុ សេចក្តីថា បុគ្គលនោះ គឺជា
បុគ្គលបែបនោះ ជាព្រះខ្ញុំណាស្រព ឈ្មោះថា ព្រាហ្មណ៍ ព្រោះជាអ្នកបន្ស្រាត់
បាប ដោយប្រការទាំងពួង ។ បុគ្គលនោះឯង ឈ្មោះថា សមណៈ ព្រោះ
ជាអ្នកបន្ស្រាត់បាប និងជាអ្នកប្រព្រឹត្តទៅស្មើ បុគ្គលនោះឯង ឈ្មោះថា ភិក្ខុ
ព្រោះជាអ្នកទម្លាយកិលេស ដោយប្រការទាំងពួង ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ
វច្ឆៈ ជាបុគ្គលយ៉ាងនោះឯង គប្បីជាអ្នកប្រាថ្នាអាក្រក់ ធ្វើកាយកម្មជាដើម
ណាមួយ ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅដូចម្តេច ។ វច្ឆៈរមែងហៅដោយវាទៈថា អ្នក
ថោកទាប ព្រោះលះវាសនាមិនទាន់បាននោះឯង ។^{១៣៣}

អដ្ឋកថាបិណ្ឌវច្ឆ ចប់

សុត្តន្តបិដក

មហាកស្សបសូត្រ

[៧៩] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់នៅក្នុងវត្តវេទ្យវ័ន ជាកលន្ទកនិវាបស្ថាន ជិតក្រុងរាជគ្រឹះ ។ សម័យ នោះឯង ព្រះមហាកស្សបៈដ៏មានអាយុ នៅក្នុងបិប្ផលិគុហា អង្គុយដោយ ភ្នែកតែមួយ ចូលសមាធិណាមួយ អស់ ៧ ថ្ងៃ លុះកន្លង ៧ ថ្ងៃនោះហើយ ព្រះមហាកស្សបៈដ៏មានអាយុ ក៏ចេញអំពីសមាធិនោះ ។ កាលដែលព្រះ មហាកស្សបៈដ៏មានអាយុ ចេញអំពីសមាធិនោះហើយ មានសេចក្តីត្រិះរិះ យ៉ាងនេះ បើដូច្នោះ គួរតែអាត្មាអញចូលទៅបិណ្ឌបាត ឯក្រុងរាជគ្រឹះចុះ ។ សម័យនោះឯង ពួកទេវតាចំនួន ៥០០ អង្គ ដល់នូវការខ្វល់ខ្វាយ ដើម្បី ប្រគេនបិណ្ឌបាតចំពោះព្រះមហាកស្សបៈដ៏មានអាយុ ។ លំដាប់នោះ ព្រះ មហាកស្សបៈដ៏មានអាយុ ហាមឃាត់ពួកទេវតាទាំង ៥០០ អង្គនោះហើយ ស្ងៀកស្ងៀង ប្រដាប់បាត្រ និងចីវរ ក្នុងបុព្វណ្ណសម័យ ហើយចូលទៅ បិណ្ឌបាត ឯក្រុងរាជគ្រឹះ ។

[៨០] សម័យនោះឯង សក្កុះជាធំជាងពួកទេវតា មានប្រាថ្នាដើម្បី ប្រគេនបិណ្ឌបាត ចំពោះមហាកស្សបៈដ៏មានអាយុ បាននិម្មិតភេទខ្លួនជាជាង តម្បាញ កំពុងត្បាញនូវតម្បាញ ។ ឯអសុរកញ្ញាល្មោះសុជាតា ក៏ការ អម្បោះឲ្យពេញខ្មារ ។ គ្រានោះ ព្រះមហាកស្សបៈដ៏មានអាយុ កំពុងត្រាច់ បិណ្ឌបាតសព្វប្រក ក្នុងក្រុងរាជគ្រឹះ បានចូលទៅកាន់លំនៅរបស់ទេវរាជ ល្មោះសក្កុះ ជាធំជាងពួកទេវតា ។ សក្កុះជាធំជាងពួកទេវតា បានឃើញ

ព្រះមហាកស្សបៈដ៏មានអាយុ កំពុងតែនិមន្តមកអំពីចម្ងាយ លុះបានឃើញ
 ហើយ ក៏ចេញអំពីផ្ទះទៅ ទទួលយកបាត្រអំពីព្រះហស្ត ចូលទៅកាន់ផ្ទះ
 ដួសបាយអំពីឆ្នាំង ដាក់ឲ្យពេញបាត្រ រួចប្រគេន ចំពោះព្រះមហាកស្សបៈ
 ដ៏មានអាយុ ។ បិណ្ឌបាតនោះ មានសម្បូរប្រើនមុខ មានម្ហូបក្រៀមប្រើនមុខ ។
 លំដាប់នោះ ព្រះមហាកស្សបៈដ៏មានអាយុ មានសេចក្តីត្រិះរិះដូច្នោះថា សត្វ
 នេះជាអ្វីហ្ន៎ បានជាមានឥទ្ធានុភាព មានសភាពយ៉ាងនេះ ។ លំដាប់នោះ
 ព្រះមហាកស្សបៈដ៏មានអាយុ មានសេចក្តីត្រិះរិះ ដូច្នោះទៀតថា ឱហ្ន៎ សក្កៈ
 ជាធំជាងពួកទេវតា ទេតី ។ លុះព្រះមហាកស្សបៈដ៏មានអាយុ បានដឹង
 ច្បាស់ដូច្នោះហើយ និយាយនឹងសក្កៈជាធំជាងទេវតាថា បពិត្រកោសិយៈ
 ព្រះអង្គបានធ្វើអំពើនេះហើយ ក្រោយទៅ ព្រះអង្គកុំធ្វើអំពើយ៉ាងនេះទៀត
 ឡើយ ។ បពិត្រព្រះកស្សបៈដ៏ចម្រើន យើងខ្ញុំក៏មានសេចក្តីត្រូវការដោយ
 បុណ្យដែរ យើងខ្ញុំគួរធ្វើបុណ្យបានដែរ ។ លំដាប់នោះ សក្កៈជាធំជាងពួក
 ទេវតា ថ្វាយបង្គំព្រះមហាកស្សបៈដ៏មានអាយុ រួចធ្វើប្រទក្សិណ ហើយ
 ហោះទៅឯអាកាស បន្តិច្ចវឧទាន ក្នុងអាកាសជាទីវាលអស់វារៈ ៣ ដងថា

ឱហ្ន៎ ទានដែលអាត្មាអញបានតម្កល់ទុកល្អហើយ ក្នុងព្រះមហា-
 កស្សបៈ ហោពេញជាទានឧត្តម ឱហ្ន៎ ទានដែលអាត្មាអញ បាន
 តម្កល់ទុកល្អហើយ ក្នុងព្រះមហាកស្សបៈ ហោពេញជាទានឧត្តម ។

[៨១] ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់បានឮឧទានដោយទិព្វសោតធាតុដ៏បរិ-
 សុទ្ធ កន្លងបង្គំសោតធាតុរបស់មនុស្សធម្មតា ដែលសក្កៈ ជាធំជាងពួកទេវតា

កំពុងហោះទៅកាន់វេហាស៍ ហើយបន្ទីអស់វារៈ ៣ ជង ក្នុងអាកាស ជាទី
វាលថា

ឪហ្មឺ ទានដែលអាត្មាអញបានតម្កល់ទុកល្អហើយ ក្នុងព្រះ
មហាកស្សបៈ ហៅពេញជាទានដ៏ឧត្តម ឪហ្មឺ ទានដែលអាត្មា
អញ បានតម្កល់ទុកល្អហើយ ក្នុងព្រះមហាកស្សបៈ ហៅ
ពេញជាទានដ៏ឧត្តម ។

លំដាប់នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់សេចក្តីនុះហើយ ទើប
ទ្រង់បន្ទីខ្លួននេះ ក្នុងវេលានោះថា

ទេវតាទាំងឡាយ រមែងស្រឡាញ់ភិក្ខុ អ្នកប្រព្រឹត្តបិណ្ឌបាត
ជាវត្ថុ អ្នកចិញ្ចឹមតែខ្លួន មិនចិញ្ចឹមបុគ្គលដទៃ ជាអ្នកនឹងជឿ
ស្ងប់រម្ងាប់ មានស្មារតី គ្រប់កាល ។ សូត្រទី ៧ ។

អដ្ឋកថា

មហាកស្សបៈសូត្រ

មហាកស្សបៈសូត្រទី ៧ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[៧៩] ក្នុងពាក្យថា សត្តាបំ ឯកបល្លង្កេន និសិន្នោ អញ្ញាតំ សមាធិ
សមាបន្និត្វា នេះ ជាបឋម កេចិអាចារ្យពោលថា សមាធិដែលសម្បយុត្ត
ដោយអរហត្តផល លោកបំណងយកថា សមាធិណាមួយ ក្នុងសូត្រនេះ ។

ព្រះមហាកស្សបៈនោះ ចូលសមាធិនោះច្រើន ដើម្បីនៅជាសុខ ក្នុងបច្ចុប្បន្ន
នឹងអាចនៅសម្ងំអស់ ៧ ថ្ងៃ ដោយផលសមាបត្តិ ។ ពិតហើយ ព្រះមាន
ព្រះភាគ ទ្រង់ស្ថាបនាលោកទុកក្នុងឋានៈស្មើជាមួយព្រះអង្គ ក្នុងឧត្តរិមនុស្ស-
ធម៌ មានអនុបុព្វវិហារ ៩ និងអភិញ្ញា ៦ ជាដើម ដោយន័យក្នុងសំយុត្ត-
និកាយ និទានវគ្គជាដើមថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ តថាគត ប្រាថ្នាជរាបណា
ក៏ស្ងប់ស្ងាត់ចាកកាមទាំងឡាយ ស្ងប់ស្ងាត់ចាកអកុសលធម៌ទាំងឡាយ ចូល
កាន់បឋមជ្ឈាន ។ បេ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ តថាគត ប្រាថ្នាជរាបណា ក៏
បាននូវឥទ្ធិវិធានជាច្រើនបែប ។ បេ ធ្វើអំណាចឲ្យប្រព្រឹត្តដោយកាយ រហូត
ដល់ព្រហ្មលោកនាយជរាបនោះដែរ ។ ក្នុងទីនេះ មិនគួរពោលថា កាលបើ
ដូច្នោះ ព្រះថេរៈគប្បីធ្វើសូម្បីយមកប្បាដិហារ្យបាន ព្រោះលោកបំណងយក
ឈានជាដើម ដែលទូទៅដល់សាវ័កប៉ុណ្ណោះ ។

ឯបុរាណចារ្យពោលថា បទថា អញ្ញតរំ សមាធិ សមាបដ្ឋិត្យា បាន
ដល់ ចូលនិរោធសមាបត្តិ ។ សួរថា សេចក្តីនេះដូចម្តេច ទើបនិរោធសមាបត្តិ
លោកពោលថា សមាធិ ។ ឆ្លើយថា ព្រោះអត្ថថា តាំងមាំ ។ អត្ថថា ការ
តាំងមាំនេះ គឺអ្វី គឺព្រោះនិរោធសមាបត្តិ ជាគុណធម៌មិនញាប់ញ័រ ដោយ
ធម៌ដែលជាសត្រូវ ព្រោះជាធម៌ដែលគប្បីតាំងមាំដោយប្រពៃ គឺព្រះអរហន្ត
ឬព្រះអនាគាមី ដែលដល់នូវការជំនាញក្នុងឋានៈដែលពោលហើយ បំណង
យ៉ាងនោះ គប្បីតាំងមាំ ការមិនប្រព្រឹត្តទៅ (គឺនិរោធសមាបត្តិ) ដោយ
ប្រពៃនោះឯង នៃការបន្តរបស់ចិត្ត និងចេតសិកអស់កាល តាមដែលបំណង

ដោយការសម្រេច ដោយពល ២ គឺសមថពល វិបស្សនាពល ដោយ
 ញាណចរិយា ១៦ ញាណ ១៦ នេះ គឺអនិច្ចានុបស្សនា ទុក្ខានុបស្សនា
 អនត្តានុបស្សនា និព្វិទានុបស្សនា វិរាគានុបស្សនា និរោធានុបស្សនា បដិ-
 និស្សក្កានុបស្សនា វិវដ្តានុបស្សនា មគ្គញាណ ៤ ផលញាណ ៤ ដោយ
 សមាធិចរិយា ៩ គឺសមាធិ ៩ មានបឋមជ្ឈានសមាធិជាដើម និងឧបចារ-
 សមាធិនៃសមាធិ ៨ នោះ ដែលរួមចូលគ្នាតែមួយ ដោយការស្ងប់រម្ងាប់រូ-
 សន្ធារ ៣ ក្នុងធម៌នោះៗ គឺកាយសន្ធារ វចីសន្ធារ ចិត្តសន្ធារ ការដែល
 និរោធសមាបត្តិនោះ គប្បីតាំងមាំយ៉ាងនោះ ឈ្មោះថា អត្តនៃការតាំងមាំក្នុង
 ទីនេះ ដោយហេតុនោះ វិហារធម៌នេះ ទើបលោកពោលថា សមាធិ ព្រោះ
 អត្តថា មិនរាយមាយ ។ ដោយហេតុនេះ អត្តនៃការចូលនិរោធសមាធិនោះ
 គប្បីជ្រាបថា លោកពោលហើយ ។ ពិតហើយ ក្នុងបដិសម្ពិទ្ធិមគ្គ លោក
 សំដៅយកនិរោធសមាបត្តិនេះ សួរថា សេចក្តីនេះដូចម្តេច ឈ្មោះថា ញាណ
 ក្នុងសញ្ញានិរោធសមាបត្តិ ព្រោះប្រកបដោយពល ២ ព្រោះស្ងប់រម្ងាប់សន្ធារ
 ៣ ព្រោះញាណចរិយា ១៦ ព្រោះសមាធិចរិយា ៩ ព្រោះភាពជាអ្នកជំនាញ
 ដូច្នោះហើយ ទើបពោលថា ពាក្យថា ធូរហិ ពលេហិ បានដល់ ពល ២ គឺ
 សមថពល វិបស្សនាពល គប្បីជ្រាបសេចក្តីពិស្តារតទៅ កថាពោលអំពី
 និរោធសមាបត្តិ លោកពណ៌នាហើយ ក្នុងវិសុទ្ធិមគ្គនោះឯង ។ ព្រោះហេតុ
 អ្វី ព្រះថេរៈនេះមិនចូលផលសមាបត្តិ តែចូលនិរោធសមាបត្តិ ព្រោះអនុគ្រោះ
 ពួកសត្វ ។ ពិតហើយ ព្រះមហាថេរៈនេះប្រើសមាបត្តិបានទាំងអស់ តែ

ដោយច្រើន លោកចូលនិរោធសមាបត្តិ ព្រោះអនុគ្រោះសត្វ ។ ព្រោះ
 កាលលោកចូលនិរោធសមាបត្តិនោះហើយ ចេញមក សក្ការៈមានប្រមាណ
 តិចដែលសត្វធ្វើ រមែងមានផលច្រើន មានអានិសង្សច្រើន ជាពិសេសនោះ
 ឯង ។ បទថា វុដ្ឋាសិ បានដល់ ចេញ ដោយអរហត្តផលចិត្តកើតឡើង ។ ពិត
 ហើយ បុគ្គលចូលនិរោធសមាបត្តិ បើជាព្រះអរហន្ត រមែងឈ្មោះថា ចេញ
 ដោយអរហត្តផលកើតឡើង បើជាព្រះអនាគាមី រមែងឈ្មោះថា ចេញដោយ
 អនាគាមិផលកើតឡើង ។

គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យក្នុងពាក្យថា សម័យនោះឯង សក្កទេវរាជមានបំណង
 នឹងប្រគេនបិណ្ឌបាតដល់ព្រះមហាកស្សបៈដូចតទៅ ហេតុអ្វី ទើបសក្កទេវ-
 រាជ មានបំណងប្រគេនដល់លោក ទេពជីតាដែលលោកពោលថា មាន
 ប្រមាណ ៥០០ នោះ ជាបរិចារិការបស់សក្កទេវរាជ នាងមានជើងដូចជើង
 ព្រាប សក្កទេវរាជធ្លាប់បញ្ជូនទៅដោយព្រះតម្រាស់ថា លោកម្ចាស់មហា-
 កស្សបៈ ចូលទៅបិណ្ឌបាតក្នុងក្រុងរាជគ្រឹះ ចូរពួកនាងទៅថ្វាយដល់មហាថេរៈ
 ទើបចូលទៅរក ហើយឈររំលងនឹងប្រគេនអាហារទិព្វ ត្រូវព្រះថេរៈឃាត់
 ទើបត្រឡប់ទៅកាន់ទេវលោកវិញ ។ ឥឡូវនេះ គិតដល់ការឃាត់អំពីមុន
 ទើបគិតថា ព្រះថេរៈនឹងទទួលក្នុងកាលខ្លះ មានបំណងនឹងថ្វាយទានដល់ព្រះ
 ថេរៈ ដែលចេញអំពីសមាបត្តិ ទើបមិនក្រាបទូលឲ្យសក្កៈទ្រង់ជ្រាប នាំគ្នា
 មកឯង បង្ហាន់កោជនដែលជាទិព្វចូលទៅប្រគេន ត្រូវព្រះថេរៈឃាត់ ដោយ
 ន័យមុនដូចគ្នា ទើបត្រឡប់ទៅកាន់ទេវលោក ត្រូវសក្កៈត្រាស់សួរថា ពួក

នាងនាំគ្នាទៅណាមកណា ទើបក្រាបទូលសេចក្តីនោះ សក្កទេវរាជក៏សួរថា
 ពួកនាងប្រគេនបិណ្ឌបាតដល់ព្រះថេរៈហើយឬ ទើបទូលថា លោកមិនប្រាថ្នា
 នឹងទទួល សក្កទេវរាជត្រាស់សួរថា លោកពោលដូចម្តេច ទើបទូលថា បពិត្រ
 ទេវៈ លោកពោលថា នឹងសង្គ្រោះអ្នកក្រីក្រ សក្កៈសួរថា ពួកនាងទៅដោយ
 អាការដូចម្តេច ទើបទូលថា ទៅដោយអាការនេះឯង សក្កទេវរាជត្រាស់ថា
 បុគ្គលដូចពួកនាង នឹងប្រគេនបិណ្ឌបាតដល់ព្រះថេរៈបានដូចម្តេច មានបំណង
 នឹងថ្វាយដោយព្រះអង្គឯង ទើបកាឡាខ្លួនជាជាន់តម្បាញចាស់ជរា ធ្មេញបាក់
 សក់ស្កូវ ខ្នងកោង ធ្វើនាងសុជាតាអសុរធីតា ឲ្យជាស្រីចាស់នោះដូចគ្នា រួច
 និម្មិតវិថីនៃអ្នកតម្បាញមួយខ្សែ កំពុងរវៃអំបោះ នាងសុជាតាធ្វើអំបោះឲ្យ
 ពេញខ្នារ ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា តេន ទោ បន សមយេន
 សក្កោ ទេវានមិន្ទោ ។ បេ។ តសរំ បូរេតិ ដូច្នោះ ។

[៨០] បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា តន្តំ វិនាតិ បានដល់ សក្កទេវរាជ
 ក្លែងធ្វើជាត្បាញសំពត់ ។ បទថា តសរំ បូរេតិ បានដល់ នាងសុជាតាក្លែង
 ធ្វើដូចរវៃអំបោះ ។ បទថា យេន សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស និវេសនំ តេនុ-
 បសង្កមិ សេចក្តីថា ព្រះថេរៈស្ងៀកស្សង់ ហើយកាន់បាត្រ និងចីវរ និមន្ត
 តម្រង់ទៅកាន់នគរ ដោយបំណងថា នឹងសង្គ្រោះអ្នកក្រីក្រ ទើបនិមន្តទៅតាម
 ផ្លូវជាន់តម្បាញ ដែលសក្កទេវរាជនិម្មិត ខាងក្រៅព្រះនគរ សម្លឹងមើល
 បានឃើញខ្ទមចាស់ រយឹករយាក ហើយស្វាមីភរិយាទាំង ២ ដែលមានរូប
 រាង ដូចពោលហើយ កំពុងត្បាញនៅក្នុងខ្ទមនោះ កាលឃើញហើយ គិតថា

ពីរនាក់ប្តីប្រពន្ធនេះ ចាស់ម៉្លោះហើយ ក៏នៅធ្វើការ ក្នុងក្រុងនេះ ប្រហែលជា
 មិនមានមនុស្សដែលក្រីក្រជាងប្តីប្រពន្ធពីរនាក់នេះឡើយ អាត្មាអញនឹងទទួល
 របស់ដែលប្តីប្រពន្ធនេះឲ្យ សូម្បីតែជ្រក សន្រ្តោះប្តីប្រពន្ធនេះ ទើបលោក
 និមន្តទៅកាន់ផ្ទះរបស់ប្តីប្រពន្ធនោះ ។ សក្កទេវរាជឃើញព្រះថេរៈកំពុងនិមន្ត
 មក ទើបត្រាស់នឹងនាងសុជាតាថា នែនាង លោកម្ចាស់របស់យើងកំពុង
 និមន្តមក ចូរនាងអង្គុយស្ងៀម ធ្វើដូចជាមិនឃើញ ខ្ញុំនឹងធ្វើល្បិចមួយជួរខណៈ
 ហើយសឹមប្រគេនបិណ្ឌបាត ។ ព្រះថេរៈបានទៅឈរត្រង់ទ្វារផ្ទះ ។ ឯប្តីប្រពន្ធ
 នោះ ធ្វើជាមិនឃើញ ធ្វើតែការងាររបស់ខ្លួនតែម្យ៉ាង រង់ចាំពេលបន្តិច ។
 គ្រានោះ សក្កៈប្រាប់ថា មើលទៅដូចព្រះថេរៈមួយរូបឈរនៅត្រង់ទ្វារ នាង
 ចូរពិចារណាមើលចុះ នាងទូលថា សូមព្រះអង្គទៅពិចារណាមើលចុះ ។
 សក្កៈចេញអំពីផ្ទះ ថ្វាយបង្គំព្រះថេរៈដោយបញ្ជូនប្រតិស្ឋាន យកដៃទាំង ២
 ប្រត់ក្បាលជង្គង់ក្រោកឡើង សួរថា លោកម្ចាស់ ជាព្រះថេរៈរូបណាហ្ន៎ ទើប
 ថយទៅបន្តិច ហើយត្រាស់ថា ក្មេករបស់ខ្ញុំនឹងឆ្ងៃ ទើបយកដៃទាំងថ្វាយ
 ហើយផ្សំមើល រួចត្រាស់ថា ឱហ្ន៎ ព្រះមហាកស្សបត្ថេរ លោកម្ចាស់របស់
 ខ្ញុំ មកកាន់ទ្វារខូមរបស់ខ្ញុំយូរហើយ ក្នុងផ្ទះមានអ្វីខ្លះឬ ។ នាងសុជាតាធ្វើជា
 បង្អែបង្អង់បន្តិច ហើយឲ្យចម្លើយថា មានអ្នក ។ សក្កៈត្រាស់ថា បពិត្រ
 លោកម្ចាស់ លោកម្ចាស់កុំគិតថា សៅហ្មង ឬប្រណីតឡើយ សូមសន្រ្តោះ
 ញោមចុះ ដូច្នោះហើយ ទើបទទួលបាត ។ ព្រះថេរៈកាលឲ្យបាត គិតថា
 អាត្មាអញ គួរសន្រ្តោះមនុស្សក្រីក្រចាស់ជរានេះឯង ។ សក្កៈនោះចូលទៅ

ខាងក្នុង ដួសបាយក្នុងឆ្នាំង ជាក់ពេញបាត្រ ហើយជាក់ក្នុងដៃព្រះថេរៈ ។
ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា សក្កៈជាធំជាងពួកទេវតា បានឃើញ
ព្រះមហាកស្សបៈដ៏មានអាយុ ។ បេ ។ រួចប្រគេន ដូច្នោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **បឃិយា** ប្រែថា អំពីឆ្នាំងបាយ ។ បាលី
ថា **យជិឌ្ឍនំ** ដូច្នោះក៏មាន ។ អាចារ្យពួកខ្លះ ពោលអត្ថនៃបាលីនោះថា
ឈ្មោះថា បាយក្នុងឆ្នាំង បានដល់ អាហារពិសេសម្យ៉ាងរបស់ពួកទេវតា ។
បទថា **ឧទ្ធុត្វា** បានដល់ លើកឡើងចាកកាជនៈណាមួយ ។ អាហារនោះ
ឯង មានសូបៈច្រើន ក្នុងកាលជាក់ចូលក្នុងបាត្រ ហើយជាក់ក្នុងដៃព្រះថេរៈ
ប្រាកដដូចអាហារអន់ៗ ដែលសម្រេចដល់មនុស្សអនាថា តែអាហារនោះ
គ្រាន់តែជាក់ក្នុងដៃ បានតាំងនៅដោយសកាវៈដូចរបស់ទិព្វសម្រាប់ខ្លួន ។ បទ
ថា **អនេកសូទោ** បានដល់ សូបៈច្រើនយ៉ាង ដោយសូបៈ មានសណ្តែក
បាយ និងសណ្តែករាជមាសជាដើម និងដោយប្រភេទរបស់ទំពាច្រើន ។ បទ
ថា **អនេកព្យញ្ញោ** បានដល់ សម្មុទ្ធក្តិរក្តិច្រើនប្រភេទ ។ បទថា **អនេក-**
រសសូបព្យញ្ញោ សេចក្តីថា មានសូបៈ និងព្យញ្ញៈ មានរសដ៏ប្រសើរ
ផ្សេងៗ ដែលប្រកាសដល់រសដើម មានអង្កើមជាដើម និងរសដែលលាយ
គ្នាដោយសូបៈ និងព្យញ្ញៈជាច្រើន ។

បានឮថា បិណ្ឌបាតនោះ ក្នុងពេលជាក់ក្នុងដៃរបស់ព្រះថេរៈ ក្រអូប
ទៅដោយក្លិនទិព្វរបស់ខ្លួនពេញក្រុងរាជគ្រឹះ ។ លំដាប់នោះ ព្រះថេរៈគិតថា
បុរសនេះមានសក្តិតូច តែបិណ្ឌបាតប្រណីតពន់ពេក ដូចកោជនរបស់សក្ក-

ទេវរាជ នេះជានរណាហ្ន៎ ។ គ្រានោះ ព្រះថេរៈដឹងថា ជាសក្កទេវរាជ ទើប
 ពោលថា នៃកោសិយៈ ហេតុអ្វីទ្រង់ដណ្តើមសម្បត្តិអ្នកក្រីក្រ អ្នកធ្វើកម្ម
 ធ្ងន់ហើយ ថ្ងៃនេះ អ្នកក្រីក្រណាឲ្យទានដល់អាត្មាហើយ គប្បីបានតំណែង
 សេនាបតី ឬតំណែងសេដ្ឋី ។ សក្កៈពោលថា អ្នកដែលក្រីក្រជាងខ្ញុំមានឬ
 ព្រះថេរៈពោលថា ព្រះអង្គសោយរាជសម្បត្តិក្នុងទេវលោក ជាមនុស្សក្រីក្រ
 ដូចម្តេច សក្កៈពោលថា សេចក្តីនោះ ឈ្មោះថា យ៉ាងនោះឯងលោកម្ចាស់
 ខ្ញុំបានធ្វើសុចរិតកម្ម ក្នុងកាលព្រះពុទ្ធមិនទាន់កើតឡើង តែលុះពុទ្ធប្បាទ-
 កាលប្រព្រឹត្តទៅ ទេវបុត្រ ៣ អង្គ គឺចូឡរថទេវបុត្រ មហារថទេវបុត្រ
 អនេកវណ្ណទេវបុត្រ ធ្វើបុញ្ញកម្មហើយ កើតក្នុងទីជិតខ្ញុំ មានតេជះច្រើនជាងខ្ញុំ
 កាលទេវបុត្រទាំងនោះគិតនឹងលេងនក្ខត្តបូក្ស ទើបនាំអ្នកបម្រើចុះកាន់វិថី ឯ
 ខ្ញុំគេចចូលក្នុងប្រាសាទ ព្រោះតេជះអំពីសរីរៈរបស់ទេវបុត្រទាំងនោះ គ្រប
 ដណ្តប់សរីរៈរបស់ខ្ញុំ តេជះអំពីសរីរៈរបស់ខ្ញុំ មិនបានគ្របសង្កត់សរីរៈរបស់
 ទេវបុត្រទាំងនោះឡើយ អ្នកណាជាអ្នកក្រីក្រជាងខ្ញុំនោះ ។ ព្រះថេរៈពោល
 ថា កាលបើដូច្នោះ តាំងអំពីនេះទៅ ទ្រង់កុំបោកបញ្ឆោតយ៉ាងនេះ ហើយ
 ថ្វាយទានដល់អាត្មាឡើយ ។ សក្កៈត្រាស់ថា បើខ្ញុំបោកបញ្ឆោតថ្វាយទាន
 ដល់លោកម្ចាស់ ខ្ញុំនឹងមានកុសល ឬក៏មិនមាន ។ ព្រះថេរៈពោលថា មាន
 អាវុសោ ។ សក្កៈត្រាស់ថា កាលបើដូច្នោះ ឈ្មោះថា ការធ្វើកុសលជានាទី
 របស់ខ្ញុំ ដូច្នោះហើយ ទើបនមស្តារព្រះថេរៈ នាំនាងសុជាតាធ្វើប្រទក្សិណព្រះ
 ថេរៈ ហើយហោះទៅ បន្ទីឧទាន ៣ ដងថា គួរអស្ចារ្យ ទានខ្ញុំតាំងទុកល្អហើយ

ក្នុងព្រះកស្សបៈ ជាទានដ៏ប្រសើរ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា
អថោ អាយស្មតោ មហាកស្សបស្ស ឯតទយោសិ ដូច្នោះ ។

ព្រះមហាកស្សបៈហោសក្កទេវរាជស្តេចទេវតាដោយគោត្រថា កោសិយ
ក្នុងព្រះបាលីនោះ ។ បទថា បុញ្ញោន អត្តោ ប្រែថា ប្រកបដោយបុណ្យ ។
បទថា អត្ថិ ជាបាលីដ៏សេស ។ បទថា វេហាសំ អត្តគុណ្ណា សេចក្តីថា
ហោះឡើងអំពីផែនដី ។ អាចារ្យពួកខ្លះពោលថា បទថា អាកាសេ អន្តរិក្ខេ
គឺក្នុងអាកាសដែលជាទីឃើញរូបក្នុងចន្លោះ ដោយបរិយាយសព្វ គឺអាកាស ។
ម្យ៉ាងទៀត លោកពោលដោយពិសេសថា ក្នុងអាកាស ពោល គឺដែល
ឃើញរូបក្នុងចន្លោះ មិនមែនក្នុងអាកាសដែលបើកកសិណជាដើមឡើយ ។
សព្វថា អហោ ក្នុងបទថា អហោ ទានំ នេះ ជានិបាត ប្រើក្នុងអត្ថថា
គួរអស្ចារ្យ ។

ពិតហើយ សក្កទេវរាជស្តេចទេវតា កើតព្រះហឫទ័យគួរអស្ចារ្យថា
ព្រោះហេតុដែលអាត្មាអញ ធ្វើនូវការកោតក្រែងដោយដែរបស់ខ្លួន ដោយ
គោរព ដល់ព្រះមហាកស្សបត្ថេរ ដែលចេញអំពីនិរោធសមាបត្តិ ហើយធ្វើ
សម្មាទិដ្ឋិមិនឲ្យផ្លាស់ប្តូរ មិនឲ្យប៉ះទង្គិចអ្នកដទៃដោយកាល ទើបឲ្យទាន
ដោយកោជនជាទិព្វ ដូច្នោះ ព្រោះខ្ញុំជាអ្នកប្រកបដោយសម្បត្តិ ៣ ប្រការ
គឺខេត្តសម្បត្តិ ទេយ្យសម្បត្តិ និងចិត្តសម្បត្តិ ទើបបំពេញទានដែលសម្បូរ
ដោយអង្គទាំងបួនប្តី ក្នុងគ្រានោះ កាលនឹងបង្ហូរចេញនូវបីតិ និងសោមនស្ស
ដែលនៅខាងក្នុងព្រះហឫទ័យរបស់ព្រះអង្គ ទើបពោលថា អហោ ទានំ ទាន

គួរអស្ចារ្យ កាលទ្រង់ប្រកាសថា ទាននោះ ជាទានឧត្តម និងថា ជាខេត្ត
ដោយន័យដូចពោលហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទានថា បរមទានំ កស្សបេ
សុបតិដ្ឋិតំ ដូច្នោះ ។

កាលសក្កៈទ្រង់បន្លឺឧទានយ៉ាងនេះ ព្រះមានព្រះភាគប្រថាប់នៅឯវិហារ
នោះឯង ទ្រង់ស្តាប់សំឡេងដោយទិព្វសោត ហើយត្រាស់ដល់ភិក្ខុទាំងឡាយ
ថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ អ្នកឃើញទេ សក្កទេវរាជស្តេចទេវតាទ្រង់បន្លឺឧទាន
ហើយហោះទៅ ភិក្ខុទាំងនោះទូលសួរថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន សក្កៈនោះ
ទ្រង់ធ្វើអ្វី ទើបត្រាស់ថា ទ្រង់ថ្វាយទានដល់កស្សបៈ បុត្ររបស់តថាគត
ព្រោះហេតុនោះឯង ទ្រង់ពេញព្រះហឫទ័យ ទើបបន្លឺឧទាន ។ ដោយហេតុ
នោះ ទើបពោលពាក្យជាដើមថា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់បានឮឧទានដោយ
ទិព្វសោតធាតុ ដូច្នោះ ។

[៨១] បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា ទិព្វាយ សោតធាតុយា សេចក្តី
ថា ឈ្មោះថា ទិព្វ ព្រោះដូចគ្នានឹងរបស់ទិព្វ ។ ពិតហើយ ទិព្វបសាទ-
សោតធាតុដែលកើតដោយសុចរិតកម្មរបស់ពួកទេវតា មិនប្រឡាក់ប្រឡូស
ដោយរបស់មិនស្អាត មានទឹកប្រមាត់ ស្មៅស្ម ទាំងឈាមជាដើម អាចទទួល
អារម្មណ៍ក្នុងទីត្រាយបាន ព្រោះប្រាសចាកឧបកិលេស ។ សូម្បីសោតធាតុ
សម្រេចដោយញាណ ដែលកើតអំពីកម្លាំងនៃសេចក្តីព្យាយាមការវិនាសរបស់
ព្រះមានព្រះភាគអង្គនេះក៏ដូចគ្នា ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ទិព្វ ព្រោះដូចគ្នានឹង
របស់ទិព្វ ។ ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា ទិព្វ ព្រោះបានដោយអំណាចទិព្វ-

វិហារធម៌ និងព្រោះខ្លួនឯងអាស្រ័យទិព្វវិហារ ឈ្មោះថា សោតធាតុ ព្រោះ
 អត្តថា ស្តាប់ និងអត្តថា ទ្រទ្រង់នៅតាមសភាវៈ ។ ឈ្មោះថា សោតធាតុ
 ព្រោះដូចគ្នានឹងសោតធាតុ ដោយធ្វើកិច្ចរបស់សោតធាតុ ។ ដោយសោត-
 ធាតុដែលជាទិព្វនោះ ។ បទថា វិសុទ្ធាយ បានដល់ បរិសុទ្ធ គឺផុតចាក
 ឧបក្កិលេស ។ បទថា អតិក្កន្ធមានុសិកាយ សេចក្តីថា កន្លងបង្អួច
 ឧបចារៈមនុស្ស ឈានកន្លងនូវម័សសោតធាតុរបស់មនុស្ស ដោយការ
 ស្តាប់សំឡេងតាំងនៅ ។

បទថា ឯតមន្តំ វិទិត្យា សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបសេចក្តីនេះថា ទេវតាក្តី
 មនុស្សក្តី កើតការអើពើ ប្រព្រឹត្តស្រឡាញ់យ៉ាងក្រៃលែងនូវបុរសដែលល្អ
 កំពូល តាំងនៅក្នុងគុណវិសេស ដោយសម្មាបដិបត្តិហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺនូវ
 ឧទាននេះ ដែលសម្តែងសេចក្តីនោះ ។

ក្នុងអត្ថនោះ បុគ្គលឈ្មោះថា បិណ្ឌុទាតិក ព្រោះសមាទានធុត្តន្ត ពោល
 គឺអង្គកិក្ខុដែលត្រាប់បិណ្ឌុបាតជារត្ត ហើយទើបបំពេញធុត្តន្តនោះ ។ សួរថា
 ព្រះគាថានេះត្រាស់ធ្វើព្រះមហាកស្សបៈឲ្យជាហេតុ និងព្រះថេរៈដែលជាកំពូល
 ជាងធុតុវាទកិក្ខុទាំងអស់ ដែលទ្រទ្រង់នូវធុត្តន្ត ១៣ មិនមែនឬ ព្រោះហេតុ
 អ្វី ទើបព្រះថេរៈត្រូវប្រារព្ធុត្តន្តតែមួយប៉ុណ្ណោះ ឆ្លើយថា នេះជាការសម្តែង
 ក្នុងអត្ថប្បត្តិហេតុ ។ ម្យ៉ាងទៀត នេះត្រឹមតែជាទេសនា ។ ដោយពាក្យនេះ
 គប្បីជ្រាបថា ត្រាស់ធុត្តន្តទាំងអស់ ដល់ព្រះថេរៈនោះ ដោយលើកទេសនា
 ឡើងជាប្រធាន ។ ម្យ៉ាងទៀត ដើម្បីប្រកាសបដិបទា ដ៏កំពូលក្នុងព្រះថេរៈ

នោះ មិនធ្វើបិណ្ឌបុតិកវត្តទាំងអស់ឲ្យដាច់ ព្រោះលោកប្រាថ្នាតិចក្រៃលែង
នឹងអនុគ្រោះចំពោះត្រកូល ទើបពោលថា បិណ្ឌុរាតិកស្ស ដោយន័យដូច
ពោលហើយ ដោយគាថាជាដើមថា យថាមិ ភមរោ បុប្ផំ ដូច្នោះ ។ បទថា
បិណ្ឌុរាតិកស្ស ជាបតុត្តិវិភត្តិ សំដៅដល់បទថា មិហាយន្តិ ។ បទថា
បិណ្ឌុរាតិកស្ស នោះ គប្បីឃើញថា ប្រើក្នុងអត្តទុតិយាវិភត្តិ ។ បទថា
អត្តភរស្ស សេចក្តីថា ជាអ្នកចិញ្ចឹមចំពោះខ្លួនប៉ុណ្ណោះ ដោយបច្ច័យ ៤
ដែលតិចតួច មិនមានទោស និងរកបានងាយ ដែលលោកពោលយ៉ាងនេះថា
បច្ច័យទាំងនោះតិចផង រកបានងាយផង មិនមានទោសផង ។ បទថា
អនញ្ញោសិនោ សេចក្តីថា ឈ្មោះថា មិនចិញ្ចឹមអ្នកដទៃ ព្រោះមិនមានការ
ខ្វល់ខ្វាយដែលនឹងចិញ្ចឹមអ្នកដទៃ មានអន្តោវាសិកជាដើម ដោយការសង្គ្រោះ
ដោយអាមិស ។ ដោយបទទាំង ២ ទ្រង់សម្តែងការប្រព្រឹត្តស្រាលព្រម
ភាពជាអ្នកចិញ្ចឹមងាយ និងភាពជាអ្នកសន្តោសយ៉ាងក្រៃលែងរបស់ព្រះមហា
កស្សបៈ ព្រោះលោកត្រាច់ទៅដោយចីរវជាក្រឡឹងបរិហារកាយ និងបិណ្ឌ-
បុត ជាក្រឡឹងបរិហារផ្ទៃ ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា អត្តភរស្ស សេចក្តីថា
ឈ្មោះថា ជាអ្នកចិញ្ចឹមខ្លួន ព្រោះចិញ្ចឹមខ្លួនម្នាក់ប៉ុណ្ណោះ ពោល គឺអត្តភាព
ដោយពោលថា ចិញ្ចឹមខ្លួនមួយមាត់ មិនមែនចិញ្ចឹមអ្នកដទៃអំពីការងារនេះទេ ។
បន្ទាប់អំពីនោះឯង ឈ្មោះថា មិនចិញ្ចឹមអ្នកដទៃ ព្រោះមិនមានអ្នកដទៃដែល
ខ្លួនគប្បីស្តាប់សំឡេង ។ ភិក្ខុនោះជាអ្នកចិញ្ចឹមខ្លួន មិនចិញ្ចឹមអ្នកដទៃ ។ បទ
ទាំង ២ ទ្រង់សម្តែងដល់ការមិនប្រកាន់តទៅ ព្រោះលោកជាព្រះខ្ញុំណាស្រព ។

បទថា ទេវា បិហាយន្តិ ។បេ។ សតិមតោ សេចក្តីថា ទេវៈ មានសក្កៈជាដើម
 រមែងស្រឡាញ់ គឺរមែងប្រាថ្នាព្រះខ័ណ្ឌស្រពនោះ ឈ្មោះថា ចូលទៅស្ងប់
 ដោយបដិបស្សន្តិ ព្រោះចូលទៅស្ងប់ការក្រវល់ក្រវាយ និងការក្តៅក្រហាយ
 ដែលកើតអំពីកិលេសទាំងពួង ដោយសម្រេចអរហត្តផល ឈ្មោះថា ជាអ្នក
 មានសតិ ព្រោះជាអ្នកមានសតិអស់កាលជានិច្ច ដោយដល់នូវការបរិបូណ៌
 ដោយសតិ បន្ទាប់អំពីនោះ ដល់នូវលក្ខណៈជាបុគ្គលមិនញាប់ញ័រក្នុងឥដ្ឋា-
 រម្មណ៍ និងអនិដ្ឋារម្មណ៍ជាដើម គឺញ៉ាំងនូវការរាប់រានដ៏ច្រើនឲ្យកើត ទើប
 កើតការអើពើក្នុងគុណវិសេសរបស់លោក មានសីលជាដើម នឹងពោលទៅ
 ថ្វីដល់មនុស្សនោះ ។^{១៣៣}

អដ្ឋកថា មហាកស្សបសូត្រទី ៧ ចប់

សុត្តន្តបិដក

បិណ្ឌទាតសូត្រ

[៨២] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់គង់នៅក្នុងវត្តជេតពន របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ជិតក្រុងសាវត្ថី ។
 សម័យនោះឯង ពួកភិក្ខុច្រើនរូប ត្រឡប់មកអំពីបិណ្ឌទាត ក្នុងវេលាជាខាង
 ក្រោយកត្ត ហើយអង្គុយជួបជុំគ្នា ក្នុងរោងឈ្មោះករេមណ្ឌល ក៏កើតអន្តរ-
 កថានេះឡើងថា ម្ចាស់អាវុសោទាំងឡាយ ភិក្ខុអ្នកប្រព្រឹត្តបិណ្ឌទាត កាល

ត្រាច់ទៅបិណ្ឌបាត តែងបានឃើញរូបទាំងឡាយ ដែលជាទីគាប់ចិត្ត ដោយ
 ភ្នែកមួយដង មួយកាល បានឮសំឡេងទាំងឡាយ ដែលជាទីគាប់ចិត្ត ដោយ
 ត្រចៀក មួយដង មួយកាល បានជុំក្លិនទាំងឡាយ ដែលជាទីគាប់ចិត្ត ដោយ
 ច្រមុះ មួយដង មួយកាល បានទទួលរសទាំងឡាយ ដែលជាទីគាប់ចិត្ត ដោយ
 អណ្តាត មួយដង មួយកាល បានប៉ះពាល់ផ្សព្វទាំងឡាយ ដែលជាទីគាប់
 ចិត្ត ដោយកាយ មួយដង មួយកាល ។ ម្នាលអារុសោទាំងឡាយ ភិក្ខុអ្នក
 ប្រព្រឹត្តបិណ្ឌបាត មានគេធ្វើសក្ការៈ គោរព រាប់អាន បូជា កោតក្រែង
 ត្រាច់ទៅបិណ្ឌបាត ម្នាលអារុសោទាំងឡាយ ឈ្មើយចុះ ពួកយើង ចូរជា
 អ្នកប្រព្រឹត្តបិណ្ឌបាត ពួកយើងនឹងបានឃើញរូបទាំងឡាយ ដែលជាទីគាប់ចិត្ត
 ដោយភ្នែក មួយដង មួយកាលផង ពួកយើងនឹងបានឮសំឡេងទាំងឡាយ
 ដែលជាទីគាប់ចិត្តដោយត្រចៀក មួយដង មួយកាលផង ពួកយើងនឹងបានជុំ
 ក្លិនទាំងឡាយ ដែលជាទីគាប់ចិត្ត ដោយច្រមុះ មួយដង មួយកាលផង ពួក
 យើងនឹងបានទទួលរសទាំងឡាយ ដែលជាទីគាប់ចិត្តដោយអណ្តាត មួយដង
 មួយកាលផង ពួកយើងនឹងបានប៉ះពាល់ផ្សព្វទាំងឡាយ ដែលជាទីគាប់ចិត្ត
 ដោយកាយ មួយដង មួយកាលផង ពួកយើងនឹងមានគេធ្វើសក្ការៈ គោរព
 រាប់អាន បូជា កោតក្រែង ត្រាច់ទៅបិណ្ឌបាតផង ។ ឯអន្តរាកថានេះ ពួក
 ភិក្ខុទាំងនោះ ក៏ពុំទាន់ធ្វើឲ្យចប់ស្រេចនៅឡើយ ។ គ្រានោះ ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់ចេញចាកការសម្មំ ក្នុងផលសមាបត្តិ ក្នុងសាយណ្ណសម័យ ហើយទ្រង់
 ចូលទៅកាន់រោង ឈ្មោះករិមណ្ឌល លុះទ្រង់ចូលទៅដល់ហើយ ក៏គង់

លើអាសនៈ ដែលគេក្រាលថ្វាយ ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់ស្រេច
ហើយ ទើបត្រាស់ហៅពួកភិក្ខុមកថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ឥឡូវនេះ អ្នក
ទាំងឡាយ អង្គុយប្រជុំគ្នាដោយកថាដូចម្តេច អន្តរាកថាដូចម្តេច ដែលអ្នក
ទាំងឡាយធ្វើមិនទាន់ចប់ ។ ភិក្ខុទាំងនោះ ក្រាបបង្គំទូលថា បពិត្រព្រះអង្គ
ដ៏ចម្រើន កាលពួកខ្ញុំព្រះអង្គ ត្រឡប់មកអំពីបិណ្ឌបាត ក្នុងវេលាខាងក្រោយ
ភត្ត ហើយអង្គុយប្រជុំគ្នា ក្នុងរោងឈ្មោះករិមណ្ឌលនេះ អន្តរាកថានេះ
កើតឡើងថា ម្ចាស់អាវុសោទាំងឡាយ ភិក្ខុអ្នកប្រព្រឹត្តបិណ្ឌបាត កាលត្រាច់
ទៅបិណ្ឌបាត តែងបានឃើញរូបទាំងឡាយ ដែលជាទីគាប់ចិត្ត ដោយភ្នែក
មួយជង មួយកាល បានឮសំឡេងទាំងឡាយ ដែលជាទីគាប់ចិត្ត ដោយ
ត្រចៀក មួយជង មួយកាល បានជុំក្លិនទាំងឡាយ ដែលជាទីគាប់ចិត្តដោយ
ច្រមុះ មួយជង មួយកាល បានទទួលរសទាំងឡាយ ដែលជាទីគាប់ចិត្ត
ដោយអណ្តាត មួយជង មួយកាល បានប៉ះពាល់ផ្សព្វទាំងឡាយ ដែលជាទី
គាប់ចិត្ត ដោយកាយ មួយជង មួយកាល ។ ម្ចាស់អាវុសោទាំងឡាយ ភិក្ខុ
អ្នកប្រព្រឹត្តបិណ្ឌបាត មានគេធ្វើសក្ការៈ គោរព រាប់អាន បូជា កោតក្រែង
ត្រាច់ទៅបិណ្ឌបាត ម្ចាស់អាវុសោភិក្ខុទាំងឡាយ ឈ្នើមចុះ ពួកយើងត្រូវជា
អ្នកប្រព្រឹត្តបិណ្ឌបាតផង ពួកយើងនឹងបានឃើញរូបទាំងឡាយ ដែលជាទី
គាប់ចិត្តដោយភ្នែក មួយជង មួយកាលផង ពួកយើងនឹងបានឮសំឡេង
ទាំងឡាយ ដែលជាទីគាប់ចិត្ត ដោយត្រចៀក មួយជង មួយកាលផង ពួក
យើងនឹងបានជុំក្លិនទាំងឡាយ ដែលជាទីគាប់ចិត្តដោយច្រមុះ មួយជង មួយ

កាលផង ពួកយើងនឹងបានទទួលរសទាំងឡាយ ដែលជាទីគាប់ចិត្តដោយ
 អណ្តាត មួយដង មួយកាលផង ពួកយើងនឹងបានប៉ះពាល់ផ្សព្វទាំងឡាយ
 ដែលជាទីគាប់ចិត្តដោយកាយ មួយដង មួយកាលផង ពួកយើងនឹងមានគេ
 ធ្វើសក្ការៈ គោរព រាប់អាន បូជា កោតក្រែង ត្រាប់ទៅបិណ្ឌបាតផង បពិត្រ
 ព្រះអង្គដ៏ចម្រើន អន្តរកថានេះហើយ ដែលពួកខ្ញុំព្រះអង្គ ធ្វើមិនទាន់ចប់
 ស្រេចនៅឡើយ ស្រាប់តែព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ស្តេចមកដល់ ។ ម្នាលភិក្ខុ
 ទាំងឡាយ អ្នកទាំងឡាយ ពោលកថា មានសភាពយ៉ាងនេះ មិនសមគួរ
 ដល់អ្នកទាំងឡាយ ដែលជាកុលបុត្តចេញចាកផ្ទះ ចូលទៅកាន់ផ្ទះដោយ
 សទ្ធាឡើយ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អ្នកទាំងឡាយ កាលបើបានប្រជុំគ្នា គួរធ្វើ
 អំពើ ២ យ៉ាង គឺធម្មិកថា ១ អរិយតុណ្ណិកាត ១ ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់បានជ្រាបច្បាស់សេចក្តីនុ៎ះហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

ទេវតាទាំងឡាយ តែងស្រឡាញ់ភិក្ខុអ្នកប្រព្រឹត្តបិណ្ឌបាត អ្នក
 ចិញ្ចឹមតែខ្លួន មិនចិញ្ចឹមបុគ្គលដទៃ ជាអ្នកនឹងធីង ប្រសិនបើ
 (ភិក្ខុនោះ) មិនអាស្រ័យនូវការសរសើរ គឺកិត្តិសព្ទ
 ទេ (សេចក្តីសរសើរ រមែងមានក្នុងទីចំពោះមុខ ឬកំបាំង
 មុខមិនខាន) ។ សូត្រទី ៨ ។

អដ្ឋកថា

បិណ្ឌបាតសូត្រ

បិណ្ឌបាតសូត្រទី ៨ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[៨២] បទថា បច្ឆាកត្តំ សេចក្តីថា ពេលខាងក្នុងថ្ងៃត្រង់របស់ភិក្ខុ ដែលសមាទានឯកាសនិក្ខត្តន្តំ និងខលុបច្ឆាកត្តិក្ខត្តន្តំ ដែលឆាន់អាហារ ព្រឹកហើយ ក៏បច្ឆាកត្តិដូចគ្នា ។ តែក្នុងទីនេះ ខាងក្រោយអំពីឆាន់អាហារតាម ប្រក្រតីនោះឯង គប្បីជ្រាបថា ជាបច្ឆាកត្តិ ។ បទថា បិណ្ឌបាតប្បដិក្កន្តានំ សេចក្តីថា បុគ្គលត្រឡប់អំពីបិណ្ឌបាត គឺត្រឡប់អំពីស្វែងរកបិណ្ឌបាតហើយ ត្រឡប់ពីបិណ្ឌបាតហើយនោះ ដោយធ្វើកត្តកិច្ចឲ្យសម្រេច ។ បទថា ករេរិ ក្នុងបទថា ករេរិមណ្ឌលមាឡ ជាឈ្មោះរបស់ដើមថ្ងាន់ ។ បានឮថា ដើម ថ្ងាន់នោះ នៅខាងក្នុងរវាងមណ្ឌប និងព្រះគន្ធកុដិ ដោយហេតុនោះ សូម្បី ព្រះគន្ធកុដិ ក៏លោកហៅថា ករេរិកុដិកា ។ មណ្ឌបក្តី សាលាក្តី លោក ហៅថា ករេរិមណ្ឌលមាឡ គឺរោងមូលជិតដើមថ្ងាន់ ។ ព្រោះហេតុអ្វី ក្នុង រោងមូល ពោល គឺសាលាសម្រាប់អង្គុយដែលសាងទុកមិនឆ្ងាយអំពីដើម ថ្ងាន់នោះ ។ អាចារ្យពួកខ្លះ ពោលដល់ដំបូលដែលប្រក់ដោយស្មៅ និងស្លឹក ឈើ ភ្លៀងមិនលិច ថាជារោងមូល ។ អាចារ្យមួយពួកទៀតពោលថា មណ្ឌប ដែលប្រក់ដោយវល្លិ មានវល្លិអតិមុត្តកជាដើម ឈ្មោះថា រោងមូល ។ បទ ថា កាលេន កាលំ បានដល់ ក្នុងរវាង ម្តងម្កាល អធិប្បាយថា ក្នុង សម័យនោះៗ ។ បទថា មនាបិកេ ប្រែថា គួរជាទីត្រេកអរ អធិប្បាយថា

បីយរូបដែលគួរប្រាថ្នា ។ ភាពជាឥដ្ឋារម្មណ៍ និងអនិដ្ឋារម្មណ៍ គប្បីកាន់យក
 ដោយអំណាចបុគ្គល និងដោយអំណាចទ្វារ ។ ពិតហើយ ភាពជាឥដ្ឋារម្មណ៍
 និងអនិដ្ឋារម្មណ៍នោះ គេសន្មតថា ជាវត្ថុគួរប្រាថ្នារបស់បុគ្គលពួកខ្លះ មិនគួរ
 ប្រាថ្នារបស់បុគ្គលពួកខ្លះ សន្មតថា មិនគួរប្រាថ្នារបស់បុគ្គលពួកខ្លះ គួរប្រាថ្នា
 របស់បុគ្គលពួកខ្លះ ។ ម្យ៉ាងទៀត គួរប្រាថ្នារបស់ទ្វារ ១ មិនគួរប្រាថ្នារបស់
 ទ្វារ ១ ។ តែក្នុងទីនេះ គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យដោយអំណាចវិបាក ពិតហើយ
 កុសលវិបាក គួរប្រាថ្នាដោយចំណែកមួយ អកុសលវិបាក មិនគួរប្រាថ្នា
 ឡើយ ។ បទថា **ចក្កុនា រូបេ បស្សិតុំ** សេចក្តីថា ភិក្ខុទៅកាន់ស្រុកដើម្បី
 បិណ្ឌបាត កាលពួកឧបាសកនិមន្តឲ្យចូលទៅកាន់ផ្ទះ នាំអាសនៈ និងពិតាន
 ចូលទៅ ដើម្បីធ្វើការបូជា សក្ការៈ បានឃើញរូបដែលគួរត្រេកអរ ពោល
 គឺរូបដែលរុងរឿងដោយលម្អផ្សេងៗ និងរូបដែលមានវិញ្ញាណគ្រប់គ្រងដទៃ
 ដោយវិញ្ញាណដែលប្រព្រឹត្តទៅតាមចក្កុនា ។ បទថា **សន្ទេ** សេចក្តីថា ភិក្ខុ
 ចូលទៅកាន់ផ្ទះឥស្សរជន បានឮសំឡេងច្រៀង និងប្រគំ ដែលគេលេងដើម្បី
 ឥស្សរជនទាំងនោះ ក៏ដូច្នោះដូចគ្នា ។ បទថា **គន្ធន្ទេ** សេចក្តីថា ដើម្បីហិតក្លិន
 មានក្លិនផ្កា និងក្លិនផ្សេងក្រអូបជាដើម ដែលបុគ្គលទាំងនោះបង្ហាន់នាំចូល
 ទៅ ដោយបូជា និងសក្ការៈដូចគ្នា ។ បទថា **រសេ** សេចក្តីថា ដើម្បីភ្នក្សរស
 ដ៏ប្រសើរផ្សេងៗ ដោយការបរិភោគអាហារដែលជនទាំងនោះប្រគេន ។ បទ
 ថា **នោដ្ឋព្វេ** សេចក្តីថា ដើម្បីពាល់ត្រូវផោដ្ឋព្វារម្មណ៍ជាសុខសម្ផស្ស ក្នុង
 ការអង្គុយលើអាសនៈមានតម្លៃច្រើន ដែលគេក្រាល ។ កាលទ្រង់ប្រារព្ធ

ដល់ការបាននូវវត្ថុដ្ឋានម្សិល ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងទ្វារ ៥ ដូចពោលមកហើយ
នេះ ឥឡូវនេះ ដើម្បីសម្តែងការបាននូវវត្ថុដ្ឋានម្សិលដែលប្រព្រឹត្តទៅតាមមនោទ្វារ
ទើបត្រាស់ពាក្យជាដើមថា **សក្ការោ** ដូច្នោះ ។ ពាក្យនោះ មានអត្ថដូចពោល
ហើយខាងដើមនោះឯង ។

សួរថា ន័យនេះសម្រាប់ភិក្ខុដែលមិនសមាទានបិណ្ឌបាតជាវត្ថុ រមែង
មិនបានឬ ។ ឆ្លើយថា បាន ។ ពិតហើយ ក្នុងពេលដែលភិក្ខុទាំងនោះចូល
ទៅកាន់ស្រុកដើម្បីនិមន្តនកត្ត និងសលាកកត្តជាដើម ឧបាសកទាំងឡាយជា
អ្នកមានសម្បត្តិច្រើន រមែងធ្វើសក្ការៈ និងសមានដូច្នោះដូចគ្នា តែក្នុងសេចក្តី
នោះ មិនពិតប្រាកដឡើយ ឯសម្រាប់ភិក្ខុដែលត្រាច់បិណ្ឌបាតជាវត្ថុពិតប្រាកដ
ក្នុងកាលនោះ ។ ភិក្ខុទាំងនោះឃើញបុគ្គលនោះកំពុងធ្វើការបូជា និងសក្ការៈ
ក្នុងទីនោះ តាំងនៅក្នុងផ្លូវមិនជាទីរលាស់ចេញចាកទុក្ខ ព្រោះធ្ងន់ក្នុងសក្ការៈ
ទើបពោលយ៉ាងនោះ ដោយអយោនិសោមនសិការ ។ ដោយហេតុនោះឯង
ទើបលោកពោលពាក្យជាដើមថា **ហន្តារុសោ មយប្បិ បិណ្ឌាទាតិកា ហោម**
ប្រែថា ណើយចុះ ពួកយើងនឹងជាអ្នកសមាទានការត្រាច់បិណ្ឌបាតជាវត្ថុ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ សព្វថា **ហន្ត** ជានិបាត ប្រើក្នុងអត្ថថា លះបង់ ។
បទថា **លច្ឆាម** ប្រែថា នឹងបាន ។ បទថា **តេនុបសង្កមិ** សេចក្តីថា ទ្រង់
ប្រថាប់គង់ក្នុងព្រះគន្ធកុដិ មានក្លិនក្រអូបនោះ ទ្រង់ស្តាប់ការចរចាប្រាស្រ័យ
របស់ភិក្ខុទាំងនោះ ទើបចូលទៅកាន់រោងមូល ដោយព្រះបំណងថា ភិក្ខុទាំង
នេះឬសក្កុសសាសនារបស់ព្រះពុទ្ធដូចតថាគត សូម្បីនៅក្នុងវិហារជាមួយនឹង

តថាគត ក៏នៅតែប្រើប្រាស់ពាក្យដោយអាយោនិសោមនសិការយ៉ាងនេះ មិន
ប្រព្រឹត្តក្នុងការដុសខាត់ ឈ្លើយចុះ តថាគតនឹងហាមភិក្ខុនោះ ចាកហេតុនោះ
ហើយប្រកបក្នុងធម៌ ដែលជាគ្រឿងដុសខាត់ ។ ពាក្យដ៏សេស មានន័យ
ដូចពោលហើយនោះឯង ។

បទថា ឯតមត្តំ វិទិត្យា សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបអត្ថនេះថា សូម្បីទេវតា
ទាំងឡាយ រមែងស្រឡាញ់ចំពោះភិក្ខុដែលត្រាប់បំណុលជាវត្ថុ ដើម្បីកម្ចាត់
កិលេស ដើម្បីធ្វើតណ្ហាឲ្យរឹងស្អុត ដោយធម៌ជាគ្រឿងដុសខាត់ គឺប្រាថ្នាតិច
និងសន្តោស កើតនូវការអើពើក្នុងកិច្ចបដិបត្តិ ប្រព្រឹត្តស្រឡាញ់ចំពោះលោក
មិនប្រព្រឹត្តស្រឡាញ់បុគ្គលដទៃក្រៅអំពីនេះ ដូច្នោះហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាន
នេះ ដើម្បីសម្តែងសេចក្តីនោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា នោ ចេ សទ្ទសិលោកនិស្សិទោ សេចក្តីថា
បើមិនចង់បានអាស្រ័យការសរសើរ ពោល គឺសំឡេងដែលជនដទៃសរសើរ
ដោយន័យជាដើមថា គួរអស្ចារ្យ លោកម្ចាស់ជាអ្នកប្រាថ្នាតិច សន្តោស មាន
ការប្រព្រឹត្តដុសខាត់ក្រែលែង ។ ម្យ៉ាងទៀត កិត្តិសព្វ បានដល់ ការយោសនា
សរសើរគុណចំពោះមុខ លើកតម្កើង បានដល់ លើកតម្កើង ក្នុងទីកំបាំងមុខ
ឬកាតជាបុគ្គលមានយសផ្សាយទៅ ។ ពាក្យដ៏សេស មានន័យដូចពោល
ក្នុងសូត្រដែលជាលំដាប់នោះឯង ។^{១២៣}

អដ្ឋកថា បិណ្ណទាតសូត្រទី ៨ ចប់

សុត្តន្តបិដក

សិប្បសូត្រ

[៨៣] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់គង់នៅក្នុងវត្តជេតពន របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ជិតក្រុងសាវត្ថី ។
 សម័យនោះឯង ពួកភិក្ខុច្រើនរូប កាលត្រឡប់មកអំពីបិណ្ឌុបាត ក្នុងវេលា
 ខាងក្រោយភត្ត អង្គុយប្រជុំគ្នាក្នុងរោងសម្រាប់អង្គុយ អន្តរកថានេះកើត
 ឡើងថា ម្ចាស់អាវុសោទាំងឡាយ អ្នកណាហ្ន៎ ដឹងនូវសិល្បៈ អ្នកណាជា
 អ្នកសិក្សាសិល្បៈអ្វី បណ្តាសិល្បៈទាំងឡាយ សិល្បៈណាប្រសើរជាង ។
 បណ្តាភិក្ខុទាំងនោះ ភិក្ខុពួកខ្លះ និយាយយ៉ាងនេះថា បណ្តាសិល្បៈទាំងឡាយ
 សិល្បៈក្នុងដីប្រសើរជាង ។ ពួកភិក្ខុខ្លះនិយាយយ៉ាងនេះថា បណ្តាសិល្បៈ
 ទាំងឡាយ សិល្បៈក្នុងសេះប្រសើរជាង ។ ពួកភិក្ខុខ្លះនិយាយយ៉ាងនេះថា
 បណ្តាសិល្បៈទាំងឡាយ សិល្បៈក្នុងរថប្រសើរជាង ពួកភិក្ខុខ្លះនិយាយយ៉ាង
 នេះថា បណ្តាសិល្បៈទាំងឡាយ សិល្បៈក្នុងធុប្រសើរជាង ។ ពួកភិក្ខុខ្លះ
 និយាយយ៉ាងនេះថា បណ្តាសិល្បៈទាំងឡាយ សិល្បៈក្នុងអាវុធប្រសើរជាង ។
 ពួកភិក្ខុខ្លះនិយាយយ៉ាងនេះថា បណ្តាសិល្បៈទាំងឡាយ សិល្បៈក្នុងដៃទេទេ
 ប្រសើរជាង ។ ពួកភិក្ខុខ្លះនិយាយយ៉ាងនេះថា បណ្តាសិល្បៈទាំងឡាយ
 សិល្បៈក្នុងការរាប់ប្រសើរជាង ។ ពួកភិក្ខុខ្លះនិយាយយ៉ាងនេះថា បណ្តា
 សិល្បៈទាំងឡាយ សិល្បៈក្នុងការរាប់បូកប្រសើរជាង ។ ពួកភិក្ខុខ្លះនិយាយ
 យ៉ាងនេះថា បណ្តាសិល្បៈទាំងឡាយ សិល្បៈក្នុងការសរសេរប្រសើរជាង ។
 ពួកភិក្ខុខ្លះនិយាយយ៉ាងនេះថា បណ្តាសិល្បៈទាំងឡាយ សិល្បៈក្នុងកាព្យ

ប្រសើរជាង ។ ពួកភិក្ខុខ្លះនិយាយយ៉ាងនេះថា បណ្ណាសិល្បៈទាំងឡាយ
សិល្បៈក្នុងគម្ពីរលោកាយតនៈប្រសើរជាង ។ ពួកភិក្ខុខ្លះនិយាយយ៉ាងនេះថា
បណ្ណាសិល្បៈទាំងឡាយ សិល្បៈក្នុងវិជ្ជាទាយស្រែប្រសើរជាង ។ ឯអន្តរា-
កថានេះ ពួកភិក្ខុទាំងនោះ ធ្វើពុំទាន់ចប់ស្រេចនៅឡើយ ។ គ្រានោះ ព្រះ
មានព្រះភាគ ទ្រង់ចេញចាកការសម្ម ក្នុងសាយណ្ណសម័យ ហើយស្តេច
ចូលទៅកាន់រោងជាទីអង្គុយ រួចគង់លើអាសនៈដែលគេក្រាលថ្វាយ លុះព្រះ
មានព្រះភាគ ទ្រង់គង់ស្រេចហើយ ទើបត្រាស់ហៅពួកភិក្ខុមកថា ម្ចាស់ភិក្ខុ
ទាំងឡាយ ឥឡូវនេះ អ្នកទាំងឡាយ អង្គុយប្រជុំគ្នា ដោយកថាដូចម្តេច
អន្តរកថាដូចម្តេច ដែលអ្នកទាំងឡាយធ្វើមិនទាន់ចប់ស្រេចនៅឡើយ ។ ពួក
ភិក្ខុទាំងនោះក្រាបទូលថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន កាលដែលពួកខ្ញុំព្រះអង្គ
ត្រឡប់មកអំពីបិណ្ឌបាត ក្នុងវេលាខាងក្រោយភត្ត ហើយអង្គុយប្រជុំគ្នា ក្នុង
រោងសម្រាប់អង្គុយនេះ អន្តរកថាកើតឡើងថា ម្ចាស់អាវុសោទាំងឡាយ
អ្នកណាហ្ន៎ ដឹងសិល្បៈ អ្នកណាជាអ្នកសិក្សាសិល្បៈអ្វី បណ្ណាសិល្បៈ
ទាំងឡាយ សិល្បៈណាប្រសើរជាង ។ បណ្ណាភិក្ខុទាំងនោះ ពួកភិក្ខុខ្លះ
និយាយយ៉ាងនេះថា បណ្ណាសិល្បៈទាំងឡាយ សិល្បៈដ៏ប្រសើរជាង ។ ពួក
ភិក្ខុខ្លះនិយាយយ៉ាងនេះថា បណ្ណាសិល្បៈទាំងឡាយ សិល្បៈក្នុងសេះប្រសើរ
ជាង ។ ពួកភិក្ខុខ្លះនិយាយយ៉ាងនេះថា បណ្ណាសិល្បៈទាំងឡាយ សិល្បៈក្នុង
រថប្រសើរជាង ពួកភិក្ខុខ្លះនិយាយយ៉ាងនេះថា បណ្ណាសិល្បៈទាំងឡាយ
សិល្បៈក្នុងធុប្រសើរជាង ។ ពួកភិក្ខុខ្លះនិយាយយ៉ាងនេះថា បណ្ណាសិល្បៈ

ទាំងឡាយ សិល្បៈក្នុងអាវុធប្រសើរជាង ។ ពួកភិក្ខុខ្លះ និយាយយ៉ាងនេះថា
 បណ្ណាសិល្បៈទាំងឡាយ សិល្បៈក្នុងដៃទេប្រសើរជាង ។ ពួកភិក្ខុខ្លះនិយាយ
 យ៉ាងនេះថា បណ្ណាសិល្បៈទាំងឡាយ សិល្បៈក្នុងការរាប់ ជាលំដាប់ប្រសើរ
 ជាង ។ ពួកភិក្ខុខ្លះនិយាយយ៉ាងនេះថា បណ្ណាសិល្បៈទាំងឡាយ សិល្បៈក្នុង
 ការរាប់បូកប្រសើរជាង ។ ពួកភិក្ខុខ្លះនិយាយយ៉ាងនេះថា បណ្ណាសិល្បៈ
 ទាំងឡាយ សិល្បៈក្នុងការសរសេរ ប្រសើរជាង ។ ពួកភិក្ខុខ្លះនិយាយយ៉ាង
 នេះថា បណ្ណាសិល្បៈទាំងឡាយ សិល្បៈក្នុងកាព្យ ប្រសើរជាង ។ ពួកភិក្ខុ
 ខ្លះនិយាយយ៉ាងនេះថា បណ្ណាសិល្បៈទាំងឡាយ សិល្បៈក្នុងគម្ពីរលោកា-
 យតនៈ ប្រសើរជាង ។ ពួកភិក្ខុខ្លះនិយាយយ៉ាងនេះថា បណ្ណាសិល្បៈទាំង
 ឡាយ សិល្បៈក្នុងវិជ្ជាទាយស្រែ ប្រសើរជាង ។ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន
 អន្តរកថានេះហើយ ដែលពួកខ្ញុំព្រះអង្គ ធ្វើពុំទាន់ចប់ស្រេចនៅឡើយ ស្រាប់
 តែព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ស្តេចមកដល់ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អ្នកទាំង
 ឡាយពោលកថាមានសភាពបែបនេះ មិនសមគួរដល់អ្នកទាំងឡាយ ដែល
 ជាកុលបុត្រចេញចាកផ្ទះ ចូលទៅកាន់ផ្ទះស ដោយសទ្ធាទេ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំង
 ឡាយ កាលអ្នកទាំងឡាយប្រជុំគ្នា គួរធ្វើអំពើ ២ យ៉ាង គឺធម្មិកថា ឬ
 អរិយតុណ្ណីភាព ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់សេចក្តីនុ៎ះហើយ
 ទ្រង់បន្លឺខ្លះនេះ ក្នុងវេលានោះថា

បុគ្គលណា ជាអ្នកមិនចិញ្ចឹមជីវិត ដោយសិល្បៈ ជាអ្នក
 ប្រព្រឹត្តស្រាល ប្រាថ្នាប្រយោជន៍ដល់ជនដទៃ សង្រួមឥន្ទ្រិយ

មានចិត្តផុតស្រឡះចាកអាសវៈទាំងពួង មិនមានទីនៅនៃតណ្ហា
 មិនមានសេចក្តីប្រកាន់ថា របស់អញមិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា
 បានសម្លាប់មារហើយ ចរទៅម្នាក់ឯង បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា
 ភិក្ខុ ។ សូត្រទី ៧ ។

អដ្ឋកថា

សិប្បសូត្រ

សិប្បសូត្រទី ៧ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[៨៣] បទថា កោ នុ ខោ អាវុសោ សិប្បំ ជាធាតុ សេចក្តីថា
 អាវុសោ កាលពួកយើងប្រជុំគ្នាក្នុងទីនេះ បុគ្គលណាហ្ន៎ នឹងដឹងច្បាស់នូវ
 អាជីវៈណាមួយ ដែលមានជីវិតជាហេតុ ដែលបានឈ្មោះថា សិប្បៈ ព្រោះ
 អត្តថា ត្រូវសិក្សា ។ បទថា កោ កី សិប្បំ សិក្ខុ សេចក្តីថា បុគ្គល
 ណាចូលទៅរកត្រកូលអាចារ្យ ដែលល្បីល្បាញក្នុងសិប្បៈអស់កាលយូរហើយ
 សិក្សាសិប្បៈណាមួយ បណ្តាសិប្បៈ មានសិប្បៈដីជាដើម ដោយគន្លងដែល
 រៀន និងដោយគន្លងបដិបត្តិ ។ បទថា កតរំ សិប្បំ សិប្បានំ អត្តំ សេចក្តី
 ថា សិប្បៈប្រភេទណាជាកំពូល គឺប្រសើរជាងសិប្បៈទាំងពួង ដោយមិន
 ថោកថយ មានផលច្រើន និងសម្រេចបានមិនលំបាក អធិប្បាយថា បុគ្គល
 អាស្រ័យសិប្បៈណាហើយ អាចរស់នៅបានងាយ ។ បទថា តត្ថេកកេច្ច

សេចក្តីថា បណ្តាកិក្ខុទាំងនោះ ពួកខ្លះ ដែលចេញបួសអំពីត្រកូលនាយ
ហត្ថាចារ្យនោះ ។ បទថា ឯវមាហំសុ សេចក្តីថា លោកទាំងនោះបានពោល
យ៉ាងនោះ បន្ទាប់អំពីនេះទៅ ក្នុងទីដែលពោលថា ឯកាច្ចុ ក៏ន័យនេះដូចគ្នា ។
បទថា ហត្ថិសិប្បំ សេចក្តីថា សិប្បៈគ្រប់យ៉ាង មានការចាប់ដី ការបង្កើត
ការបរ ការជិះ ការរក្សារោគជាដើម ដែលចាំបាច់ត្រូវធ្វើ លោកបំណងយក
ថា ជាសិប្បៈក្នុងការបង្កើតដីក្នុងទីនេះ ។ ក្នុងពាក្យថា អស្សុសិប្បំ នេះ ក៏
ន័យនេះដូចគ្នា ។ ឯសិប្បៈ គឺការបររថ គប្បីជ្រាបដោយវិធីហ្វឹកហាត់ និង
បរទៅជាដើមរបស់អ្នកបររថ និងដោយការប្រកបរថ ។ បទថា ធនុសិប្បំ
បានដល់ សិប្បៈនៃនាយខ្មាន់ធ្មដែលហៅថា អ្នកខ្មាន់ធ្ម ។ បទថា ថរុសិប្បំ
បានដល់ សិប្បៈខាងអាវុធដ៏សេស ។ បទថា មុទ្ធាសិប្បំ បានដល់ សិប្បៈ
ក្នុងការរាប់មេដៃ ។ បទថា គណានាសិប្បំ បានដល់ សិប្បៈក្នុងការរាប់
មិនដាច់រយៈ ។ បទថា សង្ខានសិប្បំ បានដល់ សិប្បៈក្នុងការរាប់ជាដុំ
ដោយការបូក និងការដកជាដើម ។ បុគ្គលដែលពោលស្ងាត់ជំនាញក្នុង
សិប្បៈនោះ គ្រាន់តែឃើញដើមឈើក៏រាប់បានថា ដើមឈើនេះ មានស្លឹក
ប៉ុណ្ណោះ ។ បទថា លេខាសិប្បំ បានដល់ សិប្បៈក្នុងការសរសេរអក្សរ
ដោយអាការផ្សេងៗ ឬក្នុងការគូរ ។ បទថា កាវេយ្យសិប្បំ សេចក្តីថា
សិប្បៈ គឺការតែងកាព្យនៃកវី ៤ ពួក មានចិន្តកវីជាដើម ដោយការគិត
របស់ខ្លួន ដោយការស្តាប់ដែលបានមកអំពីអ្នកដទៃ ដោយប្រយោជន៍យ៉ាង
នេះថា វត្ថុនេះមានប្រយោជន៍ អញនឹងប្រកបវត្ថុនេះយ៉ាងនេះ ឬដោយការ

ឃើញកាព្យណាមួយ ហើយកើតបដិកាណឡើងក្នុងឋានៈថា អញនឹងតែង
 កាព្យឲ្យដូចគ្នានឹងកាព្យនោះ ។ សមដូចព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់ភិក្ខុ
 ទាំងឡាយ ករីមាន ៤ ពួក គឺចិន្តករី ១ សុតករី ១ អត្តករី ១ បដិ-
 កាណករី ១ ។ បទថា លោកាយតនសិប្បំ សេចក្តីថា សិប្បៈក្នុងវិតណ្ណ-
 សាស្ត្រដែលបដិសេធបរលោក និងនិព្វាន ប្រព្រឹត្តទៅ ដោយន័យជាដើមថា
 ក្អែកស ព្រោះឆ្អឹងស កុកក្រហម ព្រោះឈាមក្រហម ។ បទថា ទត្ត-
 វិជ្ជាសិប្បំ សេចក្តីថា សិប្បៈក្នុងនីតិសាស្ត្រ មានការរក្សាស្តេចជាដើម ។
 បានឮថា សិប្បៈទាំង ១២ នេះ ឈ្មោះថា មហាសិប្បៈ ទើបពោលក្នុងទីនេះថា
 សិប្បានំ អត្តំ ដូច្នោះ ។

បទថា ឯតមត្តំ វិទិត្យា សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបដោយអាការទាំងពួងនូវ
 ការមិនរលាស់ចេញចាកទុក្ខ ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ការរស់នៅនៃសិប្បាយតនៈ
 ទាំងពួងនេះ តែក៏ទ្រង់ជ្រាបការមិនរលាស់ចេញនៃភាពបរិសុទ្ធ មានសីល
 ជាដើម និងភាពជាភិក្ខុនៃបុគ្គលដល់ព្រមដោយសីលជាដើមនោះ ទើបទ្រង់
 បន្លឺឧទាននេះ ដែលប្រកាសអត្ថនោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា អសិប្បជីវី សេចក្តីថា ឈ្មោះថា អសិប្បជីវី
 ព្រោះអត្ថថា មិនទៅអាស្រ័យសិប្បៈណាមួយចិញ្ចឹមជីវិត ព្រោះការសង្ឃឹម
 ក្នុងបច្ច័យក្រៀមស្អាតទៅ ដោយសង្កត់តណ្ហាប្បាទាន ៤ ឲ្យនៅឆ្ងាយ ។ ដោយ
 ពាក្យនេះ ទ្រង់សម្តែងដល់អាជីវបារិសុទ្ធិសីល ។ បទថា លហុ បានដល់
 ឈ្មោះថា ស្រាល គឺមិនមានសម្ភារៈច្រើន ព្រោះមានកិច្ចតិច និងមានការ

ប្រព្រឹត្តស្រាលព្រម ។ ដោយពាក្យនេះ ទ្រង់សម្តែងដល់ភាពជាអ្នកចិញ្ចឹម
 ងាយ ដែលសម្រេចដោយការសន្តោសក្នុងបច្ច័យ ៤ ។ បទថា អត្តកាមោ
 សេចក្តីថា ឈ្មោះថា អត្តកាម ព្រោះអត្តថា ស្រឡាញ់ គឺប្រាថ្នាចំពោះ
 ប្រយោជន៍របស់លោក ព្រមទាំងទេវលោកប៉ុណ្ណោះ ។ ដោយពាក្យនេះ ទ្រង់
 សម្តែងដល់បាតិមោក្ខសំរេសីល ព្រោះប្រកាសដល់ការរៀនរត់ដែលមិនមែន
 ប្រយោជន៍ដល់សត្វទាំងឡាយ ព្រោះសម្តែងដល់ការរៀនរត់សេចក្តីវិនាស
 មានបាណាតិបាតជាដើម ។ បទថា យតិទ្រិយោ សេចក្តីថា ឈ្មោះថា មាន
 តទ្រិយសង្រួមហើយ ព្រោះសង្រួមតទ្រិយ ៦ មានចក្ខុទ្រិយជាដើម ដោយ
 មិនឲ្យអកុសលធម៌ មានអវិជ្ជាជាដើមកើតឡើង ។ ដោយពាក្យនេះ ត្រាស់
 ដល់តទ្រិយសំរេស ។ បទថា សព្វធិ វិប្បមុត្តោ សេចក្តីថា ជាអ្នកមានសីល
 បរិសុទ្ធល្អយ៉ាងនេះ តាំងមាំនៅក្នុងការសន្តោសដោយបច្ច័យ ៤ កំណត់នាម
 រូប មួយអន្លើដោយបច្ច័យ ពិចារណាសង្ខារដោយលក្ខណៈ មានអនិច្ច-
 លក្ខណៈជាដើម បំពេញវិបស្សនា បន្ទាប់អំពីនោះ ក៏ឈ្មោះថា ជាអ្នករួចផុត
 ក្នុងធម៌ទាំងពួង គឺក្នុងភូមិទាំងពួង មានភពជាដើម ព្រោះលះសំយោជនៈបាន
 ដោយអរិយមគ្គ ៤ ដែលប្រព្រឹត្តទៅតាមលំដាប់ ។

បទថា អនោកសារី អមមោ និរាសោ សេចក្តីថា ឈ្មោះថា អនោ-
 កសារី ព្រោះមិនមានការផ្សាយទៅនៃតណ្ហាក្នុងអាយតនៈទាំង ៦ ពោល គឺ
 ឱកាស គឺទឹក ព្រោះរួចផុតហើយក្នុងធម៌ទាំងពួងដូច្នោះឯង ឈ្មោះថា អមម
 ព្រោះមិនមានមមង្គ្រក្នុងអារម្មណ៍ណាមួយ មានរូបាម្មណ៍ជាដើម ឈ្មោះថា

និរាស ព្រោះមិនមានការសង្ឃឹម ដោយប្រការទាំងពួង ។ បទថា ហិត្វា
 មាធំ ឯកចរោ ស ភិក្ខុ សេចក្តីថា ភិក្ខុនោះជាបុគ្គលយ៉ាងនោះ លះមានៈ
 បានមិនសេសសល់ ដំណាលគ្នានឹងពេលដែលបានសម្រេចអរហត្តមគ្គនោះ
 ឯង ទើបមិនច្រឡូកច្រឡំដោយពួកគណៈ ដូចភិក្ខុទាំងនេះ ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង
 ត្រាច់ទៅ ក្នុងឥរិយាបថទាំងពួង ព្រោះបំណងការស្ងាត់ និងរៀរចាកសម្លាញ់
 គឺតណ្ហា បុគ្គលនោះដោយបរមត្ថ ឈ្មោះថា ភិក្ខុ ព្រោះទម្ងាយកិលេសដោយ
 ប្រការទាំងពួង ។ ក្នុងទីនេះ ត្រាស់ដល់គុណដែលជាលោកិយ ដោយន័យ
 ជាដើមថា អសិប្បជីវិ បុគ្គលមិនអាស្រ័យសិប្បៈចិញ្ចឹមជីវិត ដោយពាក្យ
 ជាដើមថា សព្វធិ វិប្បមុត្តោ ត្រាស់ដល់គុណដែលជាលោកុត្តរ ។ ក្នុង
 ពាក្យនោះ ទ្រង់សម្តែងថា ធម៌នេះសម្រាប់បុគ្គលតាំងនៅក្នុងភាពជាអ្នកមិន
 អាស្រ័យសិប្បៈចិញ្ចឹមជីវិតជាដើមប៉ុណ្ណោះ មិនមែនជារបស់អ្នកអាស្រ័យ
 សិប្បៈចិញ្ចឹមជីវិតដោយមិច្ឆាជីវៈ ព្រោះដូច្នោះ ចូរពួកអ្នករៀរចាកការកាន់
 យកក្នុងសិប្បៈថាជាសារៈ ហើយសិក្សាក្នុងអធិសីលជាដើមប៉ុណ្ណោះ ។^{១៣៣}

អដ្ឋកថាសិប្បសូត្រទី ៩ ចប់

សុត្តន្តបិដក

លោកសូត្រ

[៨៤] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ ទើបនឹងត្រាស់ដឹងជាដំបូង ទ្រង់គង់នៅទៀបគល់ពោធិព្រឹក្ស ប្របឆ្នេរស្ទឹង នេរញ្ជរា ក្នុងឧរុវេលាប្រទេស ។ សម័យនោះឯង ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ គង់ដោយព្រះភ្នែកតែមួយ សោយវិមុត្តិសុខអស់ ៧ ថ្ងៃ ។ លុះកន្លង ៧ ថ្ងៃនោះទៅហើយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ចេញចាកសមាធិនោះ ហើយ ប្រមើលមើលសត្វលោក ដោយពុទ្ធចក្ខុ ។ កាលព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ ប្រមើលមើលដោយពុទ្ធចក្ខុ ទ្រង់បានឃើញពួកសត្វដែលកំពុងក្តៅអន្ទះសា ដោយគ្រឿងក្តៅជាអនេកផង កំពុងឆេះរោលរាល ដោយគ្រឿងឆេះរោលរាល ជាអនេកផង ដែលកើតអំពីរាគៈខ្លះ កើតអំពីទោសៈខ្លះ កើតអំពីមោហៈខ្លះ ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់សេចក្តីនុះហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាន នេះ ក្នុងវេលានោះថា

សត្វលោកនេះ មានសេចក្តីក្តៅអន្ទះសា ត្រូវផស្សៈគ្របសង្កត់ ហើយ រមែងពោលនូវខន្ធបញ្ចកៈ ដែលមានរោគថាជាខ្លួន ព្រោះ ថា សម្គាល់ឃើញដោយអាការណា ខន្ធបញ្ចកៈនោះ រមែងប្រែ ក្លាយទៅចាកអាការនោះ សត្វលោកជាប់ជំពាក់ក្នុងភព ត្រូវភព គ្របសង្កត់ មានការប្រែក្លាយជាធម្មតា តែងត្រេកត្រអាលនឹង ភព ។ សត្វត្រេកអរនឹងរបស់ណា របស់នោះ ជាក័យ ខ្លាច ចំពោះរបស់ណា របស់នោះ ជាទុក្ខ មានតែបុគ្គលប្រព្រឹត្តមគ្គ-

ព្រហ្មចរិយនេះ ទើបលះបង់ភពបាន ។ ពួកសមណៈ ឬព្រាហ្មណ៍
ណាមួយ ពោលនូវការរួចចាកភពដោយភព (សស្សត្រទិដ្ឋិ)
ពួកសមណៈ ឬព្រាហ្មណ៍ទាំងអស់នោះ តថាគតពោលថា មិន
ផុតស្រឡះចាកភពឡើយ ។ មួយទៀត ពួកសមណៈ ឬព្រាហ្មណ៍
ណាមួយ ពោលនូវការរលាស់ចាកភពដោយវិភព (ឧច្ឆេទទិដ្ឋិ)
ពួកសមណៈ ឬព្រាហ្មណ៍ទាំងអស់នោះ តថាគតពោលថា មិន
រលាស់ចេញចាកភពបានឡើយ ។ ព្រោះថា ទុក្ខនេះ កើតមាន
ព្រោះអាស្រ័យឧបធិទាំងពួង ការកើតទុក្ខមិនមាន ព្រោះអស់
ឧបាទានទាំងពួង ។ អ្នកចូរមើលលោកនេះចុះ ពួកសត្វក្តី អ្នក
ត្រេកអរក្នុងពួកសត្វក្តី ដែលអវិជ្ជាជីក្រាស់ គ្របសង្កត់ហើយ
មិនរួចស្រឡះ (ចាកទុក្ខ) បានឡើយ ។ ព្រោះថា ភពណា
មួយ ក្នុងទីទាំងពួង គ្រប់ទិសទាំងអស់ ភពទាំងអស់នោះ សុទ្ធ
តែមិនទៀង ជាទុក្ខ មានការប្រែប្រួលជាធម្មតា ។ កាលបើ
បុគ្គលឃើញហេតុនុ៎ះ ដោយប្រាជ្ញាជ្រះថ្លាមតិយ៉ាងនេះ
ហើយ រមែងលះបង់កវតណ្ណា មិនត្រេកត្រអាលចំពោះវិកវ-
តណ្ណាឡើយ ។ ការប្រាសចាកតម្រេក និងការរលត់មិនសល់
ព្រោះអស់តណ្ណាទាំងឡាយ ដោយសព្វគ្រប់ ឈ្មោះថា និព្វាន
ភពថ្មីក៏មិនមានដល់ភិក្ខុនោះ អ្នករលត់ហើយ ព្រោះមិនមាន
ឧបាទាន ។ ភិក្ខុនោះ បានគ្របសង្កត់មារ ទាំងឈ្នះសង្រ្គាម ជា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយខុទ្ទកបិដកៈ គាថាធម្មបទ

៤៦០

អ្នកនឹងជឿ កន្លងភពទាំងអស់បាន ។ សូត្រទី ១០ ។

នន្ទវគ្គទី ៣ ចប់

ឧទាននៃនន្ទវគ្គនោះ គឺ

និយាយអំពីផលនៃកម្មចាស់ ១ ព្រះនន្ទ ១ ព្រះ
យសោជៈ ១ ព្រះសារីបុត្ត ១ ព្រះកោលិតៈ (មោគ្គ-
ល្លាន) ១ ព្រះបិណ្ឌវច្ឆៈ ១ ព្រះកស្សបៈ ១ ពួក
ភិក្ខុអ្នកប្រព្រឹត្តបិណ្ឌបាត ១ សិល្បៈ ១ សត្វលោក
១ រួមទាំងអស់ត្រូវជា ១០ ។

អដ្ឋកថា

លោកសូត្រ

លោកសូត្រទី ១០ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[៨៤] អាសយានុសយញ្ញាណ និងឥន្ទ្រិយបរោបរិយត្តិញ្ញាណ
ឈ្មោះថា ពុទ្ធចក្ខុ ក្នុងពាក្យថា ពុទ្ធចក្ខុនា នេះ ។ សមដូចលោកពោល
ពាក្យដើមថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ កាលតថាគត កំពុងប្រមើលមើល
សត្វលោកដោយពុទ្ធចក្ខុ ក៏បានឃើញរូបវត្ថុសត្វដែលមានជួលីតិចក្នុងភ្នែក
(ខ្លះ) មានជួលីច្រើនក្នុងភ្នែក (ខ្លះ) មានឥន្ទ្រិយភ្លៀវភ្លា (ខ្លះ) មាន

តន្រ្តិយទន់ ។ បទថា លោកំ បានដល់ លោក ៣ គឺឱកាសលោក ១ សន្ធិារលោក ១ សត្វលោក ១ ។ ក្នុងលោកទាំង ៣ នោះ ឱកាសលោក ត្រាស់ក្នុងប្រយោគជាដើមថា

ព្រះអង្គត្រាស់ថា ព្រះចន្ទ្រ និងព្រះអាទិត្យទាំងឡាយ ដើរបំភ្លឺទិស ទាំងឡាយ ឲ្យភ្លឺបានត្រឹមណា លោក គឺចក្រវាលទាំងមួយពាន់ ក៏កំណត់ត្រឹមនោះ អំណាចរបស់អ្នកប្រព្រឹត្តទៅបាន តែត្រឹម ចក្រវាលមួយពាន់នុ៎ះ ។

សន្ធិារលោក ត្រាស់ក្នុងប្រយោគជាដើមថា លោក ១ បានដល់ ពួក សត្វទាំងអស់ដែលតាំងនៅបានដោយអាហារ លោក ២ បានដល់ នាម ១ រូប ១ លោក ៣ បានដល់ វេទនា ៣ លោក ៤ បានដល់អាហារ ៤ លោក ៥ បានដល់ ឧបាទានក្ខន្ធ ៥ លោក ៦ បានដល់ អាយតនៈខាងក្នុង ៦ លោក ៧ បានដល់ ទីតាំងនៃវិញ្ញាណ ៧ លោក ៨ បានដល់ លោកធម៌ ៨ លោក ៩ បានដល់ ទីនៅរបស់សត្វ ៩ លោក ១០ បានដល់ អាយតនៈ ទាំង ១០ លោក ១២ បានដល់ អាយតនៈ ១២ លោក ១៨ បានដល់ ធាតុ ១៨ ។ សត្វលោក ត្រាស់ក្នុងប្រយោគជាដើមថា លោកទៀង លោក មិនទៀង ។ ក្នុងទីនេះ គប្បីជាបសត្វលោក ។ បណ្តាលោកទាំងនោះ លោក ពោល គឺចក្រវាល ឈ្មោះថា ឱកាសលោក ព្រោះអត្ថថា ឃើញ គឺប្រាកដដោយអាការវិចិត្រ ។ សន្ធិារ ឈ្មោះថា លោក ព្រោះអត្ថថា ទ្រុឌ ទ្រោម គឺបែកធ្លាយ ឈ្មោះថា សត្វលោក ព្រោះអត្ថថា ជាទីមើលបុណ្យ

និងបាប និងផលនៃបុណ្យ និងបាប ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់អនុគ្រោះក្នុង
 សត្វទាំងនោះ ដោយមហាករុណា មានព្រះបំណងឲ្យសត្វទាំងនោះផុតចាក
 សង្សារទុក្ខ ទើបប្រមើលមើលសត្វលោក ព្រះអង្គទ្រង់ប្រមើលមើលក្នុង
 សណ្តាប់ណា ឆ្លើយថា ក្នុងសណ្តាប់ទី ១ ។ ពិតហើយ ក្នុងទីបំផុតនៃបច្ឆ័ម-
 យាម ក្នុងថ្ងៃចុងក្រោយនៃចុងសណ្តាប់ ទ្រង់ចូលសមាធិ ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់បន្លឺឧទាន សម្តែងអានុភាពនៃអរិយមគ្គនេះថា

ធម៌ទាំងឡាយ រមែងប្រាកដដល់ព្រាហ្មណ៍ អ្នកមានព្យាយាម
 ញ៉ាំងកិលេសឲ្យក្តៅ អ្នកដុតបង្កនូវកិលេស ក្នុងកាលណា
 សេចក្តីសង្ស័យទាំងឡាយទាំងពួងរបស់ព្រាហ្មណ៍នោះ រមែងអស់
 ទៅ ក្នុងកាលនោះ ព្រោះដឹងច្បាស់នូវធម៌ព្រមទាំងហេតុ ដូច្នោះ ។

ទើបប្រមើលមើលសត្វលោកថា ជាបឋម តថាគតប្រើទូក គឺធម៌នេះ
 ត្រូវអន្លង់ទឹកធំ គឺសង្សារ ដែលត្រូវទៅបានដោយលំបាកយ៉ាងនេះ ទើបឈរ
 ត្រង់ប្រាំង គឺព្រះនិព្វាន ឈ្លើយចុះ ឥឡូវនេះ សូម្បីសត្វលោក តថាគតក៏
 នឹងឲ្យត្រង់ដែរ សត្វលោកដូចម្តេចហ្ន៎ ដូច្នោះ ។ លោកពោលសំដៅថា កន្លង
 ៧ ថ្ងៃ បន្ទាប់អំពីថ្ងៃនោះទៅ ព្រះមានព្រះភាគចេញចាកសមាធិនោះ ទ្រង់
 ប្រមើលមើលសត្វលោកដោយពុទ្ធចក្ខុ ដូច្នោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា វោលោកេសិ សេចក្តីថា ទ្រង់ឃើញ
 ដោយអាការផ្សេងៗ គឺការធ្វើឲ្យប្រចក្សដោយញាណរបស់ព្រះអង្គ ដូចផ្លែ
 កន្តត្រៃ ដែលដាក់លើបាតដៃ ។ បទ មានបទថា អនេកេហិ សន្តាបេហិ

ជាបទសម្តែងអាការមើលថែ ។ បទថា អនេកេហិ សន្តាមេហិ បានដល់
 ដោយសេចក្តីទុក្ខជាអនេក ។ ពិតហើយ ទុក្ខ លោកហៅថា សន្តាម
 ព្រោះអត្ថថា ធ្វើឲ្យក្តៅ ដូចលោកពោលថា ទុក្ខ មានអត្ថថា បៀតបៀន
 មានអត្ថថា តាក់តែង មានអត្ថថា ធ្វើឲ្យក្តៅ មានអត្ថថា ប្រែប្រួល ទុក្ខនោះ
 មានអត្ថច្រើនប្រការ ដោយអំណាចទុក្ខទុក្ខជាដើម និងដោយអំណាចជាតិ
 ជាដើម ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា អនេកេហិ សន្តាមេហិ
 បុគ្គលក្តៅក្រហាយ គឺត្រូវទុក្ខជាច្រើនគ្របសង្កត់បៀតបៀន ។ បទថា បរិ-
 ឡាមេហិ ប្រែថា ដោយការក្តៅក្រហាយ ។ បទថា បរិឃ្មមនេ បានដល់
 ត្រូវភ្លើងដុតដោយជុំវិញ ដូចកំព្យាម ។ បទថា រាគជេហិ បានដល់ កើត
 អំពីរាគៈ ។ ក្នុងបទដ៏សេស ក៏មានន័យដូច្នោះ ពិតហើយ កិលេស មានរាគៈ
 ជាដើម រមែងកើតក្នុងសន្តានណា រមែងបៀតបៀនសន្តាននោះ ដូចកំព្យាមដុត
 ដោយហេតុនោះ ទើបព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភ្លើង
 ៣ កង គឺរាគគ្គិ ១ ទោសគ្គិ ១ មោហគ្គិ ១ ។ ព្រោះភ្លើងទាំងនោះ ធ្វើចិត្ត
 និងកាយឲ្យសៅហ្មង ដូច្នោះ ទើបហៅថា កិលេស ។ ក្នុងបទទាំងនេះ ដោយ
 បទថា បរិឃ្មមនេ នេះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សម្តែងដល់កិលេស មាន
 រាគៈជាដើម ជាបវត្តិទុក្ខ និងភាពដែលសត្វត្រូវបវត្តិទុក្ខនោះគ្របសង្កត់ ។
 ម្យ៉ាងទៀត ដោយបទថា សន្តប្បមនេ នេះ ទ្រង់សម្តែងដល់ភាពដែលសត្វ
 ទាំងនោះជាទុក្ខគ្រប់កាល និងជាអ្នកមានអន្តរាយមិនដាច់ ព្រោះទុក្ខនោះ ។

ពិតហើយ ព្រះមានព្រះភាគប្រថាប់លើអបរាជិបល្ល័ង្ក នាមណ្ឌល

ពោធិព្រឹក្សក្នុងបឋមយាម ទ្រង់រព្វកដល់បុព្វេនិវាសញ្ញាណ ក្នុងមជ្ឈិមយាម
 ទ្រង់ជម្រះទិព្វចក្ខុ ក្នុងបច្ឆិមយាម ទ្រង់ញ៉ាំងញាណឲ្យឈមចុះក្នុងបដិច្ច-
 សមុប្បាទ ទ្រង់ដឹងក្រែកលែងនូវវដ្តទុក្ខ ដែលមានកិលេសជាមូល ទ្រង់ពិចារ-
 ណាកំណត់សង្ខារ ចម្រើនវិបស្សនាដោយលំដាប់ ទ្រង់កម្ចាត់កិលេសឲ្យ
 ប្រាសទៅ ត្រាស់ដឹងក្រែកលែង ដោយព្រះអង្គឯង ដោយការសម្រេចអរិយ-
 មគ្គ ព្រោះទ្រង់លះកិលេសបានជាសមុច្ឆេទ ក្នុងលំដាប់បច្ចវេក្ខណញ្ញាណ
 ហើយទើបទ្រង់បន្លឺឧទានថា អនេកជាតិសង្សារំ ដូច្នោះជាដើម ដែលសម្តែង
 ដល់ភាពដែលទ្រង់អស់វដ្តទុក្ខ ដែលព្រះពុទ្ធគ្រប់អង្គទ្រង់មិនដែលលះបង់
 គង់ប្រថាប់ពត់ភ្នែក សោយវិមុត្តិសុខអស់ ៧ ថ្ងៃ ក្នុងយាម ៣ នៃរាត្រីទី ៧
 ទ្រង់បន្លឺឧទាន ៣ យ៉ាង ដោយន័យដូចពោលហើយ ក្នុងលំដាប់នៃឧទានទី
 ៣ ទ្រង់ប្រមើលមើលសត្វលោកដោយពុទ្ធចក្ខុ ទ្រង់ឃើញថា វដ្តទុក្ខរបស់
 សត្វទាំងអស់នេះ មានកិលេសជាមូល ឈ្មោះថា កិលេសទាំងនេះ ជាបវត្តិ-
 ទុក្ខ គឺទុក្ខក្នុងបច្ចុប្បន្ន និងជាហេតុនៃទុក្ខតទៅ ព្រោះដូច្នោះ ទើបសត្វទាំង
 នេះក្តៅក្រហាយ រោលរាល ព្រោះកិលេសទាំងនោះ ដោយហេតុនោះ ទើប
 លោកពោលថា អន្ទសា ខោ ភគវា ។បេ។ មោហាជេហិមិ ដូច្នោះ ។

បទថា ឯតមត្តំ វិទិត្យា សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបដោយប្រការទាំងពួង ដល់
 នូវភាពដែលសត្វលោក ក្តៅក្រហាយ រោលរាល ដូចពោលហើយ គ្រប
 សង្កត់។ បទថា ឧទានំ ឧទានេសិ សេចក្តីថា ទ្រង់បន្លឺមហាឧទាននេះ ដែល
 ប្រកាសដល់ការរលាស់ឥតសេសសល់ នូវការក្តៅក្រហាយ រោលរាល

ទាំងពួង ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា អយំ លោកោ សន្តាបជាតោ សេចក្តីថា សត្វលោកទាំងអស់ កើតក្តៅក្រហាយ ព្រោះជរា រោគ និងមរណៈ ព្រោះការរីករវផ្សេងៗ និងព្រោះការចោមរោមនៃកិលេស អធិប្បាយថា ត្រូវទុក្ខផ្លូវកាយ និងផ្លូវចិត្តដែលកើតឡើងហើយគ្របសង្កត់ ។ បទថា ធសរ្យបរេតោ សេចក្តីថា បុគ្គលត្រូវទុក្ខសម្មស្សជាអនេកនោះឯងគ្របសង្កត់ គឺបៀតបៀនម្យ៉ាងទៀត បទថា ធសរ្យបរេតោ សេចក្តីថា ដែលត្រូវផស្សៈទាំង ៦ ជាបច្ច័យដល់ទុក្ខវេទនា ៣ ពោល គឺសុខវេទនាជាដើមគ្របសង្កត់ គឺជាប់ជំពាក់ដោយការប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអារម្មណ៍នោះៗ តាមទ្វារនោះៗ ។ បទថា រោគំវនតិ អត្តតោ សេចក្តីថា សត្វលោក កាលមិនដឹងតាមសេចក្តីពិតដល់រោគទុក្ខ ឬបញ្ចក្ខន្ធ ពោល គឺវេទនាដែលកើតឡើង ព្រោះផស្សៈជាបច្ច័យ តែងពោលដោយអត្តាថា អញបានទទួលសុខ ទទួលទុក្ខ ដោយអំណាចការយល់ខុស ដោយអំណាចសម្គាល់ថាជាអញ ។ អាចារ្យពួកខ្លះពោលថា អត្តនោ ដូច្នោះក៏មាន ។ ពាក្យនោះ មានអធិប្បាយដូច្នោះថា សត្វលោកនេះ ត្រូវទុក្ខធម៌ណាមួយគ្របសង្កត់ កាលមិនអាចអត់ធន់បាន ព្រោះមិនបានចម្រើនអត្តាទើបកន្ទក់កន្ទេញ ដោយន័យជាដើមថា ឱ ទុក្ខ ទុក្ខបែបនេះ ចូរកុំបីមានដល់ខ្លួនរបស់អញ ទើបពោលដល់រោគរបស់ខ្លួនតែម្យ៉ាង តែមិនបដិបត្តិដើម្បីលះរោគនោះ ។ ម្យ៉ាងទៀត សត្វលោក កាលមិនដឹងតាមពិតនូវទុក្ខ តាមដែលពោលហើយនោះ ទើបពោលថា របស់ខ្លួន ដោយសម្គាល់ថា ជារបស់អញ

គឺបន្ទីវាចាថា នេះរបស់អញ ដោយអំណាចតណ្ហាគាហៈ គឺការប្រកាន់ដោយ
អំណាចតណ្ហា ។

បទថា យេន ហិ មញ្ញតិ សេចក្តីថា សត្វលោក កាលពោលបញ្ចក្ខន្ធ
ដែលជាតួរោគនេះ ដោយភាពជាខ្លួន ឬរបស់ខ្លួន ដោយអាការយ៉ាងនេះ ទើប
សម្គាល់ដោយទិដ្ឋិ មានៈ និងតណ្ហា ដោយប្រការដែលជាហេតុ មានរូប និង
វេទនាជាដើមណា ឬដោយប្រការ មានភាពជារបស់ទៀងជាដើមណា ។ បទ
ថា តតោ តំ ហោតិ អញ្ញថា សេចក្តីថា បញ្ចក្ខន្ធដែលជាវត្ថុនៃការសម្គាល់
នោះ រមែងកើតដោយប្រការដទៃអំពីអាការដែលខ្លួនកំណត់នោះ និងជាការ
ប្រកាន់ថា ខ្លួន ក្នុងវត្ថុដែលមិនមែនខ្លួន អធិប្បាយថា មិនធ្វើនូវអហង្គារ និង
មមង្គារឲ្យសម្រេច ។ ព្រោះមិនអាចឲ្យនៅក្នុងអំណាចបាន ។ ម្យ៉ាងទៀត បទ
ថា តតោ សេចក្តីថា បញ្ចក្ខន្ធនោះ ដែលបុគ្គលសម្គាល់ថា ទៀងជាដើម
រមែងកើតដោយប្រការដទៃ គឺជាសក្ការៈមិនទៀងជាដើមនោះឯង ព្រោះការៈ
ត្រឹមតែការសម្គាល់នោះ ការសម្គាល់មិនអាចធ្វើការៈ ឬលក្ខណៈ ឲ្យទៅជា
ដទៃបាន ។

បទថា អញ្ញថាការី ភវសត្តោ សេចក្តីថា សត្វលោក ជាប់ជំពាក់ក្នុង
សេចក្តីចម្រើន ក្នុងហិតសុខដែលមិនទាន់កើត សូម្បីគិតតាមការពេញចិត្ត
ដោយអំណាចសញ្ញា ក៏មានភាពដទៃអំពីសញ្ញានោះ ដោយបដិបត្តិខុស មាន
តែវត្ថុដែលឥតប្រយោជន៍ និងជាទុក្ខ ជួបតែការចង្អៀតចង្អល់តែម្យ៉ាង ។ បទ
ថា ភវមេវាភិណ្ណតិ សេចក្តីថា កាលបើយ៉ាងនោះ ក៏គង់ត្រេកអរ គឺប្រាថ្នា

ភព គឺការចម្រើនដែលមិនមាន ដែលខ្លួនកំណត់ដោយការសម្គាល់ខុសនោះ
 ប៉ុណ្ណោះ ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា **អញ្ញថាភារី** សេចក្តីថា មានភាពដទៃដោយ
 ខ្លួនឯងចាកអាការដែលកំណត់ដោយការសម្គាល់ ដោយន័យជាដើមថា អត្តា
 របស់អញទៀង តែជារបស់មិនទៀង មិនស្ថិតស្ថេរ ។ បទថា **ភវសត្តោ**
 សេចក្តីថា សត្វលោកជាប់ជំពាក់ ងប់ជ្រប់ ព្រោះភវតណ្ហា ក្នុងកាមភព
 ជាដើម ។ បទថា **ភវមេវានិទន្តតិ** សេចក្តីថា ប្រកាន់ភពដែលមានសភាវៈ
 មិនទៀងនោះឯង ដោយជារបស់ទៀង ហើយត្រេកអរ ដោយការសម្គាល់
 បង្ហាន់ទៅក្នុងភពនោះឯង ដោយការត្រេកអរក្នុងភព ដោយអំណាចតណ្ហា
 និងទិដ្ឋិ គឺមិននឿយណាយក្នុងភពនោះ ។ បទថា **យទនិទន្តតិ តំ ភយំ**
 សេចក្តីថា ភព គឺសេចក្តីចម្រើន ឬភព មានកាមជាដើមដែលសត្វលោក
 ត្រេកអរនោះ ឈ្មោះថា ជាក័យ ព្រោះអត្តថា គួរខ្ជាប់ក្រែកលែង ដោយជា
 ហេតុកើតភព ព្រោះមានសភាវៈប្រែប្រួល មានមិនទៀងជាដើម និងព្រោះ
 ត្រូវសេចក្តីវិនាសច្រើនប្រការជាប់តាម ។ បទថា **យស្ស ភាយតិ** សេចក្តីថា
 ជរា និងមរណៈជាដើម ដែលជាហេតុឲ្យសត្វលោកខ្ជាប់នោះ ចាត់ជាទុក្ខ
 ព្រោះជាទីតាំងនៃទុក្ខ និងព្រោះជាតួទុក្ខ ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា **យស្ស
 ភាយតិ** សេចក្តីថា សត្វលោករមែងខ្ជាប់ចំពោះការសេពណា ព្រោះការ
 ត្រេកអរក្នុងភព ការសេព ពោល គឺការជាប់សូន្យ (ឧច្ឆេទទិដ្ឋិ) នោះ
 និងការខ្ជាប់អំពីការសេពនោះ រាប់ថាជាទុក្ខ គឺមានសភាវៈជាទុក្ខនោះឯង
 ព្រោះជាទីតាំងនៃទុក្ខ និងព្រោះទុក្ខ មានជាតិទុក្ខជាដើម មិនប្រែប្រួលទៅជា

ដទៃ ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា យស្ស ភយតិ តំ ទុក្ខំ សេចក្តីថា ការខ្លាច
ដែលសត្វលោកមិនដឹងនូវការរលាស់ចេញ នូវអនិច្ចលក្ខណៈជាដើម ដែល
ខ្លួនខ្លាចនោះ ជាទុក្ខ គឺនាំទុក្ខមកឲ្យ ។

ព្រះមានព្រះភាគ កាលទ្រង់សម្តែងវិវដ្តៈ ដោយហេតុមានប្រមាណ
ប៉ុណ្ណោះហើយ ឥឡូវនេះ ដើម្បីនឹងសម្តែងវិវដ្តៈ ទើបត្រាស់ថា មានតែ
បុគ្គលប្រព្រឹត្តមគ្គព្រហ្មចរិយៈនេះ ទើបលះបង់ភពបាន ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា កវិវិប្បហានាយ បានដល់ ដើម្បីលះ
កាមភពជាដើម ។ សព្វថា ខោ ប្រើក្នុងអត្ថអវធារណៈ គឺហាមសេចក្តី
ដទៃ ។ សព្វថា បន ជានិបាត ប្រើក្នុងអត្ថបទបូរណៈ ធ្វើឲ្យពេញបទ ។
បទថា សនំ ជាបទពោលចំពោះទីជិត ។ បទថា ព្រហ្មចរិយំ បានដល់
មគ្គព្រហ្មចរិយៈ ។ បទថា វុស្សតិ ប្រែថា រមែងបំពេញ ។ លោកអធិប្បាយ
ពាក្យនេះថា មគ្គព្រហ្មចរិយៈដែលប្រកបដោយអង្គ ៨ នេះ សង្គ្រោះដោយ
ខន្ធ ៣ មានសីលក្ខន្ធជាដើម តថាគតប្រព្រឹត្តវត្ថុដែលធ្វើបានលំបាកក្រៃលែង
បំពេញបារមីមក អស់ ៤ អសន្ទេយ្យ កម្រៃមួយសែនកប្ប ហើយជាន់
ក្បាលមារទាំង ៣ ត្រង់មណ្ឌលពោធិព្រឹក្សបានសម្រេចហើយ ទើបប្រព្រឹត្ត
បំពេញដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ការលះជាសមុច្ឆេទ ដោយការលះហេតុកើតនៃ
កាមភពជាដើម ដោយចំណែកមួយ ។

ព្រះមានព្រះភាគ កាលទ្រង់សម្តែងអរិយមគ្គ ដែលជាហេតុនាំសត្វចេញ
ចាកទុក្ខដោយពិត ដោយប្រការដូច្នោះហើយ ឥឡូវនេះ កាលទ្រង់សម្តែងដល់

ការមិនមានមគ្គដទៃ ក្រៅអំពីអរិយមគ្គនោះ ទើបត្រាស់ពាក្យជាដើមថា យេ
ហិ កេចិ ដូច្នោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា យេ ជាបទសម្តែងលម្អិតការមិនពិតប្រាកដ
ពាក្យថា ហិ ត្រឹមតែជានិបាត ។ បទថា កេចិ បានដល់ ពួកខ្លះ ។ ដោយ
បទទាំង ២ លោកកាន់យកបុគ្គលដែលមានវាទៈយ៉ាងនោះ ដែលមានទិដ្ឋិជា
គតិ ដោយមិនកំណត់ពិតប្រាកដ ។ បទថា សមណា បានដល់ ជាសមណៈ
ដោយត្រឹមតែចូលទៅបួស មិនមែនដោយការស្ងប់បាប ។ បទថា ព្រាហ្មណា
បានដល់ ដោយហេតុត្រឹមតែកំណើត មិនមែនជាអ្នកបន្ទាត់បាប វា សព្វ
ជាវិកប្បជ្ជ ។ បទថា កវេន កវស្ស វិប្បមោក្ខមាហំសុ សេចក្តីថា សមណ-
ព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ ពោលការរួចផុតចាកភពទាំងពួង គឺការបរិសុទ្ធចាកសង្សារ
ដោយកាមភព ឬរូបភព ។ សួរថា សមណព្រាហ្មណ៍ពួកណា ពោលយ៉ាង
នេះ ។ ឆ្លើយថា ពួកដែលពោលដល់និព្វានក្នុងបច្ចុប្បន្ន ។ បណ្តាសមណ-
ព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ពួកខ្លះពោលថា អត្តាដែលដល់ព្រមដោយកាមគុណ ៥
យ៉ាងខ្ពស់ រមែងដល់នូវការរម្ងត់ (និព្វាន) យ៉ាងក្រៃលែងក្នុងបច្ចុប្បន្ន ។
ពួកខ្លះពោលថា បណ្តាលយានចំណែករូបាវចរ អត្តាដែលដល់ព្រមដោយ
បឋមជ្ឈាន ។ បេ ។ ពួកខ្លះពោលថា អត្តាដែលដល់ព្រមដោយចតុត្ថជ្ឈាន តែង
ដល់នូវព្រះនិព្វានយ៉ាងក្រៃលែងក្នុងបច្ចុប្បន្ន ។ ដូចព្រះតម្រាស់ថា ម្នាលភិក្ខុ
ទាំងឡាយ បុគ្គលពួកមួយ ក្នុងលោកនេះ ជាសមណៈ ឬព្រាហ្មណ៍ មាន
ពាក្យយ៉ាងនេះ មានសេចក្តីយល់ឃើញយ៉ាងនេះថា នៃអ្នកដ៏ចម្រើន កាល

ណាបើខ្លួននេះឆ្កែតស្តាប់ស្តាប់ ឲ្យគេបម្រើដោយកាមគុណ ៥ ម្ចាស់អ្នកដី
 ចម្រើន ព្រោះហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះឯង ទើបខ្លួននេះឈ្មោះថា ជាអត្តភាព
 ដល់នូវព្រះនិព្វាន ក្នុងបច្ចុប្បន្នថា ជាគុណជាតយ៉ាងក្រៃលែង ។ គប្បីជ្រាប
 សេចក្តីពិស្តារ (ក្នុងមជ្ឈិមនិកាយ ព្រាហ្មជាលសូត្រ) ។

កេចិអាចារ្យទាំងនោះពោលថា ព្រោះហេតុដែលការស្វែងរកកាម ជា
 ដើម ដើម្បីខ្លួន នឹងមិនមានដល់បុគ្គលដែលដល់ព្រមដោយសុខជាដើម ដូច
 ឈ្មឹង ដែលឆ្កែហើយ ព្រោះបីតណាមពេញទំហឹង មិនមានការស្រេក
 ឈាម កាលមិនមានការស្វែងរកកាម ភពក៏មិនមានដូចគ្នា ន័យនេះគួរបាន
 ដល់បុគ្គលតាំងនៅក្នុងភពណាមួយ ការរួចផុតចាកភពទាំងពួង រមែងមាន
 ដោយភពនោះៗ ដូច្នោះ ទើបត្រាស់ថា សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ ពោល
 ការរួចផុតចាកភពដោយភព ដូច្នោះ ។ សូម្បីបុគ្គលដែលមានលទ្ធិថា បុគ្គល
 ពាល និងបណ្ឌិត អន្ទោលទៅអស់កាលប៉ុណ្ណោះ តាំងនៅក្នុងភពចុងក្រោយ
 នឹងរួចផុតចាកសង្សារ ឈ្មោះថា ពោលការរួចផុតចាកភពដោយភព ។ សម
 ដូចព្រះតម្រាស់ថា ជនពាលក្តី ជនជាបណ្ឌិតក្តី អន្ទោលទៅ ត្រាច់រង្គាត់ទៅ
 (ក្នុងវដ្តសង្សារ) អស់កាលចំនួន ៨ លាន ៤ រោងមហាកប្ប ហើយ
 នឹងធ្វើនូវទីបំផុតនៃទុក្ខបាន^(១) ដូច្នោះ ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា ភវេន បានដល់
 ភវទិដ្ឋិ ។ សស្សតទិដ្ឋិ លោកហៅថា ភវទិដ្ឋិ ព្រោះប្រព្រឹត្តទៅដោយ
 អត្តថា កើតមាន គឺតាំងនៅជាប់តគ្នា ក្នុងទីនេះ ភវទិដ្ឋិនោះឯង លោកហៅ

-១ បិ. ៣៤ ទំ. ១២៦ ។

ថា ភព ដូចក្នុងប្រយោគថា ភវតណ្ហា ដោយលុបបទខាងចុង ។ កាល
 ពោលដោយអំណាចទិដ្ឋិ សមណព្រាហ្មណ៍ត្រូវខ្លះ រមែងសម្គាល់ភពពិសេស
 ប៉ុណ្ណោះ ដែលមានសភាវៈទៀងជាដើម ថាជាការរួចផុតចាកភព ព្រោះមាន
 ការប្រព្រឹត្តទៅស្ងប់កិលេស និងព្រោះអាយុរស់នៅបានយូរ ដូចពាក្យព្រហ្ម
 ពោលថា បពិត្រព្រះអង្គអ្នកនិទុក្ខ ធម្មតាស្ថានព្រហ្មនេះ ជាទីទៀង ជាទី
 ស្ថិតស្ថេរ មាននៅសព្វកាល មិនធ្លុះធ្លាយ មិនឃ្លៀងឃ្លាត ... ។ សមណ-
 ព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះឯង ជាអ្នកប្រកាន់ខុស ផ្ទុយគ្នា មានការឃើញក្នុងវត្ថុ
 ដែលមិនមែនជាគ្រឿងរលាស់ចេញ ថាជាគ្រឿងរលាស់ចេញ ការរួចផុត
 ចាកភព នឹងមានអំពីណា ។ ដោយហេតុនោះ ទើបព្រះមានព្រះភាគត្រាស់
 ថា ពួកសមណៈ ឬព្រាហ្មណ៍ទាំងអស់នោះ តថាគតពោលថា មិនរលាស់
 ចេញចាកភពបានឡើយ ។

បទថា វិភវេន ប្រែថា ដោយការជាប់សូន្យ គឺឧច្ឆេទទិដ្ឋិ ។ បទថា
 ភវស្ស និស្សរណាមាហំសុ សេចក្តីថា សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះពោលការ
 ប្រាសទៅ ការចេញទៅអំពីភពទាំងពួង ថាជាសង្សារសុទ្ធិ ព្រោះសមណ-
 ព្រាហ្មណ៍ កាលមិនដឹងវារៈនៃបុគ្គលដែលពោលថា ការរួចផុតវិសេសចាក
 ភពដោយភព រមែងប្តេជ្ញាការរលាស់ចេញចាកទុក្ខ ដោយការកាត់ផ្តាច់ចាក
 ភព ។

ម្យ៉ាងទៀត បទថា វិភវេន បានដល់ ឧច្ឆេទទិដ្ឋិ ។ ឧច្ឆេទទិដ្ឋិ លោក
 ពោលថា វិភវ ដោយន័យដូចពោលហើយ ព្រោះប្រព្រឹត្តទៅដោយអត្ថថា

អត្តា នឹងលោកមិនមាន គឺវិនាសជាប់សូន្យ ។ ពិតហើយ សត្វទាំងឡាយ
 រមែងបង្កើនទៅដោយឧច្ឆេទទិដ្ឋិ ហើយកើតក្នុងភពនោះៗ ជាប់សូន្យទៅ ។
 ឧច្ឆេទទិដ្ឋិនោះឯង ជាសង្សារសុទ្ធិ ព្រោះហេតុនោះ ទើបសត្វទាំងនោះ ឈ្មោះ
 ថា ឧច្ឆេទវាទ គឺមានវាទៈថាជាប់សូន្យ ។ សមដូចព្រះតម្រាស់ថា នៃអ្នកដ៏
 ចម្រើន ខ្លួននេះមានរូប ប្រកបដោយមហាកុត្តរូប ៤ ។ បេ។ ហើយចូលទៅ
 កាន់នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនភព មានអារម្មណ៍ថា នេះជាធម្មជាតិស្ងប់ នេះ
 ជាធម្មជាតិឧត្តម អ្នកមិនដឹង មិនឃើញ នូវខ្លួនណា ឯខ្ញុំទើបដឹង ទើបឃើញ
 នូវខ្លួននោះ នៃអ្នកដ៏ចម្រើន ខ្លួននេះឯង លុះកាយបែកធ្លាយទៅកាលណា
 រមែងជាប់សូន្យ រមែងវិនាសខាងមុខអំពីសេចក្តីស្ងប់ មិនកើតទៀតឡើយ
 នៃអ្នកដ៏ចម្រើន ខ្លួននេះឈ្មោះថា ជាសកាវៈជាប់សូន្យដោយពិត ព្រោះហេតុ
 មានប្រមាណប៉ុណ្ណោះឯង ដូច្នោះ ។ ម្យ៉ាងទៀត ត្រាស់ថា បពិត្រមហារាជ
 ទានដែលបុគ្គលឲ្យហើយ មិនមានផល ការបូជាធំ មិនមានផល ការបូជា
 តូច មិនមានផល ។ បេ។ ជនពាលក្តី ជនជាបណ្ឌិតក្តី លុះបែកធ្លាយរាងកាយ
 ទៅ រមែងជាប់សូន្យបាត់ទៅ មិនកើតទៀត ខាងមុខអំពីសេចក្តីស្ងប់ឡើយ
 ដូច្នោះ ។ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ជាអ្នកប្រកាន់ខុសផ្ទុយគ្នាយ៉ាងនេះ តើ
 រលាស់ចេញចាកភពបានអំពីណា ។ ដោយហេតុនោះ ទើបព្រះមានព្រះភាគ
 ត្រាស់ថា តថាគតពោលថា ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងអស់នោះ តថាគត
 ពោលថា មិនរលាស់ចេញចាកភពទៅបានឡើយ ។ ព្រោះសត្វលោក មិន
 ទាន់បានដកនូវកិលេសដ៏សេស ឲ្យអស់ដោយអរិយមគ្គការវនា ក្នុងកាលណា

មួយ ក៏មិនបានរួចផុត ដោយការរលាស់ចេញចាកភព ។ ពិតហើយ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ជាអ្នកធ្លាក់ទៅក្នុងអន្តធម៌ទាំង ២ ថា មាន និង មិនមាន ព្រោះមិនដឹងតាមសេចក្តីពិត ទើបអន្ទះអន្ទែង បម្រះនឿល ព្រោះ តណ្ហា និងទិដ្ឋិ ព្រោះបុគ្គលទាំងនោះ មានទិដ្ឋិជាគតិ វង្វេងក្នុងហេតុនៃការ ប្រព្រឹត្តទៅ គឺសមុទយៈ ត្រូវគ្រឿងចង គឺតណ្ហាលាមត្រង់សសរ គឺទស្សនៈ ដែលខុសផ្ទុយគ្នា ដែលកប់យ៉ាងណែនត្រង់ផែនដី គឺសក្កាយទិដ្ឋិ រមែងមិន លះទីដែលចង់ទៅបាន ដូចត្រូវដែលលាមដោយចំណង់ សមណព្រាហ្មណ៍ ទាំងនោះ នឹងមានការរួចផុតអំពីណា ។

ព្រះសាស្តា កាលទ្រង់សម្តែងថា សមណព្រាហ្មណ៍ពួកណា មិនជាប់ ជំពាក់ដោយអន្តធម៌ ២ យ៉ាងនោះ ព្រោះមិនវង្វេងក្នុងបវត្តិជាដើម ដោយ ជាក់ច្បាស់ក្នុងសច្ចៈទាំង ៤ រមែងឡើងកាន់មជ្ឈិមប្បដិបទា សមណព្រាហ្មណ៍ ទាំងនោះឯង នឹងមានការរួចផុត នឹងការរលាស់ចេញទៅចាកភពបាន ទើប ត្រាស់ថា **ឧបធិ** ដូច្នោះជាដើម ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **ឧបធិ** បានដល់ ខន្ធបធិជាដើម ។ សព្វថា ហ៎ា ត្រឹមតែជានិបាត ។ បទថា **បដិច្ច** ប្រែថា អាស្រ័យ គឺធ្វើឲ្យជាទី អាស្រ័យ ។ បទថា **ទុក្ខំ** បានដល់ ទុក្ខ មានជាតិទុក្ខជាដើម ។ លោក អធិប្បាយដូចម្តេច លោកអធិប្បាយថា សត្វទាំងនេះ មានទិដ្ឋិជាគតិ សម្គាល់ ថា រួចផុតក្នុងទីណា ពួកគេក៏បានជួបនូវឧបធិ គឺខន្ធ កិលេស និងអភិសង្ខារ ក្នុងទីនោះ សត្វលោកនោះ រលាស់ចេញចាកទុក្ខបានអំពីណា ព្រោះអភិសង្ខារ

កើតមាន ក្នុងទីដែលកិលេសកើតមាន ទើបការបន្តនៃភពមិនជាប់ខ្សែ ព្រោះ
ដូច្នោះ ទើបវដ្តទុក្ខមិនរលត់ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា ព្រោះ
ថា ទុក្ខនេះ កើតមាន ព្រោះអាស្រ័យឧបធិទាំងពួង ។

ឥឡូវនេះ ដើម្បីសម្តែងហេតុជាគ្រឿងរលាស់ចេកចាកទុក្ខ ទើបត្រាស់
ថា ការកើតទុក្ខមិនមាន ព្រោះអស់ឧបាទានទាំងពួង ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **សត្វនាទានក្រុយា** សេចក្តីថា ព្រោះលះ
បានជាសម្បជ្ជនូវឧបាទានទាំងអស់ ៤ យ៉ាង គឺកាមុបាទាន ទិដ្ឋុបាទាន
សីលព្វតុបាទាន អត្តវាទុបាទាន ដោយការសម្រេចអរិយមគ្គ ។ ក្នុងឧបាទាន
ទាំង ៤ នោះ ឧបាទាន ៣ គឺទិដ្ឋុបាទាន ១ សីលព្វតុបាទាន ១ អត្ត-
វាទុបាទាន ១ សោតាបត្តិមគ្គឲ្យអស់ទៅ គឺដល់នូវការមិនកើតឡើងជា
ធម្មតា ។ គប្បីជ្រាបថា កាមុបាទានដែលញ៉ាំងសត្វឲ្យទៅអបាយ មគ្គទី ១
ឲ្យអស់ទៅ ដែលជាកាមរាគៈយ៉ាងគ្រោតគ្រាត មគ្គទី ២ ឲ្យអស់ទៅ
កាមរាគៈ និងព្យាបាទយ៉ាងល្អិត មគ្គទី ៣ ឲ្យអស់ទៅ ។ ការលះរូបរាគៈ
អរូបរាគៈ មគ្គទី ៤ ឲ្យអស់ទៅ រួមសេចក្តីថា ឧបាទានដែលមគ្គទាំង ៤
ឲ្យអស់ទៅ គឺដល់នូវការមិនកើតឡើងជាធម្មតា ។ បទថា **នត្តិ ទុក្ខស្ស**
សម្ពុរោ សេចក្តីថា ព្រោះឧបាទានអស់ទៅដោយប្រការទាំងពួងយ៉ាងនេះ គឺ
ព្រោះព្រៃស្តុក គឺកិលេសទាំងអស់ ដែលរួមនៅក្នុងឋានៈជាមួយគ្នានឹង
ឧបាទាននោះ មិនកើតឡើង វដ្តទុក្ខ មានប្រមាណតិច ក៏មិនកើត គឺមិន
ប្រាកដ ។

ព្រះមានព្រះភាគ កាលទ្រង់សម្តែងបវត្តិ គឺទុក្ខសច្ច និងនិវត្តិ គឺនិរោធ-
 សច្ច មួយអង្វើដោយហេតុ ដូចពណ៌នាមកដូច្នោះហើយ កាលទ្រង់សម្តែងថា
 សត្វលោក កាលមិនដឹងន័យនេះ ក៏ងើបក្បាលអំពីវដ្តៈមិនបាន ទើបត្រាស់
 ពាក្យជាដើមថា លោកមិមំ បស្ស។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា លោកមិមំ បស្ស សេចក្តីថា ព្រះមាន
 ព្រះភាគ កាលទ្រង់ដឹកនាំក្នុងការធ្វើការពិចារណាមើល ទើបត្រាស់ហៅដល់
 ព្រះអង្គថា ចូរមើលលោកនេះ ព្រោះទ្រង់ចូលដល់ការវិស័យនៃលោកដោយ
 ប្រចក្ស ដោយពុទ្ធចក្ខុ ។ បទថា បុន្ត ប្រែថា ច្រើន ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា
 បុន្ត ប្រែថា ជាពួកៗ ។ បទថា អវិជ្ជា បរេនា សេចក្តីថា ត្រូវអវិជ្ជាបិទ
 បាំងសច្ចៈ ៤ គ្របសង្កត់ ។ ទើបត្រាស់ដោយន័យជាដើមថា ការមិនដឹងក្នុង
 ទុក្ខ ។ បទថា ភ្នតា ប្រែថា កើតហើយ គឺកើតឡើងហើយ ព្រោះកម្ម និង
 កិលេស ។ បទថា ភ្នតរតា សេចក្តីថា ត្រេកអរក្រៃលែងដោយតណ្ហាក្នុង
 សត្វទាំងឡាយ គឺក្នុងសត្វដទៃ ដោយសម្គាល់ថា បិតា មាតា បុត្រ និង
 ភរិយាជាដើម ឬក្នុងភូត គឺបញ្ចក្ខន្ធ ដោយកំណត់ថា ជាស្រ្តី បុរសជាដើម
 ដោយការវះថា ទៀងជាដើម និងដោយការប្រកាន់ថា ខ្លួន និងមានក្នុងខ្លួន
 ដោយមិនឈមចុះក្នុងសភាវៈនៃបញ្ចក្ខន្ធថា មិនទៀង មិនស្អាត ជាទុក្ខ និង
 ជាអនត្តា ។ បទថា ភវា អបរិមុត្តា សេចក្តីថា មិនរួចផុតចាកភព ចាក
 សង្សារ ដោយការប្រកាន់ ដោយអំណាចតណ្ហា និងទិដ្ឋិដូចពោលហើយ ។

ក្នុងបទទាំងនោះ បទថា លោកមិមំ នេះ លំដាប់ដំបូង កាលទ្រង់នាំ

ពួកសត្វទាំងអស់ចូលក្រុមតែមួយ ដោយការស្នើគ្នាមុន ទើបត្រាស់សម្តែងសព្វ ដោយមិនចំពោះ ដោយឯកវចនៈ ហើយទ្រង់ប្រកាសអានុភាពនៃពុទ្ធចក្ខុញ្ញាណរបស់ទ្រង់ថា សត្វលោកនេះ មានការផ្សេងគ្នាច្រើនប្រភេទ ដោយភព កំណើត គតិ បិតិ និងសត្តាវាសជាដើម និងដោយពួកសត្វនោះៗ ជាដើម ក្នុងភពជាដើមនោះ តថាគតរំពឹងមើលមួយបែបៗ ទើបធ្វើប្រភេទវចនៈទៀត ហើយទ្រង់សម្តែងសព្វដោយចំពោះជាពហុវចនៈ ដោយព្រះតម្រាស់ជាដើមថា ពួកសត្វក្តី អ្នកត្រេកអរក្នុងពួកសត្វក្តី ដែលអវិជ្ជាជីក្រាស់គ្របសង្កត់ហើយ ។ កាលធ្វើពាក្យអធិប្បាយដូចពោលមកនេះហើយ ធ្វើឲ្យជាទុតិយារិកត្តិថា លោកមិមំ និទ្ទេសដែលជាបឋមារិកត្តិពហុវចនៈ ដោយព្រះបាលីថា អវិជ្ជាយ បរេតា ជាដើម ក៏ជាការមិនខុស ព្រោះមានពាក្យផ្សេងគ្នា តែកាលពោលដោយបំណងឲ្យជាពាក្យតែមួយ ទើបអាចារ្យពួកខ្លះពោលថា កូតដែលអវិជ្ជាគ្របសង្កត់ ត្រេកអរក្នុងកូត មិនផុតចាកភពបាន ។ តែបាលីបុរាណពោលដោយការផ្សេងគ្នានៃវិកត្តិប៉ុណ្ណោះ ។

ឥឡូវនេះ កាលនឹងសម្តែងវិបស្សនារិថី ដែលជាគោចររបស់ព្រះពុទ្ធមិនជាវិស័យនៃតិរិយ ដែលជាឧបាយឲ្យផុតចាកភពទាំងអស់ ទើបត្រាស់ពាក្យជាដើមថា យេ ហិ កេចិ ដូច្នោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា យេ ហិ កេចិ ភវា សេចក្តីថា ភពពួកណានីមួយដែលមានអាយុវែង ឬមានអាយុមួយជួរខណៈ ដែលមានប្រភេទផ្សេងគ្នា ដោយចែកជាកាមភពជាដើម សញ្ញាភពជាដើម និងឯកវេកាការភព

ជាដើម ដែលសន្មតថា មានជាសុក ដែលផ្សេងគ្នាដោយសារៈ និងរៀបចាក
 ជាសុក ។ បទថា **សព្វធិ** បានដល់ ក្នុងទីទាំងពួង ដោយវិភាគជាដើមថា
 ខាងលើ ខាងក្រោម ខាងទើង ។ បទថា **សព្វត្ថតាយ** បានដល់ ដោយ
 ការៈទាំងពួង មានស្នតិ អបាយ និងមនុស្សជាដើម ។ គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ
 ក្នុងបទថា **សព្វ តេ** ជាដើមដូចតទៅនេះ

ភពទាំងអស់នោះ មានរូប និងវេទនាជាដើមជាធម្មតា ឈ្មោះថា មិន
 ទៀង ព្រោះអត្តថា មានហើយ ត្រឡប់ទៅជាមិនមាន ។ ឈ្មោះថា ជាទុក្ខ
 ព្រោះត្រូវការកើត និងការរលត់បៀតបៀន ។ ឈ្មោះថា មានការប្រែប្រួល
 ទៅជាធម្មតា ព្រោះត្រូវប្រែប្រួលទៅដោយហេតុ ២ ប្រការ គឺជរា និង
 មរណៈ ។ **ឥតិ** សព្វ មានអាទិជាអត្ត ឬប្រការជាអត្ត ។ គឺអ្វី គឺដោយ
ឥតិ សព្វនោះ ទ្រង់សង្រ្គោះដោយអនត្តលក្ខណៈ ហើយត្រាស់ថា ឈ្មោះ
 ថា អនត្តា ព្រោះមិនប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអំណាច ឬឈ្មោះថា អនត្តា ព្រោះអត្តថា
 មិនប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអំណាច ព្រោះមានការប្រែប្រួលទៅជាធម្មតា ។ សត្វ
 លោកពិចារណាយើញបញ្ចក្ខន្ធនេះ ពោល គឺភពតាមសេចក្តីពិត គឺមិនប្រែ
 ប្រួលដោយបញ្ញាដ៏ប្រពៃ គឺដោយញាណដ៏ប្រពៃ បានដល់ ដោយបញ្ញាដែល
 សម្បយុត្តដោយមគ្គ ដែលប្រកបដោយវិបស្សនា គឺចាក់ធ្លុះដោយបរិញ្ញាអភិ-
 សម័យជាដើម ទើបលះតណ្ហាក្នុងភព ដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយន័យជាដើមថា
 ភពទៀង ដោយប្រការដូច្នោះ គឺដោយអាការចាក់ធ្លុះលក្ខណៈ ៣ គឺម្ចាត់បាន
 ជាសម្បជ្ជេទ មួយអង្វើដោយការសម្រេចអរហត្តមគ្គនោះឯង រមែងមិនត្រេកអរ

គឺរមែងមិនប្រាថ្នាវិករៈ គឺការជាប់សូន្យ ព្រោះលះខ្លួនទិដ្ឋិបាន ដោយប្រការ
 ទាំងពួង ។ ព្រោះការអស់ទៅ គឺព្រោះលះតណ្ហា ១០៨ ប្រភេទ មានកាម-
 តណ្ហាជាដើម និងមានប្រភេទមិនមានទីបំផុត ដោយវិភាគជាដើមរបស់សត្វ
 លោក ដែលជាអ្នករស់នៅយ៉ាងនោះ ដោយអាការទាំងពួង គឺដោយប្រការ
 ទាំងពួង ការរម្ងត់ ដោយមិនកើតឡើងនៃធម៌ដែលជាចំណែកនៃសង្គិលេស
 ទាំងមូល ដែលរួមនៅក្នុងឋានៈជាមួយតណ្ហានោះ ដោយមិនសេសសល់ គឺ
 ដោយសមុច្ឆេទ ដោយធម៌ជាគ្រឿងខ្វាក់ចោល គឺដោយអរិយមគ្គនោះ
 ពោល គឺព្រះនិព្វាន ។

កាលទ្រង់សម្តែងសុខបុព្វសេសនិព្វាន ដោយការលះតណ្ហាជាប្រធាន
 ដូចពណ៌នាមកដូច្នោះ ឥឡូវនេះ កាលទ្រង់សម្តែងអនុបុព្វសេសនិព្វាន ទើប
 ត្រាស់គាថាថា **តស្ស ទិតុតស្ស** ដូច្នោះជាដើម ។

ពាក្យដែលជាគាថានោះ មានអធិប្បាយដូច្នោះថា ព្រោះភិក្ខុដែលជា
 ខ័ណ្ឌស្រព ទម្លាយកិលេសដោយន័យដូចពោលហើយ រលត់ដោយឥត
 សេសសល់ ដោយកិលេសបរិនិព្វាន ព្រោះអស់តណ្ហា ដោយប្រការទាំង
 ពួង មិនមានឧបាទាន គឺអស់ឧបាទាន ឬព្រោះមិនប្រកាន់មាំ ដោយកិលេស-
 មារ និងអភិសង្ខារមារ ទើបភពថ្មីមិនមាន គឺមិនមានឧបបត្តិភព ដោយការ
 បដិសន្ធិតទៅ ភិក្ខុបែបនោះគ្របសង្កត់មារបាន គឺក្នុងខណៈអរិយមគ្គ គ្រប
 សង្កត់កិលេសមារ អភិសង្ខារមារ និងទេវបុត្តមារ ក្នុងខណៈចរិមកចិត្ត ចិត្ត
 ចុងក្រោយ គឺអរហត្តមគ្គ គ្របសង្កត់ខន្ធមារ និងមច្ចុមារបាន សេចក្តីថា

លោកគ្របសង្កត់មារទាំង ៥ បាន គឺឲ្យចាញ់ បានដល់ ធ្វើឲ្យអស់ព្យសន៍
 ដោយការមិនឲ្យងើបក្បាលឡើងបានទៀត ព្រោះលោកឈ្នះសង្គ្រាមដែល
 ពួកមារធ្វើឲ្យកើតក្នុងទីនោះៗ ដោយប្រការដូច្នោះ លោកឈ្មោះថា ឈ្នះ
 សង្គ្រាម ឈ្មោះថា ជាអ្នកមិនញាប់ញ័រ គឺជាព្រះអរហន្ត ព្រោះដល់នូវ
 លក្ខណៈនៃភាពជាតាទិបុគ្គល ព្រោះមិនមានវិការក្នុងអារម្មណ៍ទាំងពួង មាន
 ឥដ្ឋារម្មណ៍ជាដើម ឈ្មោះថា ឈានកន្លង គឺឈានកន្លងដោយល្អនូវភពទាំង
 ពួង គឺភពទាំងអស់ មានប្រភេទតាមដែលពោលហើយ មិនរាប់ចូលក្នុងទី
 ណាមួយដោយពិត ជាបុគ្គលបញ្ញតិមិនបាន ខាងមុខអំពីបរិនិព្វានទៅ ដូចភ្លើង
 អស់កំញម ដូច្នោះ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់កាន់យកនូវកំពូលនៃអនុបាទិ-
 សេសនិព្វានធាតុ ទើបឲ្យមហាឧទាននេះបញ្ចប់ ដោយប្រការដូច្នោះ ។^{១៧៧}

អដ្ឋកថាលោកសូត្រទី ១០ ចប់

នន្ទវគ្គទី ៣ ចប់

សុត្តន្តបិដក
ឧទាន មេឃិយវគ្គទី ៤
មេឃិយសូត្រ

[៨៥] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់នៅទៀបចាលិកបពិត ជិតក្រុងចាលិកា ។ សម័យនោះឯង ព្រះមេឃិយៈដ៏មានអាយុ ជាអ្នកបម្រើព្រះមានព្រះភាគ ។ គ្រានោះ ព្រះមេឃិយៈដ៏មានអាយុ បានចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ លុះចូលទៅដល់ ក្រាបថ្វាយ បង្គំព្រះមានព្រះភាគ រួចស្ថិតនៅក្នុងទីសមគួរ ។ លុះព្រះមេឃិយៈដ៏មានអាយុ ស្ថិតនៅក្នុងទីសមគួរហើយ ក៏បានក្រាបបង្គំទូលព្រះមានព្រះភាគថា បពិត្រ ព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ខ្ញុំព្រះអង្គចង់ចូលទៅបិណ្ឌបាត ក្នុងជន្មគ្រាម ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា ម្ចាស់មេឃិយៈ អ្នកចូរសម្គាល់រូបកាលដែលគួរនឹងទៅ ក្នុងកាលឥឡូវនេះចុះ ។ លំដាប់នោះ ព្រះមេឃិយៈដ៏មានអាយុ ស្លៀកស្បង់ប្រដាប់បាតច្រវីរ ក្នុងបុព្វណ្ណសម័យ ចូលទៅបិណ្ឌបាតឯជន្មគ្រាម ។ លុះត្រាច់ទៅបិណ្ឌបាត ក្នុងជន្មគ្រាម រួចត្រឡប់មកអំពីបិណ្ឌបាត ក្នុងវេលាខាងក្រោយភក្តីវិញហើយ ចូលទៅឯឆ្នេរស្ទឹងកិមិកាឡា លុះចូលទៅដល់ហើយ ក៏ដើរទៅដើរមក សម្រាកស្ទឹងប្របឆ្នេរស្ទឹងកិមិកាឡា បានឃើញព្រៃស្វាយគួរជាទីជ្រះថ្លា គួររីករាយ លុះព្រះមេឃិយៈដ៏មានអាយុ បានឃើញហើយ ក៏មានសេចក្តីត្រិះរិះថា ឱហ្ន៎ ព្រៃស្វាយនេះ គួរជាទីជ្រះថ្លា គួររីករាយ ឱហ្ន៎ ព្រៃស្វាយនេះ សមគួរដល់ការព្យាយាម របស់កុលបុត្តអ្នកត្រូវការ

ដោយព្យាយាម ប្រសិនបើព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់អនុញ្ញាតដល់អាត្មាអញ គួរអាត្មាអញមកឯព្រៃស្វាយនេះ ដើម្បីប្រកបព្យាយាម ។ លំដាប់នោះ ព្រះមេឃិយៈដ៏មានអាយុ បានចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ លុះចូលទៅដល់ ថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ រួចអង្គុយក្នុងទីសមគួរ ។ លុះព្រះមេឃិយៈដ៏មានអាយុ អង្គុយក្នុងទីសមគួរហើយ ទើបក្រាបទូលព្រះមានព្រះភាគថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ក្នុងទីនេះ ខ្ញុំព្រះអង្គស្ងៀកស្ងៀមប្រដាប់បាត្រ និងចីវរ ក្នុងបុព្វណ្ណសម័យហើយ ចូលទៅបិណ្ឌបាត ក្នុងជន្មគ្រាម លុះត្រាច់ទៅបិណ្ឌបាត ក្នុងជន្មគ្រាម រួចត្រឡប់មកអំពីបិណ្ឌបាត ក្នុងវេលាខាងក្រោយកត្តវិញហើយ ចូលទៅឯឆ្នេរស្ទឹងកិមិកាឡា លុះចូលទៅដល់ហើយ ក៏ដើរទៅដើរមក សម្រាកស្ទឹងប្របឆ្នេរស្ទឹងកិមិកាឡា បានឃើញព្រៃស្វាយ គួរជាទីជ្រះថ្លា គួររីករាយ លុះខ្ញុំព្រះអង្គបានឃើញហើយ ក៏មានសេចក្តីត្រិះរិះថា ឱហ្ន៎ ព្រៃស្វាយនេះ គួរជាទីជ្រះថ្លា គួរជាទីរីករាយ ឱហ្ន៎ ព្រៃស្វាយនេះ សមគួរដល់ការព្យាយាមរបស់កុលបុត្ត អ្នកត្រូវការដោយព្យាយាម ប្រសិនបើព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់អនុញ្ញាតដល់អាត្មាអញ អាត្មាអញគួរមកព្រៃស្វាយនេះ ដើម្បីប្រកបព្យាយាម ។ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន បើព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់អនុញ្ញាតឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គ គួរខ្ញុំព្រះអង្គ ទៅឯព្រៃស្វាយ ដើម្បីប្រកបព្យាយាម ។

[៨៦] កាលព្រះមេឃិយៈដ៏មានអាយុ ក្រាបទូលយ៉ាងនេះហើយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់នឹងព្រះមេឃិយៈដ៏មានអាយុថា ម្ចាស់មេឃិយៈ អ្នកចូររង់ចាំសិន តថាគតនៅតែម្នាក់ឯងទេ ចាំភិក្ខុឯទៀតណាមួយមកសិន ។ ព្រះ

មេឃឹមៈដ៏មានអាយុ នៅតែក្រាបទូលព្រះមានព្រះភាគ ជាគម្រប់ ២ ដង
 ទៀតថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ព្រះមានព្រះភាគ មិនមានកិច្ចតិចតួច ដែល
 ត្រូវធ្វើតទៅទៀតឡើយ ទាំងមិនមានការសន្សំកិច្ចដែលទ្រង់ធ្វើស្រេចហើយ
 ឲ្យចម្រើនឡើងទៀតទេ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ឯខ្ញុំព្រះអង្គនៅមានកិច្ចដែល
 ត្រូវធ្វើតទៅទៀត ទាំងនៅមានការសន្សំកិច្ច ដែលខ្ញុំព្រះអង្គធ្វើហើយ ឲ្យ
 ចម្រើនឡើងទៀត បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន បើព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់អនុញ្ញាត
 ឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គ គួរខ្ញុំព្រះអង្គទៅឯព្រៃស្វាយនោះ ដើម្បីប្រកបព្យាយាម ។ ព្រះ
 មានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់នឹងព្រះមេឃឹមៈដ៏មានអាយុ ជាគម្រប់ ២ ដង
 ទៀតថា ម្ចាស់មេឃឹមៈ អ្នកចូររង់ចាំបន្តិចសិន តថាគតនៅតែម្នាក់ឯងទេ
 ចាំភិក្ខុឯទៀតណាមួយមកសិន ។ ព្រះមេឃឹមៈដ៏មានអាយុ នៅតែក្រាបទូល
 ព្រះមានព្រះភាគ ជាគម្រប់ ៣ ដងទៀតថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ព្រះមាន
 ព្រះភាគ មិនមានកិច្ចតិចតួច ដែលត្រូវធ្វើតទៅទៀតឡើយ ទាំងមិនមានការ
 សន្សំកិច្ចដែលទ្រង់ធ្វើស្រេចហើយ ឲ្យចម្រើនឡើងទៀត បពិត្រព្រះអង្គដ៏
 ចម្រើន ឯខ្ញុំព្រះអង្គនៅមានកិច្ច ដែលត្រូវធ្វើតទៅទៀត ទាំងនៅមានការ
 សន្សំកិច្ច ដែលខ្ញុំព្រះអង្គធ្វើហើយ ឲ្យចម្រើនឡើងទៀត បពិត្រព្រះអង្គដ៏
 ចម្រើន ប្រសិនបើព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់អនុញ្ញាតឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គ គួរខ្ញុំព្រះអង្គ
 ទៅឯព្រៃស្វាយនោះ ដើម្បីប្រកបព្យាយាម ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់
 ថា ម្ចាស់មេឃឹមៈ តថាគតកប្បិនិយាយនឹងអ្នក កាលនិយាយថា ព្យាយាម
 ដូច្នោះ ដូចម្តេចបាន ម្ចាស់មេឃឹមៈ អ្នកចូរសម្គាល់នូវកាលដែលគួរនឹងទៅ

ក្នុងកាលឥឡូវនេះចុះ ។

[៨៧] លំដាប់នោះ ព្រះមេឃិយៈដ៏មានអាយុ បានក្រោកចាក
 អាសនៈ ក្រាបថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ រួចធ្វើប្រទេក្សិណ ហើយចូលទៅ
 កាន់ព្រៃស្វាយនោះ លុះចូលទៅដល់ហើយ ក៏លុកចូលទៅក្នុងព្រៃស្វាយ
 នោះ រួចអង្គុយសម្រាកនៅវេលាថ្ងៃ ប្របគល់ឈើមួយដើម ។ កាលដែល
 ព្រះមេឃិយៈដ៏មានអាយុ នៅសម្រាកក្នុងព្រៃស្វាយនោះ អកុសលវិតក្កដ៏
 លាមក ៣ យ៉ាង គឺកាមវិតក្ក ១ ព្យាបាទវិតក្ក ១ វិហឹសាវិតក្ក ១ ផុស
 ផុលឡើងរឿយៗ ។ លំដាប់នោះ ព្រះមេឃិយៈដ៏មានអាយុ មានសេចក្តី
 ត្រិះរិះថា ឱហ្ន៎ អស្ចារ្យណាស់ ឱហ្ន៎ ចម្លែកណាស់ អម្បាលអាត្មាអញ ជា
 អ្នកចេញចាកផ្ទះ ចូលទៅកាន់ផ្ទះដោយសទ្ធា នៅតែមានអកុសលវិតក្ក ដ៏
 លាមក ៣ យ៉ាងនោះ គឺកាមវិតក្ក ១ ព្យាបាទវិតក្ក ១ វិហឹសាវិតក្ក ១
 គ្របសង្កត់បាន ។ លំដាប់នោះ ព្រះមេឃិយៈដ៏មានអាយុ ចេញចាកទីសម្ងំ
 ក្នុងសាយណ្ណសម័យ ហើយចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ លុះចូលទៅដល់
 ក្រាបថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ រួចអង្គុយក្នុងទីសមគួរ ។ លុះព្រះមេឃិយៈ
 ដ៏មានអាយុ អង្គុយក្នុងទីសមគួរហើយ ក៏បានក្រាបបង្គំទូលព្រះមានព្រះភាគ
 ថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ក្នុងទីឯណោះ កាលដែលខ្ញុំព្រះអង្គកំពុងនៅក្នុង
 ព្រៃស្វាយនោះ អកុសលវិតក្កដ៏លាមក ៣ យ៉ាង គឺកាមវិតក្ក ១ ព្យាបាទ-
 វិតក្ក ១ វិហឹសាវិតក្ក ១ ផុសផុលឡើងរឿយៗ ។ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន
 ខ្ញុំព្រះអង្គនោះមានសេចក្តីត្រិះរិះថា ឱហ្ន៎ អស្ចារ្យណាស់ ឱហ្ន៎ ចម្លែកណាស់

អម្បាលអាត្មាអញ ជាអ្នកចេញចាកផ្ទះទៅកាន់ផ្ទះដោយសទ្ធា នៅតែមាន
អកុសលវិតក្កដ៏លាមក ៣ យ៉ាង គឺកាមវិតក្ក ១ ព្យាបាទវិតក្ក ១ វិហីសា-
វិតក្ក ១ គ្របសង្កត់បាន ។

[៨៨] ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា ម្នាលមេឃឹមៈ ធម៌ ៥ យ៉ាង
ប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីធ្វើចេតោវិមុត្តិ ដែលមិនទាន់ចាស់ក្លាឲ្យចាស់ក្លាបាន ។ ធម៌
៥ យ៉ាង តើដូចម្តេច ។ ម្នាលមេឃឹមៈ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នកមាន
មិត្តល្អ បែរទៅរកមិត្តល្អ ។ ម្នាលមេឃឹមៈ នេះជាធម៌ទី ១ ប្រព្រឹត្តទៅ
ដើម្បីធ្វើចេតោវិមុត្តិ ដែលមិនទាន់ចាស់ក្លាឲ្យចាស់ក្លាបាន ។ ម្នាលមេឃឹមៈ
មួយទៀត ភិក្ខុជាអ្នកមានសីល សង្រួមហើយដោយការសង្រួមក្នុងបាតិមោក្ខ
បរិបូណ៌ដោយអាចារៈ និងគោចរ ជាអ្នកឃើញភ័យ ក្នុងទោសទាំងឡាយ
សូម្បីបន្តិចបន្តួច សមាទានសិក្សា ក្នុងសិក្ខាបទទាំងឡាយ ។ ម្នាលមេឃឹមៈ
នេះជាធម៌ទី ២ ប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីធ្វើនូវចេតោវិមុត្តិ ដែលមិនទាន់ចាស់ក្លាឲ្យ
ចាស់ក្លាបាន ។ ម្នាលមេឃឹមៈ មួយទៀត ភិក្ខុជាអ្នកបានតាមប្រាថ្នា បាន
ដោយមិនលំបាក បានដោយងាយ នូវកថាមានសកាតយ៉ាងនេះ គឺអប្បិច្ឆកថា
១ សន្តដ្ឋិកថា ១ បរិវេកកថា ១ អសំសគ្គកថា ១ វិរិយារម្មកថា ១
សីលកថា ១ សមាធិកថា ១ បញ្ញាកថា ១ វិមុត្តិកថា ១ វិមុត្តិញ្ញាណ-
ទស្សនកថា ១ ដែលជាកថាផ្ទុយផង ជាទីសប្បាយទូលាយចិត្ត ប្រព្រឹត្តទៅ
ដើម្បីសេចក្តីនឿយណាយតែម្យ៉ាង ដើម្បីប្រាសចាកតម្រេក ដើម្បីរលត់
ដើម្បីស្ងប់រម្ងាប់ ដើម្បីដឹងចំពោះ ដើម្បីត្រាស់ដឹង ដើម្បីព្រះនិព្វាន ។ ម្នាល

មេឃិយៈ នេះជាធម៌ទី ៣ ប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីធ្វើចេតោវិមុត្តិ ដែលមិនទាន់
 ចាស់ក្លាឲ្យចាស់ក្លាបាន ។ ម្នាលមេឃិយៈ មួយទៀត ភិក្ខុជាអ្នកប្រារព្ធ
 ព្យាយាម ដើម្បីលះអកុសលធម៌ទាំងឡាយ ដើម្បីញ៉ាំងកុសលធម៌ទាំង-
 ឡាយឲ្យកើតឡើង ជាអ្នកមានកម្លាំង មានសេចក្តីប្រឹងប្រែងមាំមួន មិនដាក់
 ធុរៈក្នុងកុសលធម៌ទាំងឡាយ ។ ម្នាលមេឃិយៈ នេះជាធម៌ទី ៤ ប្រព្រឹត្ត
 ទៅ ដើម្បីធ្វើចេតោវិមុត្តិ ដែលមិនទាន់ចាស់ក្លាឲ្យចាស់ក្លាបាន ។ ម្នាល
 មេឃិយៈ មួយទៀត ភិក្ខុមានបញ្ញា ប្រកបដោយបញ្ញា ជាគ្រឿងដឹងការ
 កើតឡើង និងសូន្យទៅ ជាប្រាជ្ញាដ៏ប្រសើរ ជាគ្រឿងទម្ងន់ទម្ងាយកិលេស
 ប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីអស់ទុក្ខដោយប្រពៃ ។ ម្នាលមេឃិយៈ នេះជាធម៌ទី ៥
 ប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីធ្វើចេតោវិមុត្តិ ដែលមិនទាន់ចាស់ក្លាឲ្យចាស់ក្លាបាន ។
 ម្នាលមេឃិយៈ ធម៌ ៥ យ៉ាងនេះ ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីធ្វើចេតោវិមុត្តិ ដែលមិន
 ទាន់ចាស់ក្លា ឲ្យចាស់ក្លាបាន ។ ម្នាលមេឃិយៈ គុណជាតន្ត្រី រមែងកើត
 ប្រាកដ ដល់ភិក្ខុដែលមានមិត្តល្អ មានសម្មាញ់ល្អ បែរទៅរកមិត្តល្អ ព្រោះ
 ភិក្ខុនោះ ជាអ្នកមានសីល សង្រួមហើយ ដោយការសង្រួមក្នុងបាតិមោក្ខ-
 សំវរៈ បរិបូណ៌ដោយអាចារៈ និងគោចរ ជាអ្នកឃើញភ័យ ក្នុងទោសទាំង-
 ឡាយ សូម្បីបន្តិចបន្តួច សមាទានសិក្សាក្នុងសិក្ខាបទទាំងឡាយ ។ ម្នាល
 មេឃិយៈ គុណជាតន្ត្រី រមែងកើតប្រាកដ ដល់ភិក្ខុដែលមានមិត្តល្អ មាន
 សម្មាញ់ល្អ បែរទៅរកមិត្តល្អ ព្រោះភិក្ខុនោះ ជាអ្នកបានតាមប្រាថ្នា បាន
 ដោយមិនលំបាក បានដោយងាយ នូវកថាមានសភាពយ៉ាងនេះ គឺអប្បិច្ឆកថា

១ សន្តដឹកថា ១ បរិវេកកថា ១ អសំសគ្គកថា ១ វិរិយារម្ភកថា ១
 សីលកថា ១ សមាធិកថា ១ បញ្ញាកថា ១ វិមុត្តិកថា ១ វិមុត្តិញ្ញាណ-
 ទស្សនកថា ១ ដែលជាកថាផ្សេងៗ ជាទីសប្បាយ ទូលាយចិត្ត ប្រព្រឹត្តទៅ
 ដើម្បីសេចក្តីនឿយណាយតែម្យ៉ាង ដើម្បីប្រាសចាកតម្រេក ដើម្បីរលត់
 ដើម្បីស្ងប់រម្ងាប់ ដើម្បីជឹងចំពោះ ដើម្បីត្រាស់ជឹង ដើម្បីនិព្វាន ។ ម្នាល
 មេឃឹយៈ គុណជាតនុ៎ះ រមែងកើតប្រាកដ ដល់ភិក្ខុដែលមានមិត្តល្អ មាន
 សម្មាញ់ល្អ បែរទៅរកមិត្តល្អ ព្រោះភិក្ខុនោះ ជាអ្នកប្រារព្ធព្យាយាម ដើម្បី
 លះបង់អកុសលធម៌ទាំងឡាយ ដើម្បីញ៉ាំងកុសលធម៌ទាំងឡាយ ឲ្យកើត
 ឡើង មានកម្លាំង មានសេចក្តីប្រឹងប្រែងមាំមួន មិនដាក់ជុរៈក្នុងកុសលធម៌
 ទាំងឡាយ ។ ម្នាលមេឃឹយៈ គុណជាតនុ៎ះ រមែងមានប្រាកដ ដល់ភិក្ខុ
 ដែលមានមិត្តល្អ មានសម្មាញ់ល្អ បែរទៅរកមិត្តល្អ ព្រោះភិក្ខុនោះ ជាអ្នក
 មានប្រាជ្ញា ប្រកបដោយប្រាជ្ញាជាគ្រឿងជឹង នូវការកើតឡើង និងសូន្យទៅ
 ជាប្រាជ្ញាដ៏ប្រសើរ អាចទម្ងន់ទម្ងាយកិលេស ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីអស់ទុក្ខដោយ
 ប្រពៃ ។

[៨៧] ម្នាលមេឃឹយៈ មួយទៀត ភិក្ខុនោះ តាំងនៅក្នុងធម៌ ៥
 យ៉ាងនេះហើយ ត្រូវចម្រើនធម៌ ៤ យ៉ាងតទៅទៀត គឺចម្រើនអសុក ដើម្បី
 លះរាគៈ ១ ចម្រើនមេត្តា ដើម្បីលះព្យាបាទ ១ ចម្រើនអានាបានស្សតិ ដើម្បី
 ផ្តាច់បង់វិតក្ក ១ ចម្រើនអនិច្ចសញ្ញា ដើម្បីដកអស្មិមានៈ ១ ។ ម្នាល
 មេឃឹយៈ ព្រោះថា កាលភិក្ខុមានសេចក្តីសម្គាល់ថា មិនទៀងហើយ សេចក្តី

បរមត្ថជោតិកា អដ្ឋកថា ឧទានមេឃិយវគ្គទី ៤

៤៨៧

សម្គាល់ថា មិនមែនខ្លួន រមែងតាំងនៅ (ក្នុងចិត្ត) ក៏ក្នុងដែលមានសេចក្តី
សម្គាល់ថា មិនមែនខ្លួន រមែងដល់នូវការដកអស្មិមានៈ ឈ្មោះថា ដល់
និព្វានក្នុងបច្ចុប្បន្ន ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់សេចក្តីនុ៎ះ
ហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

វិតក្កទាំងឡាយ ដ៏ថោកទាប វិតក្កទាំងឡាយ ដ៏ល្អិត ដែលចិត្ត
ប្រព្រឹត្តទៅតាមហើយ ធ្វើចិត្តឲ្យឆ្នើងកន្រ្ទើង បុគ្គលមិនដឹងច្បាស់
សេចក្តីត្រិះរិះនៃចិត្តទាំងនុ៎ះទេ ជាអ្នកមានចិត្តភ្ញាក់ផ្អើល ស្ទុះទៅ
ស្ទុះមក កាន់អារម្មណ៍ផ្សេងៗ ។ ឯអ្នកប្រាជ្ញដឹងច្បាស់សេចក្តី
ត្រិះរិះ នៃចិត្តទាំងនុ៎ះហើយ ជាអ្នកមានព្យាយាម ជាគ្រឿងដុត
បំផ្លាញកិលេស មានស្មារតី បិទខ្ទប់វិតក្កទាំងឡាយ ដែលចិត្ត
ប្រព្រឹត្តទៅតាម ហើយធ្វើចិត្តឲ្យឆ្នើងកន្រ្ទើង លះបង់វិតក្កទាំង
នុ៎ះ មិនឲ្យសេសសល់ ។ សូត្រទី ១ ។

អដ្ឋកថា

មេឃីយវគ្គទី ៤

មេឃីយសូត្រ

មេឃីយសូត្រទី ១ នៃមេឃីយវគ្គទី ៤ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[៨៥] បទថា ចាលិកាយំ បានដល់ ជិតក្រុងឈ្មោះយ៉ាងនេះ ។ បានឮថា ហួសទ្វារនោះទៅ មានភក់កម្រើកដោយជុំវិញ ។ ព្រោះនៅជិតភក់ ដែលកម្រើក ទើបនគរនោះប្រាកដដល់អ្នកដែលមើល ដូចកំពុងកម្រើក ព្រោះ ដូច្នោះ ទើបនគរនោះ គេហៅថា ចាលិកា ។ បទថា ចាលិកេ បព្វតេ សេចក្តីថា ក្នុងទីជិតនគរនោះ មានភ្នំមួយ ភ្នំនោះក៏ប្រាកដដល់អ្នកមើល ហាក់ ដូចជាញ័រដែរ ក្នុងថ្ងៃឧបោសថខាងរោច ព្រោះភ្នំនោះសសុទ្ធ ទើបភ្នំនោះ ហៅថា ចាលិកបពិត ។ ជនទាំងឡាយបាននាំគ្នាសាងវិហារធំក្នុងទីនោះ ថ្វាយ ដល់ព្រះមានព្រះភាគ ។ ក្នុងកាលនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់បានធ្វើនគរ នោះ ឲ្យជាគោចរគ្រាម ប្រថាប់នៅក្នុងវិហារ ក្បែរចាលិកបពិតនោះ ដោយ ហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា ទ្រង់គង់នៅទៀបចាលិកបពិត ជិតក្រុង ចាលិកា ។

បទថា មេឃីយោ ជាឈ្មោះរបស់ព្រះថេរៈនោះ ។ បទថា ឧបដ្ឋាកោ ហោតិ បានដល់ ជាអ្នកបម្រើ ។ ពិតហើយ ក្នុងបឋមពោធិកាល ព្រះមាន ព្រះភាគមិនមានឧបដ្ឋាកជាប្រចាំឡើយ ជួនកាលមានព្រះនាគសមាលៈ ជួន កាលមានព្រះនាគិតៈ ជួនកាលព្រះឧបវាណ ជួនកាលព្រះសុនក្ខត្តៈ ។ ជួន

កាលព្រះបុន្តសមណុទ្ទេស ជួនកាលព្រះសាគតៈ ជួនកាលព្រះមេឃិយៈ ។
ក្នុងគ្រានោះ ព្រះមេឃិយត្ថេរនោះឯងជាឧបដ្ឋាក ។ ដោយហេតុនោះ ទើប
លោកពោលថា សម័យនោះឯង ព្រះមេឃិយៈជាឧបដ្ឋាកព្រះមានព្រះភាគ ។

បទថា ជន្តតាមំ បានដល់ វិហារនោះឯង មានគោចរគ្រាមដទៃដែល
មានយ៉ាងនោះ ។ បាលីថា ជន្តតាមំ ដូច្នោះក៏មាន ។ បទថា តិមិកាឡាយ
បានដល់ នៃស្នឹងដែលបានឈ្មោះថា តិមិកាឡា ព្រោះមានសត្វល្អិតពណ៌
ខ្មៅច្រើន ។ បទថា ជង្គ្រាវិហារំ សេចក្តីថា ត្រាច់ទៅដើម្បីបន្ទោបង់នូវការ
ហត់នឿយ ដែលកើតត្រង់ស្នឹង ព្រោះអង្គុយយូរ ។ បទថា វាសាទិកំ
សេចក្តីថា ឈ្មោះថា ជ្រះថ្លា ព្រោះនាំការជ្រះថ្លាមកដល់អ្នកឃើញ ព្រោះ
មានដើមឈើមិនឆ្ងាយ និងមានស្លឹកម្លប់ល្អ ។ ឈ្មោះថា មនុញ្ញំ^(១) ព្រោះ
មានម្លប់ល្អ និងព្រោះមានភូមិភាគគួរជាទីត្រេកអរ ។ ឈ្មោះថា រមណីយំ
ព្រោះធ្វើចិត្តឲ្យរីករាយ ដោយអត្ថថា ធ្វើអ្នកចូលទៅខាងក្នុង ឲ្យកើតបីតិ
សោមនស្ស ។ បទថា អលំ ប្រែថា អាច ឬប្រែថា គួរ ក៏បាន ។ បទថា
បដានត្ថិកស្ស បានដល់ ជាអ្នកមានការអប់រំព្យាយាម ។ បទថា បដានាយ
បានដល់ ដោយការធ្វើសមណធម៌ ។ បទថា អាគច្ឆេយ្យាហំ កាត់បទជា
អាគច្ឆេយ្យំ អហំ ។ បានឮថា កាលមុន ទីនោះជាព្រះរាជឧទ្យាន ដែល
ព្រះថេរៈធ្លាប់ជាព្រះរាជា គ្រប់គ្រងមក ៥០០ ជាតិតាមលំដាប់ ដោយហេតុ
នោះ ទើបចិត្តរបស់ព្រះថេរៈបង្ហោរទៅដើម្បីនៅក្នុងទីនោះ ក្នុងខណៈគ្រាន់

— បទនេះ បិដកខ្មែរ មិនមាន ។

តែបានឃើញប៉ុណ្ណោះ ។

[៨៦] បទថា អាគមេហិ តាវ សេចក្តីថា ព្រះសាស្តា កាលទ្រង់
ស្តាប់ពាក្យរបស់ព្រះថេរៈហើយ កាលទ្រង់ពិចារណា ទើបទ្រង់ជ្រាបថា
ញាណរបស់លោកមិនទាន់ចាស់ក្លា ទើបត្រាស់ហាមយ៉ាងនេះ ។ ដើម្បីឲ្យ
លោកកើតចិត្តទន់ភ្លន់ឡើងថា កាលបើដូច្នោះ ព្រះថេរៈនេះទៅហើយ កាល
កម្មមិនទាន់សម្រេច ក៏មិនសង្ស័យ និងត្រឡប់មក ដោយអំណាចការ
ស្រឡាញ់ ទើបត្រាស់ពាក្យនេះថា តថាគតនៅតែម្នាក់ឯងទេ ។ បទថា យាវ
អញ្ញាបិ កោចិ ភិក្ខុ អាគច្ឆតិ សេចក្តីថា ចូរអ្នកបង្អង់សិន ទម្រាំភិក្ខុ
ណាមួយមកកាន់សម្លាក់តថាគត ។ បាលីថា កោចិ ភិក្ខុ ទិស្សតិ ភិក្ខុណា
មួយ នឹងប្រាកដដូច្នោះក៏មាន ។ អាចារ្យពួកខ្លះពោលថា អាគច្ឆតុ ។ ពួកខ្លះ
ពោលថា ទិស្សតុ ដូចគ្នា ។ បទថា នត្តិ កិញ្ចំ ឧត្តរិ ករណីយំ សេចក្តី
ថា ព្រោះទ្រង់ធ្វើកិច្ច ១៦ មានបរិញ្ញាកិច្ចជាដើម ក្នុងសច្ចៈ ៤ ដោយមគ្គ
៤ ឬព្រោះទ្រង់សម្រេចអភិសម្ពោធិញ្ញាណ ឈ្មោះថា ករណីយកិច្ចដទៃដែល
ក្រែលែងជាងនោះ មិនមាន ។ បទថា នត្តិ កតស្ស វា បដិចយោ សេចក្តី
ថា កិច្ចដែលទ្រង់ធ្វើស្រេចហើយ ក៏មិនចាំបាច់សន្សំតទៅក្តី ។ ដល់មគ្គដែល
ទ្រង់ឲ្យកើតតទៅ ឬកិលេសដែលទ្រង់លះបានហើយ មិនមានកិច្ចដែល
លះបង់ទៀត ។ បទថា អត្តិ កតស្ស បដិចយោ សេចក្តីថា ព្រោះខ្ញុំព្រះអង្គ
មិនទាន់សម្រេចអរិយមគ្គ ទើបខ្ញុំព្រះអង្គចាំបាច់សន្សំ ពោល គឺចម្រើនតទៅ
ដើម្បីធម៌ មានសីលជាដើម ដែលសម្រេចក្នុងសន្តានរបស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។ បទ

ថា បដានន្តិ ទោ មេឃិយ វទមាណំ កិន្តិ វទេយ្យាម សេចក្តីថា តថាគត
មិនពោលឈ្មោះអ្វីមួយដទៃជាមួយអ្នក ដែលកំពុងពោលថា នឹងធ្វើសមណ-
ធម៌នោះ ។

[៨៦] បទថា ទិវាវិហារំ និសីទិ សេចក្តីថា ព្រះថេរៈអង្គុយសម្រាក
ក្នុងពេលថ្ងៃ ។ ព្រះថេរៈអង្គុយ ក៏អង្គុយលើផ្ទាំងសិលាមង្គល ដែលកាល
មុនធ្លាប់ជាព្រះរាជា ៥០០ ជាតិតាមលំដាប់ ទ្រង់លេងក្នុងព្រះរាជឧទ្យាន
ចោមរោមដោយស្រីស្នំផ្សេងៗ ។ តែកាលលោកអង្គុយហើយ ការៈនៃសមណៈ
ហាក់ដូចជាបាត់ទៅ ហាក់ដូចជាប្រែភេទក្លាយជាព្រះរាជា ចោមរោមដោយ
បរិវារស្រីស្នំ អង្គុយលើបល្ល័ង្កដែលមានតម្លៃច្រើន ខាងក្រោមស្ងួតច្នួត ។
កាលលោកត្រេកអរក្នុងសម្បត្តិនោះ កាមវិតក្កក៏កើតឡើង ។ ខណៈនោះ
លោកបានឃើញហាក់ដូចជាចោរ ២ នាក់ ដែលគេចាប់មក មួយអន្លើដោយ
ភស្តុតាង គេនាំមកឈរចំពោះមុខ ក្នុងចោរ ២ នាក់នោះ ព្យាបាទវិតក្កក៏កើត
ឡើង ដោយអំណាចការបញ្ជាឲ្យសម្លាប់ចោរម្នាក់ វិហិន្សវិតក្កក៏កើតឡើង
ដោយអំណាចការបញ្ជាឲ្យចងចោរម្នាក់ ។ កាលបើដូច្នោះ លោកបានជាអ្នក
ចោមរោមដេរជាសដោយអកុសលវិតក្ក ដូចដើមឈើធំ ត្រូវចោមរោមដោយ
វល្លិ និងដូចសម្បកឃ្មុំ ចោមរោមដោយឃ្មុំ ដូច្នោះ ។ លោកសំដៅយក
អាការនោះ ទើបពោលថា អថទោ អាយស្មុតោ មេឃិយស្ស ដូច្នោះជាដើម ។

បានឮថា ពាក្យថា អច្ឆរិយំ វត ភោ នេះ ឈ្មោះថា អស្ចារ្យក្នុងការ
តិះដៀល ដូចព្រះអានន្តឃើញព្រះមានព្រះភាគ មានព្រះសរីរៈប្រែប្រួលទៅ

ព្រោះមានស្នាមជ្រីវជ្រួញ ទើបទូលថា គួរអស្ចារ្យណាស់ ព្រះអង្គ រឿងមិន
 ធ្លាប់មាន ... ។ តែអាចារ្យមួយពួកទៀតពោលថា សម័យនោះ កាមវិតក្ក
 កើតឡើងដល់លោកដោយអំណាចលោកៈក្នុងផ្កា ផ្លែឈើ និងត្រួយឈើជា
 ដើម ព្យាបាទវិតក្កកើតឡើង ព្រោះបានឮសំឡេងបក្សីដែលស្រែកខ្លាំង វិហិន្សា
 វិតក្កកើតឡើង ព្រោះបំណងឃាត់បក្សីទាំងនោះ ដោយដុំដីជាដើម កាមវិតក្ក
 កើតឡើង ព្រោះប្រាថ្នាក្នុងទីនោះថា អញនឹងនៅក្នុងទីនេះឯង ព្យាបាទវិតក្ក
 កើតឡើង ព្រោះបានឃើញព្រានព្រៃទាំងឡាយ ក្នុងទីនោះ។ ហើយមានចិត្ត
 ប្រទូស្តក្នុងព្រានព្រៃទាំងនោះ វិហិន្សាវិតក្កកើតឡើង ព្រោះបំណងបៀតបៀន
 ព្រានព្រៃទាំងនោះ ដូច្នោះក៏មាន ។ ការដែលមិច្ឆាវិតក្កកើតឡើង ដល់លោក
 យ៉ាងណាមួយនោះឯង ជាហេតុគួរអស្ចារ្យ ។ បទថា អន្ធាសត្តា ប្រែថា
 តាមជាប់ជំពាក់ គឺដេរជាស ។ ការនិយាយច្រើនក្នុងភាពជាបុគ្គលម្នាក់ឯង ក៏
 ប្រាកដ ទាំងក្នុងខ្លួន និងក្នុងគ្រូ ។ បាលីថា អន្ធាសត្តោ ដូច្នោះក៏មាន ។

បទថា យេន ភគវា តេនបសន្តមិ សេចក្តីថា ព្រះថេរៈស្តេកស្តៈទៅ
 ដោយមិច្ឆាវិតក្កយ៉ាងនេះ មិនអាចធ្វើកម្មដ្ឋានឲ្យជាសប្បាយ ទើបកំណត់ថា
 ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ឃើញកាលវែង បានឃើញហេតុដែលគួរអស្ចារ្យនេះហ្ន៎
 ទើបទ្រង់ហាម គិតថា អញនឹងក្រាបទូលហេតុនេះ ដល់ព្រះទេសពល ទើប
 ក្រោកឡើងចាកអាសនៈដែលអង្គុយ ចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគដល់ទី
 ប្រថាប់ស្រេចហើយ បានក្រាបទូលរឿងរបស់ខ្លួន ដោយន័យជាដើមថា សធម្ម
 មយ្ហំ ភន្តេ ដូច្នោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា យេកុយ្យេន បានដល់ ច្រើនជន គឺរឿយៗ ។
 បទថា ទាបកា ប្រែថា លាមក ។ បទថា អកុសលា ប្រែថា កើតអំពី
 អកុសល ។ ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា ទាបកា ព្រោះអត្ថថា នាំសត្វឲ្យដល់
 ទុគ្គតិ ឈ្មោះថា អកុសលា ព្រោះជាសត្រូវចំពោះកុសល ។ ឈ្មោះថា
 វិតក្កោ ព្រោះត្រិះរិះ គឺគិត បានដល់ លើកចិត្តឡើងកាន់អារម្មណ៍ ។ វិតក្ក
 ដែលកើតព្រមនឹងកាម ឈ្មោះថា កាមវិតក្ក អធិប្បាយថា វិតក្កដែល
 សម្បយុត្តដោយកិលេសកាម មានវត្ថុកាមជាអារម្មណ៍ វិតក្កដែលកើតព្រម
 នឹងព្យាបាទ ឈ្មោះថា ព្យាបាទវិតក្ក វិតក្កដែលកើតព្រមដោយវិហិន្សា
 ឈ្មោះថា វិហិន្សាវិតក្ក ក្នុងវិតក្កទាំងនោះ ធម៌ដែលជាសត្រូវចំពោះនេក្ខម្មៈ
 ដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយអំណាចការត្រេកអរក្នុងកាម ឈ្មោះថា កាមវិតក្ក ធម៌
 ដែលជាសត្រូវចំពោះមេត្តា ដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយអំណាចការប្រទូស្ត ដល់
 សត្វទាំងឡាយ ដោយគិតថា ចូរឲ្យសត្វទាំងនេះក្តៅក្រហាយចុះ ចូរវិនាស
 ចុះ ឬកុំបីមាន ឈ្មោះថា ព្យាបាទវិតក្ក ធម៌ដែលជាសត្រូវចំពោះករុណា
 ដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយអំណាចភាពជាបុគ្គល ដែលបំណងនឹងបៀតបៀនសត្វ
 ដោយបហរណវត្ថុ មានបាតដៃ ដុំដី និងដំបងជាដើម ឈ្មោះថា វិហិន្សា-
 វិតក្ក ។

ព្រោះហេតុអ្វី ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់អនុញ្ញាតឲ្យលោកទៅក្នុងទីនោះ
 ព្រោះទ្រង់អនុញ្ញាតដោយទ្រង់ព្រះតម្រិះថា មេឃិយៈនេះ សូម្បីតថាគតមិន
 អនុញ្ញាត ក៏គង់លះបង់តថាគតទៅ ហើយមេឃិយៈ នឹងមានការគិតដទៃថា

ប្រហែលជាព្រះមានព្រះភាគ មិនអនុញ្ញាតឲ្យអញទៅ ព្រោះបំណងឲ្យអញជា
អ្នកប្រតិបត្តិ សេចក្តីនោះគប្បីប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីមិនជាប្រយោជន៍ ដើម្បីទុក្ខ
អស់កាលយូរដល់មេឃឹមៈ ។

កាលលោកអង្គុយក្រាបទូលរឿងរ៉ាវរបស់ខ្លួនយ៉ាងនេះ លំដាប់នោះ ព្រះ
មានព្រះភាគ កាលទ្រង់សម្តែងធម៌ដែលជាសប្បាយដល់លោក ទើបត្រាស់
ពាក្យជាដើមថា ម្ចាស់មេឃឹមៈ ធម៌ ៥ យ៉ាង ប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីធ្វើ
ចេតោវិមុត្តិដែលមិនទាន់ចាស់ក្លា ឲ្យចាស់ក្លាបាន ដូច្នោះ ។

[៨៨] បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា អបរិបក្កាយ ប្រែថា មិនទាន់
ដល់នូវការចាស់ក្លា ។ បទថា ចេតោវិមុត្តិយា បានដល់ ចិត្តរួចផុតអំពី
កិលេស ។ ពិតហើយ ខាងដើម ចិត្តរមែងរួចផុតចាកកិលេស ដោយតទ្ធន៍-
វិមុត្តិ និងវិក្ខម្ពនវិមុត្តិ ខាងក្រោយ រមែងរួចផុតដោយសមុច្ឆេទវិមុត្តិ និង
បដិបស្សនវិមុត្តិ វិមុត្តិនេះ ខ្ញុំពោលពិស្តារហើយខាងដើមនោះឯង ព្រោះដូច្នោះ
បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបដោយន័យតាមដែលពោលហើយ ក្នុងអធិការដែលពោល
អំពីវិមុត្តិនោះ ។ ក្នុងសេចក្តីនោះ កាលលោកបន្ត គឺបណ្តុះអធ្យាស្រ័យឲ្យ
ក្រាករពូក ដោយធម៌ជាគ្រឿងបន្តិវិមុត្តិ កាលវិបស្សនាកាន់យកបន្ទប់មគ្គ
ដល់នូវភាពចាស់ក្លា ចេតោវិមុត្តិ ឈ្មោះថា ចាស់ក្លា កាលវិបស្សនាមិនទាន់
កាន់យកបន្ទប់មគ្គ ឈ្មោះថា មិនទាន់ចាស់ក្លា ។ ធម៌ជាគ្រឿងអប់រំបន្តិវិមុត្តិ
ដូចម្តេច គឺគប្បីជ្រាបធម៌ ១៥ យ៉ាង ដោយធ្វើសទ្ធិន្ន្រិយជាដើមឲ្យបរិសុទ្ធ
សមដូចលោកពោលក្នុងបដិសម្មិទាមគ្គថា

សទ្ធិន្ទ្រិយ បរិសុទ្ធដោយអាការ ៣ នេះ គឺបុគ្គលរៀបបុគ្គលដែលឥត
សទ្ធា ១ សេព គប់ គប់រក ចូលទៅអង្គុយជិត បុគ្គលដែលមានសទ្ធា ១
ពិចារណាព្រះសូត្រដែលជាទីជ្រះថ្លា ១ ។

វិរិយន្ទ្រិយ បរិសុទ្ធដោយអាការ ៣ នេះ គឺបុគ្គលរៀបបុគ្គលដែលខ្ជិល
ច្រអូស ១ សេព គប់ គប់រក ចូលទៅអង្គុយជិត បុគ្គលដែលមានសេចក្តី
ព្យាយាម ១ ពិចារណាសម្មប្បធាន ១ ។

សតិទ្ធិន្ទ្រិយ បរិសុទ្ធដោយអាការ ៣ នេះ គឺបុគ្គលរៀបបុគ្គលដែលភ្លេច
ស្មារតី ១ សេព គប់ គប់រក ចូលទៅអង្គុយជិត បុគ្គលដែលមានស្មារតី
តម្កល់មាំ ១ ពិចារណាសតិប្បដ្ឋាន ១ ។

សមាធិន្ទ្រិយ បរិសុទ្ធដោយអាការ ៣ នេះ គឺបុគ្គលរៀបបុគ្គលដែល
មានចិត្តមិននឹងធឹង ១ សេព គប់ គប់រក ចូលទៅអង្គុយជិត បុគ្គលដែល
មានចិត្តនឹងធឹង ១ ពិចារណាយាន និងវិមោក្ខ ១ ។

បញ្ញាន្ទ្រិយ បរិសុទ្ធដោយអាការ ៣ នេះ គឺបុគ្គលរៀបបុគ្គលដែលអប្ប
ឥតបញ្ញា ១ សេព គប់ គប់រក ចូលទៅអង្គុយជិត បុគ្គលដែលមានបញ្ញា
១ ពិចារណានូវញាណចរិយាដ៏ជ្រៅ ១ នេះឯង ឥន្ទ្រិយទាំង ៥ បរិសុទ្ធ
ដោយអាការ ១៥ នេះ ដូច្នោះ ។

ធម៌ ១៥ ប្រការដទៃទៀត ជាគ្រឿងបន្ថែមមុតិ គឺឥន្ទ្រិយ ៥ មានសទ្ធា
ជាដើម សញ្ញា ជាចំណែកនៃការត្រាស់ដឹងទាំង ៥ គឺអនិច្ចសញ្ញា ទុក្ខសញ្ញា
អនត្តាសញ្ញា បហានសញ្ញា វិរាគសញ្ញា ភាពជាអ្នកមានកល្យាណមិត្ត

សង្គ្រមក្នុងសីល ជាអ្នកដុសខាត់ក្រែលែង ការប្រារព្ធសេចក្តីព្យាយាម បញ្ញា
ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចំណែកនៃការត្រាស់ដឹង ។

បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ព្រះសាស្តាទ្រង់ជាអ្នកឈ្លាសក្នុងការដឹកនាំវេនេយ្យ-
បុគ្គល កាលទ្រង់សម្តែងធម៌ដែលជាគ្រឿងបន្តិវិមុត្តិ មានកល្យាណមិត្តជា
ដើមក្នុងទីនេះ តាមអធ្យាស្រ័យរបស់ព្រះមេឃឹយត្ថេរ បុគ្គលដែលគួរដឹកនាំ
ទើបត្រាស់ថា ធម៌ទាំងនេះរមែងប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីការចាស់ក្លា កាលឲ្យធម៌
ទាំងនោះពិស្តារ ទើបត្រាស់ពាក្យជាដើមថា ម្ចាស់មេឃឹយៈ ភិក្ខុក្នុងសាសនា
នេះ ជាអ្នកមានមិត្តល្អ បែរទៅរកមិត្តល្អ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា កល្យាណមិត្តោ សេចក្តីថា ឈ្មោះថា
កល្យាណមិត្ត ព្រោះមានមិត្តល្អ គឺចម្រើន ប្រសើរ ។ បុគ្គលដែលមាន
មិត្តសម្បូរដោយសីលគុណជាដើម មានឧបការៈដោយអាការទាំងពួងយ៉ាង
នេះ គឺបំបាត់ទុក្ខ សាងនូវហិតប្រយោជន៍ ឈ្មោះថា កល្យាណមិត្តពិត ។
ឈ្មោះថា កល្យាណសមាឃោ^(១) ព្រោះទៅ គឺប្រព្រឹត្តទៅជាមួយដោយ
កល្យាណបុគ្គល តាមដែលពោលហើយនោះឯង គឺមិនប្រព្រឹត្តទៅប្រាសចាក
កល្យាណមិត្តបុគ្គលទាំងនោះ ។ ឈ្មោះថា កល្យាណសម្បូរឆ្នោត ព្រោះ
ប្រព្រឹត្តទៅដោយការៈ ដែលបង្ហាញទៅតាមផ្លូវចិត្ត និងកាយ ក្នុងកល្យាណ-
បុគ្គលនោះឯង ។ ដោយ ៣ បទ រមែងញ៉ាំងនូវការអើពើឲ្យកើតឡើង ក្នុង
ការសេពគបកល្យាណមិត្ត ។

-បិដកខ្មែរ មិនមានបទនេះ ។

ក្នុងសេចក្តីនោះ កល្យាណមិត្តមានលក្ខណៈដូចតទៅនេះ កល្យាណមិត្ត
 ក្នុងព្រះសាសនានេះ ជាអ្នកដល់ព្រមដោយសទ្ធា សីល សុត្តៈ ចាតៈ វិរិយៈ
 សតិ សមាធិ និងបញ្ញា ។ ក្នុងលក្ខណៈកល្យាណមិត្តនោះ បុគ្គលមានសទ្ធា
 សម្បត្តិ រមែងជឿបញ្ញាត្រាស់ដឹងរបស់ព្រះតថាគត កម្ម និងផលនៃកម្ម មិន
 លះបង់ការស្វែងរកប្រយោជន៍ដល់ពួកសត្វ ដែលជាហេតុនៃសម្មាសម្ពោ-
 ធិញ្ញាណ ដោយការជឿនោះ មានសីលសម្បត្តិជាទីស្រឡាញ់ ជាទីពេញចិត្ត
 ជាទីគោរព សរសើរ ជាអ្នកចោទ ជាអ្នកតិះដៀលបាប ជាអ្នកពោលក្នុងការ
 អត់ធន់ចំពោះពាក្យរបស់សព្វហ្មតារីទាំងឡាយ មានសុតសម្បត្តិ រមែងធ្វើ
 ពាក្យដែលជ្រៅ ទាក់ទងដោយសច្ចៈ និងបដិច្ចសមុប្បាទជាដើម មានចាត-
 សម្បត្តិ រមែងជាអ្នកមានការប្រាថ្នាចិត្ត សន្តោស គាប់ចិត្តក្នុងទីស្ងាត់ មិន
 ច្រឡំក្រឡំដោយពួកគណៈ មានវិរិយសម្បត្តិ រមែងជាអ្នកផ្តើមសេចក្តី
 ព្យាយាម ដើម្បីបដិបត្តិប្រយោជន៍ដល់សត្វទាំងឡាយ មានសតិសម្បត្តិ តែង
 មានសតិតាំងមាំ មានសមាធិសម្បត្តិ រមែងជាអ្នកមានចិត្តមិនរាយមាយ មាន
 ចិត្តជាសមាធិ មានបញ្ញាសម្បត្តិ រមែងដឹងសភាវៈដែលមិនខុស ។ បុគ្គល
 នោះ ជាអ្នកដល់ព្រមដោយគតិធម៌ ដែលជាកុសលដោយសតិ ដឹងវត្ថុដែល
 មានប្រយោជន៍ និងមិនមានប្រយោជន៍ នៃសត្វទាំងឡាយ តាមសេចក្តីពិត
 ដោយបញ្ញា ជាអ្នកមានចិត្តក្នុងកុសលធម៌ទាំងនោះដោយសមាធិ រមែងបៀត
 បៀនសត្វទាំងឡាយចាកវត្ថុដែលមិនជាប្រយោជន៍ ហើយនាំចូលទៅក្នុងវត្ថុ
 ដែលជាប្រយោជន៍ ដោយវិរិយៈ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលក្នុង

អង្គត្រៃវិកាយ សុត្តកនិបាតថា

ភិក្ខុជាអ្នក (ធ្វើខ្លួន) ឲ្យជាទីស្រឡាញ់ផង គួរគោរពផង គួរ
សរសើរផង ឧស្សាហ៍ប្រៀនប្រដៅផង អត់ធន់ចំពោះពាក្យផង
ជាអ្នកនិយាយពាក្យជ្រៅផង ទាំងមិនដឹកនាំក្នុងហេតុដែលមិន
គួរផង ... ។

បទថា អយំ បឋមោ ធម្មោ បរិចារកាយ សំវត្តតិ សេចក្តីថា ធម៌
ដែលមិនមានទោសនេះ ពោល គឺភាពជាអ្នកមានមិត្តល្អ ឈ្មោះថា ជាទី ១
ព្រោះជាខាងដើមនៃព្រហ្មចរិយាវាស និងព្រោះត្រាស់ជាបឋមក្នុងធម៌ ៥
ប្រការនេះ ដោយមានឧបការៈច្រើនដល់កុសលធម៌ទាំងពួង និងដោយភាពជា
ប្រធាន រមែងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីការចាស់ក្លានៃចេតោវិមុត្តិ ដោយធ្វើសទ្ធាជា
ដើមដែលមិនបរិសុទ្ធ ឲ្យបរិសុទ្ធ ។ ក្នុងទីនេះ ភាពដែលកល្យាណមិត្តមាន
ឧបការៈច្រើន និងជាប្រធាន គប្បីជ្រាបដោយសុត្តបទជាដើមថា ម្ចាស់អានន្ទ
អ្នកកុំនិយាយយ៉ាងនេះឡើយ ឯភាពនៃបុគ្គលអ្នកមានមិត្តល្អ អ្នកមានសម្លាញ់
ល្អ អ្នកបង្ហោនទៅរកកល្យាណជន នេះចាត់ជាមគ្គព្រហ្មចរិយៈទាំងមូល ទ្រង់
បដិសេធព្រះអានន្ទ ដែលជាយ៉ាងធម៌ ដែលពោលថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏
ចម្រើន ភាពនៃបុគ្គលអ្នកមានមិត្តល្អ អ្នកមានសម្លាញ់ល្អ អ្នកបង្ហោនទៅរក
កល្យាណជន នេះជាគុណពាក់កណ្តាល របស់មគ្គព្រហ្មចរិយៈនេះ អស់
វារៈ ២ ដឹងថា មា ហេរំ អានន្ទ ប្រែថា ម្ចាស់អានន្ទ អ្នកកុំពោលយ៉ាង
នេះឡើយ ។

បទថា បុន ធបរំ ប្រែថា ធម៌ដទៃនៅមានតទៅទៀត ។ ក្នុងបទថា សីលវា នេះ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ ដែលឈ្មោះថា សីល ព្រោះអត្ថដូច ម្តេច ដែលឈ្មោះថា សីល ព្រោះអត្ថថា តាំងមាំ ។ ដែលឈ្មោះថា តាំងមាំ គឺអ្វី គឺតម្កល់មាំដោយល្អ អធិប្បាយថា ភាពដែលកាយកម្មជាដើម សក្តិសម ព្រោះភាពជាបុគ្គលមានសីលល្អ ។ ម្យ៉ាងទៀត ជាទីទ្រទ្រង់ អធិប្បាយថា ជាទីទ្រទ្រង់ដោយភាពជាទីតាំងនៃកុសលធម៌ មានឈាន ជាដើម ព្រោះដូច្នោះ ទើបឈ្មោះថា សីល ព្រោះទទួល ឬទ្រទ្រង់ ។ នេះ ជាអត្ថនៃសីល ដោយន័យនៃលក្ខណៈរបស់សព្វជាលំដាប់ដំបូង ។ តែ អាចារ្យមួយពួកទៀត ពណ៌នាអត្ថដោយនិរុត្តិន័យថា អត្ថនៃសីល មានអត្ថ ថា ក្បាល មានអត្ថថា ត្រជាក់ មានអត្ថថា តាំងមាំ មានអត្ថថា សង្រួម ។ សីលនេះ មានជាមួយបុគ្គលនោះដោយគ្រប់គ្រាន់ ឬដោយល្អបំផុត ព្រោះ ដូច្នោះ ទើបឈ្មោះថា សីលវា គឺជាអ្នកមានសីល អធិប្បាយថា ជាអ្នក បរិបូណ៌ដោយសីល ។

ម្យ៉ាងទៀត ដើម្បីនឹងសម្តែងប្រការដែលបុគ្គលជាអ្នកមានសីល បរិបូណ៌ ដោយសីល ទើបត្រាស់ពាក្យជាដើមថា ទាតិមោក្ខសំរវសំរុតោ ដូច្នោះ ។

អធិប្បាយពាក្យថា ទាតិមោក្ខ

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា ទាតិមោក្ខំ បានដល់ សីលក្នុងសិក្ខាបទ ។ ពិតហើយ សីលក្នុងសិក្ខាបទនោះ ឈ្មោះថា ទាតិមោក្ខ ព្រោះអត្ថថា ធ្វើ បុគ្គលដែលព្យាយាមរក្សាសីលសិក្ខាបទនោះឲ្យផុតចាកទុក្ខ មានទុក្ខក្នុងអបាយ

ជាដើម ។ ការរាំង ឈ្មោះថា សំវរ បានដល់ ការមិនកន្លងឈ្លើសតាមកាយ
និងវាចា ។ សំវរ គឺបាតិមោក្ខ ឈ្មោះថា ទាតិមោក្ខសំវរ ។ ភិក្ខុដែល
សង្រួម គឺមានកាយ និងវាចាបិទដោយបាតិមោក្ខសំវរនោះ ទើបឈ្មោះថា
សង្រួមដោយបាតិមោក្ខសំវរ ។ នេះជាការសម្តែងការវៈដែលភិក្ខុនោះតាំងនៅ
ក្នុងសីលនោះ ។ បទថា វិហារតិ ជាបទសម្តែងការវៈដែលភិក្ខុដល់ព្រម
ដោយការនៅដ៏សមគួរ ដោយបាតិមោក្ខសំវរនោះ ។ បទថា អាចារ-
គោចរសម្បន្នោ ជាបទសម្តែងដល់ធម៌ដែលមានឧបការៈដល់បាតិមោក្ខសំវរ
ថ្នាក់ទាប និងដល់សេចក្តីព្យាយាម ដើម្បីគុណវិសេសខាងលើ ។ បទថា
អណ្តាមត្ថេសុ វជ្ជេសុ ភយទស្សាវី ជាបទសម្តែងការវៈដែលភិក្ខុមិនឃ្នាតចាក
បាតិមោក្ខសំវរសីលជាធម្មតា ។ បទថា សមាធាយ ជាបទសម្តែងការកាន់
យកសិក្ខាបទ ដោយមិនមានចំណែកសល់ ។ បទថា សិក្ខុតិ ជាបទសម្តែង
ការវៈដែលភិក្ខុដល់ព្រមដោយការសិក្សា ។ បទថា សិក្ខាបទេសុ ជាបទ
សម្តែងធម៌ដែលគួរសិក្សា ។

ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា ទាតិ ព្រោះមានប្រក្រតីធ្លាក់ទៅក្នុងអបាយច្រើន
ដង ព្រោះកិលេសខ្លាំងក្លា ព្រោះធ្វើសេចក្តីអាក្រក់បានងាយ និងព្រោះការធ្វើ
បុណ្យបានលំបាក បានដល់ បុថុជ្ជន ។ ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា ទាតិ ព្រោះ
ត្រូវកម្លាំងកម្មបន្ស្រាត់ទៅក្នុងភពជាដើម ដោយការវៈមិនទៀង និងមានប្រក្រតី
ទៅដោយការវិលវល់ ដោយកំណត់មិនបាន ដូចប្រដាប់យោងទឹក ដូចឆ្នាំង
យន្ត ។ ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា ទាតិ ព្រោះមានប្រក្រតីធ្លាក់ទៅនៃអត្តភាព

ក្នុងសត្វនិកាយនោះៗ ដោយអំណាចមរណៈ ឬសន្តានរបស់សត្វ គឺចិត្តនោះ
 ឯង ។ ឈ្មោះថា ទាតិមោក្ខ ព្រោះធ្លាក់ទៅផុតអំពីសង្សារទុក្ខ ។ សត្វដែល
 ហៅថា វិមុត្តិ ព្រោះចិត្តរួចផុត ។ សមដូចពាក្យដែលលោកពោលថា ចិត្ត-
 វោទានា សត្តា វិសុជ្ឈន្តិ សត្វមានចិត្តផ្សំផង រមែងបរិសុទ្ធ និងពោលថា
 អនុទាទាយ អាសវេហិ ចិត្តំ វិមុត្តំ ចិត្តរួចផុតចាកអាសវៈ ព្រោះមិន
 ប្រកាន់មាំ ។ ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា ទាតិ ព្រោះធ្លាក់ទៅ គឺទៅ បានដល់
 ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងសង្សារ ដោយហេតុ មានអវិជ្ជាជាដើម សមដូចលោកពោល
 ថា ទីបំផុតខាងដើមរបស់សត្វទាំងឡាយ ដែលមានអវិជ្ជាជារនាំង មានតណ្ហា
 ជាចំណង អន្ទោលទៅ ត្រាច់រង្គាត់ទៅ មិនប្រាកដឡើយ ។ ធម៌ ឈ្មោះថា
 ទាតិមោក្ខ ព្រោះជាហេតុឲ្យសត្វធ្លាក់ទៅនោះ ផុតចាកសង្គិលេស ៣ មាន
 តណ្ហាជាដើម ។ គប្បីជ្រាបការសម្រេចសមាស ដូចការសម្រេចពាក្យ
 ជាដើមថា តណ្ហាកាលោ។

ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា ទាតិ ព្រោះធ្វើសត្វឲ្យធ្លាក់ទៅ គឺឲ្យធ្លាក់ទៅមិន
 សល់អំពីទុក្ខ បានដល់ ចិត្ត ។ សមដូចលោកពោលថា ចិត្តតែងនាំសត្វ
 លោកទៅ ចិត្តតែងកើចកន្ត្រាក់សត្វលោកទៅ ។ ឈ្មោះថា ទាតិមោក្ខ
 ព្រោះជាគ្រឿងធ្វើសត្វដែលធ្លាក់ទៅនោះ ឲ្យផុតទៅអំពីទុក្ខ ។ ម្យ៉ាងទៀត
 ឈ្មោះថា ទាតិ ព្រោះជាគ្រឿងធ្លាក់ទៅក្នុងអបាយទុក្ខ និងសង្សារទុក្ខរបស់
 សត្វ បានដល់ សង្គិលេស មានតណ្ហាជាដើម ។ សមដូចលោកពោលថា
 តណ្ហាតែងញ៉ាំងបុរសឲ្យកើត និងពោលថា បុរសមានតណ្ហាជាគម្រប់ពីរ

ឈ្មោះថា វាសិមោក្ខ ព្រោះផុតអំពីការធ្លាក់ទៅចាកតណ្ហា និងសង្គិលេស
 នោះ ។ ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា វាសិ ព្រោះជាទីធ្លាក់ទៅនៃសត្វ បានដល់
 អាយតនៈខាងក្នុង ៦ និងអាយតនៈខាងក្រៅ ៦ សមដូចលោកពោលថា
 សត្វលោកកើតឡើងព្រោះវត្ថុ ៦ ធ្វើសេចក្តីស្ម័គ្រស្មាលព្រោះវត្ថុ ៦ ។ ឈ្មោះ
 ថា វាសិមោក្ខ ព្រោះផុតអំពីការធ្លាក់ទៅ ពោល គឺអាយតនៈខាងក្នុង ៦
 និងអាយតនៈខាងក្រៅ ៦ នោះ ។ ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា វាសិ គឺសង្សារ
 ព្រោះមានការធ្លាក់ទៅ គឺការធ្វើឲ្យធ្លាក់ទៅ ឈ្មោះថា វាសិមោក្ខ ព្រោះផុត
 ចាកសង្សារនោះ ។

ម្យ៉ាងទៀត ព្រះមានព្រះភាគ ដ៏ជាធម្មិស្សរៈ សត្វលោកថ្វាយព្រះនាម
 ថា បតិ ព្រោះជាអធិបតីនៃលោកទាំងពួង ។ ឈ្មោះថា មោក្ខ ព្រោះជា
 គ្រឿងរួបរួមផុតរបស់សត្វ ។ ឈ្មោះថា បតិមោក្ខ ព្រោះជាគ្រឿងរួបរួមផុតនៃ
 ព្រះមានព្រះភាគ ដែលបានឈ្មោះថា បតិ ព្រោះទ្រង់បញ្ញត្តិ ។ បតិមោក្ខ
 នោះឯង ជាបុតិមោក្ខ ។ ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា បតិមោក្ខ ព្រោះព្រះមាន
 ព្រះភាគអង្គនោះ ឈ្មោះថា ជាធំ ដោយអត្តថា មានគុណទាំងពួងខ្ពស់ដែល
 មានគុណនោះជាមូល និងឈ្មោះថា ជាអ្នករួបរួមផុត ដោយអត្តតាមដែលពោល
 ហើយ ។ បតិមោក្ខនោះឯង ជាបុតិមោក្ខ ។ សមដូចពាក្យដែលលោកពោល
 ថា ពាក្យថា វាសិមោក្ខ នេះ ជាមុខ និងជាប្រមុខ ។ គប្បីជ្រាបសេចក្តី
 ពិស្តារដូចតទៅនេះ

ម្យ៉ាងទៀត សព្វថា ប ប្រើក្នុងអត្ថថា បការ សព្វថា អតិ ជានិបាត

ប្រើក្នុងអត្ថថា អច្ចន្ត ។ ព្រោះដូច្នោះ ទើបឈ្មោះថា ទាតិមោក្ខ ព្រោះកន្លង
 ផុតចំណែកគ្រប់ប្រការ ។ ពិតហើយ សីលនោះឈ្មោះថា បាតិមោក្ខ ព្រោះ
 តួសីលធ្វើឲ្យរួចផុតបានពិត ដោយតទ្ធន៍វិមុត្តិ ដែលប្រកបដោយសមាធិ និង
 បញ្ញា ធ្វើឲ្យរួចផុតបានពិត ដោយអំណាចវិក្កម្មនវិមុត្តិ និងសមុច្ឆេទវិមុត្តិ ។
 ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា ទាតិមោក្ខ ព្រោះរួចផុតចំពោះ អធិប្បាយថា រួចផុត
 ចាកវិធិក្កមទោសនោះៗ ដោយចំពោះ ។ បតិមោក្ខនោះឯង ជាបាតិមោក្ខ ។
 ឬថា និព្វាន ឈ្មោះថា មោក្ខ។ ឈ្មោះថា បតិមោក្ខ ព្រោះប្រៀបធៀបនឹង
 មោក្ខ នោះ ។ ពិតហើយ សីលសំរេ ជាហេតុធ្វើព្រះនិព្វានឲ្យកើត ដូច
 ព្រះអាទិត្យធ្វើអុរុណាឲ្យកើត និងមានចំណែកប្រៀបដូចព្រះនិព្វាននោះ ព្រោះ
 ធ្វើកិលេសឲ្យរលត់តាមសមគួរ ។ បតិមោក្ខនោះឯង ជាបាតិមោក្ខ ។ ម្យ៉ាង
 ទៀត ឈ្មោះថា បតិមោក្ខ ព្រោះប្រែប្រួលទៅ គឺធ្វើទុក្ខឲ្យផុតទៅ ។ បតិ-
 មោក្ខនោះឯង ជាបាតិមោក្ខ ក្នុងសេចក្តីនេះ គប្បីជាបតាមសព្វថា ទាតិ-
 មោក្ខ ប៉ុណ្ណោះ យ៉ាងនេះ ដោយប្រការដូច្នោះ ។

ឈ្មោះថា សំរេ ព្រោះជាគ្រឿងរាវរាំង ។ សំរេ គឺបាតិមោក្ខ ឈ្មោះថា
 ទាតិមោក្ខសំរេ ។ តែបើពោលដោយអត្ថ បានដល់ រៀរចាកទោសដែល
 គប្បីឈានកន្លងនោះៗ និងចេតនា ។ ភិក្ខុដែលចូលដល់ប្រកបដោយបាតិ-
 មោក្ខសំរេនោះ លោកហៅថា ជាអ្នកសង្រួមដោយបាតិមោក្ខសំរេ ។ សម
 ដូចទ្រង់ត្រាស់ក្នុងគម្ពីរវិក្កន្តថា ពាក្យថា ជាអ្នកសង្រួម គឺជាអ្នកព្រមព្រៀង
 មូលមិត្ត ចូលទៅជិត អែបនែប កៀកកើយ ប្រជិតប្រជី ប្រកបព្រមដោយ

ការសង្រួមក្នុងបាតិមោក្ខនេះ ព្រោះហេតុនោះ ទើបពោលថា ជាអ្នកសង្រួម
ក្នុងបាតិមោក្ខសំរិវៈ ។

បទថា វិហារតិ សេចក្តីថា រមែងនៅ គឺផ្លាស់ប្តូរ បានដល់ ផ្លាស់ប្តូរ
ដោយឥរិយាបថវិហារ ។

បទថា អាចារគោចរសម្បន្នោ សេចក្តីថា ឈ្មោះថា ដល់ព្រមដោយ
អាចារ និងគោចរ ព្រោះរៀនអនាចារទាំងពួង ព្រោះមិនធ្វើមិច្ឆាជីវៈ មានការ
ឲ្យបូស្សីជាដើម និងការឆ្កាំឆ្កងកាយជាដើម ហើយប្រកបដោយអាចារសម្បត្តិ
ដែលសមគួរដល់ភិក្ខុ ដែលត្រាស់យ៉ាងនេះថា ការមិនកន្លងល្មើសតាមកាយ
តាមវាចា និងទាំងតាមកាយ ទាំងតាមវាចា និងរៀនចាកអគោចរ មាន
លំនៅស្រីពេស្យាជាដើម ហើយប្រកបដោយគោចរ ពោល គឺដែលសមគួរ
ចូលទៅបិណ្ឌបាតជាដើម ។

ម្យ៉ាងទៀត ភិក្ខុណា មានសេចក្តីគោរពកោតក្រែងក្នុងព្រះសាស្តា មាន
ការគោរពកោតក្រែងក្នុងសព្វហ្មចារី ដល់ព្រមដោយហិរិឱត្តប្បៈ ស្ងៀកដណ្តប់
រៀបរយ មានការឈានទៅមុខ ឈានថយក្រោយ មើលទៅមុខ ក្រឡេក
មើលឆ្វេងស្តាំ បត់ លាត គួរជ្រះថ្លា សម្បូរដោយឥរិយាបថ គ្រប់គ្រងទ្វារ
ក្នុងឥន្ទ្រិយ ស្គាល់ប្រមាណក្នុងកោជន ដល់ព្រមដោយសេចក្តីព្យាយាម ប្រកប
ដោយសតិ និងសម្បជញ្ញៈ ជាអ្នកប្រាថ្នាតិច សន្តោស ពេញចិត្តក្នុងទីស្ងាត់
មិនប្រឡូកប្រឡំដោយពួកគណៈ ធ្វើសេចក្តីគោរពក្នុងអភិសមាចារិកវត្ត ច្រើន
ដោយការគោរព និងកោតក្រែង ភិក្ខុនេះ លោកហៅថា សម្បូរដោយ

អាចារ ។

ឯគោចរមាន ៣ យ៉ាង គឺឧបនិស្សយគោចរ ១ អារក្ខគោចរ ១ ឧប-
និពន្ធគោចរ ១ ក្នុងគោចរ ៣ យ៉ាងនោះ ភិក្ខុណាប្រកបដោយគុណ គឺកថា-
វត្ថុ ១០ មានកល្យាណមិត្តដូចពោលហើយ ដែលអាស្រ័យហើយ រមែង
បានស្តាប់នូវធម៌ដែលមិនធ្លាប់ស្តាប់ រមែងធ្វើធម៌ដែលធ្លាប់ស្តាប់ហើយ ឲ្យ
ផ្លូវផង កាត់សេចក្តីសង្ស័យចេញបាន ធ្វើទិដ្ឋិឲ្យត្រង់ ធ្វើចិត្តឲ្យជ្រះថ្លា កាល
សិក្សាតាម រមែងចម្រើនដោយសទ្ធា ដោយសីល ដោយសុត្តៈ ដោយចាគៈ
និងដោយបញ្ញា នេះលោកហៅថា ឧបនិស្សយគោចរ ។ ភិក្ខុណាចូលទៅកាន់
ចន្លោះស្រុក ដើរទៅតាមវិថី មានភ្នែកដាក់ចុះ សម្លឹងមើលមួយជួរនឹម ដើរ
សង្រួមចក្ខុទ្រុយទៅ មិនដើរមើលពលដីរី មិនដើរមើលពលសេះ មិនដើរ
មើលពលរថ មិនដើរមើលពលថ្លើរជើង មិនដើរមើលស្រី មិនដើរមើល
ប្រុស មិនងើយមើល មិនខ្ចិនមើល មិនក្រឡេកមើល តាមទិសតូច-ធំ នេះ
លោកហៅថា អារក្ខគោចរ ។ ឯឧបនិពន្ធគោចរ បានដល់ សតិប្បដ្ឋាន ៤
ដែលជាទីភិក្ខុគួរចូលទៅចងចិត្តរបស់ខ្លួន ។ សមដូចព្រះមានព្រះភាគត្រាស់
ថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ចុះទីជាទីគោចររបស់ភិក្ខុ ជាដែននៃបិដករបស់ខ្លួន
តើដូចម្តេច ។ គឺសតិប្បដ្ឋានទាំង ៤ នេះឯង ដូច្នោះ ។ ក្នុងគោចរ ៣ យ៉ាង
នោះ ព្រោះឧបនិស្សយគោចរ លោកពោលហើយ ក្នុងទីនេះ គប្បីជ្រាប
គោចរ ២ យ៉ាងក្រៅអំពីនោះ ។ ភិក្ខុនោះ ឈ្មោះថា បរិបូរដោយអាចារ
និងគោចរ ព្រោះប្រកបដោយអាចារសម្បត្តិតាមដែលពោលហើយ និង

គោចរសម្បត្តិនេះ ដោយប្រការដូច្នោះ ។

បទថា អណ្តមត្ថេសុ វរុដ្ឋេសុ ភយទស្សារិ សេចក្តីថា ជាអ្នកមានប្រក្រតី ឃើញភ័យក្នុងទោស មានសេក្ខិយសិក្ខាបទ ដែលភិក្ខុមិនក្លែងត្រូវអាបត្តិ និង អកុសលចិត្តប្បាទជាដើម ឈ្មោះថា មានប្រមាណតិច ព្រោះមានប្រមាណ តិចតួច ។ ពិតហើយ ភិក្ខុណាឃើញទោសមានប្រមាណតិច ធ្វើឲ្យដូចភ្នំ សិនេរុដែលមានកម្ពស់ ១ សែន ៦ ម៉ែត ៨ ពាន់យោជន៍ ឯភិក្ខុណាឃើញ អាបត្តិត្រឹមតែទុក្ខាសិត ដែលជាអាបត្តិស្រាលជាងអាបត្តិទាំងពួង ធ្វើឲ្យដូច អាបត្តិបារាជិក ភិក្ខុនេះឈ្មោះថា មានប្រក្រតីឃើញភ័យក្នុងទោស មាន ប្រមាណតិច ។ បទថា សមាធាយ សិក្ខុតិ សិក្ខាបទេសុ សេចក្តីថា ភិក្ខុ ទាញយកសិក្ខាបទដែលគួរសិក្សាណាមួយ ក្នុងសិក្ខាបទទាំងអស់ ដោយមិន មានចំណែកសល់ ដោយប្រការទាំងពួង សិក្សា អធិប្បាយថា រមែងប្រព្រឹត្ត គឺធ្វើឲ្យបរិបូណ៌ដោយប្រពៃ ។

បទថា អភិសល្លេខិកា បានដល់ ជាអ្នកមានប្រក្រតីដុសខាត់កិលេស យ៉ាងតឹងរឹង គឺជាបុគ្គលសមគួរដើម្បីលះកិលេសទាំងនោះ ដោយធ្វើឲ្យស្រាល ស្តើង ។ បទថា ទេតោវិវរណាសប្បាយា បានដល់ ឃើញសប្បាយរបស់ សមថៈ និងវិបស្សនា ពោល គឺបើកចិត្ត ដោយធ្វើនិវរណៈដែលជាតួបិទបាំង ចិត្តឲ្យឆ្ងាយ សមថៈ និងវិបស្សនានោះឯងជាសប្បាយ គឺជាឧបការៈដល់ការ បើកចិត្ត ឬការធ្វើចិត្តនោះឯងឲ្យប្រាកដ ហេតុដូច្នោះ ទើបឈ្មោះថា ទេតា- វិវរណាសប្បាយា ជាសប្បាយក្នុងការបើកចិត្ត ។

ឥឡូវនេះ កាលនឹងសម្តែងហេតុ ជាគ្រឿងនាំមកនូវការនឿយណាយ ជាដើម ដែលជាកថាដុសខាត់កិលេស និងជាសប្បាយក្នុងការបើកចិត្ត ទើប ត្រាស់ពាក្យជាដើមថា **ឯកន្តនិព្វានាយ** ដូច្នោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **ឯកន្តនិព្វានាយ** បានដល់ ដើម្បីនឿយណាយ ចាកវដ្តទុក្ខដោយពិតនោះឯង ។ បទថា **វិរាគាយ** និង**និរោធាយ** បានដល់ ដើម្បីប្រាសចាកតម្រេក និងដើម្បីរួមតវដ្តទុក្ខនោះឯង ។ បទថា **ឧបសមាយ** បានដល់ ដើម្បីស្ងប់កិលេសទាំងពួង ។ បទថា **អភិញ្ញាយ** បានដល់ ដើម្បី ដឹងក្រែកលែងនូវធម៌ដែលគួរដឹងក្រែកលែងទាំងអស់ ។ បទថា **សម្ពោធាយ** បាន ដល់ ដើម្បីត្រាស់ដឹងមគ្គចិត្ត ៤ ។ បទថា **និព្វានាយ** បានដល់ ដើម្បីអនុ- បាទិសេសនិព្វានធាតុ ។ បណ្តាបទទាំងនោះ ត្រាស់វិបស្សនា ដោយ ៣ បទខាងដើម ។ ត្រាស់មគ្គដោយបទទាំង ២ ត្រាស់និព្វានដោយបទទាំង ២ លោកសម្តែងថា ឧត្តរិមនុស្សធម្មទាំងអស់នេះ ផ្តើមអំពីសមថៈ និងវិបស្សនា រហូតដល់និព្វានជាទីបំផុត រមែងកើតមានដល់បុគ្គលដែលបាននូវកថាវត្ថុ ១០ ។

ឥឡូវនេះ កាលទ្រង់ចែកកថានោះ ទើបត្រាស់ពាក្យជាដើមថា **អប្បិច្ឆ- កថា** ដូច្នោះ ។

កថាវត្ថុ ១០

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **អប្បិច្ឆា** ប្រែថា ជាអ្នកមិនប្រាថ្នា ។ កថា នៃអប្បិច្ឆានោះ ឈ្មោះថា **អប្បិច្ឆកថា** ឬកថាដែលទាក់ទងដោយភាពជាអ្នក

ប្រាថ្នាតិច ឈ្មោះថា អប្បិច្ឆកថា ។ ក្នុងទីនេះ ពោលដោយអំណាចសេចក្តី
 ប្រាថ្នា មានបុគ្គល ៤ ពួក គឺ អត្រិច្ឆោ បុគ្គលប្រាថ្នាក្រែកលែងឡើងៗ ១
 នាមិច្ឆោ បុគ្គលប្រាថ្នាលាមក ១ មហិច្ឆោ បុគ្គលប្រាថ្នាច្រើន ១ អប្បិច្ឆោ
 បុគ្គលប្រាថ្នាតិច ១ ។ ក្នុងបុគ្គល ៤ ពួកនោះ បុគ្គលមិនឆ្អែតដោយលោក
 តាមដែលខ្លួនបានមក ប្រាថ្នាក្រែកលែងឡើងៗ ឈ្មោះថា អត្រិច្ឆ ដែលលោក
 ពោលហើយក្នុងមិត្តវិនិកជាតកថា

អ្នកចេញអំពីវេមានិកប្រេត ៤ នាក់ទៅ ក៏បាននូវវេមានិកប្រេត
 ៨ នាក់ (ចេញ) អំពីវេមានិកប្រេត ៨ នាក់ទៅ ក៏បាននូវ
 វេមានិកប្រេត ១៦ នាក់ (ចេញ) អំពីវេមានិកប្រេត ១៦ នាក់
 ទៅ ក៏បាននូវវេមានិកប្រេត ៣២ នាក់ អ្នកកាលប្រាថ្នាខ្លាំងពេក
 ទើបមកប្រទះនឹងចក្ក ចំណែកខាងចក្ក ក៏វិលកិនអំបែងក្បាល
 របស់សត្វ ដែលត្រូវសេចក្តីច្រណែនបៀតបៀន ដូច្នោះ ។

និងដែលត្រាស់ក្នុងអសិកាគុជាតកថា បុគ្គលមានសេចក្តីប្រាថ្នាលើស
 លុប រមែងសាបសូន្យចាកប្រយោជន៍ ព្រោះលោកហួសហេតុផង ព្រោះ
 សេចក្តីស្រវឹងក្នុងការចង់បានហួសហេតុផង ... ដូច្នោះ ។ បុគ្គលមានបំណង
 ក្នុងការសរសើរគុណដែលមិនមាន ឈ្មោះថា ប្រាថ្នាលាមក ព្រោះត្រូវការ
 ក្នុងលោកសក្ការៈ និងសំឡេងសរសើរ ដែលលោកសំដៅយក ពោលក្នុង
 ខុទ្ទកវិក្កន្តថា បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ការកុហក តើដូចម្តេច ។ ការប្រុងប្រៀប
 ខាងដើម អាការប្រុងប្រៀប ការរៀបចំនូវឥរិយាបថ ការធ្វើមុខស្រពោន ការ

មានមុខស្រពោន ការធ្វើគេឲ្យស្ងើច អាការធ្វើគេឲ្យស្ងើច ភាពនៃសេចក្តីធ្វើ
 គេឲ្យស្ងើច ដោយការសេពនូវបច្ច័យក្តី ដោយការខ្សឹបខ្សៀវក្តី របស់ភិក្ខុអ្នក
 អាស្រ័យលោកសក្ការៈ និងការសរសើរ ... ដូច្នោះ ។ ដែលមានបំណងក្នុង
 ការសរសើរគុណដែលមាន និងមិនដឹងប្រមាណក្នុងការទទួល ឈ្មោះថា ជា
 អ្នកប្រាថ្នាច្រើន ដែលលោកសំដៅយក ពោលក្នុងខ្ញុំក្រវីក្តីថា បុគ្គលពួកខ្លះ
 ក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកមិនមានសទ្ធា ប្រាថ្នាថា ចូរជនដឹងនូវអញ ថាជាអ្នក
 មានសទ្ធា ជាអ្នកទ្រុស្តសីល ប្រាថ្នាថា ចូរជនដឹងនូវអញ ថាជាអ្នកមាន
 សីល ... ដូច្នោះ ។ ពិតហើយ សូម្បីម្តាយបង្កើត ក៏មិនអាចនឹងយកចិត្ត
 បុគ្គលនោះបាន ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលពាក្យនេះថា

បុគ្គលណា ឲ្យបច្ច័យដ៏ច្រើន ពេញរទេះ ក៏មិនញ៉ាំងសកាវៈ ៣
 គឺគំនរភ្លើង ១ មហាសមុទ្រ ១ បុគ្គលប្រាថ្នាច្រើន ១ ឲ្យ
 ឆ្អែតបានឡើយ ។

បុគ្គលវៀរទោស មានភាពជាអ្នកប្រាថ្នាច្រើនជាដើមនេះឲ្យឆ្ងាយ ហើយ
 មានបំណងលាក់គុណដែលមាន និងស្គាល់ប្រមាណក្នុងការទទួល ឈ្មោះថា
 ជាអ្នកប្រាថ្នាតិច ព្រោះបុគ្គលប្រាថ្នានឹងបិទគុណដែលមានក្នុងខ្លួន ទោះបីមាន
 សទ្ធាក៏មិនប្រាថ្នាថា សូមបុគ្គលស្គាល់អាត្មាអញ ថាជាអ្នកមានសទ្ធា ទោះបី
 មានសីល មានសុតៈច្រើន គាប់ចិត្តក្នុងទីស្ងាត់ ប្រារព្ធសេចក្តីព្យាយាម មាន
 សតិតាំងមាំ មានចិត្តជាសមាធិ មានបញ្ញា ក៏មិនប្រាថ្នាថា សូមបុគ្គលស្គាល់
 អាត្មាអញ ថាជាអ្នកមានបញ្ញា ។

បុគ្គលប្រាថ្នាតិចនេះ មាន ៤ ពួក គឺប្រាថ្នាតិចក្នុងបច្ច័យ ១ ប្រាថ្នាតិច
ក្នុងធុត្តង ១ ប្រាថ្នាតិចក្នុងបរិយត្តិ ១ ប្រាថ្នាតិចក្នុងអធិគម ១ ក្នុង ៤ ពួក
នោះ បុគ្គលប្រាថ្នាតិចក្នុងបច្ច័យ ៤ ពិនិត្យមើលអ្នកឲ្យបច្ច័យ ទេយ្យធម៌
និងកម្លាំងរបស់ខ្លួន បើទេយ្យធម៌មានច្រើន ទាយកប្រាថ្នានឹងឲ្យតិច ក៏ទទួល
តែបន្តិច ដោយអំណាចទាយក ។ បើទេយ្យធម៌មានតិច ទាយកប្រាថ្នានឹងឲ្យ
ច្រើន ក៏ទទួលតែបន្តិច ដោយអំណាចទេយ្យធម៌ ។ បើទេយ្យធម៌មានច្រើន
ផង ទាយកប្រាថ្នានឹងឲ្យច្រើនផង គួរដឹងកម្លាំងរបស់ខ្លួន ហើយទទួលតែល្មម
ប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ភិក្ខុបែបនេះរមែងធ្វើលោក ដែលមិនទាន់កើតឲ្យកើតឡើង
រមែងធ្វើលោកដែលកើតឡើងហើយ ឲ្យស្ថិតស្ថេរ ញ៉ាំងចិត្តទាយកទាំងឡាយ
ឲ្យត្រេកអរ ជាអ្នកមិនបំណងឲ្យដឹងថា ការសមាទានធុត្តងដែលមានក្នុងខ្លួន
ឈ្មោះថា ប្រាថ្នាតិចក្នុងធុត្តង ។ បុគ្គលណា មិនប្រាថ្នាឲ្យអ្នកដទៃដឹងថាខ្លួន
ជាពហុសូត បុគ្គលនេះឈ្មោះថា ជាអ្នកប្រាថ្នាតិចក្នុងបរិយត្តិ ។ ឯបុគ្គលណា
ជាព្រះអរិយបុគ្គលថ្នាក់សោតាបន្តជាដើមណាមួយ ក៏មិនប្រាថ្នាឲ្យសព្វហូចារី
ដឹងថា ខ្លួនជាព្រះសោតាបន្តជាដើម បុគ្គលនេះឈ្មោះថា ជាអ្នកប្រាថ្នាតិចក្នុង
អធិគម ។ កថាដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយអំណាចនៃការប្រកាសទោស និង
អានិសង្ស មានអាការជាអនេក និងដោយអំណាចប្រកាសទោសរបស់ឥច្ចា-
ចារ ដែលមានភាពជាបុគ្គលប្រាថ្នាច្រើនជាដើម ជាបដិបក្ខចំពោះការប្រាថ្នាតិច
នោះ មួយអង្វើដោយវិធី មានការចង្អុលដល់សេចក្តីត្រេកអរ ក្នុងការប្រាថ្នា
តិចនៃបុគ្គលអ្នកប្រាថ្នាតិចនេះ ឈ្មោះថា កថាពោលដោយការប្រាថ្នាតិច ដោយ

ប្រការដូច្នោះ ។

សន្តដ្ឋិកថា

បទថា សន្តដ្ឋិ ក្នុងពាក្យថា សន្តដ្ឋិកថា នេះ បានដល់ ការត្រេកអរ រៀងៗ ខ្លួន គឺដោយរបស់ដែលខ្លួនបានមក ឈ្មោះថា សន្តដ្ឋិ ។ ម្យ៉ាងទៀត ការលះសេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងបច្ច័យដែលមិនស្មើ ហើយត្រេកអរក្នុងបច្ច័យដែល ស្មើ ឈ្មោះថា សន្តដ្ឋិ ។ ម្យ៉ាងទៀត សេចក្តីត្រេកអរដោយរបស់ដែលមាន គឺប្រាកដ ឈ្មោះថា សន្តដ្ឋិ ។ សមដូចពាក្យដែលលោកពោលថា

បុគ្គលមិនសោកស្តាយ ដល់របស់ដែលជាអតីត មិនកន្ទក់កន្ទេញ
ដល់របស់ដែលជាអនាគត ញ៉ាំងអត្តភាពឲ្យប្រព្រឹត្តទៅដោយ
របស់ជាបច្ចុប្បន្ន លោកហៅថា ជាអ្នកសន្តោស ។

ម្យ៉ាងទៀត សេចក្តីត្រេកអរដោយបច្ច័យ ដោយវិធីដែលព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់អនុញ្ញាតហើយ ដោយញៀយរូធម៌ ដោយប្រពៃ ឈ្មោះថា សន្តដ្ឋិ ដោយ អត្ត បានដល់ សន្តោសក្នុងបច្ច័យតាមមានតាមបាន ។ សន្តោសនោះ មាន ១២ យ៉ាង ១២ យ៉ាងនោះ ដូចម្តេចខ្លះ គឺសន្តោសដោយចីវរ មាន ៣ យ៉ាង គឺយថាលោកសន្តោស ១ យថាពលសន្តោស ១ យថាសារុប្បសន្តោស ១ ។ សន្តោសក្នុងបិណ្ឌបាតជាដើមក៏ដូចគ្នា ។

ក្នុងសន្តោសទាំងនោះ មានសេចក្តីអធិប្បាយដោយប្រភេទដូចតទៅនេះ ភិក្ខុក្នុងធម្មវិន័យនេះ បានចីវរល្អក៏ មិនល្អក៏ លោកញ៉ាំងអត្តភាពឲ្យប្រព្រឹត្ត ទៅដោយចីវរនោះឯង មិនប្រាថ្នាចីវរដទៃ ទោះបីបានក៏មិនទទួល អាការនៃ

ភិក្ខុនោះ ឈ្មោះថា យថាលោកសន្តោសក្នុងចីវរ ។ តែកាលលោកទុព្វលភាព
 តាមប្រក្រតី ឬត្រូវជំងឺតម្កាត់គ្របសង្កត់ លោកដណ្តប់ចីវរធ្ងន់ រមែងលំបាក
 លោកច្នៃចីវរធ្ងន់នោះជាមួយភិក្ខុដែលរាប់អានគ្នា ញ៉ាំងអត្តភាពឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ
 ដោយចីវរស្រាល ក៏ឈ្មោះថា ជាអ្នកសន្តោសពិត អាការរបស់ភិក្ខុនេះ ឈ្មោះ
 ថា យថាលោកសន្តោសក្នុងចីវរ ។ ភិក្ខុមួយរូបទៀត បានចីវរមានតម្លៃច្រើន
 ផ្ទាំងណាមួយ មានចីវរធ្វើអំពីសូត្រជាដើម គិតថា ចីវរនេះសមគួរដល់ព្រះ
 ថេរៈ ដែលជាអ្នកបួសយូរ នេះសមគួរដល់ព្រះថេរៈដែលជាពហុសូត នេះ
 សមគួរដល់ព្រះថេរៈដែលមានជំងឺ នេះសមគួរដល់ព្រះថេរៈ ដែលមានលោក
 តិច ទើបប្រគេនដល់ព្រះថេរៈទាំងនោះ ហើយស្វែងរកសំពត់ ដែលមាន
 ជាយអំពីគំនរសំរាមជាដើមដោយខ្លួនឯង ធ្វើសង្ឃារដី ឬទទួលចីវរចាស់របស់
 លោកទាំងនោះ មកស្លៀកដណ្តប់ ក៏ចាត់ថា ជាអ្នកសន្តោសដោយពិត
 អាការរបស់ភិក្ខុនោះ ឈ្មោះថា យថាសុប្បសន្តោសក្នុងចីវរ ។ ម្យ៉ាងទៀត
 ភិក្ខុក្នុងធម្មវិន័យនេះ បានបិណ្ឌបាតដែលអន់ក្តី ប្រណីតក្តី លោកញ៉ាំងអត្ត-
 ភាពឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ដោយបិណ្ឌបាតនោះឯង មិនប្រាថ្នាបិណ្ឌបាតដទៃ ទោះបី
 បានក៏មិនទទួល អាការរបស់ភិក្ខុនេះ ឈ្មោះថា យថាលោកសន្តោសក្នុង
 បិណ្ឌបាត ។ កាលលោកមានជំងឺតម្កាត់ បរិភោគបិណ្ឌបាតដែលអន់ៗ ដែល
 ជារបស់ស្វែងតាមប្រក្រតី ឬស្វែងចំពោះជំងឺ ដល់នូវភាពជាបុគ្គលមានរោគ
 ធ្ងន់ លោកប្រគេនដល់ភិក្ខុដែលរាប់អានគ្នា បរិភោគភោជនដែលជាសប្បាយ
 អំពីដែរបស់ភិក្ខុដែលរាប់អានគ្នានោះ ធ្វើសមណធម៌ ក៏ឈ្មោះថា ជាអ្នក

សន្តោសពិត អាការរបស់ភិក្ខុនោះ ឈ្មោះថា យថាពលសន្តោសក្នុងបិណ្ឌ-
 បាត ។ ភិក្ខុមួយរូបទៀត បានបិណ្ឌបាតប្រណីត គិតថា បិណ្ឌបាតនេះ
 សមគួរដល់ព្រះថេរៈដែលបួសយូរជាដើម ប្រគេនដល់ព្រះថេរៈទាំងនោះ ដូច
 ចីវរដែរ ឬកាន់យកបាត ដែលជារបស់ព្រះថេរៈទាំងនោះ ត្រាច់ទៅបិណ្ឌ-
 បាតដោយខ្លួនឯង ហើយឆាន់អាហារលាយ ឈ្មោះថា ជាអ្នកសន្តោសពិត
 អាការរបស់ភិក្ខុនោះ ឈ្មោះថា យថាសុរុប្បសន្តោសក្នុងបិណ្ឌបាត ។ សេនា-
 សនៈដែលដល់ភិក្ខុក្នុងធម្មវិន័យនេះ ទោះជាទីពេញចិត្ត ឬមិនពេញចិត្តក្តី
 ដោយហោច ខ្ទមដែលប្រក់ដោយស្មៅក្តី កម្រាលស្មៅក្តី លោកត្រេកអរ
 ដោយសេនាសនៈនោះឯង ឬសេនាសនៈដទៃដែលល្អជាង ដែលមកដល់
 តាមក្រោយក៏មិនទទួល អាការរបស់ភិក្ខុនោះ ឈ្មោះថា យថាលោកសន្តោស
 ក្នុងសេនាសនៈ ។ កាលលោកអាពាធ មានរាងកាយទុព្វល បាននូវសេនា-
 សនៈ ដែលស្នែងតាមប្រក្រតី ឬស្នែងដល់ជំងឺ កាលនៅក៏មិនមានជាស្តុក
 លោកឲ្យសេនាសនៈនោះដល់ភិក្ខុដែលលោកពេញចិត្ត ហើយក្នុងសេនាសនៈ
 ដែលជាសប្បាយរបស់ភិក្ខុនោះ ធ្វើសមណធម៌ ក៏រាប់ថា ជាអ្នកសន្តោស
 ពិត អាការរបស់ភិក្ខុនោះ ឈ្មោះថា យថាពលសន្តោស ក្នុងសេនាសនៈ ។
 ភិក្ខុមួយរូបទៀត មិនទទួលសេនាសនៈល្អ សូម្បីដល់លំដាប់លោក ដោយ
 គិតថា សេនាសនៈនេះ ជារបស់ប្រណីត ជាទីតាំងនៃសេចក្តីប្រមាទ ឬបាន
 សេនាសនៈប្រណីត មានគុហា មណ្ឌប និងក្នុងគោរជាដើម ព្រោះលោក
 មានបុណ្យច្រើន លោកប្រគេនសេនាសនៈ ទាំងនោះដល់ព្រះថេរៈដែលបួស

យូរជាដើម ដូចជាចីវរជាដើម ទោះបីនៅក្នុងទីណាមួយ ក៏ឈ្មោះថា ជាអ្នកសន្តោសដោយពិត អាការរបស់ភិក្ខុនោះ ឈ្មោះថា យថាសារុប្បសន្តោសក្នុងសេនាសនៈ ។

ម្យ៉ាងទៀត ភិក្ខុក្នុងធម្មវិន័យនេះ បានភេសជ្ជៈថោកថយក្តី ប្រណីតក្តី លោកត្រេកអរដោយភេសជ្ជៈនោះឯង មិនប្រាថ្នាភេសជ្ជៈដទៃ ទោះបីបានក៏មិនទទួល អាការរបស់ភិក្ខុនោះ ឈ្មោះថា យថាលោកសន្តោសក្នុងគិលានប្បច្ច័យ ។ កាលលោកត្រូវការប្រេង បានទឹកអំពៅ លោកប្រគេនទឹកអំពៅនោះដល់ភិក្ខុដែលលោកពេញចិត្ត ធ្វើភេសជ្ជៈដោយប្រេង ដែលបានមកអំពីដៃរបស់ភិក្ខុ ដែលលោកពេញចិត្តនោះ ធ្វើសមណធម៌ ក៏ចាត់ថា ជាអ្នកសន្តោសពិត អាការរបស់ភិក្ខុនោះ ឈ្មោះថា យថាពលសន្តោសក្នុងគិលានប្បច្ច័យ ។ ភិក្ខុមួយរូបទៀតមានបុណ្យច្រើន បានភេសជ្ជៈដែលប្រណីត មានប្រេង ទឹកឃ្នុំ និងទឹកអំពៅជាដើមច្រើន លោកឲ្យភេសជ្ជៈនោះដល់ព្រះថេរៈដែលបួសយូរជាដើម ដូចចីវរដែរ ប្រកបភេសជ្ជៈ ដោយវត្ថុណាមួយ ដែលខ្លួនបានមកអំពីព្រះថេរៈទាំងនោះ ក៏ឈ្មោះថា ជាអ្នកសន្តោសពិត ចំណែកភិក្ខុណា ដាក់សម្រាប់ដោយទឹកម្សៀតក្នុងកាជនៈមួយ ដាក់បតុមធ្មរសនៅក្នុងកាជនៈមួយ កាលអ្នកដទៃពោលថា វត្ថុណាដែលលោកម្ចាស់ត្រូវការ សូមយកចុះ បើរោគរបស់លោករម្ងាប់ទៅដោយភេសជ្ជៈណាមួយ បណ្តាភេសជ្ជៈទាំងនោះ លោករព្វកដល់ព្រះតម្រាស់ថា ឈ្មោះថា សម្រាប់ដោយទឹកម្សៀតនេះ បណ្ឌិតទាំងឡាយ មានព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាដើមសរសើរហើយ បញ្ចូលអាស្រ័យ

ភេសជ្ជៈដែលត្រាំដោយទឹកម្សុត អ្នកគប្បីធ្វើនូវឧស្សាហ៍ក្នុងសេចក្តីនោះដរាប
 ដល់អស់ជីវិតចុះ ទើបឃាត់ចតុមធុរស ប្រកបភេសជ្ជៈសម្រាំដោយទឹក
 ម្សុត ឈ្មោះថា ជាអ្នកសន្តោសយ៉ាងក្រៃលែង អាការរបស់ភិក្ខុនោះ ឈ្មោះ
 ថា យថាសរុប្បសន្តោសក្នុងគិលានប្បច្ច័យ ។ សន្តោសទាំងអស់ មានប្រភេទ
 ដូចពោលហើយ ហៅថា **សន្តដ្ឋី** ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា
 ដោយអត្ត គឺឥតវិធានប្បច្ច័យសន្តោស គឺសន្តោសដោយបច្ច័យតាមមាន
 តាមបាន ។ កថាដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដោយការប្រកាសអាទិសង្ឃរបស់សន្តដ្ឋី
 នោះ មួយអន្លើដោយវិធីទូន្មានជាដើម និងដោយអំណាចប្រកាសទោស
 របស់ភិក្ខុដែលធ្លាក់នៅក្នុងការចង់បាន មានការប្រាថ្នាច្រើនជាដើម ដែលជា
 បដិបក្ខចំពោះការសន្តោសនោះ ឈ្មោះថា **សន្តដ្ឋិកថា** ។ ក្នុងកថាដទៃអំពីនេះ
 ក៏ន័យនេះដូចគ្នា ។ ខ្ញុំពោលត្រឹមតែការប្លែកគ្នាប៉ុណ្ណោះ ។

វិវេក ក្នុងបទថា **វិវេកកថា** នេះ មាន ៣ យ៉ាង គឺកាយវិវេក ១
 ចិត្តវិវេក ១ ឧបធិវិវេក ១ ក្នុង ៣ យ៉ាងនោះ ភិក្ខុលះការនៅច្រឡូកច្រឡំ
 ដោយពួក ហើយជាអ្នកស្ងាត់ក្នុងកិច្ចទាំងពួង គ្រប់ឥរិយាបថយ៉ាងនេះ គឺរូប
 ១ ដើរ រូប ១ ឈរ រូប ១ អង្គុយ រូប ១ ដេក រូប ១ ចូលស្រុក
 ចំណូបាត រូប ១ ត្រឡប់ រូប ១ ឈានទៅមុខ រូប ១ អធិដ្ឋានទីចង្រ្កម
 រូប ១ ត្រាច់ទៅ រូប ១ នៅ ឈ្មោះថា កាយវិវេក ។ ម្យ៉ាងទៀត សមាបត្តិ
 ៨ ឈ្មោះថា ចិត្តវិវេក ព្រះនិព្វាន ឈ្មោះថា ឧបធិវិវេក សមដូចពាក្យ
 ដែលលោកពោលក្នុងខ្ញុំទូកនិកាយ មហានិទ្ទេសថា

កាយវិវេក សម្រាប់អ្នកមានកាយគេចចេញ (ចាកពួក) អ្នក
ត្រេកអរ ចំពោះនេក្ខម្មៈ ចិត្តវិវេក សម្រាប់អ្នកមានចិត្តបរិសុទ្ធ
អ្នកដល់សេចក្តីផ្សំផង ដីក្រៃលែង ឯឧបធិវិវេក សម្រាប់បុគ្គល
មិនមានឧបធិ អ្នកដល់នូវវិសង្ខារ គឺព្រះនិព្វាន ដូច្នោះ ។

ចាត់ជាឧបធិវិវេក វិវេកនោះឯង គឺបរិវេក ។ កថាដែលទាក់ទងដោយ
ការស្ងាត់ ឈ្មោះថា បរិវេកកថា ។

សំសគ្គា ក្នុងបទថា អសំសគ្គកថា នេះ មាន ៥ យ៉ាង គឺសវន-
សំសគ្គៈ ១ ទស្សនសំសគ្គៈ ១ សមុល្លបនសំសគ្គៈ ១ សម្មោគសំសគ្គៈ
១ កាយសំសគ្គៈ ១ ក្នុង ៥ យ៉ាងនោះ ភិក្ខុបង្គំក្នុងធម្មវិន័យនេះ បាន
ឮថា ស្រីក្នុងស្រុក ឬនិគមឈ្មោះថា មានរូបស្អាត គួរសរសើរ គួរជ្រះថ្លា
ប្រកបដោយភាពជាអ្នកមានសម្បុរកាយល្អក្រៃលែង លោកបានឮដូច្នោះហើយ
មានចិត្តរសាត់ទៅ ផ្សាយទៅ មិនអាចតាំងនៅក្នុងព្រហ្មចរិយៈបាន ទើបលា
សិក្ខា ជាគ្រហស្ថ ការស្និទ្ធស្នាលដោយកិលេសកើតឡើង ដោយបានស្តាប់
វិសកាគារម្មណ៍ ដោយអាការយ៉ាងនេះ ឈ្មោះថា សវនសំសគ្គ ។ ភិក្ខុមិន
បានស្តាប់ដូច្នោះឡើយ លោកឃើញស្រីស្អាតឯង គួរមើល គួរជ្រះថ្លា ប្រកប
ដោយសម្បុរកាយល្អក្រៃលែង លោកគ្រាន់តែឃើញប៉ុណ្ណោះ មានចិត្តអណ្តែត
ទៅ ផ្សាយទៅ មិនអាចតាំងនៅក្នុងព្រហ្មចរិយៈបាន ទើបលាសិក្ខាជាគ្រហស្ថ
ការស្និទ្ធស្នាលដោយកិលេស ដែលកើតឡើង ដោយបានឃើញវិសកាគា-
រម្មណ៍ ដោយអាការយ៉ាងនេះ ឈ្មោះថា ទស្សនសំសគ្គ ។ ព្រោះបានឃើញ

ការស្ម័គ្រស្មាលដោយកិលេសកើតឡើង ដោយការចរចាប្រាស្រ័យគ្នានឹងគ្នា
 ឈ្មោះថា សមុល្លបនសំសគ្គ ដោយការចរចាប្រាស្រ័យនេះឯង ទើបចាត់
 ចូលជាមួយនឹងការចំអកចំអន់ក៏បាន ។ ព្រោះវត្ថុណាមួយជារបស់ខ្លួន ដែល
 ឲ្យក្តី មិនឲ្យក្តី ដល់មាតុគ្រាម ការស្ម័គ្រស្មាលដោយកិលេសកើតឡើងដោយ
 ការឲ្យវត្ថុដែលមានតម្លៃ ដែលខ្លួនឲ្យជាដើម ឈ្មោះថា សម្ពោគសំសគ្គ ការ
 ស្ម័គ្រស្មាលដោយកិលេសកើតឡើង ដោយការចាប់ដៃមាតុគ្រាមជាដើម
 ឈ្មោះថា កាយសំសគ្គ ។ ភាពដែលភិក្ខុលះនូវការប្រឡូកប្រឡំដោយ
 គ្រហស្ថ ដែលមិនប្រព្រឹត្តទៅតាមអនុលោម និងការប្រឡូកប្រឡំដែលជា
 ហេតុកើតកិលេស ជាមួយសព្វហ្មចារីទាំងឡាយ ដែលលោកពោលក្នុង
 សំយុត្តនិកាយ ខន្ធវារវៈ យ៉ាងនេះថា

ភិក្ខុខ្លះ ក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នកប្រឡូកប្រឡំដោយពួកគ្រហស្ថ
 មានសេចក្តីរីករាយជាមួយគ្នា មានសេចក្តីសោកជាមួយគ្នា កាល
 បើពួកគ្រហស្ថបានសេចក្តីសុខ ក៏បានសេចក្តីសុខផង កាលបើ
 ពួកគ្រហស្ថបានសេចក្តីទុក្ខ ក៏បានសេចក្តីទុក្ខផង កាលបើពួក
 គ្រហស្ថទាំងនោះ មានកិច្ចការដែលត្រូវធ្វើកើតឡើង ជួយខ្វល់
 ខ្វាយក្នុងកិច្ចទាំងនោះដោយខ្លួនឯង ដូច្នោះ ។

ទាំងអស់ចេញបាន ចូលទៅតាំងចំពោះនូវធម៌ទាំងពួង គឺការសង្វេគ
 ក្នុងសង្សារដែលមាំទាំ ជាន់ការសម្គាល់ក្នុងវត្ថុដែលមានសង្ខារ ថាជាក្បយ
 យ៉ាងខ្លាំងក្លា ការសម្គាល់ក្នុងរាងកាយ ថាជារបស់បដិកូល មានហិរិ និង

ឪត្តប្បៈ មានការខ្ពើមអកុសលទាំងអស់ ដែលជាប្រធាន មានសតិ និង
 សម្បជញ្ញៈក្នុងការធ្វើគ្រប់យ៉ាង ហើយមិនមានការជាប់ជំពាក់ក្នុងធម៌ទាំងពួង
 ដូចតំណក់ទឹកមិនជាប់លើស្លឹកឈូក ដូច្នោះ ឈ្មោះថា **អសំសគ្គ** ព្រោះជា
 បដិបក្ខចំពោះសំសគ្គៈទាំងពួង កថាដែលទាក់ទងដោយអសំសគ្គៈ ឈ្មោះថា
អសំសគ្គកថា ។

ក្នុងបទថា **វិរិយារម្ភកថា** នេះ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ ភាវៈនៃបុគ្គល
 អង់អាច ឬកម្មនៃបុគ្គលអង់អាច ព្រោះដូច្នោះ ទើបឈ្មោះថា **វិរិយ** ម្យ៉ាង
 ទៀត ឈ្មោះថា **វិរិយ** ព្រោះបុគ្គលគប្បីប្រព្រឹត្តទៅ គឺគប្បីឲ្យទៅតាមវិធី
 សេចក្តីព្យាយាមនោះ គឺការផ្តើមដើម្បីលះអកុសលធម៌ និងឲ្យកុសលធម៌
 កើតឡើង ឈ្មោះថា **វិរិយារម្ភ** គឺការប្រារព្ធព្យាយាម ។ វិរិយារម្ភៈនោះ
 មាន ២ យ៉ាង គឺប្រព្រឹត្តទៅតាមផ្លូវកាយ ១ ប្រព្រឹត្តទៅផ្លូវចិត្ត ១ មាន ៣
 យ៉ាង គឺអារម្មណ៍ ១ និក្ខមណ៍ ១ បរក្ខមណ៍ ១ មាន ៤ យ៉ាង ដោយ
 អំណាចសម្បប្បធាន ៤ ។ វិរិយារម្ភៈទាំងអស់នោះ គប្បីជ្រាបដោយអំណាច
 សេចក្តីប្រារព្ធព្យាយាមយ៉ាងនេះ នៃភិក្ខុដែលមិនឲ្យកិលេសកើតឡើងក្នុង
 ពេលដើរ ឲ្យនៅដល់ពេលឈរ ដែលកើតក្នុងពេលឈរ មិនឲ្យនៅដល់
 ពេលអង្គុយ ដែលកើតឡើងក្នុងពេលអង្គុយ មិនឲ្យនៅដល់ពេលដេក តែង
 សន្តត់ដោយកម្លាំងនៃសេចក្តីព្យាយាម មិនឲ្យកិលេសងើបក្បាលឡើងបាន
 ក្នុងឥរិយាបថនោះៗ ដូចបុគ្គលយកឈើដែលមានលក្ខណៈដូចជើងពពែ
 សន្តត់ក្បាលពស់វែក និងដូចយកដាវដ៏មុតកាត់កសត្រូវ ដូច្នោះ ។ កថា

ដែលទាក់ទងដោយវិវិយារម្តុនោះ ឈ្មោះថា វិវិយារម្តុកថា ។

សីល ក្នុងបទថា សីលកថា ជាដើម មាន ២ យ៉ាង គឺលោកិយសីល ១ លោកុត្តរសីល ១ ក្នុងសីល ២ យ៉ាងនោះ លោកិយសីល បានដល់ បុរិសុទ្ធិសីល ៤ មានបុតិមោក្ខសំវរសីលជាដើម ។ លោកុត្តរសីល បានដល់ មគ្គសីល និងផលសីល ។ ម្យ៉ាងទៀត សមាបត្តិ ៨ មួយអង្វើដោយឧបចារៈដែលជាបាទនៃវិបស្សនា ឈ្មោះថា លោកិយសមាធិ ក្នុងទីនេះ សមាធិដែលសម្បយុត្តដោយមគ្គ ឈ្មោះថា លោកុត្តរសមាធិ ។ ឯបញ្ញាក៏ដូចគ្នា ដែលសម្រេចដោយការស្តាប់ សម្រេចដោយការគិត ដែលសម្បយុត្តដោយឈាន និងវិបស្សនាញាណ ចាត់ជា លោកិយប្បញ្ញា តែក្នុងទីនេះ បើពោលដោយពិសេស គប្បីកាន់យកវិបស្សនាបញ្ញា ។ បញ្ញាដែលសម្បយុត្តដោយមគ្គ និងផល ចាត់ជា លោកុត្តរប្បញ្ញា ។ សូម្បីវិមុត្តិ ក៏បានដល់វិមុត្តិដែលសម្បយុត្តដោយអរិយផល និងនិព្វាន ។ ឯអាចារ្យមួយពួកទៀត ពណ៌នាក្នុងសេចក្តីនេះ ដោយអំណាចតទង្គិវិមុត្តិ វិក្ខមនវិមុត្តិ និងសមុច្ឆេទវិមុត្តិ ។ សូម្បីវិមុត្តិញាណទស្សនៈ ក៏បានដល់បច្ចុវេក្ខណញាណ ១៧ ។ កថាដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយអំណាចការប្រកាសទោស និងអាទិសង្ស មានអាការជាអនេកនៃគុណ មានសីលជាដើមនេះ មួយអង្វើដោយវិធី មានការចង្អុលបង្ហាញជាដើម និងដោយអំណាចការប្រកាសទោស នៃភាពជាអ្នកទ្រុស្តសីលជាដើម ដែលជាសត្រូវចំពោះគុណ មានសីលជាដើមនោះ ឬកថាដែលទាក់ទងដោយអាទិសង្ស និងទោសរបស់សីលនោះ ឈ្មោះថា កថា

ពោលដោយសីលជាដើម ។

ក្នុងទីនេះ ព្រោះព្រះបាលីជាដើមថា ភិក្ខុជាអ្នកប្រាថ្នាតិចដោយខ្លួនឯងផង ធ្វើកថា មានការប្រាថ្នាតិចដល់អ្នកដទៃផង ឈ្មោះថា ជាអ្នកសន្តោសដោយ ចីវរតាមមានតាមបានផង ប្រកាសគុណនៃការសន្តោសដោយចីវរតាមមាន តាមបានផង កថាបែបនោះ ដែលភិក្ខុប្រកបដោយគុណ មានភាពជាអ្នកប្រាថ្នា តិចជាដើមដោយខ្លួនឯង គប្បីឲ្យទោសប្រព្រឹត្តទៅតាមអធ្យាស្រ័យ អនុគ្រោះ ដល់អ្នកដទៃ ដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់ការប្រាថ្នាតិច និងសន្តោសនោះ ដែល លោកពោលដោយពិសេស ដោយភាពជាអ្នកដុះសខាត់យ៉ាងក្រៃលែងជាដើម ក្នុងទីនេះ គប្បីជ្រាបថា កថាពោលដោយការប្រាថ្នាតិចជាដើម ។ ពិតហើយ កថារបស់អ្នកធ្វើនោះឯង រមែងធ្វើប្រយោជន៍តាមដែលបំណងឲ្យសម្រេច ដោយពិសេស សមដូចព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលមេឃឹមៈ គុណជាត នុ៎ះ រមែងកើតប្រាកដដល់ភិក្ខុដែលមានមិត្តល្អ មានសម្មាញ់ល្អ បែរទៅរក មិត្តល្អ ។ បេ ។ បានដោយមិនលំបាក ។ បទថា ឯវរុទ្ធាយ បានដល់ បែប នេះ គឺតាមដែលពោលហើយ ។ បទថា ឯកាមលាភី សេចក្តីថា ជាអ្នក បានតាមប្រាថ្នា គឺបានតាមគាប់ចិត្ត បានដល់ បានដោយស្រួល ដើម្បីស្តាប់ និងពិចារណាកថាទាំងនេះសព្វកាល ។ បទថា អភិច្ចលាភី បានដល់ ជា អ្នកបានដោយមិនលំបាក ។ បទថា អកសិរលាភី បានដល់ ជាអ្នកបាន ដោយបរិបូណ៌ ។

បទថា អារទ្ធវិរយោ បានដល់ ផ្តងសេចក្តីព្យាយាម ។ បទថា អកុ-

សលានំ ធម្មានំ បហានាយ បានដល់ ដើម្បីលះបាបធម៌ដែលឈ្មោះថា អកុសល ព្រោះអត្ថថា កើតអំពីការមិនឈ្លាស ។ បទថា កុសលានំ ធម្មានំ បានដល់ ធម៌ដែលសម្បយុត្តដោយមគ្គ និងផល មួយអន្លើដោយវិបស្សនា ឈ្មោះថា កុសល ព្រោះអត្ថថា កាត់នូវបាបធម៌ដែលបណ្ឌិតស្អប់ខ្ពើមជាដើម និងព្រោះអត្ថថា មិនមានទោស ។ បទថា ឧបសម្បទាយ បានដល់ ឲ្យដល់ ព្រម គឺឲ្យកើតឡើងក្នុងសន្តានខ្លួន ។ បទថា ថាមវា បានដល់ ជាអ្នក ប្រកបដោយកម្លាំងសេចក្តីព្យាយាម ពោល គឺឧស្សហ៍ ។ បទថា ទន្ធបរក្កមោ បានដល់ មានសេចក្តីព្យាយាមមាំ គឺមានសេចក្តីព្យាយាមមិនជួរ ថយ ។ បទថា និក្ខត្តុធុរោ បានដល់ មិនដាក់ធុរៈ គឺមានសេចក្តីព្យាយាម មិនជួរថយ ។

បទថា បញ្ញវា បានដល់ ជាអ្នកមានបញ្ញា ដោយបញ្ញាដែលសម្បយុត្ត ដោយវិបស្សនា ។ បទថា ឧទយត្តភាមិនិយា បានដល់ ចាក់ធ្លុះដោយការ កើតឡើង និងការរលត់ទៅនៃបញ្ចក្ខន្ធ ។ បទថា អរិយាយ បានដល់ ឆ្ងាយ គឺតាំងនៅឆ្ងាយអំពីកិលេស ដោយអំណាចវិក្ខម្ពនវិមុត្តិ គឺប្រាសចាកទោស ។ បទថា និព្វេនិកាយ ប្រែថា ជាចំណែកនៃការត្រាស់ដឹង ។ បទថា សម្មា- ទុក្ខក្កយភាមិនិយា បានដល់ សម្រេចដោយប្រពៃ គឺដោយហេតុ ដោយន័យ នូវអរិយមគ្គ ដែលបានឈ្មោះថា ទុក្ខក្កយ ព្រោះធ្វើវដ្តទុក្ខឲ្យអស់ទៅ ។

ក្នុងធម៌ ៥ ប្រការនេះ សីល វិរិយៈ និងបញ្ញា ជាអង្គខាងក្នុង ធម៌ ២ ក្រៅអំពីនេះ ជាអង្គខាងក្រៅសម្រាប់ព្រះយោគី តែព្រះយោគីក៏នៅប្រាថ្នាធម៌

៤ ប្រការក្រៅអំពីនោះ ដោយជាទីអាស្រ័យនៃកល្យាណមិត្តនោះឯង ។ ក្នុង
ទីនេះ ព្រះសាស្តា កាលទ្រង់សម្តែងថា កល្យាណមិត្តនោះឯង ជាអ្នកមាន
ឧបការៈច្រើន ទើបទ្រង់បន្ថែមព្រះធម្មទេសនា ដោយន័យជាដើមថា មេឃឹមៈ
សេចក្តីនេះ ភិក្ខុមានកល្យាណមិត្ត គប្បីប្រាថ្នាបាន ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **វាជិកង្ខំ** ប្រែថា គប្បីប្រាថ្នាដោយចំណែក
មួយ អធិប្បាយថា មានការៈពិត ។ បទថា **យំ** ជាកិរិយាបរាមាស ។ លោក
អធិប្បាយពាក្យនេះថា ក្នុងពាក្យថា **សីលវា ភវិស្សតិ** នេះ មានអធិប្បាយ
ថា ភិក្ខុដែលមានកល្យាណមិត្ត មានសីល គឺសម្បូរដោយសីលនោះ គប្បី
ប្រាថ្នាបាន ព្រោះភិក្ខុនោះ ជាអ្នកសម្បូរដោយសីល គឺជាអ្នកមានការៈពិត
ប្រាកដ ព្រោះដឹកនាំអ្នកក្នុងសេចក្តីនោះដោយពិតនោះឯង ។ ក្នុងពាក្យថា
វាតិមោក្ខសំរវសំរុតោ វិហរិស្សតិ ដូច្នោះជាដើម ក៏ន័យនេះដូចគ្នា ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សម្តែងសាសនសម្បត្តិទាំងមូល ដោយកាតជាអ្នក
មានកល្យាណមិត្តជាដើម តែព្រះមេឃឹមៈ មិនអើពើនឹងព្រះតម្រាស់របស់
ព្រះអង្គ ដែលជាកល្យាណមិត្ត ដ៏ឧត្តុង្គឧត្តមក្នុងលោក ព្រមទាំងទេវលោក
ហើយចូលទៅកាន់ដងព្រៃនោះ ដល់នូវបការដែលប្លែកនោះ ឥឡូវនេះ ទើប
ទ្រង់ប្រកាសការៈនាន័យដល់លោក ដែលកើតការអើពើក្នុងដងព្រៃនោះ ព្រោះ
លោកត្រូវកាមវិតក្កជាដើមប្រទូស្តក្នុងកាលមុន និងព្រោះកាមវិតក្កជាដើមនោះ
ជាសត្រូវដោយត្រង់ ទើបកម្មដ្ឋានមិនសម្រេចដល់លោក បន្ទាប់ពីនោះ កាល
ត្រាស់ប្រាប់កម្មដ្ឋាននៃអរហត្ត ទើបត្រាស់ពាក្យជាដើមថា ម្ចាស់មេឃឹមៈ

មួយទៀត ភិក្ខុនោះ តាំងនៅក្នុងធម៌ ៥ យ៉ាងនេះហើយ ត្រូវចម្រើនធម៌ ៤ យ៉ាងតទៅទៀត ដូច្នោះ ។

[៨៩] បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **តេន** បានដល់ ប្រកបដោយគុណ មានសីលជាដើមតាមដែលពោលហើយ ដោយមានកល្យាណមិត្តជាទី អាស្រ័យយ៉ាងនេះ ។ ដោយហេតុនោះឯង ទើបត្រាស់ថា តាំងនៅក្នុងធម៌ ទាំង ៥ ប្រការនេះជាដើម ។ បទថា **ឧត្តរី** សេចក្តីថា បើអន្តរាយ មាន រាគៈជាដើម គប្បីកើតឡើងដល់បុគ្គលប្រារព្ធតុណ្ណវិបស្សនា ដើម្បីជម្រះ អន្តរាយទាំងនោះឲ្យបរិសុទ្ធ ខាងមុខអំពីនោះ គប្បីចម្រើន គឺធ្វើឲ្យកើត ព្រោះកតុននូវធម៌ ៤ ប្រការនោះ ។ បទថា **អសុកា** បានដល់ ចម្រើន អសុកកម្មដ្ឋានណាមួយតាមសមគួរ ក្នុងបណ្តាអសុកកម្មដ្ឋាន ក្នុងឯកទេស មួយ ។ បទថា **រាគស្ស** បហានាយ បានដល់ ដើម្បីលះនូវកាមរាគៈ បណ្ឌិតគប្បីប្រកាសអត្ថនេះ ដោយឧបមាដូចបុគ្គលច្រូតស្រូវសាលី ពិតហើយ បុរសម្នាក់កាន់កណ្តៀវច្រូតស្រូវសាលីក្នុងស្រែ តាំងអំពីទីបំផុតទៅ កាល ពួកគោហែករបងចូលទៅ គាត់ក៏ដាក់កណ្តៀវ កាន់ដំបងដេញគោឲ្យចេញទៅ ដោយផ្លូវនោះឯង រួចធ្វើរបងវិញ កាន់យកកណ្តៀវច្រូតស្រូវទៀត ក្នុងឧបមា នោះ ព្រះពុទ្ធសាសនា គប្បីឃើញដូចស្រូវសាលី ព្រះយោគាវចរ គប្បីឃើញ ដូចអ្នកច្រូតស្រូវ មគ្គប្បញ្ញា គប្បីឃើញដូចកណ្តៀវ កាលធ្វើកម្មក្នុងវិបស្សនា ដូចពេលច្រូត អសុកកម្មដ្ឋានដូចដំបង សំរវៈដូចរបង ការដែលរាគៈកើត ឡើង ព្រោះអាស្រ័យការប្រមាទ ដោយមិនពិចារណាទាន់ ដូចគោទាំងឡាយ

ទម្លាយរបងចូលទៅ គ្រាដែលសង្កត់រាគៈដោយអសុកកម្មដ្ឋាន ហើយផ្អើម
ធ្វើកម្មក្នុងវិបស្សនាទៀត គប្បីឃើញដូចបុគ្គលដែលច្រូតដាក់កណ្តៀវចុះ កាន់
ដំបងដេញគោឲ្យចេញទៅតាមផ្លូវ ដែលចូលមកនោះឯង ធ្វើរបងឲ្យដូចដើម
ហើយច្រូតស្រូវ តាំងអំពីទីដែលខ្លួនឈរនោះទៀត ក្នុងសេចក្តីនេះ មានការ
ប្រៀបធៀបឧបមាដូចពោលមកនេះ ។ ទ្រង់សំដៅយកការវិនិច្ឆ័យ ដូចពោល
មកនេះ ទើបត្រាស់ថា គប្បីចម្រើនអសុក ដើម្បីលះរាគៈ ។

បទថា មេត្តា បានដល់ កម្មដ្ឋានមានមេត្តាជាអារម្មណ៍ ។ បទថា
ព្យាទានស្ស បហានាយ បានដល់ ដើម្បីលះសេចក្តីក្រោធដែលកើតឡើង
ដោយន័យដូចពោលហើយនោះឯង ។ បទថា អាណាទានស្សតិ បានដល់
អាណាទានស្សតិដែលមានវត្ថុ ១៦ ។ បទថា វិតក្កបច្ឆេទាយ បានដល់
ដើម្បីកាត់បន្ថយវិតក្កដែលកើតឡើងហើយ ដោយន័យដូចពោលហើយនោះ
ឯង ។ បទថា អស្មិមានសមុគ្គកាយ បានដល់ ដើម្បីដកនូវមានៈ ៩
យ៉ាង ដែលកើតថា អញមាន ។ បទថា អនិច្ចសញ្ញានោ បានដល់ ដែល
មានសេចក្តីសម្គាល់ថា មិនទៀង ដោយអនិច្ចានុបស្សនាដែលប្រព្រឹត្តទៅថា
សង្ខារទាំងពួង ឈ្មោះថា មិនទៀង ព្រោះមានហើយ ត្រឡប់ជាមិនមាន ព្រោះ
មានការកើតឡើង និងរលត់ទៅជាទីបំផុត ព្រោះមានការបែកធ្លាយ ព្រោះ
ប្រព្រឹត្តទៅមួយជួរខណៈ ព្រោះបដិសេធភាពជារបស់ទៀង ។ បទថា
អនត្តសញ្ញា សណ្ឋាតិ បានដល់ អនត្តសញ្ញា ពោល គឺអនត្តានុបស្សនា
ដែលប្រព្រឹត្តទៅយ៉ាងនេះថា ធម៌ទាំងពួង ឈ្មោះថា ជាអនត្តា ព្រោះមិន

មានខ្លឹមសារ ព្រោះមិនប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអំណាច ព្រោះជារបស់ដទៃ ព្រោះ
 ទំនេរ ព្រោះទេវ ព្រោះសូន្យ ព្រោះមិនតាំងនៅ គឺមិនតាំងមាំនៅក្នុងចិត្ត ។
 ពិតហើយ កាលឃើញអនិច្ចលក្ខណៈដែលឈ្មោះថា ឃើញអនត្តលក្ខណៈ
 ដូចគ្នា ។ បណ្តាលក្ខណៈទាំង ៣ កាលឃើញលក្ខណៈ ១ ក៏ឈ្មោះថា
 ឃើញលក្ខណៈ ២ យ៉ាងក្រៅអំពីនេះដូចគ្នា ។ ដោយហេតុនោះ ទើបត្រាស់
 ថា ម្ចាស់មេឃិយៈ ព្រោះថា កាលភក្តីមានសេចក្តីសម្គាល់ថា មិនទៀង
 ហើយ សេចក្តីសម្គាល់ថា មិនមែនខ្លួន រមែងតាំងនៅ ដូច្នោះ ។ កាលឃើញ
 អនត្តលក្ខណៈ មានដែលកើតឡើងថា អញមាន ឈ្មោះថា លះបានផង
 នោះឯង ដោយហេតុនោះ ទើបទ្រង់ត្រាស់ថា ជាអ្នកមានសេចក្តីសម្គាល់ក្នុង
 សង្ខារថាជាអនត្តា រមែងដល់នូវការដកអស្មិមានៈចេញបាន ។ បទថា **ឱដ្ឋេវ
 ធម្មេ និព្វានំ** សេចក្តីថា រមែងសម្រេចព្រះនិព្វាន ដែលមិនមានបច្ច័យក្នុង
 បច្ចុប្បន្ននេះឯង គឺក្នុងអត្តភាពនេះឯង ។ ក្នុងទីនេះ សេចក្តីសង្ខេបមាន
 ប្រមាណប៉ុណ្ណោះ តែបើពោលដោយន័យពិស្តារនៃការវិនា ដែលពោលដោយ
 អសុភកម្មជ្ជានជាដើម គប្បីពិនិត្យមើលដោយន័យដែលពោលហើយក្នុងគម្ពីរ
 វិសុទ្ធិមគ្គឯណោះចុះ ។

បទថា **ឯតមត្តំ វិនិទ្ធា** សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបសេចក្តីនេះ ពោល គឺការ
 ដែលព្រះមេឃិយៈត្រូវពួកចោរ គឺមិច្ឆាវិតក្កបួនកណ្ណៈ គឺកុសល ។ បទថា
សមំ ឧទានំ សេចក្តីថា ទ្រង់បន្លឺឧទាននេះដែលសម្តែងទោសក្នុងការមិនបន្ទោ
 បង់កាមវិតក្កជាដើម និងអាទិសង្សក្នុងការបន្ទោបង់កាមវិតក្កជាដើម ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **ខុទ្ទា** បានដល់ អាក្រក់ គឺលាមក ។ បទថា **វិតក្កា** បានដល់ បុប្ផវិតក្ក ៣ មានកាមវិតក្កជាដើម ។ អកុសលវិតក្កទាំងនោះ លោកហៅថាខុទ្ទៈក្នុងទីនេះ ព្រោះត្រូវវិតក្កទាំងពួង ធ្វើឲ្យអាក្រក់ ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា មិនគប្បីប្រព្រឹត្តអាក្រក់ ។ បទថា **សុខុមា** លោកបំណងយកការត្រិះរិះដោយលាភជាដើម ។ វិតក្កទាំងនេះ គឺញាតិវិតក្ក ជនបទវិតក្ក អមរវិតក្ក (ត្រិះរិះដល់ទេវតា) បរានុទ្ធយតាបដិសំយុត្តវិតក្ក (ការត្រិះរិះដែលទាក់ទងនឹងការអាណិតអាសូរអ្នកដទៃ) លាភសក្ការសិលោកបដិសំយុត្តវិតក្ក (ការត្រិះរិះដែលទាក់ទងដោយលាភសក្ការៈ) អនុវត្តតិបដិសំយុត្តវិតក្ក (ការត្រិះរិះដែលទាក់ទងនឹងការមិនមើលងាយ) រមែងមិនខ្វែងក្លា ដូចកាមវិតក្កជាដើម ព្រោះដូច្នោះ ទើបលោកពោលថា វិតក្កល្អិត ព្រោះមានសភាវៈមិនគ្រោតគ្រោត ។ បទថា **អនុគតា** បានដល់ អនុវត្តទៅតាមចិត្ត ។ ពិតហើយ កាលវិតក្កកើតឡើង ចិត្តក៏ទៅតាមវិតក្កនោះឯង ព្រោះលើកវិតក្កនោះឡើងកាន់អារម្មណ៍ ។ បាលីថា **អនុគតា** ដូច្នោះក៏មាន សេចក្តីថា **អនុដ្ឋិតា** គឺមិនតាំងមាំ ។ បទថា **មនសោ ឧត្តលាមា** ប្រែថា ធ្វើចិត្តឲ្យរាយមាយ ។ បទថា **ឯតេ អវិទ្ធា មនសោ វិតក្កេ** សេចក្តីថា មិនដឹងតាមសេចក្តីពិតនូវមនោវិតក្ក មានកាមវិតក្កជាដើមទាំងនោះ ដោយញាតប្បវិញ្ញា តីរណប្បវិញ្ញា និងបហានប្បវិញ្ញា ។ ដោយរលាស់ចេញចាកទោស គឺសេចក្តីត្រេកអរ ។ បទថា **ហុរា ហុរំ ធាវតិ កន្តចិត្តោ** សេចក្តីថា ឈ្មោះថា មានចិត្តមិនតាំងមាំ ព្រោះមិនទាន់លះមិច្ឆាវិតក្កបាន ទើបសុះ

ទៅ គឺវិលទៅមក ដោយអំណាចការត្រេកអរជាដើម ក្នុងអារម្មណ៍នោះៗ ដោយន័យជាដើមថា ជួនកាលក្នុងរូបារម្មណ៍ ជួនកាលក្នុងសទ្ធារម្មណ៍ ម្យ៉ាង ទៀត បទថា ហុក ហុរំ ធាវតិ កន្តិទិស្តោ សេចក្តីថា មានចិត្តវិលទៅ ដោយអំណាចអវិជ្ជា និងតណ្ហា ដែលមានវិតក្កនោះជាហេតុ ព្រោះមិនទាន់ កំណត់បាន ទើបស្ទុះទៅ គឺអន្ទោលទៅមក ដោយចុតិ និងបដិសន្ធិអំពីលោក នេះទៅកាន់លោកខាងមុខ ។ បទថា ឯតេ ច វិទ្ធា មនសោ វិតក្កេ សេចក្តី ថា តែដឹងតាមសេចក្តីពិត ដោយការត្រេកអរជាដើមនូវមនោវិតក្ក មាន កាមវិតក្កជាដើម មានប្រភេទតាមដែលពោលហើយនោះ ។ បទថា អាតា- បិយោ សេចក្តីថា មានសេចក្តីព្យាយាម ។ បទថា សំវរតិ ប្រែថា រមែង បិទ ។ បទថា សតិមា ប្រែថា សម្បូរដោយសតិ ។ បទថា អនុគ្គតេ បានដល់ មិនកើតឡើង ដោយអំណាចការបានដោយលំបាក ។ លោក អធិប្បាយពាក្យនេះថា ដឹងមនោវិតក្ក មានកាមវិតក្កជាដើម មានប្រការដូច ពោលហើយនោះថាជាការរាយមាយនៃចិត្ត ព្រោះជាហេតុធ្វើចិត្តឲ្យរាយមាយ គឺដឹងដោយប្រពៃនោះឯង ដោយមគ្គប្បញ្ញា ដែលប្រកបដោយវិបស្សនាញាណ ឈ្មោះថា ជាអ្នកមានសេចក្តីព្យាយាម មានសតិ ព្រោះមានសម្មាវាយាម និងសម្មាសតិ ដែលមានមគ្គប្បញ្ញានោះជាសម្មាញ្ញ បិទមនោវិតក្កទាំងនោះ ដែលគួរនឹងកើតតទៅ មិនឲ្យកើត គឺមិនឲ្យផុសឡើងក្នុងខណៈមគ្គ ដោយ អរិយមគ្គការវនា គឺរារាំងដោយញាណសំវរៈ បានដល់ កាត់នូវការប្រាកដនៃ វិតក្កទាំងនោះ ។ ព្រះអរិយសាវ័កដែលមានសភាពយ៉ាងនោះ ឈ្មោះថា តុទ្ធុ

ព្រោះដឹងសច្ចៈទាំង ៤ លះដាច់ គឺកាត់ផ្តាច់កាមវិតក្កទាំងនោះជាដើម ដោយ
មិនសេសសល់ គឺមិនមានចំណែកសល់ ព្រោះសម្រេចអវហត្ត ។ ក្នុងបទ
នេះ អាចារ្យពួកខ្លះពោលថា អនុគតេ ដូច្នោះក៏មាន សេចក្តីនៃបទ អនុគតេ
នោះ បានពោលខាងដើមហើយ ។^{១៣៧}

អដ្ឋកថា មេឃិយសូត្រទី ១ ចប់

សុត្តន្តបិដក

ខុទ្ទកសូត្រ

[៧០] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ
ទ្រង់គង់នៅក្នុងសាលវនខ្សាច់ របស់មល្លក្សត្រិយ៍ ជាទីប្រព្រឹត្តចូលទៅជិត
ក្រុងកុសិនារា ។ សម័យនោះឯង ពួកភិក្ខុច្រើនរូប នៅក្នុងតូបដែលគេធ្វើក្នុង
ព្រៃ ក្នុងទីជិតព្រះមានព្រះភាគ ជាអ្នកមានចិត្តអណ្តែតអណ្តូង លើកកម្ពស់
មានចិត្តឃ្មុញ់ឃ្មោង មានមាត់រឹង មានសម្តីផ្តេសផ្តាស ភ្លេចស្មារតី មិនដឹង
ខ្លួន មិនបានតាំងចិត្តមាំមួន មានចិត្តភ្ញាក់ផ្អើល មានឥន្ទ្រិយដ៏ប្រាកដ (មិន
សង្រួមឥន្ទ្រិយ) ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់បានទតឃើញពួកភិក្ខុច្រើនរូប
នោះ នៅក្នុងតូបដែលគេធ្វើក្នុងព្រៃ ក្នុងទីជិតព្រះអង្គ មានចិត្តអណ្តែតអណ្តូង
ជាអ្នកលើកកម្ពស់ មានចិត្តឃ្មុញ់ឃ្មោង មានមាត់រឹង មានសម្តីផ្តេសផ្តាស
ភ្លេចស្មារតី មិនដឹងខ្លួន មិនបានតាំងចិត្តមាំមួន មានចិត្តភ្ញាក់ផ្អើល មាន

តន្ត្រិយដ៏ប្រាកដ ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់សេចក្តីនុ៎ះហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

បុគ្គលមានវិញ្ញាណកាយទាំង ៦ មិនរក្សាផង ជាមិច្ឆាទិដ្ឋិផង ដែលបឺនមិទ្ធៈ គ្របសង្កត់ផង រមែងដល់នូវអំណាចនៃមារ ។ ព្រោះហេតុនោះ ភិក្ខុជាអ្នកមានចិត្តរក្សាហើយ មានសេចក្តីត្រិះរិះ ត្រូវជាអារម្មណ៍ មានសម្មាទិដ្ឋិប្រព្រឹត្តទៅក្នុងខាងមុខ ដឹងការ កើតឡើង និងសូន្យទៅបាន គ្របសង្កត់នូវបឺនៈ និងមិទ្ធៈហើយ គប្បីលះបង់គតិអាក្រក់ទាំងពួង ។ សូត្រទី ២ ។

អដ្ឋកថា

ឧទ្ទតសូត្រ

ឧទ្ទតសូត្រទី ២ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[៧០] បទថា កុសិនារាយំ បានដល់ ជិតនគររបស់ស្តេចមល្លៈ ឈ្មោះថា កុសិនារា ។ បទថា ឧបវត្តនេ មល្លានំ សាលវនេ សេចក្តីថា ឧទ្យាននៃនគរកុសិនារាមាននៅក្នុងទិសទក្សិណ និងទិសបស្ចិម ដូចបូបារាម នៃអនុរាជបុរី ។ ផ្លូវចេញអំពីបូបារាមទៅកាន់នគរ ដោយទ្វារទិសទក្សិណ ត្រង់ទៅទិសខាងកើត វិលត្រឡប់មកខាងទិសឧត្តរ យ៉ាងណា ជួរនៃព្រៃ សាលព្រឹក្ស ចេញពីឧទ្យានត្រង់ទៅទិសខាងកើត បត់ទៅទិសខាងជើង

ព្រោះដូច្នោះ ទើបគេហៅថា **ឧបវត្ថុន** គឺទីវិលវង់ ។ ក្នុងសាលវនរបស់
 ស្តេចមល្លៈដែលជាទីវិលវង់នោះ ។ បទថា **អរញ្ញកុដិកាយំ** បានដល់ ខួម
 ដែលសាងក្នុងទីដែលដេរជាសទៅដោយដើមឈើ និងគុម្ពឈើ នៅមិនឆ្ងាយ
 ចាកដើមសាលត្រីក្ស ដែលលោកសំដៅយក ពោលថា **អរញ្ញកុដិកាយំ**
វិហារន្តិ ។ ភិក្ខុទាំងនោះរៀនការពិចារណា មានសេចក្តីព្យាយាមជូរថយ នៅ
 ដោយសេចក្តីប្រមាទ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា **ឧទុត្តា**
 ដូច្នោះជាដើម ។

ក្នុងភិក្ខុទាំងនោះ ភិក្ខុឈ្មោះថា **ឧទុត** ព្រោះមានចិត្តមិនស្ងប់ ព្រោះ
 ច្រើនទៅដោយឧទ្ធច្នៈ ។ មាន ឈ្មោះថា **នឡ** ព្រោះដូចដើមបបូស ព្រោះ
 ជារបស់ទេទេ ។ ភិក្ខុឈ្មោះថា **ឧន្ទ** ព្រោះមាន **នឡ** ពោល គឺមានខ្ពស់
 អធិប្បាយថា មានមានខ្ពស់ទេទេ ។ ឈ្មោះថា **ចបល** ព្រោះប្រកប ឬច្រើន
 ទៅដោយការញាប់ញ័រ មានបាត្រ និងចីវរជាដើម ។ ឈ្មោះថា **មុខរ** ព្រោះ
 មានមាត់រឹង ព្រោះមានវាចាគ្រោតគ្រោត ។ ឈ្មោះថា **វិកិណ្ណវាចា** ព្រោះ
 មានវាចាផ្តេសផ្តាស គឺវាចាឥតប្រយោជន៍ ព្រោះច្រើនទៅដោយតិរច្ឆានកថា
 ឈ្មោះថា **មុដ្ឋស្សតិ** ព្រោះមិនមានស្មារតី ។ អធិប្បាយថា រៀនចាកសតិ
 គឺនៅដោយសេចក្តីប្រមាទ ។ ឈ្មោះថា **អសម្បជាន** ព្រោះមិនមានសម្ប-
 ជញ្ញៈ ដោយប្រការទាំងពួង ។ ឈ្មោះថា **អសមាហិត** ព្រោះមានចិត្តមិន
 តាំងមាំ ដោយមិនមានការតាំងមាំនៃចិត្ត អស់កាល មានការជជែកជា
 ប្រមាណ។ ឈ្មោះថា **វិត្តន្តចិត្ត** ព្រោះមានចំណែកប្រៀបដូចម្រឹគ (ទន្សាយ)

ផ្អើលផ្អែង ព្រោះមានការឡេះឡោះជាសភាវៈ ។ ឈ្មោះថា វាកតិស្រ្តិយ
ព្រោះជាបុគ្គលមិនសង្រួម ដោយមិនសង្រួមឥន្ទ្រិយ មានមនិស្រ្តិយជាគម្រប់
៦ ។

បទថា ឯតមត្តំ វិទិត្យា សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបថា ភិក្ខុទាំងនោះនៅដោយ
ការប្រមាទ ដោយអំណាចឧទ្ធច្នះជាដើម ។ បទថា សមំ ឧទានំ សេចក្តីថា
ទ្រង់បន្ធិឧទាននេះ ដែលប្រកាសទោស និងអានិសង្សតាមលំដាប់ ក្នុងការ
នៅដោយសេចក្តីប្រមាទ និងនៅដោយការមិនប្រមាទ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា អរត្ថុតេន សេចក្តីថា ឈ្មោះថា មិនគ្រប់
គ្រង ព្រោះមិនមានសតិជាគ្រឿងរក្សា ។ បទថា កាយេន បានដល់ ដោយ
កាយវិញ្ញាណ ៦ ។ ក៏ព្រោះឃើញរូបដោយចក្ខុវិញ្ញាណហើយ មិនប្រើសតិ
រក្សានៃវិញ្ញាណ ដោយឲ្យអភិជ្ឈាជាដើមកើត ដោយការកាន់យកនិមិត្ត និង
អនុព្យាបាទក្នុងរូបនោះ សូម្បីក្នុងសោតវិញ្ញាណក៏ន័យនេះដូចគ្នា ទ្រង់ត្រាស់
ថា អរត្ថុតេន កាយេន សំដៅដល់ ភាពដែលភិក្ខុមិនរក្សាវិញ្ញាណកាយ ៦
ដោយអាការយ៉ាងនេះ ។ តែអាចារ្យពួកខ្លះពោលអត្ថថា កាយេន ដូច្នោះ
គប្បីប្រកបសតិដោយអត្ថយោជនា របស់អាចារ្យពួកខ្លះនោះ ដោយន័យដូច
ពោលហើយនោះឯង ។ អាចារ្យមួយពួកទៀតពោលថា អរត្ថុតេន ចិត្តេន ។
អត្ថរបស់អាចារ្យមួយពួកនោះ ក៏ន័យនេះដូចគ្នា ។ បទថា មិច្ឆាទិដ្ឋិហតេន
បានដល់ ការប្រកាន់ថាទៀងជាដើម ប្រទូស្តហើយ ។ បទថា ដីនមិទ្ធាភិ-
ក្ខុតេន សេចក្តីថា ត្រូវបីនេះដែលមានភាពនៃចិត្តមិនគួរដល់ការងារជាលក្ខណៈ

និងត្រូវមិទ្ធុៈ មានភាពដែលកាយមិនគួរដល់ការងារជាលក្ខណៈ គ្របសង្កត់
ហើយ ភ្ជាប់សេចក្តីថា ដោយកាយនោះ ឬដោយចិត្តនោះ ។ បទថា វសំ
មារស្ស គច្ឆតិ សេចក្តីថា ចូលដល់អំណាច គឺភាពដែលខ្លួនត្រូវមានទាំង
អស់ មានកិលេសមានទាំងអស់ធ្វើតាមប្រាថ្នា អធិប្បាយថា មិនកន្លងវិស័យ
របស់មានទាំងនោះទៅបាន ។

ពិតហើយ ដោយព្រះគាថានេះ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់សម្តែងវដ្តៈដោយ
ជាប្រធាន គឺទ្រង់តិះដៀលភិក្ខុទាំងនោះ ដោយសេចក្តីប្រមាទថា ភិក្ខុពួកណា
មិនរក្សាចិត្តដោយប្រការទាំងពួង ព្រោះមិនមានសតិជាគ្រឿងរក្សា ដែលកាន់
យកការស្វែងរកខុស ដោយន័យថា ទៀងជាដើម ដោយអយោនិសោធុស
ឡើង ព្រោះមិនមានបញ្ញាដែលជាហេតុនៃយោនិសោមនសិការ ព្រោះហេតុ
នោះឯង ទើបភិក្ខុទាំងនោះឈ្មោះថា ត្រូវកោសជ្ជៈគ្របសង្កត់ ព្រោះមិនមាន
វិរិយាម្ត្នៈក្នុងការបំពេញកុសល ដែលងើបក្បាលឡើងអំពីវដ្តៈបាន ដូច្នោះ
ដើម្បីទ្រង់សម្តែងវិវដ្តៈ ទើបត្រាស់គាថាទី ២ ថា តស្មា រក្ខិតចិត្តស្ស
ដូច្នោះជាដើម ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា តស្មា រក្ខិតចិត្តស្ស សេចក្តីថា ព្រោះហេតុ
ដែលភិក្ខុមិនរក្សាចិត្ត ត្រូវមានធ្វើតាមបំណង ទើបនៅក្នុងសង្សារប៉ុណ្ណោះ
ដូច្នោះ ភិក្ខុគប្បីជាអ្នករក្សាចិត្ត ដោយការរក្សា គឺគ្រប់គ្រងឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ
មានមនិទ្រិយជាគម្រប់ ៦ ដោយសតិសំរេរ ។ ព្រោះកាលលោករក្សាចិត្ត
បានហើយ ឈ្មោះថា រក្សាឥន្ទ្រិយ មានចក្ខុឥន្ទ្រិយជាដើមបានផងដែរ ។ បទ

ថា សម្មាសង្កប្បគោនរោ សេចក្តីថា ព្រោះភិក្ខុមានមិច្ឆាសង្កប្បជាអារម្មណ៍ ទើបត្រិះរិះដោយមិនមែនឧបាយ កាន់យកមិច្ឆាទស្សនៈផ្សេងៗ មានចិត្តដែល មិច្ឆាទិដ្ឋិកម្ចាត់ហើយ ជាបុគ្គលត្រូវមានធ្វើតាមប្រាថ្នា ដូច្នោះ កាលធ្វើកម្ម ដោយយោនិសោមនសិការ គប្បីជាអ្នកមានសេចក្តីត្រិះរិះប្រពៃ មានការ ត្រិះរិះក្នុងការចេញចាកកាមជាដើមជាអារម្មណ៍ គប្បីធ្វើតាមតម្រិះត្រូវ ដែល សម្បយុត្តដោយឈានជាដើមប៉ុណ្ណោះឲ្យជាឋានៈ ដែលប្រព្រឹត្តទៅនៃចិត្តរបស់ ខ្លួន ។ បទថា សម្មាទិដ្ឋិបុរេក្ការោ សេចក្តីថា ភិក្ខុដែលកម្ចាត់មិច្ឆាទស្សនៈ ដោយភាពជាអ្នកមានសម្មាសង្កប្បជាអារម្មណ៍ គប្បីបំណងធ្វើសម្មាទិដ្ឋិដែល មានសេចក្តីល្អ ដែលសត្វមានកម្មជារបស់ខ្លួនជាខាងមុខជាលក្ខណៈ ហើយ បន្តអំពីនោះ មានយថាភូតញ្ញាណទស្សនៈជាលក្ខណៈ ទើបខ្វល់ខ្វាយប្រកប ក្នុងសីល និងសមាធិ ដោយន័យដូចពោលហើយក្នុងកាលមុននោះឯង ផ្តើម វិបស្សនា ពិចារណាសង្ខារ ដឹងនូវការកើត និងការរលត់នៃសង្ខារ កំណត់ ការកើត និងការរលត់ ក្នុងឧបទានក្ខន្ធន ៥ ដោយអាការ ៥០ សម្រេច ឧទេយព្វយញ្ញាណ បន្ទាប់អំពីនោះ ទើបបំពេញវិបស្សនាដោយអំណាចក្លា- នុបស្សនាញ្ញាណជាដើម ទាញយកអរិយមគ្គ បានដោយលំដាប់ ឈ្មោះថា ជាភិក្ខុអ្នកគ្របសង្កត់បីនិមិទ្ធៈ លះទុគ្គតិទាំងពួងបាន ដោយអរហត្តមគ្គ ។ ដោយអាការយ៉ាងនេះ លោកឈ្មោះថា ជាភិក្ខុខ័ណ្ឌស្រព ទម្លាយកិលេស ដោយប្រការទាំងពួង ព្រោះលះកិលេស ដែលមគ្គខាងក្រោមគប្បីសម្លាប់ បាន ព្រោះកាត់ផ្តាច់នូវបីនិមិទ្ធៈ ដែលកើតក្នុងចិត្តប្បាទ ដែលសម្បយុត្តដោយ

លោកៈ ប្រកបដោយទិដ្ឋិ ដោយអរហត្តមគ្គដែលខ្លួនសម្រេច បន្ទាប់អំពីនោះ
 ទើបលះកិលេស មានមានជាដើម ដែលរួមនៅក្នុងឋានៈតែមួយជាមួយនឹង
 លោកៈនោះ ព្រោះកាត់មូលនៃភពបានជាសម្បូរ ទើបឈ្មោះថា លះ គឺ
 លះដាច់នូវគតិទាំងពួង ពោល គឺទុក្ខតិ ព្រោះប្រកបដោយភាពជាទុក្ខ ៣
 ប្រការ អធិប្បាយថា គប្បីតាំងនៅក្នុងចំណែកដទៃនៃគតិទាំងនោះ គឺក្នុងព្រះ
 និព្វាន ។^{១៣៣}

អដ្ឋកថា ឧទ្ទតសូត្រទី ២ ចប់

សុត្តន្តបិដក

គោតាលសូត្រ

[៧១] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ
 ស្តេចទៅកាន់ចារឹកក្នុងកោសលជនបទ ជាមួយនឹងភិក្ខុសង្ឃច្រើនរូប ។ គ្រា
 នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គេចចេញអំពីផ្នូរ ហើយចូលទៅរកម្លប់ឈើ ១
 ដើម លុះចូលទៅដល់ហើយ ក៏គង់លើអាសនៈដែលគេក្រាបថ្វាយ ។
 លំដាប់នោះ នាយគោបាលម្នាក់ បានចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ លុះចូល
 ទៅដល់ហើយ ក្រាបថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ រួចអង្គុយក្នុងទីសមគួរ ។ លុះ
 នាយគោបាលនោះ អង្គុយក្នុងទីសមគួរហើយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សម្តែង
 ពន្យល់ ឲ្យកាន់យក ឲ្យអាចហ៊ាន ឲ្យរីករាយដោយធម្មីកថា ។ គ្រានោះ

នាយគោបាលនោះ លុះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សម្តែងពន្យល់ ឲ្យកាន់យក ឲ្យអាចហ៊ាន ឲ្យរីករាយដោយធម្មិកថាហើយ ក្រាបបង្គំទូលព្រះមានព្រះភាគ ថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន សូមព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ទទួលកត្តរបស់ខ្ញុំ ព្រះអង្គ ក្នុងថ្ងៃស្អែក ជាមួយនឹងភិក្ខុសង្ឃ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ទទួល ដោយតុណ្ហិកាព ។ លុះនាយគោបាលនោះ បានដឹងថា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ទទួលហើយ ក្រោកចាកអាសនៈ ថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ ធ្វើ ប្រទក្សិណ រួចចៀសចេញទៅ ។ លំដាប់នោះ នាយគោបាលនោះ លុះកន្លង រាត្រីនោះហើយ បានឲ្យមនុស្សតាក់តែងអប្សោទកបាយាស (បាយាសមាន ទឹកតិច) និងទឹកដោះថ្នាំដ៏ថ្មីជាច្រើន ក្នុងលំនៅរបស់ខ្លួន ហើយឲ្យមនុស្ស ទៅក្រាបទូលកត្តកាល ចំពោះព្រះមានព្រះភាគថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន កាលល្អមហើយ ទាំងកត្តសោត ក៏ស្រេចហើយ ។ លំដាប់នោះ ព្រះមាន ព្រះភាគ ទ្រង់ស្បៀង ប្រដាប់បាត្រ និងចីវរ ក្នុងបុព្វណ្ណសម័យ ហើយយាង ចូលទៅកាន់លំនៅរបស់នាយគោបាលនោះ ជាមួយភិក្ខុសង្ឃ លុះយាងទៅ ដល់ហើយ ក៏គង់លើអាសនៈ ដែលគេក្រាលថ្វាយ ។ លំដាប់នោះ នាយ គោបាលនោះ អង្គាសភិក្ខុសង្ឃ មានព្រះពុទ្ធជាប្រធាន ដោយអប្សោទក- បាយាស និងទឹកដោះថ្នាំដ៏ថ្មី ឲ្យឆាន់ឆ្អែតស្តាប់ស្តាប់ ត្រាតែហាមឃាត់ដោយ ដៃខ្លួនឯង ។ លំដាប់នោះ នាយគោបាលនោះ លុះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ សោយស្រេច លែងលូកព្រះហស្តក្នុងបាត្រទៀតហើយ ក៏កាន់យកអាសនៈ ដ៏ទាបមួយ អង្គុយក្នុងទីសមគួរ ។ លុះនាយគោបាលនោះ អង្គុយក្នុងទីសមគួរ

ហើយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សម្តែងពន្យល់ ឲ្យកាន់យក ឲ្យអាចហ៊ាន ឲ្យ
រីករាយដោយធម្មិកថា រួចទ្រង់ក្រោកចាកអាសនៈ យាងចេញទៅ ។

[៩២] គ្រាកាលដែលព្រះមានព្រះភាគ ស្តេចចេញទៅមិនយូរប៉ុន្មាន
ស្រាប់តែមានបុរសម្នាក់ ផ្តាច់ជីវិតនាយគោបាលនោះ ត្រង់ចន្លោះព្រំប្រទល់
ស្រុក ។ លំដាប់នោះ ពួកភិក្ខុច្រើនរូប បានចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ
លុះចូលទៅដល់ ក្រាបថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ រួចអង្គុយក្នុងទីសមគួរ ។
លុះភិក្ខុទាំងនោះ អង្គុយក្នុងទីសមគួរហើយ ក៏បានក្រាបបង្គំទូលព្រះមាន
ព្រះភាគថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន នាយគោបាលណា ដែលបានអង្គុយ
ភិក្ខុសង្ឃ មានព្រះពុទ្ធជាប្រធាន ដោយអប្បោទកបាយាស និងទឹកដោះថ្នាំ
ដ៏ថ្មី ឲ្យបានឆ្អែតស្តាប់ស្តាប់ ត្រាតែហាមឃាត់ដោយដៃខ្លួនឯង ក្នុងថ្ងៃនេះ
បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន បានឮថា នាយគោបាលនោះ មានបុរសម្នាក់ផ្តាច់
ជីវិត ត្រង់ចន្លោះព្រំប្រទល់ស្រុកទៅហើយ ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់
ជ្រាបច្បាស់សេចក្តីនេះហើយ ទើបទ្រង់បន្ទីខទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

ចោរបានឃើញចោរផងគ្នា ឬក៏បុគ្គលមានពៀរ ឃើញបុគ្គល
មានពៀរផងគ្នា គប្បីធ្វើសេចក្តីវិនាសណា ចិត្តដែលបុគ្គល
តម្កល់ខុសហើយ រមែងធ្វើបុគ្គលនោះ ឲ្យលាមកលើសជាង
សេចក្តីវិនាសនោះទៅទៀត ។ សូត្រទី ៣ ។

អដ្ឋកថា

គោតាលសូត្រ

គោតាលសូត្រទី ៣ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[៧១] បទថា កោសលេសុ សេចក្តីថា ព្រះរាជកុមារអ្នកជនបទ ឈ្មោះថា កោសល ។ ជនបទមួយកន្លែងដែលជាលំនៅរបស់រាជកុមារ ទាំងនោះ ក៏ហៅថា កោសល ដូចគ្នា ។ ក្នុងកោសលជនបទនោះ ។ បទថា ចារិកំចរតិ បានដល់ យាងចារិកទៅក្នុងជនបទ ដោយយាងទៅមិនប្រញាប់ ប្រញាល់ ។ បទថា មហានា សេចក្តីថា ឈ្មោះថា ធំ ព្រោះធំដោយគុណ ខ្លះ ឈ្មោះថា ធំ ព្រោះធំដោយចំនួន ព្រោះកំណត់រាប់មិនបានខ្លះ ។ បទថា ភិក្ខុសង្ឃេន បានដល់ ដោយពួកសមណៈដែលស្មើគ្នាដោយទិដ្ឋិ និងសីល ។ បទថា សន្តិ ប្រែថា ជាមួយគ្នា ។ បទថា មគ្គា ឱក្ខម្ម ប្រែថា គេចចេញ អំពីផ្លូវ ។ បទថា អញ្ញតរំ រុក្ខមូលំ បានដល់ មូល ពោល គឺក្បែរដើម ឈើធំ មានស្លឹកខៀវក្រាស់ មានម្លប់ត្រជាក់ ។ បទថា អញ្ញតរោ គោតាលកោ សេចក្តីថា អ្នកឃ្វាលគោម្នាក់ឈ្មោះនន្ទ ។ បានឮថា នន្ទ នោះ ជាអ្នកស្តុកស្តម្ភ មានទ្រព្យច្រើន មានកោគៈច្រើន រក្សាហ្មឺនគោរបស់ អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី គេចពីការពិន័យរបស់ព្រះរាជា ដោយបន្ទំជាអ្នកឃ្វាល គោ រក្សាទ្រព្យរបស់ខ្លួន ដូចកេណិយជដិលចៀសវាងការពិន័យ ដោយ បព្វជ្ជាកេទ ដូច្នោះ ។ គាត់កាន់យកបញ្ចកោរសតាមកាល មកកាន់សម្នាក់ របស់មហាសេដ្ឋី ហើយប្រគល់ឲ្យ រួចទៅកាន់សម្នាក់ព្រះសាស្តា ដូចព្រះ

សាស្តា ស្តាប់ធម៌ អារាធនាព្រះសាស្តាដើម្បីយាងមកកាន់លំនៅរបស់ខ្លួន ។
 ព្រះសាស្តា ទ្រង់រង់ចាំការចាស់ក្លានៃញាណរបស់គាត់នោះឯង ក្រោយមក
 ទ្រង់ចោមរោមដោយមហាកិក្ខុសង្ឃ យាងចារិកទៅក្នុងជនបទ ដឹងថា ឥឡូវ
 នេះ គាត់មានញាណចាស់ក្លាហើយ ទើបយាងចុះអំពីផ្នូរ មិនឆ្ងាយអំពីទី
 លំនៅរបស់គាត់ គង់ប្រថាប់ត្រង់គល់ឈើមួយដើម រង់ចាំការមករបស់គាត់
 ឯនរូដឹងថា ព្រះសាស្តាយាងចារិកមកក្នុងជនបទនេះ ទើបត្រេកអររីករាយ
 ទៅគាល់ព្រះសាស្តា ថ្វាយបង្គំ កាលព្រះសាស្តាទ្រង់ធ្វើបដិសណ្ឋារៈហើយ
 អង្គុយក្នុងចំណែកម្ខាង ។ លំដាប់នោះ ព្រះសាស្តាទ្រង់សម្តែងធម៌ដល់គាត់ ។
 នរូតាំងនៅក្នុងសោតាបត្តិផលហើយ អារាធនាព្រះមានព្រះភាគ ដើម្បីថ្វាយ
 បាយាសអស់កាល ៧ ថ្ងៃ ក្នុងថ្ងៃទី ៧ ទើបព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ធ្វើ
 អនុមោទនា ហើយយាងចៀសចេញទៅ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោល
 ថា លុះនាយគោបាលនោះ អង្គុយក្នុងទីសមគួរហើយ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់
 សម្តែងពន្យល់ឲ្យកាន់យក ។ បេ ។ រួចទ្រង់ក្រោកចាកអាសនៈយាងចេញទៅ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **សន្តស្សេសិ** សេចក្តីថា កាលទ្រង់សម្តែង
 ធម៌ មានកុសលជាដើម វិបាករបស់កម្ម លោកនេះ និងលោកខាងមុខដោយ
 ប្រចក្ស ដោយន័យជាដើមថា ធម៌ទាំងនេះជាកុសល ធម៌ទាំងនេះជាអកុសល
 ក្នុងកាលចប់អនុបុព្វិកថា ទើបទ្រង់ចង្អុលបង្ហាញអរិយសច្ច ៤ ។ បទថា
សមាធិបេសិ សេចក្តីថា ឲ្យបុរសនោះកាន់យកធម៌ មានសីលជាដើមដោយ
 ប្រពៃ គឺឲ្យនរូតាំងនៅក្នុងធម៌ មានសីលជាដើមនោះ ដោយន័យជាដើមថា

ដើម្បីសម្រេចសច្ចៈ អ្នកគប្បីឲ្យធម៌ទាំងនេះកើតឡើងក្នុងខ្លួន ។ បទថា សមុត្តេសិក សេចក្តីថា ទ្រង់ឲ្យធម៌ទាំងនោះ ដែលសមាទានហើយ អប់រំ ដោយលំដាប់ ដែលជាចំណែកនៃធម៌គ្រឿងត្រាស់ដឹងមានការរឹងប៉ឹង និងល្អ ប្រសើរ ឲ្យអាចហ៊ានដោយប្រពៃ គឺឲ្យរុងរឿងដោយប្រពៃនោះឯង ដោយ ប្រការដែលនាំមកនូវអរិយមគ្គ ដោយឆាប់រហ័សរាន់ ។ បទថា សម្បហំសេសិ សេចក្តីថា ទ្រង់ឲ្យភ្លៀវក្លាដោយល្អ ដោយធ្វើចិត្តឲ្យផ្សរផងហើយ ដោយការ សម្តែងការវៃនៃការវៃ មានគុណវិសេសទាំងខាងដើម និងខាងចុង ។ ម្យ៉ាង ទៀត ក្នុងសេចក្តីនេះ គប្បីជ្រាបការចង្អុលបង្ហាញដោយបន្ទាបន្ថយនូវសម្មាហៈ ក្នុងធម៌ដែលមានទោស និងមិនមានទោស និងក្នុងសច្ចៈ មានទុក្ខសច្ចៈជាដើម ការឲ្យសមាទាន ដោយការបន្ទាបន្ថយនូវសេចក្តីប្រមាទក្នុងសម្មាហៈដ៏បត្តិ ការ ឲ្យអាចហ៊ាន ដោយការបន្ទាបន្ថយការរួញរាវនៃចិត្ត និងការត្រេកអរដោយការ សម្រេចសម្មាហៈដ៏បត្តិ ។ ដោយអាការយ៉ាងនេះ លោកគប្បីតាំងនៅក្នុង សោតាបត្តិផល ដោយសាមុក្កន្យិកធម្មទេសនារបស់ព្រះមានព្រះភាគ ។ បទ ថា អធិវាសេសិ សេចក្តីថា ព្រះមានព្រះភាគ ដែលនាយគោបាលនោះជាអ្នក មានសច្ចៈឃើញហើយ ទូលអារាធនាដោយន័យជាដើមថា សូមព្រះមាន ព្រះភាគ ទ្រង់ទទួលនិមន្តរបស់ខ្ញុំព្រះអង្គចុះ ទ្រង់មិនធ្វើអង្គ គឺកាយ និង វាចាឲ្យញាប់ញ័រ ទ្រង់ទទួល គឺត្រេកអរ ដោយព្រះហឫទ័យនោះឯង ដោយ ហេតុនោះឯង ទើបលោកពោលថា តុណ្ណិការវេន។

បទថា អប្បោទកនាយាសំ ប្រែថា បាយាសមានទឹកតិច ។ បទថា

បដិយាទាបេត្វា ប្រែថា ចាត់ចែង គឺប្រុងប្រៀប ។ បទថា នវត្ថុ សប្បី
 បានដល់ យកនវនីតមកចម្អិនឲ្យរាវ និងឲ្យជាសប្បីក្នុងខណៈនោះឯង ។ បទ
 ថា សហត្តា សេចក្តីថា កើតនូវការអើពើអង្គាសដោយដៃខ្លួនឯង ។ បទថា
 សន្តប្បសិ សេចក្តីថា ឲ្យសោយកោជនដែលរៀបចំ ។ បទថា សម្បវារេសិ
 បានដល់ ទ្រង់ហាមដោយវាចាថា ល្មមហើយៗ ។ បទថា ភុត្តារី បានដល់
 កិច្ច គឺការសោយព្រះក្រយាហារ ។ បទថា ឱនិបត្តទាណី បានដល់ ដក
 ព្រះហស្តចេញអំពីបាត្រ ។ បទថា ឆានបត្តទាណី ដូច្នោះក៏មាន សេចក្តី
 ថា លាងព្រះហស្តក្នុងបាត្រ ។ បទថា និទំ ប្រែថា មិនខ្ពស់ ។ ការកាន់
 យកអាសនៈដែលមិនខ្ពស់ ហើយអង្គុយលើអាសនៈនោះឯង ជាបែបបទ
 របស់អ្នកនៅក្នុងអរិយបទេស គាត់អង្គុយក្នុងទីជិតអាសនៈ ដែលធ្វើដោយ
 បន្ទះក្តារ ដែលរៀបចំជាឧបចារៈក្នុងសម្លាកព្រះសាស្តា ។ បទថា ធម្មិយា
 កថាយ ជាដើម ត្រាស់សំដៅយកអនុមោទនាដែលទ្រង់ធ្វើក្នុងថ្ងៃទី ៧ ។ បាន
 ឮថា នន្ទអាណាធនាព្រះមានព្រះភាគ និងភិក្ខុដែលនៅក្នុងទីនោះ អស់ ៧ ថ្ងៃ
 ហើយបំពេញមហាទាន ។ ក្នុងថ្ងៃទី ៧ បានថ្វាយមតុបាយាសដែលមានទឹក
 តិច ។ ព្រះសាស្តាទ្រង់ធ្វើអនុមោទនាហើយ ចៀសចេញទៅ ព្រោះនន្ទមិន
 មានញាណចាស់ក្លា ដើម្បីបានមគ្គជាន់លើ ក្នុងអត្តភាពនោះ ។

[៧១] បទថា សិមន្តិកាយ បានដល់ ក្នុងរវាងដែន គឺក្នុងរវាង
 ស្រុកនោះ ។ បានឮថា ពួកអ្នកស្រុកអាស្រ័យស្រះមួយកន្លែង បានធ្វើការ
 ទាស់ទែងជាមួយនន្ទ នន្ទសង្កត់ពួកអ្នកស្រុកនោះហើយ កាន់កាប់ស្រះនោះ ។

ព្រោះហេតុនោះ ទើបបុរសម្នាក់ចង់អាយាត ប្រើព្រួញបាញ់សម្លាប់នន្ទដែល
 កាន់បាត្ររបស់ព្រះសាស្តា ជូនដំណើរទៅឆ្ងាយ កាលទ្រង់ត្រាស់ថា នៃ
 ឧបាសក ចូរអ្នកត្រឡប់ចុះ ទើបនន្ទថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ ធ្វើប្រទក្សិណ
 និងធ្វើអញ្ជូលីកិក្ខុសង្ឃ ហើយផ្តល់អញ្ជូលីដ៏រុងរឿង ដែលប្រជុំដោយម្រាម ១០
 រហូតដល់ផុតកន្ទុយភ្នែក ហើយត្រឡប់ទៅតែម្នាក់ឯង ក្នុងអវញ្ញបទេស
 ក្នុងចន្លោះស្រុកទាំង ២ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា **អចិ-**
រច្ឆក្កន្តស្ស ។ បេ។ វោរោបេសិ ដូច្នោះ ។

ភិក្ខុទាំងឡាយ ដែលយឺតយូរ ដោយករណីឯណាមួយ ទៅឯក្រោយ
 ឃើញនន្ទគោបាលស្លាប់ ដូច្នោះ ទើបក្រាបទូលសេចក្តីនោះដល់ព្រះមាន
 ព្រះភាគ ដូចលោកពោលថា **អថ ខោ សម្ពហុលា ភិក្ខុ ដូច្នោះជាដើម ។**

បទថា **ឯតមត្តំ វិទិត្យា** សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបអត្ថនេះថា ព្រោះបុរស
 ដែលសម្លាប់នន្ទអរិយសាវ័ក ដែលសម្បូរដោយទិដ្ឋិ ខ្ជល់ខ្ជាយតែនឹងអន្ត-
 រិយកម្ម ដែលមិនមែនជាបុណ្យ ដូច្នោះ ចិត្តដែលតម្កល់ខុសរបស់សត្វទាំង
 នេះ រមែងធ្វើកម្មដ៏ខ្លាំងក្លាជាងកម្មរបស់ចោរ និងអ្នកដែលមានពៀរ គប្បី
 ធ្វើដល់គ្នា ដូច្នោះហើយ ទើបទ្រង់បន្តិឧទាននេះ ដែលសម្តែងសេចក្តីនោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **ទិសោ ទិសំ** សេចក្តីថា ចោរបានឃើញផង
 គ្នា គឺចោរឃើញចោរ ។ បាលីដ៏សេសថា **ទិស្វា** គប្បីនាំមកភ្ជាប់ជាមួយ
 គ្នា ។ បទថា **យន្តំ កយិរា** បានដល់ គប្បីធ្វើនូវការរឹកវរឲ្យដល់ចោរ ឬ
 អ្នកដែលមានពៀរនោះ ។ ក្នុងបទទី ២ ក៏ន័យនេះដូចគ្នា ។ ទើបលោក

អធិប្បាយដូច្នោះថា ចោរដែលបំណងប្រទូសវាយមិត្រណាមួយ ខុសក្នុង
 វិញ្ញាណកទ្រព្យ និងអវិញ្ញាណកទ្រព្យ មានបុត្រ ភរិយា ស្រែ ចម្ការ គោ
 និងក្របីជាដើមរបស់ចោរម្នាក់ ខ្លួនខុសចំពោះចោរណា ឃើញចោរនោះខុស
 ក្នុងខ្លួនយ៉ាងនោះឯង ឬបុគ្គលមានពៀរ ឃើញបុគ្គលមានពៀរ ដោយហេតុ
 ណាមួយ គប្បីធ្វើការរឹកវរដល់បុគ្គលមានពៀរនោះ ឬគប្បីបៀតបៀនបុត្រ
 និងភរិយា ឬគប្បីសម្លាប់បំបាត់ជីវិត ព្រោះខ្លួនជាបុគ្គលយោរយៅ ចិត្តដែល
 ឈ្មោះថា តម្កល់ខុស ព្រោះតម្កល់ខុសក្នុងអកុសលកម្មបឋ ១០ គប្បីធ្វើ
 បុគ្គលនោះឲ្យអាក្រក់ជាងនោះ គឺគប្បីធ្វើបុរសនោះឲ្យអាក្រក់ជាងនោះ ។
 សេចក្តីពិត ចោរ ឬបុគ្គលមានពៀរ មានប្រការដូចពោលហើយ គប្បីធ្វើទុក្ខ
 ឲ្យកើតឡើងដល់ចោរ ឬបុគ្គលមានពៀរ ឬធ្វើចោរ និងបុគ្គលមានពៀរឲ្យ
 អស់ជីវិតក្នុងអត្តភាពនេះប៉ុណ្ណោះ ឯចិត្តដែលតម្កល់ខុសក្នុងអកុសលកម្មបឋ
 ១០ នេះ រមែងធ្វើបុគ្គលនោះឲ្យរឹកវរក្នុងបច្ចុប្បន្ននេះឯង រមែងបន្យាត់ទៅ
 ក្នុងអបាយ ៤ មិនឲ្យងើបក្បាលឡើងបានក្នុងសេនអត្តភាព ។^{១៧៣}

អដ្ឋកថាគោតាលសូត្រទី ៣ បឋ

សុត្តន្តបិដក

ជុណ្ហសូត្រ

[៧៣] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់នៅក្នុងវត្តវេទ្យវ័ន ជាកលន្ទកនិវាបស្ថាន ជិតក្រុងរាជគ្រឹះ ។ សម័យ នោះឯង ព្រះសារីបុត្តដ៏មានអាយុ និងព្រះមហាមោគ្គល្លានដ៏មានអាយុ នៅក្នុង វត្តកបោតកន្ទរា ។ សម័យនោះ ព្រះសារីបុត្តដ៏មានអាយុ មានសក់ទើបកោរ ថ្មីៗ អង្គុយក្នុងទីវាល ចូលកាន់សមាធិណាមួយ ក្នុងរាត្រីខាងខ្នើត ។

[៧៤] សម័យនោះ មានយក្ស ២ នាក់ ជាសម្លាញ់នឹងគ្នា មកអំពី ទិសខាងជើង ទៅទិសខាងត្បូង ដោយកិច្ចណាមួយ ។ យក្សទាំងនោះ បាន ឃើញព្រះសារីបុត្តដ៏មានអាយុ មានសក់ទើបកោរថ្មីៗ អង្គុយក្នុងទីវាល ក្នុង រាត្រីខាងខ្នើត លុះយក្សម្នាក់បានឃើញហើយ និយាយប្រាប់យក្សម្នាក់ទៀត ថា ម្ចាស់សម្លាញ់ ចិត្តរបស់ខ្ញុំកើតប្រាកដ ដើម្បីប្រហារក្បាលសមណៈនេះ។ កាលបើយក្សម្នាក់ និយាយយ៉ាងនេះហើយ យក្សនោះក៏និយាយទៅនឹងយក្ស ម្នាក់ទៀតនោះថា កុំសម្លាញ់ អ្នកកុំប្រហារសមណៈឡើយ ម្ចាស់សម្លាញ់ សមណៈនោះ មានគុណដ៏លើសលុប មានឫទ្ធិច្រើន មានអានុភាពច្រើន ។ យក្សម្នាក់នោះ បាននិយាយនឹងយក្សនោះ ជាគម្រប់ ២ ដងទៀតថា ម្ចាស់ សម្លាញ់ ចិត្តរបស់ខ្ញុំកើតប្រាកដ ដើម្បីប្រហារក្បាលសមណៈនេះ ។ យក្ស នោះ និយាយទៅនឹងយក្សម្នាក់ទៀតនោះ ជាគម្រប់ ២ ទៀតថា កុំសម្លាញ់ អ្នកកុំប្រហារសមណៈឡើយ ម្ចាស់សម្លាញ់ សមណៈនោះមានគុណដ៏លើស លុប មានឫទ្ធិច្រើន មានអានុភាពច្រើន ។ យក្សម្នាក់នោះ និយាយទៅនឹង

យក្សនោះ ជាគម្រប់ ៣ ដងទៀតថា ម្ចាស់សម្លាញ់ ចិត្តរបស់ខ្ញុំកើតប្រាកដ ដើម្បីប្រហារក្បាលសមណៈនេះ ។ យក្សនោះនិយាយទៅនឹងយក្សម្នាក់ទៀត នោះ ជាគម្រប់ ៣ ដងទៀតថា កុំសម្លាញ់ អ្នកកុំប្រហារសមណៈឡើយ ម្ចាស់សម្លាញ់ សមណៈនោះមានគុណដ៏លើសលុប មានប្ញទ្ធិច្រើន មាន អានុភាពច្រើន ។ លំដាប់នោះ យក្សម្នាក់នោះ មិនអើពើនឹងយក្សនោះឡើយ ហើយប្រហារចំព្រះសិរ្សព្រះសារីបុត្តត្រូវដ៏មានអាយុ ។ មានសេចក្តីតំណាល ថា យក្សនោះអាចពន្លឺចង្អីមានកម្ពស់ ៧ ហត្ថ ឬ ៨ ហត្ថ (ឲ្យស្រេច ទៅក្នុងផែនដី) ក៏បាន អាចធ្វើកំពូលក្នុង ឲ្យបែបខ្ទេចខ្ទីក៏បាន ដោយការ ប្រហារនោះ ។ លំដាប់នោះ ស្រាប់តែយក្សនោះពោលថា ខ្ញុំក្តៅណាស់ ដូច្នោះហើយ ធ្លាក់ទៅកាន់មហានរក ត្រង់ទីនោះឯង ។

[៧៥] ព្រះមហាមោគ្គល្លានដ៏មានអាយុ បានឃើញយក្សនោះ កំពុង ប្រហារចំព្រះសិរ្ស ព្រះសារីបុត្តដ៏មានអាយុ ដោយទិព្វចក្ខុដ៏បរិសុទ្ធ កន្លង ចក្ខុរបស់មនុស្សធម្មតា លុះឃើញហើយ ក៏ចូលទៅរកព្រះសារីបុត្តដ៏មាន អាយុ លុះចូលទៅដល់ហើយ ក៏និយាយនឹងព្រះសារីបុត្តដ៏មានអាយុថា ម្ចាស់អាវុសោ លោកល្មមអត់ធន់បានដែរឬ ល្មមប្រព្រឹត្តទៅបានដែរឬ មិន មានសេចក្តីទុក្ខតិចតួចទេឬ ។ ព្រះសារីបុត្តដ៏មានអាយុ ប្រាប់ថា ម្ចាស់ អាវុសោមោគ្គល្លាន ខ្ញុំល្មមអត់ធន់បាន ម្ចាស់អាវុសោមោគ្គល្លាន ខ្ញុំល្មម ប្រព្រឹត្តទៅបាន តែថា មានសេចក្តីទុក្ខបន្តិច ត្រង់ក្បាលរបស់ខ្ញុំ ។ ម្ចាស់ អាវុសោសារីបុត្ត អស្ចារ្យណាស់ ម្ចាស់អាវុសោសារីបុត្ត ចម្លែកណាស់

ព្រោះថា សារីបុត្តដ៏មានអាយុ មានប្ញទ្ធិច្រើន មានអានុភាពច្រើន ។ ម្នាល
 អារុសោសារីបុត្ត ក្នុងទីនេះ មានយក្សមួយ ប្រហារចំព្រះសិរ្សនៃលោក
 (ការប្រហារនោះ) ពេញជាការប្រហារខ្លាំង ឯយក្សនោះអាចពន្លិចជីវិតមាន
 កម្មស័ ៧ ហត្ថ ឬ ៨ ហត្ថ (ឲ្យស្រុតទៅក្នុងផែនដីបាន) អាចធ្វើកំពូល
 ភ្នំធំឲ្យបែកខ្ទេចខ្ទីបាន ដោយការប្រការនោះ ។ ហេតុអ្វីក៏ព្រះសារីបុត្តដ៏មាន
 អាយុនិយាយយ៉ាងនេះថា ម្នាលអារុសោមោគ្គល្លាន ខ្ញុំល្មមអត់ធន់បាន
 ម្នាលអារុសោមោគ្គល្លាន ខ្ញុំល្មមប្រព្រឹត្តទៅបាន តែថា មានសេចក្តីទុក្ខបន្តិច
 ត្រង់ក្បាលរបស់ខ្ញុំ ។ ម្នាលអារុសោមោគ្គល្លាន អស្ចារ្យណាស់ ម្នាល
 អារុសោមោគ្គល្លាន ចម្លែកណាស់ ព្រោះថា មហាមោគ្គល្លានដ៏អាយុ
 មានប្ញទ្ធិច្រើន មានអានុភាពច្រើន មើលយក្សឃើញបាន ចំណែកខាងយើង
 មិនឃើញ សូម្បីបិសាច ដែលអាស្រ័យនឹងអាចម៍ដីសោះឡើយ ។

[៧៦] ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ពាក្យចរថា មានសភាព
 យ៉ាងនេះ របស់ព្រះមហានាគត្តេរទាំង ២ អង្គនោះ ដោយទិព្វសោតធាតុ
 ដ៏បរិសុទ្ធ កន្លងសោតធាតុរបស់មនុស្សធម្មតា ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់
 ជ្រាបច្បាស់សេចក្តីនេះហើយ ទើបបន្តិឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

ចិត្តរបស់បុគ្គលណា មានឧបមាដោយប្ញតាន់ នៅនឹង មិនញាប់
 ញ័រ ប្រាសចាកតម្រេក ក្នុងហេតុគួររីករាយទាំងឡាយ មិនក្រោធ
 ក្នុងវត្ថុគួរក្រោធ ចិត្តដែលបុគ្គលណា បានចម្រើនយ៉ាងនេះហើយ
 សេចក្តីទុក្ខនឹងមានមកដល់បុគ្គលនោះអំពីណាបាន ។ សូត្រទី ៤ ។

អដ្ឋកថា

ជុណ្ហសូត្រ

ជុណ្ហសូត្រទី ៤ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[៧៣] បទថា ករោតកន្តរាយំ បានដល់ ក្នុងវិហារមានឈ្មោះយ៉ាងនោះ ។ បានឮថា ក្នុងកាលមុនសត្វព្រាហ្មណ៍ជាច្រើននៅក្នុងញកក្នំនោះ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបញកក្នំនោះ គេហៅថា ករោតកន្តរា ។ ខាងក្រោយ គេសាងវិហារក្នុងទីនោះ ក៏នៅប្រាកដឈ្មោះថា ករោតកន្តរានោះឯង ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា ករោតកន្តរាយំ ។ ត្រង់វិហារនោះ ។

បទថា ជុណ្ហាយ រត្តិយា បានដល់ ក្នុងរាត្រីសុក្កបក្ខ ។ បទថា នរោ- រោមិរេហិ កេសេហិ បានដល់ មានសក់ដែលកោរមិនយូរ ពាក្យថា កេសេហិ នេះ ជាតតិយារិកត្តិ ប្រើក្នុងលក្ខណៈឥត្តម្ពត ។ បទថា អន្តោកាសេ បានដល់ ទីទួលកណ្តាលវាលដែលមិនមានគ្រឿងប្រក់ ឬគ្រឿងប៉ាន់ ។ ក្នុងព្រះថេរៈទាំងនោះ ព្រះសារីបុត្រមានពណ៌ដូចមាស ព្រះមហាមោគ្គល្លាន មានពណ៌ដូចផ្កាឧប្បលខៀវ ព្រះមហាថេរៈទាំង ២ អង្គនោះ ជាជាតិព្រាហ្មណ៍ ដោយចំពោះ សម្បុរដោយអភិនិហារអស់មួយអសន្ទេយ្យ និងមួយសែនកប្បសម្រេចអភិញ្ញា ៦ និងបដិសម្ពិទា ៤ ជាព្រះខ័ណ្ឌស្រពធំ បាននូវសមាបត្តិគ្រប់យ៉ាង ដល់ទីបំផុតនូវសាវកបុរាណ ៦៧ ប្រការ ធ្វើករោតកន្តរា- វិហារមួយកន្លែង ឲ្យភ្នំស្វាងរុងរឿង ដូចរាជសីហ៍ ២ នៅក្នុងគុហាមាស តែមួយ ដូចខ្នាធំ ២ ចុះកាន់ទីរលាស់កាយជាមួយគ្នា ដូចស្តេចជីវិតទុន្ទ ២

ចូលកាន់ព្រៃសាលវ័ន ដែលមានផ្ការីកស្កុសស្កាយជាមួយគ្នា ដូចស្តេចគ្រុឌ
 ២ នៅក្នុងសិម្ពិលីវ័នជាមួយគ្នា ដូចស្តេចវេស្សវ័ណ ២ អង្គ ឡើងកាន់យាន
 សម្រាប់នាំមនុស្សក្នុងយានតែមួយ ដូចសក្កទេវរាជ ២ អង្គ ប្រថាប់លើ
 បណ្តុកម្ពលសិលាសនៈតែមួយ ដូចស្តេចមហាព្រហ្ម ២ អង្គ នៅក្នុងវិមាន
 តែមួយ ដូចព្រះចន្ទ ២ វង់ និងព្រះអាទិត្យ ២ វង់ នៅក្នុងលម្អតែមួយ
 ដូច្នោះ ។ ក្នុងព្រះថេរៈទាំងនោះ ព្រះមហាមោគ្គល្លានបានអង្គុយស្ងៀម ឯ
 ព្រះសារីបុត្រចូលសមាបត្តិ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា
អញ្ញាតរំ សមាធិ សមាបទ្ធិត្វា ដូច្នោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **អញ្ញាតរំ សមាធិ** បានដល់ ឧបេក្ខាព្រហ្ម-
 វិហារសមាបត្តិ ។ អាចារ្យពួកខ្លះពោលថា សញ្ញាវេទយិតនិរោធសមាបត្តិ ។
 ឯអាចារ្យមួយពួកទៀតពោលថា ចូលផលសមាបត្តិដែលមានអរូបជ្ឈានជា
 បាទ ។ ពិតហើយ សមាបត្តិទាំង ៣ នេះ ជាសមាបត្តិដែលអាចរក្សាកាយ
 ក្នុងសមាបត្តិទាំងនោះ ការកើតដោយបរិយាយនៃសមាធិរបស់និរោធសមាបត្តិ
 បានពោលខាងដើមហើយនោះឯង ។ តែអាចារ្យទាំងឡាយពណ៌នាសមាបត្តិ
 ចុងក្រោយប៉ុណ្ណោះ ។

[៧៤] បទថា **ឧត្តរាយ ទិសាយ ទក្ខិណទិសំ គច្ឆន្តិ** សេចក្តីថា
 ទៅកាន់សមាគមយក្ខក្នុងឧត្តរទិស ហើយទៅទក្ខិណទិស ដើម្បីទៅកាន់កន្លែង
 របស់ខ្លួន ។ បទថា **បដិភាតិ មំ** បានដល់ ចិត្តរបស់អាត្មាអញ្ញាប្រាកដ ។
 ពិតហើយ បទថា **មំ** ជាទុតិយារិកត្តិ ប្រើក្នុងអត្ថន័យរិកត្តិ ព្រោះប្រកបដោយ

បដិ សព្វ សេចក្តីថា ចិត្តរបស់ខ្ញុំកើតឡើងដើម្បីនឹងវាយសីសៈព្រះថេរៈនេះ ។
 បានឮថា យក្ខនោះចង់អាយាតព្រះថេរៈមកតាំងអំពីជាតិមុន ព្រោះហេតុនោះ
 ទើបគ្រាន់តែឃើញព្រះថេរៈ មានចិត្តប្រទូស្តបែបនោះ ។ ឯយក្ខដែលជាសម្លាញ់
 ជាអ្នកមានបញ្ញា ព្រោះដូច្នោះ កាលហាមយក្ខនោះ ទើបពោលពាក្យជាដើម
 ថា កុំសម្លាញ់ អ្នកកុំប្រហារសមណៈឡើយ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា មា អាសាទេសិ បានដល់ កុំព្យាយាម
 អធិប្បាយថា ចូរកុំប្រហារ ។ បទថា ឧទ្ធារោ សេចក្តីថា ប្រកបដោយ
 គុណ មានសីលជាដើមដ៏ក្រៃលែង គឺប្រសើរបំផុត ។ បទថា អនាទិយិទ្ធា
 សេចក្តីថា មិនធ្វើនូវការអើពើ គឺមិនជឿពាក្យរបស់យក្ខជាសម្លាញ់នោះ ។
 ព្រោះហេតុយក្ខមិនជឿពាក្យរបស់យក្ខសម្លាញ់នោះ ទើបឈ្មោះថា មិនអើពើ
 នឹងយក្ខនោះ ដូច្នោះ ទើបលោកពោលថា តំ យក្ខំ អនាទិយិទ្ធា។ បទថា
 សីសេ បហារំ អនាសិ សេចក្តីថា ធ្វើសេចក្តីឧស្សាហ៍ឲ្យកើតដោយកម្លាំង
 ទាំងអស់ ឈរនៅលើអាកាសនោះឯង វាយត្រង់សីសៈ អធិប្បាយថា យក
 ដៃវាយត្រង់សីសៈ ។

[៧៥] បទថា តាវ មហា សេចក្តីថា បានប្រហារយ៉ាងធ្ងន់បែបនោះ
 ដោយកម្លាំងដ៏មហិមា ។ បទថា តេន បហារេន បានដល់ ដោយការ
 ប្រហារនោះដែលជាតួហេតុ ។ បទថា សត្តរតនំ បានដល់ ៧ ហត្ថ
 ដោយហត្ថរបស់មជ្ឈិមបុរស ។ បទថា សោ បានដល់ យក្ខ ។ បទថា
 នាតំ បានដល់ ស្តេចដ៏រី ។ បទថា ឱសាទេយ្យ បានដល់ គប្បីឲ្យលិចចុះ

គឺគប្បីឲ្យស្រេចចូលក្នុងផែនដី បាបៈថា ឱសារេយ្យ គប្បីឲ្យប្រជុំចុះដូច្នោះ
 ក៏មាន អធិប្បាយថា គប្បីធ្វើឲ្យបែកល្អិត ។ បទថា អន្ធិដ្ឋមរតនំ
 សេចក្តីថា ជាទីពេញនៃវត្ថុ ៨ មួយអន្លើដោយកន្លះ ព្រោះដូច្នោះ ទើប
 ឈ្មោះថា ជាគម្រប់ ៨ ដោយកន្លះ ។ ហត្ថទី ៨ ទាំងកន្លះ ជាទំហំរបស់
 ដីរនោះ ហេតុនោះ ដីរនោះមានទំហំ ៧ ហត្ថ កន្លះ ដែលដីរនោះ មានទំហំ
 ៨ ហត្ថកន្លះ ។ បទថា មហន្តំ បព្វតក្ខន្ធិ បានដល់ កំពូលភ្នំទំហំប្រមាណ
 ប៉ុនកំពូលភ្នំកែលាស ។ បទថា បនាលេយ្យ បានដល់ គប្បីទម្ងាយដោយ
 អាការឲ្យជាបំណែក ភ្ជាប់សេចក្តីថា ឲ្យលិចចុះទៅខ្លះ ឲ្យបែកទៅខ្លះ ។

ក្នុងខណៈនោះឯង ការក្តៅក្រហាយធំកើតឡើងក្នុងសរីរៈរបស់យក្ខនោះ
 យក្ខនោះក្តៅក្រហាយដោយវេទនា មិនអាចស្ថិតនៅក្នុងអាកាសបាន ទើបធ្លាក់
 ចុះត្រង់ផែនដី ។ ខណៈនោះឯង មហាប្រិចតិកម្រាស់ ២ សែន ៤ ម៉ឺន
 យោជន៍ ទ្រុស្តចក្ខុកម្ពស់ ១ សែន ៦ ម៉ឺន ៨ ពាន់យោជន៍ មិនអាចទ្រ
 សត្វអាក្រក់នោះបាន ទើបបើកប្រហោងឲ្យអណ្តាតភ្លើងផុសឡើងមកអំពី
 អរិច្ឆិមហានរក លេបត្របាក់យកយក្ខដែលកំពុងសុបសៅនោះឯង យក្ខនោះ
 កន្ទក់កន្ទេញធ្លាក់ទៅ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា លំដាប់នោះ
 ស្រាប់តែយក្ខនោះពោលថា ខ្ញុំក្តៅណាស់ ដូច្នោះហើយ ក៏ធ្លាក់ទៅកាន់មហា-
 នរក ត្រង់ទីនោះឯង ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា អបតាសិ បានដល់ បានធ្លាក់ទៅហើយ ។
 សួរថា យក្ខនោះធ្លាក់នរកទាំងអត្តភាពនោះឯងឬ ។ ឆ្លើយថា មិនមែនទេ តែ

ក្នុងទីនេះ ព្រោះកម្លាំងនៃបាបកម្មដែលឲ្យផលក្នុងបច្ចុប្បន្ន ទើបយក្ខុសោយ
 ទុក្ខដ៏ខ្លាំងក្លា ក្នុងអត្តភាពជាយក្ខ ។ ម្យ៉ាងទៀត ព្រោះឧបបជ្ជវេទនីយកម្ម
 ដែលជាអនន្តរិយកម្ម ទើបយក្ខកើតក្នុងនរកបន្ទាប់ពីចុតិ តែរាងកាយរបស់
 ព្រះថេរៈដែលត្រូវកម្លាំងនៃសមាបត្តិឧបការៈ ទើបមិនមានវិការអ្វីឡើយ ។
 សេចក្តីពិត យក្ខប្រហារលោកក្នុងកាលដែលលោកមិនទាន់ចេញអំពីសមាបត្តិ
 ព្រះមហាមោគ្គល្លានឃើញយក្ខនោះប្រហារយ៉ាងនោះ ដោយទិព្វចក្ខុ ទើបចូល
 ទៅរកព្រះធម្មសេនាបតី ព្រមគ្នានឹងពេលដែលលោកចូលទៅរកនោះឯង ព្រះ
 ធម្មសេនាបតី ក៏ចេញពីសមាបត្តិ ។ ក្នុងគ្រានោះ ទើបព្រះមហាមោគ្គល្លាន
 សួរដល់ការមើលងាយនោះ ជាមួយព្រះធម្មសេនាបតី ឯព្រះធម្មសេនាបតីក៏
 ព្យាករដល់លោក ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា លុះឃើញ
 ហើយ ។ បេ ។ តែថា មានសេចក្តីទុក្ខបន្តិច ត្រង់ក្បាលរបស់ខ្ញុំ ។

[៧៥] បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា ថោកំ ទុក្ខំ សេចក្តីថា ក្បាល
 របស់ខ្ញុំជាទុក្ខ គឺបានទទួលទុក្ខតិចតួច គឺមានប្រមាណតិចតួច ដូចគ្នានឹង
 បន្តក់ទៀន ពិតហើយ ក្បាលជាទីតាំងនៃទុក្ខ លោកហៅថា មានទុក្ខ បាលី
 ថា សីសេ ថោកំ ទុក្ខំ ជាទុក្ខតិចតួចត្រង់ក្បាល ដូច្នោះក៏មាន ។ សួរថា
 កាលសរីរៈត្រូវកម្លាំងនៃសមាបត្តិឧបការៈ សីសេរបស់ព្រះថេរៈ ជាទុក្ខតិច
 តួចដូចម្តេច ។ ឆ្លើយថា ព្រោះលោកទើបតែចេញអំពីសមាបត្តិ ពិតហើយ
 ទុក្ខមិនប្រាកដក្នុងសមាបត្តិ ដូចមូសជាដើមប្រាកដដល់អ្នកដេកលក់ គឺប្រាកដ
 តិចតួចដល់អ្នកភ្ញាក់ឡើង ព្រោះទាក់ទងដោយកាយ ។ កាលព្រះមហាមោគ្គ-

ល្ងានកើតនូវការអស្ចារ្យឡើងថា ឈ្មោះថា វិការមិនមានក្នុងរាងកាយដែល
ត្រូវយក្ខមានកម្លាំងច្រើនប្រហារ ដោយពេញកម្លាំងបែបនោះ ប្រកាសភាព
ដែលព្រះធម្មសេនាបតីមានអានុភាពច្រើន ដោយន័យជាដើមថា គួរអស្ចារ្យ
ហ្ន៎ សារីបុត្រ ។ ឯព្រះធម្មសេនាបតីសម្តែងភាពដែលខ្លួនលះបានជាសមុច្ឆេទ
នូវមន្ទិលមានឥស្សា និងអហង្គារជាដើម ដោយប្រកាសថា ខ្លួនមានអានុភាព
ច្រើនដល់ព្រះមោគ្គល្លាននោះ ដោយន័យជាដើមថា ម្ចាស់អារុសោមោគ្គល្លាន
អស្ចារ្យណាស់ ម្ចាស់អារុសោមោគ្គល្លាន ចម្លែកណាស់ ។ បទថា បំសុ-
បិសាចកម្យំ ន បស្សាម សេចក្តីថា ខ្ញុំមិនឃើញសូម្បីត្រឹមតែខ្ញុំក្រប្រេត
ដែលត្រាច់ទៅតាមគំនរសំរាមជាដើម ។ ដូច្នោះ ព្រះមហាថេរៈជាកំពូលនៃ
បុគ្គលប្រាថ្នាមគ្គផល ទើបបានពោលសំដៅដល់ការមិនឃើញប្រេតទាំងនោះ
ព្រោះមិនបានពិចារណាដល់ក្នុងកាលនោះ ។ ដោយហេតុនោះឯង ទើបលោក
ពោលថា ឯតរហិ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ប្រថាប់នៅត្រង់វត្តវេឡូវនៃ ស្តាប់
ចរចានៃអគ្គសារីកទាំង ២ ដោយទិព្វសោតញ្ញាណ ។ ដោយហេតុនោះ
ទើបលោកពោលថា អស្សោសិ ទោ ភគវា ដូច្នោះជាដើម ។ ពាក្យនោះ
មានអត្ថដូចពោលទុកហើយនោះឯង ។

[៧៦] បទថា ឯតមត្តំ វិទិត្យា បានដល់ ទ្រង់ជ្រាបភាពដែលព្រះ
សារីបុត្រជាអ្នកប្រកបដោយកម្លាំងនៃសមាបត្តិ មានឥទ្ធិអានុភាពច្រើន ។ បទថា
ឥមំ ឧទានំ សេចក្តីថា ទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ សម្តែងដល់ការដែលព្រះសារីបុត្រ
នោះឯង ដល់នូវភាពជាបុគ្គលនឹងធីនី ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា យស្ស សេល្លបមំ ចិត្តំ បិតំ នាណុបកម្មតិ
សេចក្តីថា ចិត្តរបស់ព្រះខីណាស្រពណា ឧបមាដូចក្នុង ដែលជាវិការនៃថ្ម
សុទ្ធ ក្រាស់ តាំងនៅដោយភាពជាវសី ព្រោះមិនមានកិលេសជាគ្រឿងលំអៀង
ទាំងអស់ រមែងមិនញាប់ញ័រ គឺរមែងមិនកម្រើកដោយលោកធម៌ទាំងពួង ។

ឥឡូវនេះ កាលទ្រង់សម្តែងអាការដែលព្រះខីណាស្រពនោះ មិនមាន
ការញាប់ញ័រ មួយអង្វើដោយហេតុ ទើបត្រាស់ពាក្យជាដើមថា វិរត្តំ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា វិរត្តំ រជនីយេសុ សេចក្តីថា ដែលប្រាស
ចាកសេចក្តីត្រេកអរក្នុងធម៌ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣ ដែលជាហេតុកើតរាគៈ
ដែលជាទីតាំងនៃការត្រេកអរ ដោយអរិយមគ្គ គឺវិរាគធម៌ អធិប្បាយថា កាត់
នូវរាគៈបានជាសមុច្ឆេទ ដោយប្រការទាំងពួង ដោយធម៌ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុង
ភូមិ ៣ នោះ ។ បទថា កោបនេយ្យេ សេចក្តីថា រមែងមិនក្រោធ គឺរមែង
មិនអាក់អន់ បានដល់ មិនដល់នូវអាការដែលខុសប្លែក ក្នុងអាយាតវត្ថុទាំង
អស់ ដែលជាទីតាំងនៃការអាក់អន់ ។ បទថា យស្សេវំ ភាវិតំ ចិត្តំ សេចក្តី
ថា ចិត្តដែលព្រះអរិយបុគ្គលដែលពោលហើយណា អប់រំហើយដោយការៈ
ដែលនាំមកនូវភាពជាអ្នកនឹងធីនី ដោយអាការយ៉ាងនេះ គឺដោយន័យដូច
ពោលហើយ ។ បទថា កុតោ នំ ទុក្ខមេស្សតិ សេចក្តីថា ទុក្ខនឹងចូលដល់
នូវឧត្តមបុគ្គលនោះបានអំពីណា គឺអំពីសត្វ ឬសង្ខារ អធិប្បាយថា បុគ្គល
បែបនោះ មិនមានទុក្ខ ។^{១៣៣}

អដ្ឋកថាជុណ្ហសូត្រទី ៤ ចប់

សុត្តន្តបិដក

នាគសូត្រ

[៧៧] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់នៅក្នុងយោសិតារាម ជិតក្រុងកោសម្ពី ។ សម័យនោះឯង ព្រះមាន ព្រះភាគ ទ្រង់គង់នៅប្រឡូកប្រឡំដោយពួកភិក្ខុ ភិក្ខុនី ឧបាសក ឧបាសិកា ស្តេច អមាត្យជំរុំរបស់ស្តេច តិរិយ និងពួកសាវ័ករបស់តិរិយ ព្រះមានព្រះ ភាគ ទ្រង់គង់នៅប្រឡូកប្រឡំជាទុក្ខ មិនសប្បាយឡើយ ។ គ្រានោះ ព្រះ មានព្រះភាគ ទ្រង់មានសេចក្តីត្រិះរិះថា ឥឡូវនេះ តថាគតនៅប្រឡូកប្រឡំ ដោយពួកភិក្ខុ ភិក្ខុនី ឧបាសក ឧបាសិកា ស្តេច អមាត្យជំរុំរបស់ស្តេច តិរិយ និងពួកសាវ័ករបស់តិរិយ តថាគតនៅប្រឡូកប្រឡំជាទុក្ខ មិនសប្បាយ បើដូច្នោះ គួរតែតថាគត គេចចេញអំពីពួកហើយ នៅតែម្នាក់ឯង ។ លំដាប់ នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ស្បៀងប្រដាប់បាត្រចីវរ ក្នុងបុព្វណ្ណសម័យ ចូល ទៅបិណ្ឌបាត ក្នុងក្រុងកោសម្ពី ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ ត្រាច់ទៅបិណ្ឌបាត ក្នុងក្រុងកោសម្ពី ត្រឡប់មកអំពីបិណ្ឌបាត ក្នុងកាលខាងក្រោយភត្ត ហើយ ទុកដាក់សេនាសនៈដោយព្រះអង្គឯង ហើយប្រដាប់បាត្រចីវរ មិនបានលា ឧបជ្ជាក មិនបានប្រាប់ភិក្ខុសង្ឃ តែមួយអង្គឯង ឥតមានភិក្ខុជាគម្រប់ ២ ទ្រង់យាងទៅកាន់ចារិក នៃបាលិលេយ្យកប្រទេស កាលទ្រង់យាងទៅកាន់ ចារិកដោយលំដាប់ បានដល់បាលិលេយ្យកប្រទេស ។

[៧៨] បានឮថា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់នៅក្រោមម្លប់កទូសាល- ត្រីក្ស ក្នុងដងព្រៃឈ្មោះរក្ខិតៈ ជិតបាលិលេយ្យកប្រទេសនោះ ។ មានដំរី

ដីប្រសើរ ១ នៅច្រឡកច្រឡំដោយពួកដីវណ្ណាល ដីវញ្ញី ដីវស្មារ និងកូន
 ដី ហើយស៊ីស្មៅ ដែលពួកដីទាំងនោះ ច្រើបចុងហើយផង ពួកដីទាំងនោះ
 ស៊ីនូវមែកឈើបាក់ ដែលដីដីប្រសើរនោះបំបាក់ចុះហើយផង ឯដីដីប្រសើរ
 ក៏ដឹកទឹកទាំងឡាយដ៏ល្អក៏ផង កាលបើដីដីប្រសើរដើរចុះឡើងកំពង់ទឹក ពួក
 មេដីក៏ដើរត្រជុសកាយផង ដីដីប្រសើរ នៅច្រឡកច្រឡំជាទុក្ខ មិន
 សប្បាយឡើយ ។ លំដាប់នោះ ដីដីប្រសើរនោះ មានសេចក្តីត្រិះរិះថា
 ឥឡូវនេះ អញនៅច្រឡកច្រឡំដោយពួកដីវណ្ណាល ដីវញ្ញី ដីវស្មារ និងកូន
 ដី ហើយស៊ីស្មៅ ដែលពួកដីទាំងនោះ ច្រើបចុងហើយផង ពួកដីទាំងនោះ
 ស៊ីមែកឈើបាក់ ដែលអញកាប់បំបាក់ហើយផង អញដឹកទឹកទាំងឡាយដ៏
 ល្អក៏ផង កាលបើអញដើរចុះឡើងកំពង់ទឹក ពួកមេដីក៏ដើរត្រជុសកាយផង
 អញនៅច្រឡកច្រឡំជាទុក្ខ មិនសប្បាយ បើដូច្នោះ គួរអញគេចចេញពី
 ហ្នឹងនៅម្នាក់ឯងវិញចុះ ។ លំដាប់នោះ ដីដីប្រសើរនោះ ដើរគេចចេញពី
 ហ្នឹង ហើយចូលទៅរកព្រះមានព្រះភាគ ដែលទ្រង់គង់នៅក្រោមម្លប់កទ្ធុ-
 សាលត្រីក្ស ក្នុងដងព្រៃឈ្មោះរក្ខិតៈ ជិតបាលិលេយ្យកប្រទេស លុះចូល
 ទៅដល់ហើយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់នៅក្នុងប្រទេសណា បានឮថា
 ដីដីប្រសើរនោះ ក៏ធ្វើប្រទេសនោះ មិនឲ្យមានស្មៅស្រស ទាំងតម្កល់ទឹក
 ឆាន់ ទឹកប្រើ ថ្វាយព្រះមានព្រះភាគ ដោយប្រមោយ ។

[៧៧] គ្រានោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់យាងទៅសម្ម ក្នុងទីស្ងាត់
 ទ្រង់មានព្រះហឫទ័យបរិវិតក្តីកើតឡើងយ៉ាងនេះថា កាលមុន តថាគតបាន

នៅច្រឡំក្រឡំដោយពួកភិក្ខុ ភិក្ខុនី ឧបាសក ឧបាសិកា ស្តេច អមាត្យធំ
 របស់ស្តេច តិរិយ និងពួកសាវ័ករបស់តិរិយ តថាគតនៅច្រឡំក្រឡំជាទុក្ខ
 មិនសប្បាយឡើយ ។ ឥឡូវនេះ តថាគត មិនបាននៅច្រឡំក្រឡំ ដោយពួក
 ភិក្ខុ ភិក្ខុនី ឧបាសក ឧបាសិកា ស្តេច អមាត្យធំរបស់ស្តេច តិរិយ និងពួក
 សាវ័ករបស់តិរិយឡើយ តថាគតមិនបាននៅច្រឡំក្រឡំ ក៏បានសេចក្តីសុខ
 សប្បាយ ។ ដីដីប្រសើរនោះ មានចិត្តត្រិះរិះកើតឡើងយ៉ាងនេះថា កាលមុន
 អញបាននៅច្រឡំក្រឡំដោយពួកដីរលួយ ដីរញី ដីរស្មៅ និងកូនដី
 តូចៗ ហើយអញបានស៊ីស្មៅទាំងឡាយ ដែលពួកដីទាំងនោះ ច្រើបចុង
 ហើយផង ពួកដីទាំងនោះ ស៊ីមែកឈើបាក់ ដែលអញកាប់បំបាក់ហើយផង
 អញបានដឹកទឹកទាំងឡាយដ៏ល្អក់ផង កាលបើអញ ដើរចុះឡើងកំពង់ទឹក ពួក
 មេដីដើរត្រដុសកាយផង អញនៅច្រឡំក្រឡំជាទុក្ខ មិនសប្បាយឡើយ ។
 ឥឡូវនេះ អញមិននៅច្រឡំក្រឡំដោយពួកដីរលួយ ដីរញី ដីរស្មៅ និង
 កូនដី ហើយស៊ីស្មៅទាំងឡាយ ដែលពួកដីទាំងនោះ មិនបានច្រើបចុង
 ហើយផង ពួកដីទាំងនោះ ក៏មិនស៊ីមែកឈើបាក់ ដែលអញកាប់បំបាក់ផង
 អញដឹកទឹកទាំងឡាយមិនល្អក់ផង កាលបើអញដើរចុះឡើងកំពង់ទឹក ពួក
 មេដីក៏មិនដើរត្រដុសកាយផង អញមិននៅច្រឡំក្រឡំ ក៏បានសេចក្តីសុខ
 សប្បាយ ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់បានជ្រាបច្បាស់សេចក្តីស្ងប់ស្ងាត់
 របស់ព្រះអង្គ និងបានជ្រាបច្បាស់បរិវិតក្ត ក្នុងចិត្តរបស់ដីដីប្រសើរនោះ
 ដោយព្រះហឫទ័យនៃព្រះអង្គហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

ចិត្តរបស់ហត្ថិនាគ មានក្នុងទន្ធនៃ៖ ស្មើនឹងចិត្តរបស់
ពុទ្ធនាគដែរ ព្រោះហត្ថិនាគតែម្នាក់ឯង ត្រេកអរក្នុងព្រៃ
ដែរ ។ សូត្រទី ៥ ។

អដ្ឋកថា

នាគសូត្រ

នាគសូត្រទី ៥ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ៖

[៧៧] បទថា កោសម្ពិយំ សេចក្តីថា ជិតនគរដែលមានឈ្មោះយ៉ាង
នេះថា កោសម្ពិ ព្រោះសាងក្នុងទីដែលកុសមតសីរស់នៅ ។ បទថា
ឃោសិតារាមេ បានដល់ ក្នុងអារាមដែលឃោសិតសេដ្ឋីសាង ។ បទថា
ភគវា អាកិណ្ណា វិហារតិ បានដល់ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់បានទទួល
ការចង្អៀតចង្អល់ប្រថាប់នៅ ។ សួរថា ព្រះមានព្រះភាគ មានការចង្អៀត
ចង្អល់ ឬមានការច្រឡំច្រឡំ ។ ឆ្លើយថា មិនមាន ព្រោះបុគ្គលណាម្នាក់
មិនអាចចូលគាល់ព្រះមានព្រះភាគដោយមិនប្រាថ្នា ។ ពិតហើយ ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ
ទាំងឡាយ គេចូលគាល់បានដោយបានលំបាក ព្រោះទ្រង់មិនជាប់ជំពាក់ក្នុង
ទីទាំងពួង ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់អាស្រ័យសេចក្តីអនុគ្រោះពួកសត្វ ដោយ
ទ្រង់ស្វែងរកប្រយោជន៍ ដើម្បីនឹងស្រង់ពួកសត្វចេញអំពីឱ្យ៖ ៤ ដោយ

សមគួរដល់ប្លេជ្ជាថា តថាគតរូបផុតហើយ និងឲ្យពួកសត្វរូបផុតផង ទើប
 ទ្រង់ទទួលឲ្យបរិស័ទទាំង ៨ ចូលកាន់សម្មាភវរបស់ព្រះអង្គ សព្វកាល ។
 ព្រះអង្គ កាលព្រះមហាករុណាដាស់តឿន ជាកាលញ្ញ យាងទៅក្នុងបរិស័ទ
 នោះ ។ សេចក្តីនេះ ព្រះពុទ្ធគ្រប់ព្រះអង្គធ្លាប់ប្រព្រឹត្តមក ។ នេះលោក
 បំណងថា ការនៅច្រឡកច្រឡំក្នុងទីនេះ ។

តែក្នុងទីនេះ កាលភិក្ខុអ្នកក្រុងកោសម្ពី ឈ្មោះទាស់ទែងគ្នា ព្រះសាស្តា
 ទ្រង់នាំរឿងរបស់ព្រះបាទកោសលព្រះនាមថា ទីយីតិមកប្រទានជាឱវាទដោយ
 ន័យជាដើមថា ពៀរក្នុងកាលណាម្នាក់ ក្នុងលោកនេះ រមែងមិនស្ងប់ដោយ
 ពៀរ ថ្ងៃនោះ កាលភិក្ខុទាំងនោះធ្វើនូវជម្លោះនោះឯង មួយយប់ទល់ភ្លឺ ។ ក្នុង
 ថ្ងៃទី ២ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់រឿងនោះដដែលទៀត ។ សូម្បីក្នុងថ្ងៃនោះ
 ភិក្ខុទាំងនោះក៏ឈ្មោះគ្នានោះឯង រហូតទល់ភ្លឺ ។ ក្នុងថ្ងៃទី ៣ ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់សម្តែងរឿងនោះដូចគ្នា ។ លំដាប់នោះ ភិក្ខុមួយរូប ក្រាបទូលព្រះមាន
 ព្រះភាគយ៉ាងនេះថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន សូមទ្រង់ខ្វល់ខ្វាយតិចចុះ សូម
 ប្រកបដោយការនៅជាសុខក្នុងបច្ចុប្បន្នចុះ ពួកខ្ញុំព្រះអង្គនឹងប្រាកដដោយជម្លោះ
 ទាស់តែង ការប្រកួតប្រកាន់ និងដោយវិវាទនេះ ។ ព្រះសាស្តាទ្រង់ព្រះតម្រិះ
 ថា មោឃបុរសទាំងនេះ មានចិត្ត ត្រូវជម្លោះជាដើមគ្របសង្កត់ហើយ ឥឡូវ
 នេះ តថាគតមិនអាចឲ្យភិក្ខុទាំងនេះចុះសម្រុងគ្នាបាន ក្នុងទីនេះ មិនមាន
 បុគ្គលណាចុះចាញ់នរណា បើដូច្នោះ គប្បីត្រាច់ទៅតែឯង កាលបើដូច្នោះ ភិក្ខុ
 ទាំងនេះ នឹងឈប់ទាស់ទែងគ្នា ព្រោះធ្វើការនៅក្នុងវិហារកន្លែងជាមួយភិក្ខុ

ដែលទាស់ទែងគ្នាទាំងនេះ នឹងការដែលពួកឧបាសកជាដើមចូលទៅគាល់
ដោយមិនមានអ្នកទូន្មានឲ្យរស់នៅច្រឡំក្រឡំ ដោយប្រការដូច្នោះ ទើបលោក
ពោលថា តេន ខោ បន សមយេន ភគវា អាកិណ្ណោ វិហារតិ ប្រែថា
សម័យនោះឯង ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់នៅច្រឡំក្រឡំ ដូច្នោះជាដើម ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា ទុក្ខំ បានដល់ មិនមែនសុខ អធិប្បាយថា
មិនគួរប្រាថ្នា ព្រោះមានចិត្តមិនគួរត្រេកអរ ។ ដោយហេតុនោះឯង ទើបលោក
ពោលថា ន ដាសុ វិហារមិ ។ បទថា រូបកដ្ឋោ ប្រែថា ចៀសចេញ
គឺនៅក្នុងទីឆ្ងាយ ។

ព្រះមានព្រះភាគ កាលទ្រង់ព្រះតម្រិះយ៉ាងនេះហើយ ទើបទ្រង់ជម្រះ
ព្រះវរកាយអំពីព្រលឹម ទ្រង់ត្រាច់បិណ្ឌបាតក្នុងក្រុងកោសម្ពី មិនលាបុគ្គល
ណាម្នាក់ យាងទៅតែមួយអង្គឯង មិនមានសម្លាញ់ ប្រថាប់គង់នៅត្រង់គល់
ភទ្ទសាល នាព្រៃបាលិលេយ្យកៈ ក្នុងកោសលរដ្ឋ ។ ដោយហេតុនោះ ទើប
លោកពោលថា អថ ខោ ភគវា បុព្វណ្ណសមយំ ។បេ។ ភទ្ទសាលមូលេ
ដូច្នោះជាដើម ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា សាមំ ប្រែថា ដោយព្រះអង្គឯង ។ បទថា
សំសាមេត្វា ប្រែថា គ្របសង្កត់ ។ គប្បីនាំបទថា សាមំ មកប្រកបចូល
ក្នុងបទថា បត្តចីវរមាធាយ នេះ ។ បទថា ឧបដ្ឋាកេ បានដល់ មិនបាន
លាពួកឧបដ្ឋាក មានយោសិតសេដ្ឋី អ្នកក្រុងកោសម្ពី និងព្រះអានន្តដែលជា
ឧបដ្ឋាកក្នុងវិហារជាដើម ។

កាលព្រះសាស្តាយាងទៅហើយយ៉ាងនេះ ភិក្ខុ ៥០០ រូប ពោលនឹង
 ព្រះអានន្ទថា អារុសោ អានន្ទ ព្រះសាស្តាយាងទៅតែមួយព្រះអង្គឯង ពួក
 យើងនឹងជាប់តាម ។ ព្រះអានន្ទឃាត់ថា អារុសោ ក្នុងពេលដែលព្រះមាន
 ព្រះភាគទ្រង់ដាក់សេនាសនៈដោយព្រះអង្គឯង ហើយទ្រង់កាន់បាត្រ និងបីវរ
 មិនលាឧបដ្ឋាក មិនប្រាប់ភិក្ខុសង្ឃ យាងទៅមិនមានសម្ងាញ់ យាងទៅដោយ
 មួយព្រះអង្គឯង ជាអធ្យាស្រ័យរបស់ព្រះមានព្រះភាគ ធម្មតាសារីក គួរ
 បដិបត្តិឲ្យសមគួរដល់ព្រះអធ្យាស្រ័យរបស់ព្រះសាស្តា ព្រោះដូច្នោះ មិនគួរ
 តាមព្រះមានព្រះភាគទៅក្នុងថ្ងៃនេះ ដូច្នោះ សូម្បីខ្លួនឯងក៏មិនទៅតាម ។ បទ
 ថា **អនុបុត្រោន** ប្រែថា ដោយលំដាប់ ។

ព្រះសាស្តាយាងចារិកទៅតាមលំដាប់តាម និងនិគម ទ្រង់ព្រះតម្រិះថា
 តថាគតនឹងសួរសុខទុក្ខភិក្ខុដែលនៅម្នាក់ឯងមុន ដូច្នោះហើយ ទើបយាងទៅ
 កាន់ពាលកលោណកាវាម ហើយទ្រង់សម្តែងអាទិសង្ឃ ក្នុងការត្រាច់ទៅ
 ម្នាក់ឯង ដល់ព្រះភគ្គត្ថេរ ក្នុងទីនោះ រហូតបច្ចាកត្ត និងអស់រាត្រី ៣ យាម
 ស្តែកឡើង ទ្រង់មានព្រះភគ្គត្ថេរជាបច្ចាសមណៈ យាងទៅបិណ្ឌបាត ឲ្យព្រះ
 ភគ្គត្ថេរត្រឡប់ក្នុងទីត្រង់នោះឯង ហើយទ្រង់ព្រះតម្រិះថា នឹងសួរសុខទុក្ខ
 កុលបុត្រទាំង ៣ ដែលនៅព្រមព្រៀងគ្នា ទើបយាងទៅកាន់បាចិនវង្សមិត្ត-
 ទាយវ័ន ហើយទ្រង់សម្តែងអាទិសង្ឃ ដែលកុលបុត្រទាំងនោះនៅដោយព្រម
 ព្រៀងគ្នាមួយយប់ទល់ភ្លឺ ទ្រង់ឲ្យកុលបុត្រទាំងនោះត្រឡប់ក្នុងទីត្រង់នោះឯង
 យាងដល់បាលិលេយ្យតាមតែមួយព្រះអង្គឯង ។ អ្នកបាលិលេយ្យតាមនាំគ្នា

ទទួល ថ្វាយទានដល់ព្រះមានព្រះភាគ ហើយសាងបណ្ណសាលា ថ្វាយដល់
 ព្រះមានព្រះភាគ ក្នុងជនព្រៃរក្ខិតវ័ន ដែលនៅមិនឆ្ងាយអំពីបាលីលេយ្យគាម
 ហើយទូលអារាធនា ឲ្យទ្រង់គង់ប្រថាប់ ដោយពាក្យថា សូមព្រះមានព្រះភាគ
 ប្រថាប់គង់ទីនេះចុះ ។ ក្នុងរក្ខិតវ័ននោះ មានដើមសាលព្រឹក្សមួយ គួរជាទី
 ត្រេកអរ មានឈ្មោះថា ភទ្ទសាល ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់អាស្រ័យស្រុក
 នោះ គង់ប្រថាប់នាគលំឈើនោះ ជិតបណ្ណសាលា ក្នុងជនព្រៃ ។ ដោយ
 ហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា ចាលីលេយ្យកេ វិហរតិ រក្ខិតវនសណ្ឋា
 ភទ្ទសាលមូលេ ដូច្នោះជាដើម ។

[៧៨] បទថា ហត្ថិនាគោ បានដល់ ស្តេចដំរី គឺមេហ្មង ។ បទថា
 ហត្ថិកលកេហិ ប្រែថា កូនដំរី ។ បទថា ហត្ថិច្ឆាបេហិ បានដល់ កូនដំរី
 ជំទង់ ដែលនៅប្រាំដោះមេនៅឡើយ គេហៅថា ភិដ្ឋា ដូច្នោះក៏មាន ។ បទ
 ថា ធិន្ទគ្គានិ សេចក្តីថា ទំពាស្សីស្មៅដែលមិនមានចុង គឺដង្កត់ស្មៅដែល
 សល់អំពីដំរីទាំងនោះជាដើម ដែលស៊ីមុនហើយ ។ បទថា ឱកគ្គោកគ្គំ បាន
 ដល់ រុក្ខាវយវៈ គឺមែកឈើដែលស្តេចដំរីនោះកាប់បំបាក់អំពីទីខ្ពស់ ។ បទ
 ថា អស្សុ សាទាកង្គំ សេចក្តីថា ដំរីនោះទំពាស្សីរុក្ខាវយវៈ គឺមែកឈើ
 ដែលជាវរបស់ស្តេចដំរីនោះ ។

បទថា អាវិលានិ សេចក្តីថា រមែងផឹកទឹកដែលល្អក់ គឺដែលលាយ
 ដោយកក់ ព្រោះត្រូវដំរីនោះចុះទៅផឹកមុន ទើបធ្វើឲ្យល្អក់ ។ បទថា ឱតាហា
 ប្រែថា អំពីកំពង់ ។ បាលីថា ឱតាហំ ដូច្នោះក៏មាន ។ បទថា អស្សុ ប្រកប

ជាមួយ ហត្ថនាគស្ស។ បទថា ឧបនិឃំសន្តិយោ ប្រែថា ជ្រៀតបៀត ។
 ស្តេចដំរីនោះ សូម្បីត្រូវពួកដំរីជ្រៀតបៀត ក៏មិនក្រោធ ព្រោះខ្លួនមានចិត្ត
 ទូលាយ ដោយហេតុនោះ ទើបដំរីញីទាំងនោះ នាំគ្នាជ្រៀតបៀតស្តេចដំរីនោះ
 ឯង ។ បទថា យូថា ប្រែថា ចាកហ្វូងដំរី ។

បទថា យេន ភគវា តេនុបសន្តមិ សេចក្តីថា បានឮថា ស្តេចដំរីនោះ
 នឿយណាយក្នុងហ្វូង ទើបចូលទៅកាន់ដងព្រៃនោះ ឃើញព្រះមានព្រះភាគ
 ក្នុងទីនោះ ជាសត្វមានចិត្តត្រជាក់ ដូចយកទឹក ១០០០ ក្អម មកលត់សេចក្តី
 ក្រវល់ក្រវាយ កាលមានចិត្តជ្រះថ្លា បាននៅក្នុងសម្ងាត់របស់ព្រះមានព្រះ
 ភាគ ។ តាំងអំពីនោះមក ស្តេចដំរីនោះក៏តាំងនៅក្នុងកិច្ចបដិបត្តិ យកមែក
 ឈើបោសជុំវិញដើមកទូសាល និងបណ្ណសាលា ឲ្យប្រាសចាករបស់ពណ៌
 ខៀវ ថ្វាយទឹកខ្ពុរព្រះឱស្ត នាំទឹកសម្រាប់ស្រង់មកថ្វាយ ថ្វាយឈើជម្រះព្រះ
 ទន្លដល់ព្រះមានព្រះភាគ នាំផ្លែឈើមានរសឆ្ងាញ់មកអំពីព្រៃហើយ ថ្វាយដល់
 ព្រះសាស្តា ។ ព្រះសាស្តា ទ្រង់សោយផ្លែឈើទាំងនោះ ដោយហេតុនោះ
 ទើបលោកពោលថា បានឮថា ដំរីដ៏ប្រសើរនោះ ក៏ធ្វើប្រទេសនោះ មិនឲ្យ
 មានស្មៅស្រស់ ទាំងតម្កល់ទឹកឆាន់ ទឹកប្រើ ថ្វាយព្រះមានព្រះភាគដោយ
 ប្រមោយ ដូច្នោះជាដើម ។ ស្តេចដំរីនោះ យកប្រមោយជញ្ជូនឧសមកក្នុងគ្នា
 និងគ្នាឲ្យកើតជាក្លើង ធ្វើឲ្យរចះ ធ្វើដុំថ្មក្នុងទីនោះឲ្យក្តៅ យកឈើធ្លិះដុំថ្មនោះ
 មកទម្លាក់ក្នុងទឹក ដឹងថា ទឹកក្តៅហើយ ទើបចូលទៅក្នុងសម្ងាត់របស់ព្រះ
 មានព្រះភាគ ហើយឈរ ព្រះសាស្តាទ្រង់ជ្រាបថា ស្តេចដំរីប្រាថ្នា ទើបសម

នឹងចិត្តដ៏ប្រសើរ គឺសមនឹងចិត្តរបស់ទ្រង់ ព្រោះពាក្យអធិប្បាយនឹងឲ្យ
 តថាគតស្រង់ទឹក ទើបយាងទៅក្នុងទីនោះ ហើយធ្វើការស្រង់ទឹក សូម្បីក្នុង
 ទឹកធានក៏នយនេះដូចគ្នា ឯទឹកធាននោះ កើតនូវការត្រជាក់ឡើងហើយ ក៏
 ចូលទៅគាល់ដែលលោកសំដៅ ពោលថា ស្តេចជីវ័រៀបចំតម្កល់ទឹកធាន ទឹក
 ប្រើប្រាស់ថ្វាយព្រះមានព្រះភាគ ដោយប្រមោយ ។

[៧៧] បទជាដើមថា អថ ខោ ភគវតោ រហោគតស្ស ជាបទ
 សម្តែងការដែលមហានាគទាំង ២ ពិចារណាដល់សេចក្តីសុខ ដែលកើតអំពី
 វិវេក ។ ពាក្យនោះ មានអត្ថដូចពោលហើយនោះឯង ។

បទថា អត្តនោ ច បរិវេកំ វិទិត្យា សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបកាយវិវេក
 ដែលបានដោយការមិនច្រឡកច្រឡំ ដោយចំណែកណាមួយ ។ ឯចិត្តវិវេក
 នឹងឧបធិវិវេក រមែងមានដល់ព្រះមានព្រះភាគគ្រប់កាលនោះឯង ។ បទថា
 សមំ ឧទានំ សេចក្តីថា ទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ដែលសម្តែងដល់ភាពដែលទ្រង់
 និងស្តេចជីវ័រមានអធ្យាស្រ័យស្មើគ្នា ក្នុងការត្រេកអរក្រៃលែងក្នុងការស្ងាត់ ។

ក្នុងសេចក្តីនោះ មានសេចក្តីសង្ខេបដូចតទៅនេះថា ចិត្តរបស់ស្តេច
 ជីវ័រដែលមានភ្នែកទន្ទំនេះ គឺមានភ្នែកដូចចន្ទាលរថ សមគ្នា គឺប្រៀបធៀប
 គ្នាបានជាមួយចិត្តដ៏ប្រសើររបស់ព្រះពុទ្ធដ៏ប្រសើរ ។ បើមានពាក្យសួរជ្រៀត
 ចូលមកថា សមគ្នាបានដូចម្តេច ។ ឆ្លើយថា ព្រោះជាបុគ្គលតែឯង ត្រេកអរ
 នៅក្នុងព្រៃ អធិប្បាយថា ព្រោះព្រះពុទ្ធដ៏ប្រសើរទ្រង់ត្រិះរិះថា កាលមុន
 តថាគតច្រឡកច្រឡំ ដូច្នោះ ទើបទ្រង់រង្ស៊ីសការនៅច្រឡកច្រឡំក្នុងកាលមុន

កាល ទ្រង់ចម្រើនវិវេក ឥឡូវនេះ ទើបជាបុគ្គលម្នាក់ឯង គឺមិនមានសម្លាញ់
 ត្រេកអរ គឺអភិរមក្នុងព្រៃ គឺក្នុងជងព្រៃ យ៉ាងណា សូម្បីស្តេចជីវីនេះ ក៏
 ដូច្នោះ កាលមុន រង្សៀសក្នុងការនៅប្រឡូកប្រឡំជាមួយពួកជីវីជាដើម កាល
 ចម្រើនវិវេក ឥឡូវនេះ ទើបជាជីវីឯក គឺមិនមានសម្លាញ់ជាទីត្រេកអរ រីករាយ
 ម្នាក់ឯងក្នុងព្រៃ ដូច្នោះ ចិត្តនៃស្តេចជីវីដូចពោលមកនេះ ទើបដូចគ្នានឹងការ
 ត្រេកអរក្នុងឯកភាព ។^{១០៧}

អដ្ឋកថា ធាតុសូត្រទី ៥ ចប់

សុត្តន្តបិដក

បិណ្ណាលការទ្វាជសូត្រ

[១០០] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់គង់នៅក្នុងវត្តជេតពន របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ជិតក្រុងសាវត្ថី ។
 សម័យនោះឯង ព្រះបណ្ណាលការទ្វាជៈដ៏មានអាយុ ជាអ្នកប្រព្រឹត្តអារញ្ញក-
 ធុត្តង្គ បិណ្ណបាតិកធុត្តង្គ បង្សក្រូលិកធុត្តង្គ និងតេចីវិកធុត្តង្គ ជាអ្នកប្រាថ្នា
 តិច មានសេចក្តីសន្តោស មានសេចក្តីស្ងប់ស្ងាត់ មិននៅលាយឡំដោយពួក
 ប្រារព្ធព្យាយាម ជាអ្នកពោលពាក្យជាគ្រឿងកម្ចាត់បង់កិលេល ប្រកបរឿយៗ
 នូវអធិចិត្ត អង្គុយផ្តត់ភ្នែក តម្រង់កាយត្រង់ ក្នុងទីជិតព្រះមានព្រះភាគ ។
 ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ទេតឃើញបណ្ណាលការទ្វាជៈដ៏មានអាយុ ជាអ្នកប្រព្រឹត្ត

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយខុទ្ទកបិដកៈ គាថាធម្មបទ

៥៦៤

អារញ្ញកុដុត្តន្តំ បិណ្ឌបុតិកុដុត្តន្តំ បង្សុក្កុលិកុដុត្តន្តំ និរតេបិវិកុដុត្តន្តំ ជាអ្នក
 ប្រាថ្នាតិច មានសេចក្តីសន្តោស មានសេចក្តីស្ងប់ស្ងាត់ មិននៅលាយឡំ
 ដោយពួក ប្រារព្ធព្យាយាម ជាអ្នកពោលពាក្យជាគ្រឿងកម្ចាត់បង់កិលេល
 ប្រកបរឿយៗ នូវអធិចិត្ត អង្គុយផ្តត់ក្នុង តម្រង់កាយត្រង់ ក្នុងទីជិតព្រះ
 អង្គ ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់សេចក្តីនុ៎ះហើយ ទើបទ្រង់
 បន្ថែមទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

- កិរិយាមិនតិះដៀល ១ កិរិយាមិនបៀតបៀនគេ ១ កិរិយា
- សង្រួមក្នុងបុតិមោក្ខ ១ ការវៈដឹងប្រមាណក្នុងភត្តាហារ ១
- ទីដេកទីអង្គុយដ៏ស្ងាត់ ១ កិរិយាបំពេញព្យាយាមក្នុងអធិចិត្ត
- ១ នុ៎ះជាពាក្យប្រដៅរបស់ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ ។ សូត្រទី ៦ ។

អដ្ឋកថា

បិណ្ឌោលការទ្វាជសូត្រ

បិណ្ឌោលការទ្វាជសូត្រទី ៦ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះថា

[១០០] បទថា បិណ្ឌោលការទ្វាជោ សេចក្តីថា ឈ្មោះថា បិណ្ឌោល ព្រោះ បួសស្វែងរកដុំបាយ ។

បានឮថា លោកជាព្រាហ្មណ៍វិនាសនូវកោគៈ ឃើញលោកសក្ការៈជា ច្រើនរបស់ភិក្ខុសង្ឃ ទើបចង់បួសដើម្បីដុំបាយ ។ លោកកាន់អំបែងធំ សម្គាល់ ថាជាបាត្រ ហុតបបរពេញអំបែង បរិភោគភត្ត បរិភោគនំ និង របស់ទំពា ។ លំដាប់នោះ ពួកភិក្ខុក្រាបទូលភាពដែលលោកជាអ្នកបរិភោគ ច្រើនដល់ព្រះសាស្តា ។ ទើបព្រះសាស្តាទ្រង់មិនអនុញ្ញាតឲ្យលោកប្រើស្លោក បាត្រ ។ ទើបលោកផ្តាច់បាត្រលើគ្រែ កាលលោកញាត់បាត្រ និងកាលទាញ ចេញមក កន្លងយូរទៅ អំបែងនោះក៏សឹក ព្រោះការប្រជ្រៀតនៅសល់ត្រឹម តែបាយមួយនាឡិប៉ូណ្តោះ លំដាប់នោះ ទើបពួកភិក្ខុក្រាបទូលដល់ព្រះ សាស្តា ។ ចំណេរតមក ទើបព្រះសាស្តាឲ្យលោកមានស្លោកបាត្រ ។ សម័យ ក្រោយមក ព្រះថេរៈចម្រើនឥន្ទ្រិយ តាំងនៅក្នុងអរហត្តផល ។ ដូច្នោះ ទើប គេហៅលោកថា បិណ្ឌោល ព្រោះកាលមុនលោកស្វែងរកដុំបាយដោយគោត្រ ហៅថា ការទ្វាជៈ ព្រោះរួមសព្វទាំង ២ ចូលគ្នា ទើបហៅថា បិណ្ឌោល- ការទ្វាជៈ ។

បទថា អរញ្ញកោ សេចក្តីថា ឈ្មោះថា អរញ្ញក ព្រោះលោកនៅក្នុង

ព្រៃ ដោយហាមសេនាសនៈស្រុកចេញ ។ បទថា អរញ្ញកោ នេះ ជាឈ្មោះ
 របស់ភិក្ខុដែលសមាទានអរញ្ញិកធុត្តន្ត ។ ម្យ៉ាងទៀត ការធ្លាក់ចុះនៃដុំអាមិស
 គឺភិក្ខុហារ ឈ្មោះថា បិណ្ឌបាត ។ អធិប្បាយថា ដុំបាយដែលអ្នកដទៃឲ្យ
 ធ្លាក់ចុះក្នុងបាត ។ ភិក្ខុឈ្មោះថា បិណ្ឌបាតិក ព្រោះស្វែងរកបិណ្ឌបាត គឺ
 ចូលទៅស្វែងរកក្នុងត្រកូលនោះៗ ។ ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា បិណ្ឌាទាតិ
 ព្រោះមានការធ្លាក់ទៅ គឺត្រាច់ទៅដើម្បីបិណ្ឌជាវត្ថុ ។ បិណ្ឌាទាតិ នោះឯង
 ជា បិណ្ឌាទាតិក ។ សំពត់ ឈ្មោះថា បំសុក្ខល ព្រោះដូចជាប្រឡាក់ប្រឡូស
 ដោយធូលី ព្រោះអត្ថថា ហុយឡើង ព្រោះតាំងនៅលើធូលី ។ ក្នុងទីមាន
 គំនរសំរាមជាដើម ។ ម្យ៉ាងទៀត សំពត់ ឈ្មោះថា បំសុក្ខល ព្រោះទៅ គឺ
 ដល់នូវភាពជារបស់គួរខ្ពើម ដូចធូលី ការទ្រទ្រង់សំពត់បង្សកូល ឈ្មោះថា
 បំសុក្ខល ។ ការទ្រទ្រង់សំពត់បង្សកូលនោះ ជាប្រក្រតីរបស់ភិក្ខុនោះ ហេតុ
 នោះ ភិក្ខុនោះ ឈ្មោះថា បំសុក្ខលិកំ ។ ចីវរ ៣ គឺសង្ឃដី ឧត្តរាសន្ត និង
 អន្តរាសក ឈ្មោះថា ចីវរ ៣ ។ ការទ្រទ្រង់ចីវរ ៣ ឈ្មោះថា តិចីវរ ។
 ការទ្រទ្រង់ត្រៃចីវរនោះ ជាប្រក្រតីរបស់ភិក្ខុនោះ ហេតុនោះ ទើបភិក្ខុនោះ
 ឈ្មោះថា តេចីវរិកំ ។ អត្ថនៃបទថា អប្បិច្ឆោ ជាដើម ខ្ញុំបានពោលហើយ
 (ក្នុងកាថាវត្ថុ ១០) ខាងដើមនោះឯង ។

បុគ្គលកម្ចាត់កិលេស លោកហៅថា ធុត ក្នុងបទថា ធុតវាទោ ។ ម្យ៉ាង
 ទៀត ធម៌ជាគ្រឿងកម្ចាត់កិលេស លោកហៅថា ធុត ។ ក្នុង ២ យ៉ាងនោះ
 ភិក្ខុឈ្មោះថា មានធុតៈ តែមិនមានធុតវាទក៏មាន មិនមានធុតៈ តែមាន

ធុត្តវាទក៏មាន មិនមានធុត្តៈផង មិនមានទាំងធុត្តវាទផងក៏មាន មានធុត្តៈផង
 មានធុត្តវាទផងក៏មាន គប្បីជ្រាបធុត្តៈដូចពោលមកនេះ ។ ក្នុង ៤ យ៉ាងនោះ
 ភិក្ខុណា សមាទាន ប្រព្រឹត្តធម៌ដោយខ្លួនឯង មិនដឹកនាំអ្នកដទៃ ព្រោះការ
 ប្រព្រឹត្តសមាទានធុត្តធម៌នោះ នេះជាធុត្តៈពួកទី ១ ។ ឯភិក្ខុណា មិនប្រព្រឹត្ត
 សមាទានធុត្តធម៌ដោយខ្លួនឯង តែដឹកនាំអ្នកដទៃ នេះឈ្មោះថា ជាធុត្តធម៌ទី
 ២ ។ ភិក្ខុណា រៀរទាំង ២ នេះចេញ ជាធុត្តៈទី ៣ ។ ឯភិក្ខុណា សម្បូរ
 ដោយធុត្តៈទាំង ២ នេះ ឈ្មោះថា ជាធុត្តៈទី ៤ ព្រះបិណ្ឌោលការទ្វាជៈ
 ក៏ដូច្នោះ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា ធុត្តវាទ ។ នេះជា
 និទ្ទេស ពោលដោយសមាស ដែលលោកបង្រៀនសព្វមួយ បន្សល់ទុកនូវ
 សព្វមួយ ដូចពាក្យថា នាមត្ថ រូបត្ថ នាមរូបត្ថ នាមរូបំ ប្រែថា នាម
 ១ រូប ១ នាមរូប ១ ជានាមរូប ។

ក្នុងបទថា អធិចិត្តមនុស្សត្ថោ នេះ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ គប្បីជ្រាប
 ភាពដែលចិត្តជាអធិចិត្ត ព្រោះប្រកបដោយសមាបត្តិ ៨ ឬប្រកបដោយ
 អរហត្តផលសមាបត្តិ ។ តែក្នុងទីនោះ គប្បីជ្រាបថា អរហត្តផលចិត្ត ។
 សមាធិក្នុងសមាបត្តិនោះឯង ឈ្មោះថា អធិចិត្ត ។ តែក្នុងទីនេះ គប្បីជ្រាប
 ថាជាអរហត្តផលសមាធិ ។ តែអាចារ្យពួកខ្លះលើកពុទ្ធដីកាឡើងពោលថា ម្នាល
 ភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុដែលព្យាយាមប្រកបអធិចិត្ត គប្បីមនសិការដល់និមិត្ត ៣
 តាមកាល ព្រោះដូច្នោះ ចិត្តដែលប្រកបដោយសមថៈ និងវិបស្សនា លោក
 បំណងក្នុងទីនេះថាជាអធិចិត្ត ដូចក្នុងអធិចិត្តសូត្រនេះ ។ ពាក្យដែលលើក

មកអាងនោះ មិនប្រពៃ ។ គប្បីកាន់យកក្នុងពាក្យមុននោះឯង ។

បទថា **ឯតមន្តំ វិទិត្យា** សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបដោយប្រការទាំងពួងនូវ
អត្ថនេះ ពោល គឺការប្រកបអធិចិត្តដែលសម្បូរដោយការអធិដ្ឋានបរិក្ខារ និង
ការមិនខ្វះខាតរបស់ព្រះបិណ្ឌាលការទ្វាជៈ ។ កាលទ្រង់សម្តែងថា ការប្រកប
អធិចិត្ត គឺការតាំងមាំនៃសាសនារបស់តថាគត ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ដោយ
ប្រការដូច្នោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **អន្ធិបវាទោ** បានដល់ មិនចូលទៅប្រទូស្ត
ចំពោះបុគ្គលណាម្នាក់ដោយវាចា ។ បទថា **អន្ធិបយានោ** បានដល់ មិនធ្វើ
ការទ្រគោះបោះបោកចំពោះបុគ្គលណាម្នាក់ ។ អត្ថនៃបទថា **នាតិមោក្ខ** ក្នុង
បទថា **នាតិមោក្ខ** នេះ លោកពោលដោយប្រការផ្សេងៗ ខាងដើម ។ ធម៌
ដែលមានការមិនកន្លងល្មើសអាបត្តិ ៧ កង ក្នុងបុគ្គលនោះជាលក្ខណៈ
ឈ្មោះថា **សំវរ** គឺការស្តាប់ប្រមាណ ដោយអំណាចការទទួល និងការ
បរិភោគ ឈ្មោះថា **មត្តញ្ញតា** ។ បទថា **បត្តញ្ញ សយនាសនំ** បានដល់
ទីជេក និងទីអង្គុយដ៏ស្ងាត់ គឺរៀនការជាប់តក្កា ។ បទថា **អធិចិត្ត** ច
អាយានោ បានដល់ ប្រកបការវិនិច្ឆ័យសម្រេចសមាបត្តិ ៨ ។ ម្យ៉ាងទៀត
បទថា **អន្ធិបវាទោ** បានដល់ មិនពោលពាក្យអាក្រក់ចំពោះបុគ្គលណាម្នាក់
ឡើយ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកសង្គ្រោះសីលដែលប្រព្រឹត្តទៅតាមផ្លូវ
វាចាទាំងអស់ ។ បទថា **អន្ធិបយានោ** បានដល់ មិនធ្វើការទ្រគោះបោះបោក
ចំពោះបុគ្គលណា គឺមិនបៀតបៀនអ្នកដទៃដោយកាយ ។ ដោយហេតុនោះ

ទើបលោកសង្គ្រោះសីល ដែលប្រព្រឹត្តទៅតាមផ្លូវកាយទាំងអស់ ដើម្បីទ្រង់
សម្តែងសីលទាំង ២ ដែលឈមចុះខាងក្នុងសាសនារបស់ព្រះពុទ្ធទាំងអស់
ទើបត្រាស់ថា ទាតិមោក្ខេ ច សំវរោ ដូច្នោះ ច សព្វ ត្រឹមតែជានិបាត ។
បទថា ទាតិមោក្ខេ ច សំវរោ សេចក្តីថា ការមិនប្រទូស្ត ព្រោះការមិន
ចូលទៅប្រទូស្ត ដែលជាហេតុសង្រួមក្នុងបាតិមោក្ខេ ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា
ទាតិមោក្ខេ ជាសត្តមីវិភត្តិ ប្រើក្នុងអត្ថអធិករណៈ ។ សំវរៈជាទីអាស្រ័យ
ក្នុងបាតិមោក្ខេ ។ សួរថា សំវរៈនោះ គឺអ្វី ។ ឆ្លើយថា គឺការមិនចូលទៅ
ប្រទូស្ត ការមិនប្រទូស្ត ។ ពិតហើយ ក្នុងពេលឧបសម្បទា កាលពោល
ដោយមិនប្លែកគ្នា បាតិមោក្ខេសីល ឈ្មោះថា ភិក្ខុសមាទានហើយ កាលភិក្ខុ
តាំងនៅក្នុងបាតិមោក្ខេនោះ បន្ទាប់ពីនោះ សំវរៈ រមែងមានដោយអំណាចការ
មិនប្រទូស្តដោយវាចា និងការមិនប្រទូស្តដោយកាយសំវរៈនោះ លោកហៅថា
ការមិនប្រទូស្តដោយវាចា និងការមិនប្រទូស្តដោយកាយ ។ ម្យ៉ាងទៀត បទ
ថា ទាតិមោក្ខេ ជាសត្តមីវិភត្តិ ប្រើក្នុងអត្ថថា គប្បីឲ្យសម្រេច ដូចពាក្យថា
ការមិនស្ងប់នៃចិត្ត មានអយោនិសោមនសិការជាហេតុជិត ។ អធិប្បាយថា
ការមិនប្រទូស្តដោយវាចា ការមិនប្រទូស្តដោយកាយ ដែលបាតិមោក្ខេគប្បីឲ្យ
សម្រេច គឺការប្រទូស្តដោយវាចា និងការប្រទូស្តដោយកាយ សង្គ្រោះចូល
ក្នុងបាតិមោក្ខេសំវរៈដូចគ្នា ។ ដោយពាក្យថា សំវរោ ច នេះ សព្វនៃ សំវរ
ទាំង ៤ នេះ គឺសតិសំវរៈ ១ ញាណសំវរៈ ១ ខន្តិសំវរៈ ១ រិយសំវរៈ
១ សំវរៈ ៤ នេះ មានការធ្វើបាតិមោក្ខេឲ្យសម្រេច ។ បទថា មត្តញ្ញតា ច

កត្តស្មី បានដល់ ភាពជាបុគ្គលដ៏ប្រមាណក្នុងកោជន ដោយអំណាចការ
 ស្វែងរក ការទទួល ការបរិភោគ និងការលះបង់ ។ បទថា បត្តព្វ
 សយនាសនំ បានដល់ ទីដេក និងទីអង្គុយដ៏ស្ងាត់ មានជង្គង់ព្រៃ និងគល់
 ឈើជាដើម ដែលអនុគ្រោះដល់ការវិនា ។ បទថា ចិត្តេ ច អាយោគោ
 សេចក្តីថា កាលធ្វើអរហត្តផលចិត្ត ពោល គឺឈ្មោះថា អធិចិត្ត ព្រោះជា
 ចិត្តក្រៃលែង គឺព្រោះខ្ពង់ខ្ពស់ជាងចិត្តទាំងពួងឲ្យសម្រេច សេចក្តីព្យាយាមតែង
 មានដោយអំណាចសមថការវិនា និងវិបស្សនាការវិនា ដើម្បីធ្វើអរហត្តផលចិត្ត
 នោះឲ្យសម្រេច ។ បទថា ឯតំ តុទ្ធាន សាសនំ សេចក្តីថា កាលមិនប្រទូស្ត
 ដោយវាចាដល់អ្នកដទៃ ១ ការមិនប្រទូស្តដោយកាយដល់អ្នកដទៃ ១ ការ
 សង្រួមក្នុងបាតិមោក្ខ ១ ការស្គាល់ប្រមាណក្នុងការស្វែងរក និងការទទួល
 ជាដើម ១ ការនៅក្នុងទីស្ងាត់ ១ ការប្រកបរឿយៗ នូវអធិចិត្តតាមដែល
 ពោលហើយ ១ នេះជាពាក្យប្រៀនប្រដៅ គឺជាឱវាទ អធិប្បាយថា ជាពាក្យ
 ប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ សិក្ខា ៣ គប្បីជ្រាបថា ព្រះមាន
 ព្រះភាគត្រាស់ហើយដោយព្រះគាថានេះ ដោយប្រការដូច្នោះ ។^{១៧៧}

អដ្ឋកថា បិណ្ណាលការទ្វាជសូត្រទី ៦ ចប់

សុត្តន្តបិដក

សារីបុត្តសូត្រ

[១០១] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់នៅក្នុងវត្តជេតពន របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ជិតក្រុងសាវត្ថី ។ សម័យនោះឯង ព្រះសារីបុត្តដ៏មានអាយុ ជាអ្នកមានសេចក្តីប្រាថ្នាតិច មានសេចក្តីសន្តោស មានសេចក្តីស្ងប់ស្ងាត់ មិននៅលាយឡំដោយពួក ប្រារព្ធព្យាយាម ប្រកបរឿយៗ នូវអធិចិត្ត អង្គុយផ្តត់ក្នុង តម្រង់កាយត្រង់ ក្នុងទីជិតព្រះមានព្រះភាគ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ទតឃើញព្រះសារីបុត្តដ៏មានអាយុ ជាអ្នកមានសេចក្តីប្រាថ្នាតិច មានសេចក្តីសន្តោស មានសេចក្តីស្ងប់ស្ងាត់ មិននៅលាយឡំដោយពួក ប្រារព្ធព្យាយាម ប្រកបរឿយៗ នូវអធិចិត្ត អង្គុយផ្តត់ក្នុង តម្រង់កាយត្រង់ ក្នុងទីជិតព្រះអង្គ ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់សេចក្តីនុះហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

សេចក្តីសោកទាំងឡាយ រមែងមិនកើតមាន ដល់បុគ្គលមានអធិចិត្ត មិនប្រមាទ ជាអ្នកដឹង ជាអ្នកសិក្សា ក្នុងផ្លូវនៃការដឹងទាំងឡាយ គឺអរហត្តផលញ្ញាណ មានចិត្តមិនញាប់ញ័រ ជាអ្នកនឹងជឿ ជាអ្នកស្ងប់ មានស្មារតីគ្រប់កាល ។ សូត្រទី ៧ ។

អដ្ឋកថា

សារបុត្តសូត្រ

[១០១] ពាក្យដែលមិនបានពោលក្នុងកាលមុន មិនមានក្នុងសូត្រទី ៧ នេះ ។ ក្នុងគាថា គប្បីជាបសេចក្តីដូចតទៅនេះ បទថា **អធិចេតសោ** ប្រែថា ជាអ្នកមានអធិចិត្ត ។ អធិប្បាយថា ដែលប្រកបដោយអរហត្តផល ចិត្តដែលក្រៃលែង ជាងចិត្តទាំងពួង ។ បទថា **អប្បមជ្ឈតោ** ប្រែថា ដែលមិនប្រមាទ លោកអធិប្បាយថា ដែលប្រកបដោយការធ្វើ ប្រព្រឹត្តទៅជាប់តក្នុងធម៌ ដែលមិនមានទោស ដោយការមិនប្រមាទ ។ បទថា **មុនិនោ** សេចក្តីថា ព្រះខ័ណ្ឌស្រព ឈ្មោះថា មុនី ព្រោះដឹងនូវលោកទាំង ២ យ៉ាងនេះថា ព្រោះជាអ្នកដឹងនូវលោកទាំង ២ លោកហៅថា មុនី ឬព្រោះប្រកបដោយញាណ ពោល គឺបញ្ញាដែលសម្បយុត្តដោយ អរហត្តផលនោះ លោកហៅថា **មោន** ។ ដល់ព្រះមុនីនោះ ។ បទថា **មោនបថេសុ សិក្ខុតោ** សេចក្តីថា ដែលសិក្សាក្នុងពោធិបក្ខិយធម៌ ៣៧ ប្រការ ឬក្នុងសិក្ខា ៣ ដែលជាផ្លូវនៃមោនៈ ពោល គឺអរហត្តមគ្គញាណ ។ ពាក្យនេះ លោកពោលសំដៅយកបដិបទា ដែលជាចំណែកខាងដើម ។ ពិតហើយ បុគ្គលសម្រេចការសិក្សាឈ្មោះថា ព្រះអរហន្ត ព្រោះដូច្នោះ គប្បីឃើញអត្តក្នុងទីនេះថា ដល់ព្រះមុនីដែលសម្រេចការសិក្សា ដូចពោលមកនេះ គឺដល់នូវភាពជាមុនីដោយការសិក្សានេះ ។ ព្រោះសេចក្តីនោះឯង ដូច្នោះ អត្ថនៃបទទាំង ៣ នេះ យ៉ាងនេះ គឺរបស់បុគ្គលដែលមានអធិចិត្ត គឺមគ្គចិត្ត ផលចិត្តខាងក្រោម បុគ្គលមិន

ប្រមាទ ដោយការមិនប្រមាទក្នុងកិច្ចបដិបត្តិដែលទាក់ទងដោយការត្រាស់ជឿន
សច្ចៈ ៤ ឈ្មោះថា ជាមុនី ព្រោះប្រកបដោយមគ្គញ្ញាណ រមែងសមពិត ។
ម្យ៉ាងទៀត គប្បីជ្រាបអត្ថនៃហេតុរបស់បទថា អប្បមជ្ឈតោ ច សិក្ខតោ
ថា ឈ្មោះថា មានអធិប្បិដ្ឋ ព្រោះមិនប្រមាទ និងព្រោះការសិក្សា ។ បទថា
សោកា ន កវន្តិ តាធិនោ សេចក្តីថា ការសោកស្តាយ គឺការក្រៀមក្រំចិត្ត
ដែលមានការព្រាត់ប្រាសចាកវត្ថុ ដែលគួរប្រាថ្នាជាដើមជាទីតាំង រមែងមិន
មានខាងក្នុងនៃបុគ្គលនឹងជឿន គឺរបស់មុនី ដែលជាខ្លឹមស្រព ។ ម្យ៉ាងទៀត
ក្នុងបទថា តាធិនោ នេះ មានអធិប្បាយដូច្នោះថា ការសោយសោក រមែង
មិនមានដល់មុនីបែបនេះ ដែលប្រកបដោយលក្ខណៈនៃភាពជាបុគ្គលនឹងជឿន ។
បទថា ឧបសន្តស្ស បានដល់ ជាអ្នកស្ងប់រម្ងាប់ ព្រោះស្ងប់កិលេស មាន
រាគៈជាដើមបានជាសមុច្ឆេទ ។ បទថា សទា សតិមតោ បានដល់ មិនរៀរ
សតិអស់កាលជានិច្ច ។ ក្នុងទីនេះ បទថា អធិចេតសោ នេះ គប្បីជ្រាបថា
លោកបំណងយកអធិប្បិដ្ឋសិក្ខា ។ បទថា អប្បមជ្ឈតោ នេះ លោកបំណង
យកអធិសីលសិក្ខា ។ បទថា មុនីនោ មោធិបថេសុ សិក្ខតោ នេះ លោក
បំណងយកអធិបញ្ញាសិក្ខា ។ ម្យ៉ាងទៀត ដោយបទថា មុនីនោ នេះ លោក
បំណងយកអធិបញ្ញាសិក្ខា ។ ដោយបទថា មោធិបថេសុ សិក្ខតោ នេះ
លោកបំណងយកបដិបទដែលជាចំណែកខាងដើម នៃលោកុត្តរសិក្ខាទាំង
នោះ ។ បទថា សោកា ន កវន្តិ ជាដើម គប្បីជ្រាបថា លោកប្រកាស
អានិសង្សនៃការបំពេញសិក្ខា ។ ពាក្យដ៏សេស មានន័យដូចពោលហើយ

នោះឯង ។^{១០៦}

អដ្ឋកថា សារិបុត្តសូត្រទី ៧ ចប់

សុត្តន្តបិដក

សុន្ទរិសូត្រ

[១០២] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់គង់នៅក្នុងវត្តជេតពន របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ជិតក្រុងសាវត្ថី ។
 សម័យនោះឯង ព្រះមានព្រះភាគ មានគេធ្វើសក្ការៈ គោរព រាប់អាន បូជា
 កោតក្រែង ទ្រង់បានចិវរ បិណ្ឌុបាត សេនាសនៈ និងគិលានប្បច្ចយកេសជ្ជ-
 បរិក្ខារ ជាប្រក្រតី ។ សូម្បីភិក្ខុសង្ឃ ក៏មានគេធ្វើសក្ការៈ គោរព រាប់អាន
 បូជា កោតក្រែង ជាអ្នកបានចិវរ បិណ្ឌុបាត សេនាសនៈ និងគិលានប្បច្ចយ-
 កេសជ្ជបរិក្ខារ ជាប្រក្រតីដែរ ។ ឯពួកបរិព្វាជក ជាអន្យត្តិរិយ មិនមានគេ
 ធ្វើសក្ការៈ មិនគោរព មិនរាប់អាន មិនបូជា មិនកោតក្រែង មិនបានចិវរ
 បិណ្ឌុបាត សេនាសនៈ និងគិលានប្បច្ចយកេសជ្ជបរិក្ខារ ជាប្រក្រតីឡើយ ។

[១០៣] គ្រានោះ ពួកបរិព្វាជក ជាអន្យត្តិរិយ អត់ធន់មិនបាននូវ
 សក្ការៈ របស់ព្រះមានព្រះភាគ និងភិក្ខុសង្ឃ ចូលទៅរកនាងបរិព្វាជិកា
 ឈ្មោះសុន្ទរី លុះចូលទៅដល់ហើយ ក៏និយាយនឹងនាងបរិព្វាជិកាឈ្មោះ
 សុន្ទរីថា នៃបុរស្រី នាងអាចធ្វើប្រយោជន៍ដល់ពួកញាតិបានឬទេ ។ នាង

បរិព្វាជិកាល្មោះសុន្ទរិស្ករថា បពិត្រលោកម្ចាស់ទាំងឡាយ ខ្ញុំព្រះករុណា ត្រូវធ្វើដូចម្តេច អំពើដូចម្តេច ដែលខ្ញុំអាចធ្វើបាន សូម្បីជីវិតក៏ខ្ញុំហ៊ានលះបង់ដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់ពួកញាតិដែរ ។ ម្នាលបុរស្រី បើដូច្នោះ នាងចូលទៅកាន់វត្តជេតពន ឲ្យញាយៗ ។ នាងបរិព្វាជិកាល្មោះសុន្ទរិ បានទទួលពាក្យបរិព្វាជក ជាអន្យតិរិយទាំងនោះថា ព្រះករុណាលោកម្ចាស់ ហើយទៅកាន់វត្តជេតពនញាយៗ ។ កាលណាបរិព្វាជក ជាអន្យតិរិយទាំងនោះ បានដឹងថា ជនច្រើនបានឃើញនាងបរិព្វាជិកាល្មោះសុន្ទរិ ទៅកាន់វត្តជេតពនញាយៗ ហើយ ក៏សម្លាប់នាងនោះឲ្យដាច់ចាកជីវិត ហើយកប់ក្នុងរណ្តៅស្នាមភ្លោះ នៃវត្តជេតពននោះឯង ក្នុងកាលណោះ រួចចូលទៅគាល់ព្រះបាទសេនទិកោសល លុះចូលទៅដល់ហើយ ក៏ថ្វាយព្រះពរព្រះបាទបសេនទិកោសលថា បពិត្រមហារាជ នាងបរិព្វាជិកាល្មោះសុន្ទរិ នាងបរិព្វាជិកានោះ មិនប្រាកដដល់ពួកអាត្មាកាតសោះ ។ ព្រះរាជា ទ្រង់មានព្រះបន្ទូលសួរថា ចុះលោកទាំងឡាយ មានសង្ស័យក្នុងទីណាខ្លះ ។ បពិត្រមហារាជ ពួកអាត្មាកាតមានសង្ស័យ ក្នុងវត្តជេតពន ។ បើដូច្នោះ ចូរលោកទាំងឡាយ គន់រកក្នុងវត្តជេតពនចុះ ។ លំដាប់នោះ បរិព្វាជកជាអន្យតិរិយទាំងនោះ គយគន់មើលវត្តជេតពន ហើយក៏គាស់ឡើង (នូវសាកសព) ដែលបានកប់ទុកហើយ អំពីរណ្តៅស្នាមភ្លោះ ហើយលើកដាក់លើគ្រែតូច នាំចូលទៅកាន់ក្រុងសាវត្ថី ហើយចេញពីច្រកមួយ ចូលទៅកាន់ច្រកមួយ ចេញពីផ្លូវត្រឡែងកែងមួយ ចូលទៅកាន់ផ្លូវត្រឡែងកែងមួយ ហើយប្រើពួកមនុស្សឲ្យ

លើកទោសថា នៃម្ចាស់ទាំងឡាយ អ្នកទាំងឡាយ ចូរមើលអំពើរបស់ពួក
 សមណៈ ជាសក្យបុត្តិយ៍ចុះ ពួកសមណៈជាសក្យបុត្តិយ៍នេះ ជាបុគ្គល
 មិនអៀនខ្មាស ទ្រុស្តសីល មានធម៌លាមក ជាអ្នកនិយាយពាក្យកុហក
 ប្រព្រឹត្តធម៌មិនប្រសើរ ។ មិនគួរឃើញពួកសមណៈជាសក្យបុត្តិយ៍នេះ មកប្តេជ្ញា
 ខ្លួនថា ជាអ្នកប្រព្រឹត្តធម៌ ប្រព្រឹត្តស្មើ ប្រព្រឹត្តធម៌ដ៏ប្រសើរ ពោលពាក្យពិត
 មានសីល មានកល្យាណធម៌សោះ ភាពជាសមណៈ គឺជាអ្នករម្ងាប់បាប
 មិនមានដល់ពួកសមណៈនេះឡើយ ភាពជាអ្នកប្រសើរ គឺជាអ្នកបន្យាត់បាប
 មិនមានដល់ពួកសមណៈនេះឡើយ ភាពជាសមណៈ របស់ពួកសមណៈនេះ
 សាបសូន្យហើយ ភាពជាអ្នកប្រសើររបស់ពួកសមណៈនេះ សាបសូន្យ
 ហើយ ភាពជាសមណៈ នឹងមានដល់ពួកសមណៈនេះ អំពីហេតុដូចម្តេច
 ភាពជាអ្នកប្រសើរ នឹងមានដល់ពួកសមណៈ អំពីហេតុដូចម្តេច ពួកសមណៈ
 នេះ ប្រាសចាកភាពជាសមណៈ ពួកសមណៈនេះ ប្រាសចាកភាពជាអ្នក
 ប្រសើរហើយ ។ មិនគួរឃើញបុរសនឹងធ្វើកិច្ចរបស់បុរស (មេបុនកិច្ច)
 ហើយមកធ្វើស្រីឲ្យជាប់ចាកជីវិតសោះ ។

[១០៤] សម័យនោះឯង ពួកមនុស្សក្នុងក្រុងសាវត្ថី បានឃើញពួក
 ភិក្ខុ ហើយនាំគ្នាជេរ ប្រទេចផ្តាសា បៀតបៀនដោយសម្តីទ្រុគោះ ជារបស់
 អសប្បុរសថា ពួកសមណៈជាសក្យបុត្តិយ៍នេះ ជាអ្នកមិនអៀនខ្មាស ទ្រុស្ត-
 សីល មានធម៌លាមក ជាអ្នកនិយាយពាក្យកុហក ប្រព្រឹត្តធម៌មិនប្រសើរ ។
 មិនគួរឃើញ ពួកសមណៈទាំងនោះ មកប្តេជ្ញាខ្លួនថា ជាអ្នកប្រព្រឹត្តធម៌ ប្រព្រឹត្ត

ស្មើ ប្រព្រឹត្តដ៏ប្រសើរ ពោលពាក្យពិត មានសីល មានកល្យាណធម៌
 សោះ ភាពជាសមណៈ គឺជាអ្នករម្ងាប់បាប មិនមានដល់សមណៈទាំងនេះ
 ឡើយ ភាពជាអ្នកប្រសើរ គឺជាអ្នកបន្យាត់បាប មិនមានដល់សមណៈទាំង
 នេះឡើយ ភាពជាសមណៈ របស់សមណៈនេះ សាបសូន្យហើយ ភាពជា
 អ្នកប្រសើររបស់សមណៈទាំងនេះ សាបសូន្យហើយ ភាពជាសមណៈ នឹង
 មានដល់សមណៈទាំងនេះ អំពីហេតុដូចម្តេច ភាពជាអ្នកប្រសើរ នឹងមាន
 ដល់ពួកសមណៈនេះ អំពីហេតុដូចម្តេច សមណៈទាំងនេះ ប្រាសចាកភាព
 ជាសមណៈហើយ សមណៈទាំងនេះ ប្រាសចាកភាពជាអ្នកប្រសើរហើយ ។
 មិនគួរឃើ បុរសនឹងធ្វើកិច្ចរបស់បុរស (មេប៉ុនកិច្ច) ហើយមកធ្វើស្រីឲ្យ
 ដាច់ចាកជីវិតសោះ ។

[១០៥] គ្រានោះ ពួកភិក្ខុច្រើនរូប បានស្ងៀកស្ងៀមប្រដាប់បាតចិវរ
 ក្នុងបុព្វណ្ណសម័យ ហើយចូលទៅកាន់ក្រុងសាវត្ថី ដើម្បីបិណ្ឌបាត ។ លុះ
 ភិក្ខុទាំងនោះ ត្រាច់ទៅបិណ្ឌបាតក្នុងក្រុងសាវត្ថី ហើយត្រឡប់មកអំពីបិណ្ឌ-
 បាត ក្នុងកាលខាងក្រោយភក្តី រួចចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ លុះចូល
 ទៅដល់ ក្រាបថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ ហើយអង្គុយក្នុងទីសមគួរ ។ លុះ
 ភិក្ខុទាំងនោះ អង្គុយក្នុងទីសមគួរហើយ ក៏ក្រាបបង្គំទូល ព្រះមានព្រះភាគថា
 បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ឥឡូវនេះ ពាក្យមនុស្សក្នុងក្រុងសាវត្ថី បានឃើញ
 ពួកភិក្ខុហើយ (នាំគ្នា) ជេរប្រទេច ផ្កាសា បៀតបៀនដោយសម្តីទ្រគោះ
 ជារបស់អសប្បុរសថា ពួកសមណៈជាសក្យបុត្តិយ៍នេះ ជាបុគ្គលមិនអៀន

ខ្មាស ទ្រុស្តសីល មានធម៌លាមក ពោលពាក្យកុហក ប្រព្រឹត្តធម៌មិន
 ប្រសើរ ។ ពួកសមណៈទាំងនេះ មិនគួរឃើញក្នុងខ្លួនថា ជាអ្នកប្រព្រឹត្ត
 ធម៌ ប្រព្រឹត្តស្មើ ប្រព្រឹត្តធម៌ប្រសើរ ពោលពាក្យពិត មានសីល មាន
 កល្យាណធម៌សោះ ភាពជាសមណៈ គឺជាអ្នករម្ងាប់បាប មិនមានដល់ពួក
 សមណៈទាំងនេះ ភាពជាអ្នកប្រសើរ គឺជាអ្នកបន្យាត់បាប មិនមានដល់
 សមណៈទាំងនេះ ភាពជាសមណៈរបស់សមណៈទាំងនេះ សាបសូន្យហើយ
 ភាពជាអ្នកប្រសើររបស់សមណៈទាំងនេះ សាបសូន្យហើយ ភាពជាសមណៈ
 នឹងមានដល់សមណៈទាំងនេះ អំពីហេតុដូចម្តេច ភាពជាអ្នកប្រសើរ នឹង
 មានដល់សមណៈទាំងនេះ អំពីហេតុដូចម្តេច សមណៈទាំងនេះ ប្រាសចាក
 ភាពជាសមណៈហើយ សមណៈទាំងនេះ ប្រាសចាកភាពជាអ្នកប្រសើរ
 ហើយ ។ មិនគួរឃើញ បុរសនឹងធ្វើកិច្ចរបស់បុរស (មេប៉ុនកិច្ច) ហើយមក
 ធ្វើស្រីឲ្យដាច់ចាកជីវិតសោះ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា ម្ចាស់ភិក្ខុ
 ទាំងឡាយ សំឡេង (ពោលទោស) នុ៎ះ នឹងមិនស្ថិតនៅយូរឡើយ ស្ថិត
 នៅបានតែត្រឹម ៧ ថ្ងៃប៉ុណ្ណោះ លុះកន្លងហួស ៧ ថ្ងៃហើយ គង់នឹងបាត់ទៅ
 វិញ ។ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ បើដូច្នោះ ពួកមនុស្សណា បានឃើញពួកភិក្ខុ
 ហើយ ជេរប្រទេច ផ្តាសា បៀតបៀនដោយសម្តីទ្រគោះ ជារបស់អសប្បុរស
 អ្នកទាំងឡាយ ចូររម្ងឹកពួកមនុស្សទាំងនោះ ដោយគាថានេះថា

អ្នកនិយាយកុហក ឬអ្នកណាធ្វើហើយ និយាយថា ខ្ញុំមិន
 ធ្វើទេ រមែងចូលទៅកាន់នរក បុគ្គលទាំង ២ នោះ ជាអ្នក

កើតអំពីមនុស្ស មានកម្មដ៏ថោកទាប លុះលះលោកនេះ

ទៅហើយ ជាអ្នកស្មើគ្នា ក្នុងលោកខាងមុខ ។

[១០៦] លំដាប់នោះ ភិក្ខុទាំងនោះ បានរៀនគាថានេះ ក្នុងសម្លាក់
នៃព្រះមានព្រះភាគ ពួកមនុស្សណា ដែលបានឃើញពួកភិក្ខុហើយ ជេរ
ប្រទេច ផ្កាសា បៀតបៀនដោយសម្តីទ្រគោះ ជាបស្ចឹមសប្បុរស ក៏រម្ងឹក
មនុស្សទាំងនោះ ដោយគាថានេះថា

បុគ្គលអ្នកនិយាយកុហក ឬអ្នកណាធ្វើហើយ និយាយថា

ខ្ញុំមិនធ្វើទេ រមែងចូលទៅកាន់នរក បុគ្គលទាំង ២ ពួក

នោះ ជាអ្នកកើតអំពីមនុស្ស មានកម្មដ៏ថោកទាប លុះលះ

លោកនេះទៅហើយ ជាអ្នកស្មើគ្នា ក្នុងលោកខាងមុខ ។

[១០៧] មនុស្សទាំងឡាយ ក៏មានសេចក្តីត្រិះរិះថា ពួកសមណៈជា
សក្យបុត្តិយ៍នេះ ជាអ្នកមិនធ្វើទេ អំពើអាក្រក់ សមណៈទាំងនេះ មិនបាន
ធ្វើទេ ពួកសមណៈនេះ ជាសក្យបុត្តិយ៍ ។ សំឡេងនោះ មិនបានស្ថិតនៅ
យូរឡើយ សំឡេងនុ៎ះ ស្ថិតនៅបានតែត្រឹម ៧ ថ្ងៃប៉ុណ្ណោះ លុះកន្លង ៧
ថ្ងៃហើយ ក៏សាបសូន្យទៅ ។ គ្រានោះ ពួកភិក្ខុច្រើនរូប បានចូលទៅគាល់
ព្រះមានព្រះភាគ លុះចូលទៅដល់ ក្រាបថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ រួចអង្គុយ
ក្នុងទីសមគួរ ។ លុះភិក្ខុទាំងនោះ អង្គុយក្នុងទីសមគួរហើយ ក៏ក្រាបបង្គំទូល
ព្រះមានព្រះភាគថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន អស្ចារ្យណាស់ បពិត្រព្រះអង្គ
ដ៏ចម្រើន ចម្លែកណាស់ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ព្រះមានព្រះភាគ បាន

ត្រាស់ព្រះពុទ្ធដីកានេះប្រាកដមែនថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ សំឡេងនុ៎ះ នឹង
មិនស្ថិតនៅយូរឡើយ លុះកន្លង ៧ ថ្ងៃហើយ នឹងសាបសូន្យទៅ បពិត្រ
ព្រះអង្គដ៏ចម្រើន សំឡេងនុ៎ះ សូន្យបាត់ទៅហើយ ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ
ទ្រង់បានជ្រាបច្បាស់សេចក្តីនុ៎ះហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

ពួកជនអ្នកមិនសង្រួម តែងចាក់ដោតគេដោយវាចា ដូចជា
(ទាហានតទល់) កាលចាក់ដីរី ដែលទៅកាន់សង្រួម
ដោយសរទាំងឡាយ ភិក្ខុបានឮពាក្យអាក្រក់ ដែលពួកជន
ដទៃពោលហើយ ជាអ្នកមានចិត្តមិនប្រទូស្ត ហើយគប្បី
អត់ទ្រាំបាន ។ សូត្រទី ៨ ។

អដ្ឋកថា

សុន្ទរិសូត្រ

សុន្ទរិសូត្រទី ៨ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[១០២-១០៤] អត្ថនៃបទជាដើមថា សក្កនោ ខ្ញុំបានពោលខាងដើម
នោះឯង ។ បទថា អសហមាណា ប្រែថា អត់ធន់មិនបាន ។ អធិប្បាយថា
អាក់អន់ ភ្ជាប់សេចក្តីថា អត់ធន់នឹងសក្ការៈរបស់ភិក្ខុសង្ឃមិនបាន ។ បទថា
សុន្ទរិ ជាឈ្មោះរបស់ស្រ្តីនោះ ។

បានឮថា ក្នុងពេលនោះ បណ្តាបរិព្វាជិកាទាំងអស់ នាងជាអ្នកមានរូប

ស្អាត គួរសរសើរ គួរជ្រះថ្លា ប្រកបដោយពណ៌សម្បុរកាយយ៉ាងក្រៃលែង
 ហេតុនោះឯង ទើបឈ្មោះថា **សុទ្ធិ** ។ នាងមិនទាន់ឆ្លងវ័យក្រមុំនៅឡើយ
 មិនដាក់ចិត្តក្នុងការប្រព្រឹត្ត ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបត្រិយទាំងនោះបញ្ជូននាង
 ទៅក្នុងបាបកម្ម ។ ពិតហើយ ត្រិយទាំងនោះវិនាសលាភសក្ការៈទៅឯង
 តាំងពីកាលដែលព្រះពុទ្ធកើតឡើង ឃើញលាភ និងសក្ការៈមិនមានប្រមាណ
 ប្រព្រឹត្តទៅដល់ព្រះមានព្រះភាគ និងភិក្ខុសង្ឃ ដោយន័យដែលមកហើយ
 ក្នុងអដ្ឋកថាអក្កាសកសុត្រខាងដើម ទើបនាំគ្នាប្រណែន ប្រឹក្សាគ្នាថា ចាប់
 តាំងពីព្រះសមណគោតមកើតឡើងហើយ ពួកយើងនាំគ្នាវិនាស សាបសូន្យ
 លាភ សក្ការៈ បុគ្គលណាម្នាក់មិនដឹងថា ពួកយើងមាន ព្រោះអាស្រ័យ
 ហេតុអ្វីហ្ន៎ ទើបសត្វលោកនាំគ្នាជ្រះថ្លាក្រៃលែង ក្នុងព្រះសមណគោតម នាំ
 សក្ការៈចូលទៅថ្វាយដ៏ច្រើន ។ ក្នុងបណ្តាត្រិយទាំងនោះ ត្រិយម្នាក់ថ្លែង
 ឡើងថា ព្រះសមណគោតមប្រសូតក្នុងត្រកូលខ្ពស់ ទ្រង់ប្រសូតតាមបវេណី
 របស់មហាសម្មតិរាជដែលមិនលាយឡំ ។ ត្រិយម្នាក់ទៀតពោលឡើងថា ក្នុង
 កំណើតនៃត្រកូលវង្ស ទ្រង់មានហេតុគួរអស្ចារ្យប្រាកដច្រើន ។ ត្រិយម្នាក់
 ទៀត ពោលថា ព្រះបាទទាំងគួរបស់ព្រះអង្គ ដែលនាំចូលទៅថ្វាយបង្គំ
 កាលទេវិលតាបស បែរជាទៅតាំងនៅត្រង់ជម្រករបស់ទេវិលតាបសនោះ ។
 បុរសម្នាក់ទៀត ពោលឡើងថា ក្នុងវប្បមង្គល កាលទ្រង់ផ្តុំត្រង់ម្លប់ព្រឹង
 សូម្បីថ្ងៃត្រង់កន្លងទៅហើយ ស្រមោលនៃដើមព្រឹងតាំងនៅ មិនជ្រេទៅ
 ឡើយ ។ ត្រិយម្នាក់និយាយឡើងថា ទ្រង់មានរូបស្អាត គួរសរសើរ គួរ

ជ្រះថ្លា ព្រោះសម្បូរដោយទ្រង់ទ្រាយ ត្រិយម្នាក់ពោលឡើងថា ព្រះអង្គទត
 ឃើញនិមិត្ត គឺមនុស្សចាស់ មនុស្សឈឺ មនុស្សស្លាប់ និងបព្វជិត ទ្រង់
 កើតសង្វេគ ទ្រង់លះចក្រពត្តិរាជនឹងមកដល់ហើយ ទ្រង់បព្វជ្ជា ពួកត្រិយមិន
 ដឹងបុញ្ញសម្ភាររបស់ព្រះមានព្រះភាគ ដែលមិនទូទៅដល់អ្នកដទៃ ដែលទ្រង់
 ធ្លាប់សន្សំមក អស់កាលប្រមាណមិនបាន ។ សលេខបដិបទា មិនមានអ្វី
 ប្រៀប សូម្បីបារមីដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ និងពុទ្ធានុភាព មានញាណសម្បទា និងបហាន-
 សម្បទាជាដើមដ៏កំពូល ទើបប្រារព្ធដល់ហេតុ ដែលព្រះមានព្រះភាគជាទី
 រាប់អានច្រើននោះៗ តាមដែលខ្លួនបានឃើញ បានឮមក ទើបស្វែងរកហេតុ
 ដែលទ្រង់មិនជាទីរាប់អាន កាលរកមិនឃើញ ទើបគិតថា ព្រោះហេតុអ្វីហ្ន៎
 ពួកយើងគប្បីធ្វើការវិនាសយសឲ្យកើត និងធ្វើលោក សក្ការៈរបស់ព្រះ
 សមណគោតមឲ្យសាបសូន្យ ។ បណ្តាត្រិយទាំងនោះ បុរសម្នាក់មានគំនិត
 មុតស្រួច ខ្លាចប្រយោគយ៉ាងនេះថា អ្នកដ៏ចម្រើន ធម្មតាសត្វទាំងឡាយ
 ដែលមិនជាប់ជំពាក់ក្នុងសេចក្តីសុខ ដែលកើតអំពីមាតុគ្រាម តែងមិនមាន
 ក្នុងសត្វលោកនេះ ព្រះសមណគោតមនេះ មានរូបស្អាតដូចទេវតា កំលោះ
 គួរបានមាតុគ្រាម ដែលមានរូបរាងស្មើខ្លួនមកនៃបនិត្យ បើមិនភិសម័យ
 ខាងបរិស័ទ គប្បីសង្ស័យ ល្បើយចុះ ពួកយើងបញ្ជូននាងសុន្ទរីបរិព្វាជិកា
 ទៅ ដោយប្រការដែលការវិនាសកិត្តិសព្ទរបស់ព្រះគោតម នឹងផ្សាយទៅក្នុង
 ផ្ទៃប្រិចពី ។

ឯត្រិយក្រៅអំពីនេះ បានស្តាប់ដូច្នោះ គិតថា រឿងនេះ អ្នកគិតត្រូវពិត

កាលយើងធ្វើយ៉ាងនេះ ព្រះសមណគោតមក៏មានព្រះហឫទ័យរីករវ ដោយ
 កិត្តិសព្ទ មិនអាចងើបសីសៈឡើងបាន ក៏នឹងគេចទៅដោយអាការណាមួយ
 ដូច្នោះហើយ ទើបមានអធិស្ឋានស្រ័យដូចគ្នាទាំងអស់ នាំគ្នាទៅរកនាងសុន្ទរីដើម្បី
 បញ្ជូននាងទៅ ។ នាងឃើញត្រិវិយទាំងនោះ ទើបពោលថា ហេតុអ្វី ទើប
 លោក មកព្រមគ្នាយ៉ាងនេះ ពួកត្រិវិយទាំងឡាយ ធ្វើអាការមិននិយាយគ្នា
 អង្គុយក្នុងទីកំបាំងខាងចុងអារាម នាងក៏ទៅក្នុងទីនោះ ពោលហើយពោល
 ទៀត ក៏មិនមានអ្នកណាឆ្លើយ ទើបសួរថា ខ្ញុំមានកំហុសអ្វីចំពោះលោក
 ហេតុអ្វី ទើបមិនឆ្លើយដល់ខ្ញុំ ពួកត្រិវិយសាកសួរថា នាងព្រងើយកន្តើយ
 យើងត្រូវបៀតបៀន នាងដឹងឬទេ នាងសុន្ទរីសួរថា អ្នកណាបៀតបៀនពួក
 លោក ពួកត្រិវិយឆ្លើយថា ព្រះសមណគោតមបៀតបៀនពួកយើង ធ្វើយើង
 ឲ្យវិនាសលាក់សក្ការៈ នាងមិនដឹងទេ ។ កាលនាងសួរថា តើខ្ញុំធ្វើដូចម្តេច
 ក្នុងសេចក្តីនោះ ទើបពោលថា បើដូច្នោះ ចូរនាងទៅជិតវគ្គជេតពនរឿយៗ
 គប្បីនិយាយយ៉ាងនេះ នឹងយ៉ាងនេះដល់មហាជន ឯនាងទទួលថា សាធុ
 ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា គ្រានោះ ពួកបរិព្វាជក ជាអន្យត្រិវិយ
 អត់ធន់មិនបាន នូវសក្ការៈរបស់ព្រះមានព្រះភាគ ដូច្នោះជាដើម ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា ឧស្សរាសិ ប្រែថា រមែងអាច ។ បទថា
 អត្តំ បានដល់ ប្រយោជន៍ ឬកិច្ច ។ បទថា ក្សាហំ កាត់បទជា កិ អហំ
 ប្រែថា យើងនឹងធ្វើដូចម្តេច ។

ព្រោះត្រិវិយទាំងនោះ មិនមែនជាញាតិរបស់នាង តែក៏ដូចជាញាតិ ដើម្បី

សង្គ្រោះនាងដោយហេតុត្រឹមសម្ពន្ធក្នុងការបួស ទើបពោលថា នៃបួនស្រី
 នាងអាចធ្វើប្រយោជន៍ដល់ពួកញាតិបានឬ ។ ព្រោះដូច្នោះ នាងក៏គង់ជាប់
 ជំពាក់ដូចវល្លិរុំជើង ទើបពោលថា សូម្បីជីវិតក៏ខ្ញុំហ៊ានលះបង់ ដើម្បីជា
 ប្រយោជន៍ ដល់ពួកញាតិដែរ ។ បទថា តេជហិ សេចក្តីថា ពួកតិរិយ
 ពោលថា ព្រោះនាងពោលថា សូម្បីជីវិតរបស់ខ្ញុំក៏លះបាន ដើម្បីជា
 ប្រយោជន៍ដល់ពួកលោក នាងតាំងនៅក្នុងបឋមវ័យ មានរូបស្អាត ស្រស់
 បស់ ដូច្នោះ គប្បីធ្វើប្រការដែលព្រះសមណគោតម នឹងកើតនូវការខូច
 កិត្តិសព្ទ ព្រោះអាស្រ័យនាង ដូច្នោះហើយ ទើបបញ្ជូនទៅ ដោយពាក្យថា
 ចូលទៅកាន់វត្តជេតពនរឿយៗ ឯនាងជាបុគ្គលល្ងង់ ដូចបំណងនឹងលេងខ្សែ
 ដែលដោតផ្កា ដែលគេព្យួរត្រង់ធ្មេញរណា ដូចចាប់ប្រមោយដីរុះប្រេង និង
 ដូចឈរលើមុខចូលទៅរកសេចក្តីស្លាប់ ទើបទទួលពាក្យរបស់តិរិយ ហើយ
 កាន់យកផ្កា គ្រឿងក្រអូប គ្រឿងលាប ស្នាម្នូ និងគ្រឿងអប់មុខជាដើម
 ក្នុងកាលដែលមហាជន ស្តាប់ធម្មទេសនារបស់ព្រះសាស្តាហើយ ចូលទៅ
 កាន់ព្រះនគរ នាងលើមុខទៅកាន់វត្តជេតពន ត្រូវគេសួរថា តើនាងទៅណា
 ទើបឆ្លើយថា ទៅកាន់សម្នាក់ព្រះសមណគោតម ព្រោះខ្ញុំនៅក្នុងព្រះគន្ធកុដិ
 ជាមួយព្រះសមណគោតមនោះ ដូច្នោះហើយ ទើបនៅក្នុងអារាមរបស់តិរិយ
 មួយកន្លែង លុះព្រលឹមឡើង ក៏ឆ្លៀងចូលកាន់ផ្លូវវត្តជេតពន លើមុខមកព្រះ
 នគរ ត្រូវគេសួរថា នៃសុន្ទរី នាងមកពីណា ទើបឆ្លើយថា ខ្ញុំនៅក្នុងព្រះ
 គន្ធកុដិជាមួយព្រះសមណគោតម ឲ្យទ្រង់អភិរម្យត្រេកអរដោយកិលេសហើយ

ទើបមក ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា នាងបរិព្វាជិកាឈ្មោះ
សុន្ទរី បានទទួលពាក្យបរិព្វាជក ជាអន្យតិរិយទាំងនោះថា ព្រះករុណាលោក
ម្ចាស់ ហើយទៅកាន់វត្តជេតពនព្រាយ ។ កន្លះទៅ ២-៣ ថ្ងៃ ទើបពួកតិរិយ
ឲ្យឈ្នួលដល់ពួកអ្នកលេង ហើយពោលថា ពួកអ្នកចូរទៅសម្លាប់នាងសុន្ទរី
ហើយកប់ក្នុងគំនរសំរាម មិនឱ្យអំពីព្រះគន្ធកុដិរបស់ព្រះសមណគោតម
ហើយចូរមក ។ ពួកអ្នកលេងក៏បានធ្វើយ៉ាងនោះ ។ លំដាប់នោះ ពួកតិរិយ
ធ្វើនូវការឆោឡោ ទើបក្រាបទូលដល់ព្រះរាជា។ ត្រាស់សួរថា ពួកអ្នក
សង្ស័យក្នុងទីណា ទើបក្រាបទូលថា ច្រើនថ្ងៃមកនេះ នាងនៅក្នុងវត្តជេតពន
ពួកទូលបង្គំ មិនជ្រាបរឿងរបស់នាងក្នុងទីនោះ ព្រះរាជាទ្រង់អនុញ្ញាតថា បើ
ដូច្នោះ ពួកអ្នកចូរទៅស្វែងរកនាងត្រង់វត្តជេតពននោះចុះ ទើបនាំពួកឧបដ្ឋាក
របស់ខ្លួន ទៅកាន់វត្តជេតពន ធ្វើអាការដូចជាស្វែងរក កាយគំនរសំរាមហើយ
លើកសរីរៈរបស់នាងឡើងកាន់គ្រែ សែងទៅកាន់ព្រះនគរ ហើយក្រាបទូល
ដល់ព្រះរាជាថា ពួកសាវ័ករបស់ព្រះសមណគោតម គិតបិទបាំងកម្មអាក្រក់
ដែលគ្រូខ្លួនធ្វើ ទើបនាំគ្នាសម្លាប់នាងសុន្ទរី ហើយកប់ក្នុងគំនរសំរាម ។ ឯ
ព្រះរាជាទ្រង់មិនពិចារណា ទើបបញ្ជាថា បើដូច្នោះ ពួកអ្នកចូរត្រាច់ទៅ
កាន់ព្រះនគរ ។ ពួកតិរិយទាំងនោះ ដើរពោលក្នុងវិថីពេញព្រះនគរ មាន
ពាក្យជាដើមថា អ្នកទាំងឡាយ ចូរមើលកម្មអាក្រក់ របស់ពួកសមណ-
សក្យបុត្រិយ៍ចុះ ហើយក៏បានទៅកាន់ទ្វារព្រះរាជនិវេសន៍ទៀត ព្រះរាជា
ត្រាស់ឲ្យលើកសពនាងសុន្ទរីឡើងកាន់គ្រែ ហើយរក្សាទុកក្នុងព្រៃខ្មោច ។

អ្នកក្រុងសាវត្ថី វៀរព្រះអរិយសាវកចេញ ពោលពាក្យជាដើមថា ពួកអ្នក
 ចូរមើលកម្មអាក្រក់របស់សមណសក្យបុត្តិយ៍ចុះ ដូច្នោះហើយ ដើរជេរពួក
 ភិក្ខុ ទាំងក្នុងក្រុង ទាំងក្រៅក្រុង ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា
 កាលណាបរិព្វាជក ជាអន្យត្តិយទាំងនោះ បានដឹងថា ជនច្រើនបានឃើញ
 នាងបរិព្វាជិកា ឈ្មោះសុន្ទរី ដូច្នោះជាដើម ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា អញ្ជីសុ ប្រែថា ដឹងហើយ ។ បទថា វោ
 ទិដ្ឋា ប្រែថា ឃើញដោយពិសេស អធិប្បាយថា នាងទៅមកៗ កាន់វត្ត
 ជេតពន ដែលឃើញដោយពិសេស គឺឃើញច្រើនគ្នា ។ បទថា បរិក្ខាក្រម
 បានដល់ គូទឹកវែង ។ បទថា យា សា មហារាជ សុន្ទរី សេចក្តីថា មហា
 បពិត្រ នាងសុន្ទរីបរិព្វាជិកាដែលប្រាកដ គឺប្រាកដច្បាស់ថា សុន្ទរី ព្រោះ
 នាងមានរូបស្អាតក្នុងក្រុងនេះ ។ បទថា សា នោ ន ទិស្សតិ សេចក្តីថា
 នាងជាទីស្រឡាញ់ដូចកែវក្នុងក្រុង និងជីវិតរបស់ទូលបង្គំ ឥឡូវនេះ មិនប្រាកដ។
 បទថា យថានិក្ខុត្តំ សេចក្តីថា តាមដែលខ្លួនបញ្ជាពួកបុរសឲ្យទុកខាងក្នុង
 គំនរសំរាម ។ បាលីថា យថា និទាតំ (តាមដែលកប់) ដូច្នោះក៏មាន
 អធិប្បាយថា កប់ក្នុងផែនដី ។

បទថា រិទិយាយ រិទិយំ ប្រែថា អំពីផ្លូវនេះទៅកាន់ផ្លូវនោះ ។ ប្រក
 ដែលមិនទាល់ ហៅថា រិទិយំ។ ប្រកដែលបែកជា ៣ ឈ្មោះថា សិទ្ធិរាជកំ។
 បទថា អលទ្ធិនោ ប្រែថា មិនខ្មាស អធិប្បាយថា វៀរចាកសេចក្តីរឿស
 ក្នុងបាប ។ បទថា ទុស្សីលា ប្រែថា មិនមានសីល ។ បទថា ទាបធម្មា

បានដល់ មានសភាវៈលាមក គឺមានការប្រព្រឹត្តិអាក្រក់ ។ បទថា មុសា-
 វាទិនោ បានដល់ ជាបុគ្គលទ្រុស្តសីល ជាបុគ្គលអ្នកនិយាយកុហក ព្រោះ
 ច្រើនដោយការពោលឡេះឡោះថា ខ្ញុំជាអ្នកមានសីល ។ បទថា អព្រហ្ម-
 ចារិនោ បានដល់ ជាអ្នកប្រព្រឹត្តិមិនប្រសើរ ព្រោះសេពមេចុន ។ ពួកតិរិយ
 ពោលមើលងាយថា ពួកនេះឯង ។ បទថា ធម្មចារិនោ បានដល់ ជាអ្នក
 ប្រព្រឹត្តិកុសលធម៌ ។ បទថា សមចារិនោ បានដល់ ប្រព្រឹត្តិស្មើក្នុងកាយ-
 កម្មជាដើម បទថា កល្យាណធម្មា បានដល់ បុគ្គលមានសភាវៈដែលស្អាត
 ភ្ជាប់សេចក្តីថា ឈ្មោះថា ដឹងចំពោះ ។ ពាក្យថា បដិជាទិស្សន្តិ ក្នុងព្រះ
 បាលីនេះ ជាពាក្យសបញ្ជាក់ដល់អនាគតកាល ព្រោះប្រកបដោយនាមសព្វ ។
 ភាពជាសមណៈ ឈ្មោះថា សាមញ្ញ បានដល់ ភាពជាអ្នកស្ងប់ចាកបាប ។
 ភាពជាអ្នកមានធម៌ដ៏ប្រសើរ ឈ្មោះថា ព្រហ្មញ្ញ បានដល់ ភាពជាអ្នកបន្ស្រាត់
 បាប ។ បទថា កុរោ ប្រែថា ដោយហេតុណាមួយ ។ បទថា អបគតា
 ប្រែថា ទៅប្រាសហើយ គឺរលាស់ចេញហើយ ។ ដោយពាក្យថា បុរិសតិច្ឆ
 លោកអាចារ្យពោលសំដៅដល់ការសេពមេចុន ។ លំដាប់នោះ ពួកភិក្ខុក្រាប
 ទូលរឿងនោះដល់ព្រះសាស្តា ។ ព្រះសាស្តាត្រាស់ថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ
 បើដូច្នោះ ពួកអ្នកក៏ចូរឆ្លើយនឹងមនុស្សទាំងនោះ ដោយគាថានេះ ទើបត្រាស់
 ថា អក្ខរវាទិ ជាដើម ។ ដែលលោកពោលថា គ្រានោះ ពួកភិក្ខុជាច្រើន
 រូប ៗបេៗ បុគ្គលទាំងពីរនោះ ជាអ្នកកើតអំពីមនុស្សមានកម្មដ៏ថោកទាប
 លះលោកនេះទៅហើយ ជាអ្នកស្មើគ្នាក្នុងលោកខាងមុខ ។

ព្រះសាស្តា ទ្រង់ជ្រាបការសម្រេចនៃការវិនាសយសនោះ ដោយព្រះ-
សព្វញ្ញតណាណ កាលទ្រង់ល្អងលោមភិក្ខុទាំងឡាយ ទើបត្រាស់ពាក្យនេះក្នុង
ព្រះបាលីនោះថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ សំឡេងនេះ មិននៅយូរឡើយ ។

[១០៥] ក្នុងគាថា មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះថា បទថា **អក្ខតវាធិ**
បានដល់ មិនឃើញទោសរបស់អ្នកដទៃឡើយ ពោលមុសាវាទ ពោលចំពោះ
អ្នកដទៃដោយពាក្យមិនពិត គឺមិនប្រាកដ ។ បទថា **យោ វាបិ កត្វា សេចក្តី**
ថា ឬថា បុគ្គលធ្វើកម្មអាក្រក់ហើយ ពោលថា ខ្ញុំមិនបានធ្វើកម្មអាក្រក់នេះ
ទេ ។ បទថា **បេច្ច សមា កវន្តិ សេចក្តី**ថា ជនទាំង ២ ពួកនោះ ចាក
លោកនេះទៅកាន់បរលោក ជាអ្នកមានគតិស្មើគ្នា ដោយការចូលដល់នរក ។
ពិតហើយ គតិរបស់ជនទាំងនោះឯងនៅកំណត់ តែអាយុកំណត់មិនបាន ។
ព្រោះថា បុគ្គលធ្វើកម្មអាក្រក់ច្រើន នេះក្នុងនរកអស់កាលយូរ ធ្វើកម្មអាក្រក់
តិច នេះត្រឹមតិចតួចប៉ុណ្ណោះ ព្រោះជនទាំង ២ មានកម្មលាមកនោះឯង
ដូច្នោះ ទើបលោកពោលថា **និហិណកម្មា មនុជា បរត្ថ ជាដើម** ។ បទថា
បរត្ថ នេះ ក្លាប់នឹងបទថា **បេច្ច ខានិមុខ** អធិប្បាយថា ជាអ្នកមានកម្មដ៏
លាមកទាំងនោះ នឹងទៅក្នុងលោកខានិមុខ គឺទៅអំពីលោកនេះ ជាអ្នកស្មើ
គ្នាក្នុងលោកខានិមុខ ។

[១០៦-១០៧] បទថា **បរិយាបុណិត្វា** បានដល់ រៀនហើយ ។

បទថា **អការកា** បានដល់ ជាអ្នកមិនធ្វើនូវកំហុស ។ បទថា **នយិ-**
មេហិ កតំ សេចក្តីថា បានឮថា ពួកមនុស្សទាំងនោះ មានការគិតយ៉ាងនេះ

ថា ព្រះសមណសក្យបុត្តិយ៍ មិនបានធ្វើកម្មអាក្រក់ តាមដែលពួកតិរិយដើរ
 យោសនាពេញព្រះនគរដោយពិត ព្រោះតិរិយទាំងនេះពោលដោយផុសវាចា
 ដែលមិនមែនសប្បុរសយ៉ាងនេះ ក៏មិនសម្តែងអាការដែលប្លែកណាមួយ ទាំង
 មិនលះខ្លួន និងសោរច្នៃ គ្រាន់តែពោលផ្កាសាតាមធម៌តែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះថា
 បុគ្គលពោលពាក្យមិនពិត រមែងធ្លាក់នរក សមណសក្យបុត្តិយ៍ទាំងនេះ ពោល
 ផ្កាសាពួកយើងដែលមិនពិចារណាហើយ ពោលទោស និយាយដូចដាក់
 បណ្តាសា ។ ម្យ៉ាងទៀត ពោលផ្កាសាថា អ្នកណាធ្វើ តែពោលថា មិនធ្វើ
 អធិប្បាយថា សមណៈទាំងនេះធ្វើសម្បូរដល់ពួកយើង ដើម្បីឲ្យដឹងថា ខ្លួន
 មិនបានធ្វើ ។ ឯសេចក្តីត្រេកអរ ឈមចុះដោយពុទ្ធនុភាពក្នុងលំដាប់ មួយ
 អន្លើដោយការស្តាប់ព្រះគាថា ដែលព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ដល់ពួកមនុស្ស
 ទាំងនោះ ។ សេចក្តីសង្ខេបកើតឡើងហើយថា រឿងនេះ ពួកយើងមិនបាន
 ឃើញដោយប្រចក្ស ធម្មតារឿងដែលបានឮហើយ រមែងពិតខ្លះ មិនពិតខ្លះ ។
 ពិតហើយ ពួកតិរិយទាំងនោះប្រាថ្នាវត្ថុដែលមិនជាប្រយោជន៍ និងមិនជា
 ឧបការៈដល់សមណៈទាំងនេះ ព្រោះដូច្នោះ ពួកយើងមិនគប្បីពោលរឿងនេះ
 ដោយជឿពួកគេ ព្រោះថា សមណៈទាំងឡាយ ដឹងបានលំបាក ។ ចាប់តាំង
 អំពីនោះ ពួកមនុស្សក៏រៀរចាកការពោលទោសនោះ ។

ឯព្រះរាជា បញ្ជាពួករាជបុរសដើម្បីស៊ើបដល់បុគ្គលដែលសម្លាប់នាង
 សុន្ទរី ។ សម័យនោះឯង ពួកអ្នកលេងទាំងនោះ យកកហាបណៈទាំងនោះ
 ទិញស្រាជីក បង្កនូវជម្លោះ ។ បណ្តាអ្នកលេងទាំងនោះ បុរសម្នាក់និយាយ

នឹងបុរសម្នាក់ថា ឯងសម្លាប់នាងសុន្ទរី ដោយការវាយឲ្យស្លាប់ ហើយកប់
ក្នុងគំនរសំរាម យកកហាបណៈដែលបានអំពីការស៊ីឈ្នួលនោះ ទិញស្រាផឹក
ផឹកចុះអាសម្បាញ់ ។ ពួករាជបុរសបានឮដូច្នោះហើយ ទើបចាប់ពួកអ្នកលេង
ទាំងនោះ ថ្វាយដល់ព្រះរាជា ព្រះរាជាត្រាស់សួរពួកអ្នកលេងទាំងនោះថា
ពួកអ្នកសម្លាប់នាងសុន្ទរីឬ ។ ពួកអ្នកលេងទូលថា បពិត្រព្រះអង្គ ទូលបង្គំ
សម្លាប់ ។ ព្រះរាជាត្រាស់សួរថា អ្នកណាជួលពួកអ្នកឲ្យសម្លាប់ ។ ពួកអ្នក
លេងក្រាបទូលថា បពិត្រព្រះអង្គ គឺពួកតិរិយ ។ ព្រះរាជា ត្រាស់ឲ្យហៅ
ពួកតិរិយមកហើយ ទើបឲ្យទទួលជើងរឿងនោះ ហើយទ្រង់បញ្ជាថា ពួកអ្នក
ចូរត្រាច់ទៅពេញព្រះនគរ និយាយយ៉ាងនេះថា ពួកខ្ញុំមានបំណងនឹងលើក
ទោសព្រះសមណគោតម ទើបបានសម្លាប់នាងសុន្ទរីនេះ ព្រះគោតមមិនមាន
ទោស សារីករបស់ព្រះគោតមក៏មិនមានទោស ពួកខ្ញុំប៉ុណ្ណោះមានទោស ។
តិរិយទាំងនោះ បានធ្វើយ៉ាងនោះ ។ មហាជនជឿយ៉ាងពិតប្រាកដ ហើយនាំ
គ្នាតិះដៀលពួកតិរិយ ។ ពួកតិរិយបានទទួលទោសទណ្ឌ ព្រោះសម្លាប់មនុស្ស
ចាប់តាំងអំពីនោះមក ព្រះពុទ្ធ និងព្រះភិក្ខុសង្ឃ មានសក្ការៈ និងការគោរព
រាប់អានសន្តិកសន្ទាប់ហួសប្រមាណ ។ ពួកភិក្ខុកើតអស្ចារ្យក្នុងចិត្ត ទើបចូល
ទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ ហើយប្រកាសការត្រេកអររបស់ខ្លួនឲ្យទ្រង់ជ្រាប ។
ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា អថ ខោ សម្ពហុលា ភិក្ខុ ។ បេ។
អន្តរហិរោ ភន្តេ សោ សន្តោ ដូច្នោះជាដើម ។

ព្រោះហេតុអ្វី ទើបព្រះមានព្រះភាគមិនត្រាស់ប្រាប់ដល់ពួកភិក្ខុថា នេះ

ជាការធ្វើរបស់ពួកតិរិយ ។ ឆ្លើយថា ព្រោះការប្រាប់ដល់អរិយសាវ័កមុន មិន
 មានប្រយោជន៍ឡើយ តែក្នុងពួកបុប្ផជនមិនត្រាស់ប្រាប់ ដោយទ្រង់ព្រះតម្រិះ
 ថា កម្មរបស់ពួកជនដែលមិនជឿនោះ គប្បីប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីមិនជាប្រយោជន៍
 ដើម្បីទុក្ខអស់កាលយូរ ។ ម្យ៉ាងទៀត ការដែលត្រាស់ប្រាប់រឿងនេះ ដែល
 មិនទាន់មកដល់ ដែលព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ ទ្រង់មិនធ្លាប់ប្រព្រឹត្តមកឡើយ ។
 ពិតហើយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រកាសបក្ខពួកនៃសង្គិលេស ចំពោះទ្រង់
 សម្តែងមកដោយលំដាប់ ។ បុគ្គលណាម្នាក់ មិនអាចនឹងឲ្យឱកាសដែលខ្លួន
 ធ្វើកម្មហើយ វិលត្រឡប់មកបាន ព្រោះហេតុនោះ ទើបព្រះមានព្រះភាគទ្រង់
 ប្រថាប់គង់ពិចារណាមើលនូវការពោលទោស និងហេតុនៃការពោលទោស
 ដោយឧបេក្ខា សមដូចព្រះតម្រាស់ដែលត្រាស់ថា

បុគ្គលអ្នកធ្វើបាបកម្មហើយ ទោះបីចូលទៅព្រះអាកាស ក្នុង
 កណ្តាលសមុទ្រ កាន់ចន្លោះភ្នំទាំងឡាយ ក៏មិនគប្បីរួចចាក
 បាបកម្ម ព្រោះប្រទេសលើផែនដី ដែលបុគ្គលស្ថិតនៅហើយ
 គប្បីរួចចាកបាបកម្មបាននោះ មិនដែលមានឡើយ ។

បទថា **ឯតមត្តំ វិទិត្យា** សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបដោយប្រការទាំងពួងដល់
 រឿងនេះថា កាលពោលដោយការកាត់បង់នូវសេចក្តីស្រឡាញ់ ពាក្យអាក្រក់
 ដែលពាលជនឲ្យប្រព្រឹត្តទៅហើយ ឈ្មោះថាជាការអត់ធន់បានលំបាកសម្រាប់
 ជីវជន ដែលប្រកបដោយកម្លាំងនៃខន្តី រមែងមិនមាន ។ បទថា **សមំ ឧទានំ**
 សេចក្តីថា ទ្រង់បន្តិឧទាននេះ ដែលប្រកាសកម្លាំងនៃអធិវាសនខន្តី ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា តុន្តិ វាចាយ ជនា អសញ្ញតា សហេហិ
 សង្គាមគតំវ កុញ្ញំ សេចក្តីថា ពួកពាលជន ឈ្មោះថា មិនសង្រួម គឺដែល
 ដឹកនាំមិនបាន ព្រោះមិនមានសំរិះណាមួយ មានកាយសំរិះជាដើម រមែង
 ចាក់ធ្លុះ គឺចាក់ធ្លុះដោយលំពែង គឺវាថា ដូចទាហានដែលជាសត្រូវ ចាក់នូវ
 ដីកុញ្ញា គឺដីដីប្រសើរចូលក្នុងសង្រួម គឺក្នុងសមរក្សិដោយព្រួញដែលលាប
 ដោយថ្នាំពិស ។ នេះជាសក្ការៈរបស់ពាលជនទាំងនោះ ។ បទថា សុត្វាន
 វាក្យំ ដរុសំ ឧទិរតំ អធិវាសយេ ភិក្ខុ អនុដ្ឋចិត្តោ សេចក្តីថា ភិក្ខុជម្រះនូវ
 ពាក្យ គឺពាក្យគ្រោតគ្រោតដែលពាលជននោះបន្លឺ គឺពាល បានដល់ ឲ្យប្រព្រឹត្ត
 ទៅដោយអំណាចការប៉ះខ្ទប់នូវសេចក្តីស្រឡាញ់ដែលមិនពិត ដោយសេចក្តី
 ពិត រពួកដល់ឱវាទដែលឧបមាដោយរណាររបស់ព្រះតថាគត ដែលមានចិត្ត
 មិនប្រទូស្ត សូម្បីតិចតួច ជាអ្នកមានប្រក្រតីឃើញភ័យក្នុងសង្សារថា នេះ
 មានសង្សារជាសក្ការៈ គប្បីអត់ធន់ គឺគប្បីតាំងនៅក្នុងអធិវាសនខន្តី ។ ក្នុង
 សេចក្តីនេះ មានអ្នកចោទសួរថា ព្រះសាស្តាមានបុញ្ញសម្ភារដ៏បរិបូណ៌ ដែល
 ទ្រង់សន្សំមកដោយគោរព អស់កាលប្រមាណមិនបាន ទ្រង់បានទទួលការ
 ពោលទោសដែលមិនពិត ដែលខ្លាំងក្លាដល់ម៉្លេះ នុះជាកម្មអ្វី ខ្ញុំនឹងឆ្លើយតទៅ
 ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ ធ្លាប់ជាព្រះពោធិសត្វក្នុងអតីតជាតិ ជាអ្នក
 លេង ឈ្មោះថា មុនាឡិ សេពតែមិត្តអាក្រក់ ច្រើនទៅដោយអយោនិសោ-
 មនសិការ ។ ថ្ងៃមួយ ឃើញព្រះបច្ចេកពុទ្ធព្រះនាមសុរកិ កំពុងដណ្តប់ចីវរ
 ដើម្បីចូលទៅបិណ្ឌបាតក្នុងព្រះនគរ ។ ក្នុងសម័យនោះ ស្រីម្នាក់ដើរទៅមិន

ឆ្ងាយអំពីព្រះបច្ចេកពុទ្ធ អ្នកលេងនោះពោលទោសថា សមណៈនេះ មិន
 មែនជាអ្នកប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយៈ ដោយកម្មនោះ ទើបឆេះក្នុងនរកច្រើនសែនឆ្នាំ
 ព្រោះសេសនៃវិបាកកម្មនោះឯង បានជាព្រះពុទ្ធក្នុងកាលឥឡូវនេះ ក៏ត្រូវពោល
 ទោស ព្រោះហេតុនៃនាងសុន្ទរី ក្នុងសេចក្តីនេះ យ៉ាងណា ទុក្ខមានការពោល
 ជាដើម ដែលស្រីធ្វើអាការៈប្លែក មាននាងចិញ្ចាណាវិកាជាដើម ឲ្យប្រព្រឹត្ត
 ទៅហើយដល់ព្រះមានព្រះភាគ ទាំងអស់នោះ ជាវិបាកដែលសល់អំពីកម្ម
 ដែលទ្រង់ធ្វើហើយក្នុងកាលមុន ទើបហៅថា កម្មបិលោតិក សមដូចព្រះ
 តម្រាស់ដែលត្រាស់ក្នុងអបទានថា

ព្រះលោកនាយក មានភិក្ខុសង្ឃច្រើន ចោមរោម ទ្រង់
 គង់លើផ្ទៃនៃថ្ម ជាទឹករាយ ជិតស្រះអនោតត្ត រុងរឿង
 ដោយរតនៈផ្សេងៗ ក្នុងចន្លោះនៃព្រៃ មានក្លិនផ្កាផ្សេងៗ
 ទ្រង់ព្យាករនូវបុព្វកម្ម របស់ព្រះអង្គ ក្នុងទីនោះថា ម្ចាស់
 ភិក្ខុទាំងឡាយ អ្នកទាំងឡាយ ចូរស្តាប់នូវអំពើរបស់តថាគត
 ដែលបានធ្វើទុកមកហើយ ដូចតទៅនេះ តថាគតបានឃើញ
 នូវភិក្ខុមួយរូបនៅក្នុងព្រៃ ហើយបានប្រគេនកំណាត់សំពត់ ។
 ក្នុងកាលនោះ តថាគតបានប្រាថ្នា ជាព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ជាដំបូង
 ដើម្បីការត្រាស់ដឹង ឯសេចក្តីប្រាថ្នានោះ ក៏ឲ្យផលក្នុងការ
 បានត្រាស់ជាព្រះពុទ្ធ ដោយអំណាចនៃបិលោតិកម្ម ។ ក្នុង
 កាលមុន តថាគត កើតជានាយគោបាល កៀងមេគោទៅ

កាន់ទីគោចរ បានឃើញមេគោ កំពុងផឹកទឹកល្អក់ ហើយ
 ដេញចេញ ។ ដោយវិបាកនៃកម្មនោះ ក្នុងបច្ច័មភពនេះ
 តថាគតស្រែកទឹក ហើយមិនបានផឹក ដូចសេចក្តីប្រាថ្នា ។
 កាលភពមុន ក្នុងជាតិដទៃ តថាគតជាអ្នកលេង ឈ្មោះ
 បុនាលី បានពោលបង្គាប់នូវព្រះបច្ចេកពុទ្ធ ព្រះនាមសុរកិ
 ព្រះអង្គជាបុគ្គលមិនប្រទូស្តឡើយ ។ ដោយវិបាកនៃកម្មនោះ
 តថាគតអន្ទោលទៅក្នុងនរក អស់កាលដ៏យូរ រងទុក្ខវេទនា
 អស់ពាន់នៃឆ្នាំដ៏ច្រើន ។ ដោយសំណល់នៃកម្មនោះ ក្នុង
 បច្ច័មភពនេះ តថាគតបាននូវការពោលបង្គាប់ ព្រោះហេតុ
 នៃនាងសុន្ធិរិកា ។ មួយទៀត តថាគតពោលបង្គាប់សាវ័ក
 ឈ្មោះនន្ទ របស់ព្រះពុទ្ធ ទ្រង់គ្របសង្កត់ នូវសត្វលោក
 ទាំងពួង តថាគតបានអន្ទោលទៅក្នុងនរក អស់កាលដ៏យូរ
 ព្រោះការពោលបង្គាប់ នូវសាវ័កនោះ ។ តថាគតបាន
 អន្ទោលទៅក្នុងនរក អស់កាលដ៏យូរ ចំនួនមួយហ្នឹងឆ្នាំ លុះ
 តថាគត បានមកជាមនុស្ស ក៏បាននូវការពោលបង្គាប់ជា
 ច្រើន ។ ដោយសំណល់នៃកម្មនោះ នាងចិញ្ចមានវិកាមក
 ពោលបង្គាប់តថាគត ក្នុងប្រជុំជន ដោយពាក្យមិនពិត ។
 តថាគតកើតជាព្រាហ្មណ៍ តែងជាអ្នកចេះមន្ត មានគេធ្វើ
 សក្ការបូជា បង្ហាញមន្តដល់មាណព ៥០០ នាក់ក្នុងព្រៃធំ ។

បរមត្ថជោតិកា អដ្ឋកថា ឧទានមេឃិយវគ្គទី ៤

ឥសីភិមៈ បានអភិញ្ញា ៥ មានប្ញទ្ធិច្រើន មកក្នុងទីនោះ តថាគត
បានឃើញឥសីនោះ លោកជាអ្នកមិនប្រទូស្តនិមន្តមក ក៏
បានពោលបង្ហាច់ ។ លំដាប់នោះ តថាគតនិយាយនឹងពួក
សិស្សថា ឥសីនេះ ជាអ្នកបរិភោគកាម កាលតថាគតនិយាយ
ប្រាប់ ឯពួកមាណព ក៏បានរីករាយតាម ។ លំដាប់នោះ
មាណពទាំងអស់ ត្រាច់ទៅសូមក្នុងត្រកូលតូចធំ និយាយ
ប្រាប់មហាជនថា ឥសីនេះ ជាអ្នកបរិភោគកាម ។ ដោយ
វិបាកនៃកម្មនោះ កិក្ខុទាំងអស់ចំនួន ៥០០ នេះ ក៏បាននូវ
ការពោលបង្ហាច់ ព្រោះហេតុនៃនាងសុន្ទរិកា ។ កាលភព
មុន តថាគតសម្លាប់បងប្រុសម្នាក់ មានមាតាផ្សេងគ្នា ព្រោះ
ហេតុនៃទ្រព្យ ហើយបោះចោលទៅក្នុងជ្រោះភ្នំឲ្យប៉ះនឹងថ្ម ។
ដោយវិបាកនៃកម្មនោះ ទេវទត្តបានប្រមៀលថ្ម ដុំថ្មក៏រមៀល
មកប៉ះអង្គដួប (មេជើង) នៃតថាគត ។ កាលពីជាតិ
មុន តថាគតជាទារក កំពុងលេងក្នុងផ្លូវធំ បានឃើញព្រះ
បច្ចេកពុទ្ធ ក៏ដុតព្រៃទាំងមូល ក្បែរផ្លូវ ។ ដោយវិបាកនៃ
កម្មនោះ ក្នុងបច្ចិមភពនេះ ទេវទត្តក៏ប្រើខ្នាន់ធ្នូ ឲ្យសម្លាប់
តថាគត ។ កាលពីជាតិមុន តថាគតកើតជាហ្មដីរី បានបរ
ដីរបំព្រេចព្រះបច្ចេកមុនដីឧត្តម ព្រះអង្គកំពុងត្រាច់ទៅដើម្បី
បិណ្ឌបាត ។ ដោយវិបាកនៃកម្មនោះ ដីរីនាឡាគីរីចុះប្រេង

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយខុទ្ទកបិដកៈ គាថាធម្មបទ

កាច ចូលមកព្រេចតថាគតក្នុងគិរិពូជបុរីដ៏ប្រសើរ (រាជ-
 គហៈ) ។ តថាគតកើតជាស្តេច ឈ្មោះបត្តិកៈ បានយក
 លំពែងសម្លាប់បុរសទាំងឡាយ ដោយវិបាកនៃកម្មនោះ
 តថាគត ឆេះក្នុងភ្លើងនរកក្លាខ្លាំង ។ ដោយសំណល់នៃកម្ម
 នោះ ក្នុងកាលឥឡូវនេះ កម្មវិបាកនោះ ក៏ធ្វើឲ្យរបកស្រែក
 ជើងទាំងអស់ របស់តថាគត ព្រោះថា កម្មនៅតែមិនទាន់
 វិនាស ។ តថាគតកើតជាទារកនៃព្រានត្រី ក្នុងកេរដ្ឋគ្រាម
 បានឃើញពួកជនអ្នកសម្លាប់ត្រី ក៏កើតសោមនស្ស ។ ដោយ
 វិបាកនៃកម្មនោះ ស្តេចវិជដុកៈសម្លាប់ពួកសក្យៈ ក្នុងកាល
 ណា ទុក្ខក្នុងក្បាលក៏មានដល់តថាគត (ក្នុងកាលនោះ)
 ព្រោះពួកសក្យៈ ត្រូវគេសម្លាប់ ។ តថាគតបានពោលផ្ដន្ទា
 នូវពួកសាវ័កក្នុងសាសនា នៃព្រះពុទ្ធព្រះនាមផុស្សៈថា ចូរ
 លោកទាំងឡាយ ទំពាស៊ី បរិកោត នូវបាយដំណើបចុះ កុំ
 បរិកោតនូវបាយស្រូវសាលីឡើយ ។ ដោយវិបាកនៃកម្មនោះ
 ក្នុងកាលនោះ តថាគតនៅក្នុងស្រុកវេរញ្ញា ព្រាហ្មណ៍និមន្ត
 ឲ្យឆាន់តែបាយដំណើបអស់ ៣ ខែ ។ តថាគតបានហាម
 ឃាត់កូនអ្នកចំបាប់ ក្នុងកាលដែលគ្មានព្រះពុទ្ធត្រាស់ ដោយ
 វិបាកនៃកម្មនោះ ជំងឺខ្លាំងក៏កើតឡើងដល់តថាគត ។ តថាគត
 កើតជាពេទ្យ បានដាក់ថ្នាំបញ្ចុះសេដ្ឋីបុត្ត ដោយវិបាកនៃកម្ម

បរមត្ថជោតិកា អដ្ឋកថា ឧទានមេឃិយវគ្គទី ៤

នោះ ជំងឺចុះឈាមក៏កើតឡើងដល់តថាគត ។ ក្នុងភពមួយ
 នោះ តថាគតកើតជាជោតិបាល បានផ្សព្វផ្សាល់ព្រះសុគត
 ព្រះនាមកស្សប្រះថា ព្រោះអ្វីក៏ថាត្រាស់ជីវិតពោធិញ្ញាណជា
 ទីផ្សរផង គេកបានដោយកម្រក្រៃលែង ។ ដោយវិបាកនៃ
 កម្មនោះ តថាគតប្រព្រឹត្តទុក្ខករិយាជាច្រើន ក្នុងឧរុវេល-
 ប្រទេសអស់ ៦ វស្សា ទើបបានត្រាស់ជីវិតឡើង ។ តថាគត
 មិនបាននូវពោធិញ្ញាណដ៏ឧត្តម ដោយផ្លូវនេះទេ តថាគត
 ហេតុតែបុព្វកម្មនោះ ជាសំភ័យនៃ ក៏ស្វែងរកតាមផ្លូវខុស ។
 តថាគតមានបុណ្យ និងបាបអស់រលីងហើយ បានរៀបរយ
 នូវកម្មទាំងពួង មិនមានសេចក្តីសោក មិនមានសេចក្តី
 ចង្អៀតចង្អល់ មិនមានអាសវៈ និងបរិនិព្វាន ។ ព្រះជិនស្រី
 ទ្រង់ដល់នូវអភិញ្ញា និងពលទាំងពួង បានព្យាករដោយ
 សេចក្តីពិស្តារ ដល់ភិក្ខុសង្ឃ ជិតមហាស្រះឈ្មោះអនោតត្ត
 ដូចរៀបរាប់មកនេះឯង ។^{១៣៣}

អដ្ឋកថា សុទ្ធវិស្វត្រធិ ៨ ចប់

សុត្តន្តបិដក

ឧបសេនវង្គន្តបុត្តសូត្រ

[១០៨] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់គង់នៅក្នុងវត្តវេឡុវ៉ែន កលន្ទកនិវាបស្ថាន ជិតក្រុងរាជគ្រឹះ ។ គ្រានោះ
 ឯង ព្រះឧបសេនវង្គន្តបុត្តដ៏មានអាយុ ទៅក្នុងទីស្ងាត់ហើយសម្ងំនៅ មានចិត្ត
 ត្រិះរិះកើតឡើងយ៉ាងនេះថា ឱហ្ន៎ អញពេញជាមានលាភ ឱហ្ន៎ អញពេញ
 ជាបានល្អ (ព្រោះ) ព្រះមានព្រះភាគ ជាគ្រូអញ ព្រះអង្គជាព្រះអរហន្ត-
 សម្មាសម្ពុទ្ធផង អញក៏បានចេញចាកផ្ទះចូលទៅកាន់ផ្នួស ក្នុងធម្មវិន័យ
 ដែលព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ទុកដោយប្រពៃផង ពួកសព្វហ្មចារីរបស់អញ
 ជាអ្នកមានសីល មានកល្យាណធម៌ផង អញជាអ្នកធ្វើឲ្យពេញលេញ ក្នុង
 សីលទាំងឡាយផង អ្នកមានចិត្តតាំងមាំល្អ មានចិត្តមូលនឹងក្នុងអារម្មណ៍
 តែមួយផង ជាអរហន្តខ្លាំងណាស្រពផង អ្នកមានប្ញទ្ធិច្រើន មានអានុភាពច្រើន
 ផង រស់នៅក៏ចម្រើន ស្លាប់ក៏ចម្រើន ។ លំដាប់នោះ ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់សេចក្តីត្រិះរិះ ក្នុងចិត្តរបស់ព្រះឧបសេនវង្គន្តបុត្តដ៏មានអាយុ
 ដោយព្រះហឫទ័យរបស់ព្រះអង្គហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះក្នុងវេលានោះថា
 ជីវិតរបស់បុគ្គលណា មិនក្តៅក្រហាយ បុគ្គលនោះ រមែងមិនសោក
 ក្នុងកាលជិតស្លាប់ ប្រសិនបើអ្នកប្រាជ្ញនោះឯង បានឃើញបទ គឺព្រះ
 និព្វាន រមែងមិនសោក ក្នុងកណ្តាលពួកអ្នកសោកឡើយ ។
 ភិក្ខុបានគាស់រម្លើងតណ្ហា ក្នុងភព មានចិត្តស្ងប់ មានជាតិសង្សារ
 អស់ហើយ ភពថ្មីទៀត មិនមានដល់ភិក្ខុហើយ ។ សូត្រទី ៩ ។

អដ្ឋកថា

ឧបសេនវង្គន្តបុត្តសូត្រ

ឧបសេនវង្គន្តបុត្តសូត្រទី ៧ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[១០៨] បទថា ឧបសេនោ ក្នុងបទថា ឧបសេនស្ស នេះ ជាឈ្មោះរបស់ព្រះថេរៈ ។ ព្រោះលោកជាបុត្ររបស់វង្គន្តព្រាហ្មណ៍ ទើបគេហៅថា វង្គន្តបុត្រ ។

សេចក្តីពិស្តារថា ព្រះថេរៈនេះ ជាបុរសប្រសើររបស់ព្រះសារីបុត្រ ឬសក្កុដ ព្រះសាសនា កាលទ្រង់មិនទាន់បញ្ចត្តសិក្ខាបទ ឧបសម្បទាបាន ២ វស្សា ធ្វើជាឧបជ្ឈាយ៍ បានបំបួសភិក្ខុមួយរូប នាំភិក្ខុនោះទៅឧបជ្ជាកព្រះមានព្រះភាគ ត្រូវព្រះមានព្រះភាគត្រាស់សួរ ដឹងថា ភិក្ខុនោះ ជាសទ្ធិវិហារិករបស់លោក ហើយ ទ្រង់តិះដៀលដោយន័យដែលមកក្នុងខន្ធកៈថា ម្ចាស់មោឃបុរស អ្នកវិលមក ដើម្បីភាពជាអ្នកប្រាថ្នាច្រើន គឺទាក់ទងដោយគណៈ ជាអ្នកមានចិត្តសង្វេគ ដូចសេះដែលវាយដោយភ្នែង ទើបកើតឧស្សាហ៍ឡើងថា ឥឡូវនេះ អញអាស្រ័យបរិស័ទ ត្រូវព្រះមានព្រះភាគទ្រង់តិះដៀល ក៏ព្រោះអាស្រ័យបរិស័ទដូចគ្នា ទើបបានទទួលការសរសើរ ដូច្នោះហើយ ទើបសមាទាន គុតធម៌ទាំងអស់ ផ្តើមចម្រើនវិបស្សនា មិនយូរប៉ុន្មាន ក៏បានអភិញ្ញា ៦ សម្រេចបដិសម្ពិទ្ធា ជាព្រះមហាខ័ណ្ឌស្រព ឲ្យនិស្សិតរបស់ខ្លួនទ្រទ្រង់ គុត្តដូចគ្នា មួយអង្វើដោយនិស្សិតទាំងនោះ ចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ បានទទួលការសរសើរអំពីសម្មាករបស់ព្រះមានព្រះភាគ ទាក់ទងដោយបរិស័ទ

ដោយន័យដែលមកហើយ ក្នុងសន្តតសិក្ខាបទថា ម្នាលឧបសេន បរិស័ទ
 របស់អ្នកគួរជ្រះថ្លា ទើបទ្រង់ស្តាប់នាក្នុងឯតទគ្គៈថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ
 ពួកភិក្ខុអ្នកមានសេចក្តីជ្រះថ្លាគ្រប់គ្រាន់ ស្រេចនឹងឧបសេនវន្តនុបុត្ត ប្រសើរ
 ជាងគេ ក្នុងបណ្តាមហាសាវ័ក ៨០ រូប ក៏មានមួយរូប នៅក្នុងនោះដែរ ។
 ថ្ងៃមួយ លោកត្រឡប់អំពីបិណ្ឌបាត ក្រោយបច្ចាកត្ត កាលពួកអន្តេវាសិក
 ទៅកាន់ទីសម្រាកពេលថ្ងៃរៀងៗ ខ្លួន ទើបកាន់យកទឹកអំពីឆ្នាំងលាងជើង រួច
 លាបខ្លួនឲ្យត្រជាក់ លាតកម្រាលស្បែកអង្គុយសម្រាកក្នុងពេលថ្ងៃ ពិចារណា
 គុណរបស់ខ្លួន ។ ពួកនិស្សិតរបស់លោកច្រើនរយច្រើនពាន់ នាំគ្នា
 ទំនុកបម្រុងលោកមិនដាច់ ។ លោកបញ្ជូនមនសិការ ឆ្ពោះគុណរបស់ព្រះ
 មានព្រះភាគថា ដំបូង គុណរបស់សាវ័កនៃព្រះតថាគត គង់មានប្រមាណ
 ដល់ម៉្លេះ ចំណង់បើគុណរបស់ព្រះសាស្តា តើក្រែកលែងយ៉ាងណាទៅហ្ន៎ ។
 ពួកនិស្សិតទាំងនោះ ច្រើនពាន់កោដិ នាំគ្នាទំនុកបម្រុងលោកតាមសមគួរដល់
 កម្លាំងញាណ លោករព្វកដល់ព្រះគុណរបស់ព្រះសាស្តា ដែលសមគួរដល់
 ការៈដែលប្រាកដច្បាស់ ដោយន័យជាដើមថា ព្រះសាស្តានៃយើង ទ្រង់មាន
 សីលយ៉ាងនេះ មានធម៌យ៉ាងនេះ មានបញ្ញាយ៉ាងនេះ មានវិមុត្តិយ៉ាងនេះ និង
 ដោយន័យជាដើមថា **ឥតិបិ សោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធា បន្ទាប់អំពី**
 នោះ រព្វកដល់ធម្មគុណ ដោយន័យជាដើមថា **ស្វាគ្ហានោ ភគវតោ ធម្មោ**
 និងគុណរបស់អរិយសង្ឃ ដោយន័យជាដើមថា **សុប្បដិបន្នោ ភគវតោ**
 សាវកសង្ឃោ កាលគុណព្រះរតនត្រ័យប្រាកដច្បាស់ ដោយអាការយ៉ាងនេះ

ទើបព្រះមហាថេរៈ មានចិត្តត្រេកអរ អង្គុយសោយបីតិ និងសោមនស្សដ៏
ឪឡោរ មានវោការ មានអាការជាអនេក ។ កាលសម្តែងដល់សេចក្តីនោះ
ទើបលោកពោលពាក្យជាដើមថា គ្រានោះឯង ព្រះឧបសេនវង្គន្តបុត្តដ៏មាន
អាយុ ទៅក្នុងទីស្ងាត់ហើយ សម្ងំនៅ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា រហោគតស្ស ប្រែថា នៅក្នុងទីស្ងាត់ ។
បទថា បដិសល្ល័នស្ស បានដល់ ជាបុគ្គលឯកោ ។ បទថា ឯវំ ចេតសោ
បរិវិតក្តោ ឧទទាទិ សេចក្តីថា ការត្រិះរិះនៃចិត្តដែលមានអាការដូចពោល
ក្នុងឥឡូវនេះ កើតឡើងហើយដោយអាការយ៉ាងនេះ ។ បទថា លាភា វត
មេ សេចក្តីថា ការបានអត្តភាពជាមនុស្ស ការកើតឡើងនៃព្រះពុទ្ធ ការមាន
សទ្ធា និងការសម្រេចមគ្គផលជាដើមនោះ ចាត់ជាលាភរបស់អាត្មាអញ ដែល
គួរអស្ចារ្យពិតប្រាកដ ។ បទថា សុលទ្ធិំ វត មេ សេចក្តីថា ការសម្រេចបព្វជ្ជា-
ឧបសម្បទា និងការចូលទៅអង្គុយជិតព្រះរតនត្រ័យជាដើម តថាគតបាន
ហើយ ក្នុងព្រះសាសនារបស់ព្រះមានព្រះភាគនេះ អាត្មាអញបានល្អហើយ
ហ្ន៎ ។ លោកពោលហេតុនោះ ដោយន័យជាដើមថា សត្តា ច មេ ដូច្នោះ ។

គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យក្នុងបទថា សត្តា ច មេ ជាដើមនោះ ឈ្មោះថា សត្តា
ព្រោះទូន្មានពួកសត្វតាមសមគួរ ដោយប្រយោជន៍ក្នុងភពនេះ ប្រយោជន៍ក្នុង
ភពខាងមុខ និងបរមត្ថប្រយោជន៍ ។ ឈ្មោះថា ភគវា ព្រោះមានភាពជា
បុគ្គលមានភាគធម៌ជាដើម ។ ឈ្មោះថា អរហំ ព្រោះជាអ្នកឆ្ងាយចាកកិលេស
ទាំងឡាយ ១ ព្រោះជាអ្នកកម្ចាត់នូវកាំនៃសង្សារចក្រ ១ ព្រោះកម្ចាត់សត្រូវ

គីកិលេស ១ ព្រោះជាបុគ្គលសមគួរដល់សក្ការៈ មានបច្ច័យជាដើម ១ ព្រោះ
 មិនធ្វើបាបក្នុងទីស្ងាត់ ១ ឈ្មោះថា សម្មាសមុទ្ទោ ព្រោះត្រាស់ដឹងធម៌ទាំង
 ពួងដោយប្រពៃ និងដោយព្រះអង្គឯង ក្នុងទីនេះ មានសេចក្តីសង្ខេបប្រមាណ
 ប៉ុណ្ណោះ^(១) ។ បទថា ស្វាក្កាតេ ប្រែថា ត្រាស់ល្អហើយ គឺ ត្រាស់នាំសត្វ
 ចេញចាកទុក្ខដោយចំណែក ១ ។ បទថា ធម្មវិនយេ បានដល់ បាវចនៈ ។
 ពិតហើយ បាវចនៈនោះ លោកហៅថា ធម្មវិនយ ព្រោះទ្រទ្រង់នូវបុគ្គល
 បដិបត្តិតាមពាក្យប្រៀនប្រដៅ មិនឲ្យធ្លាក់ទៅក្នុងសង្សារទុក្ខ ព្រោះកម្ចាត់
 កិលេស មានរាគៈជាដើម ។ បទថា ព្រហ្មចារិនោ សេចក្តីថា ឈ្មោះថា
 ព្រហ្មចារី ព្រោះប្រព្រឹត្ត គឺបដិបត្តិស្មើនូវសាសនា គឺព្រហ្ម ព្រោះអត្ថថា
 ប្រសើរ បានដល់ អរិយមគ្គសច្ចរបស់ព្រះមានព្រះភាគ ។ បទថា សីលវន្តោ
 បានដល់ ជាអ្នកមានសីល គឺសីលក្នុងមគ្គ និងសីលក្នុងផល ។ បទថា
 កល្យាណធម្មា សេចក្តីថា ឈ្មោះថា កល្យាណធម៌ ព្រោះមានធម៌ស្អាត
 ដូចជា សមាធិ បញ្ញា វិមុត្តិ និងវិមុត្តិញ្ញាណទស្សនៈ ដោយពាក្យនេះ ព្រះ
 មានព្រះភាគ ទ្រង់សម្តែងបដិបទាដែលល្អដល់ព្រះសង្ឃ ។ ដោយបទថា
 សីលេសុ ធម្មិបរិបូរិការី នេះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា សូម្បីតថាគតបួស
 ហើយ ក៏មិនបានពោលតិរច្ឆានកថា ជាអ្នកច្រើនទៅដោយសេចក្តីព្យាយាមដ៏
 មាំមាំ ដោយពិត តថាគតបំពេញសីលទាំង ៤ មានបុតិមោក្ខសំរវសីលជាដើម
 មិនឲ្យដាច់ មិនឲ្យធ្លុះ មិនឲ្យពពាល មិនឲ្យពព្រុស ឲ្យជាទេយ្យ ឲ្យជាសីល

-សេចក្តីពិស្តារសូមរកមើលក្នុងពុទ្ធនុស្សតិនិទ្ទេស ក្នុងគម្ពីរវិសុទ្ធិមគ្គឯណោះចុះ ។

ដែលវិញ្ញាជនសរសើរ ឲ្យជាសីលដែលតណ្ហា និងទិដ្ឋិពាល់ត្រូវមិនបាន ឲ្យ
សម្រេចចំពោះអរិយមគ្គប៉ុណ្ណោះ ។ ដោយពាក្យនេះ ទ្រង់សម្តែងដល់ការ
ដល់ព្រមដោយអរិយផលទាំង ២ របស់ព្រះអង្គ ។ ពិតហើយ ព្រះសោតា-
បន្ន និងព្រះសកទាគាមី ជាអ្នកធ្វើឲ្យបរិបូណ៌ក្នុងសីលទាំងឡាយ ។ បទថា
សុសមាហិតោ ចម្ព៌ ឯកគ្គចិត្តោ សេចក្តីថា តថាគតជាអ្នកមានចិត្តតាំងមាំ
ដោយសមាធិ មានឧបចារៈ និងអប្បនា និងជាអ្នកមានចិត្តមិនរាយមាយ
ដោយប្រការទាំងពួង ។ ដោយពាក្យ គឺភាពជាបុគ្គលធ្វើឲ្យបរិបូណ៌ ក្នុង
សមាធិនេះ ទ្រង់សម្តែងដល់ការដល់ព្រម ដោយអរិយផលទី ៣ របស់ព្រះ
អង្គ ។ ពិតហើយ ព្រះអនាគាមីជាអ្នកធ្វើឲ្យបរិបូណ៌ក្នុងសមាធិ ។ បទថា
អរហោ ចម្ព៌ ខ័ណ្ឌាសវោ សេចក្តីថា តថាគតជាបុគ្គលឈ្មោះថា ខ័ណ្ឌាស្រព
ព្រោះអាសវៈ មានកាមាសវៈជាដើមអស់ទៅ ដោយប្រការទាំងពួង ដោយ
ហេតុនោះឯង ទើបតថាគតជាបុគ្គលឈ្មោះថា អស់កិលេសជាគ្រឿងចង់សត្វ
ក្នុងភព និងឈ្មោះថា ជាព្រះអរហន្ត ព្រោះជាទុក្ខិណេយ្យបុគ្គលដ៏ប្រសើរក្នុង
លោក និងទេវលោក ។ ដោយពាក្យនេះ ទ្រង់សម្តែងដល់ភាពដែលព្រះអង្គ
ធ្វើករណីយកិច្ចខ្លះហើយ ។ បទថា មហិទ្ធិកោ ចម្ព៌ មហានុភាវោ សេចក្តី
ថា តថាគតឈ្មោះថា ជាអ្នកមានប្ញទ្ធិច្រើន ព្រោះប្រកបដោយភាពជាបុគ្គល
មានជំនាញច្រើនក្នុងប្ញទ្ធិ មានការអធិដ្ឋាន និងមានការធ្វើអាការផ្សេងៗ ជា
ដើម និងឈ្មោះថា មានអានុភាពច្រើន ព្រោះដល់ព្រមដោយបុញ្ញានុភាព និង
គុណានុភាពដ៏ឧឡារ ។ ដោយពាក្យនេះ ទ្រង់សម្តែងដល់ការប្រកបដោយ

លោកិយអភិញ្ញា និងអនុបុព្វវិហារសមាបត្តិ ៩ របស់ព្រះអង្គ ។ ពិតហើយ
 សាវ័កឈ្មោះថា ជាអរិយៈ ព្រោះជាអ្នកជំនាញក្នុងអភិញ្ញាទាំងឡាយ ឈ្មោះ
 ថា មានប្ញទ្ធិច្រើន ព្រោះញ៉ាំងវត្ថុតាមដែលខ្លួនប្រាថ្នាឲ្យសម្រេច និងឈ្មោះថា
 មានអានុភាពច្រើន ព្រោះជម្រះសន្តានឲ្យបរិសុទ្ធ ដោយឧបនិស្សយសម្បត្តិ
 ក្នុងកាលមុន និងដោយវិហារសមាបត្តិផ្សេងៗ បទថា ភទ្ទកំ មេ ជីវិតំ
 សេចក្តីថា កាយនេះរបស់តថាគត ប្រកបដោយគុណ មានសីលយ៉ាងនេះជា
 ដើម តាំងនៅដរាបណា ប្រយោជន៍នោះឯង ក៏ចម្រើនដល់ពួកសត្វដរាបនោះ
 សូម្បីជីវិតរបស់តថាគត ក៏ឈ្មោះថា ចម្រើនល្អ ព្រោះថា ជាបុញ្ញកេត្ត ដោយ
 បទថា ភទ្ទកំ មរណំ នេះ ទ្រង់សម្តែងដល់ភាពជាតាទិបុគ្គល ក្នុងអត្តទាំង
 ២ ថា បើបញ្ចក្ខន្ធនេះរលត់ទៅក្នុងថ្ងៃនេះ ឬក្នុងខណៈនេះឯង ដូចភ្លើងអស់
 កំញាម ដូច្នោះ សូម្បីមរណៈ គឺបរិនិព្វានដែលមិនមានបដិសន្ធិរបស់តថាគត
 នោះ ក៏ឈ្មោះថា ជាការល្អ ដូច្នោះ ទើបព្រះមហាថេរៈត្រិះរិះដល់ភាពដែល
 ខ្លួនមានសោមនស្សយ៉ាងឪឡោរ ដោយការរាប់អានច្រើនក្នុងធម៌ និងដោយ
 ការសោយបីតិដែលកើតអំពីធម៌ ព្រោះខ្លួនលះនូវភាពក្រាស់ទៅដោយមានៈ
 ក្នុងសោមនស្សមិនទាន់បាន ។

ព្រះសាស្តា ប្រថាប់គង់នៅក្នុងព្រះគន្ធកុដិនោះឯង ទ្រង់ជ្រាបរឿងនោះ
 ដោយព្រះសព្វញ្ញាតញ្ញាណ ទើបបន្លឺខ្លួននេះ ដែលប្រកាសភាពជាបុគ្គលនឹង
 ជឿរបស់លោកទាំងក្នុងជីវិត និងមរណៈ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោល
 ថា អថ ទោ ភគវា ។បេ។ ឧទានេសិ ដូច្នោះជាដើម ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា យំ ជីវិតំ ន តបតិ សេចក្តីថា ជីវិតរមែង
ធ្វើបុគ្គលដែលជាព្រះខ័ណ្ឌស្រព មិនឲ្យក្លៅក្រហាយ គឺមិនឲ្យលំបាក ព្រោះ
ការកើតឡើងនៃខន្ធតទៅ មិនមានដោយប្រការទាំងពួង ។ ម្យ៉ាងទៀត ជីវិត
ដែលជាបច្ចុប្បន្ននោះឯង រមែងមិនបៀតបៀន ព្រោះប្រកបដោយសតិសម្ប-
ជញ្ញៈ ក្នុងទីគ្រប់អន្លើ ព្រោះដល់នូវភាពបរិបូណ៌ដោយសតិបញ្ញា ព្រោះជីវិត
នោះជាសង្ខតធម៌ ដោយប្រការទាំងពួង ។ ពិតហើយ អន្ធបុប្ផជនដែលសេព
គប់បុប្ផមិត្រ ច្រើនទៅដោយអយោនិសោមនសិការ មិនបំពេញកុសល មិន
បំពេញបុណ្យ រមែងក្លៅក្រហាយដោយការក្លៅក្រហាយ មានក្លៅក្រហាយថា
អញមិនបានធ្វើកម្មល្អជាដើម ព្រោះហេតុនោះ ទើបជីវិតរបស់បុគ្គលនោះ
ធ្វើឲ្យបុគ្គលនោះក្លៅក្រហាយ ។ ឯបុគ្គលក្រៅអំពីនេះ ដែលមិនធ្វើបាប ធ្វើ
តែបុណ្យ ឬព្រះសេក្ខៈ ៧ ពួក និងកល្យាណបុប្ផជន រមែងមិនក្លៅក្រហាយ
ដោយការក្លៅក្រហាយខាងក្រោយ ព្រោះរៀបចំធម៌ជាទីតាំងនៃសេចក្តីក្លៅ
ក្រហាយ ព្រោះប្រកបដោយធម៌ ដែលមិនជាទីតាំងនៃការក្លៅក្រហាយ ព្រោះ
ដូច្នោះ ទើបជីវិតរបស់បុគ្គលទាំងនោះ មិនក្លៅក្រហាយ ។ ឯក្នុងព្រះខ័ណ្ឌ-
ស្រព មិនចាំបាច់ពោលឡើយ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកចង់អត្តវណ្ណនា
ដោយអំណាចបវត្តិទុក្ខ ។ បទថា មរណាន្តេ ន សោចតិ សេចក្តីថា ក្នុងទី
បំផុត គឺក្នុងទីបំផុតដោយជុំវិញ ពោល គឺមរណៈ ក្នុងកាលជិតស្លាប់ បុគ្គល
នោះរមែងមិនសោយសោក ព្រោះដកសេចក្តីសោកឡើងបាន ដោយអនាគា-
មិមគ្គនោះឯង ។ បទថា សវេ ទិដ្ឋបទោ ធីរោ សោលមជ្ឈេ នសោចតិ

សេចក្តីថា បុគ្គលនោះឈ្មោះថា ឃើញនូវបទ ព្រោះឃើញបទធម៌ ៤ មាន
 អនកិជ្ឈាជាដើម ឬឃើញព្រះនិព្វាននោះឯង ឈ្មោះថា ជាអ្នកប្រាជ្ញ គឺព្រះ
 ខ័ណ្ឌស្រព ព្រោះដល់ព្រមដោយបញ្ញា សូម្បីតាំងនៅត្រង់កណ្តាលពួកសត្វ
 ដែលមិនទាន់ប្រាសចាករាគៈ ដែលបានឈ្មោះថា សោក ព្រោះមានសោក
 ជាធម៌ ឬក្នុងកណ្តាលនៃលោកធម៌ ដែលជាហេតុនៃសេចក្តីសោក រមែងមិន
 សោយសោក ។

ឥឡូវនេះ ដើម្បីសម្តែងភាពដែលភិក្ខុនោះ មិនមានហេតុនៃសេចក្តីសោក
 ដោយប្រការទាំងពួង ទើបត្រាស់ពាក្យជាដើមថា **ឧច្ឆិទ្ធកវតណ្ហាស្ស** ដូច្នោះ ។
 ក្នុងពាក្យថា **ឧច្ឆិទ្ធកវតណ្ហាស្ស** នោះ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ កវតណ្ហា
 ដែលបុគ្គលណាកាត់ដាច់ហើយ ដោយប្រការទាំងពួង ដោយអរហត្តមគ្គ បុគ្គល
 នោះ ឈ្មោះថា មានកវតណ្ហាកាត់ដាច់ហើយ ។ ភិក្ខុនោះ គឺភិក្ខុដែលជាព្រះ
 ខ័ណ្ឌស្រព ឈ្មោះថា ជាអ្នកមានចិត្តស្ងប់ ព្រោះស្ងប់កិលេសដ៏សេសបាន
 ជាសម្បជ្ជេទ ។ បទថា **វិក្ខិទោ ជាតិសំសារោ** សេចក្តីថា សង្សារ មានការ
 កើតជាដើម ដែលមានលក្ខណៈដូចពោលហើយថា លំដាប់នៃខន្ធ ធាតុ
 អាយតនៈ ប្រព្រឹត្តទៅមិនដាច់ លោកហៅថា សង្សារ ដូច្នោះ អស់ហើយ
 ដោយពិសេស ។ ព្រោះហេតុអ្វី ព្រោះភពថ្មីរបស់ភិក្ខុនោះមិនមាន អធិប្បាយ
 ថា ព្រោះព្រះអរិយបុគ្គលនោះ គឺបែបនោះ មិនកើតតទៅទៀត ដូច្នោះ ទើប
 សង្សារ គឺការកើតរបស់លោកអស់ទៅ ។ ព្រោះហេតុអ្វី ទើបលោកមិនកើត
 ទៀត គួរពោលទៀតថា ព្រោះលោកកាត់កវតណ្ហាបានជាសម្បជ្ជេទ និងជា

បុគ្គលមានចិត្តស្ងប់ ។ ម្យ៉ាងទៀត គប្បីប្រកបសេចក្តីថា សង្សារ គឺជាតិអស់ ហើយ ព្រោះហេតុនោះឯង ទើបលោកមិនកើតទៀត ។^{១០៧}

អដ្ឋកថា ឧបសេនវដ្ឋន្តបុត្តសូត្រទី ៩ ចប់

សុត្តន្តបិដក

សារីបុត្តសូត្រ

[១០៧] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់នៅក្នុងវត្តជេតពន របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ជិតក្រុងសាវត្ថី ។ សម័យនោះឯង ព្រះសារីបុត្តដ៏មានអាយុ អង្គុយផ្តត់ភ្នែក តម្រង់កាយត្រង់ ពិចារណាការរម្ងាប់របស់ខ្លួន ក្នុងទីជិតនៃព្រះមានព្រះភាគ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ទតឃើញព្រះសារីបុត្តដ៏មានអាយុ អង្គុយផ្តត់ភ្នែក តម្រង់កាយឲ្យត្រង់ ពិចារណាការស្ងប់រម្ងាប់របស់ខ្លួន ក្នុងទីជិតព្រះអង្គ ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់បានជ្រាបច្បាស់សេចក្តីនេះហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

ភិក្ខុអ្នកមានចិត្តស្ងប់រម្ងាប់ បានកាត់ផ្តាច់តណ្ហាសម្រាប់នាំទៅ (កាន់ភព) មានជាតិសំសារអស់ហើយ ភិក្ខុនោះ បានផុតហើយចាកចំណងនៃមារ ។ សូត្រីទី ១០ ។

មេឃិយវគ្គទី ៤ ចប់

ឧទាននៃមេឃឹយវគ្គនោះ គឺ

និយាយអំពីរឿងព្រះមេឃឹយ: ១ ពួកកិក្ខុដែលមានចិត្តអណ្តែត
អណ្តូង ១ នាយគោបាល ១ ព្រះសារីបុត្តអង្គយក្នុងទីវាលក្នុង
រាត្រីខាងខ្នើត ១ ពុទ្ធនាគ និងហត្ថិណាគ ១ ជាគម្រប់ ៥ ព្រះ
បិណ្ណាលការទ្វាជ: ១ ព្រះសារីបុត្ត ១ នាងបរិព្វាជិកាឈ្មោះ
សុន្ទរី ១ ជាគម្រប់ ៨ ព្រះឧបសេនវង្សបុត្ត ១ ព្រះសារីបុត្ត
១ រួមទាំងអស់នោះ ត្រូវជា១០ ។

អដ្ឋកថា

សារីបុត្តសូត្រ

សារីបុត្តសូត្រទី ១០ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ:

[១០៨] បទថា អត្តនោ ឧបសមំ សេចក្តីថា ការស្ងប់កិលេសរបស់
ខ្លួនបានជាសម្បូរ ដោយអរហត្តមគ្គ ដែលជាហេតុនៃការសម្រេចទីបំផុត
សាវកបារមីញ្ញាណ ។

ព្រះសារីបុត្រឃើញប្រចក្សនូវការក្តៅក្រហាយ ការក្រវល់ក្រវាយ ការ
រោលរាល និងសេចក្តីទុក្ខដែលកើតអំពីកិលេស មានរាគៈជាដើម និងទុក្ខ
មានជាតិ ជរា ព្យាធិ មរណៈ សោក និងបរិទេវៈជាដើម មានអភិសង្ខារ គឺ
អភិសង្ខារជាហេតុនៃពួកសត្វដែលមិនទាន់ស្ងប់កិលេស ហើយពិចារណាទុក្ខ
មានវដ្តៈជាមូលនៃសត្វទាំងនោះ ទាំងក្នុងអតីត និងអនាគត ផ្សាយករុណា

រព្វកដល់ទុក្ខ មានប្រមាណមិនតិច ដែលខ្លួនធ្លាប់សោយ ក្នុងកាលជាបុប្ផជួន ឬដែលមានកិលេសជាហេតុ ទើបពិចារណារឿយៗ នូវការស្ងប់កិលេសរបស់ ខ្លួនថា កិលេសដែលជាហេតុនៃទុក្ខជាច្រើនឈ្មោះនេះ ឥឡូវនេះ អាត្មាអញ លះបានជាសមុច្ឆេទហើយ ។ ម្យ៉ាងទៀត កាលពិចារណារមែងពិចារណា ដល់ការស្ងប់កិលេសដោយពិត ដោយមគ្គញ្ញាណនោះៗ ថា កិលេសមាន ប្រមាណប៉ុណ្ណោះស្ងប់ហើយ ដោយសោតាបត្តិមគ្គ ប្រមាណប៉ុណ្ណោះស្ងប់ ហើយដោយសកទាគាមិមគ្គ ប្រមាណប៉ុណ្ណោះស្ងប់ហើយដោយអរហត្តមគ្គ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា អត្តនោ ឧបសមំ បច្ចវេក្ខមនោ ដូច្នោះ ជាដើម អាចារ្យមួយពួកទៀតពោលថា ព្រះថេរៈចូលអរហត្តផលសមាបត្តិ ពិចារណាសមាបត្តិនោះហើយ ពិចារណាសេចក្តីស្ងប់រឿយៗ យ៉ាងនេះថា ការដែលឧបសមនេះ មានការស្ងប់ប្រណីត ព្រោះជាអារម្មណ៍នៃអសង្ខត- ធាតុ ដែលមានការស្ងប់ដោយឥតសេសសល់ ព្រោះស្ងប់កិលេសដោយ ប្រពៃដោយខ្លួនឯង ។ អាចារ្យពួកដទៃពោលថា ក្នុងទីនេះ អរហត្តផលដែល កើតក្នុងទីបំផុតនៃការស្ងប់កិលេសបានជាសមុច្ឆេទ ឈ្មោះថា ឧបសម លោក អង្គុយពិចារណាឧបសមនោះ ។

បទថា **ឯតមត្តំ វិទិត្យា** សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបដោយអាការទាំងពួងដល់ អត្ត គឺការពិចារណាការលះកិលេស ដែលជាហេតុឲ្យព្រះសារីបុត្រមានបញ្ញា ច្រើនជាដើម មិនទូទៅដល់សាវ័កដទៃ ក្នុងបណ្ណាសាវ័កទាំងពួង ឬអរហត្ត- ផល ដែលពោលដោយបរិយាយនៃឧបសម ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ដែល

សម្តែងអានុភាពរបស់ឧបសមនោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **ឧបសន្តសន្តចិត្តស្ស** សេចក្តីថា ឈ្មោះថា ជាអ្នកមានចិត្តស្ងប់រម្ងាប់ ព្រោះលោកជាអ្នកមានចិត្តស្ងប់រម្ងាប់នោះឯង ។ ពិត ហើយ ចិត្តឈ្មោះថា ចូលទៅស្ងប់ ព្រោះកិលេសចូលទៅស្ងប់ ដោយសង្កត់ សង្កិនបានដោយសមាបត្តិ ទើបលោកមិនពោលថា **ឧបសន្តសន្តំ** ប្រែថា ស្ងប់រម្ងាប់ដោយប្រការទាំងពួង ព្រោះឧបសមនោះ មិនទាន់ស្ងប់ដោយឥត សេសសល់ ព្រោះមិនដូចគ្នានឹងការស្ងប់ដោយអរហត្តមគ្គ ។ ឯចិត្តរបស់ បុគ្គលដែលឈ្មោះថា ព្រះអរហន្ត ព្រោះលោកកាត់កិលេសបានជាសមុច្ឆេទ នោះឯង ជាកិលេសដែលស្ងប់ដោយមគ្គខាងក្រោម ដែលសម្បយុត្តដោយ សមថៈ និងវិបស្សនា ដោយជាការៈមិនចាំបាច់ស្ងប់កិលេសទៀត ទើបលោក ហៅថា ស្ងប់រម្ងាប់ ព្រោះស្ងប់បានដោយឥតសេសសល់ ។

ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា ឈ្មោះថា មានចិត្តស្ងប់រម្ងាប់ ព្រោះលោកមានចិត្តស្ងប់រម្ងាប់នោះឯង ។ ម្យ៉ាងទៀត ឧបសម លោកហៅ ថា **ឧបសន្ត** ។ ព្រោះដូច្នោះ បទថា **ឧបសន្តសន្តចិត្តស្ស** ទើបសំដៅសេចក្តី ថា ជាអ្នកមានចិត្តស្ងប់ ដោយចូលទៅស្ងប់យ៉ាងក្រៃលែង ។ ម្យ៉ាងទៀត ព្រះសាស្តា កាលទ្រង់សម្តែងថា កាលព្រះខ័ណ្ឌស្រពទាំងអស់ស្ងប់កិលេស បានជាសមុច្ឆេទ តែការស្ងប់កិលេសរបស់ព្រះធម្មសេនាបតី នៅមានពិសេស ដែលជាហេតុដល់ទីបំផុតនៃសាវកបុរាណ មិនទូទៅដល់សាវកដទៃ ក្នុង បណ្តាសាវកទាំងឡាយ ទើបត្រាស់ឲ្យពិសេស ដោយ **ឧបសន្ត** សព្វថា

ឧបសន្តសន្តចិត្តសង្ឃ។

ក្នុងសេចក្តីនោះ មានអធិប្បាយដូចតទៅនេះថា ចិត្តស្ងប់យ៉ាងក្រៃលែង គឺចិត្តមាំមាំ ឈ្មោះថា **ឧបសន្ត** គឺចិត្តដែលស្ងប់រម្ងាប់ដោយឧបសន្តចិត្តនោះ ឯង ឈ្មោះថា **ឧបសន្តសន្តចិត្ត**។ ចិត្តរបស់លោកបែបនោះ ពាក្យទាំងអស់ ដូចគ្នានឹងពាក្យដែលមានក្នុងកាលមុននោះឯង ។ ពិតហើយ ទើបព្រះមានព្រះ ភាគត្រាស់សរសើរព្រះសារីបុត្រនោះអនេកបរិយាយ ដោយន័យជាដើមថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ សារីបុត្រមានបញ្ញាច្រើន មានបញ្ញាក្រាស់ មានបញ្ញា ក្លៀវក្លា មានបញ្ញារហ័ស មានបញ្ញាមុត មានបញ្ញាជាហេតុត្រាស់ដឹង ។ បទ ថា **នេត្តិច្ឆន្ទសង្ឃ** សេចក្តីថា ភវតណ្ហា លោកហៅថា **នេត្តិ** ព្រោះនាំសង្ឃារ វដ្តទៅ ។ ឈ្មោះថា ជាអ្នកមាននេត្តិច្ឆន្ទ ព្រោះលោកកាត់នេត្តិបានជាសមុច្ឆេទ បានហើយ ។ របស់លោកអ្នកដែលមាននេត្តិដាច់ហើយនោះ អធិប្បាយថា ដែលលះតណ្ហាបានហើយ ។ បទថា **មុត្តោ សោ មារពន្ធនា** សេចក្តីថា បុគ្គលនោះ គឺបុគ្គលបែបនោះ បានដល់ បុគ្គលដែលមានកិលេសជាគ្រឿង ទាក់សត្វទុកក្នុងភពទាំងមូលហើយ រួចផុតហើយចាកគ្រឿងនៃមារទាំងពួង លោកមិនមានកិច្ចដែលត្រូវធ្វើ ព្រោះលោកផុតចាកគ្រឿងចងនៃមារ ព្រោះ ដូច្នោះ ទើបព្រះធម្មសេនាបតីពិចារណាសេចក្តីស្ងប់របស់ខ្លួន ។ ពាក្យដ៏សេស មានន័យដូចបានពោលហើយនោះឯង ។^{១៣៣}

អដ្ឋកថា សារីបុត្តសូត្រទី ១០ ចប់
មេយិយវគ្គទី ៤ ចប់

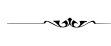
សុត្តន្តបិដក ឧទានសោណាត្ថរវគ្គទី ៥

រាជសូត្រ

[១១០] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់នៅក្នុង វត្តជេតពន របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ជិតក្រុងសាវត្ថី ។ សម័យនោះ ព្រះបាទបសេនទិកោសល គង់នៅខាងលើប្រាសាទដ៏ប្រសើរ ជាមួយនឹងព្រះនាងមល្លិកាទេវី ។ គ្រានោះ ព្រះរាជាបសេនទិកោសល ទ្រង់សួរព្រះនាងមល្លិកាទេវីថា ម្ចាស់នាងមល្លិកា ចុះបុគ្គលដទៃណាមួយ ជាទីស្រឡាញ់ ជាងខ្លួននៃនាងមានដែរឬ ។ បពិត្រមហារាជ បុគ្គលដទៃណាមួយ ជាទីស្រឡាញ់ ជាងខ្លួនរបស់ខ្ញុំម្ចាស់ មិនមានទេ បពិត្រមហារាជ ចុះបុគ្គលដទៃណាមួយ ជាទីស្រឡាញ់ ជាងខ្លួនព្រះអង្គមានដែរឬ ។ ម្ចាស់នាងមល្លិកា បុគ្គលដទៃណាមួយ ជាទីស្រឡាញ់ ជាងខ្លួននៃយើង មិនមានទេ ។ លំដាប់នោះ ព្រះរាជាបសេនទិកោសល ទ្រង់យាងចុះអំពីប្រាសាទហើយ ចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ លុះចូលទៅដល់ហើយ ថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ ហើយគង់ក្នុងទីសមគួរ ។ លុះព្រះរាជាបសេនទិកោសល គង់ក្នុងទីសមគួរហើយ ក៏តំណាលសេចក្តីនេះទូលព្រះមានព្រះភាគថា បពិត្រព្រះអង្គ ដ៏ចម្រើន អម្បាញ់មិញនេះ ខ្ញុំព្រះអង្គនៅខាងលើប្រាសាទដ៏ប្រសើរជាមួយនឹងនាងមល្លិកាទេវី ហើយសួរនាងមល្លិកាទេវីថា ម្ចាស់នាងមល្លិកា ចុះបុគ្គលដទៃណាមួយ ជាទីស្រឡាញ់ជាងខ្លួននៃនាង មានដែរឬ លុះខ្ញុំព្រះអង្គ

សួរយ៉ាងនេះហើយ ទើបនាងមល្លិកាទេវីតបថា បពិត្រមហារាជ បុគ្គលដទៃ
ណាមួយ ជាទីស្រឡាញ់ ជាងខ្លួនរបស់ខ្ញុំម្ចាស់ មិនមានទេ បពិត្រមហារាជ
បុគ្គលដទៃណាមួយ ជាទីស្រឡាញ់ ជាងខ្លួនព្រះអង្គមានដែរឬ បពិត្រព្រះ
អង្គដ៏ចម្រើន លុះនាងមល្លិកាទេវី សួរយ៉ាងនេះរួចហើយ ខ្ញុំព្រះអង្គឆ្លើយនឹង
នាងមល្លិកាទេវីថា ម្ចាស់នាងមល្លិកា បុគ្គលដទៃណាមួយ ជាទីស្រឡាញ់
ជាងខ្លួននៃយើង មិនមានទេ ។ គ្រានោះ ព្រះមានព្រះភាគ ជ្រាបសេចក្តីនេះ
ហើយ ទើបទ្រង់បន្តិឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

បុគ្គលមានចិត្តរំពឹងរក គ្រប់ទិស ក៏មិនបានបុគ្គលជាទី
ស្រឡាញ់ជាងខ្លួន ក្នុងទិណាឡើយ ចំណែកខ្លួននោះ ទើប
ជាទីស្រឡាញ់ ច្រើនជាងបុគ្គលដទៃ យ៉ាងនេះ ព្រោះ
ហេតុនោះ បុគ្គលអ្នកស្រឡាញ់ខ្លួន មិនត្រូវបៀតបៀន
បុគ្គលដទៃឡើយ ។ សូត្រទី ១ ។

អដ្ឋកថា

មហាវគ្គទី ៥

រាជសូត្រ

រាជសូត្រទី ១ នៃមហាវគ្គទី ៥ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[១១០] បទថា មល្លិកាយ តេរិយា សន្តិ សេចក្តីថា ជាមួយព្រះ
មហេសីរបស់ព្រះអង្គព្រះនាមមល្លិកា ។ បទថា ឧបរិទាសាធរតតោ បាន
ដល់ ជាន់ខាងលើប្រាសាទដ៏ប្រសើរ ។ បទថា កោចញ្ជា អត្តនា បិយតរោ
សេចក្តីថា បុគ្គលដទៃណាម្នាក់ ដែលនាងគប្បីស្រឡាញ់ក្រែលែងជាងខ្លួន
មានឬ ។

ព្រោះហេតុអ្វី ទើបព្រះរាជាត្រាស់សួរ ។ ព្រោះព្រះនាងមល្លិកានេះ ជា
កូនស្រីនាយមាលាការក្រីក្រក្នុងក្រុងសាវត្ថី ថ្ងៃមួយ ទិញនំមកអំពីផ្សារ ទៅ
កាន់សួនផ្កា គិតថា នឹងបរិភោគ ទើបដើរទៅជួបព្រះមានព្រះភាគ ចោមរោម
ដោយភិក្ខុកំពុងចូលទៅបិណ្ឌបាត និមន្តបញ្ចាសជូនមក មានចិត្តជ្រះថ្លា បាន
ថ្វាយនំនោះដល់ព្រះមានព្រះភាគ ។ ព្រះសាស្តាទ្រង់សម្តែងអាការគង់ប្រថាប់
បែបនោះ ។ ព្រះអានន្ទត្រូវបានក្រាលចីវរថ្វាយ ព្រះមានព្រះភាគគង់ប្រថាប់
ក្នុងទីនោះ ទ្រង់សោយនំនោះហើយ ខ្ពុរព្រះឱស្ឋ ទ្រង់ធ្វើការញញឹមឲ្យប្រាកដ
ព្រះថេរៈទូលសួរថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន វិបាកនៃការថ្វាយទានរបស់ស្រី
នេះដូចម្តេច ។ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា អានន្ទ ថ្ងៃនេះ នាងបានឲ្យកោជន
ដល់តថាគតមុនគេ ថ្ងៃនេះឯង នាងនឹងបានជាអគ្គមហេសីជាទីស្រឡាញ់ ជា

ទីប្រោសប្រាណនៃព្រះបាទកោសល ។ ក្នុងថ្ងៃនោះឯង ព្រះរាជាច្បាំងជាមួយ
 ក្មួយក្នុងកាសិកាម ចាញ់សង្រ្គាម គេចចូលមកកាន់ក្រុង ទន្ទឹមរង់ចាំពួកពល
 មក ទើបយាងចូលទៅកាន់សួនផ្កានោះ ។ នាងមល្លិកានោះ ឃើញព្រះរាជា
 យាងមក ទើបប្រណិប័តន៍ព្រះរាជា។ ទ្រង់ពេញព្រះហឫទ័យក្នុងប្រណិប័តន៍
 របស់នាង ហើយបញ្ជាឲ្យហៅបិតាមក ទ្រង់ប្រទានឥស្សរិយយសដ៏ច្រើន
 ហើយឲ្យនាំនាងចូលមកខាងក្នុងព្រះរាជវាំង ទ្រង់ស្តាប់នាក្នុងតំណែងអគ្គ-
 មហេសី ។ ថ្ងៃមួយ ព្រះរាជាទ្រង់ត្រិះរិះថា អញនឹងឲ្យឥស្សរិយយសដ៏ច្រើន
 ដល់នាង បើអញសួរនាងថា អ្នកណាជាទីស្រឡាញ់របស់នាង ហើយនាង
 ទូលថា បពិត្រព្រះអង្គ ទ្រង់ជាទីស្រឡាញ់ខ្ញុំ ហើយនឹងសាកសួរអញ កាល
 បើដូច្នោះ អញនឹងឆ្លើយដល់នាងថា នាងប៉ុណ្ណោះជាទីស្រឡាញ់របស់ខ្ញុំ ។
 ដូច្នោះហើយ ព្រះរាជាកាលទ្រង់ធ្វើសម្ភោទនីយ ដើម្បីឲ្យកើតសេចក្តីស្ម័គ្រ-
 ស្មាលជាមួយនាងហើយ ទើបត្រាស់សួរ ។ ព្រះទេវីជាបណ្ឌិត និងជា
 ឧបជ្ជាយិការបស់ព្រះពុទ្ធ ជាឧបជ្ជាយិការបស់សង្ឃ ទ្រង់ត្រិះរិះថា បញ្ហានេះ
 មិនគួរយល់មុខ ក្រាបទូលព្រះរាជា កាលទូលតាមសេចក្តីពិតនោះឯង ទើប
 ទូលថា បពិត្រព្រះអង្គ ខ្ញុំម្ចាស់មិនមានអ្នកដទៃជាទីស្រឡាញ់ជាងខ្លួនឡើយ
 ព្រះទេវីត្រាស់ហើយ បំណងនឹងធ្វើអត្ថដែលខ្លួនលើកឡើងឲ្យជាក់ច្បាស់ដល់
 ព្រះរាជាដោយឧបាយ ទើបទូលសួរព្រះរាជា ដូចព្រះរាជាត្រាស់សួរថា បពិត្រ
 ព្រះអង្គ ទ្រង់មានអ្នកដទៃជាទីស្រឡាញ់ជាងខ្លួនឬ ។ ឯព្រះរាជាមិនអាចចាប់
 សេចក្តីបាន ព្រោះព្រះទេវីត្រាស់ដោយលក្ខណៈ មួយអង្វើដោយកិច្ច សូម្បី

ទ្រង់ក៏ត្រាស់ដោយលក្ខណៈ ព្រមទាំងកិច្ច ទើបត្រាស់អះអាងដូចព្រះទេវី
ត្រាស់អះអាង ។

កាលត្រាស់បញ្ជាក់ហើយ ព្រោះភាពដែលទ្រង់មានបញ្ញាទន់ ទើបព្រះ
តម្រិះថា អញជាស្តេច ជាធំក្នុងដែនដី គ្រប់គ្រងមណ្ឌលប្រិបតីធំ ការអះអាង
ថា អញមិនឃើញអ្នកដទៃដែលជាទីស្រឡាញ់ក្រៃលែងជាងខ្លួន ដូច្នោះ មិន
សមគួរដល់អញឡើយ តែស្រីនេះ ជាស្រីតូចតាច មានជាតិថាកថយ អញ
តាំងក្នុងតំណែងខ្ពស់ ក៏គង់មិនស្រឡាញ់អញដែលជាប្តីយ៉ាងពិត ហ៊ានពោល
ចំពោះមុខអញថា ខ្លួនប៉ុណ្ណោះជាទីស្រឡាញ់ខ្លួន ដូច្នោះហើយ ទើបមិនពេញ
ព្រះហឫទ័យ នឹកស្មានថា នាងស្រឡាញ់ព្រះរតនត្រ័យច្រើនជាង ។ ព្រះទេវី
ក្រាបទូលថា បពិត្រព្រះអង្គ ខ្ញុំម្ចាស់ប្រាថ្នាសុខក្នុងស្ថានសួគ៌ និងសុខក្នុង
មគ្គដើម្បីខ្លួន សូម្បីព្រះរតនត្រ័យ ខ្ញុំម្ចាស់ក៏ស្រឡាញ់ ព្រោះដូច្នោះ ទើប
ខ្លួននោះឯងជាទីស្រឡាញ់របស់ខ្ញុំម្ចាស់ ។ សត្វលោកទាំងអស់ស្រឡាញ់អ្នក
ដទៃ ក៏ដើម្បីប្រយោជន៍ខ្លួនឯងប៉ុណ្ណោះ កាលប្រាថ្នាបុត្រក៏ប្រាថ្នាថា បុត្រនេះ
នឹងចិញ្ចឹមអញ ក្នុងកាលអញចាស់ កាលប្រាថ្នាជីតា ក៏ប្រាថ្នាថា ត្រកូលនៃ
អញនឹងបម្រើនឿង កាលប្រាថ្នាករិយា ក៏ប្រាថ្នាថា នឹងបម្រើបាតជើងអញ
កាលប្រាថ្នាអ្នកដទៃ ជាញាតិក្តី ជាមិត្តក្តី ក៏ប្រាថ្នាទាក់ទងដោយកិច្ចនោះៗ
ដូច្នោះ ទើបសត្វលោកជាអ្នកឃើញតែប្រយោជន៍ខ្លួនតែប៉ុណ្ណោះ ទើប
ស្រឡាញ់អ្នកដទៃ រួមសេចក្តីថា ព្រះទេវីមានបំណងយ៉ាងនេះឯង ។

សម័យនោះ ព្រះរាជាទ្រង់ព្រះតម្រិះថា នាងមល្លិកានេះ ជាស្រីឃ្លាស

ជាបណ្ឌិត មុតស្រួចដោយបញ្ញា ពោលថា ខ្លួននោះឯងជាទីស្រឡាញ់ក្រែកលែង
 របស់ខ្លួន សូម្បីខ្លួនរបស់អញនោះឯង ក៏ប្រាកដថា ជាទីស្រឡាញ់ ឈ្លើយចុះ
 អញនឹងក្រាបទូលរឿងនេះដល់ព្រះសាស្តា អញនឹងចាំនាងទុកតាមដែលព្រះ
 សាស្តាទ្រង់ព្យាករដល់អញ ។ កាលទ្រង់ព្រះតម្រិះដូច្នោះហើយ ទើបយាងទៅ
 គាល់ព្រះសាស្តាក្រាបទូលសេចក្តីនោះ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា
 អថ ទោ រាជា បសេនទិកោសលោ ។ បេ។ បិយតរោ ដូច្នោះជាដើម ។

បទថា ឯតមត្តំ វិទិត្យា សេចក្តីថា ព្រះសាស្តាទ្រង់ជ្រាបដោយប្រការ
 ទាំងពួងនូវសេចក្តីនេះ គឺដែលព្រះរាជាត្រាស់ថា សព្វសត្វក្នុងលោក ដែល
 មានខ្លួនជាទីស្រឡាញ់ក្រែកលែងរបស់ខ្លួន ទើបបន្តិឧទាននេះ សម្តែងដល់
 សេចក្តីនោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា សព្វា ទិសា អនុបរិគម្ម ចេតសា សេចក្តី
 ថា បញ្ចូនចិត្តទៅ ដោយអំណាចការស្វែងរកទាំង ១០ ទិស ។ បទថា
 នេវជ្ឈតា បិយតរមត្តនា ក្វចិ សេចក្តីថា បុគ្គលខ្លះមានសេចក្តីឧស្សាហ៍
 យ៉ាងខ្លាំងក្លា ហើយស្វែងរកបុគ្គលដទៃ ដែលជាទីស្រឡាញ់ក្រែកលែងដល់
 ខ្លួន មិនជួប គឺមិនប្រទះក្នុងទីណាមួយ គឺក្នុងគ្រប់ទិស ។ បទថា ឯវំ បិយោ
 បុត្រ អត្តា បរេសំ សេចក្តីថា សត្វទាំងឡាយនោះ មានខ្លួនជាទីស្រឡាញ់
 ច្រើន គឺជាពួកៗ យ៉ាងនោះ គឺរកបុគ្គលណាម្នាក់ដែលជាទីស្រឡាញ់ក្រែកលែង
 ជាងខ្លួនមិនបាន ។ បទថា តស្មា ន ហិសេ បរមត្តកាមោ សេចក្តីថា ព្រោះ
 សត្វទាំងអស់ គឺស្រឡាញ់សុខ ស្អប់ទុក្ខយ៉ាងនេះ ដូច្នោះ បុគ្គលស្រឡាញ់

ខ្លួន កាលប្រាថ្នាហិតសុខដើម្បីខ្លួន ទើបមិនបៀតបៀន មិនសម្លាប់សត្វដទៃ
ដោយហោចស្រមោចខ្មៅ-ក្រហមផង មិនបៀតបៀនដោយហរណវត្ថុ មាន
បាតដៃ ដុំដី និងកំណាត់ឈើជាដើម ពិតហើយ កាលខ្លួនធ្វើទុក្ខឲ្យដល់អ្នក
ដទៃ ទុក្ខនោះហាក់ដូចជាឈានចេញមកអំពីកម្មដែលខ្លួនធ្វើហើយនោះ នឹង
ប្រាកដក្នុងកាលជិតស្លាប់ សេចក្តីនេះ ជាធម្មតារបស់កម្មនោះឯង ។^{១៣៣}

អដ្ឋកថា រាជសូត្រទី ១ ចប់

សុត្តន្តបិដក
អប្បាយកាស្យត្រ

[១១១] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ
ទ្រង់គង់នៅក្នុងវត្តជេតពន របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ជិតក្រុងសាវត្ថី ។ គ្រា
នោះ ព្រះអានន្តដ៏មានអាយុ ចេញអំពីទីសម្ងំ ក្នុងសាយណ្ណសម័យ ហើយ
ចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ លុះចូលទៅដល់ហើយ ថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះ
ភាគ អង្គុយក្នុងទីសមគួរ ។ លុះព្រះអានន្តដ៏មានអាយុ អង្គុយក្នុងទីសមគួរ
ហើយ ទូលព្រះមានព្រះភាគថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន អស្ចារ្យណាស់
បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ចម្លែកណាស់ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ព្រោះថា
ព្រះមាតារបស់ព្រះមានព្រះភាគ មានព្រះជន្មយុតិចណាស់ កាលព្រះមាន
ព្រះភាគ ប្រសូតិបាន ៧ ថ្ងៃ ព្រះមាតារបស់ព្រះអង្គ ទ្រង់សោយព្រះវិលា-

ល័យ ទៅកើតក្នុងទេវនិកាយ ឯស្ថានតុសិត ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់
 ថា ម្ចាស់អានន្ទ ដំណើរនុ៎ះ មែនហើយ ម្ចាស់អានន្ទ ដំណើរនុ៎ះ មែនហើយ
 ម្ចាស់អានន្ទ ព្រោះថា ព្រះមាតារបស់ពោធិសត្វទាំងឡាយ តែងមានព្រះ-
 ជន្មាយុតិច កាលព្រះពោធិសត្វទាំងឡាយ ទ្រង់ប្រសូតិបាន ៧ ថ្ងៃ ព្រះមាតា
 របស់ព្រះពោធិសត្វទាំងឡាយ ក៏សោយព្រះវិហារល័យ ហើយទៅកើតក្នុង
 ទេវនិយាយ ឯស្ថានតុសិត (ជាធម្មតា) ។ គ្រានោះ ព្រះមានព្រះភាគ
 ជ្រាបសេចក្តីនុ៎ះហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

ពួកសត្វណាមួយ ដែលកើតហើយក្តី នឹងកើត (ក្នុង
 អនាគត) ក្តី ពួកសត្វទាំងអស់នោះ នឹងលះបង់នូវរាង
 កាយ ទៅកាន់ (បរលោក) ដូចគ្នា បណ្ឌិតអ្នកឈ្លាស
 ដឹងច្បាស់សេចក្តីសាបសូន្យ ទាំងអស់នោះហើយ គួរជា
 អ្នកមានព្យាយាម ប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយធម៌ ។ សូត្រទី២ ។

អដ្ឋកថា

អប្បាយុកាសូត្រ

អប្បាយុកាសូត្រទី ២ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[១១១] ពាក្យថា អច្ឆរិយំ កន្តេ នេះ គប្បីជ្រាបកាតអស្ចារ្យដែលគួរ
តិះដៀល ដូចក្នុងមេឃឹយសូត្រ ។ បទថា យាវ អប្បាយុកា ប្រែថា មាន
អាយុតិចដរាបណា អធិប្បាយថា មានជីវិតតិចតួច ។ បទថា សត្តាហា-
ជាតេ សេចក្តីថា ប្រសូត ១ សណ្តាប់។ ឈ្មោះថា សត្តាហាជាត ក្នុងកាល
ទ្រង់ប្រសូតបាន ៧ ថ្ងៃ អធិប្បាយថា ក្នុងថ្ងៃទី ៧ ដែលទ្រង់ប្រសូត ។
បទថា តុសិតំ កាយំ ឧបបន្និ សេចក្តីថា ចូលដល់ទេពនិកាយជាន់តុសិត
ដោយបដិសន្ធិ ។

បានឮថា ថ្ងៃមួយ ខាងក្រោយកត្ត ព្រះថេរៈអង្គុយសម្រាកពេលថ្ងៃ
ពិចារណាដល់ព្រះរូបរបស់ព្រះមានព្រះកាត ដែលប្រដាប់ដោយព្រះលក្ខណៈ
និងព្រះអនុព្យញ្ជនៈ មានព្រះរូបល្អល្អ ជាទស្សនានុត្តរិយៈ ហើយទើបគិតថា
គួរអស្ចារ្យ ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយដល់ព្រមទៅដោយព្រះរូបកាយគួរសរសើរ នាំ
មកនូវការជ្រះថ្លាដោយជុំវិញ គួរត្រេកអរក្នុងចិត្ត ដូច្នោះហើយ ទើបសោយ
បីតិ និងសោមនស្សយ៉ាងក្រៃលែង ទើបគិតយ៉ាងនេះថា ធម្មតាម្តាយបង្កើត
ទោះមានបុត្ររូបរាងមិនល្អ ក៏នៅតែមានការពេញចិត្ត ដូចគ្នានឹងបុត្រដែល
មានរូបល្អ ដូច្នោះ បើព្រះនាងមហាមាយាទេវីជាពុទ្ធមាតា គង់ព្រះជន្មនៅ
សោត នាងក៏គប្បីកើតបីតិសោមនស្ស ព្រោះបានឃើញព្រះរូបរបស់ព្រះមាន

ព្រះភាគ ហេតុអ្វីហ្ន៎ កាលទ្រង់ប្រសូតបាន ៧ ថ្ងៃ ព្រះទេវីមហាមាយាមាតា
 ទ្រង់សោយព្រះវិលាល័យ ជាការវិនាសយ៉ាងធំកន្លង ។ កាលគិតយ៉ាងនេះ
 ហើយ ទើបចូលគាល់ព្រះមានព្រះភាគ ក្រាបទូលបរិតក្ករបស់ខ្លួន កាលនឹង
 តិះដៀលការសោយព្រះវិលាល័យរបស់ព្រះនាង ទើបក្រាបទូលពាក្យជាដើម
 ថា **អច្ឆរិយំ ភន្តេ**។

តែអាចារ្យពួកខ្លះពោលថា ព្រះនាងមហាបជាបតិគោតមី ទោះសូមអង្វរ
 ដើម្បីបួសជាមួយព្រះមានព្រះភាគ ដោយការប្រាថ្នាក្រែកលែង ក៏ត្រូវឃាត់ តែ
 អាត្មាអញ ទូលសូមដោយឧបាយហើយ ទើបព្រះមានព្រះភាគទ្រង់អនុញ្ញាត
 ការបួស និងឧបសម្បទា ដោយការទទួលគុណធម៌ ៨ ប្រការ ព្រះនាងទទួល
 ធម៌ទាំងនោះហើយ បានបញ្ចេញឧបសម្បទា ហើយទើបកើតបរិស័ទទី ៣ នៃ
 ព្រះមានព្រះភាគ បានជាបច្ច័យដល់បរិស័ទទី ៤ បើព្រះមហាមាយាទេវីព្រះ
 ជននីរបស់ព្រះមានព្រះភាគ គង់ព្រះជន្មនៅសោត កាលបើដូច្នោះ ក្សត្រិយានី
 ទាំង ២ នេះរួមគ្នា គប្បីធ្វើសាសនានេះឲ្យចម្រើន ព្រោះការរាប់អានក្នុងព្រះ
 មាតាច្រើន ព្រះមានព្រះភាគគប្បីទ្រង់អនុញ្ញាតការបួស និងឧបសម្បទាក្នុង
 ព្រះសាសនាដល់មាតុគ្រាមដោយងាយនោះឯង តែព្រោះព្រះនាងមានព្រះ-
 ជន្មយុតិច ហេតុនោះ ទើបសម្រេចបានលំបាក ដោយអធិប្បាយដូចពោល
 នេះ ទើបព្រះថេរក្រាបទូលពាក្យជាដើមថា **អច្ឆរិយំ ភន្តេ** ក្នុងសម្លាភ័យរបស់
 ព្រះមានព្រះភាគ ប្រការនោះមិនមែនជាហេតុ ។ ពិតហើយ ព្រះមានព្រះភាគ
 កាលទ្រង់អនុញ្ញាតការបួសក្នុងសាសនា របស់ព្រះអង្គដល់ព្រះមាតា ឬដល់

មាតុគ្រាមដទៃ ទើបទ្រង់អនុញ្ញាតឲ្យរឹងប៉ឹងនោះឯង មិនមែនអនុញ្ញាតដោយ
ធូររលុង ព្រោះទ្រង់មានព្រះបំណងឲ្យសាសនា តាំងនៅបានយូរអង្វែង ។

ឯអាចារ្យមួយពួកទៀតពោលថា ព្រះថេរៈមនសិការដល់ពុទ្ធកុណ មិន
មានទីបំផុត មិនមានប្រមាណ ដែលមិនទូទៅដល់អ្នកដទៃ មានព្រះទស-
ពលញ្ញាណ និងចតុវេសារជញ្ញាណជាដើម ទើបកើតការអស្ចារ្យឡើងថា
ព្រះពុទ្ធមាតាថែរក្សាព្រះសាស្តា ដែលជាអគ្គបុគ្គលក្នុងលោក ដែលមាន
អានុភាពច្រើនដល់ម៉្លោះក្នុងព្រះគភ៌ អស់ ១០ ខែ និងជាបរិចារិការបស់
បុគ្គលណា ព្រោះដូច្នោះ ទើបសេចក្តីនេះមិនសមគួរ ព្រោះដូច្នោះ ការដែល
ព្រះមានព្រះភាគប្រសូតបាន ៧ ថ្ងៃ ពុទ្ធមាតាសោយព្រះវិលាល័យ និង
កាលសោយព្រះវិលាល័យហើយ ព្រះនាងកើតក្នុងជាន់តុសិត នេះជាការ
សមគួរដល់ព្រះគុណនៃព្រះសាស្តាយ៉ាងពិត កាលក្រាបទូលបរិវិតក្ត ដែល
កើតឡើងដល់ខ្លួននោះ ដល់ព្រះមានព្រះភាគ ទើបបានពោលពាក្យជាដើមថា
អច្ឆរិយំ កន្តេ ដូច្នោះ ។

ព្រះសាស្តា កាលទ្រង់សម្តែងព្រះពោធិសត្វប្រសូតបាន ៧ ថ្ងៃ ព្រះមាតា
របស់ព្រះពោធិសត្វក៏សោយព្រះវិលាល័យ ចាត់ជាការសម្រេចដោយធម្មតា
ទើបត្រាស់ពាក្យជាដើមថា ឯវមេតំ អាណន្ត ។ ឯធម្មតានេះ គប្បីជ្រាបដោយ
អំណាចដែលព្រះពោធិសត្វគ្រប់អង្គ ធ្លាប់ប្រព្រឹត្តជាអាចិណ្ណវត្តជានិច្ចមក ព្រោះ
ព្រះពោធិសត្វគ្រប់អង្គ ទ្រង់បំពេញព្រះបារមីហើយ កើតឡើងក្នុងស្ថានតុសិត
នោះ ដរាបដល់អស់អាយុ កាលអស់អាយុ ដែលទេវតាក្នុងម្តីចក្រវាលប្រជុំ

គ្នា ទូលអារាធនាដើម្បីឲ្យទ្រង់បដិសន្ធិក្នុងមនុស្សលោក ដើម្បីអភិសម្ពោ-
 ធិញ្ញាណ ទើបប្រមើលមើលប្រមាណអាយុរបស់ព្រះពុទ្ធមាតា ប្រមើលមើល
 កាល ទ្វីប ប្រទេស និងត្រកូលហើយ ទើបបដិសន្ធិ យ៉ាងណា ព្រះមានព្រះ
 ភាគអង្គនេះ ជាព្រះពោធិសត្វ តាំងនៅក្នុងស្ថានតុសិត ក៏ដូច្នោះដូចគ្នា ទ្រង់
 ប្រមើលមើលមហាវិលោកនៈ ៥ ប្រការ ទ្រង់កំណត់ប្រមាណអាយុរបស់
 ព្រះពុទ្ធមាតា ១០ ខែ ៧ ថ្ងៃ ទ្រង់ជ្រាបថា នេះជាពេលដែលអាត្មាអញ
 បដិសន្ធិដូច្នោះ អញគួរបដិសន្ធិ ដូច្នោះហើយ ទើបទ្រង់បដិសន្ធិ ។ ដោយ
 ហេតុនោះ ទើបព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា អប្បាយុកា ហិ អានន្ទ ពោធិ-
 សត្វមាតរោ ហោន្តិ ដូច្នោះជាដើម ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា កាលំ ករោន្តិ សេចក្តីថា ធ្វើកាលដោយ
 អស់ទៅនៃអាយុតាមដែលពោលហើយនោះឯង មិនមែនព្រោះមានការប្រសូតិ
 ជាបច្ច័យ ។ ពិតហើយ ទីដែលព្រះពោធិសត្វនៅក្នុងអត្តភាពចុងក្រោយ ដូច
 ជាខ្លឹមព្រះចេតិយ មិនមែនជាទីដែលអ្នកដទៃប្រើប្រាស់ បុគ្គលណាម្នាក់មិន
 អាចដកព្រះមាតារបស់ព្រះពោធិសត្វចេញ ហើយតាំងស្រីដទៃក្នុងតំណែង
 អគ្គមហេសី ។ ត្រឹមប៉ុណ្ណោះឯង ចាត់ជាប្រមាណអាយុរបស់ព្រះពោធិសត្វ
 ព្រោះដូច្នោះ ទើបបានធ្វើកាលកិរិយាក្នុងពេលនោះ ។ ព្រះមហាពោធិសត្វ
 ទាំងឡាយសំដៅដល់សេចក្តីនេះឯង ទើបធ្វើមហាវិលោកនៈ ៥ ប្រការ ។
 សួរថា ព្រះមាតារបស់ព្រះពោធិសត្វធ្វើកាលកិរិយាក្នុងវ័យណា ។ ឆ្លើយថា
 ក្នុងមជ្ឈិមវ័យ ។ ពិតហើយ ក្នុងបឋមវ័យ សត្វទាំងឡាយ មានឆន្ទភាគៈ

ខ្លាំងក្លាក្នុងអត្តភាព ព្រោះដូច្នោះ ស្រីទាំងឡាយតាំងគក្កក្នុងកាលនោះដោយ
 ច្រើន មិនអាចតាមរក្សាគក្កបាន ។ បើបដិសន្ធិបានសោត សត្វដែលកើតក្នុង
 គក្កក៏នឹងលំបាកច្រើន ។ កាលកន្លងទៅ ២ ចំណែករបស់មជ្ឈិមវ័យទៅ
 ហើយ ក្នុងចំណែកទី ៣ គក្កក៏បរិសុទ្ធ ក្មេងដែលកើតក្នុងគក្កដែលបរិសុទ្ធ
 នឹងមិនមានរោគ ព្រោះដូច្នោះ ទើបមាតារបស់ព្រះពោធិសត្វទទួលនូវការ
 សម្បូរក្នុងបឋមវ័យ ប្រសូតក្នុងចំណែកទី ៣ នៃមជ្ឈិមវ័យ ហើយសោយ
 វិលាល័យ ។

បទថា **ឯតមត្តំ វិទិត្យា** សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបថា អាយុក្នុងអត្តភាពនៃ
 មាតាព្រះពោធិសត្វ និងសព្វសត្វដទៃ មានសេចក្តីស្លាប់ជាទីបំផុត ទើបទ្រង់
 បន្តិឧទាននេះ ដែលសម្តែងដល់សេចក្តីឧស្សាហ៍ ក្នុងកិច្ចបដិបត្តិដែលមិនមាន
 ទោសដោយមុខ ដែលសម្តែងដល់អត្តនោះយ៉ាងជាក់ច្បាស់ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **យេ កេចិ** ជាបទសម្តែងអត្ត ដែលមិនពិត
 ប្រាកដ ។ បទថា **ភូតា** ប្រែថា កើតហើយ ។ បទថា **ភវិស្សន្តិ** ប្រែថា
 នឹងកើតក្នុងអនាគត ។ **វា** សព្វ ជាវិកប្បត្ត ។ **អបិ** សព្វ ជាសម្បិណ្ណនត្ត
 ដោយ **អបិ** សព្វនោះ លោកសង្គ្រោះយកសព្វដែលកំពុងកើតឡើង ។ ដោយ
 លំដាប់ពាក្យមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ លោកកំណត់កាន់យកពួកសត្វដែលទាក់
 ទងក្នុងបដិសន្ធិ ដោយអំណាចកាល មានអតីតកាលជាដើម ដោយមិនមាន
 ចំណែកសល់ ។ ម្យ៉ាងទៀត គត្តសេយ្យកសត្វដែលកើតក្នុងគក្ក តាំងអំពី
 ចេញចាកគក្ក ឈ្មោះថា **ភូតា** មុនអំពីនោះ ឈ្មោះថា **សម្ពវេសិ** ។ ពួក

សំសេទជៈ និងឱបបុតិកៈ ក្រោយអំពីបដិសន្ធិចិត្តទៅ ឈ្មោះថា ភ្នត មុន
អំពីនោះ ឈ្មោះថា សម្ពវេសី ទាក់ទងដោយភពដែលគប្បីបដិសន្ធិ ។ ម្យ៉ាង
ទៀត សត្វទាំងអស់ ឈ្មោះថា ភ្នត ទាក់ទងដោយបច្ចុប្បន្នភព ឈ្មោះថា
សម្ពវេសី ទាក់ទងដោយភពថ្មីក្នុងអនាគត ។ បុគ្គលអស់អាសវៈ ឈ្មោះថា
ភ្នត ពិតហើយ លោកដែលអស់អាសវៈទាំងនោះ កើតហើយប៉ុណ្ណោះ ក៏
មិនកើតទៅទៀត ។ សត្វដទៃក្រៅអំពីអ្នកអស់អាសវៈទាំងនោះ ឈ្មោះថា
សម្ពវេសី (សត្វដែលកំពុងស្វែងរកទីកើត) ។ បទថា សព្វ គមិស្សន្តិ
បហាយ ធម្មំ សេចក្តីថា សត្វទាំងពួង មានសត្វដូចពោលហើយ នឹងផ្សេង
គ្នាច្រើនប្រភេទ ដោយភព កំណើត គតិ វិញ្ញាណដ្ឋិតិ និងសត្តាវាសជាដើម
នឹងលះ គឺចោលរាងកាយ គឺសរីរៈរបស់ខ្លួនទៅកាន់បរលោក ឯព្រះអសេក្ខ-
បុគ្គលទៅព្រះនិព្វាន ។ ក្នុងសេចក្តីនេះ លោកសម្តែងថា បុគ្គលណាម្នាក់
ឈ្មោះថា មិនមានចុតិជាធម្មតា មិនមាន ។ បទថា តំ សព្វជាសី កុសលោ
វិទិត្យា សេចក្តីថា លោកអ្នកឈ្លាស គឺបណ្ឌិត ជាបន្តការវិនាស គឺការ
សូន្យទៅ បានដល់ ការស្លាប់របស់សព្វសត្វនោះ ឬជាបដិសន្ធិការសាបសូន្យ
គឺសេចក្តីវិនាស បានដល់ ការទ្រុឌទ្រោម នៃសព្វសត្វទាំងអស់នោះ ដោយ
អំណាចមរណានុស្សតិ ឬដោយអំណាចមនសិការដល់ព្រះត្រៃលក្ខណ៍ មាន
អនិច្ចតាជាដើម ។ បទថា អាតាមិយោ ព្រហ្មចរិយំ ចរេយ្យ សេចក្តីថា
កាលបំពេញវិបស្សនា ឈ្មោះថា មានសេចក្តីព្យាយាម ព្រោះប្រកបដោយ
សេចក្តីព្យាយាម គឺសេចក្តីព្យាយាមជាគ្រឿងដុតកិលេស ឈ្មោះថា ប្រាវត្ត

ព្យាយាមដោយអំណាចសម្មប្បធាន ៤ គប្បីប្រព្រឹត្ត គឺបដិបត្តិមគ្គព្រហ្មចរិយៈ
ដែលជាឧបាយជាគ្រឿងឈានកន្លងបង្ខំវេទនា ដោយឥតសល់ ។^{១៣៣}

អដ្ឋកថា អប្បាយុកាសូត្រទី ២ ចប់

សុត្តន្តបិដក

សុប្បពុទ្ធកុដ្ឋិសូត្រ

[១១២] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ
ទ្រង់គង់នៅក្នុងវត្តវេឡូវន ជាកលន្ទកនិវាបស្ថាន ជិតក្រុងរាជគ្រឹះ ។ សម័យ
នោះឯង មនុស្សយូងម្នាក់ ជាមនុស្សកម្សត់ មនុស្សកំព្រា មនុស្សថោកទាប
ឈ្មោះសុប្បពុទ្ធ នៅក្នុងក្រុងរាជគ្រឹះ ។ សម័យនោះឯង ព្រះមានព្រះភាគ
មានបរិសទ្យច្រើនគាល់ជុំវិញ កំពុងគង់សម្តែងធម៌ ។ សុប្បពុទ្ធកុដ្ឋិ បាន
ឃើញអំពីចម្ងាយ នូវពួកមហាជនប្រជុំគ្នា លុះឃើញហើយ គាត់មានសេចក្តី
ត្រិះរិះថា គេនឹងចែកខាទនីយៈ ឬកោជនីយាហារណាមួយ ក្នុងទីនេះដោយឥត
សង្ស័យ បើដូច្នោះ អញនឹងចូលទៅរកពួកមហាជន ដោយគិតថា ធ្វើម្តេច
ទៅហ្ន៎ អញនឹងបានខាទនីយៈ ឬកោជនីយាហារណាមួយក្នុងទីនោះ ។ លំដាប់
នោះ សុប្បពុទ្ធកុដ្ឋិ ចូលសំដៅទៅរកពួកមហាជន សុប្បពុទ្ធកុដ្ឋិបានឃើញ
ព្រះមានព្រះភាគ ដែលបរិសទ្យជាច្រើនគាល់ជុំវិញ កំពុងគង់សម្តែងធម៌ លុះ
ឃើញហើយ គាត់ក៏មានសេចក្តីត្រិះរិះដូច្នោះថា ឱហ្ន៎ គេមិនចែកខាទនីយៈ ឬ

កោជនីយាហារណាមួយ ក្នុងទីនេះទេ ព្រះសមណៈគោតមនេះ ទ្រង់សម្តែង
ធម៌ ក្នុងកណ្តាលបរិសទ្យ បើដូច្នោះ គួរតែអាត្មាអញស្តាប់ធម៌ដែរ គាត់ក៏
អង្គុយក្នុងទីសមគួរ ក្នុងទីនោះ គិតថា អាត្មាអញនឹងស្តាប់ធម៌ដែរ ។ លំដាប់
នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ធ្វើទុកក្នុងព្រះហឫទ័យកំណត់ចិត្តបរិសទ្យទាំង
អស់ ដោយព្រះហឫទ័យថា នរណាហ្ន៎ គួរត្រាស់ដឹងធម៌ក្នុងទីនេះបាន ។
ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ទតឃើញសុប្បពុទ្ធកុដ្តិ ដែលអង្គុយក្នុងបរិសទ្យនោះ
លុះទ្រង់ឃើញហើយ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រិះរិះថា សុប្បពុទ្ធកុដ្តិនេះឯង គួរ
ដើម្បីដឹងធម៌បានក្នុងទីនេះ ទើបទ្រង់សម្តែងអនុបុព្វីកថា ប្រារព្ធសុប្បពុទ្ធកុដ្តិ
គឺទ្រង់ប្រកាសទានកថា សីលកថា សគ្គកថា ទោសដីលាមកសៅហ្មង នៃ
កាមគុណា និងអានិសង្សក្នុងការចេញបួស ។ ព្រះមានព្រះភាគ បានជ្រាបថា
សុប្បពុទ្ធកុដ្តិ មានចិត្តស្រួល មានចិត្តទន់ មានចិត្តប្រាសចាកនិវរណៈ មាន
ចិត្តខ្ពស់ឡើង មានចិត្តជ្រះថ្លា ក្នុងកាលណាហើយ ទ្រង់ប្រកាសធម៌ទេសនា
ដែលព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ ទ្រង់លើកឡើងសម្តែងព្រះអង្គឯង គឺសម្តែងទុក្ខ-
សមុទយៈ និរោធ និងមគ្គ ក្នុងកាលនោះ ។ ធម្មចក្ខុប្រាសចាកជួលី ប្រាស
ចាកមន្ទិលកើតឡើងដល់សុប្បពុទ្ធកុដ្តិ ក្នុងទីអង្គុយនោះថា ធម្មជាតិណាមួយ
ដែលកើតឡើងជាធម្មតា ធម្មជាតិទាំងអស់នោះ តែងរលត់ទៅវិញជាធម្មតា
ដូច្នោះ ដូចសំពត់សស្អាតប្រាសចាកពណ៌ខ្មៅ គួរទទួលគ្រឿងជ្រលក់បាន
ដោយប្រពៃ យ៉ាងដូច្នោះឯង ។

[១១៣] គ្រានោះ សុប្បពុទ្ធកុដ្តិឃើញធម៌ហើយ បានធម៌ហើយ ដឹង

ធម៌ហើយ ចុះកាន់ធម៌សិបហើយ ឆ្លងសេចក្តីសង្ស័យ ប្រាសចាកសេចក្តី
 ឆ្លើងចូល ដល់នូវភាពក្លៀវក្លា មិនជឿបុគ្គលដទៃ ក្នុងសាសនានៃព្រះសាស្តា
 ហើយក្រោកចាកទីអង្គុយ ចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ លុះចូលទៅដល់
 ហើយ ថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ ហើយអង្គុយក្នុងទីសមគួរ ។ លុះសុប្ប-
 ពុទ្ធកុដ្ឋិ អង្គុយក្នុងទីសមគួរហើយ សរសើរព្រះមានព្រះភាគថា បពិត្រ
 ព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ច្បាស់ណាស់ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ច្បាស់ណាស់
 បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ធម៌ទេសនាដែលព្រះមានព្រះភាគសម្តែងហើយ ដោយ
 អនេកបរិយាយ ដូចបុរសផ្សាររបស់ដែលផ្តាច់ ឬបើករបស់ដែលបិទបាំង
 ពុំនោះ ដូចគេប្រាប់ផ្លូវដល់អ្នកវង្វេង ពុំនោះ ដូចគេទ្រោលប្រទីបប្រេងក្នុងទី
 ងងឹត ដោយគិតថា ពួកអ្នកមានភ្នែកឃើញរូបទាំងឡាយ ដូច្នោះឯង បពិត្រ
 ព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ខ្ញុំព្រះអង្គនុ៎ះ សូមដល់ព្រះមានព្រះភាគផង ព្រះធម៌ផង
 ព្រះសង្ឃផង ជាទីពឹង សូមព្រះមានព្រះភាគ ចាំទុកខ្ញុំព្រះអង្គថាជាឧបាសក
 ដល់សរណៈស្មើដោយជីវិត តាំងពីថ្ងៃនេះរៀងទៅ ។ គ្រានោះ សុប្បពុទ្ធកុដ្ឋិ
 ដែលព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ពន្យល់ឲ្យកាន់យក ឲ្យអាចហ៊ាន ឲ្យរីករាយ
 ដោយធម្មិកថាហើយ ក៏ត្រេកអររីករាយ នឹងភាសិតរបស់ព្រះមានព្រះភាគ
 ទើបក្រោកចាកទីអង្គុយ ថ្វាយបង្គំលាព្រះមានព្រះភាគ ធ្វើប្រទក្សិណចៀស
 ចេញទៅ ។ គ្រានោះ គោមេមានកូនខ្ចី មកបុះសុប្បពុទ្ធកុដ្ឋិ ដែលទើបនឹង
 ចេញទៅមិនយូរប៉ុន្មាន ឲ្យជាប់ចាកជីវិត ។ គ្រានោះ ភិក្ខុច្រើនរូប ចូលទៅ
 គាល់ព្រះមានព្រះភាគ លុះចូលទៅដល់ហើយ ថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ

អង្គុយក្នុងទីសមគួរ ។ លុះភិក្ខុទាំងនោះ អង្គុយក្នុងទីសមគួរហើយ ទូលសួរ ព្រះមានព្រះភាគថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន សុប្បពុទ្ធកុដ្ឋិ ដែលព្រះមានព្រះ ភាគ ទ្រង់ពន្យល់ឲ្យកាន់យក ឲ្យអង្គអាច ឲ្យរីករាយដោយធម្មិកថា (ឥឡូវ នេះ) សុប្បពុទ្ធកុដ្ឋិនោះស្លាប់ហើយ គតិរបស់គាត់ តើដូចម្តេច បរលោក របស់គាត់ តើដូចម្តេច ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ សុប្បពុទ្ធកុដ្ឋិ ជាបណ្ឌិត បានដឹងធម៌សមគួរតាមធម៌ហើយ មិនបៀតបៀនតថាគត ព្រោះហេតុនៃការ សម្តែងធម៌ទៀតទេ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ សុប្បពុទ្ធកុដ្ឋិ ជាសោតាបន្នបុគ្គល មានសណ្តាប់ធ្នាប់មិនធ្លាក់ចុះ មានគតិទៀងទាត់ មានសម្មោធិធម៌ ប្រព្រឹត្ត ទៅខាងមុខ ព្រោះអស់ទៅនៃសញ្ញាជនធម៌ ៣ ប្រការ ។

[១១៤] កាលដែលព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់យ៉ាងនេះ ភិក្ខុ ១ រូប ទូលសួរព្រះមានព្រះភាគទៀតថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន អ្វីជាហេតុ អ្វី ជាបច្ច័យ ដែលនាំឲ្យសុប្បពុទ្ធកុដ្ឋិ ជាមនុស្សកម្សត់ ជាមនុស្សកំព្រា ជា មនុស្សថោកទាប ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ កាលពីព្រេងនាយ សុប្បពុទ្ធកុដ្ឋិ កើតជាសេដ្ឋីបុត្ត ក្នុងក្រុងរាជគ្រឹះនេះឯង សេដ្ឋីបុត្តនោះ ចេញទៅកាន់ឱឡាន ភូមិ បានឃើញព្រះតគរសិខិបច្ចេកពុទ្ធ ដែលកំពុងត្រាប់ទៅបិណ្ឌបាតក្នុងក្រុង លុះឃើញហើយ ទើបសេដ្ឋីបុត្តនោះគិតថា សមណៈគំលង់នេះ ដើរធ្វើអ្វី ហើយ ស្មោះទឹកមាត់ ធ្វើដោយអាការពេបជ្រាយ ហើយចៀសចេញទៅ ។ ដោយផលនៃកម្មនោះ សេដ្ឋីបុត្តនោះ ក៏ទៅឆេះនៅក្នុងនរក អស់ឆ្នាំជាច្រើន គឺអស់រយនៃឆ្នាំជាច្រើន អស់ពាន់នៃឆ្នាំ និងសែននៃឆ្នាំជាច្រើន ដោយ

សំណាល់នៃផលកម្មនោះ ទើបគាត់កើតមកជាមនុស្សកម្សត់ មនុស្សកំព្រា
 មនុស្សថោកទាប ក្នុងក្រុងរាជគ្រឹះនេះឯង សុប្បពុទ្ធកុដ្ឋិនោះ បានអាស្រ័យ
 ធម្មវិន័យ ដែលព្រះតថាគតសម្តែងហើយ កាន់យកសទ្ធាដោយប្រពៃ កាន់
 យកសីលដោយប្រពៃ កាន់យកសុតៈដោយប្រពៃ កាន់យកចាគៈដោយប្រពៃ
 កាន់យកបញ្ញាដោយប្រពៃ សុប្បពុទ្ធកុដ្ឋិនោះ លុះអាស្រ័យធម្មវិន័យ ដែល
 តថាគតសម្តែងហើយ ក៏កាន់យកសទ្ធាដោយប្រពៃ កាន់យកសីលដោយ
 ប្រពៃ កាន់យកសុតៈដោយប្រពៃ កាន់យកចាគៈដោយប្រពៃ កាន់យកបញ្ញា
 ដោយប្រពៃ លុះបែកឆាយរាងកាយស្លាប់ទៅ ក៏ទៅកើតឯសុគតិ ស្នតិទេវ-
 លោក ជាមួយនឹងពួកទេវតាជាន់តារត្តិវិញ ទេវបុត្តនោះ ក៏រុងរឿងកន្លងលើស
 ពួកទេវតាឯទៀត ក្នុងទីនោះ ដោយពណ៌សម្បុរផង ដោយយសបរិវារផង។
 គ្រានោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបសេចក្តីនុះហើយ ទើបទ្រង់បន្ទីឧទាននេះ
 ក្នុងវេលានោះថា

បណ្ឌិតគប្បីរៀរស្រឡះកម្មដ៏លាមក ក្នុងជីវលោកចេញ
 ដូចបុរសមានចក្ខុ រៀរស្រឡះទីមិនស្មើ ក្នុងកាលដែល
 ដើរទៅ ។ សូត្រទី ៣ ។

អដ្ឋកថា

សុប្បត្តទុក្ខដ្ឋិតសូត្រ

សុប្បត្តទុក្ខដ្ឋិតសូត្រទី ៣ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[១១២] បទថា រាជគមោ សុប្បត្តទុក្ខា នាម កុដ្ឋិ អហោសិ សេចក្តី ថា បុរសម្នាក់ ឈ្មោះសុប្បត្តទុក្ខ នៅក្នុងក្រុងរាជគ្រឹះ ។ គាត់មានរោគយូរ ហៀតហៀនយ៉ាងធ្ងន់ ។ បទថា មនុស្សទលិទ្ធោ សេចក្តីថា ជាអ្នកក្រីក្រជាង គេបង្អស់ ក្នុងបណ្តាមនុស្សក្នុងក្រុងរាជគ្រឹះ ។ គាត់ដេរកំណាត់សំពត់ចាស់ៗ ដែលពួកមនុស្សចោលត្រង់គំនរសំរាម ឬត្រង់របងជាដើមស្លៀកដណ្តប់ ។ កាន់អំបែងទៅតាមផ្ទះ អាស្រ័យបាយក្តាំង និងភត្ត ដែលជាសំណល់ចិញ្ចឹម ជីវិត សូម្បីរបស់នោះ ក៏គាត់មិនបានតាមសេចក្តីត្រូវការ ព្រោះកម្មដែលខ្លួន ធ្វើក្នុងកាលមុន ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា ជាមនុស្សក្រីក្រ ។ បទថា មនុស្សក្របណោ បានដល់ ក្នុងបណ្តាមនុស្សដែលដល់នូវភាពកំព្រា យ៉ាងក្រៃលែង ។ បទថា មនុស្សរវាគោ បានដល់ មនុស្សកម្រិត ព្រោះ ត្រូវមនុស្សតិះដៀល និងមើលងាយ ។ បទថា មហាតិយា បរិសាយ សេចក្តីថា ដោយភិក្ខុបរិស័ទ និងឧបាសកបរិស័ទជាច្រើន ។

បានឮថា ថ្ងៃមួយ ព្រះមានព្រះភាគ ចោមរោមដោយភិក្ខុសង្ឃ ចូលទៅ បិណ្ឌបាតកាន់ក្រុងរាជគ្រឹះ ទ្រង់សោយបិណ្ឌបាត ដែលពួកភិក្ខុបានមកដោយ ល្អ ទ្រង់ត្រឡប់អំពីបិណ្ឌបាត ខាងក្រោយភត្ត ចោមរោមដោយភិក្ខុតិចតួច ទ្រង់ចេញរង់ចាំការមករបស់ឧបាសកដែលថ្វាយទាន និងភិក្ខុដ៏សេស បាន

ប្រថាប់ឈរក្នុងទីដែលគួរជាទីត្រេកអរមួយកន្លែង ខាងក្នុងនគរនោះឯង ។
 រំពេចនោះ ភិក្ខុទាំងឡាយមកអំពីទីនោះ នាំគ្នាចោមរោមព្រះមានព្រះភាគ ។ ឯ
 ឧបាសកទាំងឡាយចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ ដោយបំណងថា នឹងស្តាប់
 អនុមោទនា ថ្វាយបង្គំហើយត្រឡប់មក ។ មានការប្រជុំធំឡើងហើយ ។
 ទ្រង់សម្តែងអាការគង់ ។ ក្នុងខណៈនោះឯង ភិក្ខុទាំងឡាយក្រាលអាសនៈដី
 សមគួរដល់ទ្រង់ ។ គ្រានោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ធ្វើបទេសទាំងមូលនោះ
 ឲ្យភ្លឺស្វាងដោយព្រះរូប ដែលប្រៀបមិនបាន ដែលរុងរឿងដោយមហាបុរិស-
 លក្ខណៈ ៣២ ប្រការ ដែលប្រដាប់ដោយអនុព្យញ្ជនៈ ៨០ ប្រការដ៏រុងរឿង
 ចោមរោមទៅដោយរស្មីមួយព្យាម ផ្សាយពុទ្ធរស្មីដែលមានពណ៌ ៦ គឺខៀវ
 លឿង ក្រហម ស ហង្សបាទ និងពណ៌ផ្នែក ចោមរោមទៅដោយពួកភិក្ខុ
 ដូចព្រះចន្ទពេញរង្វង់ ចោមរោមដោយពួកផ្កាយ គង់ប្រថាប់លើបវរពុទ្ធាសនៈ
 ដែលរៀបចំ ទ្រង់បន្ទីសីហនាទ ដូចកេសរសីហៈ នាផ្ទៃមនោសិលា ទ្រង់
 សម្តែងធម៌ដោយព្រះសូរសៀងដូចសំឡេងព្រហ្មដ៏ពីរោះ ដូចជាសំឡេងសត្វ
 ករវិក ។

ឯភិក្ខុទាំងឡាយ ដែលជាអ្នកប្រាថ្នាតិច សន្តោស គាប់ចិត្តក្នុងទីស្ងាត់
 មិនច្រឡូកច្រឡំ ប្រារព្ធសេចក្តីព្យាយាម មានចិត្តជាសមាធិ ពេញចិត្តនឹង
 ទូន្មានខ្លួន ជាអ្នកតិះដៀលបាប ជាអ្នកប្រៀនប្រដៅ អត់ធន់ចំពោះពាក្យ សម្បូរ
 ដោយសីល សមាធិ បញ្ញា វិមុត្តិ និងវិមុត្តិញ្ញាណទស្សនៈ ។ ដណ្តប់បង្អួក-
 កូលចីវរ ពណ៌ដូចពពក ចោមរោមព្រះមានព្រះភាគ ដូចដីត្រកូលគន្លះ ពាក់

នូវក្រោះដោយល្អ ផ្សេងនូវសោតៈ ស្លាប់នូវព្រះធម្មទេសនា ។ ឯឧបាសក
 ទាំងឡាយ ដណ្តប់សំពត់រៀបរយ មានឧត្តរាសន៍ស្អាត ក្នុងពេលព្រឹក ញ៉ាំង
 មហាទានឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ បូជាព្រះមានព្រះភាគដោយសក្ការៈ មានផ្កាកម្រង
 និងគ្រឿងក្រអូបជាដើម ថ្វាយបង្គំ ហើយសម្តែងអាការៈថ្វាយបង្គំភិក្ខុសង្ឃ
 ចោមរោមព្រះមានព្រះភាគ និងភិក្ខុសង្ឃ សង្រួមដៃ និងជើង ផ្សេងនូវ
 សោតៈ ស្លាប់ធម៌ដោយគោរព ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា
 សម័យនោះឯង ព្រះមានព្រះភាគ មានបរិស័ទច្រើនគាល់ជុំវិញ កំពុងគង់
 សម្តែងធម៌ ដូច្នោះជាដើម ។

សុប្បពុទ្ធត្រូវភាពទុព្វល គឺសេចក្តីស្រែកឃ្លានគ្របសង្កត់ ទើបត្រាច់ស្វែង
 រកអាហារច្រើនចន្លោះវិថី ឃើញមហាជនប្រជុំគ្នាអំពីចម្ងាយ កើតសេចក្តី
 ត្រេកអរឡើងថា មហាជនទាំងនេះ ប្រជុំគ្នាដោយរឿងអ្វីហ្ន៎ ប្រហែលជាទី
 នោះ គេចែកអាហារដោយពិត បើដូច្នោះ អញទៅក្នុងទីនោះ គ្រាន់នឹងបាន
 វត្ថុណាមួយជាបរិស័ទពាក្យ របស់ស្តីក្តី ដូច្នោះហើយ ទើបទៅទីនោះ បាន
 ឃើញព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គួរជ្រះថ្លា គួរសរសើរ ដល់នូវការស្ងប់ ដោយ
 ការទូន្មានខ្លួនដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ ទ្រង់ទូន្មានហើយ គ្រប់គ្រងហើយ ប្រកបដោយ
 ឥន្ទ្រិយដែលសង្រួមហើយ ចោមរោមទៅដោយបរិស័ទសម្តែងធម៌នោះ កាល
 ឃើញហើយ ដោយឧបនិស្សរយសម្បត្តិចាស់ក្លា ដែលប្រកបហើយក្នុងជាតិ
 មុនជាសំតើន ទើបគិតថា បើដូច្នោះ អញក៏គួរស្លាប់ធម៌ ដូច្នោះហើយ ទើប
 អង្គុយខាងចុងបរិស័ទ ទើបលោកពោលថា សុប្បពុទ្ធក៏បានឃើញព្រះមាន

ព្រះភាគ ។ បេ។ គាត់ក៏អង្គុយក្នុងទីសមគួរក្នុងទីនោះ គិតថា អាត្មាអញស្លាប់
ធម៌ដែរ ដូច្នេះជាដើម ។

បទថា **សព្វវន្តំ** ប្រែថា មានបុគ្គលគ្រប់ពួក គឺមានបុគ្គលគ្រប់ពួក មាន
បុគ្គលអាក្រក់ជាដើម ។ ក្នុងសេចក្តីនោះមានអធិប្បាយថា មិនសល់ សូម្បី
បុគ្គលណាម្នាក់ អាចារ្យពួកខ្លះពោលថា **សព្វវន្តំ** ដូច្នេះក៏មាន ។ បទថា
ចេតសា សេចក្តីថា ដោយព្រះហឫទ័យដែលប្រកបដោយពុទ្ធចក្ខុ ។ ពិត
ហើយ លោកសម្តែងព្រះញាណដោយលើកចិត្តឡើងជាប្រធាន ព្រោះដូច្នោះ
ទើបមានអធិប្បាយថា ដោយអាសយានុសយញ្ញាណ និងឥន្ទ្រិយបរោបរិ-
យត្តិញ្ញាណ ។ បទថា **ចេតោ បរិច្ច មនសាគាសិ** សេចក្តីថា ទ្រង់កំណត់
ចិត្តរបស់បរិស័ទនោះចំពោះបុគ្គល ហើយទ្រង់ធ្វើទុកក្នុងព្រះហឫទ័យ គឺទ្រង់
ប្រមើលមើលជនទាំងនោះ ។ បទថា **កត្វោ ធម្មំ វិញ្ញាតុំ** សេចក្តីថា ជា
អ្នកអាច គឺដល់ព្រមដោយឧបនិស្ស័យ ដើម្បីសម្រេចធម៌ គឺមគ្គ និងផល ។
បទថា **ឯតទហោសិ** សេចក្តីថា ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់មានព្រះតម្រិះដូច្នោះថា
សុប្បពុទ្ធនោះ ធ្វើខុសក្នុងព្រះបច្ចេកពុទ្ធព្រះនាមតគរសិទ្ធិ ទើបមានសភាព
ដូច្នោះ តែសុប្បពុទ្ធក៏គង់មានឧបនិស្ស័យនៃមគ្គ និងផល រុងរឿងខាងក្នុងនោះ
ឯង ដូចដុំមាសត្រូវគូលីបិទបាំង ព្រោះដូច្នោះ ទើបសុប្បពុទ្ធក្នុងដីធម្មសាសនា ។
ដោយហេតុនោះ ទើបត្រាស់ថា សុប្បពុទ្ធក្នុងនេះឯង គួរដើម្បីដឹងធម៌បានក្នុង
ទីនេះ ដូច្នេះជាដើម ។

បទថា **អនុបុត្តិកំ** បានដល់ កថាតាមលំដាប់យ៉ាងនេះថា សីលក្នុង

លំដាប់ទាន ស្មគិក្កន្តលំដាប់សីល មគ្គក្កន្តលំដាប់នៃស្មគិ ។ ពិតហើយ
 ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សម្តែងការត្រេកអរ មួយអន្លើដោយហេតុ បន្ទាប់អំពី
 នោះ ទ្រង់ប្រកាសទោសដោយន័យផ្សេងៗ ដើម្បីឲ្យពួកសត្វបាននូវវិវេក ទើប
 សម្តែងវិវដ្ត ដោយប្រកាសគុណនៃនេក្ខម្មៈជាប្រធានរបស់ពួកសត្វ ដែល
 មានហឫទ័យសង្វេគ ព្រោះការស្តាប់ទោស ។

បទថា ធានកន្សំ បានដល់ កថាដែលទាក់ទងដោយគុណរបស់ទាន មាន
 យ៉ាងនេះថា ឈ្មោះថា ទាននេះ ជាហេតុនៃសេចក្តីសុខ ជាមូលនៃសម្បត្តិ
 ជាទីតាំងនៃកោតៈ ជាទីពឹងពួន ជាទីសម្ងំ ជាគតិ ជាទីទៅខាងមុខរបស់សត្វ
 ដែលប្រព្រឹត្តទៅតាមផ្លូវដែលមិនស្មើ ទីពឹង ទីពុំនាក់ ទីតោង ទីជ្រកកោន
 ទីពួន ទីទៅ ទីទៅខាងមុខ ដូចគ្នានឹងទាននេះ មិនមាន ក្នុងលោកនេះក្តី
 ក្នុងលោកខាងមុខក្តី ។ ពិតហើយ ទាននេះ ដូចគ្នានឹងអាសនៈសីហា ដែល
 សម្រេចដោយកែវ ព្រោះអត្ថថា ជាទីពឹង ដូចគ្នានឹងមហាប្រិចពី ព្រោះអត្ថ
 ថា ជាទីពុំនាក់ ដូចគ្នានឹងខ្សែសម្រាប់តោង ព្រោះអត្ថថា ជាគ្រឿងតោង
 ដូចគ្នានឹងនាវា ព្រោះអត្ថថា ជាទីឆ្លងនូវទុក្ខ ជាអ្នកក្លាហានក្នុងសង្គ្រាម ព្រោះ
 អត្ថថា ជាទីជូនចិត្ត ដូចនគរដែលព័ទ្ធដោយគូទឹកជុំវិញ ព្រោះអត្ថថា ជាទី
 ការពារភ័យជុំវិញ ដូចផ្កាឈូក ព្រោះអត្ថថា មិនត្រូវមន្ទិល គឺសេចក្តីកំណាញ់
 ជាដើមបូកលាប ដូចភ្លើង ព្រោះអត្ថថា ដុតនូវមន្ទិល គឺសេចក្តីកំណាញ់ជា
 ដើមនោះ ដូចអាសិរពិស ព្រោះអត្ថថា ត្រេកអរបានលំបាក ដូចរាជសីហ៍
 ព្រោះអត្ថថា មិនតក់ស្លុត ដូចជីវី ព្រោះអត្ថថា ទ្រទ្រង់នូវកម្លាំង ដូចគោ

ឧសភពណិស ព្រោះអត្ថថា ដែលសត្វលោកសន្មតថា ជាមន្ត្រីលង្កែកលែង
 ដូចស្តេចសេះវាលាហក ព្រោះអត្ថថា នាំទៅដល់ភូមិស្ថានដែលផុតភ័យ ពិត
 ហើយ ទានរមែងឲ្យសិរីរាជសម្បត្តិក្នុងលោក ឲ្យនូវចក្រពត្តិសម្បត្តិ សក្ក-
 សម្បត្តិ មារសម្បត្តិ ព្រហ្មសម្បត្តិ សាវកបារមីញាណ បច្ចេកពោធិញាណ
 និងឲ្យនូវសម្មាសម្ពោធិញាណ ព្រោះបុគ្គលឲ្យទាន អាចនឹងសមាទានសីល
 ដូច្នោះ ទើបទ្រង់សម្តែងសីលកថាក្នុងលំដាប់នៃទានកថា ។

បទថា **សីលកថំ** បានដល់ កថាដែលទាក់ទងដោយគុណនៃសីល មាន
 ពាក្យជាដើមថា ឈ្មោះថា សីលនេះ ជាទីពឹង ជាទីពុំនាក់ ជាទីតោង ជាទី
 ជ្រកកោន ជាទីពួន ជាគតិ ជាទីទៅខាងមុខរបស់សត្វទាំងឡាយ ពិតហើយ
 ទីពឹង ទីពុំនាក់ ទីតោង ទីជ្រកកោន ទីពួន ទីទៅ ទីទៅខាងមុខរបស់សម្បត្តិ
 ក្នុងលោកនេះ និងលោកខាងមុខ ដូចគ្នានឹងសីល មិនមាន គ្រឿងប្រដាប់
 ដូចគ្នានឹងសីល ផ្កា ដូចគ្នានឹងផ្កា គីសីល ក្លិន ដូចគ្នានឹងក្លិន គីសីល មិន
 មាន ពិតហើយ សត្វលោក មួយអង្វើដោយទេវតា សម្តែងមើលបុគ្គល
 ដែលប្រដាប់ដោយគ្រឿងអលង្ការ គីសីល បុគ្គលទ្រទ្រង់នូវផ្កា គីសីល
 លាបនូវគ្រឿងក្រអូប គីសីល រមែងមិនដល់នូវការឆ្កែត ដើម្បីទ្រង់សម្តែង
 ថា បុគ្គលបាននូវស្ថានសួគ៌នោះ ក៏ព្រោះអាស្រ័យសីលនេះ ដូច្នោះ ហើយ
 ទើបទ្រង់សម្តែងសគ្គកថាទុកក្នុងលំដាប់នៃសីល ។

បទថា **សគ្គកថំ** បានដល់ កថាដែលទាក់ទងដោយគុណនៃស្ថានសួគ៌
 មានពាក្យថា ឈ្មោះថា ស្ថានសួគ៌ ជាវត្ថុដែលគួរប្រាថ្នា គួរស្រឡាញ់ គួរ

ពេញចិត្ត រមែងបាននូវការត្រេកអរក្នុងស្ថានសួគ៌នោះជានិច្ច គឺរមែងបាននូវ
 សម្បត្តិជានិច្ច បានដល់ ទេវតាជាន់ថាតុម្ពហារាជ រមែងបានទិព្វសុខ ទិព្វ-
 សម្បត្តិ ដល់ទៅ ៩ លានឆ្នាំ ទេវតាជាន់តាវត្តិវិញ រមែងបានដល់ទៅ ៣
 កោដិ ៦ លានឆ្នាំ ពិតហើយ កាលព្រះពុទ្ធសម្តែងសក្តសម្បត្តិ ព្រះឱស្ឋមិន
 គ្រប់គ្រាន់សម្រាប់ត្រាស់ឡើយ ។ សមដូចព្រះតម្រាស់ជាដើមថា ម្ចាស់ភិក្ខុ
 ទាំងឡាយ តថាគតគប្បីសម្តែងសក្តកថា ដោយអនេកបរិយាយ ។ ព្រះមាន
 ព្រះភាគ កាលទ្រង់លួងលោមដោយកថា សម្តែងសេចក្តីត្រេកអរព្រម
 ដោយហេតុដូចពណ៌នាមកយ៉ាងនេះ ទើបសម្តែងថា សូម្បីស្ថានសួគ៌នេះមិន
 ទៀង មិនស្ថិតស្ថេរ មិនគួរធ្វើសេចក្តីត្រេកអរ ដោយអំណាចការពេញចិត្ត
 ក្នុងស្ថានសួគ៌នោះ ប្រៀបដូចបុគ្គលប្រដាប់តាក់តែងដំរី ហើយកាត់ប្រមោយ
 របស់ដំរីនោះទៀត ទើបទ្រង់សម្តែងទោស គឺការថោកថយ ការសៅហ្មង
 របស់កាមទាំងឡាយ ដោយន័យជាដើមថា កាមទាំងឡាយ មានសុខតិច
 មានទុក្ខច្រើន មានសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ច្រើន ទោសក្នុងកាមទាំងឡាយនោះ
 មានច្រើនក្រៃពេក ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **អាទិនំ** ប្រែថា ទោស ។ បទថា **ឱការំ**
 បានដល់ មានការអាក្រក់ជាសកាវៈ អធិប្បាយថា ពួកបុគ្គលមិនប្រសើរ
 គប្បីសេព ពួកបុគ្គលប្រសើរ មិនគប្បីសេព ទើបឈ្មោះថា មានការអាក្រក់
 ជាសកាវៈ ។ បទថា **សន្តិលេសំ** សេចក្តីថា ព្រោះកាមទាំងនោះ ទើបសត្វ
 ទាំងឡាយមានសេចក្តីសៅហ្មងក្នុងសង្សារ ។ ព្រោះហេតុនោះឯង ទើបទ្រង់

ត្រាស់ថា ឱហ្មឺ ! សត្វទាំងឡាយសៅហ្មងហ្មឺ ។ កាលទ្រង់ឲ្យខ្លាចដោយ
ទោសនៃកាយយ៉ាងនេះហើយ ទើបទ្រង់ប្រកាសអាទិសង្សក្នុងនេក្ខម្មៈ គឺការ
សម្តែងគុណរបស់បព្វជ្ជា និងគុណក្នុងឈានជាដើម ។

បទថា កល្យាណិកំ ជាដើម បានដល់ ចិត្តដែលគួរដល់ការងារ គឺចិត្ត
ដែលជាទីតាំងនៃការងារ អធិប្បាយថា ជាចិត្តដែលសមគួរដល់ការងារ ដោយ
ចូលដល់ការៈដែលទទួលទេសនា ដែលទ្រង់ប្រកាសខាងក្រោម និងទេសនា
ខាងលើ ព្រោះប្រាសចាកទោសនៃចិត្ត មានភាពជាអ្នកមិនមានសទ្ធាជាដើម ។
ភ្ជាប់សេចក្តីថា ក្នុងគ្រាដែលព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ជ្រាបថា សុប្បពុទ្ធករុដ្ឋិនោះ
មានចិត្តទន់ ព្រោះប្រាសចាកកិលេស មានទិដ្ឋិ និងមានៈជាដើម មានចិត្ត
ប្រាសចាកនីវរណៈ ព្រោះប្រាសចាកនីវរណៈ មានកាមច្នន្ទនីវរណៈជាដើម
ជាអ្នកមានចិត្តរីក ព្រោះប្រកបដោយបីតិ និងបាមោជ្ជយ៉ាងក្រៃលែង ក្នុង
សម្មាបដិបត្តិ និងមានចិត្តផ្អែផង ព្រោះបរិបូណ៌ដោយសទ្ធាក្នុងសម្មាបដិបត្តិ
នោះ ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា កល្យាណិកំ បានដល់ ចិត្តមិនមានរោគ ព្រោះ
ប្រាសចាកកាមច្នន្ទនីវរណៈ ។ បទថា មុន្តិកំ បានដល់ ចិត្តមិនរឹងត្អឹង
ដោយអំណាចមេត្តា ព្រោះប្រាសចាកព្យាបាទ ។ បទថា វិនិវរណិកំ
បានដល់ ចិត្តដែលមិនត្រូវរារាំង ព្រោះមិនរាយមាយ ដោយប្រាសចាកឧទ្ធច្នៈ
និងកុក្កុច្នៈនីវរណៈ ។ បទថា ឧទគ្គិកំ បានដល់ ចិត្តមិនរញ្ជា ដោយ
អំណាចផ្តង ដោយប្រាសចាកបីនិមិទ្ធនីវរណៈ ។ បទថា បសន្និកំ បានដល់
ចិត្តដែលបង្ហោនទៅក្នុងសម្មាបដិបត្តិ ដោយប្រាសចាកវិចិកិច្ចានីវរណៈ ។

សព្វថា អង្គ ប្រែថា ខាងក្រោយ ។ បទថា សាមុក្កសិកា បានដល់
 ទេសនាដែលទ្រង់សម្តែងឯង គឺទ្រង់លើកឡើងសម្តែងដោយព្រះអង្គឯង បាន
 ដល់ ទ្រង់ឃើញឯង ដោយព្រះសយម្ពញ្ញាណ អធិប្បាយថា មិនទូទៅដល់
 ជនដទៃ ។ សួរថា ទេសនានោះឈ្មោះអ្វី ។ ឆ្លើយថា ឈ្មោះអរិយសច្ច-
 ទេសនា ។ ដោយហេតុនោះឯង ទើបទ្រង់ត្រាស់ថា ទុក្ខសមុទ័យ និរោធ និង
 មគ្គក្នុងកាលនោះ ។ ក្នុងសេចក្តីនេះ ជាការសម្តែងសច្ចៈដោយសរុប ។ ព្រោះ
 ដូច្នោះ ទើបក្នុងទីនេះគួរសម្តែងអរិយសច្ច ។ អរិយសច្ចទាំងនោះ កាល
 ពោលដោយអាការទាំងពួង គឺដោយពិស្តារ លោកពោលហើយ ក្នុងគម្ពីរ
 វិសុទ្ធិមគ្គ ព្រោះដូច្នោះ គប្បីជ្រាបដោយន័យដែលពោលហើយ ក្នុងគម្ពីរ
 វិសុទ្ធិមគ្គនោះឯង ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សម្តែងការលះកិលេស និងការញ្ចាំងអរិយមគ្គឲ្យ
 កើតឡើងដល់សុប្បត្តិ ដោយអំណាចឧបមា ដោយពាក្យថា សេយ្យថាបិ
 ដូច្នោះជាដើម ។ បទថា អបគតកាឡកំ ប្រែថា ប្រាសចាកធម៌ចំណែកខ្មៅ ។
 បទថា សម្មទេវ ប្រែថា ដោយល្អនោះឯង ។ បទថា រជនំ បានដល់ ទឹក
 ជ្រលក់ មានពណ៌ខៀវ លឿង ក្រហម និងហង្សបាទជាដើម ។ បទថា
 បដិគ្គណ្ហោយ្យ ប្រែថា គប្បីទទួល គឺគប្បីជាសំពត់ដែលផ្សរផង ។ បទថា
 តស្មីយេវ អាសនេ បានដល់ ក្នុងទីអង្គុយនោះឯង ។ ដោយពាក្យនេះ
 ឈ្មោះថា ទ្រង់សម្តែងដល់ភាពដែលសុប្បត្តិកុដិនោះ មានការឃើញច្បាស់
 បានហ័ស មានបញ្ញាមុតស្រួច និងជាសុខាបដិបទាឱប្បារកិញ្ញាបុគ្គល ។ បទ

ថា វិរដំ វិតមលំ សេចក្តីថា ឈ្មោះថា ប្រាសចាកធូលី ព្រោះមិនមាន
 ធូលី គឺរាគៈជាដើម ដែលជាហេតុនាំសត្វទៅកាន់អបាយ ឈ្មោះថា ប្រាស
 ចាកមន្ទិល ព្រោះប្រាសចាកមន្ទិល គឺទិដ្ឋិ និងវិចិកិច្ចា មិនមានចំណែកសល់
 ឡើយ ។ ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា ប្រាសចាកធូលី ព្រោះមិនមានធូលី គឺ
 កិលេស ដែលសោតាបត្តិមគ្គគប្បីសម្លាប់ ឈ្មោះថា ប្រាសចាកមន្ទិល ព្រោះ
 ប្រាសចាកភាពជាអ្នកទ្រុស្តសីល ៥ ។ បទថា ធម្មចក្កំ លោកសំដៅដល់
 សោតាបត្តិផល ។ ដើម្បីទ្រង់សម្តែងការកើតឡើងនៃធម្មចក្កនោះ ទើបត្រាស់
 ថា របស់ឯណានីមួយ មានការកើតឡើងជាធម្មតា របស់នោះសុទ្ធតែមានការ
 រលត់ទៅជាធម្មតា ។ ធម្មតា ចក្កនោះ សូម្បីធ្វើនិរោធឱ្យជាអារម្មណ៍ហើយ
 ក៏ចាក់ធ្លុះនូវសង្ខតធម៌ ដោយអំណាចកិច្ចនោះឯងកើតឡើង ។ ក្នុងសេចក្តី
 នោះ មានការប្រៀបធៀបឧបមាដូចតទៅនេះ ចិត្តគប្បីឃើញដូចសំពត់ ការៈ
 ដែលចិត្តសៅហ្មងដោយមន្ទិល មានរាគៈជាដើម គប្បីឃើញដូចការៈដែល
 សំពត់ប្រឡាក់ដោយមន្ទិល ដែលហុយមកដូច្នោះ អនុបុព្វិកថា គប្បីឃើញ
 ដូចបន្ទះក្តារសម្រាប់បោកគក់ សទ្ធា គប្បីឃើញដូចទឹក ការប្រើទឹក គឺសទ្ធា
 ជ្រលក់ឱ្យសើម ហើយប្រើសតិ សមាធិ និងបញ្ញា ធ្វើទោសៈឱ្យថយចុះ
 ហើយប្រារព្ធព្យាយាម ជម្រះចិត្តឱ្យស្អាត ដោយវិធី មានសុតៈជាដើម គប្បី
 ឃើញដូចការយកទឹកត្រាំសំពត់ឱ្យសើម ហើយប្រើទឹកក្បួនគោម័យដុសត្រង់
 ទីប្រឡាក់ ព្រោះការប្រកបនោះ ។ អរិយមគ្គ គប្បីឃើញដូចទឹកជ្រលក់ ។
 ការជម្រះចិត្តដែលសង្កត់កិលេសបានហើយ ឱ្យផ្សរផង់ដោយមគ្គ គប្បីឃើញ

ដូចសំពត់ដែលស្អាតផ្លូវផង ដោយការបោក និងជ្រុលកន្លែងនោះ ដូច្នោះ ។

សុប្បពុទ្ធអង្គុយត្រង់ចុងបរិស័ទ ស្តាប់ព្រះធម្មទេសនា សម្រេចសោតា-
បត្តិផលយ៉ាងនេះហើយ មានបំណងនឹងក្រាបទូលដល់គុណដែលខ្លួនបាន
ទទួលដល់ព្រះសាស្តា កាលមិនអាចឈមចុះកាន់កណ្តាលបរិស័ទបាន ក្នុង
កាលដែលមហាជនថ្វាយបង្គំព្រះសាស្តា ហើយតាមជូនដំណើរព្រះសាស្តា
នាំគ្នាត្រឡប់ កាលព្រះមានព្រះភាគយាងទៅកាន់ព្រះវិហារ សូម្បីខ្លួនឯង ក៏
បានទៅកាន់វិហារដែរ ។ គ្រានោះ សក្កទេវរាជទ្រង់ជ្រាបថា សុប្បពុទ្ធក្នុងនេះ
មានបំណងនឹងប្រកាសគុណ ដែលខ្លួនទទួលក្នុងព្រះសាសនារបស់ព្រះសាស្តា
ឲ្យប្រាកដ គិតនឹងសាកល្បង ទើបយាងទៅប្រថាប់នៅក្នុងអាកាស បានត្រាស់
ពាក្យនេះថា សុប្បពុទ្ធ អ្នកជាបុគ្គលក្រីក្រ ជាបុគ្គលកំព្រា ជាជនទុគ៌ិត ខ្ញុំ
នឹងឲ្យទ្រព្យ មិនមានប្រមាណដល់អ្នក តែចូរអ្នកពោលថា ព្រះពុទ្ធមិនមែន
ព្រះពុទ្ធ ព្រះធម៌មិនមែនព្រះធម៌ ព្រះសង្ឃមិនមែនព្រះសង្ឃ ខ្ញុំលះបង់ព្រះពុទ្ធ
ខ្ញុំលះបង់ព្រះធម៌ ខ្ញុំលះបង់ព្រះសង្ឃ ។ លំដាប់នោះ ទើបសុប្បពុទ្ធពោល
នឹងសក្កនោះថា អ្នកជានរណា ព្រះឥន្ទឆ្លើយថា ខ្ញុំជាសក្កទេវរាជ សុប្បពុទ្ធ-
ក្នុងពោលថា នៃបុគ្គលអន្តពាល មិនមានខ្មាស អ្នកពោលពាក្យដែលមិនគួរ
ពោលយ៉ាងនេះ មិនគួរពោលជាមួយខ្ញុំឡើយ ម្យ៉ាងទៀត ព្រោះហេតុអ្វី ទើប
អ្នកនិយាយជាមួយខ្ញុំថា ជាមនុស្សក្រីក្រ ទុគ៌ិត កំព្រា ខ្ញុំជាឱរសរបស់ព្រះ
លោកនាថមិនមែនឬ ខ្ញុំមិនក្រីក្រ មិនកំព្រា ពិតហើយ ខ្ញុំបាននូវសេចក្តីសុខ
យ៉ាងក្រៃលែង ជាអ្នកមានទ្រព្យច្រើន ដូច្នោះហើយ ទើបលោកពោលក្នុង

អង្គត្រៃវិកាយ សត្តកនិបាតថា

ទ្រព្យ គឺសទ្ធា ទ្រព្យ គឺសីល ទ្រព្យ គឺហិរិ ទ្រព្យ គឺឪត្តប្បៈ
ទ្រព្យ គឺសុតៈ ទ្រព្យ គឺចាគៈ ទ្រព្យ គឺបញ្ញាជាគម្រប់ ៧
បុគ្គលណា ទោះស្រ្តីក្តី បុរសក្តី មានទ្រព្យទាំងនេះ អ្នកប្រាជ្ញ
ទាំងឡាយ ហៅបុគ្គលនោះថា ជាអ្នកមិនទំលក្រ ការរស់នៅ
របស់បុគ្គលនោះ មិនសោះសូន្យឡើយ ដូច្នោះ ។

ដូច្នោះ ខ្ញុំឈ្មោះថា មានអរិយទ្រព្យ ៧ ប្រការ ព្រោះបុគ្គលដែលមាន
អរិយទ្រព្យទាំងនេះ ព្រះពុទ្ធ ឬព្រះបច្ចេកពុទ្ធមិនត្រាស់ហៅថា ជាមនុស្សក្រី
ក្រឡើយ ។ សក្កទេវរាជស្តាប់ពាក្យរបស់សុប្បពុទ្ធហើយ ទើបបាត់ខ្លួនក្នុង
រវាងផ្លូវនោះឯង យាងទៅគាល់ព្រះសាស្តា ក្រាបទូលពាក្យទាំងអស់នោះ
ដល់ព្រះសាស្តា ។ លំដាប់នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់នឹងសក្កៈថា ម្ចាស់
សក្កៈ ទេវតាដូចអ្នករាប់រយ រាប់ពាន់ ក៏មិនអាចឲ្យសុប្បពុទ្ធក្នុងពេលថា
ព្រះពុទ្ធមិនមែនព្រះពុទ្ធ ព្រះធម៌មិនមែនព្រះធម៌ ព្រះសង្ឃមិនមែនព្រះសង្ឃ
សូម្បីសុប្បពុទ្ធក្នុងក៏ទៅគាល់ព្រះសាស្តា។ ទ្រង់ធ្វើបដិសណ្ឋារៈហើយ ទើប
ក្រាបទូលដល់គុណដែលខ្លួនបានទទួល ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា
អថ ទោ សុប្បពុទ្ធា កុដ្ឋិ ទិដ្ឋធម្មោ បត្តធម្មោ ដូច្នោះជាដើម ។

[១១៣] បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា ទិដ្ឋធម្មោ សេចក្តីថា ឈ្មោះថា
ជាអ្នកឃើញធម៌ ព្រោះឃើញអរិយសច្ចធម៌ ។ ក្នុងបទដ៏សេស ក៏ន័យនេះ
ដូចគ្នា ។ បណ្តាបទទាំងនោះ ធម្ម សព្វ ក្នុងបទថា ទិដ្ឋធម្មោ នេះ សំដៅ

ដល់ពាក្យសាមញ្ញ ឈ្មោះថា ទស្សនៈដទៃអំពីញាណទស្សនៈ ក៏នៅមាន
 ព្រោះហេតុនោះ ទស្សនៈនោះលោកហៅថា **បត្តធម្មោ** ដើម្បីសម្តែងនិវត្តនៈ
 គឺនិរោធសច្ច ។ ការសម្រេចដទៃអំពីញាណសម្បត្តិ ក៏នៅមាន ព្រោះហេតុ
 នោះ ទើបលោកហៅថា **វិទិតធម្មោ** គឺអ្នកឃើញច្បាស់នូវធម៌ ដើម្បីឲ្យប្លែក
 ទៅអំពីញាណទស្សនៈនោះ ។ ភាពជាអ្នកដឹងច្បាស់នូវធម៌នេះ ចាត់ជា
 ចំណែកមួយក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ព្រោះដូច្នោះ ដើម្បីសម្តែងភាពជាអ្នកដឹង
 ច្បាស់នូវធម៌នោះដោយគ្រប់ចំណែក ទើបលោកពោលថា **បរិយោគាន្ត-
 ធម្មោ** គឺអ្នកឈមចុះដល់ធម៌ ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបទ្រង់សម្តែងចំពោះ
 ការត្រាស់ដឹងសច្ចៈតាមដែលពោលហើយ ដល់បុគ្គលនោះ ។ ពិតហើយ
 មគ្គញាណឲ្យសម្រេចបរិញ្ញាភិច្ចជាដើម ដោយអំណាចការត្រាស់ដឹងលើកទី ១
 ឈ្មោះថា ឈមចុះកាន់ញ័យរួមគ្រប់ចំណែកដោយជុំវិញ មិនមែនប្រើញាណ
 ដទៃក្រៅអំពីមគ្គញាណនោះ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា **ទិដ្ឋា
 អរិយសច្ច ធម្មោ ឯតេនាតិ ទិដ្ឋធម្មោ** ដូច្នោះជាដើម ។ ព្រោះហេតុនោះឯង
 ទើបលោកពោលពាក្យជាដើមថា **តិណ្ណាវិចិកិច្ឆោ** គឺអ្នកច្នៃសេចក្តីសង្ស័យ
 បានហើយ ដូច្នោះ ។

ក្នុងធម៌ទាំងនោះ បុគ្គលឈ្មោះថា **តិណ្ណាវិចិកិច្ឆោ** ព្រោះច្នៃសេចក្តី
 សង្ស័យ មានវត្ថុ ១៦ ប្រការ និងមានវត្ថុ ៨ ប្រការ ដូចគ្នានឹងផ្លូវកន្តារ
 ដែលមានភ័យ ។ ក្នុងបណ្តាធម៌ មានបវត្តិ (ទុក្ខសច្ច) ជាដើម ចាក
 ធម៌នោះឯង ឈ្មោះថា **វិគតកថដ្ឋថោ** ព្រោះប្រាសចាក គឺកាត់នូវការ

សង្ស័យ ដែលប្រព្រឹត្តទៅយ៉ាងនេះថា អញបានកើតយ៉ាងនេះឬឬ ។ ឈ្មោះ
 ថា វេសារជ្ជប្បត្តោ ព្រោះដល់នូវភាពអង់អាច គឺការវះនៃបុគ្គលអង់អាច
 បានដល់ ភាពជាអ្នកជំនាញ និងលះបាបធម៌ ដែលធ្វើភាពមិនក្លៀវក្លា និង
 ព្រោះតាំងនៅដោយល្អក្នុងគុណ មានសីលជាដើម ដែលជាសត្រូវចំពោះ
 បាបធម៌នោះ ។ ឈ្មោះថា អបរវប្បច្ចេយោ ព្រោះមិនមានអ្នកដទៃឧបការៈ
 គឺមិនបានប្រព្រឹត្តក្នុងសាសនានេះ ដោយជឿចំពោះអ្នកដទៃ ។ ក្នុងពាក្យថា
 អភិក្កន្តំ ភន្តេ ជាដើម មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ អភិក្កន្ត សព្វនេះ ប្រាកដ
 ក្នុងអត្ថប្រើនយ៉ាង មានអត្ថថា អស់ទៅ ល្អ រុងរឿង និងអនុមោទនា
 ក្រែលែងជាដើមដោយពិត តែក្នុងទីនេះ គប្បីឃើញ អភិក្កន្ត សព្វ ប្រើក្នុង
 អត្ថថា អនុមោទនាក្រែលែង ។ ដោយហេតុនោះឯង ទើប អភិក្កន្ត សព្វ
 នោះ លោកពោលដល់ទៅ ២ ដង គឺដោយការជ្រះថ្លា ១ ដោយការ
 សរសើរ ១ ។ អធិប្បាយថា សាធុ សាធុ ព្រះអង្គ ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា
 អភិក្កន្តំ ប្រែថា គួរស្រឡាញ់ គួរប្រាថ្នា គួរពេញចិត្តក្រែលែង អធិប្បាយ
 ថា ល្អក្រែលែង ។ ក្នុង ២ សព្វនោះ សុប្បពុទ្ធកុដ្តិសរសើរទេសនារបស់
 ព្រះមានព្រះភាគ ដោយ អភិក្កន្ត សព្វ ១ សរសើរការជ្រះថ្លារបស់ខ្លួន
 ដោយ អភិក្កន្ត សព្វ ១ ទៀត ។ ពិតហើយ ក្នុងសេចក្តីនោះ មាន
 អធិប្បាយដូចតទៅនេះ ព្រះធម្មទេសនានៃព្រះមានព្រះភាគជាក់ច្បាស់ពន់ពេក
 ការជ្រះថ្លារបស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ព្រោះអាស្រ័យធម្មទេសនារបស់ព្រះមានព្រះភាគ
 ជាក់ច្បាស់ពន់ពេក ។ ម្យ៉ាងទៀត សុប្បពុទ្ធកុដ្តិពោលបទសរសើរព្រះ

តម្រាស់របស់ព្រះមានព្រះភាគប៉ុណ្ណោះថា ជាក់ច្បាស់ពន់ពេក ដោយឲ្យ
 ទោសៈវិនាសទៅ ជាក់ច្បាស់ពន់ពេក ដោយសម្រេចនូវគុណ ជាក់ច្បាស់
 ពន់ពេក ដោយនាំមកនូវសទ្ធា ដោយឲ្យកើតបញ្ញា មួយអង្វើដោយអត្ត មួយ
 អង្វើដោយព្យញ្ជនៈ ដោយបទដ៏ងាយ ដោយអត្តដ៏ជ្រាលជ្រៅ ពីរោះដល់
 ត្រចៀក ដោយចាប់ចិត្ត ដោយមិនលើកខ្លួន ដោយមិនសង្កត់សង្កិនអ្នកដទៃ
 ដោយត្រជាក់ព្រោះករុណា ដោយការផ្សព្វផ្សាយនៃបញ្ញា ដោយជួបនូវអារម្មណ៍
 ដោយដកចំពោះការញាំញី ជាសុខដល់អ្នកស្តាប់ ជាប្រយោជន៍ដល់អ្នក
 ពិចារណា បន្ទាប់អំពីនោះ ទើបសរសើរចំពោះទេសនា ដោយឧបមា ៤
 យ៉ាង ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **និក្ខន្ធិតំ** បានដល់ ផ្តាច់ ឬមានមាត់ចុះ
 ក្រោម ។ បទថា **ឧក្កន្ទេយ្យ** បានដល់ គប្បីផ្សារឡើង ។ បទថា **បដិច្ចន្នំ**
 បានដល់ បិទដោយស្មៅ និងស្លឹកឈើជាដើម ។ បទថា **វិវរេយ្យ** ប្រែថា
 គប្បីបើក ។ បទថា **មុន្ទុស្ស** បានដល់ ដែលវង្វេងទិស ។ បទថា **មគ្គំ**
អាចិក្ខេយ្យ សេចក្តីថា ចាប់ដៃហើយ ចង្អុលផ្សំថា នុ៎ះផ្សំ ។ បទថា
អនុការេ បានដល់ ក្នុងទីនឹងត្របកបដោយអង្គ ៤ នេះជាអត្តជាបឋម ។ ឯ
 ការប្រកបអធិប្បាយ មានដូចតទៅនេះ ព្រះមានព្រះភាគ កាលឲ្យអាត្មាអញ
 បែរមុខចេញអំពីព្រះសទ្ធម្ម ធ្លាក់នៅក្នុងអសទ្ធម្ម ហើយឲ្យចេញអំពីអសទ្ធម្ម
 ដូចបុគ្គលណាម្នាក់ ផ្សារកាជនៈដែលផ្តាច់ ដូច្នោះ ទ្រង់បើកព្រះសាសនាដែល
 ស្តុក គឺមិច្ឆាទិដ្ឋិបិទបាំង តាំងអំពីព្រះសាសនារបស់ព្រះមានព្រះភាគព្រះនាម

កសិរូបៈអន្តរធានទៅ ដូចបុគ្គលបើកកាជនៈដែលបិទ ដូច្នោះ ទ្រង់ធ្វើឲ្យជាក់
 ច្បាស់នូវស្ថានសួគ៌ និងព្រះនិព្វានដល់អាត្មាអញ ដែលដើរទៅក្នុងផ្លូវអាក្រក់
 ផ្លូវខុស ដូចបុគ្គលប្រាប់ផ្លូវដល់មនុស្សដែលវង្វេង ដូច្នោះ កាលលិចចុះក្នុង
 ងងឹត គឺមោហៈ មិនឃើញរូបរតនៈ មានពុទ្ធរតនៈជាដើម ទើបទ្រង់ប្រកាស
 ធម៌ដោយអនេកបរិយាយ ព្រោះប្រកាសដោយន័យផ្សេងៗ ដោយទ្រង់នូវ
 ពន្លឺនៃទេសនា ដែលកម្ចាត់ងងឹត គឺមោហៈ ដែលជាតួបិទបាំងរតនៈ មាន
 ពុទ្ធរតនៈជាដើម ដូចបុគ្គលអុជប្រទីបក្នុងទីងងឹត ដូច្នោះ ។ កាលសរសើរ
 ទេសនាយ៉ាងនេះហើយ មានចិត្តជ្រះថ្លាក្នុងព្រះរតនត្រ័យ ដោយទេសនានោះ
 កាលធ្វើអាការៈជ្រះថ្លា ទើបពោលពាក្យជាដើមថា ឧសាហំ ដូច្នោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា ឧសាហំ កាត់បទថា ឧសោ អហំ។ បទថា
 ភគវន្តំ សរណំ គច្ឆាមិ សេចក្តីថា ខ្ញុំព្រះអង្គសូមដល់ សូមសេពគប់ សូម
 ដឹង ឬសូមឈមចុះនូវព្រះមានព្រះភាគ ដោយបំណងនេះថា ព្រះមានព្រះភាគ
 ជាសរណៈ ជាទីពឹងក្នុងខាងមុខ ជាទីកម្ចាត់ទុក្ខ ជាទីទ្រទ្រង់នូវប្រយោជន៍
 របស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។ ពិតហើយ គតិ ជាអត្ថនៃភាពទាំងឡាយណា ដល់នូវពុទ្ធិ
 ជាអត្ថនៃធាតុទាំងនោះ ។ បទថា ធម្មំ សេចក្តីថា ឈ្មោះថា ធម៌ ព្រោះ
 ទ្រង់នូវបុគ្គលដែលសម្រេចមគ្គ ដែលធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវនិរោធិ អ្នកបដិបត្តិ
 តាមដែលទ្រង់ប្រៀនប្រដៅ មិនឲ្យធ្លាក់ទៅក្នុងអបាយ ៤ ព្រះធម៌នោះ ដោយ
 អត្ថ គឺអរិយមគ្គ និងព្រះនិព្វាននោះឯង ។ សមដូចព្រះតម្រាស់ដែលត្រាស់
 ក្នុងអង្គត្រនិកាយ ចតុក្កនិបាតថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ពួកសង្ឃធម៌ ធម៌ដែល

បច្ច័យតាក់តែងទាំងប៉ុន្មាន មគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ ដ៏ប្រសើរ ប្រាកដជា
 ប្រសើរជាងពួកសង្ខតធម៌ទាំងនោះ ។ និងថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ធម៌ទាំង
 ប៉ុន្មានជាសង្ខតធម៌ក្តី អសង្ខតធម៌ក្តី វិរាគធម៌ប្រាកដជាប្រសើរជាងពួកធម៌
 ទាំងនោះ ដូច្នោះ ។ មិនត្រឹមតែអរិយមគ្គ និងព្រះនិព្វានតែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះទេ
 ដែលតថាគតពោលថា ប្រសើរ សូម្បីព្រះបរិយត្តិធម៌ មួយអន្លើដោយ
 អរិយផល តថាគតក៏ពោលថា ប្រសើរ ដូចគ្នា ។ សមដូចព្រះតម្រាស់
 ដែលត្រាស់ក្នុងខុទ្ទកនិកាយ វិមានវត្តថា

រាគវិរាគមនេព្យាមសោកំ ធម្មសង្ខតមប្បជិក្ខុលំ មធុរិមិមំ
 បតុណំ សុវិភត្តំ ធម្មមិមំ សរណាត្ថមុបេហិ ។

អ្នកចូរដល់នូវធម៌ ដែលប្រាសចាករាគៈ (អរិយមគ្គ) មិន
 រំកើប មិនមានសោក (អរិយផល) ជាសកាវធម៌ដែលបច្ច័យ
 ប្រជុំតាក់តែងមិនបាន ជាធម៌មិនគួរខ្លើម ជាធម៌ដ៏ពីរោះ ដ៏ល្អិត
 ដែលលោកចែកត្រឹមត្រូវហើយ ដើម្បីជាសរណៈចុះ ដូច្នោះ ។

ពិតហើយ ក្នុងគាថានេះ មគ្គ ត្រាស់ថា ជាធម៌ គឺខ្នាក់ចោលនូវ
 រាគៈ ។ បទថា អនេជមសោកំ បានដល់ អរិយផល ។ បទថា អសង្ខតំ
 បានដល់ ព្រះនិព្វាន ។ ដោយពាក្យថា អប្បជិក្ខុលំ មធុរិមិមំ បតុណំ
 សុវិភត្តំ នេះ ទ្រង់បំណងដល់ព្រះបរិយត្តិធម៌ ។

បទថា ភិក្ខុសង្ឃំ បានដល់ ពួកនៃព្រះអរិយបុគ្គល ៨ ដែលប្រៀប
 ធៀបគ្នា ដោយការស្មើគ្នា ដោយទិដ្ឋិ និងសីល ។ ដោយលំដាប់ពាក្យមាន

ប្រមាណប៉ុណ្ណោះ សុប្បពុទ្ធកង្ខិត្តិបានប្រកាសដល់ត្រៃសរណគមន៍ ។

បទថា អន្តរត្ថេ ក្នុងពាក្យថា ឧទាសកំ មំ ភគវា ធារេតុ អន្តរត្ថេ ចាណុបេតំ សរណំ តតំ នេះ ប្រែថា តាំងអំពីថ្ងៃនេះជាដើមទៅ ។ បាលី ថា អន្តរត្ថេ ដូច្នោះក៏មាន ។ ឧ អក្ខរៈ ក្នុងបទថា អន្តរត្ថេ នេះ ធ្វើនូវការ ភ្ជាប់បទ សេចក្តីថា អន្ត អត្ថេ អន្ត អាទិ កត្វា ប្រែថា ក្នុងទីបំផុតថ្ងៃនេះ គឺតាំងអំពីថ្ងៃនេះជាដើមទៅ ។ បទថា ចាណុបេតំ បានដល់ ប្រកបដោយ ខ្យល់ដង្ហើមចេញ-ចូល អធិប្បាយថា ជីវិតរបស់ខ្ញុំព្រះអង្គរស់នៅដរាបណា សូមព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ចាំ គឺដឹងខ្ញុំព្រះអង្គថា ជាអ្នកចូលដល់ គឺដល់ សរណៈ ដោយត្រៃសរណគមន៍ ដែលមិនទូទៅដល់សាស្តាដទៃ បុគ្គលឈ្មោះ ថា ឧបាសក គឺកប្បិយការកៈ ព្រោះចូលដល់ព្រះរតនត្រ័យដរាបនោះ ។ ការ ដល់សរណគមន៍របស់សុប្បពុទ្ធនេះសម្រេចហើយ ដោយការសម្រេចអរិយ- មគ្គនោះឯង តែកាលធ្វើអធ្យាស្រ័យរបស់ខ្លួនឲ្យជាក់ច្បាស់ ទើបក្រាបទូល យ៉ាងនោះ ។

បទថា ភគវតោ ភាសិតំ អភិណ្ឌិត្វា អនុមោទិត្វា សេចក្តីថា កាល មានចិត្តត្រេកអរចំពោះព្រះតម្រាស់នៃព្រះមានព្រះភាគហើយ កាលនឹងប្រកាស ថា ខ្លួនត្រេកអរក្នុងព្រះតម្រាស់នោះឯង ទើបអនុមោទនាដោយវាចា ដោយ ន័យដូចពោលហើយ ។ បទថា អភិវាទេត្វា បទត្ថុណំ កត្វា បក្កាមិ សេចក្តីថា កាលថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគនោះ ដោយបញ្ចង្គប្រតិស្ឋានហើយ ធ្វើប្រទក្សិណ ៣ ដុំ មានចិត្តបង្ហោនទៅក្នុងគុណរបស់ព្រះសាស្តា សម្លឹងមើល

បណ្ឌិត ផ្គងអញ្ញាលីបណ្ឌិត នមស្ការព្រះមានព្រះភាគនោះឯង រហូតដាច់
 កន្ទុយភ្នែក ទើបចៀសចេញទៅ ។ សុប្បពុទ្ធកុដ្ឋិចៀសចេញទៅ ដែលមាន
 ម្រាមដៃ-ម្រាមជើងកំបុត ព្រោះត្រូវរោគយូងៗបៀតបៀន មានខ្លួនប្រឡាក់
 លាមក មានរបស់មិនស្អាតហូរចេញពេញខ្លួន ត្រូវបូសបៀតបៀន មិន
 ស្អាត មានក្លិនស្អុយ គួរឆ្កើមរអើមក្រៃពេក ដល់នូវភាពជាបុគ្គលគួរករុណា
 ក្រៃលែង ត្រូវមេតោកូនខ្លី ដែលត្រូវបាបកម្មចូលទៅកាត់ផ្តាច់ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ
 ដើម្បីមានអាយុតិច ដែលខ្លួនបានសន្សំហើយជាសំភ្លើន កាលបុញ្ញកម្មឲ្យ
 ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីស្ថានសួគ៌បានឱកាស ហាក់ដូចសេចក្តីប្រាថ្នាកើតឡើងថា
 កាយនេះ មិនសមគួរជាទីទ្រទ្រង់អរិយធម៌ដ៏ប្រណីតក្រៃលែង ដែលស្ងប់ពិត
 ដូច្នោះ វ័ធិឲ្យដួល ស្លាប់ទៅ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា គ្រា
 នោះ មេតោកូនខ្លី មកបុះសុប្បពុទ្ធកុដ្ឋិដែលទើបនឹងចេញទៅមិនយូរប៉ុន្មាន
 ឲ្យដាច់ចាកជីវិត ដូច្នោះជាដើម ។

បានឮថា ក្នុងអតីតកាល សុប្បពុទ្ធកុដ្ឋិនោះ ជាកូនសេដ្ឋីម្នាក់ កំពុង
 លេងជាមួយនឹងសេដ្ឋីបុត្រ ៣ នាក់ ជាសម្លាញ់របស់ខ្លួន នាំស្រីនគរសោភិនី
 ទៅកាន់ឧទ្យាន សោយសម្បត្តិអស់មួយថ្ងៃ កាលព្រះអាទិត្យលិចទៅ បាន
 ពោលពាក្យនេះនឹងសម្លាញ់ទាំងឡាយថា មានជាច្រើន ដល់ទៅ ១០០០
 កហាបណៈ និងគ្រឿងប្រដាប់មានតម្លៃច្រើន ដែលមានក្នុងដែរបស់ស្រីនេះ
 ក្នុងទីនេះ មិនមានអ្នកដទៃ ហើយក៏ជាពេលព្រលប់ផងដែរ ល្អើយចុះ ពួក
 យើងនាំគ្នាសម្លាប់ស្រីនេះឲ្យស្លាប់ហើយ កាន់យកទ្រព្យទាំងអស់ទៅ ។ ជន

ទាំង ៤ នាក់នោះ មានអធ្យាស្រ័យតែមួយ ទើបចូលទៅដើម្បីសម្លាប់ស្រី
 នោះ ។ ស្រីនោះកាលត្រូវជនទាំងនោះសម្លាប់ បានតាំងសេចក្តីប្រាថ្នាថា ជន
 ទាំងនេះមិនមានហិរិ គ្មានករុណា ធ្វើសន្តវៈដោយអំណាចកិលេសជាមួយនឹង
 អញហើយ សម្លាប់អញដែលមិនមានកំហុស ព្រោះចំណង់ក្នុងទ្រព្យតែម្យ៉ាង
 ជនទាំងនេះសម្លាប់អញម្តង ឯអញសូមកើតជាយក្ខិនី ក៏អាចសម្លាប់ជនទាំង
 នេះបានច្រើនដង ដូច្នោះហើយ ក៏ស្លាប់ទៅ ។ បានឮថា មនុស្សទាំងនោះ
 ម្នាក់បានជាកុលបុត្រ ឈ្មោះបុក្កុសៈ ម្នាក់ជាពាហិយទារុចិរិយៈ ម្នាក់ជាតម្ក-
 ទាហិកៈ អ្នកសម្លាប់ចោរ និងម្នាក់ទៀតជាសុប្បពុទ្ធកុដ្ឋិ ។ ក្នុងច្រើនរយអត្ត-
 ភាព ជនទាំង ៤ នេះ នាងកើតជាមេគោក្នុងកំណើតយក្ខផ្តាច់ជីវិតជនទាំង
 នោះ ។ ដោយវិបាករបស់កម្មនោះ អ្នកទាំងនោះដល់នូវការស្លាប់ក្នុងរវាង
 អត្តភាពនោះៗ ។ សុប្បពុទ្ធកុដ្ឋិស្លាប់ដោយទាន់ហន់ ដោយអាការយ៉ាងនេះ ។
 ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា អថទោ អចិរិយ្យក្តនំ ។ បេ។ វោហោ-
 បេសិ ដូច្នោះជាដើម ។

សម័យនោះឯង ក៏ក្តុច្រើនរូបក្រាបទូលដំណឹងមរណភាពរបស់សុប្បពុទ្ធ-
 កុដ្ឋិ ដល់ព្រះមានព្រះភាគហើយ ទើបទូលសួរដល់ភពខាងមុខ ។ ព្រះមាន
 ព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ព្យាករហើយ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា
 អថទោ សម្ពហុលា ភិក្ខុ ជាដើម ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា តិណ្ណំ សញ្ញោជនានំ បរិក្ខយា សេចក្តីថា
 ព្រោះការលះដោយសមុច្ឆេទនូវគ្រឿងចងក្នុងភព ៣ នេះ គឺសក្កាយទិដ្ឋិ វិចិកិច្ចា

នឹងសីលពូតបរាមាស ។ បទថា សោតាបន្នោ បានដល់ បុគ្គលសម្រេច
អរិយមគ្គ ពោល គឺក្រសែដំបូង ។ សមដូចពាក្យដែលលោកពោលថា ម្នាល
សារីបុត្ត គេតែងពោលថា សោតៈៗ ដូច្នោះ ម្នាលសារីបុត្ត ចុះសោតៈ តើ
ដូចម្តេច ។ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ផ្លូវដ៏ប្រសើរប្រកបដោយអង្គ ៨ នេះឯង
ជាសោតៈ ដូច្នោះជាដើម ។ បទថា **អវិនិច្ឆាតធម្មោ** ប្រែថា មិនមានការ
ធ្លាក់ចុះជាធម្មតា ឈ្មោះថា ជាអ្នកមានការមិនធ្លាក់ចុះជាធម្មតា ព្រោះលោក
មិនមានការធ្លាក់ចុះជាធម្មតា អធិប្បាយថា មិនមានការធ្លាក់ទៅដោយអំណាច
ការកើតក្នុងអបាយ ៤ ជាសភាវៈ ។ បទថា **និយតោ** បានដល់ ពិតប្រាកដ
ដោយធម្មនិយាម គឺដោយកំណត់ពិតប្រាកដ ។ បទថា **សម្ពោធិបរាយនោ**
សេចក្តីថា ជាអ្នកត្រាស់ដឹងខាងមុខ ព្រោះការត្រាស់ដឹង ពោល គឺមគ្គ ៣
ខាងលើ គប្បីជាទីទៅ ជាគតិ ជាទីពឹងក្នុងខាងមុខ គឺដែលខ្លួនគប្បីសម្រេច
ពិត ។ ដោយហេតុនោះ ទើបព្រះមានព្រះភាគសម្តែងសេចក្តីនេះថា កាល
មានពាក្យសួរថា គតិរបស់គាត់នោះដូចម្តេច បរលោករបស់គាត់នោះដូច
ម្តេច ក៏ត្រាស់ថា គតិរបស់សុប្បពុទ្ធចម្រើនពិត មិនវិនាស ។ តែគតិមិន
សម្បូរ ព្រោះកម្មនោះ ។ ព្រះអង្គទ្រង់ជាធម្មរាជា ទ្រង់មានព្រះបំណងនឹង
ប្រកាសសេចក្តីនេះ ដែលទាក់ទងដោយការបន្តនៃពាក្យសួរ ទើបបានកាសិត
សេចក្តីមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះឯង ។ ពិតហើយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ឃើញ
ថា កាលតថាគតពោលពាក្យមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ បណ្តាបុគ្គលមានសតិ
ដោយជុំវិញប៉ុណ្ណោះ ក៏កុម្មយរូបដែលឈ្លាសក្នុងអនុសន្តិ នឹងសួរដល់ហេតុ

ថា សុប្បពុទ្ធកើតរោគយូរ ជាអ្នកក្រីក្រ និងជាមនុស្សកំព្រា កាលបើដូច្នោះ គាថាគតនឹងប្រកាសហេតុនោះរបស់សុប្បពុទ្ធ ដោយការបន្តនៃពាក្យសួរនោះ ហើយបញ្ចប់ទេសនា ដោយហេតុនោះឯង ទើបត្រាស់ថា ឯវំ វុត្តេ អញ្ញាតរោ ភិក្ខុ ដូច្នោះជាដើម ។

[១១៤] បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា ហេតុ បានដល់ ហេតុដែលមិន ទូទៅ ឯហេតុដែលទូទៅ បានដល់ បច្ច័យ ។ ហេតុទាំង ២ យ៉ាងនេះ មាន សេចក្តីប្លែកគ្នា ដូច្នោះ ។ បទថា យេន បានដល់ ដោយហេតុ និងដោយ បច្ច័យណា ។ បទថា ភូតបុត្តំ បានដល់ ហេតុដែលធ្លាប់កើតហើយ ។ ដើម្បីសម្តែងភាពដែលហេតុកើតក្នុងអតីតកាល ទើបលោកពោលពាក្យថា សុប្បពុទ្ធា ដូច្នោះជាដើម ។

សួរថា ហេតុកើតឡើងក្នុងកាលណា ខ្ញុំនឹងឆ្លើយថា បានឮថា ក្នុង អតីតកាល កាលព្រះគាថាគតមិនទាន់កើតឡើង កុលជីតាម្នាក់ ក្នុងស្រុកមួយ កន្លែង រក្សាស្រែជុំវិញក្រុងពារាណសី នាងឃើញព្រះបច្ចេកពុទ្ធមួយរូប មាន ចិត្តជ្រះថ្លា ទើបប្រគេនផ្កាបទុមមួយ មួយអន្លើដោយលាជ ៥០០ ដល់ព្រះ បច្ចេកពុទ្ធនោះហើយ តាំងសេចក្តីប្រាថ្នាឲ្យបានបុត្រ ៥០០ ។ ក្នុងខណៈនោះ ឯង ព្រានម្រឹត ៥០០ ក៏ប្រគេនសាច់ដែលមានរសត្វាញ ដល់ព្រះបច្ចេកពុទ្ធ រួចប្រាថ្នាថា ពួកខ្ញុំគប្បីជាកូនរបស់នាង ហើយពួកខ្ញុំគប្បីបាននូវគុណវិសេស ដែលលោកម្ចាស់បានទទួលហើយ ។ នាងតាំងនៅដរាបដល់អស់អាយុហើយ កើតក្នុងទេវលោក ចុតិអំពីទេវលោកនោះហើយ កើតក្នុងត្របកឈូក ក្នុង

ស្រះដែលកើតឯងមួយកន្លែង ។ តាបសម្នាក់បានឃើញ ទើបយកទៅចិញ្ចឹម ។
 កាលនាងដើរទៅ ផ្កាឈូកទាំងឡាយ ក៏ផុសឡើងអំពីផែនដីគ្រប់ៗ ជំហាន ។
 ព្រានព្រៃម្នាក់បានឃើញ ទើបក្រាបទូលដល់ព្រះបាទពារាណសី ។ ព្រះរាជា
 ទ្រង់បញ្ជាឲ្យនាំមកហើយ តាំងជាអគ្គមហេសី ។ នាងមានគភ៌ហើយ មហា
 បទុមកុមារនៅក្នុងផ្ទះរបស់នាង ឯកុមារដ៏សេស អាស្រ័យមន្ទិលគភ៌កើត
 ឡើង ។ ព្រះរាជកុមារទាំងនោះ ចម្រើនវ័យហើយ នាំគ្នាលេងក្នុងស្រះឈូក
 ក្នុងព្រះរាជឧទ្យាន អង្គុយក្នុងផ្កាឈូកម្នាក់មួយផ្កា មានញាណចាស់ក្លា ផ្ដើម
 តាំងនូវការអស់ទៅ និងសូន្យ ទៅក្នុងសង្ខារទាំងឡាយ ហើយសម្រេច
 បច្ចេកពោធិញ្ញាណ ។ ព្រះបច្ចេកពុទ្ធទាំងនោះ មានគាថាព្យាករថា

អ្នកចូរមើលស្លឹក និងត្របករបស់ផ្កាឈូកដែលកើតឡើងក្នុងស្រះ
 រីកហើយក៏ដេរជាសទៅដោយពួកកមរ ជារបស់មិនទៀង លុះ
 ឃើញការមិនទៀងនោះហើយ គប្បីជាអ្នកត្រាច់ទៅតែម្នាក់ឯង
 ដូចកុយរមាស ។

ព្រះបច្ចេកពុទ្ធព្រះនាមថា តគរសិខីនៅក្នុងចំណោមព្រះបច្ចេកពុទ្ធ ៥០០
 អង្គនោះ ដែលសម្រេចបច្ចេកពោធិញ្ញាណយ៉ាងនោះ ចូលនិរោធសមាបត្តិ
 អស់ ៧ ថ្ងៃ ត្រង់ញាក្នុងនូមូលកៈ ក្នុងគន្ធមាទេនបពិត កន្លងទៅ ៧ ថ្ងៃ
 ទើបចេញអំពីនិរោធ ហោះទៅចុះត្រង់ឥសិគិលិបពិត ក្នុងពេលព្រឹក គ្រង
 ស្បង់ចិវរ កាន់បាត្រ និងចិវរ ហើយទៅបិណ្ឌបាតក្នុងក្រុងរាជគ្រឹះ ។ ក្នុង
 សម័យនោះ ក្នុងក្រុងរាជគ្រឹះ មានកូនសេដ្ឋីម្នាក់ មួយអន្លើដោយបរិវារធំ

ចេញអំពីព្រះនគរ ដើម្បីលេងកីឡាក្នុងខ្សែទ្រន ជួបព្រះបច្ចេកពុទ្ធព្រះនាមថា
 តគរសិទ្ធិ គិតថា អ្នកណានេះ ក្បាលត្រងោល ដណ្តប់កាសាវកស្រ្ត ប្រហែល
 ជាមនុស្សមានរោគយូង យកសំពត់របស់មនុស្សរោគយូងដណ្តប់រាងកាយ
 ទៅយ៉ាងនោះ ដូច្នោះហើយ ទើបស្មោះទឹកមាត់ចៀសចេញទៅផ្លូវខាងឆ្វេង
 ដែលលោកពោលថា សុប្បតុទ្ធា កុដ្ឋិ សមស្មីយេវ រាជគហោ ។ បេ។ បក្កាមិ
 ដូច្នោះជាដើម ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា ក្លាយំ កាត់បទជា កោ អយំ គឺខ្ញុំពោល
 ដោយការសង្កត់សង្កិន ។ បាលីថា កោវាយំ ដូច្នោះក៏មាន ។ ដោយបទថា
 កុដ្ឋិ បុគ្គលនោះពោលដល់លោកដែលមិនកើតរោគយូង ជាអ្នកស្វែងរកគុណ
 ធំនោះឯងថា កើតរោគយូង ឲ្យដល់នូវអក្កោសវត្ថុ ។ បទថា កុដ្ឋិចីវរេន^(១)
 ប្រែថា ដោយចីវររបស់មនុស្សរោគយូង លោកសម្តែងថា សូម្បីព្រះ
 បច្ចេកពុទ្ធនេះ ក៏ដូចមនុស្សកើតយូង ដោយច្រើន ដែលកាន់យកសំពត់ណា
 មួយមកដណ្តប់ ដើម្បីការពារនូវរបោម មូសជាដើម និងដើម្បីការពាររោគ ។
 ម្យ៉ាងទៀត ព្រោះហេតុដែលលោកទ្រទ្រង់សំពត់បង្កកូលចីវរ ទើបបុរសនោះ
 មើលងាយថា ដូចរាងកាយរបស់មនុស្សកើតយូង ព្រោះសំពត់បំណះ មាន
 ពណ៌ច្រើនយ៉ាង ទើបពោលថា កុដ្ឋិចីវរេន ដូច្នោះ ។ បទថា និដ្ឋហិត្វា
 បានដល់ ស្មោះទឹកមាត់ ។ បទថា អបព្យាមតោ ករិត្វា សេចក្តីថា បណ្ឌិត

—១— បទនេះ ជាពាក្យរបស់ព្រះអង្គកថា ដែលពោលថា ដោយសំពត់របស់មនុស្ស
 រោគយូង មិនមែនជាពាក្យក្នុងបិដកទេ ។

ទាំងឡាយឃើញព្រះបច្ចេកពុទ្ធដែលមានសភាពដូច្នោះ ថ្វាយបង្គំហើយ ធ្វើ
 ប្រទក្សិណ តែបុរសរោគយូងនោះ ដើរទៅខាងឆ្វេងព្រះបច្ចេកពុទ្ធនោះ គឺឲ្យ
 លោកនៅខាងឆ្វេងដៃខ្លួន ដើរទៅដោយការមើលងាយ ព្រោះខ្លួនមិនមែនជា
 វិញ្ញាណ ។ បាវៈថា អបវាមនោ ដូច្នោះក៏មាន ។ បទថា តស្ស កម្មស្ស
 បានដល់ កម្មអាក្រក់ដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយការមើលងាយព្រះបច្ចេកពុទ្ធតត្រ-
 សិទ្ធិថា អ្នកណានេះកើតរោគយូង ហើយទើបស្មោះទឹកមាត់ចៀសចេញទៅ
 ដោយផ្លូវខាងឆ្វេង ។ បទថា និរយេ បចិត្ត បានដល់ បុគ្គលនោះ ត្រូវភ្លើង
 នរកដុតកម្លាច ។ អាចារ្យពួកខ្លះពោលថា បចិត្តា និរយត្តិណា ដូច្នោះក៏មាន
 បទថា តស្សវ កម្មស្ស វិទាករសេសេន បានដល់ បដិសន្ធិក្នុងនរកដោយ
 កម្មណា កម្មនោះរមែងមិនឲ្យផលក្នុងមនុស្សលោក ម្យ៉ាងទៀត វេទនារបស់
 បុគ្គលនោះដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងខណៈផ្សេងគ្នា ប្រព្រឹត្តទៅដោយអំណាចកិច្ច
 បដិបត្តិខុសក្នុងព្រះបច្ចេកពុទ្ធ ក្នុងកាលនោះ ជាកម្មឲ្យផលក្នុងភពបន្តទៅ គ្រា
 វិបាកកម្មឲ្យបដិសន្ធិជាតិហេតុកៈ ក្នុងពួកមនុស្ស ព្រោះបុញ្ញកម្ម ដើរតួនាទី
 ឲ្យផលក្នុងភពដទៃៗ នោះឯង តែឲ្យដល់នូវភាពជាមនុស្សរោគយូង ជាមនុស្ស
 ទុគ៌ិត និងជាបុគ្គលដែលគួរអាសូរក្រៃពេកក្នុងបវត្តិកាល ដែលលោកសំដៅ
 ពោលថា ដោយសេសសល់កម្មនោះឯង ដោយអំណាចភាពជាកម្មដែលមាន
 ចំណែកស្មើគ្នា ។ ពិតហើយ ការបញ្ញត្តិកម្មនោះ ប្រាកដហើយក្នុងលោកនេះ
 ដូចការបញ្ញត្តិនោះឯងថា វត្ថុដែលមានរសល្ងឹងប៉ុណ្ណោះជាឱសថ ។ គ្រាទ្រង់
 ឆ្លើយបញ្ហា ដែលភិក្ខុនោះទូលសួរថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ហេតុអ្វីហ្ន៎ដូច្នោះ

ដោយលំដាប់ពាក្យមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ឥឡូវនេះ ដើម្បីនឹងឆ្លើយបញ្ហាដែល
 ភិក្ខុទាំងឡាយសួរក្នុងកាលមុនថា លោកមានគតិដូចម្តេច ក្នុងភពខាងមុខ
 លោកកើតដូចម្តេច ទើបត្រាស់ពាក្យជាដើមថា សោ តថាគតប្បវេទិតំ
ធម្មវិនយំ ដូច្នោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា តថាគតប្បវេទិតំ សេចក្តីថា ឈ្មោះថា
 តថាគតប្បវេទិតំ ព្រោះព្រះតថាគត គឺព្រះមានព្រះភាគទ្រង់សម្តែងហើយ
 ត្រាស់ហើយ ទ្រង់ប្រកាសហើយ ។ បទថា អាគម្ម បានដល់ សម្រេច
 ម្យ៉ាងទៀត បទថា អាគម្ម ព្រោះអាស្រ័យហើយ ទើបដឹង ។ បាវៈថា
 តថាគតប្បវេទិតេ ធម្មវិនយេ ដូច្នោះក៏មាន ។ បទថា សន្តំ សមាទិយំ
 សេចក្តីថា បុគ្គលនោះកាន់យកដោយប្រពៃនូវសទ្ធាទាំង ២ យ៉ាង គឺសទ្ធា
 ដែលជាបុព្វភាគ ដែលជាទីអាស្រ័យនៃព្រះរតនត្រ័យថា ព្រះមានព្រះភាគ
 ត្រាស់ដឹងដោយប្រពៃ និងដោយព្រះអង្គឯង ១ ព្រះធម៌ដែលព្រះមានព្រះ
 ភាគត្រាស់ល្អហើយ ១ ព្រះសង្ឃសាវ័ករបស់ព្រះមានព្រះភាគ លោក
 បដិបត្តិល្អហើយ ១ និងសទ្ធាដែលជាលោកុត្តរ អធិប្បាយថា កាន់យករហូត
 អស់នូវភព ដែលមិនត្រូវកាន់យកទៀត គឺធ្វើឲ្យកើតឡើងក្នុងចិត្តសន្តានរបស់
 ខ្លួន សូម្បីក្នុងបទជាដើមថា **សីលំ សមាទិយំ** ក៏មានន័យនេះដូចគ្នា ។ បទថា
សីលំ បានដល់ សីលដែលសម្បយុត្តដោយមគ្គចិត្ត និងដែលសម្បយុត្តដោយ
 ផលចិត្ត មួយអង្វើដោយសីលដែលជាចំណែកខាងដើម ។ បទថា **សុតំ** បាន
 ដល់ សុតៈទាំង ២ យ៉ាង គឺភាពជាអ្នកមានបរិយត្តិធម៌ដែលស្តាប់ហើយច្រើន

១ ភាពជាអ្នកមានបដិវេធដែលស្តាប់ហើយច្រើន ១ ពិតហើយ សូម្បីបរិយត្តិ-
 ធម៌ មានប្រការតាមដែលសាវ័កទាំងឡាយបានហើយ ដោយការចាក់ធ្លុះសច្ចៈ
 ក្នុងវេលាស្តាប់ធម៌ លោកក៏បានស្តាប់ហើយ ទ្រទ្រង់ចាំហើយ បានសន្សំ
 ហើយ បានសម្លឹងដោយចិត្តហើយ និងបានចាក់ធ្លុះដោយល្អ ដោយទិដ្ឋិ ។
 បទថា ចានំ បានដល់ ចាគៈ ពោល គឺការលះបង់នូវអភិសង្ខារ គឺកិលេស
 ដែលបឋមមគ្គកប្បិសម្លាប់ ជាហេតុឲ្យព្រះអរិយសាវ័កទាំងឡាយ ជាអ្នក
 លះបង់ដាច់ខាត ក្នុងទេយ្យធម៌ មានដែលានស្អាត ត្រេកអរក្នុងការលះបង់
 បទថា បញ្ញំ បានដល់ បញ្ញាដែលសម្បយុត្តដោយមគ្គចិត្ត និងបញ្ញាដែល
 សម្បយុត្តដោយផលចិត្ត មួយអន្លើដោយវិបស្សនាបញ្ញា ។

បទថា កាយស្ស ភេទា បានដល់ ព្រោះលះខន្ធដែលមានចិត្តគ្រប់គ្រង
 បទថា បរម្មរណា បានដល់ អំពីការកាន់យកខន្ធដែលកើតចំពោះក្នុងខណៈ
 នោះ ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា កាយស្ស ភេទា បានដល់ ព្រោះជីវិតន្រ្ទិយដាច់
 ទៅ បទថា បរម្មរណា បានដល់ ខាងមុខអំពីចុតិចិត្ត ។ ដោយបទទាំង ៣
 គឺ សុគតិ សន្តំ លោកំ លោកពោលដល់ទេវលោកប៉ុណ្ណោះ ។ ពិតហើយ
 ទេវលោកនោះ ឈ្មោះថា សុគតិ ព្រោះជាគតិល្អ ព្រោះស្អាតដោយសម្បត្តិ
 ទាំងឡាយ ។ ឈ្មោះថា សន្តំ ព្រោះល្អដោយអារម្មណ៍ទាំងឡាយ មាន
 រូបារម្មណ៍ជាដើម ម្យ៉ាងទៀត ហៅថា លោក ព្រោះឃើញតែសេចក្តីសុខ
 គ្រប់កាល ឬហៅថា លោក ព្រោះបែកឆ្ងាយ ឬវិនាស ។ បទថា ឧបបន្នោ
 បានដល់ ចូលដល់ដោយបដិសន្ធិ ។ បទថា សហព្យតំ បានដល់ ភាពជា

សម្មាញ្ញំ ។ តែអត្តនៃពាក្យមានដូច្នោះថា ឈ្មោះថា សហព្យ ព្រោះអត្តថា ទៅ គឺប្រព្រឹត្តទៅ បានដល់ នៅរួមគ្នា គឺ សហត្ថាយី ប្រែថា ឈររួមគ្នា ឬ សហវាសី ប្រែថា នៅរួមគ្នា ។ ការ៉ះនៃ សហព្យ ឈ្មោះថា សហព្យតា ។ បទថា អតិរោចតិ បានដល់ ឈ្មោះថា រុន្សី ព្រោះកន្លងបង់ ឬរុន្សី ព្រោះគ្របសង្កត់ ។ បទថា វណ្ណាន បានដល់ សម្បុរដោយរូប ។ បទថា យសសា ប្រែថា ដោយបរិវារ ពិតហើយ សុប្បពុទ្ធលះបង្គំរូបកាយ មាន ប្រការដូចពោលក្នុងលោកនេះ ហើយបានអត្តភាពជាទិព្វតាមដែលពោល ហើយ មួយអន្លើដោយបរិវារដ៏ច្រើន ដោយខណៈចិត្ត ១ ដូចបុគ្គលលះបង់ ភាជនៈដីដែលប្រឡាក់របស់មិនស្អាតផង គ្រាំគ្រាផង ហើយកាន់យកភាជនៈ មានជម្ពូនុទ្ធដ៏បរិសុទ្ធ វិចិត្រដោយរតនៈច្រើនប្រការ គ្របដណ្តប់ដោយ សំណាញ់រស្មីដ៏ភ្លឺផ្អែក ។

បទថា ឯតមត្តំ វិទិត្យា សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបដោយប្រការទាំងពួងនូវ ទោសក្នុងការមិនរៀរចាកបាប និងអានិសង្សក្នុងការរៀរចាកបាបនេះ ទើប ទ្រង់បន្តិឧទាននេះ ដើម្បីប្រកាសនូវសេចក្តីនោះ ។

ឧទាននោះ មានសេចក្តីសង្ខេបដូចតទៅនេះ បុរសដែលមានចក្ខុ កាល សេចក្តីព្យាយាម គឺការព្យាយាមផ្លូវកាយមាន គឺប្រព្រឹត្តទៅក្នុងរាងកាយ តែងរៀរទីដែលមិនស្មើ មានជ្រោះជាដើម ឬរូបដែលមិនស្មើ មានរូបដំរី រូបសេះ រូបពស់ រូបមាន់ និងរូបគោជាដើម ព្រោះមានការកាចជាសការៈ យ៉ាងណា បណ្ឌិត គឺបុរសអ្នកមានបញ្ញាក្នុងជីវលោក គឺក្នុងសត្វលោកនេះ

ក៏ដូច្នោះ កាលដឹងនូវប្រយោជន៍របស់ខ្លួន ព្រោះភាពជាអ្នកមានបញ្ញានោះ គប្បីរៀនបាបទាំងឡាយ គឺទុច្ចរិតលាមក អធិប្បាយថា កាលបើដូច្នោះ មិន គប្បីដល់ដោយប្រការដែលសុប្បត្តនេះ មិនរៀនបាបក្នុងព្រះបច្ចេកពុទ្ធឈ្មោះ តតរសិទ្ធិ ហើយដល់នូវការរីករវៃ ។ ម្យ៉ាងទៀត អធិប្បាយថា សុប្ប- ពុទ្ធកុដ្តិអាស្រ័យធម្មទេសនារបស់តថាគត ឥឡូវនេះ ដល់នូវសេចក្តីសង្វេគ រៀនបាបទាំងឡាយ សម្រេចនូវគុណវិសេសយ៉ាងក្រៃលែង យ៉ាងណា ទោះបីអ្នកដទៃ ក៏ដូច្នោះ កាលត្រូវការសម្រេចគុណវិសេសដ៏ក្រៃលែង គប្បី រៀនបាប ។^{១១៧}

អដ្ឋកថា សុប្បពុទ្ធកុដ្តិសូត្រទី ៣ ចប់

សុត្តន្តបិដក

កុមារកសូត្រ

[១១៥] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់នៅក្នុងវត្តជេតពន របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ជិតក្រុងសាវត្ថី ។ សម័យនោះឯង ពួកកុមារច្រើនកំពុងចាប់ត្រី ក្នុងចន្លោះក្រុងសាវត្ថី និងវត្ត ជេតពន ។ គ្រានោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ស្បៀងប្រដាប់បាត្រចម្រ ក្នុង វេលាព្រឹក ហើយចូលទៅកាន់ក្រុងសាវត្ថី ដើម្បីបិណ្ឌបាត ។ ព្រះមាន ព្រះភាគ ទ្រង់ទតឃើញនូវពួកកុមារច្រើននាក់ទាំងនោះ កំពុងចាប់ត្រីក្នុង

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយខុទ្ទកបិដកៈ គាថាធម្មបទ

៦៦០

ចន្លោះក្រុងសាវត្ថី និងវត្តជេតពន លុះឃើញហើយ ទើបទ្រង់រៀងចូលទៅ
 រកពួកកុមារទាំងនោះ លុះចូលទៅដល់ហើយ ទ្រង់សួរពួកកុមារទាំងនោះថា
 ម្ចាស់កុមារទាំងឡាយ អ្នកទាំងឡាយ ខ្លាចសេចក្តីទុក្ខ ឬ សេចក្តីទុក្ខ មិន
 ជាទីស្រឡាញ់របស់អ្នកទាំងឡាយទេ ព្រះករុណាព្រះអង្គ បពិត្រព្រះអង្គ
 ដ៏ចម្រើន ខ្ញុំព្រះអង្គទាំងឡាយ ខ្លាចសេចក្តីទុក្ខដែរ សេចក្តីទុក្ខមិនជាទី
 ស្រឡាញ់របស់ខ្ញុំព្រះអង្គទាំងឡាយទេ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបសេចក្តី
 នុះហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ក្នុងវេលានេះថា

បើអ្នកទាំងឡាយ ខ្លាចសេចក្តីទុក្ខ បើសេចក្តីទុក្ខ
 មិនជាទីស្រឡាញ់ របស់អ្នកទាំងឡាយទេ អ្នក
 ទាំងឡាយ កុំធ្វើបាបកម្ម ក្នុងទីវាល ឬក្នុងទី
 កំបាំងឡើយ ប្រសិនបើ អ្នកទាំងឡាយនឹងធ្វើ
 ឬកំពុងធ្វើបាបកម្ម សូម្បីអ្នកទាំងឡាយ គេចរត់
 ទៅ ក៏មិនរួចចាកទុក្ខឡើយ ។ សូត្រទី៤ ។

អដ្ឋកថា

កុមារកស្មត្រ

កុមារកស្មត្រទី ៤ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[១១៥] បទថា កុមារកា ប្រែថា បុរសជំទង់ តែក្នុងទីនេះ មនុស្ស
 ជំទង់ ដែលដឹងសេចក្តីរបស់សុភាសិត និងទុព្ភាសិត លោកបំណងថា
 កុមារក ។ ពិតហើយ សត្វទាំងនេះ ចាប់តាំងអំពីថ្ងៃដែលកើតមករហូត
 ដល់អាយុ ១៥ លោកហៅថា កុមារក និងហៅថា ពាល បន្ទាប់អំពីនោះ
 មានអាយុ ២០ លោកហៅថា កំលោះ ក្រមុំ ។ បទថា មច្ចុកេ ពាធន្តិ
 សេចក្តីថា ក្មេងជំទង់ទាំងនោះ ក្នុងរដូវប្រាំង កាលទឹកក្នុងស្រះមួយកន្លែង
 ក្បែរផ្លូវរឹងស្ងួតហើយ ក៏នាំគ្នាបាចទឹកដែលដក់នៅក្នុងរណ្តៅ ចាប់ និងសម្លាប់
 ត្រីតូចៗ ដោយបំណងថា អញនឹងអាំងស៊ី ។ បទថា តេនុបសង្កមិ សេចក្តី
 ថា ទ្រង់ចៀសចេញពីផ្លូវ ចូលទៅកាន់ស្រះទឹកតូចមួយ ហើយឈរប្រថាប់
 ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា ឧបសង្កមិ ។ ព្រោះហេតុអ្វី ទើបទ្រង់
 ចូលទៅរក ព្រោះដើម្បីឲ្យក្មេងទាំងនោះ កើតនូវសេចក្តីស្ម័គ្រស្មាលជាមួយ
 ទ្រង់ ទើបចូលទៅរក ។ សព្វថា វោ ក្នុងពាក្យនេះថា ភាយថ វោ ត្រឹម
 តែជានិបាត ។ បទថា ទុក្ខស្ស ជាឆដ្ឋិវិភត្តិ ចុះក្នុងអត្ថបញ្ចេសិកត្តិ អធិប្បាយ
 ថា ទុក្ខស្សា គឺចាកទុក្ខ ។ ដោយបទថា អប្បិយំ វោ ទុក្ខំ ទ្រង់ត្រាស់សួរថា
 ទុក្ខដែលកើតក្នុងរាងកាយរបស់ពួកអ្នកមិនជាទីស្រឡាញ់ មិនគួរប្រាថ្នា មិន
 មែនឬ ។

បទថា ឯតមត្តំ វិទិត្យា សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបដោយអាការទាំងពួងនូវ
 អត្តនេះថា សត្វទាំងនេះ មិនប្រាថ្នាទុក្ខដើម្បីខ្លួន តែបដិបត្តិហេតុនៃទុក្ខ ដោយ
 អត្ត ជាការដែលឈ្មោះថា ប្រាថ្នាទុក្ខនោះឯង ។ បទថា ឥមំ ឧទានំ សេចក្តី
 ថា ទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ដែលរារាំងការធ្វើអាក្រក់ និងប្រកាសទោសនៃការ
 ធ្វើអាក្រក់ ។

ឧទាននោះ មានអត្ថដូចតទៅនេះ បើទុក្ខដែលនឹងឲ្យប្រព្រឹត្តទៅក្នុង
 អបាយទាំងមូល និងដោយភាពជាអ្នកមានអាយុខ្លី និងភាពជាអ្នកមានចំណែក
 អាក្រក់នៃមនុស្សជាដើមក្នុងសុគតិ ជាធម្មជាតិមិនគួរស្រឡាញ់ មិនគួរប្រាថ្នា
 សម្រាប់ពួកអ្នក បើពួកអ្នកខ្លាចទុក្ខនោះសោត ពួកអ្នកកុំធ្វើ គឺកុំសាងនូវកម្ម
 អាក្រក់ គឺបាបកម្ម សូម្បីមានប្រមាណតិចតួចឡើយ ប្រភេទបាណាតិបាតជា
 ដើម ផ្លូវកាយ និងផ្លូវវាចា ទាំងក្នុងទីវាល គឺមិនបិទបាំង ព្រោះប្រាកដដល់
 អ្នកដទៃ និងប្រភេទអភិជ្ឈាជាដើម ព្រោះក្នុងមនោទ្វារក្នុងទីកំបាំងក្តី ដោយ
 មិនប្រាកដដល់អ្នកដទៃ បើអ្នកធ្វើកម្មនោះ ឥឡូវនេះ ឬនឹងធ្វើក្នុងអនាគត
 សោត ទុក្ខដែលជាផលនៃកម្មនោះ ក្នុងអបាយ ៤ មាននរកជាដើម និងក្នុង
 មនុស្សទាំងឡាយ នឹងមិនជាប់តាមពួកយើង ដែលគេចទៅក្នុងទីផ្សេងៗ ដោយ
 បំណងដូចពោលមកនេះ ទោះបីពួកអ្នកហោះគេច គឺប្រាថ្នានឹងគេចទៅ ក៏មិន
 រួច គឺមិនផុតចាកទុក្ខនោះទៅបានឡើយ លោកសម្តែងថា នឹងឲ្យផលក្នុង
 កាលការដល់ព្រមនៃបច្ច័យដទៃ មានគតិ និងកាលជាដើមនោះឯង ។ អាចារ្យ
 ពួកខ្លះពោលថា បលាយនេ ដូច្នោះក៏មាន សេចក្តីថា កាលការទៅ គឺការ

ចៀសទៅក្នុងទីណាមួយមាន ដោយន័យដូចពោលមកហើយ សេចក្តីនេះគប្បី
សម្តែងដោយគាថានេះថា បុគ្គលធ្វើកម្មអាក្រក់ ទោះជាគេចទៅក្នុងអាកាស ឬ
កណ្តាលសមុទ្រ ។ បេ ។ រមែងមិនផុតចាកកម្មអាក្រក់នោះទៅបានឡើយ ។^{១៣៣}

អដ្ឋកថាកុមារកសូត្រទី ៤ ចប់

សុត្តន្តបិដក

ឧទានសថសូត្រ

[១១៦] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ
ទ្រង់គង់នៅក្នុងប្រាសាទមិគារមាតាក្នុងបុព្វារាម ទៀបក្រុងសាវត្ថី ។ សម័យ
នោះឯង នាថ្ងៃឧបោសថនោះ ព្រះមានព្រះភាគ មានភិក្ខុសង្ឃចោមរោម
ទ្រង់គង់ក្នុងរោងឧបោសថនោះ ។ លុះវេលារាត្រីបឋមយាម កន្លងទៅហើយ
ព្រះអានន្ទដ៏មានអាយុ ក្រោកចាកអាសនៈ ធ្វើចីវរចៀងស្នាម្នាង ប្រណម្យ
អញ្ជាលី ចំពោះព្រះមានព្រះភាគ ហើយក្រាបបង្គំទូលសេចក្តីនុ៎ះ ចំពោះព្រះ
មានព្រះភាគថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន វេលារាត្រីបឋមយាមកន្លងហើយ
ភិក្ខុសង្ឃអង្គុយចាំយូរហើយ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន សូមព្រះមានព្រះភាគ
ទ្រង់សម្តែងបាតិមោក្ខដល់ពួកភិក្ខុ ។ កាលព្រះអានន្ទក្រាបបង្គំទូលយ៉ាងនេះ
ហើយ ព្រះមានព្រះភាគក៏គង់ស្ងៀម ។ កាលរាត្រីមជ្ឈិមយាមកន្លងហើយ ព្រះ
អានន្ទដ៏មានអាយុ ក៏ក្រោកចាកអាសនៈ ធ្វើចីវរចៀងស្នាម្នាង ប្រណម្យ

អញ្ជាលី ចំពោះព្រះមានព្រះភាគ ហើយក្រាបបង្គំទូលសេចក្តីនុ៎ះ ចំពោះព្រះ
មានព្រះភាគអស់វារៈ ២ ដងទៀតថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន វេលារាត្រី
មជ្ឈិមយាមកន្លងហើយ ភិក្ខុសង្ឃអង្គុយចាំយូរហើយ បពិត្រព្រះអង្គដ៏
ចម្រើន សូមព្រះមានព្រះភាគ សម្តែងបាតិមោក្ខដល់ពួកភិក្ខុទាំងឡាយ ។
ព្រះមានព្រះភាគ ក៏ទ្រង់គង់ស្ងៀមអស់វារៈ ២ ដង ។ លុះវេលារាត្រីបច្ច័ម-
យាមកន្លងហើយ រាត្រីក៏ប្រាកដដូចជាមានមុខស្រស់ ក្នុងវេលាដែលអរុណ
រះឡើង ព្រះអានន្តដ៏មានអាយុ ក៏ក្រោកចាកអាសនៈធ្វើចីវរឆៀងស្នាម្ខាង
ប្រណម្យអញ្ជាលី ចំពោះព្រះមានព្រះភាគ ហើយក្រាបបង្គំទូលសេចក្តីនុ៎ះ
ចំពោះព្រះមានព្រះភាគជាគម្រប់ ៣ ដងទៀតថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន
ឥឡូវនេះ រាត្រីបច្ច័មយាមកន្លងហើយ អរុណរះហើយ រាត្រីក៏ប្រាកដដូចមាន
មុខស្រស់ហើយ ភិក្ខុសង្ឃអង្គុយរង់ចាំយូរហើយ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន
សូមព្រះមានព្រះភាគ សម្តែងបាតិមោក្ខដល់ពួកភិក្ខុ ។ ព្រះអង្គទ្រង់ត្រាស់ថា
ម្ចាស់អានន្ត បរិសទ្យមិនបរិសុទ្ធទេ ។ គ្រានោះ ព្រះមហាមោគ្គល្លានដ៏មាន
អាយុ ត្រិះរិះថា ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់សំដៅបុគ្គលណាហ្ន៎ បានជាទ្រង់ត្រាស់
ថា ម្ចាស់អានន្ត បរិសទ្យមិនបរិសុទ្ធយ៉ាងនេះ ទើបព្រះមហាមោគ្គល្លានដ៏
មានអាយុ ស្ទង់មើលចិត្តដោយចិត្តរបស់លោក ហើយធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ចំពោះ
ភិក្ខុសង្ឃទាំងអស់ ។ លុះព្រះមហាមោគ្គល្លានដ៏មានអាយុ បានឃើញបុគ្គល
ទ្រុស្តសីលនោះ មានធម៌លាមក មានមារយាទមិនល្អ គួរឲ្យរង្សៀស មាន
អំពើអាក្រក់បិទបាំងទុក មិនមែនជាសមណៈ តែប្លេជ្ជាថា ខ្លួនជាសមណៈ

មិនប្រព្រឹត្តធម៌ដ៏ប្រសើរ តែប្តេជ្ញាថា ខ្លួនជាអ្នកប្រព្រឹត្តធម៌ដ៏ប្រសើរ ស្អុយ
 ខាងក្នុង មានចិត្តជោកដោយរាគៈ ក៏ខ្វះដូចសំរាម អង្គុយក្នុងកណ្តាលភិក្ខុ
 សង្ឃ លុះឃើញហើយ ក្រោកចាកអាសនៈ ចូលទៅរកបុគ្គលនោះ លុះ
 ចូលទៅដល់ហើយ ក៏និយាយនឹងបុគ្គលនោះថា នៃអារុសោ អ្នកចូរក្រោក
 ចេញ ដ្បិតព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ឃើញអ្នកហើយ អ្នកលែងបាននៅរួមជា
 មួយនឹងពួកភិក្ខុហើយ ។ លំដាប់នោះ បុគ្គលនោះក៏នៅស្ងៀម ។ ព្រះមហា
 មោគ្គល្លានដ៏មានអាយុនោះ បាននិយាយនឹងបុគ្គលនោះ ជាគម្រប់ ២ ដងថា
 នៃអារុសោ អ្នកចូរក្រោកចេញ ដ្បិតព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ឃើញអ្នកហើយ
 អ្នកលែងបាននៅរួមជាមួយនឹងពួកភិក្ខុហើយ ។ បុគ្គលនោះ នៅស្ងៀមអស់
 វារៈ ២ ដងទៀត ។ ព្រះមហាមោគ្គល្លានដ៏មានអាយុ បាននិយាយនឹង
 បុគ្គលនោះ ជាគម្រប់ ៣ ដងថា នៃអារុសោ អ្នកចូរក្រោកចេញ ដ្បិតព្រះ
 មានព្រះភាគ ទ្រង់ឃើញអ្នកហើយ អ្នកលែងបាននៅរួមជាមួយនឹងពួកភិក្ខុ
 ហើយ ។ បុគ្គលនោះ ក៏នៅស្ងៀម អស់វារៈជាគម្រប់ ៣ ដង ។ តពីនោះ
 មក ព្រះមហាមោគ្គល្លានដ៏មានអាយុ ចាប់ដើមដៃបុគ្គលនោះ ទាញចេញទៅ
 ខាងក្រៅស៊ីមទ្វារ ហើយសិកខ្មាស់គន្លឹះ និងរន្ធក្នា រួចចូលមករកព្រះមាន
 ព្រះភាគវិញ លុះចូលទៅដល់ហើយ បានក្រាបបង្គំទូលសេចក្តីនុ៎ះ ចំពោះ
 ព្រះមានព្រះភាគថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន បុគ្គលនោះ ខ្ញុំព្រះអង្គបាន
 បណ្តេញឲ្យចេញទៅហើយ ឥឡូវនេះ បរិស័ទបរិសុទ្ធហើយ បពិត្រព្រះអង្គ
 ដ៏ចម្រើន សូមព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សម្តែងបាតិមោក្ខដល់ពួកភិក្ខុឲ្យទាន ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា ម្ចាស់មោគ្គល្លាន គួរអស្ចារ្យណាស់ ម្ចាស់
 មោគ្គល្លាន ចម្លែកណាស់ មោឃបុរសនោះ មិនសមបើនឹងក្រាញនៅបង្អង់
 ទាល់តែគេចាប់ទាញដៃសោះ ។ គ្រានោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់នឹង
 ពួកភិក្ខុថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ឥឡូវនេះ តថាគតនឹងឈប់ធ្វើឧបោសថ
 សម្តែងបាតិមោក្ខ អំពីកាលនេះ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ លំដាប់អំពីនេះ អ្នក
 ទាំងឡាយ ធ្វើឧបោសថ សម្តែងបាតិមោក្ខចុះ ។ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ តថាគត
 ធ្វើឧបោសថ សម្តែងបាតិមោក្ខ ដល់បរិស័ទដែលមិនបរិសុទ្ធដោយហេតុណា
 ដំណើរនុ៎ះ មិនមែនជាហេតុ មិនមែនជាបច្ច័យទេ ។

[១១៧] ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ក្នុងមហាសមុទ្រ មានធម្មតាដែល
 អស្ចារ្យ កើតចម្លែក ៨ យ៉ាងនេះ ដែលពួកអសុរឃើញហើយរីករាយ ក្នុង
 មហាសមុទ្រ ។ ធម្មតាអស្ចារ្យ ៨ យ៉ាង តើដូចម្តេចខ្លះ ។ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំង-
 ឡាយ មហាសមុទ្រមានទំនាបដោយលំដាប់ មានទីជម្រាលដោយលំដាប់
 មានទីទេរដោយលំដាប់ មិនមែនចោទជ្រៅស្រឡង់ទៅតែម្តង ដូចជាអណ្តូង
 ទេ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ឯមហាសមុទ្រ ដែលមានទំនាបដោយលំដាប់ មាន
 ទីជម្រាលដោយលំដាប់ មានទីទេរដោយលំដាប់ មិនមែនចោទជ្រៅស្រឡង់
 ទៅតែម្តង ដូចជាអណ្តូងដោយធម្មតាណា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ នេះជាធម្មតា
 អស្ចារ្យ កើតចម្លែកទី ១ ក្នុងមហាសមុទ្រ ដែលពួកអសុរឃើញហើយ
 តែងរីករាយក្នុងមហាសមុទ្រ ។

ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត មហាសមុទ្រ មានទឹកតាំងនៅនឹងជា

ធម្មតា មិនដែលឡើង ឬជារហូសច្រាំងទៅបានទេ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ
 មហាសមុទ្រ ដែលមានទឹកតាំងនៅនឹងជាធម្មតា មិនដែលឡើង ឬជារហូស
 ច្រាំងទៅបាន ដោយធម្មតាណា ម្ចាស់ភិក្ខុ ទាំងនេះជាធម្មតា អស្ចារ្យ កើត
 ចម្លែកទី ២ ក្នុងមហាសមុទ្រ ដែលពួកអសុរឃើញហើយ តែងរីករាយ
 ក្នុងមហាសមុទ្រ ។

ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត មហាសមុទ្រមិនដែលមានសាកសព
 ស្លាប់នៅរួមបានទេ បើសាកសពស្លាប់ណា មានក្នុងមហាសមុទ្រ រលកតែង
 បន្ស្រាត់សាកសពស្លាប់នោះ ទៅរកច្រាំង ផាត់ឡើងទៅលើគោកមួយរំពេច
 ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ឯមហាសមុទ្រ មិនដែលមានសាកសព ស្លាប់នៅរួម
 បាន បើសាកសពស្លាប់ណា មានក្នុងមហាសមុទ្រ រលកតែងបន្ស្រាត់សាក
 សពស្លាប់នោះ ទៅរកច្រាំង ផាត់ឡើងទៅលើគោកមួយរំពេច ដោយធម្មតា
 ណា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ នេះជាធម្មតា អស្ចារ្យ កើតចម្លែកទី ៣ ក្នុង
 មហាសមុទ្រ ដែលពួកអសុរឃើញហើយ តែងរីករាយក្នុងមហាសមុទ្រ ។

ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត ទន្លេធំៗ ទាំងឡាយណាមួយ ដូចទន្លេ
 គង្គា យមុនា អចិរវតី សរក្ខ មហី ទន្លេទាំងនោះ កាលបើហូរទៅដល់
 មហាសមុទ្រហើយ តែងលះបង់នាម និងគោត្រដើម (របស់ខ្លួន) ដល់នូវ
 កិរិយារាប់បញ្ចូលថា មហាសមុទ្រតែម្យ៉ាង ។ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ទន្លេធំៗ
 ទាំងឡាយណាមួយ ដូចជាទន្លេគង្គា យមុនា អចិរវតី សរក្ខ មហី ទន្លេ
 ទាំងនោះ កាលបើហូរទៅដល់មហាសមុទ្រហើយ តែងលះបង់នាម និង

គោត្រដើម (របស់ខ្លួន) ដល់នូវកិរិយារាប់បញ្ចូលថា មហាសមុទ្រតែម្យ៉ាង
ដោយធម្មតាណា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ នេះជាធម្មតា អស្ចារ្យ កើតចម្លែកទី
៤ ក្នុងមហាសមុទ្រ ដែលពួកអសុរឃើញហើយ តែងរីករាយ ក្នុង
មហាសមុទ្រ ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត ទឹកទន្លេទាំងឡាយណាមួយ ក្នុងលោក
ដែលហូរគគាច ទៅរកមហាសមុទ្រក្តី ធារទឹកភ្លៀងទាំងឡាយណា ដែល
ធ្លាក់ចុះមកចាក់អាកាសក្តី មហាសមុទ្រ ក៏មិនប្រាកដជាស្រក ឬពេញដោយ
ទឹកទន្លេ និងធារទឹកភ្លៀងនោះឡើយ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ទឹកទន្លេទាំងឡាយ
ណាមួយ ក្នុងលោក ដែលហូរទៅរកមហាសមុទ្រក្តី ធារទឹកភ្លៀងទាំងឡាយ
ណា ដែលហូរធ្លាក់ចុះមកចាក់អាកាសក្តី មហាសមុទ្រក៏មិនប្រាកដជាស្រក
ឬពេញដោយទឹកទន្លេ និងធារទឹកភ្លៀងទាំងនោះ ដោយធម្មតាណា ម្នាលភិក្ខុ
ទាំងឡាយ នេះជាធម្មតា អស្ចារ្យ កើតចម្លែកទី ៥ ក្នុងមហាសមុទ្រ ដែល
ពួកអសុរឃើញហើយ តែងរីករាយ ក្នុងមហាសមុទ្រ ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត មហាសមុទ្រមានរសតែមួយ គឺរសប្រៃ
ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មហាសមុទ្រមានរសតែមួយ គឺរសប្រៃ ដោយធម្មតា
ណា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ នេះជាធម្មតា អស្ចារ្យ កើតចម្លែកទី ៦ ក្នុងមហា
សមុទ្រ ដែលពួកអសុរឃើញហើយ តែងរីករាយ ក្នុងមហាសមុទ្រ ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត មហាសមុទ្រមានរតនៈច្រើនយ៉ាង មិន
មែនមានរតនៈតែម្យ៉ាងទេ ឯរតនៈទាំងនេះ ដែលមានក្នុងមហាសមុទ្រនោះ គឺ

កែវមុត្តា កែវមណី កែវពៃទុរ្យ ស័ន្ទ សិលា កែវប្រពាល ប្រាក់ មាស
 កែវក្រហម (ត្បូងទទឹម) និងកែវមរកត ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ មហាសមុទ្រ
 មានរតនៈច្រើនយ៉ាង មិនមែនមានរតនៈតែម្យ៉ាងទេ ឯរតនៈទាំងនេះ ដែល
 មាននៅក្នុងមហាសមុទ្រនោះ គឺកែវមុត្តា កែវមណី កែវពៃទុរ្យ ស័ន្ទ សិលា
 កែវប្រពាល ប្រាក់ មាស កែវក្រហម និងកែវមរកត ដោយធម្មតាណា
 ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ នេះជាធម្មតា អស្ចារ្យ ដែលកើតចម្លែកទី ៧ ក្នុងមហា
 សមុទ្រ ដែលពួកអសុរឃើញហើយ តែងរីករាយ ក្នុងមហាសមុទ្រ ។

ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត មហាសមុទ្រ ជាទីនៅអាស្រ័យនៃពួក
 សត្វធំៗ ជាច្រើន ពួកសត្វធំៗ ទាំងនេះ ក្នុងមហាសមុទ្រនោះ គឺត្រីឈ្មោះ
 តិមិ ឈ្មោះតិមិដ្ឋលៈ ឈ្មោះតិមិភិមិដ្ឋលៈ និងពួកអសុរ នាគ គន្ធា ដែល
 មានអត្តភាព ១ រយយោជន៍ខ្លះ មានអត្តភាព ២ រយយោជន៍ខ្លះ មាន
 អត្តភាព ៣ រយយោជន៍ខ្លះ មានអត្តភាព ៤ រយយោជន៍ខ្លះ មានអត្តភាព
 ៥ រយយោជន៍ខ្លះ តែងនៅក្នុងមហាសមុទ្រ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ មហាសមុទ្រ
 ជាទីនៅអាស្រ័យនៃពួកសត្វធំៗ ជាច្រើន ពួកសត្វធំៗទាំងនេះ ក្នុងមហាសមុទ្រ
 នោះ គឺត្រីឈ្មោះតិមិ ឈ្មោះតិមិដ្ឋលៈ ឈ្មោះតិមិភិមិដ្ឋលៈ និងពួកអសុរ
 នាគ គន្ធា ដែលមានអត្តភាព ១ រយយោជន៍ខ្លះ មានអត្តភាព ២ រយ
 យោជន៍ខ្លះ មានអត្តភាព ៣ រយយោជន៍ខ្លះ មានអត្តភាព ៤ រយយោជន៍
 ខ្លះ មានអត្តភាព ៥ រយយោជន៍ខ្លះ តែងនៅក្នុងមហាសមុទ្រ ដោយធម្មតា
 ណា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ នេះជាធម្មតា អស្ចារ្យ ដែលកើតចម្លែកទី ៨ ក្នុង

មហាសមុទ្រ ដែលពួកអសុរឃើញហើយ តែងរីករាយ ក្នុងមហាសមុទ្រ ។
ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ធម្មតា អស្ចារ្យ ដែលកើតចម្លែកទាំង ៨ ប្រការនេះ
តែងមានក្នុងមហាសមុទ្រ ដែលពួកអសុរឃើញហើយ តែងរីករាយ ក្នុង
មហាសមុទ្រ ។

[១១៨] ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ក្នុងធម្មវិន័យនេះ មានសភាពអស្ចារ្យ
ដែលកើតចម្លែក ៨ ប្រការ ដែលភិក្ខុទាំងឡាយឃើញហើយ តែងត្រេកអរ
រីករាយ ក្នុងធម្មវិន័យនេះ ដូចមហាសមុទ្រដែរ ។ សភាពអស្ចារ្យ ដែល
កើតចម្លែក ៨ ប្រការ តើដូចម្តេច ។

ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ក្នុងធម្មវិន័យនេះ មានការសិក្សាដោយលំដាប់ មាន
កិច្ចដែលត្រូវធ្វើដោយលំដាប់ មានសេចក្តីប្រតិបត្តិដោយលំដាប់ មិនមែន
បានត្រាស់ដឹងអរហត្តផលតែម្តងទេ ដូចជាមហាសមុទ្រ ដែលមានទីទំនាប
ដោយលំដាប់ មានទីជម្រាលដោយលំដាប់ មានទីទេរដោយលំដាប់ មិនមែន
ចោតជ្រៅស្រឡងទៅតែម្តង ដូចអណ្តូងទេ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ក្នុងធម្ម-
វិន័យនេះ តែងមានការសិក្សាដោយលំដាប់ មានកិច្ចដែលត្រូវធ្វើដោយលំដាប់
មានសេចក្តីប្រតិបត្តិដោយលំដាប់ មិនមែនបានត្រាស់ដឹងអរហត្តផលតែម្តង
ដោយសភាពណា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ នេះជាសភាពអស្ចារ្យ ដែលកើត
ចម្លែកទី ១ ក្នុងធម្មវិន័យនេះ ដែលភិក្ខុទាំងឡាយឃើញហើយ តែងត្រេកអរ
ក្នុងធម្មវិន័យនេះ ។

ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ សិក្ខាបទណា ដែលតថាគតបានបញ្ញត្តិដល់សាវ័ក

ទាំងឡាយហើយ ពួកសាវ័កនៃតថាគត សូម្បីមានហេតុដល់ជីវិត ក៏មិនហ៊ាន
 ប្រព្រឹត្តកន្លងសិក្ខាបទឡើយ ដូចមហាសមុទ្រដែលមានទឹកនៅនឹងជាធម្មតា
 មិនដែលឡើង ឬជោរហួសច្រាំងទៅបាន ដូច្នោះឯង ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ
 សិក្ខាបទណា ដែលតថាគតបានបញ្ញត្តិដល់សាវ័កទាំងឡាយហើយ ពួកសាវ័ក
 នៃតថាគត សូម្បីមានហេតុដល់ជីវិត ក៏មិនហ៊ានប្រព្រឹត្តកន្លងសិក្ខាបទនោះ
 ដោយសភាពណា នេះជាសភាពអស្ចារ្យ ដែលកើតចម្លែកទី ២ ក្នុងធម្ម-
 វិន័យនេះ ដែលពួកភិក្ខុឃើញហើយ តែងត្រេកអរក្នុងធម្មវិន័យនេះ ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ បុគ្គលណាជាអ្នកទ្រុស្តសីល មានធម៌អាក្រក់ មាន
 មារយាទមិនស្អាត គួរឲ្យរង្រៀស មានអំពើអាក្រក់បិទបាំងទុក មិនមែនជា
 សមណៈ តែប្តេជ្ញាខ្លួនថាជាសមណៈ មិនមែនជាអ្នកប្រព្រឹត្តធម៌ដ៏ប្រសើរ
 តែប្តេជ្ញាខ្លួនថាជាអ្នកប្រព្រឹត្តធម៌ដ៏ប្រសើរ សុយខាន់ក្នុង មានចិត្តជោកដោយ
 រាគៈ កខ្វក់ដូចសំរាម សង្ឃមិននៅរួមជាមួយបុគ្គលនោះទេ សង្ឃប្រជុំគ្នានាំ
 យកបុគ្គលនោះចេញមួយរំពេច បុគ្គលនោះ បើទុកជាអង្គុយនៅក្នុងកណ្តាល
 ភិក្ខុសង្ឃពិតមែន ប៉ុន្តែបុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា នៅឆ្ងាយអំពីសង្ឃ ចំណែក
 សង្ឃក៏ឈ្មោះថា នៅឆ្ងាយអំពីបុគ្គលនោះ ដូចមហាសមុទ្រ មិននៅរួមជាមួយ
 សាកសពស្លាប់ទេ បើសាកសពស្លាប់ណាមួយ ដែលមានក្នុងមហាសមុទ្រ
 មហាសមុទ្រតែងបន្ស្រាត់សាកសពនោះ ទៅរកច្រាំង ផាត់ឡើងទៅលើគោក
 មួយរំពេច ដូច្នោះឯង ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ បុគ្គលណា ជាអ្នកទ្រុស្តសីល
 មានធម៌អាក្រក់ មានមារយាទមិនស្អាត គួរឲ្យរង្រៀស បិទបាំងអំពើអាក្រក់

ទុក មិនមែនជាសមណៈ តែប្រើជាខ្លួនថាជាសមណៈ មិនមែនជាអ្នកប្រព្រឹត្ត
 ធម៌ដ៏ប្រសើរ តែប្រើជាខ្លួនថាជាអ្នក ប្រព្រឹត្តធម៌ដ៏ប្រសើរ សុយខាន់ក្នុង មាន
 ចិត្តជោកដោយរាគៈ កខ្វក់ដូចសំរាម សង្ឃមិននៅរួមជាមួយបុគ្គលនោះ
 សង្ឃតែងប្រជុំគ្នានាំយកបុគ្គលនោះចេញមួយរំពេច បុគ្គលនោះ បើទុកជា
 អង្គុយនៅក្នុងកណ្តាលភិក្ខុសង្ឃពិតមែន ប៉ុន្តែបុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា នៅឆ្ងាយ
 អំពីសង្ឃ ចំណែកខាងសង្ឃ ក៏ឈ្មោះថា នៅឆ្ងាយអំពីបុគ្គលនោះ ដោយ
 សភាពណា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ នេះជាសភាពអស្ចារ្យ ដែលកើតចម្លែកទី
 ៣ ក្នុងធម្មវិន័យនេះ ដែលភិក្ខុទាំងឡាយ ឃើញហើយ តែងត្រេកអរ ក្នុង
 ធម្មវិន័យនេះ ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ វណ្ណៈ ៤ ពួកនេះ គឺខត្តិយៈ ព្រាហ្មណ៍ វេស្សៈ
 សុទ្ធៈ វណ្ណៈទាំងនោះ ចេញចាកផ្ទះមកបួសក្នុងធម្មវិន័យ ដែលតថាគត
 សម្តែងហើយ រមែងលះបង់នាម និងគោត្រដើម (របស់ខ្លួន) ហើយដល់
 នូវកិរិយារាប់បញ្ចូលថាជាសមណសក្យបុត្តិយ៍តែម្យ៉ាង ដូចទន្លេធំៗ ទាំងឡាយ
 គឺទន្លេគង្គា យមុនា អចិរវតី សរកុ មហី ទន្លេទាំងនោះ កាលបើហូរទៅដល់
 មហាសមុទ្រហើយ តែងលះបង់នាម និងគោត្រដើម (របស់ខ្លួន) ហើយ
 ដល់នូវកិរិយារាប់បញ្ចូលថាជាមហាសមុទ្រតែម្យ៉ាង ដូច្នោះឯង ម្នាលភិក្ខុទាំង
 ឡាយ វណ្ណៈទាំង ៤ ពួក គឺ ខត្តិយៈ ព្រាហ្មណ៍ វេស្សៈ សុទ្ធៈ វណ្ណៈ
 ទាំងនោះ ចេញចាកផ្ទះមកបួសក្នុងធម្មវិន័យ ដែលតថាគតសម្តែងហើយ ក៏
 រមែងលះបង់នាម និងគោត្រដើម (របស់ខ្លួន) ហើយដល់នូវកិរិយារាប់

បញ្ចូលថាជាសមណសក្យបុត្តិយ៍តែម្យ៉ាង ដោយសភាពណា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ នេះជាសភាពអស្ចារ្យ ដែលកើតចម្លែកទី ៤ ក្នុងធម្មវិន័យនេះ ដែលពួកភិក្ខុឃើញហើយ តែងត្រេកអរក្នុងធម្មវិន័យនេះ ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ទោះបីពួកភិក្ខុច្រើនរូប បរិនិព្វានដោយអនុបាទិសេសនិព្វានធាតុ និព្វានធាតុក៏មិនប្រាកដថា ខ្លះ ឬពេញ ដោយភិក្ខុទាំងនោះឡើយ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ដូចជាទឹកទន្លេទាំងឡាយណាមួយ ក្នុងលោក ហូរស្រោចចុះទៅកាន់មហាសមុទ្រក្តី ធារទឹកភ្លៀងទាំងឡាយណា ដែលធ្លាក់ចុះមកចាក់អាកាសក្តី មហាសមុទ្រក៏មិនប្រាកដថា ជាស្រក ឬពេញដោយទឹកនោះ ដូច្នោះឯង ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ទុកជាពួកភិក្ខុច្រើនរូបបរិនិព្វាន ដោយអនុបាទិសេសនិព្វានធាតុ និព្វានធាតុក៏មិនប្រាកដថា ខ្លះ ឬពេញដោយភិក្ខុទាំងនោះ ដោយសភាពណា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ នេះជាសភាពអស្ចារ្យ ដែលកើតចម្លែកទី ៥ ក្នុងធម្មវិន័យនេះ ដែលពួកភិក្ខុឃើញហើយ តែងត្រេកអរ ក្នុងធម្មវិន័យនេះ ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ធម្មវិន័យនេះ មានរសតែមួយ គឺរសម្ពុត្តិរស ដូចមហាសមុទ្រ មានរសតែមួយ គឺរសប្រៃ ដូច្នោះឯង ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ធម្មវិន័យនេះ មានរសតែមួយ គឺរសម្ពុត្តិរស ដោយសភាពណា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ នេះជាសភាពអស្ចារ្យ ដែលកើតចម្លែកទី ៦ ក្នុងធម្មវិន័យនេះ ដែល ពួកភិក្ខុឃើញហើយ តែងត្រេកអរក្នុងធម្មវិន័យនេះ ។

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ធម្មវិន័យនេះ មានរតនៈច្រើនយ៉ាង មិនមែនមាន

ត្រឹមតែមួយប៉ុណ្ណោះទេ រតនៈនេះក្នុងធម្មវិន័យនោះ គឺសតិប្បដ្ឋាន ៤ សម្ម-
 ប្បធាន ៤ ឥទ្ធិបាទ ៤ ឥន្ទ្រិយ ៥ ពល ៥ ពោជ្ឈង្គ ៧ និងមគ្គប្រកប
 ដោយអង្គ ៨ ដ៏ប្រសើរ ដូចមហាសមុទ្រ ដែលមានរតនៈច្រើនយ៉ាង មិន
 មែនមានតែមួយទេ រតនៈទាំងនេះ ក្នុងមហាសមុទ្រនោះ គឺកែវមុក្ខា កែវ
 មណី កែវពៃទុរ្យ ស័ង្ខ សិលា កែវប្រពាល ប្រាក់ មាស កែវក្រហម និង
 កែវមរកត ដូច្នោះឯង ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ធម្មវិន័យនេះ មានរតនៈច្រើន
 យ៉ាង មិនមែនមានត្រឹមតែមួយទេ រតនៈទាំងនេះ ក្នុងធម្មវិន័យនោះ គឺ
 សតិប្បដ្ឋាន ៤ សម្មប្បធាន ៤ ឥទ្ធិបាទ ៤ ឥន្ទ្រិយ ៥ ពល ៥ ពោជ្ឈង្គ
 ៧ និងមគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ ដ៏ប្រសើរ ដោយសភាពណា នេះជាសភាព
 អស្ចារ្យ ដែលកើតចម្លែកទី ៧ ក្នុងធម្មវិន័យនេះ ដែលពួកភិក្ខុឃើញហើយ
 តែងត្រេកអរ ក្នុងធម្មវិន័យនេះ ។

ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ធម្មវិន័យនេះ ជាទីអាស្រ័យនៃពួកបុគ្គលធំៗ ជា
 ច្រើន បុគ្គលទាំងនេះ ក្នុងធម្មវិន័យនោះ គឺសោតាបន្នបុគ្គល និងបុគ្គលអ្នក
 ប្រតិបត្តិ ដើម្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់សោតាបត្តិផល សកទាគាមិបុគ្គល និងបុគ្គល
 អ្នកប្រតិបត្តិ ដើម្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់សកទាគាមិផល អនាគាមិបុគ្គល និង
 បុគ្គលអ្នកប្រតិបត្តិ ដើម្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់អនាគាមិផល ព្រះអរហន្ត និង
 បុគ្គលអ្នកប្រតិបត្តិ ដើម្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់អរហត្តផល ដូចជាមហាសមុទ្រ
 ជាទីនៅអាស្រ័យនៃពួកសត្វធំៗ ជាច្រើន ឯពួកសត្វទាំងនេះ ក្នុងមហាសមុទ្រ
 នោះ គឺត្រីឈ្មោះតិមិ ឈ្មោះតិមិដ្ឋលៈ ឈ្មោះតិមិតិមិដ្ឋលៈ និងពួកអសុរ

នាគ គន្ធា ដែលមានអត្តភាព ១ រយយោជន៍ខ្លះ មានអត្តភាព ២ រយ
 យោជន៍ខ្លះ មានអត្តភាព ៣ រយយោជន៍ខ្លះ មានអត្តភាព ៤ រយយោជន៍
 ខ្លះ មានអត្តភាព ៥ រយយោជន៍ខ្លះ ដែលមាននៅក្នុងមហាសុទ្រ ដូច្នោះឯង
 ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ធម្មវិន័យនេះ ជាទីនៅអាស្រ័យនៃពួកបុគ្គលធំៗ ជាច្រើន
 បុគ្គលទាំងនេះ ក្នុងធម្មវិន័យនោះ គឺសោតាបន្នបុគ្គល និងបុគ្គលអ្នកប្រតិបត្តិ
 ដើម្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់សោតាបត្តិផល សកទាគាមិបុគ្គល និងបុគ្គលអ្នកប្រតិ-
 បត្តិ ដើម្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់សកទាគាមិផល អនាគាមិបុគ្គល និងបុគ្គលអ្នក
 ប្រតិបត្តិ ដើម្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់អនាគាមិផល ព្រះអរហន្ត និងបុគ្គលអ្នក
 ប្រតិបត្តិ ដើម្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់អរហន្តផល ដោយសភាពណា ម្នាលភិក្ខុ
 ទាំងឡាយ នេះជាសភាពអស្ចារ្យ ដែលកើតចម្លែកទី ៨ ក្នុងធម្មវិន័យនេះ
 ដែលពួកភិក្ខុឃើញហើយ តែងត្រេកអរ ក្នុងធម្មវិន័យនេះ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំង
 ឡាយ នេះឯងហើយដែលហៅថា សភាពអស្ចារ្យ ដែលកើតចម្លែក ៨
 ប្រការ ក្នុងធម្មវិន័យនេះ ដែលពួកភិក្ខុឃើញហើយ តែងត្រេកអរ ក្នុងធម្ម-
 វិន័យនេះ ។ គ្រានោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបសេចក្តីនុះហើយ ទើប
 ទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

ភិក្ខុត្រូវអាបត្តិហើយ បិទបាំងអាបត្តិទុក រមែងត្រូវអាបត្តិថ្មី
 ដទៃទៀត ភិក្ខុត្រូវអាបត្តិហើយ បើកអាបត្តិ មិនត្រូវ
 អាបត្តិដទៃទៀត ព្រោះហេតុនោះ ភិក្ខុ (ណាមួយ)
 ត្រូវអាបត្តិដែលបិទបាំងហើយ ភិក្ខុ (នោះ) ត្រូវតែបើក

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយខុទ្ទកបិដកៈ គាថាធម្មបទ

៦៧៦

អាបត្តិចេញ កាលបើយ៉ាងនេះ ទើបមិនត្រូវអាបត្តិនោះ
ទៀត ។ សូត្រទី ៥ ។

អដ្ឋកថា

ឧបាសថសូត្រ

ឧបាសថសូត្រទី ៥ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[១១៦] បទថា តទហុ បានដល់ ក្នុងថ្ងៃនោះ គឺក្នុងពេលថ្ងៃនោះ ។
ក្នុងពាក្យថា ឧបាសថ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ ថ្ងៃ ឈ្មោះថា ឧបាសថ
ព្រោះជាទីចូលទៅរក្សារបស់មនុស្សទាំងឡាយ ។ ពាក្យថា ចូលទៅរក្សា
សេចក្តីថា ជាអ្នកចូលទៅរក្សាដោយសីល ឬដោយការអត់អាហារ ។ ពិត
ហើយ សព្វថា ឧបាសថ នេះ មកក្នុងសីល ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា
អដ្ឋង្គសមន្នាគតំ ឧបាសថំ ឧបវាសិត្វា (ស្រី ឬបុរសពួកខ្លះ) ក្នុងលោក
នេះ រក្សានូវឧបាសថប្រកបដោយអង្គ ៨ ដូច្នោះ ។ មកក្នុងវិនយកម្ម មាន
បាតិមោក្ខនិទ្ទេសជាដើម ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា ឧបាសថោ វា បវា-
រណា វា ឧបាសថក្តី បវារណាក្តី ដូច្នោះ ។ មកក្នុង ឧបវាស ដូចក្នុង
ប្រយោគជាដើមថា តោចាលកុចាសថោ និគ្គណ្ណាចាសថោ ឧបាសថ
របស់គង្វាលគោ ១ ឧបាសថរបស់និគ្គណ្ណ ១ ដូច្នោះ ។ មកក្នុងបញ្ញត្តិ
ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា ឧបាសថោ នាម នាគរាជា ស្តេចដំរីឈ្មោះ

ឧបោសថ ដូច្នោះ ។ មកក្នុងថ្ងៃ ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា អង្គុទោសថោ
 បណ្ណារសោ ថ្ងៃទី ១៥ នេះ ជាថ្ងៃឧបោសថ ដូច្នោះ ។ ក្នុងទីនេះ គប្បី
 ឃើញថា មកក្នុងថ្ងៃនោះឯង ។ ព្រោះដូច្នោះ បទថា តទហុទោសថេ សេចក្តី
 ថា ក្នុងថ្ងៃដែលជាថ្ងៃឧបោសថនោះ ។ បទថា និសិទ្ធា ហោតិ សេចក្តីថា
 ទ្រង់ចោមរោមទៅដោយមហាកិក្ខុសង្ឃ គង់ប្រថាប់ដើម្បីទ្រង់សម្តែងឱវាទ-
 ប្បាតិមោក្ខ ។ កាលទ្រង់គង់ប្រថាប់ហើយ ទ្រង់ប្រមើលមើលចិត្តរបស់កិក្ខុ
 ទាំងនោះ ទ្រង់ឃើញបុគ្គលទ្រុស្តសីលមួយរូប ទ្រង់ព្រះតម្រិះថា តថាគត
 នឹងសម្តែងបាតិមោក្ខ ក្នុងកាលបុគ្គលនេះ អង្គុយក្នុងទីនោះឯង ក្បាលរបស់
 បុគ្គលនោះ នឹងបែកជា ៧ ចម្រៀក ដូច្នោះហើយ ទើបទ្រង់តុណ្ហិកាត ដើម្បី
 អនុគ្រោះកិក្ខុនោះ ។ ក្នុងទីនេះ បទថា ឧទុស្តំ អរុណំ សេចក្តីថា កាល
 ដល់អរុណារះ ព្រះថេរះអារាធនាព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សម្តែងបាតិមោក្ខ
 ដោយពាក្យថា សូមព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សម្តែងបាតិមោក្ខដល់កិក្ខុទាំង
 ឡាយចុះ ព្រោះក្នុងពេលនោះ ទ្រង់មិនបានបញ្ញត្តិសិក្ខាបទថា ម្ចាស់កិក្ខុ
 ទាំងឡាយ កិក្ខុមិនគួរធ្វើឧបោសថ ក្នុងថ្ងៃដែលមិនមែនឧបោសថ ។ បទថា
 អបរិសុទ្ធា អាណន្ទ បរិសា សេចក្តីថា ព្រោះទ្រង់ត្រូវព្រះថេរះអារាធនា
 ឲ្យទ្រង់សម្តែងព្រះបាតិមោក្ខ អស់ ៣ ដង កាលនឹងត្រាស់ហេតុការណ៍
 ដែលទ្រង់មិនសម្តែង មិនត្រាស់ថា បុគ្គលនោះមិនបរិសុទ្ធ តែត្រាស់ថា អាណន្ទ
 បរិស័ទ្ធមិនបរិសុទ្ធ ។ ព្រោះហេតុអ្វី ទើបព្រះមានព្រះភាគឲ្យយាម ៣ នៃ
 រាត្រីកន្លងទៅយ៉ាងនោះ ព្រោះតាំងអំពីនោះ ទ្រង់មានព្រះបំណងមិនសម្តែង

ឱវាទប្បាតិមោក្ខ ដើម្បីធ្វើវត្ថុនៃការមិនសម្តែងនោះឲ្យប្រាកដ ។

បទថា **អន្តសា** បានដល់ បានឃើញដូចម្តេច ។ ព្រះថេរៈកំណត់ដឹង ចិត្តរបស់ភិក្ខុទាំងឡាយក្នុងបរិស័ទនោះ ដោយចេតោបរិយញ្ញាណរបស់ខ្លួន ទើបឃើញចិត្ត គឺភាពជាអ្នកទ្រុស្តសីលនៃមោឃបុរសនោះ ។ កាលឃើញ ចិត្តហើយ ក៏ឈ្មោះថា ឃើញបុគ្គលដែលដល់ព្រមដោយចិត្តនោះ ដូច្នោះ ទើបលោកពោលពាក្យជាដើមថា ព្រះមហាមោគ្គល្លានបានឃើញហើយនូវ បុគ្គលទ្រុស្តសីលនោះ ដូចបុគ្គលដែលបានចេតោបរិយញ្ញាណ រមែងដឹងចិត្ត របស់បុគ្គលដទៃ ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុង ៧ ថ្ងៃក្នុងអនាគត យ៉ាងណា សូម្បី ក្នុងអតីត ក៏ដូច្នោះដូចគ្នា ។ បទថា **ទុស្សីលំ** ប្រែថា ជាអ្នកទ្រុស្តសីល អធិប្បាយថា ដែលរៀបចំសីល ។ បទថា **ទាបធម្មំ** បានដល់ ដែលមាន ធម៌ដ៏លាមកជាសកាវៈ ព្រោះមានអធ្យាស្រ័យអាក្រក់ ព្រោះជាអ្នក ទ្រុស្តសីលនោះឯង ។

បទថា **អសុច្ឆិ** បានដល់ ឈ្មោះថា ជាអ្នកមិនស្អាត ព្រោះប្រកប ដោយកម្មជាដើមដែលមិនបរិសុទ្ធ ។ បទថា **សន្តស្សរសមាចារំ** សេចក្តីថា ឈ្មោះថា ជាអ្នកមានសមាចារដែលគប្បីរំលឹកដោយសេចក្តីរង្វៀស ព្រោះ អ្នកដទៃឃើញកម្មដែលមិនសមគួរណាមួយហើយ រង្វៀសយ៉ាងនេះថា នេះ ប្រហែលជាកម្មដែលបុគ្គលនេះធ្វើហើយ ម្យ៉ាងទៀត ព្រោះបានឃើញភិក្ខុ ទាំងឡាយប្រឹក្សាគ្នា ដោយករណីយកិច្ចឯណានីមួយ អ្នកមានសមាចារដែល គប្បីរំលឹក ដោយការរង្វៀសរបស់ខ្លួនឯងថា ភិក្ខុទាំងនេះ ដឹងកម្មដែលអញ

ធ្វើ ទើបប្រឹក្សាគ្នាទេដឹងហ្ន៎ ។

ឈ្មោះថា **បដិច្ចន្ទកម្មន្តំ** ព្រោះលោកមានការងារបិទបាំងទុក ដោយ
 ការធ្វើកម្មដែលគប្បីបិទបាំង ព្រោះជាកម្មដែលគប្បីខ្មាស ។ ឈ្មោះថា
អស្សមណំ ព្រោះមិនមែនសមណៈ ព្រោះទ្រទ្រង់នូវកេរ្តិ៍នៃសមណៈដែល
 គួរឡើង ។ ឈ្មោះថា **សមណាប្បដិញ្ញំ** ក្នុងការរាប់ថា សមណៈ មានចំនួន
 ប៉ុន្មាន ក្នុងការចាប់ស្នាក់ជាដើម និងក្នុងប្រាជ្ញាខុសថា សូម្បីខ្ញុំក៏ជាសមណៈ ។
 ឈ្មោះថា **អព្រហ្មចារី** ព្រោះជាអ្នកមានការប្រព្រឹត្តមិនប្រសើរ ។ ឈ្មោះថា
ព្រហ្មចារីប្បដិញ្ញំ ព្រោះបុគ្គលមិនមែនជាព្រហ្មចារី ឃើញសព្វព្រហ្មចារីដទៃ
 ស្ងៀកដណ្តប់រៀបរយ ឱបបាត្ររៀបរយ កំពុងត្រាច់បិណ្ឌបាត ក្នុងតាម និង
 និគមជាដើមចិញ្ចឹមជីវិត សូម្បីខ្លួនឯង ក៏បដិបត្តិដោយអាការបែបនោះ និង
 ប្រាកដក្នុងថ្ងៃឧបោសថជាដើម ហាក់ដូចឲ្យនូវប្រាជ្ញាថា សូម្បីខ្ញុំក៏ជាព្រហ្ម-
 ចារី ។ ឈ្មោះថា **អន្តោប្បតិ** ព្រោះកម្មខូច គឺសីលវិបត្តិ ចូលនៅខាងក្នុង ។
 ឈ្មោះថា **អវស្សនំ** ព្រោះទទឹកដោយកិលេសជាគ្រឿងហូរចេញ មានរាគៈ
 ជាដើមតាមទ្វារ ៦ ។ ឈ្មោះថា **កសម្ពុកជាតំ** ព្រោះមានសំរាម គឺរាគៈ
 ជាដើម និងត្រូវអ្នកមានសីលទាំងឡាយបោះចោល ។ បទថា **មជ្ឈេ ភិក្ខុ-
 សង្ឃស្ស ទិសិន្ធិ** សេចក្តីថា ដែលអង្គុយក្នុងខាងក្នុងភិក្ខុសង្ឃ ហាក់ដូចទាក់
 ទងក្នុងសង្ឃ ។ បទថា **ទិដ្ឋាសិ** សេចក្តីថា ជាបុគ្គលដែលព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់ឃើញហើយថា បុគ្គលនេះ មិនមែនជាភិក្ខុតាមប្រក្រតី ។ ក្នុងសេចក្តី
 នេះ គប្បីឃើញការប្រកបបទយ៉ាងនេះថា ព្រោះព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ឃើញ

ដូច្នោះ បុគ្គលនោះ គឺបុគ្គលមិនមានធម៌ ជាគ្រឿងនៅរួមដោយកម្មជាមួយ
នឹងភិក្ខុទាំងឡាយ ព្រោះលោកមិនមានធម៌ ជាគ្រឿងនៅរួមនោះ ដូច្នោះ ចូរ
អ្នកក្រោកឡើងចុះអារុសោ ។ បទថា តតិយម្បិ ទោ សោ បុគ្គលោ តុណ្ហិ
អហោសិ សេចក្តីថា បុគ្គលនោះ ជាអ្នកនៅស្ងៀមដោយបំណងថា ព្រះថេរៈ
ពោលរឿយៗ ក៏នឹងនឿយណាយ ឈប់ឯង ឬថា ឥឡូវនេះ អញនឹងដឹង
កិច្ចបដិបត្តិរបស់ភិក្ខុទាំងនេះ ។ បទថា ពាហាយំ គហេត្វា សេចក្តីថា
បុគ្គលទ្រុស្តសីលនោះ ដែលព្រះមានព្រះភាគ និងអាត្មាអញឃើញតាម
សេចក្តីពិតហើយ ឯអញក៏ពោលថា ចូរលោកក្រោកឡើងអស់វារៈ ៣ ជន
ក៏មិនក្រោកឡើង ទើបចាប់ត្រង់ដើមដៃបុគ្គលទ្រុស្តសីលនោះ ដោយគិតថា
ឥឡូវនេះ ជាពេលដែលទាញចេញទៅ អន្តរាយនៃឧបោសថកុំមានដល់សង្ឃ
ឡើយ ក៏ចាប់យ៉ាងនោះហើយ ។ បទថា ពហិទ្ធារកោដ្ឋកា និក្ខាមេត្វា
សេចក្តីថា ទើបឲ្យចេញទៅខាងក្រៅខ្លោងទ្វារ គឺចេញអំពីទ្វារសាលា ។
បទថា ពហិ ជាបទសម្តែងដល់ទីដែលទាញចេញទៅ ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា
ពហិទ្ធារកោដ្ឋកា សេចក្តីថា ឲ្យចេញទៅខាងក្រៅខ្លោងទ្វារ មិនមែនឲ្យ
ចេញទៅខាងក្នុងខ្លោងទ្វារឡើយ អធិប្បាយថា ធ្វើឲ្យនៅខាងក្រៅវិហារ ដោយ
ប្រការទាំង ២ ដោយប្រការដូច្នោះ ។ បទថា សុចិយនិកំ ទត្វា សេចក្តីថា
ប្រើរនុកទ្វារ និងគន្លឹះខាងលើ អធិប្បាយថា រារាំងដោយល្អ ។ ដោយបទថា
យាវ ពាហាគហណាមិ នាម នេះ លោកសម្តែងថា ក៏ព្រោះបានស្តាប់ព្រះ
តម្រាស់ថា ម្ចាស់អានន្ទ បរិស័ទមិនបរិសុទ្ធ ដូច្នោះ កាលបើដូច្នោះ លោក

គប្បីចៀសចេញទៅ កាលមិនចៀសចេញទៅយ៉ាងនោះ មោឃបុរសនោះ
នឹងរង់ចាំរហូតដល់ចាប់ដើមដៃដឹកចេញទៅ ដូច្នោះ ទើបសេចក្តីនេះ គួរ
អស្ចារ្យ គប្បីជ្រាបថា សេចក្តីនេះ ក៏ជាការអស្ចារ្យដែលគួរតិះដៀលនោះឯង ។

សម័យនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ព្រះតម្រិះថា ឥឡូវនេះ ចម្រុះចម្រាស
កើតឡើងក្នុងភិក្ខុសង្ឃហើយ ពួកបុគ្គលមិនបរិសុទ្ធ មកកាន់ឧបោសថ ព្រះ
តថាគតទាំងឡាយ មិនសម្តែងឧបោសថដល់បរិស័ទដែលមិនបរិសុទ្ធ កាល
មិនសម្តែងឧបោសថៗ របស់ភិក្ខុក៏ដាច់ បើដូច្នោះ តាំងអំពីនេះទៅ តថាគត
គប្បីអនុញ្ញាតបាតិមោក្ខទ្វេសដល់ភិក្ខុទាំងឡាយ កាលទ្រង់ព្រះតម្រិះយ៉ាងនេះ
ហើយ ទើបទ្រង់អនុញ្ញាតបាតិមោក្ខទ្វេសដល់ភិក្ខុទាំងឡាយ ។ ដោយហេតុ
នោះ ទើបលោកពោលថា អថ ខោ ភគវា ។បេ។ ចាតិមោក្ខំ ធុន្តិសេយ្យាថ
ដូច្នោះជាដើម ។

ក្នុងបទទាំងនោះ ដោយបទថា ននាធាបាំ នេះ ភ្ជាប់ដោយ ន អក្ខរៈ
ចំពោះបទថា ឥឡូវនេះ តថាគតនឹងមិនធ្វើឧបោសថ នឹងមិនសូត្របាតិមោក្ខ ។

បាតិមោក្ខមាន ២ យ៉ាង គឺអាណាបាតិមោក្ខ ១ ឱវាទប្បាតិមោក្ខ ១ ។
ក្នុង ២ យ៉ាងនេះ ពាក្យមានពាក្យថា សុណាតុ មេ ភន្តេ ជាដើម ឈ្មោះ
ថា អាណាបាតិមោក្ខ ។ អាណាបាតិមោក្ខប៉ុណ្ណោះ សាវ័កទាំងឡាយសូត្រ
រៀងរាល់កន្លះខែ ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយមិនសូត្រឡើយ ។ គាថាទាំង ៣ គឺ
ទន្តិបរមំ ។បេ។ សត្វចាបស្ស អករណំ ។បេ។ អន្ធបវាទោ អន្ធបយាតោ
។បេ។ ឯតំ ពុទ្ធាន សាសនំ ដូច្នោះ ឈ្មោះថា ឱវាទប្បាតិមោក្ខ ។ ឱវាទ-

ប្បាតិមោក្ខនោះ ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយប៉ុណ្ណោះសម្តែង សាវ័កមិនសម្តែងឡើយ ។
 ដោយកន្លងទៅ ៦ វស្សា ទើបទ្រង់សម្តែង ។ ពិតហើយ ក្នុងកាលដែល
 ព្រះពុទ្ធមានព្រះជន្មយុវវ័ន នៅទ្រទ្រង់ ឯបាតិមោក្ខទ្វេសនេះសម្រាប់ព្រះពុទ្ធ
 ដែលមានព្រះជន្មខ្លី ក្នុងបឋមពោធិកាលប៉ុណ្ណោះ ឯបាតិមោក្ខទ្វេសនេះ
 បន្ទាប់អំពីនោះទៅ ក៏ជាដទៃ ។ បាតិមោក្ខនោះឯង ចំពោះភិក្ខុទាំងឡាយ
 ប៉ុណ្ណោះសូធយ ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយមិនសូធយឡើយ ព្រោះដូច្នោះ ទើបព្រះមាន
 ព្រះភាគនៃយើងទាំងឡាយ ទ្រង់សម្តែងឱ្យប្បាតិមោក្ខត្រឹម ២០ វស្សា
 លុះឃើញអន្តរាយកើតឡើង បន្ទាប់អំពីនោះ ទ្រង់ក៏លែងសម្តែង ។

បទថា **អដ្ឋានំ** ប្រែថា ហេតុដែលមិនសមគួរ ។ បទថា **អនវកាសោ**
 ជាវេវចនៈនៃហេតុដែលមិនសមគួរនោះដូចគ្នា ពិតហើយ ហេតុ លោកហៅ
 ថា **ឋាន** ព្រោះជាទីតាំងនៅនៃផល ហេតុមានការប្រព្រឹត្តទៅទាក់ទងនឹងផល
 នោះឯង យ៉ាងណា ហេតុដែលមិនសមគួរនោះ លោកហៅថា **អនវកាសោ**
 ដូច្នោះក៏មាន ដូច្នោះឯង ។ បទថា **ឃំ** ជាកិរិយាបរាមាស ។ បទថា **ឃំ**
 នោះ គប្បីប្រកបដោយន័យដែលពោលហើយខាងដើមនោះឯង ។

[១១៧] សួរថា ក្នុងបទថា **អដ្ឋិមេ ភិក្ខុវេ មហាសមុទ្ទេ** នេះ មាន
 អនុសន្និដ្ឋចម្ពេច ។ ឆ្លើយថា ការមិនសម្តែងបាតិមោក្ខដល់បរិស័ទដែលមិន
 បរិសុទ្ធ ដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហើយនោះ ចាត់ជាអច្ចរិយពុតធម៌ក្នុង
 ធម្មវិន័យនេះ ព្រោះដូច្នោះ ព្រះសាស្តាមានបំណងនឹងចែកសម្តែងការមិន
 សូធយបាតិមោក្ខនោះ មួយអង្វើដោយអច្ចរិយពុតធម៌ ៧ ប្រការ ក្រៅអំពីនេះ

លំដាប់ដំបូង កាលទ្រង់សម្តែងអច្ឆរិយពុតធម៌ ៨ ប្រការ ក្នុងមហាសមុទ្រ
ដោយភាពជាឧបមាដល់ភិក្ខុទាំងនោះ ទើបត្រាស់ពាក្យជាដើមថា **អង្គិមេ**
ភិក្ខុវេ មហាសមុទ្ធេ ដូច្នោះ ។

បទថា **អសុរា** សេចក្តីថា ឈ្មោះថា **អសុរា** ព្រោះមិនលេង គឺមិន
ត្រេកអរ បានដល់ មិនរុងរឿងដូចទេវតា ។ ម្យ៉ាងទៀត ទេវតា ឈ្មោះថា
អសុរា ព្រោះជាសត្រូវចំពោះទេវតាដែលជាសុរៈទាំងនោះ បានដល់ ទេវតា
ឲ្យនូវការប្រហារដល់ព្រះបាទវេបចិត្តិអសុរាជាដើម ។ ភពរបស់អសុរាទាំងនោះ
មានក្នុងចំណែកខាងក្រោមនៃភ្នំសិនេរុ ។ ទេវតាទាំងនោះ កំពុងចូល និងចេញ
ក្នុងភពនៃអសុរានោះៗ និម្មិតមណ្ឌបជាដើមនាជើងភ្នំសិនេរុ សោយសុខ ។
ព្រោះឃើញគុណទាំងនេះ ដោយការត្រេកអរក្រៃលែងរបស់ទេវតាទាំងនោះ
ក្នុងភពនោះ ព្រោះដូច្នោះ ទើបលោកពោលថា ដែលពួកអសុរាឃើញហើយ
រីករាយក្នុងមហាសមុទ្រ ដូច្នោះជាដើម ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **អភិរមន្តិ** ប្រែថា រមែងជួបនូវការត្រេកអរ
អធិប្បាយថា មិនឡើយណាយ ។ បទទាំងឡាយ មានជាដើមថា **អនុបុត្ត-**
និទ្ទោ ជាវេវចនៈនៃភាពជាទីជម្រុលតាមលំដាប់នោះឯង ។

បទថា **នាយតកេនេវ បទាតោ** សេចក្តីថា មិនមែនជ្រោះអំពីមុនមក
ទេ ដូចបឹងធំដែលមានលំដាប់ ។ ពិតហើយ ចាប់តាំងអំពីមាត់ច្រាំងទៅ ជា
ចំណែកដែលជ្រៅ ១ អង្គលី ២ អង្គលី ១ ចំអាម ១ ហត្ថ ១ សសរ ១
ឧសក កន្លះគារុត ១ គារុត និង ១ យោជន៍ជាដើម ជ្រៅទៅៗ រហូតដល់

៨៤០០០ យោជន៍ ក្នុងជើងភ្នំសិរេបពិត លោកសម្តែងដូច្នោះ ។ បទថា
 ថិតធម្មោ បានដល់ មានការតាំងនៅជាសកាវៈ គឺមានការតាំងចុះជាសកាវៈ ។
 បទថា មតេន កុណាបេន បានដល់ ដោយសាកសពដំរី និងសាកសព
 សេះ ជាដើមណានីមួយ ។ បទថា វាហេតិ ប្រែថា អណ្តែតទៅ ។ បទថា
 មលំ ឧស្សាទេតិ សេចក្តីថា បន្យាត់ឡើងលើគោក ដោយរលកបក់ម្តង
 ប៉ុណ្ណោះ ដូចយកដៃចាប់បោះទៅ ដូច្នោះ ។ បទថា គង្គា យមុនា សេចក្តី
 ថា ស្ទឹងដែលហូរចេញអំពីទិសខាងត្បូងនៃអនោតត្តស្រះ ចាត់ជាស្ទឹង ៥
 ខ្សែ ដល់នូវការរាប់ ៥ ខ្សែ មានស្ទឹងគង្គាជាដើម ក្នុងទីដែលហូរទៅ ។

ក្នុងសេចក្តីនោះ មានកថាសម្តែងការកើតឡើង តាំងអំពីដើមនៃស្ទឹង ៥
 ខ្សែនេះ ដូចតទៅនេះ ពិតហើយ ជម្ពូទ្វីបនេះ មានទំហំមួយម៉ឺនយោជន៍ ។ ក្នុង
 ជម្ពូទ្វីបនោះ ផ្ទៃដីប្រមាណ ៤០០០ យោជន៍ ត្រូវទឹកច្រោះ ដល់នូវការរាប់ថា
 ជាសមុទ្រ ពួកមនុស្សអាស្រ័យនៅក្នុងផ្ទៃដីប្រមាណ ៣០០០ យោជន៍ ។
 ភ្នំហិមពាន្តសុផ្ទៃដីអស់ប្រមាណ ៣០០០ យោជន៍ កម្ពស់ ៥០០ យោជន៍
 ប្រដាប់ទៅដោយកំពូល ៨៤០០០ វិចិត្រទៅដោយស្ទឹង ៥ ខ្សែ ដែលហូរ
 មកដោយជុំវិញ ជាទីដែលពោលដោយបណ្តោយ ទទឹង និងជម្រៅ មាន
 ប្រមាណ ៥០ យោជន៍ វាស់ដោយបរិមាត្រប្រមាណ ១៥០ យោជន៍
 ដែលជាទីតាំងនៅនៃស្រះធំ ៧ គឺអនោតត្តស្រះ ១ កណ្តមុណ្ណៈ ១ រថការៈ
 ១ ឆទ្ទន្តៈ ១ កុណាលៈ ១ មន្ទាកិនី ១ សីហប្បបាតៈ ១ ។ ក្នុងស្រះធំ ៧
 នោះ អនោតត្តស្រះហ៊ុមព័ទ្ធដោយភ្នំ ៥ គឺភ្នំសុទ្ធស្សនៈ ១ ភ្នំបិត្តៈ ១ ភ្នំ

កាឡៈ ១ ភ្នំគន្ធមាទន៍ ១ ភ្នំកែលាស ១ ។ កំពូលភ្នំ ៥ នោះ ភ្នំសុទ្ធសុទ្ធៈ
 ជាវិការនៃមាស កម្ពស់ ៣០០ យោជន៍ ខាងក្នុងកោង មានទ្រង់ទ្រាយដូច
 ចំពុះក្អែកព័ទ្ធស្រះនោះ កំពូលភ្នំចិត្តៈ សម្រេចដោយកែវ ៧ ប្រការ កំពូល
 ភ្នំកាឡៈសម្រេចហើយដោយផ្កាអញ្ជ័ន កំពូលភ្នំគន្ធមាទន៍សម្រេចដោយកែវ
 មកិត ខាងក្នុងមានពណ៌ដូចសណ្តែកបាយ ភ្នំរុងរឿងដូចរងើកភ្លើង ក្នុងថ្ងៃ
 ឧបាសថខាងរោច ដេរជាសទៅដោយឱសថច្រើនប្រការ ច្រើនទៅដោយ
 ក្លិន ១០ យ៉ាង គឺក្លិនឫសឈើ ក្លិនខ្លឹមឈើ ក្លិនស្រាយឈើ ក្លិនសម្បក
 ឈើ ក្លិនក្រម័ឈើ ក្លិនដើមឈើ ក្លិនរសឈើ ក្លិនផ្កាឈើ ក្លិនផ្លែឈើ
 និងក្លិនស្លឹកឈើ ។ កំពូលភ្នំកែលាសសម្រេចដោយប្រាក់ ។ កំពូលភ្នំទាំង
 អស់នោះ មានទ្រង់ទ្រាយស្មើគ្នានឹងភ្នំសុទ្ធសុទ្ធៈ ព័ទ្ធស្រះនោះ ។ ក្នុងកំពូល
 ភ្នំទាំងនោះ ភ្លៀងធ្លាក់ដោយទេវានុភាព ទឹកហូរដោយនាគានុភាព ។ ទឹកទាំង
 អស់នោះ ហូរចូលកាន់អនោតត្ថស្រះប៉ុណ្ណោះ ព្រះចន្ទ និងព្រះទិត្យគោចរ
 ភ្លៀងទៅទិសខាងត្បូង ឬទិសខាងជើង ធ្វើពន្លឺក្នុងទីនោះដោយរវាងនៃភ្នំ តែ
 មិនគោចរទៅដោយត្រង់ឡើយ ដោយហេតុនោះឯង ស្រះនោះ ឈ្មោះថា
 អនោតត្ថៈ គឺមិនត្រូវពន្លឺ ក្នុងអនោតត្ថស្រះនោះ ដេរជាសដោយមនោសិលា
 មិនមានត្រី និងអណ្តើក ដូចកែវផលិតប្រាសចាកមន្ទិល មិនល្អក់ កើតអំពី
 កម្មនោះឯង ជាកំពង់សម្រាប់ដូតរបស់ពួកសត្វដែលប្រើទឹកនោះ ជាទីដែល
 ព្រះពុទ្ធ ព្រះបច្ចេកពុទ្ធ ព្រះសាវ័ក ឥសីអ្នកមានប្ញទ្ធិ ធ្វើការដូតជាដើម ។
 ឯទេវតា និងយក្ខជាដើម នាំគ្នាលេងទឹក ។ ក្នុងទិសទាំង ៤ នៃអនោតត្ថ-

ស្រះនោះ មានទឹកហូរចេញ ៤ ប្រក គឺប្រករាជសីហ៍ ប្រកជីវី ប្រកសេះ
និងប្រកគោឧសក ជាហេតុឲ្យផ្លូវទឹក ៤ ហូរទៅ ។ ត្រង់ច្រាំងប្រកដែលហូរ
ចេញទៅតាមប្រករាជសីហ៍ មានកេសរសីហៈជាច្រើន ។ ប្រកជីវី ប្រកសេះ
ប្រកគោឧសកក៏ដូចគ្នា ។ ទឹកដែលហូរចេញប្រកទិសខាងកើត ប្រទក្សិណ
អនោតត្ថស្រះ ៣ ជុំ មិនជួបនឹងស្ទឹង ៣ ខ្សែក្រៅអំពីនេះទេ ហូរទៅកាត់
ទឹកជីវីរបស់អមនុស្ស ខាងកើតភ្នំហិមពាន្តនោះឯង ហូរទៅកាន់មហាសមុទ្រ
ឯប្រកទឹកទិសខាងលិច ខាងជើង ប្រទក្សិណយ៉ាងនោះដូចគ្នា ហូរឆ្លងទឹកដី
អមនុស្ស ទៅទិសខាងលិច និងទិសខាងជើងដូចគ្នា រួចធ្លាក់ទៅក្នុងមហា-
សមុទ្រ ឯប្រកទឹកទិសខាងត្បូង ប្រទក្សិណជុំវិញអនោតត្ថស្រះនោះ ៣ ជុំ
ហូរទៅទិសខាងត្បូង លើច្នៃនោះឯង បាន ៦០ យោជន៍ ប៉ះភ្នំក៏បាញ់ឡើង
លើ ជាធារទឹកប្រមាណ ៣ គារុតដោយជុំវិញ ហោះទៅតាមអាកាស
ចម្ងាយ ៦០ យោជន៍ ក៏ធ្លាក់ចុះត្រង់ច្នៃ ឈ្មោះតិយគ្គលៈ^(១) ច្នៃបែក
ព្រោះកម្លាំងទឹក ។ ក្នុងទីនោះកើតជាស្រះបោក្ខរណី ឈ្មោះតិយគ្គលៈ មាន
ប្រមាណ ៥០ យោជន៍ ។ ទម្ងន់ច្នៃ ច្រាំងស្រះបោក្ខរណី ហូរលើច្នៃទៅបាន
៦០ យោជន៍ បន្ទាប់អំពីនោះ ទម្ងន់ផែនដី ជាឧម្មន្តហូរទៅ ៦០ យោជន៍
ប៉ះនឹងភ្នំមួយ ឈ្មោះវិជ្ឈៈ ហើយបែកជាស្ទឹង ៥ ខ្សែ ដូចគ្នានឹងម្រាមដៃ ។
ក្នុងទីដែលហូរប្រទក្សិណអនោតត្ថស្រះ ហៅថា អារជ្ជគង្គា ។ ក្នុងទីដែល
ហូរលើច្នៃប្រមាណ ៦០ យោជន៍ ហៅថា កណ្ណគង្គា ក្នុងទីដែលទឹកហោះទៅ

-១ ក្នុងទីខ្លះ ជាតិយន្តឡ ។

តាមអាកាសប្រមាណ ៦០ យោជន៍ ហៅថា អាកាសគង្គា ក្នុងទីដែលទឹក
 ធ្លាក់លើថ្មជាឈ្មោះតិយគ្គលៈ ទំហំប្រមាណ ៥០ យោជន៍ ហៅថា តិយគ្គ-
 លបោក្ខរណី ។ ក្នុងទីដែលទឹកហូរម្លូះច្រាំងស្រះ លើថ្មជាទៅប្រមាណ ៦០
 យោជន៍ ហៅថា ពហលគង្គា ។ ក្នុងទីដែលហូរក្រោមដីជាឧម្ម័ន្តប្រមាណ ៦០
 យោជន៍ ហៅថា ឧម្ម័ន្តគង្គា ។ ក្នុងទីដែលប៉ះភ្នំវិជ្ឈៈ បែកជាស្ទឹង ៥ ខ្សែ
 គឺស្ទឹងគង្គា ១ យមុនា ១ អចិរវតី ១ សរកូ ១ មហី ១ ។ ស្ទឹង ៥
 ខ្សែនេះ គប្បីជ្រាបថា ហូរចេញមកអំពីភ្នំហិមពាន្ត ។ បណ្តាបទទាំងនោះ
 បទថា **នទី និទ្ធុតា** ដូច្នោះជាដើម ចាត់ជាគោត្រ ។ ពាក្យថា **គង្គា យមុនា**
 ដូច្នោះជាដើម ចាត់ជាឈ្មោះ ។

បទថា **សវន្តិយោ** បានដល់ ស្ទឹងធំ ឬស្ទឹងតូចប្រភេទណាមួយ ដែល
 ហូរទៅឆ្ងាយ ។ បទថា **អប្បន្តិ** ប្រែថា ហូរទៅ គឺហូររួមគ្នាទៅ ។ បទថា
ឆារា បានដល់ ភ្លៀង ។ បទថា **បូរន្តំ** ប្រែថា ទឹកភ្លៀងដក់ពេញ ។ ពិត
 ហើយ មហាសមុទ្រ ជាធម្មតាដូចតទៅនេះ បុគ្គលណាម្នាក់ មិនអាចពោល
 មហាសមុទ្រនោះថា ក្នុងពេលនេះភ្លៀងធ្លាក់តិច ពួកយើងកាន់យកនេសា-
 ទុបករណ៍ មានសំណាញ់ និងលបជាដើម ដាក់ត្រី និងអណ្តើក ឬថា ក្នុង
 ពេលនេះ មានភ្លៀងច្រើនពេក ពួកយើងមិនបានទឹកនៃន្ទដែលជាទីតម្រង់ខ្លួន
 ពិតហើយ តាំងអំពីបឋមកប្បមក ភ្លៀងធ្លាក់ដក់រហូតទល់គ្នានឹងភ្នំសិរេរុ បន្ត
 អំពីនោះ ទឹកស្រូបប្រមាណមួយអង្គលី ក៏ហូរចុះខាងក្រោម មិនហូរឡើងលើ
 ឡើយ ។

បទថា ឯករសោ បានដល់ មានរសមិនលាយឡំ គឺរសតែមួយ ។ បទថា មុត្តា បានដល់ កែវមុត្តាច្រើនប្រភេទ មានតូច ធំ មូល និងវែងជាដើម បទថា មណី បានដល់ កែវមណីច្រើនប្រភេទ មានមណីក្រហម និងមណីខៀវជាដើម ។ បទថា វេទ្យុរិយោ បានដល់ កែវពិទ្យុច្រើនប្រភេទ ដោយសណ្ឋាន មានពណ៌ដូចដើមឫស្សី និងពណ៌ដូចផ្កាច្រូសជាដើម ។ បទថា សង្វា បានដល់ ស័ង្កច្រើនប្រភេទ មានស័ង្កទុក្ខិណាវដ្ត ស័ង្កមាស និងស័ង្កសម្រាប់ផ្គុំជាដើម ។ បទថា សិលា បានដល់ ថ្មច្រើនប្រភេទ ដូចជាសិលាស សិលាខ្មៅ និងសិលាពណ៌ដូចសណ្តែកបាយជាដើម ។ បទថា បវាឡុំ បានដល់ កែវប្រវាលច្រើនប្រភេទ មានតូច មានធំ ក្រហមខ្ចី ក្រហមចាស់ជាដើម ។ បទថា លោហិតន្តំ បានដល់ កែវទទឹមច្រើនប្រភេទ មានបទុមភក្តៈជាដើម ។ បទថា មសារគល្លំ បានដល់ កែវមរកត ។ អាចារ្យពួកខ្លះពោលថា ចិត្តដលីកំ កែវផលិកដ៏វិចិត្រដូច្នោះក៏មាន ។

បទថា មហានំ ភូតានំ បានដល់ សត្វធំ ។ ត្រី ៣ ប្រភេទ គឺត្រីតិមិ ១ ត្រីតិមិដ្ឋលៈ ១ ត្រីតិមិភិមិដ្ឋលៈ ១ ត្រីដែលអាចស៊ីត្រីតិមិ ឈ្មោះតិមិដ្ឋលៈ ត្រីដែលអាចស៊ីត្រីតិមិ និងត្រីតិមិដ្ឋលៈ ឈ្មោះតិមិភិមិដ្ឋលៈ ។ បទថា នាគា បានដល់ នាគដែលនៅលើរលកខ្លះ នាគដែលនៅក្នុងវិមានខ្លះ ។

[១១៨] ដោយបទថា ឯវមេវ ទោ ព្រះសាស្តាទ្រង់អាចសម្តែងចែកអច្ឆរិយពុតធម៌ ១៦ ខ្លះ ៣២ ខ្លះ ក្រែលែងជាងនេះខ្លះ ក្នុងព្រះធម្មវិន័យ

នេះ តែកាលទ្រង់ចែកធម៌ដែលគួរឧបមាទាំងនោះ ត្រឹម ៤ យ៉ាង ដោយសមគួរដល់អត្ថ ដែលកាន់យកដោយភាពជាឧបមាក្នុងខណៈនោះ ទើបត្រាស់ពាក្យជាដើមថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ក្នុងធម្មវិន័យនេះ មានសភាពអស្ចារ្យ ដែលកើតចម្លែកទាំង ៨ ប្រការ ដូច្នោះ ។ ក្នុងធម៌ទាំងនោះ លោកកាន់យកសិក្ខា ៣ ដោយអនុបុព្វសិក្ខា គឺការសិក្សាទៅតាមលំដាប់។ ធុតធម៌ ១៣ កាន់យកដោយអនុបុព្វកិរិយា គឺការធ្វើទៅតាមលំដាប់ ។ អនុបស្សនា ៧ មហាវិបស្សនា ១៨ ការចែកអារម្មណ៍ ៣៨ និងពោធិបក្ខិយធម៌ ៣៧ លោកកាន់យកដោយអនុបុព្វបដិបទា កិច្ចបដិបត្តិទៅតាមលំដាប់ ។ បទថា នាយតកេនេវ អញ្ញាបជិវេនោ សេចក្តីថា ធម្មតាការមិនធ្វើសីលជាដើម ឲ្យបរិបូណ៌ តាំងអំពីដើមមក ហើយចាក់ធ្លុះអរហត្ត មិនមាន ដូចការកើតឡើងនៃមណ្ឌកទេវបុត្រ ដូច្នោះ ឯការធ្វើសីល សមាធិ និងបញ្ញាឲ្យបរិបូណ៌ ទៅតាមលំដាប់មុនហើយ ទើបសម្រេចអរហត្ត មាន ។

ដោយបទថា មម សាវកា ទ្រង់ត្រាស់សំដៅដល់ព្រះអរិយបុគ្គល មានសោតាបន្តជាដើម ។ បទថា ន សំវសតិ បានដល់ មិនធ្វើសង្វាស ដោយអំណាចឧបោសថកម្មជាដើម ។ បទថា ឧត្តបតិ ប្រែថា ច្រានចេញទៅ ។ បទថា អារកា វ បានដល់ ក្នុងទីត្វាយនោះឯង ។ បទថា ន តេន និព្វានធាតុយា ឧនត្ថំ វា ប្បត្ថំ វា សេចក្តីថា បុគ្គលណាម្នាក់ មិនអាចនឹងពោលថា កាលកប្បមិនទាន់អស់ទៅ ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ ទ្រង់មិនទាន់កើតឡើង សូម្បីសត្វមួយ ក៏មិនអាចបរិនិព្វានបានឡើយ ក្នុងកាលនោះ ក៏

មិនអាចពោលថា និព្វានជាតុទទេឡើយ តែក្នុងពុទ្ធកាល សត្វទាំងឡាយ
 រាប់មិនអស់ ក្នុងសមាគមនីមួយៗ ក៏នាំគ្នាត្រេកអរក្នុងអមតធម៌ ក្នុងកាល
 នោះ បុគ្គលណាម្នាក់ ក៏មិនអាចពោលបានថា និព្វានជាតុពេញឡើយ ។
 បទថា វិមុត្តិរសោ ប្រែថា មានការរួចផុតចាកកិលេសជាវស ។ ពិតហើយ
 សាសនសម្បត្តិទាំងមូល រមែងតាំងនៅត្រឹមតែចិត្តរួចផុតចាកអាសវៈទាំង-
 ឡាយ ព្រោះមិនប្រកាន់មាំ ។

បទថា រតនានិ សេចក្តីថា ឈ្មោះថា រតន ព្រោះអត្ថថា ឲ្យកើតនូវ
 ការត្រេកអរ ។ ពិតហើយ កាលចម្រើនសតិប្បដ្ឋានជាដើម មានបីតិ និង
 បាមោជ្ជ មានប្រមាណមិនតិច រមែងកើតក្នុងចំណែកខាងដើម ។ ក្នុងចំណែក
 ខាងចុង មិនចាំបាច់ពោលដល់ឡើយ សមដូចព្រះតម្រាស់ត្រាស់ក្នុងខុទ្ទក-
 និកាយ ធម្មបទថា

ភិក្ខុពិចារណាការកើតឡើង និងការវិនាសខន្ធទាំងឡាយក្នុង
 កាលណា ក្នុងកាលនោះ ភិក្ខុនោះ រមែងបាននូវបីតិ និង
 បាមោជ្ជ បីតិ និងបាមោជ្ជនោះ ឈ្មោះថា ជាអតមធម៌
 របស់បណ្ឌិត អ្នកដឹងនូវធម៌ទាំងឡាយ ។

បីតិ និងបាមោជ្ជ ដែលមានលោកិយរតនៈជាហេតុ រមែងមិនដល់ចំណែក
 នៃចម្រៀករបស់អមតធម៌នោះ អត្ថដូចពោលមកនេះ លោកសម្តែងខាង
 ដើមហើយ ម្យ៉ាងទៀត លោកពោលថា

វត្ថុដែលធម្មជាតិធ្វើឲ្យវិចិត្រ មានតម្លៃច្រើន មិនមានអ្វី

ប្រៀប ឃើញបានដោយកម្រ ជាគ្រឿងប្រើប្រាស់របស់
សត្វដែលមិនថាកថយ លោកហៅថា រតន ។

ឈ្មោះថា រតន រមែងមានដោយការៈ ដែលធម្មតាធ្វើឲ្យវិចិត្រជាដើម
សោត តែសតិប្បដ្ឋានជាដើមនោះឯង ក៏ជារតនៈបាន ព្រោះជារបស់មានពិត
ពិតហើយ ការៈនៃសតិប្បដ្ឋានជាដើមនោះ ជាអានុភាពនៃពោធិបក្ខិយធម៌
ព្រោះជាហេតុជិត ដែលធ្វើឲ្យសាវ័កសម្រេចសាវ័កបារមីញ្ញាណ ព្រះបច្ចេក-
ពុទ្ធសម្រេចបច្ចេកពោធិញ្ញាណ ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធសម្រេចសម្មាសម្ពោធិញ្ញាណ
ពិតហើយ ហេតុដែលបន្តគ្នាមក ជាឧបនិស្ស័យនៃទានជាដើម សេចក្តីថា
សតិប្បដ្ឋានជារតនៈ ជាធម៌ល្អក្រៃលែងនៃពោធិបក្ខិយធម៌ ព្រោះអត្ថថា ធ្វើ
ឲ្យកើតនូវការត្រេកអរ និងព្រោះអត្ថថា ជារបស់ដែលធម្មជាតិធ្វើឲ្យវិចិត្រ ។
ដោយហេតុនោះ ទើបទ្រង់ត្រាស់ថា ក្នុងធម៌ទាំងនោះ រតនៈទាំងនេះ គឺ
សតិប្បដ្ឋាន ៤ ។

បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ឈ្មោះថា បដ្ឋាន ព្រោះអត្ថថា ឈមចុះប្រាកដក្នុង
អារម្មណ៍ កម្ម ផ្លើមដំបូង គឺសតិ ឈ្មោះថា សតិប្បដ្ឋាន ។ ព្រោះអារម្មណ៍
មាន ៤ យ៉ាង ដោយអំណាចកាយជាដើម ទើបលោកពោលថា សតិប្បដ្ឋាន
៤ ។ ពិតហើយ សតិប្បដ្ឋានទាំង ៤ នោះ លោកចែកចេញជាកាយានុ-
បស្សនាជាដើម ព្រោះលះនូវការសម្គាល់ក្នុងកាយថាស្អាត វេទនាថាជាសុខ
ចិត្តថាជារបស់ទៀង ក្នុងធម៌ថាជាអត្តា និងព្រោះប្រកាន់ក្នុងកាយ ថាជាវត្ថុ
មិនស្អាត ក្នុងវេទនា ថាជាទុក្ខ ក្នុងចិត្តថាជារបស់មិនទៀង និងធម៌ ថាជា

អនត្តា ។

ឈ្មោះថា **សម្មប្បធាន** ព្រោះជាហេតុឲ្យព្រះយោគី ផ្ដើមចម្រើនដោយ
 ប្រពៃ ឬថា ខ្លួនឯងផ្ដើមចម្រើនដោយប្រពៃ ឬការផ្ដើមចម្រើនដែលបណ្ឌិត
 សរសើរ ឬជារបស់ល្អ ។ ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា **សម្មប្បធាន** ព្រោះជាហេតុ
 ឲ្យបុគ្គលធ្វើនូវសេចក្ដីព្យាយាមដោយប្រពៃនោះឯង ពាក្យថា **សម្មប្បធាន** នេះ
 ជាឈ្មោះរបស់វិរិយៈ ។ **សម្មប្បធាន** គឺសេចក្ដីព្យាយាមនោះ ក៏ហៅថា
សម្មប្បធាន ៤ ព្រោះធ្វើកិច្ច ៤ យ៉ាង គឺមិនឲ្យអកុសលធម៌ ដែលមិនទាន់
 កើត មិនឲ្យកើតឡើង ១ លះអកុសលធម៌ដែលកើតឡើង ១ ធ្វើកុសលធម៌
 ដែលមិនទាន់កើត ឲ្យកើតឡើង ១ ធ្វើកុសលធម៌ដែលកើតឡើងហើយ ឲ្យ
 ចម្រើន ១ ។

ឈ្មោះថា **ឥន្ទ្រ** ព្រោះអត្ថថា ឲ្យសម្រេច អធិប្បាយថា សម្រេច គឺបាន
 នូវផល ។ ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា **ឥន្ទ្រ** ព្រោះជាហេតុសម្រេច គឺសម្រេច
 ចម្រើនដល់កាតខត្តន្ត្រធម៌ដល់សត្វទាំងឡាយ ដោយអត្តជំបូង **ទាន** គឺការ
 សម្រេច ឈ្មោះថា **ឥន្ទ្រទាន** អធិប្បាយថា ចំណែកនៃសេចក្ដីសម្រេច ។
 ដោយអត្តទី ២ **ទាន** គឺទីតាំង បានដល់ ឧបាយជាគ្រឿងសម្រេច ដល់នូវ
 ការសម្រេច ព្រោះហេតុនោះ ទើបឈ្មោះថា **ឥន្ទ្រទាន** ។ ពិតហើយ សត្វ
 ទាំងឡាយរមែងដល់ គឺចាក់ធ្លុះនូវសេចក្ដីសម្រេច ពោល គឺគុណវិសេស
 ក្រៃលែងឡើង ដោយឥន្ទ្រទាននោះ ។ ឥន្ទ្រទាននោះ លោកហៅថា ឥន្ទ្រទាន
 ៤ ព្រោះធ្វើអធិបតីធម៌ ៤ មានធម្មាធិបតីជាដើមឲ្យជាធុរៈ គឺឲ្យជាធំកើត

ឡើង ។

បទថា បញ្ចុដ្ឋិយានិ បានដល់ ឥន្ទ្រិយ ៥ មានសទ្ធិន្ទ្រិយជាដើម ក្នុង ឥន្ទ្រិយ ៥ នោះ សទ្ធា ឈ្មោះថា សន្ទ្រិយ ព្រោះគ្របសង្កត់ភាពជាបុគ្គល មិនមានសទ្ធា ហើយធ្វើឲ្យជាធំក្នុងលក្ខណៈនៃការជឿ ។ បញ្ញា ឈ្មោះថា ឥន្ទ្រិយ ព្រោះគ្របសង្កត់កោសជ្ជ ហើយធ្វើឲ្យជាធំក្នុងលក្ខណៈនៃការផ្តង គ្របសង្កត់នូវបរមាទៈ ហើយធ្វើឲ្យជាធំ ក្នុងលក្ខណៈប្រាកដ ការគ្របសង្កត់ នូវការរាយមាយ ហើយធ្វើឲ្យជាធំ ក្នុងលក្ខណៈនៃការមិនរាយមាយ ការ គ្របសង្កត់នូវការមិនដឹង ហើយធ្វើភាពជាធំ ក្នុងលក្ខណៈនៃទស្សនៈ ឥន្ទ្រិយ ៥ នោះឯង គប្បីជ្រាបថា ជាពល ព្រោះភាពជាធម្មជាតិមាំទាំ ក្នុងសម្បយុត្ត ធម៌ទាំងឡាយ ដោយអត្តថា មិនញាប់ញ័រ ដោយការមិនមានសទ្ធាជាដើម គ្របសង្កត់មិនបាន ។

បទថា សត្ត ពោជ្ឈង្គា សេចក្តីថា ពោជ្ឈង្គ ព្រោះអត្តថា ជាអង្គនៃ ធម្មសាមគ្គីជាគ្រឿងត្រាស់ដឹង ឬរបស់បុគ្គលអ្នកត្រាស់ដឹង ។ អរិយសាវ័ក រមែងត្រាស់ដឹង គឺចេញចាកកិលេសនិទ្រា គឺចាក់ធ្លុះអរិយសច្ច ៤ ឬធ្វើឲ្យ ជាក់ច្បាស់ចំពោះព្រះនិព្វាន ដោយធម្មសាមគ្គីណា ពោល គឺសតិធម្មវិចយៈ វិរិយៈ បីតិ បស្សន្តិ សមាធិ និងឧបេក្ខាដែលជាបដិបក្ខចំពោះអន្តរាយជា អនេក ដូចការតាំងនៅ និងការប្រមូលមកនូវការរួញរា និងការរាយមាយ ការ ប្រកបក្នុងកាមសុខល្លិកានុយោគ និងអត្តកិលមថានុយោគ និងការប្រកាន់មាំ ក្នុងឧច្ឆេទទិដ្ឋិ និងសស្សតទិដ្ឋិជាដើម ដែលកើតឡើងក្នុងខណៈលោកុត្តរមគ្គ

ព្រោះហេតុនោះ ធម្មសាមគ្គីនោះ លោកហៅថា ពោធិ ឈ្មោះថា ពោជ្ឈង្គ ព្រោះជាអង្គនៃពោធិ ពោល គឺធម្មសាមគ្គីនោះ ដូចអង្គនៃឈាន និងអង្គនៃមគ្គជាដើម ។ ឈ្មោះថា ពោជ្ឈង្គ ព្រោះជាអង្គនៃព្រះអរិយសាវ័កដែលត្រាស់ដឹង ដែលហៅថា ពោធិ ព្រោះវិគ្គហៈថា ត្រាស់ដឹងដោយធម្មសាមគ្គី មានប្រការដូចពោលហើយ ដូចអង្គរបស់សេនា និងអង្គរបស់រថជាដើម ។ ដោយហេតុនោះ ទើបបុរាណចារ្យទាំងឡាយពោលថា ឈ្មោះថា ពោជ្ឈង្គ ព្រោះជាអង្គនៃបុគ្គលត្រាស់ដឹង គប្បីជ្រាបអត្តនៃពោជ្ឈង្គ ដោយន័យជាដើមថា ឈ្មោះថា ពោជ្ឈង្គ ព្រោះប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីធម្មសាមគ្គី គឺគ្រឿងត្រាស់ដឹងដូច្នោះ ។

បទថា អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ សេចក្តីថា ឈ្មោះថា អរិយៈ ព្រោះឆ្ងាយចាកកិលេសដែលមគ្គនោះៗ គប្បីសម្លាប់ ព្រោះធ្វើកាតជាព្រះអរិយៈ និងព្រោះឲ្យបានអរិយផល ។ ឈ្មោះថា អដ្ឋង្គិក ព្រោះមគ្គនោះមានអង្គ ៨ មានសម្មាទិដ្ឋិជាដើម ។ ម្យ៉ាងទៀត អង្គ ៨ នោះឯង ឈ្មោះថា អដ្ឋង្គិក ។ ឈ្មោះថា មគ្គ ព្រោះសម្លាប់កិលេសទាំងឡាយឲ្យងាប់ទៅ ឬព្រោះបុគ្គលត្រូវព្រះនិព្វានស្វែងរក ឬខ្លួនឯងស្វែងរកព្រះនិព្វាន ។ គប្បីជ្រាបការចែកអត្តនៃសតិប្បដ្ឋានជាដើមទាំងនោះយ៉ាងនេះ ដោយប្រការដូច្នោះ ។

បទថា សោតាបន្នោ បានដល់ ព្រះអរិយបុគ្គលដែលដល់ គឺសម្រេចក្រសែ ពោល គឺមគ្គតាំងនៅ អធិប្បាយថា ដែលតាំងនៅក្នុងសោតាបត្តិ-ផល ។ បទថា សោតាបត្តិសង្កតិយាយ បដិបន្នោ បានដល់ ព្រះ

អរិយបុគ្គល ដែលតាំងនៅក្នុងបឋមមគ្គ ដែលកំពុងបដិបត្តិ ដើម្បីធ្វើសោតា-
 បត្តិផលឲ្យជាក់ច្បាស់ដល់ខ្លួន ដែលហៅព្រះអរិយបុគ្គលទី ៨ ដូច្នោះក៏មាន ។
 បទថា **សកទាតាមី** បានដល់ ព្រះអរិយបុគ្គលដែលតាំងនៅក្នុងផលទី ២
 និងដែលមកកាន់លោកនេះតែម្តងប៉ុណ្ណោះដោយបដិសន្ធិ ។ បទថា **អនាតាមី**
 បានដល់ ព្រះអរិយបុគ្គលដែលតាំងនៅក្នុងផលទី ៣ ដែលមានប្រក្រតីមិនមក
 កាន់កាមលោកដោយបដិសន្ធិ ។ ការចែកអរិយបុគ្គល មានសទ្ធានុសារី ១
 ធម្មានុសារី ១ ឯកពីដី ១ ជាដើម ជាប្រភេទនៃព្រះអរិយបុគ្គលទាំងនោះ
 ឯង ពាក្យដ៏សេស មានន័យដូចពោលហើយនោះឯង ។

បទថា **ឯតមត្តំ វិទិត្យា** សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបការពោល គឺការមិនមាន
 ធម៌ជាគ្រឿងនៅរួមគ្នាជាមួយបុគ្គលទ្រុស្តសីល ដូចសាកសពសត្វដែលស្លាប់
 ក្នុងធម្មវិន័យរបស់ព្រះអង្គនេះ ។ បទថា **សមំ ឧទានំ** សេចក្តីថា ទ្រង់បន្លឺ
 ឧទាននេះ ដែលសម្តែងហេតុនៃការចែកបុគ្គល ដែលមិនគួរនៅរួម និងបុគ្គល
 ដែលគួរនៅរួម ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **ឆន្ទមតិវស្សតិ** សេចក្តីថា ភិក្ខុត្រូវអាបត្តិ
 ហើយបិទបាំង រមែងត្រូវអាបត្តិដទៃជាថ្មីទៀត រមែងត្រូវអាបត្តិច្រើនឡើង
 ភ្លៀង គឺអាបត្តិ បានដល់ ភ្លៀង គឺកិលេស រមែងលិចស្រោចច្រើនឡើងយ៉ាង
 នេះ ដោយប្រការដូច្នោះ ។ បទថា **វិវដំ ឆាតិវស្សតិ** សេចក្តីថា ភិក្ខុត្រូវ
 អាបត្តិហើយ មិនបិទបាំងអាបត្តិនោះ បើកផ្លូវ ប្រកាស ដើម្បីសព្វហូចារី
 សម្តែង ចេញចាកអាបត្តិតាមធម៌តាមវិន័យ មិនត្រូវអាបត្តិដទៃជាថ្មី ព្រោះ

ហេតុនោះ ភ្លៀង គឺអាបត្តិ ភ្លៀង គឺកិលេស ដែលភិក្ខុនោះបើកផ្លូវហើយ
 រមែងមិនលិចស្រោចទៀត ព្រោះសេចក្តីនោះយ៉ាងនោះ ដូច្នោះ លោកទាំង-
 ឡាយគប្បីបើក គឺប្រកាសអាបត្តិដែលបិទ គឺដែលបិទបាំង ។ បទថា ឯវន្ត
 នាតិវស្សតិ សេចក្តីថា កាលបើដូច្នោះ ភ្លៀង គឺកិលេស រមែងមិនទម្លាយ
 អត្តភាព ហើយលិចស្រោច គឺមិនសើមបុគ្គលដែលត្រូវអាបត្តិនោះ ។
 អធិប្បាយថា បុគ្គលនោះមិនត្រូវកិលេសលិចស្រោចយ៉ាងនោះ ជាអ្នកមាន
 សីលបរិសុទ្ធ មានចិត្តមាំ ផ្អើមតាំងវិបស្សនា ពិចារណា រមែងសម្រេចដល់
 ព្រះនិព្វានដោយលំដាប់ ។^{១១៣}

អដ្ឋកថា ឧទោសថសូត្រទី ៥ ចប់

សុត្តន្តបិដក
សោណសូត្រ

[១១៤] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់គង់នៅក្នុងវត្តជេតពន របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ទៀបក្រុងសាវត្ថី ។
 សម័យនោះឯង ព្រះមហាក្សត្រនោះដ៏មានអាយុ គង់នៅលើភ្នំឈ្មោះបវត្តៈ
 ទៀបក្រុងឈ្មោះកុរុរយរៈ ក្នុងអវន្តជនបទ ។ សម័យនោះ ឧបាសកឈ្មោះ
 សោណកុដិកណ្ណៈ ជាឧបដ្ឋាករបស់ព្រះមហាក្សត្រនោះដ៏មានអាយុ ។ វេលា
 នោះ ឧបាសកឈ្មោះសោណកុដិកណ្ណៈនៅក្នុងទីស្ងាត់ ពួនសម្ងំ កើតសេចក្តី

ត្រិះរិះក្នុងចិត្តយ៉ាងនេះថា លោកម្ចាស់មហាកច្ឆានៈ សម្តែងធម៌ដោយអាការណា បុគ្គលដែលនៅគ្រប់គ្រងផ្ទះ មិនងាយនឹងប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយធម៌នោះឲ្យបរិបូណ៌ បរិសុទ្ធតេព្យលេព្យ ដូចជាស័ន្ទីដែលដុសខាត់ហើយ (ដោយអាការនោះ) បានឡើយ បើដូច្នោះ មានតែអញ កោរសក់ និងពុកមាត់ហើយ ស្ងៀកដណ្តប់សំពត់កាសាយៈ ចេញចាកផ្ទះ ចូលទៅកាន់ផ្នួស ។

គ្រានោះ ឧបាសកឈ្មោះសោណាកុដិកណ្ណៈ ចូលទៅរកព្រះមហាកច្ឆានៈ ដ៏មានអាយុ លុះចូលទៅដល់ហើយ ថ្វាយបង្គំព្រះមហាកច្ឆានៈដ៏មានអាយុហើយ អង្គុយក្នុងទីសមគួរ លុះឧបាសកឈ្មោះសោណាកុដិកណ្ណៈអង្គុយក្នុងទីសមគួរហើយ បាននិយាយពាក្យនេះ នឹងមហាកច្ឆានៈដ៏មានអាយុថា បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន ក្នុងទីនេះ ខ្ញុំព្រះករុណានៅក្នុងទីស្ងាត់ ពួនសម្បំ កើតសេចក្តីត្រិះរិះក្នុងចិត្តយ៉ាងនេះថា លោកម្ចាស់មហាកច្ឆានៈ សម្តែងធម៌ដោយអាការណា បុគ្គលនៅគ្រប់គ្រងផ្ទះ មិនងាយនឹងប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយធម៌នោះឲ្យបរិបូណ៌ បរិសុទ្ធ ពេព្យលេព្យ ដូចជាស័ន្ទីដែលដុសខាត់ហើយ (ដោយអាការនោះ) បានឡើយ បើដូច្នោះ មានតែអញ កោរសក់ និងពុកមាត់ហើយស្ងៀកដណ្តប់សំពត់កាសាយៈ ចេញចាកផ្ទះចូលទៅកាន់ផ្នួស បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន សូមលោកម្ចាស់មហាកច្ឆានៈបំបួសខ្ញុំឲ្យទាន ។

[១២០] លុះឧបាសក និយាយយ៉ាងនេះហើយ ទើបមហាកច្ឆានៈដ៏មានអាយុ ពោលតបនឹងឧបាសក ឈ្មោះសោណាកុដិកណ្ណៈដូច្នោះថា នែសោណាៈ ព្រហ្មចរិយៈ មានការបរិភោគកត្ត តែមួយពេល មានការដេកនៅ

តែម្នាក់ឯង ដរាបដល់អស់មួយជីវិត កម្របុគ្គលនឹងធ្វើបាន នៃសោណៈ
 ឈ្លើយចុះ អ្នកនៅជាគ្រហស្ថ ក្នុងទីនោះបណ្តើរសិនចុះ ចូរប្រកបតាមពាក្យ
 ប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ គឺព្រហ្មចរិយៈ មានការបរិភោគកត្ត
 តែមួយពេល មានការដេកនៅតែម្នាក់ឯង សមគួរតាមកាលចុះ ។ លំដាប់
 នោះ ការប្រុងប្រៀបនឹងបួសរបស់ឧបាសកឈ្មោះសោណាកុដិកណ្ណៈ ក៏អាក់
 ខានទៅ ។ ឧបាសកសោណាកុដិកណ្ណៈ នៅក្នុងទីស្ងាត់ ពួនសម្ងំ កើតសេចក្តី
 ត្រិះរិះក្នុងចិត្តអស់វារៈ ២ ដងថា លោកម្ចាស់មហាកច្ឆានៈ សម្តែងធម៌ដោយ
 អាការណា បុគ្គលដែលនៅគ្រប់គ្រងផ្ទះ មិនងាយនឹងប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយធម៌
 នេះឲ្យបរិបូណ៌ បរិសុទ្ធ ពេញលេញ ដូចជាស័ន្ទ ដែលដុសខាត់ហើយ
 (ដោយអាការនោះ) បានឡើយ បើដូច្នោះ មានតែអញកោរសក់ និងពុក
 មាត់ ហើយស្លៀកដណ្តប់សំពត់កាសាយៈ ចេញចាកផ្ទះចូលទៅកាន់ផ្នួស ។
 ឧបាសកឈ្មោះសោណាកុដិកណ្ណៈ ចូលទៅរកមហាកច្ឆានៈដ៏មានអាយុ លុះ
 ចូលទៅដល់ហើយ ថ្វាយបង្គំមហាកច្ឆានៈដ៏មានអាយុ ហើយអង្គុយក្នុងទី
 សមគួរ អស់វារៈ ២ ដង ។ លុះឧបាសកឈ្មោះសោណាកុដិកណ្ណៈអង្គុយ
 ក្នុងទីសមគួរហើយ ពិតថេរវាចាមហាកច្ឆានៈដ៏មានអាយុ ដូច្នោះថា បពិត្រ
 លោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន អម្បាញ់មិញនេះ ខ្ញុំនៅក្នុងទីស្ងាត់ ពួនសម្ងំ កើត
 សេចក្តីត្រិះរិះក្នុងចិត្តយ៉ាងនេះថា លោកម្ចាស់មហាកច្ឆានៈសម្តែងធម៌ដោយ
 អាការណា បុគ្គលដែលនៅគ្រប់គ្រងផ្ទះ មិនងាយនឹងប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយធម៌
 នេះ ឲ្យបរិបូណ៌ បរិសុទ្ធ ពេញលេញ ដូចជាស័ន្ទ ដែលដុសខាត់ហើយ

(ដោយអាការនោះ) បានឡើយ បើដូច្នោះ មានតែអញ កោរសក់ និងពុក
 មាត់ ស្បែកដណ្តប់សំពត់កាសាយៈ ហើយចេញចាកផ្ទះចូលទៅកាន់ផ្នួស
 បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន សូមលោកម្ចាស់មហាកច្ចានៈ បំបួសខ្ញុំឲ្យទាន ។
 ព្រះមហាកច្ចានៈដ៏មានអាយុ និយាយប្រាប់ ឧបាសកឈ្មោះសោណាកុដិកណ្ណៈ
 អស់វារៈ ២ ដងថា នៃសោណាៈ ព្រហ្មចរិយៈ មានការបរិភោគកត្តតែមួយ
 ពេល មានការដេកនៅតែម្នាក់ឯង ដរាបដល់អស់ជីវិត កម្របុគ្គលធ្វើបាន
 នៃសោណាៈ ឈ្លើយចុះ អ្នកនៅជាគ្រហស្ថក្នុងទីនេះបណ្តើរសិនចុះ ចូរប្រកប
 តាមពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ គឺព្រហ្មចរិយៈ មានការ
 បរិភោគកត្តតែមួយពេល មានការដេកនៅតែម្នាក់ឯង សមគួរដល់កាលចុះ ។
 ការប្រុងប្រៀបនឹងបួសរបស់ឧបាសកឈ្មោះសោណាកុដិកណ្ណៈ ក៏អាក់ខានទៅ
 អស់វារៈ ២ ដង ឧបាសកឈ្មោះសោណាកុដិកណ្ណៈ នៅក្នុងទីស្ងាត់ពួនសម្ងំ
 កើតសេចក្តីត្រិះរិះក្នុងចិត្តយ៉ាងនេះ អស់វារៈ ៣ ដងថា លោកម្ចាស់មហា-
 កច្ចានៈ សម្តែងធម៌ដោយអាការណា បុគ្គលដែលនៅគ្រប់គ្រងផ្ទះ មិនងាយ
 នឹងប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយធម៌នេះ ឲ្យបរិបូណ៌ បរិសុទ្ធ ពេញលេញ ដូចជា
 សង្ខំដែលដុសខាត់ហើយ (ដោយអាការនោះ) បានឡើយ បើដូច្នោះ
 មានតែអញ កោរសក់ និងពុកមាត់ ស្បែកដណ្តប់សំពត់កាសាយៈ ចេញ
 ចាកផ្ទះ ចូលទៅកាន់ផ្នួស ។ ឧបាសកឈ្មោះសោណាកុដិកណ្ណៈ ចូលទៅរក
 មហាកច្ចានៈដ៏មានអាយុ លុះចូលទៅដល់ហើយ ថ្វាយបង្គំមហាកច្ចានៈ
 ដ៏មានអាយុ ហើយអង្គុយក្នុងទីសមគួរ ជាគម្រប់ ៣ ដង ។ លុះឧបាសក

ឈ្មោះសោណកុដិកណ្ណៈ អង្គុយក្នុងទីសមគួរហើយ ពិតថេរវាចាមហាកច្ឆានៈ ដ៏មានអាយុដូច្នោះថា បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន អម្បាញ់មិញនេះ ខ្ញុំនៅក្នុង ទីស្ងាត់ ពួនសម្ងំ កើតសេចក្តីត្រិះរិះក្នុងចិត្តយ៉ាងនេះថា លោកម្ចាស់មហា- កច្ឆានៈ សម្តែងធម៌ដោយអាការណា បុគ្គលដែលនៅគ្រប់គ្រងផ្ទះ មិនងាយ នឹងប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយធម៌នេះឲ្យបរិបូណ៌ បរិសុទ្ធ ពេញលេញ ដូចជាស្នំ ដែលដុសខាត់ហើយ (ដោយអាការនោះ) បានឡើយ បើដូច្នោះ មានតែ អញ កោរសក់ និងពុកមាត់ ស្លៀកដណ្តប់សំពត់កាសាយៈ ចេញចាកផ្ទះ ចូលទៅកាន់ផ្នួស បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន សូមលោកម្ចាស់មហាកច្ឆានៈ បំបួសខ្ញុំឲ្យទាន ។ លំដាប់នោះ ព្រះមហាកច្ឆានៈដ៏មានអាយុ ក៏បំបួស ឧបាសក ឈ្មោះសោណកុដិកណ្ណៈ (ក្នុងកាលនោះ) ។

[១២១] សម័យនោះឯង អវនិទក្ខិណាបថជនបទ មានភិក្ខុតិច ។ វេលានោះ ព្រះមហាកច្ឆានៈដ៏មានអាយុ ក៏ប្រជុំភិក្ខុសង្ឃទេសវគ្គ អំពីគាម និគមនោះៗ ដោយកាលកន្លងទៅ ៣ ឆ្នាំ ដោយក្រលំបាក ហើយឲ្យសោណៈ ដ៏មានអាយុ បានឧបសម្បទា ។ គ្រានោះ ព្រះសោណៈដ៏មានអាយុ នៅចាំ វស្សារួចហើយ នៅក្នុងទីស្ងាត់ ពួនសម្ងំ កើតសេចក្តីត្រិះរិះក្នុងចិត្តយ៉ាងនេះ ថា អញមិនដែលឃើញព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ ក្នុងទីចំពោះមុខសោះ អញ គ្រាន់តែឮថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រះអង្គនោះ ទ្រង់មានសភាពដូច្នោះខ្លះៗ ប្រសិនបើព្រះឧបជ្ឈរាយ៍អនុញ្ញាតអញៗ គួរតែទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ អរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធព្រះអង្គនោះ ។ លំដាប់នោះ ព្រះសោណៈដ៏មានអាយុ

ចេញអំពីទីសម្ងំក្នុងសាយណ្ណសម័យ ចូលទៅរកព្រះមហាកថានៈដ៏មានអាយុ
 លុះចូលទៅដល់ហើយ ថ្វាយបង្គំព្រះមហាកថានៈដ៏មានអាយុ ហើយអង្គុយ
 ក្នុងទីសមគួរ ។ លុះព្រះសោណៈដ៏មានអាយុ អង្គុយក្នុងទីសមគួរហើយ
 និយាយពាក្យនេះនឹងមហាកថានៈដ៏មានអាយុថា បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន
 អម្បាញ់មិញនេះ ខ្ញុំព្រះករុណានៅក្នុងទីស្ងាត់ ពួនសម្ងំ កើតសេចក្តីត្រិះរិះ
 ក្នុងចិត្តយ៉ាងនេះថា អញមិនដែលឃើញព្រះមានព្រះភាគព្រះអង្គនោះ ក្នុងទី
 ចំពោះមុខសោះ អញគ្រាន់តែឮថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រះអង្គនោះ មាន
 សភាពដូច្នោះខ្លះៗ ប្រសិនបើ ព្រះឧបជ្ឈាយ៍អនុញ្ញាតអញៗ គួរតែទៅគាល់
 ព្រះមានព្រះភាគ អរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធព្រះអង្គនោះ ។ ព្រះមហាកថានៈដ៏មាន
 អាយុ តបថា នែសោណៈ ប្រពៃណាស់ ប្រពៃណាស់ ម្ចាស់សោណៈ
 លោកចូរទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ អរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធព្រះអង្គនោះចុះ ម្ចាស់
 សោណៈ លោកនឹងឃើញព្រះមានព្រះភាគនោះ ជាទីជ្រះថ្លា គួរឲ្យជ្រះថ្លា
 មានឥន្ទ្រិយស្ងប់ មានព្រះហឫទ័យស្ងប់ ដល់នូវការស្ងប់ និងការទូន្មាន
 ដ៏ឧត្តម បានទូន្មាន គ្រប់គ្រង មានឥន្ទ្រិយសង្រួមហើយ ជាព្រះពុទ្ធដ៏ប្រសើរ
 លុះឃើញហើយ ចូរថ្វាយបង្គំព្រះបាទរបស់ព្រះមានព្រះភាគ ដោយត្បូង
 តាមពាក្យបណ្តាំរបស់ខ្ញុំ លោកចូរសួរសេចក្តីមិនមានអាពាធ មិនមានទុក្ខ
 ការក្រោកឡើងដោយរហ័សរហួន កម្លាំងកាយ និងការនៅជាសុខសប្បាយ
 ផង ។ សោណាកិត្តិដ៏មានអាយុទទួលថា ព្រះករុណាលោកម្ចាស់ ហើយ
 ត្រេកអររីករាយ នឹងភាសិតរបស់មហាកថានៈដ៏មានអាយុ ហើយក្រោកចាក

អាសនៈ ថ្វាយបង្គំព្រះមហាកថានុដ៏មានអាយុ ធ្វើប្រទក្សិណ ទុកដាក់
 សេនាសនៈ កាន់យកបាត្រចីវរហើយ ចេញទៅកាន់ចារិកក្នុងក្រុងសាវត្ថី
 កាលត្រាច់ទៅកាន់ចារិកតាមលំដាប់ សំដៅទៅឯក្រុងសាវត្ថី នាវត្តជេតពន
 របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ លុះចូលទៅដល់
 ហើយ ក៏ថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ ហើយអង្គុយក្នុងទីសមគួរ ។ លុះ
 សោណភិក្ខុដ៏មានអាយុ អង្គុយក្នុងទីសមគួរហើយ ក៏ក្រាបទូលព្រះមាន
 ព្រះភាគថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ព្រះមហាកថានុដ៏មានអាយុ ជាឧបជ្ឈាយ៍
 នៃខ្ញុំព្រះអង្គ ថ្វាយបង្គំព្រះបាទនៃព្រះមានព្រះភាគ ដោយត្បូង សួរសេចក្តី
 មិនមានអាពាធ មិនមានទុក្ខ ការក្រោកឡើងរហស្សហូន កម្លាំងកាយ និង
 ការនៅជាសុខសប្បាយផង ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សួរថា ម្ចាស់ភិក្ខុ អ្នក
 គួរអត់ធន់បានដែរឬ គួរឲ្យប្រព្រឹត្តទៅបានដែរឬ អ្នកមកតាមផ្លូវ កាន់ផ្លូវ
 ឆ្ងាយ មិនលំបាកទេឬ ទាំងមិនលំបាកដោយចង្ហាន់ទេឬ ។ បពិត្រព្រះមានព្រះ
 ភាគ គួរអត់ធន់បាន បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ គួរឲ្យប្រព្រឹត្តទៅបាន បពិត្រ
 ព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ខ្ញុំព្រះអង្គមកតាមផ្លូវកាន់ផ្លូវឆ្ងាយ មិនលំបាកទេ ទាំងមិន
 លំបាកដោយចង្ហាន់បិណ្ឌបាតឡើយ ។

[១២២] គ្រានោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ហៅអានន្តដ៏មាន
 អាយុមកថា ម្ចាស់អានន្ត អ្នកចូរក្រាលសេនាសនៈ សម្រាប់អាគន្ធកិក្ខុនេះ
 ផងចុះ ។ លំដាប់នោះ ព្រះអានន្តដ៏មានអាយុ មានសេចក្តីត្រិះរិះថា ព្រះមាន
 ព្រះភាគទ្រង់បង្គាប់អញ ឲ្យក្រាលអាសនៈសម្រាប់ភិក្ខុណា ដោយព្រះពុទ្ធ-

ដីកាថា អ្នកចូរក្រាលសេនាសនៈ សម្រាប់អាគន្ធកិក្ខុនេះផងចុះ ព្រះមាន
 ព្រះភាគ ប៉ងនឹងគង់នៅក្នុងលំនៅមួយ ជាមួយនឹងកិក្ខុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់ប៉ងនឹងគង់នៅក្នុងលំនៅមួយ ជាមួយនឹងសោណាកិក្ខុដ៏មានអាយុ ។ ព្រះ
 មានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រថាប់ក្នុងលំនៅណា អានន្តក៏ក្រាលសេនាសនៈសម្រាប់
 សោណាកិក្ខុដ៏មានអាយុ ក្នុងលំនៅនោះដែរ ។ លំដាប់នោះ ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់ផ្ទុំនៅក្នុងទីវាល អស់វេលាយប់ជ្រៅ លុះកន្លងវេលាហើយ ក៏លាងព្រះ
 បាទហើយចូលទៅកាន់វិហារ ។ ឯសោណាកិក្ខុដ៏មានអាយុ ក៏សិនក្នុងទីវាល
 អស់វេលាយប់ជ្រៅ លុះកន្លងវេលាទៅហើយ ក៏លាងជើង ហើយចូលទៅ
 កាន់វិហារដែរ ។ លំដាប់នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់តើនឡើងក្នុងបច្ចុស-
 សម័យនៃរាត្រីត្រាស់បង្គាប់ព្រះសោណាដ៏មានអាយុថា ម្ចាស់កិក្ខុ កាល
 សម្តែងធម៌នឹងប្រាកដដល់លោក ។ ព្រះសោណាដ៏មានអាយុ ទទួលស្តាប់
 ព្រះពុទ្ធដីកា របស់ព្រះមានព្រះភាគថា ព្រះករុណាព្រះអង្គ ហើយសម្តែង
 ព្រះសូត្រ ១៦ ក្នុងអដ្ឋកវគ្គទាំងអស់ ដោយសំឡេង (បទសរកញ្ញ) ។
 គ្រានោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សរសើរព្រះសោណាកិក្ខុដ៏មានអាយុ ក្នុងទី
 បំផុតនៃការសម្តែង ដោយសំឡេងថា ម្ចាស់កិក្ខុ ពីរោះណាស់ ម្ចាស់កិក្ខុ
 សូត្រដែលមានក្នុងអដ្ឋកវគ្គ អ្នករៀនល្អហើយ យកចិត្តទុកដាក់ល្អហើយ ចាំ
 ស្ទាត់ហើយ អ្នកជាកិក្ខុប្រកបដោយវាចាដ៏ពីរោះ ក្សោះក្សាយ ជាវាចាមិន
 មានទោស អាចញ៉ាំងបុគ្គលដទៃ ឲ្យដឹងច្បាស់សេចក្តីបាន ម្ចាស់កិក្ខុ អ្នកមាន
 វស្សាប៉ុន្មាន ។ បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គទើបនឹងបានមួយវស្សា ។

ម្ចាស់ភិក្ខុ ហេតុអ្វីក៏អ្នកធ្វើឲ្យយូរយ៉ាងនេះ ។ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ទោស
 ក្នុងកាមគុណ ខ្ញុំព្រះអង្គឃើញយូរហើយដែរ តែថា ធម្មតា យរាវាស ជា
 ធម៌ចង្អៀត មានកិច្ចច្រើន មានការងារច្រើន ។ លំដាប់នោះ ព្រះមានព្រះ
 ភាគ ទ្រង់ជ្រាបសេចក្តីនោះហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

អរិយៈឃើញទោស ក្នុងសង្ខារលោក ដឹងនូវនិព្វានធម៌ដែល
 គ្មានឧបទ្វិហើយ រមែងមិនត្រេកអរក្នុងបាប (ដូច) បុគ្គល
 ស្អាត មិនត្រេកអរក្នុងវត្ថុអាក្រក់ ។ សូត្រទី ៦ ។

អដ្ឋកថា

សោណសូត្រ

សោណសូត្រទី ៦ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[១១៧] បទថា អវន្តិសុ បានដល់ ក្នុងអវន្តិរដ្ឋ ។ បទថា ក្បាលយេ
 បានដល់ នគរដែលមានឈ្មោះយ៉ាងនោះ ។ បទថា បវត្ត បព្វតេ បាន
 ដល់ ភ្នំដែលឈ្មោះថា បវត្ត ។ អាចារ្យពួកខ្លះពោលថា បទាតេ ដូច្នោះ
 ក៏មាន ។ បទថា សោណោ ឧទាសកោ កុដិកណ្ណោ សេចក្តីថា ដោយ
 ឈ្មោះ ឈ្មោះថា សោណោ ឈ្មោះថា ឧបាសក ព្រោះប្រកាសភាពជា
 ឧបាសក ដោយដល់សរណៈ ៣ ព្រោះទ្រទ្រង់នូវគ្រឿងប្រដាប់ត្រចៀកតម្លៃ
 មួយកោដិ គួរហៅថា កោដិកណ្ណោ តែគេស្គាល់ច្រើនថា កុដិកណ្ណោ អធិប្បាយ

ថា សោណាជាភ្នំល្អ ។

សោណាឧបាសកនោះ ស្តាប់ធម៌ក្នុងសម្មាសម្ពុទ្ធរបស់ព្រះកប្បាសនៈ ជ្រះថ្លា ក្រែកលែងក្នុងព្រះសាសនា តាំងនៅក្នុងសរណៈ និងសីល ទើបឲ្យសាងវិហារ ក្នុងទីដែលសម្បូរដោយម្លប់ និងទឹក ក្បែររបវត្តបពិត្រ ហើយនិមន្តព្រះថេរៈឲ្យ នៅក្នុងវិហារនោះ ទំនុកបម្រុងដោយបច្ច័យ ៤ ដោយហេតុនោះ ទើបលោក ពោលថា ជាឧបដ្ឋាករបស់ព្រះមហាកប្បាសនៈ ។

គាត់ចូលទៅកាន់ទីទំនុកបម្រុងរបស់ព្រះថេរៈ តាមកាលដែលគួរ ហើយ ព្រះថេរៈក៏បានសម្តែងធម៌ដល់ឧបាសកនោះ ដោយហេតុនោះ ទើបគាត់មាន សេចក្តីសង្វេគច្រើន កើតនូវឧស្សាហ៍ក្នុងការប្រព្រឹត្តធម៌ ។ សម័យមួយ ឧបាសកទៅនគរខ្មែរនឹងជាមួយក្រុមរទេះ ដើម្បីលក់ដូរ កាលសម្រាករទេះក្នុង រវាងផ្លូវ ព្រោះធុញ្ញនឹងមនុស្សអ៊ុំអរ ទើបគេចទៅដេកក្នុងទីបំផុតនាចំណែក ម្ខាង ។ ក្នុងពេលជិតភ្នំ ក្រុមរទេះក៏ក្រោកទៅ សូម្បីមនុស្សម្នាក់ ក៏មិនជាសំ ឲ្យសោណាឧបាសកភ្ញាក់ មនុស្សទាំងអស់មិនបាននឹកដល់ នាំគ្នាទៅ ។ កាល រាត្រីអស់ហើយ គាត់ភ្ញាក់ពីដេក ហើយក្រោកឡើង មិនឃើញបុគ្គលណា ម្នាក់ ទើបកាន់យកផ្លូវដែលក្រុមរទេះទៅនោះឯង កាលធ្វើដំណើរយូរទៅ ក៏ គេចចូលទៅសម្រាកត្រង់ដើមជ្រៃមួយដើម ។ ក្នុងដើមជ្រៃនោះ គាត់បាន ឃើញបុរសម្នាក់ មានរាងកាយធំខុសធម្មតាផង គួរខ្លើមផង កំពុងទំពាស៊ី សាច់របស់ខ្លួន ដែលជ្រះអំពីភ្នំ កាលឃើញហើយ ទើបសួរថា អ្នកជា នរណា ។ បុរសនោះឆ្លើយថា នែអ្នក ខ្ញុំជាប្រេត ។ សោណាសួរថា ហេតុ

អ្វី ទើបអ្នកធ្វើយ៉ាងនេះ ។ បុរសនោះឆ្លើយថា ព្រោះកម្មរបស់ខ្ញុំ ។ សោណៈ
 ពោលថា កម្មនោះ ដូចម្តេច ។ ប្រេតពោលថា ពីជាតិមុន ខ្ញុំជាឈ្មួញកោង
 នៅក្នុងក្រុងការុកច្ឆនគរ បោកបញ្ឆោតយករបស់អ្នកដទៃ ដើម្បីចិញ្ចឹមជីវិត
 កាលសមណៈចូលទៅបិណ្ឌបាតក៏ដេរថា ចូរទំពាស៊ីសាច់របស់ពួកអាចុះ
 ព្រោះកម្មនោះ ទើបខ្ញុំសោយទុក្ខក្នុងឥឡូវនេះ ។ សោណៈឧបាសកបានស្តាប់
 ដូច្នោះ បាននូវសេចក្តីសង្វេគពន់ពេក បន្ទាប់អំពីនោះ កាលដើរទៅជួបពួក
 ប្រេត ២ នាក់ មានឈាមខ្មៅហូរចេញអំពីមាត់ ទើបសួរដូចមុននោះឯង ។
 ឯប្រេតទាំងនោះ បានប្រាប់កម្មរបស់ខ្លួន ដល់សោណៈនោះ ។

បានឮថា ក្នុងកាលនៅជាកុមារ ប្រេតទាំងនោះ ចិញ្ចឹមជីវិតដោយការ
 លក់ដូរក្នុងការុកច្ឆនគរ ។ កាលមាតារបស់ខ្លួននិមន្តព្រះខ័ណ្ឌស្រពទាំងឡាយ
 មកឆាន់ ទើបទៅកាន់ផ្ទះ ហើយដេរថា ហេតុអ្វី ទើបម៉ែឲ្យទ្រព្យរបស់ពួក
 យើងដល់ពួកសមណៈ សូមឲ្យឈាមខ្មៅ ហូរចេញអំពីមាត់របស់ពួកសមណៈ
 ដែលបរិភោគកោជនដែលម៉ែឲ្យហើយចុះ ។ ដោយកម្មនោះ ទើបក្មេងទាំង
 នោះឆេះក្នុងនរក ហើយកើតក្នុងកំណើតប្រេត ដោយសេសនៃវិបាកកម្មនោះ
 ទើបសោយទុក្ខនេះក្នុងកាលនោះ ។

សោណៈឧបាសកស្តាប់ពាក្យនោះ កើតនូវសេចក្តីសង្វេគពន់ពេក ទៅ
 កាន់ក្រុងឧជ្ជេនី ពិនិត្យមើលការងារដែលខ្លួនគប្បីធ្វើនោះហើយ ទើបត្រឡប់
 មកកាន់ផ្ទះប្រចាំត្រកូល ចូលទៅរកព្រះថេរៈ បានទទួលបដិសណ្ឋារៈហើយ
 ទើបប្រាប់សេចក្តីនោះដល់ព្រះថេរៈ ។ ឯព្រះថេរៈកាលប្រកាសទោសក្នុងការ

កើតទុក្ខ និងអាទិសង្ស្យក្នុងការលត់ទុក្ខដល់សោណាឧបាសកនោះ ទើបសម្តែងធម៌ ។ គាត់ថ្វាយបង្គំព្រះថេរៈ ហើយទៅកាន់ផ្ទះ រួចបរិភោគអាហារពេលល្ងាច ហើយទើបដេក កាលលក់មួយកាំងប៉ុណ្ណោះ ក៏ភ្ញាក់ឡើង អង្គុយត្រង់ដំណេកហើយ ផ្ដើមពិចារណាធម៌តាមដែលខ្លួនបានស្តាប់មក កាលគាត់ពិចារណាធម៌នោះ និងរព្យកដល់អត្តភាពរបស់ប្រេតទាំងនោះ សង្ខារទុក្ខប្រាកដជារបស់គួរខ្លាចក្រែលែង ចិត្តក៏បង្ហោនទៅក្នុងបព្វជ្ជា ។ កាលរាត្រីអស់ហើយ គាត់ងូតទឹកស្អាតបាត ចូលទៅរកព្រះថេរៈ ប្រាប់អធ្យាស្រ័យរបស់ខ្លួនឲ្យដឹង ហើយសូមបព្វជ្ជា ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា វេលានោះ ឧបាសកឈ្មោះសោណាកុដិកណ្ណៈ នៅក្នុងទីស្ងាត់ ពួនសម្ងំ ។ បេ ។ សូមលោកម្ចាស់មហាកច្ចានៈ បំបួសខ្ញុំឲ្យទាន ដូច្នោះជាដើម ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទជាដើមថា យថា យថា មានសេចក្តីសង្ខេបដូចដូច្នោះ ព្រះមហាកច្ចានៈ សម្តែង ប្រាប់ បញ្ញត្ត ផ្ដើម បើកផ្ទារ ចែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាសនូវធម៌ដោយប្រការណាមួយ កាលខ្ញុំ (សោណាៈ) ពិចារណានូវអាការនោះៗ រមែងប្រាកដយ៉ាងនេះថា ព្រហ្មចរិយៈ គឺសិក្ខា ៣ ដែលគប្បីប្រព្រឹត្តឲ្យបរិសុទ្ធដោយចំណែកមួយ ដោយរក្សាមិនឲ្យដាច់ សូម្បីមួយថ្ងៃ រហូតដល់ចិត្តចុងក្រោយ គឺចុតិចិត្តឲ្យបរិសុទ្ធដោយចំណែកមួយ ដោយមិនធ្វើឲ្យមានមន្ទិល ដោយមន្ទិល គឺកិលេស សូម្បីត្រឹមតែមួយថ្ងៃ រហូតដល់ចិត្តចុងក្រោយ ឲ្យដូចគ្នានឹងសង្ខ័យដែលខាត់ល្អហើយ គឺប្រៀបដូចសង្ខ័យដែលជម្រះស្អាតល្អ ព្រហ្មចរិយៈនេះ ដែលបុគ្គលនៅគ្រប់គ្រងផ្ទះ គឺនៅក្នុងផ្ទះ

និងប្រព្រឹត្តឲ្យបរិបូណ៌ដោយចំណែកមួយ ។ បេ ។ មិនមែនធ្វើបានឆ្ងាយ បើ
 ដូច្នោះ អញគប្បីផ្តាច់ គឺគប្បីកោរសក់ និងពុកមាត់ ហើយបិទបាំង គឺដណ្តប់
 សំពត់ ឈ្មោះកាសាវកស្រ្ត ជ្រលក់ដោយទឹកម្តង គឺសំពត់ដែលគួរដល់
 បុគ្គលប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយៈ ចេញចាកផ្ទះ ហើយបួស ជាអ្នកមិនមានផ្ទះ ។
 ព្រោះហេតុដែលកម្ម មានកសិកម្ម និងពាណិជ្ជកម្មជាដើម ដែលជាប្រ-
 យោជន៍ដល់ផ្ទះ លោកហៅថា **អគារិយំ** ហើយ អគារិយៈនោះមិនមានក្នុង
 បព្វជ្ជា ព្រោះដូច្នោះ ទើបបព្វជ្ជា ឈ្មោះថា **អនគារិយ** គឺកម្មមិនជា
 ប្រយោជន៍ដល់ផ្ទះ អធិប្បាយថា អញគប្បីចេញ គឺគប្បីចូលដល់ បានដល់
 គប្បីបដិបត្តិកម្មដែលមិនជាប្រយោជន៍ដល់ផ្ទះ គឺបព្វជ្ជានោះ សោណឧបាសក
 ប្រាប់ដល់ហេតុដែលខ្លួនត្រិះរិះក្នុងទឹកចំណី ដោយអាការយ៉ាងនេះដល់ព្រះថេរៈ
 ហើយ មានបំណងនឹងបដិបត្តិតាមនោះ ទើបប្រាប់ថា សូមលោកម្ចាស់
 មហាកច្ចានៈ ឲ្យខ្ញុំបួសចុះ ចំណែកព្រះថេរៈពិចារណាថា ញាណរបស់
 ឧបាសក មិនទាន់ចាស់ក្លា ទើបរង់ចាំការចាស់ក្លានៃញាណ យាត់នូវការ
 ពេញចិត្តក្នុងបព្វជ្ជា ដោយន័យជាដើមថា កម្របុគ្គលធ្វើបាន ដូច្នោះ ។

[១២០] បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **ឯកកត្តំ** នេះ លោកពោល
 សំដៅដល់ការរៀនចាកការបរិភោគក្នុងវេលាវិកាល ដែលពោលយ៉ាងនេះថា
 ភិក្ខុជាអ្នកឆាន់ម្តង រៀនចាកតម្រេក រៀនចាកការបរិភោគក្នុងវេលាវិកាល ។
 បទថា **ឯកសេយ្យំ** បានដល់ ដេកមិនមានសម្លាញ់ ។ ក្នុងពាក្យថា **ឯក-**
សេយ្យំ នេះ កាលប្រាថ្នាដល់ការដេកជាប្រធាន ទើបលោកសម្តែងកាយវិវេក

ក្នុងតវិយាបថទាំង ៤ ដែលពោលហើយ ដោយន័យជាដើមថា ឈរម្នាក់
 ឯង ដើរម្នាក់ឯង អង្គុយម្នាក់ឯង ដូច្នោះ មិនមែនសម្តែងត្រឹមតែជាបុគ្គល
 ម្នាក់ឯងដេក ។ បទថា ព្រហ្មចរិយំ បានដល់ ព្រហ្មចរិយៈ គឺរៀនចាកមេប៉ុន
 ឬសាសនព្រហ្មចរិយៈ គឺការប្រកបរឿយៗ នូវត្រៃសិក្ខា ។ បទថា វស្ស
 ជានិបាត ក្នុងចោទនត្ថ ។ បទថា តត្ថេវ បានដល់ ក្នុងផ្ទះនោះឯង ។ បទថា
 តុទ្ធសាសនំ អនុយុត្តា សេចក្តីថា ចូរប្រកបរឿយៗ នូវសីលមានអង្គ ៥
 មានអង្គ ៨ និងមានអង្គ ១០ មានការកំណត់ជានិច្ចសីល និងឧបោសថ-
 សីលជាដើម និងសមាធិការវនា និងបញ្ញាការវនា ដែលសមគួរដល់សីល ។
 ពិតហើយ ព្រហ្មចរិយៈនេះ ដែលឧបាសកគប្បីប្រព្រឹត្តរឿយៗ ក្នុងចំណែក
 ខាងដើម ឈ្មោះថា ព្រះពុទ្ធសាសនា ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា
 ព្រហ្មចរិយៈ មានការបរិភោគភត្តតែមួយពេល មានការដេកតែម្នាក់ឯង
 ដូច្នោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា កាលយុត្តំ សេចក្តីថា ប្រកបដោយកាល
 ពោល គឺថ្ងៃ ១៤ , ១៥ , ៨ និងថ្ងៃបុណ្យហិរិយបក្ខ ។ ម្យ៉ាងទៀត អាត្មាអញ
 គប្បីអាចអស់កាលដ៏គួរ គឺដែលសមគួរដល់បុគ្គលដែលប្រកបរឿយៗ ក្នុង
 កាលតាមដែលពោលហើយ អធិប្បាយថា មិនមែនបួសសព្វកាល ។ ពាក្យ
 ទាំងអស់ លោកពោលដើម្បីឲ្យសមគួរក្នុងសម្លាបដំបូង ព្រោះកាមទាំងឡាយ
 លះបានលំបាក ព្រោះញាណរបស់ឧបាសកមិនទាន់ចាស់ក្លា មិនមែនពោល
 ដើម្បីឃាត់ការពេញចិត្តក្នុងបព្វជ្ជា ។

បទថា បព្វជ្ជាភិក្ខុវិទូ បានដល់ ផ្លើម គឺឧស្សាហ៍ដើម្បីបព្វជ្ជា ។ បទ
 ថា បដិប្បស្សន្តិ សេចក្តីថា រម្ងាប់ទៅ ព្រោះតន្ត្រីយមិនទាន់ចាស់ក្លា និង
 ព្រោះការសង្ខេបមិនទាន់ចាស់ក្លា ។ ការបួសរបស់ឧបាសករម្ងាប់ទៅក៏ពិត
 តែលោកក៏នៅតាំងនៅតាមវិថីដែលព្រះថេរៈប្រាប់ ហើយចូលទៅរកព្រះថេរៈ
 តាមកាលដ៏សមគួរ ហើយអង្គុយជិតស្តាប់ធម៌ ។ ចិត្តរបស់លោក កើតឡើង
 ក្នុងការបួសគ្រាទី ២ ដោយន័យដូចពោលហើយនោះឯង ។ លោកប្រាប់
 ដល់ព្រះថេរៈឲ្យជ្រាប សូម្បីគ្រាទី ២ ព្រះថេរៈក៏ហាម តែក្នុងវារៈទី ៣ ព្រះ
 ថេរៈដឹងថា គាត់មានញាណចាស់ក្លាហើយ ឥឡូវនេះ ជាពេលដែលនឹងឲ្យ
 ឧបាសកបួស ។ ព្រះថេរៈឲ្យឧបាសកបួសហើយ ស្វែងរកគណៈកន្លងទៅ
 បាន ៣ ឆ្នាំ ទើបឲ្យឧបសម្បទា ដូចលោកពោលថា ទុតិយម្បិ ទោ
 សោណោ ។ បេ។ ឧបសម្បទានេសិ ដូច្នោះជាដើម ។

[១២១] បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា អប្បភិក្ខុកោ ប្រែថា មានភិក្ខុ
 ២-៣ រូប ។ បានឮថា ក្នុងកាលនោះ ភិក្ខុទាំងឡាយ ដោយច្រើននៅក្នុង
 មជ្ឈិមប្រទេសប៉ុណ្ណោះ ។ ព្រោះដូច្នោះ ទើបក្នុងទីនោះ មានភិក្ខុ ២-៣
 រូបប៉ុណ្ណោះ ។ ភិក្ខុទាំងនោះចែកគ្នានៅយ៉ាងនេះ គឺក្នុងនិគមមួយមានមួយរូប
 ក្នុងនិគមមួយមានពីររូប ។ បទថា កិច្ចេន ប្រែថា ដោយលំបាក ។ បទថា
 កសិរេន ប្រែថា ដោយកម្រ ។ បទថា តតោ តតោ បានដល់ ចាកតាម
 និងនិគមជាដើមនោះៗ ។ ពិតហើយ កាលព្រះថេរៈនាំភិក្ខុ ២-៣ រូបមក
 បណ្តាភិក្ខុដទៃដែលនាំមកមុន ក៏នាំគ្នាចៀសចេញទៅ ដោយករណីយកិច្ច

ឯណានីមួយ គ្រាវង់ចាំកាលបន្តិចបន្តួច ហើយនាំភិក្ខុទាំងនោះត្រឡប់មក
 ទៀត ឯភិក្ខុក្រៅអំពីនេះ ក៏ចៀសចេញទៅ ការប្រជុំដោយការនាំមករឿយៗ
 យ៉ាងនេះ មានដោយកាលយូរនោះឯង ។ ក្នុងកាលនោះ ព្រះថេរៈបាននៅតែ
 មួយរូប ។ បទថា ទសវគ្គំ ភិក្ខុសង្ឃំ សន្និទានេតទ្វា សេចក្តីថា ក្នុងកាល
 នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់អនុញ្ញាតឧបសម្បទា ដោយសង្ឃទសវគ្គ
 ប៉ុណ្ណោះ ក្នុងបច្ចុប្បន្នទេស ។ ពិតហើយ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រូវព្រះថេរៈ
 ទូលដល់ហេតុឧបសម្បទានេះ ទើបទ្រង់អនុញ្ញាតឧបសម្បទា ក្នុងបច្ចុប្ប-
 ន្នទេស ដោយសង្ឃបញ្ចវគ្គ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា វិណ្ណំ
 វស្សានំ ។ បេ។ សន្និទានេតទ្វា ដូច្នោះជាដើម ។

បទថា វស្សំ វុដ្ឋស្ស បានដល់ ដែលឧបសម្បទាហើយ ចូលវស្សាខាង
 ដើម ហើយចេញ ។ បទថា ឯទិសោ ច ឯទិសោ ច សេចក្តីថា ព្រះមាន
 ព្រះភាគ អញ្ញាបានស្តាប់មកថា បែបនេះ បែបនេះ គឺទ្រង់ប្រកបដោយនាម
 កាយសម្បត្តិ និងរូបកាយសម្បត្តិបែបនេះ និងប្រកបដោយធម្មកាយសម្បត្តិ
 បែបនេះ ដោយពាក្យថា ន ទោ មេ សោ ភគវា សម្មទា ទិដ្ឋោ នេះ
 អាចារ្យទាំងឡាយសំដៅយកកាតជាបុថុជ្ជនប៉ុណ្ណោះ ពោលថា សោណៈមាន
 បំណងនឹងគាល់ព្រះមានព្រះភាគ តែខាងក្រោយ លោកនៅក្នុងព្រះគន្ធកុដិជា
 មួយព្រះសាស្តា ក្នុងពេលទៀបភ្នំ ព្រះសាស្តាទ្រង់និមន្ត ទើបធ្វើទុកក្នុងចិត្ត
 ឲ្យមានប្រយោជន៍ដល់ព្រះសូត្រ ១៦ ជា ៨ វគ្គ ចំពោះព្រះកត្តព្រះសាស្តា
 ហើយប្រមូលមកទុកក្នុងចិត្តទាំងអស់ ជាអ្នកដឹងច្បាស់នូវអត្ថ និងធម៌ កាល

នឹងពោល ជាអ្នកមានចិត្តជាសមាធិដោយមុខ គឺបាមោជ្ជដែលកើតអំពីធម៌
 ក្នុងពេលចប់សរកញ្ញា ផ្ដើមចម្រើនវិបស្សនា ពិចារណាសង្ខារ សម្រេចអរហត្ត
 ដោយលំដាប់ ក៏ដើម្បីជាប្រយោជន៍នៃបុណ្ណោះ ទើបព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់
 ត្រាស់ឲ្យលោកនៅក្នុងព្រះគន្ធកុដិជាមួយទ្រង់ ។ ឯអាចារ្យពួកខ្លះពោលថា
 ពាក្យថា អញមិនទាន់បានឃើញព្រះមានព្រះភាគចំពោះមុខ ដូច្នោះ លោក
 ពោលសំដៅយកការឃើញរូបកាយបុណ្ណោះ ។ ពិតហើយ ព្រះសោណៈគ្រាន់
 តែបួសហើយ រៀនកម្មដ្ឋានក្នុងសម្មាសម្ពាសន៍របស់ព្រះថេរៈ ព្យាយាម ក៏មិនទាន់
 បានឧបសម្បទាផង ក៏បានជាព្រះសោតាបន្ន កាលឧបសម្បទាហើយ គិតថា
 ឧបសម្បទានឹងឡាយក៏ជាព្រះសោតាបន្ន ឯអាត្មាអញក៏ជាសោតាបន្ន សេចក្ដី
 នេះ គិតធ្វើអ្វី ទើបចម្រើនវិបស្សនា ដើម្បីមគ្គជាន់ខ្ពស់ បានអភិញ្ញា ៦ ខាង
 ក្នុងវិស្សានោះឯង ហើយបវារណាដោយវិសុទ្ធិបវារណា ព្រោះឃើញអរិយ-
 សច្ច ទើបឈ្មោះថា លោកបានឃើញធម្មកាយរបស់ព្រះមានព្រះភាគ សម
 ដូចទ្រង់ត្រាស់ថា

ម្នាលវក្កលិ បុគ្គលណាឃើញធម៌ បុគ្គលនោះឈ្មោះថា ឃើញតថាគត
 បុគ្គលណាឃើញតថាគត បុគ្គលនោះឈ្មោះថាឃើញធម៌ ។ ព្រោះដូច្នោះ
 ទើបការឃើញធម្មកាយ សម្រេចដល់លោកមុននោះឯង កាលបវារណា
 ហើយ លោកមានបំណងនឹងឃើញរូបកាយ ។ បាលីថា សេនេ មំ ឧបជ្ឈាយោ
 អនុជាទាតិ បើឧបជ្ឈាយ៍អនុញ្ញាតខ្ញុំសោតដូច្នោះក៏មាន ។ តែអ្នករចនាពោល
 ថា កន្លែង ម្យ៉ាងទៀត បាលីថា សាធុ សាធុ អារុសោ សោណា គន្ធុ ត្នំ

អារុសោ សោណា សាធុ សាធុ សោណាៈ អ្នកចូរទៅចុះ ដូច្នោះក៏មាន ។
 តែពាក្យថា មា អារុសោ មិនមានក្នុងគម្ពីរច្បាប់ខ្លះឡើយ ។ ម្យ៉ាងទៀត
 បទថា ឯវមារុសោ បាលីថា ទោ អាយស្មា សោណោ ដូច្នោះក៏មាន ។
 ពិតហើយ វាទះថា អារុសោ នោះឯង ពួកភិក្ខុធ្លាប់ប្រព្រឹត្តហៅគ្នានិងគ្នាមក
 ក្នុងកាលដែលព្រះមានព្រះភាគទ្រង់គង់ព្រះជន្មនៅ ។ អត្ថនៃបទជាដើមថា
 ភគវន្តំ ចាសាទិកំ ខ្ញុំបានពោលហើយខាងដើមនោះឯង ។

បទថា កង្ខុ ភិក្ខុ ឧមនិយំ សេចក្តីថា ម្នាលភិក្ខុ យន្ត គឺសរីរៈរបស់
 អ្នក មានចក្រ ៤ មានទ្វារ ៩ អ្នកអត់ធន់បានដែរឬ ។ គឺអ្នកអាចអត់ធន់
 គឺអត់ធន់បរិហារបានឬ បានដល់ ការៈ គឺទុក្ខមិនគ្របសង្កត់អ្នកឬ ។ បទថា
 កង្ខុ យាបនិយំ សេចក្តីថា អ្នកអាចញ៉ាំងអត្តភាពឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ គឺឲ្យដំណើរ
 ទៅក្នុងកិច្ចនោះៗ បានដែរឬ អ្នកមិនសម្តែងអន្តរាយណាមួយឬ ។ បទថា
 កង្ខុសិ អប្បកិលមថេន សេចក្តីថា អ្នកមកអស់ផ្លូវឆ្ងាយ មានប្រមាណ
 ប៉ុណ្ណោះ ដោយមិនលំបាកទេឬ ។

[១២២] បទថា ឯតទយោសិ សេចក្តីថា ព្រះអានន្ទ កាលអនុ-
 សរណៈដល់ពុទ្ធចរិយាគុណ ទើបបានពោលពាក្យនេះក្នុងឥឡូវនេះ ដោយ
 ន័យជាដើមថា យស្ស ទោ មំ ភគវា នេះ បានជាពាក្យដែលលោកគិតមក
 ជាអាចិណ្ណវត្ថុ ។ បទថា ឯកវិហារេ បានដល់ ក្នុងព្រះគន្ធកុដិជាមួយគ្នា ។
 ពិតហើយ ព្រះគន្ធកុដិក្នុងទីនេះ លោកបំណងដល់វិហារ ។ បទថា វត្ថុ
 ប្រែថា ដើម្បីនៅ ។

ក្នុងបទថា **និសង្ខាយ វិត្តនាមេត្វា** នេះ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ អាចារ្យពួកខ្លះពោលថា ព្រោះព្រះមានព្រះភាគ កាលទ្រង់ធ្វើបដិសណ្ឋារៈក្នុង ការចូលសមាបត្តិដល់ព្រះសោណៈ ទ្រង់ចូលសមាបត្តិទាំងអស់ ដែលទូទៅ ដល់ព្រះសាវ័ក ដោយអនុលោម និងបដិលោម អស់រាត្រីដ៏ច្រើន ៗបេៗ រួច ទើបយាងចូលទៅកាន់វិហារ ដូច្នោះ ។ ឯព្រះសោណៈជ្រាបបំណងរបស់ព្រះ មានព្រះភាគ ទើបចូលសមាបត្តិទាំងអស់ដែលសមគួរដល់ព្រះបំណងនោះ អស់រាត្រីជាច្រើន ៗបេៗ ហើយចូលកាន់វិហារ ។ កាលចូលទៅហើយ ព្រះ មានព្រះភាគទ្រង់អនុញ្ញាត សូម្បីព្រះសោណៈក៏ធ្វើចីវរឲ្យជាករណីយកិច្ចខាង ក្រៅ (ដោះចីវរ) ហើយសម្ងំដោយការអង្គុយក្បែរព្រះបាទរបស់ព្រះមាន ព្រះភាគ ។ បទថា **អន្លេសិ** បានដល់ ទ្រង់ត្រាស់ប្រាប់ ។ បទថា **បដិភាតុ តំ ភិក្ខុ ធម្មោ ភាសិតំ** បានដល់ ម្នាលភិក្ខុ ការពោលធម៌ចូរប្រាកដដល់អ្នក គឺចូរមកក្នុងមុខ គឺញាណរបស់អ្នក អធិប្បាយថា ចូរពោលធម៌តាមដែល បានស្តាប់មក តាមដែលបានរៀនមក ។

បទថា **សោឡស អដ្ឋកវគ្គិកានិ** បានដល់ សូត្រ ១៦ សូត្រ មាន កាមសូត្រជាដើម ដែលចែកជាវគ្គមាន ៨ បទថា **សរេន អកណិ** បាន ដល់ បានពោលដោយសំឡេងពីរោះទៅតាមសូត្រ អធិប្បាយថា ពោលដោយ សរកញ្ញ ។ បទថា **សរកញ្ញបរិយោសានេ** បានដល់ ក្នុងការពោលសំឡេង ខ្ពស់ឲ្យចប់ ។ បទថា **សុត្តហិកានិ** បានដល់ រៀនសូត្រដោយប្រពៃ ។ បទ ថា **សុមនសិកានិ** បានដល់ ដាក់ចិត្តដោយល្អ ។ បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុង

កាលរៀនសូត្រ រៀនដោយប្រពៃ ក្រោយមក ក្នុងពេលធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយ
 ការស្វាធារណៈជាដើម ក៏ពោលព្យញ្ជនៈឲ្យខុសទៅ ឬធ្វើបទមុខ បទក្រោយ
 ឲ្យខុសក្លាំងក្លាត់ ព្រះសោណៈនេះ មិនមែនដូច្នោះឡើយ តែព្រះសោណៈនេះ
 ដាក់ចិត្តតាមដែលរៀនមក ដោយប្រពៃនោះឯង ។ ដោយហេតុនោះ ទើប
 លោកពោលថា បទថា **សុបនសិកតានិ** បានដល់ ដាក់ចិត្តដោយល្អ ។ បទ
 ថា **សុបធារតានិ** បានដល់ ដោយអត្ត លោកក៏ទ្រទ្រង់ចាំល្អហើយ ។ កាល
 លោកទ្រទ្រង់ចាំអត្តល្អហើយ ក៏អាចសូត្របានយ៉ាងត្រឹមត្រូវ ។ បទថា
កល្យាណវិយាសិ វាចាយ **សមន្ទាគតោ** សេចក្តីថា លោកជាអ្នកប្រកប
 ដោយវាចារបស់អ្នកក្រុង បរិបូណ៌ដោយបទ និងព្យញ្ជនៈដ៏មូលពីរោះ ដោយ
 ការពោលតាមវិធីនៃសិល្បៈ និងធនិតជាដើម ។ បទថា **វិសង្ខាយ** ប្រែថា
 រួចផុត ។ ដោយពាក្យនោះ លោកសម្តែងដល់ភាពដែលលោកជាអ្នកមាន
 វាទៈថា រួចផុត ។ បទថា **អនេលគន្ធាយ** សេចក្តីថា ទោស លោក
 ហៅថា **ឯល** ទោសនៃវាចានោះមិនហូរចេញទៅ ហេតុនោះ ទើបវាចានោះ
 ឈ្មោះថា **អនេលគន្ធា** អធិប្បាយថា វាចានោះមិនមានទោស ។ ម្យ៉ាងទៀត
 បទថា **អនេលគន្ធាយ** សេចក្តីថា ដោយវាចាដែលមិនមានទោស និងមិន
 ឃ្លៀងឃ្លាត ឈ្មោះថា វាចាមិនមានទោស អធិប្បាយថា មានបទ និង
 ព្យញ្ជនៈមិនឃ្លៀងឃ្លាត គឺមានបទ និងព្យញ្ជនៈមិនដាច់ ។ ពិតហើយ ទើប
 ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ស្តាប់នាលោកក្នុងឯតទគ្គៈថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ
 បណ្តាពួកភិក្ខុអ្នកពោលពាក្យពីរោះ ដែលជាសាវ័ករបស់តថាគត ស្រេច

នឹងសោណកុដិកណ្ណៈ ប្រសើរជាងគេ ។ បទថា អត្តស្ស វិញ្ញាបនិយា
សេចក្តីថា ដោយវាចាដែលអាចឲ្យដឹងច្បាស់ អត្តតាមបំណង ។

បទថា កតិវស្សោ សេចក្តីថា បានឮថា លោកតាំងនៅក្នុងចំណែកទី
៣ នៃមជ្ឈិមវ័យ សម្បូរដោយអាកប្បកិរិយាពិត រមែងប្រាកដដល់ជនដទៃ
ដូចបព្វជិតដែលបួសយូរ ដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់សួរសំដៅដល់លោក។
អាចារ្យពួកខ្លះពោលថា សេចក្តីនោះ មិនមែនហេតុ កាលបើដូច្នោះ លោក
សមគួរនឹងសោយសុខដែលកើតអំពីសមាធិ តែព្រោះហេតុអ្វី ទើបលោកដល់
នូវសេចក្តីប្រមាទអស់កាលមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ព្រោះហេតុនោះ ដើម្បីប្រកប
សេចក្តីនេះទៀត ទើបព្រះសាស្តាសួរលោកថា អ្នកមានវស្សាប៉ុន្មាន ដោយ
ហេតុនោះឯង ទើបព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់ភិក្ខុ ហេតុអ្វីក៏អ្នកធ្វើឲ្យ
យឺតយូរយ៉ាងនេះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា កិស្ស ប្រែថា ព្រោះហេតុអ្វី ។ បទថា ឯវិ
ចិរំ អកាសិ ប្រែថា ប្រព្រឹត្តយឺតយូរ អធិប្បាយថា ព្រោះហេតុអ្វី ទើបអ្នក
មិនចូលដល់បព្វជ្ជា នៅក្នុងផ្ទះអស់កាលយូរដល់ម៉្លោះ ។ បទថា ចិរំ ទិដ្ឋោ
មេ បានដល់ ខ្ញុំព្រះអង្គបានឃើញទោសក្នុងកាមទាំងឡាយមកយូរ គឺដោយ
កាលយូរ ។ បទថា កាមេសុ បានដល់ ក្នុងកិលេសកាម និងវត្ថុកាម ។
បទថា អាទិណវោ ប្រែថា ទោស ។ បទថា អបិច សេចក្តីថា កាលខ្ញុំព្រះ
អង្គឃើញទោសក្នុងកាមទាំងឡាយ ដោយប្រការណាមួយ ខ្ញុំព្រះអង្គមិនអាច
ចេញចាកការគ្រប់គ្រងផ្ទះ ។ ព្រោះហេតុអ្វី ព្រោះការគ្រប់គ្រងផ្ទះចង្អៀតចង្អល់

គឺការវៈនៃការគ្រប់គ្រងផ្ទះ មានកិច្ចធំ-តូច កិច្ចខ្ពស់-ទាបចូលមកពាក់ព័ន្ធ ។
ដោយហេតុនោះឯង ទើបលោកពោលថា ពហុកិច្ចោ ពហុករណីយោ មាន
កិច្ចច្រើន មានករណីច្រើន ដូច្នោះជាដើម ។

បទថា **ឯតមត្តំ វិទិត្យា** សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបដោយអាការទាំងពួងនូវ
អត្ថនេះថា ចិត្តនៃបុគ្គលដែលឃើញទោសក្នុងកាមទាំងឡាយតាមសេចក្តីពិត
សូម្បីយឺតយូរ ក៏មិនស្ទុះទៅ គឺមិនរមៀលធ្លាក់ទៅដោយពិតនោះឯង ដូច
តំណក់ទឹកលើស្លឹកឈូក ដូច្នោះ ។ បទថា **សមំ ឧទានំ** សេចក្តីថា ទ្រង់បន្តិ
ឧទាននេះ ដែលសម្តែងដល់អត្ថនេះថា លោកកាលជ្រាបបវត្តិ និងនិវត្តិ ដោយ
ប្រពៃនោះឯង រមែងមិនត្រេកអរក្នុងបវត្តិកាល និងក្នុងកាលខ្លះ ដែលមាន
បវត្តិកាល និងនិវត្តិនោះជានិមិត្ត ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **ទិស្វា អាទិនវំ** លោកេ សេចក្តីថា ឃើញ
អាទិនវំ គឺទោស ដោយចក្ក គឺបញ្ញា ក្នុងសង្ខារលោកទាំងអស់ ដោយន័យ
ថា មិនទៀង ជាទុក្ខ មានការប្រែប្រួលទៅជាធម្មតាដូច្នោះ ដោយពាក្យនេះ
ទ្រង់សម្តែងដល់វិបស្សនាវារៈ ។ បទថា **ញត្វា ធម្មំ និរុបធិ** សេចក្តីថា ដឹង
ការមិនមានឧបធិ គឺនិព្វានធម៌ ព្រោះលះបង់ឧបធិទាំងពួងមិនជាប់ គឺធ្វើអមត-
ធម៌ ពោល គឺវិវេកដែលជាគ្រឿងរលាស់ទុក្ខឲ្យជាក់ច្បាស់ ចាក់ធ្លុះដោយ
មគ្គញ្ញាណតាមសេចក្តីពិត ។ គប្បីឃើញហេតុ និងអត្ថនៃបទទាំងនេះថា **ទិស្វា**
ញត្វា ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា ព្រោះផឹកទេពិ ទើបមានកម្លាំង ព្រោះឃើញ
រាជសីហ៍ ទើបខ្លាច ព្រោះឃើញដោយបញ្ញា ទើបអាសវៈអស់ទៅ ។ បទថា

អរិយោ ន រមតិ ទាបេ សេចក្តីថា សប្បុរស ឈ្មោះថា អរិយៈ ព្រោះឆ្ងាយ
 ចាកកិលេស រមែងមិនត្រេកអរក្នុងបាប សូម្បីមានប្រមាណតិច ។ ព្រោះ
 ហេតុអ្វី ព្រោះមនុស្សល្អ រមែងមិនត្រេកអរក្នុងបាប អធិប្បាយថា បុគ្គល
 បរិសុទ្ធ ព្រោះមានកាយសមាចារបរិសុទ្ធដោយល្អ រមែងមិនត្រេកអរ គឺមិន
 ត្រេកអរក្នុងបាប គឺក្នុងសន្តិលេសធម៌ ដូចស្តេចហង្ស មិនត្រេកអរក្នុងទី
 ស្មោកគ្រោក ដូច្នោះ ។ បាលីថា ទាបេ ន មរតិ សុច្ឆិ បុគ្គលអាក្រក់ មិន
 ត្រេកអរក្នុងរបស់ស្អាត ដូច្នោះក៏មាន ។ ពាក្យនោះ មានអធិប្បាយដូចតទៅ
 បុគ្គលបាប គឺមនុស្សអាក្រក់ រមែងមិនត្រេកអរក្នុងរបស់ស្អាត គឺរបស់មិន
 មានទោស មានសេចក្តីផ្សំផងជាសកាវៈ ដោយពិត ត្រេកអរតែរបស់មិន
 ស្អាត គឺសន្តិលេសធម៌ប៉ុណ្ណោះ ដូចជ្រូកស្រុកជាដើម ត្រេកអរក្នុងទីដែល
 ស្មោកគ្រោកប៉ុណ្ណោះ ព្រោះដូច្នោះ ទើបទ្រង់ប្តូរទេសនាដោយធម៌ដែលជា
 បដិបក្ខដល់គ្នានឹងគ្នា ។

កាលព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់បន្ទីឧទានយ៉ាងនេះហើយ ព្រះសោណៈក្រោក
 អំពីអាសនៈ ថ្វាយបង្គំព្រះសាស្តា ទូលសូមវត្ថុ ៥ ប្រការ មានឧបសម្បទា
 ជាដើម មួយអង្វើដោយសង្ឃបញ្ជាវគ្គក្នុងបច្ចុប្បន្នទេស តាមពាក្យឧបជ្ឈាយ៍
 របស់ខ្លួន ។ ឯសេចក្តីដែលព្រះមានព្រះភាគទ្រង់អនុញ្ញាតទាំងអស់ គប្បី
 ជ្រាបដោយន័យដែលពោលមកហើយ ក្នុងខន្ធកៈចុះ ។^{១៧៣}

អដ្ឋកថា សោណាសូត្រទី ៦ ចប់

សុត្តន្តបិដក

កង្វារវេតសូត្រ

[១២៣] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់នៅក្នុងវត្តជេតពន របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ជិតក្រុងសាវត្ថី ។ សម័យនោះឯង ព្រះកង្វារវេតៈដ៏មានអាយុ អង្គុយផ្តត់ក្មេន តម្រង់កាយឲ្យ ត្រង់ហើយ រំពឹងនូវកង្វារិតរណវិសុទ្ធិ (សេចក្តីបរិសុទ្ធព្រោះឆ្លងនូវសេចក្តី សង្ស័យ) របស់ខ្លួន ក្នុងទីជិតនៃព្រះមានព្រះភាគ ។ ព្រះមានព្រះភាគក៏ទត ឃើញព្រះកង្វារវេតៈដ៏មានអាយុ កំពុងអង្គុយផ្តត់ក្មេន តម្រង់កាយឲ្យត្រង់ ហើយ រំពឹងនូវកង្វារិតរណវិសុទ្ធិរបស់ខ្លួន ក្នុងទីជិតនៃព្រះមានព្រះភាគ ។ គ្រានោះ ព្រះមានព្រះភាគ ជាបច្ច្យាសនូវសេចក្តីនុះហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺ ឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

សេចក្តីសង្ស័យទាំងឡាយណាមួយ ក្នុងលោកនេះក្តី ក្នុងលោក ខាងមុខក្តី ដែលបុគ្គលគប្បីដឹង ក្នុងអត្តភាពរបស់ខ្លួនឬ ឬគប្បី ដឹងក្នុងអត្តភាពរបស់បុគ្គលដទៃ បុគ្គលអ្នកមានឈាន មាន ព្យាយាម កាលប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយធម៌ រមែងលះបង់នូវសេចក្តី សង្ស័យទាំងអស់នោះបាន ។ សូត្រទី ៧ ។

អដ្ឋកថា

កង្ខារវេតសូត្រ

កង្ខារវេតសូត្រទី ៧ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[១២៣] បទថា វេតតោ ជាឈ្មោះរបស់ព្រះថេរៈនោះ ។ ពិតហើយ ព្រះថេរៈនោះ បានបញ្ចេញឧបសម្បទាក្នុងព្រះសាសនា ហើយជាអ្នកមានសីល មានកល្យាណធម៌ តែលោកច្រើនដោយសេចក្តីសង្ស័យ ពោល គឺសេចក្តីរង្វៀសក្នុងព្រះវិន័យជាដើមថា សណ្តែកបាយជាអកប្បិយ រមែងមិនគួរដើម្បីបរិភោគ ស្ករអំពៅដែលជាអកប្បិយ រមែងមិនគួរបរិភោគ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកប្រាកដឈ្មោះថា កង្ខារវេតៈ ។ ក្រោយមក លោករៀនកម្មដ្ឋានក្នុងសម្មាសម្ពុទ្ធិព្រះសាស្តា ព្យាយាមធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវអភិញ្ញា ៦ សម្បុរនៅដោយសុខដែលកើតអំពីឈាន និងសុខដែលកើតអំពីផលចិត្ត ។ តែដោយច្រើន លោកពិចារណាអរិយមគ្គដែលខ្លួនសម្រេចហើយធ្វើឲ្យធ្ងន់ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា រំពឹងនូវកង្ខារវិគរណវិសុទ្ធិ (សេចក្តីបរិសុទ្ធព្រោះឆ្លងនូវសេចក្តីសង្ស័យ) របស់ខ្លួន ដូច្នោះជាដើម ។

ពិតហើយ បញ្ញាដែលសម្បយុត្តដោយមគ្គក្នុងទីនេះ លោកបំណងយកថា ជាកង្ខារវិគរណវិសុទ្ធិនេះ ព្រោះឆ្លង គឺឈានកន្លងសេចក្តីសង្ស័យទាំងពួង ដោយមិនមានចំណែកសេសសល់ គឺការសង្ស័យមានវត្ថុ ១៦ ដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយន័យជាដើមថា អតីតកាលដែលយូរ អញ្ចមានហើយឬហ្ន៎ សេចក្តីសង្ស័យមានវត្ថុ ៨ ដែលលោកពោលទុកយ៉ាងនេះថា រមែងសង្ស័យក្នុងព្រះពុទ្ធ ក្នុងព្រះធម៌ ។ បេ ។ រមែងសង្ស័យក្នុងបដិច្ចសមុប្បន្នធម៌ និងពោលថ្វីដល់

សេចក្តីសង្ស័យក្រៅអំពីនេះ និងព្រោះសេចក្តីបរិសុទ្ធដោយចំណែកមួយចាក
 កិលេសដទៃ ដែលខ្លួនគប្បីលះ ។ អាវុសោរូបនេះ ព្រោះលោកមានសេចក្តី
 សង្ស័យជាប្រក្រតីអស់កាលដ៏យូរ ទើបអង្គុយពិចារណាអរិយមគ្គ ដែលខ្លួន
 សម្រេចហើយនោះឲ្យឆ្លងថា អញលះសេចក្តីសង្ស័យទាំងនេះបានជាសមុច្ឆេទ
 ដោយអាស្រ័យមគ្គធម៌នេះ មិនមែនអង្គុយពិចារណាលើញនាមរូប មួយអន្លើ
 ដោយបច្ច័យ ព្រោះត្រង់នូវការសង្ស័យបាន មានការមិនទៀងជាទីបំផុត ។

បទថា **ឯតមត្តំ វិទិត្យា** សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបអត្តនេះ គឺការត្រង់សេចក្តី
 សង្ស័យនៃអរិយមគ្គបានជាសមុច្ឆេទ ហើយទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ដែល
 សម្តែងដល់សេចក្តីនោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **យាកាចិ កង្ខា សធ វា ហារំ វា** សេចក្តីថា
 សេចក្តីសង្ស័យក្នុងអត្តភាពនេះ គឺអត្តភាពដែលជាបច្ចុប្បន្ននេះ ដែលកើត
 ឡើងដោយន័យជាដើមថា អញកើតឬហ្ន៎ ឬថា អញមិនកើតហ្ន៎ ឬក្នុងអត្ត-
 ភាពដទៃ គឺក្នុងអត្តភាពដែលជាអតីត និងអនាគត ដែលកើតឡើងដោយន័យ
 ជាដើមថា អតីតកាលដ៏យូរ អញមានហើយឬហ្ន៎ ។ បទថា **សកវេទិយា**
វា បរវេទិយា វា សេចក្តីថា សេចក្តីសង្ស័យនោះ គឺការនឿងត្រល់ណា
 មួយ ក្នុងការដឹងរបស់ខ្លួនដែលគប្បីបាន គឺដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយជាអារម្មណ៍
 ក្នុងអត្តភាពរបស់ខ្លួនយ៉ាងនេះ គឺដោយន័យដូចពោលហើយ ឬក្នុងការដឹង
 របស់អ្នកដទៃ ដែលគប្បីបានក្នុងអត្តភាពរបស់អ្នកដទៃ គឺដែលគប្បីបាន បាន
 ដល់ ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអត្តភាពដ៏ឧត្តម ដោយន័យជាដើមថា ជាព្រះពុទ្ធ

ឬហ្ន៎ ឬថា មិនមែនជាព្រះពុទ្ធ ។ បទថា ឈាយិនោ តា បដហន្តិ សព្វា
 អាតាបិនោ ព្រហ្មចរិយំ ចរន្តា សេចក្តីថា បុគ្គលណា ឈ្មោះថា ជាអ្នក
 សម្តីងឈាន ដោយអាម្មណ្ណបនិជ្ឈាន និងលក្ខណ្ណបនិជ្ឈាន ចម្រើនវិបស្សនា
 ឈ្មោះថា មានសេចក្តីព្យាយាម ព្រោះបរិបូណ៌ដោយសម្មប្បធាន ៤ កំពុង
 ប្រព្រឹត្ត គឺបានទទួលមគ្គព្រហ្មចរិយៈ ដែលតាំងនៅក្នុងបឋមមគ្គ មានសទ្ធា-
 នុសារីបុគ្គលជាដើម រមែងលះ គឺរមែងកាត់ផ្តាច់នូវសេចក្តីសង្ស័យទាំងពួង
 នោះ ក្នុងខណៈនៃមគ្គ បន្ទាប់អំពីនោះ ឈ្មោះថា បុគ្គលទាំងនោះលះនូវ
 សេចក្តីសង្ស័យទាំងឡាយចេញបាន ។ ព្រោះដូច្នោះ ទើបមានអធិប្បាយថា
 ការលះសេចក្តីសង្ស័យទាំងនោះដទៃអំពីនេះបានជាសមុច្ឆេទ មិនមាន ។

ដូច្នោះ ព្រះមានព្រះភាគ កាលទ្រង់សរសើរការសម្រេចអរិយមគ្គរបស់
 កង្ខារេវតៈដោយឈានមុខ គឺដោយលើកឈានឡើងជាប្រធាន ទើបទ្រង់បន្តិ
 ឧទាន ដោយអំណាចការសរសើរ ។ ដោយហេតុនោះឯង ទើបព្រះមានព្រះ
 ភាគទ្រង់ស្តាប់នាលោកក្នុងឯតទគ្គៈ ដោយភាពជាអ្នកមានឈានថា ម្ចាស់
 ភិក្ខុទាំងឡាយ បណ្តាពួកភិក្ខុអ្នកបានឈាន ដែលជាសាវ័ករបស់តថាគត
 ស្រេចនឹងកង្ខារេវតៈ ប្រសើរជាងគេ ។^{១៣៣}

អដ្ឋកថា កង្ខារេវតសូត្រទី ៧ ចប់

សុត្តន្តបិដក

អាណន្តសូត្រ

[១២៤] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់នៅក្នុងវត្តវេឡូវនៃ ជាកលន្ទកនិវាបស្ថាន ទៀបក្រុងរាជគ្រឹះ ។ សម័យ នោះឯង ព្រះអាណន្តដ៏មានអាយុ ស្មៀកស្បង់ប្រដាប់បាត្រ និងចីវរ ចូលទៅ កាន់ក្រុងរាជគ្រឹះ ដើម្បីបិណ្ឌបាត ក្នុងវេលាបុព្វណ្ណសម័យ ក្នុងឧបោសថ ថ្ងៃនោះ ។ ទេវទត្តបានឃើញនូវព្រះអាណន្តដ៏មានអាយុ កំពុងត្រាច់ទៅបិណ្ឌ- បាត ក្នុងក្រុងរាជគ្រឹះ លុះឃើញហើយ ចូលសំដៅមករកព្រះអាណន្តដ៏មាន អាយុ លុះចូលមកដល់ហើយ ក៏និយាយនឹងព្រះអាណន្តដ៏មានអាយុយ៉ាងនេះ ថា នែអាវុសោ អាណន្ត តាំងពីថ្ងៃនេះជាដើមទៅ ខ្ញុំរៀនព្រះមានព្រះភាគ រៀន ភិក្ខុសង្ឃហើយ នឹងធ្វើឧបោសថ និងសង្ឃកម្មទាំងឡាយ (ដាច់ដោយ ខ្លួន) ។ គ្រានោះ ព្រះអាណន្តដ៏មានអាយុ ត្រាច់ទៅបិណ្ឌបាត ក្នុងក្រុង រាជគ្រឹះ លុះត្រឡប់អំពីបិណ្ឌបាត ក្នុងវេលាក្រោយកត្ត ចូលទៅគាល់ព្រះ មានព្រះភាគ លុះចូលទៅដល់ហើយ ក៏ថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ ហើយ អង្គុយក្នុងទីសមគួរ ។ លុះព្រះអាណន្តដ៏មានអាយុ អង្គុយក្នុងទីសមគួរហើយ ទើបក្រាបបង្គំទូលចំពោះព្រះមានព្រះភាគថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន អម្បាញ់ មិញនេះ ខ្ញុំព្រះអង្គស្មៀកស្បង់ ប្រដាប់បាត្រចីវរ ចូលទៅកាន់ក្រុងរាជគ្រឹះ ដើម្បីបិណ្ឌបាត ក្នុងបុព្វណ្ណសម័យ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ទេវទត្តក៏បាន ឃើញខ្ញុំព្រះអង្គ កំពុងត្រាច់ទៅកាន់ក្រុងរាជគ្រឹះ ដើម្បីបិណ្ឌបាត លុះឃើញ ហើយ ក៏ត្រឡប់ចូលមករកខ្ញុំព្រះអង្គ លុះចូលមកហើយ និយាយនឹងខ្ញុំព្រះអង្គ

ថា នៃអារុសោអានន្ទ តាំងពីថ្ងៃនេះជាដើមទៅ ខ្ញុំរៀនព្រះមានព្រះភាគ រៀន
 ភិក្ខុសង្ឃហើយ នឹងធ្វើឧបោសថ និងសង្ឃកម្មទាំងឡាយ (ដាច់ដោយខ្លួន)
 បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ទេវទត្តនឹងបំបែកសង្ឃក្នុងថ្ងៃនេះ នឹងធ្វើឧបោសថ
 ឬសង្ឃកម្មទាំងឡាយ (ដាច់ដោយខ្លួន) ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាប
 ច្បាស់សេចក្តីនេះហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

អំពើល្អ មនុស្សល្អ ធ្វើបានដោយងាយ អំពើល្អ មនុស្សអាក្រក់
 ធ្វើបានដោយកម្រ អំពើអាក្រក់ មនុស្សអាក្រក់ ធ្វើបានដោយងាយ
 អំពើអាក្រក់ ពួកព្រះអរិយៈ ធ្វើបានដោយកម្រ ។ សូត្រទី ៨ ។

អដ្ឋកថា

អានន្ទសូត្រ

អានន្ទសូត្រទី ៨ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[១២៤] បទថា អាយស្មន្តំ អានន្តំ ឯតទដោច សេចក្តីថា ទេវទត្ត
 ដឹកនាំក្នុងការសម្លាប់ ឲ្យលែងជីវិតឡើយ ប្រមៀលថ្ម កាលមិនអាចធ្វើ
 សេចក្តីវិនាសដល់ព្រះមានព្រះភាគ ទើបពោលពាក្យជាដើមថា អដ្ឋតត្ថេ
 ប្រែថា តាំងអំពីថ្ងៃនេះជាដើមទៅ ដោយបំណងនឹងបំបែកសង្ឃ ធ្វើនូវការ
 ទម្លាយចក្រ ។ បទថា អញ្ញត្រេវ ភគវតា ប្រែថា បែកពីព្រះមានព្រះភាគ
 អធិប្បាយថា មិនធ្វើឲ្យជាព្រះសាស្តា ។ បទថា អញ្ញត្រេ ភិក្ខុសង្ឃា ប្រែថា

បែកពីភិក្ខុសង្ឃប៉ុណ្ណោះ ។ បទថា ឧទោសនំ ករិស្សាមិ សង្ឃកម្មានិ ច
 សេចក្តីថា នឹងបំបែកភិក្ខុសង្ឃដែលធ្វើតាមឱវាទរបស់ព្រះមានព្រះភាគ ធ្វើ
 ឧបាសថ និងសង្ឃកម្មមួយផ្នែក ជាមួយភិក្ខុដែលយល់ស្របតាមខ្លួន ។ បទ
 ថា ទេវទត្តា សង្ឃំ ភិទ្ធិស្សតិ សេចក្តីថា ថ្ងៃនេះ ទេវទត្តនឹងបំបែកសង្ឃ
 ជា ២ ចំណែកដោយពិត ព្រោះទេវទត្តត្រៀមគ្នា ធ្វើការបំបែកទាំងអស់
 ហើយ ពិតហើយ កាលទេវទត្តសម្តែងវត្ថុណាមួយ ក្នុងបណ្តាវត្ថុជាគ្រឿង
 ធ្វើឲ្យបែកជាដើមថា សម្តែងអធម៌ ថាជាធម៌ ហើយឲ្យយល់ព្រមថា ពួក
 អ្នកចូរកាន់យកវត្ថុនេះ ចូរគាប់ចិត្តក្នុងវត្ថុនេះ ដោយហេតុនោះៗ ហើយឲ្យ
 ចាប់ស្លាកបំបែក ធ្វើសង្ឃកម្ម សង្ឃ ឈ្មោះថា ត្រូវបំបែកហើយ ។

សមដូចព្រះតម្រាស់ដែលត្រាស់ក្នុងបរិវារថា ម្ចាស់ឧបាលិ សង្ឃបែក
 គ្នា ដោយអាការ ៥ អាការ ៥ តើដូចម្តេច គឺដោយកម្ម (មានអបលោ-
 កនកម្មជាដើម) ១ ដោយឧទេស (មាននិទានុទេសជាដើម) ១ ដោយ
 សម្តែងភេទករវត្ថុ ១៨ យ៉ាង ១ ដោយអនុសាវនៈ គឺសូត្របញ្ជាក់អំពី
 សេចក្តីស្មោះត្រង់របស់ខ្លួន ១ ដោយប្រគល់ស្លាក ១ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ ពាក្យថា កម្ម បានដល់ ដោយកម្មឯណានីមួយ
 ក្នុងបណ្តាកម្ម ៤ យ៉ាង មានអបលោកនកម្មជាដើម ។ ពាក្យថា ឧទេស
 បានដល់ ដោយឧទេសណាមួយ ក្នុងបណ្តាបាតិមោកុទេស ៥ យ៉ាង ។
 ពាក្យថា សម្តែង បានដល់ សម្តែងដល់វត្ថុជាគ្រឿងធ្វើនូវការប្រេះឆា ១៨
 យ៉ាង មានការសម្តែងវត្ថុដែលមិនជាធម៌ ថាជាធម៌ជាដើម ដោយឧប្បត្តិទាំង

នោះ ។ ពាក្យថា **អនុសាវនៈ** សេចក្តីថា ដោយការបន្តិវាចាប្រកាសក្បែរ
ត្រចៀក ដោយន័យជាដើមថា ពួកអ្នករមែងជឿនមិនមែនឬថា ខ្ញុំបួសមកអំពី
ត្រកូលខ្ពស់ ឬថា ជាពហុសូត គួរឬ ពួកលោកកើតនូវការគិតថា ឈ្មោះថា
មនុស្សដូចខ្ញុំ គប្បីឲ្យកាន់យកក្រោធម៌ ក្រៅវិន័យ ខ្ញុំមិនខ្លាចអបាយឬ ។
ពាក្យថា **ប្រគល់ស្នាក់** សេចក្តីថា ដោយការសូត្រប្រកាសយ៉ាងនេះហើយ
ទើបឧបការៈការគិតរបស់ភិក្ខុទាំងនោះ ធ្វើឲ្យមានការមិនវិលត្រឡប់ជាសភាវៈ
ហើយចាប់ស្នាក់ដោយពាក្យថា ពួកលោក ចូរចាប់ស្នាក់នេះ ។ ក្នុងអាការ
ទាំងនេះ កម្ម ឬឧទ្ទេសប៉ុណ្ណោះ រមែងជាសំខាន់ ឯការដឹកនាំ ការសូត្រ
ប្រកាស និងការឲ្យចាប់ស្នាក់ ជាចំណែកខាងដើម ។ ពិតហើយ កាល
លោកបបួលដោយការសម្តែងវត្ថុ ១៨ ហើយសូត្រប្រកាស ដើម្បីឲ្យកើត
ការត្រេកអរក្នុងការបបួលនោះហើយ ទើបឲ្យចាប់ស្នាក់ សង្ឃក៏ឈ្មោះថា
មិនទាន់បែកគ្នា តែកាលភិក្ខុ ៤ រូប ឬច្រើនជាងនោះ នាំគ្នាចាប់ស្នាក់ ហើយ
នាំគ្នាធ្វើឧទ្ទេស ឬកម្មបែកគ្នា ដោយអាការយ៉ាងនេះ សង្ឃ ឈ្មោះថា បែក
ហើយ ។ ឯទេវទត្តគ្រាន់តែឲ្យចំណែកខាងដើមនៃសង្ឃភេទទាំងអស់សម្រេច
ហើយ ក៏គិតថា ថ្ងៃនេះ អាត្មាអញនឹងធ្វើឧបោសថ និងសង្ឃកម្មចំពោះ
ចំណែកមួយ ទើបពោលពាក្យជាដើមថា **អន្តរត្ថេ** ដូច្នោះ ។ ដោយហេតុ
នោះ ទើបព្រះអានន្ទក្រាបទូលថា ថ្ងៃនេះ ទេវទត្តនឹងបំបែកសង្ឃ ដូច្នោះ
ជាដើម ។ ព្រោះយើងទាំងឡាយ បានពោលហើយថា ព្រោះទេវទត្តត្រៀម
គ្នា ធ្វើការបំបែកទាំងអស់ហើយ ។

បទថា ឯតមត្តំ វិទិត្យា សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបដោយប្រការទាំងពួងនូវ
 សង្ឃភេទកម្ម ដែលជាផ្លូវឲ្យកើតក្នុងអវិច្ឆិយហានរក តាំងនៅអស់កប្ប កែ
 មិនបាន ដែលទេវទត្តភិក្ខុឲ្យកើតឡើងនេះ ។ បទថា ឥមំ ឧទានំ សេចក្តីថា
 ទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ដែលប្រកាសអត្ថនេះថា បុគ្គលដែលឈ្លាស មុតស្រួចល្អ
 ទាក់ទងដោយជាសប្បុរស បដិបត្តិត្រូវចំណែកគ្នាក្នុងកុសល និងជាអសប្បុរស
 បដិបត្តិមិនត្រូវចំណែកគ្នាក្នុងចំណែកកុសលតាមលំដាប់ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា សុករំ សាធុនា សាធុ សេចក្តីថា ឈ្មោះ
 ថា មនុស្សល្អ ព្រោះញ៉ាំងប្រយោជន៍ខ្លួន និងប្រយោជន៍សង្គមឲ្យសម្រេច
 បានដល់ ជាអ្នកបដិបត្តិប្រពៃ កម្មល្អ គឺសុចរិតកម្ម ចម្រើន ដែលនាំមកនូវ
 ប្រយោជន៍ដល់ខ្លួន និងសង្គម ដែលបុគ្គលល្អនោះ គឺសាវ័ក មានព្រះសារី-
 បុត្រជាដើម ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធ ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ឬលោកិយសាធុជនដទៃ ធ្វើ
 បានដោយងាយ គឺអាចធ្វើបានដោយងាយ ។ បទថា សាធុ ទាបេន ទុក្ខំ
 សេចក្តីថា កម្មល្អ មានលក្ខណៈដូចពោលហើយនោះឯង ដែលមនុស្ស
 អាក្រក់ គឺបាបបុគ្គល មានទេវទត្តភិក្ខុជាដើម ធ្វើបានលំបាក គឺមិនអាចធ្វើ
 បាន អធិប្បាយថា មិនអាចធ្វើកម្មល្អនោះបាន ។ បទថា ទាបំ ទាបេន
 សុករំ សេចក្តីថា កម្មអាក្រក់ គឺកម្មមិនល្អ បានដល់ កម្មដែលនាំសេចក្តី
 វិនាសមកឲ្យដល់ខ្លួនផង ដល់សង្គមផង ដែលបុគ្គលអាក្រក់ គឺបាបបុគ្គល
 ធ្វើបានងាយ គឺអាចធ្វើបានដោយងាយ ។ បទថា ទាបមរិយេហិ ទុក្ខំ
 សេចក្តីថា ចំណែកកម្មអាក្រក់នោះៗ ដែលព្រះអរិយៈទាំងឡាយ គឺដែល

បណ្ឌិត មានព្រះពុទ្ធជាដើមធ្វើបានលំបាក គឺមិនមានការត្រេកអរជាដើមកើត
ព្រះសាស្ត្រាទ្រង់សម្តែងថា ព្រះអរិយបុគ្គលទាំងនោះ ជាបុគ្គលសម្លាប់
កិលេសដូចស្ពានបានហើយ ។^{១៧៧}

អដ្ឋកថា អានន្តសូត្រទី ៨ ចប់

សុត្តន្តបិដក

សទ្ទាយមានសូត្រ

[១២៥] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ
ទ្រង់ពុទ្ធដំណើរទៅកាន់ចារិក ក្នុងដែនកោសល ជាមួយភិក្ខុសង្ឃច្រើនរូប ។
សម័យនោះ មាណពច្រើននាក់ (ក្មេងៗ) មានសភាពជាអ្នកនិយាយកោក
កាក ដើរមកក្នុងទីជិតនៃព្រះមានព្រះភាគ ។ ព្រះមានព្រះភាគ បានឃើញ
ពួកមាណពច្រើននាក់ ដែលកំពុងនិយាយកោកកាក ដើរមកជិតព្រះអង្គ ។
លុះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបសេចក្តីនុះហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺខទាននេះ ក្នុង
វេលានោះថា

បុគ្គលល្ងង់ខ្លៅ មានសម្តីធ្វើហាក់ដូចជាសម្តីបណ្ឌិត ពោលវាថា
ជាវិស័យ (នៃវាថាព្រះអរិយៈ) ប្រាថ្នានូវការហើបមាត់
និយាយចាក់បណ្តោយ ដរាបណា (វាក៏ហាមាត់និយាយ ដរាប
នោះ) វាថាដែលបុគ្គលល្ងង់ខ្លៅណា នាំមកនិយាយ បុគ្គល

ល្ងង់ខ្លៅនោះ មិនដឹងច្បាស់វាចារោះទេ ។ សូត្រទី ៩ ។

អដ្ឋកថា

សទ្ទាយមានសូត្រ

សទ្ទាយមានសូត្រទី ៩ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[១២៥] បទថា មាលាវកា បានដល់ កំលោះ គឺតាំងនៅក្នុងបឋមវ័យ គឺវ័យកំលោះ ។ កូនព្រាហ្មណ៍ លោកបំណងយកក្នុងទីនេះ ។ បទថា សទ្ទាយមានរូទា នេះ លោកពោលសំដៅយកពាក្យដែលកើតអំពីការ អះអាង អធិប្បាយថា ពោលបញ្ជាក់ចំពោះបុគ្គលដទៃ និងជាអ្នកមានប្រក្រតី ពោលពាក្យនោះ ។ ក្នុងសេចក្តីនោះ មានអត្ថនៃពាក្យដូចតទៅនេះ ។ កាល គួរនឹងពោលថា សទ្ទាយមាន ព្រោះវិគ្គហៈថា ការពោលពាក្យគួរខ្លឹម ឈ្មោះថា សទ ពោលពាក្យគួរខ្លឹមនោះ ទើបពោលថា សទ្ទាយមាន ព្រោះធ្វើឲ្យជាទីយះ ។ ម្យ៉ាងទៀត បន្ទាប់អំពីនោះ ទើបពោលថា សទ្ទាយ- មានរូទា ព្រោះមានសភាវៈយ៉ាងនោះ ។ បាលីថា សទ្ទាយមានរូទា ដូច្នោះ ក៏មាន អធិប្បាយថា ធ្វើសំឡេងអ័ងកង គឺធ្វើសំឡេងខ្លាំង ។ បទថា ភគវតោ អវិទូរេ អតិក្កមន្តិ សេចក្តីថា ពោលពាក្យដែលធ្លាប់មាត់នោះៗ ឆ្លងទៅក្នុងវិស័យនៃការស្តាប់របស់ព្រះមានព្រះភាគ ។

បទថា ឯតមត្តំ វិទិត្យា សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបអត្ថនេះ គឺទ្រង់ជ្រាបថា

មនុស្សទាំងនោះមិនសង្រួមវាថា ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ដែលសម្តែងអត្តនោះ ដោយធម្មសង្ខេប ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា បរិមុដ្ឋា ប្រែថា បុគ្គលល្ងង់ខ្លៅ គឺមិនមានស្មារតី ។ បទថា បណ្ឌិតាភាសា សេចក្តីថា បណ្ឌិតក្លែងក្លាយ ព្រោះបន្លឺវាថាថា ខ្លួននោះឯង ដឹងក្នុងអត្តនោះ។ ដោយយល់ថា អ្នកដទៃណានឹងដឹងពួកខ្ញុំប៉ុណ្ណោះ ដឹងក្នុងអត្តនេះ ។ បទថា វាចាគោចរកាលីនោ សេចក្តីថា វាចាប៉ុណ្ណោះជាគោចរ គឺជាអារម្មណ៍របស់ជនពួកណា ជនទាំងនោះ ឈ្មោះថា មានការពោលវាចាជាអារម្មណ៍ ឈ្មោះថា ជាអ្នកមានប្រក្រតីពោលវាចាជាទីតាំងប៉ុណ្ណោះ ព្រោះមិនកំណត់ដឹងនូវអត្ត ។ ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា ជាអ្នកមានប្រក្រតីពោលវាចាជាអារម្មណ៍ ព្រោះពោលមុសាវាទ ដែលមិនជាអារម្មណ៍របស់វាថា គឺមិនមែនជាអារម្មណ៍នៃវាចារបស់ព្រះអរិយៈ ។ ម្យ៉ាងទៀត លោកធ្វើរស្សៈ អា អក្ខរៈ ឲ្យជា អ អក្ខរៈ ក្នុងបទថា គោចរកាលីនោ នេះ ។ បុគ្គលច្រើនដោយការពោល មានវាចាជាអារម្មណ៍ មិនមែននិយាយមានសតិប្បដ្ឋានជាអារម្មណ៍ ។ ពោលដូចម្តេច គឺពោលយឺតយ៉ាវតាមប្រាថ្នា បានដល់ ពោលទៅតាមមាត់ដែលធ្លាប់ពោល អធិប្បាយថា ធ្វើមុខក្រញូរ ព្រោះមិនគោរពក្នុងអ្នកដទៃ និងព្រោះមិនជួបអារម្មណ៍ខ្លួន ។ ម្យ៉ាងទៀត អធិប្បាយថា ពោលតែវាចាជាអារម្មណ៍ប៉ុណ្ណោះ គឺខ្លួនឯងក៏មិនដឹងដល់បទពោល ក៏ពោលទៅ អធិប្បាយថា ព្រោះហេតុនោះឯង ទើបពោលយឺតយ៉ាវតាមប្រាថ្នា គឺមិនគិតដល់ពាក្យដែលជាហេតុឲ្យសម្រេច ប្រាថ្នាត្រឹម

តែពោលទៅតាមមាត់របស់ខ្លួន ។ បទថា យេន ធិតា ន តំ វិទូ សេចក្តីថា បុគ្គលដែលមិនដឹង គឺខ្លួនល្ងង់ ត្រូវបុគ្គលមិនមានស្មារតីជាដើមដឹកនាំ តែក្នុង ការវៈដែលមិនមែនជាហិរិ និងការវៈដែលសម្គាល់ថា ខ្លួនជាបណ្ឌិតប៉ុណ្ណោះ ពោលបានដូច្នោះ ដោយហេតុណា រមែងមិនដឹងនូវហេតុនោះរបស់ខ្លួនដែល ពោលយ៉ាងនោះ ។^{១២៦}

អដ្ឋកថា សន្ទាយមានសូត្រទី ៩ ចប់

សុត្តន្តបិដក

ចូឡបន្តកសូត្រ

[១២៦] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់នៅក្នុងវត្តជេតពន របស់អនាថបណ្ឌិតសេដ្ឋី ជិតក្រុងសាវត្ថី ។ សម័យនោះ ព្រះចូឡបន្តកៈដ៏មានអាយុ អង្គុយផ្តត់ក្នុង តម្រង់កាយឲ្យត្រង់ តាំងសតិ (ចំពោះកម្មដ្ឋាន) ក្នុងទីជិតនៃព្រះមានព្រះភាគ ។ ព្រះមានព្រះ ភាគ បានឃើញចូឡបន្តកៈដ៏មានអាយុ កំពុងអង្គុយផ្តត់ក្នុង តម្រង់កាយឲ្យ ត្រង់ តាំងសតិក្នុងទីជិតនៃព្រះមានព្រះភាគ ។ លុះព្រះមានព្រះភាគជ្រាប ច្បាស់សេចក្តីនេះ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

ភិក្ខុមានកាយខ្ជាប់ខ្ជួន មានចិត្តខ្ជាប់ខ្ជួន ទោះបីឈរ អង្គុយ ឬដេក តែងតម្កល់សតិនេះ ភិក្ខុនោះ គប្បីបានគុណវិសេសមានទីបំផុតខាង

ដើម លុះបានគុណវិសេសមានទីបំផុតខាងដើមហើយ ក៏ដល់នូវ
ការមិនជួបប្រទះមច្ចុរាជ ។ សូត្រទី ១០ ។
សោណត្ថេរវគ្គទី ៥ ចប់

ឧទាននៃសោណត្ថេរវគ្គនោះគឺ

និយាយអំពីព្រះបាទបសេនទិកោសល ១ ពុទ្ធមាតាមានព្រះជន្មាយុ
តិច ១ សុប្បពុទ្ធកដិ ១ ពួកកុមារ ១ ឧបោសថ ១ សោណ-
កុដិកណ្ណៈ ១ កង្ខារវេតៈ ១ ព្រះអានន្ទ ១ មាណពច្រើននាក់
មានវាចាកោកកាក ១ ចូឡបន្តកភិក្ខុ ១ ។

អដ្ឋកថា

ចូឡបន្តកសូត្រ

ចូឡបន្តកសូត្រទី ១០ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[១២៦] បទថា ចូឡបន្តកោ សេចក្តីថា ក្នុងកាលជាខាងក្រោយ
អារុស្មារូបនេះ ប្រាកដឈ្មោះថា ចូឡបន្តកៈនោះឯង ដោយបានវោហារក្នុង
កាលដែលខ្លួននៅជាកំលោះ ព្រោះជាបុរសប្រសរបស់ព្រះមហាបន្តកៈ និងកើត
កណ្តាលអង្គុន តែពោលដោយគុណវិសេស លោកសម្រេចអភិញ្ញា ៦ បែក
ធ្លាយនូវបដិសម្មិទា និងជាព្រះថេរៈមួយអង្គក្នុងអសីតិមហាសាវ័ក ដែលព្រះ

មានព្រះភាគ ទ្រង់ស្តាប់នាក្នុងតំណែងឯតទគ្គៈ ២ ដោយព្រះតម្រាស់ថា ម្ចាស់
ភិក្ខុទាំងឡាយ បណ្តាពួកភិក្ខុអ្នកនិមិត្តកាយ សម្រេចតាមចិត្តបាន ដែលជា
សាវ័ករបស់តថាគត ស្រេចនឹងចូឡបន្តកៈប្រសើរជាងគេ ។ ពួកភិក្ខុអ្នក
ឈ្លាសក្នុងការបើកចិត្ត ស្រេចនឹងចូឡបន្តកៈ ។

ថ្ងៃមួយ ក្នុងពេលក្រោយភត្ត លោកត្រឡប់មកអំពីបិណ្ឌបាត អង្គុយ
សម្រាក ក្នុងទីសម្រាកពេលថ្ងៃរបស់ខ្លួន នៅសម្ងំដោយសមាបត្តិផ្សេងៗ អស់
មួយថ្ងៃ លុះវេលាល្ងាច កាលពួកឧបាសកមិនទាន់មកស្តាប់ធម៌ កាលព្រះដ៏
មានព្រះភាគយាងចូលទៅកាន់កណ្តាលវិហារ ប្រថាប់គង់ក្នុងព្រះគន្ធកុដិ លោក
គិតថា មិនមែនកាលដែលគួរចូលទៅឧបដ្ឋាកព្រះមានព្រះភាគ ទើបអង្គុយពត់
ក្នុងក្នុងទីបំផុតនាចំណែកម្ខាង មុខព្រះគន្ធកុដិ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោក
ពោលថា សម័យនោះ ព្រះចូឡបន្តកៈដ៏មានអាយុ អង្គុយផ្តត់ក្នុងតម្រង់
កាយឲ្យត្រង់ តាំងសតិ (ចំពោះកម្មដ្ឋាន) ក្នុងទីជិតនៃព្រះមានព្រះភាគ
ដូច្នោះ ។ ពិតហើយ ក្នុងពេលនោះ លោកកំណត់កាលហើយ អង្គុយ
ចូលសមាបត្តិ ។

បទថា **ឯតមត្តំ វិទិត្យា** សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបអត្ថនេះ គឺព្រះចូឡបន្តកៈ
តាំងកាយ និងចិត្តដោយប្រពៃ ។ បទថា **សមំ ឧទានំ** សេចក្តីថា ទ្រង់បន្តិ
ឧទាននេះ ដែលប្រកាសសេចក្តីប្រាកដក្នុងការសម្រេចគុណវិសេស ដែល
មានអនុបាទាបរិនិព្វានជាទីបំផុតរបស់ភិក្ខុដទៃ ដែលមានកាយស្ងប់ ដែលមាន
សតិប្រាកដ ក្នុងឥរិយាបថទាំងពួង ដែលមានចិត្តជាសមាធិ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **វិភេទ កាយេន** សេចក្តីថា ជាអ្នកមានកាយ គ្រប់ចំណែក តាំងនៅដោយមិនញាប់ញ័រ ពោល គឺភាពជាអ្នកមិនមានវិការ ដោយសង្ខេបថា មានចោបនកាយ ដែលឈ្មោះថា តាំងទុកប្រពៃ ព្រោះលះ គឺមិនធ្វើអសំរវៈតាមកាយទ្វារ ម្យ៉ាងទៀត មានកាយដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងទ្វារ ៥ ដែលឈ្មោះថា តាំងទុកដោយល្អ ព្រោះធ្វើឥន្ទ្រិយ មានចក្ខុន្ទ្រិយជាដើម ឲ្យអស់ព្យសន៍ ឬមានករណ៍កាយដែលឈ្មោះថា តាំងនៅដោយការមិនប្រែ ប្រួល ព្រោះមិនមានការឆ្កាំឆ្កងដៃជាដើម ព្រោះសង្រួមដៃ និងជើងបាន ហើយ ។ ដោយពាក្យនោះ ទ្រង់សម្តែងដល់ការបរិសុទ្ធនៃសីលរបស់លោក ។ បទថា **កាយេន** នេះ ជាតតិយាវិភត្តិ ប្រើក្នុងលក្ខណៈឥតមូត ។ ដោយ ពាក្យថា **វិភេទ ចេតសា** នេះ ទ្រង់សម្តែងការដល់ព្រមនៃសមាធិ ដោយ សម្តែងដល់ការតាំងមាំនៃចិត្ត ។ ពិតហើយ សមាធិ លោកហៅថា ការតាំង មាំនៃចិត្ត ។ ព្រោះដូច្នោះ កាលភាពដែលចិត្តមានអារម្មណ៍តែមួយ ដោយ អំណាចសមថៈ ឬដោយអំណាចវិបស្សនា ចិត្ត ឈ្មោះថា តាំងនៅ ដោយ ចូលដល់ការដែលចិត្តជាឯក ផុសឡើងក្នុងអារម្មណ៍ មិនមែនតាំងនៅ ដោយប្រការដទៃ ។

ព្រះមានព្រះភាគ កាលទ្រង់សម្តែងថា ការតាំងនៅ គឺការតាំងមាំនូវកាយ និងចិត្តតាមដែលពោលហើយនេះ ចាំបាច់គ្រប់ៗ កាល គ្រប់ៗ ឥរិយាបថ ទើបត្រាស់ថា ទោះបីឈរ អង្គុយ ឬដេក ដូច្នោះជាដើម ។

៧ សព្វ ក្នុងបទព្រះគាថានោះ មានអត្ថមិនពិតប្រាកដ ។ ព្រោះ ៧

សព្វ សម្តែងដល់អត្តនេះថា ឈរក្តី អង្គុយក្តី ដេកក្តី ឬថា ជាតិរិយាបថ ដទៃអំពីនោះ ព្រោះដូច្នោះ ការចម្រើន គប្បីជ្រាបថា ក៏លោកសង្គ្រោះយក ក្នុងទីនេះ ។ បទថា ឯតំ សតី ភិក្ខុ អធិដ្ឋហានោ សេចក្តីថា ភិក្ខុតាំងទុក គឺតម្កល់នូវចិត្តឲ្យស្ងាត់ជំនាញ ឲ្យប្រពៃ គួរដល់ការងារដោយល្អ ដោយ អំណាចការស្ងប់កាយ និងចិត្ត ដោយការអធិដ្ឋានដល់សេចក្តីសុខ ដែលមិន មានទោស ដែលបានមកព្រោះធ្វើកាយ និងចិត្ត មិនឲ្យរសាប់រសល់ ដោយ ការស្ងប់កាយ និងចិត្តយ៉ាងគ្រោតគ្រាត មិនចាំបាច់ពោលដល់បុគ្គលមាន សមាចារដែលបរិសុទ្ធ គប្បីចម្រើននូវកម្មដ្ឋាន និងឲ្យកម្មដ្ឋានដល់ទីបំផុត ដោយសតិណា ភិក្ខុគ្រប់គ្រងសតិនោះឯង ដែលមានឧបការៈច្រើនខាងដើម កណ្តាល និងទីបំផុតនៃការប្រកបកម្មដ្ឋាន គ្រប់គ្រងក្នុងកិច្ចនោះៗ តាំងអំពី ជម្រះសីលឲ្យបរិសុទ្ធ រហូតដល់សម្រេចគុណវិសេស ។ បទថា លកេថ បុព្វាបរិយំ វិសេសំ សេចក្តីថា លោកមានចិត្តដែលសតិគ្រប់គ្រងហើយ យ៉ាងនេះ ចម្រើន ធ្វើឲ្យច្រើន ធ្វើឲ្យកើនឡើងនូវកម្មដ្ឋាន ឲ្យក្រៃលែងឡើង គប្បីបានគុណវិសេសដែលក្រៃលែង និងក្រៃលែងជាង ដែលមានខាងដើម ផង ខាងចុងផង គឺដែលប្រព្រឹត្តទៅខាងដើម និងខាងចុង ។

ក្នុងពាក្យនោះ គុណវិសេសដែលជាចំណែកខាងដើម និងចំណែកខាង ចុង មាន ២ យ៉ាង គឺសមថៈ ១ វិបស្សនា ១ ។ ក្នុងគុណវិសេស ២ យ៉ាងនោះ គុណវិសេសដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដោយអំណាចសមថៈ បានដល់ ភាពជាអ្នកជំនាញតាំងអំពីកើតនិមិត្តឡើង រហូតដល់នេវសញ្ញានាសញ្ញា-

យតនជ្ឈាន គុណវិសេសចំណែកការវនាដែលប្រព្រឹត្តទៅយ៉ាងនោះ បានដល់
 គុណវិសេសដែលជាចំណែកខាងដើម និងជាចំណែកខាងចុង ។ តែកាល
 ពោលដោយគុណវិសេស ដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយអំណាចវិបស្សនា បានដល់
 គុណវិសេស ចំណែកការវនាដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយកំណត់រូបធម៌ របស់បុគ្គល
 ដែលប្រកាន់មាំ ដោយលើករូបឡើងជាប្រធាន ចំណែករបស់បុគ្គលដែល
 ប្រកាន់មាំក្រៅអំពីនេះ ប្រព្រឹត្តទៅ តាំងអំពីកំណត់ធម៌ក្រៅអំពីនេះ រហូត
 ដល់សម្រេចអរហត្ត ឈ្មោះថា គុណវិសេសដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចំណែក
 ខាងដើម និងចំណែកខាងចុង ។ គុណវិសេសនេះឯង លោកបំណងយក
 ក្នុងទីនេះ ។

បទថា លទ្ធាន បុព្វាបរិយំ វិសេសំ សេចក្តីថា បានសម្រេចបារមីដ៏
 ឧត្តម គឺព្រះអរហត្ត ក្នុងគុណវិសេសដែលជាចំណែកខាងដើម និងចំណែក
 ខាងចុង ។ បទថា អនុស្សនំ មច្ឆរាជស្ស គន្ធន្តេ សេចក្តីថា គប្បីដល់នូវទី
 ដែលមច្ឆមិនឃើញ គឺទីដែលមិនជាអារម្មណ៍ ព្រោះឈានកន្លងនូវភព ៣
 ដែលជាអារម្មណ៍របស់មរណៈ ពោល គឺមច្ឆរាជ ព្រោះគ្របសង្កត់សព្វសត្វ
 ដោយអំណាចការចូលទៅកាត់ផ្តាច់នូវជីវិត ។

ពាក្យដែលខ្ញុំមិនបានពោលក្នុងវគ្គនេះ មានន័យដូចពោលហើយអំពី
 ខាងដើមនោះឯង ។^{១៣៣}

អដ្ឋកថា ចូឡបន្តកសូត្រទី ១០ ចប់
 សោណាត្តរវគ្គទី ៥ ចប់

សុត្តន្តបិដក

ឧទានជច្ឆន្តវគ្គទី៦

អាយុសមឱសដ្ឋានសូត្រ

[១២៧] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់នៅក្នុងក្រុងកុជាគារសាលា នាមហាវ័ន ជិតក្រុងវេសាលី ។ គ្រានោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ស្បៀងប្រដាប់បាត្រចីវរ ចូលទៅកាន់ក្រុងវេសាលី ដើម្បីបិណ្ឌបាត ក្នុងបុព្វណ្ណសម័យ ព្រះអង្គកាលត្រាច់ទៅបិណ្ឌបាត ក្នុងក្រុង វេសាលី ត្រឡប់អំពីបិណ្ឌបាត ក្នុងកាលជាខាងក្រោយកត្ត ក៏ត្រាស់ប្រាប់ អានន្ទដ៏មានអាយុថា នែអានន្ទ អ្នកចូរយកនិសីទនៈ យើងនឹងចូលទៅឯ បារាលចេតិយ ដើម្បីសម្រាកក្នុងវេលាថ្ងៃ ។ ព្រះអានន្ទដ៏មានអាយុ ទទួល ស្តាប់ព្រះពុទ្ធដីកា របស់ព្រះមានព្រះភាគថា ព្រះករុណាព្រះអង្គ ហើយកាន់ យកនិសីទនៈទៅតាមក្រោយ នៃព្រះមានព្រះភាគ ។ គ្រានោះ ព្រះមានព្រះ ភាគ ទ្រង់យាងចូលទៅឯបារាលចេតិយ លុះចូលទៅដល់ហើយ ទ្រង់គង់ លើអាសនៈដែលព្រះអានន្ទក្រាល លុះព្រះមានព្រះភាគទ្រង់គង់ស៊ប់ហើយ ទើបទ្រង់ត្រាស់នឹងព្រះអានន្ទដ៏មានអាយុថា នែអានន្ទ ទីក្រុងវេសាលី គួរជា ទីត្រេកអរ ឧទេនចេតិយ គួរជាទីត្រេកអរ គោតមកចេតិយ ជាទីត្រេកអរ សត្តម្ភចេតិយ ជាទីត្រេកអរ ពហុបុត្តចេតិយ ជាទីត្រេកអរ សារន្ទចេតិយ ជាទីត្រេកអរ បារាលចេតិយ ជាទីត្រេកអរ ម្ចាលអានន្ទ ឥទ្ធិបាទទាំង ៤ យ៉ាង ដែលបុគ្គលណាមួយចម្រើនហើយ ធ្វើឲ្យរឿយៗ ហើយ ធ្វើឲ្យដួចជា

យានហើយ ធ្វើឲ្យជាទីតាំងហើយ អធិដ្ឋានហើយ សន្សំហើយ ប្រារព្ធស្ត
ហើយ បុគ្គលនោះ កាលបើប្រាថ្នានឹងបិតនៅអស់អាយុកប្ប ឬលើសពីអាយុ
កប្បទៅក៏បាន ម្នាលអានន្ទ ឥទ្ធិបាទទាំង ៤ តថាគតចម្រើនហើយ ធ្វើឲ្យ
រឿយៗ ហើយ ធ្វើឲ្យដូចជាយានហើយ ធ្វើឲ្យជាទីតាំងហើយ អធិដ្ឋានហើយ
សន្សំហើយ ប្រារព្ធស្តហើយ ម្នាលអានន្ទ ព្រះតថាគតនោះ កាលប្រាថ្នានឹង
បិតនៅអស់អាយុកប្ប ឬលើសពីអាយុកប្បទៅក៏បាន ។

[១២៨] កាលដែលព្រះមានព្រះភាគ ធ្វើនិមិត្តដ៏ឡឡារិក ធ្វើឱកាស
ដ៏ឡឡារិក យ៉ាងនេះ ព្រះអានន្ទដ៏មានអាយុ មិនអាចនឹងយល់បាន ទាំងមិន
បានអារាធនា នូវព្រះមានព្រះភាគថា បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ សូមព្រះអង្គ បិត
នៅអស់អាយុកប្ប សូមព្រះសុគតបិតនៅអស់អាយុកប្ប ដើម្បីប្រយោជន៍
ដល់ជនច្រើន ដើម្បីសេចក្តីសុខដល់ជនច្រើន ដើម្បីអនុគ្រោះដល់សត្វលោក
ដើម្បីសេចក្តីចម្រើន ដើម្បីប្រយោជន៍ និងសេចក្តីសុខដល់ទេវតា និងមនុស្ស
ទាំងឡាយ ដូច្នោះឡើយ ព្រោះត្រូវមានគ្របសង្កត់ចិត្ត ។ ព្រះមានព្រះភាគ
ត្រាស់នឹងព្រះអានន្ទដ៏មានអាយុជាគម្រប់ ២ ដងថា ម្នាលអានន្ទ ក្រុងវេសាលី
គួរជាទីត្រេកអរ ខរទេនចេតិយ ជាទីត្រេកអរ គោតមកចេតិយ ជាទីត្រេកអរ
សត្តម្ភចេតិយ ជាទីត្រេកអរ ពហុបុត្តចេតិយ ជាទីត្រេកអរ សារន្ទចេតិយ
ជាទីត្រេកអរ បវាលចេតិយ ជាទីត្រេកអរ ម្នាលអានន្ទ ឥទ្ធិបាទ ៤ ដែល
បុគ្គលណាចម្រើនហើយ ធ្វើឲ្យរឿយៗ ហើយ ធ្វើឲ្យដូចជាយានហើយ ធ្វើ
ឲ្យជាទីតាំងហើយ អធិដ្ឋានហើយ សន្សំហើយ ប្រារព្ធស្តហើយ បុគ្គលនោះ

កាលប្រាថ្នា នឹងបិតនៅអស់អាយុកប្ប ឬលើសពីអាយុកប្បក៏បាន ម្នាល
 អានន្ទ ឥទ្ធិបាទ ៤ ដែលព្រះតថាគតចម្រើនហើយ ធ្វើឲ្យរឿយៗ ហើយ ធ្វើ
 ឲ្យដូចជាយានហើយ ធ្វើឲ្យជាទីតាំងហើយ អធិដ្ឋានហើយ សន្សំហើយ ប្រារព្ធ
 ល្អហើយ ម្នាលអានន្ទ ព្រះតថាគតនោះ កាលប្រាថ្នា នឹងបិតនៅអស់អាយុ
 កប្ប ឬលើសពីអាយុកប្បទៅក៏បាន ។ កាលព្រះមានព្រះភាគ ធ្វើនិមិត្តដ៏
 ឱឡារិក ធ្វើឱកាសដ៏ឱឡារិក យ៉ាងនេះ ព្រះអានន្ទដ៏មានអាយុ មិនអាច
 យល់បាន ទាំងមិនបានអារាធនា ព្រះមានព្រះភាគថា បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ
 សូមព្រះអង្គបិតនៅអស់អាយុកប្ប សូមព្រះសុគតបិតនៅអស់អាយុកប្ប
 ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ជនច្រើន ដើម្បីសេចក្តីសុខដល់ជនច្រើន ដើម្បីអនុគ្រោះ
 ដល់សត្វលោក ដើម្បីសេចក្តីចម្រើន ដើម្បីជាប្រយោជន៍ និងសេចក្តីសុខ
 ដល់ទេវតា និងមនុស្សទាំងឡាយឲ្យទាន ដូច្នោះឡើយ ព្រោះត្រូវមានគ្រប
 សង្កត់ចិត្ត ។ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់នឹងព្រះអានន្ទដ៏មានអាយុ ជាគម្រប់
 ៣ ដងថា ម្នាលអានន្ទ ក្រុងវេសាលី គួរជាទីត្រេកអរ ឧទេនចេតិយ
 ជាទីត្រេកអរ គោតមកចេតិយ ជាទីត្រេកអរ សត្តម្ហូចេតិយ ជាទីត្រេកអរ
 ពហុបុត្តចេតិយ ជាទីត្រេកអរ សារន្ទចេតិយ ជាទីត្រេកអរ បវាលចេតិយ
 ជាទីត្រេកអរ ម្នាលអានន្ទ ឥទ្ធិបាទទាំង ៤ ដែលបុគ្គលណាចម្រើនហើយ
 ធ្វើឲ្យរឿយៗ ហើយ ធ្វើឲ្យដូចជាយានហើយ ធ្វើឲ្យជាទីតាំងហើយ អធិដ្ឋាន
 ហើយ សន្សំហើយ ប្រារព្ធល្អហើយ បុគ្គលនោះ កាលប្រាថ្នា នឹងបិតនៅ
 អស់អាយុកប្ប ឬលើសពីអាយុកប្បទៅក៏បាន ម្នាលអានន្ទ ឥទ្ធិបាទទាំង ៤

ដែលតថាគតចម្រើនហើយ ធ្វើឲ្យរឿយៗ ហើយ ធ្វើឲ្យដូចជាយានហើយ ធ្វើ
 ឲ្យជាទីតាំងហើយ អធិដ្ឋានហើយ សន្សំហើយ ប្រារព្ធល្អហើយ ម្ចាស់អានន្ទ
 ព្រះតថាគតនោះ កាលប្រាថ្នានឹងបិតនៅអស់អាយុកប្ប ឬលើសអំពីអាយុ-
 កប្បទៅក៏បាន ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ ធ្វើនិមិត្តដ៏ឧទ្យារិក ធ្វើឱកាសដ៏
 ឧទ្យារិក យ៉ាងនេះ ព្រះអានន្ទដ៏មានអាយុ មិនអាចយល់បាន ទាំងមិនបាន
 អារាធនាព្រះមានព្រះភាគថា បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ សូមព្រះអង្គ បិតនៅ
 អស់អាយុកប្ប សូមព្រះសុគត បិតនៅអស់អាយុកប្ប ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់
 ជនច្រើន ដើម្បីសេចក្តីសុខដល់ជនច្រើន ដើម្បីអនុគ្រោះដល់សត្វលោក ដើម្បី
 សេចក្តីចម្រើន ដើម្បីជាប្រយោជន៍ និងសេចក្តីសុខដល់ទេវតា និងមនុស្ស
 ទាំងឡាយ ឲ្យទាន ដូច្នោះឡើយ ព្រោះត្រូវមានគ្របសង្កត់ចិត្ត ។

[១២៩] គ្រានោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់នឹងព្រះអានន្ទដ៏មានអាយុ
 ថា ម្ចាស់អានន្ទ អ្នកចូរទៅ អ្នកចូរសម្គាល់កាលដែលគួរទៅ ក្នុងកាលឥឡូវ
 នេះចុះ ។ ព្រះអានន្ទដ៏មានអាយុ ទទួលស្តាប់ព្រះពុទ្ធដីកា របស់ព្រះមាន
 ព្រះភាគថា ព្រះករុណាព្រះអង្គ ហើយក្រោកចាកអាសនៈ ថ្វាយបង្គំលាព្រះ
 មានព្រះភាគ ធ្វើប្រទក្សិណហើយ អង្គុយទៀបគល់ឈើមួយដើម ជិតព្រះ
 មានព្រះភាគ ។

[១៣០] គ្រានោះ ព្រះអានន្ទដ៏មានអាយុ ចេញទៅមិនយូរប៉ុន្មាន មាន
 ចិត្តបាប ចូលទៅរកព្រះមានព្រះភាគ លុះចូលទៅដល់ហើយ ក៏បិតនៅក្នុងទី
 ដ៏សមគួរ ។ លុះមានចិត្តបាប បិតនៅក្នុងទីសមគួរហើយ ទើបពោលពាក្យ

នេះ នឹងព្រះមានព្រះភាគថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន សូមព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់បរិនិព្វាន ក្នុងកាលឥឡូវនេះ សូមព្រះសុគតបរិនិព្វាន បពិត្រព្រះអង្គដ៏
 ចម្រើន ឥឡូវនេះ កាលនេះ ជាកាលគួរបរិនិព្វាន របស់ព្រះមានព្រះភាគ
 ហើយ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ព្រោះថា ព្រះមានព្រះភាគ បានត្រាស់វាចា
 នេះហើយថា នៃមារចិត្តបាប ពួកភិក្ខុជាសាវ័ករបស់តថាគត ដែលឈ្លាសវៃ
 បានបទ ភ្លៀវក្លា ប្រាថ្នាការក្សេមចាកយោគៈ ជាពហុស្សុត ទ្រទ្រង់ធម៌
 ប្រតិបត្តិធម៌ សមគួរដល់ធម៌ ប្រតិបត្តិដោយសេចក្តីកោតក្រែង ប្រព្រឹត្តតាម
 ធម៌ដ៏សមគួរ រៀនយកវាទៈនៃអាចារ្យរបស់ខ្លួន ហើយនឹងប្រាប់ សម្តែង
 បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យរាក់ បានសង្កត់សង្កិនបរហ្សវាទ ដែល
 កើតឡើងហើយ ឲ្យជាកិច្ចដែលខ្លួនសង្កត់សង្កិនដោយល្អ សម្តែងធម៌ប្រកប
 ដោយបាដិហារ្យ (គ្រឿងអាង) នៅមិនមានដរាបណាទេ តថាគតនឹងមិន
 ទានបរិនិព្វានដរាបនោះ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ឥឡូវនេះ ពួកភិក្ខុជាសាវ័ក
 របស់ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្លាសវៃ បានបទ ភ្លៀវក្លា ប្រាថ្នាការក្សេមចាកយោគៈ
 ជាពហុស្សុត ទ្រទ្រង់ធម៌ ប្រតិបត្តិធម៌ សមគួរដល់ធម៌ ប្រតិបត្តិដោយ
 សេចក្តីកោតក្រែង ប្រព្រឹត្តតាមធម៌ដ៏សមគួរ រៀនយកវាទៈនៃអាចារ្យរបស់
 ខ្លួនហើយ ប្រាប់ សម្តែង បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យរាក់ បាន
 សង្កត់សង្កិនបរហ្សវាទ ដែលកើតឡើងហើយ ឲ្យជាកិច្ចដែលខ្លួនសង្កត់សង្កិន
 ដោយល្អ ហើយសម្តែងធម៌ប្រកបដោយបាដិហារ្យ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន
 សូមព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់បរិនិព្វាន ក្នុងកាលឥឡូវនេះ សូមព្រះសុគតបរិ-

និព្វាន បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ឥឡូវនេះ កាលនេះ ជាកាលគួរបរិនិព្វាន
 របស់ព្រះមានព្រះភាគហើយ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ព្រោះថា ព្រះមានព្រះ
 ភាគត្រាស់វាចានេះហើយថា ម្ចាស់មារចិត្តបាប ពួកភិក្ខុនីជាសារិការរបស់
 តថាគត ឈ្មោះស្រី បានបទ ភ្លៀវក្លា ប្រាថ្នាសេចក្តីក្សេមចាកយោគៈ ជា
 ពហុស្សុត ទ្រទ្រង់ធម៌ ប្រតិបត្តិធម៌ ដ៏សមគួរដល់ធម៌ ប្រតិបត្តិដោយសេចក្តី
 កោតក្រែង ប្រព្រឹត្តតាមធម៌ដ៏សមគួរ រៀនយកវាទៈនៃអាចារ្យរបស់ខ្លួន
 ហើយនឹងប្រាប់ សម្តែង បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យរាក់ បានសង្កត់
 សង្កិនបរហ្សវាទ ដែលកើតឡើងហើយ ឲ្យជាកិច្ចដែលខ្លួនគួរសង្កត់សង្កិន
 ដោយល្អ សម្តែងធម៌ ប្រកបដោយបាណិហារ្យ នៅមិនទាន់មានដរាបណា
 តថាគតនឹងមិនទាន់បរិនិព្វាន ដរាបនោះ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ឥឡូវនេះ
 ពួកភិក្ខុនី ជាសារិការរបស់ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះស្រី បានបទ ភ្លៀវក្លា
 ប្រាថ្នាសេចក្តីក្សេមចាកយោគៈ ជាពហុស្សុត ទ្រទ្រង់ធម៌ ប្រតិបត្តិធម៌
 សមគួរដល់ធម៌ ប្រតិបត្តិដោយសេចក្តីកោតក្រែង ប្រព្រឹត្តតាមធម៌ដ៏សមគួរ
 រៀនយកវាទៈនៃអាចារ្យរបស់ខ្លួន ហើយប្រាប់ សម្តែង បញ្ញត្ត តាំងទុក
 បើក ចែក ធ្វើឲ្យរាក់ បានសង្កត់សង្កិនបរហ្សវាទដែលកើតឡើងហើយ ឲ្យ
 ជាកិច្ចដែលខ្លួនសង្កត់សង្កិនដោយល្អ ហើយសម្តែងធម៌ប្រកបដោយបាណិហារ្យ
 បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន សូមព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់បរិនិព្វាន ក្នុងកាលឥឡូវ
 នេះ សូមព្រះសុគតបរិនិព្វាន បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ឥឡូវនេះ កាលនេះ
 ជាកាលគួរបរិនិព្វានរបស់ព្រះមានព្រះភាគហើយ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ព្រោះ

ថា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់វាចានេះហើយថា នៃមារចិត្តបាប ពួកឧបាសក
 ជាសាវ័ករបស់តថាគត ឈ្មោះស្រី បានបទ ភ្ញៀវក្លា ប្រាថ្នាសេចក្តីក្សេម
 ចាកយោគៈ ជាពហុស្សុត ទ្រទ្រង់ធម៌ ប្រតិបត្តិធម៌សមគួរដល់ធម៌ ប្រតិបត្តិ
 ដោយសេចក្តីកោតក្រែង ប្រព្រឹត្តតាមធម៌ដ៏សមគួរ បានរៀនយកវាទៈនៃ
 អាចារ្យរបស់ខ្លួន ហើយនឹងប្រាប់ សម្តែង បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យ
 រាក់ បានសង្កត់សង្កិនបរហ្សវាទ ដែលកើតឡើងហើយ ឲ្យជាកិច្ចដែលខ្លួន
 សង្កត់សង្កិនបានដោយល្អ សម្តែងធម៌ ប្រកបដោយបាដិហារ្យ នៅមិនទាន់
 មានដរាបណា តថាគតនឹងមិនទាន់បរិនិព្វានដរាបនោះ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន
 ឥឡូវនេះ ពួកឧបាសក ជាសាវ័ករបស់ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះស្រី បានបទ
 ភ្ញៀវក្លា ប្រាថ្នាសេចក្តីក្សេមចាកយោគៈ ជាពហុស្សុត ទ្រទ្រង់ធម៌ ប្រតិបត្តិធម៌
 ដ៏សមគួរដល់ធម៌ ប្រតិបត្តិដោយសេចក្តីកោតក្រែង ប្រព្រឹត្តតាមធម៌ដ៏សមគួរ
 បានរៀនយកវាទៈនៃអាចារ្យរបស់ខ្លួន ហើយប្រាប់ សម្តែង បញ្ញត្ត តាំងទុក
 បើក ចែក ធ្វើឲ្យរាក់ បានសង្កត់សង្កិនបរហ្សវាទ ដែលកើតឡើងហើយ ឲ្យ
 ជាកិច្ចដែលខ្លួនសង្កត់សង្កិនបានដោយល្អ ហើយសម្តែងធម៌ប្រកបដោយ
 បាដិហារ្យ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន សូមព្រះមានព្រះភាគ បរិនិព្វានក្នុងកាល
 ឥឡូវនេះសូមព្រះសុគត បរិនិព្វាន បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ឥឡូវនេះ កាល
 នេះ ជាកាលគួរបរិនិព្វាន របស់ព្រះមានព្រះភាគហើយ បពិត្រព្រះអង្គដ៏
 ចម្រើន ព្រោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់វាចានេះហើយថា ម្ចាស់មារ
 ចិត្តបាប ពួកឧបាសិកាជាសាវ័ករបស់តថាគត ឈ្មោះស្រី បានបទ ភ្ញៀវក្លា

ប្រាថ្នាសេចក្តីក្សេមចាកយោគៈ ទ្រទ្រង់ធម៌ ជាពហុស្សុត ប្រតិបត្តិធម៌
 ដ៏សមគួរដល់ធម៌ ប្រតិបត្តិដោយសេចក្តីកោតក្រែង ប្រព្រឹត្តតាមធម៌ដ៏សមគួរ
 រៀនយកវាទៈនៃអាចារ្យរបស់ខ្លួន ហើយនឹងប្រាប់ សម្តែង បញ្ញត្ត តាំងទុក
 បើក ចែក ធ្វើឲ្យរាក់ បានសង្កត់សង្កិនបរហ្សវាទ ដែលកើតឡើងហើយ ឲ្យ
 ជាកិច្ចដែលខ្លួនសង្កត់សង្កិនបានដោយល្អ សម្តែង ធម៌ប្រកបដោយបាដិហារ្យ
 ដរាបណា តថាគតនឹងមិនទាន់បរិនិព្វានដរាបនោះ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន
 ឥឡូវនេះ ពួកឧបាសិកាជាសារិការរបស់ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្នួសវៃ បានបទ
 ក្លៀវក្លា ប្រាថ្នាសេចក្តីក្សេមចាកយោគៈ ទ្រទ្រង់ធម៌ ជាពហុស្សុត ប្រព្រឹត្ត
 ធម៌ដ៏សមគួរដល់ធម៌ ប្រតិបត្តិដោយសេចក្តីកោតក្រែង ប្រតិបត្តិតាមធម៌ដ៏
 សមគួរ រៀនយកវាទៈនៃអាចារ្យរបស់ខ្លួន ហើយប្រាប់ សម្តែង បញ្ញត្តតាំង
 ទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យរាក់ បានសង្កត់សង្កិនបរហ្សវាទ ដែលកើតឡើងហើយ
 ឲ្យជាកិច្ចដែលខ្លួនសង្កត់សង្កិនបានដោយល្អ ហើយសម្តែងធម៌ប្រកបដោយ
 បាដិហារ្យ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន សូមព្រះមានព្រះភាគ បរិនិព្វានក្នុងកាល
 ឥឡូវនេះ សូមព្រះសុគត បរិនិព្វាន បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ឥឡូវនេះ
 កាលនេះ ជាកាលគួរបរិនិព្វាន របស់ព្រះមានព្រះភាគហើយ បពិត្រព្រះអង្គ
 ដ៏ចម្រើន ព្រោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់វាចានេះហើយថា ម្នាលមារ
 ចិត្តបាប ព្រហ្មចរិយធម៌ របស់តថាគតនេះ នៅមិនទាន់ខ្ជាប់ខ្ជួន ផ្សព្វផ្សាយ
 ទូលាយ ដឹងច្រើនគ្នា ក្រាស់ក្រែល ដរាបណា ទាំងពួកទេវតា និងមនុស្ស
 សម្តែងបានដោយប្រពៃ ដរាបណា តថាគតនឹងមិនទាន់បរិនិព្វាន ដរាបនោះ

បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ឥឡូវនេះ ព្រហ្មចរិយធម៌ របស់ព្រះមានព្រះភាគ
 ខ្ជាប់ខ្ជួន ផ្សព្វផ្សាយ ទូលាយ ដឹងច្រើនគ្នា ក្រាស់ក្រែលហើយ ទាំងពួក
 ទេវតា និងមនុស្ស ក៏សម្តែងបានដោយប្រពៃ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ឥឡូវ
 នេះ សូមព្រះមានព្រះភាគ បរិនិព្វាន សូមព្រះសុគត បរិនិព្វាន បពិត្រ
 ព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ឥឡូវនេះ កាលនេះ ជាកាលគួរបរិនិព្វាន របស់ព្រះមាន
 ព្រះភាគហើយ ។

[១៣១] កាលបើមាន ទូលយ៉ាងនេះហើយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់
 ត្រាស់តបនឹងមារចិត្តបាបថា ម្ចាស់មារចិត្តបាប ចូរអ្នកកុំមានសេចក្តីខ្វល់ខ្វាយ
 ចុះ ការបរិនិព្វាន របស់តថាគតមិនយូរប៉ុន្មានទេ អំណើះទៅ ៣ ខែទៀត
 អំពីខែនេះ តថាគតនឹងបរិនិព្វាន ។ លំដាប់នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មាន
 សតិសម្បជញ្ញៈ ដាក់អាយុសង្ខារ នាបុរាណចេតិយ ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់ដាក់អាយុសង្ខារហើយ មហាប្រិបតីកក្រើក គួរឲ្យខ្លាច ព្រីព្រួចរោម
 ទាំងផ្កក៏លាន់ឲ្យឡើង ។ គ្រានោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់សេចក្តី
 នុះហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

ព្រះពុទ្ធ ជាអ្នកប្រាជ្ញ បានលះបង់កុសលចិត្ត ដែលគួរថ្វីងបាន
 និងថ្វីងមិនបានផង កិលេសជាដែនកើតផង សង្ខារប្រព្រឹត្តទៅ
 ក្នុងភពផង ទ្រង់ត្រេកអរក្នុងខាងក្នុង មានព្រះហឫទ័យតាំងមាំ
 ហើយ បានទម្លាយ បណ្តាញ គឺកិលេសដែលមានខ្លួន ជាដែន
 កើត ដូចជាគ្រឿងក្រោះ (របស់ទាហាន) ។ សូត្រទី ១ ។

អដ្ឋកថា

ជច្ចនូវគ្គី ៦

អាយុសមឱសជ្ជនសូត្រ

អាយុសមឱសជ្ជនសូត្រទី ១ នៃជច្ចនូវគ្គី ៦ មានវិនិច្ឆ័យដូច្នោះ

[១២៧] បទបាលីជាដើមថា វេសាលិយំ មានអត្ថដូចពោលហើយ ខាងដើមនោះឯង ។ បទថា វេសាលី បិណ្ឌាយ វាសិ សេចក្តីថា ព្រះអង្គ ទ្រង់ចូលទៅក្នុងកាលណា ក្នុងកាលដែលទ្រង់ចេញអំពីឧក្កាចេលវិហារ ហើយយាងទៅកាន់ក្រុងវេសាលី ។

សេចក្តីពិស្តារថា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ចាំវស្សាក្នុងវេឡូវគ្រាម ហើយ យាងចេញអំពីវេឡូវគ្រាមនោះ ដល់ក្រុងសាវត្ថីដោយលំដាប់ ហើយប្រថាប់ នៅក្នុងវត្តជេតពន ។ ក្នុងកាលនោះ ព្រះធម្មសេនាបតីរំពឹងមើលអាយុសង្ខារ របស់ខ្លួន ដឹងថា នៅបាន ៧ ថ្ងៃប៉ុណ្ណោះ ទើបសូមអនុញ្ញាតព្រះមានព្រះភាគ ទៅកាន់នាលកគ្រាម ឲ្យម្តាយតាំងនៅក្នុងសោតាបត្តិផល ហើយបរិនិព្វាន ក្នុងទីនោះ ។ ព្រះសាស្តាទ្រង់កាន់យកធាតុ របស់ព្រះធម្មសេនាបតី ដែល ព្រះបុន្ននាំមកហើយ ឲ្យសាងចេតិយ ជាទីបញ្ចុះព្រះធាតុ ចោមរោមទៅ ដោយមហាកិក្ខុសង្ឃ យាងទៅកាន់ក្រុងរាជគ្រឹះ ។ ក្នុងកាលទៅកាន់ក្រុង រាជគ្រឹះនោះ ព្រះមហាមោគ្គល្លានបរិនិព្វានហើយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់កាន់ យកធាតុព្រះមហាមោគ្គល្លាននោះ ហើយឲ្យសាងជាចេតិយ ហើយយាង ចេញអំពីក្រុងរាជគ្រឹះ ទៅកាន់ឧក្កាចេលវិហារតាមលំដាប់ ។ ក្នុងទីនោះ

ចោមរោមទៅដោយភិក្ខុសង្ឃ អង្គុយត្រង់ស្ទឹងគង្គា សម្តែងធម៌ ទាក់ទង
 ដោយបរិនិព្វានរបស់អគ្គសាវ័កទាំង ២ ចេញអំពីឧក្កាចេលវិហារ ហើយ
 យាងទៅកាន់ក្រុងវេសាលី ។ ព្រះមានព្រះភាគ យាងទៅយ៉ាងនោះ ទើប
 លោកពោលថា ទ្រង់ស្បង់ប្រដាប់បាតចីវរ ចូលទៅកាន់ក្រុងវេសាលី ដើម្បី
 បិណ្ឌបាត ក្នុងបុព្វណ្ណសម័យ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា
 ទ្រង់យាងចេញអំពីឧក្កាចេលវិហារហើយ យាងទៅកាន់ក្រុងវេសាលី ដូច្នោះ
 ជាដើម ។

ក្នុងបទថា **និសីទនំ** នេះ លោកបំណងយកកំណត់ស្បែក ។ បទថា
នាវាលចេតិយំ សេចក្តីថា ក្នុងទីដែលយក្ខណ្ណោះបាវាល នៅអាស្រ័យក្នុង
 កាលមុន ប្រាកដថា **នាវាលចេតិយ** ។ សូម្បីវិហារដែលគេសាងថ្វាយព្រះ
 មានព្រះភាគក្នុងទីនោះ ក៏គេហៅថា **នាវាលចេតិយ** ដោយគ្រាមកាសា
 របស់អ្នកស្រុកក្នុងទីនោះ ។ ក្នុងបទថា **ឧទេនចេតិយំ** ជាដើម ក៏ន័យនេះ
 ដូចគ្នា ។ បទថា **សត្តម្ភំ** សេចក្តីថា បានឮថា ព្រះរាជកុមារី ៧ អង្គ ព្រះ
 រាជធីតារបស់ព្រះបាទកាសី ព្រះនាមកិកិ កើតនូវសេចក្តីសង្វេគ ចេញអំពី
 ក្រុងរាជគ្រឹះ ផ្ដើមតាំងសេចក្តីព្យាយាមក្នុងទីណា ទីនោះ ជនទាំងឡាយ នាំ
 គ្នាហៅថា **សត្តម្ភចេតិយ** ។ បទថា **ពហុបុត្តំ** សេចក្តីថា ពួកមនុស្សជា
 ច្រើនប្រាថ្នាបុត្រជាមួយទេវតា ដែលអាស្រ័យនៅត្រង់ដើមជ្រៃមួយ ដែលមាន
 ឫសច្រើន ព្រោះអាស្រ័យហេតុនោះ ទើបទីនោះប្រាកដឈ្មោះថា **ពហុបុត្ត-
 ចេតិយ** ។ បទថា **សារន្តំ** បានដល់ ទីដែលយក្ខណ្ណោះថា សារន្តៈអាស្រ័យ

នៅ ដូច្នោះ ទីទាំងអស់នោះឯង គេហៅដោយវាហារថា ចេតិយ ព្រោះទេវតា
 គ្រប់គ្រងមុនពុទ្ធកាល ។ កាលសាងវិហារថ្វាយព្រះមានព្រះភាគ ជនទាំង-
 ឡាយក៏នៅចាំបានយ៉ាងនោះដូចគ្នា ។ ក្នុងបទថា មរណីយា នេះ គប្បីជ្រាប
 ថា ក្រុងវេសាលី ជាទីគួរត្រេកអរ ព្រោះសម្បូរដោយភូមិភាគ ដែរជាស
 ដោយបុគ្គល មានបច្ច័យរកបានងាយ ជាលំដាប់ដំបូង ។ ឯវិហារទាំងឡាយ
 គប្បីជ្រាបថា ជាទីគួរត្រេកអរ ព្រោះមិនជិត មិនឆ្ងាយអំពីព្រះនគរ សម្បូរ
 ដោយគមនាគមន៍ ព្រោះជាលំនៅដែលមិនចង្អៀត សម្បូរដោយម្លប់ និងទឹក
 និងជាទីដែលសមគួរដល់ការស្ងាត់ ។ អត្ថនៃបទថា ឥន្ទ្រិន្ទ ក្នុងបទថា
 ចាត្តារោ ឥន្ទ្រិន្ទ នេះ លោកពោលហើយខាងដើមនោះឯង ។ បទថា
 ភារិតា ប្រែថា បានចម្រើនហើយ ។ បទថា ពហុលីកតា បានដល់ ធ្វើ
 រឿយៗ ។ បទថា យានិកតា បានដល់ ធ្វើឲ្យដូចជាយានដែលទឹមហើយ ។
 បទថា វត្តុកតា បានដល់ ធ្វើឲ្យដូចជាវត្ត ព្រោះអត្ថថា ជាទីតាំងអាស្រ័យ ។
 បទថា អនុជិតា ប្រែថា តាំងមាំហើយ ។ បទថា បរិចិត្តា បានដល់
 សន្សំដោយជុំវិញ គឺចម្រើនដោយល្អ ។ បទថា សុសមារត្តា បានដល់
 ប្រារព្ធដោយល្អ គឺឲ្យសម្រេចដោយប្រពៃយ៉ាងក្រៃលែង ។

ព្រះមានព្រះភាគ កាលទ្រង់សម្តែងដោយមិនកំណត់ ដោយប្រការដូច្នោះ
 ហើយ កាលនឹងកំណត់សម្តែងទៀត ទើបត្រាស់ពាក្យជាដើមថា តថា-
 គតស្ស ខោ ដូច្នោះ ។

ក្នុងបទទាំងនេះ បទថា កប្បំ បានដល់ អាយុកប្ប ។ បទថា តិដ្ឋយ្យ

បានដល់ គប្បីតាំងនៅ គឺគប្បីទ្រទ្រង់ទុកនូវប្រមាណនៃអាយុរបស់មនុស្ស
ក្នុងកាលនោះឲ្យបរិបូណ៌ ។ បទថា កឃ្យាវសេសំ វា សេចក្តីថា ក្រែកលែង
ជាងរយឆ្នាំ ដែលពោលថា អប្បំ វា ភិយ្យា ដូច្នោះជាដើម ។

ចំណែកព្រះមហាសិវត្ថេរ ពោលថា ដែលឈ្មោះថា សំឡេងគ្រហឹម
ក្នុងទីដែលមិនគួរ រមែងមិនមានដល់ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ ដូចកាលទ្រង់សង្កត់
វេទនាទៀបបរិនិព្វានដែលកើតឡើងក្នុងវេទនាគ្រាម អស់ ១០ ខែ យ៉ាងណា
ក៏ទ្រង់ចូលសមាបត្តិនោះរឿយៗ ហើយសង្កត់បានដល់ទៅ ១០ ខែ គប្បី
តាំងនៅរហូតកទ្រកប្បនេះ ដូច្នោះ ។ សួរថា ព្រោះហេតុអ្វី ទើបទ្រង់មិនតាំង
នៅ ។ ឆ្លើយថា ព្រោះឈ្មោះថា រាងកាយដែលមានចិត្តគ្រប់គ្រង ត្រូវទុក្ខ
វេទនា មានធ្មេញបាក់ជាដើមចូលមកគ្របសង្កត់ ឯព្រះពុទ្ធទាំងឡាយមិនដល់
នូវការវះនៃទុក្ខវេទនា មានធ្មេញបាក់ជាដើមឡើយ រមែងបរិនិព្វានក្នុងកាល
ដែលជនច្រើននាំគ្នាស្រឡាញ់ពេញចិត្ត ក្នុងចំណែកព្រះជន្មាយុចំណែកទី ៥
កាលអគ្គសាវ័ក និងមហាសាវ័កត្រាស់ដឹងតាមព្រះពុទ្ធបរិនិព្វានហើយ គប្បី
តាំងនៅមួយអង្គ មិនមានបរិវារ ឬមានភិក្ខុកំលោះ និងសាមណេរជាបរិវារក្តី
បន្ទាប់អំពីនោះ គប្បីដល់នូវភាពជាបុគ្គលត្រូវមើលងាយថា គួរសង្វេគ បរិស័ទ
របស់ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ ព្រោះដូច្នោះ ទើបមិនតាំងនៅ ។ កាលលោកពោល
យ៉ាងនោះ តែទ្រង់ក៏ត្រូវហៅថា មិនតាំងនៅ ។ ពាក្យថា អាយុកប្ប្យា នេះ
ឯង លោកបានកំណត់ក្នុងអដ្ឋកថាហើយ ។

[១២៨] បទថា ឌុន្យារិកេ និមិត្តេ បានដល់ ឲ្យសញ្ញាគ្រោតគ្រោត

កើតឡើង ។ ពិតហើយ ការប្រើសញ្ញាគ្រោតគ្រោតកើតឡើងនេះ គឺការអង្វរ
 ការតាំងនៅអស់កប្បទាំងមូលថា សូមព្រះមានព្រះភាគ តាំងនៅអស់កប្ប
 គឺជាការប្រកាសភាពជាអ្នកអាចតាំងនៅអស់កប្ប ដោយអានុភាពនៃការចម្រើន
 ឥទ្ធិបាទ ៤ របស់ខ្លួន ដោយការអាងសេចក្តីដទៃ ដោយន័យជាដើមថា ម្នាល
 អានន្ទ ឥទ្ធិបាទ ៤ បុគ្គលណាម្នាក់អប់រំហើយ ដូច្នោះ ។ បទថា ឱកាសេ
 គឺក្នុងព្រះតម្រាស់ដែលប្រាកដ ។ ពិតហើយ ព្រះតម្រាស់ដែលប្រាកដនេះ គឺ
 ការលះពាក្យបរិយាយដោយអមហើយ ទើបទ្រង់ប្រកាសបំណងរបស់ទ្រង់
 ដោយត្រង់នោះឯង ។

បទថា ពហុជនហិតាយ បានដល់ ដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់មហាជន ។
 បទថា ពហុជនសុខាយ បានដល់ ដើម្បីសេចក្តីសុខដល់មហាជន ។ បទថា
 លោកានុកម្មាយ បានដល់ ព្រោះអាស្រ័យសេចក្តីអនុគ្រោះដល់សត្វលោក
 ដល់សត្វលោកណាខ្លះ គឺដល់បុគ្គលដែលស្តាប់ព្រះធម្មទេសនារបស់ព្រះមាន
 ព្រះភាគ ហើយចាក់ធ្លុះ គឺជីកនូវអមតៈ ។ ពិតហើយ ព្រហ្ម ១៨ កោដិ
 មានព្រះអញ្ញាកោណ្ឌញ្ញៈជាប្រធាន ចាក់ធ្លុះនូវធម៌ដោយទេសនា ធម្មចក្កប្ប-
 វត្តនសូត្ររបស់ព្រះមានព្រះភាគ ។ សត្វដែលចាក់ធ្លុះនូវធម៌ រហូតដល់ជីកនាំ
 នូវសុភទូបរិញ្ញាជក ដោយប្រការយ៉ាងនេះរាប់មិនបាន ។ ពួកសត្វដែលបាន
 ត្រាស់ដឹងក្នុងកាលដែលទ្រង់សម្តែងព្រះសូត្រទាំង ៤ នេះ គឺមហាសមយ-
 សូត្រ មង្គលសូត្រ ចូឡរាហុលោវាទសូត្រ និងសមចិត្តសូត្រ មិនមានដែន
 កំណត់ ទីដែលកើតមានដល់ព្រះមានព្រះភាគ ដើម្បីទ្រង់អនុគ្រោះសត្វលោក

មិនមានប្រមាណនេះ លោកពោលដោយបំណងថា សូម្បីក្នុងអនាគត ក៏នឹង
 មានយ៉ាងនេះ ។ បទថា **ទេវមនុស្សានំ** សេចក្តីថា ស្ថានទីរមែងមានដល់
 ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ដើម្បីជាប្រយោជន៍ ដើម្បីសេចក្តីសុខ ដល់ទេវតា និង
 មនុស្សតែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះក៏មិនមែន សូម្បីសត្វដ៏សេស មាននាគ និងគ្រុឌជា
 ដើមក៏មាន ។ ដើម្បីសម្តែងកត្តាបុគ្គលដែលជាសហេតុកបដិសន្ធិ ដោយធ្វើឲ្យ
 ជាក់ច្បាស់នូវមគ្គ និងផល ទើបត្រាស់ហើយយ៉ាងនោះ អធិប្បាយថា ព្រោះ
 ដូច្នោះ ទើបព្រះមានព្រះភាគគង់ព្រះជន្មនៅ ដើម្បីជាប្រយោជន៍ ដើម្បីសេចក្តី
 ចម្រើន ដើម្បីសេចក្តីសុខ ដល់សត្វដទៃ ។ បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា
អត្តាយ បានដល់ ដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់សម្បត្តិក្នុងលោកនេះ ។ បទថា
ហិតាយ បានដល់ ដើម្បីជាប្រយោជន៍ ដែលជាហេតុនៃសម្បត្តិក្នុងលោក
 ខាងមុខ ។ បទថា **សុខាយ** បានដល់ ដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់សេចក្តីសុខ
 ក្នុងព្រះនិព្វាន ។ សព្វថា **ហិត** និង **សុខ** វាហារដំបូង គប្បីជ្រាបដោយ
 ទូទៅដល់ហិតសុខទាំងពួង ។

បទថា **តំ** ក្នុងបទថា **យថាតំ មារេន បរិយុដ្ឋិតចិត្តា** នេះ ត្រឹមតែ
 ជានិបាត អធិប្បាយថា បុប្ផជនដទៃពួកខ្លះ ដែលត្រូវមានបណ្តាលចិត្ត គឺត្រូវ
 មានគ្របសង្កត់ចិត្ត មិនអាចដឹងច្បាស់បាន យ៉ាងណា អានន្តក៏ដូច្នោះដូចគ្នា
 មិនអាចដឹងច្បាស់បាន ។ ពិតហើយ មាររមែងគ្របសង្កត់ចិត្តរបស់បុគ្គល
 ដែលមិនទាន់លះវិបល្លាសខ្លះបាន ។ ឯក្នុងបុគ្គលដែលមិនទាន់លះវិបល្លាស
 ១២ យ៉ាង ដោយប្រការទាំងពួងមិនទាន់បាន នឹងពោលទៅថ្ងៃ ព្រោះព្រះថេរៈ

លះវិបល្លាស ៤ មិនទាន់បាន ដូច្នោះ ទើបចិត្តរបស់លោកត្រូវមានគ្រប
សង្កត់ ។ សួរថា មានកាលគ្របសង្កត់ចិត្ត ធ្វើដូចម្តេច ។ ឆ្លើយថា សម្តែង
រូបារម្មណ៍ដែលគួរខ្លាច ឬឲ្យបានឮសទ្ធារម្មណ៍ដែលគួរខ្លាច ។ បន្ទាប់អំពីនោះ
សត្វទាំងឡាយ បានឃើញ ឬបានឮអារម្មណ៍ដែលគួរខ្លាចនោះហើយ ក្នុង
ស្មារតី ហាមាត់ មានលក្ខណ៍ដៃចូលតាមមាត់របស់សត្វទាំងនោះ ហើយច្របាច់
បេះដូង បន្ទាប់អំពីនោះ សត្វក៏ដល់នូវវិសញ្ញី គឺសន្ធិប័ ។ ឯមានមិនអាច
សឹកដៃចូលតាមមាត់ព្រះអានន្តបានឡើយ តែសម្តែងអារម្មណ៍ដែលគួរខ្លាច
បាន ព្រះថេរៈនោះបានឃើញដូច្នោះហើយ ទើបមិនដឹងច្បាស់នូវនិមិត្តឱកាស ។
ព្រះមានព្រះភាគ ក៏ទ្រង់ជ្រាបប្រយោជន៍អ្វី ទើបត្រាស់ហៅអស់វារៈ ៣ ដង ។
ឆ្លើយថា គឺតទៅខាងមុខ ដើម្បីធ្វើសេចក្តីសោកឲ្យធូរស្បើយ ដោយលើក
ទោសឡើងថា សេចក្តីនោះ ជាការធ្វើមិនល្អរបស់លោក សេចក្តីនោះ ជា
កំហុសរបស់លោក ក្នុងកាលលោកអារាធនាថា សូមព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់
គង់ព្រះជន្មនៅចុះ ។ ពិតហើយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ឃើញថា អានន្តនេះ
មានចិត្តស្ម័គ្រស្មាលក្នុងតថាគតពន់ពេក តទៅខាងមុខ អានន្តបានស្តាប់ហេតុ
ផែនដីកម្រើក និងការដាក់អាយុសង្ខារ និងអារាធនាឲ្យតថាគត តាំងនៅ
អស់កាលយូរ កាលបើដូច្នោះ តថាគតនឹងឲ្យទោសធ្លាក់លើអំបែងក្បាល
របស់អានន្តប៉ុណ្ណោះថា ព្រោះហេតុអ្វី ទើបអ្នកមិនអារាធនាមុន ។ ព្រោះ
ទោសរបស់ខ្លួន សត្វទាំងឡាយក៏មិនក្តៅក្រហាយ ដូច្នោះ ។ ព្រោះហេតុនោះ
សេចក្តីសោករបស់អានន្តនឹងស្រាកស្រាន្ត ។

[១២៩] បទថា គន្ធិ តំ អាណន្ទ សេចក្តីថា ព្រោះហេតុដែលអ្នកមក ក្នុងទីនេះ ដើម្បីសម្រាកពេលថ្ងៃ ដូច្នោះ ម្ចាស់អាណន្ទ អ្នកទៅចុះ ទៅកាន់ទី ដែលខ្លួនគាប់ចិត្តដើម្បីសម្រាកពេលថ្ងៃ ដោយហេតុនោះឯង ទើបទ្រង់ត្រាស់ ថា អ្នកចូរទៅ អ្នកចូរសម្គាល់កាលដែលគួរទៅ ក្នុងកាលឥឡូវនេះចុះ ដូច្នោះជាដើម ។

[១៣០] ក្នុងបទថា មារោ ទាមិមា នេះ មានវិគ្គហៈដូចតទៅនេះ ឈ្មោះថា មារ ព្រោះប្រកបពួកសត្វឲ្យនៅក្នុងសេចក្តីវិនាស ធ្វើឲ្យស្លាប់ ។ បទថា ទាមិមា នេះ ជាវេវចនៈនៃបទថា មារ នោះឯង ។ ពិតហើយ មារនោះ លោកហៅថា ទាមិមា ព្រោះប្រកបដោយធម៌ចំណែកអាក្រក់ ។ បទថា ភាសិតា ទោ បនេសា សេចក្តីថា ពិតហើយ មារនេះ កាលព្រះ មានព្រះភាគប្រថាប់នៅត្រង់ដើមអជបាលនិគ្រោធិ កន្លងទៅ ៧ ថ្ងៃ ក្នុង មណ្ឌលពោធិព្រឹក្ស ធីតាទាំងឡាយរបស់ខ្លួន នាំគ្នាមក ត្រូវកម្ចាត់សេចក្តី ប្រាថ្នាចេញ ហើយក៏នាំគ្នាទៅ មារគិតថា ឧបាយនេះប្រើបាន ទើបមកពោល ថា បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់បំពេញបារមីមក ដើម្បីប្រយោជន៍ណា ប្រយោជន៍នោះ ព្រះអង្គសម្រេចហើយដោយលំដាប់ សព្វញ្ញតញ្ញាណព្រះអង្គ ក៏ត្រាស់ដឹងហើយ ទ្រង់មានប្រយោជន៍អ្វីដោយការនៅក្នុងលោក ដូច្នោះហើយ ទើបទូលអារាធនាថា សូមព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់បរិនិព្វាន ក្នុងកាលឥឡូវ នេះ សូមព្រះសុគត បរិនិព្វាន ។ ឯព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហាមមារនោះ ជាដើមថា តថាគតនឹងមិនទាន់បរិនិព្វានទេ ដូច្នោះ ដែលលោកបំណងពោល

ក្នុងឥឡូវនេះថា ភាសិតា ទោ បន ដូច្នោះជាដើម ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា វិយត្តា បានដល់ ជាអ្នកជំនាញ ដោយការសម្រេចអរិយមគ្គ ។ បទថា វិនិតា បានដល់ ដែលបានទទួលការណែនាំ ដោយការកម្ចាត់កិលេសយ៉ាងនោះឯង ។ បទថា វិសារនា បានដល់ ដែលដល់នូវការក្លៀវក្លា ព្រោះការលះទិដ្ឋិ និងវិចិត្តិកិច្ចាជាដើមដែលធ្វើនូវតម្រេក ។

បទថា តហុស្សុតា សេចក្តីថា ឈ្មោះថា ជាតហុស្សុត ព្រោះមានព្រះពុទ្ធវចនៈច្រើន ដោយអំណាចបិដក ៣ ។ ឈ្មោះថា ធម្មធារា ព្រោះទ្រទ្រង់នូវធម៌នោះៗ ឯង ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា តហុស្សុតា បានដល់ ព្រោះមានបរិយត្តិដែលស្តាប់ហើយច្រើន និងព្រោះមានបដិវេធដែលស្តាប់ហើយច្រើន ។

គប្បីជ្រាបអត្ថក្នុងបទថា ធម្មធារា នេះ ដោយអាការយ៉ាងនេះថា ឈ្មោះថា ធម្មធារា ព្រោះទ្រទ្រង់នូវព្រះបរិយត្តិធម៌ និងបដិវេធធម៌ ។ បទថា ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នា បានដល់ ដែលបដិបត្តិវិបស្សនាធម៌ ដែលជាធម៌សមគួរដល់អរិយធម៌ ។ បទថា សាមិចិប្បដិបន្នា បានដល់ ដែលបដិបត្តិបដិបទាតៗ គ្នាមក ដោយវិសុទ្ធិដែលសមគួរដល់ញាណទស្សនវិសុទ្ធិ ។ បទថា អនុធម្មចារិណោ បានដល់ ដែលមានប្រក្រតីប្រព្រឹត្តធម៌ មានការប្រាថ្នាតិបជាដើមដែលដុសខាត់ក្រែកលែង គឺដែលសមគួរដល់បដិបទានោះ ។ បទថា សកំ អាចរិយកំ បានដល់ នូវអាចរិយវាទរបស់ខ្លួន ។ បទថា អាចិត្តិស្សន្តិ បានដល់ នឹងសម្តែងតែខាងដើម អធិប្បាយថា នឹងឲ្យអ្នកដទៃរៀនសូត្រ ដោយទំនងដែលខ្លួនរៀនមក ។ បទថា ទេសេស្សន្តិ បានដល់ នឹងប្រាប់ អធិប្បាយ

ថា នឹងប្រាប់បាលីដោយប្រពៃ ។ បទថា បញ្ញាបេស្សន្តិ ប្រែថា នឹងឲ្យដឹង
 ច្បាស់ អធិប្បាយថា នឹងប្រកាស ។ បទថា បដ្ឋបេស្សន្តិ ប្រែថា នឹងតាំង
 ទុកដោយប្រការទាំងឡាយ ។ បទថា វិវិស្សន្តិ ប្រែថា នឹងធ្វើការបើកផ្សារ ។
 បទថា វិកជិស្សន្តិ ប្រែថា នឹងធ្វើការចែក ។ បទថា ឧត្តានិ កិរិស្សន្តិ
 បានដល់ នឹងធ្វើអត្ថដែលមិនរាក់ គឺដែលជ្រៅឲ្យរាក់ឡើង គឺឲ្យប្រាកដ ។
 បទថា សហធម្មន បានដល់ ដោយពាក្យដែលប្រព្រឹត្តទៅជាមួយហេតុ គឺ
 ដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយការណ៍ ។ បទថា សប្បាជិហារិយំ បានដល់ ធ្វើរហូត
 ឲ្យចេញចាកទុក្ខ ។ បទថា ធម្មំ ទេសេស្សន្តិ សេចក្តីថា នឹងញ្ញាំងពួកសត្វ
 ឲ្យត្រាស់ដឹង គឺនឹងប្រកាសលោកុត្តរធម៌ ៨ ក្នុងបទទាំងនោះ ដោយបទ ៦
 បទ មានពាក្យថា បញ្ញាបេស្សន្តិ លោកសម្តែងដល់បទដែលជាអត្ថ ៦ បទ ។
 ដោយ ២ បទខាងដើម លោកសម្តែងដល់បទដែលជាព្យញ្ជនៈ ៦ បទ ។
 ដោយលំដាប់ពាក្យមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ព្រះពុទ្ធវចនៈ គឺព្រះត្រៃបិដក ឈ្មោះ
 ថា ទ្រង់សង្គ្រោះសម្តែងដោយន័យនៃវណ្ណនា ។ សមដូចពាក្យដែលលោក
 ពោលក្នុងនេត្តិបករណ៍ថា បទ ១២ ចាត់ជាសូត្រ សូត្រទាំងអស់នោះជា
 ព្យញ្ជនៈ ១ ជាអត្ថ ១ ។

បទថា ព្រហ្មចរិយំ បានដល់ សាសនព្រហ្មចរិយៈទាំងមូល ដែល
 សង្គ្រោះដោយត្រៃសិក្ខា ។ បទថា ឥន្ទំ បានដល់ សម្រេចដោយញ្ញាំងឈាន
 ឲ្យកើតឡើង ។ បទថា ដិនំ បានដល់ ដល់នូវសេចក្តីចម្រើន គឺឲ្យផលច្រើន
 ព្រោះដល់ព្រមដោយអភិញ្ញា ។ បទថា វិត្តារិកំ បានដល់ ទូលំទូលាយ

ដោយការប្រតិស្ឋាននៅក្នុងទិសភាគនោះៗ ។ បទថា ពហុជញ្ញំ បានដល់
 ជនច្រើនតែងដឹង គឺដឹងទាំងអស់ ដោយអំណាចការត្រាស់ដឹងរបស់ជនច្រើន
 បទថា បុដ្ឋកុតំ បានដល់ ដល់នូវការក្រាស់ដោយអាការទាំងពួង ។ សេចក្តី
 នេះដូចម្តេច គឺដរាបដែលទេវតា និងមនុស្សប្រកាសល្អហើយ អធិប្បាយថា
 ទេវតា និងមនុស្សដែលមានជាតិវិញ្ញាណមានប្រមាណប៉ុណ្ណា ទេវតា និង
 មនុស្សទាំងនោះប្រកាសល្អហើយ ។

[១៣១] បទថា អប្បោស្សកោ បានដល់ អស់នូវការឧស្សហ៍ គឺ
 ប្រាសចាកការហ្នឹងហែង ។ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់មានចិត្តបាប
 តាំងអំពី ៧ សណ្តាប់កន្លងទៅ អ្នកត្រាច់ស្រែកថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន
 សូមទ្រង់បរិនិព្វានក្នុងឥឡូវនេះចុះ សូមព្រះសុគតបរិនិព្វានក្នុងឥឡូវនេះចុះ
 ឥឡូវនេះ តាំងអំពីថ្ងៃនេះទៅ ចូរអ្នកប្រាសចាកសេចក្តីព្យាយាមចុះ ចូរកុំធ្វើ
 នូវសេចក្តីព្យាយាមឲ្យតថាគតបរិនិព្វានឡើយ ។

បទថា សតោ សម្បជានោ អាយុសន្ធារំ ឱស្សន្ធិ សេចក្តីថា ទ្រង់
 ត្រិះរិះដោយសតិ ហើយកំណត់ដោយញ្ញាណ ដាក់ គឺលះនូវអាយុសន្ធារ ។
 ក្នុងការដាក់អាយុសន្ធារនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មិនបានដាក់អាយុសន្ធារ
 ដូចយកដៃគ្រវែងដុំដី តែទ្រង់កើតព្រះតម្រិះឡើងថា អស់កាលត្រឹម ៣ ខែ
 ប៉ុណ្ណោះ តថាគតនឹងចូលសមាបត្តិ ក្រោយអំពីនោះនឹងមិនចូល ដែលលោក
 បំណងពោលថា ព្រះអង្គទ្រង់ដាក់ហើយ ។ បាលីថា វោសន្ធិ ដូច្នោះក៏មាន ។

ព្រោះហេតុអ្វី ទើបព្រះមានព្រះភាគអាចតាំងនៅអស់កប្ប ឬលើសកប្ប

ទើបមិនតាំងនៅអស់កាលប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ទ្រង់ដាក់អាយុសង្ខារតាមដែល
 មានទូលអារាធនាដើម្បីឲ្យបរិនិព្វាន ព្រោះព្រះមានព្រះភាគ មិនបានដាក់អាយុ
 សង្ខារតាមមានអារាធនា និងមិនដាក់អាយុសង្ខារតាមព្រះថេរៈសំណូមពរ
 ឡើយ តែក្រោយអំពី ៣ ខែទៅ ទ្រង់ដាក់អាយុសង្ខារ ព្រោះពុទ្ធវេនេយ្យ
 មិនមាន ធម្មតាការតាំងនៅនៃព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ ក៏ដើម្បីដឹកនាំវេនេយ្យសត្វ
 កាលវេនេយ្យជនមិនមាន ព្រះមានព្រះភាគទាំងឡាយ នឹងតាំងនៅដោយ
 ហេតុអ្វី បើទ្រង់គប្បីបរិនិព្វាន តាមដែលមានអារាធនា ក៏គប្បីបរិនិព្វានអំពី
 មុននោះឯង ។ ម្យ៉ាងទៀត លោកពោលសេចក្តីនេះថា ពិតហើយ ត្រង់
 ពោធិមណ្ឌល មានក៏អារាធនាហើយ ដល់នូវការធ្វើនិមិត្តឱកាស ក៏ដើម្បីធ្វើ
 សេចក្តីសោករបស់ព្រះថេរៈឲ្យស្រាកស្រាន្ត ។ ម្យ៉ាងទៀត ការធ្វើនិមិត្ត-
 ឱកាស ក៏ដើម្បីសម្តែងកម្លាំងរបស់ព្រះពុទ្ធ ។ ព្រះមានព្រះភាគទាំងឡាយ
 ដែលមានអានុភាពច្រើនយ៉ាងនេះ សូម្បីតាំងនៅ ក៏តាំងនៅតាមគាប់ព្រះ
 ហឫទ័យរបស់ព្រះអង្គប៉ុណ្ណោះ ។ កាលបរិនិព្វាន ក៏រមែងបរិនិព្វានតាមការ
 ពេញព្រះហឫទ័យរបស់ព្រះអង្គដូចគ្នា ។

បទថា មហាក្សត្រិយាលោ បានដល់ ផែនដីកម្រើកយ៉ាងធំ ។ បានឮថា
 ក្នុងកាលនោះ លោកធាតុមួយម៉ឺនញាប់ញ័រហើយ ។ បទថា ភីសនកោ ប្រែ
 ថា ឲ្យកើតការតក់ស្លុត ។ បទថា ទេវទន្ធាយោ ច ផលីសុ សេចក្តីថា
 ស្តេចទិព្វក៏បន្លឺឡើង មេឃក៏លាន់កងរំពង ផ្នែកបន្ទោរពុំជួកកាល ក៏វាសឆ្ងៀល
 ធ្លាត់ អធិប្បាយថា ភ្លៀងធ្លាក់មួយរយៈ ។

បទថា ឯតមត្តំ វិទិត្យា សេចក្តីថា ទ្រង់ដឹងអាការទាំងពួងដល់អត្តនេះ
 ពោល គឺសេចក្តីវិសេសនៃសង្ខារ និងវិសង្ខារ ។ បទថា ឥមំ ឧទានំ
 សេចក្តីថា ទ្រង់បន្លឺឧទានសម្តែងនូវការដែលព្រះអង្គទ្រង់លះសង្ខារមិនមាន
 សេសសល់ ហើយដល់នូវវិសង្ខារ ។

ព្រោះហេតុអ្វី ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាន ព្រោះឈ្មោះថា បុគ្គលណាម្នាក់ គប្បី
 ពោលថា ព្រះអង្គត្រូវមានជាប់តាមអំពីខាងក្រោយ ហើយបៀតបៀនថា សូម
 ទ្រង់បរិនិព្វានចុះ សូមទ្រង់បរិនិព្វានចុះ ទើបទ្រង់លះអាយុសង្ខារ ព្រោះខ្លាច
 មាន ។ ដើម្បីសម្តែងសេចក្តីនេះថា មាននោះកុំមានឱកាស ព្រោះធម្មតាបុគ្គល
 ពោល រមែងមិនមានការបន្លឺឧទាន ទើបព្រះអង្គកថាចារ្យពោលក្នុងអង្គកថា
 ថា ទ្រង់បន្លឺឧទានដែលកើតអំពីបីតិ ។ ព្រោះពុទ្ធកិច្ចនឹងសម្រេច ដោយកាល
 ត្រឹម ៣ ខែប៉ុណ្ណោះ កាលទ្រង់ឃើញថា តថាគតបរិហារការៈ គឺទុក្ខនេះមក
 អស់កាលយូរយ៉ាងនេះ មិនយូរប៉ុន្មានក៏នឹងដាក់ចុះ ដូច្នោះ បីតិ និងបាមោជ្ជ
 ដីក្រៃលែង កើតឡើងដោយពិចារណាគុណនៃព្រះនិព្វាន មើលទៅគួរនឹង
 ពោលថា ទ្រង់បន្លឺដោយកម្លាំងបីតិ ។ ពិតហើយ ព្រះសាស្តាទ្រង់បង្ហាត់ទៅ
 ក្នុងវិសង្ខារ គឺមានព្រះនិព្វានជាអធ្យាស្រ័យដោយចំណែកមួយ ទើបទ្រង់តាំង
 នៅក្នុងលោកអស់កាលយូរ ដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់សត្វ ដោយព្រះមហា-
 ករុណា ដូចតាំងនៅដោយកម្លាំង ។ ពិតហើយ ទ្រង់ប្រើសមាបត្តិប្រមាណ ២
 លាន ៤ សែនកោដិរាល់ថ្ងៃ ឥឡូវនេះ ទ្រង់បែរមុខចំពោះព្រះនិព្វាន ព្រោះ
 អធិការដែលប្រកបដោយមហាករុណាសម្រេចហើយ ទើបសោយបីតិ និង

សោមនស្សដ៏ក្រៃលែង ព្រោះហេតុនោះឯង ទើបរស្មីនៃព្រះរូបរបស់ព្រះមាន
ព្រះភាគផ្សេងៗ បរិសុទ្ធ ភ្លឺថ្លាជាពិសេស សូម្បីក្នុងថ្ងៃរម្ងាប់ខ្លួនបរិនិព្វាន ដូច
គ្នាក្នុងថ្ងៃរម្ងាប់កិលេស ។

គប្បីជ្រាបរិនិច្ឆ័យក្នុងព្រះគាថា មានដូចតទៅនេះ កាមាវចរកម្ម ឈ្មោះ
ថា តុល ព្រោះថ្វីងបាន គឺកំណត់បានដោយការប្រចក្សដល់ត្រៃស្រុក និង
ត្រៃចចកជាដើម ។ មហគ្គតកម្ម ឈ្មោះថា អតុល ព្រោះថ្វីងមិនបាន ឬព្រោះ
មិនមានលោកិយកម្មដទៃដែលថ្វីងបាន គឺប្រៀបដូចម្តេច ។ កាមាវចរកម្ម ឬរូបា-
វចរកម្ម ឈ្មោះថា តុល អរូបាវចរកម្ម ឈ្មោះថា អតុល ម្យ៉ាងទៀត កម្ម
ដែលមានវិបាកតិច ឈ្មោះ តុល ដែលមានវិបាកច្រើន ឈ្មោះ អតុល ។
បទថា សម្ពុរំ សេចក្តីថា ជាហេតុនៃការកើត គឺធ្វើបដិសន្ធិឲ្យកើត ។ បទថា
កវសង្ខារំ បានដល់ ធ្វើសង្ខារក្នុងភពថ្មីឲ្យកើត ។ បទថា អវស្សន្ធិ បាន
ដល់ លែង ។ បទថា មុនិ បានដល់ ពុទ្ធមុនី ។ បទថា អជ្ឈត្តរតោ
ប្រែថា ត្រេកអរខាងក្នុងខ្លួន ។ បទថា សមាហិតោ បានដល់ មានចិត្តជា
សមាធិ ដោយឧបចារសមាធិ និងអប្បនាសមាធិ ។ បទថា អភិទ្ធិ កវចមិវ
សេចក្តីថា បែកធ្លាយទៅ ដូចគ្នានឹងទាហានទម្លាយក្រោះ ដូច្នោះ ។ បទថា
អត្តសម្ពុរំ បានដល់ កិលេសដែលកើតក្នុងខ្លួន លោកអធិប្បាយថា មុនី
លែងនូវលោកិយកម្ម ពោល គឺកម្មដែលថ្វីងបាន និងថ្វីងមិនបាន ដែលបាន
ឈ្មោះថា សម្ពុរំ ព្រោះអត្ថថា មានវិបាក និងបានឈ្មោះថា កវសង្ខារ
ព្រោះអត្ថថា តាក់តែងភព និងជាអ្នកត្រេកអរខាងក្នុង មានចិត្តជាសមាធិ បាន

ទម្លាយកិលេសដែលមានខ្លួនជាដែនកើត ដូចទាហានធំ ទម្លាយក្រោះក្នុង សមរក្ខមិ ដូច្នោះ ។

ម្យ៉ាងទៀត បទថា តុលំ បានដល់ ថ្លឹង គឺពិចារណា ។ បទថា អតុត្តា សម្ភវំ បានដល់ ព្រះនិព្វាន និងភព ។ បទថា ភវសង្ខារំ បានដល់ កម្ម ដែលនាំសត្វទៅកាន់ភព ។ បទថា អវស្សន្ធិ មុនិ សេចក្តីថា ព្រះពុទ្ធមុនី ទ្រង់ពិចារណាដោយន័យជាដើមថា បញ្ចក្ខន្ធមិនទៀង ការរម្មត់បញ្ចក្ខន្ធ គឺ ព្រះនិព្វានទៀង ទ្រង់ឃើញទោសក្នុងភព និងអានិសង្សក្នុងព្រះនិព្វាន ទ្រង់ លែងនូវសង្ខារកម្ម ដែលជាមូលនៃខន្ធទាំងឡាយនោះ ដោយអរិយមគ្គ ដែល ធ្វើការអស់ទៅនៃកម្ម ដែលលោកពោលយ៉ាងនេះថា រមែងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បី ការអស់កម្ម ។ សេចក្តីនេះដូចម្តេច គឺលោកត្រេកអរខាងក្នុង មានចិត្តជា សមាធិ បានទម្លាយកិលេសដែលកើតក្នុងខ្លួន ដូចទាហានទម្លាយក្រោះ លោកត្រេកអរក្នុងខាងក្នុងដោយវិបស្សនា មានចិត្តជាសមាធិដោយសមថៈ រួមសេចក្តីថា លោកទម្លាយកិលេសទាំងអស់ ដែលរូបវិតអត្តភាព ដែលបាន ឈ្មោះថា អត្តសម្ភវំ ព្រោះកើតក្នុងខ្លួនដោយកម្លាំងនៃសមថៈ និងវិបស្សនា តាំងអំពីចំណែកខាងដើម ដូចទាហានទម្លាយក្រោះ ដូច្នោះ កាលមិនមាន កិលេស ឈ្មោះថា លះបង់កម្មបានជាសមុច្ឆេទ ព្រោះមិនមានបដិសន្ធិ ។ លោកលះកម្ម ព្រោះលះកិលេស ដោយប្រការដូច្នោះ ។ ដូច្នោះ ព្រះមាន ព្រះភាគ ទ្រង់ដាក់សង្ខារក្នុងភព នាមណ្ឌលពោធិព្រឹក្សនោះឯង សូម្បីញ៉ាំង អត្តភាពឲ្យប្រព្រឹត្តទៅដោយគ្រឿងជួសជុល គឺសមាបត្តិ ដូចធ្វើរទេះចាស់ឲ្យ

ទៅដោយគ្រឿងអបស្វប ទើបទ្រង់ដាក់អាយុសង្ខារ ដោយធ្វើព្រះហឫទ័យឲ្យ
កើតឡើងថា បន្ទាប់អំពីនេះទៅ ៣ ខែ តថាគតនឹងមិនឲ្យនូវគ្រឿងជួលជុល
គឺសមាបត្តិដល់សង្ខារនេះ ដូច្នោះ ។^{១៣២}

អដ្ឋកថា អាយុសមឌុស្ឋនសូត្រទី ១ ចប់

សុត្តន្តបិដក

បទិសល្វានសូត្រ

[១៣២] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ គង់
ក្នុងមិគារមាតុប្រាសាទ នាវត្តបុព្វារាម ទៀបក្រុងសាវត្ថី ។ សម័យនោះឯង
ព្រះមានព្រះភាគ ចេញអំពីទីសម្ងំ ក្នុងសាយណ្ណសម័យ ហើយទ្រង់គង់ព្រះ
ខាងក្រៅខ្វែងទ្វារ ។ គ្រានោះ ព្រះបាទបសេនទិកោសល ចូលទៅគាល់
ព្រះមានព្រះភាគ លុះចូលទៅដល់ហើយ ថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ គង់នៅ
ក្នុងទីសមគួរ ។ សម័យនោះឯង ពួកជដិល ៧ នាក់ ពួកនិគ្រន្ធ ៧ នាក់
ពួកអចេល ៧ នាក់ ពួកឯកសាជក ៧ នាក់ ពួកបរិព្វាជក ៧ នាក់ សុទ្ធ
តែមានរោមព្រះភ្នែក ទ្រុបទ្រុល និងក្របកវែងៗ នាំយកអម្រែកមានប្រការ
ផ្សេងៗ ដើរចូលមកក្នុងទីជិតនៃព្រះមានព្រះភាគ ។ ព្រះបាទបសេនទិកោ-
សល ទ្រង់ទតឃើញពួកអ្នកបួសទាំងនោះ គឺពួកជដិល ៧ នាក់ ពួកនិគ្រន្ធ
៧ នាក់ ពួកអចេល ៧ នាក់ ពួកឯកសាជក ៧ នាក់ ពួកបរិព្វាជក ៧

នាក់ សុទ្ធតែមានរោម ព្នង់ក្លៀក ទ្រុបទ្រុល និងក្រចកវែងៗ នាំយកអម្រែក
 មានប្រការផ្សេងៗ ហើយដើរចូលមកក្នុងទីជិតនៃព្រះមានព្រះភាគ លុះទ្រង់
 ទតឃើញហើយ ទើបក្រោកចាកអាសនៈ ធ្វើសំពត់ធៀងស្នាម្នាង ហើយ
 លុតមណ្ឌលជង្គង់ខាងស្តាំចុះលើប្រីបតី ប្រណម្យអញ្ជូលី ចំពោះពួកអ្នក
 បួសទាំងនោះ គឺជដិល ៧ នាក់ និគ្រន្ធ ៧ នាក់ អចេល ៧ នាក់ ឯកសាដក
 ៧ នាក់ បរិព្វាជក ៧ នាក់នោះ ហើយប្រកាសនាម (របស់ព្រះអង្គ)
 អស់វារៈ ៣ ដងថា បពិត្រលោកដ៏ចម្រើន ខ្ញុំជាស្តេចឈ្មោះបសេនទិកោ-
 សល បពិត្រលោកចម្រើន ខ្ញុំជាស្តេចឈ្មោះបសេនទិកោសល ។ គ្រានោះ
 កាលពួកអ្នកបួសទាំងនោះ គឺជដិល ៧ នាក់ និគ្រន្ធ ៧ នាក់ អចេល ៧ នាក់
 ឯកសាដក ៧ នាក់ បរិព្វាជក ៧ នាក់ ចេញទៅមិនយូរប៉ុន្មាន ទើបព្រះ-
 បាទបសេនទិកោសល ចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ លុះចូលទៅដល់ហើយ
 ក៏ថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ រួចគង់ក្នុងទីសមគួរ ។ លុះព្រះបាទបសេនទិ-
 កោសល ស្តេចគង់នៅក្នុងទីសមគួរហើយ ទើបបង្គំទូលសេចក្តីនុ៎ះ ចំពោះ
 ព្រះមានព្រះភាគថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ពួកអ្នកបួសណា ជាព្រះអរហន្ត
 ឬបានសម្រេចអរហត្តមគ្គក្នុងលោក បណ្តាអ្នកបួសទាំងនោះ ជាព្រះអរហន្ត
 មួយដែរឬ ។

[១៣៣] បពិត្រមហារាជ ដំណើរដែលថា បុគ្គលនេះជាព្រះអរហន្ត
 ឬបុគ្គលនេះ បានសម្រេចអរហត្តមគ្គនោះ ព្រះអង្គជាគ្រហស្ថ ជាអ្នកបរិភោគ
 កាម គ្រប់គ្រងសយនៈដែលចង្អៀតដោយបុត្ត ប្រើប្រាស់កាសិកពស្ត្រ និង

លម្អិតខ្លឹមចន្ទន៍ ទ្រទ្រង់កម្រងផ្កា និងគ្រឿងប្រអូប គ្រឿងលាបផ្សេងៗ ត្រេកអរចំពោះមាសប្រាក់ ដឹងបានដោយក្រណាស់ ។ បពិត្រមហារាជ សីល ត្រូវបុគ្គលដឹងដោយការនៅរួមគ្នា សីលនោះឯង គេដឹងបានដោយកាលវែង មិនមែនដឹងបានដោយកាលបន្តិចបន្តួចទេ កាលកំណត់ក្នុងចិត្ត ទើបអាចដឹង បាន កាលបើមិនបានកំណត់ក្នុងចិត្ត មិនងាយដឹងបាន អ្នកជាបណ្ឌិត ទើប អាចដឹងបាន ជនពាលមិនងាយដឹងបានទេ ។ បពិត្រមហារាជ សេចក្តីស្អាត ត្រូវបុគ្គលដឹងបាន ដោយការនិយាយឆ្លើយឆ្លង ទាំងសេចក្តីស្អាតនោះឯង គេដឹងបានដោយកាលវែង មិនមែនដឹងដោយកាលបន្តិចបន្តួចទេ កាលកំណត់ ក្នុងចិត្ត ទើបអាចដឹងបាន កាលបើមិនបានកំណត់ក្នុងចិត្ត មិនងាយដឹងបាន ទេ អ្នកជាបណ្ឌិត ទើបអាចដឹងបាន ជនពាលមិនងាយដឹងបានទេ ។ បពិត្រ មហារាជ កម្លាំងញាណ ត្រូវបុគ្គលដឹងបាន ក្នុងវេលាមានអន្តរាយ ទាំងកម្លាំង ញាណនោះឯង ត្រូវដឹងដោយកាលវែង មិនមែនដឹងដោយកាលបន្តិចបន្តួច ទេ កាលកំណត់ក្នុងចិត្ត ទើបអាចដឹងបាន កាលបើមិនបានកំណត់ក្នុងចិត្ត មិនងាយដឹងបានទេ អ្នកជាបណ្ឌិត ទើបអាចដឹងបាន ជនពាលមិនងាយដឹង បានទេ ។ បពិត្រមហារាជ បញ្ញាត្រូវបុគ្គលដឹងបាន ដោយការសាកប្តូរ ទាំង បញ្ញានោះឯង ត្រូវដឹងដោយកាលវែង មិនមែនដឹងដោយកាលបន្តិចបន្តួចទេ កាលកំណត់ក្នុងចិត្ត ទើបអាចដឹងបាន កាលបើមិនបានកំណត់ក្នុងចិត្ត មិនងាយ ដឹងបានទេ អ្នកជាបណ្ឌិត ទើបអាចដឹងបាន ជនពាលមិនងាយដឹងបានទេ ។

[១៣៤] បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន អស្ចារ្យណាស់ បពិត្រព្រះអង្គដ៏

ចម្រើន ចម្លែកណាស់ ត្រង់ដែលព្រះមានព្រះភាគ សម្តែងដោយប្រពៃថា
 បពិត្រមហារាជ ដំណើរដែលថា បុគ្គលនេះ ជាព្រះអរហន្ត ឬបុគ្គលនេះ
 បានសម្រេចអរហត្តមគ្គនោះ ព្រះអង្គជាគ្រហស្ថ ជាអ្នកបរិភោគកាម គ្រប់
 គ្រងសយនៈដែលចង្អៀតដោយបុគ្គ ប្រើប្រាស់កាសិកពស្ត្រ និងលម្អិតខ្លឹម
 ចន្ទន៍ ទ្រទ្រង់កម្រងផ្កា និងគ្រឿងប្រអូប គ្រឿងលាបផ្សេងៗ ត្រេកអរ
 ចំពោះមាស ប្រាក់ ដឹងបានដោយក្រណាស់ ។ បពិត្រមហារាជ សីលត្រូវ
 បុគ្គលដឹងបានដោយការនៅរួមគ្នា ទាំងសីលនោះឯង គេដឹងបានដោយ
 កាលវែង មិនមែនដឹងបាន ដោយកាលបន្តិចបន្តួចទេ កាលកំណត់ក្នុងចិត្ត
 ទើបដឹងបាន កាលបើមិនកំណត់ក្នុងចិត្ត មិនងាយដឹងបានទេ អ្នកជាបណ្ឌិត
 ទើបអាចដឹងបាន ជនពាល មិនងាយដឹងបានទេ ។ បពិត្រមហារាជ សេចក្តី
 ស្អាត ត្រូវបុគ្គលដឹងបាន ដោយការនិយាយឆ្លើយឆ្លង ទាំងសេចក្តីស្អាត
 នោះឯង គេដឹងដោយកាលវែង មិនមែនដឹង ដោយកាលបន្តិចបន្តួចទេ
 កាលកំណត់ក្នុងចិត្ត ទើបអាចដឹងបាន កាលបើមិនកំណត់ក្នុងចិត្ត មិនងាយ
 ដឹងបានទេ អ្នកជាបណ្ឌិត ទើបអាចដឹងបាន ជនពាល មិនងាយដឹងបានទេ ។
 បពិត្រមហារាជ កម្លាំងញាណ ត្រូវបុគ្គលដឹងបាន ក្នុងវេលាមានអន្តរាយ
 ទាំងកម្លាំងញាណនោះឯង ត្រូវដឹងដោយកាលវែង មិនមែនដឹងដោយកាល
 បន្តិចបន្តួចទេ កាលកំណត់ក្នុងចិត្ត ទើបអាចដឹងបាន កាលបើមិនបានកំណត់
 ក្នុងចិត្ត មិនងាយដឹងបានទេ អ្នកជាបណ្ឌិត ទើបអាចដឹងបាន ជនពាលមិន
 ងាយដឹងបានទេ ។ បពិត្រមហារាជ បញ្ញាត្រូវបុគ្គលដឹងបាន ដោយការ

សាកប្ឆា ទាំងបញ្ញានោះឯង ត្រូវដឹងដោយកាលវែង មិនមែនដឹង ដោយ
 កាលបន្តិចបន្តួចទេ កាលកំណត់ក្នុងចិត្ត ទើបអាចដឹងបាន កាលបើមិន
 កំណត់ក្នុងចិត្ត មិនងាយដឹងបានទេ អ្នកជាបណ្ឌិត ទើបអាចដឹងបាន ជន
 ពាលមិនងាយដឹងបានទេ ។ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ពួកបុរសរបស់ខ្ញុំ
 ព្រះអង្គទាំងនុ៎ះដូចជាចោរ ដើរតត្រក ត្រួតត្រាជនបទ ពួកបុរសទាំងនោះ
 មកត្រួតត្រាមុន ខ្ញុំព្រះអង្គនឹងមក ត្រួតត្រាខាងក្រោយ បពិត្រព្រះអង្គដ៏
 ចម្រើន ឥឡូវនេះ ពួកបុរសទាំងនោះ បណ្តែត បន្សាត់បង់ជួល និងមន្ទិល
 នោះចេញ ហើយឆ្លុះទឹក លាបស្រឡាបដោយល្អ កោរសក់ និងពុកមាត់
 ស្លៀកពាក់សំពត់ពណ៌ស ឆ្អែតស្តប់ស្តល់ មូលមិត្ត បម្រើដោយកាមគុណ
 ៥ ។ គ្រានោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជាបសេចក្តីនុ៎ះហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺ
 ឧទាននេះក្នុងវេលានោះថា

បុគ្គលមិនគប្បីប្រឹងប្រែង ក្នុងអំពើលាមកទាំងពួងទេ បុគ្គលមិន
 គប្បីជាបុរសនៃបុគ្គលដទៃ មិនគប្បីរស់នៅព្រោះអាស្រ័យអ្នកដទៃ
 មិនគប្បីប្រព្រឹត្តធម៌ (ដើម្បីលាភ) ដូចការជួញប្រែទេ ។
 សូត្រទី ២ ។

អដ្ឋកថា

បដិសល្លានសូត្រ

បដិសល្លានសូត្រទី ២ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[១៣២] បទថា តហិទ្ធារកោដ្ឋកេ បានដល់ ខាងក្រៅខ្លោងទ្វារ ប្រាសាទ មិនមែនខាងក្រៅខ្លោងទ្វារវិហារ ។ បានឮថា ប្រាសាទនោះដូចគ្នា នឹងលោហប្រាសាទ ដោយជុំវិញព័ទ្ធកំពែង ដែលសមគួរដល់ខ្លោងទ្វារទាំង ៤ ។ ក្នុងម្លប់ប្រាសាទ ខាងក្រៅខ្លោងទ្វារទិសខាងកើត ក្នុងបណ្តាទ្វារទាំង នោះ ទ្រង់ប្រថាប់គង់លើបវរពុទ្ធាសនៈដែលផ្ចិតផ្ចង់ ទ្រង់សម្លឹងមើល លោកធាតុទិសខាងកើត ។

បទថា ជជិលា បានដល់ អ្នកទ្រទ្រង់រោទជាតាបសមានផ្ទៀងសក់ ។ បទ ថា និគ្គន្តា បានដល់ អ្នកទ្រទ្រង់រូបនិគ្រន្ត ស្មៀកសំពត់ស ។ បទថា ឯកសាជកា បានដល់ ជាអ្នកយកកំណាត់សំពត់ចាស់មួយផ្ទាំងចងដៃ បិទ បាំងផ្នែកខាងមុខនៃរាងកាយ ដោយសំពត់ចាស់ដទៃនោះ ត្រាច់ទៅ ដូចពួក និគ្រន្ត ដែលមានសំពត់មួយផ្ទាំង ។ បទថា ប្បន្នកច្ឆន្ទខលោមា បានដល់ ជាអ្នកមានរោមក្លៀកដុះហើយ ក្រចកដុះហើយ និងរោមក្រៅអំពីនោះក៏ដុះ ហើយ អធិប្បាយថា រោមក្លៀកជាដើមវែង និងក្រចកវែង ។ បទថា ទារិ វិធមាធាយ សេចក្តីថា ប្រើសង្រែកផ្សេងៗ រែកគ្រឿងបរិក្ខាររបស់បព្វជិត មានប្រការផ្សេងៗ ។ បទថា អវិទូរេ អតិក្កមន្តិ សេចក្តីថា ចូលទៅកាន់ ព្រះនគរដោយផ្លូវមិនឆ្ងាយអំពីព្រះវិហារ ។ បទថា រាជាហំ កន្តេ បសេនទិ-

កោសលោ សេចក្តីថា ព្រះបាទបសេនទិកោសល ទ្រង់ប្រកាសថា លោកដ៏
 ចម្រើន ខ្ញុំជាព្រះរាជា ឈ្មោះបសេនទិកោសល ចូរលោកទាំងឡាយជ្រាបនូវ
 ឈ្មោះរបស់ខ្ញុំ ។ សួរថា ព្រោះហេតុអ្វី ព្រះរាជាប្រថាប់នៅក្នុងសម្នាក់អគ្គ-
 បុគ្គលក្នុងលោក ហើយផ្តល់អញ្ជូនដល់អ្នកអាក្រាត មិនមានសិរីបែបនេះ ។
 ឆ្លើយថា ដើម្បីទ្រង់សង្គ្រោះ ។ ពិតហើយ ព្រះបាទបសេនទិកោសល មាន
 ព្រះតម្រិះយ៉ាងនេះថា បើអញមិនធ្វើហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះដល់ជនពួកនេះ
 ទេ ជនពួកនេះ ក៏នឹងគិតថា ពួកយើងលះកូន និងប្រពន្ធ ស៊ី និងដេកលំបាក
 ជាដើម ដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់ព្រះរាជានេះ។ ទ្រង់មិនធ្វើត្រឹមតែការកោត
 ក្រែង ពួកយើង ព្រោះកាលទ្រង់ធ្វើការកោតក្រែងជាដើមនោះ ពួកមនុស្ស
 នឹងមិនជឿពួកយើងថា ជាពួកចារបុរស និងយល់ថា យើងជាបព្វជិត ពិត
 ប្រយោជន៍អ្វីដោយការប្រាប់សេចក្តីពិតដល់ព្រះរាជានេះ ទើបបិទបាំងវត្ថុដែល
 ខ្លួនឃើញ និងបានឮមក មិនប្រាប់ តែបើទ្រង់ធ្វើយ៉ាងនេះ ជនទាំងនោះនឹង
 ប្រាប់ដោយមិនបិទបាំង ។ ម្យ៉ាងទៀត ដើម្បីដឹងអធ្យាស្រ័យរបស់ព្រះសាស្តា
 ទើបព្រះរាជាធ្វើយ៉ាងនោះ ។ បានឮថា ព្រះរាជា កាលចូលទៅគាល់ព្រះ
 មានព្រះភាគ ទ្រង់ក៏មិនជឿសម្មាសម្ពោធិញ្ញាណអស់កាលតិចតួច ។ ដោយ
 ហេតុនោះ ទើបព្រះរាជាមានព្រះតម្រិះយ៉ាងនេះថា បើព្រះមានព្រះភាគទ្រង់
 ដឹងហេតុទាំងពួងសោត កាលអញធ្វើសេចក្តីកោតក្រែងចំពោះជនទាំងនេះ
 ហើយពោលថា ជនទាំងនេះជាព្រះអរហន្ត ក៏មិនគប្បីយល់ព្រម បើព្រះសាស្តា
 ទ្រង់យល់ព្រមតាមអញ ទ្រង់ជាព្រះសព្វញ្ញ្យានអំពីណា ។ ព្រះរាជាទ្រង់ធ្វើ

យ៉ាងនោះ ដើម្បីទ្រង់ជ្រាបអធ្យាស្រ័យរបស់ព្រះសាស្តា ដោយប្រការដូច្នោះ ។
 តែព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ជ្រាបថា កាលតថាគតពោលត្រង់ៗ ថា ជនទាំងនេះ
 មិនមែនសមណៈ ជាចារបុរស បើព្រះរាជាជឿសោត ឯមហាជនកាលមិន
 ដឹងសេចក្តីនោះ ក៏នឹងមិនគប្បីជឿ ទើបពោលថា ព្រះសមណគោតមត្រាស់
 ពាក្យណាមួយ រហូតដល់រត់ព្រះឱស្តថា ព្រះរាជាស្តាប់ពាក្យរបស់ព្រះអង្គ
 សេចក្តីនោះ គប្បីប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីមិនមែនប្រយោជន៍ ដើម្បីទុក្ខអស់កាលយូរ
 ដល់មហាជននោះ ទាំងអាថ៌កំបាំងរបស់ព្រះរាជាគប្បីបើកឡើង ព្រះរាជានឹង
 ត្រាស់ថា ជនទាំងនោះជាចារបុរសដោយព្រះអង្គឯង ទើបត្រាស់ពាក្យជាដើម
 ថា សេចក្តីនោះដឹងបានលំបាក ។

[១៣៤] បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា បុត្តសម្ពាធសយនំ បានដល់
 ទ្រង់ផ្ទុំជ្រៀតបៀតជាមួយព្រះឱរស និងព្រះមហេសី ។ ក្នុងការនេះ លោក
 សម្តែងដល់ការកំណត់យកព្រះមហេសី ដោយលើកព្រះឱរសឡើងជាប្រធាន ។
 លោកសម្តែងដល់ការដែលចិត្តរបស់ជនទាំងនោះសៅហ្មង ដោយត្រូវសេចក្តី
 សោក មានរាគៈជាដើមគ្របសង្កត់ ដោយភាពដែលព្រះរាជាមានចិត្តជាប់
 ជំពាក់ក្នុងបុត្រ និងភរិយា ។ ដោយបទថា កាមកោតិណា នេះ លោក
 សម្តែងដល់ត្រូវរាគៈគ្របសង្កត់ ។ ដោយបទទាំង ២ សម្តែងដល់ភាពដែល
 ជនទាំងនោះ មានចិត្តរាយមាយ ។ បទថា កាសិកចន្ទនំ បានដល់ លម្អិត
 ចន្ទន៍ ។ ម្យ៉ាងទៀត បានដល់ សំពត់ដែលធ្វើក្នុងដែនកាសិ និងខ្លឹមចន្ទន៍ ។
 បទថា មាលាគន្ធិវិលេបនំ បានដល់ ទ្រទ្រង់នូវកម្រងផ្កា ដើម្បីពណ៌ និង

ក្លិន នូវគ្រឿងក្រអូប ដើម្បីក្រអូប នូវគ្រឿងលាប ដើម្បីស្បែកស្អាត ។ បទ
ថា ជាត្រូវបរជនំ បានដល់ មាស និងទ្រព្យដ៏សេស ។ បទថា សាទិ-
យន្តន បានដល់ ទទួល ។ បទទាំងអស់ ក៏ប្រកាសដល់ភាពដែលជន
ទាំងនោះ ជាប់នៅក្នុងកាមនោះឯង ។

បទថា សំវាសេន បានដល់ ដោយការនៅរួម ។ បទថា សីលំ វេទិតតំ
សេចក្តីថា ដែលនៅរួម គឺនៅរួមក្នុងទីតែមួយ គប្បីជ្រាបថា បុគ្គលនេះ ជា
អ្នកមានសីល ឬជាអ្នកទ្រុស្តសីល ។ បទថា តត្ថុ ខោ ទីយេន អនុនា ន
ឥត្តវេន សេចក្តីថា សីលនោះ គប្បីជ្រាបដោយកាលយូរ មិនគប្បីជ្រាប
ដោយកាលដែលគប្បីមាន គប្បីកើត ។ ពិតហើយ ក្នុងថ្ងៃតិចតួច បុគ្គល
ណាម្នាក់ អាចសម្តែងជាបុគ្គលមានអាការសង្រួម និងអាការសង្រួមឥន្ទ្រិយ
បទថា មនសិករោតា នោ អមនសិករោតា សេចក្តីថា សីលនោះ បុគ្គល
ជាក់ចិត្ត គឺពិចារណាថា អញនឹងកំណត់សីលរបស់បុគ្គលនោះ អាចដឹងបាន
បុគ្គលក្រៅអំពីនេះ មិនអាចដឹងបានឡើយ ។ បទថា បញ្ញវតា សេចក្តីថា
សីលនោះ ព្រោះអ្នកមានបញ្ញា គឺបណ្ឌិតអាចដឹងបាន ។ ព្រោះបុគ្គលល្ងង់
ខ្លៅជាក់ចិត្ត ក៏មិនអាចដឹង ។ បទថា សំវោហារេន ប្រែថា ដោយការ
ពោល ។ ពិតហើយ ពាណិជ្ជកម្ម ឈ្មោះថា វោហារ ដូចក្នុងប្រយោគថា
មនុស្សណាមួយចិញ្ចឹមជីវិតដោយការជួញ ម្ចាស់វាសេដ្ឋ អ្នកចូរ
ដឹងយ៉ាងនេះថា អ្នកនោះជាពាណិជ្ជ មិនមែនព្រាហ្មណ៍ទេ ដូច្នោះ ។
ចេតនា ឈ្មោះថា វោហារ ដូចក្នុងប្រយោគថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ

អរិយវេហារ (វេហារដ៏ប្រសើរ) នេះ មាន ៨ យ៉ាង ... ម្ចាស់ភិក្ខុ
 ទាំងឡាយ អនិយវេហារ (វេហារមិនប្រសើរ) នេះ មាន ៨ យ៉ាង
 ដូច្នោះ ។ បញ្ញត្តិ ឈ្មោះថា វេហារ ដូចក្នុងប្រយោគថា សង្ខា សមញ្ញា
 បញ្ញត្តិ វេហារោ ការរាប់ ការដឹង ដោយប្រពៃ ការតាំង ការនិយាយ... ។
 ពាក្យសម្តី ឈ្មោះថា វេហារ ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា វេហារមត្តេន
 សោ វេហារេយ្យ ហើយនិយាយតាមតែវេហារប៉ុណ្ណោះ ។ ក្នុងទីនេះ លោក
 បំណងយកវេហារ គឺពាក្យសម្តីនោះឯង ។ ពិតហើយ ការពោលចំពោះមុខ
 នៃបុគ្គលខ្លះ រមែងមិនស្មើនឹងពាក្យដែលពោលក្រោយខ្លួន ហើយពាក្យដែល
 ពោលក្រោយខ្លួន មិនស្មើនឹងពាក្យដែលពោលចំពោះមុខ ពាក្យដែលពោល
 មុនក៏ដូចគ្នា មិនស្មើនឹងពាក្យដែលពោលក្រោយ និងពាក្យដែលពោលក្រោយ
 ក៏មិនស្មើនឹងពាក្យដែលពោលមុន បុគ្គលនោះ កាលពោលនោះឯង បុគ្គល
 ណាម្នាក់ អាចដឹងបានថា បុគ្គលនោះមិនស្អាត ។ ព្រះមានព្រះភាគ កាល
 ទ្រង់ប្រកាសថា សម្រាប់បុគ្គលដែលមានការស្អាតជាប្រក្រតី បទដែលពោល
 មុន រមែងសមគ្នានឹងបទដែលពោលក្រោយ ឯបទដែលពោលក្រោយ រមែង
 សមគ្នានឹងបទដែលពោលមុន បទដែលពោលចំពោះមុខ រមែងសមគ្នានឹង
 បទដែលពោលទីកំបាំងមុខ បទដែលពោលទីកំបាំងមុខ រមែងសមគ្នានឹងបទ
 ដែលពោលចំពោះមុខ ។ ព្រោះដូច្នោះ បុគ្គលដែលពោល ទើបអាចដឹងបានថា
 បុគ្គលនេះជាបុគ្គលស្អាត ទើបត្រាស់ពាក្យជាដើមថា បពិត្រមហារាជ សេចក្តី
 ស្អាតត្រូវបុគ្គលដឹងបាន ដោយការនិយាយឆ្លើយឆ្លង ដូច្នោះ ។

បទថា ថាមោ បានដល់ កម្លាំងនៃញាណ ។ បុគ្គលដែលមិនមានកម្លាំង
នៃញាណ រមែងមិនសម្លឹងឃើញវត្ថុដែលគួរកាន់យក គឺកិច្ចដែលគួរធ្វើក្នុង
កាលអន្តរាយកើតឡើង ទើបត្រាច់ទៅ ដូចចូលផ្ទះដែលមិនមានទ្វារ ។ ដោយ
ហេតុនោះ ទើបទ្រង់ត្រាស់ថា បពិត្រមហារាជ កម្លាំងញាណ ត្រូវបុគ្គលដឹង
បាន ក្នុងវេលាមានអន្តរាយ ដូច្នោះជាដើម ។

បទថា សាក្ខ្វាយ ប្រែថា ដោយការសន្ទនា ។ ពិតហើយ ពាក្យនៃ
បុគ្គលមានបញ្ញាថាកថយ រមែងអណ្តែតទៅ ដូចរូក្នុងទឹក ។ សម្រាប់បុគ្គល
មានបញ្ញា កាលពោល រមែងមានបដិកាណា មិនមានទីបំផុត ។ ពិតហើយ
ត្រី គេដឹងបានថា ខ្លួនធំ ឬខ្លួនតូច ក៏ដោយទឹកដែលព្រួចឡើងនោះឯង ។

ដូច្នោះ ព្រះមានព្រះភាគមិនបានត្រាស់ដល់បុគ្គលទាំងនោះ ដល់ព្រះរាជា
ដោយត្រង់ថា ជនពួកនេះ ... ទើបប្រកាសឧបាយជាហេតុឲ្យដល់នូវព្រះ
អរហន្ត ឬមិនមែនព្រះអរហន្ត ។ ព្រះរាជាទ្រង់ជ្រាបដូច្នោះហើយ មានការ
ជ្រះថ្លា ក្រែលែងក្នុងព្រះសព្វញ្ញតញ្ញាណ និងទេសនាវិលាសរបស់ព្រះមាន
ព្រះភាគ ទើបទ្រង់ប្រកាសសេចក្តីជ្រះថ្លារបស់ទ្រង់ ដោយន័យជាដើមថា
បពិត្រព្រះអង្គចម្រើន អស្ចារ្យណាស់ ។ ឥឡូវនេះ កាលត្រាស់ប្រាប់
មនុស្សទាំងនោះ ដល់ព្រះសាស្តាតាមសេចក្តីពិត ទើបត្រាស់ពាក្យជាដើម
បពិត្រព្រះអង្គចម្រើន ពួកបុរសរបស់ខ្ញុំព្រះអង្គទាំងនេះ ដូចជាចោរ ដូច្នោះ ។

[១៣៤] បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា ចោរា សេចក្តីថា បុគ្គលដែល
មិនបានជាបព្វជិត បរិកោតដុំបាយរបស់អ្នកដែន ដោយរូបភាពរបស់បព្វជិត

ព្រោះជាអ្នកបិទបាំងកម្មអាក្រក់ ។ បទថា **ឱចរកា** ប្រែថា អ្នកស្មើបការ ពិតហើយ ពួកចោរ កាលត្រាប់ទៅតាមកំពូលភ្នំ ក៏ឈ្មោះថា ជាអ្នកស្មើបការ ដូចគ្នា ព្រោះមានកម្មថោកទាប ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា **ឱចរកា** បានដល់ ជាចារបុរស ។ បទថា **ឱចរិត្វា** បានដល់ ត្រាប់ពិចារណា ស្មើបអង្កេត អធិប្បាយថា ដឹងរឿងនោះៗ ក្នុងទីនោះៗ បទថា **ឱសារិស្សាមិ** ប្រែថា នឹងប្រព្រឹត្តទៅ អធិប្បាយថា នឹងធ្វើ ។ បទថា **រដោជល្ងំ** បានដល់ ធូលី និងមន្ទិល ។ បទថា **បវាហេត្វា** បានដល់ កម្ចាត់ គឺជម្រះឲ្យស្អាត ។ បទថា **កប្បិតកេសមស្ស** បានដល់ ឲ្យជាងកាត់សក់កោរពុកមាត់ តាមវិធី ដែលពោលហើយ ក្នុងអលង្ការសាស្ត្រ ។ បទថា **កាមគុណោហិ** បានដល់ ចំណែកនៃកាម ឬគ្រឿងចង គឺកាម ។ បទថា **សមប្បិតា** បានដល់ ជាប់ ជំពាក់ដោយល្អ ។ បទថា **សមន្តិក្ខតា** បានដល់ ព្រមព្រៀង ។ បទថា **បរិចារិស្សន្តិ** បានដល់ ឲ្យតន្ត្រីយត្រាប់ទៅដោយជុំវិញ ឬនឹងលែង ។

បទថា **ឯតមត្តំ វិទិត្វា** សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបសេចក្តីនេះ ពោល គឺការ ដែលរាជបុរសទាំងនោះ ជាអ្នកបោកបញ្ឆោតលោក ដោយភេទបព្វជិត ព្រោះ ហេតុនៃផ្ទៃរបស់ខ្លួន ។ បទថា **សមំ ឧទានំ** បានដល់ ទ្រង់បន្ទីខទាននេះ ដែលប្រកាសដល់ការហាមនូវសេចក្តីខុស និងជាអ្នកបោកបញ្ឆោតលោក ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **ន វាយមេយ្យ សព្វត្ថ** សេចក្តីថា បព្វជិត មិនគប្បីព្យាយាម គឺមិនគប្បីធ្វើសេចក្តីព្យាយាមខ្វល់ខ្វាយ ក្នុងការធ្វើអាក្រក់ ទាំងអស់ មានភាពជាទូត និងការស្មើបអង្កេតជាដើម ដូចរាជបុរសទាំងនេះ

អធិប្បាយថា មិនគប្បីធ្វើសេចក្តីព្យាយាមក្នុងកម្មណាមួយឡើយ គប្បីព្យាយាមចំពោះបុណ្យ សូម្បីមានប្រមាណតិចប៉ុណ្ណោះ ។ បទថា ឆាត្វាស្ស បុរិសោ សិយា បានដល់ មិនគប្បីបម្រើអ្នកដទៃដោយរូបភាពបព្វជិត ព្រោះហេតុអ្វី ព្រោះត្រូវធ្វើកម្មអាក្រក់ មានចារបុរសជាដើម ដែលមានសភាពបែបនេះ ។ បទថា ឆាត្វំ និស្សាយ ជិវេយ្យ បានដល់ ជាអ្នកមិនអាស្រ័យបុគ្គលដទៃ មានឥស្សរជនជាដើម មានការគិតយ៉ាងនេះថា សុខទុក្ខរបស់អញទាក់ទងដោយបុគ្គលនោះ ដូច្នោះហើយ ចិញ្ចឹមជីវិត គឺជាអ្នកមានខ្លួនជាទីពឹង ជាទីអាស្រ័យ កុំមានអ្នកដទៃជាទីពឹង ទីអាស្រ័យឡើយ ។ ម្យ៉ាងទៀត មិនគប្បីអាស្រ័យអកុសលកម្មដទៃចិញ្ចឹមជីវិតឡើយ ព្រោះឈ្មោះថា អ្នកដទៃជាហេតុនាំមកនូវសេចក្តីវិនាស ។ បទថា ធម្មេន ន វណ្ណិចរេ សេចក្តីថា មិនគប្បីសម្តែងធម៌ដើម្បីទ្រព្យ ។ ព្រោះសម្តែងដល់ជនដទៃ ដោយហេតុនៃទ្រព្យជាដើម រមែងឈ្មោះថា នាំធម៌ទៅលក់ ។ កុំត្រាច់យកធម៌ទៅធ្វើការលក់ដូរយ៉ាងនោះ ។ ម្យ៉ាងទៀត បុគ្គលធ្វើកម្ម មានចារបុរសជាដើម ដូចបុរសរបស់ព្រះបាទកោសល ធ្វើនូវការស៊ើបអង្កេតដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ទ្រព្យជាដើម តាំងនៅតាមកិច្ច មានការសមាទានបព្វជានុភោគជាដើម ដោយមិនឲ្យអ្នកដទៃសង្ស័យ ឈ្មោះថា នាំធម៌មកលក់ ។ ឯបុគ្គលណាប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយៈ បរិសុទ្ធក្នុងសាសនានេះ ក៏ប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយៈ ដើម្បីប្រាថ្នាទេវនិកាយណាមួយ បុគ្គលនោះ ក៏ឈ្មោះថា នាំធម៌មកលក់ អធិប្បាយថា មិនគប្បីប្រព្រឹត្ត គឺមិនគប្បីធ្វើការជួញដូរធម៌យ៉ាងនេះ ។

សុត្តន្តបិដក

អាហ្មសូត្រ

[១៣៥] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ
 គង់នៅក្នុងវត្តជេតពន របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ជិតក្រុងសាវត្ថី ។ សម័យ
 នោះឯង ព្រះមានព្រះភាគ កំពុងគង់ពិចារណា ពួកអកុសលធម៌ដ៏លាមក
 ច្រើនប្រការ ដែលទ្រង់លះហើយផង ពួកកុសលធម៌ច្រើនប្រការ ដែល
 បរិបូណ៌ដោយការចម្រើនផង ។ លុះព្រះមានព្រះភាគជ្រាបពួកអកុសលធម៌ដ៏
 លាមកច្រើនប្រការ ដែលព្រះអង្គលះហើយផង ពួកកុសលធម៌ច្រើនប្រការ
 ដែលបរិបូណ៌ដោយការចម្រើនផង ទើបទ្រង់បន្លឺខ្លាចនេះ ក្នុងវេលានោះថា

ពួកកិលេស មានរាគៈជាដើម ធ្លាប់មានហើយ
 ក្នុងកាលមុន ពួកកិលេសណាមួយ របស់តថាគត
 មិនបានមានហើយ ក្នុងខណៈនៃមគ្គញ្ញាណនោះទេ
 អរិយមគ្គមិនធ្លាប់មានហើយ ក្នុងកាលមុន អរិយ-
 មគ្គ ក៏បានមានហើយ ក្នុងកាលណោះ ពួក
 កិលេស មិនបានមានក្នុងកាល (ជាអតីត) ផង
 មិនមានក្នុងកាល (ជាអនាគត) ផង មិនមាន
 ក្នុងកាលជាបច្ចុប្បន្នផង (ដល់តថាគត) ។
 សូត្រទី ៣ ។

អដ្ឋកថា

អាហុស្មត្រ

អាហុស្មត្រទី ៣ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[១៣៥] បទថា អត្តនោ អនេកេ ចាបកេ អកុសលេ ធម្មេ បហំនេ
 សេចក្តីថា ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ពិចារណាកិលេស ១៥០០ ដែលប្រព្រឹត្តទៅ
 មិនមានខាងដើមក្នុងសន្តានរបស់ទ្រង់ មានលោកៈ ទោសៈ មោហៈ វិបរិត
 មនសិការ អហិរិកៈ អនោត្ថប្បៈ កោធុៈ ឧបនាហៈ មក្ខៈ បលាសៈ
 ឥស្សា មច្ឆរិយៈ មាយា សាថេយ្យៈ ថម្មៈ សារម្មៈ មានៈ អតិមានៈ មទៈ
 បមាទៈ តណ្ហា អវិជ្ជា អកុសលមូល ៣ ទុច្ចរិត ៣ សង្គិលេស ៣ មន្ទិល
 ៣ វិសមសញ្ញា ៣ វិតក្ក ៣ បបញ្ចៈ ៣ វិបល្លាស ៤ អាសវៈ ៤ ឱយៈ
 ៤ យោគៈ ៤ គន្លៈ ៤ អគតិ ៤ តណ្ហាប្បាទាន ៤ ចេតោទ័លៈ ៥
 ចេតោវិនិពន្ធៈ ៥ នីវរណៈ ៥ អភិនន្ទនៈ ៥ វិវាទមូល ៦ តណ្ហាកាយ ៦
 អនុស័យ ៧ មិច្ឆត្តៈ ៨ តណ្ហាមូលកៈ ៩ អកុសលកម្មបថ ១០ ទិដ្ឋិ ៦២
 និងតណ្ហាវិបរិត ១០៨ ជាដើម ជាប្រភេទក្តី ធម៌ដែលអាក្រក់លាមកជា
 អនេក ដែលឈ្មោះថា ជាអកុសល ព្រោះអត្ថថា កើតអំពីការមិនឃ្លាស
 សូម្បីដែលកើតរួមជាមួយកិលេស ១៥០០ នោះក្តី ដែលទ្រង់លះហើយ គឺ
 លះដាច់ហើយដោយអរិយមគ្គ ត្រង់មណ្ឌលពោធិព្រឹក្សនោះឯង ព្រមដោយ
 វាសនា គឺទ្រង់ពិចារណាតាមលំដាប់បទថា កិលេសនេះ អាត្មាអញ្ចលៈ
 បានហើយ កិលេសនេះ អញ្ចលៈបានហើយ ដូច្នោះ ។

បទថា អនេកេ ច កុសលេ ធម្មេ បានដល់ ទ្រង់គង់ពិចារណាកុសល

គឺធម៌ដែលមិនមានទោសរបស់ព្រះអង្គជាអនេក មានសីល សមាធិ បញ្ញា
 វិមុត្តិ វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនៈ សតិប្បដ្ឋាន ៤ សម្មប្បធាន ៤ ឥទ្ធិបាទ ៤ មគ្គ
 ៤ ផល ៤ បដិសម្មិទា ៤ ញ្ញាណជាគ្រឿងកំណត់កំណើត ៤ អរិយវង្ស ៤
 វេសារជញ្ញាណ ៤ អង្គជាទីតាំងនៃសេចក្តីព្យាយាម ៥ សម្មាសមាធិមាន
 អង្គ ៥ សម្មាសមាធិដែលប្រកបដោយញ្ញាណ ៥ ឥន្ទ្រិយ ៥ ពល ៥
 និស្សារណីយធាតុ ៥ វិមុត្តាយតនញ្ញាណ ៥ វិមុត្តិបរិបាចនីយសញ្ញា ៥
 អនុស្សតិដ្ឋាន ៦ ការវៈ ៦ និស្សារណីយធាតុ ៦ សត្តវិហារធម៌ ៦ អនុត្តរិយៈ
 ៦ និព្វេធភាគីយសញ្ញា ៦ អភិញ្ញា ៦ អសាធារណញ្ញាណ ៦ អបរិហា-
 និយធម៌ ៧ អរិយទ្រព្យ ៧ ពោជ្ឈង្គ ៧ សប្បុរិសធម៌ ៧ និជ្ជវត្ថុ ៧
 សញ្ញា ៧ ទុក្ខិណេយ្យបុគ្គលទេសនា ៧ ខីណាសវពលទេសនា ៧ បញ្ញា-
 បដិលោកហេតុទេសនា ៨ សម្មត្តៈ ៨ លោកធម្មាតិក្កមៈ ៨ អារព្ភវត្ថុ ៨
 អក្ខណទេសនា ៨ មហាបុរិសវិតក្ក ៨ អភិកាយតនទេសនា ៨ វិមោក្ខ ៨
 ធម៌ដែលមានយោនិសោមនសិការជាមូល ៩ អង្គនៃធម៌ជាទីតាំងនៃសេចក្តី
 ព្យាយាមដ៏បរិសុទ្ធ ៩ សត្តាវាសទេសនា ៩ អយាតបដិវិនយទេសនា ៩
 សញ្ញា ៩ នានត្ត ៩ អនុបុព្វវិហារ ៩ នាថករណធម៌ ១០ កសិណាយតនៈ
 ១០ កុសលកម្មបថ ១០ សម្មត្តៈ ១០ អរិយវាស ១០ អសេក្ខធម៌ ១០
 តថាគតពល ១០ អានិសង្សនៃមេត្តា ១១ អាការនៃចក្រ ១២ ធុតង្គ ១៣
 ពុទ្ធសញ្ញាណ ១៤ វិមុត្តិបរិបាចនីយធម៌ ១៥ អានាបានស្សតិ ១៦ អបរន្តប-
 នីយធម៌ ១៦ មហាវិបស្សនា ១៨ ពុទ្ធជម៌ ១៨ បច្ចុវេក្ខណញ្ញាណ ១៩

ញាណវត្ថុ ៤៤ ឧទយព្វយញ្ញាណ ៥០ កុសលធម៌ជាង ៥០ ញាណវត្ថុ
 ៧៧ សមាបត្តិ មហាវជិរញ្ញាណ ២៤០០០០០ កោដិ បច្ចវេក្ខណទេសនា
 ញាណដែលជាវិស័យនៃសមន្តប្បដ្ឋាន ដែលមានន័យមិនមានទីបំផុត ញាណ
 ដែលប្រកាសអធ្យាស្រ័យជាដើមរបស់សត្វទាំងឡាយ ដែលមិនមានទីបំផុត
 ក្នុងលោកធាតុមិនមានទីបំផុត ដូចគ្នានឹងការដល់ហើយ នូវសេចក្តីចម្រើន
 បរិបូណ៌នៃការបំពេញបារមី និងការចម្រើនមគ្គ អស់កាលមិនមានទីបំផុត
 ធ្វើពុទ្ធកុណដែលបែរមុខចំពោះមនសិការ ឲ្យជាវគ្គៗ គឺឲ្យជាគំនរៗ ដោយ
 អំណាចព្រះទ័យថា ធម៌ដែលមិនមានទោសទាំងនេះ មាននៅក្នុងព្រះតថាគត
 ធម៌ដែលមិនមានទោសទាំងនេះ មាននៅក្នុងព្រះតថាគត ។ ធម៌ទាំងនោះអាច
 មនសិការបាន ដោយមានការសម្តែងនៅសល់នោះឯង មិនអាចមនសិការ
 បានទាំងអស់ ។ ពុទ្ធកុណទាំងអស់ សូម្បីព្រះមានព្រះភាគ ក៏មិនអាច
 មនសិការតាមលំដាប់បទបានសព្វគ្រប់ ព្រោះជាធម៌មិនមានទីបំផុត មិនមាន
 ប្រមាណ សមដូចព្រះតម្រាស់ត្រាស់ថា

សូម្បីព្រះពុទ្ធដូចគ្នា ពណិនាគុណរបស់ព្រះពុទ្ធដូចគ្នា មិនត្រាស់
 ធម៌ដទៃ សូម្បីអស់មួយកប្ប កប្បក៏គប្បីអស់ទៅ គុណរបស់
 ព្រះតថាគតទាំងឡាយ ក៏មិនអស់ឡើយ ។

និងព្រះតម្រាស់មួយកន្លែងទៀតថា

បុគ្គលមិនអាចរាប់ឈ្មោះព្រះមហេសី ដោយព្រះគុណដែលមាន
 គប្បីលើកព្រះនាមឡើងដោយព្រះគុណ សូម្បីរាប់ពាន់ព្រះនាម ។

ក្នុងកាលនោះ ព្រះមានព្រះភាគ យាងត្រឡប់អំពីបិណ្ឌបាតខាងក្រោយ
 ភត្ត ទ្រង់ចូលព្រះវិហារ ប្រថាប់ឈរត្រង់យមុខព្រះគន្ធកុដិ កាលភិក្ខុទាំង-
 ឡាយ សម្តែងវត្ត ហើយចៀសចេញទៅ ទើបយាងចូលមហាគន្ធកុដិ គង់
 ប្រថាប់លើបវរពុទ្ធាសនៈដែលរៀបចំ ញាណដែលវិស័យនៃអតីតរបស់ព្រះអង្គ
 ទៅ ។ លំដាប់នោះ អតីតជាតិរបស់ព្រះអង្គមិនមានទីបំផុត ប្រាកដច្បាស់
 សព្វកាលមិនមានចន្លោះ ។ ទ្រង់បញ្ជូនញាណចារ ដែលមានកិលេសជា
 អារម្មណ៍ថា កិលេសទាំងនេះជាមូលនៃខន្ធកុដីធំកន្លង ទ្រង់ពិចារណាកិលេស
 ទាំងនោះតាមលំដាប់ដោយមុខ គឺបហាន កាលពិចារណាអរិយមគ្គ មួយ
 អន្លើដោយអាការ និងបរិវាស ព្រមទាំងឧទ្ទេស ដែលធ្វើការលះកិលេស
 ទាំងនោះទៀតថា កិលេសទាំងនេះហ្ន៎ តថាគតលះបានជាសមុច្ឆេទហើយ
 ដោយល្អ ទើបទ្រង់ធ្វើក្នុងព្រះហឫទ័យនូវធម៌ដែលមិនមានទោស មានសីល
 ជាដើមរបស់ព្រះអង្គ ដែលមានប្រភេទមិនមានទីបំផុត ដោយហេតុនោះ ទើប
 លោកពោលថា សម័យនោះឯង ព្រះមានព្រះភាគ កំពុងគង់ពិចារណាពួក
 អកុសលធម៌ដ៏លាមកច្រើនប្រការ ដែលទ្រង់លះហើយផង ពួកកុសលធម៌
 ច្រើនប្រការ ដែលបរិបូណ៌ដោយការចម្រើនផង ដូច្នោះ ។ កាលទ្រង់ពិចា-
 រណាយ៉ាងនេះហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ដែលសម្តែងដល់បីតិ និង
 បាមោជ្ជដែលកើតឡើងហើយ ។

បណ្ណាបទទាំងនោះ បទថា អហុ បុព្វ សេចក្តីថា មុនអំពីកើតអរ-
 ហត្តមគ្គញាណ ពួកកិលេស មានរាគៈទាំងអស់នេះជាដើម មានក្នុងសន្តាន

របស់តថាគតហើយ ក្នុងពួកកិលេសនេះ កិលេសណាមួយ មិនមានក៏មិន
 មែន ។ បទថា តទា នាហុ សេចក្តីថា ក្នុងកាលនោះ គឺពេលនោះ បាន
 ដល់ ក្នុងខណៈអរិយមគ្គ ពួកកិលេសមិនមាន គឺមិនមានឡើយ ។ ក្នុងពួក
 កិលេសនោះ កិលេសសូម្បីមានប្រមាណតិច ឈ្មោះថា តថាគតមិនទាន់
 បានលះក្នុងខណៈអរិយមគ្គ រមែងមិនមាន ។ អាចារ្យពួកខ្លះពោលថា តទោ
 នាហុ ដូច្នោះក៏មាន អធិប្បាយថា បន្ទាប់អំពីខណៈនៃអរិយមគ្គនោះ កិលេស
 មិនមានឡើយ ។ បទថា នាហុ បុព្វេ សេចក្តីថា ធម៌ដែលមិនមានទោស
 មិនមានប្រមាណរបស់តថាគតនេះ ឥឡូវនេះ តថាគតបានជួបបរិបូណ៌ហើយ
 ដោយការវិនា ធម៌ដែលមិនមានទោសនោះ ក្នុងកាលមុនអំពីខណៈអរិយមគ្គ
 មិនមានឡើយ ។ បទថា តទា អហុ សេចក្តីថា អរហត្តមគ្គញ្ញាណ កើត
 ឡើងដល់តថាគតក្នុងកាលណា ក្នុងកាលនោះ ធម៌ដែលមិនមានទោសទាំង
 អស់ មានហើយដល់តថាគត ។ ពិតហើយ គុណនៃព្រះសព្វញ្ញាណទាំងអស់
 មួយអន្លើដោយការសម្រេចអរហត្តមគ្គ រមែងនៅក្នុងកណ្តាប់ដៃរបស់ព្រះពុទ្ធ
 ទាំងឡាយនោះឯង ។ បទថា ន ចាហុ ន ច ភវិស្សតិ ន ចេតរហិ វិជ្ជតិ
 សេចក្តីថា ធម៌ដែលមិនមានទោស គឺអរិយមគ្គនោះ កើតឡើងហើយក្នុង
 បទេសដែលផ្សរផងនៃពោធិញ្ញាណរបស់តថាគត ដែលជាហេតុឲ្យតថាគត
 លះកិលេសទាំងអស់បានជាសមុច្ឆេទ ។ អរិយមគ្គនោះ មុនអំពីខណៈមគ្គ
 មិនមាន នឹងមិនមានដល់តថាគតឡើយ យ៉ាងណា សូម្បីអរិយមគ្គនេះក៏ដូច្នោះ
 នឹងមិនមាន គឺនឹងមិនកើតក្នុងអនាគត ដូចកិលេសទាំងនោះ ព្រោះមិនមាន

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយខុទ្ទកបិដកៈ គាថាធម្មបទ

៧៨០

កិលេសដែលខ្លួនត្រូវលះ សូម្បីក្នុងឥឡូវនេះ គឺក្នុងបច្ចុប្បន្នក៏មិនមាន គឺមិន
កើត ព្រោះមិនមានកិច្ចដែលខ្លួនត្រូវធ្វើ ។ ព្រោះអរិយមគ្គមិនប្រព្រឹត្តទៅច្រើន
ដង ដោយហេតុនោះ ទើបទ្រង់ត្រាស់ថា រមែងមិនដល់ត្រើយ ២ ដង ។

គ្រានោះ ព្រះមានព្រះភាគ កាលទ្រង់ពិចារណាដល់អកុសលធម៌ដែល
ទ្រង់លះបានជាសមុច្ឆេទ ក្នុងសន្តានរបស់ព្រះអង្គ ដោយអរិយមគ្គ និងធម៌
ដែលមិនមានទោស មិនមានប្រមាណដែលដល់នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធដោយការវិនា
ទើបទ្រង់បន្តិឌ្ឍន៍ដែលកើតដោយកម្លាំងបីតិ ដែលបង្កើនចូលមកក្នុងខ្លួន ។
ដោយគាថាដើម ត្រាស់ដល់វេសារជញ្ញាណខាងដើមទាំង ២ ប៉ុណ្ណោះ
វេសារជញ្ញាណ ២ ខាងក្រោយ ឈ្មោះថា ទ្រង់ប្រកាសហើយនោះឯង ព្រោះ
ប្រកាសដល់សម្មាសម្ពោធិញ្ញាណនោះឯង ។^{១៣៣}

អដ្ឋកថាអាយុសូត្រទី ៣ ចប់

សុត្តន្តបិដក

បឋមកិរសូត្រ

[១៣៦] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់ក្នុងវត្តជេតពន របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ជិតក្រុងសាវត្ថី ។ សម័យ នោះឯង ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ បរិព្វាជកច្រើនគ្នា អស្រ័យនៅក្នុងក្រុង សាវត្ថី មានលទ្ធិផ្សេងៗ មានទិដ្ឋិផ្សេងៗ មានសេចក្តីគាប់ចិត្តផ្សេងៗ មាន សេចក្តីចូលចិត្តផ្សេងៗ អាស្រ័យទិដ្ឋិនិស្ស័យផ្សេងៗ ។ សមណព្រាហ្មណ៍ មួយពួក មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា លោកទៀង ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះសូន្យទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួកទៀត មាន វាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា លោកមិនទៀង ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះសូន្យទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួក មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា លោកមានទីបំផុត ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យ សោះសូន្យទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍មួយទៀត មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិ យ៉ាងនេះថា លោកមិនមានទីបំផុត ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះ សូន្យទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួក មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាង នេះថា ជីវិតនោះ គឺសរីរៈនោះ ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះសូន្យ ទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួកទៀត មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាង នេះថា ជីវិតដទៃ សរីរៈដទៃ ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះសូន្យ ទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួក មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា សត្វស្លាប់ទៅ កើតទៀត ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះសូន្យទេ ។

សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួកទៀត មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា សត្វ
 ស្លាប់ទៅ មិនកើតទៀត ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះសូន្យទេ ។
 សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួក មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា សត្វស្លាប់
 ទៅ កើតទៀតក៏មាន មិនកើតទៀតក៏មាន ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យ
 សោះសូន្យទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួកទៀត មានវាទៈយ៉ាងនេះ មាន
 ទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា សត្វស្លាប់ទៅ កើតទៀតក៏មិនមែន មិនកើតទៀតក៏មិនមែន
 ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះសូន្យទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍
 ទាំងនោះ មានសេចក្តីប្រកួតប្រកាន់ ជម្លោះ ទាស់ទែង ចាក់ដោតគ្នានិងគ្នា
 ដោយលំពៃង គឺមាត់ថា យ៉ាងនេះ ធម៌ យ៉ាងនេះ មិនមែនធម៌ យ៉ាងនេះ
 មិន មែនធម៌ យ៉ាងនេះធម៌ ។

[១៣៧] គ្រានោះ ពួកភិក្ខុច្រើនរូប ស្ងៀកស្ងៀងប្រដាប់បាត្រចីវរ
 ក្នុងបុព្វណ្ណសម័យ ហើយចូលទៅបិណ្ឌបាត ក្នុងក្រុងសាវត្ថី ។ លុះត្រាច់
 ទៅបិណ្ឌបាត ក្នុងក្រុងសាវត្ថីហើយ ត្រឡប់មកអំពីបិណ្ឌបាត ក្នុងវេលាខាង
 ក្រោយភត្ត ក៏ចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ លុះចូលទៅដល់ ក្រាបថ្វាយ
 បង្គំព្រះមានព្រះភាគ ហើយអង្គុយក្នុងទីដីសមគួរ ។ លុះភិក្ខុទាំងនោះ អង្គុយ
 ក្នុងទីសមគួរហើយ បានក្រាបបង្គំទូលព្រះមានព្រះភាគថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏
 ចម្រើន ក្នុងទីឯណោះ ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ បរិព្វាជកច្រើនគ្នា អាស្រ័យ
 នៅក្នុងក្រុងសាវត្ថី មានលទ្ធិផ្សេងៗ មានទិដ្ឋិផ្សេងៗ មានសេចក្តីគាប់ចិត្ត
 ផ្សេងៗ មានសេចក្តីចូលចិត្តផ្សេងៗ អាស្រ័យទិដ្ឋិនិស្ស័យផ្សេងៗ ។ សមណ-

ព្រាហ្មណ៍មួយពួក មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា លោក ទៀង
 ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះសូន្យទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍
 មួយពួកទៀត មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា លោក មិនទៀង
 ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះសូន្យទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍មួយ
 ពួក មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា លោកមានទីបំផុត ពាក្យនេះ
 ពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះសូន្យទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួកទៀត
 មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា លោកមិនមានទីបំផុត ពាក្យនេះពិត
 ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះសូន្យទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួក មានវាទៈ
 យ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា ជីវិតនោះ គឺសរីរៈនោះ ពាក្យនេះពិត ពាក្យ
 ដទៃ ជាពាក្យសោះសូន្យទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួកទៀត មានវាទៈ
 យ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា ជីវិតដទៃ សរីរៈដទៃ ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ
 ជាពាក្យសោះសូន្យទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួក មានវាទៈយ៉ាងនេះ
 មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា សត្វស្លាប់ទៅកើតទៀត ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជា
 ពាក្យសោះសូន្យទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួកទៀត មានវាទៈយ៉ាងនេះ
 មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា សត្វស្លាប់ទៅ មិនកើតទៀត ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ
 ជាពាក្យសោះសូន្យទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួក មានវាទៈយ៉ាងនេះ
 មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា សត្វស្លាប់ទៅ កើតទៀតក៏មាន មិនកើតទៀតក៏មាន
 ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះសូន្យទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍មួយ
 ពួកទៀត មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា សត្វស្លាប់ទៅ កើតទៀត

ក៏មិនមែន មិនកើតទៀតក៏មិនមែន ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះ
 សុទ្ធសុទ្ធ ។ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ មានសេចក្តីប្រកួតប្រកាន់ ជម្លោះ
 ទាស់ទែង ចាក់ដោតគ្នានិងគ្នា ដោយលំពៃង គឺមាត់ថា យ៉ាងនេះ ធម៌ យ៉ាង
 នេះ មិនមែនធម៌ យ៉ាងនេះ មិនមែនធម៌ យ៉ាងនេះ ធម៌ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំង-
 ឡាយ ពួកអន្សតិរិយបរិព្វាជក ដូចជាមនុស្សខ្វាក់ មើលមិនឃើញ មិន
 ស្គាល់ប្រយោជន៍ មិនស្គាល់សក្ការៈមិនមែនប្រយោជន៍ មិនស្គាល់ធម៌ មិន
 ស្គាល់អធម៌ ។ អន្សតិរិយបរិព្វាជកទាំងនោះ កាលបើមិនស្គាល់ប្រយោជន៍
 មិនស្គាល់សក្ការៈមិនមែនប្រយោជន៍ មិនស្គាល់ធម៌ មិនស្គាល់អធម៌ហើយ
 ក៏មានសេចក្តីប្រកួតប្រកាន់ ជម្លោះ ទាស់ទែង ចាក់ដោតគ្នានិងគ្នា ដោយ
 លំពៃង គឺមាត់ថា យ៉ាងនេះ ធម៌ យ៉ាងនេះ មិនមែនធម៌ យ៉ាងនេះ មិន
 មែនធម៌ យ៉ាងនេះធម៌ ។

[១៣៨] ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ កាលពីព្រេងនាយ មានព្រះរាជាមួយ
 អង្គក្នុងក្រុងសាវត្ថីនេះ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ គ្រានោះ ព្រះរាជានោះ ទ្រង់
 ហៅបុរសម្នាក់មកត្រាស់បង្គាប់ថា នៃបុរសដ៏ចម្រើន ចូរអ្នកមកអាយ ចូរអ្នក
 ទៅ ប្រមូលពួកមនុស្សខ្វាក់ពិកំណើត ដែលមានក្នុងក្រុងសាវត្ថីទាំងប៉ុន្មាន
 ឲ្យមកជួបជុំគ្នាទាំងអស់ ក្នុងទីជាមួយគ្នា ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ បុរសនោះ
 ទទួលព្រះរាជបញ្ជា របស់ព្រះរាជានោះថា ព្រះករុណាថ្ងៃពិសេស ហើយ
 ប្រមូលពួកមនុស្សខ្វាក់ពិកំណើត ដែលមានក្នុងក្រុងសាវត្ថីទាំងប៉ុន្មានមកទាំង
 អស់ ហើយចូលគាល់ព្រះរាជាអង្គនោះ លុះចូលទៅដល់ ក្រាបបង្គំទូលព្រះ

រាជាអង្គនោះថា បពិត្រព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធិទេព ពួកមនុស្សខ្វាក់ពីកំណើត ដែលមាន ក្នុងក្រុងសាវត្ថីទាំងប៉ុន្មាន ខ្ញុំព្រះអង្គបានឲ្យមកជួបជុំគ្នាទាំងអស់ហើយ ។ ព្រះ រាជាត្រាស់ថា ម្ចាស់នាយ បើដូច្នោះ ចូរអ្នកបង្ហាញដីដល់ពួកមនុស្សខ្វាក់ពី កំណើត ។ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ បុរសនោះទទួលព្រះរាជបញ្ជារបស់ព្រះរាជា នោះថា ព្រះករុណាថ្ងៃវិសេស ហើយក៏បង្ហាញដីដល់មនុស្សខ្វាក់ពីកំណើត ទាំងឡាយ គឺបង្ហាញក្បាលដីដល់ពួកមនុស្សខ្វាក់ពីកំណើតខ្លះថា នៃមនុស្ស ខ្វាក់ពីកំណើតទាំងឡាយ ដីវែបនេះ ។ បង្ហាញត្រចៀកដី ដល់ពួកមនុស្ស ខ្វាក់អំពីកំណើតខ្លះថា នៃមនុស្សខ្វាក់ពីកំណើតទាំងឡាយ ដីវែបនេះ ។ បង្ហាញភ្នកដី ដល់ពួកមនុស្សខ្វាក់ពីកំណើតខ្លះថា នៃមនុស្សខ្វាក់ពីកំណើត ទាំងឡាយ ដីវែបនេះ ។ បង្ហាញប្រមោយដី ដល់ពួកមនុស្សខ្វាក់ពីកំណើត ខ្លះថា នៃមនុស្សខ្វាក់ពីកំណើតទាំងឡាយ ដីវែបនេះ ។ បង្ហាញខ្នងដី ដល់ពួកមនុស្សខ្វាក់ពីកំណើតខ្លះថា នៃមនុស្សខ្វាក់ពីកំណើតទាំងឡាយ ដី វែបនេះ ។ បង្ហាញជើងដី ដល់ពួកមនុស្សខ្វាក់ពីកំណើតខ្លះថា នៃមនុស្ស ខ្វាក់ពីកំណើតទាំងឡាយ ដីវែបនេះ ។ បង្ហាញខ្នងដី ដល់ពួកមនុស្សខ្វាក់ អំពីកំណើតខ្លះថា នៃមនុស្សខ្វាក់ពីកំណើតទាំងឡាយ ដីវែបនេះ ។ បង្ហាញ កន្ទុយដី ដល់ពួកមនុស្សខ្វាក់ពីកំណើតខ្លះថា នៃមនុស្សខ្វាក់ពីកំណើតទាំង- ឡាយ ដីវែបនេះ ។ បង្ហាញរោមកន្ទុយដី ដល់ពួកមនុស្សខ្វាក់ពីកំណើត ខ្លះថា នៃមនុស្សខ្វាក់ពីកំណើតទាំងឡាយ ដីវែបនេះ ។ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំង- ឡាយ លុះបុរសនោះបង្ហាញដី ដល់ពួកមនុស្សខ្វាក់ពីកំណើតរួចហើយ ក៏ចូល

ទៅគាល់ព្រះរាជាអង្គនោះ លុះចូលទៅដល់ ក្រាបបង្គំទូលព្រះរាជាអង្គនោះ ថា បពិត្រព្រះសម្មតិទេព មនុស្សខ្ញុំកំណើតទាំងនោះ បានឃើញដី ច្បាស់លាស់ហើយ សូមព្រះអង្គសម្គាល់កាលគួរនឹងស្តេចទៅក្នុងកាលឥឡូវ នេះចុះ ។ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ឯព្រះរាជាអង្គនោះ ទ្រង់ចូលទៅរកមនុស្ស ខ្ញុំកំណើតទាំងនោះ លុះចូលទៅដល់ ត្រាស់ព្រះរាជឱង្ការទៅនឹងមនុស្ស ខ្ញុំកំណើតទាំងនោះថា នៃមនុស្សខ្ញុំកំណើតទាំងឡាយ អ្នកទាំង- ឡាយ បានឃើញដីហើយឬ ។ ពួកមនុស្សខ្ញុំកំណើត ឆ្លើយតបព្រះ រាជឱង្ការថា ព្រះករុណាថ្ងៃវិសេស ។ ព្រះរាជាត្រាស់ថា នៃមនុស្សខ្ញុំកំណើត ទាំងឡាយ អ្នកទាំងឡាយនិយាយថា ដី ឃើងទាំងឡាយបានឃើញ ហើយ តើដីដូចម្តេច ។ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ពួកមនុស្សខ្ញុំកំណើតណា ដែលបានឃើញក្បាលដី មនុស្សទាំងនោះ និយាយយ៉ាងនេះថា បពិត្រព្រះ សម្មតិទេព ដីនេះដូចក្រម ។ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ពួកមនុស្សខ្ញុំកំណើត ណា ដែលបានឃើញស្លឹកត្រចៀកដី មនុស្សទាំងនោះ និយាយយ៉ាងនេះថា បពិត្រព្រះសម្មតិទេព ដីនេះ ដូចផ្កា ។ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ពួក មនុស្សខ្ញុំកំណើតណា ដែលបានឃើញក្អកដី មនុស្សទាំងនោះ និយាយយ៉ាង នេះថា បពិត្រព្រះសម្មតិទេព ដីនេះ ដូចផាល ។ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ពួក មនុស្សខ្ញុំកំណើតណា ដែលបានឃើញប្រមោយដី មនុស្សទាំងនោះ និយាយយ៉ាងនេះថា បពិត្រព្រះសម្មតិទេព ដីនេះ ដូចយាមន្ត័ល ។ ម្ចាស់ ភិក្ខុទាំងឡាយ ពួកមនុស្សខ្ញុំកំណើតណា ដែលបានឃើញខ្នងដី មនុស្ស

ទាំងនោះ និយាយយ៉ាងនេះថា បពិត្រព្រះសម្មតិទេព ដំរីនេះ ដូចជោក
ស្រូវ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ពួកមនុស្សខ្វាក់ពីកំណើតណាដែលបានឃើញ
ជើងដំរី មនុស្សទាំងនោះ និយាយយ៉ាងនេះថា បពិត្រព្រះសម្មតិទេព ដំរីនេះ
ដូចសសរ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ពួកមនុស្សខ្វាក់ពីកំណើតណា ដែលបាន
ឃើញខ្នងដំរី មនុស្សទាំងនោះ និយាយយ៉ាងនេះថា បពិត្រព្រះសម្មតិទេព
ដំរីនេះ ដូចត្បាល់ក្បឿង ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ពួកមនុស្សខ្វាក់ពីកំណើត
ណាដែលបានឃើញកន្ទុយដំរី មនុស្សទាំងនោះ និយាយយ៉ាងនេះថា បពិត្រ
ព្រះសម្មតិទេព ដំរីនេះ ដូចអង្រែ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ពួកមនុស្សខ្វាក់ពី
កំណើតណា ដែលបានឃើញរោមកន្ទុយដំរី មនុស្សទាំងនោះ និយាយយ៉ាង
នេះថា បពិត្រព្រះសម្មតិទេព ដំរីនេះ ដូចអម្បោស ។ មនុស្សខ្វាក់ពីកំណើត
ទាំងនោះ ក៏ជាល់តប់គ្នានិងគ្នាថា បែបនេះដំរី បែបនេះ មិនមែនដំរីទេ បែប
នេះ មិនមែនដំរី បែបនេះ ទើបហៅថា ដំរី ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ព្រះរាជា
អង្គនោះ មានព្រះរាជហឫទ័យត្រេកអរ ដោយហេតុនោះឯង ម្នាលភិក្ខុទាំង-
ឡាយ ពួកអន្សត្តិរិយបរិព្វាជក ដូចជាមនុស្សខ្វាក់មើលមិនឃើញ មិន
ស្គាល់ប្រយោជន៍ មិនស្គាល់សកាវៈមិនមែនប្រយោជន៍ មិនស្គាល់ធម៌ មិន
ស្គាល់អធម៌យ៉ាងនេះ កាលបើអន្សត្តិរិយបរិព្វាជកទាំងនោះ មិនស្គាល់ប្រ-
យោជន៍ មិនស្គាល់សកាវៈមិនមែនប្រយោជន៍ មិនស្គាល់ធម៌ មិនស្គាល់
អត្តធម៌ហើយ ក៏មានសេចក្តីប្រកួតប្រកាន់ ជម្លោះ ទាស់ទែង ចាក់ដោតគ្នា
និងគ្នាដោយលំពៃង គឺមាត់ថា យ៉ាងនេះ ធម៌ យ៉ាងនេះ មិនមែនធម៌ យ៉ាង

នេះ មិនមែនធម៌ យ៉ាងនេះ ធម៌ ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់
 នូវសេចក្តីនុះហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា
 សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួក រមែងជាប់ក្នុងពួកទិដ្ឋិ ដែលឥតខ្ចីម-
 សារទាំងនេះ ពួកជនអ្នកឃើញអវយវៈតែមួយៗ ទើបទាស់ទែង
 ជជែកគ្នា ព្រោះអាស្រ័យនូវទិដ្ឋិនិស្ស័យនោះ ។ សូត្រទី ៤ ។

អដ្ឋកថា

បឋមកិរសូត្រ

បឋមកិរសូត្រទី ៤ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[១៣៦] ក្នុងបទថា នាណាតិភ្នុយា សមណាព្រាហ្មណា បរិព្វាជកា
 នេះ មានវិគ្គហៈដូចតទៅនេះ ឈ្មោះថា ភ្នុនំ ព្រោះជាហេតុឆ្លងឱ្យសង្សារ
 បានដល់ ផ្លូវជាទីទៅកាន់ព្រះនិព្វាន ។ តែក្នុងទីនេះទិដ្ឋិនិស្ស័យៈ (ការឃើញ
 គឺទិដ្ឋិ) ដែលពួកបុគ្គលមានទិដ្ឋិប្រកាន់ជាគតិ ដូច្នោះ ដោយវិបល្លាសដែល
 ខុសប្លែក លោកបំណងយកថាជា ភ្នុនំ ។ បុគ្គលប្រកបក្នុង ភ្នុនំ មានអាការ
 ផ្សេងៗ មានការទៀងជាដើមនោះ ឈ្មោះថា នាណាតិភ្នុយា ។ សមណ-
 អាក្រាត និងនិគ្គណ្ណជាដើម មានកថកលាបព្រាហ្មណ៍ជាដើម និងបរិព្វាជក
 ឈ្មោះបោក្ខរសាតិជាដើម ឈ្មោះថា សមណព្រាហ្មណ៍ និងបរិព្វាជក ។
 សមណព្រាហ្មណ៍ និងបរិព្វាជកទាំងនោះ ដែលប្រកបក្នុង ភ្នុនំ ផ្សេងៗ ដូច

គ្នា ។ ឈ្មោះថា ទិដ្ឋិ ព្រោះជាគ្រឿងឃើញ ដោយន័យជាដើមថា អត្តា
 ឬលោកទៀង ទិដ្ឋិនោះ រមែងឃើញឯង ទិដ្ឋិនោះ ត្រឹមតែការឃើញច្បាស់
 ប៉ុណ្ណោះ ។ ពាក្យថា ទិដ្ឋិ នេះ ជាឈ្មោះនៃការប្រកាន់ខុស ។ ទិដ្ឋិផ្សេងៗ
 មានច្រើនជាអនេក ដោយឃើញថា ទៀងជាដើមរបស់ជនទាំងនោះ មាន
 ហេតុនោះ ជនទាំងនោះ ឈ្មោះថា នាណទិដ្ឋិកា ។ ការពេញចិត្តដោយ
 ឃើញថា ទៀងជាដើម ឈ្មោះថា ទន្តិ ការពេញចិត្ត ឈ្មោះថា រុច្ឆិ ដោយ
 អត្ត បានដល់ ចិត្តវិបល្លាស និងសញ្ញាវិបល្លាស ដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយន័យ
 ជាដើមថា អត្តា និងលោក ទៀង ការពេញចិត្តផ្សេងៗ ដូច្នោះ នៃជនទាំង
 នោះ មានហេតុនោះ ទើបជនទាំងនោះ ឈ្មោះថា នាណទន្តិកា ។ ការពេញ
 ចិត្តរបស់ជនទាំងនោះ មានហេតុនោះ ជនទាំងនោះ មានឈ្មោះថា នាណ-
 រុច្ឆិកា ។ ពិតហើយ ក្នុងចំណែកខាងដើម បុគ្គលដែលមានទិដ្ឋិជាគតិ រមែង
 ធ្វើចិត្តឲ្យត្រេកអរ និងឲ្យពេញចិត្តដោយប្រការនោះ ខាងក្រោយប្រកាន់ថា
 វត្ថុនេះប៉ុណ្ណោះពិត វត្ថុដទៃទេ ។ ម្យ៉ាងទៀត ទិដ្ឋិ ពោលដោយការឃើញ
 ឈ្មោះថា ទន្តិ ពោលដោយការពេញចិត្ត ឈ្មោះថា រុច្ឆិ ដោយប្រការនោះៗ
 ដោយន័យជាដើមថា លោកមិនទៀង លោកទៀង ។ ដោយបទទាំង ៣
 ដូចពោលមកនេះ ទិដ្ឋិប៉ុណ្ណោះគប្បីជ្រាបអត្តថា លោកពោលហើយ ។ បទ
 ថា នាណទិដ្ឋិនិស្សយនិស្សិកា សេចក្តីថា អាស្រ័យ គឺជិតស្និទ្ធ ចូលដល់
 ទីអាស្រ័យ គឺទីតាំង បានដល់ ហេតុនៃទិដ្ឋិ មានប្រការផ្សេងៗ ដោយកំណត់
 ថា ទៀងជាដើម ឬទីអាស្រ័យ ពោល គឺទិដ្ឋិនោះឯង អធិប្បាយថា មិនលះ

ទិដ្ឋិនោះតាំងនៅ ។ ព្រោះថា ទិដ្ឋិទាំងឡាយជាទីអាស្រ័យនៃការប្រកាន់របស់
ពួកជន ដែលមានទិដ្ឋិជាគតិ ។

បទថា សន្តិ ប្រែថា មាន គឺមានព្រម បានដល់ កើត ។ បទថា ឯកេ
បានដល់ ពួកខ្លះ ។ បទថា សមណាព្រាហ្មណា សេចក្តីថា លោកកាន់យក
យ៉ាងនេះ ឈ្មោះថា សមណៈ ព្រោះចូលដល់ការបួស ឈ្មោះថា ព្រាហ្មណ៍
ព្រោះជាតិកំណើត ។ ម្យ៉ាងទៀត បុគ្គលដែលសត្វលោកកាន់យកយ៉ាងនេះ
ថា សមណៈ និងថា ព្រាហ្មណ៍ ។ បទថា ឯវិវាទិនោ បានដល់ បុគ្គល
មានវាទៈយ៉ាងនេះថា បុគ្គលពោលយ៉ាងនេះ គឺដោយអាការដែលគប្បីពោល
ក្នុងឥឡូវនេះ ។ ឈ្មោះថា ឯវិវាទិនោ ព្រោះបុគ្គលទាំងនោះ មានទិដ្ឋិ
ប្រព្រឹត្តទៅយ៉ាងនោះ គឺដោយអាការដែលគប្បីពោលក្នុងឥឡូវនេះ ។ ក្នុងបទ
ទាំងនោះ ដោយបទទី ២ លោកសម្តែងដល់ការកាន់យកខុសរបស់បុគ្គលដែល
មានទិដ្ឋិជាគតិ ។ ដោយបទទី ១ លោកសម្តែងដល់ការពោលដោយឲ្យអ្នក
ដទៃតាំងនៅក្នុងទិដ្ឋិនោះ តាមការប្រកាន់របស់ជនទាំងនោះ ។ បទថា លោកោ
ក្នុងបទថា សស្សតោ លោកោ ឥនមេវ សច្ចំ មោយមញ្ញំ នេះ ជាអត្តា ។
ពិតហើយ អត្តានោះ លោកបំណងយកថាជាលោក ព្រោះជាទីដែលបុគ្គល
មានទិដ្ឋិជាគតិ ឃើញនូវបុណ្យបាប និងវិបាករបស់បុណ្យបាបនោះ ឬថា
បុគ្គលប្រកបដោយភាពជាអ្នកធ្វើ រមែងឃើញឯង អធិប្បាយថា ការឃើញ
របស់ពួកយើង ដែលថា លោកនេះទៀង មិនស្ងាប់ មាំទាំ ស្ថិតស្ថេរ នេះ
ឯងជារបស់ពិត គឺមិនប្រែប្រួល ឯការឃើញដទៃថា លោកមិនទៀងជាដើម

ទេ គឺខុស ។ ដោយពាក្យនេះ ឈ្មោះថា លោកសម្តែងសស្សតវាទទាំង
 ៤ ។ បទថា អសស្សតោ ប្រែថា មិនទៀង អធិប្បាយថា មិនទៀង មិន
 ស្ថិតស្ថេរ មានចុតិជាធម៌ ។ ដោយបទថា អសស្សតោ នេះ លោកសម្តែង
 ឧច្ឆេទទិដ្ឋិ គឺការឃើញថាជាច្រើន ដោយបដិសេធការៈដែលលោកទៀង
 នោះឯង ព្រោះហេតុនោះ រមែងឈ្មោះថា សម្តែងឧច្ឆេទវាទទាំង ៧ ។ បទ
 ថា អន្តវា បានដល់ មានទីបំផុតវិលទៅដោយជុំវិញ មានប្រមាណកំណត់
 បាន អធិប្បាយថា មិនទៅរហូត ។ ដោយពាក្យនេះ ឈ្មោះថា លោក
 សម្តែងវាទៈ ដូចជាអត្តាមានសរីរៈជាប្រមាណ មានម្រាមមេដៃជាប្រមាណ
 មានអវយវៈជាប្រមាណ មានបរមាណុជាប្រមាណ ។ បទថា អន្តវា ប្រែ
 ថា មិនមានទីបំផុត អធិប្បាយថា ទៅបានរហូត ។ ដោយពាក្យថា អន្តវា
 នេះ ជាការសម្តែងវាទៈរបស់កបិលកាណាព្រាហ្មណ៍ជាដើម ។

ដោយបទថា តំ ជីវំ តំ សរិរំ នេះ សមណៈ ឬព្រាហ្មណ៍ រមែង
 ពិចារណាឃើញជីវៈ និងសរិរៈ មិនជាគុក្ខាថា សរិរៈនោះឯង ជាវត្ថុ ពោល
 គឺ ជីវៈ វត្ថុ ពោល គឺជីវៈនោះឯង ជាសរិរៈ ។ ដោយបទនេះ ឈ្មោះថា
 លោកសម្តែងវាទៈនេះថា អត្តាដែលមានរូប ដូចវាទៈរបស់អាជីវិក ។ ដោយ
 បទថា អញ្ចំ ជីវំ អញ្ចំ សរិរំ នេះ លោកសម្តែងវាទៈថា អត្តាមិនមានរូប ។
 បទថា តថាគតោ ក្នុងបទថា ហោតិ តថាគតោ បរម្មរណា នេះ បានដល់
 អត្តា ។ ពិតហើយ អត្តានោះ ទិដ្ឋិគតិកបុគ្គល ពោលថា តថាគត ព្រោះ
 ដល់នូវការៈដែលប្រព្រឹត្តទៅយ៉ាងនោះ ពោល គឺដែលធ្វើ និងដែលសោយ

ជាដើម ឬពោល គឺទៀង និងស្ថិតស្ថេរជាដើម អធិប្បាយថា ក្នុងទីនេះ អត្តានោះខាងមុខ គឺខាងក្រោយអំពីសេចក្តីស្លាប់ ព្រោះកាយបែកធ្លាយ រមែង មាន គឺមានប្រាកដ ។ ដោយពាក្យនេះ ដែលមានសស្សតវាទជាប្រធាន ឈ្មោះថា លោកសម្តែងសញ្ញីវាទ ១៦ អសញ្ញីវាទ ៨ និងនេវសញ្ញីនា- សញ្ញីវាទ ៨ ។ បទថា ន ហោតិ បានដល់ មិនមាន គឺមិនកើត ។ ដោយ ពាក្យនេះ លោកសម្តែងឧច្ឆេទវាទ ។ បទថា ហោតិ ច ន ច ហោតិ ប្រែថា មាន និងមិនមាន ។ ដោយពាក្យនេះ ឈ្មោះថា លោកសម្តែង សស្សតវាទណាមួយ និងអសញ្ញីវាទ ៧ ។ ដោយបទថា នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ នេះ គប្បីជ្រាបថា លោកសម្តែងវាទៈបោះពាក្យ បោះសម្តី មិន ឲ្យស្លាប់ខ្លួន បានឮថា ទិដ្ឋិតតិកបុគ្គលទាំងនេះ មកអំពីទឹកដីផ្សេងៗ អាស្រ័យ នៅក្នុងក្រុងសាវត្ថី គ្រាមួយ ប្រជុំគ្នាក្នុងទីប្រជុំ សម្តែងលទ្ធិ លើកតម្តែង វាទៈរបស់ខ្លួន សង្កត់សង្កិនវាទៈរបស់អ្នកដទៃ បានញ៉ាំងវិវាទដល់គ្នានិងគ្នា ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា តេ កណ្ណនជាតា ដូច្នោះជាដើម ។

ក្នុងវាទៈទាំងនោះ ចំណែកខាងដើមនៃជម្លោះ ឈ្មោះថា កណ្ណន ។ បទ ថា កណ្ណនជាតា ប្រែថា មានសេចក្តីប្រកួតប្រកាន់ ។ ការទាស់ទែងនោះ ឯង ឈ្មោះថា កលហៈ ។ ម្យ៉ាងទៀត គប្បីឃើញការទាស់ទែង ព្រោះ កម្ចាត់សំឡេងតិច ។ ឈ្មោះថា វិវាទាបន្ទា ព្រោះដល់នូវវាទៈដែលខុសគ្នា និងគ្នា ។ លំពែង គឺមាត់ ព្រោះប៉ះខ្ទប់ ទាំងសេចក្តីស្រឡាញ់ ព្រោះដូច្នោះ ទើបឈ្មោះថា មុទុសត្តិ បានដល់ ផុសរាថា ។ ពិតហើយ ហេតុ លោក

ពោលថា ផលក៏មាន ព្រោះជិតគ្នានឹងហេតុ ដូចជិតគ្នានឹងផល ដែលលោក
 ពោលថា ការកើតឡើងនៃព្រះពុទ្ធ នាំមកនូវសេចក្តីសុខ និងថា កម្មអាក្រក់
 ប្រាកដច្បាស់ ។ ចាក់ដោតដោយលំពែង គឺមាត់ទាំងនោះ ។ បទថា **ឯទិសោ**
ធម្មោ បានដល់ ធម៌ គឺសភាវៈដែលមិនខុស ដូច្នោះ គឺបែបនេះ ដូចខ្ញុំពោល
 ថា លោកទៀង ។ បទថា **នេទិសោ ធម្មោ** បានដល់ ធម៌បែបនេះមិនមាន ។
 ដូចលោកពោលថា លោកមិនទៀង ។ ដោយបទដ៏សេស គប្បីប្រកបយ៉ាង
 នេះ ។ វាទះនៃពួកតិរិយនោះកើតប្រាកដពេញនគរ ។

លំដាប់នោះ ភិក្ខុទាំងឡាយ ចូលទៅបិណ្ឌបាត កាន់ក្រុងសាវត្ថី បានស្តាប់
 ដូច្នោះ ទើបគិតថា មូលនៃពាក្យនេះមាន បើដូច្នោះ អាត្មាអញគប្បីក្រាបទូល
 រឿងនេះដល់ព្រះមានព្រះភាគ ធ្វើម្តេចហ្ន៎ អញគប្បីបានព្រះធម្មទេសនាដ៏សុខុម
 ព្រោះអាស្រ័យរឿងនេះ ភិក្ខុទាំងនោះក្រាបទូលរឿងនេះដល់ព្រះមានព្រះភាគ
 ក្នុងពេលសម្តែងធម៌ខាងក្រោយកត្ត ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោល
 ថា **អថ ទោ សម្ពហុលា ភិក្ខុ** ដូច្នោះជាដើម ព្រះមានព្រះភាគ កាលទ្រង់
 ស្តាប់ដូច្នោះហើយ កាលទ្រង់ប្រកាសការដែលពួកតិរិយមិនដឹងធម៌ តាម
 សេចក្តីពិត ទើបត្រាស់ថា **អញ្ញតិវិយា ភិក្ខុវេ** ដូច្នោះជាដើម ។

[១៣៨] បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **អន្ទា** សេចក្តីថា ឈ្មោះថា
 បុគ្គលខ្វាក់ ព្រោះរៀបញ្ញាចក្ខុ ព្រោះហេតុនោះ ទើបទ្រង់ត្រាស់ថា **អចក្ខុកា**
 ពិតហើយ បញ្ញាលោកហៅថា ចក្ខុក្នុងទីនេះ ពិតហើយ ទើបទ្រង់ត្រាស់ថា
អត្ថំ ន ជានន្តិ ជាដើម ។ បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **អត្ថំ ន ជានន្តិ**

សេចក្តីថា មិនដឹងប្រយោជន៍លោកនេះ និងប្រយោជន៍លោកខាងមុខ គឺមិន
 ឈមចុះកាន់សេចក្តីចម្រើន លូតលាស់ក្នុងលោកនេះ និងលោកខាងមុខ នឹង
 ពោលថ្វីដល់បរមត្ថប្រយោជន៍ គឺព្រះនិព្វាននោះ ។ ពិតហើយ ធម្មតាបុគ្គល
 វង្វែងក្នុងហេតុត្រឹមតែបវត្តិ គឺទុក្ខ និងដឹងនិវត្តិ គឺនិរោធបានដូចម្តេច ។ បទ
 ថា **អនត្ថំ ន ជានន្តិ** សេចក្តីថា ជនទាំងនោះ រមែងដឹងប្រយោជន៍ដោយ
 ចំណែកណា រមែងមិនដឹងវត្ថុមិនជាប្រយោជន៍ចំណែកនោះ ព្រោះមិនដឹងធម៌
 ដូច្នោះ សូម្បីធម៌ក៏មិនដឹង ពិតហើយ ព្រោះការកាន់យកការស្វែងរកខុស
 ជនទាំងនោះ រមែងធ្វើកុសលធម៌ឲ្យជាអកុសលធម៌ខ្លះ ធ្វើអកុសលធម៌ឲ្យជា
 កុសលធម៌ខ្លះ ។ មិនមែនវង្វែងតែក្នុងធម៌ និងអធម៌តែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះទេ ដោយ
 ពិត សូម្បីក្នុងវិបាកនៃធម៌ និងអធម៌ ក៏វង្វែង ។ ពិតហើយ បុគ្គលទាំងនោះ
 សូម្បីក៏ម្នាក់គង់ពោលឲ្យជាវិបាក សូម្បីវិបាកក៏ពោលឲ្យជាកម្ម ម្យ៉ាងទៀត
 រមែងមិនដឹងធម៌ គឺសភាវធម៌ខ្លះ រមែងមិនដឹងអធម៌ គឺមិនមែនសភាវធម៌ខ្លះ ។
 បុគ្គលបែបនោះ រមែងប្រកាសសភាវធម៌ឲ្យជាអសភាវធម៌ និងប្រកាស
 អសភាវធម៌ ឲ្យជាសភាវធម៌ ។

ព្រះមានព្រះភាគ កាលទ្រង់ប្រកាសថា ត្តិវិយទាំងនោះដូចបុគ្គលខ្វាក់
 ព្រោះខ្វះបញ្ញាចក្ខុ ដោយបានចំពោះនូវមោហៈ និងទិដ្ឋិ ដោយប្រការដូច្នោះ
 ហើយ ឥឡូវនេះ ដើម្បីប្រកាសសេចក្តីនោះដោយឧបមា ដូចមនុស្សខ្វាក់អំពី
 កំណើត ទើបត្រាស់ថា **ភូតបុព្វំ ភិក្ខុវេ** ដូច្នោះជាដើម ។ បណ្តាបទទាំងនោះ
 បទថា **ភូតបុព្វំ** បានដល់ មានហើយក្នុងកាលមុន គឺកើតហើយក្នុងអតីត-

កាល ។ បទថា អញ្ញតរោ រាជា អហោសិ សេចក្តីថា កាលមុន មាន
 ព្រះរាជាមួយអង្គ មិនប្រាកដនាម និងគោត្រក្នុងលោក ។ បទថា សោ រាជា
 អញ្ញតរំ បុរិសំ អាមន្តេសិ សេចក្តីថា បានឮថា ព្រះរាជាអង្គនោះ កាល
 ទ្រង់ទតឃើញដីរបស់ព្រះអង្គល្អក្រៃលែង មានរាងកាយបរិបូណ៌ មកកាន់ទី
 បម្រើ ទើបមានព្រះតម្រិះថា អ្នកដ៏ចម្រើន យាន គឺដីដ៏ប្រសើរ គួរ
 សរសើរហ្ន៎ ។ សម័យនោះ មនុស្សខ្វាក់អំពឹកំណើតម្នាក់ ដើរមកតាមលាន
 ព្រះរាជវាំង ។ ព្រះរាជាទ្រង់ឃើញដូច្នោះ ទើបទ្រង់ព្រះតម្រិះថា មនុស្សខ្វាក់
 ទាំងនេះ មានសេចក្តីវិនាសយ៉ាងក្រៃលែង ដែលមិនបានឃើញដីដ៏ប្រសើរ
 បែបនេះ បើដូច្នោះ អញនឹងឲ្យមនុស្សខ្វាក់អំពឹកំណើតដែលមានទាំងអស់
 ប្រជុំគ្នាក្នុងក្រុងសាវត្ថិនេះ ឲ្យយកដៃចាប់ម្នាក់មួយចំណែកៗ ហើយគប្បីស្តាប់
 ពាក្យរបស់មនុស្សខ្វាក់ទាំងនោះ ។ ព្រះរាជាមានព្រះហឫទ័យក្នុងការលលេង
 ទើបបញ្ជាឲ្យរាជបុរសម្នាក់ ប្រជុំមនុស្សខ្វាក់ទាំងអស់ក្នុងក្រុងសាវត្ថិ ហើយ
 បានឲ្យសញ្ញាដល់រាជបុរសនោះថា អ្នកចូរធ្វើមនុស្សខ្វាក់ម្នាក់ៗ ពាល់ត្រូវ
 អវយវៈរបស់ដីមួយចំណែកៗ មានក្បាលជាដើម ហើយឲ្យកើតសញ្ញាឡើង
 ថា ខ្ញុំឃើញដីហើយ ។ រាជបុរសបានធ្វើយ៉ាងនោះ ។ គ្រានោះ ព្រះរាជា
 ត្រាស់សួរមនុស្សខ្វាក់ទាំងនោះ ម្តងម្នាក់ៗ ថា នៃអ្នក ដីដូចម្តេច ។ មនុស្ស
 ខ្វាក់ទាំងនោះក្រាបទូលដល់អវយវៈ ដែលខ្លួនឃើញហើយថាជាដី ទើបបង្ក
 នូវជម្លោះថា ដីដូច្នោះ ដីមិនមែនដូច្នោះទេ យកដៃជាដើមប្រវាយប្រតប័ក្តា
 ធ្វើកោលាហលយ៉ាងធំ ក្នុងលានព្រះរាជវាំង ឯព្រះរាជាមួយអង្គដោយរាជ-

បរិវារ បានទតឃើញប្រការចម្លែកនោះរបស់មនុស្សខ្វាក់ទាំងនោះ មានជាសុក
មានព្រះហឫទ័យរីករាយ ទ្រង់សើច ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា
អថ ខោ ភិក្ខុវេ សោ រាជា ។ បេ។ អត្តមនោ អហោសិ ដូច្នោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា អម្ពោ ជាអាលបនៈ ។ បទថា យាវតិកា
ប្រែថា មានប្រមាណប៉ុនណា ។ បទថា ជច្ឆន្ទា ប្រែថា មនុស្សខ្វាក់អំពី
កំណើត គឺមិនមានចក្ខុបសាទតាំងអំពីកំណើត ។ បទថា ឯកជ្ឈំ ប្រែថា
ដូចគ្នាតែមួយ ។ បទថា ភណោ ជាការពោលដោយមិនរាប់អានច្រើន ។ បទ
ថា ហត្ថិ ធនស្សហិ សេចក្តីថា ចូរសម្តែងដោយឲ្យដំរីដែលពោល ហើយ
ដេក ។ ដំរីនោះដេកដោយមិនរើបម្រះ ព្រោះសិក្សាមកល្អហើយ ។

ដោយបទថា ឱដ្ឋោ នោ ហត្ថិ មនុស្សខ្វាក់ពោលដោយយកដៃចាប់
ពាល់ ដូចឃើញដោយភ្នែក ។ បុរសនោះ ឲ្យមនុស្សខ្វាក់ចាប់ក្បាល ព្រោះ
ឲ្យដឹងថា ដំរីដូច្នោះ មនុស្សខ្វាក់អំពីកំណើត ដឹងថា ដំរីដូច្នោះឯង ទើបក្រាប
ទូលថា បពិត្រព្រះសម្មតិទេព ដំរីនេះដូចក្តីម ។ អត្ថនៃបទថា កុម្ពោ ប្រែថា
ក្តីម ។ បទថា ឱលោ^(១) បានដល់ តម្កក់សម្រាប់ព្យួរដែលធ្វើដោយក្នុកដំរី ។
បទថា សោណ្ហា បានដល់ ប្រមោយ ។ បទថា នង្គលីសា បានដល់
យាមនង្គល ។ បទថា កាយោ បានដល់ ភ្លើងជំនីរ ។ បទថា កោដ្ឋោ
ប្រែថា ជាកស្រូវ ។ បទថា ទានោ ប្រែថា ជើង ។ បទថា ដូណោ
ប្រែថា សសរ ។ បទថា នង្គុដ្ឋំ បានដល់ ចំណែកខាងលើរបស់កន្ទុយ ។

-១ បិដកខ្មែរជា ផាលោ ។

បទថា វាលនិ បានដល់ ចំណែកខាងចុងនៃកន្ទុយ ។ បទថា មុដ្ឋិហិ សំសុម្ពិសុ បានដល់ ប្រើកណ្តាប់ដៃ គឺជាលក្ខណៈ ។ បទថា អត្តមនោ អហោសិ សេចក្តីថា ព្រោះទ្រង់មានប្រក្រតីលលេង ។ ព្រះរាជានោះ ទ្រង់ ពេញព្រះហឫទ័យ គឺមានការសប្បាយព្រះហឫទ័យ ព្រោះការឈ្លោះគ្នា របស់មនុស្សខ្វាក់អំពីកំណើតនោះ ។

បទថា ឯវមេវ ទោ ជាការប្រៀបធៀបដោយឧបមា ។ ការប្រៀបធៀប ដោយឧបមានោះ មានអត្ថដូចតទៅនេះ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មនុស្សខ្វាក់អំពី កំណើតទាំងនោះ មិនមានចក្ខុបសាទ ឃើញដោយចំណែក មិនឃើញដី ដោយចំណែកសព្វគ្រប់ កាលមិនដឹងវត្ថុដែលអ្នកដទៃឃើញ ដោយសម្គាល់ ថា ដីដូចអវយវៈដែលខ្លួនឃើញ ក៏ដល់នូវការឈ្លោះទាស់ទែងគ្នា យ៉ាងណា តិរិយទាំងនេះ ក៏ដូច្នោះដូចគ្នា សម្គាល់រូប វេទនាជាដើម ដែលជាចំណែក មួយនៃកាយរបស់ខ្លួន តាមដែលឃើញដោយទិដ្ឋិទស្សនៈរបស់ខ្លួនថា ជាអត្តា លើកឡើងកាន់កាប់ថា ខ្លួននោះទៀងជាដើម ទើបទាស់ទែងគ្នា ដោយប្រកាន់ ថា វត្ថុនេះប៉ុណ្ណោះពិត វត្ថុដទៃមិនពិត ។ តែមិនដឹងដល់វត្ថុដែលជាប្រ- យោជន៍ និងមិនជាប្រយោជន៍ វត្ថុដែលជាធម៌ និងមិនជាធម៌តាមសេចក្តីពិត ព្រោះដូច្នោះ ទើបជាមនុស្សខ្វាក់មិនមានចក្ខុបសាទ មានចំណែកប្រៀបដូច មនុស្សខ្វាក់អំពីកំណើត ។

បទថា ឯតមត្តំ វិទិត្យា សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបដោយប្រការទាំងពួង ដល់ នូវការដែលពួកតិរិយមិនដឹង មិនឃើញសភាវធម៌តាមសេចក្តីពិត ប្រកាន់ខុស

តាមដែលឃើញ ដូចមនុស្សខ្លាចអំពើកំណើតស្នាបដរី ដូច្នោះ នឹងដល់នូវការ
វិវាទគ្នាក្នុងការដែលប្រកាន់ខុសនោះ ទើបទ្រង់បន្ទីឧទាននេះ ដើម្បីសម្តែង
សេចក្តីនោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **សមេសុ កិរ សន្នន្តិ ឯកេ សមណ-**
ព្រាហ្មណា លោកសម្តែងថា បានឮថា បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ឈ្មោះ
ថា **សមណៈ** ព្រោះចូលដល់បព្វជ្ជា ឈ្មោះថា **ព្រាហ្មណ៍** ព្រោះហេតុត្រឹម
តែជាតិ រមែងជាប់ជំពាក់ដោយន័យជាដើមថា នេះជារបស់អញ ដោយការ
ត្រេកអរក្នុងទិដ្ឋិ ក្នុងទិដ្ឋិដែលមិនជាសារៈទាំងនេះប៉ុណ្ណោះ ដែលប្រព្រឹត្តទៅ
ដោយន័យជាដើមថា លោកទៀងជាដើម ឬដោយការត្រេកអរក្នុងតណ្ហា និង
ការត្រេកអរក្នុងទិដ្ឋិ ក្នុងឧបាទានក្ខន្ធ មានរូបជាដើម ដែលមិនទៀង ជាទុក្ខ មាន
ការប្រែប្រួលទៅជាធម្មតាយ៉ាងនេះ គួរសង្វេគ ជនទាំងនេះមានការរវៃង្វើង ។
កិរ សព្វ ក្នុងពាក្យថា **សមេសុ កិរ ។បេ។ សន្នន្តិ** នេះ ជាអរុចិស្សចន្ទត្ថៈ
ច្រុះបញ្ចាំងនូវការមិនពេញចិត្ត ។ ដោយពាក្យនោះ ទ្រង់សម្តែងដល់ការមិន
មានហេតុ ទាក់ទងក្នុងសេចក្តីនោះឯង មិនមែនជាប់ជំពាក់តែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ
ដោយពិត ប្រកាន់ខុសនូវទិដ្ឋិនិស្ស្រ័យនោះ គឺប្រណាំងប្រជែង បានដល់ វិវាទ
នូវគ្នានិងគ្នា ដោយការប្រកបតាមពាក្យដែលខុស ដោយន័យជាដើមថា អ្នក
មិនដឹងទូទៅដល់ធម្មវិន័យនេះទេ ខ្ញុំដឹងទូទៅដល់ធម្មវិន័យនេះ ។ បទថា **នំ**
ក្នុងទីនេះ ត្រឹមតែជានិបាត ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា **វិគ្គយ្ហ** **នំ** សេចក្តីថា
កាន់យកនូវទិដ្ឋិនិស្ស្រ័យ ឬសក្កាយទិដ្ឋិនោះឯងឲ្យខុសគ្នានិងគ្នា ហើយវិវាទគ្នា

គឺពោលឲ្យប្លែកចេញទៅ ដោយឃើញថា ទៀងជាដើម ព្រោះមានការឃើញ
 ខុសគ្នា គឺពោលកាន់យកតែវាទៈរបស់ខ្លួនប៉ុណ្ណោះឲ្យវិសេស គឺមិនឲ្យខុស
 ដូចអ្វី ដូចជនទាំងឡាយដែលឃើញដោយចំណែកមួយ ។ អធិប្បាយថា
 មនុស្សខ្វាក់អំពីកំណើតទាំងនោះ ឃើញតែចំណែកនីមួយៗនៃដំរី ប្រកាន់ថា
 វត្ថុដែលខ្លួនពាល់ត្រូវនោះឯង គឺដំរី ទើបប្រកែកប្រណាំងគ្នា យ៉ាងណា
 ពាក្យឧបមេយ្យដែលញ៉ាំងឧបមាឲ្យដល់ព្រមនេះក៏ដូច្នោះ ។ **សឆ** សព្វ ក្នុង
 គាថានោះ គប្បីជ្រាបថា លោកសម្តែងថា លុបទៅហើយ ។^{១៣៧}

អដ្ឋកថាបឋមកិរសូត្រទី ៤ ចប់

សុត្តន្តបិដក
ទុតិយកិរសូត្រ

[១៣៧] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់គង់ក្នុងវត្តជេតពន របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ជិតក្រុងសាវត្ថី ។ សម័យ
 នោះឯង ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ បរិព្វាជក ច្រើនគ្នា អាស្រ័យនៅក្នុងក្រុង
 សាវត្ថី មានលទ្ធិផ្សេងៗ មានទិដ្ឋិផ្សេងៗ មានសេចក្តីគាប់ចិត្តផ្សេងៗ មាន
 សេចក្តីចូលចិត្តផ្សេងៗ អាស្រ័យទិដ្ឋិនិស្ស័យផ្សេងៗ ។ សមណព្រាហ្មណ៍
 មួយពួក មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី ទៀង
 ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះសូន្យទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍មួយ

ពួកទៀត មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី មិនទៀង
 ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះសូន្យទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍មួយ
 ពួកទៀត មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី ទៀងខ្លះ
 មិនទៀងខ្លះ ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះសូន្យទេ ។ សមណ-
 ព្រាហ្មណ៍មួយពួកទៀត មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា ខ្លួនក្តី លោក
 ក្តី ទៀងក៏មិនមែន មិនទៀងក៏មិនមែន ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យ
 សោះសូន្យទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួក មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិ
 យ៉ាងនេះថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី ធ្វើដោយខ្លួនឯង ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យ
 សោះសូន្យទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួកទៀត មានវាទៈយ៉ាងនេះ មាន
 ទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី អ្នកដទៃធ្វើ ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជា
 ពាក្យសោះសូន្យទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួក មានវាទៈយ៉ាងនេះ មាន
 ទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី ធ្វើដោយខ្លួនឯងខ្លះ អ្នកដទៃធ្វើខ្លះ ពាក្យនេះ
 ពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះសូន្យទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួកទៀត
 មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី ធ្វើដោយខ្លួនឯងក៏
 មិនមែន អ្នកដទៃធ្វើក៏មិនមែន អាស្រ័យបច្ច័យកើតឡើង ពាក្យនេះពិត ពាក្យ
 ដទៃ ជាពាក្យសោះសូន្យទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួក មានវាទៈយ៉ាង
 នេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី មានសុខ និងទុក្ខ ទៀង ពាក្យនេះ
 ពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះសូន្យទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួកទៀត
 មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី មានសុខ និងទុក្ខ មិន

ទៀងទេ ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះសូន្យទេ ។ សមណ-
 ព្រាហ្មណ៍មួយពួក មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី
 មានសុខ និងទុក្ខ ទៀងខ្លះ មិនទៀងខ្លះ ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យ
 សោះសូន្យទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួកទៀត មានវាទៈយ៉ាងនេះ មាន
 ទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី មានសុខ និងទុក្ខ ទៀងក៏មិនមែន មិនទៀង
 ក៏មិនមែន ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះសូន្យទេ ។ សមណ-
 ព្រាហ្មណ៍មួយពួក មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី
 មានសុខ និងទុក្ខ ធ្វើដោយខ្លួនឯង ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះ
 សូន្យទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួកទៀត មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិ
 យ៉ាងនេះថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី មានសុខ និងទុក្ខ ព្រោះអ្នកដទៃធ្វើ ពាក្យនេះពិត
 ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះសូន្យទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួក មានវាទៈ
 យ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី មានសុខ និងទុក្ខ ធ្វើដោយ
 ខ្លួនឯងខ្លះ អ្នកដទៃធ្វើខ្លះ ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះសូន្យទេ ។
 សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួកទៀត មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា ខ្លួន
 ក្តី លោកក្តី មានសុខ និងទុក្ខ ធ្វើដោយខ្លួនឯងក៏មិនមែន អ្នកដទៃធ្វើក៏មិន
 មែន អាស្រ័យបច្ច័យកើតឡើង ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះសូន្យ
 ទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ មានសេចក្តីប្រកួតប្រកាន់ ជម្លោះ ទាស់
 ទែង ចាក់ដោតគ្នានិងគ្នា ដោយលំពៃង គឺមាត់ថា យ៉ាងនេះ ធម៌ យ៉ាងនេះ
 មិនមែនធម៌ យ៉ាងនេះ មិនមែនធម៌ យ៉ាងនេះ ធម៌ ។

[១៤០] គ្រានោះ ពួកភិក្ខុច្រើនរូប ស្មៀកស្បង់ប្រដាប់បាត្រចីវរក្នុង
 វេលាបុព្វណ្ណសម័យ ហើយចូលទៅបិណ្ឌបាត ក្នុងក្រុងសាវត្ថី ។ លុះភិក្ខុ
 ទាំងនោះ ត្រាច់ទៅបិណ្ឌបាត ក្នុងក្រុងសាវត្ថី ត្រឡប់អំពីបិណ្ឌបាត ក្នុង
 វេលាខាងក្រោយភក្ត្រ ហើយចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ លុះចូលទៅដល់
 ក្រាបថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ ហើយអង្គុយក្នុងទីសមគួរ ។ លុះភិក្ខុទាំង
 នោះ អង្គុយក្នុងទីសមគួរហើយ ក្រាបបង្គំទូលព្រះមានព្រះភាគថា បពិត្រ
 ព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ក្នុងទីឯណោះ ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ បរិព្វាជក ច្រើនគ្នា
 អាស្រ័យនៅក្នុងក្រុងសាវត្ថី មានលទ្ធិផ្សេងៗ មានទិដ្ឋិផ្សេងៗ មានសេចក្តី
 គាប់ចិត្តផ្សេងៗ មានសេចក្តីចូលចិត្តផ្សេងៗ អាស្រ័យទិដ្ឋិនិស្ស័យផ្សេងៗ ។
 សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួក មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា លោក
 ទៀង ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះសូន្យទេ ។ បេ ។ សមណ-
 ព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ មានសេចក្តីប្រក្កតប្រកាន់ ជម្លោះ ទាស់ទែង ចាក់ដោត
 គ្នានិងគ្នា ដោយលំពៃង គឺមាត់ថា យ៉ាងនេះធម៌ យ៉ាងនេះមិនមែនធម៌ យ៉ាង
 នេះមិនមែនធម៌ យ៉ាងនេះធម៌ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ពួកអន្យត្តិរិយ បរិ-
 ព្វាជក ដូចជាមនុស្សខ្វាក់មើលមិនឃើញ មិនស្គាល់ប្រយោជន៍ មិនស្គាល់
 សកាវៈមិនមែនប្រយោជន៍ មិនស្គាល់ធម៌ មិនស្គាល់អធម៌ កាលបើអន្យ-
 ត្តិរិយទាំងនោះ មិនស្គាល់ប្រយោជន៍ មិនស្គាល់សកាវៈមិនមែនប្រយោជន៍
 មិនស្គាល់ធម៌ មិនស្គាល់អធម៌ហើយ ក៏មានសេចក្តីប្រក្កត ប្រកាន់ ជម្លោះ
 ទាស់ទែង ចាក់ដោតគ្នានិងគ្នា ដោយលំពៃង គឺមាត់ថា យ៉ាងនេះធម៌ យ៉ាង

នេះមិនមែនធម៌ យ៉ាងនេះមិនមែនធម៌ យ៉ាងនេះធម៌ ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់នូវសេចក្តីនុះហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា
 សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយមួយពួក តែងជាប់ជំពាក់ ក្នុងទិដ្ឋិ-
 និស្ស័យទាំងនេះ បើមិនទាន់បានដល់ព្រះនិព្វាន ជាទីពឹងនោះទេ
 រមែងលិចចុះក្នុងកណ្តាលនៃអន្លង់ គឺសង្សារ ។ សូត្រទី ៥ ។

អដ្ឋកថា

ទុតិយកិរសូត្រ

ទុតិយកិរសូត្រទី ៥ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[១៣៩] បទថា សស្សនោ អត្តា ច លោកោ ច សេចក្តីថា
 ជនដទៃកាន់យករូបារម្មណ៍ជាដើមណាមួយ ថាជាអត្តា និងថាជាលោកហើយ
 កាន់យករូបារម្មណ៍ណាមួយ ថាទៀង ស្ថិតស្ថេរ ពោលយ៉ាងនោះ ដូចដែល
 ពោលថា ជនទាំងឡាយ រមែងបញ្ចត្តរបឲ្យជាអត្តា និងបញ្ចត្តលោក ថាជា
 អត្តា ជាលោកផង ទៀងផង បញ្ចត្តវេទនា ... សញ្ញា ... សង្ខារ ... វិញ្ញាណ
 ឲ្យជាអត្តា និងលោក ថាជាអត្តា ជាលោកផង ទៀងផង ។ ម្យ៉ាងទៀត បទ
 ថា អត្តា បានដល់ វត្ថុដែលប្រកាន់ថាជារបស់អញ ។ បទថា លោកោ
 បានដល់ វត្ថុដែលឈ្មោះថាជារបស់អញ លោកពោលថា មានក្នុងខ្លួន ។
 ម្យ៉ាងទៀត បទថា អត្តា បានដល់ ខ្លួនឯង ។ បទថា លោកោ បានដល់

អ្នកដទៃ ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា អត្តា បានដល់ ខន្ធ ១ ក្នុងបណ្តាខុទ្ទ-
 ទានក្ខន្ធ ៥ ខន្ធក្រៅអំពីនោះ បានដល់ លោក ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា អត្តា
 បានដល់ ខន្ធសន្តានដែលមានវិញ្ញាណគ្រប់គ្រង ដែលមិនមានវិញ្ញាណគ្រប់
 គ្រង បានដល់ លោក ។ ជនទាំងឡាយ កាន់យករូបជាដើមនោះ ជា ២
 ប្រការ តាមទស្សនៈថាអត្តា និងថាជាលោកយ៉ាងនេះហើយ កាន់យកទាំង
 អត្តា និងលោកនោះ ពោលថា ទៀង ស្ថិតស្ថេរ ពិតប្រាកដ ។ ដោយពាក្យ
 នេះ លោកសម្តែងសស្សតវាទ ៤ ដោយពាក្យថា អសស្សតោ នេះ សម្តែង
 ឧច្ឆេទវាទទាំង ៧ ។ បទថា សស្សតោ ច អសស្សតោ ច អធិប្បាយថា
 ដែលឈ្មោះថា ទៀង ព្រោះអត្តា និងលោកណាមួយទៀង ដែលឈ្មោះថា
 មិនទៀង ព្រោះអត្តា និងលោកណាមួយមិនទៀង ។ ម្យ៉ាងទៀត អត្តា និង
 លោកនោះឯង ជួនកាលទៀង ជួនកាលមិនទៀង ដូចរបស់បុគ្គលដែលឃើញ
 ខ្លួនជាគតិ គប្បីជ្រាបក្នុងសេចក្តីនេះយ៉ាងនេះថា សស្សតោ ប្រែថា ទៀង ។
 ដោយបទថា សស្សតោ នេះ លោកសម្តែងដល់វាទៈថាទៀងណាមួយ
 ដោយប្រការទាំងពួង ។ ដោយបទថា នេវ សស្សតោ នាសស្សតោ នេះ
 លោកសម្តែងដោយវាទៈ ដែលបោះពាក្យបោះសម្តីមិនឲ្យស្លាប់ខ្លួន ។ ជន
 ទាំងនោះ ឃើញទោសក្នុងសស្សតវាទ និងអសស្សតវាទ ពោលបណ្តោះ
 បណ្តើរទៅថា អត្តា និងលោកទៀងក៏មិនមែន មិនទៀងក៏មិនមែន ។ បទថា
 សយដ្ឋតោ ប្រែថា ខ្លួនឯងសាងឡើង ។ ដូចអត្តារបស់ពួកសត្វនោះៗ
 បដិបត្តិធម៌សមគួរដល់ធម៌របស់ខ្លួន ហើយសោយសុខទុក្ខ យ៉ាងណា អត្តា

ក៏យ៉ាងនោះ រមែងធ្វើអត្តា និងលោក ពោល គឺការកង្វល់ និងការជាប់ជំពាក់
 ឲ្យជាគ្រឿងឧបកោគរបស់អត្តានោះ ជនទាំងនោះ មានលទ្ធិនេះ ដូចលទ្ធិអត្តា
 ថា និម្មិតឡើង ។ បទថា បរង្គតោ ប្រែថា មនុស្សដទៃសាងឡើង
 អធិប្បាយថា មនុស្សដទៃក្រៅអំពីខ្លួន នឹងជាឥស្សរជន បុរសក្តី ស្រ្តីក្តីសាង
 គឺនិម្មិតអត្តា និងលោកតាមកាល ឬតាមប្រក្រតី ។ បទថា សយង្គតោ ច
 បរង្គតោ ច សេចក្តីថា ព្រោះឥស្សរជនជាដើម គ្រានិម្មិតអត្តា និងលោក
 នឹងនិម្មិតដោយខ្លួនឯងតែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះក៏មិនមែន ដោយពិត ត្រូវបានហេតុ
 ដែលធ្វើរមត្តានៃធម៌ និងអធម៌នៃពួកសត្វនោះៗ ដូច្នោះ ទើបសត្វពួកខ្លះមាន
 លទ្ធិដូច្នោះថា អត្តា និងលោក ខ្លួនឯងសាងឡើង ឬអ្នកដទៃសាងឡើង ។
 បទថា អសយង្គតោ ច អបរង្គតោ ច សេចក្តីថា ឈ្មោះថា អសយង្គតោ
 ព្រោះខ្លួនឯងមិនបានសាង ឈ្មោះថា អបរង្គតោ ព្រោះអ្នកដទៃមិនបានសាង ។
 ព្រោះចុះនិគ្គហិតអាគម ទើបពោលថា អបរង្គតោ ។ បុគ្គលនេះឃើញ
 ទោសក្នុងប្រការដែលខ្លួន និងអ្នកដទៃសាង ទើបបដិសេធទាំង ២ យ៉ាង ។
 ដើម្បីចៀសវាងនូវពាក្យសួរថា កាលបើដូច្នោះ អត្តា និងលោក កើតឡើង
 បានដូចម្តេច ទើបពោលឆ្លើយថា អធិចូសមុប្បន្នោ ។ លោកសម្តែងអធិចូ-
 សមុប្បន្នវាទថា កើតឡើងតាមសេចក្តីប្រាថ្នា គឺកើតឡើងដោយវៀរ
 ហេតុណាមួយ ។ ដោយពាក្យនោះ សង្គ្រោះហេតុកវាទចូលផង ។

ឥឡូវនេះ កាលទ្រង់សម្តែងវាទនោះ របស់បុគ្គលដែលមានទិដ្ឋិជាគតិ
 ពោល គឺមានសុខ និងទុក្ខជាគុណ ឬជាគ្រឿងកង្វល់នៃអត្តានោះ ជាប់របស់

ទៀងជាដើម ដូចពោល កាន់យកអត្តា ទើបត្រាស់ពាក្យជាដើមថា សន្តោកេ
សមណាព្រាហ្មណា ពាក្យនោះ មានន័យដូចពោលហើយ ។

ក្នុងបទថា ឯតមតំ វិទិត្យា នេះ ព្រោះការប្រៀបដោយមនុស្សខ្វាក់អំពី
កំណើត មិនមកក្នុងព្រះសូត្រនេះ ទើបលះសេចក្តីនោះ ហើយប្រកបសេចក្តី
ដោយន័យដែលពោលខាងដើមនោះឯង ។ ក្នុងគាថាក៏ដូចគ្នា ។ ក្នុងព្រះគាថា
មានសេចក្តីប្លែកគ្នាត្រឹមប៉ុណ្ណោះថា មិនទាន់ដល់ព្រះនិព្វានដែលជាទីឈមចុះ
រមែងលិចចុះក្នុងចន្លោះនោះឯង ។

ពាក្យនេះ មានអធិប្បាយដូចតទៅនេះថា ទិដ្ឋិតតិកបុគ្គលទាំងឡាយជាប់
នៅក្នុងទិដ្ឋិ គឺទិដ្ឋិនិស្ស័យ មិនទាន់ដល់ គឺមិនទាន់សម្រេចព្រះនិព្វាន ពោល
គឺជាទីឈមចុះ ឬអរិយមគ្គដែលជាឧបាយ គ្រឿងសម្រេចព្រះនិព្វាននោះ ព្រោះ
ជាត្រឹម ឬជាទីពឹងរបស់ទិដ្ឋិតតិកបុគ្គលទាំងនោះ ទើបលិចចុះ គឺលិចនៅ
ក្នុងរវាង គឺក្នុងកណ្តាលឱ្យៈ ៤ មានកាមោយៈជាដើម ឬអន្លង់ទឹកធំ
គឺសង្សារនោះឯង ។ អរិយមគ្គ និងព្រះនិព្វាន ឈ្មោះថា ធម៌ជាគ្រឿងឈម
ចុះ ព្រោះជាគ្រឿងឈមចុះ ឬជាទីតាំងអាស្រ័យ ។ ក្នុងទីនេះ ព្រោះរស្សៈ
ឱគាធំ នោះឯង ទើបពោលថា ឱគធំ ។ មានការបែកបទថា តំ ឱគធំ ជា
តមោគធំ ។

អដ្ឋកថាទុតិយកិរសូត្រទី ៥ ចប់

សុត្តន្តបិដក

វិទ្យាសូត្រ

[១៤១] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់ក្នុងវត្តជេតពន របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ជិតក្រុងសាវត្ថី ។ សម័យ នោះឯង ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ បរិព្វាជក ច្រើនគ្នា អាស្រ័យនៅក្នុងក្រុង សាវត្ថី មានលទ្ធិផ្សេងៗ មានទិដ្ឋិផ្សេងៗ មានសេចក្តីគាប់ចិត្តផ្សេងៗ មាន សេចក្តីចូលចិត្តផ្សេងៗ អាស្រ័យទិដ្ឋិនិស្ស័យផ្សេងៗ ។ សមណព្រាហ្មណ៍ មួយពួក មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី ទៀង ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះសូន្យទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍មួយ ពួកទៀត មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី មិនទៀង ទេ ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះសូន្យទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍ មួយពួក មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី ទៀងខ្លះ មិនទៀងខ្លះ ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះសូន្យទេ ។ សមណ- ព្រាហ្មណ៍មួយពួកទៀត មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី ទៀងក៏មិនមែន មិនទៀងក៏មិនមែន ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យ សោះសូន្យទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួក មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិ យ៉ាងនេះថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី ធ្វើដោយខ្លួនឯង ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យ សោះសូន្យទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួកទៀត មានវាទៈយ៉ាងនេះ មាន ទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី អ្នកដទៃធ្វើ ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យ

សោះសុន្យទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួក មានវាទៈយ៉ាងនេះ មាន
ទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី ធ្វើដោយខ្លួនឯងខ្លះ អ្នកដទៃធ្វើខ្លះ ពាក្យនេះ
ពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះសុន្យទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួកទៀត
មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី ធ្វើខ្លួនឯងក៏មិន
មែន អ្នកដទៃធ្វើក៏មិនមែន អាស្រ័យបច្ច័យកើតឡើង ពាក្យនេះពិត ពាក្យ
ដទៃ ជាពាក្យសោះសុន្យទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួក មានវាទៈយ៉ាង
នេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី មានសុខ និងទុក្ខទៀង ពាក្យនេះ
ពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះសុន្យទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួកទៀត
មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី មានសុខ និងទុក្ខ
មិនទៀង ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះសុន្យទេ ។ សមណ-
ព្រាហ្មណ៍មួយពួក មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី
មានសុខ និងទុក្ខ ទៀងខ្លះ មិនទៀងខ្លះ ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យ
សោះសុន្យទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួកទៀត មានវាទៈយ៉ាងនេះ មាន
ទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី មានសុខ និងទុក្ខ ទៀងក៏មិនមែន មិនទៀង
ក៏មិនមែន ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះសុន្យទេ ។ សមណ-
ព្រាហ្មណ៍មួយពួក មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី
មានសុខ និងទុក្ខ ធ្វើដោយខ្លួនឯង ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះ
សុន្យទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួកទៀត មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិ
យ៉ាងនេះថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី មានសុខ និងទុក្ខ អ្នកដទៃធ្វើ ពាក្យនេះពិត

ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះសូន្យទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួក មានវាទៈ
 យ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី មានសុខ និងទុក្ខ ធ្វើដោយ
 ខ្លួនឯងខ្លះ អ្នកដទៃធ្វើខ្លះ ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះសូន្យទេ ។
 សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួកទៀត មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា ខ្លួនក្តី
 លោកក្តី មានសុខ និងទុក្ខ ធ្វើដោយខ្លួនឯងក៏មិនមែន អ្នកដទៃធ្វើក៏មិនមែន
 អាស្រ័យបច្ច័យកើតឡើង ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះសូន្យទេ ។
 សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ មានសេចក្តីប្រកួតប្រកាន់ ជម្លោះ ទាស់ទែង
 ចាក់ដោតគ្នានិងគ្នា ដោយលំពៃង គឺមាត់ថា យ៉ាងនេះ ធម៌ យ៉ាងនេះ មិន
 មែនធម៌ យ៉ាងនេះ មិនមែនធម៌ យ៉ាងនេះ ធម៌ ។

[១៤២] គ្រានោះ ពួកភិក្ខុច្រើនរូប ស្មៀកស្បង់ប្រដាប់បាត្របីវក្កុន
 បុព្វណ្ណសម័យ ហើយចូលទៅបិណ្ឌបាត ក្នុងក្រុងសាវត្ថី ។ លុះត្រាច់ទៅ
 បិណ្ឌបាតក្នុងក្រុងសាវត្ថី ត្រឡប់អំពីបិណ្ឌបាត ក្នុងវេលាខាងក្រោយភត្ត
 ហើយក៏ចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ លុះចូលទៅដល់ ថ្វាយបង្គំព្រះមាន
 ព្រះភាគ ហើយអង្គុយក្នុងទីសមគួរ ។ លុះភិក្ខុទាំងនោះ អង្គុយក្នុងទីសមគួរ
 ហើយ បានក្រាបទូលព្រះមានព្រះភាគថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ក្នុងទី
 ឯណោះ ពួកសមណព្រាហ្មណ៍បរិព្វាជក ច្រើនគ្នា អាស្រ័យនៅក្នុងក្រុងសាវត្ថី
 មានលទ្ធិផ្សេងៗ មានទិដ្ឋិផ្សេងៗ មានសេចក្តីគាប់ចិត្តផ្សេងៗ មានសេចក្តី
 ចូលចិត្តផ្សេងៗ អាស្រ័យទិដ្ឋិនិស្ស័យផ្សេងៗ ។ សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួក
 មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា ខ្លួនក្តី លោកក្តីទៀង ពាក្យនេះពិត

ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះសូន្យទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួកទៀត មាន
 វាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី មិនទៀង ពាក្យនេះពិត
 ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះសូន្យទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួក មានវាទៈ
 យ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី ទៀងខ្លះ មិនទៀងខ្លះ ពាក្យ
 នេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះសូន្យទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួក
 ទៀត មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី ទៀងក៏មិន
 មែន មិនទៀងក៏មិនមែន ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះសូន្យទេ ។
 សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួក មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា ខ្លួនក្តី
 លោកក្តី ធ្វើដោយខ្លួនឯង អ្នកដទៃធ្វើ ធ្វើដោយខ្លួនឯងខ្លះ អ្នកដទៃធ្វើខ្លះ មិន
 ធ្វើដោយខ្លួនឯងខ្លះ អ្នកដទៃមិនធ្វើខ្លះ អាស្រ័យបច្ច័យកើតឡើង ពាក្យនេះ
 ពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះសូន្យទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួក មាន
 វាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី មានសុខ និងទុក្ខទៀង
 ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះសូន្យទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍មួយ
 ពួក មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី មានសុខ និង
 ទុក្ខមិនទៀង ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះសូន្យទេ ។ សមណ-
 ព្រាហ្មណ៍មួយពួក មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី
 មានសុខ និងទុក្ខ ទៀងខ្លះ មិនទៀងខ្លះ ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យ
 សោះសូន្យទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួក មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិ
 យ៉ាងនេះថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី មានសុខ និងទុក្ខ ទៀងក៏មិនមែន មិនទៀង

ក៏មិនមែន ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះសូន្យទេ ។ សមណ-
 ព្រាហ្មណ៍មួយពួក មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី
 មានសុខ និងទុក្ខ ធ្វើដោយខ្លួនឯង ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះ
 សូន្យទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួកទៀត មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិ
 យ៉ាងនេះថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី មានសុខ និងទុក្ខ អ្នកដទៃធ្វើ ពាក្យនេះពិត
 ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះសូន្យទេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួក មានវាទៈ
 យ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី មានសុខ និងទុក្ខ ធ្វើដោយ
 ខ្លួនឯងខ្លះ អ្នកដទៃធ្វើខ្លះ ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះសូន្យទេ ។
 សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួក មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា ខ្លួនក្តី
 លោកក្តី មានសុខ និងទុក្ខ ធ្វើដោយខ្លួនឯងក៏មាន អ្នកដទៃធ្វើក៏មាន អា-
 ស្រ័យបច្ច័យកើតឡើង ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃ ជាពាក្យសោះសូន្យទេ ។
 សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ មានសេចក្តីប្រកួតប្រកាន់ ជម្លោះ ទាស់ទែង
 ចាក់ដោតគ្នានិងគ្នា ដោយលំពៃង គឺមាត់ថា យ៉ាងនេះ ធម៌ យ៉ាងនេះ មិន
 មែនធម៌ យ៉ាងនេះ មិនមែនធម៌ យ៉ាងនេះ ធម៌ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ
 ពួកអន្យត្តិវិយបរិព្វាជក ជាមនុស្សខ្វាក់មើលមិនឃើញ មិនស្គាល់ប្រយោជន៍
 មិនស្គាល់សកាវៈមិនមែនប្រយោជន៍ មិនស្គាល់ធម៌ មិនស្គាល់អធម៌ កាល
 ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ មិនស្គាល់ប្រយោជន៍ មិនស្គាល់សកាវៈមិន
 មែនប្រយោជន៍ មិនស្គាល់ធម៌ មិនស្គាល់អធម៌ហើយ មានសេចក្តីប្រកួត
 ប្រកាន់ ជម្លោះ ទាស់ទែង ចាក់ដោតគ្នានិងគ្នាដោយលំពៃង គឺមាត់ថា យ៉ាង

នេះ ធម៌ យ៉ាងនេះ មិនមែនធម៌ យ៉ាងនេះ មិនមែនធម៌ យ៉ាងនេះ ធម៌ ។

លុះព្រះមានព្រះភាគ ជ្រាបច្បាស់នូវសេចក្តីនុ៎ះហើយ ទើបទ្រង់បន្ទូលទាននេះ

ក្នុងវេលានោះថា

ពួកសមណព្រាហ្មណ៍មួយពួក មិនបានស្គាល់ប្រជុំពីរ នៃទិដ្ឋិនេះ
 ថា ពួកសត្វនេះ ខ្វល់ខ្វាយ ដោយអហង្គារទិដ្ឋិ ប្រកបដោយ
 មមង្គារទិដ្ឋិ ទាំងមិនឃើញទិដ្ឋិនោះ ថាជាព្រូញទេ កាលបុគ្គល
 អាស្រ័យព្រូញ គឺទិដ្ឋិនុ៎ះ ហើយពិចារណាថា អាត្មាអញធ្វើ (នូវ
 អរិយមគ្គ) ដូច្នោះ ក៏ទេវែរ កាលបុគ្គលនោះ អាស្រ័យព្រូញ
 គឺទិដ្ឋិនុ៎ះ ពិចារណាឃើញថា អ្នកដទៃធ្វើ (នូវអរិយមគ្គ)
 ដូច្នោះ ក៏ទេវែរ ។ ពួកសត្វនេះ ប្រកបដោយមានៈ ចាក់ស្រែ
 ដោយមានៈ ព័ទ្ធព័ទ្ធដោយមានៈ ធ្វើការផ្គុំផ្គុំមក្នុងទិដ្ឋិទាំងឡាយ
 មិនអាចកន្លងសង្សារបានឡើយ ។ សូត្រទី ៦ ។

អដ្ឋកថា

តិរុស្កត្រ

តិរុស្កត្រទី ៦ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ ពាក្យទាំងអស់ មានន័យដូច
ពោលហើយខាងដើមនោះឯង ។

[១៤២] ក្នុងពាក្យថា **សមំ ឧទានំ** នេះ គប្បីប្រកបសេចក្តីថា ព្រះ
មានព្រះភាគទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ដែលសម្តែងដល់ការប្រព្រឹត្តទៅកន្លង ព្រោះ
ការមិនប្រព្រឹត្តទៅកន្លងចាកសង្សារ តាមលំដាប់របស់បុគ្គលដែលឃើញក្នុង
ទិដ្ឋិ តណ្ហា និងមានៈ ហើយវៀរទិដ្ឋិជាដើមនោះឲ្យត្រាយ រួចពិចារណាសង្ខារ
តាមសេចក្តីពិត និងរបស់បុគ្គលប្រកាន់ខុស ព្រោះមិនឃើញទោសក្នុងសង្ខារ
ទាំងនោះ មិនឃើញតាមសេចក្តីពិត ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **អហង្គារបសុតាយំ បជា** សេចក្តីថា ពួក
សត្វនេះ ដែលខ្វល់ខ្វាយ គឺប្រកបតាមអហង្គារ ពោល គឺអាត្មាអញសាង
ឯង ដូចពោលហើយយ៉ាងនេះថា អត្តា និងលោក អាត្មាអញសាងឯង បាន
ដល់ ទិដ្ឋិដែលប្រព្រឹត្តទៅយ៉ាងនោះ គឺពួកសត្វដែលប្រកាន់ខុស ។ បទថា
បរង្គារបសញ្ញាតា បានដល់ បុគ្គលប្រកបដោយបរង្គារ ព្រោះអាស្រ័យទិដ្ឋិថា
អ្នកដទៃសាងដែលប្រព្រឹត្តទៅយ៉ាងនេះថា បុគ្គលដទៃ មានឥស្សរជនជាដើម
សាងទាំងអស់ បានដល់ ដែលប្រកបដោយបរង្គារទិដ្ឋិនោះ ។ បទថា **ឯតទេកេ**
នាត្តញ្ញំសុ សេចក្តីថា សមណៈ និងព្រាហ្មណ៍មួយពួក ជាបុគ្គលមានប្រក្រតី
ឃើញទោសក្នុងទិដ្ឋិ ២ យ៉ាងនោះ មិនតាមដឹងនូវទិដ្ឋិ ២ យ៉ាងនោះ សេចក្តី

នេះដូចម្ដេច គឺកាលសាងឯងបាន សត្វទាំងឡាយ ក៏គប្បីប្រាថ្នាសាងកាម
 ប៉ុណ្ណោះ បុគ្គលដែលមិនប្រាថ្នា មិនមាន ។ បុគ្គលណាម្នាក់ ទោះប្រាថ្នាទុក្ខ
 ដើម្បីខ្លួន នឹងមានវត្ថុដែលមិនត្រូវការ ក៏មិនមែន ព្រោះដូច្នោះ ទើបមិនជា
 អ្នកសាងឯង ។ សូម្បីអ្នកដទៃសាង បើមានឥស្សរជនជាហេតុ ឥស្សរជន
 នេះ គប្បីសាងដើម្បីខ្លួន ឬដើម្បីអ្នកដទៃ ។ ក្នុង ២ យ៉ាងនោះ បើសាង
 ដើម្បីខ្លួន ក៏គប្បីមិនមានកិច្ចដែលខ្លួនធ្វើ ព្រោះឲ្យកិច្ចដែលមិនទាន់សម្រេច
 ឲ្យសម្រេច បើសាងដើម្បីអ្នកដទៃ ក៏គប្បីឲ្យសម្រេចចំពោះហិតសុខដល់ជន
 ទាំងអស់ប៉ុណ្ណោះ វត្ថុដែលមិនជាប្រយោជន៍ និងជាទុក្ខ ក៏មិនសម្រេច ព្រោះ
 ដូច្នោះ ទើបអ្នកដទៃសាងមិនសម្រេច ដោយឥស្សរជន ។ បើហេតុដោយមិន
 ប្រាថ្នាអ្នកដទៃ ពោល គឺឥស្សរជនគប្បីមាន ដើម្បីការប្រព្រឹត្តទៅជានិច្ចនោះ
 ឯង ។ មិនគប្បីកើតឡើង ព្រោះការធ្វើ អ្នកទាំងអស់នោះឯង គប្បីកើត
 ឡើងរួមគ្នា ព្រោះហេតុតាំងទុក្ខរួមគ្នា ។ បើបុគ្គលនោះប្រាថ្នាហេតុ មានការ
 ធ្វើរួមគ្នាដទៃ សេចក្ដីនោះឯងជាហេតុ ។ ប្រយោជន៍អ្វីដោយឥស្សរជនដែល
 កំណត់ដោយអំណាចក្នុងកិច្ចដែលមិនទាន់សម្រេច ។

បើអ្នកដទៃសាងឥស្សរជនជាហេតុ រមែងមិនសម្រេច យ៉ាងណា សូម្បី
 ខ្លួនសាង មានសត្វ បុរស បកតិព្រហ្ម និងកាលជាដើមជាហេតុ ក៏មិនសម្រេច
 ដូច្នោះដូចគ្នា ព្រោះជនទាំងនោះក៏មិនឲ្យសម្រេច និងព្រោះមិនផុតទុក្ខតាមដែល
 ពោលហើយ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា **ឯតទេកេ នាត្តញ្ញំសុ ។**
 ជនទាំងឡាយណា មិនដឹងខ្លួនឯងសាង និងអ្នកដទៃសាង តាមដែលពោល

ហើយ រមែងបញ្ញត្តអត្តា និងលោក ដែលកើតឡើងឯងៗ ជនទាំងនោះមិន
 ឃើញទិដ្ឋិនោះ ថាជាព្រួញ គឺសូម្បីបុគ្គលដែលមានវាទះថា អត្តា និងលោក
 កើតឡើងឯងៗ មិនដឹងតាមសេចក្តីពិត ព្រោះមិនកន្លងផុតចាកការប្រកាន់
 ខុស ទើបមិនឃើញទិដ្ឋិនោះ ថាជាព្រួញ ព្រោះអត្តថា ចាក់ដោតដោយទុក្ខ
 ឲ្យកើតឡើងក្នុងអត្តា និងលោកនោះៗ ។ បទថា ឯតព្វ សល្លំ បដិគច្ច
 បស្សនោ សេចក្តីថា បុគ្គលណាផ្តើមបំពេញវិបស្សនា ពិចារណាឃើញ
 ឧបាទានក្ខន្ធទាំង ៥ ថា មិនទៀង ជាទុក្ខ ជាអនត្តា បុគ្គលនោះ រមែង
 ពិចារណាឃើញបរិយត្តិ ទស្សនៈ ៣ យ៉ាងនេះ និងមិច្ឆាភិនិវេសន៍ដទៃទាំង
 អស់ និងឧបាទានក្ខន្ធទាំង ៥ ដែលជាទីអាស្រ័យនៃធម៌ទាំងនោះ ដោយ
 វិបស្សនាខាងដើមនោះឯង ថាជាព្រួញ ព្រោះចាក់ដោត និងព្រោះដកបាន
 ដោយកម្រ ។ កាលព្រះយោគីនោះឃើញយ៉ាងនេះ មិនមានការគិតថា អញ
 សាងដោយចំណែកប៉ុណ្ណោះ ក្នុងខណៈអរិយមគ្គ ។ ព្រះយោគីនោះ មិនបាន
 គិតថា បុគ្គលដទៃសាងដោយប្រការដែលមិនប្រាកដដល់លោកថា ខ្លួនសាង
 តែនឹងមានត្រឹមបដិច្ចសមុប្បន្នធម៌ ពោល គឺការមិនទៀងតែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ ។

ដោយលំដាប់ពាក្យមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ឈ្មោះថា សម្តែងដល់ភាព
 ដែលបុគ្គលបដិបត្តិប្រពៃ មិនមានទិដ្ឋិ និងមានៈ ដោយប្រការទាំងពួង ដោយ
 ពាក្យនោះ ជាការប្រកាសដល់ការកន្លងផុតសង្សារ ដោយការសម្រេចដល់
 អរហត្ត ។ ឥឡូវនេះ ដើម្បីសម្តែងថា បុគ្គលដែលជាប់នៅក្នុងទិដ្ឋិ រមែង
 មិនអាចលើកក្បាលឡើងអំពីសង្សារបាន ទើបត្រាស់គាថាថា មានុបេសា

ដូច្នោះជាដើម ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា មានបេតា អយំ បជា សេចក្តីថា បជា គឺ ពួកសត្វ ពោល គឺទិដ្ឋិតិកបុគ្គលទាំងអស់ចូលដល់ គឺប្រកបដោយមានៈ ដែលមានលក្ខណៈផ្តន់ការកាន់យករបស់ខ្លួនថា ទិដ្ឋិរបស់អញស្អាត ការកាន់យករបស់អញស្អាត ។ បទថា មានគន្ថា មានវិនិព្វន្ធា សេចក្តីថា បន្ទាប់អំពីនោះ ពួកសត្វទាំងនោះ ឈ្មោះថា មានគ្រឿងរូបរិត គឺមានៈ មានគ្រឿងចង គឺមានៈ ព្រោះមានៈកើតឡើងតៗ គ្នាមកនោះ រូបរិត និងចងសន្តានខ្លួន ព្រោះខ្លួនមិនទាន់លះបង់ទិដ្ឋិនោះ ។ បទថា ទិដ្ឋិសុ សារម្ភកថា សំសារំ នាតិវត្ថុតិ សេចក្តីថា មានសារម្ភកថាពោលដោយការប្រណាំងប្រជែង គឺមានវិរោធកថា ពោលដោយការជំទាស់ក្នុងទិដ្ឋិរបស់ជនដទៃ ដោយការកាន់យកទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ដោយការលើកខ្លួន សង្កត់អ្នកដទៃថា វត្ថុនេះប៉ុណ្ណោះពិតវត្ថុដទៃទេ រមែងមិនកន្លង គឺរមែងមិនផុតចាកសង្សារ ព្រោះមិនទាន់ប្រហារអវិជ្ជា និងតណ្ហា ដែលនាំសត្វទៅកាន់សង្សារបាន ។^{១៧៧}

អដ្ឋកថាវត្ថុសូត្រទី ៦ ចប់

សុត្តន្តបិដក

សុក្ខតិសូត្រ

[១៤៣] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់គង់នៅក្នុងវត្តជេតពន របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ជិតក្រុងសាវត្ថី ។
 សម័យនោះឯង ព្រះសុក្ខតិដ៏មានអាយុ អង្គុយពែនក្នុង តាំងកាយត្រង់
 ចូលកាន់សមាធិ ដែលមិនមានវិតក្ក ក្នុងទីជិតនៃព្រះមានព្រះភាគ ។ ព្រះ
 មានព្រះភាគ បានទតឃើញព្រះសុក្ខតិដ៏មានអាយុ អង្គុយពែនក្នុង តាំងកាយ
 ត្រង់ ចូលកាន់សមាធិ ដែលមិនមានវិតក្ក ក្នុងទីជិត ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ
 ជ្រាបច្បាស់សេចក្តីនុះហើយ ទើបទ្រង់បន្ទូលទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

វិតក្កទាំងឡាយ ដែលអរិយបុគ្គលណា កម្ចាត់បង់ហើយ សម្រេច
 ហើយដោយប្រពៃ ក្នុងសន្តាន ឥតមានសេសសល់ មិនសម្គាល់
 រូប ព្រោះកន្លងការជាប់ជំពាក់នោះ អរិយបុគ្គលនោះ មិនដល់នូវ
 ជាតិ ព្រោះបានកន្លងយោគធម៌ទាំង ៤ ហើយ ។ សូត្រទី ៧ ។

អដ្ឋកថា

សុភ្កតិសូត្រ

សុភ្កតិសូត្រទី ៧ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[១៤៣] បទថា សុភ្កតិ ជាឈ្មោះនៃព្រះថេរៈនោះ ។ ពិតហើយ ព្រះសុភ្កតិនោះ បានសាងអភិនិហារទៀបបាទមូល របស់ព្រះមានព្រះភាគ ព្រះនាមបទុមុត្តរៈ កសាងបុញ្ញសម្ភារៈអស់សែនកប្ប ក្នុងពុទ្ធប្បាទកាលនេះ កើតក្នុងត្រកូលធំ មានសម្បត្តិច្រើន ស្តាប់ព្រះធម្មទេសនារបស់ព្រះមាន ព្រះភាគហើយ កើតនូវធម្មសង្ខេប ចេញចាកផ្ទះបួស ព្រោះបានសាង បុញ្ញាធិការ ព្យាយាមមិនយូរប៉ុន្មាន ក៏បាននូវអភិញ្ញា ៦ តែព្រោះដល់នូវ បារមីខ្ពង់ខ្ពស់នៃព្រហ្មវិហារការវនា ទើបព្រះមានព្រះភាគស្ថាបនាក្នុងឯតទគ្គៈ ក្នុងការនៅដោយមិនមានកិលេសថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ពួកភិក្ខុអ្នកនៅ ដោយឥតកិលេស ដែលជាសាវ័ករបស់តថាគត ស្រេចនឹងសុភ្កតិប្រសើរ ជាងគេ ។ ថ្ងៃមួយ ក្នុងវេលាល្ងាច លោកចេញអំពីទីសម្រាកពេលថ្ងៃ ចុះ កាន់លានវិហារ ឃើញព្រះមានព្រះភាគកំពុងសម្តែងធម៌ កណ្តាលបរិស័ទ ៤ កំណត់កាលថា ពេលចប់ទេសនា អាត្មាអញនឹងក្រោកទៅថ្វាយបង្គំ ទើប គង់ចូលផលសមាបត្តិ ត្រង់ដើមឈើមួយកន្លែង មិនឆ្ងាយអំពីព្រះមានព្រះ ភាគ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា សម័យនោះឯង ព្រះសុភ្កតិដ៏មាន អាយុ ។ បេ។ ចូលកាន់សមាធិ ។

ក្នុងការចូលសមាបត្តិនោះ តាំងអំពីទុតិយជ្ឈានទៅ រូបាវចរសមាធិក្តី

អរុប្បាវចរសមាធិទាំងអស់ក្តី គឺអវិតក្កសមាធិនោះឯង ។ តែក្នុងទីនេះ អរ-
 ហត្តផលសមាធិ ដែលមានចតុត្ថជ្ឈានជាបុរាណ លោកបំណងយកថា អវិតក្ក-
 សមាធិ ។ មិច្ឆាវិតក្កដែលទុតិយជ្ឈានជាដើមលះហើយ ចាត់ថា មិនទាន់លះ
 ល្អ ព្រោះមិនមានការលះជាសមុច្ឆេទ ឯព្រះអរិយមគ្គនោះឯង ឈ្មោះថា លះ
 ដោយល្អ ព្រោះមិនមានកិច្ចដែលលះតទៅ ។ ព្រោះដូច្នោះ អរហត្តផល-
 សមាធិដែលជាទីបំផុតនៃអរហត្តមគ្គ ព្រោះកើតឡើងក្នុងទីបំផុតនៃការលះ
 មិច្ឆាវិតក្កទាំងអស់ បើពោលដោយពិសេស គួរពោលថា អវិតក្កសមាធិ
 នឹងពោលថ្វីដល់ការមានចតុត្ថជ្ឈានជាបុរាណនោះ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោក
 ពោលថា ក្នុងទីនេះ អរហត្តផលសមាធិដែលមានចតុត្ថជ្ឈានជាបុរាណ លោក
 បំណងយកអវិតក្កសមាធិ ។

បទថា **ឯតមត្តំ វិទិត្យា** សេចក្តីថា ទ្រង់ដឹងដោយអាការទាំងពួងដល់
 អត្តនោះ ពោល គឺការដែលព្រះសុភុតិលះកិលេស គឺមិច្ឆាវិតក្កទាំងអស់បាន
 ទើបទ្រង់បន្ធិឧទាននេះ ដែលសម្តែងសេចក្តីនោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **យស្ស វិតក្កា វិធម្មិកា** សេចក្តីថា ព្រះ
 អរិយបុគ្គលណាកម្ចាត់មិច្ឆាវិតក្កទាំងអស់ មានកាមវិតក្កជាដើម គឺធ្វើឲ្យស្ងប់
 បានដល់ កាត់ផ្តាច់ដោយអរិយមគ្គញាណ ។ បទថា **អន្ធិត្តំ សុវិកហ្មិកា**
អសេសា សេចក្តីថា កំណត់បានល្អ គឺកំណត់ដោយល្អ ដោយមិនសេស
 សល់ ដែលគួរកើតឡើងក្នុងសន្តានខ្លួន ពោល គឺខាងក្នុងខ្លួន អធិប្បាយថា
 កាត់ដោយល្អ ដោយមិនសេសសល់ធម៌ណាមួយ ។ បទថា **តំ** ក្នុងបទថា

តំ សង្កមតិច្ច អរូបសញ្ញំ នេះ ត្រឹមតែជានិបាត ។ ម្យ៉ាងទៀត តំ សព្វ
 មានហេតុជាអត្ត ព្រោះព្រះអរិយបុគ្គលកាត់មិច្ឆាវិតក្កបានជាសមុច្ឆេទ ដូច្នោះ
 ទើបព្រះអរិយបុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា មានការសម្គាល់ក្នុងអរូប ដោយមគ្គ
 សញ្ញា និងផលសញ្ញា ដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដោយធ្វើព្រះនិព្វាន ដែលបានឈ្មោះ
 ថា អរូប ឲ្យជាអារម្មណ៍ ព្រោះមិនមានសភាវៈនៃរូប និងមិនមានវិការ គឺ
 ការប្រែប្រួលក្នុងព្រះនិព្វាននោះ ឬព្រោះមិនមានហេតុនៃវិការ ព្រោះកន្លងផុត
 គ្រឿងជាប់ជំពាក់ ៥ យ៉ាង មានគ្រឿងជាប់ជំពាក់ គឺភក្ត្រជាដើម ឬគ្រឿង
 ជាប់ជំពាក់ គឺកិលេសទាំងអស់ ។ បទថា ចតុយោគាតិគតោ បានដល់
 ឈានកន្លងនូវយោគៈ ៤ គឺកាមយោគៈ ភវយោគៈ ទិដ្ឋិយោគៈ និងអវិជ្ជា-
 យោគៈ ដោយមគ្គទាំង ៤ តាមសមគួរ ។ ម អក្ខរៈ ក្នុងបទថា ន ជានុមេតិ
 នេះ គ្រាន់តែជាការភ្ជាប់បទ ។ សេចក្តីថា រមែងមិនត្រឡប់មកដើម្បីកើតក្នុង
 ភពថ្មីដោយចំណែកមួយ គឺលោកមិនមានការកើតក្នុងភពថ្មីតទៅ ។ អាចារ្យ
 ខ្លះពោលថា ន ជានិ មេតិ ដូច្នោះក៏មាន សេចក្តីក៏ដូច្នោះឯង ។ ដូច្នោះ
 ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រារព្ធធម៌ជាគ្រឿងនៅ គឺអហត្តផលសមាបត្តិ និង
 អនុបាទិសេសនិព្វានរបស់ព្រះសុភុតិ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទានដែលកើតអំពីកម្លាំង
 បីតិ ។ ៧

អដ្ឋកថា សុភុតិសូត្រទី ៧ ចប់

សុត្តន្តបិដក

គណិកាសូត្រ

[២៤៤] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់នៅក្នុងវេទ្យុវន ជាកលន្ទកនិវាបស្ថាន ជិតក្រុងរាជគ្រឹះ ។ សម័យ នោះឯង មានមនុស្ស ២ ពួក ជាអ្នកមានតម្រេក មានចិត្តប្រតិព័ទ្ធនឹងស្រី ផ្កាមាសម្នាក់ មានសេចក្តីប្រកួតប្រកាន់ ជម្លោះ ទាស់ទែង ប្រហារគ្នានិងគ្នា ដោយដៃទាំងឡាយខ្លះ ប្រហារដោយដុំដីទាំងឡាយខ្លះ ប្រហារដោយដំបង ទាំងឡាយខ្លះ ប្រហារដោយគ្រឿងសស្រ្តាទាំងឡាយខ្លះ ក្នុងទីនោះ មនុស្ស ទាំងនោះ ដល់សេចក្តីស្លាប់ខ្លះ ដល់សេចក្តីទុក្ខស្ទើរស្លាប់ខ្លះ ។ លំដាប់នោះ ពួកភិក្ខុច្រើនរូប ស្ងៀកស្បង់ប្រដាប់បាត និងចីវរ ក្នុងបុព្វណ្ណសម័យ ហើយចូលទៅបិណ្ឌបាត ក្នុងក្រុងរាជគ្រឹះ លុះត្រាច់ទៅបិណ្ឌបាត ក្នុងក្រុង រាជគ្រឹះ ហើយត្រឡប់ពីបិណ្ឌបាត ក្នុងវេលាខាងក្រោយកត្ត ក៏ចូលទៅគាល់ ព្រះមានព្រះភាគ លុះចូលទៅដល់ ថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគហើយ អង្គុយ ក្នុងទីសមគួរ ។ លុះភិក្ខុទាំងនោះ អង្គុយក្នុងទីសមគួរហើយ ក្រាបបង្គំទូល ព្រះមានព្រះភាគថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ក្នុងក្រុងរាជគ្រឹះនេះ មានមនុស្ស ២ ពួក មានតម្រេក មានចិត្តប្រតិព័ទ្ធនឹងស្រីផ្កាមាសម្នាក់ មានសេចក្តីប្រកួត ប្រកាន់ ជម្លោះ ទាស់ទែង ប្រហារគ្នានិងគ្នា ដោយដៃទាំងឡាយខ្លះ ប្រហារ ដោយដុំដីទាំងឡាយខ្លះ ប្រហារដោយដំបងទាំងឡាយខ្លះ ប្រហារដោយ គ្រឿងសស្រ្តាទាំងឡាយខ្លះ ក្នុងទីនោះ មនុស្សទាំងនោះ ដល់សេចក្តីស្លាប់ខ្លះ

ដល់សេចក្តីទុក្ខស្ទើរស្លាប់ខ្លះ ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់
សេចក្តីនុ៎ះហើយ ទើបទ្រង់បន្តិឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

អារម្មណ៍ណា ដែលបុគ្គលដល់ហើយក្តី អារម្មណ៍ណា ដែល
បុគ្គលនឹងដល់ក្តី អារម្មណ៍ទាំង ២ នុ៎ះ រោយរាយដោយធូលី គឺ
រាគាទិក្ខុលេសរបស់បុគ្គលអ្នកក្តៅក្រហាយ កាលសិក្សារឿយៗ
ជនទាំងឡាយណា មានការសិក្សាជាខ្លឹម សីលព្វតៈ ជីវិត
ព្រហ្មចរិយៈ និងការបម្រើជាខ្លឹម នេះជាផ្លូវលាមកទី ១ ។ ជន
ទាំងឡាយណា មានវាទៈយ៉ាងនេះថា ទោសក្នុងកាមទាំងឡាយ
មិនមានទេ នេះជាផ្លូវលាមកទី ២ ។ ផ្លូវលាមកទាំងពីរនុ៎ះ តែង
ចម្រើនដោយព្រៃស្នូសាន គឺតណ្ហា និងអវិជ្ជា ព្រៃស្នូសាន គឺ
តណ្ហា និងអវិជ្ជា តែងធ្វើទិដ្ឋិឲ្យចម្រើន ដោយប្រការដូច្នោះ ។
សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួកតែងរួញរា មួយពួកតែងស្ទុះទៅ ព្រោះ
មិនដឹងផ្លូវលាមកទាំងពីរនុ៎ះ ។ អរិយបុគ្គលទាំងឡាយណា ដឹង
ច្បាស់នូវផ្លូវលាមកទាំងពីរហើយ អរិយបុគ្គលទាំងនោះ មិនធ្លាក់
ចុះក្នុងផ្លូវលាមកទាំងពីរនុ៎ះទេ ទាំងមិនបានសម្គាល់ខ្លួន ដោយការ
លះបង់ផ្លូវលាមកនោះឡើយ វដ្តរបស់ពួកអរិយបុគ្គលនោះ មិន
មានដើម្បីបញ្ចត្តិទេ ។ សូត្រទី ៨ ។

អដ្ឋកថា
គណិកាសូត្រ

គណិកាសូត្រទី ៨ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[២៤៤] បទថា ទ្វេ បូតា បានដល់ ២ គណៈ ។ បទថា អញ្ញ-
តិស្សា គណិកាយ បានដល់ ស្រីនគរសោភ័ណីម្នាក់ ។ បទថា សារត្តា
ប្រែថា តម្រេកដោយល្អ ។ បទថា បដិពទ្ធិត្តា ប្រែថា មានចិត្តជាប់
ជំពាក់ដោយកិលេស ។

បានឮថា ក្នុងក្រុងរាជគ្រឹះ ថ្ងៃមហោស្រពមួយ ពួកអ្នកលេងជាច្រើន
ដើរជាពួកៗ តែបុគ្គលម្នាក់នាំស្រីគណិកាម្នាក់ ចូលឧទ្យានលេងមហោស្រព
ក្រោយអំពីនោះ ក្នុងថ្ងៃមហោស្រព អ្នកលេង ២-៣ នាក់ នាំស្រីគណិកា
នោះមកលេងមហោស្រព ។ សម័យថ្ងៃមួយ ពួកអ្នកលេងដទៃទៀត បំណង
នឹងលេងមហោស្រពនោះដូចគ្នា កាលនាំស្រីគណិកាមក ទើបនាំស្រីគណិកា
ម្នាក់ ដែលពួកអ្នកលេងមុនធ្លាប់នាំមក ឯអ្នកលេងមុនឃើញដូច្នោះ ទើប
ពោលថា ស្រីនេះ នៅក្នុងការគ្រប់គ្រងរបស់ពួកយើង ឯពួកអ្នកលេងក្រោយ
ក៏បានពោលយ៉ាងនោះដូចគ្នា ។ អ្នកលេង ២ ពួកនោះ បង្កនូវជម្លោះថា បើ
ដូច្នោះ ពួកយើងក៏គ្រប់គ្រងបាន ពួកយើងក៏គ្រប់គ្រងបាន ទើបវាយតប់គ្នា
ដោយកណ្តាប់ដៃជាដើម ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា តេន ទោ
បន សមយេន រាជហោ ទ្វេ បូតា ដូច្នោះជាដើម ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា ឧបក្កមន្តិ ប្រែថា ប្រហារគ្នា ។ បទថា
មរណាម្យំ និគច្ឆន្តិ សេចក្តីថា ចូលដល់នូវការស្លាប់ ដោយការប្រហារគ្នា

យ៉ាងខ្លាំងក្លា ។ ឯជនមួយពួកទៀត បានទទួលទុក្ខស្ទើរតែនឹងស្លាប់ គឺមាន
ការស្លាប់ជាប្រមាណ ។

បទថា **ឯតមន្តំ វិទិត្យា** សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបដោយអាការទាំងពួងនូវ
តម្រេកក្នុងកាមទាំងឡាយនោះថា ជាមូលនៃវិវាទ និងជាមូលនៃសេចក្តីវិនាស
ទាំងពួង ។ បទថា **ឥមំ ឧទានំ** សេចក្តីថា ទ្រង់បន្ធិឧទាននេះ ដែលប្រកាស
ទោសក្នុងអន្តធម៌ ២ យ៉ាង និងអាទិសង្ឃក្នុងមជ្ឈិមប្បដិបទា ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **យស្ស បន្តំ** សេចក្តីថា បញ្ចកាមគុណ មាន
រូបជាដើមដែលបុគ្គលបានទទួល គឺដែលបុគ្គលធ្វើទិដ្ឋិខាងមុខ ឬមិនធ្វើទុក
ខាងមុខថា ទោសក្នុងកាមមិនមាន បានហើយ គឺសោយក្នុងឥឡូវនេះ ។ បទ
ថា **យស្ស បន្តំ** សេចក្តីថា កាមគុណណាដែលទិដ្ឋិតិកបុគ្គលអាស្រ័យ
ទិដ្ឋិថា កាមអញ្ញគប្បីបរិកោត កាមអញ្ញគប្បីប្រើប្រាស់ កាមអញ្ញគប្បីសេព
កាមអញ្ញគប្បីសេពចំពោះ បុគ្គលណាបរិកោតកាម បុគ្គលនោះឈ្មោះថា ធ្វើ
លោកឲ្យចម្រើន បុគ្គលណាធ្វើលោកឲ្យចម្រើន បុគ្គលនោះឈ្មោះថា ជួបនូវ
បុណ្យច្រើន ដូច្នោះហើយ គប្បីដល់ គប្បីសោយក្នុងអនាគត ដោយកម្មដែល
ខ្លួន មិនលះបង់ទិដ្ឋិនោះ ធ្វើ ។ បទថា **ឧភយមេតំ រជានុកិណ្ណំ** សេចក្តីថា
កាមគុណទាំង ២ នោះ ដែលបុគ្គលដល់ហើយ នឹងគប្បីដល់ ដេរជាស
ដោយធូលី គឺភក្តៈជាដើម ។ ពិតហើយ បុគ្គលកាលសោយវត្ថុកាម ដែល
ជួប រមែងឈ្មោះថា ដេរជាសដោយធូលី គឺភក្តៈ ក្នុង ២ យ៉ាងនោះ កាល
ផលនៃចិត្តដែលសៅហ្មង មកដល់ក្នុងអនាគត ទើបឈ្មោះថា ដេរជាសដោយ

ធូលី គឺទោសៈ ក្នុងកាលទោមនស្សកើតឡើង ដោយប្រការទាំង ២ ដែល
 ឈ្មោះថា ដេរជាសដោយធូលី គឺមោហាៈ ។ ដើម្បីនឹងឆ្លើយពាក្យសួរថា កាម
 ទាំង ២ នោះ ដេរជាសដោយធូលីដល់បុគ្គលណា ទើបត្រាស់ថា ដល់អ្នក
 ដែលរសាប់រសល់ ដែលសិក្សាតាម អធិប្បាយថា ដល់បុគ្គលដែលក្តៅ
 ក្រហាយព្រោះកិលេស ដោយអំណាចប្រាថ្នាកាម និងក្តៅក្រហាយព្រោះទុក្ខ
 ដោយផលនៃកិលេសនោះ ដែលសិក្សាកាមកិលេស និងផលរបស់កិលេស
 ដោយប្រាថ្នាការតបស្ម័ន្ធទាំង ២ យ៉ាង ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា យេវា បន្តតំ
 សេចក្តីថា កាមគុណណាដែលបុគ្គលដល់ហើយ ដោយអំណាចអចេលកវត្ត
 ជាដើម ឈ្មោះថា ញ៉ាំងខ្លួនឲ្យក្តៅក្រហាយ ។ បទថា យេវា បន្តតំ សេចក្តី
 ថា កាមគុណណាជាផលដែលគប្បីដល់ក្នុងអបាយ ព្រោះហេតុនៃការសមា-
 ទានមិច្ឆាទិដ្ឋិកម្ម ។ បទថា ឧកយមេតំ រជានុកិណ្ណំ បានដល់ កាមគុណទាំង
 ២ នោះ ដេរជាសដោយធូលី គឺទុក្ខ ។ បទថា អាតុរស្ស បានដល់ ដែល
 ក្តៅក្រហាយព្រោះទុក្ខ ដោយការលំបាកផ្លូវកាយ ។ បទថា អនុសិក្ខុតោ បាន
 ដល់ ដែលសិក្សាតាមមិច្ឆាទិដ្ឋិ និងបុគ្គលដែលប្រកាន់មាំដោយមិច្ឆាទិដ្ឋិនោះ ។

បទថា យេ ច សិក្ខាសារា សេចក្តីថា ពួកជនដែលគេហៅថា បរិសុទ្ធ
 ក្នុងសង្សារដោយសីលវត្តនេះ ព្រោះកាន់យកសិក្ខា គឺសីលវត្តជាដើមដែល
 ខ្លួនកាន់យកជាសារៈ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបត្រាស់ថា សីលព្វតៈ ជីវិត
 ព្រហ្មចរិយៈ និងការបម្រើជាខ្លឹមដូច្នោះជាដើម ។ ក្នុងសេចក្តីនោះ សិក្ខា
 ដែលបុគ្គលរៀរ រមែងមិនធ្វើ ចាត់ជាសីល ការប្រព្រឹត្តលំបាក ព្រោះត្រូវ

បរិភោគតាមកាលជាដើម ចាត់ជាវត្ថុ ការរស់នៅដោយភាពជាអ្នកមានបន្លែ
 ជាកិក្ខុជាដើម ចាត់ជាជីវិត មេបុនវិរតិ ចាត់ជាព្រហ្មចរិយៈ សីលវត្ថុទាំង
 នោះតាំងនៅឃើយៗ ចាត់ជាឧបដ្ឋាក ម្យ៉ាងទៀត ការប្រណិបត្តន៍ព្រះខន្ធកុមារ
 និងព្រះន្យស្វរជាដើម ដោយការប្រោះព្រំរបស់កូតជាដើម ចាត់ជាការឧបដ្ឋាក
 ការបរិសុទ្ធក្នុងសង្សារ រមែងមានដោយសីលជាដើម តាមដែលពោលហើយ
 ទាំងនេះ ដោយអាការយ៉ាងនេះ ព្រោះហេតុនោះ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំង-
 ឡាយ ដែលប្រកាន់សីលជាដើមនោះថាជាសារៈតាំងនៅ គប្បីជ្រាបថា ដែល
 មានការសិក្សាជាសារៈ មានសីល វត្ថុ ជីវិត ព្រហ្មចរិយៈ និងឧបដ្ឋាកជា
 សារៈ ។ បទថា អយមេកោ អន្តោ សេចក្តីថា ចំណែកទីបំផុតនេះ គឺ
 ប្រកបខ្លួនឲ្យលំបាក ដោយការប្រកាន់សីលវត្ថុ ជាកិច្ចបដិបត្តិ ក្រៅគន្លង
 មជ្ឈិមប្បដិបទា និងឈ្មោះថា ជាអន្តធម៌ ១ ព្រោះអត្ថថា ថោកទាប ។ បទ
 ថា អយំ ទុតិយោ អន្តោ សេចក្តីថា ការប្រកបខ្លួនឲ្យជាប់ជំពាក់ក្នុង
 កាមសុខ នេះចាត់ជាការធ្លាក់ចុះក្នុងកាមទាំងឡាយ ចាត់ជាអន្តធម៌ទី ២
 ដោយន័យដូចពោលហើយ ។

បទថា សច្ចេតេ ឧកោ អន្តោ បានដល់ អន្តធម៌ ២ យ៉ាង គឺកាម-
 សុខល្អិកានុយោគ ១ អត្តកិលមថានុយោគ ១ ។ ក្នុងទីបំផុតទាំង ២ នោះ
 ឈ្មោះថា អន្តធម៌ ព្រោះជាធម៌ថោកទាប ក្រៅគន្លង ព្រោះបុគ្គលជាប់នៅក្នុង
 កាមគុណ ដែលដេរជាសដោយធូលី ដោយកិលេស និងទុក្ខ ដែលខ្លួនបាន
 ទទួលក្នុងបច្ចុប្បន្ន និងដែលគប្បីបានទទួលក្នុងអនាគត និងជាប់នៅក្នុងការ

ធ្វើខ្លួនឲ្យក្តៅក្រហាយ ឈ្មោះថា ជាអ្នកសិក្សានូវការក្តៅក្រហាយ ព្រោះ
 កិលេស និងទុក្ខ ព្រោះក្តៅក្រហាយដោយកិលេស និងទុក្ខ គប្បីប្រព្រឹត្តទៅ
 ដោយខ្លួនឯង ។ បទថា កងសិវឌ្ឍនា បានដល់ ការពង្រីកខ្លួនរបស់តណ្ហា
 និងអវិជ្ជា គឺកងសិ ព្រោះអត្ថថា អន្ធបុប្ផជនគប្បីសង្ឃឹមចំពោះ ។ បទថា
 កងសិយោ ទិដ្ឋិ វឌ្ឍន្តិ សេចក្តីថា តណ្ហា និងអវិជ្ជា ដែលឈ្មោះថាកងសិ
 ទាំងនោះ តែងពង្រីកនូវទិដ្ឋិ មានប្រការផ្សេងៗ ។ ពិតហើយ បុគ្គលឃើញ
 នូវការត្រេកអរក្នុងវត្ថុកាម បាននូវតណ្ហា និងអវិជ្ជាដែលជាហេតុធ្វើរមក្តានៃ
 បុគ្គលដែលមិនអាចលះវត្ថុកាមនោះបាន ទើបឲ្យប្រកាន់នូវនតិកទិដ្ឋិ អភិរិយ-
 ទិដ្ឋិ និងអហេតុកទិដ្ឋិ ដោយន័យជាដើមថា ទានដែលបុគ្គលឲ្យហើយ មិន
 មានផល ។ កាលបាននូវតណ្ហា និងអវិជ្ជាជាហេតុធ្វើរមក្តានៃបុគ្គលដែល
 ប្រកបរឿយៗ នូវការធ្វើខ្លួនឲ្យក្តៅក្រហាយ រមែងឲ្យកាន់យកសីលវត្ថុ និង
 ការប្រកាន់ខុស ដោយប្រាថ្នាសេចក្តីបរិសុទ្ធចំពោះខ្លួន ដោយន័យជាដើមថា
 ការបរិសុទ្ធរមែងមានដោយសីល ការបរិសុទ្ធរមែងមានដោយវត្ថុ ដូច្នោះ ។
 ភាវៈនៃសក្កាយទិដ្ឋិ ជាបច្ច័យដល់អន្ធបុប្ផជនទាំងនោះ រមែងប្រាកដច្បាស់
 នោះឯង ។ គប្បីជ្រាបភាពដែលតណ្ហា និងអវិជ្ជា ជាគ្រឿងធ្វើឲ្យទិដ្ឋិរីកធំធាត់
 ព្រោះចូលទៅអាស្រ័យអន្ធម៍ ២ យ៉ាងដូចពោលមកនេះ ។ អាចារ្យពួកខ្លះ
 ពោលថា បទថា កងសិ នេះ ជាឈ្មោះនៃខន្ធ ៤ អាចារ្យទាំងនោះ មាន
 បំណងថា ការបរិសុទ្ធក្នុងសង្សារ រមែងមិនមានដោយអន្ធម៍ទាំង ២ នោះ
 អន្ធម៍ទាំង ២ នោះ រមែងធ្វើឲ្យឧបាទានក្នុងរីកធំធាត់ដោយចំណែកនោះ ។

តែអាចារ្យមួយពួកទៀត ពោលអត្តនៃបទថា កដសិវឌ្ឍនា ថា ធ្វើឲ្យព្រៃ
 ខ្មោចចម្រើនដោយជរា និងមរណៈបន្តគ្នាមក ។ អាចារ្យទាំងនោះ ពោល
 ចំពោះការមាន និងការមិនមាននៃអន្តធម៌ទាំង ២ ថា ជាហេតុនៃសេចក្តី
 បរិសុទ្ធក្នុងសង្សារប៉ុណ្ណោះ តែគប្បីពោលតណ្ហា និងអរិជ្ជា ដែលឈ្មោះ
 ថាកដសិ ជាគ្រឿងធ្វើឲ្យទិដ្ឋិរីកចម្រើន ។

បទថា ឯកេ តេ ឧកោ អន្តេ អនភិញ្ញាយ សេចក្តីថា អន្តបុប្ផនទាំង
 នោះ ព្រោះមិនដឹងទីបំផុតទាំង ២ តាមដែលពោលហើយនេះ ព្រោះមិនដឹង
 គឺព្រោះការមិនដឹងយ៉ាងនេះថា អន្តធម៌ទាំងនេះ និងទាំងនេះ ដែលអន្តបុប្ផន
 ប្រកាន់ហើយយ៉ាងនេះ តាំងមាំហើយយ៉ាងនេះ មានគតិយ៉ាងនេះ មានភពជា
 ទីទៅខាងមុខយ៉ាងនេះ ។ គប្បីជ្រាបអត្តនៃបទទាំងនោះថា ប្រើក្នុងអត្តនៃហេតុ
 ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា បញ្ញាយ ចស្ស ទិស្វា អាសវា បរិក្ខណា
 អាសវៈរបស់បុគ្គលនោះ ក៏អស់ទៅ ព្រោះឃើញដោយបញ្ញា ដូច្នោះ ។ បទ
 ថា ឌុលីយន្តិ ឯកេ សេចក្តីថា បុគ្គលមួយពួកដល់នូវការរួញចូល ដោយ
 អំណាចការប្រកបខ្លួនក្នុងកាមសុខ ។ បទថា អតិធាវន្តិ ឯកេ សេចក្តីថា
 បុគ្គលពួកខ្លះឈានកន្លងដោយអំណាចការប្រកបខ្លួនឲ្យលំបាក ។ ពិតហើយ
 បុគ្គលប្រកបដោយកាមសុខ ឈ្មោះថា រមែងលិចចុះ ព្រោះដល់នូវការរួញ
 ចូលអំពីសម្មាបដិបត្តិ ដោយអំណាចការខ្ជិលច្រអូស ដោយមិនបានធ្វើសេចក្តី
 ព្យាយាម ។ ចំណែកបុគ្គលប្រកបក្នុងការធ្វើខ្លួនឲ្យក្តៅក្រហាយ ការលះនូវ
 ការខ្ជិលច្រអូស ធ្វើការប្រាសសេចក្តីព្យាយាមដោយមិនមែនឧបាយ ឈ្មោះ

ថា រមែងសុខទៅ ព្រោះកន្លងនូវសម្មាបដិបត្តិ ។ បទទាំង ២ នោះ ឈ្មោះ
 ថា រមែងសុខទៅ ព្រោះមិនឃើញទោសក្នុងអន្តធម៌ ២ យ៉ាងនោះ ដោយ
 ហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា ព្រោះមិនដឹងអន្តធម៌ទាំង ២ យ៉ាង ទើបពួក
 ខ្លះលិចចុះ ពួកខ្លះសុខទៅ ដូច្នោះ ។ ក្នុងពាក្យនោះ គប្បីជ្រាបថា លិចចុះ
 ដោយការត្រេកអរក្នុងតណ្ហា សុខទៅដោយការត្រេកអរក្នុងទិដ្ឋិ ។

ម្យ៉ាងទៀត ពួកខ្លះ រមែងលិចចុះ ដោយអំណាចសស្សតទិដ្ឋិ ពួកខ្លះ
 រមែងសុខទៅដោយអំណាចឧច្ឆេទទិដ្ឋិ ។ ពិតហើយ បុគ្គលពួកខ្លះ ជាអ្នក
 ប្រកបដោយការធ្វើខ្លួនឲ្យក្តៅ ដោយអំណាចគោសីលជាដើម កាលប្រកាន់
 ដោយសស្សតទិដ្ឋិថា អាត្មាជាទេវតា ឬជាទេវតាអង្គណានីមួយដោយសីល
 នេះ ដោយវត្តនេះ ដោយតបៈនេះ ឬដោយព្រហ្មចរិយៈនេះ អាត្មាអញនឹង
 ជាបុគ្គលទៀង ស្ថិតស្ថេរ ពិតប្រាកដ មានការមិនប្រែប្រួលជាធម្មតា តាំង
 នៅជាប់តជានិច្ចយ៉ាងនោះក្នុងទេវលោកនោះ ឈ្មោះថា លិចចុះក្នុងសង្សារ ។
 ចំណែកពួកខ្លះប្រកបក្នុងកាមសុខ ប្រកាន់ដោយឧច្ឆេទទិដ្ឋិ ដែលអនុលោម
 តាមសស្សតទិដ្ឋិនោះ ដូចអ្នកបំពេញវត្តក្នុងលោក បំណងធ្វើវត្តណាមួយ រួច
 ធ្វើឥន្ទ្រិយឲ្យក្តៅ ឈ្មោះថា សុខទៅ ព្រោះស្វែងរកការជាប់សូន្យនៃវដ្តៈ ដោយ
 មិនជាឧបាយ ។ គប្បីជ្រាបការលិចចុះ និងការសុខទៅ ដោយអំណាច
 សស្សតទិដ្ឋិ និងឧច្ឆេទទិដ្ឋិ ដោយអាការយ៉ាងនេះ ។

បទថា យេន ច ខោ តេ អភិញ្ញាយ សេចក្តីថា ព្រះអរិយបុគ្គលពួក
 ណា ដឹងនូវអន្តធម៌ ២ យ៉ាងតាមដែលពោលហើយនោះ ដោយញាណដ៏

វិសេស គឺមគ្គប្បញ្ញា ដែលប្រកបដោយវិបស្សនាថា អន្តធម៌ទាំងនេះ ដែល
អន្តបុប្ផជនប្រកាន់ហើយយ៉ាងនេះ តាំងមាំហើយយ៉ាងនេះ មានគតិយ៉ាងនេះ
មានអភិសម្បរាយភពយ៉ាងនេះ បដិបត្តិដោយប្រពៃនូវមជ្ឈិមប្បដិបទា ដោយ
សម្មាបដិបត្តិនោះ ។ បទថា តត្រ ច នាហោសុំ បានដល់ មិនបានធ្លាក់ចូល
ទៅក្នុងអន្តធម៌ទាំង ២ នោះ អធិប្បាយថា លះអន្តធម៌ទាំង ២ នោះ ។ បទ
ថា តេន ច នាមញ្ញីសុ សេចក្តីថា ព្រោះលះអន្តធម៌យ៉ាងនោះ ព្រះអរិយ-
បុគ្គល មិនបានសម្គាល់ដោយតណ្ហា ទដ្ឋិ និងមានៈ ដោយន័យជាដើមថា
នេះជាការលះអន្តធម៌នៃអាត្មាអញ អញបានលះអន្តធម៌ ២ យ៉ាងហើយ
ព្រោះការលះអន្តធម៌នេះ ទើបឈ្មោះថា ប្រសើរ ព្រោះលះនូវការសម្គាល់
ទាំងពួងបានដោយប្រពៃនោះឯង ។ ក្នុងទីនេះ ព្រោះសំដៅព្រះអរិយបុគ្គល
ដែលតាំងនៅក្នុងអរហត្តផល ទើបប្រកាសទេសនានេះ ដោយអំណាច
អតីតកាលថា មិនបានធ្លាក់ទៅក្នុងទីបំផុត ២ យ៉ាងនោះ និងមិនបានសម្គាល់
ដោយការលះទីបំផុត ២ យ៉ាងនោះ កាលលោកបំណងយកខណៈនៃមគ្គ ក៏
ចាំបាច់ពោលដល់ដោយអំណាចបច្ចុប្បន្នកាលដូចគ្នា ។ បទថា វដ្ឋំ តេសំ
នត្តិ បញ្ញាបនាយ សេចក្តីថា ជនទាំងឡាយណា ជាបុរសដ៏ឧត្តម លះនូវ
ការសម្គាល់ទាំងអស់ចេញបាន ដោយអាការយ៉ាងនេះ កាលលោកទាំងនោះ
បរិនិព្វាន ដោយមិនមានពូជសេសសល់ វដ្ឋៈទាំង ៣ គឺកម្មវដ្ឋ វិបាកវដ្ឋ
និងកិលេសវដ្ឋ រមែងមិនមានដោយបញ្ញត្ត អធិប្បាយថា ក្រោយអំពីខន្ធ
ដែលជាបច្ចុប្បន្នរលត់ទៅ ព្រះអរិយបុគ្គលទាំងនោះ ក៏ដល់នូវការវះមិនមាន

បញ្ញត្តិ ដូចភ្លើងដែលអស់កំញាមរលត់ទៅ ដូច្នោះ ។^{១៣៣}

អដ្ឋកថា គណិកាសូត្រទី ៨ ចប់

សុត្តន្តបិដក

ឧទានសូត្រ

[១៤៥] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់នៅក្នុងវត្តជេតពន របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ជិតក្រុងសាវត្ថី ។ សម័យនោះឯង ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់ក្នុងទីវាល ក្នុងរាត្រីមានឆ័ត្រ អំពូ មានគេអុជប្រទីបថ្វាយ ។ សម័យនោះឯង សត្វមមាចជាច្រើន ហើរ ឆ្ងៀលឆ្ងាត់ ជិតប្រទីបប្រេងនោះ ដល់សេចក្តីមិនចម្រើន គឺទុក្ខ ដល់សេចក្តី វិនាស គឺស្លាប់ ដល់សេចក្តីមិនចម្រើន និងសេចក្តីវិនាស ។ ព្រះមានព្រះ ភាគ ទ្រង់បានឃើញសត្វមមាចច្រើនទាំងនោះ ហើរឆ្ងៀលឆ្ងាត់ ជិតប្រទីប ប្រេងទាំងនោះ ដល់សេចក្តីមិនចម្រើន ដល់សេចក្តីវិនាស ដល់សេចក្តីមិន ចម្រើន និងសេចក្តីវិនាស ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ បានជ្រាបច្បាស់សេចក្តី នុ៎ះហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ មិនទាន់បានត្រាស់ដឹងសារធម៌ មានសីលជាដើម រមែងប្រកាន់មាំ តែងញ៉ាំងចំណងថ្មីៗ គឺ តណ្ហា និងទិដ្ឋិឲ្យចម្រើន រមែងធ្លាក់ (ក្នុងភ្នក់ភ្លើង គឺភព ៣)

ដូចជាសត្វមមាថ ដែលធ្លាក់ចូលក្នុងអណ្តាតភ្លើង សមណ-
ព្រាហ្មណ៍មួយពួក ប្រកាន់មាំក្នុងរូបដែលឃើញ និងសំឡេង
ដែលខ្លួនឮហើយ ។ សូត្រទី ៧ ។

អដ្ឋកថា

ឧបាស្សិត

ឧបាស្សិតទី ៧ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[១៤៥] បទថា រត្តនុការតិមិសាយំ បានដល់ ឆន្ទិត ដោយការ
ឆន្ទិតស្តុបក្នុងរាត្រី ។ ពិតហើយ រាត្រី សូម្បីក្នុងថ្ងៃ ១៥ កើត ភ្លឺស្វាង
ដោយពន្លឺព្រះចន្ទខាងខ្នើត ឈ្មោះថា រៀបចាកឆន្ទិត សូម្បីការឆន្ទិត ក៏មិន
គួរពោលថា ឆន្ទិតក្នុងពេលថ្ងៃ ប្រាសចាកការសៅហ្មង ដោយពពក
ជាដើម ។ ពិតហើយ ការឆន្ទិត លោកហៅថា តិមិសា ។ ការឆន្ទិតនេះ
គឺថ្ងៃលិចកណ្តាលយប់ ភ្លើងធ្លាក់ និងគ្របដណ្តប់ដោយពពក ដោយហេតុ
នោះ ទើបលោកពោលថា បទថា រត្តនុការតិមិសាយំ បានដល់ ការឆន្ទិត
ដោយការឆន្ទិតស្តុបក្នុងរាត្រី ដូច្នោះ ។

បទថា អត្តោកាសេ បានដល់ ក្នុងឱកាសដែលមិនបិទបាំង បានដល់
ទីលានវិហារ ។ បទថា តេលប្បដិសេសុ ឈាយមាណេសុ បានដល់ កាល
ប្រទីបឆេះសន្លោសន្លៅដោយប្រេង ។

សួរថា រស្មីមួយព្យាមរបស់ព្រះសាស្តាតាមប្រក្រតីជ្រុយទៅ អស់ទី
 ប្រមាណមួយព្យាម សង្កត់នូវពន្លឺព្រះចន្ទ និងព្រះអាទិត្យ ពន្លឺរបស់ព្រះពុទ្ធ
 ដែលក្រាស់ តាំងឡើងកម្ពាត់ឆ័ត សូម្បីព្រះរស្មីនៃព្រះវរកាយ ក៏បញ្ចេញ
 រស្មីដ៏ក្រាស់ មានពណ៌ ៦ មានពណ៌ខៀវ និងលឿងជាដើមតាមប្រក្រតីនោះ
 ឯង ទាំងធ្វើទីប្រមាណ ៨០ ហត្ថ ដោយជុំវិញឲ្យភ្នំ កាលបើដូច្នោះ ក្នុង
 ឱកាសដែលព្រះមានព្រះភាគគង់ប្រថាប់ មានពន្លឺតែមួយ ដូចគ្នានឹងពន្លឺរបស់
 ព្រះពុទ្ធនោះឯង មិនចាំបាច់មានកិច្ច គឺការអុជប្រទីប មិនមែនឬ ឆ្លើយថា
 មិនមានក៏ពិត តែឧបាសកត្រូវការបុណ្យ ក៏ត្រូវអុជប្រទីបរាល់ៗ ថ្ងៃ ដើម្បី
 ធ្វើការបូជាព្រះមានព្រះភាគ និងភិក្ខុសង្ឃ ។ សមដូចពាក្យដែលលោកពោល
 ក្នុងសាមញ្ញាផលសូត្រថា នុ៎ះនីប្រទីបទាំងឡាយ ដែលគេអុជតាំងនៅក្នុងរោង
 មានសណ្ឋានមូល ដូច្នោះ ពាក្យថា **រត្តនុការមិតិសាយំ** នេះ លោកពោល
 ដើម្បីប្រារព្ធដល់សេចក្តីពិតរបស់រាត្រីនោះ តែមិនបានពោល ដោយឱកាស
 ដែលព្រះមានព្រះភាគគង់ប្រថាប់ ជាការដែលឆ័តនោះឡើយ ។ ពិតហើយ
 ដើម្បីធ្វើការបូជាប៉ុណ្ណោះ សូម្បីកាលនោះ ពួកឧបាសកក៏អុជប្រទីប ។

ក្នុងថ្ងៃនោះ ឧបាសកអ្នកក្រុងសាវត្ថីជាច្រើន ជម្រះរាងកាយអំពីព្រលឹម
 ទៅកាន់វិហារ សមាទានអង្គឧបាសថ និងភិក្ខុសង្ឃ មានព្រះពុទ្ធជាប្រធាន
 ចូលទៅកាន់ព្រះនគរ ឲ្យមហាទានប្រព្រឹត្តទៅហើយ ជូនព្រះមានព្រះភាគ និង
 ភិក្ខុសង្ឃត្រឡប់ហើយ ទៅកាន់ផ្ទះរៀងៗ ខ្លួន ។ បរិភោគដោយខ្លួនឯង ស្ងៀក
 សំពត់រៀបរយ មានឧត្តរាសង្កៀងស្នាម្នាង កាន់គ្រឿងក្រអូប និងកម្រងផ្កា

ជាដើម នាំគ្នាទៅកាន់វិហារ បូជាព្រះមានព្រះភាគ ជនពួកខ្លះ ចូលទៅរកភិក្ខុ
 ដែលខ្លួនគាប់ចិត្ត ពួកខ្លះជាក់ចិត្តដោយយោនិសោមនសិការ នៅសម្មុំអស់មួយ
 ថ្ងៃ ។ ក្នុងពេលល្ងាច ឧបាសកទាំងនោះ ក៏ស្តាប់ធម៌ក្នុងសម្លាកររបស់ព្រះដ៏
 មានព្រះភាគ កាលព្រះសាស្តាគង្គប្រថាប់លើបវរពុទ្ធាសនៈ ដែលរៀបចំ
 ក្នុងទីវាល ក្បែរព្រះគន្ធកុដិ តាំងអំពីមណ្ឌបនៃធម្មសកា កាលភិក្ខុសង្ឃចូល
 ទៅគាល់ អង្គុយជិតព្រះមានព្រះភាគហើយ ដើម្បីជម្រះឧបាសកឲ្យស្អាត និង
 ដើម្បីចម្រើននូវយោនិសោមនសិការ ទើបមិនត្រឡប់ទៅកាន់ព្រះនគរ បំណង
 នឹងនៅក្នុងវិហារប៉ុណ្ណោះ ទើបនៅសល់ ។ គ្រានោះ ឧបាសកទាំងនោះ អុជ
 ប្រទីបដែលធ្វើអំពីប្រេងជាច្រើន ដើម្បីបូជាព្រះសាស្តា និងភិក្ខុសង្ឃ ហើយ
 ចូលទៅគាល់ព្រះសាស្តា ថ្វាយបង្គំហើយ ផ្គងអញ្ជូលដល់ភិក្ខុសង្ឃ អង្គុយ
 ក្នុងទីបំផុតនៃភិក្ខុសង្ឃ សន្ទនាគ្នាថា នៃអារុសោ ពួកតិរិយទាំងនេះ ប្រកាន់
 នូវទិដ្ឋិផ្សេងៗ កាលបើដូច្នោះ ពួកខ្លះពោលថា ទៀង ពួកខ្លះពោលថា មិន
 ទៀង មិនតាំងនៅក្នុងទិដ្ឋិណាមួយ មានឧច្ឆេទទិដ្ឋិជាដើម ដូចមនុស្សគួត
 សរសើរនូវទិដ្ឋិថ្មីៗ ថា វត្ថុនេះពិត វត្ថុដទៃទេ តិរិយទាំងនោះដែលប្រកាន់
 យ៉ាងនោះ មានគតិដូចម្តេចហ្ន៎ អភិសម្បរាយភពរបស់ពួកគេ ដូចម្តេចហ្ន៎ ។
 សម័យនោះ មមាចជាច្រើន កាលធ្លាក់ចុះ ក៏ធ្លាក់ចុះត្រង់ប្រទីបប្រេងប៉ុណ្ណោះ
 ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា សម័យនោះឯង សត្វមមាចជាច្រើន
 ហើរធ្លៀលធ្លាត់ ជិតប្រទីបប្រេងនោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា អធិបាតកា ប្រែថា មមាច លោកពោលថា

សលកា ដូច្នោះក៏មាន ។ ពិតហើយ មមាចទាំងនោះ លោកបំណងយកថា ជាអធិបាតកា ព្រោះធ្លាក់ចុះក្នុងអណ្តាតភ្លើង ។ បទថា អទានបរិទានំ ចែក ជា អទានំ បរិទានំ អធិប្បាយថា ធ្លាក់ចុះទូទៅ ធ្លាក់ចុះជុំវិញ គឺវិលធ្លាក់ ចុះត្រង់មុខ ហើយធ្លាក់ចុះ ។ អាចារ្យពួកខ្លះពោលថា ធ្លាក់ចុះដោយជុំវិញក្នុង ផ្លូវដែលទៅមក ។ អធិប្បាយថា ក្នុងផ្លូវដែលមក កាលមានប្រទីបនៅក្នុងផ្លូវ មករបស់ខ្លួន ក៏ធ្លាក់ចុះ ។ បទថា អនយំ ប្រែថា ការមិនចម្រើន គឺសេចក្តី ទុក្ខ ។ បទថា ព្យសនំ ប្រែថា ការវិនាស ។ ពិតហើយ ដោយបទដើម លោកសម្តែងដល់ទុក្ខស្ទើរតែស្លាប់ បទក្រោយ លោកសម្តែងដល់ការស្លាប់ របស់មមាចទាំងនោះ ។ ក្នុងមមាចទាំងនោះ មមាចខ្លះស្លាប់ព្រមគ្នានឹងការ ធ្លាក់ចុះ មមាចខ្លះក៏ដល់នូវសេចក្តីទុក្ខស្ទើរស្លាប់ ។

បទថា ឯតមត្តំ វិទិត្យា សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបដល់ការដែលមមាចទាំង- ឡាយមិនដឹងប្រយោជន៍ខ្លួន ដល់នូវការរីករវា ឥតប្រយោជន៍ ដោយសេចក្តី ព្យាយាមរបស់ខ្លួននេះ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ សម្តែងដល់ការរីករវារបស់ ទិដ្ឋិតិកបុគ្គល ដោយការប្រកាន់ខ្ជាប់ដូចមមាច ដូច្នោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា ឧទានិធាវន្តិ ន សារមេន្តិ សេចក្តីថា មិន ដល់នូវធម៌ដែលជាសារៈ មានសីល សមាធិ បញ្ញា និងវិមុត្តិជាដើម គឺមិន ដល់ដោយការត្រាស់ដឹងសច្ចៈ ៤ តែកាលធម៌ដែលជាសារៈ មួយអង្វើដោយ ឧបាយនោះ កំពុងតាំងនៅនោះឯង ពួកជនទាំងនោះ ដូចជាចូលដល់នូវធម៌ ដែលជាសារៈនោះ ព្រោះប្រាថ្នាធម៌ដែលជាគ្រឿងរួចផុត រមែងស្ទុះទៅ គឺហួស

ទៅ ដោយទិដ្ឋិវិបល្លាស អធិប្បាយថា ប្រកាន់មាំក្នុងឧបាទានក្ខន្ធ ៥ ថា ទៀង ស្អាត សុខ មានត្ថូន ។ បទថា នវំ នវំ ពន្ធនំ ព្រហ្មយន្តិ សេចក្តី ថា កាលប្រកាន់យ៉ាងនោះ ឈ្មោះថា រមែងចម្រើន គឺដុះដាលនូវធម៌ដែល ជាគ្រឿងចងថ្មីៗ ពោល គឺតណ្ហា និងទិដ្ឋិ ។ បទថា បតន្តិ បន្លោតមិវា- ធិទាតា ធិដ្ឋេ សុតេ ឥតិហោកេ និវិជ្ជា សេចក្តីថា សមណព្រាហ្មណ៍មួយពួក ព្រោះត្រូវគ្រឿងចង គឺតណ្ហា និងទិដ្ឋិចងយ៉ាងនេះ ទើបប្រកាន់ក្នុងរូបារម្មណ៍ ដែលខ្លួនឃើញ គឺក្នុងរូបារម្មណ៍ដែលខ្លួនឃើញដោយចក្ខុវិញ្ញាណរបស់ខ្លួន ឬ ដោយទិដ្ឋិទស្សនៈរបស់ខ្លួននោះឯង និងក្នុងសទ្ធារម្មណ៍ដែលខ្លួនបានឮមក ដោយហេតុត្រឹមតែបានឮ បានស្តាប់មកប៉ុណ្ណោះថា ព្រោះហេតុនោះឯង ធម៌ នេះ រមែងយ៉ាងនេះដោយពិត ប្រកាន់ដោយន័យជាដើមថា វត្ថុទាំងពួង ទៀង ដោយការប្រកាន់ខុស ឬកាលមិនដឹងធម៌ជាហេតុរលាស់ចេញ ដែលជា ប្រយោជន៍ដោយចំណែកមួយ រមែងធ្លាក់ទៅក្នុងរណ្តៅរងើកភ្លើងតែម្យ៉ាង ពោល គឺភព ៣ ដែលភ្លើង ១១ កង មានរាគៈជាដើមឆេះហើយ ដូចមមាច ទាំងនេះធ្លាក់ក្នុងអណ្តាតភ្លើងនេះ ដូច្នោះ អធិប្បាយថា ជនទាំងនោះ មិនអាច ងើបក្បាលឡើងបានអំពីរណ្តៅរងើកភ្លើងទាំងនោះ ។^{១៣៣}

អដ្ឋកថាធម្មាទិសូត្រទី ៩ ចប់

សុត្តន្តបិដក

ឧបបទ្ធីន្តសូត្រ

[១៤៦] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់នៅក្នុងវត្តជេតពន របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ជិតក្រុងសាវត្ថី ។ គ្រា នោះ ព្រះអានន្តដ៏មានអាយុ ចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ លុះចូលទៅ ដល់ ក្រាបថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ ហើយអង្គុយក្នុងទីសមគួរ ។ លុះព្រះ អានន្តដ៏មានអាយុ អង្គុយក្នុងទីសមគួរហើយ បានក្រាបបង្គំទូលព្រះមាន ព្រះភាគថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ព្រះតថាគតទាំងឡាយ ជាអរហន្ត- សម្មាសម្ពុទ្ធ មិនទាន់កើតក្នុងលោកដរាបណា ពួកអន្យតិរិយបរិព្វាជក មាន គេធ្វើសក្ការៈ គោរព រាប់អាន បូជា កោតក្រែង ជាអ្នកបានចីវរ បិណ្ឌុបាត សេនាសនៈ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារដរាបនោះ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន កាលណាបើព្រះតថាគតទាំងឡាយ ជាអរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធ កើតឡើងក្នុង លោក ពួកអន្យតិរិយបរិព្វាជក ដែលមិនមានគេធ្វើសក្ការៈ មិនមានគេគោរព មិនមានគេរាប់អាន មិនមានគេបូជា មិនមានគេកោតក្រែង ទាំងមិនបានចីវរ បិណ្ឌុបាត សេនាសនៈ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ ក្នុងកាលនោះឯង បពិត្រ ព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ឥឡូវនេះ ព្រះមានព្រះភាគ ព្រះអង្គមានគេធ្វើសក្ការៈ គោរព រាប់អាន បូជា កោតក្រែង បានចីវរ បិណ្ឌុបាត សេនាសនៈ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ ទាំងភិក្ខុសង្ឃ (ក៏ដូច្នោះដែរ) ។ ម្នាល អានន្ត ដំណើរនុ៎ះយ៉ាងនោះហើយ ម្នាលអានន្ត ដំណើរនុ៎ះយ៉ាងនោះហើយ ម្នាលអានន្ត ព្រះតថាគតទាំងឡាយ ជាអរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធ មិនទាន់កើតឡើង

ក្នុងលោកដរាបណា ពួកអន្យតិរិយបរិព្វាជកទាំងឡាយ ដែលគេធ្វើសក្ការៈ
 គោរព រាប់អាន បូជា កោតក្រែង ជាអ្នកបានចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ
 គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារដរាបនោះដែរ ម្ចាស់អានន្ទ កាលណាបើ ព្រះ
 តថាគតទាំងឡាយ ជាអរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធ កើតឡើងក្នុងលោក ពួកអន្យ-
 តិរិយបរិព្វាជក មិនមានគេធ្វើសក្ការៈ មិនមានគេគោរព មិនមានគេរាប់អាន
 មិនមានគេបូជា មិនមានគេកោតក្រែង ទាំងមិនបានចីវរ បិណ្ឌបាត សេនា-
 សនៈ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ ក្នុងកាលនោះឡើយ ឥឡូវនេះ តថាគត
 ដែលគេធ្វើសក្ការៈ គោរព រាប់អាន បូជា កោតក្រែង ជាអ្នកបានចីវរ
 បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ ទាំងភិក្ខុសង្ឃ (ក៏
 ដូច្នោះដែរ) ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ បានជ្រាបច្បាស់សេចក្តីនេះហើយ ទើប
 ទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

ព្រះអាទិត្យ មិនទាន់រះឡើងដរាបណា សត្វ
 អំពិលអំពែកនោះ ក៏រុងរឿងដរាបនោះ កាល
 បើព្រះអាទិត្យរះឡើង សត្វអំពិលអំពែក ក៏
 សាបសូន្យពន្លឺ មិនរុងរឿងទេ ។ ព្រះសម្មា-
 សម្ពុទ្ធទាំងឡាយ មិនទាន់កើតឡើងក្នុងលោក
 ដរាបណា សេចក្តីរុងរឿងរបស់ពួកអន្យ-
 តិរិយ (តែងមាន) ដរាបនោះ តិរិយទាំង-
 ឡាយ រមែងមិនស្អាត ទាំងពួកសាវ័ក ក៏មាន

បរមត្ថជោតិកា អដ្ឋកថា ឧទានជច្ឆន្តវគ្គទី ៦

៨៣៧

ទិដ្ឋិអាក្រក់ មិនស្អាត មិនគប្បីរូបចាកទុក្ខ

បានឡើយ ។ សូត្រទី ១០ ។

ជច្ឆន្តវគ្គទី ៦ ចប់

ឧទាននៃជច្ឆន្តវគ្គនោះគឺ

និយាយអំពីការដាក់អាយុសង្ខារ ១ អំពីព្រះ
មានព្រះភាគ ទ្រង់ចេញអំពីទីស្ងាត់ ១ អំពី
រាគាទិក្ខុលេសមានហើយ ១ អំពីពួកសមណ-
ព្រាហ្មណ៍ទាស់ទែងគ្នា អាស្រ័យទិដ្ឋិ ១ អំពី
ពួកសមណព្រាហ្មណ៍មានលទ្ធិផ្សេងៗ ១ អំពី
ការជាប់នៅក្នុងទិដ្ឋិទាំងនោះ ១ អំពីសុកុតិជា
គម្រប់ប្រាំពីរ ១ អំពីការត្រេកអរក្នុងស្រីផ្កាមាស
១ អំពីសត្វមាមាចគម្រប់ប្រាំបួន ១ អំពីព្រះ
តថាគតទាំងឡាយ កើតឡើងក្នុងលោក ជា
គម្រប់ដប់ ១ ។

អដ្ឋកថា

ឧបបជ្ជនិស្សត្រ

ឧបបជ្ជនិស្សត្រទី ១០ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[១៤៦] បទថា យាវកីរំ ប្រែថា អស់កាលមានប្រមាណត្រឹមណា ។

បទថា យតោ សេចក្តីថា ក្នុងកាលណា គឺតាំងអំពីកាលណា ឬថា ក្នុងកាលណា ដោយបទថា ឯវមេតំ អាណន្ត ទ្រង់សម្តែងថា អាណន្ត បទដែលអ្នកពោលថា កាលតថាគតកើតឡើង លាភ និងសក្ការៈ រមែងចម្រើន ក្រែលែងដល់ព្រះតថាគត និងដល់សាវ័ករបស់តថាគតប៉ុណ្ណោះ ឯពួកតិរិយជាអ្នកអស់នូវតេជៈ អស់នូវវស្សី វិនាសលាភ និងសក្ការៈនោះ រមែងយ៉ាងនោះ សេចក្តីនោះ មិនក្លាយទៅជាដទៃឡើយ ពិតហើយ កាលចក្កវត្តន៍របស់ស្តេចចក្រពត្តិប្រាកដ សត្វលោកលះចក្កវត្តន៍ មិនធ្វើការបូជា សក្ការៈ និងការរាប់អាន ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅក្នុងទីដទៃ តែសត្វលោកទាំងអស់ តែងធ្វើសក្ការៈ គោរព រាប់អាន បូជាចក្កវត្តន៍ប៉ុណ្ណោះ ដោយការៈទាំងពួង ដូច្នោះសូម្បីវិបាកដែលជាគ្រឿងហូរចេញ ត្រឹមតែជាបុណ្យ ដែលហូរជូនទៅតាមវដ្តៈ ក៏គង់មានអានុភាពច្រើនដល់ម៉្លោះ នឹងពោលទៅថ្វីដល់ពុទ្ធវត្តន៍ ធម្មវត្តន៍ សង្ឃវត្តន៍ ដែលទ្រទ្រង់នូវគុណប្រមាណមិនបាន ដែលជាគ្រឿងឧបការៈដល់កម្លាំងរបស់បុណ្យ ដែលឲ្យផលរហូតដល់ព្រះនិព្វាននោះ ។

ពិតហើយ ព្រះមានព្រះភាគ កាលទ្រង់សម្រេចសម្មាសម្ពោធិញ្ញាណហើយទ្រង់ប្រកាសធម្មចក្រដ៏ប្រសើរ កាលព្រះអរហន្ត ៦១ អង្គ កើតឡើង

ក្នុងលោកតាមលំដាប់ ទើបទ្រង់បញ្ជូនព្រះអរហន្ត ៦០ អង្គ ដើម្បីចារិកទៅ
តាមជនបទ ហើយទ្រង់យាងទៅកាន់ឧរុវេលាប្រទេស ឲ្យជដិល ១០០០ នាក់
មានឧរុវេលកសរូបៈជាប្រធាន តាំងនៅក្នុងអរហត្ត ទ្រង់ចោមរោមដោយព្រះ
អរហន្តទាំងនោះ យាងទៅប្រថាប់គង់ត្រង់ឧទ្យានត្នោតជំទង់ ធ្វើអ្នកដែនអង្គៈ
និងមគធៈ មានព្រះបាទពិម្ពិសារជាប្រធាន ប្រមាណបាន ១២០០០០ នាក់
ឲ្យឈមចុះក្នុងព្រះសាសនា ក្នុងកាលដែលទ្រង់ប្រថាប់នៅក្នុងក្រុងរាជគ្រឹះ ។
ចាប់តាំងអំពីនោះ លោក និងសក្ការៈរបស់ពួកតិរិយ រមែងសាបសូន្យចុះនោះ
ឯង ដោយប្រការដែលលោក និងសក្ការៈចម្រើនក្រែកលែងឡើងដល់ព្រះមាន
ព្រះភាគ និងភិក្ខុសង្ឃ ។ ថ្ងៃមួយ ព្រះអានន្ទអង្គុយក្នុងទីសម្រាកពេលថ្ងៃ
ពិចារណាដល់សម្មាបដិបត្តិរបស់ព្រះមានព្រះភាគ និងព្រះអរិយសង្ឃ កើត
បីតិ និងសោមនស្ស ទើបពិចារណាដល់បដិបទារបស់តិរិយទាំងនោះថា កិច្ច
បដិបត្តិរបស់ពួកតិរិយដូចម្តេចហ្ន៎ ។ លំដាប់នោះ កិច្ចបដិបត្តិអាក្រក់ដោយ
ប្រការទាំងពួងរបស់ពួកតិរិយទាំងនោះ ប្រាកដហើយដល់ព្រះអានន្ទ ។ ព្រះ
អានន្ទគិតថា កាលព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានអានុភាពច្រើនដល់ម៉្លោះ ទ្រង់
សម្រេចព្រះបារមីដ៏ឧត្តម នៃឧបនិស្ស័យរបស់បុណ្យ និងសម្មាបដិបត្តិ កាល
ព្រះអរិយសង្ឃតាំងនៅ ពួកតិរិយទាំងនេះ បែរជាបដិបត្តិអាក្រក់ដល់ម៉្លោះ មិន
ធ្លាប់ធ្វើបុណ្យ ដូចមនុស្សកំព្រា មិនមានលោក ជាបុគ្គលដែលគេធ្វើសក្ការៈ
ដូចម្តេច ទើបកើតសេចក្តីករុណា ក្នុងការវិនាសលោក និងសក្ការៈរបស់ពួក
តិរិយឡើង បន្ទាប់អំពីនោះ ទើបក្រាបទូលបរិវិតក្តរបស់ខ្លួនដល់ព្រះមាន

ព្រះភាគ ដោយន័យជាដើមថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ព្រះតថាគតទាំង-
 ឡាយ ជាអរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធ មិនទាន់កើតឡើងក្នុងលោកដរាបណា ។ ព្រះ
 មានព្រះភាគមិនបានត្រាស់នឹងអានន្ទថា ម្ចាស់អានន្ទ អ្នកមានបរិវិតក្កខុស
 ហើយ ដូច្នោះហើយ ទើបតម្រង់ព្រះសូរឡើង ដូចគ្នានឹងដន្ទាប់មាស ទ្រង់
 ធ្វើព្រះភក្ត្រឲ្យឆ្កែតល្អ ដូចផ្កាយក្រីក្រ គួរជ្រះថ្លាពន់ពេក ទ្រង់សោមនស្សថា
 សេចក្តីនោះយ៉ាងនោះឯងអានន្ទ ហើយទ្រង់អនុលោមតាមពាក្យរបស់ព្រះ
 អានន្ទ ដោយន័យជាដើមថា យាវកិរត្តា ដូច្នោះ ។ ដោយហេតុនោះ ទើប
 លោកពោលថា គ្រានោះ ព្រះអានន្ទដ៏មានអាយុ ។បេ។ ទាំងភិក្ខុសង្ឃ (ក៏
 ដូច្នោះដែរ) ដូច្នោះជាដើម ។

កាលអត្តប្បត្តិហេតុនោះកើតឡើង ទើបព្រះមានព្រះភាគត្រាស់បារុវេរុ-
 ជាតកថា ក្នុងអតីតកាល តថាគតមិនទាន់កើតឡើង ជនជាន់ទាបពួកខ្លះបាន
 នូវការរាប់អានច្រើន តាំងអំពីតថាគតកើតហើយ ត្រូវយទាំងនោះ ក៏បានជា
 អ្នកវិនាសលាភសក្ការៈ ។

បទថា ឯតមត្តំ វិទិត្យា សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបដោយអាការទាំងពួងនូវ
 អត្តនេះថា ទិដ្ឋិតិកបុគ្គលមានសក្ការៈ និងការរាប់អានអស់កាល ដែលព្រះ
 សម្មាសម្ពុទ្ធមិនទាន់កើតឡើងក្នុងលោក តាំងអំពីកាលដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ
 កើតឡើងហើយ ពួកជនទាំងនោះ ក៏សាបសូន្យចាកលាភសក្ការៈ អស់នូវ
 រស្មី មិនមានតេជះ ហើយពួកជនទាំងនោះ មិនផុតទុក្ខទៅបាន ព្រោះ
 បដិបត្តិអាក្រក់ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះដើម្បីសម្តែងសេចក្តីនោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា ឱកាសតិ តាវ សោ កិមិ សេចក្តីថា អំពិល
អំពែកនោះ នៅរុងរឿងបញ្ចេញពន្លឺដរាបនោះ ។ បទថា យាវ ន ឧស្ម័នមតិ
បកង្ករោ សេចក្តីថា ព្រះអាទិត្យ ឈ្មោះថា បកង្ករ ព្រោះធ្វើឲ្យមានពន្លឺក្នុង
ខណៈតែមួយ ក្នុងមហាទ្វីបទាំង ៤ មិនទាន់ចែងចាំង គឺមិនទាន់រះឡើងដរាប
ណា ។ ពិតហើយ កាលព្រះអាទិត្យមិនទាន់រះឡើង ពួកអំពិលអំពែកក៏បាន
ឱកាសបញ្ចេញនូវពន្លឺ ដូចគ្នានឹងផ្ទៃឈើមានបន្ទា រមែងបញ្ចេញពន្លឺក្នុងទី
ងងឹត ។ បទថា វេរោចនម្ហិ ឧត្តតេ ហតប្បកោ ហោតិ ន ចាបិ កាសតិ
សេចក្តីថា កាលព្រះអាទិត្យដែលមានឈ្មោះវិរោចនៈ ព្រោះមានសភាវៈចែង
ចាំងពន្លឺ ដោយរស្មីជ្រាយចេញ ១០០០ ដួង កម្ចាត់ភាពងងឹត ដោយ
ជុំវិញហើយ អំពិលអំពែកក៏អស់រស្មី មិនមានតេជៈ មានពណ៌ខ្មៅ មិនភ្លឺ
មិនចាំងពន្លឺ ដូចការងងឹតក្នុងរាត្រី ។ បទថា ឯវំ ឱកាសិទេវេ តិត្តិយានំ
សេចក្តីថា អំពិលអំពែកនោះ មុនព្រះអាទិត្យរះឡើង រមែងមានពន្លឺ យ៉ាងណា
ពួកតិរិយដែលបានឈ្មោះតក្កិកា ព្រោះកាន់យកនូវទិដ្ឋិ ដោយហេតុត្រឹមតែ
ការត្រិះរិះកំណត់យកពន្លឺ គឺការចែងចាំងដោយតេជៈនៃលទ្ធិរបស់ខ្លួន ដរាប
ណា ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធមិនទាន់កើតឡើងក្នុងលោក ។ បទថា ន តត្តិកា
សុជ្ឈន្តិ ន ចាបិ សាវកា សេចក្តីថា ក្នុងគ្រាដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធច្រើងកើត
ឡើងក្នុងលោក ទិដ្ឋិតិកបុគ្គលរមែងមិនបរិសុទ្ធ រមែងមិនស្អាត សូម្បីសាវក
របស់ទិដ្ឋិតិកបុគ្គលនោះ ក៏មិនស្អាត តែក៏ត្រូវកម្ចាត់រស្មី មិនប្រាកដ ដូច
ព្រួញដែលបាញ់ទៅក្នុងកណ្តាលយប់ ។ ម្យ៉ាងទៀត ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ មិន

ទាន់កើតឡើងក្នុងលោកដរាបណា ពួកតិរិយក៏នៅមានពន្លឺតាមលទ្ធិរបស់ខ្លួន
 ក្រោយអំពីនោះ ក៏មិនមានពន្លឺ ។ ព្រោះហេតុអ្វី ព្រោះពួកតិរិយមិនបរិសុទ្ធ
 ផង សាវ័ករបស់តិរិយក៏មិនបរិសុទ្ធផង ព្រោះពួកតិរិយទាំងនោះពោលធម្ម-
 វិន័យមិនល្អ មិនមានកិច្ចបដិបត្តិប្រពៃ រមែងមិនបរិសុទ្ធ ចាកសង្សារទៅបាន
 ព្រោះពាក្យប្រៀនប្រដៅ មិនជាគ្រឿងនាំចេញចាកទុក្ខ ។ ដោយហេតុនោះ
 ទើបត្រាស់ថា ក៏មានទិដ្ឋិអាក្រក់ មិនស្អាត មិនគប្បីរួចចាកទុក្ខបានឡើយ ។
 ពិតហើយ ពួកតិរិយទាំងឡាយ ឈ្មោះថា មានទិដ្ឋិលាមក គឺមានទិដ្ឋិប្រកាន់
 ខុស បានដល់ មានការឃើញខុស ព្រោះមិនមានលទ្ធិតាមសេចក្តីពិត មិន
 លះបង់ទិដ្ឋិនោះហើយ ក្នុងកាលណាមួយឡើយ ក៏មិនផុតចាកទុក្ខ ក្នុង
 សង្សារបានឡើយ ។^{១៣៣}

អដ្ឋកថាឧបបទ្ធីសូត្រទី ១០ ចប់
 ជច្ឆន្ទវគ្គទី ៦ ចប់

សុត្តន្តបិដក
ឧទាន ចូឡវគ្គទី ៧
កទ្ទិយសូត្រ

[១៤៧] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់នៅក្នុងវត្តជេតពន របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ជិតក្រុងសាវត្ថី ។ សម័យនោះឯង ព្រះសារីបុត្តដ៏មានអាយុ បានពន្យល់ព្រះលកុណ្ណកកទ្ទិយៈ ដ៏មានអាយុ ឲ្យកាន់យក ឲ្យអាចហ៊ាន ឲ្យរីករាយ ដោយធម្មិកថាច្រើន ប្រការ ។ លំដាប់នោះ ព្រះលកុណ្ណកកទ្ទិយៈដ៏មានអាយុ ដែលព្រះសារីបុត្ត ដ៏មានអាយុ ពន្យល់ឲ្យកាន់យក ឲ្យអាចហ៊ាន ឲ្យរីករាយ ដោយធម្មិកថា ច្រើនប្រការហើយ ចិត្តក៏រួចស្រឡះចាកអាសវៈទាំងឡាយ ព្រោះមិនប្រកាន់ មាំ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ទេតឃើញព្រះលកុណ្ណកកទ្ទិយៈដ៏មានអាយុ ដែល ព្រះសារីបុត្តដ៏មានអាយុពន្យល់ ឲ្យកាន់យក ឲ្យអាចហ៊ាន ឲ្យរីករាយ ដោយ ធម្មិកថាច្រើនប្រការ ចិត្តក៏រួចស្រឡះចាកអាសវៈទាំងឡាយ ព្រោះមិនប្រកាន់ មាំហើយ ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់បានជ្រាបច្បាស់សេចក្តីនុ៎ះហើយ ទើបទ្រង់បន្តិឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

បុគ្គលរួចស្រឡះចាកសង្ខារទាំងពួង ក្នុងចំណែកខាងលើ គឺរូបធាតុ និង អរូបធាតុ ក្នុងចំណែកខាងក្រោម គឺកាមធាតុ មិនឃើញថា នេះជាអាត្មា អញ លុះរួចស្រឡះយ៉ាងនោះហើយ ក៏បានឆ្លងអន្ធន់ (ទាំង ៤) ដែល ខ្លួនមិនធ្លាប់ឆ្លង មិនប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីកតថ្មីទៀតឡើយ ។ សូត្រទី ១ ។

អង្គកថា

ចូឡវគ្គទី ៧

បឋមកទ្ទិយសូត្រ

បឋមកទ្ទិយសូត្រទី ១ នៃចូឡវគ្គទី ៧ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[១៤៧] បទថា ភទ្ទិយោ ក្នុងពាក្យថា លកុណ្ណកកទ្ទិយំ នេះ ជាឈ្មោះរបស់លោកមានអាយុអង្គនោះ ។ ព្រោះលោកមានរូបរាងទាប ទើប គេស្គាល់លោកថា លកុណ្ណកកទ្ទិយៈ ។

បានឮមកថា លោកជាកុលបុត្រអ្នកក្រុងសាវត្ថី មានទ្រព្យច្រើន មាន កោតៈច្រើន តែមានរូបរាងមិនគួរជ្រះថ្លា មានពណ៌សម្បុរមិនល្អ មិនគួរមើល ហើយទាបតឿ ។ ថ្ងៃមួយ កាលព្រះសាស្តាប្រថាប់នៅក្នុងវត្តជេតពន លោក មួយអង្វើដោយឧបាសក ទៅកាន់វិហារ ស្តាប់ធម្មទេសនា បាននូវសទ្ធា បព្វជ្ជា និងឧបសម្បទាហើយ រៀនកម្មដ្ឋានក្នុងសម្មាសម្ពុទ្ធសាស្ត្រ បំពេញ វិបស្សនា សម្រេចសោតាបត្តិផលហើយ ក្នុងកាលនោះ ពួកភិក្ខុដែលជា សេក្ខបុគ្គលដោយច្រើន ចូលទៅរកព្រះសារីបុត្រ សូមកម្មដ្ឋាន សូមស្តាប់ នូវធម្មទេសនា សួររូបញ្ញាដើម្បីមគ្គខាងលើ ។ ព្រះសារីបុត្រកាលនឹងធ្វើ បំណងនៃភិក្ខុទាំងនោះឲ្យបរិបូណ៌ ទើបសម្តែងធម៌ ប្រាប់កម្មដ្ឋាន និងដោះ ស្រាយប្រស្នា ។ ភិក្ខុទាំងនោះព្យាយាម ពួកខ្លះសម្រេចសកទាគាមិផល ពួក ខ្លះសម្រេចអនាគាមិផល ពួកខ្លះសម្រេចអរហត្តផល ពួកខ្លះបាននូវវិជ្ជា ៣ ពួកខ្លះបាននូវអភិញ្ញា ៦ ពួកខ្លះបាននូវបដិសម្មិទា ៤ ។ ឯព្រះលកុណ្ណក-

ភទ្ទិយៈ ឃើញហេតុនោះហើយ ដល់នូវភាពជាសេក្ខបុគ្គល ក៏ស្គាល់កាល
 និងកំណត់ ទីដែលខ្លួនខ្វះខាតក្នុងផ្លូវចិត្ត ចូលទៅរកព្រះធម្មសេនាបតី បាន
 ទទួលបដិសណ្ឋារៈហើយ និមន្តឲ្យលោកសម្តែងធម្មទេសនា ។ ឯព្រះធម្ម-
 សេនាបតីក៏បានសម្តែងធម៌ដ៏សមគួរដល់អធ្យាស្រ័យរបស់លោក ។ ដោយ
 ហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា សម័យនោះឯង ព្រះសារីបុត្រដ៏អាយុ
 បានពន្យល់ព្រះលក្ខណ្ឌភទ្ទិយៈដ៏មានអាយុ ឲ្យកាន់យក ឲ្យអាចហ៊ាន
 ឲ្យរីករាយ ដោយធម្មីកថា ច្រើនប្រការ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **អនេកបរិយាយេន** សេចក្តីថា ដោយហេតុ
 ច្រើនយ៉ាងនេះថា ព្រោះហេតុនេះ ទើបបញ្ចក្ខន្ធ ជារបស់មិនទៀង ព្រោះ
 ហេតុនេះ ទើបបញ្ចក្ខន្ធជាទុក្ខ ព្រោះហេតុនេះ ទើបបញ្ចក្ខន្ធជាអនត្តា ។ បទ
 ថា **ធម្មិយា កថាយ** បានដល់ ដោយធម្មីកថាដែលប្រកាសការកើត និងការ
 រលត់ទៅជាដើមនៃឧបាទានក្ខន្ធ ៥ ។ បទថា **សន្តស្ស្រតិ** បានដល់ សម្តែង
 ដោយប្រពៃនូវលក្ខណៈ មានអនិច្ចលក្ខណៈជាដើមទាំងនោះឯង និងញាណ
 មានឧទេយព្វយញ្ញាណជាដើម គឺសម្តែងដោយប្រចក្ស ដូចយកដៃចាប់ ។ បទ
 ថា **សមាទបេតិ** សេចក្តីថា ឲ្យកាន់យកដោយប្រពៃនូវវិបស្សនា ដែលមាន
 លក្ខណៈជាអារម្មណ៍ ក្នុងលក្ខណៈទាំងនោះ គឺឲ្យកាន់យកដោយប្រការដែល
 ចិត្តប្រព្រឹត្តទៅតាមវិថី ។ បទថា **សមុត្តេជេតិ** សេចក្តីថា កាលផ្តើមវិបស្សនា
 កាលឧទេយព្វយញ្ញាណជាដើមនៃសង្ខារប្រាកដ លោករមែងញ៉ាំងវិបស្សនាឲ្យ
 ឈមចុះកាន់វិថី ដែលជាខ្សែកណ្តាល ដោយអនុវត្តតាមពោជ្ឈង្គ ដោយការ

ផ្គង ការសង្កត់ និងការពិចារណាតាមកាល ហើយញ៉ាំងវិបស្សនាចិត្តឲ្យកើត
 នូវការអាចហ៊ាន ដោយប្រពៃ គឺឲ្យផ្សំផងហើយ ដោយការធ្វើវិបស្សនាចិត្ត
 ឲ្យបរិសុទ្ធ ព្រោះធ្វើតន្ត្រីយឲ្យបរិសុទ្ធ ដូចវិបស្សនាញាណនាំមកនូវភាពជា
 ធម្មជាតិចាស់ក្លា ផ្សំផង ដូច្នោះ ។ បទថា **សម្បហំសេតិ** សេចក្តីថា រមែង
 ញ៉ាំងចិត្តឲ្យត្រេកអរដោយប្រពៃ ឬឲ្យត្រេកអរដោយល្អ ដោយការត្រេកអរ
 ដែលបានមកដោយការចម្រើនវិបស្សនា ដែលឲ្យប្រព្រឹត្តទៅយ៉ាងនោះ ឲ្យ
 ប្រព្រឹត្តទៅដោយស្មើ ដោយកម្លាំងនៃការនា ដែលគប្បីបានខ្ពស់ក្រៃលែងឡើង
 ទៅ ។ បទថា **អនុនាធាយ អាសវេហិ ចិត្តំ វិមុច្ចិ** សេចក្តីថា កាលលោក
 ពិចារណាលក្ខណៈដែលពិត ញ៉ាំងញាណឲ្យប្រព្រឹត្តទៅតាមក្រសែទេសនា
 ព្រោះលោកដល់នូវការចាស់ក្លានៃញាណ តាមអានុភាពទេសនានៃព្រះថេរៈ
 និងព្រោះខ្លួនសម្បូរដោយឧបនិស្ស័យ ដោយប្រការដែលព្រះធម្មសេនាបតី
 សម្តែងធម៌ ចិត្តរបស់លោកមិនប្រកាន់អាសវៈណាមួយ មានកាមាសវៈ
 ជាដើម រួចផុតដោយសមុច្ឆេទតាមលំដាប់នៃមគ្គ អធិប្បាយថា ធ្វើឲ្យជាក់
 ច្បាស់នូវអរហត្តផល ។

បទថា **ឯតមត្តំ វិទិត្យា** សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបដោយអាការទាំងពួងនូវ
 អត្តនេះ ពោល គឺព្រះលក្ខណ្ឌកកទ្ធិយៈត្រេកអរក្នុងអរហត្តផលហើយ ទើប
 បន្តិខទាននេះ ដែលសម្តែងដល់សេចក្តីនោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **ឧទ្ធុំ** បានដល់ ក្នុងរូបធាតុ និងអរូបធាតុ ។
 បទថា **អធា** ប្រែថា ក្នុងកាមធាតុ ។ បទថា **សព្វធិ** ប្រែថា ក្នុងសន្ធិរទាំង

អស់ ។ បទថា វិប្បមុត្តោ បានដល់ រួចផុតហើយ ដោយប្រការទាំងពួង ដោយវិក្ខមនវិមុត្តិក្នុងចំណែកខាងដើម និងដោយសមុច្ឆេទវិមុត្តិ និងបដិ-
 បស្សន្ធវិមុត្តិ ក្នុងចំណែកខាងចុង ។ ក្នុងបទទាំងនោះ បទថា ឧទ្ធិវិប្បមុត្តោ
 នេះ ទ្រង់សម្តែងដល់ការលះសំយោជនៈ ដែលជាចំណែកខាងលើ ៥ ។ បទ
 ថា អធា វិប្បមុត្តោ នេះ ទ្រង់សម្តែងដល់ការលះសំយោជនៈដែលជាចំណែក
 ខាងក្រោម ៥ ពាក្យថា សព្វធិ វិប្បមុត្តោ នេះ ទ្រង់សម្តែងដល់ការ
 លះអកុសលទាំងពួងដ៏សេស ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា ឧទ្ធិ ជាសព្វសម្តែង
 អនាគតកាល ។ បទថា អធា ជាសព្វសម្តែងអតីតកាល ។ ដោយសព្វ
 ទាំង ២ នោះឯង ជាការកាន់យកបច្ចុប្បន្នទ្វា ព្រោះទាក់ទងរវាងអតីតកាល
 និងអនាគតកាល ។ ក្នុងសព្វទាំង ២ នោះ ដោយអនាគតកាលសព្វ ជាការ
 កាន់យកខន្ធ អាយតនៈ ធាតុ ដែលជាអនាគត ។ ក្នុងបទដ៏សេសក៏ន័យនេះ
 ដូចគ្នា ។ បទថា សព្វធិ បានដល់ ក្នុងភពទាំងពួង មានកាមភពជាដើម ។
 មានពាក្យអធិប្បាយដូចតទៅនេះថា រួចផុតហើយក្នុងភពទាំងពួង ដែលសង្គ្រោះ
 ដោយកាលទាំង ៣ នេះ គឺអនាគតកាល អតីតកាល និងបច្ចុប្បន្នកាល ។
 បទថា អយមហស្មិតិ អនានុបស្សិ សេចក្តីថា បុគ្គលណា រួចផុតយ៉ាងនេះ
 បុគ្គលនោះរមែងមិនតាមឃើញក្នុងរូប វេទនាជាដើមយ៉ាងនេះ ដោយសម្គាល់
 ដោយអំណាចទិដ្ឋិ និងមានថា អញជាធម៌ឈ្មោះនេះ អធិប្បាយថា បុគ្គល
 នោះមិនមានហេតុក្នុងទស្សនៈដូច្នោះ ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា អយមហស្មិតិ
 អនានុបស្សិ នេះ ជាបទសម្តែងឧបាយជាគ្រឿងសម្រេចវិមុត្តិតាមដែលពោល

ហើយ ។ វិបស្សនាដែលជាវុជ្ជានគាមិនី ដែលជាចំណែកខាងដើម ដែលធ្វើ
 នូវការមិនតាំងមាំដោយការសម្គាល់ ដែលមានសភាវៈ ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុង
 សង្ខារ ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣ ដែលសង្រ្គោះដោយកាល ៣ ថា នុ៎ះ
 របស់អញ អញជារបស់នុ៎ះ នុ៎ះជាខ្លួនរបស់អញ ហើយកើតឡើងយ៉ាងនេះ
 ថា នុ៎ះមិនមែនរបស់អញ អញមិនមែនរបស់នុ៎ះ នុ៎ះមិនមែនខ្លួនរបស់អញ
 ដូច្នោះ វិបស្សនានោះ ជាបទដ្ឋាននៃវិមុត្តិ ។ បទថា ឯវំ វិមុត្តោ ឧទតារិ
 ឌុយំ អតិណ្ណាបុព្វំ អបុណ្ណវាយ សេចក្តីថា ព្រះអរហន្តអ្នករួចផុតហើយ
 ដោយប្រការទាំងពួងចាកសំយោជនៈ ១០ និងចាកអកុសលទាំងពួង ដោយ
 ប្រការដូច្នោះ ។ ឈ្មោះថា ជាអ្នកត្រង់ឌុយៈ ៤ យ៉ាងនេះ គឺ កាមោយៈ ១
 ករោយៈ ១ ទិដ្ឋោយៈ ១ អវិជ្ជោយៈ ១ ដែលខ្លួនមិនធ្លាប់ត្រង់ ដោយហោច
 សូម្បីយល់សប្តិក្នុងកាលមុន អំពីការសម្រេចអរិយមគ្គ ឬត្រង់ គឺត្រង់ផុតឌុយៈ
 ធំ គឺសង្សារនោះឯង ដោយមិនមានភពថ្មី គឺដោយអនុបាទិសេសនិព្វានធាតុ
 អធិប្បាយថា ត្រង់ផុត តាំងនៅក្នុងត្រើយ ។^{១៣៣}

អដ្ឋកថា បឋមកន្ទិយសូត្រទី ១ ចប់

សុត្តន្តបិដក ទុតិយភទ្ទិយសូត្រ

[១៤៨] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់នៅក្នុងវត្តជេតពន របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ជិតក្រុងសាវត្ថី ។ សម័យនោះឯង ព្រះសារីបុត្តដ៏មានអាយុ សម្គាល់ព្រះលកុណ្ណកកទ្ធិយៈដ៏ មានអាយុថាជាសេក្ខៈ ក៏ពន្យល់ឲ្យឃើញច្បាស់ ឲ្យកាន់យក ឲ្យអាចហ៊ាន ឲ្យរីករាយដោយធម្មិកថា ច្រើនប្រការ មានប្រមាណដ៏ក្រៃលែង ។ កាល ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់បានឃើញព្រះសារីបុត្តដ៏មានអាយុ សម្គាល់ព្រះ លកុណ្ណកកទ្ធិយៈដ៏មានអាយុ ថាជាសេក្ខៈ ក៏ពន្យល់ឲ្យឃើញច្បាស់ ឲ្យ កាន់យក ឲ្យអាចហ៊ាន ឲ្យរីករាយដោយធម្មិកថា ច្រើនប្រការ មានប្រមាណ ដ៏ក្រៃលែង ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ បានជ្រាបច្បាស់សេចក្តីនុ៎ះហើយ ទើប ទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

បុគ្គលបានកាន់ផ្តាច់វដ្ត បានដល់ព្រះនិព្វាន មិនមានតណ្ហា
ស្មឹងរឹងស្មួត មិនហូរទៅ យ៉ាងណា កិលេសវដ្ត ដែល
បុគ្គលកាត់ហើយ រមែងមិនប្រព្រឹត្តទៅ (យ៉ាងនោះដែរ)
នេះជាទីបំផុតទុក្ខ ។ សូត្រទី ២ ។

អដ្ឋកថា

ទុតិយកទ្ទិយសូត្រ

ទុតិយកទ្ទិយសូត្រទី ២ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[១៤៨] បទថា សេក្កោតិ មញ្ញមាណោ បានដល់ សម្គាល់ថា ព្រះភិក្ខុយៈនេះជាព្រះសេក្ខៈ ក្នុងពាក្យនោះ មានវចនត្ថៈដូចតទៅនេះ ឈ្មោះថា សេក្ខៈ ព្រោះត្រូវសិក្សា ។ សិក្សាអ្វី គឺសិក្សាអធិសីល អធិចិត្ត និងអធិបញ្ញា ។ ម្យ៉ាងទៀត ការសិក្សា ឈ្មោះថា សិក្ខា ការសិក្សានោះ ជាប្រក្រតីរបស់បុគ្គលនោះ ហេតុនោះ បុគ្គលនោះឈ្មោះថា ជាអ្នកមានការសិក្សា ។ ពិតហើយ បុគ្គលនោះឈ្មោះថា មានការសិក្សាជាប្រក្រតីដោយចំណែកមួយ ព្រោះមានការសិក្សាមិនទាន់ចប់ និងព្រោះបង្ហាន់ចិត្តទៅក្នុងការសិក្សានោះ តែមិនមែនចប់ការសិក្សាដូចព្រះអសេក្ខៈ បុគ្គលរម្ងាប់ការខ្វល់ខ្វាយក្នុងការសិក្សានោះ ទាំងមិនមែនជាអ្នកលះនូវការសិក្សា ដូចជនច្រើនដែលមិនបង្ហាន់ចិត្តទៅក្នុងការសិក្សានោះ ។ ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា សេក្ខៈ ព្រោះកើតសិក្ខា ៣ ឬមានក្នុងសិក្ខា ៣ នោះ ដោយអរិយជាតិ ។

បទថា ភិយេរាសោ មត្តាយ ប្រែថា ក្រែលែងដោយប្រមាណ អធិប្បាយថា ក្រែលែងហួសប្រមាណ ។

ពិតហើយ ព្រះលកុណ្ណកកទ្ទិយៈអង្គុយនៅតាមប្រក្រតីនោះឯង សម្រេចនូវធម៌ជាគ្រឿងអស់ទៅនូវអាសវៈ ដោយឱវាទដំបូងតាមវិធីដូចពោលក្នុងសូត្រទី ១ ។ ឯព្រះធម្មសេនាបតី មិនជ្រាបការសម្រេចអរហត្តនោះរបស់

លោក ព្រោះមិនបានអារវជួនដល់ សម្គាល់ថា នៅជាព្រះសេក្ខៈនៅឡើយ ដូចបុរសដែលមានចិត្តទូលាយ គេសូមបន្តិចក៏ឲ្យច្រើនដូច្នោះ រមែងសម្តែង ធម៌ដើម្បីអស់អាសវៈ ដោយអនេកបរិយាយក្រៃលែងឡើងៗ នោះឯង ។ ឯ ព្រះលក្ខណ្ណកក្កិយៈ ក៏មិនបានគិតថា ឥឡូវនេះ អញធ្វើកិច្ចស្រេចហើយ នឹង មានប្រយោជន៍អ្វីដោយឱវាទនេះ ទើបស្តាប់ដោយគោរព ដូចក្នុងកាលមុន នោះឯង ព្រោះគោរពក្នុងព្រះសទ្ធម្ម ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ឃើញដូច្នោះ គង់ប្រថាប់ក្នុងព្រះគន្ធកុដិនោះឯង ទ្រង់ធ្វើឲ្យព្រះធម្មសេនាបតីដឹងធម៌ដែល ជាទីអស់ទៅនូវកិលេសរបស់លោក ដោយពុទ្ធានុភាព ទើបទ្រង់បន្តិឧទាន នេះ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា តេន ខោ បន សមយេន ជាដើម ។

ពាក្យដែលគប្បីពោលក្នុងសេចក្តីនោះ ខ្ញុំបានពោលហើយ ក្នុងអនន្តរ- សូត្រ (សូត្រដែលមិនចន្លោះ) គឺសូត្រទី ១ នោះឯង ។

ក្នុងគាថា មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ បទថា អច្ឆេច្ឆិ វដ្ឋំ សេចក្តីថា កាត់ នូវកិលេសវដ្ឋបានជាសមុច្ឆេទ កាលកាត់កិលេសវដ្ឋបានហើយ ក៏ឈ្មោះថា កាត់កម្មវដ្ឋបានផងដែរ ។ តណ្ហា លោកហៅថា អាសា ព្រោះសង្ឃឹម ក្នុង ពាក្យថា ព្យាគា និរាសំ នេះ ព្រះនិព្វាន ឈ្មោះថា និរាស ព្រោះមិន មានសង្ឃឹម ឈ្មោះថា ព្យាគា ព្រោះដល់ គឺសម្រេចនិព្វាន ដែលប្រាសចាក សេចក្តីសង្ឃឹមនោះដោយពិសេស ។ អធិប្បាយថា ព្រោះសម្រេចអរហត្តមគ្គ ហើយ ទើបឈ្មោះថា សម្រេចដោយរៀរចាកហេតុនៃការសម្រេចទៀត ។

ព្រោះតណ្ហាជាហេតុកើតនៃទុក្ខ កិលេស ឈ្មោះថា លោកលះមិនទាន់
បានដោយការលះនោះ រមែងមិនមាន ដូច្នោះ កាលនឹងសម្តែងការលះតណ្ហា
ឲ្យពិសេសដល់លោក ទើបត្រាស់ថា តណ្ហាដែលបុគ្គលឲ្យរឹងស្អាតហើយ
តែងមិនហូរទៅ ដូច្នោះជាដើម ។

ពាក្យនោះ មានអធិប្បាយដូចតទៅនេះ ស្ទឹង គឺតណ្ហាដែលបុគ្គលឲ្យ
រឹងស្អាត ដោយមិនមានចំណែកសល់ ដោយធ្វើមគ្គញាណទី ៤ ឲ្យកើតឡើង
ដូចស្ទឹងជ័ររឹងស្អាតទៅ ព្រោះប្រាកដព្រះអាទិត្យដួងទី ៤ ក្នុងឥឡូវនេះ រមែង
មិនហូរទៅ គឺតាំងអំពីនេះទៅ រមែងមិនប្រព្រឹត្តទៅ ។ តណ្ហា លោកហៅថា
សិរិកា ដូចលោកពោលក្នុងធម្មបទថា សោមនស្សទាំងឡាយ ដែលផ្សាយ
ទៅហើយផង ដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយសេចក្តីស្រឡាញ់ផង រមែងមានដល់
សត្វ ... ដូច្នោះ ។

និងព្រះតម្រាស់ថា តណ្ហាដែលផ្សាយទៅក្នុងអារម្មណ៍ផ្សេងៗ ដូចវល្លិ ។
បទថា ធិន្នំ វដ្តំ ន វត្តតិ សេចក្តីថា វដ្តៈដែលកាត់ផ្តាច់ហើយ ដោយ
ការកាត់ផ្តាច់កិលេសវដ្តយ៉ាងនេះ កម្មវដ្តដែលកាត់ផ្តាច់ដោយការឲ្យដល់ ឲ្យ
ដល់នូវការមិនកើតឡើងជាសកាវៈ និងការមិនមានវិបាកជាសកាវៈ រមែង
មិនប្រព្រឹត្តទៅ គឺរមែងមិនកើត ។ បទថា ឯសេវន្តោ ទុក្ខស្ស សេចក្តីថា
ការមិនប្រព្រឹត្តទៅនៃកម្មវដ្ត ព្រោះកិលេសវដ្តមិនមាន ដោយប្រការទាំងពួង
នោះ គឺការមិនកើតឡើងនៃវិបាកវដ្តតទៅ ដោយចំណែកមួយ ដោយហោច
ជាដែនកំណត់ ជាការដែលវិលវល់នៃសង្សារទុក្ខទាំងមូល ។^{២៧៣}

សុត្តន្តបិដក

បឋមកាមសូត្រ

[១៤៧] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់នៅក្នុងជេតពន របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ជិតក្រុងសាវត្ថី ។ សម័យ នោះឯង ពួកមនុស្សក្នុងក្រុងសាវត្ថី ជាប់ជំពាក់ក្នុងកាមទាំងឡាយហួស វេលាដោយច្រើន ជាអ្នកត្រេកអរ ចង់បាន ជាប់ចិត្ត វង្វេង ងល់ងប់ ស្រវឹងខ្លាំងក្នុងកាមទាំងឡាយ ។ លំដាប់នោះ ពួកភិក្ខុជាច្រើនរូបស្ងៀក ស្បង់ ប្រដាប់បាត្រ និងចីវរក្នុងបុព្វណ្ណសម័យ ហើយចូលទៅបិណ្ឌបាតក្នុង ក្រុងសាវត្ថី ។ លុះត្រាច់ទៅបិណ្ឌបាត ក្នុងក្រុងសាវត្ថីរួចហើយ ត្រឡប់ អំពីបិណ្ឌបាតវិញ ក្នុងវេលាខាងក្រោយភត្ត រួចចូលទៅគាល់ព្រះមាន ព្រះភាគ លុះចូលទៅដល់ក្រាបថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ ហើយក៏អង្គុយក្នុង ទីដីសមគួរ ។ លុះភិក្ខុទាំងនោះ អង្គុយក្នុងទីសមគួរហើយ បានក្រាបបង្គំ ទូលព្រះមានព្រះភាគថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ពួកមនុស្សក្នុងក្រុងសាវត្ថី នេះ ជាប់ជំពាក់ក្នុងកាមទាំងឡាយ ហួសពេលដោយច្រើន ជាអ្នកត្រេកអរ ចង់បាន ជាប់ចិត្ត វង្វេង ងល់ងប់ ស្រវឹងខ្លាំងក្នុងកាមទាំងឡាយ ។ លុះព្រះ មានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបសេចក្តីនេះហើយ ទើបទ្រង់បន្ទីឧទាននេះ ក្នុងវេលា នោះថា

ពួកបុគ្គលជាប់នៅក្នុងកាមទាំងឡាយ ឈ្មោះថា អ្នកជាប់ នៅក្នុងគ្រឿងជាប់ជំពាក់ គឺកាម កាលបើមិនឃើញទោស

ក្នុងសំយោជនៈ ។

ឈ្មោះថា អ្នកជាប់នៅក្នុងគ្រឿងជាប់ជំពាក់ គឺសំយោជនៈ ត្រង់
អន្ទង់ដ៏ធំទូលាយ មិនបានដោយពិត ។ សូត្រទី ៣ ។

អដ្ឋកថា

បឋមកាមសូត្រ

បឋមកាមសូត្រទី ៣ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[១៤៩] បទថា កាមេសុ បានដល់ ក្នុងវត្ថុកាម ។ បទថា អតិវេលំ
បានដល់ ហួសកាល ។ បទថា សត្តា បានដល់ សត្វ អធិប្បាយថា
បុគ្គលជាប់ គឺជំពាក់ដោយមិនឃើញទោសដែលមាន រព្វកដល់តែការត្រេកអរ
ជាប់ជំពាក់ ព្រោះច្រើនទៅដោយអយោនិសោមនសិការ ។ បទថា រត្តា
ឈ្មោះថា ត្រេកអរហើយ គឺតម្រេកហើយដោយធន្តរាគៈ ដែលជាគ្រឿងធ្វើ
ចិត្តឲ្យប្រែប្រួល ដូចសំពត់ប្រែប្រួលទៅ ដោយការជ្រុលកំពណ៍ ដូច្នោះ ។
បទថា តិទ្ធា សេចក្តីថា ជាប់ គឺដល់នូវតម្រេក ដោយការសម្លឹងដែលមាន
ការសង្ឃឹមជាសកាវៈ ។ បទថា តធិតា សេចក្តីថា ទាក់ទងក្នុងកាមនោះ
ព្រោះការដែលដោះបានលំបាក ដូចក្រងទុក ។ បទថា មុច្ឆិតា សេចក្តីថា
មិនមានកិច្ចដទៃ គឺដល់នូវការវង្វេងដោយអំណាចកិលេស ដូចបុគ្គលសន្ទប់
ដូច្នោះ ។ បទថា អដ្ឋាបន្នា សេចក្តីថា លេបឲ្យសម្រេចតាំងនៅ ធ្វើឲ្យ

ដូចវត្ថុដែលមិនទូទៅដល់អ្នកដទៃ ។ បទថា សម្មត្តកណ្តាសា សេចក្តីថា ដល់
 នូវភាពជាអ្នកដឹងដល់ក្នុងកាមទាំងឡាយ គឺជាអ្នកស្រវឹងក្នុងសុខវេទនា មាន
 ប្រមាណតិច ។ បាលីថា សម្មោទកណ្តាសា ដូច្នោះក៏មាន អធិប្បាយថា កើត
 នូវការត្រេកអរ គឺកើតនូវការរីករាយចិត្ត ដោយបទទាំងអស់ លោកពោល
 ដល់ភាពដែលជនទាំងនោះស្រវឹងដោយតណ្ហានោះឯង ក្នុងសូត្រនេះ ពាក្យ
 ដើម លោកពោលថា កាមេសុ ហើយពោលដដែលថា កាមេសុ ទៀត ក៏
 ដើម្បីសម្តែងថា សត្វទាំងនោះ មានចិត្តបង្ហោនទៅក្នុងកាមនោះ ដោយពាក្យ
 នោះ លោកសម្តែងថា សត្វទាំងនោះ ជាអ្នកដល់ព្រមដោយកាមគុណក្នុង
 គ្រប់ឥរិយាបថ ។

បានឮមកថា សម័យនោះ រៀនព្រះអរិយសាវ័កចេញ អ្នកក្រុងសាវត្ថី
 ទាំងអស់យោសនាដល់ការលេងមហោស្រព ត្រៀមផ្ទៃដីដែលលេងទៅតាម
 កម្លាំងសម្បត្តិដែលមាន ស៊ីជីក បរិភោគកាមទាំងក្នុងទីវាល និងក្នុងទីកំបាំង
 បម្រើឥន្ទ្រិយ ដល់នូវការដឹងដល់ក្នុងកាមទាំងឡាយ ។ ពួកភិក្ខុទាំងឡាយ
 នាំគ្នាត្រាប់បំណាបុតក្នុងក្រុងសាវត្ថី ឃើញមនុស្សក្នុងផ្ទះនោះៗ និងក្នុងសួន
 ជាទីត្រេកអរជាដើម នាំគ្នាយោសនាការលេងមហោស្រព មានចិត្តបង្ហោនទៅ
 ក្នុងកាម បដិបត្តិយ៉ាងនោះ នាំគ្នាគិតថា អញនឹងទៅវិហារ បានស្តាប់ធម្ម-
 ទេសនាដែលល្អិតសុខុម ដូច្នោះហើយ ទើបក្រាបទូលសេចក្តីនោះដល់ព្រះដ៏
 មានព្រះភាគ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា អថ ខោ សម្ពហុលា
 ភិក្ខុ ។ បេ។ កាមេសុ វិហារន្តិ ដូច្នោះ ។

បទថា **ឯតមត្តំ វិទិត្យា** សេចក្តីថា ព្រះអង្គទ្រង់ជ្រាបដោយអាការទាំង
 ពួង ដល់នូវកាតដែលមនុស្សទាំងនោះ មិនឃើញទោសក្នុងកាមទាំងឡាយ
 ដែលគួរខ្លាច អត់ធន់មិនបាន និងមានផលក្តៅក្រហាយ មានទីលេងដែលគួរ
 រីករាយ មានការក្តៅក្រហាយច្រើន ដែលការវិនាសជាអនេកជាប់តាមចងនេះ
 ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ដែលប្រកាសទោសនៃកាម និងកិលេស ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **កាមេសុ សត្តា** សេចក្តីថា បុគ្គលតម្រេក
 ស្រវឹង ជាប់ជំពាក់ មានចិត្តរាយមាយ ជាប់ ជាប់ជំពាក់ ប្រកបក្នុងវត្ថុកាម
 ដោយកិលេសកាម ។ បទថា **កាមសង្កសត្តា** សេចក្តីថា ឈ្មោះថា ជាអ្នក
 ជំពាក់ គឺមកជាប់ដោយគ្រឿងជាប់ គឺវារៈ និងគ្រឿងជាប់ គឺទិដ្ឋិ មានៈ
 ទោសៈ និងអវិជ្ជា ក្នុងវត្ថុកាម ដោយការជាប់ក្នុងកាមនោះឯង ។ បទថា
សំយោជនេ វច្ឆមបស្សមាណា សេចក្តីថា មិនឃើញទោស គឺទោសៈ បាន
 ដល់អាទិនវ ដែលឈ្មោះថា មានវដ្តទុក្ខជាមូលជាដើម ព្រោះមានប្រក្រតី
 ឃើញតាមការត្រេកអរ ក្នុងធម៌ដែលជាគ្រឿងប្រកបសត្វក្នុងកិលេស មាន
 កាមរាគៈជាដើម ដែលបានឈ្មោះថា សំយោជនៈ ព្រោះប្រកប គឺលាមនូវ
 កម្មវដ្ត ដោយវិបាកវដ្ត ឬកតជាដើម ដោយកតដទៃជាដើម ឬសត្វទាំងឡាយ
 ដោយទុក្ខ ។ បទថា **ន ហិ ជាតុ សំយោជនសង្កសត្តា ឱយំ តរេយ្យំ**
វិបុលំ មហន្តំ សេចក្តីថា សត្វទាំងឡាយដែលជាប់ជំពាក់ក្នុងធម៌ជាគ្រឿង
 ជាប់ជំពាក់ ដែលមានសំយោជនៈជាសកាវៈ ព្រោះមិនមានការឃើញទោស
 យ៉ាងនេះ ឬជាប់ជំពាក់នៅក្នុងធម៌ ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣ ដែលជា

បរមត្ថជោតិកា អដ្ឋកថា ឧទានចូឡវគ្គទី ៧

៨៥៧

អារម្មណ៍នៃធម៌ជាគ្រឿងជាប់ជំពាក់ទាំងនោះ ដោយធម៌ជាគ្រឿងជាប់ជំពាក់
ពោល គឺសំយោជនៈក្នុងកាលណាមួយ ក៏ឆ្លងមិនបាននូវឱ្យៈ មានកាមជា
ដើម ដែលឈ្មោះថា ទូលាយ ក្រាស់ និងធំ ឬឱ្យៈ គឺសង្សារនោះឯង
ព្រោះមានអារម្មណ៍ទូលាយ និងមិនមានកាលខាងដើម អធិប្បាយថា មិន
គប្បីដល់ត្រើយនៃឱ្យៈនោះ ដោយចំណែកមួយនោះឯង ។^{១៧៧}

អដ្ឋកថា បឋមកាមសូត្រទី ៣ ចប់

សុត្តន្តបិដក

ទុតិយកាមសូត្រ

[១៥០] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ
ទ្រង់គង់នៅក្នុងវត្តជេតពន របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ជិតក្រុងសាវត្ថី ។
សម័យនោះឯង ពួកមនុស្សក្នុងក្រុងសាវត្ថី ជាប់នៅក្នុងកាមទាំងឡាយដោយ
ច្រើន ជាអ្នកត្រេកអរ ចង់បាន ជាប់ចិត្ត វង្វេង ងល់ងប់ ងងឹត ស្រវឹងខ្លាំង
ក្នុងកាមទាំងឡាយ ។ គ្រានោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ស្បង់ ប្រជាប់បាត្រ
ចីវរហើយ ស្តេចចូលទៅបិណ្ឌបាត ក្នុងក្រុងសាវត្ថី ។ ព្រះមានព្រះភាគ
ទ្រង់ទេតយើញមនុស្សទាំងនោះ ក្នុងក្រុងសាវត្ថី ជាប់នៅក្នុងកាមទាំងឡាយ
ជាច្រើន ចង់បាន ជាប់ចិត្ត វង្វេង ងល់ងប់ ងងឹត ស្រវឹងខ្លាំង ក្នុងកាមទាំង-
ឡាយ ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ ជ្រាបច្បាស់សេចក្តីនុះហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺ

ឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

ជនទាំងឡាយ ដែលនឹងត ព្រោះកាម ដែលបណ្តាញ គឺតណ្ហា
រូបរិត ត្រូវដំបូល គឺតណ្ហាបិទបាំង ជាប់នៅដោយកិលេសមារ
ដូចជាពួកត្រីនៅក្នុងលប តែងដល់នូវជរានិមរណៈ ដូចជាកូន
គោនៅបៅដោះ តែងចូលទៅរកមេ ។ សូត្រទី ៤ ។

អដ្ឋកថា

ទុតិយកាមសូត្រ

ទុតិយកាមសូត្រទី ៤ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[១៥០] បទថា **អដ្ឋកថា** សេចក្តីថា ឈ្មោះថា **កាម** រមែងធ្វើ
បុគ្គលមិននឹងត ឲ្យនឹងត ដូចលោកពោលក្នុងឥតិវុត្តកៈថា

បុគ្គលអ្នកលោក រមែងមិនស្គាល់ប្រយោជន៍ បុគ្គលអ្នកលោក
រមែងមិនឃើញធម៌ សេចក្តីលោក គ្របសង្កត់នរជន ក្នុងកាល
ណា សេចក្តីនឹងតដ៏មានកម្លាំង ក៏កើតឡើងក្នុងកាលនោះ ។

ព្រោះហេតុនោះ ទើបឈ្មោះថា **អដ្ឋកថា** ព្រោះត្រូវកាមគ្របសង្កត់
បុគ្គលមិននឹងត ឲ្យជាបុគ្គលនឹងត ។ ពាក្យដ៏សេសមានន័យដូចពោលហើយ
ក្នុងសូត្រជាប់តគ្នានោះឯង ។ ក្នុងសូត្រនោះ ពួកភិក្ខុឃើញការប្រព្រឹត្តទៅនៃ
មនុស្ស ទើបក្រាបទូលដល់ព្រះមានព្រះភាគ ។ ក្នុងសូត្រនេះមានការប្លែកគ្នា

ប៉ុណ្ណោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ឃើញដោយព្រះអង្គឯងនោះឯង ។

ព្រះសាស្តាយាងចេញអំពីក្រុងសាវត្ថី ទៅកាន់វត្តជេតពន ក្នុងរវាងផ្លូវ ទ្រង់ទតឃើញត្រីជាច្រើន មិនអាចចូលកាន់លប ដែលពួកអ្នកប្រមន់ដាក់ ក្នុងស្ទឹងអចិរវតី ក្នុងកាលតមក ទ្រង់បានឃើញកូនគោ ដែលមិនទាន់ដាច់ ដោះ ជាប់តាមមេគោទៅ អើតកចូលទៅដើម្បីបោកដោះ បង្ហាន់មាត់ចូលទៅ ក្នុងចន្លោះជើងមេ លំដាប់នោះ ព្រះមានព្រះភាគ យាងចូលទៅកាន់វិហារ លាងព្រះបាទទាំងទ្វេហើយ គង់ប្រថាប់លើបវរពុទ្ធាសនៈដែលគេបានផ្ចិតផ្ចង់ ទ្រង់កាន់យក ២ រឿង ខាងក្រោយជាឧបមារបស់រឿងមុន ទើបទ្រង់បន្លឺ ឧទាននេះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **កាមន្ទា** បានដល់ ធ្វើនូវការងារនឹងតក្កក្នុងវត្តកាម ដោយកិលេស មិនឲ្យមើលឃើញ ។ បទថា **ជាលសញ្ញា** សេចក្តីថា ដេរជាស ជាប់ជំពាក់ បានដល់ ត្រូវតណ្ហាដូចសំណាញ់គ្របសង្កត់ ព្រោះ កើតឡើងបន្តទៅដោយភព អារម្មណ៍ខាងក្រោម និងខាងលើ ក្នុងអត្តភាព របស់ខ្លួន និងអ្នកដទៃ ក្នុងអាយតនៈខាងក្នុង និងខាងក្រៅ និងក្នុងធម៌ដែល អាស្រ័យអាយតនៈខាងក្នុង ខាងក្រៅនោះ មានធម៌ច្រើនប្រភេទ ដោយកាល មានអតីតកាលជាដើម និងនាំមកនូវអនត្តដល់បុគ្គលដែលលិចចុះខាងក្នុង ដូច ជំនន់ទឹកជំដែលព័ទ្ធដោយសំណាញ់ក្រឡាញឹក ។ បទថា **តណ្ហា ធនន- ឆានិកា** បានដល់ ដែលគេបិទបាំង គឺបិទបាំងដោយគ្រឿងបិទបាំង គឺតណ្ហា ដូចទឹកដែលចកបិទ ដូច្នោះ ។ ដោយ ២ បទនេះ លោកសម្តែងដល់ការនាំ

កុសលចិត្ត ដែលកាមច្ឆន្ទនិវរណៈរារាំង ។ បទថា បមត្តតន្ត្រី តន្ត្រី បាន
 ដល់ បុគ្គលដែលកិលេសមាន និងទេវបុត្តមានចង ។ ពិតហើយ បុគ្គលដែល
 ត្រូវកិលេសមានចងដោយអារម្មណ៍ណា ក៏ឈ្មោះថា ត្រូវទេវបុត្តមានចង
 ដោយអារម្មណ៍នោះ ។ សមដូចពាក្យដែលលោកពោលក្នុងសំយុត្តនិកាយ
 សគាថវគ្គថា

អន្តកំ គីរាគុណា ដែលត្រាច់ទៅលើអាកាស តែងតែប្រព្រឹត្ត
 ទៅក្នុងចិត្ត ខ្ញុំនឹងបៀតបៀនព្រះអង្គ ដោយអន្តកំនោះ បពិត្រ
 ព្រះសមណៈ ព្រះអង្គមិនរួច (ចាកវិស័យ) របស់ខ្ញុំឡើយ ។

បទទាំង ៣ គឺ នមុចិ កណ្ណោ បមត្តតន្ត្រី ជាឈ្មោះរបស់មាន ។ ព្រោះ
 ទេវបុត្តមាន ក៏ឈ្មោះថា បមត្តតន្ត្រី ព្រោះចង់សត្វអ្នកប្រមាទ ដោយ
 សេចក្តីវិនាស ដូចកិលេសមាន ដូច្នោះ ។ អាចារ្យពួកខ្លះពោលថា បមត្តា
 តន្ត្រី តន្ត្រី ដូច្នោះក៏មាន ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា តន្ត្រី សេចក្តីថា ក្នុងគ្រឿងចង គឺកាមគុណ
 បទថា តន្ត្រី បានដល់ ដែលត្រូវកំណត់ ។ ប្រៀបដូចអ្វី ដូចត្រីក្នុងមាត់
 លប អធិប្បាយថា ត្រីទាំងឡាយចូលទៅកាន់មាត់លបដែលអ្នកប្រមន៍ដាក់
 ជាត្រីដែលជាប់លប រមែងទៅ គឺដល់នូវសេចក្តីស្លាប់ យ៉ាងណា សត្វទាំង
 នេះក៏ដូច្នោះដូចគ្នា ត្រូវចង់ដោយចំណង គឺកាមគុណដែលមានដាក់ រមែង
 ចូលដល់ជរា និងមរណៈនោះឯង ដូចកូនគោដែលមិនទាន់ដាច់ដោះ ជាប់តាម
 មេគោទៅ ដូច្នោះ អធិប្បាយថា ដូចកូនគោដែលមិនទាន់ដាច់ដោះ រមែងជាប់

តាម គឺទៅតាមមេរបស់ខ្លួន មិនទៅតាមគោដទៃ យ៉ាងណា សត្វដែលត្រូវ
ចង់ដោយគ្រឿងចង់ គឺមារ ក៏ដូច្នោះ កាលអន្តោលទៅក្នុងសង្សារ រមែង
ជាប់តាម គឺទៅតាមមរណៈតែម្យ៉ាង មិនទៅតាមអមតមហានិព្វាន គឺការមិន
ស្លាប់ឡើយ ។^{១៧៣}

អដ្ឋកថាទុតិយកាមសូត្រទី ៤ ចប់

សុត្តន្តបិដក

លកុណ្ណកកទ្ធិយសូត្រ

[១៥១] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ
ទ្រង់គង់នៅក្នុងវត្តជេតពនរបស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ជិតក្រុងសាវត្ថី ។ សម័យ
នោះឯង ព្រះលកុណ្ណកកទ្ធិយៈដ៏មានអាយុ ចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ
អំពីខាងក្រោយៗ នៃពួកភិក្ខុជាច្រើន ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ទេតឃើញ
ព្រះលកុណ្ណកកទ្ធិយៈដ៏មានអាយុ មានរូបប្លែក មិនគួរជ្រះថ្លា ទាបកន្ត្រា មាន
រូបគួរឲ្យភិក្ខុជាច្រើន ចាប់ពាល់លេង កំពុងដើរមកអំពីខាងក្រោយៗ នៃពួក
ភិក្ខុជាច្រើន អំពីចម្ងាយ លុះឃើញហើយ ទ្រង់ត្រាស់នឹងពួកភិក្ខុថា ម្ចាស់
ភិក្ខុទាំងឡាយ អ្នកទាំងឡាយ ឃើញភិក្ខុនេះដែលមានរូបប្លែក មិនគួរជ្រះថ្លា
ទាបកន្ត្រា មានរូបគួរឲ្យភិក្ខុជាច្រើន ចាប់ពាល់លេង កំពុងដើរមក អំពី
ខាងក្រោយៗ នៃពួកភិក្ខុជាច្រើន អំពីចម្ងាយដែរឬ ។ ភិក្ខុទាំងឡាយ ក្រាប

បង្ខំទូលថា ព្រះករុណាព្រះអង្គ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុនុ៎ះមានឫទ្ធិ
 ច្រើន មានអានុភាពច្រើន សមាបត្តិណាដែលភិក្ខុនោះមិនធ្លាប់បាន សមាបត្តិ
 នោះ មិនមែនបុគ្គលបានដោយងាយទេ កុលបុត្តទាំងឡាយ ចេញចាកផ្ទះ
 ទៅបួសក្នុងផ្នួសដោយប្រពៃ ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់អនុត្តរធម៌ណា ភិក្ខុនោះ
 បានត្រាស់ដឹង ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ បានដល់អនុត្តរធម៌នោះ មានព្រហ្មចរិយៈ
 ជាទីបំផុត ដោយខ្លួនឯង ក្នុងបច្ចុប្បន្នបាន ។ លុះព្រះមានព្រះភាគជ្រាប
 ច្បាស់សេចក្តីនុ៎ះហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

រថ គឺអត្តភាព មានអវយវៈឥតទោស មានដំបូលស មានកាំតែ
 មួយ រមែងប្រព្រឹត្តទៅបាន អ្នកចូរមើលអត្តភាព (នោះ)
 មានខ្សែ គឺតណ្ហាកាត់ហើយ មិនមានចំណង មិនមានទុក្ខ កំពុង
 ដើរមក ។ សូត្រទី ៥ ។

អដ្ឋកថា

លកុណ្ណកកទ្ធិយសូត្រ

លកុណ្ណកកទ្ធិយសូត្រទី ៥ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[១៥១] បទថា សម្មហុលានំ ភិក្ខុនំ បិដ្ឋិនោ បិដ្ឋិនោ សេចក្តីថា ថ្ងៃមួយ ព្រះលកុណ្ណកកទ្ធិយៈ មួយអន្លើដោយភិក្ខុដ៏ច្រើន ត្រាប់បិណ្ឌបាតក្នុង ចន្លោះស្រុក ឆាន់ភត្តាហារស្រេចហើយ លាងបាតដាក់ក្នុងស្នោក ស្តាយ ត្រង់ស្នា បត់ចីវរ ពាក់ចីវរនោះត្រង់ស្នាឆ្វេង មានការឈានទៅ ឈានថយ ក្រោយ ក្រឡេកមើលទៅមុខ ក្រឡេកមើលឆ្វេង-ស្តាំ បត់ អង្គញ លាត សណ្តូក គួរជ្រះថ្លា មានភ្នែកដាក់ចុះ សម្បូរដោយឥរិយាបថ ដូចប្រកាសនូវ ការសម្បូរដោយសតិ និងបញ្ញារបស់ខ្លួន តាំងសតិ និងសម្បជញ្ញៈ មានចិត្ត ជាសមាធិ ឈានទៅ កាលនឹងទៅតាមក្រោយភិក្ខុទាំងឡាយ មិនប្រឡាក់ ប្រឡូសដោយភិក្ខុទាំងនោះ ។ ព្រោះហេតុអ្វី ព្រោះជាបុគ្គលដែលនៅដោយ ការមិនប្រឡូកប្រឡំ ។ ម្យ៉ាងទៀត បុគ្គលទាំងឡាយរមែងមើលងាយរូប របស់លោកថា គួរមើលងាយ ជាទីតាំងនៃការមើលងាយ ។ ព្រះថេរៈដឹង ដូច្នោះ ទើបដើរទៅខាងក្រោយ ដោយគិតថា ភិក្ខុទាំងនេះ កុំបាននូវបាប ព្រោះអាស្រ័យអាត្មាអញឡើយ ។ ភិក្ខុទាំងនោះ និងព្រះថេរៈ ដល់ក្រុង សាវត្ថី ចូលទៅកាន់វិហារ គាល់ព្រះមានព្រះភាគដល់ទីប្រថាប់ ដោយ ប្រការដូច្នោះ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា តេន ទោ បន សមយេន អាយស្នា លកុណ្ណកកទ្ធិយោ ដូច្នោះជាដើម ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **ទុព្វណ្ណំ** បានដល់ រូបគួរឆ្នើម ។ ដោយ
 ពាក្យនោះ លោកសម្តែងដល់ព្រះថេរៈ មិនមានការដល់ព្រមដោយវណ្ណៈ និង
 ដល់ព្រមដោយទ្រង់ទ្រាយ ។ បទថា **ទុទ្ទស្សិកំ** ប្រែថា ឃើញហើយមិនគួរ
 ជ្រះថ្លា ។ ដោយបទនោះ សម្តែងដល់លោក មិនមានការបរិបូណ៌ដោយ
 អនុព្យញ្ជនៈ និងការសម្បូរដោយអាការ ។ បទថា **ឌុកោជិមកំ** ប្រែថា ត្រឡប់
 ដោយពាក្យនេះ ទ្រង់សម្តែងដល់ព្រះថេរៈ មិនមានការសម្បូរដោយកម្ពស់ ។
 បទថា **យេកុយ្យន ភិក្ខុនំ បរិក្ខត្របំ** បានដល់ មានរូបរាងដែលភិក្ខុបុគ្គល
 ទាំងឡាយមើលងាយ ។ ភិក្ខុបុគ្គលខ្លះ ដូចជាឆ្មៃគ្រឿងជាដើម កាល
 មិនដឹងគុណរបស់លោក ចាប់ស្ទាបអង្កែលត្រង់ដៃ និងស្លឹកត្រចៀកជាដើម
 លេង និងមើលងាយ ព្រះអរិយៈ ឬកល្យាណបុគ្គលមិនមើលងាយឡើយ ។

បទថា **ភិក្ខុ អាមន្តេសិ** សេចក្តីថា ត្រាស់ហៅភិក្ខុមកធ្វើអ្វី ។ ឆ្លើយថា
 ដើម្បីប្រកាសគុណរបស់ព្រះថេរៈ ។ បានឮថា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ព្រះ-
 តម្រិះយ៉ាងនេះថា ភិក្ខុទាំងនេះមិនដឹងថា បុត្រតថាគត មានអានុភាពច្រើន
 ព្រោះហេតុនោះ ទើបនាំគ្នាមើលងាយ សេចក្តីនោះនឹងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីវត្ថុមិន
 មែនប្រយោជន៍ ដើម្បីទុក្ខអស់កាលយូរដល់ភិក្ខុទាំងនោះ ណ្ហើយចុះ តថាគត
 នឹងប្រកាសគុណរបស់ភិក្ខុនេះ ដល់ភិក្ខុទាំងឡាយ ហើយនឹងដោះភទ្ទិយៈឲ្យ
 ផុតអំពីការមើលងាយ ។

បទថា **បស្ស្ចេ នោ** ប្រែថា ពួកអ្នកចូរមើល ។ បទថា **ន ច សា**
សមាបត្តិ សុលក្សនា យា តេន ភិក្ខុនា អសមាបន្នបុព្វា សេចក្តីថា

ឈ្មោះថា សមាបត្តិណាមួយ ដែលទូទៅដល់សាវ័ក មានប្រភេទយ៉ាងនេះ គឺរូបសមាបត្តិ អរូបសមាបត្តិ ព្រហ្មវិហារសមាបត្តិ និរោធសមាបត្តិ និង ផលសមាបត្តិ ក្នុងសមាបត្តិទាំងនោះ សមាបត្តិណាមួយ មិនមែនបានដោយ ងាយ គឺដោយលំបាក ។ លក្ខណ្ឌកកទ្ធិយកិក្ខុនោះ មិនធ្លាប់ចូលសមាបត្តិ នោះមិនមានឡើយ ។ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគកាលទ្រង់ប្រកាស ភាពដែលព្រះថេរៈនោះមានបូជ្ឈច្រើន ក្នុងពាក្យដែលត្រាស់ថា **មហានិទ្ទិកោ មហានុភារោ** ឥឡូវនេះ ដើម្បីប្រកាសភាពដែលលោកមានអានុភាពច្រើន ទើបត្រាស់ពាក្យជាដើមថា **យស្ស ចត្តាយ ដូច្នោះ ។** ពាក្យនោះមានន័យដូច ពោលហើយ ខាងដើមនោះឯង ។

ក្នុងពាក្យទាំងនោះ ដោយពាក្យថា **ឯសោ ភិក្ខុវេ ភិក្ខុ** ជាដើម ព្រះ មានព្រះភាគទ្រង់សម្តែងថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុនេះ មិនមែនភិក្ខុសាមញ្ញ បុគ្គលមិនគួរមើលងាយ ដោយហេតុត្រឹមតែជាអ្នកមានរូបគួរខ្ពើម មិនគួរមើល ជាមនុស្សត្រឡប់ ឬថា ដើរតាមក្រោយភិក្ខុទាំងឡាយ ដោយពិត ជាភិក្ខុមានបូជ្ឈ ច្រើន មានអានុភាពច្រើន សេចក្តីពិត វត្ថុណាមួយ ដែលសាវ័កគប្បីដល់ វត្ថុទាំងអស់នោះ ភិក្ខុនេះដល់ហើយដោយលំដាប់ ព្រោះដូច្នោះ ទើបធ្វើភិក្ខុ នោះឲ្យឆ្ងន់ ដូចគ្រឿង ហើយទើបសម្លឹងមើល សេចក្តីនោះនឹងប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីជាប្រយោជន៍ និងសេចក្តីសុខអស់កាលយូរដល់អ្នកទាំងឡាយ ។

បទថា **ឯតមត្តំ វិទិត្យា** សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបដោយអាការទាំងពួង នូវ គំនរនៃគុណរបស់ព្រះលក្ខណ្ឌកកទ្ធិយៈ មានភាពជាអ្នកមានបូជ្ឈច្រើន មាន

អានុភាពច្រើនជាដើមនេះ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ដែលសម្តែងសេចក្តីនោះ ។

ទោស លោកហៅថា ឯល ក្នុងបទថា នេលឆ្មោ នេះ ក្នុងព្រះគាថា
 នេះ ។ ទោសនៃពាក្យនោះមិនមាន ហេតុនោះ ទើបពាក្យនោះ ឈ្មោះថា
 នេលំ ។ នេល នោះ គឺអ្វី គឺសីលដែលបរិសុទ្ធដោយល្អ ។ ពិតហើយ សីល
 ដែលបរិសុទ្ធដោយល្អនោះ លោកបំណងយកថា ជា នេល ក្នុងព្រះគាថានេះ
 ព្រោះអត្ថថា មិនមានទោស ។ ក៏ក្តីឈ្មោះថា នេលន្ត ព្រោះមានអង្គដែលជា
 ប្រធានដែលមិនមានទោស ។ ភ្ជាប់សេចក្តីដោយពាក្យដែលលោកពោល
 ដោយរថ ។ ព្រោះដូច្នោះ ជាអ្នកមានអង្គ គឺសីលដែលបរិសុទ្ធដោយល្អ ។
 ពិតហើយ សីលដែលសម្បយុត្តដោយអរហត្តផល លោកបំណងយកក្នុង
 ទីនេះ អត្តភាពដូចរថ ឈ្មោះថា សេតបច្ឆានោ ព្រោះមានដំបូលពណ៌ស ។
 បទថា បច្ឆានោ បានដល់ សំពត់កម្ពលជាដើម ដែលក្រាលលើរថ ។ រថ
 គឺអត្តភាពនោះ មានពណ៌សក្តី មានពណ៌ក្រហមក្តី ខៀវក្តី ពណ៌ណាមួយ
 ព្រោះមានការសបរិសុទ្ធដោយល្អ តែក្នុងទីនេះ លោកពោលថា សេត-
 បច្ឆានោ មានដំបូលស ព្រោះអាស្រ័យការដែលបរិសុទ្ធដោយល្អ
 ព្រោះបំណងយកការរួចផុត ដោយអរហត្តផល ដូចឧបមាថា រថមានគ្រឿង
 បរិក្ខារពណ៌ស ។ កាំ ១ គឺសតិរបស់រថនោះមាន ហេតុនោះ រថនោះ
 ឈ្មោះថា មានកាំ ១ ។ បទថា វត្ថុតិ បានដល់ រមែងប្រព្រឹត្តទៅ ។
 ដោយបទថា រថោ នេះ ទ្រង់ត្រាស់សំដៅដល់អត្តភាពរបស់ព្រះថេរៈ ។

បទថា អនិយំ ប្រែថា មិនមានទុក្ខ អធិប្បាយថា រៀបចាកការកម្រើក

នៃកិលេស ដូចយានដែលរៀរចាកការកម្រើក ដូច្នោះ ។ បទថា អាយុន្តំ
 បានដល់ មកខាងក្រោយ គឺក្រោយភិក្ខុជាច្រើន ។ បទថា ឆិទ្ធសោតំ បាន
 ដល់ កាត់ក្រសែហើយ ។ ពិតហើយ ក្រសែនៃសប្បិ និងប្រេងជាដើមដែល
 លាបត្រង់ក្បាល ភ្លៅ និងដុំ ហូរទៅ គឺជ្រួតជ្រាបទៅ ដើម្បីឲ្យរថតាមប្រក្រតី
 ស្កុះទៅស្រួល ព្រោះដូច្នោះ ទើបរថនោះឈ្មោះថា មានក្រសែមិនដាច់ ។ តែ
 រថនេះ ឈ្មោះថា ដាច់ក្រសែហើយ ព្រោះលះក្រសែកិលេស ៣៦ បានជា
 សមុច្ឆេទ ។ នូវរថដែលដាច់ក្រសែហើយនោះ ។ ឈ្មោះថា អពន្ធនោ
 ព្រោះរថនោះមិនមានចំណង ។ ពិតហើយ ចំណងទាំងឡាយរបស់រថ មាន
 គ្រឿងប្រកប មួយអន្លើដោយភ្លៅ រមែងមានច្រើន ដើម្បីធ្វើមិនឲ្យរថនោះ
 រង្គោះរង្គើ ដោយហេតុនោះ ទើបរថនោះ ឈ្មោះថា មានគ្រឿងចង ។ តែរថ
 នេះ ឈ្មោះថា មិនមានចំណង គឺសំយោជនៈទាំងពួងអស់ទៅ មិនមាន
 សេសសល់ ។ នូវរថដែលមិនមានគ្រឿងចងនោះ ។ ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់បានទទួលសោមនស្សដោយគុណរបស់ព្រះថេរៈ ទើបត្រាស់ហៅដោយ
 ព្រះតម្រាស់ថា ចូរមើល ។

ព្រះសាស្តាទ្រង់សម្តែងព្រះលក្ខណ្ឌកក្ខិយៈ ឲ្យជាអ្នកមានចក្រដោយល្អ
 ដោយលើកអរហត្តផលឡើងជាប្រធាន ឲ្យជាបុគ្គលមានវត្ថុកំបាំង ឆ្លងផុត
 ហើយដោយល្អ ដោយវិមុត្តិ ដែលសម្បយុត្តដោយអរហត្តផល ឲ្យជាបុគ្គល
 មានកំបាំងដោយល្អ ដោយសតិដែលតាំងមាំដោយល្អ ឲ្យជាអ្នកមិនកម្រើក
 ព្រោះកិលេសជាគ្រឿងកម្រើកមិនមាន ឲ្យជាអ្នកមិនមានកិលេសជាគ្រឿងលាប

ព្រោះគ្រឿងលាប គឺតណ្ហាមិនមាន ឲ្យជាបុគ្គលមិនមានកិលេសជាគ្រឿងចង
ព្រោះមិនមានសំយោជនៈជាដើម ឲ្យដូចជាវចទីមដោយសេះអាជានេយ្យ ដែល
ប្រកបដោយល្អហើយ ដែលមានគ្រឿងតាក់តែងល្អហើយ ។^{១៣៣}

អដ្ឋកថា លក្ខណ្ណកក្កិយសូត្រទី ៥ ចប់

សុត្តន្តបិដក

តណ្ហាក្កិយសូត្រ

[១៥២] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ
ទ្រង់គង់នៅក្នុងវត្តជេតពន របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ជិតក្រុងសាវត្ថី ។
សម័យនោះឯង ព្រះអញ្ញាកោណ្ណញ្ញៈដ៏មានអាយុ អង្គុយពែនភ្នែក តម្រង់
កាយត្រង់ ក្នុងទីជិតនៃព្រះមានព្រះភាគ ហើយពិចារណា តណ្ហាសន្ធិយ-
វិមុត្តិ គឺ និព្វាន ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ទតឃើញ ព្រះអញ្ញាកោណ្ណញ្ញៈដ៏
មានអាយុ អង្គុយពែនភ្នែក តម្រង់កាយត្រង់ ក្នុងទីជិតហើយពិចារណា
តណ្ហាសន្ធិយវិមុត្តិ ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ ជ្រាបច្បាស់សេចក្តីនេះហើយ
ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

បួស គឺ អវិជ្ជា និងផែនដី គឺអាសវៈ មិនមានដល់
អរិយបុគ្គលណា ស្លឹក គឺ សេចក្តីស្រវឹង ក៏មិនមាន
វល្លិ គឺមានៈ និងមានមកអំពីណា បុគ្គលណានឹងគួរ

តិះដៀលនូវអរិយបុគ្គលនោះ ដែលជាអ្នកប្រាជ្ញ ផុត
ចាកចំណង់បាន សូម្បីពួកទេវតា ក៏សរសើរបុគ្គល
នោះ ទាំងព្រហ្មក៏សរសើរដែរ ។ សូត្រទី ៦ ។^{១២៣}

អដ្ឋកថា

តណ្ហាក្ខយសូត្រ

តណ្ហាក្ខយសូត្រទី ៦ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[១៥២] បទថា កោណ្ឌញ្ញោ ក្នុងបទថា អញ្ញាសិកោណ្ឌញ្ញោ នេះ
ជាឈ្មោះនៃព្រះថេរៈដែលមកដោយគោត្រ ។ ក្នុងបណ្ណាសាវ័កទាំងឡាយ ព្រះ
ថេរៈ ប្រាកដក្នុងព្រះសាសនាថា អញ្ញាកោណ្ឌញ្ញោនោះឯង ដោយពាក្យ
ឧទានដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា អញ្ញាសិ វត កោ កោណ្ឌញ្ញោ
ព្រោះត្រាស់ដឹងអរិយសច្ច ៤ មុនសាវ័កទាំងអស់ ។

បទថា តណ្ហាសង្ខយវិមុត្តិ ឈ្មោះថា ធម៌ជាទីអស់ទៅនៃតណ្ហា ព្រោះ
ជាទីអស់តណ្ហា គឺជាទីដែលលះតណ្ហា បានដល់ ព្រះនិព្វាន ។ ការរួចផុត
ព្រោះការអស់ទៅនៃតណ្ហានោះ ។ ម្យ៉ាងទៀត អរិយមគ្គ ឈ្មោះថា ធម៌ជាទី
អស់ទៅនៃតណ្ហា ព្រោះជាហេតុអស់ គឺជាហេតុលះតណ្ហា ឈ្មោះថា តណ្ហា-
សង្ខយវិមុត្តិ ព្រោះមានវិមុត្តិជាផល ឬជាទីបំផុតនៃអរិយមគ្គ ដោយនិប្ប-

វិយាយ បានដល់ សមាបត្តិដែលសម្បយុត្តដោយអរហត្តផល ។ ជាបុគ្គល
អង្គុយពិចារណាសមាបត្តិ ដែលសម្បយុត្តដោយអរហត្តនោះ ។ ពិតហើយ
ព្រះអញ្ញាកោណ្ឌញ្ញៈនេះចូលផលសមាបត្តិច្រើន ព្រោះដូច្នោះ សូម្បីក្នុងទីនេះ
លោកក៏បានធ្វើយ៉ាងនេះ ។

បទថា ឯតមន្តំ វិទិត្យា សេចក្តីថា កាលទ្រង់ជ្រាបការពិចារណាអរ-
ហត្តផលរបស់ព្រះអញ្ញាកោណ្ឌញ្ញៈហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ដែល
សម្តែងដល់សេចក្តីនោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា យស្ស មូលំ ធមា នត្ថិ សេចក្តីថា ព្រះ-
អរិយបុគ្គលណាមិនមានអវិជ្ជាដូចជាបួសនៃដើមឈើ គឺអត្តភាព និងមិនមាន
ផែនដី ពោល គឺអាសវៈ និវរណៈ និងអយោនិសោមនសិការដែលជាទីតាំង
អាស្រ័យនូវអវិជ្ជានោះឯង ព្រោះដកឡើងបានដោយអរហត្តមគ្គ ។ គប្បីជ្រាប
សម្តែងបទក្នុងបទថា បណ្ណា នត្ថិ កុតោ លតា នេះថា វាល្វិមិនមាន ស្លឹក
នឹងមានអំពីណា ។ អធិប្បាយថា សូម្បីវាល្វិ ពោល គឺមែកធំ មែកតូច
ជាដើម មានមានៈ និងអតិមានៈជាដើម រមែងមិនមាន ស្លឹក គឺមទៈ បមាទៈ
មាយា និងសាថយ្យៈជាដើម នឹងមានអំពីណា ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា
បណ្ណា នត្ថិ កុតោ លតា សេចក្តីថា កាលពន្ធកដុះឡើង ស្លឹកឈើក៏កើត
ឡើងមុន ក្រោយមក លោកពោលតាំងឈ្មោះថា លតា គឺមែកធំ មែកតូច ។
ក្នុងពាក្យនោះ មូល គឺអវិជ្ជា និងកិលេស មានអាសវៈជាដើម ដែលជាទី
តាំងអាស្រ័យរបស់មូល គឺអវិជ្ជានោះ រមែងមិនមានដល់ដើមឈើ គឺអត្តភាព

ណា ដែលគួរដល់ការកើតឡើង ក្នុងកាលមិនមានការចម្រើនអរិយមគ្គ ព្រោះ
 ចម្រើនអរិយមគ្គហើយ ។ ក្នុងទីនេះ ដោយ មូល សព្វនោះឯង គប្បីជ្រាប
 ថា លោកកាន់យក សូម្បីការៈដែលកម្មជាទីតាំងនៃពូជ ព្រោះជាហេតុនៃ
 មូលនោះឯង ។ កាលពូជ គឺកម្មមិនមាន ពន្ធក គឺវិញ្ញាណដែលមានពូជ
 គឺកម្ម ជាគ្រឿងសម្គាល់ និងស្លឹក មែក មាននាមរូប សឡាយតនៈ ... ជា
 ដើម ដែលមានពន្ធក គឺវិញ្ញាណជាគ្រឿងសម្គាល់ មិនមានការកើតឡើង
 ឡើយ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា ព្រះអរិយបុគ្គលណាមិន
 មានអវិជ្ជាជាបូសគល់ មិនមាន វល្លិ គឺមានជាដើម ស្លឹក គឺការស្រវឹង
 ជាដើមនឹងមានអំពីណា ។ បទថា ទំ ធីរំ ពន្ធា មុត្តំ សេចក្តីថា នូវព្រះ
 អរិយបុគ្គលនោះ ដែលឈ្មោះថា ធីរៈ ព្រោះឈ្មោះមាន ដោយការប្រកប
 សេចក្តីព្យាយាម គឺសម្មប្បធាន ៤ ដែលផុតចាកគ្រឿងចង គឺអភិសង្ខារ
 ដែលជាតួកិលេសទាំងអស់នោះឯង ។ បទថា ទំ ក្នុងបទថា កោ ទំ
 និទ្ធិតុមរហតិ នេះ ត្រឹមតែជានិបាត បុគ្គលណា មានជាតិនៃវិញ្ញាណ គួរ
 និន្ទា តិះដៀលបុគ្គលដែលផុតចាកកិលេសទាំងពួង ដែលប្រកបដោយគុណ
 ដ៏កំពូល មានសីលគុណជាដើម ដោយប្រការដូច្នោះ ព្រោះមិនមានការនិន្ទា
 ជាគ្រឿងសម្គាល់នោះឯង ។ បទថា ទេវាបិ នំ បសំសន្តិ សេចក្តីថា
 ដោយពិត ស្តេចទេវតាដឹងគុណវិសេស មានសក្កៈជាដើម ក៏រមែងសរសើរ
 ដោយ អបិ សព្វ សូម្បីមនុស្ស មានក្សត្រដែលជាបណ្ឌិតជាដើម ក៏រមែង
 សរសើរក្រៃលែងឡើងទៀត សូម្បីព្រហ្ម ក៏សរសើរ គឺមហាព្រហ្មក្តី ព្រហ្មក្តី

នាគក្តី យក្ខក្តី គន្ធាញ្ចជាដើមក្តី ជនដទៃក្តី ក៏រមែងសរសើរ គឺសរសើរ
ដូចគ្នា ។^{១៧៧}

អដ្ឋកថា តណ្ហាកូលសូត្រទី ៦ ចប់

សុត្តន្តបិដក

បឋមសុត្តន្តបិដក

[១៥៣] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ
ទ្រង់គង់នៅក្នុងវត្តជេតពន របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ជិតក្រុងសាវត្ថី ។
សម័យនោះឯង ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់ពិចារណា ការលះបង់នូវការ
ពិចារណាបឋមសញ្ញា (សញ្ញាជាគ្រឿងយឺតយូរ) របស់ព្រះអង្គ ។ លុះ
ព្រះមានព្រះភាគ ជ្រាបការលះបង់នូវការពិចារណា បឋមសញ្ញារបស់ព្រះ
អង្គហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺខ្មោចនេះ ក្នុងវេលានោះថា

បឋមសញ្ញាក្តី ការមាំមួនក្តី មិនមានដល់បុគ្គលណា បុគ្គល
នោះ ឈ្មោះថា បានកន្លងកិលេសជាតិជាគ្រឿងតផង ជើង
គុល គឺអវិជ្ជាផង មនុស្សលោក ព្រមទាំងទេវលោក ក៏មិន
មើលងាយអ្នកប្រាជ្ញ ដែលគ្មានតណ្ហា ហើយប្រព្រឹត្តទៅ
ដោយញ្ញាណនោះបានឡើយ ។ សូត្រទី ៧ ។

អដ្ឋកថា

បបព្ភាសញ្ញាសុត្រ

បបព្ភាសញ្ញាសុត្រទី ៧ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[១៥៣] បទថា បបព្ភាសញ្ញាសង្ខាបហានំ សេចក្តីថា កិលេស
 ឈ្មោះថា ធម៌ជាគ្រឿងយឺតយូរ ព្រោះដែលកើតឡើងឯង ធ្វើឲ្យយឺតយូរ គឺ
 ពង្រីកនូវសន្តាននោះឲ្យទូលំទូលាយ បានដល់ ឲ្យតាំងនៅយូរដោយពិសេស
 បានដល់ រាគៈ ទោសៈ មោហៈ ទិដ្ឋិ និងមានៈ ។ សមដូចពាក្យដែល
 លោកពោលថា រាគៈ ជាធម៌ធ្វើឲ្យយឺតយូរ ទោសៈ ជាធម៌ធ្វើឲ្យយឺតយូរ
 មោហៈ ជាធម៌ធ្វើឲ្យយឺតយូរ តណ្ហា ជាធម៌ធ្វើឲ្យយឺតយូរ ទិដ្ឋិ ជាធម៌ធ្វើ
 ឲ្យយឺតយូរ មានៈ ជាធម៌ធ្វើឲ្យយឺតយូរ ។ ម្យ៉ាងទៀត ធម៌ មានអត្ថថា
 សៅហ្មង ឈ្មោះថា អត្ថនៃធម៌ជាគ្រឿងយឺតយូរ ធម៌ មានអត្ថដូចសំរាម
 ឈ្មោះថា អត្ថនៃធម៌ជាគ្រឿងយឺតយូរ ។ ក្នុងបបព្ភាធម៌ទាំងនោះ សុកសញ្ញា
 ជាគ្រឿងសម្គាល់របស់បបព្ភាធម៌ គឺរាគៈ អាយាតវត្ថុជាគ្រឿងសម្គាល់របស់
 បបព្ភាធម៌ គឺទោសៈ អាសវៈជាគ្រឿងសម្គាល់របស់បបព្ភាធម៌ គឺមោហៈ
 វេទនាជាគ្រឿងសម្គាល់របស់បបព្ភាធម៌ គឺតណ្ហា សញ្ញា ជាគ្រឿងសម្គាល់
 របស់បបព្ភាធម៌ គឺទិដ្ឋិ វិតក្ក ជាគ្រឿងសម្គាល់របស់បបព្ភាធម៌ គឺមានៈ ។
 សញ្ញាដែលកើតព្រមជាមួយបបព្ភាធម៌ទាំងនោះ ឈ្មោះថា បបព្ភាសញ្ញា ។
 ឯភាគៈ កោដ្ឋាសនៃបបព្ភាសញ្ញា ឈ្មោះថា ចំណែកនៃបបព្ភាសញ្ញា ពោល
 ដោយអត្ថ បានដល់ គំនរនៃកិលេស ដែលជាចំណែកនៃធម៌ ជាគ្រឿងយឺត
 យូរនោះ មួយអង្វើដោយនិមិត្ត ។ ក្នុងទីនេះ សព្វថា សញ្ញា រមែងមាន

ដោយបបញ្ចធម៌នោះ ជាហេតុដែលទូទៅដល់ចំណែកនោះៗ ។ សមដូចពាក្យ
 ដែលលោកពោលថា សេចក្តីពិត ចំណែកនៃបបញ្ចធម៌ មានសញ្ញាជាហេតុ ។
 ការលះនូវចំណែកនៃបបញ្ចធម៌ទាំងនោះ ។ អធិប្បាយថា កាត់កិលេស មាន
 រាគៈជាដើម ដោយមគ្គនោះៗ បានជាសមុច្ឆេទ ។

បានឮថា ក្នុងកាលនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ពិចារណាកិលេសដែល
 ជាហេតុនៃសេចក្តីវិនាសក្នុងអតីតជាតិរបស់ព្រះអង្គ រាប់សែនកោដិ ដែលទ្រង់
 លះបាន មួយអង្វើដោយវាសនា នាពោធិមណ្ឌល ដោយអរិយមគ្គក្នុងភពចុង
 ក្រោយនេះ និងទ្រង់ឃើញសន្តានរបស់សត្វដែលដល់ព្រមទៅដោយកិលេស
 សៅហ្មងទៅដោយកិលេស មានរាគៈជាដើម ដែលដោះបានលំបាក ដូចឃ្លោក
 ដែលពេញទៅដោយទឹកបាយ ដូចកាជនៈដែលពេញទៅដោយតក្កៈ និងដូច
 កំណាត់សំពត់ចាស់ដែលជ្រលក់ដោយប្រេង ទើបទ្រង់កើតបីតិបាមោជ្ជឡើង
 ថា កិលេសវដ្តនេះ ឈ្មោះថា ជាព្រៃស្តុកយ៉ាងនេះ ដែលកើតឡើងមិនមាន
 ទីបំផុតខាងដើម តថាគតលះបានហើយជាសមុច្ឆេទ ព្រោះលះហើយដោយល្អ
 យ៉ាងគួរអស្ចារ្យ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាន ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោល
 ថា លុះព្រះមានព្រះភាគ ជ្រាបការលះបង់នូវការពិចារណាបបញ្ចសញ្ញា
 របស់ព្រះអង្គហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះ ដូច្នោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា យស្ស បបញ្ចា ធិតិ ច នត្តិ សេចក្តីថា
 ព្រោះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សម្តែងចេញចំពោះព្រះអង្គឲ្យដូចអ្នកដទៃ ដូច្នោះ
 អគ្គបុគ្គលណា មិនមានធម៌ជាគ្រឿងយឺតយូរ ដែលមានលក្ខណៈដូចពោល

ហើយ នឹងមិនមានការតាំងចិត្តនៅក្នុងសង្សារ ដែលបបញ្ចធម៌ទាំងនោះសាង
ឡើង ។ តែក្នុងនេត្តិ លោកពោលថា អនុស័យ ឈ្មោះថា ធិតិ ។ ពិត
ហើយ អនុស័យ ក៏ជាមូលនៃការកើតក្នុងភព ។ បាលីថា សត្តេ សង្ខារេ
ឋេបេតិ នឹងបាលីថា បបញ្ចដ្ឋិតិ ដូច្នោះក៏មាន ។ បាលីនោះមានអធិប្បាយ
ដូច្នោះថា ការតាំងនៅ គឺការដែលបបញ្ចធម៌កំពុងប្រាកដ បានដល់ ដែលមិន
ទាន់កាត់ផ្តាច់ដោយមគ្គ ឈ្មោះថា បបញ្ចដ្ឋិតិ ។ ម្យ៉ាងទៀត ការតាំងនៅ
នៃវដ្តៈ ព្រោះជាហេតុកើតឡើងនៃកុសល អកុសល និងវិបាកដ៏សេស គឺ
បបញ្ចធម៌ ឈ្មោះថា បបញ្ចដ្ឋិតិ ។ បបញ្ចដ្ឋិតិនោះ មិនមានដល់អគ្គបុគ្គល
ណា ។ បទថា សន្ធានំ បលិយេត្តា វិភិវត្តោ សេចក្តីថា បុគ្គលណាឈាន
កន្លងនូវតណ្ហា និងទិដ្ឋិ ដែលបានឈ្មោះថា សន្ធាន ព្រោះដូចជាទី-ត ព្រោះ
អត្តថា ជាគ្រឿងចង និងឈានកន្លងអវិជ្ជា ពោល គឺជើងគុល ព្រោះដូច
ជាជើងគុល ព្រោះរារាំងការចូលទៅកាន់នគរ គឺព្រះនិព្វាន គឺឈានកន្លង
ដោយពិសេស ដោយការលះកិលេស មួយអន្លើដោយវាសនា ។ តែអាចារ្យ
មួយពួកទៀត ពោលដោយសេចក្តីក្រោធថា សន្ធាន ពាក្យនោះ មិនគួរកាន់
យកធិតិនោះ លោកហៅថា ធ្វើហេតុឲ្យបុគ្គលដទៃជាប់ ។ បទថា តំ និត្តណ្ណំ
មុនី ចរន្តំ សេចក្តីថា នូវព្រះអរិយបុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា ជាអ្នកប្រាសចាក
តណ្ហា ព្រោះមិនមានតណ្ហា ដោយប្រការទាំងពួង ។ ឈ្មោះថា មុនី ព្រោះ
ដឹងនូវលោកទាំង ២ និងដឹងប្រយោជន៍ខ្លួន និងប្រយោជន៍អ្នកដទៃ ឈ្មោះថា
ត្រាច់ទៅដោយឥរិយាបថ ៤ ដោយការ ញ៉ាំងសមាបត្តិផ្សេងៗ ឲ្យត្រាច់ទៅ

នឹងដោយការញ៉ាំងញាណ ដែលមិនទូទៅដល់ញាណដទៃឲ្យត្រាប់ទៅ ដើម្បី
 ជាប្រយោជន៍ដល់សត្វទាំងពួង ដោយចំណែកមួយនោះឯង ។ បទថា នាវ-
 ជានាតិ សនេវកោមិ លោកោ សេចក្តីថា សត្វលោកដែលកើតមកដោយ
 បញ្ញារបស់ខ្លួន ព្រមទាំងទេវលោក មួយអង្វើដោយព្រហ្មក្នុងកាលណាមួយ
 ក៏មិនដឹង មិនបានសោយ ដោយពិត ធ្វើឲ្យធ្ងន់ ត្រេកអរក្នុងការបូជាសក្ការៈ
 ដោយគោរពថា បុគ្គលនេះប៉ុណ្ណោះជាបុគ្គលប្រសើរ ជាបុគ្គលឧត្តម អគ្គ-
 បុគ្គលក្រៃលែងក្នុងលោក ដូច្នោះឯង ។^{១២៣}

អដ្ឋកថា បបព្ភាក្ខយសូត្រទី ៧ ចប់

សុត្តន្តបិដក

មហាកថានិទានសូត្រ

[១៥៤] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់គង់នៅក្នុងវត្តជេតពន របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ជិតក្រុងសាវត្ថី ។
 សម័យនោះឯង ព្រះមហាកថានិទានអាយុ អង្គុយពែនក្នុង តម្រង់កាយ
 ត្រង់ ផ្ទះចិត្តទៅរកកាយគតាសតិ ឲ្យមានមុខឆ្ពោះទៅព្រះខាងក្នុង ជិតព្រះ
 មានព្រះភាគ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ទតឃើញព្រះមហាកថានិទានអាយុ
 អង្គុយពែនក្នុង តម្រង់កាយត្រង់ ផ្ទះចិត្តទៅរកកាយគតាសតិ ឲ្យមានមុខ
 ឆ្ពោះទៅព្រះខាងក្នុង ក្នុងទីជិតហើយ ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់

សេចក្តីនេះហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

កាយគតាសតិ ដែលបុគ្គលណា តម្កល់រឿយៗ គ្រប់កាល
(កាយគតាសតិនោះ) មិនមានដល់បុគ្គលនោះផង មិន
មានដល់អាត្មាអញ (ក្នុងអតីតកាល) ផង នឹងមិនមាន
ដល់អាត្មាអញ (ក្នុងអនាគត) ផង មិនមានដល់អាត្មា
អញ (ក្នុងកាលឥឡូវនេះ) ផង បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា
នៅដោយអនុបុព្វវិហារធម៌ គប្បីត្រូវតណ្ហាជាពិស ក្នុងកាល
(ទាំង ៣) ក្នុងភពទាំង ៣ នោះបាន ។ សូត្រទី ៨ ។

អដ្ឋកថា

មហាកថានុសូត្រ

មហាកថានុសូត្រទី ៨ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[១៥៤] អដ្ឋត្ថ សព្វនេះ ក្នុងបទថា អដ្ឋត្ថំ នេះ មកក្នុងអត្ថថា
កើតខាងក្នុង ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា ឆ អដ្ឋត្ថិកានិ អាយតនានិ
អាយតនៈខាងក្នុង ៦ ដូច្នោះ ។ មកក្នុងអត្ថថា កើតក្នុងខ្លួន ដូចក្នុងប្រយោគ
ជាដើមថា អដ្ឋត្ថា ធម្មា ធម៌ទាំងឡាយកើតក្នុងខ្លួន នឹងក្នុងប្រយោគមួយ
ទៀតថា អដ្ឋត្ថំ វា កាយេ កាយានុបស្សី ពិចារណានូវកាយក្នុងកាយ
ដូច្នោះ ។

មកក្នុងអត្ថថា ជាខាងក្នុងនៃអារម្មណ៍ ដូចក្នុងប្រយោគជាដើមថា សត្វ-
 និមិត្តានំ អមនសិការា អជ្ឈតំ សុញ្ញតំ ឧបសម្បជ្ឈ វិហរតិ ព្រោះមិន
 មនសិការដល់និមិត្តទាំងពួង ភិក្ខុចូលដល់សុញ្ញតដែលជាខាងក្នុង អធិប្បាយ
 ថា ក្នុងតំណែងដែលជាធំ ។ ពិតហើយ ផលសមាបត្តិ ឈ្មោះថា ជាឋានៈ
 ដ៏ធំនៃព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ មកក្នុងអត្ថថា ជាខាងក្នុងនៃគោចរ ដូចក្នុងប្រយោគ
 ជាដើមថា តេនានន្ទ ភិក្ខុនា តស្មី យេវ បរិមស្មី សមាធិនិមិត្តេ អជ្ឈតមេវ
 ចិត្តំ សណ្ឋាបេតតំ សន្និសានេតតំ ឯកោទិកាតតំ សមាទហាតតំ ម្នាល
 អានន្ទ ភិក្ខុនោះ ត្រូវតាំងចិត្ត ធ្វើចិត្តឲ្យជ្រះថ្លា ធ្វើចិត្តឲ្យស្ងប់ស្ងាត់ ធ្វើចិត្ត
 ឲ្យរីករាយខាងក្នុង ក្នុងសមាធិនិមិត្តពីមុននោះវិញ ។ ក្នុងទីនេះ អ្នកគប្បី
 ឃើញថា មកក្នុងអត្ថថា មានគោចរជាខាងក្នុងនោះឯង ព្រោះដូច្នោះ ទើប
 លោកពោលថា បទថា អជ្ឈតំ បានដល់ ក្នុងអារម្មណ៍កម្មដ្ឋានដែលជា
 អារម្មណ៍ខាងក្នុង ។ បទថា បរិមទំ ប្រែថា ចំពោះមុខ ។ បទថា សុបដ្ឋិតាយ
 បានដល់ មានសតិទៅក្នុងកាយ ដែលតាំងមាំដោយល្អ ។ ក្នុងទីនេះ លោក
 ពោលដល់ឈាន ដោយលើកសតិឡើងជាប្រធាន ។ លោកអធិប្បាយដូច្នោះ
 ថា ភិក្ខុចូលឈានជាខាងក្នុង គឺដែលក្រែលែងដែលខ្លួនបានដោយកាយា-
 នុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ។

ព្រះថេរៈនេះ កាលព្រះមានព្រះភាគប្រថាប់នៅក្នុងក្រុងសាវត្ថី ថ្ងៃមួយ
 ត្រាច់បិណ្ឌបាត ក្នុងក្រុងសាវត្ថី ត្រឡប់អំពីបិណ្ឌបាត ក្រោយបច្ឆាកត្ត ចូល
 ទៅកាន់វិហារ សម្តែងវត្តដល់ព្រះមានព្រះភាគ អង្គុយសម្រាកក្នុងពេលថ្ងៃ

សម្មុទ្ទេសនោដោយសមាធិផ្សេងៗ អស់ថ្ងៃ ក្នុងវេលាល្ងាច និងទៅកាន់វិហារ
 កាលព្រះមានព្រះភាគប្រថាប់គង់ត្រង់ព្រះគន្ធកុដិ ទើបគិតថា នេះមិនមែនជា
 កាល ចូលគាល់ព្រះមានព្រះភាគ កំណត់កាលហើយ អង្គុយចូលសមាបត្តិ
 ដូចពោលហើយ ត្រង់មណ្ឌលពោធិព្រឹក្ស មិនឆ្ងាយអំពីព្រះគន្ធកុដិ ព្រះ
 សាស្តា គង់ប្រថាប់ក្នុងព្រះគន្ធកុដិនោះឯង ទតឃើញព្រះថេរៈអង្គុយយ៉ាង
 នោះ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា តេន ខោ បន សមយេន
 អាយស្មា មហាកច្ចានោ ។ បេ។ សុបដ្ឋិតាយ ដូច្នោះជាដើម ។

បទថា ឯតមត្តំ វិទិត្យា សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបដោយអាការទាំងពួង
 សូម្បីការដែលព្រះមហាកច្ចានត្ថេរ ចូលឈានដែលខ្លួនសម្រេចដោយសតិ-
 ប្បដ្ឋានការវិនាសជាបុរេហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ដែលសម្តែងដល់សេចក្តី
 នោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា យស្ស សិយា សព្វនា សតិ សតតំ
 កាយគតា ឧបដ្ឋិតា សេចក្តីថា សតិដែលទៅហើយក្នុងកាយទាំង ២ យ៉ាង
 ដោយការផ្សេងគ្នានៃនាម និងរូប គឺមានកាយជាអារម្មណ៍ គប្បីជាគុណជាតិ
 ដែលភិក្ខុណាផ្តើមតម្កល់បំពេញវិបស្សនា ដោយអំណាចសេចក្តីព្យាយាម
 ដែលប្រព្រឹត្តទៅជាប់តគ្នារឿយៗ មិនដាច់ ដោយពិចារណាលក្ខណៈ មាន
 អនិច្ចលក្ខណៈជាដើមនៃឧបាទានក្ខន្ធ ៥ ក្នុងកាលទាំងអស់ ដោយចែកថ្ងៃ ១
 ជា ៦ ចំណែក ។

បានឮថា ព្រះមហាកច្ចាននេះញ៉ាំងឈានឲ្យកើតដោយកាយគតាសតិ-

កម្មដ្ឋានជាដំបូង ហើយធ្វើឈាននោះឲ្យជាបាទ តាំងវិបស្សនាដោយមុខ គឺ
 កាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ហើយសម្រេចអរហត្ត ។ ក្នុងកាលតមក ដោយ
 ច្រើនលោកចូលឈាននោះឯង ចេញហើយ ពិចារណាឃើញដោយប្រការ
 នោះឯង ហើយចូលផលសមាបត្តិ ។ ព្រះសាស្តាកាលទ្រង់សម្តែងវិធីដែល
 ជាហេតុឲ្យលោកសម្រេចអរហត្ត ទើបត្រាស់ថា បុគ្គលដែលមានសតិក្នុង
 កាលគ្រប់កាល គប្បីតាំងកាយគតាសតិជាប់តត្តា ដើម្បីឲ្យអាការដែល
 កាយគតាសតិនោះប្រាកដជាក់ច្បាស់ ទើបត្រាស់ថា មិនមានដល់បុគ្គលនោះ
 ផង មិនមានដល់អាត្មាអញ (ក្នុងអតីតកាល) ផង នឹងមិនមានដល់អាត្មា
 អញ (ក្នុងអនាគត) ផង មិនមានដល់អាត្មាអញ (ក្នុងកាលឥឡូវនេះ)
 ផង ដូច្នោះ ។

សេចក្តីនោះ កាលពោលដោយពិចារណា គប្បីជ្រាបជា ២ ចំណែក គឺ
 ដោយចំណែកខាងដើម ១ ដោយខណៈពិចារណាមួយ ។

ក្នុង ២ យ៉ាងនោះ គប្បីជ្រាបដោយចំណែកខាងដើមមុន ។ បទថា នោ
 ចស្ស នោ ច មេ សិយា សេចក្តីថា បើក្នុងអតីតកាល កិលេសកម្មរបស់
 អាត្មាអញមិនគប្បីមានសោត ក្នុងកាលជាបច្ចុប្បន្ននេះ អត្តភាពនេះ ក៏មិន
 គប្បីមានដល់អញ គឺមិនគប្បីកើតដល់អញ ព្រោះកម្ម និងកិលេសមានដល់
 អញក្នុងអតីតកាល ដូច្នោះ អត្តភាពរបស់អញក្នុងឥឡូវនេះ ដែលមានកម្ម-
 កិលេសនោះជាគ្រឿងសម្គាល់ រមែងប្រព្រឹត្តទៅ ។ បទថា ន ភវិស្សតិ ន
 ច មេ ភវិស្សតិ សេចក្តីថា ក្នុងអត្តភាពនេះ ព្រោះប្រាសចាកធម៌ដែលជា

បដិបក្ខនោះ ហើយកិលេសកម្ម នឹងមិនមាន គឺនឹងមិនកើតដល់អញ ហើយ
 វិបាកក្នុងអនាគតនឹងមិនមាន គឺនឹងមិនកើតដល់អញ ក្នុងកាលទាំង ៣ ដូច
 ពោលមកហើយនេះ ខន្ធបញ្ចកៈ គឺអត្តភាពរបស់អញ ដែលមានកម្មកិលេស
 ជាហេតុ មិនមែនមានបុគ្គលដែលធំក្រៃលែងជាដើមជាហេតុឡើយ ឈ្មោះថា
 លោកប្រកាសដល់នូវការឃើញនាម និងរូប ព្រមទាំងបច្ច័យថា របស់អញ
 យ៉ាងណា របស់សត្វទាំងពួង ក៏ដូច្នោះ ។

តែកាលពោលដោយពេលពិចារណា គប្បីជ្រាបសេចក្តីដូចតទៅនេះ

បទថា នោ ចស្ស នោ ច មេ សិយា សេចក្តីថា ព្រោះបញ្ចក្ខន្ធនេះ
 ឈ្មោះថា មិនទៀង ព្រោះមានហើយ ត្រឡប់ជាមិនមាន ឈ្មោះថា ជាទុក្ខ
 ព្រោះអត្តថា ត្រូវការកើត និងការរលត់គ្របសង្កត់រឿយៗ ឈ្មោះថា អនត្តា
 ព្រោះអត្តថា មិនប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអំណាច កាលបើដូច្នោះ សកាវណាមួយ
 ដែលឈ្មោះថាអត្តនេះ ក្រៅអំពីបញ្ចក្ខន្ធក៏មិនមាន គឺមិនគប្បីមាន មិនគប្បី
 កើត កាលបើដូច្នោះ បញ្ចក្ខន្ធណាមួយ ដែលឈ្មោះថា ជារបស់អញ មិន
 គប្បីមានដល់អញ មិនកើតដល់អញ ។ ពិតហើយ កាលអត្តមាន វត្ថុ
 ដែលកើតក្នុងខ្លួន ក៏គប្បីមាន ដូចនាមរូបនេះ ដែលកើតក្នុងខ្លួន និងសូន្យទៅ
 ក្នុងបច្ចុប្បន្ន ឬអតីត យ៉ាងណា សកាវណាមួយដែលឈ្មោះថា ជាអត្តា
 ដែលផុតអំពីខ្លួន ក៏ដូច្នោះ នឹងមិនមាន នឹងមិនកើតដល់អញ គឺនឹងមិនមាន
 នឹងមិនកើតដល់អញក្នុងអនាគត បន្ទាប់អំពីនោះ បញ្ចក្ខន្ធណាមួយ ដែលជា
 ទីតាំងនៃការកង្វល់ នឹងមិនមានដល់អញ គឺធម្មជាតិណាមួយ ដែលកើតក្នុង

ខ្លួន និងមិនមានដល់អញ សូម្បីក្នុងអនាគត ។ ដោយពាក្យនេះ ទ្រង់សម្តែង
ដល់ការមិនមានវត្ថុដែលគប្បីប្រកាន់ថាអញ និងគប្បីប្រកាន់ថា របស់អញ
ព្រោះមិនមានក្នុងកាលទាំង ៣ ។ ដោយពាក្យនោះ ឈ្មោះថា ទ្រង់ប្រកាស
សុញ្ញតា ៤ ចំណុច ។

បទថា អនុបុព្វវិហារី តត្ថ សោ សេចក្តីថា កាលព្រះយោគាវចរតាម
ឃើញការៈជារបស់ទេ ដែលមានក្នុងខ្លួន ក្នុងសង្ខារនោះ ក្នុងកាលទាំង ៣
ដូចពណ៌នាមក ដូច្នោះ កាលវិបស្សនាញាណ មានឧទេយព្វយញ្ញាណជាដើម
កើតឡើងដោយលំដាប់ ឈ្មោះថា មានធម៌ជាគ្រឿងនៅដោយលំដាប់ ដោយ
អនុបុព្វវិបស្សនាវិហារធម៌ ។ បទថា កាលនេវ តេ វិសត្តិកំ សេចក្តីថា
ព្រះយោគាវចរនោះ គឺបុគ្គលញ្ញាំងវិបស្សនាឲ្យដល់ទីបំផុត តាំងនៅយ៉ាងនេះ
ឈ្មោះថា គប្បីធ្វើនូវតណ្ហា ពោល គឺតណ្ហាដែលផ្សាយទៅក្នុងអារម្មណ៍
ផ្សេងៗ ព្រោះបន្តវដ្តៈ ៣ ទាំងមូល ដោយកាលដែលដល់នូវការចាស់ក្លា
ដោយកាលដែលវដ្តានគាមិនីវិបស្សនាបន្តដោយមគ្គ និងដោយកាល ដែល
អរិយមគ្គកើតឡើង អធិប្បាយថា គប្បីធ្វើទៅតាំងនៅក្នុងត្រើយនាយនៃ
តណ្ហានោះ ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់បន្តិឧទានដែលសម្តែងដល់ការដែលព្រះមហា-
កប្បានៈសម្រេចអរហត្ត ដោយអានដល់អរហត្តផល ដោយប្រការដូច្នោះ ។^{១៣៣}

អដ្ឋកថាមហាកថានុសូត្រទី ៨ ចប់

សុត្តន្តបិដក

ឧទទានសូត្រ

[១៥៥] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ស្តេចទៅកាន់ចារិក ក្នុងដែនមល្លៈ ជាមួយនឹងភិក្ខុសង្ឃជាច្រើនរូប ទ្រង់ ចូលទៅដល់ព្រាហ្មណគ្រាមឈ្មោះ ថ្មនៈ របស់ពួកមល្លជន ។ ពួកព្រាហ្មណ៍ និងគហបតី អ្នកស្រុកថ្មនៈ បានឮហើយ (ក៏ប្រកាសប្រាប់គ្នា) ថា ម្ចាស់ គ្នាយើង ឮថា សមណគោតម ជាសក្យបុត្ត ចេញចាកសក្យត្រកូល មក បួសហើយស្តេចមកកាន់ចារិក ក្នុងដែនមល្លៈ ជាមួយនឹងភិក្ខុសង្ឃជាច្រើន បានមកដល់ថ្មនៈព្រាហ្មណគ្រាមហើយ ក៏នាំគ្នាយកស្មៅ និងអង្កាម ចាក់ បំពេញអណ្ណន៍ដរាបដល់មាត់ ដោយគិតថា កុំឲ្យសមណៈត្រងោលទាំងនោះ ផឹកទឹកបាន ។

[១៥៦] គ្រានោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ចៀសចេញអំពីផ្លូវ សំដៅ ទៅរកដើមឈើមួយដើម លុះចូលទៅដល់ ទ្រង់គង់លើអាសនៈ ដែលភិក្ខុ ក្រាលថ្វាយ ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់ហើយ ទ្រង់ត្រាស់ប្រើអានន្ទដ៏ មានអាយុថា ម្ចាស់អានន្ទ អ្នកចូរទៅជងទឹកអំពីអណ្ណន៍នុ៎ះ មកឲ្យតថាគត ។ កាលព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់យ៉ាងនេះហើយ ព្រះអានន្ទដ៏មានអាយុ ក្រាបបង្គំទូលព្រះមានព្រះភាគថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ឥឡូវនេះ អណ្ណន៍ នោះ ពួកព្រាហ្មណ៍ និងគហបតី អ្នកស្រុកថ្មនៈ យកស្មៅ និងអង្កាម ចាក់ បំពេញដរាបដល់មាត់ ដោយគិតថា កុំឲ្យសមណៈត្រងោលទាំងនោះផឹកទឹក បាន ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ប្រើព្រះអានន្ទដ៏មានអាយុ ជាគម្រប់ ២

ដងទៀតថា ម្ចាស់អានន្ទ អ្នកចូរទៅដងទឹកអំពីអណ្ណន្ទន្ទៈ មកឲ្យតថាគត ។
 ព្រះអានន្ទដ៏មានអាយុ ក្រាបបង្គំទូលព្រះមានព្រះភាគ ជាគម្រប់ ២ ដងថា
 បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ឥឡូវនេះ អណ្ណន្ទនោះ ពួកព្រាហ្មណ៍ និងគហបតី
 អ្នកស្រុកចូរៈ យកស្មៅ និងអង្កាមចាក់បំពេញដរាបដល់មាត់ ដោយគិតថា
 កុំឲ្យសមណៈត្រងោលទាំងនោះផឹកទឹកបាន ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់
 ប្រើព្រះអានន្ទដ៏មានអាយុ ជាគម្រប់ ៣ ដងទៀតថា ម្ចាស់អានន្ទ អ្នកចូរទៅ
 ដងទឹកអំពីអណ្ណន្ទន្ទៈ មកឲ្យតថាគត ។ ព្រះអានន្ទដ៏មានអាយុ ទទួលព្រះ
 ពុទ្ធដីកា របស់ព្រះមានព្រះភាគថា ព្រះករុណាព្រះអង្គ ហើយក៏កាន់បាត្រ
 ដើរចូរទៅត្រង់អណ្ណន្ទនោះ ។ កាលបើព្រះអានន្ទដ៏មានអាយុចូលទៅ ក៏ស្រាប់
 តែអណ្ណន្ទខ្យល់ស្មៅ និងអង្កាមទាំងអស់នោះ ចេញអំពីមាត់ ពេញពោរដោយ
 ទឹកថ្លា មិនល្អក់ ស្អាតដរាបដល់មាត់វិញ ។ លំដាប់នោះ ព្រះអានន្ទដ៏មាន
 អាយុ មានសេចក្តីត្រិះរិះយ៉ាងនេះថា អើ អស្ចារ្យណាស់ហ្ន៎ អើ ចម្លែក
 ណាស់ហ្ន៎ ព្រះតថាគត មានប្ញទ្ធិច្រើន មានអានុភាពច្រើន ព្រោះថា អណ្ណន្ទ
 នេះ កាលអាត្មាអញចូលទៅជិត ក៏ស្រាប់តែខ្យល់ស្មៅ និងអង្កាមទាំងអស់នោះ
 ចេញអំពីមាត់ ទៅជាពេញពោរដោយទឹកថ្លា មិនល្អក់ ស្អាត ដរាបដល់
 មាត់ទៅវិញ ។ ព្រះអានន្ទដ៏មានអាយុ ក៏ដងទឹកដោយបាត្រ ហើយយកចូល
 ទៅថ្វាយព្រះមានព្រះភាគ លុះចូលទៅដល់ ក្រាបបង្គំទូលព្រះមានព្រះភាគ
 ថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន អស្ចារ្យណាស់ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ចម្លែក
 ណាស់ ព្រោះព្រះតថាគត មានប្ញទ្ធិច្រើនមែន មានអានុភាពច្រើនមែន

បពិត្រព្រះអង្គដ៏បម្រើន ព្រោះថា អណ្ណន្តនោះ កាលខ្ញុំព្រះអង្គចូលទៅជិត
 ក៏ស្រាប់តែខ្ញុំរស្មៅ និងអង្គាមទាំងអស់នោះចេញអំពីមាត់ ពេញពោរដោយ
 ទឹកថ្លា មិនលាក់ ស្អាតដរាបដល់មាត់ទៅវិញ សូមនិមន្តព្រះមានព្រះភាគ
 សោយទឹក សូមនិមន្តព្រះសុគត សោយទឹក ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់
 ជ្រាបច្បាស់សេចក្តីនុ៎ះហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះក្នុងវេលានោះថា
 បុគ្គលគប្បីធ្វើអណ្ណន្តប្រយោជន៍អ្វី បើទឹកមាននៅ គ្រប់កាល
 ហើយ តថាគត កាត់តណ្ហាតាំងពីឫសបានហើយ គប្បីត្រាប់
 ទៅស្វែងរកទឹក ដូចម្តេចទៀត ។ សូត្រទី ៧ ។

អដ្ឋកថា

ឧទានសូត្រ

ឧទានសូត្រទី ៧ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[១៥៥] បទថា មល្លេសុ សេចក្តីថា ជនបទមួយ ដែលជាទីនៅរបស់
 ព្រះរាជកុមារអ្នកជនបទ ឈ្មោះថា មល្លៈ គេហៅថា មល្លៈ ព្រោះដែរជាស
 ក្នុងមល្លជនបទ ដែលផ្លូវលោកហៅថា មល្លៈនោះ ។ តែអាចារ្យពួកខ្លះ
 ពោលថា មាលេសុ ។ បទថា ចារិកតារមាណោ បានដល់ ទ្រង់យាងចារិក
 ទៅក្នុងជនបទមណ្ឌលធំ ដោយយាងចារិកទៅមិនប្រញាប់ប្រញាល់ ។ បទ
 ថា មហាតា ភិក្ខុសង្ឃន បានដល់ ពួកមហាសមណៈ ដែលកំណត់ចំនួន

មិនបាន ។ ពិតហើយ ក្នុងកាលនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ចោមរោមទៅដោយ
 ភិក្ខុសង្ឃជាច្រើន បទថា ដូណាំ នាម មល្លានំ ព្រាហ្មណគ្គាមោ បានដល់
 ស្រុកព្រាហ្មណ៍ ព្រោះមានព្រាហ្មណ៍ច្រើនដលណ្ណោះថា ចូនៈ ក្នុងមល្លបទេស
 ដែលជាទីតាំងនៃមជ្ឈិមប្រទេស ក្នុងទិសអាគ្នេយ៍ ។ បទថា តនរសិ កាត់
 បទជា តំ អរសិ យាងទៅកាន់ស្រុកព្រាហ្មណ៍នោះ អធិប្បាយថា ទ្រង់
 យាងទៅចូនគ្រាម ។

បទថា អស្សោសុំ ប្រែថា បានអង្គុយហើយ អធិប្បាយថា ដឹងដោយ
 ក្រសែនៃសំឡេងយោសនាដែលមកប៉ះសោតទ្វារ ។ បទថា ទោ ជានិបាត
 ប្រើក្នុងអត្ថថា ធ្វើបទឲ្យពេញ ឬប្រើក្នុងអវធារណៈ គឺហាមសេចក្តីដទៃ ។
 ២ យ៉ាងនោះ ដោយ ទោ សព្វ ដែលមានអវធារណៈជាអត្ថ ប្រែថា បាន
 ស្តាប់ហើយ អធិប្បាយថា ព្រាហ្មណ៍ និងគហបតីអ្នកចូនគ្រាម មិនមាន
 អន្តរាយចំពោះការទៅ ។ ដោយ ទោ សព្វ ដែលមានបទបូរណៈជាអត្ថ
 ត្រឹមតែជាបទ និងព្យញ្ជនៈពីរោះរណ្តំប៉ុណ្ណោះ ។ បទថា ដូណោយ្យកា ប្រែ
 ថា អ្នកដែនចូនគ្រាម ។ ក្នុងបទថា ព្រាហ្មណគហបតិកា នេះ មានវិនិច្ឆ័យ
 ដូចតទៅនេះ ឈ្មោះថា ព្រាហ្មណ៍ ព្រោះពោលពាក្យដ៏ប្រសើរ អធិប្បាយ
 ថា ស្វាធុរាយមន្ត ។ ពិតហើយ បទថា ព្រាហ្មណ នេះ ជាវេវចនៈរបស់
 ព្រាហ្មណ៍ដោយកំណើត ឯព្រះអរិយៈទាំងឡាយ លោកក៏ហៅថា ព្រាហ្មណ៍
 ព្រោះជាអ្នកបន្យាត់បាប ។ ជនដែលគ្រប់គ្រងផ្ទះពួកណាមួយ រៀរក្សត្រ និង
 ព្រាហ្មណ៍ លោកហៅថា គហបតី តែបើពោលដោយពិសេស គេហៅថា

វេស្សៈ ។ ព្រាហ្មណ៍ និងគហបតី ហៅថា ព្រាហ្មណគហបតី ។

ឥឡូវនេះ ដើម្បីប្រកាសភាពដែលព្រាហ្មណ៍ និងគហបតីនោះបានស្តាប់
 ទើបលោកពោលថា សមណោ ខលុ ភោ គោតមោ ដូច្នោះជាដើម ។ ក្នុង
 ពាក្យថា សមណោ ខលុ ភោ គោតមោ នោះ ព្រះមានព្រះភាគ បណ្ឌិត
 គប្បីជ្រាបថា ជាសមណៈ ព្រោះស្ងប់នូវបាប ។ សមដូចពាក្យដែលលោក
 ពោលក្នុងមជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈថា អកុសលធម៌ទាំងឡាយ ដ៏
 លាមក ... ភិក្ខុនោះ បានម្ចាស់ហើយ ដូច្នោះជាដើម ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់
 ជាអ្នកស្ងប់បាបហើយ ដោយប្រការទាំងពួង ដោយអរិយមគ្គដ៏កំពូល ព្រោះ
 ទ្រង់សម្រេចគុណតាមសេចក្តីពិត ទើបបានឈ្មោះថា សមណៈ ។ បទថា
 ខលុ ជានិបាត ប្រើក្នុងអនុស្សវន្ត ។ បទថា ភោ ត្រឹមតែពាក្យហៅដែល
 កើតមកអំពីកំណើតនៃជនជាតិព្រាហ្មណ៍ ។ សមដូចពាក្យដែលលោកពោល
 ក្នុងធម្មបទថា បុគ្គលនោះ គ្រាន់តែបាននាមថា ភោវាទី (អ្នកពោលថា
 ចម្រើន) ព្រោះបុគ្គលនោះឯង ជាអ្នកមានកិលេស គ្រឿងកង្វល់នៅឡើយ ។
 បទថា គោតមោ ជាបទប្រារព្ធដល់ព្រះមានព្រះភាគដោយគោត្រ ព្រោះ
 ដូច្នោះ ក្នុងពាក្យថា សមណោ ខលុ ភោ គោតមោ នេះ មានអត្ថដូច្នោះថា
 បានឮថា សមណគោតមដ៏ចម្រើន ។ បទថា សក្យបុត្តោ នេះ ជាបទ
 សម្តែងដល់ការៈដែលព្រះមានព្រះភាគ មានត្រកូលខ្ពស់ ។ បទថា សក្យ-
 កុលា បព្វជិនោ ជាបទសម្តែងដល់ការៈដែលព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ព្រះផ្ទុស
 ដោយសទ្ធា ។ លោកអធិប្បាយថា ទ្រង់មិនមានការវិនាសណាមួយ មក

គ្របសង្កត់ ទ្រង់លះត្រកូល ដែលមិនមានការវិនាសទាំងមូលនោះឯង ទ្រង់
 ព្រះផ្នួសដោយការជឿក្នុងការសម្រេច ដោយការចេញមហាកិនស្រ្តមណី
 បទថា ឧទានំ តិណាស្ស ច ភុសស្ស ច យាវ មុខតោ បូរេសុំ សេចក្តីថា
 យកស្មៅ និងអង្កាមលុបអណ្តូងទឹកដឹកឲ្យពេញត្រឹមមាត់ អធិប្បាយថា ជាក់
 ស្មៅជាដើមចូលទៅហើយ បិទអណ្តូង ។ បានឮថា ស្រុកនោះមានអណ្តូង
 ១ សម្រាប់ប្រើប្រាស់របស់ពួកព្រាហ្មណ៍ ជិតផ្លូវដែលព្រះមានព្រះភាគយាង
 មកខាងក្រៅ ។ ទីដែលមានអណ្តូង និងបឹងជាដើម គ្រប់កន្លែងក្នុងទីនោះ
 រៀរអណ្តូងទឹកនោះ ក្នុងគ្រានោះ រឹងស្អិតមិនមានទឹកឡើយ ។ គ្រានោះ អ្នក
 ចូនគ្រាម មិនទាន់ជ្រះថ្លាក្នុងព្រះរតនត្រ័យនៅឡើយ ត្រូវសេចក្តីកំណាញ់
 គ្របសង្កត់ ដឹងថា ព្រះមានព្រះភាគយាងមក នាំគ្នាគិតថា បើសមណគោតម
 ចូលមកកាន់ស្រុកនេះ ២-៣ ថ្ងៃ នឹងធ្វើឲ្យជនទាំងអស់នេះ តាំងនៅក្នុង
 ឧវាទរបស់ទ្រង់ បន្ទាប់អំពីនោះ ធម៌របស់ព្រាហ្មណ៍ក៏តាំងនៅមិនបាន ក៏នៅ
 មិនសុខ ធ្វើដូចម្តេចដើម្បីមិនឲ្យព្រះមានព្រះភាគ ប្រថាប់នៅក្នុងទីនោះ ទើប
 ប្រឹក្សាគ្នាថា ក្នុងស្រុកនេះ មិនមានអណ្តូងទឹកដទៃ ពួកយើងនឹងធ្វើអណ្តូង
 ទឹកនោះមិនឲ្យជាទីសម្រាប់ប្រើប្រាស់ កាលបើដូច្នោះ ព្រះសមណគោតម
 ព្រមទាំងសាវ័ក នឹងមិនចូលស្រុកនេះ ដូច្នោះហើយ ទើបឲ្យពួកអ្នកស្រុកទាំង
 អស់ជងទឹក ៧ ថ្ងៃឲ្យពេញពាងជាដើម ហើយយកស្មៅ និងអង្កាមលុប
 អណ្តូងនោះ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា ក៏នាំគ្នាយកស្មៅ និង
 អង្កាមចាក់ពេញអណ្តូងដរាបដល់មាត់ ដោយគិតថា កុំឲ្យសមណៈត្រងោល

ទាំងនោះ ផឹកទឹកបាន ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា មុណ្ណាកា សមណាកា សេចក្តីថា គួរនឹង ពោលបុគ្គលត្រងោលថា បុគ្គលត្រងោល និងពោលសមណៈថា សមណៈ តែជនទាំងនោះ នាំគ្នាមើលងាយ ដោយបំណងសង្កត់សង្កិន ទើបពោល យ៉ាងនោះ បទថា មា ប្រើក្នុងអត្ថបដិសេធ អធិប្បាយថា កុំផ្អិត កុំផឹក ។

[១៥៦] បទថា មគ្គា ឱក្ខម្ម ប្រែថា ចៀសចេញអំពីផ្លូវ ។ បទថា ឯតម្ម^(១) បានដល់ ពោលសម្តែងចេញចំពោះអណ្តូងទឹកដែលជនទាំងនោះ ធ្វើ យ៉ាងនោះប៉ុណ្ណោះ ។

សួរថា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មិនបានពិចារណាដល់ប្រការដែលប្លែកនៃ ពួកព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ទើបត្រាស់យ៉ាងនេះថា អ្នកចូរនាំទឹកផឹកអំពីអណ្តូង នេះមក ឬថា ទ្រង់ពិចារណាហើយ ទើបដឹង ។ ឆ្លើយថា ទាំងដែលទ្រង់ ជ្រាបនោះឯង ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រកាសពុទ្ធានុភាពរបស់ព្រះអង្គទូន្មាន ព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ដើម្បីធ្វើពួកជនទាំងនោះឲ្យអស់ព្យសន៍ ទើបត្រាស់យ៉ាង នោះ មិនមានបំណងនឹងឆាន់ទឹក ដោយហេតុនោះឯង ក្នុងទីនេះ ទ្រង់មិនត្រាស់ ថា តថាគតស្រែកទឹក ដូចក្នុងមហាបរិនិព្វានសូត្រទេ ។ ព្រះភណ្ឌាគារិក កាលមិនដឹងព្រះអធិប្បាយរបស់ព្រះសាស្តា ក៏ក្រាបទូលប្រការចម្លែកដែល ពួកអ្នកចូនត្រាមធ្វើ ទើបក្រាបទូលថា សនាទិ សោ ភន្តេ ដូច្នោះជាដើម ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា សនាទិ ប្រែថា ឥឡូវនេះ អធិប្បាយថា ក្នុង

-១ បិដកខ្មែរ ជា ឯតស្វា ។

កាលដែលពួកខ្ញុំព្រះអង្គមកដល់នោះឯង អាចារ្យពួកខ្លះ ពោលថា ឯសោ
កន្តេ ឧទទានោ ដូច្នោះក៏មាន ។

ព្រះថេរៈបដិសេធអសវារៈ ២ ដង ក្នុងគ្រាទី ៣ ទើបគិតថា ព្រះ
តថាគតទាំងឡាយ ទ្រង់មិនធ្វើការប្រើអសវារៈ ៣ ដងឡើយ ទ្រង់ពិតជា
ឃើញកាលវែង ទ្រង់ពិតជាឃើញហេតុ ដូច្នោះហើយ ទើបកាន់បាត្ររបស់
ព្រះមានព្រះភាគ ដែលទេវមហារាជថ្វាយ ហើយបានទៅកាន់អណ្ណន្ទិក ។
កាលព្រះថេរៈកំពុងដើរទៅ ទឹកក្នុងអណ្ណន្ទិកបរិបូណ៌ ជន់ឡើង ហូរទៅដោយ
ជុំវិញ ស្មៅ និងអង្គាមទាំងឡាយអណ្តែតទៅឯងនោះឯង ។ កាលទឹកដែល
ហូរទៅនោះជន់ឡើងខាងលើជលាល័យ មានស្រះបោក្ខរណីជាដើមទាំងអស់
ក្នុងស្រុកនោះ ដែលរឹងស្អួត ក៏សម្បូរដោយទឹក គូ បឹង និងរណ្តៅជាដើម
ក៏ដូចគ្នា ។ ផ្ទៃដីនៃស្រុកទាំងអស់នោះ ត្រូវជំនន់ទឹកធំ មានដូចក្នុងកាល
ដែលភ្លៀងធ្លាក់ខ្លាំង ។ ផ្កាដែលកើតក្នុងទឹក មានផ្កាកោមុទ ឧប្បល បទុម
និងបណ្ឌរិកជាដើម ផុសឡើងក្នុងជលាល័យនោះៗ រីកស្កុសស្កាយលើទឹក ។
បក្សីដែលអាស្រ័យទឹករស់នៅ មានហង្ស ក្រៀល ចាកក្រពាក ថ្មី និងកុក
ជាដើម កាលភ្លៀងធ្លាក់ ក៏នាំគ្នាយំទ្រហឹងក្នុងទីនោះៗ អ្នកប៉ូនគ្រាមឃើញ
អន្ទង់ទឹកនោះជន់ឡើងយ៉ាងនោះ ដេរជាសទៅដោយកម្បូលទឹក និងរលក
ផុសឡើងជាពពុះ មានសោភណភាពតាំងនៅដោយជុំវិញ នាំគ្នាកើតអស្ចារ្យ
ក្នុងចិត្ត មិនធ្លាប់មាន ទើបប្រឹក្សាព្រមគ្នាយ៉ាងនេះថា ពួកយើងព្យាយាម
ដើម្បីឲ្យសមណគោតមជាច័ទ្ទិក តាំងអំពីកាលសមណគោតមនោះយ៉ាងមក

ជំនន់ទីញ្ចជំនន់ ក៏ជន់ឡើងដល់ម៉្លោះ ព្រះសមណគោតមមានឥទ្ធានុភាពយ៉ាង
 នេះ មិនចាំបាច់សង្ស័យឡើយ ព្រោះព្រះសមណគោតមនោះមានបូជ្ជិច្រើន
 មានអានុភាពច្រើន ។ ជំនន់ទឹកជំនន់ឡើងលិចស្រុករបស់យើង មិនមែនជា
 ឋានៈឡើយ ណ្ហើយចុះ ពួកយើងនឹងចូលទៅរក ចូលទៅអង្គុយជិតព្រះ
 សមណគោតម សម្តែងទោសដែលខុសឆ្គងហើយ សូមឧទាហរណ៍ជាមួយ
 នឹងព្រះអង្គ ។

អ្នកចូនគ្រាមទាំងអស់ មានអធ្យាស្រ័យតែមួយជាពួកជាគណៈ ចេញពី
 ស្រុក ចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគដល់ទីប្រថាប់ ពួកខ្លះថ្វាយបង្គំព្រះ
 យុគលបាទនៃព្រះមានព្រះភាគ ដោយសិរសា គឺត្បូង ពួកខ្លះផ្តងអញ្ជូលី
 ពួកខ្លះពោលពាក្យប្រាស្រ័យជាមួយព្រះមានព្រះភាគ ពួកខ្លះប្រកាសឈ្មោះ
 និងគោត្រ ពួកខ្លះអង្គុយស្ងៀម កាលធ្វើយ៉ាងនេះ ទើបអង្គុយក្នុងចំណែក
 ម្ខាង ទាំងអស់គ្នា នាំគ្នាសម្តែងទោសថា បពិត្រព្រះគោតម ខ្ញុំព្រះអង្គសូម
 ប្រទានវរោកាស ពួកខ្ញុំព្រះអង្គបង្គំការរារាំងទឹកដល់ព្រះគោតម និងសាវ័ក
 បានយកស្មៅ និងអង្គាមចាក់ក្នុងអណ្តូងទឹកនោះ អណ្តូងទឹកនោះ ទោះបីមិន
 មានចេតនា ក៏ដូចមានចេតនា ជាអ្នកដឹងគុណរបស់ព្រះគោតម ធ្វើស្មៅ និង
 អង្គាមទាំងអស់ឲ្យចេញទៅឯង ក្លាយជាអណ្តូងទឹកបរិសុទ្ធល្អ ក្នុងទីនេះ ទី
 ដែលដក់ទឹកទាំងអស់ ពេញទៅដោយទឹកដីច្រើន គួរជាទីត្រេកអរនៃចិត្ត សត្វ
 ទាំងឡាយ នាំគ្នាអាស្រ័យទឹកនោះចិញ្ចឹមជីវិត នាំគ្នាត្រេកអរ តែពួកខ្ញុំព្រះ
 អង្គ ជាមនុស្ស ក៏មិនបានស្គាល់គុណរបស់ព្រះសមណគោតម ទើបញ្ចាំងនូវ

កម្មមិនសមគួរយ៉ាងនេះ សូមព្រះគោតមធ្វើអន្លង់ទឹកជំនះ កុំឲ្យលិចស្រែក
 នេះ ដល់ពួកខ្ញុំព្រះអង្គចុះ សូមព្រះគោតមអត់នូវទោសតាមដែលខ្ញុំព្រះអង្គ
 ប្រព្រឹត្តកន្លង ដោយការល្ងង់ខ្លៅ ដោយសេចក្តីអនុគ្រោះ ។ ឯព្រះមាន
 ព្រះភាគ ត្រាស់ថា ណ្ហើយចុះ តថាគតអត់នូវទោសដែលពួកអ្នកប្រព្រឹត្ត
 កន្លងដោយសេចក្តីល្ងង់ខ្លៅ ដើម្បីសង្រួមតទៅ ដូច្នោះហើយ ទើបទ្រង់អត់នូវ
 ទោសដែលប្រព្រឹត្តកន្លងរបស់ជនទាំងនោះ ទ្រង់ជ្រាបថា ជនទាំងនោះ មាន
 ចិត្តជ្រះថ្លា ទើបទ្រង់សម្តែងធម៌តាមសមគួរដល់អធ្យាស្រ័យ ឲ្យក្រែលែង
 ឡើង ។ ពួកជនទាំងនោះ ស្តាប់ព្រះធម្មទេសនារបស់ព្រះមានព្រះភាគហើយ
 មានចិត្តជ្រះថ្លា តាំងនៅក្នុងគុណធម៌ មានសរណៈជាដើម ថ្វាយបង្គំព្រះមាន
 ព្រះភាគ ហើយធ្វើប្រទេក្សិណ នាំគ្នាចៀសចេញទៅ ។ មុនពួកជនទាំងនោះ
 មក ព្រះអានន្តរយើញបាដិហារ្យនោះ កើតអស្ចារ្យក្នុងចិត្ត ព្រោះមិនធ្លាប់មាន
 យកបាត្រជងទឹក បង្ហាន់ចូលទៅថ្វាយព្រះមានព្រះភាគ ហើយក្រាបទូលរឿង
 នោះ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលពាក្យជាដើមថា ឯវំ កន្តេតិ ខោ
 អាយស្មា អានន្តោ ដូច្នោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា មុខតោ ឡរមិត្តា សេចក្តីថា នាំយកស្មៅ
 ជាដើម ចេញទៅអំពីមាត់អណ្ណង ។ បទថា វិស្សន្តន្តោ មញ្ញោ សេចក្តីថា
 កាលមុន បុគ្គលត្រូវប្រើខ្សែវែង ជងទឹកអំពីអណ្ណង ក្នុងគ្រាព្រះថេរៈទទួល
 បាត្ររបស់ព្រះមានព្រះភាគ ហើយដើរទៅ ទឹកហូរចេញស្មើមាត់អណ្ណង
 តាំងនៅ ល្មមក្អែកជីកបាន ។ ពាក្យនេះ លោកពោលសំដៅយកការកើតឡើង

នៃទឹក ពេលដែលព្រះថេរៈដើរទៅ ក្រោយអំពីនោះ រណ្តៅទាំងអស់ ក្នុង ស្រុកនោះ បានពេញទៅដោយទឹក ដោយន័យដូចពោលហើយ ក្នុងកាលមុន ។ នេះជាការសម្រេចមិនមែនព្រោះការអធិដ្ឋានរបស់ព្រះពុទ្ធ មិនមែនប្រើអាណា- ភាពរបស់ទេវតាទាំងឡាយទេ ដោយពិត កើតព្រោះបុញ្ញានុភាពរបស់ព្រះ សាស្តា ដូចក្នុងការយាងអំពីក្រុងរាជគ្រឹះ ទៅកាន់ក្រុងវេសាលី ដើម្បីសម្តែង ព្រះបរិត្ត ។ តែអាចារ្យពួកខ្លះពោលថា ដើម្បីឲ្យអ្នកចូនគ្រាមកើតសេចក្តី ជ្រះថ្លា ក្នុងព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទេវតាទាំងឡាយ ប្រាថ្នាប្រយោជន៍ដល់ មនុស្សទាំងនោះធ្វើ ។ អាចារ្យមួយពួកទៀតពោលថា ស្តេចនាគដែលនៅ ខាងក្រោមអណ្តូងបានធ្វើយ៉ាងនោះ ។ ទាំងអស់ មិនមែនហេតុសមគួរឡើយ ព្រោះលោកសម្តែងការកើតឡើងនៃទឹក ដោយបុញ្ញានុភាពរបស់ព្រះសាស្តា ប៉ុណ្ណោះ ។

បទថា **ឯតមត្តំ វិទិត្យា** សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបដោយអាការទាំងពួងនូវ អត្ថនេះ ពោល គឺការសម្រេចដែលខ្លួនបំណង ដោយរៀបចាកការអធិដ្ឋាន នោះ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ដែលសម្តែងដល់សេចក្តីនោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **កី កយិរា ឧទនានេន អាទា ចេ យទិ សព្វនា សិយុំ** សេចក្តីថា បើទឹកក្នុងទីគ្រប់អន្លើគប្បីមាន គឺគប្បីកើតដល់ អណ្តូងទឹកណាអស់កាលទាំងពួង គឺបើអណ្តូងទឹកគប្បីទាក់ទងដោយហេតុ ត្រឹមតែការបំណង គឺអណ្តូងទឹកនោះ ក៏នឹងបានទឹកទាំងនោះ បុគ្គលគប្បីធ្វើអ្វី គឺគួរធ្វើអ្វីដោយអណ្តូងទឹកនោះ អធិប្បាយថា អណ្តូងទឹកមានប្រយោជន៍អ្វី ។

បទថា តណ្ហាយ មូលតោ ឆេត្តា កិស្ស បរិយេសនព្ភារេ សេចក្តីថា សត្វ
 ទាំងឡាយដែលមិនបានធ្វើបុណ្យ ត្រូវតណ្ហាដោតក្រង រមែងក្តៅក្រហាយ
 ព្រោះទុក្ខក្នុងការមិនបានវត្ថុដែលខ្លួនប្រាថ្នា ព្រះសព្វញ្ញព្រះដ៏ចតុតថាគត កាត់
 នូវបួស ឬគល់នៃតណ្ហានោះ ស្ថិតនៅ គប្បីស្វែងរកទឹក គឺស្វែងរកបច្ច័យ
 ដទៃ ដើម្បីហេតុអ្វី គឺព្រោះហេតុអ្វី ។ អាចារ្យពួកខ្លះពោលថា មូលតោ
 ឆេត្តា ដូច្នោះក៏មាន អធិប្បាយថា កាត់បួសត្រង់គល់របស់តណ្ហានោះឯង ។
 ម្យ៉ាងទៀត បទថា មូលតោ ឆេត្តា សេចក្តីថា កាត់តណ្ហាទាំងអំពីបួស
 លោកអធិប្បាយថា ទ្រង់មិនបានព្រះតម្រិះដល់បុញ្ញសម្ភារទាំងអស់ដែលមិន
 មានប្រមាណដើម្បីព្រះអង្គ ចាប់តាំងអំពីការប្រាថ្នាធំ ដែលជាមូលនៃ
 ពោធិញ្ញាណ ទ្រង់បំពេញដោយបង្ហោនទៅដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់សត្វលោក
 តែប៉ុណ្ណោះ ទើបទ្រង់កាត់តណ្ហា មួយអន្លើដោយបួស ទ្រង់ត្រាច់ស្វែងរកទឹក
 ដើម្បីអ្វី គឺព្រោះហេតុអ្វី ព្រោះបុគ្គលមានតណ្ហាជាតួហេតុ មិនមានការបាន
 វត្ថុដែលខ្លួនប្រាថ្នា តែអ្នកចូនគ្រាមទាំងនោះ ជាបុគ្គលខ្វាក់ ល្ងង់ខ្លៅ មិនដឹង
 ហេតុនេះ ទើបធ្វើយ៉ាងនេះឯង ។^{១៧៧}

អដ្ឋកថា ទុទទានសូត្រទី ៩ ចប់

សុត្តន្តបិដក

ខុទ្ទកសូត្រ

[១៥៧] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់នៅក្នុងយោសិតារាម ជិតក្រុងកោសម្ពី ។ សម័យនោះឯង កាល ព្រះបាទខុទ្ទេន ស្តេចទៅកាន់ខ្សែទ្រាន មានភ្លើងឆេះខាងក្នុងព្រះរាជវាំង ពួក ស្រ្តីទាំង ៥០០ នាក់ មាននាងសាមាវតីជាប្រធាន ធ្វើមរណកាលទាំងអស់ ។ គ្រានោះ ពួកភិក្ខុជាច្រើន ស្ងៀកស្ងៀមប្រដាប់បាត និងចីវរ ក្នុងបុព្វណ្ណសម័យ ចូលទៅបិណ្ឌបាតក្នុងក្រុងកោសម្ពី ។ លុះត្រាច់បិណ្ឌបាត ក្នុងក្រុងកោសម្ពី ហើយ ត្រឡប់អំពីបិណ្ឌបាតវិញ ក្នុងវេលាខាងក្រោយកត្ត ចូលទៅគាល់ ព្រះមានព្រះភាគ លុះចូលទៅដល់ ក្រាបថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ ហើយ អង្គុយក្នុងទីសមគួរ ។ លុះភិក្ខុទាំងនោះ អង្គុយក្នុងទីសមគួរហើយ បាន ក្រាបទូលព្រះមានព្រះភាគថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ក្នុងទីឯណោះ កាល ព្រះបាទខុទ្ទេន ទ្រង់ស្តេចទៅកាន់ខ្សែទ្រាន មានភ្លើងឆេះខាងក្នុងព្រះរាជវាំង ពួកស្រ្តីទាំង ៥០០ នាក់ មាននាងសាមាវតីជាប្រធាន ធ្វើមរណកាល ទាំងអស់ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន គតិរបស់ឧបាសិកាទាំងនោះ តើដូចម្តេច លោកខាងមុខ តើដូចម្តេច ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ បណ្តាឧបាសិកាទាំងនោះ ឧបាសិកា ជាសោតាបន្ទាភ័យ ជាសកទាគាមិនីភ័យ ជាអនាគាមិនីភ័យ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ឧបាសិកាទាំងអស់នោះ ដែលធ្វើកាលកិរិយា មិនមែន ឥតផលទេ ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ ជ្រាបច្បាស់សេចក្តីនេះហើយ ទើបទ្រង់ បន្តិឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយខុទ្ទកបិដកៈ គាថាធម្មបទ

៨៩៨

សត្វលោក មានមោហៈជាចំណង ប្រាកដដូចជាមានរូប
ចម្រើន បុគ្គលពាលមានឧបធិកិលេសជាចំណងត្រូវនឹងនីត
គឺអវិជ្ជាចោមរោមហើយ ប្រាកដដូចជាទៀងទាត់ សេចក្តី
កង្វល់មានរាគៈជាដើម របស់បុគ្គលអ្នកពិចារណាយើញ
ច្បាស់ មិនមានទេ ។ សូត្រទី ១០ ។

ចូឡវគ្គទី ៧ ចប់

ឧទាននៃចូឡវគ្គនោះ គឺ

និយាយអំពីព្រះលក្ខណ្ណកក្កិយៈ មាន ២ លើក អំពី
ពួកជនជាប់ក្នុងកាម មាន ២ លើក អំពីព្រះលក្ខណ្ណក-
ក្កិយៈ ១ អំពីការអស់តណ្ហា ១ អំពីការអស់បបញ្ច-
សញ្ញា ១ អំពីព្រះកប្បានៈ ១ អំពីអណ្ណិ ១ អំពីព្រះ
បាទឧទេន ១ ។

អដ្ឋកថា

ឧទេនសូត្រ

ឧទេនសូត្រទី ១០ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[១៥៧] បទថា រញ្ជោ ឧទេនស្ស បានដល់ ព្រះរាជាព្រះនាមឧទេន ដែលគេហៅថា ស្តេចវជ្ជីក៏មាន ។ បទថា ឧយ្យានគតស្ស បានដល់ យាន ទៅកាន់ឧទ្យានដើម្បីប្រពាតក្នុងឧទ្យាននោះ ។ ពិតហើយ បទថា ឧទេនស្ស នេះ ជាឆដ្ឋិវិកត្តិ ប្រើក្នុងអត្តអនាទរៈ ។ បទថា ឧទេនស្ស នេះ ជាឆដ្ឋិវិកត្តិ ប្រើក្នុងសាមីសម្ពុទ្ធ មិនសំដៅដល់បទថា អន្តេបុរំ ទេ ។ បទថា កាលកតានិ បានដល់ ត្រូវភ្លើងឆេះស្លាប់ហើយ ។ ក្នុងបទថា សាមាវតិបមុទានិ មាន ពាក្យជ្រៀតសួរចូលមកថា ព្រះនាងសាមាវតិនេះជានរណា ហេតុអ្វី ទើប ត្រូវភ្លើងឆេះ ខ្ញុំនឹងឆ្លើយថា ធីតារបស់សេដ្ឋី ក្នុងក្រុងកទូរតី ដែលយោសក- សេដ្ឋីតែងតាំងក្នុងតំណែងជាធីតា មានស្រី ៥០០ ជាបរិវារ ជាអគ្គមហេសី របស់ព្រះបាទឧទេន ជាព្រះអរិយសាវិកា ច្រើនទៅដោយមេត្តាវិហារធម៌ ព្រះនាងព្រះនាមថា សាមាវតិ ។ ក្នុងទីនេះ មានសេចក្តីសង្ខេបប្រមាណ ប៉ុណ្ណោះ បើពោលឲ្យពិស្តារ គប្បីជ្រាបឧប្បត្តិកថារបស់ព្រះនាងសាមាវតិ តាំងអំពីដើមដល់ចប់ ក្នុងធម្មបទឯណោះចុះ ។ នាងមាគន្ធិយា ធីតារបស់ មាគន្ធិយព្រាហ្មណ៍ ស្តាប់គាថាដែលព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សម្តែងដល់ មាតាបិតារបស់ខ្លួនថា

ព្រោះបានឃើញនាងតណ្ហា នាងអរតី និងនាងរាគា តថាគតមិនមានការ

ពេញចិត្តក្នុងមេប៉ុនឡើយ ព្រោះបានឃើញសរីរៈរបស់កូនស្រីអ្នកដែលពេញ
 ដោយមូត្រ និងករិស តថាគតនឹងពេញចិត្តក្នុង (មេប៉ុន) បានដូចម្តេច
 តថាគតមិនប្រាថ្នាពាល់ត្រូវសរីរៈនៃជីវិតរបស់អ្នក សូម្បីដោយជើង ដូច្នោះ
 ទើបចង់អាយាតក្នុងព្រះសាស្តា ។ សម័យក្រោយមក ព្រះបាទខុទ្ទេន ទ្រង់
 ស្តាប់នាតំណែងមហេសី ដឹងថា ព្រះមានព្រះភាគដល់ក្រុងកោសម្ពី និងដឹង
 ថា ស្រី ៥០០ មាននាងសាមាវតីជាប្រធាន ជាឧបាសិកា ទើបគិតថា ព្រះ
 សមណគោតមមកកាន់នគរនេះ ឥឡូវនេះ អញនឹងដឹងកិច្ចដែលគួរធ្វើដល់
 ព្រះសមណគោតមនោះ មួយអន្លើដោយស្រីដែលជាឧបដ្ឋាយិការបស់
 សមណគោតមទាំងនោះ អញនឹងដឹងកិច្ចដែលគួរធ្វើដល់ស្រីទាំងនេះ ដែល
 មានសាមាវតីជាប្រធាន ដូច្នោះ ព្យាយាមដើម្បីធ្វើសេចក្តីវិនាសដល់ព្រះសាស្តា
 និងដល់ស្រីទាំងនោះ ដោយអនេកបរិយាយ កាលមិនអាចធ្វើ ថ្ងៃមួយ ស្រប
 ពេលដែលព្រះរាជាយាងទៅលេងកីឡាក្នុងឧទ្យាន ទើបធ្វើសារដល់ម្ចាស់មា
 សូមម្ចាស់មាឡើងកាន់ប្រាសាទរបស់នាងសាមាវតី បើកយ្យាំងសំពត់ និង
 យ្យាំងប្រេង យកសំពត់ជ្រលក់ក្នុងក្រឡប្រេង ហើយរុំសសរ ឲ្យស្រីទាំង
 អស់នោះនៅរួមគ្នា បិទទ្វារ ដាក់គន្លឹះអំពីខាងក្រៅ យកភ្លើងចូលដុតព្រះ
 ដំណាក់ ហើយចុះទៅ ។

ម្ចាស់មាស្តាប់ដូច្នោះ ទើបឡើងកាន់ប្រាសាទ បើកយ្យាំង យកសំពត់
 ជ្រលក់ប្រេង រុំសសរ ។ សម័យនោះឯង ស្រីទាំងឡាយ មាននាងសាមាវតី
 ជាប្រធាន ទើបចូលទៅរកមាគន្ធិយបុរសបណ្ឌិត ពោលបណ្ឌិតថា ម្ចាស់មា

ធ្វើអ្វី មាគន្ធិយពោលថា នៃនាងទាំងឡាយ ព្រះរាជាឲ្យយកសំពត់ជ្រលក់ ប្រេងរុំសសរទាំងនេះ ដើម្បីធ្វើឲ្យមាំមាំ ឈ្មោះថា ក្នុងព្រះរាជដំណាក់ កម្ម ដែលប្រកបល្អ ប្រកបអាក្រក់ ដឹងបានលំបាក ពួកនាងកុំនៅក្នុងសម្លាកំររបស់ ខ្ញុំឡើយ ដូច្នោះហើយ ទើបឲ្យស្រីដែលមកទាំងនោះ ចូលក្នុងបន្ទប់ ដាក់គន្លឹះ ខាងក្រៅ ដុតភ្លើង តាំងអំពីដើម ហើយចុះមក ។ ព្រះនាងបានឲ្យឱ្យវាទេដល់ ស្រីទាំងនោះថា នៃនាងទាំងឡាយ កាលយើងត្រាច់ទៅក្នុងសង្សារដែលដឹងទី បំផុតមិនបាន អត្តភាពដែលត្រូវភ្លើងឆេះយ៉ាងនេះ កំណត់ដោយពុទ្ធាណ្ណ ក៏ធ្វើបានដោយលំបាក ពួកនាងកុំប្រមាទឡើយ ។ ស្រីទាំងនោះ សម្រេច សោតាបត្តិផលក្នុងសម្លាកំរនាងខ្ញុំជុត្តរាអរិយសារិកា ដែលដឹងច្បាស់នូវពាក្យ ប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះសាស្តា ជាអ្នកស្តាប់ធម៌ក្នុងសម្លាកំររបស់ព្រះសាស្តា ហើយសម្រេចផល និងដល់នូវសេក្ខប្បដិសម្មិទា សម្តែងធម៌តាមទំនងដែល ព្រះសាស្តាទ្រង់សម្តែងនោះឯង និងប្រកបសេចក្តីខ្ជល់ខ្ជាយ មនសិការ- កម្មដ្ឋានក្នុងលំដាប់ៗ កាលភ្លើងកំពុងឆេះព្រះរាជដំណាក់ មនសិការដល់វេទនា បរិក្ខហកម្មដ្ឋាន ពួកខ្លះសម្រេចទុតិយផល ពួកខ្លះសម្រេចតតិយផល ហើយ ធ្វើអនិច្ចកម្ម ។

គ្រានោះ ភិក្ខុទាំងឡាយកំពុងត្រាច់បិណ្ឌបាត ក្នុងក្រុងកោសម្ពី ក្រោយ អំពីឆាន់កត្តាហារហើយ ទើបក្រាបទូលដល់ព្រះមានព្រះភាគ សួរដល់អភិ- សម្បរាយកពរបស់ស្រីទាំងនោះ ។ ព្រះមានព្រះភាគ បានត្រាស់ប្រាប់ការ ដែលស្រីទាំងនោះសម្រេចអរិយផលដល់ភិក្ខុទាំងឡាយ ។ ដោយហេតុនោះ

ទើបលោកពោលថា តេន ខោ បន សមយេន រញ្ញោ ឧទេនស្ស ។បេ។

អនិប្បលា កាលកតា។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា អនិប្បលា សេចក្តីថា ស្រីដែលអនិច្ចកម្ម មិនឥតផលឡើយ គឺសម្រេចសាមញ្ញផលនោះឯង ។ ឯស្រីទាំងនោះ បាន ទទួលផលដែលនាងសាមាវតីឲ្យឱ្យវាដោយគាថា ក្នុងសំយុត្តនិកាយ- សគាថវគ្គថា

អ្នកទាំងឡាយ ចូរប្រារព្ធ ចូរប្រឹងប្រែង ចូរប្រកបព្យាយាម ក្នុង ព្រះពុទ្ធសាសនា ចូរកម្ចាត់បង់សេនានៃមច្ចុ ដូចជាកុញ្ញរញ្ជាំញី ផ្ទះបបួស អ្នកណាមិនប្រហែស ក្នុងធម្មវិន័យនេះ អ្នកនោះ នឹង លះបង់នូវជាតិសង្សារ ហើយធ្វើនូវទីបំផុតទុក្ខបាន ដូច្នោះ ។

ទើបធ្វើមនសិការវេទនាបរិគ្គហកម្មដ្ឋាន បានឃើញច្បាស់ហើយសម្រេច ផលទី ២-៣ ។ ឯនាងខុដ្ឋត្តរា ព្រោះមានអាយុនៅសល់ ព្រោះមិនបានធ្វើកម្ម បែបនោះក្នុងកាលមុន បាននៅខាងក្រៅប្រាសាទនោះ ។ អាចារ្យពួកខ្លះពោល ថា នាងនៅចម្ងាយមួយយោជន៍ ។ លំដាប់នោះ ភិក្ខុទាំងឡាយអង្គុយសន្តនា គ្នាក្នុងរោងធម្មសភាថា អាវុសោ អរិយសាវិកាអនិច្ចកម្មបែបនោះ មិនគួរ ឡើយហ្ន៎ ។ ព្រះសាស្តាយាងមកត្រាស់សួរថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ពួក អ្នកអង្គុយសន្តនាគ្នាដោយរឿងអ្វីហ្ន៎ អម្បាញ់មិញនេះ ។ កាលភិក្ខុទាំងនោះ ក្រាបទូលឲ្យទ្រង់ជ្រាបហើយ ទើបត្រាស់ថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ការស្លាប់ របស់ស្រីទាំងនោះមិនគួរ ក្នុងអត្តភាពនេះសោត តែកម្មដែលពួកនាងធ្វើក្នុង

កាលមុននោះឯង ជាកម្មដែលសមគួរពិត ដែលពួកនាងបានទទួល ដូច្នោះ ហើយ កាលភិក្ខុទាំងនោះទូលអារាធនា ទើបទ្រង់នាំអតីតនិទានមកត្រាស់ថា

ក្នុងអតីតកាល កាលព្រះបាទព្រហ្មទត្ត សោយរាជសម្បត្តិ ក្នុងនគរ ពារាណសី ព្រះបច្ចេកពុទ្ធ ៨ រូប ឆាន់ភត្តាហារជានិច្ច ក្នុងព្រះរាជនិវេសន៍ ស្រី ៥០០ នាក់ នាំគ្នាទំនុកបម្រុងព្រះបច្ចេកពុទ្ធទាំងនោះ ។ ក្នុងព្រះបច្ចេក- ពុទ្ធទាំង ៨ រូបនោះ ៧ រូបទៅកាន់ព្រៃហិមពាន្ត ។ ១ រូប អង្គុយចូល សមាបត្តិត្រង់គុម្មស្មៅស៊ឹមទ្រមមួយកន្លែង ជិតមាត់ស្ទឹង ។ សម័យនោះ គ្រា ព្រះបច្ចេកពុទ្ធទៅហើយ ព្រះរាជាទ្រង់បំណងលេងទឹកជាមួយស្រីទាំងឡាយ នោះ ទើបយាងទៅ ស្រីទាំងនោះលេងទឹកក្នុងទីនោះអស់មួយថ្ងៃ ត្រូវរងគ្រប សង្កត់ បំណងនឹងអាំងភ្លើង ឈរជុំវិញគុម្មស្មៅនោះ ខាងលើដេរជាសដោយ ស្មៅស្អុត សម្គាល់ថា ជាគំនរស្មៅ ទើបដុតភ្លើង កាលស្មៅត្រូវភ្លើង រួច រលត់ ឃើញព្រះបច្ចេកពុទ្ធគិតថា ព្រះបច្ចេកពុទ្ធរបស់ព្រះរាជាត្រូវភ្លើងនេះ ព្រះរាជាទ្រង់ជ្រាបរឿងនេះ នឹងធ្វើយើងឲ្យវិនាស យើងនឹងដុតលោកឲ្យស្រេច បាច់តែម្តង ដូច្នោះហើយ នាំគ្នាជញ្ជូនឧសមកអំពីទីផ្សេងៗ ធ្វើឲ្យជាគំនរអំពី លើព្រះបច្ចេកពុទ្ធ ដុតភ្លើង នាំគ្នាចៀសចេញទៅ ដោយយល់ថា ឥឡូវនេះ ព្រះបច្ចេកពុទ្ធនឹងនេះខ្ទេចខ្ទីទៅហើយ ។ ស្រីទាំងនោះ ក្នុងកាលមុន មិនមាន ចេតនា តែឥឡូវនេះ នាំគ្នាចងដោយចំណងកម្ម ។ ខាងក្នុងសមាបត្តិ ទោះ បីស្រីទាំងនោះនាំគ្នាជញ្ជូនឧសមករាប់ពាន់រទេះ ហើយដុតព្រះបច្ចេកពុទ្ធ ក៏មិន អាចឲ្យលោកមានអាការត្រឹមតែក្តៅបានឡើយ ។ ព្រោះដូច្នោះ ក្នុងថ្ងៃទី ៧

ព្រះបច្ចេកពុទ្ធបានក្រោកឡើងហើយ ទៅតាមសប្បាយ ។ ស្រីទាំងនោះ
 ព្រោះកម្មដែលនាងធ្វើ ទើបឆេះក្នុងនរកច្រើនពាន់ឆ្នាំ ច្រើនសែនឆ្នាំ ព្រោះ
 សេសវិបាកនៃកម្មនោះឯង ដំណាក់ត្រូវភ្លើងឆេះ ដោយទំនងនេះ នាងក៏ត្រូវ
 ភ្លើងឆេះអស់មួយរយអត្តភាព ។ នេះជាបុព្វកម្មរបស់ស្រីទាំងនោះ ។ ព្រោះ
 ស្រីទាំងនោះ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវអរិយផលក្នុងអត្តភាពនេះ ទើបចូលទៅ
 អង្គុយជិតព្រះរតនត្រ័យ ដូច្នោះ ក្នុងស្រីទាំងនោះ ស្រីដែលជាព្រះអនាគាមិនី
 កើតក្នុងសុទ្ធាវាស ក្រៅអំពីនោះ ពួកខ្លះ កើតក្នុងស្ថានតាវត្តិន្យ ពួកខ្លះ កើត
 ក្នុងជាន់យាមា ពួកខ្លះ កើតក្នុងជាន់តុសិត ពួកខ្លះ កើតក្នុងនិម្មានរតី ពួកខ្លះ
 កើតក្នុងជាន់បរិនិម្មិតវសវត្តិ ។

ឯព្រះបាទឧទេន ទ្រង់ជ្រាបថា ដំណាក់របស់នាងសាមាវតីត្រូវភ្លើងឆេះ
 ទើបទ្រង់យាងមកដល់ទីនោះដោយប្រញាប់ កាលស្រីទាំងនោះ ត្រូវភ្លើង
 ឆេះហើយនោះឯង ។ កាលយាងមក ទ្រង់បញ្ជាឲ្យមនុស្សលត់ភ្លើងត្រង់
 ដំណាក់ ទ្រង់កើតទោមនស្សដ៏ខ្លាំងក្លា ដឹងថា ព្រះនាងមាគន្ធិយាបង្កហេតុ
 នោះដោយឧបាយ ព្រោះកម្មដែលនាងមាគន្ធិយាធ្វើខុសក្នុងអរិយសាវិកា
 ជាសំតៀន ទើបឲ្យជាក់រាជអាជ្ញាដល់នាង មួយអន្លើដោយពួកញាតិ ។ ព្រះ
 នាងមាគន្ធិយា មួយអន្លើដោយបរិវារ មិត្រ ភ្នំគ្នា បានដល់នូវការវិនាស
 ធំ ដោយប្រការដូច្នោះ ។

បទថា **ឯតមត្តំ វិទិត្យា** សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបដោយអាការទាំងពួងដល់
 ហេតុដែលស្រីទាំងនោះ មានព្រះនាងសាមាវតីជាប្រធាន ដល់នូវការវិនាស

ក្នុងគំនរភ្លើង និងនិមិត្តដែលនាងមាគន្ធិយា មួយអង្វើដោយមិត្រ និងបក្ខពួក ដល់នូវការវិនាស ដោយព្រះរាជអាជ្ញានេះ ទើបទ្រង់បន្ទីឧទាននេះ ដែល សម្តែងសេចក្តីនោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា មោហសម្ពុទ្ធនោ លោកោ ភក្ខរោវ ទិស្សតិ សេចក្តីថា សត្វលោកណាក្នុងលោកនេះ ប្រាកដដូចបុគ្គលសមគួរពិត គឺដូច ជាបុគ្គលសម្បូរដោយហេតុ សត្វលោកនោះ មានមោហៈជាគ្រឿងចង គឺស្នេក ស្កុះដោយមោហៈ កាលមិនដឹងវត្ថុដែលជាប្រយោជន៍ និងមិនជាប្រយោជន៍ ដល់ខ្លួន ទើបមិនប្រព្រឹត្តទៅក្នុងវត្ថុដែលជាប្រយោជន៍ សន្សំតែវត្ថុដែលមិន មែនជាប្រយោជន៍ ដែលនាំសេចក្តីទុក្ខមកឲ្យ និងចម្រើននូវអកុសលដ៏ច្រើន ។ បាលីថា ភក្ខរោវ ទិស្សតិ ដូច្នោះក៏មាន ។ បាលីនោះមានអធិប្បាយដូចត ទៅនេះ លោកនេះ មានមោហៈជាគ្រឿងចង គឺស្នេកស្កុះដោយមោហៈ ព្រោះ ហេតុនោះឯង ទើបខ្លួនរបស់សត្វលោកនោះ ប្រាកដដូចមានរូប គឺដូចមាន សភាវៈទៀង គឺប្រាកដដូចមិនចាស់ មិនស្លាប់ ដែលជាហេតុឲ្យធ្វើវត្ថុ ដែល មិនគួរធ្វើ មានបាណាតិបាតជាដើម ។ បទថា ឧបទិពន្ធនោ ពាលោ តមសា បរិវារតោ សស្សតោវ ខាយតិ សេចក្តីថា មិនមែនតែសត្វលោក មាន មោហៈជាគ្រឿងចងតែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះទេ ដោយពិត សត្វលោកល្ងង់ខ្លៅនេះ នៅមានឧបទិជាគ្រឿងចង ដែលការងារនឹង គឺអវិជ្ជាចោមរោមហើយ លោក អធិប្បាយពាក្យនេះថា ព្រោះញាណដែលជាហេតុឲ្យបុគ្គលពិចារណាយើញ កាម និងខន្ធដែលមិនខុសប្លែកថា មិនទៀង ជាទុក្ខ មានការប្រែប្រួលទៅជា

ធម្មតា ដូច្នោះមិនមាន ព្រោះបុប្ផជនល្ងង់ខ្លៅ ត្រូវឆឹងត គឺអវិជ្ជា ចោមរោម
 គ្របដណ្តប់ដោយជុំវិញ ដូច្នោះ បុប្ផជនល្ងង់ខ្លៅនោះ មានឧបធិជាគ្រឿងចង
 ដោយឧបធិទាំងនេះ គឺកាមុបធិ កិលេសុបធិ ខន្ធបធិ ព្រោះហេតុនោះ កាល
 បុគ្គលដែលមានឧបធិឃើញ រមែងប្រាកដដូចទៀង គឺរមែងប្រាកដថា មាន
 សភាវៈទៀង បានដល់ មានសព្វកាល ។ បាលីថា អសស្សតិវវ ខាយតិ
 ដូច្នោះក៏មាន ។ បាលីនោះ មានអធិប្បាយដូចតទៅនេះថា ឧបធិនោះ រមែង
 ប្រាកដ អធិប្បាយថា ចូលទៅតាំង ដូចចំណែកមួយនៃលោក ដោយការ
 ប្រកាន់ខុសថា អត្តាមាន គឺកើតសព្វកាល និងថា អត្តាដទៃមិនទៀង គឺមាន
 ភាវៈមិនពិតប្រាកដ ។ ពិតហើយ ។ អក្ខរៈ ធ្វើការតបទ ។ បទថា បស្សនោ
 នត្តិ កិញ្ចុំ សេចក្តីថា បុគ្គលណាកំណត់សង្សារទាំងឡាយ ពិចារណា
 ឃើញដោយលក្ខណៈ មានអនិច្ចលក្ខណៈជាដើម កាលបុគ្គលនោះឯង
 ឃើញ ដឹង ចាក់ធ្លុះតាមសេចក្តីពិត ដោយមគ្គប្បញ្ញា ដែលប្រកបដោយ
 វិបស្សនាបញ្ញា កិលេសជាគ្រឿងជាប់ជំពាក់ មានរាគៈជាដើម ដែលជាហេតុ
 ចងសត្វទុកក្នុងសង្សារ រមែងមិនមាន អធិប្បាយថា សេចក្តីពិត កាលបុគ្គល
 មិនឃើញយ៉ាងនោះឯង គប្បីជាបុគ្គលត្រូវគ្រឿងចង មានអវិជ្ជា តណ្ហា និង
 ទិដ្ឋិជាដើម ចងក្នុងសង្សារ ។^{១៧៧}

អដ្ឋកថា ឧទេនសូត្រទី ១០ ចប់
 ចូឡវគ្គទី ៧

សុត្តន្តបិដក

ឧទាន ចាដលិគ្គាមិយវគ្គទី ៨

បឋមនិព្វានសូត្រ

[១៥៨] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់នៅក្នុងវត្តជេតពន របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ជិតក្រុងសាវត្ថី ។ សម័យ នោះឯង ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ពន្យល់ភិក្ខុទាំងឡាយ ឲ្យយល់ច្បាស់ ឲ្យ កាន់យក ឲ្យអាចហ៊ាន ឲ្យរីករាយ ដោយធម្មិកថា ប្រកបដោយព្រះនិព្វាន ពួកភិក្ខុទាំងនោះបានធ្វើឲ្យជាប្រយោជន៍ ធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ប្រមូលមកនូវធម្ម ទេសនាទាំងអស់ដោយចិត្ត ផ្ទង់ត្រចៀកស្តាប់ធម៌ ។ លំដាប់នោះ ព្រះមាន ព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់សេចក្តីនុ៎ះហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ក្នុងវេលា នោះថា

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អាយតនៈនោះ រមែងមានពិត ដ៏មិនមាន ទឹកមិនមាន ភ្លើងមិនមាន ខ្យល់មិនមាន អាកាសានញ្ចាយនៈ មិនមាន វិញ្ញាណញ្ចាយតនៈមិនមាន អាកិញ្ចាយតនៈមិនមាន នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈមិនមាន លោកនេះមិនមាន លោក ខាងមុខមិនមាន ព្រះចន្ទ និងព្រះអាទិត្យទាំងពីរក៏មិនមាន ក្នុង ព្រះនិព្វានណា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ តថាគត ពោលព្រះនិព្វាន នោះថា មិនមានដំណើរមក មិនមានដំណើរទៅ មិនមានការ តាំងនៅ មិនមានការច្យុត មិនមានការកើត មិនមានទីជាទីតាំង

មិនប្រព្រឹត្តទៅ មិនមានអារម្មណ៍ ព្រះនិព្វាននោះ ជាទីបំផុត
នៃទុក្ខតែម្យ៉ាង ។ សូត្រទី ១ ។

អដ្ឋកថា

ចាដលិក្កាមិយវគ្គទី ៨

បឋមនិព្វានសូត្រ

បឋមនិព្វានសូត្រទី ១ នៃចាដលិក្កាមិយវគ្គទី ៨ មានវិនិច្ឆ័យដូច្នោះ

[១៥៨] បទថា និព្វានប្បដិសំយុត្តាយ សេចក្តីថា អសង្ខតធាតុ
ដែលអាស្រ័យអមតធាតុ ប្រព្រឹត្តទៅដោយអំណាចការប្រកាសឲ្យដឹង ។ បទ
ថា ធម្មិយា កថាយ ប្រែថា ដោយធម្មទេសនា ។ បទថា សន្តស្ស្រតិ
បានដល់ សម្តែងដល់ព្រះនិព្វាន ដោយលក្ខណៈនៃសកាវៈ ព្រមដោយកិច្ច ។
បទថា សមាធមេតិ បានដល់ ឲ្យភិក្ខុទាំងនោះកាន់យកអត្តនោះឯង ។ បទ
ថា សមុត្តេជេតិ បានដល់ កាលឲ្យនូវឧស្សាហ៍កើតក្នុងកាលកាន់យកនូវ
ប្រយោជន៍នោះ ឈ្មោះថា រមែងឲ្យនូវកម្តៅ គឺឲ្យរុងរឿង ។ បទថា សម្ប-
ហំសេតិ បានដល់ រមែងឲ្យត្រេកអរដោយគុណ គឺ ព្រះនិព្វាន ដោយជុំវិញ
នោះឯង គឺដោយប្រការទាំងពួង ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា សន្តស្ស្រតិ សេចក្តី
ថា ទ្រង់សម្តែងដោយប្រពៃ ដែលសមគួរដល់អធិប្បវេណីរបស់ភិក្ខុទាំងនោះ

ដោយប្រការទាំងពួង គឺដោយបរិយាយនោះៗ ដោយន័យជាដើមថា ធម៌ជាទី
អស់តណ្ហា ជាទីខ្ញាក់ចោលនូវរាគៈ ជាទីរម្មត់ ជាគ្រឿងស្ងប់សង្ខារទាំងពួង
ជាទីលះបង់ឧបធិទាំងពួងនោះ ។ បទថា សមាធិបេតិ សេចក្តីថា ទ្រង់ធ្វើឲ្យ
ភិក្ខុទាំងឡាយបង្ហាន់ទៅ ខំទៅ ជម្រេលទៅក្នុងធម៌នោះ មួយអង្វើដោយ
បដិបទាជាគ្រឿងត្រាស់ដឹង ឈ្មោះថា ទ្រង់ដឹកនាំ គឺ ឲ្យភិក្ខុកាន់យកដោយ
ប្រពៃថា អ្នកគប្បីត្រាស់ដឹងនូវព្រះនិព្វាននោះ ដោយអរិយមគ្គនេះ ។ បទថា
សមុត្តរជេតិ សេចក្តីថា ទ្រង់ធ្វើភិក្ខុទាំងនោះឲ្យអាចហ៊ាន ក្នុងការសម្រេច
ព្រះនិព្វាន ឬឲ្យធ្វើចិត្តផ្សំផងក្នុងព្រះនិព្វាននោះ ដោយព្រះតម្រាស់ថា ពួក
អ្នកកុំដល់នូវសេចក្តីប្រមាទ គឺ ដល់នូវការឈប់ក្នុងចន្លោះ ក្នុងសម្មាបដិបត្តិ
ថា ព្រះនិព្វាននេះធ្វើបានលំបាក មានសេចក្តីត្រេកអរបានលំបាក ព្រោះព្រះ
និព្វាននេះ បុគ្គលសម្បូរទៅដោយឧបនិស្ស័យ មានសេចក្តីព្យាយាម មិន
មែនធ្វើបានលំបាកឡើយ ព្រោះដូច្នោះ ពួកអ្នកគប្បីក្រោកឡើង ព្យាយាម
ដើម្បីបដិបទាដែលបរិសុទ្ធ មានសីលវិសុទ្ធិជាដើម ។ បទថា សម្បហំសេតិ
សេចក្តីថា កាលទ្រង់ធ្វើចិត្តរបស់ភិក្ខុទាំងនោះឲ្យត្រេកអរ ឲ្យក្លៀវក្លា ដោយ
ការប្រកាសអាទិសង្សនៃព្រះនិព្វាន ដោយន័យជាដើមថា នេះជាធម៌ដែល
បន្ស៊ាបស្រវឹង ជាទីកម្ចាត់នូវការស្រេកឃ្មាន ជាទីដកនូវអាល័យ និងដោយ
ន័យជាដើមថា ធម៌នេះជាទីអស់រាគៈ ទោសៈ មោហៈ និងថា នេះជា
អសង្ខតធម៌ និងថា អមតធម៌ សន្តិធម៌ ដូច្នោះ ឈ្មោះថា ញ៉ាំងភិក្ខុឲ្យ
ត្រេកអរ ឲ្យស្រាលចិត្ត ។ បទថា តេ ច ភិក្ខុ អដ្ឋិកត្វា សេចក្តីថា ភិក្ខុ

ទាំងឡាយកំណត់យ៉ាងនេះថា វត្តណាមួយមាន ប្រយោជន៍នេះរបស់ពួក
យើង គួរសម្រេច នឹងជាបុគ្គលត្រូវការដោយទេសនានោះ ។ បទថា
មនសិកត្វា សេចក្តីថា ធ្វើទុកក្នុងចិត្ត មិនបញ្ជូនចិត្តទៅក្នុងទីដទៃ គឺ ធ្វើ
ទេសនានោះឲ្យនៅក្នុងចិត្តរបស់ខ្លួនប៉ុណ្ណោះ ។ បទថា **សត្វំ ចេតសោ**
សមន្ទាហិត្វា សេចក្តីថា នឹកដល់ទេសនាដោយចិត្តដែលជាប្រធានទាំងពួង
តាំងអំពីដើមដល់ចប់ គឺធ្វើអាវជួនឲ្យនៅក្នុងទេសនានោះឯង ។ ម្យ៉ាងទៀត
បទថា **សត្វំ ចេតសោ សមន្ទាហិត្វា** សេចក្តីថា នាំមករឿយៗ ដោយប្រពៃ
នូវទេសនាអំពីចិត្តទាំងអស់ ។ លោកអធិប្បាយដូច្នោះថា កាលបុគ្គលសម្តែង
ធ្វើទេសនាដោយចិត្តណា មិនឲ្យទេសនាដែលប្រព្រឹត្តទៅចាកចិត្តទាំងពួង
ចេញទៅខាងក្រៅ ហើយនាំមករឿយៗ ដោយប្រពៃ គឺមិនឲ្យខុសប្លែក រួច
នាំចិត្តសន្តានរបស់ខ្លួនមកទ្រទ្រង់ដោយល្អ នូវទេសនា តាមដែលសម្តែង
ហើយ ។ បទថា **ឱហិតស្សោតា** បានដល់ ផ្សេងនូវត្រចៀកស្តាប់ គឺតាំង
សោតដោយល្អ ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា **ឱហិតស្សោតា** បានដល់ មាន
សោតប្បសាទ មិនមានអ្វីបៀតបៀន ។ ពិតហើយ បុគ្គលកាលបាននូវ
សោតប្បសាទ ដែលមិនមានអ្វីបៀតបៀននោះឯង ទើបមិនរាយមាយក្នុងការ
ស្តាប់ ដូចសតិសំរេ: គួរពោលបានថា ក្នុងចក្ខុន្ទិយជាដើមខ្លះ សោតិន្ទិយ
ខ្លះ ។ ក្នុងទីនេះ ដោយបទទាំង ៤ មានបទថា **អន្និកត្វា** ជាដើម ទ្រង់
សម្តែងដល់ការដែលកិក្ខុទាំងនោះ ស្តាប់ដោយគោរព ដោយសម្តែងនូវការ
អើពើ ក្នុងការស្តាប់ ព្រោះមិនដទៃអំពីនោះ ។

បទថា **ឯតមត្តំ វិទិត្យា** សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបដោយអាការទាំងពួងនូវ
 ភាវៈដែលភិក្ខុទាំងនោះ មានការអើពើក្នុងការស្តាប់ធម្មកថា ដែលទាក់ទង
 ដោយព្រះនិព្វាននោះ ។ បទថា **សមំ ឧទានំ** សេចក្តីថា ទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ
 ប្រកាសភាវៈដែលព្រះនិព្វានមានដោយបរមត្ថ ដោយមុខ គឺព្រះធម្មទេសនា
 ដែលផ្ទុយគ្នាអំពីធម៌នោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **អត្ថិ** ប្រែថា មាន អធិប្បាយថា មានដោយ
 បរមត្ថ ។ បទថា **ភិក្ខុវេ** ជាពាក្យហៅភិក្ខុទាំងនោះ ។ សួរថា ការបន្លឺដែល
 ញ៉ាំងបីតិ និងសោមនស្សឲ្យតាំងឡើងក្តី ដែលញ៉ាំងធម្មសង្ខេបឲ្យតាំងឡើង
 ក្តី មិនប្រាថ្នាដល់បុគ្គលដែលទទួលធម៌ ឈ្មោះថា ឧទាន ឧទាននោះមកក្នុង
 សូត្រ មានប្រមាណប៉ុណ្ណោះដូច្នោះ ដូចគ្នាមិនមែនឬ ព្រោះហេតុអ្វី ទើបក្នុង
 ទីនេះ ព្រះមានព្រះភាគ កាលទ្រង់បន្លឺឧទាន ត្រាស់ហៅភិក្ខុទាំងនោះ ។ ឆ្លើយ
 ថា ព្រោះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សម្តែងធម៌ដល់ភិក្ខុទាំងនោះ ដែលទាក់ទង
 ដោយព្រះនិព្វាន ដើម្បីឲ្យភិក្ខុទាំងនោះយល់ ទ្រង់កើតបីតិសោមនស្សឡើង
 ដោយរព្វកដល់គុណព្រះនិព្វាន ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាន ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់
 ជ្រាបបរិវិតក្តីនៃចិត្តរបស់ភិក្ខុទាំងនោះថា សភាវធម៌ទាំងអស់ក្នុងព្រះសាសនា
 នេះ រៀរព្រះនិព្វានដែលប្រព្រឹត្តទៅ ទាក់ទងនឹងបច្ច័យប៉ុណ្ណោះកើតឡើងបាន
 បើប្រាសចាកបច្ច័យ កើតមិនបានឡើយ តែនិព្វានធម៌នេះ កើតក្នុងបច្ច័យ
 ណា នឹងមានបំណងឲ្យភិក្ខុទាំងនោះយល់ ទើបត្រាស់ពាក្យជាដើមថា **ភិក្ខុវេ**
តទាយតនំ ដូច្នោះ ។ គប្បីជ្រាបថា មិនមែនធ្វើឲ្យភិក្ខុទាំងនោះ ជាអ្នកទទួល

ដោយចំណែកមួយប៉ុណ្ណោះឡើយ ។ បទថា តណាយតនំ បានដល់ ហេតុ
 នោះ ។ ឧ អក្ខរៈ ជាសន្និ ។ ពិតហើយ ព្រះនិព្វាន លោកហៅថា
 អាយតនៈ ព្រោះអត្ថថា ជាហេតុ ព្រោះជាអារម្មណប្បច្ច័យដល់មគ្គញ្ញាណ
 និងផលញ្ញាណជាដើម ដូចរូបារម្មណ៍ជាដើម ជាអារម្មណប្បច្ច័យដល់ចក្ក-
 វិញ្ញាណជាដើម ។ ដោយលំដាប់ពាក្យមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់ប្រកាសដល់អសន្និតធាតុថា មានដោយបរមត្ថដល់ភិក្ខុទាំងនោះ ។

ក្នុងសេចក្តីនោះ មានន័យនៃធម៌ដូចតទៅនេះ ព្រោះសន្និតធម៌មាន សូម្បី
 អសន្និតធាតុក៏មាន ព្រោះជាគូបំពោះសភាវធម៌ ដូចកាលទុក្ខមាន សុខជាគូនឹង
 ទុក្ខនោះ មានដូចគ្នា យ៉ាងណា កាលក្តៅមាន ត្រជាក់ក៏មាន កាលបាបធម៌
 មាន កល្យាណធម៌ក៏មានដូចគ្នា ។ សមដូចពាក្យដែលលោកពោលថា
 កាលបើទុក្ខមាន សុខក៏មាន យ៉ាងណា កាលបើភពមាន ការ
 ប្រាសចាកភព បុគ្គលគួរតែប្រាថ្នារក ក៏យ៉ាងនោះដែរ ។ កាលបើ
 ក្តៅមាន ត្រជាក់ដទៃក៏មាន យ៉ាងណា កាលបើភ្លើង ៣ ប្រការ
 មាន ព្រះនិព្វានដែលបុគ្គលគួរប្រាថ្នា ក៏មានយ៉ាងនោះដែរដូច្នោះ ។
 ម្យ៉ាងទៀត ការលម្អិតសេចក្តីដល់ព្រះនិព្វានថា មានដោយបរមត្ថ នឹង
 មានច្បាស់ខាងមុខ ។

ព្រះមានព្រះភាគ កាលទ្រង់សម្តែងដល់អសន្និតធាតុថា មានដោយ
 បរមត្ថ មួយអង្វើដោយសម្បត្តិ ដោយប្រការដូច្នោះហើយ ឥឡូវនេះ ដើម្បី
 ទ្រង់សម្តែងសភាវៈដែលព្រះនិព្វាននោះ មានដោយមុខ គឺការផ្សរផ្សងនៃធម៌

ដែលផ្ទុយគ្នាអំពីសង្ខតធាតុនោះ ទើបត្រាស់ពាក្យថា យត្ថ នេវ បឋវី ន
អាទោ ដូច្នោះជាដើម ។

ក្នុងសេចក្តីនោះ ព្រោះព្រះនិព្វានមានសភាវៈ ផ្ទុយគ្នាអំពីសង្ខារទាំងពួង
មិនមានក្នុងបណ្តាសង្ខតធម៌ណាមួយ យ៉ាងណា ព្រះនិព្វាននោះ ក៏មិនមាន
សង្ខតធម៌ទាំងអស់ ដូច្នោះ ព្រោះសង្ខតធម៌ និងអសង្ខតធម៌រួមគ្នាមិនបាន ។
ក្នុងសេចក្តីនោះ មានការធ្វើអធិប្បាយអត្ថដូចតទៅនេះ បឋវីធាតុ មានការរឹង
ជាលក្ខណៈ អបេធាតុ មានការហូរទៅជាលក្ខណៈ តេជោធាតុ មានការក្តៅ
ជាលក្ខណៈ វាយោធាតុ មានការកម្រើកជាលក្ខណៈ មិនមានក្នុងនិព្វានណា
គឺអសង្ខតធាតុណា ដូច្នោះ ក្នុងធាតុទាំងនោះ បើពោលដោយការមិនមាននៃ
មហាកុត្តរូប ៤ ក៏ជាការពោលដល់ការមិនមាននៃឧបាទាយរូបទាំងអស់ ព្រោះ
អាស្រ័យមហាកុត្តរូបនោះ យ៉ាងណា កាមភព និងរូបភពក៏ដូច្នោះ ពោលថា
មិនមានក្នុងព្រះនិព្វាននោះ សូម្បីតិចតួច ព្រោះមានការប្រព្រឹត្តទៅមិនទាក់ទង
នឹងព្រះនិព្វាននោះ ព្រោះបញ្ចវេកាការភព ឬ ឯកវេកាការភព រៀបចំការ
អាស្រ័យមហាកុត្តរូបហើយ មិនមាន ។

ឥឡូវនេះ ដើម្បីទ្រង់សម្តែងធម៌ដែលទាក់ទងក្នុងអរូបភព មិនមានក្នុង
ព្រះនិព្វាននោះ សូម្បីក្នុងកាលព្រះនិព្វាន មានសភាវៈជាអរូប គឺជានាម ទើប
ត្រាស់ពាក្យជាដើមថា ន អាគាសានព្វាយតនំ ។បេ។ ន នេវសញ្ញានា-
សញ្ញាយតនំ ដូច្នោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា ន អាគាសានព្វាយតនំ សេចក្តីថា ចិត្តប្ប្យាទ

ពោល គឺអាកាសានញ្ចយតនៈទាំង ៣ យ៉ាង មានកុសលចិត្ត វិបាកចិត្ត និង កិរិយាចិត្ត មួយអន្លើដោយអារម្មណ៍ រមែងមិនមាន ។ ក្នុងបទដ៏សេស ក៏ មានន័យដូច្នោះដូចគ្នា ។

កាមលោក មិនមានក្នុងព្រះនិព្វានដោយអារម្មណ៍ សូម្បីធលោក និង បរលោក ក៏មិនមានក្នុងព្រះនិព្វាននោះ ដោយអារម្មណ៍នោះ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា លោកនេះមិនមាន លោកដទៃមិនមាន ដូច្នោះជាដើម ។

ពាក្យនោះ មានអធិប្បាយដូចតទៅនេះ ខន្ធលោកនេះ ដែលបានរោហារ ថា យ៉ាងនេះ ជាបច្ចុប្បន្នធម៌ និងថា លោកនេះ និងខន្ធលោក ដែលបាន រោហារថា លោកដទៃអំពីលោកនោះ បរលោក និងអភិសម្បរាយភព ទាំង ២ នោះ មិនមានក្នុងទីណា ។ បទថា ន ឧកោ ចន្ទិមសុរិយា សេចក្តីថា ព្រោះហេតុដែល កាលរូបមាន ឈ្មោះថា ឆន្ទីត ក៏គប្បីមាន និងកម្ចាត់ នូវការឆន្ទីត ព្រះចន្ទ និងព្រះអាទិត្យគោចរទៅ តែរូបទាំងឡាយ មិនមាន ក្នុងទីណា ការឆន្ទីតក្នុងទីនោះ ក៏មិនមាន ។ ម្យ៉ាងទៀត ការកម្ចាត់ឆន្ទីត គឺ ព្រះចន្ទ និងព្រះអាទិត្យ ដូច្នោះ ព្រះចន្ទ និងព្រះអាទិត្យទាំង ២ រមែង មិនមានក្នុងព្រះនិព្វានណា ។ ដោយពាក្យនេះ ទ្រង់សម្តែងដល់ព្រះនិព្វាន មានការក្តីជាសកាវៈនោះឯង ។

ដោយលំដាប់ពាក្យមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ព្រះធម្មរាជា កាលទ្រង់ប្រកាស អមតនិព្វាន ដែលមិនធ្លាប់មានក្នុងសង្សារ ដែលមិនមានទីបំផុតខាងដើម ដោយហោចត្រឹមតែយល់សប្តិ ជ្រៅដោយបរមត្ថ ឃើញបានលំបាកក្រៃលែង

ល្អិតសុខុម ប៉ាន់ស្មានមិនបាន ស្លាប់បំផុត ជាទីឲ្យផលចំពោះខ្លួន ប្រណីតពន់
 ពេកដល់ភិក្ខុទាំងឡាយ ដែលមិនទាន់បានសម្រេច ទើបឲ្យភិក្ខុទាំងនោះកម្ចាត់
 នូវមោហៈជាដើម ព្រោះព្រះនិព្វាននោះ មាននោះឯង ដូចបាលីថា អត្ថិ ភិក្ខុវេ
 តនាយតនំ ដូច្នោះជាដើម ទើបទ្រង់ប្រកាសព្រះនិព្វាននោះដោយមុខ គឺការ
 មិនវង្វែងក្នុងធម៌ដទៃចាកព្រះនិព្វាននោះថា យត្ថ នេវ បឋវី ។បេ។ ន ឧកោ
 ចន្ទិមសុរិយា ដូច្នោះជាដើម ។ ដោយពាក្យនោះ សម្តែងថា អសង្ខតធាតុ
 មានសភាវៈផ្សេងគ្នាអំពីសង្ខតធម៌ទាំងពួង មានបឋវីជាដើមថា ព្រះនិព្វាន ។
 ដោយហេតុនោះឯង ទើបទ្រង់ត្រាស់ថា តត្រចាបំ ភិក្ខុវេ នេវ អាគតិ វនាមិ
 ដូច្នោះជាដើម ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា តត្រ ប្រែថា ក្នុងនិព្វាននោះ ។ អឋិ សព្វ
 ប្រើក្នុងអត្ថសមុច្ចយ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ តថាគតមិនពោលការមករបស់
 វត្ថុណាមួយ អំពីទីណាមួយ ដែលប្រព្រឹត្តទៅតាមសង្ខារ ព្រោះត្រឹមតែធម៌
 កើតក្នុងព្រះនិព្វាននោះតាមបច្ច័យ ម្យ៉ាងទៀត តថាគតមិនពោលអាគតិ គឺ
 ការមកអំពីទីណាមួយ ក្នុងអាយតនៈ គឺព្រះនិព្វាននោះយ៉ាងនេះ ព្រោះព្រះ
 និព្វានមិនមានឋានៈដែលគប្បីមក ។ បទថា ន គតិ សេចក្តីថា តថាគតមិន
 ពោលការទៅក្នុងទីណាមួយ ព្រោះឋានៈដែលព្រះនិព្វាន គប្បីដល់មិនមាន ។
 ព្រោះការមក និងការទៅនៃសត្វទាំងឡាយ រៀបការធ្វើឲ្យជាអារម្មណ៍ដោយ
 ញាណមិនមានក្នុងព្រះនិព្វាននោះ ។ ម្យ៉ាងទៀត តថាគតមិនពោលដល់វិចិ
 ចុតិ និងឧប្បត្តិ ។ បាលីថា តនបបំ ដូច្នោះក៏មាន ។ អត្ថនៃព្រះបាលីនោះ

មានដូច្នោះថា អាយតនៈនោះ ឈ្មោះថា មិនមានការមក ព្រោះជាឋានៈដែល
មិនគួរមក ដូចចេញអំពីចន្លោះស្រុកមកកាន់ចន្លោះស្រុក ។ ឈ្មោះថា មិន
មានការទៅ ព្រោះមិនមានឋានៈដែលគួរទៅ ឈ្មោះថា មិនមានបីតិ ព្រោះ
មិនមានឋានៈជាទីតាំងនៅ ដូចផែនដី និងភ្នំជាដើម ។ ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា
មិនមានការកើត ព្រោះមិនមានបច្ច័យ ឈ្មោះថា មិនមានចុតិ ព្រោះមិនមាន
ការស្លាប់ជាសភាវៈនោះ ។ តថាគតមិនពោលបីតិ ចុតិ និងឧប្បត្តិ ព្រោះមិន
មានការកើត និងការរលត់ និងព្រោះមិនមានការតាំងនៅ ដែលកំណត់ដោយ
ការកើត និងការរលត់ទាំង ២ នោះ ។ ម្យ៉ាងទៀត ព្រះនិព្វាននោះ សុទ្ធតែ
ឈ្មោះថា មិនតាំងនៅក្នុងទីណាមួយ ព្រោះមានសភាវៈជាអរូប និងព្រោះមិន
មានបច្ច័យ ព្រោះហេតុនោះ ទើបឈ្មោះថា អប្បតិដ្ឋ ។ ឈ្មោះថា អប្បវត្ត
ព្រោះមិនមានការប្រព្រឹត្តទៅព្រម និងព្រោះជាបដិបក្ខ ចំពោះការប្រព្រឹត្តទៅ
ក្នុងព្រះនិព្វាននោះ ។ ឈ្មោះថា អានារម្មណំ ព្រោះមិនមានអារម្មណ៍
ណាមួយជាទីតាំង និងព្រោះមិនត្រូវការអារម្មណ៍ឧបត្ថម្ភ ដូចសម្បយុត្តធម៌
មានវេទនាជាដើម សូម្បីមានសភាវៈជាអរូប គឺជានាម ដូច្នោះ ទើបព្រះ
និព្វាននោះ លោកពោលថា អាយតនៈ ។ ឯវ សព្វ គប្បីប្រកបចូល
ក្នុងបទទាំង ២ គឺ អប្បតិដ្ឋមេវ អប្បវត្តមេវ ។ បទថា ឯសេវន្តោ ទុក្ខស្ស
សេចក្តីថា ព្រះនិព្វានដែលមានលក្ខណៈ តាមដែលពោលហើយ ព្រះ
មានព្រះភាគត្រាស់សរសើរ ដោយពាក្យជាដើមថា អប្បតិដ្ឋ ដូច្នោះនោះឯង
ឈ្មោះថា ជាទីបំផុត គឺជាទីបំផុតនៃវដ្តទុក្ខទាំងអស់ ព្រោះបើមានការសម្រេច

ព្រះនិព្វាន ទុក្ខទាំងអស់ក៏មិនមាន ព្រោះហេតុដូច្នោះ ទើបទ្រង់សម្តែងថា ព្រះ
និព្វាននោះ មានសភាវៈដូច្នោះថា ជាទីបំផុតនៃទុក្ខតែម្យ៉ាង ។^{១៧៧}

អដ្ឋកថា បឋមនិព្វានសូត្រទី ១ ចប់

សុត្តន្តបិដក

ទុតិយនិព្វានសូត្រ

[១៥៧] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ
ទ្រង់គង់នៅក្នុងវត្តជេតពន របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ទៀបក្រុងសាវត្ថី ។
សម័យនោះឯង ព្រះមាព្រះភាគ ទ្រង់ពន្យល់ភិក្ខុទាំងឡាយ ឲ្យយល់ច្បាស់
ឲ្យកាន់យក ឲ្យអាចហ៊ាន ឲ្យរីករាយ ដោយធម្ម៌កថា ប្រកបដោយព្រះ
និព្វាន ។ ភិក្ខុទាំងនោះ ធ្វើឲ្យជាប្រយោជន៍ ធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ប្រមូលមកនូវ
ធម្មទេសនាទាំងអស់ ដោយចិត្ត ផ្តង់ត្រចៀកស្តាប់ធម៌ ។ លំដាប់នោះ ព្រះ
មានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់សេចក្តីនុ៎ះ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ក្នុងវេលា
នោះថា

ធម្មតាព្រះនិព្វាន បុគ្គលឃើញបានដោយក្រ និព្វានសច្ច មិន
មែនសម្រាប់ឃើញបានដោយងាយទេ កិលេសជាគ្រឿងកង្វល់
រមែងមិនមានដល់បុគ្គល កាលដឹង កាលឃើញតណ្ហា ព្រោះ
ត្រាស់ដឹង (នូវសច្ចៈ) ។ សូត្រទី ២ ។

អដ្ឋកថា

ទុតិយនិព្វានសូត្រ

ទុតិយនិព្វានសូត្រទី ២ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[១៥៩] បទថា **សមំ ឧទានំ** សេចក្តីថា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់
បន្លឺឧទាននេះ សម្តែងដល់ការៈដែលព្រះនិព្វានឃើញបានលំបាក ព្រោះតាម
ប្រក្រតីជាគុណជាតិជ្រាលជ្រៅ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **ទុទុសំ** សេចក្តីថា ព្រះនិព្វាន ឈ្មោះថា
ឃើញបានលំបាក ព្រោះបុគ្គលមិនអាចឃើញបាន ដោយគ្រឿងតាក់តែង គឺ
ញាណដែលមិនធ្លាប់បានសន្សំអប់រំមក ព្រោះមានសភាវៈជ្រាលជ្រៅ និង
ព្រោះមានសភាវៈសុខុម ល្អិតក្រៃលែង ។ សមដូចព្រះតម្រាស់ដែលត្រាស់
ក្នុងមជ្ឈិមនិកាយ មជ្ឈិមបណ្ណាសកថា ម្នាលមាគណ្ឌិយៈ អ្នកត្រូវដឹងនូវការ
មិនមានរោគ ត្រូវឃើញនូវព្រះនិព្វានដោយចក្ខុដ៏ប្រសើរណា ចក្ខុដ៏ប្រសើរ
នោះ របស់អ្នកមិនមានទេ ។ ទ្រង់ត្រាស់ក្នុងមជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសក
ទៀតថា មួយទៀត ធម៌ណារម្ងាប់នូវសង្ខារទាំងពួង ជាគ្រឿងលះបង់នូវឧបធិ
គឺខន្ធ និងកិលេសទាំងពួង ជាទីអស់ទៅនៃតណ្ហា ជាទីនឿយណាយចាករាគៈ
ជាទីរលត់ទុក្ខ គឺព្រះនិព្វានធម៌នេះ ជាហេតុដែលសត្វឃើញបានដោយកម្រ
ដែរ ដូច្នេះជាដើម ។ បទថា **អនតំ** សេចក្តីថា តណ្ហា ឈ្មោះថា **នត** ព្រោះ
បង្ហាន់ទៅក្នុងអារម្មណ៍ មានរូបជាដើម និងក្នុងភព មានកាមភពជាដើម
ព្រោះប្រព្រឹត្តទៅ ដោយការៈ ដែលបង្ហាន់ទៅក្នុងអារម្មណ៍ និងកាមនោះ និង

ព្រោះសត្វទាំងឡាយ បង្ហាន់ទៅក្នុងអារម្មណ៍ និងកាមភពជាដើមនោះ ។
 ទើបព្រះនិព្វានឈ្មោះថា **អនត** ព្រោះមិនជាទីដែលសត្វបង្ហាន់ទៅ ។ អាចារ្យ
 ពួកខ្លះពោលថា **អនន្តំ** ដូច្នោះក៏មាន ។ អធិប្បាយថា ព្រះនិព្វាន ឈ្មោះថា
 រៀបចាកទីបំផុត គឺ មិនមានចុតិជាសកាវៈ ជាការរម្មត់ដោយឥតសេស
 សល់ បានដល់ ជាអមតៈ ព្រោះមានសកាវៈពិត ។ តែអាចារ្យពួកខ្លះពោល
 សេចក្តីនៃបទថា **អនន្តំ** ថាជា **អប្បមាណំ** ។ ក្នុងពាក្យទាំងនោះ ដោយ
 ពាក្យថា **ទុទ្ទសំ** នេះ ទ្រង់សម្តែងដល់ភាពដែលព្រះនិព្វាន សត្វគប្បីបាន
 ដោយលំបាកថា សត្វទាំងឡាយធ្វើព្រះនិព្វានដែលមិនមានបច្ច័យឲ្យសម្រេច
 មិនមែនធ្វើបានងាយឡើយ ព្រោះសត្វទាំងនោះ ត្រូវកិលេស មានរាគៈ
 ជាដើម ដែលធ្វើនូវបញ្ញាឲ្យទុព្វល ឲ្យមានមកអស់កាលយូរ ។ ដោយបទថា
ន ហិ សច្ចំ សុទ្ធស្សនំ នេះ ទ្រង់ធ្វើសេចក្តីនោះឯងឲ្យប្រាកដ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **សច្ចំ** បានដល់ ព្រះនិព្វាន ។ ពិតហើយ
 ព្រះនិព្វាននោះ ឈ្មោះថា សច្ចៈ ព្រោះអត្ថថា មិនវិបរិត ព្រោះជាគុណជាតិ
 ស្ងប់ដោយពិតនោះឯង ព្រោះមិនមានសកាវៈដែលមិនស្ងប់ ដោយបរិយាយ
 ណាមួយ ព្រះនិព្វាននោះ ឈ្មោះថា មិនមែនឃើញបានងាយឡើយ គឺដែល
 បុគ្គលណាម្នាក់មិនគប្បីឃើញបានដោយងាយឡើយ ព្រោះដល់នូវការរួបរួម
 នូវបុញ្ញសម្ភារ និងញាណសម្ភារ មកអស់កាលយូរ ក៏គង់សម្រេចបានដោយ
 លំបាកនោះឯង សមដូចព្រះតម្រាសដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ក្នុងមជ្ឈិម-
 និកាយ មូលបណ្ណាសកថា ឥឡូវនេះ តថាគតមិនគួរសម្តែងធម៌ដែលតថាគត

បានត្រាស់ដឹងដោយលំបាក ដូច្នោះ ។ បទថា បដិវិទ្ធា តណ្ហាជានតោ
 បស្សតោ នត្តិ កិញ្ចុំ សេចក្តីថា បើនិរោធសច្ចុនោះ បុគ្គលនឹងត្រាស់
 ដឹងដោយសច្ចិកិរិយាកិសម័យ កាលពោលដោយវិស័យ ដោយកិច្ច និង
 ដោយអារម្មណ៍ ក៏ត្រាស់ដឹងបានដោយការចាក់ធ្លុះអារម្មណ៍ និងការចាក់ធ្លុះ
 ដោយមិនវង្វែង ដូចទុក្ខសច្ចុដែលត្រាស់ដឹងបានដោយបរិញ្ញាកិសម័យ និង
 មគ្គសច្ចុដែលត្រាស់ដឹងបានដោយការវិនាកិសម័យ គឺការចាក់ធ្លុះដោយមិន
 វង្វែង ដោយអាការយ៉ាងនេះ ឈ្មោះថា ដឹងច្បាស់នូវតណ្ហាដោយបហានា-
 កិសម័យ និងការមិនវង្វែង ។ កាលបុគ្គលឃើញសច្ចៈ ៤ ដោយបញ្ញាដែល
 សម្បយុត្តដោយអរិយមគ្គតាមសេចក្តីពិតយ៉ាងនេះ ឈ្មោះថា រមែងមិនមាន
 តណ្ហា ដែលជាហេតុនាំសត្វទៅក្នុងភពជាដើម កាលតណ្ហានោះមិនមាន
 កិលេសវដ្តៈទាំងអស់ក៏មិនមាន បន្ទាប់អំពីនោះ កម្មវដ្តៈ និងវិបាកវដ្តៈ ក៏
 មិនមានដូចគ្នា ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រកាសអានុភាពនៃអមតមហានិព្វាន ដែលជា
 ហេតុស្ងប់រម្ងាប់វដ្តទុក្ខបានជាសមុច្ឆេទ ដល់ភិក្ខុទាំងឡាយនោះ ដោយប្រការ
 ដូច្នោះ ពាក្យដ៏សេស មានន័យដូចពោលហើយនោះឯង ។^{១៣៧}

អដ្ឋកថា ទុតិយនិព្វានសូត្រទី ២ ចប់

សុត្តន្តបិដក តតិយនិព្វានសូត្រ

[១៦០] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់នៅក្នុងវត្តជេតពន របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ជិតក្រុងសាវត្ថី ។ សម័យនោះឯង ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ពន្យល់ពួកភិក្ខុ ឲ្យយល់ច្បាស់ ឲ្យកាន់យក ឲ្យអាចហ៊ាន ឲ្យរីករាយ ដោយធម្មិកថា ប្រកបដោយព្រះនិព្វាន ។ ភិក្ខុទាំងនោះ ធ្វើឲ្យជាប្រយោជន៍ ធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ប្រមូលមកនូវធម្មទេសនា ទាំងអស់ ដោយចិត្ត ផ្តង់ត្រចៀកស្តាប់ធម៌ ។ លំដាប់នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់សេចក្តីនុ៎ះ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ព្រះនិព្វាន ឈ្មោះថា អជាតៈ ឈ្មោះថា អកុតៈ ឈ្មោះថា អកតៈ ឈ្មោះថា អសន្ធិតៈ មានប្រាកដ ម្ចាស់ ភិក្ខុទាំងឡាយ ប្រសិនណាបើព្រះនិព្វាននោះ ឈ្មោះថា អជាតៈ ឈ្មោះថា អកុតៈ ឈ្មោះថា អកតៈ ឈ្មោះថា អសន្ធិតៈ មិន មានទេ ការរលាស់ចេញនូវកិលេស ដែលនាំឲ្យកើតមហាកុតរូប ដែលប្រាកដនូវហេតុ ដែលធ្វើនូវបច្ច័យ ដែលតាក់តែងក្នុងលោក នេះ ក៏មិនប្រាកដ ។ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ព្រះនិព្វាន ឈ្មោះថា អជាតៈ ឈ្មោះថា អកុតៈ ឈ្មោះថា អកតៈ ឈ្មោះថា អសន្ធិតៈ រមែងមានប្រាកដ ព្រោះហេតុណា ហេតុនោះ ការរលាស់ចេញនូវ កិលេស ដែលនាំឲ្យកើតមហាកុតរូប ដ៏ប្រាកដនូវហេតុដែលគួរ ធ្វើនូវបច្ច័យជាទីតាក់តែង ក៏រមែងប្រាកដ ។ សូត្រទី ៣ ។

អដ្ឋកថា

តតិយនិព្វានសូត្រ

តតិយ និព្វានសូត្រទី ៣ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[១៦០] បទថា អថទោ ភគវា ឯតមត្តំ វិទិត្យា សេចក្តីថា បានឮថា ក្នុងកាលនោះ កាលព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រកាសទោសក្នុងសង្សារដោយ អនេកបរិយាយហើយ ទ្រង់សម្តែងព្រះធម្មទេសនា ដែលទាក់ទងដោយព្រះ និព្វាន ដោយការសម្តែងប្រៀបធៀបជាដើម ហើយភិក្ខុទាំងនោះមានការគិត ដូច្នោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រកាសសង្សារនេះ មួយអន្លើដោយហេតុ មានអវិជ្ជាជាដើម ដែលឈ្មោះថា សហេតុកៈ តែមិនត្រាស់ដល់ហេតុណាមួយ នៃព្រះនិព្វានដែលជាហេតុស្ងប់សង្សារនោះ ព្រះនិព្វាននោះ ចាត់ជាអហេតុកៈៗ នោះ នឹងកើតបាន ព្រោះអត្តថា មានការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នឹងមានអត្តដូច ម្តេច លំដាប់នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបអត្តនេះ តាមដែលពោលហើយ របស់ភិក្ខុទាំងនោះ ។ បទថា សមំ ឧទានំ សេចក្តីថា ព្រះអង្គទ្រង់បន្លឺឧទាន នេះ ដែលជាហេតុប្រកាសអមតមហានិព្វាន ដែលមានដោយបរមត្ថ ដើម្បី កម្ចាត់ការសង្ស័យរបស់ភិក្ខុទាំងនោះ នឹងដើម្បីកាត់បំបាក់មិច្ឆាវាទរបស់ សមណព្រាហ្មណ៍ក្នុងលោកនេះ ដែលបដិបត្តិខុស ជាអ្នកមានទិដ្ឋិតិក្រាស់ ខាងក្រៅនោះឯង ដូចបុគ្គលដែលទាញលោកជាធំថា ពាក្យថា និព្វាន និព្វាន ត្រឹមតែជាគ្រឿងសម្រាប់និយាយគ្នាប៉ុណ្ណោះ តែសេចក្តីពិត កាលពោល ដោយបរមត្ថ ឈ្មោះថា ព្រះនិព្វាន រមែងមិនមាន ព្រោះមិនមានការកើត ជាសកាវៈ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា អជាតំ អក្ខតំ អកតំ អសង្ខតំ ទាំងអស់
 ជាវេវចនៈនៃគ្នានិងគ្នា ម្យ៉ាងទៀត ព្រះនិព្វាន ឈ្មោះថា អជាត ព្រោះមិន
 កើត គឺមិនកើតឡើង ព្រោះការដល់ព្រមនៃហេតុ គឺការប្រជុំនៃហេតុ និង
 បច្ច័យ ដូចវេទនាជាដើម ឈ្មោះថា អក្ខត ព្រោះរៀរចាកហេតុ និងខ្លួនឯង
 ចេញ រមែងមិនមាន គឺ មិនប្រាកដ បានដល់ មិនកើត ឈ្មោះថា អកត
 ព្រោះមិនមានហេតុណាមួយសាងឡើង ព្រោះមិនកើត និងព្រោះមិនមានយ៉ាង
 នេះ ។ ម្យ៉ាងទៀត ដើម្បីសម្តែងថា សង្ខតធម៌ មាននាមរូបជាដើម មានការ
 កើត មានការសាងឡើងជាសការៈ ព្រះនិព្វានដែលមានអសង្ខតធម៌ ជា
 សការៈ មិនមែនដូច្នោះឡើយ ទើបត្រាស់ថា អសង្ខតំ ដូច្នោះ ។ ម្យ៉ាងទៀត
 បើពោលដោយបដិលោម ត្រាស់ថា សង្ខតធម៌ ព្រោះត្រូវបច្ច័យអាស្រ័យគ្នា
 និងគ្នាសាងឲ្យមានឡើង ។ ម្យ៉ាងទៀត លោកពោលថា ជាអសង្ខតៈ ព្រោះ
 មិនមានបច្ច័យតាក់តែង គឺរៀរចាកលក្ខណៈដែលត្រូវបច្ច័យតាក់តែង ។ កាល
 ការៈដែលព្រះនិព្វានកើតឡើងដោយហេតុច្រើនយ៉ាងនេះ សម្រេចហើយ ដើម្បី
 សម្តែងថា ព្រះនិព្វានមិនមានបច្ច័យណាមួយតាក់តែងឡើង ដោយការរន្លៀស
 ថា ព្រះនិព្វានគប្បីមានហេតុណាមួយតាក់តែងឬហ្ន៎ ទើបត្រាស់ថា អកតំ ។
 កាលព្រះនិព្វានមិនមានបច្ច័យយ៉ាងនេះ ដើម្បីឲ្យការរន្លៀសថា ព្រះនិព្វាននេះ
 កើតឡើង ប្រាកដឡើងឯងឬហ្ន៎ ប្រព្រឹត្តទៅមិនបាន ទើបត្រាស់ថា អក្ខតំ ។
 ដើម្បីនឹងសម្តែងថា ព្រះនិព្វាននេះ មិនមានបច្ច័យប្រជុំ មិនបានតាក់តែង
 មិនមាននេះ នឹងមានបាន ព្រោះព្រះនិព្វាន មានការមិនកើតជាធម្មតា ដោយ

ប្រការទាំងពួង ទើបត្រាស់ថា អនាតំ បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបភាពដែលបទទាំង ៤
 នេះ មានប្រយោជន៍យ៉ាងនេះហើយ គប្បីជ្រាបថា ទ្រង់ប្រកាសថា ព្រះនិព្វាន
 មានដោយបរមត្ថ ដោយព្រះបាលីថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ព្រះនិព្វាននេះមាន ។
 ក្នុងព្រះសូត្រនេះ គប្បីជ្រាបហេតុក្នុងបទអាលបនថា ភិក្ខុវេ ដោយន័យដែល
 ព្រះមានព្រះភាគ កាលទ្រង់បន្លឺ ទើបត្រាស់ហើយខាងដើមនោះឯង ។

ដូច្នោះ ព្រះសាស្តាកាលត្រាស់ថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ព្រះនិព្វានមិន
 កើត មិនមាន ដែលបច្ច័យណាមួយមិនប្រជុំ មិនតាក់តែង មាន កាលទ្រង់
 សម្តែងហេតុក្នុងបទនោះ ទើបត្រាស់ថា នោ ចេ តំ ភិក្ខុវេ ដូច្នោះជាដើម ។

ព្រះបាលីនោះ មានសេចក្តីសង្ខេបដូចតទៅនេះ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ បើ
 អសង្ខតធាតុ ដែលមានសភាវៈមិនកើតជាដើម នឹងមិនមានទេ ការ
 រលាស់ចេញ គឺ សេចក្តីស្ងប់ដីក្រៃលែង ដែលសង្ខតៈ ពោលគឺ ខន្ធ ៥
 មានរូបជាដើម ដែលមានសភាវៈកើតឡើងជាដើម មិនគប្បីប្រាកដ គឺមិនគប្បី
 កើត មិនគប្បីមានក្នុងលោកនេះ ។ ពិតហើយ ធម៌ គឺ អរិយមគ្គ មាន
 សម្មាទិដ្ឋិជាដើម ដែលធ្វើព្រះនិព្វានឲ្យជាអារម្មណ៍ កើតឡើង រមែងកាត់
 កិលេស បានជាសមុច្ឆេទ ។ ដោយហេតុនោះ ក្នុងទីនេះ ការមិនប្រព្រឹត្តទៅ
 ការប្រាសទៅ ការរលាស់ចេញនៃវដ្តទុក្ខទាំងមូល រមែងប្រាកដ ។

ព្រះមានព្រះភាគ កាលទ្រង់សម្តែងដល់ព្រះនិព្វានថា មាន ដោយការៈ
 ផ្ទុយគ្នា ឥឡូវនេះ ដើម្បីសម្តែងព្រះនិព្វាននោះដោយន័យដែលអនុលោមតាម
 ទើបត្រាស់ពាក្យជាដើមថា យស្មា ច ទោ ដូច្នោះ ។ ពាក្យនោះ មានអត្ថដូច

ពោលហើយនោះឯង ។ ក្នុងទីនេះ ព្រោះព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ កាលទ្រង់អនុគ្រោះ ដល់សត្វលោកទាំងអស់ ទើបទ្រង់សម្តែងនូវនិព្វានជាតុ មានប្រាកដ ដោយ បរមត្ថ ដោយសុត្តបទជាអនេកជាដើមថា ពួកធម៌មិនមានបច្ច័យ ពួកធម៌ឥត បច្ច័យតាក់តែង ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អាយតនៈនោះ មានពិត ដ៏មិន មាន ... ។ មួយទៀត ធម៌ណាម្យាប័នូវសង្ខារទាំងពួង ជាគ្រឿងលះបង់ នូវឧបធិ គឺខន្ធ និងកិលេសទាំងពួង ធម៌នេះ ជាហេតុដែលសត្វ ... ឃើញ បានដោយកម្រដែរ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ តថាគតនឹងសម្តែងអសង្ខតធម៌ (ធម៌ដែលបច្ច័យតាក់តែងមិនបាន) ផង អសង្ខតគាមិមគ្គ (ផ្លូវជាដំណើរ ទៅកាន់អសង្ខតធម៌) ផង ដល់អ្នកទាំងឡាយ និងដោយសូត្រនេះថា ម្នាល ភិក្ខុទាំងឡាយ ព្រះនិព្វាន ឈ្មោះថា អជាតៈ ... ។ ដូច្នោះ បើវិញ្ញាណ ធ្វើឲ្យប្រចក្សក្នុងព្រះនិព្វាននោះសោត ក៏រមែងមិនមានសេចក្តីសង្ស័យ ឬ ការងឿងច្នៃរឿង កាលបន្ទាបន្ថយនូវការងឿងច្នៃរឿងរបស់បុគ្គលទាំងឡាយ ដែលមានការដឹងក្នុងការទូន្មានអ្នកដទៃ ក្នុងសេចក្តីនេះ មានអធិប្បាយដូច តទៅនេះ ការរលាស់ចេញ ដែលជាបដិបក្ខចំពោះកាម និងអារម្មណ៍ មាន រូបជាដើម ដែលវិលច្នៃ គឺមានសភាវៈផ្ទុយគ្នាអំពីនោះ រមែងប្រាកដដោយ មុខ គឺការដកចេញអំពីទុក្ខ ឬព្រោះកំណត់ដឹង មានការពិចារណាដែល សមគួរ ព្រះនិព្វានដែលជាបដិបក្ខចំពោះសង្ខតធម៌ទាំងអស់ ដែលមាន សភាពដូច្នោះ គឺមានសភាវៈផ្ទុយអំពីនោះ គប្បីជាគ្រឿងរលាស់ចេញ ។ ព្រះនិព្វានដែលជាគ្រឿងរលាស់ចេញអំពីទុក្ខនោះ គឺអសង្ខតជាតុ ។ គប្បីជាប

ឲ្យក្រែកលែងបន្តិចទៅទៀត ។ វិបស្សនាញាណក្តី អនុលោមញាណក្តី ដែល
 មានសង្ខតធម៌ជាអារម្មណ៍ រមែងមិនអាចលះកិលេសបានជាសមុច្ឆេទឡើយ ។
 ម្យ៉ាងទៀត ញាណក្នុងបឋមជ្ឈានជាដើម ដែលមានសម្មតិសច្ចជាអារម្មណ៍
 រមែងលះកិលេសបាន ដោយវិក្ខម្កនប្បហានប៉ុណ្ណោះ មិនមែនលះដោយ
 សមុច្ឆេទប្បហានឡើយ ដូច្នោះ អរិយមគ្គញាណ ដែលធ្វើនូវការលះកិលេស
 ទាំងនោះបានជាសមុច្ឆេទ ក៏គប្បីជាអារម្មណ៍ដែលមានសក្ការៈផ្សេងគ្នាអំពីញាណ
 ទាំង ២ នោះ ព្រោះញាណដែលមានសង្ខតធម៌ជាអារម្មណ៍ និងមានសម្មតិ-
 សច្ចជាអារម្មណ៍ មិនអាចក្នុងការកាត់កិលេសបានជាសមុច្ឆេទ នោះឈ្មោះថា
 អសង្ខតធាតុ ។ ម្យ៉ាងទៀត ព្រះតម្រាស់ដែលឆ្លុះបញ្ចាំងដល់បទនៃព្រះនិព្វាន
 ដែលមានដោយបរមត្ថ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ជាអត្ថដែលមិនវិបរិត ដូច
 បាលីថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ព្រះនិព្វានឈ្មោះថា អជាតៈ ឈ្មោះថា អកុតៈ
 ឈ្មោះថា អកតៈ ឈ្មោះថា អសង្ខតៈ មានប្រាកដ ។ ពិតហើយ ពាក្យ
 ដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ មានអត្ថមិនវិបរិត ដូចដែលត្រាស់ថា សង្ខារ
 ទាំងពួងមិនទៀង សង្ខារទាំងពួងជាទុក្ខ ធម៌ទាំងពួងជាអនត្តា ដូច្នោះ ។ ម្យ៉ាង
 ទៀត **និព្វាន** សព្វ មានបរមត្ថជាអារម្មណ៍ តាមសេចក្តីពិត ក្នុងអារម្មណ៍
 ណាមួយ ព្រោះកើត មានការប្រព្រឹត្តទៅត្រឹមឧបចារៈ ដូចសព្វថា **សីហា**
 ម្យ៉ាងទៀត គប្បីជ្រាបអសង្ខតធាតុថា មានដោយបរមត្ថ ដោយយុត្តិ ដោយ
 ន័យយ៉ាងនេះជាដើមថា ព្រោះព្រះនិព្វាន មានសក្ការៈផុតចាកធម៌ដែលមាន
 ក្ការៈផ្សេងគ្នានោះ ក្រៅអំពីនេះ ដូចបឋមីធាតុ ឬវេទនាចុះ ។^{១៧៧}

សុត្តន្តបិដក

ចតុត្ថនិព្វានសូត្រ

[១៦១] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់នៅក្នុងវត្តជេតពន របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ជិតក្រុងសាវត្ថី ។ សម័យនោះឯង ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ពន្យល់ពួកភិក្ខុ ឲ្យយល់ច្បាស់ ឲ្យ កាន់យក ឲ្យអាចហ៊ាន ឲ្យរីករាយ ដោយធម្មិកថា ប្រកបដោយព្រះនិព្វាន ។ ភិក្ខុទាំងនោះបានធ្វើឲ្យជាប្រយោជន៍ ធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ប្រមូលមកនូវធម្មទេសនា ទាំងអស់ ដោយចិត្ត ផ្ទង់ត្រចៀកស្តាប់ធម៌ ។ លំដាប់នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់សេចក្តីនុ៎ះ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

ការញាប់ញ័រ របស់បុគ្គលអ្នកអាស្រ័យ (ដោយតណ្ហា និងទិដ្ឋិ)
 រមែងមាន ការញាប់ញ័រ របស់បុគ្គលអ្នកមិនអាស្រ័យ (ដោយ
 តណ្ហា និងទិដ្ឋិ) មិនមាន កាលបើសេចក្តីញាប់ញ័រមិនមាន
 បស្ស្ទិ (សេចក្តីស្ងប់) ក៏កើតមានឡើង កាលបើបស្ស្ទិមាន
 តម្រេកក៏រមែងមិនមាន កាលបើតម្រេកមិនមាន ដំណើរមក និង
 ដំណើរទៅ ក៏មិនមាន កាលបើដំណើរមក ដំណើរទៅមិនមាន
 ការច្យុត និងការកើត ក៏មិនមាន កាលបើការច្យុត និងការកើត
 មិនមាន ដំណើរទៅមក ក្នុងឥឡូវ និងបរលោកក៏មិនមាន
 ទាំងមិនមានក្នុងរវាងនៃលោកទាំង ២ នេះជាទីបំផុតនៃទុក្ខ ។
 សូត្រទី ៤ ។

អដ្ឋកថា

ចតុត្តនិព្វានសូត្រ

ចតុត្តនិព្វានសូត្រទី ៤ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[១៦១] បទថា អថទោ ភគវា ឯតមត្តំ វិទិត្យា សេចក្តីថា បានឮថា ក្នុងកាលនោះ ព្រះមានព្រះភាគ កាលទ្រង់សម្តែងព្រះធម្មទេសនា ដែលទាក់ទងដោយព្រះនិព្វាន ដោយសម្តែងការប្រៀបធៀបជាដើម ដោយអនេក-បរិយាយហើយ ភិក្ខុទាំងនោះមានការគិតយ៉ាងនេះថា លំដាប់ដំបូង ព្រះមានព្រះភាគ កាលទ្រង់សម្តែងអានិសង្សដែលមានខន្ធ មានអាការជាអនេកនៃអមតមហានិព្វានធាតុ ទើបទ្រង់ប្រកាសអានុភាពនេះ ដែលមិនទូទៅដល់អ្នកដទៃ ។ តែមិនត្រាស់ខ្មោយជាគ្រឿងសម្រេចអមតមហានិព្វានធាតុនោះ ពួកយើង កាលបដិបត្តិ គប្បីសម្រេចអមតមហានិព្វាននេះដូចម្តេចហ្ន៎ ។ លំដាប់នោះ ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ជ្រាបដោយអាការទាំងពួងនូវអត្ត ពោល គឺ ការដែលភិក្ខុទាំងនោះ មាននូវបរិវិតក្ក តាមដែលពោលហើយនេះ ។ បទថា **ឥមំ ឧទានំ** សេចក្តីថា ព្រះអង្គទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ដែលប្រកាសដល់ការសម្រេចព្រះនិព្វាន ដោយការលះតណ្ហាមិនដាច់ ដោយអរិយមគ្គរបស់បុគ្គលដែលចម្រើនវិបស្សនា ដែលប្រព្រឹត្តទៅតាមវិបិចិត្ត មានកាយ និងចិត្តស្ងប់រម្ងាប់ ដែលមិនអាស្រ័យក្នុងអារម្មណ៍ណាមួយ ដោយអំណាចតណ្ហា ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **និស្ស័តស្ស ចលិតំ** សេចក្តីថា បុគ្គលដែលត្រូវតណ្ហា និងទិដ្ឋិចូលអាស្រ័យក្នុងសង្ខារ មានរូបជាដើម រមែងញាប់ញ័រ

គឺរមែងអន្ទះអន្ទែង ព្រោះតណ្ហា និងទិដ្ឋិថា នុ៎ះជារបស់អញ នុ៎ះជាអត្តារបស់
អញ ពិតហើយ កាលបុគ្គលលះតណ្ហា និងទិដ្ឋិមិនទាន់បាន កាលសុខវេទនា
ជាដើមកើតឡើង មិនអាចគ្របសង្កត់វេទនា មានសុខវេទនាទាំងនោះជាដើម
មានចិត្តសន្តានកម្រើកញាប់ញ័រ អន្ទះអន្ទែង ដែលនាំចេញហើយ ព្រោះឲ្យ
កុសលកើតឡើង ដោយអំណាចការប្រកាន់តណ្ហា និងទិដ្ឋិ ដោយន័យជាដើម
ថា វេទនារបស់អញ អញសោយ ។ បទថា អនិស្សិតស្ស ចលិតំ នត្តិ
សេចក្តីថា បុគ្គលណាប្រព្រឹត្តទៅតាមវិសុទ្ធិប្បដិបទា រមែងសង្កត់តណ្ហា និង
ទិដ្ឋិបានដោយសមថៈ និងវិបស្សនា រមែងពិចារណាយើញសង្ខារដោយ
លក្ខណៈ មានអនិច្ចលក្ខណៈជាដើម បុគ្គលនោះ គឺបុគ្គលមិនត្រូវតណ្ហា និង
ទិដ្ឋិអាស្រ័យ រមែងមិនមានចិត្តញាប់ញ័រ រាយមាយ អន្ទះអន្ទែង តាមដែល
ពោលហើយនោះ ព្រោះសង្កត់ហេតុបានដោយល្អហើយ ។ បទថា ចលិតេ
អសតិ សេចក្តីថា កាលចិត្តមិនញាប់ញ័រតាមដែលពោលហើយ បុគ្គលនោះ
ក៏ធ្វើចិត្តនោះឲ្យកើតនូវការខ្វល់ខ្វាយក្នុងវិបស្សនា ដែលប្រព្រឹត្តទៅតាមវិបី
ចិត្ត ដោយការប្រកាន់តណ្ហា និងទិដ្ឋិកើតឡើងមិនបាន ។ បទថា បស្សន្ទិ
សេចក្តីថា បស្សន្ទិទាំង ២ យ៉ាង ដែលចូលទៅស្ងប់កិលេស ដែលធ្វើនូវ
សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយ កាយ និងចិត្ត ដែលកើតរួមជាមួយវិបស្សនាចិត្ត ។
បទថា បស្សន្ទិយា សតិ នតិ ន ហោតិ សេចក្តីថា កាលបស្សន្ទិដែលគួរ
ដល់គុណវិសេសមុន និងក្រោយ មានលោកចម្រើនសមាធិ ដែលមានសេចក្តី
សុខ មិនមានទោស ជាទីតាំងហើយ ទើបប្រកបសមថៈ និងវិបស្សនាឲ្យ

ទាក់ទងគ្នាជាគូ ដោយធ្វើសមាធិនោះឲ្យរួមជាមួយវិបស្សនាហើយ ធ្វើកិលេស
ឲ្យអស់ទៅជាបន្តៗ ដោយមគ្គ តណ្ហាដែលបានឈ្មោះថា **នតិ** ព្រោះបង្ហាន់
ទៅក្នុងកាមភពជាដើម មិនមានក្នុងខណៈនៃអរិយមគ្គដោយសមុច្ឆេទ
អធិប្បាយថា មិនកើតឡើង ព្រោះមិនដល់នូវការកើតឡើងជាធម្មតា ។

បទថា **នតិយា អសតិ** សេចក្តីថា កាលមិនមានបរិយដ្ឋានកិលេស គឺ
ការអាល័យ និងការជាប់ក្នុងភពជាដើម ព្រោះលះតណ្ហាបានជាសមុច្ឆេទ
ដោយអរិយមគ្គ ។ បទថា **អាគតិគតិ ន ហោតិ** សេចក្តីថា ការមក គឺ
ការមកក្នុងលោកនេះ ដោយអំណាចបដិសន្ធិ ការទៅ គឺការទៅអំពីលោក
នេះ កាន់បរលោក បានដល់ ការលះទៅដោយអំណាចចុតិ រមែងមិនមាន
បានដល់ មិនកើត ។ បទថា **អាគតិគតិយា អសតិ** សេចក្តីថា កាល
មិនមានការមក និងការទៅ ដោយន័យដូចពោលហើយ ។ បទថា **ចុត្តប-
ទានោ ន ហោតិ** សេចក្តីថា ការចុតិ និងបដិសន្ធិទៅមកៗ រមែងមិនមាន
គឺរមែងមិនកើត ។ ពិតហើយ កាលមិនមានកិលេសវដ្តៈ កម្មវដ្តៈក៏ត្រូវកាត់
ផ្តាច់ទៅនោះឯង កាលកម្មវដ្តៈនោះជាប់ទៅ វិបាកវដ្តៈនឹងមានអំពីណា ដោយ
ហេតុនោះឯង ទើបពោលថា កាលបើការច្យុត និងការកើត មិនមាន ដំណើរ
ទៅមកក្នុងឥធលោក និងបរលោកក៏មិនមាន ដូច្នោះជាដើម ។ ពាក្យដែល
គួរពោលក្នុងសេចក្តីនោះ ខ្ញុំបានពោលហើយដោយពិស្តារ ក្នុងពហិយសូត្រ
ខាងដើមនោះឯង ។ ព្រោះដូច្នោះ គប្បីជ្រាបអត្ថ ដោយន័យដូចពោលមក
ហើយ ក្នុងពហិយសូត្រនោះឯង ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រកាសអានុភាពនៃអមតមហានិព្វាន ដែលជា
ហេតុស្ងប់ក្នុងវដ្តៈបានដោយសមុច្ឆេទ ដោយសម្មាបដិបត្តិ ដល់ភិក្ខុទាំងនោះ
ក្នុងព្រះសាសនានេះ ដោយប្រការដូច្នោះ ។^{១៣៣}

អដ្ឋកថា ចតុត្ថនិព្វានសូត្រទី ៤ ចប់

សុត្តន្តបិដក

ចុន្ទសូត្រ

[១៦២] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ
ទ្រង់ត្រាច់ទៅកាន់ចារិក ក្នុងជនបទឈ្មោះមល្លៈ ជាមួយភិក្ខុសង្ឃច្រើនរូប
បានដល់ក្រុងបាវា ។ បានឮថា ក្នុងទីនោះឯង ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់ក្នុង
សួនអម្ពវ័នរបស់ចុន្ទកម្មារបុត្រ (កូនជាងមាស) ទៀបក្រុងបាវា ។ ចុន្ទ-
កម្មារបុត្រ បានឮដំណឹងថា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាច់មកកាន់ចារិក ក្នុង
មល្លជនបទ ជាមួយភិក្ខុសង្ឃច្រើនរូប បានដល់ក្រុងបាវា ឥឡូវនេះ ទ្រង់គង់
នៅក្នុងអម្ពវ័នរបស់អញ ទៀបក្រុងបាវា ។ គ្រានោះឯង ចុន្ទកម្មារបុត្រ ចូល
ទៅរកព្រះមានព្រះភាគ លុះចូលទៅដល់ ក្រាបថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ
ហើយអង្គុយទីសមគួរ ។ លុះចុន្ទកម្មារបុត្រ អង្គុយក្នុងទីសមគួរហើយ ព្រះមាន
ព្រះភាគ ក៏ទ្រង់ពន្យល់ ឲ្យយល់ច្បាស់ ឲ្យកាន់យក ឲ្យអាចហ៊ាន ឲ្យរីក
រាយ ដោយធម្មីកថា ។ លំដាប់នោះ ចុន្ទកម្មារបុត្រ ដែលព្រះមានព្រះភាគ

ឲ្យយល់ច្បាស់ ឲ្យកាន់យក ឲ្យអាចហ៊ាន ឲ្យរីករាយ ដោយធម្មិកថាហើយ
 ក៏បានក្រាបបង្គំទូលព្រះមានព្រះភាគថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន សូមព្រះ
 មានព្រះភាគ ព្រមទាំងភិក្ខុសង្ឃ ទទួលកត្តរបស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ដើម្បីធានក្នុង
 ថ្ងៃស្អែក ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ទទួលនិមន្តន៍ដោយតុណ្ហិភាព ។ គ្រានោះ
 ចុន្ទកម្មារបុត្ត ដឹងច្បាស់ថា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ទទួលនិមន្តន៍ហើយ ក៏
 ក្រោកចាកអាសនៈ ថ្វាយបង្គំលាព្រះមានព្រះភាគ ធ្វើប្រទេក្សិណ ចៀស
 ចេញទៅ ។ គ្រានោះ កាលរាត្រីនោះកន្លងហើយ ទើបចុន្ទកម្មារបុត្ត ឲ្យគេ
 ចាត់ចែកខាទនីយកោជនីយាហារ មានរសដ៏ឆ្ងាញ់ពិសា ព្រមទាំងសូករមទ្រុះ
 ដ៏ចម្រើនក្នុងផ្ទះរបស់ខ្លួន ហើយឲ្យគេទៅក្រាបបង្គំទូលកត្តកាលដល់ព្រះមាន
 ព្រះភាគថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន កាលគួរហើយ កត្តសម្រេចហើយ ។
 គ្រានោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ស្បង់ប្រដាប់បាត្រ និងចីវរ ក្នុងបុព្វណ្ណ-
 សម័យ ហើយស្តេចចូលទៅកាន់លំនៅនៃចុន្ទកម្មារបុត្ត ព្រមដោយភិក្ខុសង្ឃ
 លុះចូលទៅដល់ហើយ ក៏គង់លើអាសនៈដែលគេក្រាលថ្វាយ ។ លុះព្រះ
 មានព្រះភាគ ទ្រង់គង់ស៊ប់ហើយ ក៏ត្រាស់នឹងចុន្ទកម្មារបុត្តថា ម្ចាស់ចុន្ទ
 សូករមទ្រុះណា ដែលអ្នកតាក់តែងហើយ ចូរអ្នកអង្គាសតថាគត ដោយ
 សូករមទ្រុះនោះចុះ ឯខាទនីយកោជនីយាហារណា ក្រៅពីនេះ ដែលអ្នកតាក់
 តែងហើយ ចូរអ្នកអង្គាសចំពោះភិក្ខុសង្ឃ ដោយខាទនីយកោជនីយាហារ
 នោះចុះ ។ ចុន្ទកម្មារបុត្ត ទទួលព្រះពុទ្ធដីកាព្រះមានព្រះភាគថា ព្រះករុណា
 ព្រះអង្គ ហើយអង្គាសព្រះមានព្រះភាគ ដោយសូករមទ្រុះ ដែលខ្លួនតាក់តែង

ហើយ អង្គាសកិក្ខុសង្ឃ ដោយខាទនីយកោជនីយាហារជំនែ ដែលខ្លួនតាក់
តែងហើយ ។ លំដាប់នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់នឹងបុណ្យបុត្ត
ម្ចាស់បុណ្យ សូករមទ្ធាវៈណារបស់អ្នកដែលនៅសល់ អ្នកចូរកប់សូករមទ្ធាវៈ
នោះក្នុងរណ្តៅចុះ ម្ចាស់បុណ្យ ក្នុងលោក ព្រមទាំងទេវលោក មារលោក
ព្រហ្មលោក ក្នុងពពួកសត្វ ព្រមទាំងសមណព្រាហ្មណ៍ ទាំងមនុស្សជា
សម្មតិទេព និងមនុស្សដ៏សេស តថាគតមិនឃើញបុគ្គលណាមួយ ដែល
បរិភោគនូវសូករមទ្ធាវៈនោះហើយ សូករមទ្ធាវៈនោះ ដល់នូវការរលួចទៅ
ដោយល្អឡើយ រៀរលែងតែព្រះតថាគតចេញ ។ បុណ្យបុត្ត ទទួលព្រះ
ពុទ្ធដីកាព្រះមានព្រះភាគថា ព្រះករុណាព្រះអង្គ ស្រេចហើយ ក៏កប់សូករ-
មទ្ធាវៈដែលសល់នៅ ទៅក្នុងរណ្តៅ ហើយចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ លុះ
ចូលទៅដល់ហើយ ក្រាបថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ អង្គុយក្នុងទីសមគួរ ។
លុះបុណ្យបុត្ត អង្គុយក្នុងទីសមគួរហើយ ព្រះមានព្រះភាគ ក៏ទ្រង់ពន្យល់
ឲ្យយល់ច្បាស់ ឲ្យកាន់យក ឲ្យអាចហ៊ាន ឲ្យរីករាយ ដោយធម្មីកថា
ហើយក្រោកចាកអាសនៈ ស្តេចចៀសចេញទៅ ។

[១៦៣] គ្រានោះ កាលព្រះមានព្រះភាគ ធាន់ភត្តរបស់បុណ្យបុត្ត
រួចហើយ ព្រះអាពាធដ៏ខ្លាំង ក៏កើតឡើង វេទនាដ៏ក្លៀវក្លា កើតអំពីលោហិ-
តបក្ខន្ធិកាពាធ (អាពាធចុះព្រះលោហិត) ជិតដល់មរណៈក៏ប្រព្រឹត្តទៅ ។
បានឮថា ក្នុងទីនោះ ព្រះមានព្រះភាគ មានព្រះសតិ និងសម្បជញ្ញៈ មិនបាន
លំបាក ដោយទ្រង់អត់សង្កត់វេទនានោះបាន ។ វេលានោះឯង ព្រះមាន

ព្រះភាគ ត្រាស់នឹងព្រះអានន្ទដ៏មានអាយុថា ម្ចាស់អានន្ទ មកយើងនឹងទៅឯ
នគរកុសិនារា ។ ព្រះអានន្ទដ៏មានអាយុ ទទួលព្រះពុទ្ធដីកា ព្រះមានព្រះភាគ
ថា ព្រះករុណាព្រះអង្គ ។

ខ្ញុំបានឮថា ព្រះពុទ្ធជាអ្នកប្រាជ្ញ ទ្រង់សោយភត្តរបស់បុន្តកម្មារ-
បុត្ត ហើយទ្រង់មានព្រះអាពាធ ជាទម្ងន់ ជិតនឹងមរណៈ ។
ព្យាធិដ៏ខ្លាំងក្លា កើតដល់ព្រះសាស្តា ដែលសោយស្ករមទ្ធារៈ
ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ព្រះអាពាធចុះព្រះលោហិតរឿយៗ ទើប
មានព្រះពុទ្ធតម្រាស់ថា តថាគតនឹងទៅកាន់ក្រុងកុសិនារា ។

[១៦៤] គ្រានោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ចៀសចេញអំពីផ្នូរ ទ្រង់
ចូលទៅកាន់ម្លប់ឈើមួយដើម លុះចូលទៅដល់ហើយ ទ្រង់ប្រើព្រះអានន្ទដ៏
មានអាយុថា ម្ចាស់អានន្ទ ចូរអ្នកក្រាលសង្ឃ្យាដ៏មានជាន់ ៤ ឲ្យតថាគត
ដោយឆាប់ តថាគតល្អិតល្អនណាស់ តថាគតនឹងអង្គុយសិន ។ ព្រះអានន្ទ
ដ៏មានអាយុ ទទួលស្តាប់ព្រះពុទ្ធដីកា របស់ព្រះមានព្រះភាគថា ព្រះករុណា
ព្រះអង្គ ហើយក្រាលសង្ឃ្យាដ៏មានជាន់ ៤ ថ្វាយ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ក៏គង់
លើអាសនៈ ដែលព្រះអានន្ទក្រាលថ្វាយ ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ គង់ស៊ីប
ហើយ ទ្រង់ប្រើព្រះអានន្ទថា ម្ចាស់អានន្ទ ចូរអ្នកទៅជងទឹក មកឲ្យតថាគត
ដោយឆាប់ ម្ចាស់អានន្ទ តថាគតស្រែកទឹកណាស់ តថាគតនឹងឆាន់ទឹក
បន្តិច ។ កាលបើព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់យ៉ាងនេះហើយ ព្រះអានន្ទដ៏
មានអាយុ ក៏ក្រាបថ្វាយបង្គំទូលព្រះមានព្រះភាគដូច្នោះថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏

ចម្រើន អម្បាញមិញនេះ រទេះចំនួន ៥០០ បរច្ឆន្ទទៅហើយ ទឹកនោះតិច
 កង់រទេះ ក៏កិនល្អកវីកវហូរមក បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន កុកុដានទី នៅជិត
 នេះ មានទឹកថ្លា មានរសជាតិស្រួល មានទឹកត្រជាក់ មានទឹករងថ្លា មាន
 កំពង់រាបទាប គួរជាទឹករាយ ក្នុងស្ទឹងនោះ ព្រះមានព្រះភាគ នឹងសោយ
 ទឹកក៏បាន នឹងស្រង់ព្រះកាយឲ្យត្រជាក់ស្រួល ក៏បាន ។ ព្រះមានព្រះភាគ
 ត្រាស់ប្រើព្រះអានន្ទដ៏មានអាយុ ជាគម្រប់ ២ ដងទៀតថា ម្ចាស់អានន្ទ ចូរ
 អ្នកដងទឹក មកឲ្យតថាគត ដោយឆាប់ ម្ចាស់អានន្ទ តថាគតស្រែកទឹក
 ណាស់ តថាគតនឹងឆាន់ ។ ព្រះអានន្ទដ៏មានអាយុ ក៏ក្រាបបង្គំទូលព្រះមាន
 ព្រះភាគ ជាគម្រប់ ២ ដងទៀតថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន អម្បាញមិញ
 នេះ រទេះចំនួន ៥០០ បរច្ឆន្ទទៅហើយ ទឹកនោះតិច កង់រទេះ កិនល្អកវីកវ
 ហូរមក បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន កុកុដានទី នៅជិតនេះ មានទឹកថ្លា មានរស
 ជាតិស្រួល មានទឹកត្រជាក់ មានទឹករងថ្លា មានកំពង់រាបទាប គួរជាទឹក
 រាយ ក្នុងស្ទឹងនោះ ព្រះមានព្រះភាគ នឹងសោយក៏បាន នឹងស្រង់ព្រះកាយឲ្យ
 ត្រជាក់ ក៏បាន ។ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ប្រើព្រះអានន្ទដ៏មានអាយុ ជា
 គម្រប់ ៣ ដងទៀតថា ម្ចាស់អានន្ទ ចូរអ្នកទៅដងទឹក មកឲ្យតថាគត ដោយ
 ឆាប់ ម្ចាស់អានន្ទ តថាគតស្រែកទឹកណាស់ តថាគតនឹងឆាន់ ។ ព្រះអានន្ទ
 ដ៏មានអាយុ ទទួលស្តាប់ព្រះពុទ្ធដីកា របស់ព្រះមានព្រះភាគថា ព្រះករុណា
 ព្រះអង្គ ហើយក៏កាន់យកបាត្រ ដើរឆ្ពោះទៅឯស្ទឹងនោះ ។

[១៦៥] គ្រានោះ ស្ទឹងដែលកង់រទេះបរច្ឆន្ទកាត់ មានទឹកតិច ល្អក

វិក្កវហ្មរមកនោះ កាលដែលព្រះអានន្ទដ៏មានអាយុ ចូលទៅដល់ ទឹកស្ទឹង ក៏ខ្ញែប្រែត្រឡប់ជាថ្លាស្អាត មិនល្អក៏វិក្កវហ្មរមក ។ លំដាប់នោះ ព្រះអានន្ទ ដ៏មានអាយុ មានសេចក្តីត្រិះរិះថា យីអើ អស្ចារ្យណាស់ យីអើ ចម្លែក ណាស់ ព្រះតថាគត មានប្ញទ្ធិច្រើន មានអានុភាពច្រើន ។ អម្បាញ់មិញ ស្ទឹងដែលកង់រទេះ បរច្ឆងកាត់ មានទឹកតិច ល្អក៏វិក្កវហ្មរមកនេះ លុះដល់ អាត្មាអញ ចូលមកដល់ ទឹកស្ទឹង ក៏ខ្ញែប្រែត្រឡប់ជាថ្លាស្អាត មិនល្អក៏វិក្កវហ្មរមកវិញ ។ ព្រះអានន្ទ យកបាតទៅដងទឹក ហើយចូលទៅកាលព្រះមាន ព្រះភាគ លុះចូលទៅដល់ហើយ ក្រាបបង្គំទូលព្រះមានព្រះភាគថា បពិត្រ ព្រះអង្គដ៏ចម្រើន អស្ចារ្យណាស់ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ចម្លែកណាស់ ព្រះ តថាគតមានប្ញទ្ធិច្រើន មានអានុភាពច្រើន ។ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ស្ទឹង នោះ កង់រទេះបរច្ឆងកាត់ មានទឹកតិច ល្អក៏វិក្កវហ្មរមក កាលបើខ្ញុំព្រះអង្គ ចូលទៅដល់ ស្ទឹងក៏ខ្ញែប្រែត្រឡប់ជាថ្លាស្អាត មិនល្អក៏វិក្កវហ្មរទៅវិញ ។ សូម ព្រះមានព្រះភាគ សោយទឹក សូមព្រះសុគត សោយទឹកចុះ ។ លំដាប់នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សោយទឹកនោះឯង ។

[១៦៦] គ្រោះនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់យាងសំដៅទៅឯកុកុដានទី ជាមួយនឹងភិក្ខុសង្ឃច្រើនរូប លុះចូលទៅដល់ហើយ ក៏យាងចុះកាន់កុកុដា- នទី ទ្រង់ស្រង់ និងសោយស្រេចហើយ ទ្រង់ឡើងមក រួចយាងចូលទៅកាន់ អម្ពវន លុះចូលទៅដល់ហើយ ទ្រង់ត្រាស់នឹងចុន្ទកៈដ៏មានអាយុថា ម្ចាស់ ចុន្ទកៈ អ្នកចូរក្រាលសង្ឃ្យាដ៏មានជាន់ ៤ ឲ្យតថាគត ម្ចាស់ចុន្ទកៈ តថាគត

ល្អិតល្អនណាស់ តថាគតនឹងសិន ។ ចុន្ទកកិក្ខុដ៏មានអាយុ ទទួលស្តាប់ព្រះ
 ពុទ្ធដីការបស់ព្រះមានព្រះភាគថា ព្រះករុណាព្រះអង្គ ហើយក្រាលសង្ឃាដិ
 មានជាន់ ៤ ថ្វាយ ។ លំដាប់នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សម្រេចនូវសីហា-
 សេយ្យា ផ្សំទៅខាងស្តាំ ទ្រង់យកព្រះបាទ (ខាងឆ្វេង) ត្រួតលើព្រះ
 បាទ (ខាងស្តាំ) ទ្រង់មានសតិសម្បជញ្ញៈ ធ្វើទុកក្នុងព្រះហឫទ័យ នូវ
 ឧដ្ឋានសញ្ញា ។ ចំណែកខាងចុន្ទកៈដ៏មានអាយុ ក៏អង្គុយនៅចំពោះព្រះកក្រ
 នៃព្រះមានព្រះភាគ ក្នុងទីនោះដែរ ។

[១៦៧] ព្រះពុទ្ធ ទ្រង់យាងចុះទៅកាន់ស្ទឹងកុកុជា ដែលមានទឹក
 ថ្លាឈូង មានទឹកត្រជាក់ រងថ្លា ព្រះតថាគត ជាសាស្តាចារ្យ
 មិនមានបុគ្គលប្រៀបផ្ទឹមបាន ក្នុងលោក ព្រះអង្គមានសេចក្តី
 លំបាកព្រះកាយ ទ្រង់ស្រង់ សោយស្រេចហើយ ទើបយាង
 ឡើងមក ព្រះសាស្តា មានកិក្ខុសង្ឃជាបរិវារ គង់នៅត្រង់
 កណ្តាល ។ ព្រះមានព្រះភាគ ជាសាស្តាស្វែងរកគុណធំ ញ៉ាំង
 ធម៌ទាំងឡាយឲ្យប្រព្រឹត្តទៅក្នុងលោកនេះ ហើយយាងមកកាន់
 អម្ពវន ។ ត្រាស់ហៅកិក្ខុ ឈ្មោះចុន្ទកៈថា អ្នកចូរក្រាលសង្ឃាដិ
 ៤ ជាន់ ឲ្យតថាគតចុះ តថាគតនឹងសិន ។ ចុន្ទកកិក្ខុនោះ
 កាលបើព្រះសាស្តា ព្រះអង្គមានព្រះហឫទ័យអប់រំ ទ្រង់ជាសំតៀន
 ហើយ ក្រាលសង្ឃាដិ ៤ ជាន់ ដោយឆាប់រហ័ស ។ ព្រះ
 សាស្តា មានព្រះកាយលំបាកក្រៃលែង ទ្រង់ផ្តំ ចំណែកចុន្ទកកិក្ខុ

ក៏អង្គុយចំពោះព្រះកក្ក្រ ក្នុងទីនោះដែរ ។

[១៦៨] គ្រានោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហៅព្រះអានន្ទដ៏មានអាយុ
មកថា ម្ចាស់អានន្ទ បើមានបុគ្គលណាមួយ ញ៉ាំងសេចក្តីក្តៅក្រហាយ ឲ្យ
កើតឡើង ដល់ចុន្ទកម្មារបុត្តថា ម្ចាស់អាវុសោចុន្ទ អ្នកឥតលាភ អ្នកបាន
ធ្វើអំពើអាក្រក់ ព្រោះថា ព្រះតថាគត ទ្រង់សោយបិណ្ឌបាត របស់អ្នក
ជាទីបំផុត ហើយបរិនិព្វាន ។ ម្ចាស់អានន្ទ អ្នកត្រូវបន្ទោបង់ នូវសេចក្តីក្តៅ
ក្រហាយនៃចុន្ទកម្មារបុត្ត យ៉ាងនេះថា ម្ចាស់អាវុសោចុន្ទ លាភរបស់អ្នក
ហើយ អ្នកបានល្អហើយ ព្រោះថា ព្រះតថាគត ទ្រង់សោយបិណ្ឌបាត
របស់អ្នកជាទីបំផុត ហើយបរិនិព្វាន ។ ម្ចាស់អាវុសោចុន្ទ ពាក្យនុ៎ះ អាត្មា
បានស្តាប់ ចំពោះព្រះកក្ក្រនៃព្រះមានព្រះភាគ បានទទួលចំពោះព្រះកក្ក្រ នៃ
ព្រះមានព្រះភាគថា បិណ្ឌបាត ២ នេះ មានផលស្មើៗ គ្នា មានវិបាក
ស្មើៗ គ្នា មានផលច្រើនផង មានអានិសង្សច្រើនផង ជាងពួកបិណ្ឌបាត
ឯទៀត ។ បិណ្ឌបាត ២ តើដូចម្តេចខ្លះ គឺបិណ្ឌបាតដែលតថាគត ទ្រង់
សោយហើយ ត្រាស់ដឹងអនុត្តរសម្មាសម្ពោធិ ១ បិណ្ឌបាតដែលតថាគត
សោយហើយ បរិនិព្វានដោយអនុបាទិសេសនិព្វានធាតុ ១ បិណ្ឌបាតទាំង ២
នេះ មានផលស្មើៗ គ្នា មានវិបាកស្មើៗ គ្នា មានផលច្រើនផង មាន
អានិសង្សច្រើនផង ជាងពួកបិណ្ឌបាតឯទៀត ។ កម្មដែលចុន្ទកម្មារបុត្ត
ដ៏មានអាយុសន្សំហើយ ជាកម្មប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីអាយុ កម្មដែលចុន្ទកម្មារ-
បុត្តដ៏មានអាយុ សន្សំហើយ ជាកម្មប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីពិណសម្បុរ កម្មដែល

ចុន្ទកម្មារបុត្តដ៏មានអាយុ សន្សំហើយ ជាកម្មប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីសេចក្តីសុខ
 កម្មដែលចុន្ទកម្មារបុត្តដ៏មានអាយុ សន្សំហើយ ជាកម្មប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីស្នាម
 កម្មដែលចុន្ទកម្មារបុត្តដ៏មានអាយុ សន្សំហើយ ជាកម្មប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីយស
 កម្មដែលចុន្ទកម្មារបុត្តដ៏មានអាយុ សន្សំហើយ ជាកម្មប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បី
 ភាវៈជាធំ ។ ម្នាលអានន្ទ អ្នកត្រូវបន្ទោបង្គំនូវសេចក្តីក្លៅក្រហាយរបស់ចុន្ទ-
 កម្មារបុត្ត ចេញយ៉ាងនេះឯង ។ លំដាប់នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ជ្រាបច្បាស់
 សេចក្តីនុះហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

បុណ្យ រមែងចម្រើន ដល់បុគ្គលអ្នកឲ្យ បុគ្គលអ្នកសង្រួម
 រមែងមិនសន្សំទុកនូវពៀរទេ អ្នកឈ្លាស រមែងលះបង់កម្ម
 ដ៏លាមក បុគ្គលបរិនិព្វាន ព្រោះអស់ទៅនៃរាគៈ ទោសៈ
 មោហៈ ។ សូត្រទី ៥ ។

អដ្ឋកថា

ចុន្ទសូត្រ

ចុន្ទសូត្រទី ៥ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[១៦២] បទថា មល្លេសុ បានដល់ ក្នុងជនបទដែលមានឈ្មោះ
 យ៉ាងនោះ ។ បទថា មហាតា ភិក្ខុសង្ឃន បានដល់ ឈ្មោះថា ធំ ព្រោះធំ
 ដោយគុណ និងធំដោយចំនួន ពិតហើយ ភិក្ខុសង្ឃនោះ ឈ្មោះថា ធំ ព្រោះ

ប្រកបដោយគុណវិសេស មានសីលជាដើម ព្រោះក្នុងបណ្តាកិក្ខុទាំងនោះ កិក្ខុ
 ដែលក្រោមគេបង្អស់ ក៏ជាព្រះសោតាបន្ន ឈ្មោះថា ធំ ដោយអាការធំ
 ដោយចំនួន ព្រោះកំណត់ចំនួនមិនបាន ពិតហើយ តាំងអំពីកាលដាក់អាយុ
 សង្ខារ កិក្ខុទាំងឡាយដែលមកហើយ មិនបានចៀសចេញទៅឡើយ ។ បទ
 ថា ចុន្ទស្ស បានដល់ ដែលមានឈ្មោះយ៉ាងនោះ ។ បទថា កម្មារបុត្តស្ស
 បានដល់ កូននៃជាន់មាស ។

បានឮមកថា កូនរបស់ជាន់មាសនោះ ជាមនុស្សស្អុកស្អម ជាកុដ្តិកៈ
 ធំ ជាព្រះសោតាបន្ន ដោយការឃើញព្រះសាស្តាលើកទី ១ នោះឯង រៀបចំ
 ព្រះគន្ធកុដិ ដែលគួរដល់ការគង់ប្រថាប់របស់ព្រះសាស្តា និងទីសម្រាកពេល
 ថ្ងៃ ពេលយប់ និងទីសម្រាកពេលថ្ងៃដល់កិក្ខុសង្ឃ និងរៀបចំរោងធាន់ កុដិ
 មណ្ឌប និងទីចម្រើនដល់កិក្ខុសង្ឃ ក្នុងចម្ការស្វាយរបស់ខ្លួន ហើយសាង
 វិហារដែលប្រកបដោយខ្លោងទ្វារ ព័ទ្ធដោយកំពែង វេរថ្វាយដល់កិក្ខុសង្ឃ
 មានព្រះពុទ្ធជាប្រធាន ដែលលោកពោលថា បានឮថា ក្នុងទីនោះឯង ព្រះ
 មានព្រះភាគ ទ្រង់គង់ក្នុងសួនអម្ពវ័នរបស់នាយចុន្ទកម្មារបុត្ត (កូនជាន់
 មាស) ទៀបក្រុងបាវានោះ ដូច្នោះ ។

បទថា បដិយានាបេត្វា សេចក្តីថា ឲ្យចាត់ចែង គឺឲ្យចម្អិន ។ បទថា
 ស្វរកមទ្ធាំ លោកពោលក្នុងមហាអដ្ឋកថាថា សាច់ជ្រូកទូទៅដែលមាន
 សាច់ខ្ចីល្អ ។ តែអាចារ្យពួកខ្លះពោលថា បទថា ស្វរកមទ្ធាំ សេចក្តីថា មិន
 មែនសាច់ជ្រូក ជាទំពាំងឬស្សីដែលជ្រូកទាំងឡាយឈ្នុស ។ អាចារ្យពួកខ្លះ

ទៀតពោលថា ជាផ្សិតដែលកើតក្នុងទីជ្រកឈ្មុស ។ ឯអាចារ្យមួយពួកទៀត
 ពោលថា អណ្ណន្តជាទីកើតរសមួយប្រភេទ ដែលបានឈ្មោះថា ស្នូករមទ្ធុរៈ ។
 អាចារ្យមួយពួកទៀតពោលថា ចុន្ទកម្មារបុត្ត ស្តាប់ពាក្យនោះថា ថ្ងៃនេះ
 ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់បរិនិព្វានហើយ គិតថា ធ្វើម្តេចហ្ន៎ ឲ្យព្រះមានព្រះភាគ
 សោយសាច់ជ្រកខ្លីនេះហើយ គប្បីតាំងនៅអស់កាលយូរ ដូច្នោះហើយ ទើប
 បានថ្វាយ ដើម្បីបំណងឲ្យព្រះសាស្តាតាំងព្រះជន្មាយុនៅបានយូរ ។ បទថា
តេន មំ បរិវិស បានដល់ ឲ្យតថាគតសោយនូវសាច់ជ្រកខ្លីនោះ ។

ព្រោះហេតុអ្វី ទើបព្រះមានព្រះភាគត្រាស់យ៉ាងនោះ ព្រោះទ្រង់មាន
 សេចក្តីករុណាដល់សត្វដទៃ ។ ហេតុនោះ ទ្រង់បានត្រាស់ហើយ ក្នុងព្រះ
 បាលីនោះឯង ។ ដោយហេតុនោះ ឈ្មោះថា ទ្រង់សម្តែងថា គួរនឹងពោល
 យ៉ាងនោះ ព្រោះភិក្ខុគេនាំមកចំពោះ អ្នកដទៃមិនគួរបរិភោគ បានឮថា ទេវតា
 ក្នុងទ្វីបធំទាំង ៤ ដែលមានទ្វីបតូច ២០០០ ជាបរិវារ ដាក់ឱ្យជាសក្តុនស្នូករ-
 មទ្ធុរៈនោះ ព្រោះដូច្នោះ បុគ្គលដទៃមិនអាចឲ្យស្នូករមទ្ធុរៈនោះ រលាយបាន
 ងាយឡើយ ។ ព្រះសាស្តា កាលទ្រង់ប្រកាសសេចក្តីនោះ ដើម្បីដោះនូវការ
 ក្តៅក្រហាយរបស់អ្នកដទៃ ទើបទ្រង់បន្លឺសីហនាទ ដោយន័យជាដើមថា ម្នាល
 ចុន្ទ ក្នុងលោកព្រមទាំងទេវលោក ... តថាគតមិនឃើញបុគ្គលណាម្នាក់
 ដូច្នោះ ។ ពិតហើយ ដើម្បីដោះការពោលចោទរបស់អ្នកដទៃថា បានជាមិន
 ឲ្យរបស់ដែលសល់អំពីខ្លួនបរិភោគដល់ភិក្ខុ មិនឲ្យដល់អ្នកដទៃ ឲ្យកប់ក្នុង
 អណ្ណន្ត ធ្វើឲ្យវិនាស ដោយពាក្យថា ឱកាសនៃពាក្យនោះ ចូរកុំបីមានដូច្នោះ

ទើបទ្រង់បន្លឺសីហនាទ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា សនេវកេ ជាដើម មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ ឈ្មោះថា សនេវកេ ព្រោះប្រព្រឹត្តទៅដោយទេវតាទាំងឡាយ ។ ឈ្មោះថា សមារកេ ព្រោះប្រព្រឹត្តទៅដោយមារ ។ ឈ្មោះថា សព្រហ្មកេ ព្រោះប្រព្រឹត្តទៅដោយព្រហ្ម ។ ឈ្មោះថា សស្សមណាព្រាហ្មណ៍យា ព្រោះប្រព្រឹត្តទៅដោយសមណៈ និងព្រាហ្មណ៍ ។ ឈ្មោះថា បដាយ ព្រោះជាសត្វកើត ។ ឈ្មោះថា សនេវមនុស្សាយ ព្រោះប្រព្រឹត្តទៅដោយទេវតា និងមនុស្សទាំងឡាយ ។ ក្នុងលោកនោះ មួយអង្វើដោយទេវលោក ។ បេ ។ ព្រមដោយទេវតា និងមនុស្ស ។ ក្នុងពាក្យទាំងនោះ ដោយពាក្យថា សនេវកេ សំដៅយកទេវតានៃកាមាវចរ ។ ដោយពាក្យថា សមារកេ សំដៅយកទេវតាកាមាវចរជាន់ទី ៦ ។ ពាក្យថា សព្រហ្មកេ សំដៅយកព្រហ្មជាន់ព្រហ្មកាយិកាជាដើម ។ ដោយពាក្យថា សស្សមណាព្រាហ្មណ៍ សំដៅយកសមណៈដែលជាសត្រូវ និងព្រាហ្មណ៍ដែលជាសត្រូវចំពោះព្រះសាសនា និងសំដៅយកសមណៈដែលស្ងប់បាប និងព្រាហ្មណ៍ដែលបន្យាត់បាប ។ ពាក្យថា បដា សំដៅយកសត្វលោក ។ ពាក្យថា សនេវមនុស្ស សំដៅយកទេវតាដោយសន្មត និងមនុស្សដ៏សេស ។ ក្នុងបទទាំងនោះ ដោយ ៣ បទ គប្បីជ្រាបថា លោកកាន់យកសត្វលោក ដោយឱកាសលោក ដោយ ២ បទ គប្បីជ្រាបថា លោកកាន់យកសត្វលោក ដោយពួកសត្វ ។ គប្បីជ្រាបន័យមួយទៀតដូច្នោះ ពាក្យថា សនេវកេ លោកសំដៅយកទេវលោកជាន់អរុបាវចរ ។ ពាក្យថា

សមារក លោកសំដៅយកទេវលោកធាតុមាវចរ ។ ពាក្យថា សព្វញ្ញក
 លោកសំដៅយកព្រហ្មលោកជាន់រូបាវចរ ។ ពាក្យថា សស្សមណា-
 ព្រាហ្មណ ជាដើម គប្បីជ្រាបថា លោកសំដៅយកមនុស្សលោក មួយ
 អន្លើដោយទេវតាដោយសន្មត ដោយអំណាចបរិស័ទ ៤ ឬគប្បីជ្រាបថា
 លោកសំដៅយកសត្វលោកដ៏សេស ។

[១៦៣] បទថា ភុត្តាវិស្ស បានដល់ អ្នកបរិកោត ។ បទថា ខរោ
 ប្រែថា គ្រោតគ្រោត ។ បទថា អាតោនោ បានដល់ រោគដែលមិនត្រូវ
 ចំណែកគ្នា ។ បទថា ពាណ្យា បានដល់ ខ្លាំងក្លា គឺជាទម្ងន់ ។ បទថា មរណាន្តិកា
 បានដល់ ស្ទើរស្លាប់ គឺអាចនឹងឲ្យអ្នកឈឺដល់កាលជិតនឹងស្លាប់ ។ បទថា
 សតោ សម្បជានោ អធិវាសេតិ សេចក្តីថា តម្កល់សតិដោយល្អ កំណត់
 ដោយញ្ញាណ នៅសម្ងំ ។ បទថា អវិហញ្ញមាណោ សេចក្តីថា មិនធ្វើឲ្យ
 ផ្លាស់ប្តូរទៅមក ដូចធម៌ដែលមិនបានកំណត់ ដោយអនុវត្តតាមវេទនា នៅ
 សម្ងំ ដូចមិនត្រូវបៀតបៀន មិនបានទទួលសេចក្តីលំបាក ។

ពិតហើយ វេទនាទាំងនោះ កើតឡើងដល់ព្រះមានព្រះភាគ ក្នុងស្រុក
 វេទ្យវគ្គនោះឯង តែត្រូវកម្លាំងនៃសមាបត្តិសង្កត់ ទើបមិនកើតឡើង រហូត
 ដល់ថ្ងៃបរិនិព្វាន ព្រោះឲ្យសមាបត្តិបង្កើនទៅចំពោះរាល់ៗ ថ្ងៃ ។ តែទ្រង់
 បំណងបរិនិព្វានក្នុងថ្ងៃនោះ ទើបមិនចូលសមាបត្តិ ដើម្បីឲ្យសត្វកើតនូវសេចក្តី
 សង្វេគថា ព្រះសាស្តាទ្រទ្រង់នូវកម្លាំងជីវិមួយពាន់កោដិ មានកាយល្អដូច
 ពេជ្រ មានបុញ្ញសម្បារ សន្សំមកអស់កាលប្រមាណមិនបាន កាលភពនៅ

មាន វេទនាបែបនេះក៏រមែងប្រព្រឹត្តទៅ នឹងពោលទៅថ្វីដល់អម្បាលសត្វដទៃ
នោះ ព្រោះហេតុនោះ ទើបវេទនាប្រព្រឹត្តទៅដ៏ខ្លាំងក្លា ។

បទថា អាយាម ប្រែថា មកចុះ យើងនឹងទៅ ។

ក្នុងកាលជាខាងក្រោយ ព្រះធម្មសង្ឃាហកាចារ្យបានតាំងគាថាថា ចុន្ទស្ស
កត្តំ កុត្តាត្វា ដូច្នោះជាដើម ។ បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា កុត្តស្ស ច
ស្សការមន្តវេន សេចក្តីថា កើតនូវព្យាធិយ៉ាងខ្លាំងក្លាដល់ព្រះមានព្រះភាគ
ដែលសោយ ព្រោះមិនមែនទ្រង់សោយព្រះក្រយាហារជាបច្ច័យ ។ ព្រោះបើ
រោគដ៏ខ្លាំងក្លាដែលកើត គឺមានដល់ព្រះមានព្រះភាគ ដែលមិនបានសោយ
អាហារហើយសោត តែព្រោះទ្រង់សោយព្រះក្រយាហារនោះ ទើបវេទនាជូរ
ស្រាល ដោយហេតុនោះឯង ទើបទ្រង់មិនអាចយាងទៅបានដោយព្រះបាទ
ហើយទ្រង់បន្ទីសីហនាទ ឲ្យជាប្រយោជន៍ដែលទ្រង់បន្ទីថា តថាគតមិនឃើញ
បុគ្គលណាម្នាក់ ។ បេ ។ រៀរលែងតែព្រះតថាគតចេញ ដូច្នោះ ។ ពិតហើយ
ឈ្មោះថា សំឡេងគ្រហឹមក្នុងខណៈដែលមិនសមគួរ រមែងមិនមានដល់
ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយឡើយ ។ ព្រោះហេតុដែលព្រះក្រយាហារ ដែលទ្រង់សោយ
ហើយ មិនធ្វើការណាមួយឲ្យកើតដល់ព្រះមានព្រះភាគ ព្រះក្រយាហារដែល
ជារបស់ស្នែង ដែលកម្មបានឱកាសហើយ ចូលទៅកាន់យក ស្ងប់ទៅ ដោយ
ប្រមាណតិច ទើបធ្វើកម្លាំងឲ្យកើតឡើងក្នុងរាងកាយ ដែលជាហេតុឲ្យប្រ-
យោជន៍ ៣ យ៉ាងតាមដែលពោលឲ្យសម្រេច ដូច្នោះ ទើបព្រះក្រយាហារ
នោះដល់នូវការរលាយទៅ ដោយប្រពៃនោះឯង តែព្រោះវេទនា ស្ទើរស្ងប់

ដែលបុគ្គលណាម្នាក់មិនដឹង មិនប្រាកដហើយ ទើបមានដូច្នោះឯង ។

បទថា វិវិដ្ឋមាណោ បានដល់ ចុះធ្ងន់ដោយព្រះលោហិត ប្រព្រឹត្តទៅ រឿយៗ ។ បទថា អរោច សេចក្តីថា ទ្រង់បានត្រាស់យ៉ាងនោះ ដើម្បីជា ប្រយោជន៍ដល់បរិនិព្វានក្នុងទីដែលទ្រង់ប្រាថ្នា ។

សួរថា ព្រោះរោគកើតឡើងហើយយ៉ាងនេះ ទើបព្រះមានព្រះភាគយាង ទៅកាន់ក្រុងកុសិនារា ព្រោះហេតុអ្វី ទើបទ្រង់មិនបរិនិព្វានក្នុងទីដទៃ ។ ឆ្លើយ ថា ព្រោះទ្រង់មិនអាចបរិនិព្វានក្នុងទីណាមួយក៏មិនមែន តែទ្រង់ព្រះតម្រិះ យ៉ាងនេះថា បើគាត់ទៅកាន់ក្រុងកុសិនារា អត្ថប្បត្តិហេតុក្នុងការសម្តែង មហាសុទ្ធសុទ្ធសុត្តក៏នឹងមាន សម្បត្តិណា ដូចគ្នានឹងសម្បត្តិ ដែលគាត់គិត គប្បីសោយក្នុងទេវលោក ដោយអត្ថប្បត្តិហេតុនោះ គាត់គិតបានសោយ ហើយក្នុងមនុស្សលោក គាត់គិតនឹងប្រដាប់សម្បត្តិនោះ ដោយកាណារាជទាំង ២ ហើយ នឹងសម្តែងធម៌ មហាជនបានស្តាប់ហើយ នឹងសម្គាល់ដល់កុសល ថា ខ្លួនគួរធ្វើ ក្នុងទីនោះ សុភទ្ធីក៏នឹងមកគាល់គាត់សួររូបញ្ញា ក្នុងទីបំផុត នៃការឆ្លើយបញ្ញា សុភទ្ធីនឹងតាំងនៅក្នុងសរណៈ បព្វជ្ជាឧបសម្បទា ហើយ ចម្រើនកម្មដ្ឋាន សម្រេចអរហត្ត ក្នុងកាលដែលគាត់នៅមានជីវិតនោះឯង ជាបុគ្គល ឈ្មោះថា បច្ឆិមសាវ័ក កាលគាត់បរិនិព្វានក្នុងទីដទៃ ជម្លោះក៏ នឹងមានព្រោះធាតុជាហេតុ ឈាមនឹងហូរទៅដូចស្ទឹង តែកាលគាត់បរិ- និព្វានក្នុងនគរកុសិនារា ទោណព្រាហ្មណ៍នឹងរម្ងាប់វិវាទនោះ ចែកធាតុទាំង- ឡាយ ដូច្នោះ ព្រះមានព្រះភាគ កាលទ្រង់ឃើញហេតុ ៣ ប្រការដូចពោល

មកនេះ ទើបយាងទៅកាន់នគរកុសិនារា ដោយឧស្សាហ៍ធំ ។

[១៦៤] សព្វថា **សង្ឃ** ជានិបាត ប្រើក្នុងចោទនត្ថៈ ។ បទថា **កិលន្តោស្និ** សេចក្តីថា តថាគតជាអ្នកស្តមស្តាំង ។ ដោយបទនោះ ទ្រង់សម្តែងចំពោះវេទនាតាមដែលពោលហើយថា មានកម្លាំងខ្លាំងក្លានោះឯង ។ ពិតហើយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់បានយាងទៅក្នុងកាលនោះ ដោយអានុភាពរបស់ព្រះអង្គ វេទនាដ៏ខ្លាំងក្លា មានសភាពក្តៅ ប្រព្រឹត្តទៅដោយប្រការដែលអ្នកដទៃ មិនអាចលើកជើងឡើងបាន ។

ព្រោះហេតុនោះឯង ទើបទ្រង់ត្រាស់ថា តថាគតនឹងអង្គុយសិន ដូច្នោះ ។ បទថា **សនាទិ** ប្រែថា ក្នុងកាលនោះ ។ បទថា **លុទ្ធិនំ** បានដល់ គួរខ្ពើម ដូចត្រូវជាន់ញ៉ាំងញី ។ បទថា **អាវិលំ** ប្រែថា ល្អក់ ។ បទថា **អន្នោទកា** បានដល់ ទឹកដែលថ្លាតិច ។ បទថា **សារោទកា** បានដល់ ទឹកដែលមានរសឆ្ងាញ់ ។ បទថា **សិរោទកា** បានដល់ ទឹកត្រជាក់ ។ បទថា **សេរោទកា** បានដល់ ទឹកប្រាសចាកកក់ ។ ពិតហើយ ទឹកដោយសភាវៈ មានពណ៌សតែក្លាយទៅជាដទៃ ដោយអំណាចទឹកខ្លាំង និងល្អក់ទៅដោយកក់ ។ ស្ទឹងសូម្បីសមានខ្សាច់គ្រាប់ធំៗ ស្អាតជាច្រើន មានពណ៌ស ហូរទៅ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា **សេរោទកា** គឺ ទឹកស ។ បទថា **សុបតិទ្តា** ប្រែថា កំពង់ល្អ ។ បទថា **រមណីយា** សេចក្តីថា ដែលបុគ្គលគប្បីត្រេកអរព្រោះជាចំណែកក្នុងភាគដែលជាទីត្រេកអរនៃចិត្ត និងឈ្មោះថា ជាទីត្រេកអរនៃចិត្ត ព្រោះសម្បូរដោយទឹកតាមដែលពោលហើយ ។

[១៦៦] បទថា កិលន្តោស្មិ ចុន្ទ និបទ្ទិស្សាមិ សេចក្តីថា ក្នុង
បណ្ណាត្រកូលដំរី ១០ ដែលព្រះតថាគតត្រាស់យ៉ាងនេះថា

ត្រកូលដំរី ១០ គឺកាឡាវកៈ ១ គង្គេយ្យៈ ១ បណ្ណារៈ ១ តម្មៈ ១
បិដ្ឋលៈ ១ គន្ធុៈ ១ មដ្ឋលៈ ១ ហេមៈ ១ ឧបោសថ ១ និងឆទ្ទន្ត ១ ។

កម្លាំងនៃដំរីធម្មតា ១០ ពោល គឺដំរីត្រកូលកាឡាវកៈតាមដែលពោល
ហើយយ៉ាងនេះ ស្មើនឹងកម្លាំងដំរីត្រកូលគង្គេយ្យៈ ១ សេចក្តីថា ដោយការ
គុណនឹង ១០ នៃដំរីតាមប្រក្រតី កម្លាំងព្រះតថាគតដែលមានប្រមាណស្មើនឹង
កម្លាំងដំរីមួយពាន់កោដិនោះ ដល់នូវការអស់ទៅ ដូចទឹកដែលដាក់ក្នុងធម្មក្រក
តាំងអំពីក្រោយកត្ត ក្នុងថ្ងៃនោះ ព្រះមានព្រះភាគយាងអំពីនគរបារា ៣ គាវុត
អំពីនគរកុសិនារា គង់ប្រថាប់ក្នុងរវាងផ្លូវនេះ ក្នុងទី ២៥ គាវុត ធ្វើឧស្សាហ៍
ធំ ដល់នគរកុសិនារាក្នុងពេលព្រះអាទិត្យអស្តង្គត ។ ទ្រង់សម្តែងសេចក្តីនេះ
ថា ឈ្មោះថា រោគ រមែងញាំញីបុគ្គលដែលមិនមានរោគទាំងអស់បាន ដោយ
ប្រការដូច្នោះ ។ កាលនឹងត្រាស់ព្រះវាចាដែលធ្វើសេចក្តីសង្ខេបដល់សត្វលោក
ព្រមទាំងទេវលោក ទើបត្រាស់ថា ចុន្ទ តថាគតល្អិតល្អៃណាស់ តថាគតនិង
សិនិ ដូច្នោះ ។

ការដេកក្នុងពាក្យថា សិបសេយ្យំ នេះ មាន ៤ យ៉ាង គឺការដេកនៃ
អ្នកបរិភោគកាម ១ ការដេករបស់ពួកប្រេត ១ ការដេករបស់ព្រះតថាគត
១ ការដេករបស់ពួកសីហៈ ១ ។ បណ្ណាការដេក ៤ យ៉ាងនោះ ការដេក
ដែលត្រាស់ក្នុងអង្គត្ថនិកាយ ចតុក្កនិបាតថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ពួកអ្នក

បរិភោគកាម ច្រើនតែដេកផ្អៀងទៅខាងឆ្វេង ។ នេះ ឈ្មោះថា ការដេក
 របស់អ្នកបរិភោគកាម ។ ការដេកដែលត្រាស់ថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ពួក
 ប្រេតច្រើនតែដេកផ្ទាវ ។ នេះ ឈ្មោះថា ការដេករបស់ពួកប្រេត ។ ម្នាល
 ភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ស្ងប់ស្ងាត់ចាកកាមទាំងឡាយ ។ បេ។
 ចូលកាន់ចតុត្ថជ្ឈាន ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ នេះ ហៅថា ដំណេកព្រះ
 តថាគត ។ ការដេកដែលត្រាស់ថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ សីហមិត្តរាជ
 សម្រេចការដេកដោយខាងៗ ស្តាំ ... នេះឈ្មោះថា ការដេករបស់សីហា ។
 ពិតហើយ ការដេករបស់សីហានេះ ឈ្មោះថា ជាការដេកដ៏ខ្ព្ពម ព្រោះ
 មានតិរិយាបថខ្ពស់ដោយតេជះ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា
 ទ្រង់សម្រេចនូវសីហាសេយ្យា ផ្អៀងទៅខាងស្តាំ ដូច្នោះ ។

បទថា ទានេ ទានំ បានដល់ ត្រួតព្រះបាទឆ្វេងលើព្រះបាទស្តាំ ។ បទ
 ថា អន្ធានាយ ប្រែថា ត្រួត គឺជាកំកជើងឲ្យខុសគ្នាបន្តិច ។ ពិតហើយ
 កាល-កជើងចំត្រង់-កជើង ជង្គង់ចំត្រង់ជង្គង់ វេទនារមែងកើតឡើងរឿយៗ
 ការដេករមែងមិនជាសុក ។ តែកាលជាកំកជើង ឲ្យខុសគ្នាបន្តិច វេទនារមែង
 មិនកើត ការដេកក៏ជាសុក ។ ព្រោះដូច្នោះ ទើបទ្រង់ជុំយ៉ាងនោះ ។

[១៦៧] គាថាទាំងនេះថា គន្ធាន តុន្ធា ព្រះធម្មសន្តិហកាចារ្យ
 ទាំងឡាយរចនាឡើងខាងក្រោយ ។ បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា នទិកំ បាន
 ដល់ នូវស្នឹង ។ បទថា អប្បដិមោធន លោកេ បានដល់ មិនមានបុគ្គល
 ប្រៀបក្នុងលោកនេះ គឺក្នុងលោក ព្រមទាំងទេវលោក ។ បទថា ឆ្លាត្វា ច

បិវិត្តា ចុទ្ធតារិ បានដល់ ទ្រង់ស្រង់ ធ្វើឲ្យព្រះកាយត្រជាក់ ទ្រង់សោយ ទឹកហើយ ឡើងអំពីទឹក បានឮថា ក្នុងកាលនោះ កាលព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ ស្រង់ វត្ថុទាំងអស់ មានត្រី និងអណ្តើកខាងក្នុងស្ទឹង ទឹក ដងព្រៃត្រង់ មាត់ប្រាំងទាំងសងខាង និងក្រុមភាគទាំងអស់ មានពណ៌ដូចមាសនោះឯង ។

បទថា បុរាណ រាជានិកាយ សេចក្តីថា ដែលលោក ព្រមទាំងទេវលោកធ្វើខាងមុខ ដោយការបូជា និងការរាប់អាន ព្រោះទ្រង់ជាគ្រូឧត្តមជាងសត្វពិសេស ដោយគុណ ។ បទថា ភិក្ខុគណស្ស មជ្ឈេ ប្រែថា ក្នុងកណ្តាលនៃ ភិក្ខុសង្ឃ ។ ក្នុងកាលនោះ ភិក្ខុទាំងឡាយ ដឹងថា ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ បានទទួលវេទនាពន់ប្រមាណ ទើបទៅចោមរោមដោយជុំវិញមិនឃ្នាត ។

បទថា សត្តា សេចក្តីថា ឈ្មោះថា សាស្តា ព្រោះទ្រង់រាយនូវអនុ- សាសនីដល់ពួកសត្វ ដោយទិដ្ឋធម្មិកត្តប្រយោជន៍ សម្បរាយិកត្តប្រយោជន៍ និងបរមត្តប្រយោជន៍ ។ បទថា បវត្តា ភគវា ឥធ ធម្មេ សេចក្តីថា ព្រះ សាស្តា ឈ្មោះថា ភគវា ព្រោះជាបុគ្គលមានភាគធម៌ជាដើម ទ្រង់ប្រកាស សាសនធម៌ មានសីលជាដើម ក្នុងព្រះសាសនានេះ គឺទ្រង់ពង្រីកធម៌ ឬ ធម្មក្ខន្ធ ៨៤០០០ ព្រះធម្មក្ខន្ធ ឲ្យសាយកាយទៅ ។ បទថា អម្ពវនំ បានដល់ ចម្ការស្វាយ ជិតឆ្នេរស្ទឹងនោះឯង ។ បទថា អាមន្តយិ ចុន្តកំ សេចក្តីថា បានឮថា ក្នុងខណៈនោះ ព្រះអានន្តរវល់ពូតសំពត់ដូតទឹក ទើប យឺតយូរ ព្រះចុន្តកត្តេវបាននៅក្បែរ ព្រោះដូច្នោះ ទើបទ្រង់ត្រាស់ហៅមក ។ បទថា បមុខេ និសិទិ បានដល់ អង្គុយចំពោះព្រះកក្ក របស់ព្រះសាស្តា

ដោយលើកវត្តឡើងជាប្រធាន ។ ដោយពាក្យមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះថា ព្រោះ
ហេតុអ្វីហ្ន៎ ទើបព្រះសាស្តាត្រាស់ហៅដូច្នោះ ព្រះអានន្ទជាធម្មកណ្ណាគារិក ក៏
មកដល់តាមលំដាប់ ។ កាលព្រះអានន្ទមកដល់តាមលំដាប់យ៉ាងនេះ ទើប
ព្រះមានព្រះភាគហៅមក ។

[១៦៨] បទថា ឧប្បាទហោយ្យ ប្រែថា គប្បីឲ្យកើតឡើង អធិប្បាយ
ថា បុគ្គលណាម្នាក់ ធ្វើនូវការក្តៅក្រហាយឲ្យកើតឡើងគប្បីមានខ្លះ ។ បទថា
អលាភា សេចក្តីថា បុគ្គលដទៃឲ្យទាន ក៏ចាត់ថាជាលាភ ពោល គឺអានិសង្ស
នៃទានក៏មិនមែន ។ បទថា ទុល្លទ្ធី សេចក្តីថា ការបានអត្តភាពជាមនុស្ស
ដែលបានដោយបុណ្យពិសេស ឈ្មោះថា ជាការបានដោយកម្រ ។ បទថា
យស្ស តេ កែជា យស្ស តវ ប្រែថា របស់បុគ្គលណា ។ បុគ្គលនឹងដឹង
បិណ្ឌបាតនោះថា ចម្អិនមិនឆ្អិន ឬជ្រាយពេក ។ ព្រះតថាគតទ្រង់សោយ
បិណ្ឌបាតចុងក្រោយ ហេតុអ្វី ទើបបរិនិព្វាន ចាត់ជាទានដែលថ្វាយមិនល្អ
ពិត ។ បទថា លាភា បានដល់ លាភ ពោល គឺអានិសង្សនៃទានដែល
មានក្នុងបច្ចុប្បន្ន និងសម្បរាយកត ។ បទថា សុលទ្ធី សេចក្តីថា ភាពជា
មនុស្ស អ្នកបានល្អហើយ ។ បទថា សម្មទា ប្រែថា ចំពោះមុខ មិនមែន
បានឮមក អធិប្បាយថា មិនមែនដោយឮតៗ មក ។ បទថា មេតំ កាត់ជា
មេ ឯតំ ឬ មយា ឯតំ ប្រែថា សេចក្តីនោះ តថាគតបានជ្រាបហើយ ។
បទថា ទ្វេមេ កាត់បទជា ទ្វេ សមេ ប្រែថា បិណ្ឌបាត ២ យ៉ាង ។ បទថា
សមសមដលា បានដល់ មានផលស្មើគ្នាដោយអាការទាំងពួង ។ ព្រះតថាគត

ទ្រង់សោយបិណ្ឌបាត ដែលនាងសុជាតាថ្វាយហើយ ទើបត្រាស់ដឹង ទាន
 នោះ ចាត់ជាទានក្នុងកាលដែលទ្រង់មិនទាន់លះកិលេស តែទានរបស់នាយ
 ចុន្ទនេះ ជាទានក្នុងកាលដែលទ្រង់អស់អាសវៈហើយ មិនមែនឬ ព្រោះហេតុ
 អ្វី ទើបទានទាំងនេះ មានផលស្មើគ្នា ។ ព្រោះបរិនិព្វានស្មើគ្នា ព្រោះមាន
 សមាបត្តិស្មើគ្នា ព្រោះមានការរព្វកស្មើគ្នា ។ ពិតហើយ ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់សោយបិណ្ឌបាតដែលនាងសុជាតាថ្វាយហើយ បរិនិព្វានដោយសឧបា-
 ទិសេសនិព្វានធាតុ ទ្រង់សោយបិណ្ឌបាតដែលនាយចុន្ទថ្វាយហើយ បរិនិព្វាន
 ដោយអនុបាទិសេសនិព្វានធាតុ រួមសេចក្តីថា ទានទាំងនោះ មានផលស្មើគ្នា
 ព្រោះមានការបរិនិព្វានស្មើគ្នា ។ ក្នុងថ្ងៃត្រាស់ដឹង ទ្រង់ចូលសមាបត្តិ ២
 លាន ៤ សែនកោដិ ក្នុងថ្ងៃបរិនិព្វាន ទ្រង់ក៏ចូលសមាបត្តិមានប្រមាណ
 ប៉ុណ្ណោះ ទើបឈ្មោះថា មានផលស្មើគ្នា ព្រោះស្មើគ្នាដោយការចូលសមាបត្តិ
 ដោយប្រការដូច្នោះ ។ សមដូចព្រះតម្រាស់ដែលព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ក្នុង
 អង្គត្រៃវិកាយ ចតុក្កនិបាតថា ភិក្ខុកាលបរិភោគបិណ្ឌបាតរបស់ទាយកណា ...
 ចូលកាន់ចេតោសមាធិ ជាធម៌ប្រមាណមិនបាន អានិសង្សជាទីហូរមកនៃ
 បុណ្យ ជាទីហូរមកនៃកុសលរបស់ទាយកនោះ ក៏រមែងប្រមាណមិនបាន
 ដូច្នោះជាដើម ។ ក្នុងកាលបន្ទាប់មក នាងសុជាតាបានឮថា ទេវតានោះ មិន
 មែនរុក្ខទេវតា នុ៎ះជាព្រះពោធិសត្វ បានឮថា ព្រះពោធិសត្វបរិភោគបិណ្ឌ-
 បាតនោះហើយ ត្រាស់ដឹងអនុត្តរសម្មាសម្ពោធិញ្ញាណ បានឮថា ព្រះពោធិ-
 សត្វនោះ ញ៉ាំងអត្តភាពឲ្យប្រព្រឹត្តទៅដោយបិណ្ឌបាតនោះអស់ ៧ សណ្តាប់

កាលនាងសុជាតាបានស្តាប់ពាក្យនេះហើយ រឭកថា ជាលាភរបស់អញហ្ន៎ ទើបកើតបីតិសោមនស្សដ៏ខ្លាំងក្លា ។ ក្នុងកាលតមក កាលនាយចុន្ទបានឮថា អញបានថ្វាយបិណ្ឌបាតចុងក្រោយ អញបានទទួលធម្មសីសៈ ព្រះសាស្តា ទ្រង់សោយបិណ្ឌបាតរបស់អញហើយ បរិនិព្វានដោយអនុបាទិសេសនិព្វាន- ធាតុ ដែលទ្រង់ប្រាថ្នាត្រៃលែងអស់កាលយូរ ទើបរឭកថា ជាលាភរបស់ អញហ្ន៎ ទើបកើតបីតិសោមនស្សដ៏ខ្លាំងក្លា ។ គប្បីជ្រាបថា បិណ្ឌបាតទាន ២ យ៉ាង ឈ្មោះថា មានផលស្មើគ្នា ព្រោះមានការរឭកស្មើគ្នាយ៉ាងនេះ ។

បទថា អាយុសំវត្តនិកំ ប្រែថា ជាផ្លូវឲ្យអាយុវែង ។ បទថា ឧបចិត្តំ ប្រែថា សន្សំហើយ គឺឲ្យកើតហើយ ។ បទថា យសសំវត្តនិកំ ប្រែថា ជា ផ្លូវឲ្យមានបរិវារ ។ បទថា អាធិបតេយ្យសំវត្តនិកំ ប្រែថា ជាផ្លូវនៃភាពជា បុគ្គលប្រសើរ ។

បទថា ឯតមត្តំ វិទិត្យា សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបដោយអាការទាំងពួងនូវ អត្តទាំង ៣ យ៉ាង គឺភាពជាទានមានផលច្រើន ១ ភាពដែលព្រះអង្គទ្រង់ជា ទុក្ខិណេយ្យបុគ្គលដ៏កំពូល ដោយព្រះគុណ មានសីលជាដើម ១ អនុបាទា- បរិនិព្វាន ១ ហើយទើបបន្លឺទាននេះ ដែលសម្តែងសេចក្តីនោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា ទទេតោ បុព្វំ បវឌ្ឍនិ សេចក្តីថា បុគ្គល អ្នកឲ្យទាន ឈ្មោះថា រមែងញ៉ាំងនូវបុណ្យដែលសម្រេចដោយទាន ព្រោះដល់ ព្រមដោយចិត្ត និងដល់ព្រមដោយទុក្ខិណេយ្យបុគ្គល រមែងមានផលច្រើន ជាង មានអាទិសង្ស្រច្រើនជាង ។ ម្យ៉ាងទៀត គប្បីជ្រាបអត្តក្នុងបទថា ទទេតោ

បុត្តំ បវឌ្ឍនិ នេះ យ៉ាងនេះថា ភិក្ខុដែលមិនច្រើនទៅដោយអាបត្តិ ក្នុងទី
 គ្រប់ស្ថាន រមែងអាចរក្សាសីលឲ្យបរិសុទ្ធល្អ ហើយបំពេញសមថៈ និង
 វិបស្សនាដោយលំដាប់ ព្រោះបុគ្គលបរិច្ចាគទេយ្យធម៌ រមែងធ្វើឲ្យច្រើនដោយ
 ចេតនាដែលជាគ្រឿងបរិច្ចាគ ព្រោះហេតុនោះ បុណ្យទាំង ៣ យ៉ាងនេះ មាន
 ទានជាដើម រមែងចម្រើនដល់បុគ្គលនោះ ។ បទថា សញ្ញមនោ បានដល់
 ដែលសង្រួមក្នុងសីល អធិប្បាយថា តាំងនៅក្នុងសំរវៈ ។ បទថា វេរំ ន
 ធិយនិ សេចក្តីថា ពៀរ ៥ យ៉ាង រមែងមិនកើត ។ ម្យ៉ាងទៀត បុគ្គលអ្នក
 មានសីល បរិសុទ្ធដោយសីល សង្រួមដោយកាយ វាចា និងចិត្ត ព្រោះ
 អធិសីល មានអទោសៈជាប្រធាន រមែងមិនញ៉ាំងពៀរដល់បុគ្គលណាម្នាក់
 ព្រោះជាអ្នកច្រើនដោយខ្លី បុគ្គលនោះ ជាបុគ្គលឈ្មោះថា ញ៉ាំងនូវពៀរ
 អំពីណា ព្រោះដូច្នោះ បុគ្គលសង្រួម គឺបុគ្គលអ្នករាំងប្រយ័ត្ននោះ រមែង
 មិនញ៉ាំងនូវពៀរ ព្រោះមានការសង្រួម ។ បទថា កុសលោ ច ជហានិ
 ទាបកំ សេចក្តីថា បុគ្គលអ្នកឈ្នាស គឺបុគ្គលសម្បូរដោយបញ្ញា តាំងនៅ
 ក្នុងសីល បរិសុទ្ធដោយល្អ កំណត់កម្មដ្ឋានដែលសមគួរដល់ខ្លួន ក្នុងអារម្មណ៍
 ៣៨ ប្រការ រមែងញ៉ាំងឈាន មានឧបចារៈ និងអប្បនាឲ្យសម្រេច ឈ្មោះ
 ថា លះ គឺលះបង់អកុសល មានកាមច្ឆន្ទៈដ៏លាមកជាដើម ដោយវិក្ខម្ភ-
 នប្បហាន បុគ្គលនោះធ្វើឈាននោះឯងឲ្យជាបាទ ផ្តើមចម្រើននូវការអស់ទៅ
 សូន្យទៅក្នុងសង្ខារទាំងឡាយ បំពេញវិបស្សនា ធ្វើវិបស្សនាឲ្យកើត រមែង
 លះអកុសលដ៏លាមកបានជាសមុច្ឆេទ ដោយអរិយមគ្គ ។

បទថា រាគនោសមោហាកុយា បរិនិព្វតោ សេចក្តីថា បុគ្គលនោះលះ
អកុសលដ៏លាមកយ៉ាងនេះហើយ បរិនិព្វានដោយការរម្ងត់កិលេស មិនមាន
ចំណែកសល់ ព្រោះអស់រាគៈជាដើម បន្ទាប់អំពីនោះ រមែងបរិនិព្វាន ដោយ
ការរម្ងត់ខន្ធ ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់អាស្រ័យទុក្ខិណាសម្បត្តិរបស់នាយចុន្ទ និងទ្រង់
អាស្រ័យទុក្ខិណោយ្យសម្បត្តិរបស់ទ្រង់ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទានដែលផ្សាយចេញ
ដោយកម្លាំងនៃបីតិ ដោយប្រការដូច្នោះ ។^{១២៧}

អដ្ឋកថា ចុន្ទសូត្រទី ៥ ចប់

សុត្តន្តបិដក
វាជលីគាមិយសូត្រ

[១៦៧] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ
ទ្រង់ត្រាច់ទៅកាន់ចារិក ក្នុងដែនមគធៈ ជាមួយនឹងភិក្ខុសង្ឃច្រើនរូប បាន
ទៅដល់បាដលិគ្រាម ។ ពួកឧបាសក ឧបាសិកា អ្នកបាដលិគ្រាម បានឮ
ដំណឹងថា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់យាងទៅកាន់ចារិក ក្នុងដែនមគធៈ ជាមួយ
នឹងភិក្ខុសង្ឃច្រើនរូប ឥឡូវនេះ យាងមកដល់បាដលិគ្រាមហើយ ។ គ្រា
នោះឯង ពួកឧបាសក ឧបាសិកា អ្នកបាដលិគ្រាម ចូលទៅគាល់ព្រះមាន
ព្រះភាគ លុះចូលទៅដល់ ក្រាបថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ ហើយអង្គុយ

ក្នុងទិសមគួរ ។ លុះពួកឧបាសក ឧបាសិកា អ្នកបាដលិក្រាម អង្គុយក្នុង
 ទិសមគួរហើយ ក្រាបបង្គំទូលព្រះមានព្រះភាគថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន
 សូមព្រះមានព្រះភាគ ទទួលរោងសម្នាក់នៃពួកខ្ញុំព្រះអង្គ ។ ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់ទទួលដោយតុណ្ហិភាព ។ គ្រានោះឯង ពួកឧបាសក ឧបាសិកា អ្នក
 បាដលិក្រាម ដឹងច្បាស់ថា ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ទទួលហើយ ក្រោកចាក
 អាសនៈ ក្រាបថ្វាយបង្គំលាព្រះមានព្រះភាគ ធ្វើប្រទក្សិណ ហើយចូលទៅ
 ឯរោងសម្នាក់ លុះចូលទៅដល់ហើយ ក៏ក្រាលកម្រាលពេញក្នុងរោងសម្នាក់
 តាក់តែងអាសនៈ តម្កល់កាជន៍ទឹក លើកឡើងនូវប្រទីបប្រេងហើយ ចូល
 មកគាល់ព្រះមានព្រះភាគ លុះចូលមកដល់ ក្រាបថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ
 ហើយស្ថិតនៅក្នុងទិសមគួរ ។ លុះពួកឧបាសក ឧបាសិកា អ្នកបាដលិក្រាម
 ស្ថិតនៅក្នុងទិសមគួរហើយ ក្រាបបង្គំទូលព្រះមានព្រះភាគថា បពិត្រព្រះអង្គ
 ដ៏ចម្រើន រោងសម្នាក់នៃពួកខ្ញុំព្រះអង្គ បានក្រាលកម្រាលពេញហើយ
 អាសនៈបានតាក់តែងហើយ កាជន៍ទឹកបានតម្កល់ហើយ ទាំងប្រទីបប្រេង ក៏
 បានលើកឡើងហើយ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សម្គាល់
 កាលគួរ ក្នុងកាលឥឡូវនេះ ។ គ្រានោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ស្បង់ប្រដាប់
 បាត្រចីវរ ក្នុងបុព្វណ្ណសម័យ ជាមួយភិក្ខុសង្ឃ យាងទៅកាន់រោងសម្នាក់
 លុះចូលទៅដល់ហើយ ក៏លាងព្រះបាទា រួចចូលទៅកាន់រោងសម្នាក់ ទ្រង់
 គង់បែរព្រះភក្រ្តទៅទិសខាងកើត ផ្អែកនឹងសសរកណ្តាល ។ ចំណែកខាង
 ភិក្ខុសង្ឃ លាងជើងរួចហើយ ចូលទៅឯរោងសម្នាក់ អង្គុយបែរមុខទៅទិស

ខាងកើត ផ្អែកនឹងជញ្ជាំងខាងក្រោយ មានព្រះមានព្រះភាគពីខាងមុខ ។ ពួក
ឧបាសក ឧបាសិកា អ្នកបាដលិគ្រាម លាងជើងរួចហើយ ចូលទៅឯរោង
សម្អាត អង្គុយបែរមុខទៅទិសខាងលិច ផ្អែកនឹងជញ្ជាំងខាងមុខ មានព្រះ
មានព្រះភាគពីខាងមុខដែរ ។

[១៧០] គ្រានោះឯង ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហៅពួកឧបាសក
ឧបាសិកា អ្នកបាដលិគ្រាមមកថា ម្ចាស់គហបតីទាំងឡាយ ទោសនៃសីល-
វិបត្តិ របស់បុគ្គលទ្រុស្តសីល មាន ៥ យ៉ាង ។ ទោស ៥ យ៉ាង តើដូច
ម្តេចខ្លះ ។ ម្ចាស់គហបតីទាំងឡាយ បុគ្គលក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកទ្រុស្តសីល
វិបត្តិចាកសីល តែងដល់នូវសេចក្តីវិនាសកោតៈច្រើន ព្រោះមានសេចក្តី
ប្រមាទជាហេតុ នេះជាទោសនៃសីលវិបត្តិ របស់បុគ្គលទ្រុស្តសីលទី ១ ។
ម្ចាស់គហបតីទាំងឡាយ មួយទៀត កិត្តិសព្វដ៏អាក្រក់របស់បុគ្គលទ្រុស្តសីល
វិបត្តិចាកសីល ផ្សាយទៅ នេះជាទោសនៃសីលវិបត្តិរបស់បុគ្គលទ្រុស្តសីល
ទី ២ ។ ម្ចាស់គហបតីទាំងឡាយ មួយទៀត បុគ្គលទ្រុស្តសីល វិបត្តិចាក
សីល ចូលទៅរកបរិសទ្យណាៗ ទោះខត្តិយបរិសទ្យក្តី ព្រាហ្មណបរិសទ្យក្តី
គហបតិបរិសទ្យក្តី សមណបរិសទ្យក្តី រមែងមិនក្លៀវក្លា មានមុខឱនចុះ នេះ
ជាទោសនៃសីលវិបត្តិ របស់បុគ្គលទ្រុស្តសីលទី ៣ ។ ម្ចាស់គហបតីទាំងឡាយ
មួយទៀត បុគ្គលទ្រុស្តសីល វិបត្តិចាកសីល តែងធ្វើមរណកាលទាំងវង្វេង
នេះជាទោសនៃសីលវិបត្តិ របស់បុគ្គលទ្រុស្តសីលទី ៤ ។ ម្ចាស់គហបតី
ទាំងឡាយ មួយទៀត បុគ្គលទ្រុស្តសីល វិបត្តិចាកសីល លុះបែកធ្លាយ

រាងកាយ ស្លាប់ទៅ រមែងទៅកើតក្នុងអបាយ ទុគ្គតិ វិនិបាត នរក នេះជា
 ទោសនៃសីលវិបត្តិ របស់បុគ្គលទ្រុស្តទី ៥ ។ ម្នាលគហបតីទាំងឡាយ
 ទោសនៃសីលវិបត្តិ របស់បុគ្គលទ្រុស្តសីល មាន ៥ យ៉ាងនេះឯង ។ ម្នាល
 គហបតីទាំងឡាយ អានិសង្សនៃសីលសម្បទា របស់បុគ្គលអ្នកមានសីល
 នេះ មាន ៥ យ៉ាង ។ អានិសង្ស ៥ យ៉ាង តើដូចម្តេចខ្លះ ។ ម្នាល
 គហបតីទាំងឡាយ ក្នុងលោកនេះ បុគ្គលមានសីល បរិបូណ៌ដោយសីល
 តែងបានគំនរទ្រព្យច្រើន មានសេចក្តីមិនប្រមាទជាហេតុ នេះជាអានិសង្សនៃ
 សីលសម្បទា របស់បុគ្គលមានសីលទី ១ ។ ម្នាលគហបតីទាំងឡាយ មួយ
 ទៀត កិត្តិសព្វដ៏ពិរោះរបស់បុគ្គលមានសីល បរិបូណ៌ដោយសីល តែង
 ខ្វះខាតទៅ នេះជាអានិសង្សនៃសីលសម្បទា របស់បុគ្គលមានសីលទី ២ ។
 ម្នាលគហបតីទាំងឡាយ មួយទៀត បុគ្គលមានសីល បរិបូណ៌ដោយសីល
 ចូលទៅរកបរិសទ្យណាៗ ទោះជាខត្តិយបរិសទ្យក្តី ព្រាហ្មណបរិសទ្យក្តី
 គហបតិបរិសទ្យក្តី សមណបរិសទ្យក្តី រមែងភ្លៀវក្តី មិនមានមុខឱនចុះ នេះ
 ជាអានិសង្សនៃសីលសម្បទា របស់បុគ្គលមានសីលទី ៣ ។ ម្នាលគហបតី
 ទាំងឡាយ មួយទៀត បុគ្គលមានសីល បរិបូណ៌ដោយសីល រមែងមិនធ្វើ
 មរណកាលទាំងវង្វេង នេះជាអានិសង្សនៃសីលសម្បទា របស់បុគ្គលមាន
 សីលទី ៤ ។ ម្នាលគហបតីទាំងឡាយ មួយវិញទៀត បុគ្គលមានសីល
 បរិបូណ៌ដោយសីល លុះបែកធ្លាយរាងកាយ ស្លាប់ទៅ រមែងទៅកើតក្នុង
 សុគតិ សួគ៌ទេវលោក នេះជាអានិសង្សនៃសីលសម្បទា របស់បុគ្គលមាន

សីលទី ៥ ។ ម្នាលគហបតីទាំងឡាយ អានិសង្សនៃសីលសម្បទា របស់ បុគ្គលមានសីល មាន ៥ យ៉ាងនេះឯង ។

[១៧១] គ្រានោះឯង ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ញ៉ាំងពួកឧបាសក ឧបាសិកា អ្នកបាដលិត្រាម ឲ្យឃើញច្បាស់ ឲ្យកាន់យក ឲ្យអាចហ៊ាន ឲ្យរីករាយ ដោយធម្មិកថា អស់រាត្រីច្រើន ហើយទ្រង់បញ្ជូនថា ម្នាលគហបតី ទាំងឡាយ រាត្រីភ្លឺហើយ អ្នកទាំងឡាយ ចូរសម្គាល់កាលគួរនឹងទៅ ក្នុង កាលឥឡូវនេះចុះ ។ គ្រានោះឯង ពួកឧបាសក ឧបាសិកា អ្នកបាដលិត្រាម ត្រេកអររីករាយ ចំពោះភាសិតនៃព្រះមានព្រះភាគ ក្រោកចាកអាសនៈ ថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ ធ្វើប្រទក្សិណ ចៀសចេញទៅ ។ លំដាប់នោះឯង ព្រះមានព្រះភាគ កាលពួកឧបាសក ឧបាសិកា អ្នកបាដលិត្រាម ចៀសចេញ ទៅ មិនយូរប៉ុន្មាន ក៏យាងចូលទៅកាន់សុញ្ញាគារស្ថាន ។

[១៧២] សម័យនោះឯង មហាមាត្យក្នុងដែនមគធៈឈ្មោះសុនិធៈ និង វស្សការៈ កំពុងកសាងក្រុង ក្នុងប្រទេសបាដលិត្រាម ដើម្បីការពារពួក ស្តេចលិច្ឆវី នៅក្នុងដែនវដ្ឋី ។ សម័យនោះឯង ពួកទេវតាជាច្រើនទាំងពាន់ កំណត់យកទីទាំងឡាយ ក្នុងបាដលិត្រាម ។ ពួកទេវតាមានសក្តិធំ កំណត់ យកទីទាំងឡាយ ក្នុងប្រទេសណា ចិត្តរបស់ព្រះរាជា និងរាជមហាមាត្យទាំង ឡាយ មានសក្តិធំ រមែងឱ្យទៅ ដើម្បីកសាងនិវេសនដ្ឋាន ក្នុងប្រទេសនោះ ដែរ ។ ពួកទេវតាមានសក្តិជាកណ្តាល កំណត់យកទីទាំងឡាយ ក្នុងប្រទេស ណា ចិត្តរបស់ព្រះរាជា និងរាជមហាមាត្យទាំងឡាយ មានសក្តិជាកណ្តាល

ក៏ឱនទៅ ដើម្បីកសាងនិវេសនដ្ឋាន ក្នុងប្រទេសនោះដែរ ។ ពួកទេវតាមាន
សក្តិទាប កំណត់យកទីទាំងឡាយ ក្នុងប្រទេសណា ចិត្តរបស់ព្រះរាជា និង
រាជមហាមាត្យទាំងឡាយ មានសក្តិទាបក៏ឱនទៅ ដើម្បីកសាងនិវេសនដ្ឋាន
ក្នុងប្រទេសនោះដែរ ។ ព្រះមានព្រះភាគ មានទិព្វបក្ខុ ដ៏បរិសុទ្ធ កន្លងបង់
ចក្ខុរបស់មនុស្សសាមញ្ញ ទ្រង់បានឃើញពួកទេវតាទាំងពាន់នោះ ដែលកំពុង
កំណត់យកទីទាំងឡាយ ក្នុងបាដលិត្តាម ពួកទេវតាមានសក្តិធំ កំណត់យក
ទីទាំងឡាយ ក្នុងប្រទេសណា ចិត្តរបស់ព្រះរាជា និងរាជមហាមាត្យទាំង-
ឡាយ មានសក្តិធំ ក៏ឱនទៅ ដើម្បីកសាងនិវេសនដ្ឋាន ក្នុងប្រទេសនោះ
ដែរ ។ ពួកទេវតាមានសក្តិជាកណ្តាល កំណត់យកទីទាំងឡាយ ក្នុងប្រទេស
ណា ចិត្តរបស់ព្រះរាជា និងរាជមហាមាត្យទាំងឡាយ មានសក្តិជាកណ្តាល
ក៏ឱនទៅ ដើម្បីកសាងនិវេសនដ្ឋាន ក្នុងប្រទេសនោះដែរ ។ ពួកទេវតាមាន
សក្តិទាប កំណត់យកទីទាំងឡាយ ក្នុងប្រទេសណា ចិត្តរបស់ព្រះរាជា និង
មហាមាត្យទាំងឡាយ មានសក្តិទាប ក៏ឱនទៅ ដើម្បីកសាងនិវេសនដ្ឋាន ក្នុង
ប្រទេសនោះដែរ ។ គ្រានោះឯង ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់តើនឡើងក្នុងបច្ចុស-
សម័យ នៃរាត្រីនោះហើយ ត្រាស់សួរព្រះអានន្ទដ៏មានអាយុថា ម្ចាស់អានន្ទ
នរណាហ្ន៎ កំពុងកសាងក្រុង ក្នុងប្រទេសបាដលិត្តាម ។ បពិត្រព្រះអង្គដ៏
ចម្រើន មហាមាត្យក្នុងដែនមគធៈ ឈ្មោះសុនិធៈ និងវស្សការៈ កសាងក្រុង
ក្នុងបាដលិត្តាម ដើម្បីការពារពួកស្តេចលិច្ឆវី ក្នុងដែនវដ្ឋី ។ ម្ចាស់អានន្ទ
មហាមាត្យ ក្នុងដែនមគធៈ ឈ្មោះសុនិធៈ និងវស្សការៈ ហាក់ដូចជាបាន

ប្រឹក្សាគ្នាជាមួយនឹងពួកទេវតា ក្នុងស្ថានតាវត្តិវិញ យ៉ាងណាមិញ ។ ម្នាល
 អានន្ទ មហាមាត្យក្នុងដែនមគធៈ ឈ្មោះសុនិធិៈ និងវស្សការៈ កសាងក្រុង
 បាដលិគ្រាម ដើម្បីការពារពួកស្តេចលិច្ឆវី ក្នុងដែនវជ្ជី ក៏យ៉ាងនោះដែរ ។
 ម្នាលអានន្ទ អម្បាញ់នេះ តថាគតមានទិព្វចក្ខុ ដ៏បរិសុទ្ធ កន្លងបង់ចក្ខុរបស់
 មនុស្សសាមញ្ញ បានឃើញពួកទេវតាជាច្រើន ទាំងពាន់ កំពុងកំណត់យកទី
 ទាំងឡាយ ក្នុងបាដលិគ្រាម ។ ពួកទេវតាមានសក្តិធំ កំណត់យកទីទាំង-
 ឡាយ ក្នុងប្រទេសណា ចិត្តរបស់ព្រះរាជា និងរាជមហាមាត្យ មានសក្តិធំ
 ក៏ឱនទៅ ដើម្បីកសាងនិវេសនដ្ឋាន ក្នុងប្រទេសនោះដែរ ។ ពួកទេវតាមាន
 សក្តិជាកណ្តាល កំណត់យកទីទាំងឡាយក្នុងប្រទេសណា ចិត្តរបស់ព្រះរាជា
 និងរាជមហាមាត្យ មានសក្តិជាកណ្តាល ក៏ឱនទៅ ដើម្បីកសាងនិវេសនដ្ឋាន
 ក្នុងប្រទេសនោះដែរ ។ ពួកទេវតាមានសក្តិទាប កំណត់យកទីទាំងឡាយ
 ក្នុងប្រទេសណា ចិត្តរបស់ព្រះរាជា និងរាជមហាមាត្យ មានសក្តិទាប ក៏ឱន
 ទៅ ដើម្បីកសាងនិវេសនដ្ឋាន ក្នុងប្រទេសនោះដែរ ។ ម្នាលអានន្ទ ទីប្រជុំ
 របស់អរិយបុគ្គល ដែលមានទាំងប៉ុន្មាន ផ្លូវជំនួញ ដែលមានទាំងប៉ុន្មាន ក្រុង
 បាដលិបុត្តនេះ ជានគរដ៏ប្រសើរ និងជាកន្លែងញាយបង្វិចទ្រព្យ ។ ម្នាល
 អានន្ទ ក្រុងបាដលិបុត្ត មុខជានឹងមានសេចក្តីអន្តរាយ ៣ យ៉ាង គឺអន្តរាយ
 អំពីភ្លើង ១ អំពីទឹក ១ អំពីការបែកចាកគ្នានិងគ្នា ១ ។

[១៧៣] គ្រានោះ មហាមាត្យក្នុងដែនមគធៈ ឈ្មោះសុនិធិៈ និង
 វស្សការៈ ចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ លុះចូលទៅដល់ហើយ ក៏ធ្វើសេចក្តី

រីករាយជាមួយនឹងព្រះមានព្រះភាគ លុះបញ្ចប់ពាក្យដែលគួររីករាយ និងពាក្យ
 ដែលគួររព្វកហើយ ទើបស្ថិតនៅក្នុងទីសមគួរ ។ លុះមហាមាត្យក្នុងដែន
 មគធៈ ឈ្មោះសុនិធិៈ និងវស្សការៈ ស្ថិតនៅក្នុងទីសមគួរហើយ ក៏ក្រាប
 បង្គំទូលព្រះមានព្រះភាគថា សូមព្រះគោតមដ៏ចម្រើន ទទួលភត្តរបស់ខ្ញុំ
 ព្រះអង្គទាំងឡាយ ដើម្បីឆាន់ក្នុងថ្ងៃនេះ ជាមួយនឹងភិក្ខុសង្ឃ ។ ព្រះមាន
 ព្រះភាគទ្រង់ទទួលដោយការៈស្ងៀម ។ លំដាប់នោះ មហាមាត្យក្នុងដែនមគធៈ
 ឈ្មោះសុនិធិៈ និងវស្សការៈ ដឹងច្បាស់ថា ព្រះមានព្រះភាគទទួលនិមន្តន៍
 ហើយ ក៏ចូលទៅកាន់លំនៅរបស់ខ្លួន លុះចូលទៅដល់ហើយ ក៏តាក់តែង
 ខាទនីយកោជនីយាហារដ៏ឧត្តមក្នុងលំនៅរបស់ខ្លួន ហើយក្រាបទូលភត្តកាល
 ចំពោះព្រះមានព្រះភាគថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន កាលនេះជាកាលគួរ ភត្ត
 សម្រេចហើយ ។ គ្រានោះ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ស្បង់ប្រដាប់បាត្រ និងចីវរ
 ក្នុងបុព្វណ្ណសម័យ យាងចូលទៅក្នុងលំនៅ របស់មហាមាត្យ ក្នុងដែនមគធៈ
 ឈ្មោះសុនិធិៈ និងវស្សការៈ ជាមួយនឹងភិក្ខុសង្ឃ លុះយាងចូលទៅដល់
 ហើយ គង់លើអាសនៈដែលគេក្រាលថ្វាយ ។ លំដាប់នោះ មហាមាត្យក្នុង
 ដែនមគធៈ ឈ្មោះសុនិធិៈ និងវស្សការៈ ក៏អង្គាសភិក្ខុសង្ឃ មានព្រះពុទ្ធ
 ជាប្រធានដោយខាទនីយកោជនីយាហារដ៏ឧត្តម ឲ្យឆ្លែតស្តាប់ស្តាប់ដោយដៃ
 ខ្លួនឯង លុះត្រាតែហាមឃាត់ ។ លំដាប់នោះ មហាមាត្យ ក្នុងដែនមគធៈ
 ឈ្មោះសុនិធិៈ និងវស្សការៈ ដឹងថា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ឆាន់រួចហើយ
 លែងលូកព្រះហស្តទៅក្នុងបាត្រ ក៏កាន់យកអាសនៈដ៏ទាបមួយ ហើយអង្គុយ

ក្នុងទីសមគួរ ។ កាលដែលមហាមាត្យ ក្នុងដែនមគធៈ ឈ្មោះសុនីធីៈ និង
វស្សការៈ អង្គុយក្នុងទីសមគួរហើយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់អនុមោទនា
ដោយគាថានេះថា

មនុស្សជាបណ្ឌិតជាតិ សម្រេចការនៅក្នុងប្រទេសណា រមែង
ញ៉ាំង ពួកបុគ្គលអ្នកមានសីល សង្រួម ប្រព្រឹត្តធម៌ដ៏ប្រសើរ
ឲ្យបរិភោគក្នុងប្រទេសនោះ ហើយបានឧទ្ទិសផលទុក្ខិណាទាន
ចំពោះទេវតាដែលនៅក្នុងប្រទេសនោះ ទេវតាទាំងនោះ ដែល
បណ្ឌិតនោះបូជាហើយ រមែងបូជាគេវិញ ដែលរាប់អានហើយ
រមែងរាប់អានគេវិញ តែងអនុគ្រោះបណ្ឌិតនោះ ព្រោះទុក្ខិណា-
នុប្បទាននោះ ដូចជាមាតាអនុគ្រោះបុត្រ ដែលកើតអំពីទ្រូង
បុរសដែលទេវតាអនុគ្រោះហើយ តែងឃើញសេចក្តីចម្រើន
សព្វកាល ។

[១៧៤] គ្រានោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់អនុមោទនាដោយគាថា
ទាំងនេះ ចំពោះមហាមាត្យ ក្នុងដែនមគធៈ ឈ្មោះសុនីធីៈ និងវស្សការៈ រួច
ហើយ ទ្រង់ក្រោកចាកអាសនៈ យាងចេញទៅ ។ សម័យនោះឯង មហា-
មាត្យក្នុងដែនមគធៈ ឈ្មោះសុនីធីៈ និងវស្សការៈ ដើរតាមក្រោយៗ នៃព្រះ
មានព្រះភាគហើយ គិតថា ក្នុងថ្ងៃនេះ ព្រះសមណគោតម នឹងយាងចេញ
ទៅតាមទ្វារណា ទ្វារនោះនឹងបានឈ្មោះថា គោតមទ្វារ ។ ព្រះអង្គនឹងឆ្លង
ទន្លេគង្គាតាមកំពង់ណា កំពង់នោះ នឹងបានឈ្មោះថា គោតមតិវ្តៈ ។ លំដាប់

នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់យាងចេញទៅតាមទ្វារណា ទ្វារនោះ បានឈ្មោះ
 ថា គោតមទ្វារ ។ លំដាប់នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់យាងចូលទៅកាន់
 ទន្លេគង្គា ។ សម័យនោះឯង ទន្លេគង្គាមានទឹកពេញប្រៀប ស្មើនឹងមាត់ច្រាំង
 ល្មមក្អែកឱនដឹកបាន ។ ពួកមនុស្សខ្លះ ស្វែងរកទូក ខ្លះស្វែងរកដៃ ខ្លះចង
 ក្បួន ប្រាថ្នាដើម្បីឆ្លង អំពីត្រើយខាងអាយ ទៅកាន់ត្រើយខាងនាយ ។
 លំដាប់នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់បាត់ព្រះអង្គអំពីត្រើយខាងអាយនៃទន្លេ
 គង្គា ទៅប្រាកដនៅត្រើយខាងនាយ ជាមួយនឹងភិក្ខុសង្ឃ ដូចបុរសមានកម្លាំង
 លាដៃ ដែលបត់ចូល ឬបត់ចូលនូវដៃដែលលាចេញ ដូច្នោះឯង ។ ព្រះមាន
 ព្រះភាគ បានឃើញពួកមនុស្សទាំងនោះ ខ្លះកំពុងស្វែងរកទូក ខ្លះកំពុងស្វែង
 រកដៃ ខ្លះកំពុងចងក្បួន ប្រាថ្នាដើម្បីឆ្លង អំពីត្រើយខាងអាយ ទៅកាន់
 ត្រើយខាងនាយ ។ លំដាប់នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់សេចក្តី
 នុះហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

ពួកជនណា ឆ្លងទន្លេដ៏ជ្រៅទូលាយបាន ពួកជននោះឯង
 លុះតែធ្វើស្តាន រំលងទំនាបទាំងឡាយ សេចក្តីពិតថា
 ជនធម្មតា តែងចងក្បួន ទើបឆ្លងទឹកបាន ចំណែកជន
 ជាអ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ (មិនបាច់ក្បួន) ក៏ឆ្លងទៅបាន ។
 សូត្រទី ៦ ។

អដ្ឋកថា

វាជលីកាមិយសូត្រ

បុរាណគមិយសូត្រទី ៦ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[១៦៩] បទថា មគធេសុ ប្រែថា ក្នុងដែនមគធៈ ។ បទថា មហានា សេចក្តីថា ក្នុងទីនេះ បានដល់ មហាកិក្ខុសង្ឃ ព្រោះធំដោយគុណខ្លះ ធំ ដោយការកំណត់ចំនួនមិនបានខ្លះ ។ បទថា វាជលីក្កាមោ បានដល់ តំបន់ មួយ ក្នុងដែនមគធៈមានឈ្មោះយ៉ាងនេះ ។ បានឮថា ក្នុងថ្ងៃកសាងស្រុក នោះ ពន្ធកច្រនៀង ២-៣ ពន្ធក ក្នុងទីដែលបម្រុងសាងស្រុក បានដុះចេញ អំពីផែនដី ។ ដោយហេតុនោះ ទើបជនទាំងឡាយ ហៅស្រុកនោះថា វាជ- លីកាម ។ បទថា វនរសិ បានដល់ ព្រះមានព្រះភាគ បានយាងទៅ គឺ បានយាងទៅដល់បុរាណគមនោះ ។

ព្រះមានព្រះភាគ បានយាងទៅដល់បុរាណគមក្នុងកាលណា ។ ទ្រង់ឲ្យ សាងចេតិយដើម្បីព្រះធម្មសេនាបតីក្នុងក្រុងសាវត្ថី ដោយន័យដូចពោល ហើយខាងដើម ។ យាងចេញអំពីក្រុងសាវត្ថីនោះ ប្រថាប់នៅក្នុងក្រុងរាជគ្រឹះ ឲ្យសាងចេតិយដើម្បីព្រះមហាមោគ្គល្លាន ក្នុងក្រុងរាជគ្រឹះនោះ ។ ទ្រង់ចេញ អំពីក្រុងរាជគ្រឹះនោះហើយ ប្រថាប់នៅត្រង់អម្ពលដ្ឋីវន ហើយយាងចារិកទៅ ក្នុងជនបទ ដោយការចារិកមិនប្រញាប់ប្រញាល់ ទើបប្រថាប់សម្រាកមួយ រាត្រីក្នុងទីនោះៗ ដើម្បីអនុគ្រោះសត្វលោក ទើបយាងដល់បុរាណគមដោយ លំដាប់ ។

បទថា វាដលិក្ខាមិយា បានដល់ ឧបាសកអ្នកបាដលិកាម ។ បានឮ
 ថា ឧបាសកទាំងនោះ ពួកខ្លះតាំងនៅក្នុងសរណៈ ពួកខ្លះតាំងនៅក្នុងសីល
 ពួកខ្លះតាំងនៅក្នុងសរណៈផង សីលផង ដោយការឃើញព្រះមានព្រះភាគ
 លើកដំបូងនោះឯង ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា ឧបាសក ឧបាសិកា
 អ្នកបាដលិក្រាម ចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ លុះចូលទៅដល់ ក្រាប
 ថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ ហើយអង្គុយក្នុងទីសមគួរ ដូច្នោះ ។

បានឮថា ក្នុងបាដលិក្រាម ពួកមនុស្សរបស់ព្រះបាទអជាតសត្រូវ និង
 ព្រះបាទលិច្ឆវិទាំងឡាយ នាំគ្នាទៅតាមកាលដ៏សមគួរ ដេញម្ចាស់ស្រុក ឲ្យ
 ចេញពីស្រុក ហើយនៅ ១ ខែខ្លះ កន្លះខែខ្លះ ។ ដោយហេតុនោះ ពួកអ្នក
 បាដលិក្រាម ត្រូវបៀតបៀនជាប្រចាំ ទើបគិតថា ក្នុងកាលដែលមនុស្សទាំង
 នេះមក នឹងមានទីលំនៅ ដូច្នោះហើយ ទើបបាននាំគ្នាធ្វើសាលាមួយខ្នង
 ជំកណ្តាលស្រុក ដែលល្មមគ្រប់គ្រាន់ដល់ការនៅរបស់មនុស្សទាំងអស់ ដោយ
 មិនប្រជ្រៀតគ្នា គឺទីសម្រាប់ទុកទ្រព្យ របស់ឥស្សរជនមួយចំណែក ទីសម្រាប់
 នៅមួយចំណែក ទីសម្រាប់នៅរបស់អ្នកដំណើរដែលជាអាគន្ធក្នុងមួយចំណែក
 ទីលំនៅរបស់មនុស្សកំព្រាអនាថាមួយចំណែក ទីលំនៅរបស់អ្នកជំងឺមួយផ្នែក
 ដូច្នោះ ។ សាលាមួយខ្នងនោះ មានឈ្មោះថា អារាសថាធារ គឺអាគារសម្រាប់
 សម្រាកនោះឯង ។ ក្នុងថ្ងៃនោះ ការសាងសាលានោះក៏បានរួចស្រេច ។ អ្នក
 បាដលិក្រាមទាំងនោះ នាំគ្នាទៅក្នុងទីនោះ ពិនិត្យមើលសាលានោះ តាំងអំពី
 ខ្លោងទ្វារដែលសម្រេចរៀបរយ ចាត់ចែងទុកដោយល្អ ដោយការងាររលើ

ការងារកំបោរ និងការងារចិត្រកម្មជាដើម ដូចទេវវិមាន ហើយនាំគ្នាគិតថា អារវសថាគារនេះ ជាទីគួរត្រេកអរ ជារបស់សំណប់ក្រៃពេក អ្នកណាហ្ន៎នឹង បានប្រើប្រាស់មុន នឹងគប្បីប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីជាប្រយោជន៍ និងសេចក្តីសុខ ដល់ពួកយើងអស់កាលយូរ ។ ក្នុងខណៈនោះឯង ពួកជនទាំងនោះបានឮថា ព្រះមានព្រះភាគយាងចូលដល់ស្រុកនោះ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបពួកជន ទាំងនោះកើតបីតិសោមនស្ស ធ្វើការសម្រេចថា ពួកយើងគួរនាំព្រះសាស្តា មក ព្រោះថា ទ្រង់យាងដល់លំនៅរបស់ពួកយើង ដោយព្រះអង្គឯងហើយ ថ្ងៃនេះ ពួកយើងនឹងឲ្យព្រះមានព្រះភាគប្រថាប់នៅក្នុងទីនេះ ហើយនឹងឲ្យព្រះ សាស្តាទ្រង់សោយមុន ភិក្ខុសង្ឃក៏ដូចគ្នា កាលភិក្ខុសង្ឃមកដល់ ព្រះពុទ្ធវចនៈ គឺព្រះត្រៃបិដក ក៏នឹងមកដល់ដូចគ្នា យើងនឹងឲ្យព្រះសាស្តាត្រាស់មង្គល សម្តែងធម៌ ដូច្នោះ កាលរតនៈ ៣ ប្រើប្រាស់ហើយ ខាងក្រោយមក ពួក យើង នឹងមនុស្សរូងទៃ ក៏ប្រើប្រាស់ កាលបើដូច្នោះ នឹងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីជា ប្រយោជន៍ និងសេចក្តីសុខដល់ពួកយើងអស់កាលយូរ ដូច្នោះហើយ ទើប ចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ ដើម្បីជាប្រយោជន៍នោះឯង ។ ព្រោះដូច្នោះ ទើបជនទាំងនោះក្រាបទូលយ៉ាងនេះថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន សូមទ្រង់ ទទួលអារវសថាគាររបស់ខ្ញុំព្រះអង្គទាំងឡាយចុះ ។

បទថា យេន អារវសថាគារំ តេនុបសង្កមីសុ សេចក្តីថា អារវសថាគារ នោះ គេរៀបចំបដិបត្តិដោយល្អ ដូចទេវវិមាន ព្រោះសម្រេចរៀបរយដោយ ល្អ ក្នុងថ្ងៃនោះឯងដោយពិត តែក៏មិនទាន់បានតាក់តែងឲ្យសមគួរដល់ព្រះ-

សមុទ្ធ ពួកអ្នកបាដលិក្ខមិយវគ្គទាំងនោះ នាំគ្នាគិតថា ធម្មតាព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ មានអធ្យាស្រ័យនៅព្រៃ មានព្រៃជាទីត្រេកអរ គប្បីនៅខាងក្នុងស្រុកក្តី មិន នៅក្តី ដូច្នោះ ចាំពួកយើងដឹងថា ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ពេញព្រះហឫទ័យ សឹមតាក់តែង ដូច្នោះហើយ ទើបនាំគ្នាទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ ឥឡូវនេះ បានឮថា ទ្រង់ពេញព្រះហឫទ័យ ទើបមានបំណងតាក់តែង ដូច្នោះ ទើប ចូលទៅដល់អារាមថាគារ ។

បទថា សព្វសន្តិ អារាមថាគារ សន្តិភូតា សេចក្តីថា អ្នកបាដលិក្ខមិយ ទាំងនោះក្រាលកម្រាលក្នុងអារាមថាគារនោះ គឺក្រាលទាំងអស់នោះឯង ជា បឋម ទើបយកគោម័យស្រស់លាបផ្ទៃដែលបូកដោយបាយអ ដោយគិតថា ធម្មតាគោម័យ រមែងប្រើបានក្នុងការងារមន្ត្រីលទ្ធិទាំងអស់ ដឹងថា ស្អាតហើយ ទើបលាបដោយគ្រឿងក្រអូប គឺគន្ធាតិ ៤ ដោយមិនប្រាកដស្នាមជើងក្នុងទី ដែលជាន់ ក្រាលកន្ទេលផែង មានពណ៌ផ្សេងៗ ខាងលើ ហើយលាតសំពត់ រោមសត្វផ្ទាំងធំជាដើម ខាងលើកន្ទេលផែងទាំងនោះ ហើយក្រាលទីទំនេរ ទាំងអស់ ដែលគួរក្រាលដោយកម្រាល មានពណ៌ផ្សេងៗ មានកម្រាល ដែលក្រាលលើខ្នងជីវជាដើម ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា ក្រាល អារាមថាគារទាំងអស់ជាដើម ។

ពិតហើយ ក្នុងចំណោមអាសនៈទាំងឡាយ ពួកជនទាំងនោះ តាក់តែង ពុទ្ធាសនៈ មានតម្លៃច្រើន ផ្អែកសសរមន្ត្រីលទ្ធិជាប់ជំបូន ហើយក្រាល កម្រាលដែលទន់ គួរជាទីត្រេកអរនៃចិត្ត លើពុទ្ធាសនៈនោះហើយ ចាត់ចែង

ឡើយ មានពណ៌ក្រហមទាំងសងខាង ឃើញហើយគួរពេញចិត្ត ចង់នូវពិតាន
 ដែលវិចិត្រដោយផ្កាយមាសផ្កាយប្រាក់ខាងលើ ប្រដាប់ដោយកម្រង គ្រឿង
 ក្រអូប កម្រងផ្កា និងកម្រងស្លឹកឈើជាដើម ឲ្យបាំងសំណាញ់ផ្កាក្នុងទី ១២
 ហត្ថដោយជុំវិញ យកវាំងននព័ទ្ធជុំវិញប្រមាណ ៣២ ហត្ថ ដាក់គ្រែដែលមានបង្អែក
 និងតាំងជាដើមដើម្បីភិក្ខុសង្ឃ ខាងក្រោយ ក្រាលកម្រាលពណ៌សខាងលើ
 ឲ្យសាងសាលាទិសខាងកើត ដែលសមគួរដល់ទីអង្គុយរបស់ខ្លួន ។ ដូច
 លោកពោលថា អាសនៈបានតាក់តែងហើយជាដើម ។

បទថា ឧទកមណីកំ បានដល់ ក្នុងទីកន្លែងដែលសម្រេចហើយដោយមាស
 និងកែវមណីដែលមានតម្លៃច្រើន គឺពាន់ទឹក ។ ព្រះមានព្រះភាគ និងភិក្ខុ
 សង្ឃ និងលាងដៃជើង ខ្លាចតាមការពេញចិត្តដោយប្រការដូច្នោះ ព្រោះ
 ដូច្នោះ ទើបពួកជនទាំងនោះដាក់ទឹកដែលមានពណ៌ដូចកែវមណីឲ្យពេញ ក្នុង
 ទីនោះៗ ហើយដាក់ផ្កាច្រើនប្រភេទ និងលម្អិតសម្រាប់អប់ទឹក ដើម្បី
 ប្រយោជន៍ដល់ការអប់ហើយ ក៏ឲ្យយកស្លឹកចេកគ្រប ដោយហេតុនោះ ទើប
 លោកពោលថា កាជន៍ទឹកបានតម្កល់ហើយ ។

បទថា តេលប្បដិបំ អាហារេត្វា សេចក្តីថា ឲ្យដុតប្រទីបដែលធ្វើអំពី
 ប្រេងសម្រេចដោយមាស និងប្រាក់ជាដើមក្នុងដែរបស់រូបទាហាន និងរូប
 ដែលធ្លាក់ស្អាតជាដើម ដោយគប់ភ្លើងដែលមានជង សម្រេចដោយមាស និង
 ប្រាក់ ។ ក្នុងពាក្យថា យេន ភគវា តេនុបសង្កមីសុ នេះ មានវិនិច្ឆ័យដូច្នោះ
 ឧបាសកអ្នកបាលិត្រាមទាំងនោះ មិនមែនចាត់ចែងតែអាវសថាគារតែម្យ៉ាង

ប៉ុណ្ណោះទេ ដោយពិត នៅរៀបចំវិថីក្នុងស្រុកទាំងមូលហើយ ហើយលើក
 ទង់ឡើង តម្កល់ក្នុងទឹកដែលពេញ និងដើមចេកត្រង់ទ្វារស្រុក ឲ្យស្រុកទាំង
 មូល ដូចដេរជាសទៅដោយពួកផ្កាយ ដោយប្រទីប ឲ្យវាយសួរ ប្រកាសថា
 ចូរឲ្យក្មេងដែលមិនទាន់ដាច់ដោះ បោះដោះ ឲ្យក្មេងធំៗ បរិភោគ ហើយចូល
 ដេក កុំមានសំឡេងអីឯកង ថ្ងៃនេះ ព្រះសាស្តាប្រថាប់នៅក្នុងស្រុកមួយ
 រាត្រី ធម្មតាព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ ទ្រង់មានបំណងទីដែលមានសំឡេងតិច
 ដូច្នោះហើយ កាន់គប់ភ្លើងចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគដល់ទីប្រថាប់ ។

បទថា អថ ខោ ភគវា បុព្វណ្ណសមយំ និវាសេត្វា បត្តចិវរមាធាយ
 សទ្ធិំ ភិក្ខុសង្ឃេន យេន អារាសថាគារំ តេនុបសង្កមិ សេចក្តីថា បានឮថា
 កាលពួកអ្នកបាដលិក្ខាមទាំងនោះក្រាបទូលយ៉ាងនេះថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន
 សូមទ្រង់សម្គាល់កាលដ៏សមគួរក្នុងឥឡូវនេះចុះ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់រៀបចំ
 សំពត់ដែលជ្រលក់ហើយ ២ ជាន់ មានពណ៌ដូចផ្ការលួសផ្សិតក្រហម ដែល
 ជ្រលក់ដោយទឹកម្ជុត បិទបាំងដោយមណ្ឌល ៣ ដូចយកកន្ត្រែកកាត់ផ្កាយក
 ទ្រង់ចងវត្តពន្ធចង្កេះ ដែលល្អដូចផ្កាបន្ទោរ ដូចយកសង្វារមាសព័ទ្ធផ្កាបទុម
 ទ្រង់ដណ្តប់សំពត់បង្ហូរចីវរដ៏បវរដែលជ្រលក់ល្អហើយ មានពណ៌ប្រៀប
 ដូចដើមជ្រៃដែលទ្រង់កាន់យក ធ្វើភ្នំកណ្តាប់ចក្រវាល ភ្នំសិរេរុ ភ្នំយុគន្ធរ
 និងមហាប្រិចពីទាំងមូលឲ្យញាប់ញ័រ ដូចយកសំពត់កម្ពុលដណ្តប់ពោងដី
 ដូចរាយសំណាញ់កែវប្រពាល ត្រង់សសរមាសកម្ពុសប្រមាណ ១០០ ហត្ថ
 ដូចដណ្តប់សំពត់កម្ពុលក្រហម ត្រង់មហាសុវណ្ណចេតិយ ដូចពពកក្រហម

បិទបាំងព្រះចន្ទក្នុងថ្ងៃពេញបូណ៌ ដែលកំពុងគោចរ ដូចស្រោចទឹកល្ងាច លើ
 កំពូលភ្នំមាស និងដូចយកសំណាញ់ផ្នែកបន្ទោរ ព័ទ្ធកំពូលភ្នំចិត្រកូដ យាន
 ចេញអំពីមណ្ឌបមាស ដែលទ្រង់ប្រថាប់គង់ ដូចព្រះចន្ទពេញរង្វំ និងដូចព្រះ
 សុរិយោទ័យជះពន្លឺស្រទន់អំពីកំពូលភ្នំដោយជុំវិញ ដូចកេសរសីហៈចេញពី
 ដងព្រៃ ។

លំដាប់នោះឯង រស្មីផ្សាយចេញអំពីព្រះកាយរបស់ទ្រង់ ដូចផ្នែកបន្ទោរ
 ដែលវាសចេញអំពីស្រទាប់ពពក ហើយជះទៅលើដើមឈើ ដូចស្រោច
 ដោយទឹកមាស ត្រង់ស្លឹក ផ្កា ផ្លែ មែក និងប្រគាប ដែលមានពណ៌លឿង
 ដោយការស្រោចស្រព ។ ខណៈនោះឯង មហាកិក្ខុសង្ឃកាន់បាត្រ និងចីវរ
 រឿងៗ ខ្លួន នាំគ្នាចោមរោមព្រះមានព្រះភាគ ។ កិក្ខុទាំងនោះដែលឈរចោម
 រោមព្រះមានព្រះភាគ ដែលជាបុគ្គលដូច្នោះ គឺជាអ្នកប្រាថ្នាតិច សន្តោស
 ស្ងាត់ មិនច្រឡូកច្រឡំដោយពួកគណៈដែលប្រារព្ធព្យាយាម ដែលជាអ្នក
 ពោលប្រៀនប្រដៅ ជាអ្នកអត់ធន់ចំពោះពាក្យសម្តីដែលពោលជាសំឡេង ជា
 អ្នកតិះដៀលនូវបាប សម្បូរដោយសីល សមាធិ បញ្ញា វិមុត្តិ និងសម្បូរ
 ដោយវិមុត្តិញ្ញាណទស្សនៈ ។ ព្រះមានព្រះភាគ កាលកិក្ខុទាំងនោះចោមរោម
 ហើយ រុងរឿងដូចមាស ដែលព័ទ្ធដោយសំពត់កម្ពលក្រហម ដូចព្រះចន្ទ
 ពេញរង្វំ ចោមរោមទៅដោយពួកផ្កាយ ដូចនាវាមាសនៅក្នុងគុម្ពឈូកក្រហម
 និងដូចប្រាសាទមាស ដែលព័ទ្ធទៅដោយវេទិការិចិត្រដោយកែវប្រពាល ។
 ឯព្រះមហាថេរៈ មានព្រះមហាកស្សបៈជាប្រធាន ដែលមានរាគៈខ្នាក់ចោល

ហើយ ដែលទម្លាយកិលេសហើយ ត្រូវនូវកិលេស ដូចព្រៃស្តុក កាត់កិលេស ជាគ្រឿងចងបានហើយ មិនជាប់នៅក្នុងត្រកូល ឬគណៈ ដណ្តប់សំពត់បង្កុក- កូលចីវរ មានពណ៌ដូចពពក នាំគ្នាចោមរោម ដូចស្តេចដំរីពាក់នូវក្រោះកែវ មណី ដូច្នោះ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រាសចាកភាគៈ ដែលបុគ្គលប្រាស ចាកភាគៈចោមរោម ទ្រង់ជាអ្នកប្រាសចាកទោសៈ ដែលបុគ្គលប្រាសចាក ទោសៈចោមរោម ទ្រង់ជាអ្នកប្រាសចាកមោហៈ ដែលបុគ្គលប្រាសចាក មោហៈចោមរោម ទ្រង់ជាអ្នកប្រាសចាកតណ្ហា ដែលបុគ្គលប្រាសចាកតណ្ហា ចោមរោម ទ្រង់ជាអ្នកប្រាសចាកកិលេស ដែលបុគ្គលប្រាសចាកកិលេស ចោមរោម ទ្រង់ជាអ្នកត្រាស់ជីនឯងហើយ ដែលបុគ្គលត្រាស់ជីនតាមចោម រោម ដូចកេសរចោមរោមដោយត្របក ដូចសំណុំនៃផ្កាចោមរោមដោយកេសរ ដូចស្តេចដំរីឆ្នុនចោមរោមដោយដំរី ៨០០០ ដូចស្តេចហង្សធូតរដ្ឋៈចោមរោម ដោយហង្ស ៩០០០០ ដូចស្តេចចក្រពត្តិចោមរោមដោយអង្គនៃសេនា ដូច សក្កទេវរាជចោមរោមដោយទេវតា ដូចហារិតមហាព្រហ្មចោមរោមដោយពួក ព្រហ្ម ដូចព្រះចន្ទពេញវង់ចោមរោមដោយពួកផ្កាយ ទ្រង់យាងទៅតាមមាតិកា ឆ្ពោះទៅកាន់បាដលិក្រាម ដោយភេទជាព្រះពុទ្ធ ដែលមិនមានអ្វីប្រៀប ដោយពុទ្ធវិលាស មិនមានប្រមាណ ។

លំដាប់នោះ ព្រះពុទ្ធរស្មីដ៏ក្រាស់ មានពណ៌ដូចមាស ផ្សាយចេញអំពី ព្រះកាយខាងមុខរបស់ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ រហូត ៨០ ហត្ថ ព្រះពុទ្ធ- រស្មី មានពណ៌ដូចមាស ផ្សាយចេញអំពីព្រះវរកាយខាងក្រោយ អំពីចំហៀង

ខាងស្តាំ អំពីចំហៀងខាងឆ្វេង ប្រមាណ ៨០ ហត្ថ ។ ព្រះពុទ្ធរស្មី មាន
 ពណ៌ខៀវចាស់ ដូចពណ៌ដែលចេញអំពីកសត្វក្លោក ផ្សាយចេញអំពីផ្ចងសក់
 ទាំងអស់ តាំងអំពីចុងសក់ខាងលើ អស់ទីប្រមាណ ៨០ ហត្ថ ក្នុងអាកាស
 រស្មីមានពណ៌ដូចកែវប្រពាល ផ្សាយចេញអំពីយុគលបាទទៅក្រោម អស់ទី
 ប្រមាណ ៨០ ហត្ថ ក្នុងផែនដី ។ ព្រះពុទ្ធរស្មីពណ៌ស ផ្សាយចេញអំពីព្រះ
 ទន្ល ចេញអំពីព្រះនេត្រដែលមានពណ៌ស ចេញអំពីក្រចកដែលផុតចាក
 ស្បែក និងសាច់ អស់ទីប្រមាណ ៨០ ហត្ថ ព្រះរស្មីមានពណ៌ហង្សបាទ
 ផ្សាយចេញអំពីទីដែលមានពណ៌ក្រហម ពណ៌លឿងលាយគ្នា អស់ទីប្រមាណ
 ៨០ ហត្ថ ។ រស្មីពណ៌ផ្អែកផ្សាយឡើង មានប្រយោជន៍ជាងគេទាំងអស់ ។
 ព្រះពុទ្ធរស្មីមានពណ៌ ៦ ធ្វើទីប្រមាណ ៨០ ហត្ថ ដោយជុំវិញយ៉ាងនេះ ឲ្យ
 រុនរឿងផ្សាយឆ្ងល់ច្ងាត់ ផ្សាយទៅកាន់ទិសតូច-ធំ ដូចអណ្តាតប្រទីបធំ
 ផ្សាយចេញអំពីគប់ភ្លើង ដែលមានជនវិចិត្រដោយមាស ទៅកាន់អាកាស
 ដូចផ្នែកបន្ទោរចេញអំពីស្រទាប់ពពក ក្នុងទីបទាំង ៤ ជាហេតុឲ្យចំណែកនៃ
 ទិសទាំងពួងរុនរឿង ដូចរាយដោយផ្កាចម្ប៉ាមាស ដូចយកទឹកមាសចាក់ចេញ
 អំពីក្អមមាស ដូចក្រាលដោយបន្ទះមាស ដែលផ្សាយចេញទៅ ហាក់ដូច
 ដេរដាសដោយលម្អិតនៃផ្កាចារ និងផ្កាកណ៌ិការ និងផ្ការលួសផ្កុន ដែលផ្សាយ
 ឡើងដោយខ្យល់កំបុតត្បូង ដូចជ្រលក់ដោយលម្អិតល្អៗ ។ ពិតហើយ ព្រះ
 រូបរបស់ព្រះសាស្តា រុនរឿងដោយអនុព្យញ្ជនៈ ៨០ និងរស្មីមួយព្យាមដោយ
 ជុំវិញ ប្រដាប់ដោយមហាបរិសលក្ខណៈ ៣២ ប្រការ ដែលប្រាសចាកគ្រឿង

សោហ្មន្តិ មានប្រជ្រុយអាចម៌រុយជាដើម រុនរឿងដូចអាកាស ដែលភ្លើងដោយ
 ពួកផ្កាយ ដូចគម្ពឈូកដែលរីក ដូចដើមបុរិច្ឆកៈ កម្ពស់ ១០០ យោជន៍
 រីកស្កុសស្កាយ ដូចគ្របសង្កត់នូវសិរីរបស់ព្រះចន្ទ ៣២ ដួង របស់ព្រះ
 អាទិត្យ ៣២ ដួង របស់ស្តេចចក្រពត្តិ ៣២ របស់ទេវរាជ ៣២ របស់
 មហាព្រហ្ម ៣២ ដែលតម្រៀបគ្នាជាលំដាប់ ដែលប្រដាប់ដោយភាពជាបុគ្គល
 មានបារមី ៣០ ដែល ទ្រង់បំពេញមកដោយប្រពៃ គឺបារមី ១០ ឧបបារមី ១០
 បរមត្ថបារមី ១០ កើតឡើងដោយការបំពេញទាន ដោយការរក្សាសីល ដោយ
 ការបំពេញកល្យាណធម៌អស់ ៤ អសន្ទេយ្យ និងមួយសែនកប្ប ប្រជុំចុះ
 ក្នុង ១ អត្តភាព កាលមិនបានឱកាសដែលនឹងឲ្យផល ហាក់ដូចជាដល់នូវ
 ការចង្អៀត ដូចលើកយករបស់ក្នុងទូក ១០០០ ដាក់លើទូក ១ ដូចលើក
 របស់ក្នុងរទេះ ១០០០ ដាក់ លើរទេះ ១ និងដូចស្ទឹងគង្គា ២៥ ខ្សែ ហូរ
 មកជួបគ្នាតែ ១ ដូច្នោះ ។

គប់ភ្លើងច្រើនពាន់ផុសឡើងចំពោះព្រះកត្តរបស់ព្រះសាស្តា ដែលកំពុង
 ភ្លើងដោយពុទ្ធរស្មី ទាំងខាងក្រោយ ខាងឆ្វេង ខាងស្តាំក៏ដូចគ្នា ។ ផ្កាម្លិះ ផ្កា
 ចម្ប៉ា ផ្កាម្លិះរួត ឧប្បលក្រហម ឧប្បលខៀវ ផ្កាពិកុល ផ្កាសិទ្ធិវារជាដើម
 និងលម្អិតគ្រឿងក្រអូប មានពណ៌ខៀវ និងពណ៌លឿងជាដើម តម្រៀបគ្នា
 ដូចគ្រាប់ភ្លើង ដែលប្រាសចាកពពកទាំង ៤ ទិស សំឡេងរង្វំនៃតន្ត្រីមានអង្គ
 ៥ និងសំឡេងរង្វំ ទាក់ទងដោយពុទ្ធកុណ ធម្មកុណ និងសង្ឃកុណ លាន់ព្វ
 គ្រប់ទិស ភ្នែករបស់របស់ទេវតា គ្រុឌ នាគ យក្ខ គន្ធព្វ និងមនុស្ស ហាក់

ដូចបានផឹកទឹកអម្រឹត ។ ក្នុងទីនេះ គួរនឹងពោលសរសើរការយាងទៅដោយ
ពាន់បទ ។ តែក្នុងទីនេះ មានមុខបាបៈដូចតទៅនេះ

ព្រះលោកនាយក នាំលោកទៅដោយវិសេស សម្បូរដោយ
សរសើរសព្វកាយយ៉ាងនេះ ជាអ្នកធ្វើផែនដីឲ្យញាប់ញ័រ ជា
អ្នកមិនបៀតបៀនពួកសត្វ ទ្រង់យាងទៅ ។ ព្រះនរោសកៈ
ទ្រង់លើកព្រះបាទស្តាំឡើងមុន ជាអ្នកដល់ព្រមដោយសិរី
ទ្រង់ឧត្តមជាងសត្វជើង ២ យាងទៅល្អ ផ្ទៃព្រះបាទខាង
ក្រោមរបស់ព្រះពុទ្ធដ៏ប្រសើរ ដែលទ្រង់យាងទៅ ទន់ ពាល់
ត្រូវផែនដីដ៏ស្មើ មិនប្រឡាក់ដោយធូលី ។ សូម្បីផែនដីដែល
មិនមានចិត្ត កាលព្រះលោកនាយកយាងទៅ ទីដែលទំនាប
រមែងប៉ោងឡើង ទីដែលប៉ោងឡើងក៏ស្មើ ។ កាលព្រះលោក-
នាយកយាងទៅ មាតិទាំងអស់ប្រាសចាកថ្ម ដុំក្រួស អំបែង
ដង្កត់ និងបន្ទា ។ មិនលើកព្រះបាទក្នុងទីឆ្ងាយពេក មិនដាក់
ព្រះបាទក្នុងទីជិតពេក ព្រះជានុ និង-កព្រះបាទទាំង ២ មិន
សន្លៀតគ្នា យាងទៅ ។ ព្រះមុនី មានព្រះដំណើរដល់ព្រម
មានព្រះហឫទ័យតាំងមាំ កាលយាងទៅ ក៏មិនប្រញាប់ពេក
និងមិនយឺតពេក ។ ទ្រង់យាងទៅ មិនបានទតមើលខាងលើ
ខាងក្រោម ខាងទទឹង ទិសតូច-ធំ ក៏ដូចគ្នា ទ្រង់ទតត្រឹម
មួយជួរនឹម ។ ព្រះជិនស្រីអង្គនោះ ទ្រង់មានពុទ្ធលីលា ដូច

ស្តេចដ៏រី ល្ងាស្តល្ងន់ក្នុងការយាងទៅ ទ្រង់ជាអគ្គបុគ្គលក្នុង
 លោក ទ្រង់យាងទៅល្អ ធ្វើលោក ព្រមទាំងទេវលោក ឲ្យ
 ត្រេកអរ ។ ទ្រង់រុនរឿងដូចស្តេចឧសកៈ ដូចកេសរសីហៈ
 មានការដើរជុំរុនរឿង ទ្រង់ញ៉ាំងពួកសត្វជាច្រើនឲ្យត្រេកអរ
 យាងដល់ស្រុកដ៏ប្រសើរ ។ នេះឈ្មោះថា ជាពេលសរសើរ ។
 កម្លាំងរបស់ធម្មកថិកប៉ុណ្ណោះ ជាប្រមាណក្នុងការសរសើរ
 ព្រះរូប និងសរសើរព្រះគុណរបស់ព្រះសាស្តា ក្នុងកាល
 ទាំងឡាយយ៉ាងនេះ ។ ដោយចុរណីយបទដែលចង់ជាគាថា
 គួរនឹងពោលតាមដែលអាច មិនគួរនឹងពោលថា ពោលបាន
 លំបាក ឬពោលខុសរបៀប ។ ពិតហើយ សូម្បីព្រះពុទ្ធ
 ទាំងឡាយ ក៏មិនអាចពោលគុណរបស់ព្រះពុទ្ធដែលមានគុណ
 ប្រមាណមិនបាន ដោយឥតសេសសល់ ព្រោះកាលសរសើរ
 ព្រះគុណអស់ ១ កប្ប ក៏មិនអាចឲ្យព្រះគុណអស់បាន នឹង
 ពោលថ្វី ដល់ពួកសត្វក្រៅអំពីនេះ ។

ព្រះមានព្រះភាគ ប្រដាប់ដោយព្រះសិរិវិលាសនេះ យាងចូលទៅកាន់
 បាដលិក្រាម ដែលពួកជនមានចិត្តជ្រះថ្លា ឬជាដោយសក្ការៈ មានផ្កា គ្រឿង
 ក្រអូប ធុមគន្ធន និងលម្អិតសម្រាប់អប់រំដើម យាងចូលទៅកាន់អាវស-
 ថាគារ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា គ្រានោះឯង ព្រះមានព្រះ
 ភាគ ទ្រង់ឃ្នុំចិវរ កាន់បាត្រ និងចិវរ មួយអន្លើដោយកិក្ខុសង្ឃ ចៀសទៅ

កាន់អាវសថាគារ ដូច្នោះ ។

បទថា វាទេ បក្កាលេត្វា សេចក្តីថា បើកក់ គឺធូលីមិនប្រឡាក់ព្រះ បាទព្រះមានព្រះភាគ ក៏ពិត តែទ្រង់ប្រាថ្នាសេចក្តីចម្រើនក្រែកលែងនៃត្រកូល របស់ឧបាសក និងឧបាសិកាទាំងនោះ ទើបទ្រង់លាងព្រះបាទដើម្បីឲ្យជនដទៃ កាន់យកជាទិដ្ឋានុគតិ ។ ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា ព្រះសិរីវរ្ម័នដែលមានចិត្តគ្រប់ គ្រង ក៏ត្រូវធ្វើឲ្យត្រជាក់ ព្រោះដូច្នោះ ទើបព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ធ្វើនូវការ ស្រង់ និងលាងព្រះបាទជាដើម ដើម្បីជាប្រយោជន៍នេះឯង ។

បទថា ភគវន្តញ្ជាវ បុរកុត្វា បានដល់ ធ្វើព្រះមានព្រះភាគខាងមុខ សេចក្តីនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រថាប់គង់ក្នុងកណ្តាលនៃភិក្ខុទាំងឡាយ និងនៃឧបាសក ឧបាសិកាទាំងឡាយ ទ្រង់ស្រង់ដោយទឹកក្រអូបហើយ ធ្វើឲ្យ ទឹកស្អុតដោយសំពត់ហើយ ធ្វើឲ្យស្អុតដោយជាតិហិក្ខុ រមែងរុនរៀងក្រែកពេក ដូចរូបបដិមាដែលធ្វើដោយមាស ប្រតិស្ឋានលើតាំង ដែលដណ្តប់សំពត់ កម្ពុលក្រហម ។

ក្នុងសេចក្តីនេះ ជាបទប្រព័ន្ធ ដែលបុរាណបណ្ឌិតចងដូច្នោះ

ព្រះលោកនាថ ជាអគ្គបុគ្គលនៃសត្វលោក ទ្រង់ដូចស្តេចដ៏ យាងយាស យាងទៅកាន់មណ្ឌប មានពន្លឺរុនរៀង គង់ ប្រថាប់លើបវរពុទ្ធាសនៈ ទ្រង់ដូចនាយសារថីទូន្មាន នរជន ជាទេវតាក្រែកលែងជាងទេវតា ជាអ្នកមានបុញ្ញលក្ខណៈរាប់រយ គង់ប្រថាប់លើបវរពុទ្ធាសនៈនោះ រុនរៀងក្នុងកណ្តាល

ពុទ្ធាសនៈ ដូចដុំមាស រុងរឿងក្នុងសំពត់កម្ពុលពណ៌លឿង
 ដូច្នោះ ។ ទ្រង់ប្រាសចាកមន្ទិល រមែងរុងរឿង ដូចដុំមាស
 ជម្ពូន ដែលគេដាក់លើសំពត់កម្ពុលលឿង ដូចកែវមណីដ៏
 រុងរឿង ដូច្នោះ ។ ទ្រង់បរិសុទ្ធ ល្អល្អះជាងវត្ថុទាំងពួង ដូច
 ដើមមហាសាលត្រីក្ស មានផ្ការីកស្កុសស្កាយ ដែលប្រដាប់
 ដោយស្តេចឈើ ដូចគ្នានឹងប្រាសាទមាស ដូចផ្កាឈូកឈ្មោះ
 កោកនុទ ដូចដើមឈើដែលលម្អដោយប្រទីបកំពុងរោះ ដូច
 ភ្លើងលើកំពូលភ្នំ ដូចបារិច្ឆត្តកៈរបស់ទេវតា ដូច្នោះ ។

[១៧០] បទថា វាដលិក្កាមិកេ ឧទានកេ អាមន្តេសិ សេចក្តីថា
 ព្រោះឧបាសក ឧបាសិកាទាំងនោះជាច្រើនតាំងនៅក្នុងសីល ដូច្នោះ ដើម្បី
 ប្រកាសទោសនៃសីលវិបត្តិ ជាលំដាប់ដំបូងមុនហើយ ខាងក្រោយ ទើប
 សម្តែងអានិសង្សនៃសីលសម្បត្តិ ទើបត្រាស់ហៅមក ដើម្បីសម្តែងធម៌
 ដោយន័យជាដើមថា បត្សិមេ គហបតយោ ដូច្នោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា ទុស្សីលោ បានដល់ ជាអ្នកមិនមានសីល ។
 បទថា សីលវិប្បន្នោ បានដល់ ដែលមានសីលវិបត្តិ គឺដែលទម្លាយសំរវៈ ។
 ក្នុងបទទាំងនេះ ដោយបទថា ទុស្សីលោ ត្រាស់ដល់បុគ្គលដែលមិនមាន
 សីល ។ បុគ្គលដែលមិនមានសីលនោះ មាន ២ យ៉ាង គឺព្រោះមិនសមាទាន
 ១ ឬទម្លាយសីលដែលសមាទានហើយ ១ ។ ក្នុង ២ យ៉ាងនោះ ប្រការទី ១
 មិនមានទោស ដូចប្រការទី ២ ដែលមានទោសច្រើនជាង ។ ដើម្បីនឹងសម្តែង

ការមិនមានសីល ដែលមានទោស តាមដែលបំណងជាហេតុ ដោយទេសនា ជាបុគ្គលាធិដ្ឋាន ទើបត្រាស់ពាក្យថា សីលវិប្បន្នោ ដូច្នោះ ។ ដោយហេតុ នោះ ទើបទ្រង់សម្តែងអត្ថនៃបទថា ទុស្សីលោ ដូច្នោះ ។ បទថា សមាណ- ធិករណំ បានដល់ មានការប្រមាណជាហេតុ ។

សូត្រនេះមកហើយ ដោយអំណាចគ្រហស្ថទាំងឡាយ តែបព្វជិតក៏ប្រើ បានដូចគ្នា ។ ពិតហើយ គ្រហស្ថចិញ្ចឹមជីវិត ដោយអាស្រ័យសិប្បៈណា ជាកសិកម្មក្តី ពាណិជ្ជកម្មក្តី គោរក្ខកម្មក្តី ជាអ្នកប្រមាទដោយបុណ្យាតិបាត ជាដើម មិនអាចនឹងញ៉ាំងសេចក្តីព្យាយាមក្នុងសិប្បៈនោះ ឲ្យសម្រេចបាន តាមកាលដែលសមគួរ កាលបើដូច្នោះ ការងាររបស់បុគ្គលនោះ ក៏នឹងវិនាស ទៅ តែកាលបុគ្គលធ្វើបុណ្យាតិបាតជាដើម ក្នុងកាលដែលបុគ្គលនោះអាយាត រមែងដល់នូវការវិនាសចាកកោតៈធំ ដោយអំណាចអាជ្ញា ។ បព្វជិតដែល ទ្រុស្តសីល រមែងដល់នូវការវិនាសចាកសីល ចាកព្រះពុទ្ធវចនៈ ចាកឈាន ចាកអរិយធម៌ ៧ ប្រការ ព្រោះសេចក្តីប្រមាទជាហេតុ ។ បទថា ទាបកោ កិត្តិសន្នោ សេចក្តីថា កិត្តិសព្វដ៏លាមករបស់គ្រហស្ថ រមែងផ្សាយខ្លាខ្លាយ ទៅកណ្តាលបរិស័ទ ៤ ថា គ្រហស្ថឈ្មោះនោះ កើតក្នុងត្រកូលឈ្មោះនោះ ជាអ្នកទ្រុស្តសីល ជាអ្នកមានធម៌ដ៏លាមក ជាអ្នកលះលោកនេះ និងលោក ខាងមុខ រមែងមិនឲ្យទាន ដោយវត្ថុត្រឹមតែសលាកកត្ត ។ កិត្តិសព្វដ៏លាមក របស់បព្វជិត រមែងផ្សាយខ្លាខ្លាយទៅយ៉ាងនេះថា បព្វជិតឈ្មោះនោះ បួស ក្នុងសាសនារបស់ព្រះសាស្តា មិនអាចរក្សាសីល មិនអាចរៀនពុទ្ធវចនៈ

ជាបុគ្គលប្រកបដោយអគារវៈ ៦ ចិញ្ចឹមជីវិតដោយអនេសនាកម្ម មានវេជ្ជ-
 កម្មជាដើម ។ បទថា អវិសារនោ សេចក្តីថា លំដាប់ដំបូង គ្រហស្ថដែល
 មានភ័យ ចៀសវាងមិនបាន ចូលទៅក្នុងទីប្រជុំជន ដោយគិតថា បុគ្គលណា
 នឹងដឹងកម្មអាក្រក់របស់អញ នឹងនិន្ទា នឹងសង្កត់សង្កិន នឹងចង្អុលបង្ហាញដល់
 រាជត្រកូល ជាអ្នកខ្មាសអៀន ឱន-ក អង្គុយឱនមុខ ជាអ្នកមិនហ៊ានពោល ។
 ឯបព្វជិតដែលមានភ័យ ចៀសវាងមិនបាន ចូលទៅក្នុងកាលភិក្ខុជាច្រើនប្រជុំ
 គ្នា ដោយគិតថា បព្វជិតមួយរូប នឹងដឹងកម្មអាក្រក់របស់អញដោយពិត កាល
 បើដូច្នោះ ភិក្ខុទាំងឡាយនឹងរៀនរោបោសថកម្មក្តី បវារណាកម្មក្តីរបស់អញ នឹង
 ទាញអញ ឲ្យចេញចាកភាពជាសមណៈ រមែងជាបុគ្គលមិនក្លាហាន អាចនឹង
 ពោលបាន ។ តែបុគ្គលខ្លះដល់នូវភាពជាបុគ្គលទ្រុស្តសីល ក៏រមែងប្រព្រឹត្ត
 ដូចអ្នកមានសីល ។ បុគ្គលទ្រុស្តសីលនោះ ក៏រមែងជាអ្នកអៀនខ្មាស ដោយ
 អធ្យាស្រ័យដូចគ្នា ។

បទថា សម្មុទ្ទោ កាលំ ករោតិ សេចក្តីថា ពិតហើយ កាលបុគ្គល
 ទ្រុស្តសីលដេកលើគ្រែសម្រាប់ស្លាប់ ឋានៈដែលខ្លួនសមាទានកម្ម គឺភាពជា
 បុគ្គលទ្រុស្តសីលរមែងមកប្រាកដ បើកភ្នែកឃើញលោកនេះ បិទភ្នែកឃើញ
 លោកខាងមុខ អបាយ ៤ រមែងប្រាកដដល់បុគ្គលនោះ តាមសមគួរដល់កម្ម
 ជាបុគ្គលដូចត្រូវចាក់ដោយលំពែង ១០០ និងដូចត្រូវរលាកដោយអណ្តាត
 ភ្លើង បុគ្គលនោះ រមែងកន្ទក់កន្ទេញថា សូមចុះ សូមបង្កង់ចុះ ដូច្នោះ រហូត
 ដល់ស្លាប់ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា រមែងក្នុងកាលធ្វើកាល-

កិរិយា ដូច្នោះជាដើម ។ បទថា កាយសង្ឃ ភេទា បានដល់ ព្រោះលះបង់ ឧបាទិទ្ធកក្ខន្ធ ។

បទថា បរម្មរណា បានដល់ សំដៅយកខន្ធដែលគប្បីកើតក្នុងភពដែល ជាលំដាប់នៃឧបាទិទ្ធកក្ខន្ធនោះ ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា កាយសង្ឃ ភេទា បាន ដល់ ព្រោះជីវិតទ្រិយជាចំទៅ ។ បទថា បរម្មរណា បានដល់ ខាងមុខអំពី ចុតិ ។ បទថា អទាយំ ជាដើម ជាវេវចនៈនៃនរកទាំងអស់ ។ ពិតហើយ នរកឈ្មោះថា អទាយ ព្រោះប្រាសចាកសេចក្តីចម្រើន ពោល គឺបុណ្យដែល ជាហេតុនៃស្នាម និងព្រះនិព្វាន និងព្រោះមិនមានសេចក្តីចម្រើន ឬការមកនៃ សេចក្តីសុខ ។ ឈ្មោះថា ទុក្ខតិ ព្រោះជាក្នុងជាទីទៅ គឺទីពំនាក់អាស្រ័យនៃ ទុក្ខ ។ ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា ទុក្ខតិ ព្រោះជាក្នុងជាទីទៅ ដែលកើតដោយ កម្មអាក្រក់ ព្រោះច្រើនទៅដោយទោសៈ ឈ្មោះថា វិនិទាត ព្រោះជាទីប្រាស ចាកអំណាចធ្លាក់ទៅរបស់បុគ្គលដែលធ្វើកម្មអាក្រក់ ។ ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា វិនិទាត ព្រោះជាទីវិនាសធ្លាក់ទៅរបស់បុគ្គលដែលមានអវិជ្ជាច្រើន-ធំបែកទៅ ឈ្មោះថា និរយ ព្រោះដែលមិនមានសេចក្តីចម្រើន ដែលហៅថា សេចក្តី ត្រេកអរ ។

ម្យ៉ាងទៀត ដោយសព្វថា អទាយ ទ្រង់សម្តែងដល់កំណើតសត្វ តិរច្ឆាន ។ ពិតហើយ កំណើតសត្វតិរច្ឆាន ឈ្មោះថា អទាយ ព្រោះប្រាស ចាកក្នុងជាទីទៅល្អ ចាត់ជាទុក្ខតិ ព្រោះជាទីកើតរបស់ស្តេចនាគជាដើមដែល មានសក្តិធំ ។ ដោយសព្វថា ទុក្ខតិ លោកសម្តែងដល់វិស័យនៃប្រេត ។

ពិតហើយ បិត្តិវិស័យនោះ ឈ្មោះថា អទាយ ព្រោះប្រាសចាកសុគតិ និង
 ឈ្មោះថា ទុគ្គតិ ព្រោះជាកូមិជាទីទៅនៃទុក្ខ តែមិនចាត់ជាវិនិបាត ព្រោះមិន
 បានធ្លាក់ទៅដោយឥតអំណាចនៃពួកអសុរ ពិតហើយ សូម្បីវិមាន ក៏រមែង
 កើតដល់ពួកប្រេតដែលមានប្ញទ្ធិច្រើន ដោយសព្វថា វិនិបាត ទ្រង់សម្តែង
 ដល់អសុរកាយ ។ អសុរកាយនោះ ពោលដោយអត្តតាមដែលពោលហើយ
 លោកហៅថា អទាយ និង ទុគ្គតិ ហៅថា វិនិបាត ព្រោះធ្លាក់ទៅដោយឥត
 អំណាច ចាកគំនរសម្បត្តិទាំងអស់ ។ ដោយសព្វថា និរយ ទ្រង់សម្តែង
 ចំពោះនរកដែលមានប្រការច្រើន មានអរិច័យជាដើម ។ បទថា ឧបបន្នតិ
 ប្រែថា រមែងកើតឡើង ។

គប្បីជ្រាបអាទិសង្ស្រកថា ដោយបរិយាយផ្ទុយគ្នា ដូចពោលហើយ ។
 ចំណែកការបែកគ្នាមានដូចតទៅនេះ បទថា សីលវា បានដល់ ដែលមាន
 សីល ដោយការសមាទាន ។ បទថា សីលសម្បជ្ជោ បានដល់ ដែលសម្បជ្ជ
 ដោយសីល ព្រោះញ៉ាំងសីលឲ្យសម្រេច ដោយធ្វើឲ្យបរិសុទ្ធបរិបូណ៌ ។
 បទថា កោគក្ខន្ធុ បានដល់ គំនរនៃកោគៈ ។ ដោយ សុគតិ សព្វ ក្នុង
 បទថា សុគតិ សគ្គំ លោកំ នេះ លោកសង្រ្គោះយកគតិនៃមនុស្សចូលផង
 ដោយសព្វថា សគ្គ លោកសំដៅយកគតិនៃទេវតាចូលផង ។ ក្នុងគតិទាំង
 នោះ ឈ្មោះថា សុគតិ ព្រោះមានគតិល្អ ឈ្មោះថា សគ្គ ព្រោះមាន
 អារម្មណ៍ល្អ មានរូបជាដើម ។ សគ្គៈទាំងអស់នោះ ឈ្មោះថា លោក
 ព្រោះអត្តថា បែកធ្លាយ ។

[១៧១] បទថា វាជលីតាមិយេ ឧទាសកេ ពហុនេវ រត្តិ ធម្មិយា
កថាយ សេចក្តីថា ពោលដោយធម្មកថា និងដោយកថាជាគ្រឿងអនុ-
មោទនា សម្រាប់ទិស្នាក់អាស្រ័យដែលផុតចាកបាលីដទៃ ។

ក្នុងគ្រានោះ ព្រោះហេតុដែលព្រះបាទអជាតសត្រូវ កាលទ្រង់សាងនគរ
បាដលីបុត្រ ក្នុងទីនោះ ទើបទ្រង់នាំយកកុដុម្ពិកៈដែលសម្បូរដោយសីល និង
អាចារ ក្នុងតាមនិគម ជនបទ និងរាជធានីដទៃៗ ហើយប្រទានទ្រព្យធម្មា-
ហារត្រង់ស្រុក ត្រង់ស្រែជាដើម និងការគ្រប់គ្រងហើយ ឲ្យនៅអាស្រ័យ
ដូច្នោះ ព្រះមានព្រះភាគ កាលទ្រង់សម្តែងអាទិសង្ឃនៃសីលមុនដល់ឧបាសក
ឧបាសិកាអ្នកបាដលីគ្រាម ដែលធ្ងន់ក្នុងសីលដោយពិសេស ព្រោះជាអ្នក
ឃើញអាទិសង្ឃ និងព្រោះសីលជាទីតាំងនៃគុណទាំងពួង បន្តអំពីនោះ
កាលនឹងសម្តែងបកិណ្ណកថា ដែលនាំមកនូវប្រយោជន៍ និងសេចក្តីសុខ
ដល់ឧបាសក និងឧបាសិកា អ្នកបាដលីគ្រាម ដូចញ៉ាំងអាកាសគង្គាឲ្យឈម
ចុះ ដូចទាញមកនូវក្រមីផែនដី ដូចចាប់កំពូលព្រឺងធំឲ្យញាប់ញ័រ និងដូច
យកគ្រឿងយន្ត ច្របាច់សម្បុកឃុំប្រមាណមួយយោជន៍ ឲ្យសម្រេចជាទឹក
ឃុំដែលល្អ ទើបទ្រង់សម្តែងធម្មកថាជាច្រើន ដែលវិចិត្រដោយន័យផ្សេងៗ
យ៉ាងនេះថា ម្នាលគហបតីទាំងឡាយ ធម្មតាអាវាសទាននេះ ជាបុណ្យច្រើន
តថាគត និងភិក្ខុសង្ឃ បានប្រើប្រាស់អាវាសរបស់អ្នក កាលតថាគត និង
ភិក្ខុសង្ឃប្រើប្រាស់ហើយ ក៏ឈ្មោះថា ធម្មរតនៈបានប្រើដូចគ្នា កាលរតនៈ
៣ បានប្រើហើយយ៉ាងនេះ រមែងមានវិបាក មិនមានប្រមាណ ម្យ៉ាងទៀត

កាលថ្វាយអាវាសទាន ក៏ឈ្មោះថា ថ្វាយទានទាំងពួងនោះឯង បុគ្គលឯណា មិនអាចកំណត់អាទិសង្សរបស់បណ្ណសាលា ដែលសាងលើផែនដី ឬរបស់ សាខាមណ្ឌប ដែលសាងឧទ្ទិសសង្ឃ ក៏ដោយអានុភាពនៃអាវាសទាន សូម្បី សត្វដែលកើតក្នុងភព ក៏ឈ្មោះថា នៅក្នុងគភ៌ដែលត្រូវបៀតបៀនក៏មិនមែន ផ្ទៃរបស់មាតានៃសត្វដែលកើតក្នុងគភ៌នោះ នឹងមិនចង្អៀតឡើយ ដូចបន្ទប់ ប្រមាណ ១២ ហត្ថ ដូច្នោះហើយ ទើបត្រាស់កថាពោលដោយអាទិសង្ស នៃអាវាសទាន ជាងកន្លះយាមក្នុងរាត្រីថា

(វិហារ គឺទីអាវាស ឬសេនាសនៈជាទីនៅនៃសង្ឃទាំង-
 ឡាយ) រមែងការពាររងាផង ក្លោផង ម្រឹកសាហារទាំង-
 ឡាយផង ពស់តូច ពស់ធំទាំងឡាយផង មូសទាំងឡាយ
 ផង ត្រជាក់ទាំងឡាយផង គ្រាប់ភ្លៀងទាំងឡាយផង ខ្យល់
 និងកម្ដៅថ្ងៃដ៏ក្ដៅខ្លាំងដែលកើតឡើងហើយ រមែងបាត់ទៅវិញ
 ព្រោះវិហារនោះៗ ។ វិហារទាន គឺការឲ្យលំនៅ (ដែល
 បុគ្គលបានឲ្យហើយ) ដល់សង្ឃសម្រាប់ជ្រកកោនផង
 សម្រាប់នៅជាសុខផង ដើម្បីជុតបាបធម៌ផង ដើម្បីបម្រើន
 វិបស្សនាផង ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ទាំងឡាយ តែងត្រាស់សរសើរ
 ថា ជាអគ្គទាន (ទានដ៏ប្រសើរ) ។ ព្រោះហេតុនោះឯង
 បុរស (ស្រ្តី) ជាបណ្ឌិត កាលបើបានឃើញច្បាស់នូវ
 ប្រយោជន៍របស់ខ្លួន ហើយគប្បីកសាងវិហារ គឺអាវាស ឬ

សេនាសនៈទាំងឡាយ ដ៏ជាទឹករីករាយ ហើយគប្បីនិមន្ត
 លោក ដែលជាពហុសូត គឺលោកអ្នកចេះដឹងច្រើនទាំង-
 ឡាយ ឲ្យនៅក្នុងទីនោះ ។ គប្បីមានចិត្តជ្រះថ្លាចំពោះលោក
 ទាំងឡាយ ដែលមានកាយ និងចិត្តត្រង់ ហើយឲ្យម្ហូបចំណី
 ផង ទឹកផង សំពត់ និងសេនាសនៈទាំងឡាយផង ដល់
 លោកទាំងនោះចុះ ។ លោកទាំងនោះ រមែងសម្តែងធម៌ ជា
 គ្រឿងបន្ទោបង់សេចក្តីទុក្ខគ្រប់ប្រការដល់អ្នកនោះ លុះអ្នក
 នោះបានដឹងធម៌ណា ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនានេះហើយ ក៏ជា
 អ្នកមិនមានអាសវៈ រមែងបរិនិព្វាន ដូច្នោះឯង ។

សរុបសេចក្តីថា នេះជាអានិសង្សនៃអាវាសទាន ដោយប្រការដូច្នោះ ។
 តែក្នុងអានិសង្សអាវាសទាននេះ លោកលើកគាថានេះឯងឡើងកាន់សង្គាយនា
 ឯបកិណ្ណកធម្មទេសនា មិនបានលើកឡើងកាន់សង្គាយនាឡើយ ។

បទថា **សទ្ធស្សត្វា** ជាដើម មានអត្ថដូចពោលហើយនោះឯង ។ បទ
 ថា **អភិក្កន្តា** បានដល់ កន្លងទៅ ២ យាម ។ បទថា **យស្សនាធិ កាលំ**
មញ្ញា បានដល់ ចូរអ្នកសម្គាល់កាលដែលអ្នកទៅចុះ អធិប្បាយថា នេះជា
 កាលទៅរបស់អ្នក ចូរអ្នកទៅចុះ ។

សួរថា ព្រោះហេតុអ្វី ទើបព្រះមានព្រះភាគបញ្ជូនភិក្ខុទាំងនោះទៅ ។
 ឆ្លើយថា ដើម្បីអនុគ្រោះ អធិប្បាយថា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់បញ្ជូនទៅដោយ
 សេចក្តីអនុគ្រោះ ២ យ៉ាង គឺកាលភិក្ខុទាំងនោះ អង្គុយក្នុងទីនោះ ឲ្យយាម

៣ នៃរាត្រីកន្លងទៅ អាពាធគប្បីកើតឡើង ក្នុងរាងកាយរបស់ពួកលោក
សូម្បីភិក្ខុសង្ឃ ក៏គួរបានឱកាសក្នុងការសិន និងការអង្គុយដែលប្រាសចាក
ទីវាល ។

បទថា សុញ្ញាគារំ បានដល់ ឈ្មោះថា សុញ្ញាគារដោយចំពោះរមែង
មិនមានក្នុងទីនោះ ។ បានឮថា គហបតីទាំងនោះបានយកសំពត់រាំងននព័ទ្ធ
ក្នុងចំណែកម្ខាងរបស់អាវសថាគារនោះឯង ហើយឲ្យចាត់ចែងគ្រែដីសមគួរ
លាតនូវកម្រាលដីសមគួរក្នុងទីនោះ ចងពិធាន ដែលប្រដាប់ដោយផ្កាយមាស
ផ្កាយប្រាក់ គ្រឿងក្រអូប និងផ្កាកម្រងជាដើម លើកប្រទីបប្រេងខាងលើ
ដោយគិតថា ធ្វើម្តេចហ្ន៎ ព្រះសាស្តាគប្បីក្រោកចាកធម្មាសនៈ សម្រាកបន្តិច
គប្បីផ្ទះក្នុងទីនេះ កាលបើដូច្នោះ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់នឹងប្រើអាវសថាគារនេះ
របស់ពួកយើង ដោយឥរិយាបថ ៤ និងគប្បីប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីជាប្រយោជន៍
និងសេចក្តីសុខអស់កាលយូរ ។ សូម្បីព្រះសាស្តាទ្រង់សំដៅសេចក្តីនោះឯង
ទើបទ្រង់ឲ្យរៀបចំក្រាលសំពត់សង្ឃាដីក្នុងទីនោះ រួចទើបសម្រេចសីហា-
សេយ្យាសនៈ ដូចលោកពោលថា ទ្រង់ចូលទៅកាន់សុញ្ញាគារ ។ ក្នុង
សុញ្ញាគារនោះ ទ្រង់យាងទៅចាប់តាំងអំពីទីលាងព្រះបាទ រហូតដល់ធម្មាសនៈ
ការដែលទ្រង់យាងទៅក្នុងទីនោះមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះសម្រេចហើយ ទ្រង់ដល់
ធម្មាសនៈហើយ ប្រថាប់ឈររបន្តិច នេះជាឥរិយាបថឈរ ក្នុងទីនោះ ទ្រង់
ប្រថាប់គង់លើធម្មាសនៈអស់ ២ យាម ឥរិយាបថអង្គុយ ក្នុងទីនោះមានប្រមាណ
ប៉ុណ្ណោះសម្រេចហើយ ទ្រង់បញ្ជូនឧបាសក ឧបាសិកាទាំងឡាយទៅ ហើយ

យាងចុះអំពីធម្មាសនៈ ទ្រង់សម្រេចសីហសេយ្យនៈ ក្នុងទីដួងពោលហើយ ។
ទីនោះ បានជាទីដែលព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ប្រើប្រាស់ហើយ ដោយឥរិយាបថ
៤ ដោយប្រការដូច្នោះ ។

[១៧២] បទថា សុនិធរស្ស្យការា បានដល់ ព្រាហ្មណ៍ ២ នាក់
គឺសុនិធរព្រាហ្មណ៍ និងវស្ស្យការព្រាហ្មណ៍ ។ បទថា មគធមហាមន្តា បាន
ដល់ មហាមាត្យនៃព្រះបាទមគធៈ ឬអមាត្យក្នុងដែនមគធៈ ។ ឈ្មោះថា
មហាមាត្យ ព្រោះប្រកបដោយហេតុត្រឹមតែជាឥស្សរៈយ៉ាងធំ ។ បទថា
នាដលិក្កាមេ នគរំ មាបេន្តិ បានដល់ ឲ្យសាងព្រះនគរក្នុងភូមិ ប្រទេស
គឺបាដលិក្រាម ។ បទថា វជ្ជិនំ បដិពាហយ បានដល់ ដើម្បីការពារផ្លូវ
ចម្រើនរបស់ពួកស្តេចលិច្ឆរី ។

បទថា សហស្សរ បានដល់ បែងចេញជា ១ ពួក ១ ពាន់ៗ ។ បទ
ថា វត្ថុនិ បានដល់ ទីសាងផ្ទះ ។ បទថា ចិត្តានិ នមន្តិ និវេសនានិ
មាបេន្តំ សេចក្តីថា ចិត្តនៃបុគ្គលដែលដឹងផ្ទៃដី រមែងបង្ហោនទៅ ដើម្បីសាង
ព្រះរាជនិវេសន៍ និងទីនៅអាស្រ័យរបស់រាជអមាត្យ ។

បានឮមកថា ជនទាំងនោះ ដឹងផ្ទៃដីប្រមាណ ៣០ ហត្ថខាងក្រោមផែនដី
ដោយអានុភាពនៃសិប្បៈរបស់ខ្លួនថា ក្នុងទីនេះ នាគគ្រប់គ្រង ក្នុងទីនេះ យក្ខ
គ្រប់គ្រង ក្នុងទីនេះ ក្នុតគ្រប់គ្រង ក្នុងទីនេះ មានដុំថ្ម និងជង្គត់ឈើ ។ ក្នុង
កាលនោះ ពួកជនទាំងនោះ ពោលដល់សិប្បៈហើយ ដូចប្រឹក្សាជាមួយពួក
ទេវតា ទើបសាងឡើង ។ ម្យ៉ាងទៀត ពួកទេវតាអាស្រ័យក្នុងរាងកាយនៃ

ជនទាំងនោះ ហើយបង្ហោនចិត្តទៅ ដើម្បីសាងនិវេសន៍ក្នុងទីនោះ។ ។ ទេវតា
 ទាំងនោះ ក៏បាត់ទៅក្នុងខណៈដែលពួកជនទាំងនោះ បោះបង្ហោលត្រង់ជ្រុង
 ទាំង ៤ រួចចាប់ចងផែនដី ។ ពួកទេវតាដែលមានសទ្ធារបស់ត្រកូលដែល
 មានសទ្ធា ក៏រមែងធ្វើយ៉ាងនោះ ។ ទេវតាដែលមិនមានសទ្ធារបស់ត្រកូល
 ដែលមិនមានសទ្ធា ក៏រមែងធ្វើយ៉ាងនោះ ព្រោះហេតុអ្វី ព្រោះទេវតាដែល
 មានសទ្ធា តែងគិតយ៉ាងនេះថា ពួកមនុស្ស រមែងសាងនិវេសន៍ក្នុងទីនេះ
 និងនិមន្តឲ្យភិក្ខុសង្ឃអង្គុយមុនហើយ ទើបនិមន្តឲ្យពោលមង្គល កាលបើ
 ដូច្នោះ ពួកយើងនឹងបានឃើញអ្នកមានសីល ស្តាប់ធម្មកថា ស្តាប់ការឆ្លើយ
 ប្រស្នា និងបានស្តាប់អនុមោទនា ។ ម្យ៉ាងទៀត ពួកមនុស្សឲ្យទានហើយ នឹង
 ឧទ្ទិសចំណែកបុណ្យដល់ពួកយើង ។ ឯទេវតាដែលមិនមានសទ្ធា រមែងមាន
 គំនិតយ៉ាងនេះថា អញនឹងបានឃើញកិច្ចបដិបត្តិរបស់ភិក្ខុទាំងនោះ នឹងបាន
 ស្តាប់កថាតាមសមគួរដល់សេចក្តីត្រូវការរបស់ខ្លួន ពួកមនុស្សក៏ធ្វើយ៉ាងនោះ
 ដូចគ្នា ។

បទថា ភាវតិសេហិ សេចក្តីថា ព្រោះអាស្រ័យមនុស្សដែលជាបណ្ឌិត
 ម្នាក់ក្នុងត្រកូលមួយ និងភិក្ខុដែលជាពហុស្មតមួយរូប ក្នុងវិហារមួយ សំឡេង
 រមែងលាន់ឮទៅថា ពួកមនុស្សក្នុងត្រកូលនោះ ជាបណ្ឌិត ពួកភិក្ខុក្នុងវិហារ
 នោះជាពហុស្មត យ៉ាងណា ព្រោះអាស្រ័យសក្តិទេវរាជ និងវិស្សកម្មទេវបុត្រ
 ទើបសំឡេងផ្សាយទៅថា ពួកទេវតាជាន់តាវត្តិវិញជាបណ្ឌិត ដូច្នោះដូចគ្នា ។
 ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា ភាវតិសេហិ ដូច្នោះជាដើម ។ ដោយ

ពាក្យថា សេយ្យថាបិ ជាដើម ទ្រង់សម្តែងថា សុនិធព្រាហ្មណ៍ និងវស្ស-
ការព្រាហ្មណ៍ នាំគ្នាសាងព្រះនគរ ដូចប្រឹក្សាជាមួយពួកទេវតាជាន់តាវត្តិវិញ ។

បទថា យាវតា អាណន្ទ អរិយំ អាយតនំ សេចក្តីថា ឈ្មោះថា
ទីដែលជាទីប្រជុំនៃពួកមនុស្សដែលជាអរិយៈ មានប្រមាណប៉ុនណា មាន ។
បទថា យាវតា រណិប្បថោ បានដល់ ឈ្មោះថា ទីដែលទិញ និងលក់
ដោយគំនរទំនិញ ដែលពួកឈ្មួញនាំមក មានប្រមាណប៉ុនណា មាន ឬទី
ដែលជាទីរស់នៅរបស់ពួកឈ្មួញ មានប្រមាណប៉ុនណា មាន ។ បទថា **សំ**
អគ្គនគរំ បានដល់ នគរនេះ នឹងជានគរដ៏កំពូល ប្រសើរ ជាប្រធាននៃ
ពួកមនុស្សដែលជាអរិយៈ និងពួកឈ្មួញទាំងនោះ ។ បទថា **បូជកេទនំ** បាន
ដល់ ជាទីដែលស្រាយ និងខ្ចប់របស់របរ អធិប្បាយថា ជាទីដែលដោះកញ្ចប់
ទ្រព្យទាំងឡាយ អធិប្បាយថា ក្នុងទីនេះឯង ពួកជនទាំងនោះ នឹងបានទ្រព្យ
ដែលមិនទាន់បានក្នុងជម្ងឺទ្វិបទាំងមូល សូម្បីនឹងទៅលក់ក្នុងទីដទៃ ក៏នឹងទៅ
លក់ក្នុងទីនោះឯង ព្រោះដូច្នោះ ពួកគេនឹងបែងចែករបស់របរនៅក្នុងទីនោះ
ឯង ។ ស្ថានទីប្រមាណ ៥ វៃសនកន្លែង បានប្រាកដឡើង ដើម្បីសេចក្តីចម្រើន
ក្នុងទីនោះរាល់ថ្ងៃយ៉ាងនេះ គឺត្រង់ទ្វារទាំង ៤ មាន ៤ វៃសនកន្លែង ត្រង់
សកា ១ វៃសនកន្លែង សកាវៈទាំងនោះ លោកសម្តែងថា ជាសេចក្តីចម្រើន ។

៧ សព្វ ក្នុងបទថា **អគ្គិភោ** ៧ ជាដើម ជាសមុច្ចយត្ថ អធិប្បាយថា
នឹងវិនាសទៅដោយភ្លើង ដោយទឹក និងដោយការបែកមិត្តសម្ពន្ធ ។ ឯក្រុង
បាដលិគ្រាមនោះ ចំណែកមួយ នឹងវិនាសទៅដោយភ្លើង សូម្បីពួកមនុស្សក៏

មិនអាចលត់ភ្លើងបាន ។ ចំណែកមួយ ស្ទឹងគង្គានឹងក្អួចទៅ ។ ចំណែកមួយ
 នឹងវិនាសទៅដោយការបែកបាក់គ្នានិងគ្នានៃពួកមនុស្ស ដែលពោលដល់រឿង
 ដែលមនុស្សនេះមិនពោលដល់មនុស្សនោះ នឹងពោលដល់រឿងមនុស្សនោះ
 មិនបានពោលដល់រឿងមនុស្សនេះ បែកគ្នាទៅដោយបិសុណារាវាថា គឺវាថា
 ញុះញង់ ។

ព្រះមានព្រះភាគ កាលត្រាស់យ៉ាងនេះហើយ ទើបយាងទៅកាន់ច្រាំង
 ស្ទឹងគង្គា ជម្រះព្រះកក្ក្រស្រេចហើយ ប្រថាប់គង់រង់ចាំពេលកិក្ខាចារ ។ ឯ
 សុនិធិព្រាហ្មណ៍ និងវស្សការព្រាហ្មណ៍ នាំគ្នាគិតថា ព្រះរាជារបស់ពួកយើង
 ជាឧបដ្ឋាករបស់ព្រះសមណគោតម ទ្រង់ត្រាស់សួរពួកយើងដែលចូលទៅ
 គាល់ថា បានឮថា ព្រះសាស្តាយាងចូលទៅកាន់បាដលិគ្រាម ពួកអ្នកចូលទៅ
 គាល់ទ្រង់ដែរឬ ឬថា មិនចូលទៅគាល់ទេ បើពួកយើងឆ្លើយថា បានចូលទៅ
 គាល់ហើយ នឹងត្រាស់សួរថា ពួកលោកនិមន្ត ឬមិនបាននិមន្ត កាលបើពួក
 យើងឆ្លើយថា មិនបាននិមន្ត ដូច្នោះ ក៏នឹងលើកទោសរបស់ពួកយើង សូម្បី
 ពួកយើងសាងព្រះនគរនេះក្នុងទីដែលមិនធ្លាប់សាងក៏ពិត ទោះជាដូច្នោះ ពួក
 សត្វកាឡកណ្តីក៏នឹងផ្លាស់ទីកន្លែងទៅ ក្នុងទីដែលព្រះសមណគោតមយាងទៅ
 ដល់ហើយ ពួកយើងនឹងឲ្យព្រះសមណគោតមនោះ ត្រាស់កាតជាមន្ត្រីលដល់
 ព្រះនគរ ដូច្នោះ ទើបនាំគ្នាចូលទៅគាល់ព្រះសាស្តា ទូលនិមន្ត ។ ដោយហេតុ
 នោះ ទើបលោកពោលថា អថ ខោ សុនិធិវស្សការា ដូច្នោះជាដើម ។

[១៧៣] បទថា បុព្វណ្ណាសមយំ ប្រែថា ក្នុងពេលព្រឹក ។ បទថា

និវាសេត្វា បានដល់ ទ្រង់គ្រងសំពត់ដោយទំនងយាងចូលស្រុក ហើយចង
វត្តពន្លឺចង្កើត ។ បទថា បត្តិវិវរមាធាយ បានដល់ ទ្រង់ដណ្តប់ចីវរ
ព្រះហស្តកាន់បាត្រ ។

បទថា សីលវន្តេត្ត បានដល់ និមន្តអ្នកមានសីលឲ្យបរិភោគក្នុងប្រទេស
នោះ គឺក្នុងលំនៅរបស់ខ្លួន ។ បទថា សញ្ញតេ បានដល់ សង្រួមដោយ
កាយ វាចា និងចិត្ត ។ បទថា តាសំ ធនុណាមាធិសេ សេចក្តីថា គប្បី
ឧទ្ទិសបច្ច័យ ៤ ដែលថ្វាយដល់សង្ឃ គឺគប្បីឲ្យចំណែកបុណ្យដល់ទេវតា
ដែលនៅអាស្រ័យក្នុងផ្ទះនោះៗ ។ បទថា បូជិតា បូជយន្តិ សេចក្តីថា ធ្វើ
ការរក្សាឲ្យជាការចាត់ចែងដោយល្អ គឺធ្វើការរក្សាដោយល្អ ដោយគិតថា
មនុស្សទាំងនេះនឹងបានជាញាតិរបស់ពួកយើងយ៉ាងនោះ ក៏គង់ឲ្យចំណែក
បុណ្យដល់ពួកយើង ។ បទថា មាធិតា មាធិយន្តិ សេចក្តីថា ទេវតាដែល
គេរាប់អាន ដោយការធ្វើពលីកម្មតាមកាលដ៏សមគួរ រមែងរាប់អាន គឺរមែង
កម្ចាត់អន្តរាយដែលកើតឡើង ដោយគិតថា មនុស្សទាំងនេះ សូម្បីមិនជា
ញាតិនៃពួកយើង តែក៏គង់ធ្វើពលីកម្មដល់ពួកយើង អស់កាល ៤-៥ ខែ
និង ៦ ខែ ។ បទថា តនោ នំ សេចក្តីថា បន្ទាប់អំពីនោះ រមែងអនុគ្រោះ
បុរសដែលមានជាតិជាបណ្ឌិតនោះ ។ បទថា ឱរសំ បានដល់ ឲ្យធំធាត់ត្រង់
ទ្រូង ដូចមាតាអនុគ្រោះបុត្រ ដែលកើតអំពីទ្រូង អធិប្បាយថា រមែង
អនុគ្រោះ ដោយព្យាយាមដើម្បីកម្ចាត់អន្តរាយដែលកើតឡើងនោះឯង ។ បទ
ថា កន្រ្ទានិ បស្សតិ បានដល់ រមែងឃើញថា ល្អ ។

[១៧៤] បទថា **អនុមោទិត្វា** សេចក្តីថា ទ្រង់សម្តែងធម្មកថា ដល់ មហាមាត្យឈ្មោះសុនីធនៈ និងវស្សការៈ ដោយអនុមោទនាចំណែកបុណ្យដែល ពួកគេនាំគ្នាខ្វល់ខ្វាយក្នុងកាលនោះ ។ ឯមហាមាត្យ ឈ្មោះសុនីធនៈ និង វស្សការៈ បានស្តាប់ព្រះតម្រាស់របស់ព្រះមានព្រះភាគថា គួរឧទ្ទិសទក្ខិណា ដល់ទេវតាដែលនៅអាស្រ័យក្នុងទីនោះៗ ទើបបានឲ្យចំណែកបុណ្យដល់ ទេវតាទាំងនោះ ។ បទថា **តំ គោតមទ្វារំ នាម អហោសិ** សេចក្តីថា ទ្វាររបស់ព្រះនគរនោះ បានឈ្មោះថា គោតមទ្វារ ព្រោះជាហេតុយាងចេញ របស់ព្រះសាស្តា ម្យ៉ាងទៀត មិនបានឈ្មោះថា **គោតមតិត្ត** ព្រោះមិនបាន ចុះកាន់កំពង់ដើម្បីឆ្លងស្ទឹងគង្គា ។

បទថា **ប្ចរា** ប្រែថា ពេញ ។ បទថា **សមតិត្តិកា** បានដល់ ពេញ គឺពេញដោយទឹកស្មើច្រាំង ។ បទថា **កាកាបេយ្យា** បានដល់ មានទឹកដែល ល្មមក្អែកទំត្រង់ច្រាំងអាចផឹកបាន ។ ដោយបទទាំង ២ លោកសម្តែងចំពោះ ទឹកដែលពេញក្នុងច្រាំងទាំង ២ ។ បទថា **ឧន្ស្សំ** បានដល់ កម្រងដែលគេ យកឈើខ្ចាស់ ហើយបោះស្មៅតទុកដើម្បីឆ្លងច្រាំង ។ បទថា **កុល្លំ** បាន ដល់ ក្បួនដែលគេយកវល្លិចងបូស្សី និងបបុសធ្វើ ។

បទថា **ឯតមត្តំ វិទិត្វា** សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបដោយអាការទាំងពួង ដល់នូវការដែលមហាជន មិនអាចនឹងឆ្លងស្ទើរទឹកក្នុងស្ទឹងគង្គាប៉ុណ្ណោះ តែ ទ្រង់ និងភិក្ខុសង្ឃឆ្លងអន្ទង់ គឺសង្សារដ៏ជ្រៅជង ធំទូលាយពន់ពេកផងបាន ហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ដែលសម្តែងដល់សេចក្តីនោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា អណ្ណាវំ នេះ ជាឈ្មោះរបស់ទឹកដែលជ្រៅ
 និងទទឹងប្រមាណមួយយោជន៍ ដោយកំណត់យ៉ាងទាប ។ បទថា សរំ លោក
 បំណងដល់ទឹកក្នុងទីនេះ ព្រោះហូរទៅ ។ លោកអធិប្បាយថា ពួកជនដែល
 ធ្លងអន្លង់ទឹក គឺសង្សារ និងស្នឹង គឺតណ្ហា ជ្រៅផង ធំផង ធ្វើស្ពាន គឺ
 អរិយមគ្គ មិនពាល់ត្រូវ គឺមិនប៉ះពាល់កក់ គឺរណ្តៅដែលពេញដោយទឹក ឯ
 ជននេះ បំណងនឹងធ្លង មានប្រមាណតិចនេះ ទើបចងក្បួន គឺព្យាយាម
 ក្រែកលែង ដើម្បីចងក្បួន ។ បទថា វិណ្ណា មេធាវិនោ ជនា សេចក្តីថា
 ព្រះពុទ្ធ និងពុទ្ធសាវ័ក ឈ្មោះថា ជាអ្នកមានមេធា ព្រោះប្រកបដោយមេធា
 ពោល គឺអរិយមគ្គញាណ ទោះបីរៀបរយនូវក្បួន ក៏ធ្លងបាន គឺតាំងនៅត្រង់
 ត្រើយនាយនោះឯង ។^{១៧៧}

អដ្ឋកថា វាជលីតាមិយសូត្រទី ៦ ចប់

សុត្តន្តបិដក
ទិដាបថសូត្រ

[១៧៥] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់យាងទៅកាន់ផ្លូវឆ្ងាយ ក្នុងដែនកោសល មានព្រះនាគសមាលៈដ៏មាន
 អាយុ ជាបច្ចាសមណៈ ។ នាគសមាលៈដ៏មានអាយុ បានឃើញផ្លូវបែកជា
 ២ ត្រង់ចន្លោះផ្លូវ លុះបានឃើញហើយ ក្រាបបង្គំទូលព្រះមានព្រះភាគថា

បពិត្រព្រះមានព្រះភាគដ៏ចម្រើន នេះផ្លូវ យើងទៅតាមផ្លូវនេះ ។ កាលព្រះ
 នាគសមាលៈដ៏មានអាយុ ក្រាបទូលយ៉ាងនេះហើយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់
 ត្រាស់នឹងព្រះនាគសមាលៈដ៏មានអាយុថា ម្ចាស់នាគសមាលៈ នេះផ្លូវ យើង
 ទៅតាមផ្លូវនេះវិញ ។ ព្រះនាគសមាលៈដ៏មានអាយុ ក្រាបបង្គំទូលព្រះមាន
 ព្រះភាគអស់វារៈ ២ ដងថា បពិត្រព្រះមានព្រះភាគដ៏ចម្រើន នេះផ្លូវ យើង
 ទៅតាមផ្លូវនេះ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់នឹងព្រះនាគសមាលៈដ៏មាន
 អាយុ អស់វារៈ ២ ដងថា ម្ចាស់នាគសមាលៈ នេះផ្លូវ យើងទៅតាម
 ផ្លូវនេះវិញ ។ ព្រះនាគសមាលៈដ៏មានអាយុ ក្រាបបង្គំទូលព្រះមានព្រះភាគ
 អស់វារៈ ៣ ដងថា បពិត្រព្រះមានព្រះភាគដ៏ចម្រើន នេះផ្លូវ យើងទៅតាម
 ផ្លូវនេះ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់នឹងព្រះនាគសមាលៈ ដ៏មានអាយុ
 អស់វារៈ ៣ ដងថា ម្ចាស់នាគសមាលៈ នេះផ្លូវ យើងទៅតាមផ្លូវនេះវិញ ។
 គ្រានោះ ព្រះនាគសមាលៈដ៏មានអាយុ ដាក់ចោលបាត្រ និងចីវរ របស់ព្រះ
 មានព្រះភាគលើផែនដី ក្នុងផ្លូវនោះឯង ហើយចេញទៅ ដោយពាក្យថា
 បពិត្រព្រះមានព្រះភាគដ៏ចម្រើន នេះបាត្រ និងចីវរ ។ លំដាប់នោះ កាល
 ព្រះនាគសមាលៈដ៏មានអាយុ ដើរទៅតាមផ្លូវនោះ ពួកចោរត្រង់ចន្លោះផ្លូវ
 ចេញមក ទះទាត់ដោយដៃខ្លះ ជើងខ្លះ ហើយបំបែកបាត្រ ហែកទាំងសង្ស័យ
 ចោល ។ លំដាប់នោះ ព្រះនាគសមាលៈដ៏មានអាយុ កាលបើបាត្របែក
 រហែកសង្ស័យហើយ ក៏ចូលទៅរកព្រះមានព្រះភាគ លុះចូលទៅដល់ ក្រាប
 ថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ ហើយអង្គុយក្នុងទីសមគួរ ។ លុះព្រះនាគសមាលៈ

ដ៏មានអាយុ អង្គុយក្នុងទីសមគួរហើយ ក្រាបបង្គំទូលថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏
ចម្រើន ក្នុងទីឯណោះ ខ្ញុំព្រះអង្គដើរទៅតាមផ្លូវនោះ ពួកចោរត្រង់ចន្លោះផ្លូវ
ស្រាប់តែចេញមក ទះទាត់ដោយដៃខ្លះ ជើងខ្លះ បំបែកទាំងបាត្រ ហែកទាំង
សង្ឃារដ៏ចោលអស់ ។ លុះព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ជ្រាបច្បាស់សេចក្តីនេះហើយ
ទើបទ្រង់បន្តិឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

បុគ្គលអ្នកដល់នូវវេទ គឺមគ្គផល ជាអ្នកចេះដឹង កាល
ត្រាច់ទៅជាមួយ (នឹងជនពាល) ប្រឡូកប្រឡំដោយ
ជនដទៃ រមែងលះបង់បាបកម្មបាន ដូចសត្វក្រៀលផឹកនូវ
ទឹកដោះស្រស់លះបង់ទឹកស្អីង ។ សូត្រទី ៧ ។

អដ្ឋកថា

ទ្ធិធាបថសូត្រ

ទ្ធិធាបថសូត្រទី ៧ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[១៧៥] បទថា អន្តានមគ្គប្បដិបន្នោ បានដល់ ជាអ្នកដើរផ្លូវវៃន
គឺផ្លូវត្រាយ ។ បទថា នាគសមាលេន បានដល់ ព្រះថេរៈមានឈ្មោះយ៉ាង
នោះ ។ បទថា បច្ឆាសមណោ បានដល់ ក្នុងកាលនោះ ព្រះថេរៈនេះ
បានជាឧបដ្ឋាកព្រះមានព្រះភាគ ដោយហេតុនោះ ទើបព្រះមានព្រះភាគយាង
ដោយមានព្រះនាគសមាលៈជាបច្ឆាសមណៈ ។ ពិតហើយ ក្នុងបឋមពោធិកាល

ព្រះមានព្រះភាគ មិនមានឧបដ្ឋាកជាប្រចាំអស់កាល ២០ ឆ្នាំ ។ ក្រោយ
អំពីនោះ រហូតដល់បរិនិព្វាន ព្រះអានន្តបានឧបដ្ឋាក ដូចស្រមោលអន្តោល
តាមប្រាណ អស់ ២៥ ឆ្នាំ តែកាលនេះ មិនមែនឧបដ្ឋាកជាប្រចាំ ។ ដោយ
ហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា អាយស្កតា នាគសមាលេន បន្ទា-
សមណេន ដូច្នោះជាដើម ។

បទថា ទិដ្ឋាបដិ បានដល់ ផ្លូវបែកជា ២ ។ អាចារ្យពួកខ្លះពោលថា
ទ្រេដាបដិ ដូច្នោះក៏មាន ។

ព្រះនាគសមាលៈ ព្រោះខ្លួនស្ម័គ្រស្មាលនឹងផ្លូវនោះមកអំពីមុន និងព្រោះ
សំដៅដល់ផ្លូវនោះ ជាផ្លូវត្រង់ ទើបក្រាបទូលថា បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ នេះ
ផ្លូវ ។ ក្នុងកាលនោះ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ជ្រាបថា ផ្លូវនោះមានអន្តរាយ ទើប
មានបំណងយាងទៅផ្លូវដទៃអំពីផ្លូវនោះ ទើបត្រាស់ថា ម្ចាស់នាគសមាលៈ
នេះផ្លូវ ។ កាលទ្រង់ត្រាស់ថា ផ្លូវនេះមានអន្តរាយ ទើបមិនជឿ ហើយពោល
ថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ផ្លូវនោះ មិនមានអន្តរាយឡើយ ការដែលព្រះ
នាគសមាលៈមិនជឿ ហើយទូលយ៉ាងនោះ គប្បីប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីមិនជា
ប្រយោជន៍ ដើម្បីសេចក្តីទុក្ខអស់កាលយូរ ព្រោះហេតុនោះ ទើបទ្រង់មិន
ត្រាស់ថា មានអន្តរាយ ។ ព្រះនាគសមាលៈក្រាបទូលអស់ ៣ ដងថា នេះ
ផ្លូវ សូមទ្រង់ទៅផ្លូវនេះចុះ ។ ក្នុងលើកទី ៤ ទើបគិតថា ព្រះសាស្តាមិន
ប្រាថ្នាយាងទៅផ្លូវនេះ ហើយផ្លូវនេះឯងជាផ្លូវត្រង់ ល្បីយចុះ អញនឹងឲ្យ
បាត្រ និងចីវរដល់ព្រះមានព្រះភាគ ដើរទៅផ្លូវនេះ កាលមិនអាចប្រគល់

បាត្រ និងចីវរ ក្នុងព្រះហស្តរបស់ព្រះសាស្តា ទើបដាក់ត្រង់ផែនដី ដែលកម្ម
 របស់ខ្លួនជាផ្លូវនៃទុក្ខប្រាកដឡើងជាសំតៀន មិនបានអើពើក្នុងព្រះតម្រាស់
 របស់ព្រះសាស្តា ទើបចៀសចេញទៅ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោក
 ពោលថា គ្រានោះឯង ព្រះនាគសមាលៈដ៏អាយុ ដាក់ចោលបាត្រ និងចីវរ
 របស់ព្រះមានព្រះភាគ លើផែនដី ក្នុងផ្លូវនោះឯង ហើយចេញទៅ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា ភគវតោ បត្តចីវរំ បានដល់ នូវបាត្រ និង
 ចីវររបស់ព្រះមានព្រះភាគ ដែលនៅក្នុងដៃរបស់ខ្លួន ។ បទថា តត្ថេវ សេចក្តី
 ថា ដាក់ត្រង់ផែនដី គឺលើផែនដី តាមផ្លូវនោះឯង ហើយចៀសចេញទៅ ។
 អធិប្បាយថា បតិគ្រព្រះមានព្រះភាគ នេះបាត្រ និងចីវររបស់ទ្រង់ បើទ្រង់
 ប្រាថ្នា និមន្តយកចុះ បើទ្រង់បំណងយាងទៅចំពោះផ្លូវដែលទ្រង់ប្រាថ្នា ។ ឯ
 ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់កាន់យកបាត្រ និងចីវររបស់ទ្រង់ ដោយព្រះអង្គឯង
 យាងទៅកាន់ផ្លូវ តាមដែលទ្រង់បំណង ។

បទថា អន្តរាមត្តេ ចោរា និក្ខមិត្វា សេចក្តីថា បានឮថា ក្នុងកាល
 នោះ បុរស ៥០០ នាក់ ជាអ្នកលេង មានបាតដៃប្រឡាក់ឈាម ជាអ្នកធ្វើ
 ខុសចំពោះព្រះរាជា ចូលទៅកាន់ព្រៃ ចិញ្ចឹមជីវិតដោយចោរកម្ម គិតថា ពួក
 យើងនឹងស្តាប់ផ្លូវចម្រើនរបស់ព្រះរាជា ដោយភាពជាសត្រូវនឹងគ្នា ដូច្នោះហើយ
 ទើបបោះជំរំក្នុងព្រៃក្បែរផ្លូវ ។ បុរសទាំងនោះ ឃើញព្រះថេរៈកំពុងដើរទៅ
 ទើបគិតថា សមណៈនេះ មកផ្លូវនេះ ប្រើប្រាស់ផ្លូវដែលមិនសមគួរប្រើ មិន
 ដឹងថាជារបស់អញ ឈ្លើយចុះ អញនឹងធ្វើឲ្យលោកដឹង ដូច្នោះហើយ ទ័ង

ក្រោយ សុះចេញអំពីគុម្ពោតព្រៃ ទាត់ជាក់ព្រះថេរៈ ឲ្យដួលចុះ ត្រង់ដែន
ដីដោយរហ័ស ហើយវាយបាត្រដីរបស់លោក ហែកចីវរឲ្យជាកំណាត់តូច-ធំ
ដោយយល់ឃើញថា បព្វជិត ទើបដោះលែងដោយប្រាប់ថា ពួកខ្ញុំមិនសម្លាប់
លោក តាំងអំពីនេះទៅ ចូរលោកដឹងថា ផ្លូវនេះមានអន្តរាយ ។ ដោយហេតុ
នោះ ទើបលោកពោលថា អថ ខោ អាយស្មតោ ។ បេ។ វិទ្ធាលេសុំ ដូច្នោះ
ជាដើម ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបថា ព្រះនាគសមាលៈនេះ ទៅផ្លូវនោះ ត្រូវ
ចោរហៀតហៀន ស្វែងរកតថាគត នឹងមកក្នុងឥឡូវនេះឯង ដូច្នោះហើយ យាង
ទៅបន្តិច គេចចេញអំពីផ្លូវ គង់ប្រថាប់ត្រង់ដើមឈើមួយ ។ ឯព្រះនាគ-
សមាលៈវិលត្រឡប់មកកាន់យកផ្លូវដែលព្រះសាស្តាយាងទៅនោះឯង កំពុង
ដើរទៅ ជួបព្រះសាស្តាត្រង់គល់ឈើនោះ ទើបចូលទៅគាល់ ថ្វាយបង្គំ
ហើយ ក្រាបទូលរឿងនោះដល់ព្រះសាស្តា ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោក
ពោលថា អថ ខោ អាយស្មា នាគសមាលោ ។ បេ។ សង្ឃាជិត្យា វិទ្ធាលេសុំ
ជាដើម ។

បទថា ឯតមត្តំ វិទិត្យា សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបថា ព្រះនាគសមាលៈមិន
អើពើចំពោះពាក្យរបស់ព្រះអង្គ ហើយដើរទៅកាន់ផ្លូវដែលមិនផុតភ័យ ទ្រង់
ជ្រាបថា ទ្រង់យាងទៅកាន់ផ្លូវដែលផុតភ័យនេះហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ
សម្តែងសេចក្តីនោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា សទ្ធិ ចរំ ប្រែថា ត្រាប់ទៅរួមគ្នា ។ បទថា

ឯកតោ វសំ នេះ ជាវេចនៈនៃបទថា សន្តិ ចរំ នោះឯង អធិប្បាយថា នៅរមត្តា ។ បទថា មិសេស្សា អញ្ញជនេន វេទត្ថ សេចក្តីថា ឈ្មោះថា ដល់ នូវវេទ ព្រោះដល់ គឺសម្រេចដោយអរិយមគ្គញាណ គឺសច្ចៈ ៤ ពោល គឺ វេទ ព្រោះអត្តថា ដែលបុគ្គលគប្បីដឹង ឬព្រោះដល់នូវត្រើយនៃវេទ គឺ ញោយ្យធម៌ទាំងមូល ។ ឈ្មោះថា បុគ្គលមិនដឹង ព្រោះមិនដឹងវត្ថុដែលជា ប្រយោជន៍ និងមិនជាប្រយោជន៍របស់ខ្លួន អធិប្បាយថា បុគ្គលមិនដឹង គឺ ល្ងង់ខ្លៅ ។ ជាអ្នកច្រឡំក្រឡំដោយបុគ្គលមិនដឹងនោះ គឺច្របូកច្របល់ ដោយត្រឹមតែការត្រាច់ទៅរមត្តា ។ បទថា វិទិត្យា បជហាតិ វាបកំ សេចក្តី ថា បុគ្គលដឹង គឺជ្រាបដោយការដែលដល់នូវវេទនោះ រមែងលះបង់នូវវត្ថុ ដែលអាក្រក់ គឺវត្ថុដែលមិនចម្រើន បានដល់ វត្ថុដែលនាំទុក្ខមកឲ្យខ្លួន គឺ លះបុគ្គលអាក្រក់ គឺបុគ្គលមិនល្អ ប្រៀបដូចអ្វី ប្រៀបដូចសត្វក្រៀល ផឹក តែទឹកដោះ រៀរទឹក អធិប្បាយថា សត្វក្រៀល កាលបើគេនាំទឹកដោះដែល លាយដោយទឹកចូលទៅ ឈ្មោះថា ផឹកតែទឹកដោះ រៀរទឹក ផឹកតែទឹកដោះ ប៉ុណ្ណោះ រមែងលះ គឺរៀរនូវទឹក ពោល គឺទឹកដែលហូរទៅកាន់រណ្តៅយ៉ាង ណា បានឮថា បណ្ឌិតក៏ដូច្នោះ សូម្បីនៅរមត្តាជាមួយបុគ្គលដែលមានបញ្ញា ថោកថយ ក្នុងឥរិយាបថ មានការឈរ និងអង្គុយជាដើម ក៏លះបុគ្គលដែល មានបញ្ញាថោកថយនោះ ដោយអើពើ គឺក្នុងកាលខ្លះ ក៏មិនព្រមនៅច្រឡំ ច្រឡំជាមួយនឹងបុគ្គលនោះ ។^{១៧}

អដ្ឋកថា ទិដ្ឋាបថសូត្រទី ៧ ចប់

សុត្តន្តបិដក វិសាខាសូត្រ

[១៧៦] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់គង់លើប្រាសាទ របស់មិគារមាតា ក្នុងបុព្វារាម ជិតក្រុងសាវត្ថី ។
 សម័យនោះឯង ចៅស្រីជាទីស្រឡាញ់ពេញចិត្ត របស់នាងវិសាខាមិគារមាតា
 ធ្វើមរណភាព ។ គ្រានោះ វិសាខាមិគារមាតា មានសំពត់សើម សក់សើម
 ចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគទាំងថ្ងៃត្រង់ លុះចូលទៅដល់ ក្រាបថ្វាយបង្គំ
 ព្រះមានព្រះភាគ ហើយអង្គុយក្នុងទីសមគួរ ។ លុះនាងវិសាខាមិគារមាតា
 អង្គុយក្នុងទីសមគួរហើយ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា ម្ចាស់វិសាខា ចុះ
 នាងមកពីណា មានសំពត់សើម សក់សើម ចូលមកក្នុងទីនេះ ទាំងថ្ងៃត្រង់ ។
 បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ចៅស្រីជាទីស្រឡាញ់ពេញចិត្ត របស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ធ្វើ
 មរណភាព ព្រោះហេតុនោះ បានជាខ្ញុំព្រះអង្គ មានសំពត់សើម សក់សើម
 ចូលមកក្នុងទីនេះ ទាំងថ្ងៃត្រង់ ។ ម្ចាស់វិសាខា មនុស្សក្នុងក្រុងសាវត្ថី មាន
 ចំនួនប៉ុន្មាន នាងចង់បានកូន និងចៅចំនួនប៉ុណ្ណោះឬ ។ បពិត្រព្រះមាន
 ព្រះភាគដ៏ចម្រើន មនុស្សក្នុងក្រុងសាវត្ថីមានចំនួនប៉ុន្មាន ខ្ញុំព្រះអង្គចង់បាន
 កូន និងចៅចំនួនប៉ុណ្ណោះ ។ ម្ចាស់វិសាខា ចុះមនុស្សទាំងឡាយ ក្នុងក្រុង
 សាវត្ថីជាច្រើន តែងធ្វើមរណភាពរាល់ៗ ថ្ងៃប៉ុន្មាននាក់ ។ បពិត្រព្រះអង្គដ៏
 ចម្រើន មនុស្សក្នុងក្រុងសាវត្ថី ធ្វើមរណភាពរាល់ៗ ថ្ងៃ ១០ នាក់ខ្លះ បពិត្រ
 ព្រះអង្គដ៏ចម្រើន មនុស្សក្នុងក្រុងសាវត្ថី ធ្វើមរណភាពរាល់ៗ ថ្ងៃ ៩ នាក់ខ្លះ

បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន មនុស្សក្នុងក្រុងសាវត្ថី ធ្វើមរណភាពរាល់ៗ ថ្ងៃ ៨
 នាក់ខ្លះ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន មនុស្សក្នុងក្រុងសាវត្ថី ធ្វើមរណភាពរាល់ៗ
 ថ្ងៃ ៧ នាក់ខ្លះ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន មនុស្សក្នុងក្រុងសាវត្ថី ធ្វើមរណភាព
 រាល់ៗ ថ្ងៃ ៦ នាក់ខ្លះ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន មនុស្សក្នុងក្រុងសាវត្ថី ធ្វើ
 មរណភាពរាល់ៗ ថ្ងៃ ៥ នាក់ខ្លះ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន មនុស្សក្នុងក្រុង
 សាវត្ថី ធ្វើមរណភាពរាល់ៗ ថ្ងៃ ៤ នាក់ខ្លះ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន មនុស្ស
 ក្នុងក្រុងសាវត្ថី ធ្វើមរណភាពរាល់ៗ ថ្ងៃ ៣ នាក់ខ្លះ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន
 មនុស្សក្នុងក្រុងសាវត្ថី ធ្វើមរណភាពរាល់ៗ ថ្ងៃ ២ នាក់ខ្លះ បពិត្រព្រះអង្គ
 ដ៏ចម្រើន មនុស្សក្នុងក្រុងសាវត្ថី ធ្វើមរណភាពរាល់ៗ ថ្ងៃ តែម្នាក់ខ្លះ បពិត្រ
 ព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ពួកមនុស្សក្នុងក្រុងសាវត្ថី ចេះតែធ្វើមរណភាពមិនដែល
 ស្ងាត់ទេ ។ ម្នាលវិសាខា នាងសម្គាល់ហេតុនោះដូចម្តេច ចុះនាងជាអ្នកមាន
 សំពត់សើម សក់សើម ក្នុងកាលម្តងៗ ទេឬ ។ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន
 ដំណើរនោះ មិនមែនដូច្នោះទេ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ខ្ញុំព្រះអង្គ ល្មមត្រឹម
 តែកូននឹងចៅច្រើនប៉ុណ្ណោះ ។ ម្នាលវិសាខា បុគ្គលណា មានវត្ថុជាទី
 ស្រឡាញ់ ១០០ បុគ្គលនោះ មានសេចក្តីទុក្ខ ១០០ បុគ្គលណា មានវត្ថុ
 ជាទីស្រឡាញ់ ៩០ បុគ្គលនោះ មានសេចក្តីទុក្ខ ៩០ បុគ្គលណា មានវត្ថុ
 ជាទីស្រឡាញ់ ៨០ បុគ្គលនោះ មានសេចក្តីទុក្ខ ៨០ បុគ្គលណា មានវត្ថុ
 ជាទីស្រឡាញ់ ៧០ បុគ្គលនោះ មានសេចក្តីទុក្ខ ៧០ បុគ្គលណា មានវត្ថុ
 ជាទីស្រឡាញ់ ៦០ បុគ្គលនោះ មានសេចក្តីទុក្ខ ៦០ បុគ្គលណា មានវត្ថុ

បរមត្ថជេតិកា អដ្ឋកថា ឧទានបាដលិក្ខាមិយវគ្គទី ៨

១០០១

ជាទីស្រឡាញ់ ៥០ បុគ្គលនោះ មានសេចក្តីទុក្ខ ៥០ បុគ្គលណា មានវត្ថុ
 ជាទីស្រឡាញ់ ៤០ បុគ្គលនោះ មានសេចក្តីទុក្ខ ៤០ បុគ្គលណា មានវត្ថុ
 ជាទីស្រឡាញ់ ៣០ បុគ្គលនោះ មានសេចក្តីទុក្ខ ៣០ បុគ្គលណា មានវត្ថុ
 ជាទីស្រឡាញ់ ២០ បុគ្គលនោះ មានសេចក្តីទុក្ខ ២០ បុគ្គលណា មានវត្ថុ
 ជាទីស្រឡាញ់ ១០ បុគ្គលនោះ មានសេចក្តីទុក្ខ ១០ បុគ្គលណា មានវត្ថុ
 ជាទីស្រឡាញ់ ៨ បុគ្គលនោះ មានសេចក្តីទុក្ខ ៨ បុគ្គលណា មានវត្ថុជាទី
 ស្រឡាញ់ ៨ បុគ្គលនោះ មានសេចក្តីទុក្ខ ៨ បុគ្គលណា មានវត្ថុជាទី
 ស្រឡាញ់ ៧ បុគ្គលនោះ មានសេចក្តីទុក្ខ ៧ បុគ្គលណា មានវត្ថុជាទី
 ស្រឡាញ់ ៦ បុគ្គលនោះ មានសេចក្តីទុក្ខ ៦ បុគ្គលណា មានវត្ថុជាទី
 ស្រឡាញ់ ៥ បុគ្គលនោះ មានសេចក្តីទុក្ខ ៥ បុគ្គលណា មានវត្ថុជាទី
 ស្រឡាញ់ ៤ បុគ្គលនោះ មានសេចក្តីទុក្ខ ៤ បុគ្គលណា មានវត្ថុជាទី
 ស្រឡាញ់ ៣ បុគ្គលនោះ មានសេចក្តីទុក្ខ ៣ បុគ្គលណា មានវត្ថុជាទី
 ស្រឡាញ់ ២ បុគ្គលនោះ មានសេចក្តីទុក្ខ ២ បុគ្គលណា មានវត្ថុជាទី
 ស្រឡាញ់ ១ បុគ្គលនោះ មានសេចក្តីទុក្ខ ១ បុគ្គលណា មិនមានវត្ថុ
 ជាទីស្រឡាញ់ បុគ្គលនោះ ក៏មិនមានសេចក្តីទុក្ខសោះដែរ ទើបតថាគត
 ពោលថា បុគ្គលទាំងនោះ ជាអ្នកមិនមានសោក ជាបុគ្គលប្រាសចាកធូលី
 គីកិលេស ជាអ្នកមិនមានសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ ។ លុះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់
 ជ្រាបច្បាស់សេចក្តីនេះហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយខុទ្ទកបាលៈ គាថាធម្មបទ

១០០២

សេចក្តីសោកក្តី សេចក្តីខ្សឹកខ្សួលក្តី ណាមួយ ឬ
 សេចក្តីទុក្ខជាច្រើនយ៉ាង ក្នុងលោក ធម៌ទាំងនុ៎ះ រមែង
 កើតឡើង ព្រោះអាស្រ័យសត្វ និងសង្ខារជាទី
 ស្រឡាញ់ កាលបើមិនមានសត្វ និងសង្ខារ ជាទី
 ស្រឡាញ់ ធម៌ទាំងនុ៎ះ ក៏រមែងមិនមាន ។ ព្រោះហេតុ
 នោះឯង បុគ្គលណា មិនមានសត្វ និងសង្ខារជាទី
 ស្រឡាញ់ក្នុងលោក ណាមួយទេ បុគ្គលនោះ ទើប
 មានសេចក្តីសុខ ប្រាសចាកសេចក្តីសោក ព្រោះថា
 បុគ្គលប្រាថ្នាសេចក្តីមិនសោក និងការប្រាសចាកផ្ទាល់
 គឺកិលេស មិនគប្បីធ្វើសត្វ និងសង្ខារឲ្យជាទី
 ស្រឡាញ់ ក្នុងលោកណាមួយឡើយ ។ សូត្រទី៨ ។

អង្គកថា

វិសាខាសូត្រ

វិសាខាសូត្រទី ៨ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះថា

[១៧៦] បទថា វិសាខាយ មិគារមាតុយា នត្តា កាលកតា
ហោតិ បានដល់ ក្នុងស្រីដែលជាធីតារបស់កូនប្រុសនៃមហាឧបាសិកា
ឈ្មោះវិសាខាស្វាប៌ ។

បានឮថា កុមារីនោះសម្បូរដោយវត្ថុ ជ្រះថ្លាក្រែកលែងក្នុងព្រះសាសនា
ជាអ្នកមិនប្រមាទ បានធ្វើការខ្វល់ខ្វាយដែលខ្លួនគប្បីធ្វើដល់ភិក្ខុ និងភិក្ខុនី
ទាំងឡាយ ចូលទៅកាន់ស្រុកមហាឧបាសិកា ក្នុងកាលមុនអាហារ និងក្រោយ
អាហារ បដិបត្តិតាមចិត្តរបស់ជីដូន ។ ដោយហេតុនោះ មហាឧបាសិកា-
វិសាខា កាលចេញអំពីផ្ទះទៅខាងក្រៅ បានប្រគល់នាទីទាំងអស់ ដល់កុមារី
នោះឯង រួចទើបទៅ កុមារីក៏មានរូបគួរសរសើរ គួរជ្រះថ្លា ដូច្នោះ ទើប
នាងជាទីស្រឡាញ់ ជាទីពេញចិត្តដោយពិសេសរបស់មហាឧបាសិកាវិសាខា
នោះ ។ នាងត្រូវរោគគ្របសង្កត់ ទើបស្លាប់ ។ ដោយហេតុនោះ ទើប
លោកពោលថា សម័យនោះឯង ចៅស្រីជាទីស្រឡាញ់ពេញចិត្តរបស់នាង
វិសាខាមិគារមាតា ធ្វើមរណភាព ។

លំដាប់នោះ មហាឧបាសិកា កាលមិនអាចអត់សង្កត់សេចក្តីសោក ព្រោះ
ការស្លាប់របស់ចៅស្រីបាន ទើបទោមនស្ស ឲ្យយកសពទៅកប់ ហើយចូល
ទៅគាល់ព្រះសាស្តា ដោយគិតថា ក្នុងកាលដែលអញទៅគាល់ព្រះសាស្តា

គប្បីបាននូវការត្រេកអរ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា អស ខោ
វិសាខាមិគារមាតា ដូច្នោះជាដើម ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា ទិវាទិវស្ស ប្រែថា ក្នុងវេលាថ្ងៃ អធិប្បាយ
ថា ក្នុងពេលថ្ងៃត្រង់ ។

ព្រះមានព្រះភាគ កាលទ្រង់ជ្រាបថា នាងវិសាខាត្រេកអរក្រែកលែងក្នុង
វដ្តៈ ដើម្បីទ្រង់ធ្វើសេចក្តីសោករបស់នាងឲ្យធូរស្បើយ ដោយឧបាយ ទើប
ត្រាស់ពាក្យជាដើមថា ម្ចាស់វិសាខា មនុស្សក្នុងក្រុងសាវត្ថី មានចំនួន
ប៉ុន្មាន នាងចង់បានកូន និងចៅចំនួនប៉ុណ្ណោះឬ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា យាវតិកា ប្រែថា មានប្រមាណប៉ុនណា ។
បានឮថា ក្នុងកាលនោះ មនុស្ស ៧ កោដិ អាស្រ័យនៅក្នុងក្រុងសាវត្ថី
ទើបព្រះមានព្រះភាគត្រាស់សួរថា ម្ចាស់នាងវិសាខា មនុស្សក្នុងក្រុង
សាវត្ថីដែលស្លាប់ទៅរាល់ថ្ងៃ មួយថ្ងៃប៉ុន្មាន ។ ទើបនាងទូលថា មួយថ្ងៃ
១០ នាក់ខ្លះ ដូច្នោះជាដើម ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា តិណ្ហិ កែជា តយោ ប្រែថា ៣ នាក់
ម្យ៉ាងទៀត បាលីក៏យ៉ាងនេះឯង ។ បទថា អវិវត្តា ប្រែថា មិនទេ ។

សម័យនោះ ព្រះមានព្រះភាគ កាលប្រកាសបំណងរបស់ទ្រង់ ទើប
ត្រាស់ថា នាងជាអ្នកមិនមានសំពត់សើម មិនមានសក់សើមក្នុងកាលខ្លះឬ ។
ទ្រង់សម្តែងថា កាលបើដូច្នោះ កាលនាងវិសាខាត្រូវសេចក្តីសោកគ្របសង្កត់
សព្វកាល ទើបនាងមានសក់សើម មានសំពត់សើម ដោយការចុះទឹក ដោយ

ប៉ះនឹងវត្ថុដែលមិនជាមង្គលរបស់កូនជាដើម ដែលស្លាប់ទៅមិនមែនឬ ។

ឧបាសិកាបានស្តាប់ដូច្នោះហើយ ទើបកើតសេចក្តីសង្វេគ បដិសេធថា មិនមែនដូច្នោះឡើយ ព្រះអង្គ ។ ដូច្នោះហើយ ទើបក្រាបទូលថា ចិត្តនៃ ខ្លួនត្រឡប់ចាកការក្តៅក្រហាយ ក្នុងវត្ថុជាទីស្រឡាញ់ដល់ព្រះសាស្តា ទើប ក្រាបទូលថា បពិត្រព្រះមានព្រះភាគដ៏ចម្រើន មនុស្សក្នុងក្រុងសាវត្ថី មាន ចំនួនប៉ុន្មាន ខ្ញុំព្រះអង្គចង់បានកូន និងចៅចំនួនប៉ុណ្ណោះ ។ លំដាប់នោះ ព្រះ សាស្តាកាលទ្រង់សម្តែងធម៌ដល់នាងថា ឈ្មោះថា ទុក្ខនេះ មានវត្ថុជាទី ស្រឡាញ់ជាហេតុ របស់ជាទីស្រឡាញ់មានប្រមាណប៉ុនណា ទុក្ខក៏មាន ប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ព្រោះដូច្នោះ បុគ្គលអ្នកស្រឡាញ់សុខ ខ្លឹមទុក្ខ គប្បី ឲ្យចិត្តកើតសង្វេគអំពីវត្ថុជាទីស្រឡាញ់ ដោយប្រការទាំងពួង ទើបត្រាស់ ពាក្យជាដើមថា ម្ចាស់វិសាខា បុគ្គលណា មានវត្ថុជាទីស្រឡាញ់ ១០០ បុគ្គលនោះ មានសេចក្តីទុក្ខ ១០០ ដូច្នោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា សតំ មិយានិ បានដល់ របស់ទីស្រឡាញ់ ១០០ ។ អាចារ្យពួកខ្លះពោលថា សតំ មិយំ ដូច្នោះក៏មាន ។ ក្នុងពាក្យទាំង នេះ រាប់តាំងអំពី ១ ដល់ ១០ ឈ្មោះថា មានការរាប់ជាប្រធាន ដូច្នោះ ទើបបាលីមកដោយន័យជាដើមថា បុគ្គលណាមានវត្ថុជាទីស្រឡាញ់ ១០ បុគ្គលនោះមានទុក្ខ ១០ តែអាចារ្យពួកខ្លះពោលដោយន័យជាដើមថា បុគ្គល មានរបស់ជាទីស្រឡាញ់ ១០ បុគ្គលនោះក៏កើតទុក្ខ ១០ ពាក្យនោះ មិន ល្អ ។ ព្រោះហេតុដែលរាប់តាំងអំពី ២០ រហូតដល់ ១០០ ឈ្មោះថា មាន

ការរាប់ជាប្រធានដូចគ្នា ។ ដូច្នោះ ព្រោះកាន់យកចំពោះវត្ថុជាទីស្រឡាញ់ ដែលមានការរាប់ជាប្រធាន ក្នុងសេចក្តីនោះ ទើបបាលីមកជាដើមថា យេសំ ទោវិសាទេ សតំ មិយានិ សតំ តេសំ ទុក្ខានិ ដូច្នោះ ។ បាលីរបស់ អាចារ្យទាំងពួងថា ជនទាំងឡាយណា មានវត្ថុជាទីស្រឡាញ់ ១ ជនទាំងនោះ ក៏មានទុក្ខ ១ ដូច្នោះ តែបាលីថា ទុក្ខស្ស ដូច្នោះ មិនមាន ។ ក្នុងចំណែក នេះ ទេសនារបស់ព្រះមានព្រះភាគ មានរសតែមួយ ព្រោះដូច្នោះ គប្បី ជ្រាបបាលីដែលមានន័យតាមដែលពោលហើយនោះឯង ។

បទថា ឯតមន្តំ វិទិត្យា សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបដោយអាការទាំងពួងនូវ អត្ថនេះថា ទុក្ខតាមផ្លូវចិត្ត និងកាយ មានសោក និងបរិទេវៈជាដើម មាន វត្ថុជាទីស្រឡាញ់ជាហេតុ ប្រាកដក្នុងកាល មានវត្ថុជាទីស្រឡាញ់ រមែងមិន ប្រាកដក្នុងកាលមិនមានវត្ថុជាទីស្រឡាញ់ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាននេះ ដែល សម្តែងសេចក្តីនោះ ។

ពាក្យនៃឧទាននោះ មានអធិប្បាយដូចតទៅនេះ ធម៌ពួកណាមួយ មាន លក្ខណៈធ្វើចិត្តនៃបុគ្គលពាល ត្រូវសេចក្តីវិនាសញាតិ កោតៈ រោគ សីល និងទិដ្ឋិពាល់ត្រូវហើយ ឆេះនៅខាងក្នុង ក្តៅក្រហាយក្តី សេចក្តីសោកប្រភេទ ណាមួយ តិចតួច និងកណ្តាលជាដើមក្តី ការរៀបរាប់ មានលក្ខណៈរវើរវាយ ដោយវាចា ដែលសម្តែងដល់សេចក្តីសោក ដែលឲ្យតាំងឡើងនៃជនដែល ត្រូវសេចក្តីសោកទាំងនោះឯង ពាល់ត្រូវហើយ ឲ្យតាំងឡើងឡើងក្តី ទុក្ខ មានការបៀតបៀនកាយរបស់បុគ្គល ដែលមានកាយត្រូវដោដ្ឋព្វារម្មណ៍ មិន

ជាទីប្រាថ្នាប៉ះខ្ទប់ហើយក្តី ទោមនស្ស និងឧបាយាសជាដើម ដែលកាន់យក
 ដោយ វា សព្វ ដែលជាវិកប្បត្តៈ ដែលមិនបានអធិប្បាយនោះ ដែលមាន
 រូបជាអនេក គឺមានបែបផ្សេងៗ គ្នា ដោយការផ្សេងគ្នានៃវិស័យក្តី តែង
 ប្រាកដ គឺរមែងកើតឡើងក្នុងសត្វលោកនេះ ។ សត្វទាំងអស់នោះ រមែង
 អាស្រ័យ គឺពឹងផ្អែកសត្វ និងសង្ខារ ដែលជាទីស្រឡាញ់ គឺមានជាតិជាទី
 ស្រឡាញ់ បានដល់ ធ្វើឲ្យជាបច្ច័យកើតឡើង គឺកើតឡើង ។ កាលវត្ថុជាទី
 ស្រឡាញ់តាមដែលពោលហើយនោះ គឺកាលសត្វ និងសង្ខារជាទីស្រឡាញ់
 មិនមាន បានដល់ លះធន្តរាគៈដែលធ្វើនូវកាតជាទីស្រឡាញ់ សេចក្តីសោក
 ជាដើមនោះ រមែងមិនកើតឡើងក្នុងកាលខ្លះ ។ សមដូចពាក្យលោកពោលថា
 សេចក្តីសោក កើតអំពីសេចក្តីស្រឡាញ់ ។ បេ។ សេចក្តីសោក ក៏លែងមាន
 ភ័យនឹងមានមកអំពីណា ។ ដូចព្រះតម្រាស់ក្នុងសុត្តនិបាតថា

ការឈ្នោះ ការទាស់ទែងគ្នា ការខ្សឹកខ្សួល ការសោក
 ស្តាយ និងសេចក្តីកំណាញ់ ការប្រកាន់ ការមើលងាយ
 និងការញុះញង់ កើតមកអំពីរបស់ជាទីស្រឡាញ់ ឯ
 កិលេសធម៌ មានការឈ្នោះ និងការជជែកគ្នា (ជាដើម)
 ប្រកបក្នុងសេចក្តីកំណាញ់ កាលបើសេចក្តីទាស់ទែងគ្នា
 កើតឡើងហើយ ពាក្យញុះញង់ក៏កើតឡើងដែរ ដូច្នោះ
 ជាដើម ។

ឥឡូវនេះ លោកពោលដោយលិដ្ឋវិបល្លាសថា បរិទេវិតា វា ទុក្ខា វា

ម្យ៉ាងទៀត កាលគួរនឹងពោលថា បរិទេវិតានិ វា ទុក្ខានិ វា ដូច្នោះ គប្បី
 ជ្រាបថា លោកធ្វើការលុបវិកត្តិចោល ។ បទថា តស្មា ហិ តេ សុខិនោ
 វិតសោកា សេចក្តីថា ព្រោះសេចក្តីសោកជាដើមដែលកើតអំពីសត្វ និង
 សង្ខារជាទីស្រឡាញ់ រមែងមិនមានដល់ជនទាំងឡាយណា ដូច្នោះ ជនទាំង
 នោះឯង ឈ្មោះថា មានសេចក្តីសុខ ប្រាសចាកសេចក្តីសោក ។ បុគ្គលទាំង
 នោះ គឺអ្នកណា គឺជនដែលមិនមានសត្វ និងសង្ខារជាទីស្រឡាញ់ក្នុងលោក
 ណាមួយ អធិប្បាយថា ជនពួកណា គឺព្រះអរិយៈ រមែងមិនមានសត្វ និង
 សង្ខារដែលជាទីស្រឡាញ់ គឺការវះជាទីស្រឡាញ់ ជាបុត្រក្តី ជាបងប្អូនប្រុស
 ក្តី បងប្អូនស្រីក្តី ជាភរិយាក្តី មិនមានក្នុងលោកណាឡើយ គឺក្នុងសត្វលោក
 និងក្នុងសង្ខារលោក ព្រោះប្រាសចាករាគៈ ដោយប្រការទាំងពួង គឺសត្វ និង
 សង្ខារជាទីស្រឡាញ់ បានដល់ សេចក្តីស្រឡាញ់ មិនមានក្នុងសង្ខារលោក
 ថា នេះជារបស់អញ អញបាន អញនឹងបាននូវសេចក្តីសុខឈ្មោះនេះ ដោយ
 វត្ថុនេះ ។ បទថា តស្មា អសោកំ វិវដំ បត្តយានោ បិយំ ន កយិរាជ
 កុហិត្វំ លោកេ សេចក្តីថា ព្រោះហេតុដែលសត្វប្រាសចាកសេចក្តីសោក
 ឈ្មោះថា មានសេចក្តីសុខ ព្រោះប្រាសចាកសេចក្តីសោកនោះឯង ទើបឈ្មោះ
 ថា មិនមានសេចក្តីស្រឡាញ់ក្នុងអារម្មណ៍ណាមួយ ព្រោះដូច្នោះ បុគ្គល
 កាលប្រាថ្នាការមិនសោក គឺការវះមិនមានសេចក្តីសោក ព្រោះមិនមានសេចក្តី
 សោក ដូចពោលហើយខាងដើម ឈ្មោះថា ប្រាសចាកធូលី គឺការវះដែល
 មិនមានធូលី ព្រោះប្រាសចាកធូលី គឺរាគៈ បានដល់ ភាពជាអរហត្ត គឺព្រះ

និព្វាន ដែលបានឈ្មោះថា អសោក និងឈ្មោះថា វិរជ ព្រោះមិនមានសេចក្តី
 សោក និងព្រោះហេតុនៃការមិនមានចូល គឺវាគឺជាដើម ទើបកើតឆន្ទៈដោយ
 អំណាចការពេញចិត្តក្នុងកុសល គឺការប្រាថ្នាដើម្បីធ្វើ មិនគប្បីធ្វើ គឺមិនគប្បី
 ឲ្យសត្វ និងសន្តិវាជានិស្ស័យ គឺសេចក្តីស្រឡាញ់ឲ្យកើតក្នុងធម៌ មានរូប
 ជាដើម ដោយហោចក្នុងធម៌ គឺសមថៈ និងវិបស្សនា ក្នុងលោកណាមួយ ។
 សមដូចព្រះតម្រាស់ដែលមានក្នុងមជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈថា ម្ចាស់
 ភិក្ខុទាំងឡាយ កាលបើអ្នកទាំងឡាយ ដឹងច្បាស់នូវធម៌ មានឧបមាដូចក្បួន
 ដែលតថាគតសម្តែងហើយ គប្បីលះបង់ធម៌ទាំងឡាយចេញ នឹងចាំបាច់
 ពោលទៅថ្វីដល់អកុសលធម៌ ។^{១២៣}

អដ្ឋកថា វិសាខាសូត្រទី ៨ ចប់

សុត្តន្តបិដក

បឋមទព្វសូត្រ

[១៧៧] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់គង់ក្នុងវត្តវេទ្យវនកលន្ទកនិវាបស្ថាន ជិតក្រុងរាជគ្រឹះ ។ គ្រានោះឯង
 ព្រះទេពមល្លបុត្តដ៏មានអាយុ ចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ លុះចូលទៅដល់
 ក្រាបថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ ហើយអង្គុយក្នុងទីសមគួរ ។ លុះព្រះទេព-
 មល្លបុត្តដ៏មានអាយុ អង្គុយក្នុងទីសមគួរហើយ ក្រាបបង្គំទូលព្រះមានព្រះភាគ

ថា បពិត្រព្រះសុគត ឥឡូវនេះ ជាកាលគួរបរិនិព្វាន របស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។
 ម្ចាស់ទព្វៈ អ្នកសម្គាល់កាលគួរនឹងបរិនិព្វាន ក្នុងកាលឥឡូវនេះចុះ ។ គ្រា
 នោះ ព្រះទព្វមល្លបុត្តដ៏មានអាយុ ក្រោកចាកអាសនៈ ថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះ
 ភាគ ធ្វើប្រទេក្សិណ ហោះទៅឯអាកាស អង្គុយពែនក្នុងក្នុងអាកាសដ៏ស្រឡះ
 ចូលកាន់តេជោធាតុ ចេញហើយ ទើបបរិនិព្វាន ។ គ្រាកាលព្រះទព្វមល្លបុត្ត
 ដ៏មានអាយុ ហោះទៅឯអាកាស អង្គុយពែនក្នុងក្នុងអាកាសដ៏ស្រឡះ ចូល
 កាន់តេជោធាតុ ចេញហើយ បរិនិព្វាន សរីរៈ បណ្តាលភ្លើងឆាបឆេះ ទាំង
 ផេះក៏មិនប្រាកដ កម្ទេចធាតុក៏មិនប្រាកដ ដូចសប្បិ ឬប្រេង កាលបើភ្លើង
 ឆាបឆេះ ទាំងផេះក៏មិនប្រាកដកម្ទេចក៏មិនប្រាកដ យ៉ាងណា កាលព្រះទព្វ-
 មល្លបុត្តដ៏មានអាយុ ហោះទៅឯអាកាស អង្គុយពែនក្នុង ក្នុងអាកាសដ៏
 ស្រឡះ ចូលកាន់តេជោធាតុ ចេញហើយ បរិនិព្វាន សរីរៈ ក៏បណ្តាលភ្លើង
 ឆាបឆេះ ទាំងផេះក៏មិនប្រាកដ កម្ទេចធាតុក៏មិនប្រាកដ យ៉ាងនោះដែរ ។
 លំដាប់នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ជ្រាបច្បាស់សេចក្តីនុ៎ះហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺ
 ឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

រាងកាយ (របស់ទព្វមល្លបុត្ត) បែកធ្លាយហើយ សញ្ញា
 ក៏រលត់ វេទនាទាំងអស់ ក៏ត្រជាក់ សង្ខារធម៌ទាំងឡាយ ក៏ស្ងប់
 រម្ងាប់ វិញ្ញាណ ក៏ដល់នូវសេចក្តីវិនាស ។ សូត្រទី ៧ ។

អដ្ឋកថា

បឋមទព្វសូត្រ

បឋមទព្វសូត្រទី ៧ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[១៧៧] បទថា អាយស្មា បានដល់ ពាក្យដែលជាទីស្រឡាញ់ ។
បទថា តព្វា បានដល់ ជាឈ្មោះរបស់ព្រះថេរៈនោះ ។ បទថា មល្លបុត្តា
បានដល់ ឱរសរបស់ស្តេចមល្លៈ ។

ពិតហើយ ព្រះថេរៈអង្គនោះបានបំពេញអភិវឌ្ឍន៍ហោរទៀបបាទមូលរបស់
ព្រះមានព្រះភាគ ព្រះនាមបទុមុត្តរៈ បានសាងសន្សំបុណ្យអស់សែនកប្ប
កើតហើយក្នុងព្រះគភ៌របស់ព្រះរាជទេវីនៃស្តេចមល្លៈ ក្នុងកាលនៃព្រះដ៏មាន
ព្រះភាគរបស់យើង ក្នុងកាលខ្លួនមានយុ ៧ ឆ្នាំអំពីកំណើត ទើបចូលទៅរក
មាតាបិតា សូមអនុញ្ញាតបព្វជ្ជា ព្រោះដោយអំណាចខ្លួនបានសាងបុញ្ញាធិការ ។
ឯមាតាបិតាទាំង ២ នោះ បានអនុញ្ញាតថា នៃកូន អ្នកបួសហើយ ចូរសិក្សា
ក្នុងអាចារៈ បើកូនមិនត្រេកអរក្នុងការសិក្សាអាចារៈនោះ កូនត្រូវត្រឡប់មក
ទីនេះវិញ ។ ទើបចូលទៅគាល់ព្រះសាស្តា ទូលសូមបព្វជ្ជា ។ ឯព្រះសាស្តា
ទ្រង់ប្រមើលមើលនូវការសម្បូរនូវឧបនិស្ស័យរបស់លោកហើយ ទើបទ្រង់
អនុញ្ញាតឲ្យបព្វជ្ជា ។ ក្នុងកាលលោកបព្វជ្ជា ភព ៣ ប្រាកដដល់លោក ដូច
ភ្លើងឆេះ តាមឱវាទដែលព្រះសាស្តាទ្រង់ប្រទានហើយ ។ ទើបលោកផ្តើម
តាំងវិបស្សនា សម្រេចអរហត្ត ក្នុងខណៈបូងកាំបិតការដល់សីសៈនោះឯង ។
លោកសម្រេចធម៌ណាមួយ ដែលសាវ័កគប្បីសម្រេចទាំងអស់ មានវិជ្ជា ៣

បដិសម្ពិទា ៤ អភិញ្ញា ៦ លោកុត្តរធម៌ ៩ ទើបលោកបានសង្រ្គោះចូលក្នុង
 បណ្ណាមហាសារីក ៨០ រូប ។ សមដូចពាក្យព្រះថេរៈនោះពោលវិនយបិដក
 មហាវិភត្តិថា អញកើតឡើងបាន ៧ ឆ្នាំ បានសម្រេចអរហត្តផល គុណជាត
 ឯណានិមួយដែលសារីកត្រូវដល់ គុណជាតទាំងអស់ (នោះ) ក៏អញបាន
 ដល់ដោយលំដាប់ហើយ ដូច្នោះជាដើម ។

បទថា យេន ភគវា តេនុបសន្តមិ សេចក្តីថា បានឮថា ថ្ងៃមួយ ព្រះ
 ថេរៈអង្គនោះត្រាប់បិណ្ឌបាតក្នុងក្រុងរាជគ្រឹះ ត្រឡប់អំពីបិណ្ឌបាត ខាងក្រោយ
 សម្តែងវត្តដល់ព្រះមានព្រះភាគ ហើយចូលទៅកាន់ទីសម្រាកពេលថ្ងៃ កាន់
 យកទឹកអំពីក្អម លាងជើងទាំង ២ ធ្វើឲ្យខ្លួនត្រជាក់ ក្រាលកំណាត់ស្បែក
 ហើយអង្គុយកំណាត់កាលចូលសមាបត្តិ ។ សម័យនោះ ព្រះថេរៈចេញអំពី
 សមាបត្តិតាមកាលកំណាត់ ហើយប្រមើលមើលអាយុសង្ខាររបស់ខ្លួន អាយុ
 សង្ខារទាំងនោះរបស់លោកអស់ហើយ នៅសល់ត្រឹមតិចតួច លោកគិតថា
 ការដែលអញមិនលាព្រះសាស្តា សព្វហ្មធារីទាំងឡាយក៏មិនជ្រាប នឹងអង្គុយ
 បរិនិព្វានក្នុងទីនេះឯង មិនសមគួរដល់អញឡើយ បើដូច្នោះ អញគប្បីចូល
 ទៅគាល់ព្រះសាស្តា ឲ្យទ្រង់អនុញ្ញាតបរិនិព្វានជាមុនសិន ហើយសម្តែងវត្ត
 ដល់ព្រះសាស្តា កាលប្រកាសឥទ្ធានុភាពរបស់ខ្លួន ដើម្បីឲ្យដឹងថា ព្រះ
 សាសនា ជាហេតុនាំសត្វឲ្យចេញចាកទុក្ខ ទើបអង្គុយក្នុងអាកាស ចូល
 តេជោធាតុ ហើយបរិនិព្វាន កាលបើដូច្នោះ ជនដែលមិនមានសទ្ធា មិន
 ជ្រះថ្លាក្នុងអញ ក៏នឹងកើតសេចក្តីជ្រះថ្លា សេចក្តីនោះ គប្បីប្រព្រឹត្តទៅដើម្បី

ជាប្រយោជន៍ ដើម្បីសេចក្តីសុខដល់ជនទាំងនោះ អស់កាលយូរ ។ ព្រះ
 ថេរៈអង្គនោះ កាលគិតយ៉ាងនេះហើយ ទើបចូលទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគ
 បានធ្វើសេចក្តីទាំងអស់នោះ ដោយប្រការនោះឯង ដោយហេតុនោះ ទើប
 លោកពោលថា គ្រានោះឯង ព្រះទេពមល្លបុត្រដ៏មានអាយុ ចូលទៅគាល់
 ព្រះមានព្រះភាគ លុះចូលទៅដល់ ក្រាបថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ ហើយ
 អង្គុយក្នុងទីសមគួរ ដូច្នោះជាដើម ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា បរិនិព្វានកាលោ មេ សេចក្តីថា ព្រះទេព-
 មល្លបុត្រពោលថា បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ កាលជាទីបរិនិព្វានដោយអនុបា-
 ទិសេសនិព្វានធាតុបានប្រាកដដល់ខ្ញុំព្រះអង្គហើយ ខ្ញុំព្រះអង្គនឹងក្រាបទូល
 ការបរិនិព្វាននោះ ហើយបរិនិព្វាន ។ តែអាចារ្យពួកខ្លះពោលថា ព្រះថេរៈ
 មិនទាន់ចាស់ មិនទាន់ឈឺ លោកទូលលាព្រះសាស្តាដើម្បីបរិនិព្វាន ក្នុង
 សេចក្តីនោះ មានហេតុដូច្នោះ គឺកាលមេត្តេយ្យភិក្ខុ និងភិក្ខុដកភិក្ខុ កាលមុន
 បាននាំគ្នាចោទអញ្ច ដោយអាបត្តិបាណិកមិនមានមូល កាលអធិករណ៍នោះ
 ស្ងប់ហើយ ក៏នៅតែជេរនោះឯង ឯបុប្ផជនពួកដទៃ ជឿភិក្ខុទាំងនោះ ទើបធ្វើ
 ការមិនគោរព និងមើលងាយអញ្ច និងព្រោះនាំការៈ គឺទុក្ខនេះ ដែលឥត
 ប្រយោជន៍ទៅ នឹងមានប្រយោជន៍អ្វី ព្រោះដូច្នោះ អញ្ចនឹងបរិនិព្វានក្នុងកាល
 ឥឡូវនេះ ព្រះថេរៈធ្វើការសម្រេចចិត្តដូចពោលមកនេះ ទើបទូលលាព្រះ
 សាស្តា ។ សេចក្តីនោះ មិនជាហេតុ ។ ពិតហើយ ព្រះខ័ណ្ឌស្រពទាំង-
 ឡាយ បើអាយុសង្ខារមិនទាន់អស់ រមែងមិនគិតព្យាយាមដើម្បីបរិនិព្វាន តែ

ព្រោះខ្លាចអ្នកដទៃប្រទូស្តជាដើម នឹងមិនតាំងនៅបានយូរ ព្រោះអ្នកដទៃ
សរសើរជាដើម ។ ដោយពិតនោះ ព្រះខ្ញុំណាស្រពទាំងនោះរង់ចាំអាយុសង្ខារ
របស់ខ្លួន មួយអន្លើដោយកិច្ចរបស់ខ្លួននោះឯង ដូចលោកពោលទុកក្នុង
ខុទ្ទកនិកាយ ថេរគាថាថា

អាត្មាមិនត្រេកអរនឹងសេចក្តីស្លាប់ មិនត្រេកអរ
នឹងការរស់នៅ អាត្មារង់ចាំតែកាលនឹងបរិនិព្វាន
ដូចជាអ្នកស៊ីឈ្នួល ទន្ទឹងតែអស់ថ្លៃ ដូច្នោះ ។

ចំណែកព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រមើលមើលអាយុសង្ខាររបស់លោក
ដឹងថា អស់ទៅហើយ ទើបត្រាស់ថា ម្ចាស់ទព្វៈ ចូរអ្នកសម្គាល់កាលគួរចុះ ។
បទថា វេហាសំ អពុត្តន្ធា បានដល់ ហោះឡើងទៅកាន់អាកាស អធិប្បាយ
ថា ទៅក្នុងវេហាសំ ។ ពិតហើយ បទថា វេហាសំ អពុត្តន្ធា នេះ ជា
ទុតិយារិកត្តិ ព្រោះប្រកបដោយ អភិ សព្វ ។ តែគប្បីជ្រាបអត្ថដោយ
អំណាចសត្តមរិកត្តិ ។ ដើម្បីចៀសវាងពាក្យសួរថា ហោះទៅក្នុងអាកាសធ្វើ
អ្វី ទើបពោលពាក្យជាដើមថា អង្គុយពត់ភ្នែកក្នុងអាកាស គឺកណ្តាលវេហាសំ
ដូច្នោះ បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា តេជោធាតុំ សមាបដ្ឋិត្វា សេចក្តីថា
ចូលចតុត្ថជ្ឈានសមាបត្តិ ដែលមានតេជោកសិណជាអារម្មណ៍ ។

ពិតហើយ ក្នុងកាលនោះ ព្រះថេរៈថ្វាយបង្គំព្រះសាស្តាហើយ ធ្វើ
ប្រទក្សិណ ៣ ជុំ ឈរក្នុងទីបំផុតនាចំណែកម្ខាង ក្រាបទូលថា បពិត្រព្រះ
មានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គនៅក្នុងទីនោះៗ ជាមួយព្រះអង្គ បំពេញមកអស់សែន

កប្ប បំណងយកប្រយោជន៍នេះប៉ុណ្ណោះ ទើបបានបំពេញប្រយោជន៍នេះដល់
 ទីបំផុតហើយ ក្នុងថ្ងៃនេះ នេះជាការឃើញចុងក្រោយ ។ ក្នុងបណ្តាកិក្ខុបុប្ផន
 បុគ្គលជាព្រះសោតាបន្ន និងព្រះសកទាគាមី ពួកខ្លះ មានសេចក្តីករុណា
 យ៉ាងធំ ពួកខ្លះ ទ្រហោយ ។ លំដាប់នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបវារចិត្ត
 របស់លោកហើយ ត្រាស់ថា ម្ចាស់ទព្វៈ បើដូច្នោះ ចូរអ្នកសម្តែងឥទ្ធិ-
 ប្បាដិហារ្យដល់តថាគត និងដល់ភិក្ខុសង្ឃ ។ ក្នុងខណៈនោះឯង ភិក្ខុសង្ឃ
 ទាំងអស់ប្រជុំគ្នា ។ លំដាប់នោះ ព្រះទព្វៈសម្តែងបាដិហារ្យទាំងអស់ ដែល
 ទូទៅដល់សាវ័ក ដែលមកដោយន័យជាដើមថា សូម្បីបុគ្គលម្នាក់ ក៏ក្លាយជា
 ច្រើននាក់បាន ដូច្នោះ ថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ ហោះទៅក្នុងអាកាសនោះឯង
 និម្មិតផែនដីក្នុងអាកាស អង្គុយពត់ភ្នែកក្នុងអាកាសនោះ ធ្វើបរិកម្មដោយ
 តេជោកសិណសមាបត្តិ ចូលសមាបត្តិ ចេញហើយ ពិចារណារាងកាយ ចូល
 សមាបត្តិទៀត អធិដ្ឋានតេជោធាតុ ញ៉ាំងកាយឲ្យឆេះ ហើយបរិនិព្វាន ។
 មួយអន្លើដោយការអធិដ្ឋាន ទើបរាងកាយទាំងអស់ត្រូវភ្លើងឆេះ ។ ក្នុងខណៈ
 នោះឯង ភ្លើងនោះ ហាក់ដូចភ្លើងប្រល័យកប្ប ឆេះសង្ខារត្រឹមតែអណ្តម្មយក្តី
 ត្រឹមតែកំញាមក្តី គ្មានសេសសល់ក្នុងសង្ខារទាំងនោះឡើយ ដោយកម្លាំងនៃ
 អធិដ្ឋាន ហើយបរិនិព្វាន ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា ត្រានោះ
 ឯង ព្រះទព្វមល្លបុត្រ ដូច្នោះជាដើម ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **វុដ្ឋហិត្វា បរិនិព្វាសិ** សេចក្តីថា ចេញចាក
 ចិត្ត ដែលសម្រេចដោយបុទ្ធិ ហើយបរិនិព្វានដោយកវ័ន្តចិត្ត ។ បទថា

ឈាយមាណស្ស បានដល់ ដែលភ្លើងកំពុងឆេះ ។ បទថា ឧប្បមាណស្ស នេះ
 ជាវេវចនៈនៃបទថា ឈាយមាណស្ស នោះឯង ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា
 ឈាយមាណស្ស លោកពោលសំដៅយកខណៈដែលភ្លើងឆេះឡើង ។ បទថា
 ឧប្បមាណស្ស លោកពោលសំដៅយកខណៈដែលប្រាសចាករង្វើក ។ បទថា
 ធារិកា បានដល់ ផេះ ។ បទថា មសិ បានដល់ ជ្យង ។ បទថា ន
 បញ្ញាយិត្ត បានដល់ មិនឃើញ អធិប្បាយថា វត្ថុទាំងអស់អន្តរធានទៅក្នុង
 ខណៈនោះឯង ដោយកម្លាំងនៃអធិដ្ឋាន ។

សួរថា ព្រោះហេតុអ្វី ទើបព្រះថេរៈសម្តែងបាដិហារ្យដែលជាឧត្តរិ-
 មនុស្សធម៌ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ហាមការធ្វើឥទ្ធិប្បាដិហារទុកមិន
 មែនឬ ។ ឆ្លើយថា សេចក្តីនេះ មិនទាក់ទង ព្រោះទ្រង់ហាមការធ្វើ
 បាដិហារ្យចំពោះមុខគ្រហស្ថទាំងឡាយ ហើយសេចក្តីនោះទ្រង់ហាម ដោយ
 អំណាចការសម្តែងប្ញទ្ធិផ្សេងៗ មិនត្រាស់ឃាត់ដោយអធិដ្ឋាន ព្រះថេរៈអង្គ
 នោះ ដែលព្រះធម្មសាមីត្រាស់ហើយ ទើបសម្តែងបាដិហារ្យ ។

បទថា ឯតមត្តំ វិទិត្យា សេចក្តីថា ទ្រង់ជ្រាបដោយអាការទាំងពួងដល់
 ព្រះទេពមល្លបុត្របរិនិព្វាន ដោយអនុបាទិសេសនិព្វាននេះ ទើបទ្រង់បន្លឺឧទាន
 នេះ ដែលសម្តែងសេចក្តីនោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា អភេទិ កាយោ សេចក្តីថា រូបកាយដែល
 មានសន្តតិ ៤ មានមហាក្ខត្រូប ៤ និងឧបាទាយរូបទាំងអស់បែកទៅ វិនាស
 ទៅ អន្តរធានទៅ ដោយមិនមានសេសសល់ គឺដល់នូវការមិនកើតឡើងជា

ធម្មតា ។ បទថា **និរោធិ សញ្ញា** បានដល់ សញ្ញាទាំងអស់ មានរូបសញ្ញា ជាដើម ព្រោះមានរូបាយតនៈជាអាអារម្មណ៍ និងរលត់ទៅហើយ ដោយការ រលត់ដោយឥតសេសសល់ មិនមានបដិសន្ធិ ។ បទថា **វេទនា សីតិករិសុ សញ្ញា** បានដល់ វេទនាទាំងអស់ គឺវិបាកវេទនា និងកិរិយាវេទនា បានជា ធម្មជាតត្រជាក់ ព្រោះមិនមានសេចក្តីក្រវល់ក្រវាយនៃវេទនា មានប្រមាណ ប៉ុនអណ្តម្ហូយ ព្រោះរលត់ឥតសេសសល់ មិនមានបដិសន្ធិ ។ តែកុសល- វេទនា និងអកុសលវេទនាដល់នូវការរលត់មិនមានសេសសល់ក្នុងខណៈនៃ អរហត្តផលនោះឯង ។ អាចារ្យពួកខ្លះពោលថា **សីតិរហ័សុ** រៀបចាកការ ត្រជាក់ដូច្នោះក៏មាន អធិប្បាយថា បានជាធម្មជាតស្ងប់ រលត់ទៅ ។ បទថា **រូបសមីសុ សន្ធារា** សេចក្តីថា ធម៌ គឺសន្ធារក្ខន្ធ មានផស្សៈទាំងអស់ ជាដើម ដោយវិបាក និងកិរិយា ស្ងប់ហើយដោយវិសេសនោះឯង ព្រោះ រលត់ដោយឥតសេសសល់ ដោយការរលត់មិនមានសេសសល់ មិនមាន បដិសន្ធិនោះឯង ។ បទថា **វិញ្ញាណំ អត្តមាគមា** សេចក្តីថា សូម្បីវិញ្ញាណ ទាំងអស់ មានវិបាក និងកិរិយា ដល់នូវការតាំងនៅមិនបាន គឺការវិនាស បាន ដល់ជាច្រើនសូន្យ ព្រោះរលត់ដោយឥតសេសសល់ ដោយមិនមានបដិសន្ធិ នោះឯង ។

ដូច្នោះ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់បន្លឺឧទាន ដែលបន្លឺចេញដោយកម្លាំងនៃ បីតិ ព្រោះអាស្រ័យខន្ធ ៥ របស់ព្រះទ្រព្យមល្មមត្រូវរលត់ឥតសេសសល់ ដោយមិនមានបដិសន្ធិ ដូចភ្លើងដែលអស់កំព្រាម ដូច្នោះ ព្រោះរលត់ឧទាន

គីរិលេស និងអភិសន្តិវក្ខន្ធកាលមុន ដោយឥតសេសសល់ ។^{១៣៣}

អដ្ឋកថា បឋមទព្វសូត្រទី ៩ ចប់

សុត្តន្តបិដក

ទុតិយទព្វសូត្រ

[១៧៨] ខ្ញុំបានស្តាប់មកយ៉ាងនេះ ។ សម័យមួយ ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់គង់ក្នុងវត្តជេតពន របស់អនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ជិតក្រុងសាវត្ថី ។ ក្នុងទី
 នោះឯង ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ហៅពួកភិក្ខុមកថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំង-
 ឡាយ ។ ភិក្ខុទាំងនោះ ទទួលស្តាប់ព្រះពុទ្ធដីកា នៃព្រះមានព្រះភាគថា
 ព្រះករុណាព្រះអង្គ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ
 កាលទព្វមល្លបុត្ត ហោះទៅឯអាកាស អង្គុយពែនភ្នែក ក្នុងអាកាសដ៏ស្រឡះ
 ចូលកាន់តេជោធាតុ ចេញហើយ បរិនិព្វាន សរីរៈ បណ្តាលភ្លើងឆាបឆេះ
 ទាំងផេះក៏មិនប្រាកដ កម្ទេចធាតុក៏មិនប្រាកដ ដូចសប្បិ ឬប្រេង កាលបើភ្លើង
 ឆាបឆេះ ទាំងផេះក៏មិនប្រាកដ កម្ទេចក៏មិនប្រាកដ យ៉ាងណា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំង-
 ឡាយ កាលទព្វមល្លបុត្ត ហោះទៅឯអាកាស អង្គុយពែនភ្នែក ក្នុងអាកាស
 ដ៏ស្រឡះ ចូលកាន់តេជោធាតុ ចេញហើយ បរិនិព្វាន សរីរៈ ក៏បណ្តាល
 ភ្លើងឆាបឆេះ ទាំងផេះក៏មិនប្រាកដ កម្ទេចធាតុក៏មិនប្រាកដយ៉ាងនោះឯង ។
 លំដាប់នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ជ្រាបច្បាស់សេចក្តីនុ៎ះហើយ ទើបទ្រង់បន្លឺ

ឧទាននេះ ក្នុងវេលានោះថា

បុគ្គល រមែងមិនដឹងគតិ របស់ភ្លើងកំពុងឆេះ និងដុំដែកដែលគេដំ
ហើយ ដែលរលត់ទៅដោយលំដាប់ យ៉ាងណាមិញ គតិរបស់ពួក
លោកអ្នករួចស្រឡះចាកកិលេស ដោយប្រពៃ អ្នកឆ្លងចាកចំណង
និងឱ្យ: គឺកាម ដល់នូវសេចក្តីសុខ មិនញាប់ញ័រ រមែងមិនអាច
ដឹងបាន ក៏យ៉ាងនោះដែរ ។ សូត្រទី ១០ ។

បាដលិក្ខាមិយវគ្គទី ៨ ចប់

ឧទាននៃវគ្គនោះគឺ

ពោលអំពីព្រះនិព្វាន ៤ លើក អំពីចុន្ទកម្មារបុត្ត ១ អំពីពួក
ឧបាសកឧបាសិកា អ្នកបាដលិក្រាម ១ អំពីផ្លូវបែកជាពីរ ១ អំពី
នាងវិសាខា ១ ព្រមទាំងព្រះថេរៈទព្វមល្លបុត្តពីរលើករួមជា ១០ ។
ពោធិវគ្គដ៏ប្រសើរ ជាវគ្គទី ១ មុច្ចលិន្ទវគ្គជាវគ្គទី ២ នន្ទវគ្គដ៏
ប្រសើរ ជាវគ្គទី ៣ មេឃិយវគ្គដ៏ប្រសើរ ជាវគ្គទី ៤ សោណាត្ថេរ-
វគ្គដ៏ប្រសើរ ជាវគ្គទី ៥ ជច្ចន្ទវគ្គដ៏ប្រសើរ ជាវគ្គទី ៦ ចូឡវគ្គដ៏
ប្រសើរ ជាវគ្គទី ៧ បាដលិក្ខាមិយវគ្គដ៏ប្រសើរ ជាវគ្គទី ៨ ។ វគ្គ
ទាំង ៨ នេះ មានសូត្រដ៏ប្រសើរ ៨០ មិនខ្វះ ដែលលោកចែកទុក
ហើយ ដោយប្រពៃមែនពិត ព្រះសូត្រណាដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធប្រាសចាក
មន្ទិល មានចក្ខុទ្រង់សម្តែងហើយ បណ្ឌិតទាំងឡាយ អ្នកមាន

សទ្ធា បានពោលព្រះសូត្រនោះ ថាជាឧទាន ។

ឧទាន ចប់

អដ្ឋកថា

ទុតិយទព្វសូត្រ

ទុតិយទព្វសូត្រទី ១០ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ

[១៧៨] បទថា តត្រ ខោ ភគវា ភិក្ខុ អាមន្តេសិ សេចក្តីថា ព្រះ មានព្រះភាគ កាលប្រថាប់នៅតាមពេញព្រះហឫទ័យក្នុងក្រុងរាជគ្រឹះ កាល ទ្រង់ទៅក្នុងជនបទ យាងដល់ក្រុងសាវត្ថីដោយលំដាប់នោះ ប្រថាប់នៅក្នុង វត្តជេតពន ដើម្បីសម្តែងការដែលព្រះទព្វមល្មមុត្របរិនិព្វាន ដែលមិនទាន់ ប្រចក្ស ឲ្យប្រចក្សដល់ពួកភិក្ខុ និងដើម្បីឲ្យបុប្ផជនឆ្ងាយចាកសេចក្តីគោរព ក្នុងព្រះថេរៈ ដោយការពោលទោសរឿងមិនពិត ដែលពួកមេត្តិយភិក្ខុ និង កុម្មជកធ្វើ ឲ្យកើតការរាប់អានច្រើនក្នុងព្រះថេរៈ ទើបត្រាស់ហៅ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា តត្រ នេះ ត្រឹមតែជានិបាត ប្រើក្នុងអត្ថថា ឲ្យយល់ព្រមតាមពាក្យ ។ សព្វថា ខោ ប្រើក្នុងអត្ថថា អវធារណៈ ប្រែថា យាត់នូវសេចក្តីដទៃ ។ បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា តត្រ នេះ ឆ្លុះបញ្ចាំង អត្ថដែលពោលដល់បទទាំងនេះថា ភគវា ភិក្ខុ អាមន្តេសិ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហៅចំពោះភិក្ខុ ។ ទ្រង់សម្តែងសេចក្តីនេះថា ដោយបទថា ខោ នេះ

ទ្រង់ត្រាស់ហៅដូចគ្នា ក្នុងការត្រាស់ហៅ ភិក្ខុមិនមានអន្តរាយណាមួយឡើយ ម្យ៉ាងទៀត បទថា តត្រ បានដល់ ក្នុងអារាមនោះ ។ សព្វថា ទោ ជា និបាតប្រើក្នុងអត្ថថា វចនាលង្ការ គឺអលង្ការរបស់ពាក្យធ្វើឲ្យពីរោះ ។ បទ ថា អាមន្តេសិ ប្រែថា បានត្រាស់ហៅហើយ ។

សួរថា ព្រោះហេតុអ្វី ទើបព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហៅចំពោះភិក្ខុទាំង- ឡាយ ឆ្លើយថា ព្រោះជាបុគ្គលចម្រើន ជាបុគ្គលប្រសើរ ជាបុគ្គលជិត ជា អ្នកមានចិត្តតាំងមាំដោយល្អសព្វកាល ព្រោះជាបុគ្គលទទួលនូវធម្មទេសនា ដោយពិសេស ។

បទថា ភិក្ខុវោ ជាការសម្តែងអាការ គឺការហៅភិក្ខុទាំងនោះ ។ បទថា ភទន្តេ ជាបទដែលពួកភិក្ខុត្រូវត្រាស់ហៅ ហើយឆ្លើយតបដល់ព្រះសាស្តា ដោយគោរព ។ ព្រះមានព្រះភាគ កាលត្រាស់ហៅ ទើបត្រាស់ហៅភិក្ខុទាំង នោះ ក្នុងបណ្តាពាក្យទាំងនោះ ដោយពាក្យថា ភិក្ខុវោ ។ ភិក្ខុទាំងនោះ កាល ទូលក៏ទូលតបថា ភទន្តេ ។ ម្យ៉ាងទៀត ដោយពាក្យថា ភិក្ខុវោ នេះ ដែល ជាព្រះតម្រាស់អាស្រ័យព្រះហឫទ័យដ៏ត្រជាក់ បណ្តាលឲ្យកើតព្រះករុណាជា ប្រធាន ព្រះអង្គទ្រង់ឲ្យភិក្ខុទាំងនោះត្រឡប់ចាកមនសិការកម្ម និងពិចារណា ធម៌ជាដើមហើយ ឲ្យបែរមុខមករកព្រះអង្គ ។ ដោយពាក្យថា ភទន្តេ នេះ ជាពាក្យសម្តែងដល់ការអើពើ ការរាប់អានច្រើន និងការគោរពក្នុងព្រះសាស្តា ទើបភិក្ខុទាំងនោះ ប្រកាសដល់ភាពដែលខ្លួនជាអ្នកស្តាប់ដោយល្អ និងភាព ដែលខ្លួនមានសេចក្តីគោរព ក្នុងការទទួលព្រះឱវាទ ។ បទថា ភគវតោ

បច្ចុស្សោសុំ សេចក្តីថា ភិក្ខុទាំងនោះឆ្លើយតប គឺឲ្យកើតសេចក្តីត្រូវការដើម្បី
 ស្តាប់ព្រះតម្រាស់របស់ព្រះមានព្រះភាគ ។ បទថា ឯតទេវោន សេចក្តីថា
 ព្រះមានព្រះភាគ បានត្រាស់ព្រះសូត្រទាំងអស់នេះ គឺដែលកំពុងពោលក្នុង
 ឥឡូវនេះ ។ មានពាក្យជាដើមថា ធាតុស្ស ភិក្ខុវេ មល្លបុត្តស្ស ដូច្នោះ មាន
 អត្តដូចពោលក្នុងសូត្រជាប់គ្នានោះឯង ។ សូម្បីក្នុងបទថា ឯតមត្តំ ជាដើម
 មិនមានពាក្យដែលមិនធ្លាប់ពោល គប្បីជ្រាបដោយន័យដែលពោលហើយ
 ក្នុងសូត្រជាប់គ្នាដូចគ្នា ។

ក្នុងគាថាទាំងឡាយ មានវិគ្គហៈដូចតទៅនេះ បទថា អយោយនហា-
 តស្ស សេចក្តីថា វត្ថុឈ្មោះថា អយោយន ព្រោះជាគ្រឿងវាយដែក បាន
 ដល់ ញញួរដែក និងដំបងដែករបស់ពួកជាន់ ។ នៃភ្លើងដែលត្រូវញញួរ
 ដែកនោះវាយ គឺទង្គិច ។ តែអាចារ្យពួកខ្លះអធិប្បាយថា បទថា អយោយ-
 នហតស្ស បានដល់ វាយដុំដែក ។ ឯវ សព្វ ក្នុងពាក្យថា អយោយន-
 ហតស្ស នោះ បានដល់ ភ្លើងដែលឆេះ ។ បទថា ជលនោ ជាតវេនសោ
 នេះ ជាធម្មវិភត្តិ ប្រើក្នុងអត្ថថា អនាទរ ។ បទថា អនុបុត្រសន្តស្ស
 សេចក្តីថា កាលភ្លើងស្ងប់ គឺអស់ បានដល់ រលត់ដោយឥតសេសសល់
 តាមលំដាប់ ។ បទថា យថា ន ញាយតេ តតិ សេចក្តីថា ដូចគតិរបស់
 ភ្លើងនោះ ដឹងមិនបាន លោកអធិប្បាយពាក្យនេះថា កាលភ្លើងត្រូវញញួរ
 ដែកធំ និងញញួរដែកតូចជាដើម ប៉ះខ្ទប់ គឺខ្ចាត ឬឆេះជាប់ត្រង់ភាជនៈ
 សិរីទ្ធជាដើម ម្យ៉ាងទៀត កាលសំឡេងដែលកើតឡើង ក៏យ៉ាងនោះ ស្ងប់

គឺចូលទៅស្ងប់ដោយល្អ ដោយលំដាប់ គតិរបស់ភ្លើង ឬសំឡេង រមែងមិន
 ប្រាកដក្នុងទីណាមួយឡើយ ក្នុងទិសទាំង ១០ ព្រោះរលត់ឥតសេសសល់
 ដោយមិនមានបដិសន្ធិ ដោយការរម្ងាប់រម្ងាយ ។ បទថា ឯវំ សម្មា វិមុត្តានំ
 សេចក្តីថា គតិរបស់ព្រះខីណាស្រពទាំងឡាយ ដែលរួចផុតដោយប្រពៃ
 ព្រោះរួចផុតចាកឧបាទាន ៤ និងអាសវៈ ៤ ដោយប្រពៃ គឺដោយហេតុ
 ដោយញាយធម៌ បានដល់ ដោយអរិយមគ្គដែលមានតទ្ធីវិមុត្តិ និងវិក្កមនវិមុត្តិ
 ជាប្រធានលំដាប់នោះឯងឈ្មោះថា ជាអ្នកច្នៃឱ្យដឹងដែលជាគ្រឿងចង គឺកាម
 ព្រោះច្នៃកាមោយៈ ពោល គឺគ្រឿងចង គឺកាម និងឱ្យដឹងសេស មាន
 ករោយៈជាដើម ឈ្មោះថា ជាអ្នកដល់ គឺសម្រេចសេចក្តីសុខ ដែលចូល
 ទៅស្ងប់សន្ធឹកទាំងពួង ពោល គឺអនុបាទិសេសនិព្វាន ដែលឈ្មោះថា មិន
 ញាប់ញ័រ ព្រោះស្ងប់រម្ងាប់កិលេស ដែលជាហេតុអន្ទះអន្ទែងដោយល្អបាន
 និងព្រោះមិនញាប់ញ័រដោយខ្យល់ គឺអភិសន្ធិរ បានដល់ កិលេសរមែងមិន
 មាន គឺរមែងមិនបានដើម្បីនឹងបញ្ចត្ត ដោយមិនមានប្រការដែលគប្បីបញ្ចត្ត
 ថា នេះ ឈ្មោះថា គតិ ក្នុងបណ្ណាគតិ មានទេវតា និងមនុស្សជាដើម
 អធិប្បាយថា ព្រះទេពមល្លបុត្រនោះ ទៅកាន់ការវៈដែលមិនមានបញ្ចត្តនោះ
 ដូចភ្លើងតាមដែលពោលហើយ ដូច្នោះ ។^{១២៣}

អដ្ឋកថាទុតិយទព្វសូត្រទី ១០ ចប់
 បាដលិក្កាមិយវគ្គទី ៨ ចប់

និកមគាថា

ដោយពាក្យមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ទ្រង់ជាអ្នករួចផុតដោយល្អ ចាកការ
 ប្រកាន់មាំក្នុងភព ដែលទេវតា និងទានវៈរាប់អានហើយ ជាអ្នកកាត់នូវតំណ
 នៃតណ្ហាដាច់ហើយ ជាអ្នកសម្តែងបីតិ និងសង្ខេប ជាអ្នកត្រេកអរក្នុងការ
 ប្រទានព្រះសទ្ធម្ម ជាលោកនាយកដោយពិសេស ទ្រង់បន្តិឧទានណា ក្នុងទី
 នោះៗ ព្រោះជាហេតុអស់ឧបាទាន ដែលព្រះធម្មសង្ឃាហកាចារ្យប្រមូលចង
 ក្រងទាំងអស់ចូលគ្នាហើយ លើកឡើងកាន់សង្ឃាយនា ចងក្រង ដោយឈ្មោះ
 ឈ្មោះថា ឧទានណា ដើម្បីប្រកាសអត្ថនៃឧទាននោះ ដែលអាស្រ័យបុរាណ
 អដ្ឋកថា ដែលខ្ញុំធម្មបាលាចារ្យពណ៌នាអត្ថដោយល្អ វណ្ណនាអត្ថនោះ ដោយ
 ឈ្មោះ ឈ្មោះថា បរមត្ថទីបនី ដែលជាគ្រឿងប្រកាសអត្ថដ៏ក្រៃលែង ក្នុង
 ព្រះសូត្រនោះតាមសមគួរ មានវិនិច្ឆ័យមិនស្រពិចស្រពិល ចប់បរិបូណ៌
 ដោយបាលីកាណវារប្រមាណ ៣៤ កាណវារ ដូច្នោះ ដោយអានុភាពនៃ
 បុណ្យដែលខ្ញុំបានចនាបរមត្ថទីបនីនោះ បានទទួលហើយ សូមសាសនា
 របស់ព្រះលោកនាថភ្នំរុងរឿង ដោយបដិបទា មានសីលជាដើមដ៏បរិសុទ្ធ ចូរ
 សព្វសត្វជាអ្នកមានចំណែកនៃវិមុត្តិរស សូមសាសនារបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ
 ស្ថិតនៅអស់កាលយូរ ចូរពួកសត្វមានសេចក្តីគោរពក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាជានិច្ច
 ចូរភ្ញៀវធ្លាក់លើផែនដីដោយប្រពៃតាមរដូវកាល ចូរបុគ្គលដែលត្រេកអរក្នុង
 ព្រះសទ្ធម្ម គ្រប់គ្រងលោកដោយធម៌ហោង ។^{១៧}

អដ្ឋកថាឧទាន ដែលព្រះធម្មបាលាចារ្យ
 នៅក្នុងពរទតិវិហារបានចនា ចប់បរិបូណ៌ហោង ។

ក្បាលទី ៣៥

សុត្តន្តបិដក ចាលីប្រៃ - ៥២

ខុទ្ទកនិកាយ ឧទាន

សន្ធិកចង្កុលប្រាប់មាតិកា

មាតិកា

លេខទំព័រ

ពោធិវគ្គទី ១

បឋមពោធិសូត្រ	២
អដ្ឋកថាបឋមពោធិសូត្រ	១១
អត្ថរបស់ ឯវំ សព្វជាដើម	១៤
អត្ថរបស់ មូល សព្វ	៥៥
អត្ថរបស់ វុត្ត សព្វ	៩១
ទុតិយពោធិសូត្រ	៩៤
អដ្ឋកថាទុតិយពោធិសូត្រ	៩៦
តតិយពោធិសូត្រ	១០០
អដ្ឋកថាតតិយពោធិសូត្រ	១០២
ហុំហុំកសូត្រ	១០៧
អដ្ឋកថាហុំហុំកសូត្រ	១០៨
ថេរសូត្រ	១១៦
អដ្ឋកថាថេរសូត្រ	១១៧
មហាកស្សបសូត្រ	១២៤
អដ្ឋកថាមហាកស្សបសូត្រ	១២៥
បារាសូត្រ	១៣៤
អដ្ឋកថាបារាសូត្រទី ៧	១៣៥

សង្គ្រាមជីវិតសូត្រ	១៤៦
អង្គកថាសង្គ្រាមជីវិតសូត្រ	១៤៨
ជដិលសូត្រ	១៥៤
អង្គកថាជដិលសូត្រ	១៥៥
ពាហិយសូត្រ	១៦១
អង្គកថាពាហិយសូត្រ	១៦៧

មច្ចុលិន្ទវគ្គទី ២

មច្ចុលិន្ទសូត្រ	២០៧
អង្គកថាមច្ចុលិន្ទសូត្រ	២០៩
រាជសូត្រ	២១៣
អង្គកថារាជសូត្រ	២១៥
ទណ្ឌសូត្រ	២២៨
អង្គកថាទណ្ឌសូត្រ	២២៩
អត្តរាស័អន្តរាសព្វ	២២៩
សក្ការសូត្រ	២៣៣
អង្គកថាសក្ការសូត្រ	២៣៥
ឧបាសកសូត្រ	២៤១
អង្គកថាឧបាសកសូត្រ	២៤២
គព្ពិនីសូត្រ	២៤៦
អង្គកថាគព្ពិនីសូត្រ	២៤៩
ឯកបុត្តសូត្រ	២៥៣
អង្គកថាឯកបុត្តសូត្រ	២៥៤
សុប្បវាសាសូត្រ	២៥៩

អង្គការសុប្បវាសាសូត្រ	២៦៦
អធិប្បាយពាក្យថាតថាគតសព្វ	២៧៦
វិសាខាសូត្រ	៣៣៤
អង្គការវិសាខាសូត្រ	៣៣៥
កាឡិគោកទិយសូត្រ	៣៤១
អង្គការកាឡិគោកទិយសូត្រ	៣៤៥
អត្ថរបស់អន្តរសព្វម្យ៉ាងទៀត	៣៥១

និទ្ទេសទី ៣

កម្មសូត្រ	៣៥៣
អង្គការកម្មសូត្រ	៣៥៤
នន្ទសូត្រ	៣៥៧
អង្គការនន្ទសូត្រ	៣៦៥
យសោជសូត្រ	៣៨៦
អង្គការយសោជសូត្រ	៣៧៣
សារិបុត្តសូត្រ	៤១០
អង្គការសារិបុត្តសូត្រ	៤១១
កោលិតសូត្រ	៤១៤
អង្គការកោលិតសូត្រ	៤១៥
បិណ្ឌវត្ថុសូត្រ	៤២០
អង្គការបិណ្ឌវត្ថុសូត្រ	៤២២
មហាកស្សបសូត្រ	៤២៨
អង្គការមហាកស្សបសូត្រ	៤៣០
បិណ្ឌុបាតសូត្រ	៤៤២

អង្គកថាបិណ្ណបុតសូត្រ	៤៤៦
សិប្បសូត្រ	៤៥០
អង្គកថាសិប្បសូត្រ	៤៥៣
លោកសូត្រ	៤៥៨
អង្គកថាលោកសូត្រ	៤៦០

មេឃិយវគ្គទី ៤

មេឃិយសូត្រ	៤៨០
អង្គកថាមេឃិយសូត្រ	៤៨៨
អធិប្បាយពាក្យថា បុតិមោក្ខ	៤៩៩
អធិប្បាយកថាវត្ថុ ១០	៥០៧
ឧទ្ទតសូត្រ	៥២៨
អង្គកថាឧទ្ទតសូត្រ	៥២៩
គោបាលសូត្រ	៥៣៤
អង្គកថាគោបាលសូត្រ	៥៣៧
ជុណ្ហសូត្រ	៥៤៣
អង្គកថាជុណ្ហសូត្រ	៥៤៦
នាគសូត្រ	៥៥៣
អង្គកថានាគសូត្រ	៥៥៦
បិណ្ណាលការទ្វាជសូត្រ	៥៦៣
អង្គកថាបិណ្ណាលការទ្វាជសូត្រ	៥៦៥
សារីបុត្តសូត្រ	៥៧១
អង្គកថាសារីបុត្តសូត្រ	៥៧២
សុន្ទរីសូត្រ	៥៧៤

អង្គការសុខាភិបាលស្រុក	៥៨០
ឧបសេនាវន្តបុត្រស្រុក	៥៨៨
អង្គការឧបសេនាវន្តបុត្រស្រុក	៥៩៧
សារីបុត្រស្រុក	៦០៧
អង្គការសារីបុត្រស្រុក	៦០៨

សោណាត្រូវវត្តដី ៥

រាជស្រុក	៦១២
អង្គការរាជស្រុក	៦១៤
អប្បាយុកាស្រុក	៦១៨
អង្គការអប្បាយុកាស្រុក	៦២០
សុប្បពុទ្ធករុដ្ឋស្រុក	៦២៦
អង្គការសុប្បពុទ្ធករុដ្ឋស្រុក	៦៣១
កុមារកស្រុក	៦៤៧
អង្គការកុមារកស្រុក	៦៦១
ឧបសេនាវន្តបុត្រស្រុក	៦៦៣
អង្គការឧបសេនាវន្តបុត្រស្រុក	៦៧៦
សោណាស្រុក	៦៧៦
អង្គការសោណាស្រុក	៧០៤
កង្វារវេតស្រុក	៧១៧
អង្គការកង្វារវេតស្រុក	៧២០
អានន្ទស្រុក	៧២៣
អង្គការអានន្ទស្រុក	៧២៤
សទ្ធាយមានស្រុក	៧២៨
អង្គការសទ្ធាយមានស្រុក	៧២៧

ច្បាប់នៃកស្មត្រ	៧៣១
អង្គកថាច្បាប់នៃកស្មត្រ	៧៣២
ជំពូកទី៦		
អាយុសមឱសជនស្មត្រ	៧៣៧
អង្គកថាអាយុសមឱសជនស្មត្រ	៧៤៦
បដិសល្លានស្មត្រ	៧៦១
អង្គកថាបដិសល្លានស្មត្រ	៧៦៦
អត្ថរបស់វោហារសព្ទ	៧៦៩
អាហុស្មត្រ	៧៧៤
អង្គកថាអាហុស្មត្រ	៧៧៥
បឋមកិរស្មត្រ	៧៨១
អង្គកថាបឋមកិរស្មត្រ	៧៨៨
ទុតិយកិរស្មត្រ	៧៩៩
អង្គកថាទុតិយកិរស្មត្រ	៨០៣
តិវិស្មត្រ	៨០៧
អង្គកថាតិវិស្មត្រ	៨១៣
សុកុតិស្មត្រ	៨១៧
អង្គកថាសុកុតិស្មត្រ	៨១៨
គណិកាស្មត្រ	៨២១
អង្គកថាគណិកាស្មត្រ	៨២៣

ឧបាតិសូត្រ	៤៣១
អដ្ឋកថាឧបាតិសូត្រ	៤៣២
ឧបបជ្ជនិសូត្រ	៤៣៧
អដ្ឋកថាឧបបជ្ជនិសូត្រ	៤៤០

ឧទាន ចូឡវគ្គទី ៧

កទ្ធិយសូត្រ	៤៤៥
អដ្ឋកថាបឋមកទ្ធិយសូត្រ	៤៤៦
ទុតិយកទ្ធិយសូត្រ	៤៥១
អដ្ឋកថាទុតិយកទ្ធិយសូត្រ	៤៥២
បឋមកាមសូត្រ	៤៥៥
អដ្ឋកថាបឋមកាមសូត្រ	៤៥៦
ទុតិយកាមសូត្រ	៤៥៩
អដ្ឋកថាទុតិយកាមសូត្រ	៤៦០
លកុណ្ណកកទ្ធិយសូត្រ	៤៦៣
អដ្ឋកថាលកុណ្ណកកទ្ធិយសូត្រ	៤៦៥
តណ្ហក្ខយសូត្រ	៤៧០
អដ្ឋកថាតណ្ហក្ខយសូត្រ	៤៧១
បបញ្ចក្ខយសូត្រ	៤៧៤
អដ្ឋកថាបបញ្ចក្ខយសូត្រ	៤៧៥
មហាកច្ចានសូត្រ	៤៧៨
អដ្ឋកថាមហាកច្ចានសូត្រ	៤៧៩

អត្ថរបស់អង្គវគ្គសព្ទ	៤៧៩
ឧទានសូត្រ	៤៨៥
អដ្ឋកថាឧទានសូត្រ	៤៨៧
ឧទេសសូត្រ	៤៩៧
អដ្ឋកថាឧទេសសូត្រ	៤៩៩

បាដលិក្កាមិយវគ្គទី ៨

បឋមនិព្វានសូត្រ	៥០៧
អដ្ឋកថាបឋមនិព្វានសូត្រ	៥០៨
ទុតិយនិព្វានសូត្រ	៥១៧
អដ្ឋកថាទុតិយនិព្វានសូត្រ	៥១៨
តតិយនិព្វានសូត្រ	៥២១
អដ្ឋកថាតតិយនិព្វានសូត្រ	៥២២
ចតុត្ថនិព្វានសូត្រ	៥២៧
អដ្ឋកថាចតុត្ថនិព្វានសូត្រ	៥២៨
បុន្នសូត្រ	៥៣១
អដ្ឋកថាបុន្នសូត្រ	៥៣៩
បាដលិក្កាមិយសូត្រ	៥៤៤
អដ្ឋកថាបាដលិក្កាមិយសូត្រ	៥៦៤
ទិធាបថសូត្រ	៥៧២
អដ្ឋកថាទិធាបថសូត្រ	៥៧៤
វិសាខាសូត្រ	៥៧៩
អដ្ឋកថាវិសាខាសូត្រ	១០០៣
បឋមទព្វសូត្រ	១០០៩

អង្គការបឋមទេពសូត្រ	១០១១
ទុតិយទេពសូត្រ	១០១៨
អង្គការទុតិយទេពសូត្រ	១០២០

